

R. P.
GABRIELIS
DE HENAO
SOCIETATIS IESV,
EMPYREOLOGIÆ
PARS PRIMA.

23-31

S. a. 9-8

R. P.
GABRIELIS
DE HENAO
SOCIETATIS IESV,
EMPYREOLOGIÆ
PARS PRIMA.

B-1898

Comprolo d. P. de
de Montenegro
BB.

R. P. GABRIELIS

DE HENAO

VALLISOLETANI

SOCIETATIS IESV.

PROFESSORIS THEOLOGICÆ

in eiusdem Societatis Salmanticensi Regio Collegio;

EMPYREOLOGIA,

SEV PHILOSOPHIA

CHRISTIANA,

DE EMPYREO COELO.

Del Col. Ma comp. & d. P. Pars Prima. & Secunda BB.

*Nouum opus, maximèque necessarium Philosophis, Theologis scholasticis, & mysticis,
Interpretibus sacrarum litterarum, Concionatoribusque diuini verbi.*

NUNC PRIMVM PRODIT.

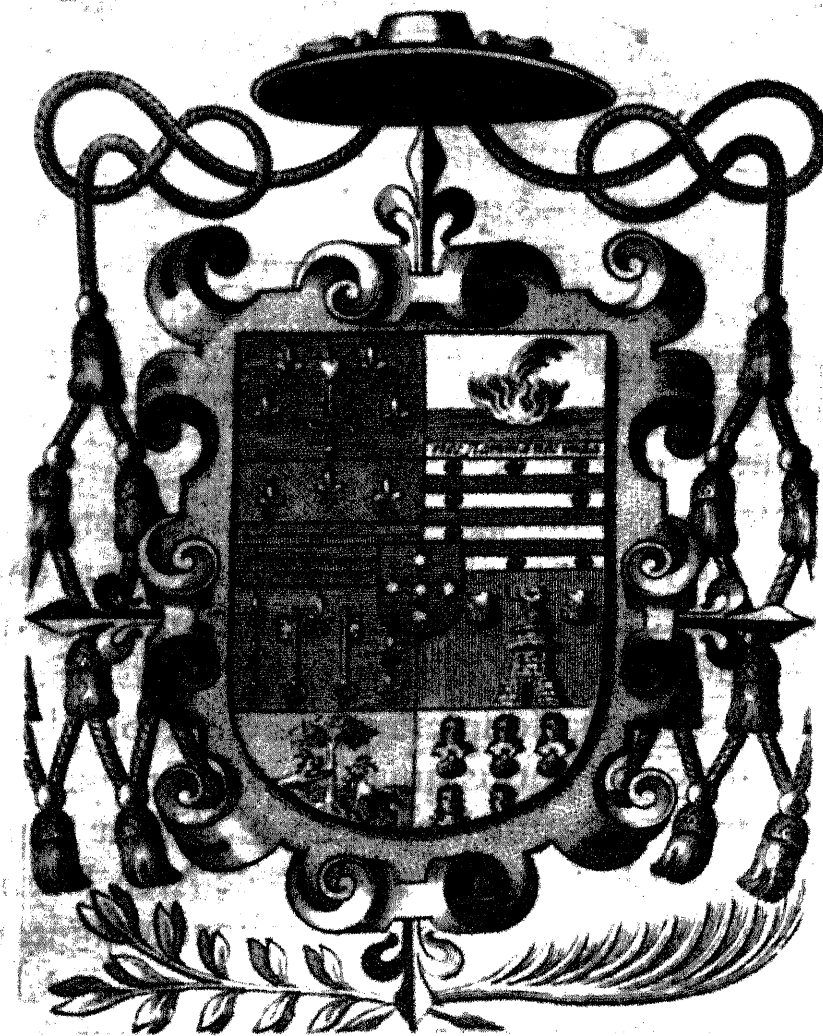

LVGDVNI;

Sumpt. PHILIPPI BORDE, LAURENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD:

M. D. C. LII.

CVM PERMISSV SUPERIORVM.

REVERENDISSIMO,
ET ILLUSTRIS ADMODUM DOMINO

D. SANCTIO DE DORIGA
ET VALDES,

*QVONDAM COLLEGII MAIORIS SALMANTICENSIS,
quod Archiepiscopi vocant, Socio litteratissimo; post Granatensis Sanctæ
Inquisitionis Fiscali spectatissimo; nunc à Consiliis Regiis, & in
eodem Granatensi sacro Tribunali Inquisitori integerrimo,
Ecclesieque Toletana Hispaniarum Primaria
dignissimo Canonico.*

VINQVE propè iam sunt anni à destinato hoc ad Te munif-
culo, REVERENDISSIME DOMINE, venerationis, & reuerentiæ no-
stræ erga Te symbolo. Degebam Oueti in Asturiis, cum il-
luc è Salmantica aduentasti, remissurus tantisper animum pa-
triis in sedibus à litterariis curis, ac sudoribus, quibus per mul-
tos retrò annos puerum ferè, iuuenem, ac virum te exercuisti in Academia
totius orbis celeberrima. Vix enim pueritiam euaseras, & iam S. Pelagij ad-
dictus Collegio, quod Illustrissimus ille tuus Auunculus Ferdinandus Val-
desius Archiepiscopus Hispalensis, Inquisitor Generalis, Præses Castellæ, &
Hispaniarum Gubernator erexit, Iuri Canonico, ac Cæsareo, conatus om-
nes viuidæ mentis, ingenique felicitatis impiger impendisti, tanta sodalium

à 3 laude,

laude, tantaque externorum approbatione, ut optatus fueris, ac cooptatus socius Collegij Maioris, sub Archiepiscopi Toletani nomine Clarissimi, & ob insignes viros quos suo aluit in sinu: inde in Academiam prodeunti, qua subtilissimis argumentationibus, qua eruditissimis praedicationibus, qua doctissimis conclusionibus patrocinatis nullus propè dies sine linea fuit, ut nec sine spectantium, audientiumque commendatione. Rediisti itaque in patriam, quo ego tempore ibi commorabar. Et licet iam Te ex fama nossem, tuorumque Fratrum antiqua in me beneficia obsequio me tuo deuinxissent; talis, tantusque mihi visus es in egregiis virtutum, naturae, doctrinaeque dotibus, qualem, quantumque exprimere fama non potuisset; eis me prosequutus es officiis, quae nec ab amico veteri accepta unquam meminissim. Excolebam tunc Empyreologiam succisuius horis, quas tradenda Theologiae meis Auditoribus detrahebam; interpolabas laborantem, humanissimèque extorquebas, ut quae scripseram, recitarem Tibi, placebantque auctulanti, aut quia amici, aut potius quia de Coelo Empyreio. Interea laetus nobis allatus est nuntius, creatum Te esse Fiscale sanctae Inquisitionis Granatensis ab Illustrissimo Domino D. Didaco de Arce Reynoso Episcopo Plasentino, & Hispaniarum supremo, Generalique Inquirenti: is namque praestantissimus vir summe intentus conquirendis ubique Administris egregiis, ac selectissimis, quorum humeris onus Fidei Catholicae tutandae imponeret, Te elegit, nihil minus cogitantem. Ut dicere liceat Illustrissimo Inquirenti quod Athalarico Regi apud Cassiodorum lib. 9. variarum, epistola 22. *Electio nostra de meritis venit, & tanto quis Inquirentis Generalis animo proximat, quanto bonis studiis societate coniungitur. Non vere amini absentes, nec sitis de Inquirentis ignorantia solliciti. Latere potest forsitan vulgare hominum genus, nesciri non potest proles Senatus, quando bene noti sunt, qui meritis asseruntur: & abunde cognoscitur quisquis fama teste laudatur. Quapropter Te longissime constitutum mentis nostra oculus serenus inspexit, & vidit meritum, quod non habebatur occultum. Propositum siquidem tuum celebrata dilatauit opinio, faciens fide generis morum pondere, non aetate. Neque enim fas erat, ut quem familia tanta produxerat, sententia nostra in eo corrigendum aliquid inueniret. Semen generis morum fructibus reddidisti.* Hactenus illustrissimus Inquirentis. Et inuidit quidem saeculari statui, Regiis Tribunalibus tantum Candidatum, Teque togae Senatoriae, quam Catholica Maiestas iam apparabat, praeripuit. Gestiebamus omnes gaudio, Tibique adgratulabamur, quod quam alij Dignitatem exquisitis, importunis, continuisque petitionibus non assequuntur, sponte oblatam videremus. Tu solus mærebas, quia altissimae, ac dignissimae Hierarchiae Ecclesiasticae imparem Te iudicabas. Premebas tamen corde tristitiam, ne putaretur magni à Te non haberi, quod à cunctis magni aestimabatur munus. Paucis, quos inter vnus fui secretorum conscientiae particeps, anxietates illas tui aperuisti animi. Obtinuimus tandem, ut sedatis scrupulis delatum susciperes honorem, aut impositum subires onus. Non potui tunc non mirari insignem tuam pietatem, ac religionem; sacris namque initiandis ordinibus id in primis curasti,

ut

ut aliquorum dierum secessu, & antea vitae generali confessione, quam ipse excepi, Diuinis mentem praeparares. Euasisti repente ad Ecclesiasticam normam tam compositus, ac si ab ineunte aetate id vitae genus Tibi praestituisses sequendum; nimirum morum honestas viam tacite munierat, praeluseratque sacratori statui. Vix hunc auspiciatus, cum ex illustrissimi Inquirentis imperio nobis ademptus es, ne Granatensis Inquisitio ardentissimo Tui desiderio diutius teneretur. Comitatus sumus abeuntem vnus diei itinere, & inter vltimos amplexus, ac Vale, promissimus Granatam nos breui accessuros, ut Te salutaremus. Transisti Matriti, ibique apud Illustrissimum Inquirentem adeo te probasti, ut opinio de Te concepta, ob famae praeconia, longè maior fueris iudicatus. *Enimvero tales prouebere Principem Ecclesiasticum decet, ut quoties procerem suum fuerit dignatus aspicere, toties se cognoscat recta iudicia habuisse,* ut ait Cassiodorus lib. 4. variarum, epistola 3. sub Theodorici Regis persona.

Deliberatum iam nobis erat, cum illud promissimus, Empyreologiam nostram, de cuius agebamus editione, sub tanti Patroni umbra, seu potius luce in publicum emittere, eamque quantocyus ad Te mittere, ut nostro Te nomine saluere iuberet. Sed cum editio longius protenta sit, quam sperabamus; en datam liberamus fidem, quando post optimè functum Fiscalis officium electus es Inquirentis, & amplissimae Ecclesiae Toletanae Canonicatum adiisti; quorum posterius ut tribuendum sit iudicio priuati hominis, qui Te sibi viuenti coadiutorem impetrauit ab Ecclesiae summo Dispensatore, & cui morienti successisti: at prius referendum est in singularem de Te existimationem Illustrissimo ingeneratam Inquirenti, cui post paucos menses sic commendatus extitisti, ut ad Inquirentis apicem vltro euexerit. Fiscalis munia exequutus es tam sedulo atque exacto, ut promotionis festinatus fauor intempestiui notam non incurrerit. Nunc vero sic Te in Inquirentis officio geris, ut in dies deligendus ad supremum Tribunal vulgò existimeris. Inuigilas diligentissimè causis fidei Tibi commissae. Testor nuperam illam tuam visitationem per totum ferme tractum Granatensis Inquisitionis. Qua aequitate, quam suauiter seueritate, quam dextere, & prudenter, quo omnium plausu, & acclamationibus difficilem prouinciam obiisti? Neque in his tantum, quae publica sunt, sed & in domesticis maximam tibi laudem comparasti. Religiosi, modestique tui mores intra priuatos parietes, mira affabilitas famulorum reuerentiam inuitant, amoremque alliciunt. Nunquam non Te aut orationi, aut litteris, aut negotiis incumbentem inuenire est. Largissimè pauperibus subuenis, quorum id est commune votum, ut maioribus Te Ecclesiasticis redditibus Deus cumulet ad certum egenorum subsidium. Familia tua Herum aemulata tum domi, tum foris virtutum emicat radiis, & deseruentium probitate crescit Domini fama. Quae cum ita sint, non alium debui, nec potui Mæcenatem mihi

mihî adfciscere , fiue obferuantia , atque amicitia rura , fiue ornata virtutum , fapientia , & dignitatis oporteat fpectare in aduocando Patrono.

Præter hæc, fplendor generis non leuem folet authoritatem , maieftatemque nominis conciliare Mæcenatibus. Quantum hinc Tibi pondus accedat , is folus ignorabit , qui Collegiorum ad quæ admiſſus ; Toletanæ Eccleſiæ , cuius es Canonicus ; & Inquiſitionis ſanctæ , quam adminiſtras , ſtatuta de puritate ſanguinis non audierit. Domus Doriga , quam Frater natu maior Dominus , D. Garcia de Doriga Valdes , Iacobæus Eques poſſidet , iuxta illuſtre Cænobium Benedictinorum S. Saluatoris Cornelianenſis Antiqua , Magnifica , ac diues eſt , ſi quæ alia in Aſturiis Ouetenſibus. Ferdinandus Garcia de Doriga tuus Atauus , quem Senem nominarunt , & ad quem extant honorificentiffimæ Auguſti Imperatoris Maximi , Inuiſtiſſimique Caroli V. litteræ , procreauit ex Domina , D. Maria Valdeſia tres filios : quorum primus tuus Proauus , Ferdinandus etiam nomine , iunctus matrimonio cum Domina , D. Maria de Tuñon hærede Domus Tuñonenſis deriuatæ ex conſpicua Tineenſi. Secundus , Ioannes dictus , in Patrimonium accepit domum Villamarenſem , appellatam alio nomine de Doña Palla muliere nobiliſſima Domina Prauia , vbi ſita eſt Domus Villamarenſis ; ex qua antiquitus prodiit D. Petrus Perez Villamar Alcaldus Regius Cordubæ ; ſepulchrale ipſius elogium æra M. CCII. ſeu anno Chriſti 1164. refertur ab Ambroſio de Morales lib. 16. Chron. Hiſpaniæ cap. 8. accepit etiam in vxoris dotem domum de Yebra apud Bierçum. Tertius , vocatus Garſias , Peñaluæ locum , qui eſt proximus Dorigæ , obtinuit in hæreditatem paternam , duxitque vxorem foeminaſ Valdeſiam, & ab eis originem trahit Dominus , D. Garſias de Doriga Valdes , & Oſorio primus Peñaluæ Comes. Genuit prætereà tuus Atauus Dominam D. Viracam de Doriga matrem D. Didaci Florez de Valdes Militaris ordinis Iacobæi , & Commendararij de Oreja , Præpoſitiſque Regiis nauibus bellicis. Genuit inſuper Dominam , D. Annam de Doriga , à qua descendunt Domini Domus de Quiros. Et vt ad Proauum redeam , is vltra tuum Auum generauit D. Ioannem de Doriga , & Salas , Equitem Calatrauēſem , & claſſi Regiæ Præfectum , Gubernatoremque oppidi , quod in Peruano Regno nuncupatur *La Rica*. Ne verò Progenitorum tuorum altiùs , & diffuſiùs proſequar heroicam ſeriem , vix in Aſturiis eminent eximia aliqua familia , quæ in Doriganam , aut non transfuderit ſanguinem , aut ab ea non acceperit. Sat ſit capitatim recentuſſe Valdeſios , & Salas descendentes ab Infanti quodam Regis I. Bermudi filio , quorum Marchionatus de Mirallo deuoluitur iam nunc hæreditario iure ad Peñarandæ Duces , Hiſpaniæ Magnates : Bernaldos Quiroſios Bernardi Carpienſis progenient , de quibus Aſturiſenſe Adagium , *La Casa de Quiros deſpues de Dios : Mirandas , trophæo quinque virginum , quas è Maurorum manibus ,*

regnante

regnante I. Bermudo , diripuērunt , Inſignes , Marchiones modò Vallis Carzanæ , & Vicecomites Infantatus : Eſtradas , Comites Vegæ Sellanæ : Queipos de Llano , Maiores Vexilliferos Principatus Aſturiſenſis , & in Bierço Toparchas Toreni , Ronés , (quorum ſplendidiffima ſtirps numerabat iam olim nonnullos Tredecim viros Iacobæos , authore Rade Andrada ; & cum Hiſpaniam moderaretur Alphonſus ſextus è Legionenſibus , primuſque è Caſtellanis Regibus , *Toda Aluarezia Ron* nupta Petro Suarez optimæ conditionis inter Gallæcos Equites præluſtrem Fajardorum inchoauit familiam vt conſignat litteris Salazar de Mendoza) Alas , Inclanes , Malleças , Arangos. Et quod magnopere confert ad tuæ gentis decora , tuus ex Sorore nepos Dominus , D. Rodericus Aluarez de Aſturias lineam paternam ducit ab Aluarezis de Aſturias Comitibus vetuſtiſſimis , & celebratiſſimis Nauæ , ac Noroñæ ; horumque ſepulchra , patronatùm Capellæ Maioris in Eccleſia Nauæ , complurèſque Vaſſallos retinet.

Vt autem de natali ſolo nonnihil delibem tum ad Tui commendationem , tum ad aliquam Aſturiſibus referendam gratiam , qui me , dum ibi manerem , beneuolentiſſimè tractarunt. Natus es in eâ prouincia , quam non Aſtyr armiger Memnonis , vt fingit Silius Italicus , non Aſtyri Gallæci , vt dictitant alij , ſed Tubal , cum primùm in Hiſpaniam appulit , Coloniis populofam fecit ; inter quas celebrant aliqui Tudelæ tractum , vitiato temporis iniuria Tubellæ primæuo nomine ; Et ſunt qui ſcribant , oppidum Nauæ in Aſturiis conditum à Noëmo ; ſed veritatis conſtantia penes eos ſit , vt & cum tradunt neſcio quid de ſiccitate quadam generali , & de perfugio incolarum reliquæ Hiſpaniæ ad Aſturias. Natus es in eâ prouincia , quæ Annibali , & Carthaginenſibus aduerſus Romanos dedit robuſtiſſimorum militum copias , ſi credimus Silio ; quæ Romanorum potentiſſimo Imperio vix colla ſubmiſit , vt narrant Lucius Florus , Dio Caſſius , Paulus Oroſius ; & is *fortiſſimas Hiſpaniæ gentes* appellat *Aſtures* ; Siliuſque *Belligeros* , & *Exercitos in armis* ; Lucanus verò *Impigros*. Vidimus nos ipſi in S. Michaëlis templo , quod mira arte fabricatum impoſuit monti Naranco propè Ouetam Rex Ramirus I. inſcriptionem Auguſto Cæſari dicatam , illuſtre monumentum vrbiſ Lanciæ occupatæ à Publico , vel Tito Carifio , cui belli præfecturam delegauit Auguſtus Tarræconem ab Aſturiis ſecedens *in ſummis difficultatibus conſtitutus , ac ex labore , curiſque in morbum prolapſus* , vt ait Dio. Collis etiam aſperrimus Olloniego imminens , & Oueto diſtans non multis paſſibus nuncupatur ad hodiernum vſque diem *Pico de Lança* Imperante Tiberio , Proconſul vnus cum valida militum manu continendis Aſturiſibus incumberebat , & Trajano Dominante addita eſt , vel ſubſtituta legio gemina ſeptima in confinio Aſturiarum , vbi Legio ciuitas aſurgit. Sed qui Romanis tandiu reſtiterant , in fædera iam , & amicitiam adunati , poſtremi

P. Gabr. de Henao, *Empyreol. Pars I.*

é Hispano

mihī adsciscere, siue obseruantia, atque amicitia iura, siue ornata virtutum, sapientia, & dignitatis oporteat spectare in aduocando Patrono.

Præter hæc, splendor generis non leuem solet auctoritatem, maiestatemque nominis conciliare Mæcenatibus. Quantum hinc Tibi pondus accedat, is solus ignorabit, qui Collegiorum ad quæ admissus; Tolentanæ Ecclesiæ, cuius es Canonicus; & Inquisitionis sanctæ, quam administras, statuta de puritate sanguinis non audierit. Domus Doriga, quam Frater natus maior Dominus, D. Garcia de Doriga Valdes, Iacobæus Eques possidet, iuxta illustre Cænobium Benedictinorum S. Saluatoris Cornelianensis Antiqua, Magnifica, ac diues est, si quæ alia in Asturiis Ouetensibus. Ferdinandus Garcia de Doriga tuus Atauus, quem Senem nominarunt, & ad quem extant honorificentissimæ Augusti Imperatoris Maximi, Inuictissimique Caroli V. litteræ, procreauit ex Domina, D. Maria Valdesia tres filios: quorum primus tuus Proauus, Ferdinandus etiam nomine, iunctus matrimonio cum Domina, D. Maria de Tuñon hærede Domus Tuñonensis deriuatæ ex conspicua Tineensi. Secundus, Ioannes dictus, in Patrimonium accepit domum Villamarensis, appellatam alio nomine de Doña Palla muliere nobilissima Domina Pratiæ, vbi sita est Domus Villamarensis; ex qua antiquitus prodiit D. Petrus Perez Villamar Alcaidus Regius Cordubæ; sepulchrale ipsius elogium æra M. CCII. seu anno Christi 1164. refertur ab Ambrosio de Morales lib. 16. Chron. Hispaniæ cap. 8. accepit etiam in vxoris dotem domum de Yebra apud Bierçum. Tertius, vocatus Garfias, Peñaluæ locum, qui est proximus Dorigæ, obtinuit in hæreditatem paternam, duxitque vxorem foemina Valdesiam, & ab eis originem trahit Dominus, D. Garfias de Doriga Valdes, & Oforio primus Peñaluæ Comes. Genuit præterea tuus Atauus Dominam D. Viracam de Doriga matrem D. Didaci Florez de Valdes Militaris ordinis Iacobæi, & Commendatarij de Oreja, Præpositique Regiis nauibus bellicis. Genuit insuper Dominam, D. Annam de Doriga, à qua descendunt Domini Domus de Quiros. Et vt ad Proauum redeam, is vltra tuum Auum generauit D. Ioannem de Doriga, & Salas, Equitem Calatrauensem, & classi Regiæ Præfectum, Gubernatoremque oppidi, quod in Peruano Regno nuncupatur *La Rica*. Ne verò Progenitorum tuorum altiùs, & diffusiùs prosequar heroicam seriem, vix in Asturiis eminent aliqua familia, quæ in Doriganam, aut non transfuderit sanguinem, aut ab ea non acceperit. Sat sit capitatim recensuisse Valdesios, & Salas descendentes ab Infanti quodam Regis I. Bermudi filio, quorum Marchionatus de Mirallo deuoluitur iam nunc hæreditario iure ad Peñarandæ Duces, Hispaniæ Magnates: Bernaldos Quirosios Bernardi Carpiensis progeniem, de quibus Asturicense Adagium, *La Casa de Quiros despues de Dios: Mirandas, trophæo quinque virginum, quas è Maurorum manibus,*

regnante

regnante I. Bermudo, diripuere, Insignes, Marchiones modò Vallis Carzanæ, & Vicecomites Infantatus: Estradas, Comites Vegæ Sellanæ: Queipos de Llano, Maiores Vexilliferos Principatus Asturicensis, & in Bierço Toparchas Toreni, Rones, (quorum splendidissima stirps numerabat iam olim nonnullos Tredecim viros Iacobæos, auctore Rade Andrada; & cum Hispaniam moderaretur Alphonfus sextus è Legionensibus, primusque è Castellanis Regibus, *Toda Aluarezia Ron* nupta Petro Suarez optimæ conditionis inter Gallæcos Equites prælustrem Fajardorum inchoauit familiam vt consignat litteris Salazar de Mendoza) Alas, Inclanes, Malleças, Arangos. Et quod magnopere confert ad tuæ gentis decora, tuus ex Sorore nepos Dominus, D. Rodericus Aluarez de Asturias lineam paternam ducit ab Aluarezis de Asturias Comitibus vetustissimis, & celebratissimis Nauæ, ac Noroñæ; horumque sepulchra, patronatum Capellæ Maioris in Ecclesia Nauæ, compluresque Vassallos retinet.

Vt autem de natali solo non nihil delibem tum ad Tui commendationem, tum ad aliquam Asturibus referendam gratiam, qui me, dum ibi manerem, benevolentissimè tractarunt. Natus es in ea prouincia, quam non Astyr armiger Memnonis, vt fingit Silius Italicus, non Astyri Gallæci, vt dicitant alij, sed Tubal, cum primùm in Hispaniam appulit, Colonia populosam fecit; inter quas celebrant aliqui Tudelæ tractum, vitiato temporis iniuria Tubellæ primæuo nomine; Et sunt qui scribant, oppidum Nauæ in Asturiis conditum à Noëmo; sed veritatis constantia penes eos sit, vt & cum tradunt nescio quid de ficitate quadam generali, & de perfugio incolarum reliquæ Hispaniæ ad Asturias. Natus es in ea prouincia, quæ Annibali, & Carthaginensibus aduersus Romanos dedit robustissimorum militum copias, si credimus Silio; quæ Romanorum potentissimo Imperio vix colla submitit, vt narrant Lucius Florus, Dio Cassius, Paulus Orosius; & is fortissimas Hispaniæ gentes appellat *Astures*; Siliusque *Belligeros*, & *Exercitos in armis*; Lucanus verò *Impigros*. Vidimus nos ipsi in S. Michaëlis templo, quod mira arte fabricatum imposuit monti Naranco propè Ouetam Rex Ramirus I. inscriptionem Augusto Cæsari dicatam, illustre monumentum vrbs Lanciæ occupatæ à Publico, vel Tito Carifio, cui belli præfecturam delegauit Augustus Tarraconem ab Asturiis secedens *in summis difficultatibus constitutus, ac ex labore, curisque in morbum prolapsus*, vt ait Dio. Collis etiam asperrimus Olloniego imminens, & Oueto distans non multis passibus nuncupatur ad hodiernum vsque diem *Pico de Lança* Imperante Tiberio, Proconsul vnus cum valida militum manu continendis Asturibus incumberebat, & Trajano Dominante addita est, vel substituta legio gemina septima in confinio Asturiarum, vbi Legio ciuitas assurgit. Sed qui Romanis tandiu restiterant, in fædera iam, & amicitiam adunati, postremi

P. Gabr. de Henao, *Empyreol. Pars I.*

é

Hispano

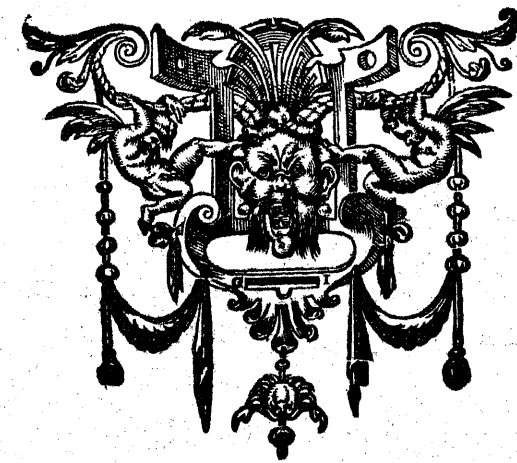
Hispanorum discesserunt. Natus es in ea provincia, quam S. Iacobus Apostolus, prout refertur in antiqua Historia Cæsaraugustana peragravit; radiisque Christianæ Religionis primitus illustrata Catholicam fidem semel susceptam nunquam dimisit, quin potius fuit Asylum, quo in Maurorum irruptione, miserandæque Hispaniarum strage, sacri libri, Sanctorum ossa, ac Cineres, Episcopique totius gentis confugerunt. Hinc Ouetensi Ecclesiæ cognomen Sanctæ adquisitum, hinc Ouetum nominari *Episcoporum Civitas* consuevit. Et licet Ouetensem Ecclesiam erexit Rex Fruela anno Christi 757. transtulit tamen ex Asturum Luco, nunc Sancta Maria de Lugo, quo loci ab Oueto parum remoti, & Romanorum tempore populosissimi sedes Episcopalis valde antiqua, & Religioni Christianæ ferè cœua præcesserat. Nec desunt gloriosissimi Martyres Saturninus, Theophylus, Reuocata, qui sanguine fuso sub annum 300. suam, Asturumque professionem Christianam testati sunt Argentineolæ, quod est oppidum Auilès, ut ex dextri Chronico ad annum 300. num. 20. & ex Commentario Francisci Biuarij discimus. Natus es in ea provincia, ex eisque fortissimis Progenitoribus, qui Maurorum retardarunt impetum, ne Hispanias, quàm longè, lateque patent, suam redigerent in ditionem, & qui Pelagio adiuncti in Couadonga reliquias Hispanorum illic inclusas asseruarunt, postque non procul à Cangis de Onis Mauros ipsos conferto debellarunt prælio, & Pelagium Asturiarum crearunt Regem, ac Regni vndecim, & amplius successores in sceptro confirmarunt, & bellis contra Mauros gestis egregiam nauarunt operam, ut merito Astures dicantur Regni Hispanici Restauratores, & Regum Castellæ Primogenitis Asturiarum Principatus sit adiudicatus anno 1388. Natus denique es in ea provincia, quæ nulli primas deferat, & plerisque antistet, siue Religionis integritatem, siue Nobilitatis splendorem, siue facinorum magnitudinem, ac numerositatem, consulti tam præcis, quàm recentibus Historicis iusta expendendi lance tempus nobis suppeteret, & occasio.

Supereft REVERENDISSIME DOMINE, ut Emphyreologiam nostram tot Tibi titulis debitam benignè, amicèque excipias. *Regnum habent celorum, qui in terra ambulant, quasi in cælo degentes absque affectionibus.* quæ est pulchra Theophylacti sententia in cap. 3. Mathæi. Cum itaque vitam agas tam ab affectionibus liberam, tamque dignam Ecclesiastico homine, habes in terra regnum cœlorum: hinc mihi spes est, gratam Tibi fore tractationem de illo. Ausimque Te alloqui eis verbis, quibus S. Bernardus Eugenium Papam in lib. 5. de consideratione. *Totiens peregrinabitur consideratio tua, quotiens ab illis rebus quæ supra sunt, ad ista deslectetur inferiora, & visibilia, siue intuentia ad notitiam, siue appetenda ad usum, siue pro officio disponenda*

disponenda, vel actitanda. Si tamen ita versatur in his, ut per hac illa requirat, haud procul exulat. Sic considerare, repatriare est. Conducat istud opus, in quo agitur de cælo Emphyreo, & de supernis ut repatries, nam quò cælestia notiora fuerint, eò in terrenis, & mundialibus minus hærebitur, maiorique cura ad requirenda procedetur cælestia. Quibus ut in Emphyreo fruaris post diuturnæ vitæ spatium, & post functionem clariorum in Ecclesia Dignitatum in votis semper habebit.

Obsequentissimus Tui seruus

GABRIEL DE HENAO.

Facultas R.P. Prouincialis Castellana Prouincia.

Ego Franciscus Antonius Cabezon Prouincialis Societatis Iesu in Prouincia Castellana, potestate ad id mihi facta à R. admodum P.N. Vincentio Carrasa Præposito nostro Generali, facultatē facio, vt tomus, cui inscriptio *Empyreologia seu Philosophia Christiana de Cælo Empyreo*; compositus à P. GABRIELE DE HENAO nostre Societatis, Sacræque Theologiæ Professore, & eiusdem Societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu & sigillo nostro munitas dedimus. Oueti, In Collegio nostro S. Marthæ, die vigesima quinta Maij, anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo septimo.

FRANCISCVS ANTONIVS.

APPROBATIONES DOCTORVM.

Euerendi Patris GABRIELIS DE HENAO Societatis IESV perlustratam à nobis inscriptis Doctoribus Almæ Facultatis Parisiensis *Empyreologiam* tamquam bonis moribus & Doctrinæ Orthodoxæ consonam probauimus Lugduni die 31. Ianuarij 1652.

FR. PAVLVS LOMBARD. Prouincialis Carmel.

FR. CYRILLVS MOREL, Camelit. Lugd. Prior.

Approbatio Prouincarij Generalis.

ANNVIMVS Nos etiam cum predictis Magistratis vt *Empyreologia* R.P. GABRIELIS DE HENAO typis prodeat, Lugduni prima Februarij 1652.

DE VILLE Vic. Gen. Substit.

Consensus Procuratoris Regij.

ISA Doctorum approbatione, Ego infra scriptus Regio nomine non impedio quin hic liber à PHILIPPO BORDE, LAURENTIO ARNAVD & CLAVDIO RIGAVD, Bibliopolis Lugdunensibus excusus in lucem prodeat, cum defensione tali casu requisita & solida. Actum Lugduni die prima Februarij 1652.

LORIN.

PERMISSIO.

ITA & me non dissentiente fiat, Lugduni die prima Februarij 1652.

SEVE.

INDEX

INDEX LIBRORVM,
Exercitationum, & Sectionum, primæ Partis
Empyreologiæ.

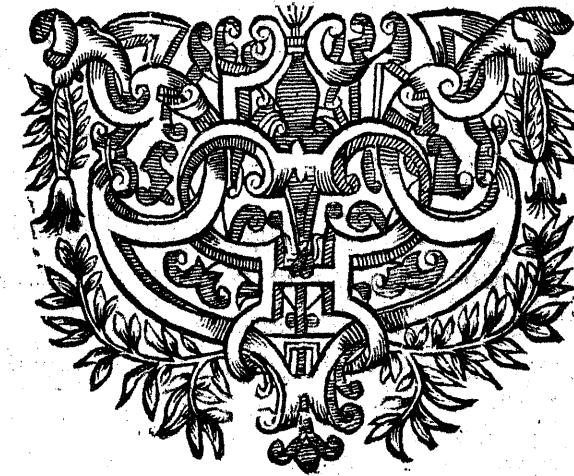
LIB.I. DE Nomine, existentia, Productione, & Antiquitate Empyrej Cæli. pag. 27	forma, & vnione simul sumptis? An consistat adæquatè in entitate quadam ultra recensas? An ea superaddita entitas sit subsistentia Empyrej compositi. p. 67
EXERC.I. De Nominibus Cæli, & Empyrej. ibid.	4. Respondetur argumentis in fauorem entitatis, quæ superaddita materiæ, ac formæ vnitis sit adæquatè compositum. p. 72
SECT. I. De nomine Cæli. ibid.	5. Diluuntur argumenta in fauorem entitatis, quæ in composito ex materia, ac forma vnitis sit simul totalitas, & subsistentia. p. 78
2. De nomine Empyrej? p. 28	Ex.V. De Empyrej materia prima. p. 80
EX.II. De Existentia Cæli Empyrej. p. 30	SECT. I. An Empyrej materia distinguatur specie à materia reliquorum corporum. ibid.
SECT. I. Referuntur qui negarunt Empyreum, & instituitur cõtra eos disceptatio. ib.	2. An Empyrej materia appetat innatè perfectiores formas, quarum est capax? vbi de de appetitu innato erga actum habitam. p. 103
2. Existentiæ Empyrej multiplex ex sacris litteris probatio. ibid.	3. Repelluntur obiecta contra doctrinam superiorem. p. 107
3. Pro Empyrej existentiâ producitur densum agmen complurium Patrum, & scriptorum Ecclesiasticorum. p. 32	Ex.VI. De Empyrej forma substantiali. p. 115
4. Pro eiusdem Empyrej existentia recensentur alij scriptores Ecclesiastici antiqui. p. 43	SECT. I. An Empyrej forma substantialis differat specie à reliquis cælestibus, & sublunaribus? ibid.
5. Hebræi, & Philosophi Ethnici aliquam Empyrej notitiam habuerunt. p. 46	2. An Empyrej forma sit supernaturalis? ib.
6. Examinantur rationes aliquæ pro Empyrej existentia. p. 47	3. An Empyrej forma sit vitalis? p. 118.
7. Rationes aliæ congruentiores expenduntur. p. 48	4. Vtrum forma Empyreica superet in perfectione alias cælestes, & sublunares? p. 119
8. Exercitationis conclusio, & Censuræ aduersus negantes Empyreum. p. 49	5. An Empyreica forma educta sit ex potentia materiæ. p. 121
EX.3. De Productione Cæli Empyrej, & de eius Antiquitate. p. 51	6. An eductio formæ Empyreicæ fuerit simul, eius vnio, seu productiua actio vnionis, qua materiæ copulatur? p. 135
SECT. I. An Empyreum sit quid improductum & æternum? ibid.	7. An eductio formæ Empyreicæ prodierit ex huius priuatione existente in materia pro eodem instanti reali? p. 138
2. An Empyreum sit productum à Deo ante mundum visibilem? sugillantur duo errores de supremo Cælo, & Paradiso Cælesti. p. 55	8. An eductio formæ Empyreicæ prodierit ex huius priuatione præexistente ante materiæ Empyreicæ creationem? p. 141.
LIB.II. De Natura Cæli Empyrej. p. 59	Ex.VII.
EX.4. De Natura corporea, vel spirituali, composita, vel simplici Empyrej. ibid.	ẽ 3
SECT. I. An Empyreum sit corpus completum simplex, vel compositum ex materia & forma? p. 61	
3. An compositum Empyreum distinguatur realiter inadæquatè à materia,	

Index Librorum,

- EXERC. VII. De vnione substantiali inter materiam, & formam empyrei.** p. 146
- sect. 1.* An vnio materiæ, & formæ empyreæ distinguatur ab vtraque. *ibid.*
2. An ex parte materiæ empyreæ detur vnus modus vnionis, & alter ex parte formæ? p. 151
3. Quodnam sit subiectum vnionis materiæ, an forma empyrea, vtraqueve simul? p. 155
4. An vnio empyrea distincta sit ab actione generatiua, seu eductiua formæ? p. 166
5. Quisnam sit formalis conceptus vnionis physicæ? p. 175
- Ex. VIII. De subsistentia compositi empyrei.** p. 180
- sect. 1.* Existencia, & distinctio realis, ac positiua subsistentiæ à natura humana præmittitur, vt inde inferatur, quid censendum sit de empyrea. *ibid.*
2. Deducitur existencia, & distinctio realis, ac positiua subsistentiæ in Empyreo. Vbi an repugnet substantia creata siue composita, siue simplex habens subsistentiam realiter indistinctam. p. 184
3. An subsistentia empyrei sit eius productio. p. 186
4. An subsistentia Empyrei sit entitas modalis, vel res absoluta? p. 189
5. Quænam sit causa subsistentiæ Empyrei? p. 193
6. An subsistentia sit principium operationum naturæ empyreæ? p. 194
7. An subsistentia sit saltem conditio præuia operationum naturæ Empyreæ? p. 195
8. Quibus entitatibus compositi Empyrei competat subsistentia? p. 198
9. Quisnam sit formalis effectus subsistentiæ? p. 206
- Ex. IX. De Empyrei natura, prout hæc est principium motus, & quietis?** p. 214
- sect. 1.* An compositum Empyreum sit naturale ens, & natura? p. 215
2. Enodantur obiectiones aliquæ. p. 217
- Lib. III. De tribus insignioribus proprietatibus Empyrei cæli.** p. 219
- Ex. X. De luce Empyrei.** *ibid.*
- sect. 1.* An Empyreum sit lucidum? *ibid.*
2. An lux Empyrea producta sit simul cum ipso cælo? p. 222
3. Cur Empyrei lux non illuminauerit abyssum in mundi natalitiis, & cur à terricolis nunc non videtur? p. 223
4. An lux Empyrea sit in tota eius profunditate, vel solum in aliqua parte. p. 226
5. An lux Empyrea sit supernaturalis? p. 228
6. An lux Empyrea sit diuersa in specie à solari, aut ignea luce? p. 229
7. A quo efficiatur lux Empyrea? p. 231
8. An lucis Empyreæ intensio sit tanta, vt ad eam non perueniat actu aliud corpus, nec peruenire possit ex lege ordinaria Dei? p. 235
9. Sit ne tanta lucis Empyreæ intensio, vt nec naturaliter, nec diuinitus possit augeri per gradus superadditos? p. 237
10. An lux Empyrea accipiet augmentum in mundi renouatione? Et an Empyrei concava superficies reddetur lucida, conspicieturque à rediuiuis pueris, qui cum peccato originali decesserunt? p. 241
- Ex. XI. De Immobilitate, & loco Empyrei Cæli.** p. 242
- sect. 1.* An Empyreum sit corpus immotum? *ibid.*
2. Insignis difficultas contra quietem Empyrei. p. 244
3. An Empyreum possit moueri? p. 245
4. An Empyreum sit in loco reali extrinseco? p. 251
5. An Empyreum sit in loco imaginario extrinseco? p. 254
6. An Empyreum sit in loco reali intrinseco? p. 256
- Ex. XII. De incorruptibilitate Empyrei cæli** p. 267
- sect. 1.* An Empyreum æternabit incorruptum substantialiter, vti creatum est? *ibid.*
2. An empyreum æternabit incorruptum accidentaliter, vti creatum est? p. 269
3. An Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causis secundis? Et quomodo concilianda sit substantialis incorruptibilitas Empyrei cum eius materia corruptibilium formarum capaci? *ibid.*
4. An Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causa prima agente per potentiam absolutam? p. 276
5. Ad sectionem 4. appendix, in qua tractatur an sicut repugnat entitas creata, ex cuius productione teneatur omnino Deus ad productionem alterius, ita etiam impossibilis sit creatura, cuius productio prorsus obliget Deum ad alius destructionem? p. 283
6. An Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causa prima, ita, vt quantum est ex se, exigat naturaliter ab ea in perpetuum conseruari? p. 288
7. Cuiusdam obiectionis occasione disquisitur

Exercitationum & Sectionum.

- ritur, an repugnet creatura, cui con-
naturale esset durare ab æterno; sicut
Empyreo, & nonnullis aliis creaturis
connaturale est durare in æternum?
p. 291
- Lib. IV. De aliis accidentibus, & qualitatibus Empyrei cæli.** p. 297
- Ex. XIII. De quantitate permanente Empyrei.** *ibid.*
- sect. 1.* An quantitas empyrei distincta sit in specie à sublunari? *ibid.*
2. Quanta sit Empyrei magnitudo, seu moles? vbi de eius à terra distantia. p. 298
3. Quænam sit empyrei figura exterior? p. 300
4. Quænam sit empyrei figura interior, seu an intra ipsum sint domus, & palatia? p. 302
- Ex. XIV. De Empyrei soliditate, & diffusione.** p. 305
- sect. 1.* An Empyreum sit corpus solidum, vel diffuens. *ibid.*
2. Quo pacto fiant in Empyreo rarefactio, & condensatio? p. 312
3. An ex diuinis litteris Empyreum aliquando discissum colligatur? p. 315
4. An per loquutionem Angelorum in Empyreo condensentur partés aliquæ illius. Et an Beatorum nomina scripta sint in illo? p. 316
- Ex. XV. De nonnullis Empyrei qualitatibus.** p. 318
- sect. 1.* An in Empyreo sit aliqua ex primis qualitatibus? *ibid.*
2. An in Empyreo sint colores? An viridaria, gemmæ, lapidésque pretiosi? p. 319
3. An in Empyreo sint soni? p. 322
4. An in Empyreo sint odores? *ibid.*
5. An in Empyreo sint sapes? p. 323

LECTORI

LECTORI.

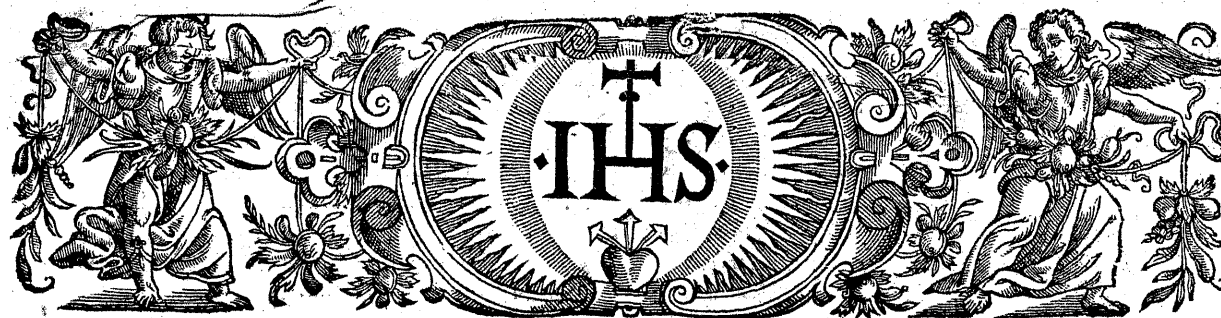

VM multa sint, de quibus te (amice, & studiose Lector) præmonitum velim, ea digessi in varia præloquia, Antiquorum verbis plerumque tesselata, & concatenata, sunt enim, quibus hoc præfandi, etsi spissum, densumque genus est non ingratum. Lustra oculis subiectum Præloquiorum Syllabum, vt ex eis legas, quæ malueris, si omnia nolis.

SYLLABVS PRÆLOQVIORVM.

- Primum Præloquium, de Inscriptione huiusce operis.*
- Secundum, de scientia, ad quam pertinet præsens tractatus.*
- Tertium, de Nobilitate Empyreologia.*
- Quartum, de Utilitate.*
- Quintum, de Aménitate.*
- Sextum, de Difficultate.*
- Septimum, de Nouitate.*
- Octauum, de Authoribus antiquis, qui adiumento fuerunt.*
- Nonum, de Sancto Thoma Aquinate speciatim.*
- Decimum, De Authoribus modernis.*
- Vndecimum, de Recentioribus in Manuscriptis.*
- Duodecimum, de consultis ab scriptore viris.*
- Decimum tertium, de Correctione, & publicis disputationibus, quibus scriptor exposuit suas opiniones.*
- Decimumquartum, de Prophanis, & humanioribus litteris traductis ad obsequium Empyreologiae.*
- Decimumquintum, de Nouellis aliquibus opinionibus contentis in Empyreologia.*
- Decimumsextum, Prosequitur tractatio de Nouitate opinionum.*
- Decimumseptimum, de Moderatione in nouitate opinionum.*
- Decimumoctauum, de Breuitate quam hic, & longitudine, quam ille criminari posset.*
- Decimumnonum, de Stylo.*
- Vigesimum, de Methodo.*
- Vigesimumprimum, de Dilata editione.*
- Clausula Præloquiorum.*

R. P.

R. P. GABRIELIS DE HENAO SOCIETATIS IESV. PRÆLOQVIA AD EMPYREOLOGIAM, Seu Philosophiam Christianam de Cælo & Empyreo.

NE abruptè incipere videar, & tractationis habita præmanibus requiratur à lectore ratio, opera pretium duxi me facturum, si ante loquerer nonnulla, qua in limine cuiusvis scientiæ, aut artis solent præmitti, & qua alij in præfamine ad lectorem tradere consueverunt. Sicut enim corpus capite, arbor radice, & flumen fonte indiget, ita & sermo proceris, uti docet S. Ioannes Chrysostomus, homilia de ferendis reprehensionibus, & conuersione S. Pauli.

PRÆLOQVIUM PRIMVM.

De Inscriptione huiusce operis.

EMPYREOLOGIAM VOCO, non secus ac scientia, & sermo de Astris, dicitur Astrologia. Nomen *Empyreum* prolatum sine adminiculo substantiui significat ex communi vsu Cælum, quod est Beatorum sedes; ideo dictio Cælum desiderari non debet in constructa nomenclatura, quæ etsi noua sicque nuper, habebit fidem, siquidem ex Horatii arte Poëtica consilio.

Græco fonte cadat parte desorta.
Voco etiam *Philosophiam Christianam de Cælo Empyreo*, per imitationem ad naturalem, seu ad scientiam, quæ agit de ente naturali, quæque contrarij vocabulo nuncupatur *Phylica*, seu *Phylogia*; nam *Philosophia naturalis*, seu *Phylogia*, nam *Philosophia naturalis*.
P. Gabr. de Henao Empyreolog. Pars I.

lis comprehendit in omni sua latitudine *Dialecticam, Physicam, & Metaphysicam*. Addo *Epitheton Christiana*, vt discriminem à *Philosophia quasi prophana*, siquidem ens quod in præfati tractatu elucidandum suscipio, aut ignotum omnino fuit, antiquis, *Philosophis Ethnicis*, aut non nisi ex sacris, & Christianis litteris agnoscere perfectè potest. Explicui titulum, ac materiam operis. Num Authori contingeret, quod expertus est *Ausonius* in præfatione ad *Parentalia*? *Quosdam solet commendare materia, & aliquoties fortasse lectorem solum temerè sollicitat tituli.*

PRÆLOQVIUM II.

De Scientia, ad quam pertinet præsens Tractatus.

CVM constet, nullam hæc institutam scientiam, quæ singulariter tractet de *Empyreo*,

pyreo, videndum est, ad quam ex communibus pertineat, aut reducatur hoc opus. P. Franciscus Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 5. n. 17. Inquit Philosophicum videtur, tamen vera Philosophicum non esse; quia cælum Empyreum, *Licet ens materiale sit, in rigore tamen non est ens mobile secundum ordinariam potentiam, nec per motum cognosci potest. Et propter similem rationem non cadit sub Metaphysicæ naturalis considerationem, præsertim quia eiusmodi cælum etiam est extra obiectum eius, eo quod materiale sit. Sola ergo Theologia potest aliquid de proprietatibus huius Cæli inuestigare; nam per reductionem quandam, ad accidentalem gloriam Beatorum pertinet.* Hæcenas eximius doctus. Sed P. Petrus Fonseca lib. 5. Metaphysicæ cap. 4. q. 2. sect. 7. v. licet quoque, significat, Empyreum non sine absurdo excludendum à consideratione Physicæ. Quare ad eam spectat per sapientissimum hunc virum; cui adhæsit P. Bartholomæus Amicus tract. 8. Physicorum q. 11. dub. 4. art. & conclusione 3.

3 In eadem ego sum existimatione, Moueor, quia Physicæ respicit, ut obiectum attributionis ens naturale pro ut naturale includit naturam, quæ est principium motus & quietis. Sub enæ autem naturali continetur Cælum Empyreum, tanquam species sub genere, ut continetur Cælum sydereum. Ergo &c. Minoris probationem remitto in Excercit 9. Inquis, existentiam Empyreï explorari non posse per Philosophiam, cum illud sit expertis morus. Respondeo, desumpta instantia ex subsistentia, quæ licet lauerit veteris Philosophos, & à Christianis sit agnita ex mysteriis Trinitatis, & Incarnationis, quin ad eius notitiam sufficiens fuerit indagatio Metaphysicæ, tamen inter huius attributa obiecta numeratur. Addo, existentiam Empyreï nonnullis Philosophis fuisse fortè aliquantulum notam. Et saltem possibilitas Empyreï, seu Cæli immobilis non est supra vires cognoscitivas naturales. Quod satis est, ne excludatur à consideratione physica quemadmodum satis est possibilitas corporis simplicis completi cognita vitibus naturæ, licet existentia ignoretur, ne corpus simplex completum alienum sit à Physiologia.

4 Ad hanc itaque pertinebit agere de Empyreo, quatenus hoc Cælum est ens naturale, ingenerabile, & incorruptibile, non verò quatenus est domicilium corporum glorificatorum; nam sub hac ratione spectat ad Theologiam. Sic actus charitatis erga deum ut authorem gratiæ pertinet ad facultatem Theologicam, quatenus est supernaturalis; & ad Animasticam, quatenus vitalis est. Sanè nemo ibi inficias, solius Theologiæ proprium esse agere de Cælo ut conueniente habitationi glorificatorum corporum. Etenim conuenientia in Cælo supremo per modum loci realis extrinseci ad corpora humana post resurrectionem prætergreditur obiectiuam spheram omnium aliarum scientiarum, quæ non nisi ex fidei supernaturalis principii possunt inuestigari.

PRÆLOQVIVM III.

De Nobilitate Empyreologiæ.

Nobilitas dignitasque Empyreologiæ apparer adeo clarè ex obiecto, quod contemplatur

vt longa oratione opus non sit. Superat Empyreum in nobilitate, & dignitate, & nobilitate, & lydeca, nec non & mixta omnia inanimata, gaudet eximii proprietatibus, quales sunt lux, immobilitas, & incorruptibilitas, ornatur præstantissimis incolis. Quapropter magnam trahet Empyreologia excellentiam ex obiecto tam insigni. Quale est enim ad cælos animo subire, totamque illam machinam supernam indagabili ratione discurrere, & inspectiva mentis subtilitate ex aliqua parte colligere, quod tantam magnitudinis, arcana velauerunt? Sic Cassiodorus in l. de Astronomia; quam cum Empyreologia spectet, ad hanc non iniuriâ transferuntur à nobis Cassiodori verba.

PRÆLOQVIVM IV.

De Utilitate.

Horatius lib. 1. Carminum Ode 28. Sic alloquitur Architam insignem Astrologum.

*Nec quicquam tibi prodest
Aereas tentasse domos, animoque rotundum
Decurrisse polum moriturus.*

6 Ast nobis tam pro hac, quam pro altera vita futura proderit magnopere accurata Empyreï notitia, illudque mente permeasse. Et quidem præsentis operis utilitatem nullus non farebitur, qui peregrinus non sit in literis Theologicis, & Biblicis Patrumque antiquorum monumentis. Innumera sunt in Theologia, Scriptura sacra, & Patrum thesauris, quæ ex non perfunctoria cognitione Empyreï dependent. Perspicuum id erit in decursu operis. Quo intellectus Philosophi Christiani affluenter fatis instruetur, spero. Quid de voluntate dicam? Inardescet procul dubio, iamque illic cupiet assistere, ubi se sperat sine fine gaudere, ut ait S. Gregorius Magnus homilia 37. in Euangelia, & ut S. Bernardus in sermone de S. Martino, *Nonne enim piè, & fideliter inueniuntur nobis vehementissimum quoddam incentiuum amoris, & pronocatio flagrantissimi desiderij erit consideratio ipsa tam lucidissima regionis?* Iulius Firmicus Maternus Proœmio ad lib. 8. Astronomicum laudat in Philosopho studium adhibendum sydereo cælo & astris; *Quia dabunt, inquit, nobis hac instaura quantumcumque diuina scientia notitiam, & ad originis nostræ secreta perducunt.* Diuini enim semper disputationibus occupati, & animum nostrum celestibus potestatibus applicantes, ac diuinis ceremoniis iniunctis ab omnium prauarum cupiditatum desiderijs separantur. *Quæ res illud magnopere perficit, ut contemptis omnibus, quæ in rebus humanis, vel mala, putantur esse, vel prospera, animum, nostrum naturali virtute, & autoritate compositum, incorruptum origini suæ, illibaturnque seruemus.* Hunc in modum gentilis Astrologus. Et à me quidem optandum fuisset, atque enitendum, ut dum Christianum, ac Religiosum Empyreologum ago, hæcque de Empyreo institutiones elucubro, animus à terrenis affectibus depuratus, & mundialibus curis liber nihil nisi cæleste, æternum, ac diuinum anhelaret. Sed tamen in suscepto tractatu, dedita curâ, non voluntati, sed intellectui lectoris inferuio; non enim descriptionem ad mores principaliter dirigo; aliis hanc Spartam relinquo, & in ea ornanda laborarunt strenuè tam veteres, quam recentes

recentes non pauci. Iam quando de utilitate Empyreologiæ dixi, & *Omne tulit punctum, qui misceuit utile dulci, deuenio ad dulcediuem, & amantitatem.*

PRÆLOQVIVM V.

De Amœnitate.

7 S Vauiras, & Amœnitas Empyreologiæ deducitur à pari ex tractatione de cælo sydereo. Quanta hæc sit delectationis exprimit Aristoteles lib. 1. de partibus Animalium cap. 5. vbi ita fatetur: *Substantia, quæ naturâ constant, partim ingenta, immortalesque sæculis omnibus sunt, partim ortus participes, atque interitum intelliguntur. Sed partem illam æternam, ac proinde nobilem, ac diuinam minus contemplari propterea possumus, quod admodum pauca illius modo sensibus pateant, quorum beneficio tum de ea ipsa parte diuina, tum de iis, quæ nosse cupimus, facultas nobis indagandi, cogitandique suppeditet. Res mortales, atque caducas, ut stirpes, & animantes, quod eas socias, familiaresque habemus, nosse vberius possumus. Quippe cum multa inesse quoque in genere percipere possit, quicumque non laborem recusat plenioris; utrumque tamen studium nos delectat. Res namque illas superiores, tamen leuiter attingere possumus, tamen ob eius cognoscendæ generis excellentiam amplius oblectamur, quam cum hæc nobis inuolantia tenemus.* Hæc Aristoteles. Quod si penes ipsum adeo nos oblectat speculatio cælorum mobilium, qui oblectabit consideratio cæli immobilis? cum hoc ab illis longè distet nobilitatis intervallo. Et sane eò cumulatis erit gaudium, quò à nostris sensibus est magis abstractum Empyreum. Vnde rectè ad Alerthium scripsit S. Paulinus in epistola 33. *Non modica animis credentium voluptas est promissa fidelibus bona dulci cogitatione præsumere, & in paradiso iam animis deambulare.* Legatur S. Teresa in via perfectionis cap. 38. vbi eius voluptatis causas expendit dulcissimè.

8 Cæli mobiles habuere multos sui assiduos contemplatores, Cæsar apud Lucanum prædicat de te lib. 10.

*Media inter prælia semper
Stellarum, calique plagis, superisque vacanti.*

Sed relicta Ethnicis, Philo in lib. de gigantibus scribit de Abrahamo, *Quando hæbat in Chaldeen terra opinione, & nondum mutato nomine vocabatur Abram, homo cæli erat sublimis, at heræque naturæ scrutator, in effectibus, eorumque causis, & id genus aliis philosophando: ex quo studio, & appellationem præsentem sibi quaesuit, Abram enim interpretatur Pater sublimis; nomen conueniens consideranti sublimia, cælestiaque intellectu, præsertim cum concreta huius naturæ nostra pater sit intellectus peringens ad ætherem, & ulterius.* Sic Philo. Abrahamum parentem proposuit sibi imitandum Isaac, de quo in cap. 24. Genesis v. 63. *Egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinatus iam die, id est, ad contemplandum cælum, ac lydera; quæ est interpretatio Hebræorum, & Lyre, atque Tostati.* Deipara virgo descriptur ab Hieronymo Vida in hymno de ipsa,

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Nunc animo cælum peragrans.
Origenes homilia 11. in Lucam ait de S. Ioanne Baptista, *Non expectauit, ut à Patre nutritur, sed recessit fugiens tumultum urbium, populi frequentiam, & abiit in deserta, ubi purior aer, & cælum aperit.* In S. Melanio Episcopo commendat Vluardus sexto Ianuatij, fuisse iugiter intentum cælo. S. Martinus Turonensis tam continuè intuebatur cælum, ut cæli suspex, vulgò cognominaretur, & de eo inquit S. Bernardus, *Crebrò homo Dei, ut pote terram despicens cælum suspiciebat, nempe sciebat ad hoc se recitum in corpore accepisse staturam.* Sanctissimus societatis Nostræ Patriarcha Ignatius frequentabat Solarium, ex quo liberè in cælum posset suspicere, ibique illa eius vox, *O quam mihi sordet terra, dum cælum aspicio!* S. Teresa vbi supra ait, animum suum ex solo cæli adpectu interitùs reuocatum, mirèque recreatum. Similia alia Sanctorum exempla licebit videre apud Patrem Cornelium Cornelij à Lapide in cap. 1. Actuum Apostolorum v. 10.

9 Crediderim, diuinos illos viros oculis quidem stitisse in sydereo orbe; mente vero Empyreum penetrasse, eorumque, ut Pauli ad Philippenses 3. v. 20. *Conuersationem in cælis fuisse cælorum.* Hinc S. Anselmus, (aut quisquis est Author Commentariorum in epistolas Pauli) explicans indicatum Apostoli locum fatetur sic ad rem, *Nostra conuersatio iam secundum fidem, & secundum spem est in cælis. Si enim non est in cælis, quomodo habemus sursum cor? corpore ambulamus in terra, sed corde habitamus in cælo. Sicut enim domus exterioris conuersationis est edificium, quod inhabitat corpus, ita domus nostra cogitationis est res qualibet, quam per dilectionem inhabitat animus. Omne enim, quod diligimus, quasi in hoc quiescentes habitamus. In supernis cor fixerat; in terra quidem positus, sed tamen à terra extraneus, de se, suisque similibus dicit, Nostra conuersatio in cælis est.* In eos intendit Protomartyr Stephanus, ut narratur in Actis Apostolorum cap. 7. v. 55. *Quia, expendente Petro Damiani in sermone de hoc sancto, qui spiritu diuinitatis afflatur, conculcatis terrestribus, cælestibus inhiat, & æternis; & quia adnotante S. Petro Chrysologo sermone 4. Qui Christum videre querit, cælum, unde Christus est, non terram, de qua aurum, intuetur. Et cetè quisquis rectum vita iter tenere nititur, non terram debet aspiciere, sed cælum, ut hortatur Lactantius lib. 6. diuinarum institutionum cap. 8. non illam, sed hoc contemplari sedulo debet, sollicitus, ut querat, & sapiat, quæ sursum sunt, uti Colossenses, & Christicolæ omnes instruit S. Paulus cap. 3. epist. ad Colof. v. 1. & 2. verendumque est, ne ex Gentili Poëta Persio Saryta 2. audiamus,*

O curue ad terras anima, & cælestium inanes!

Et ne Christianus homo non queat verè dicere, quod Anaxagoras intendens digitum in cælum, *Ingens mihi patria cura est.* Utinam sim ego vnus ex quærentibus, & sapientibus, quæ sursum sunt! Nam iuxta S. Leonem serm. 3. in Epiphania, *Quicumque in Ecclesia sapit, quæ sursum sunt, non quæ super terram, cælestis quodammodo instar est luminis. Et dum ipse facta vita nitorem seruat, multis viam ad Dominum quasi stella demonstrat.*

A 2 Persua

Perfuum fuit ipsis Ethnicis Philosophis, factum esse hominem ad cælum contemplandum, ut refert in oratione exhortatoria ad Gentes, Clemens Alexandrinus, laudans eorum existimationem. Hinc forsitan ortum traxit oculorum patefactio in demortuis corporibus proiectis ad rogam indicata à Virgilio lib. 4. Æneidos in illo v. 244.

Lumina morte reseruat.

Quasi nefas esset, (Sic Plinius lib. 11. Historiæ naturalis cap. 37.) cælo non ostendi vel in funere lumina, quæ ut instrumentum ad consideranda caelestia dedit hominibus artifex Deus. Sed quicquid sit de hoc indicio, Cicero lib. 2. de natura Deorum inquit, *homines humo excitatos, & erectos constitutos, ut Deorum cognitionem, calum inuidentes capessere possent. Sunt enim in terra homines, non ut incolæ, & habitatores, sed quasi spectatores superarum rerum, atque caelestium, quarum spectaculum ad nullum aliud genus animalium pertinet.* Silius Italicus lib. 5. de bello Punico canit,

*Nonne vides, hominum, ut celsos ad sydera vultus
Sustuleris Deus, & sublimia finxeris ora,
Cum pecudes, volucrumque genus, formasque ferarum*

*Segnem, atque obscenam passim straxisset in
alium?*

Pulchrè Italicus: pulchrius Christianus Poëta carmine in Genesim sub nomine S. Hilarij Pic-tanien-sis, sed rectius adscribitur Hilario Arelaten-si,

*O felix animal, summi cui dextra Tonantis
Est pater, ô felix nimium, qui ducis olympo
Et genus, & formam, sive non noxia terra
Vitia decipiant, nec blandus subruat error.
Numen eris, caloque redux mirabere regna,
Qua promissa bonis fido pater exhibet ore.
Nam tibi multa Deus nascenti contulit vltro
Ætheream faciem primum, vultumque paternum,
Incessumque pedum rectum, sublimia colla
Ne qua mora in cælum oculis spectantibus esset.*

Pulcherri-mè S. Basilij, tum homiliâ 9. in Exameron, tum homiliâ in illud Moy-sis. *Attende tibi ipsi. Appono solius prioris loci verba, Iumenta terrea sum, & ad ipsam nutantia terram; at planta caelestis homo, quantum figurâ, formæque corporis ceteris animantibus antecellit, tantum & dignitate anima præstat. Qualis namque est animantium quadrupedum forma? caput illis ad humum est pronum, ad ventrem spectat, voluptatem ventris omnibus modis persequitur. Caput tuum ad ipsum calum exurgit, oculi tui res supernas conspiciunt. Quod si unquam & tu, carnis affectionibus succumbens, te ipsum deonestaris, ventrique, & his, quæ sunt sub ventre, seruieris, comparatus es iumentis insipientibus, & illis persimilis es effectus. Alia te cura decet, supernas res, inquam, explorare, ac querere, ubi Christus est, terrenis contemptim transmissis, caelestia mente transcendere, vi forma te natura insigniuit, sic & te ipsum, & tuam vitam disponere velis. In republica caelesti versare. Vera tibi patria est superna illa Hierusalem, conciuus, atque contribules ipsi primogeniis, qui sunt conscripti in cælis.* Sic Basilij, consonant S. Bernardus serm. 24. in cantica, alique collecti à Pontano in v. 85. lib. 1. Metamorphoseos. Ouidij, & à Bisciola tom. 2. Horarum successuarum lib. & cap. 1. Non ergo mirum, quin potius debitorum, si Christianus, & Re-

ligiosus Philosophus Empyreï cæli se se addicere contemplationi.

Dixim cum Seneca in epistola 65. *Ego ista non quaram? semel ista videnda mihi sunt, an sapere Nesciam, quò hinc iurus sim? quæ sedes expectet animam solutam legibus seruitutis humana? Vetas me cælo interesse, id est, ubi me vivere capite de misso? Maior sum, & ad maiora genitus, quam ut mancipium sim mei corporis.* Hæc de Sydere cælo Seneca; quæ nos aptius ad Empyreum transferimus. *Naturaliter hominibus instam cum cælo societatem, affirmavit Clemens Alexandrinus in oratione ad Gentes, quæ verba de cæli notione, ad quam ipsa natura homines inclinat, explicantur à Gentiano. Scripsit Aquilæ Tarius in Ilagoge ad Arati phænomena cap. 1. Neque verò incredibile dictum est ab humanis ingeniis tantam vim contemplationis (Syderei cæli) ortum habuisse. Etenim cum est anima omnis immortalis, è caloque delapsa; tum ad cognatum sibi cælum aspirans, eadem omnia sibi familiaria prospicit, & ad illud allicitur, ad quod efferrî naturâ suâ festinat.* Hæc Ethnicus homo. Quidni Christiana documenta, & pietas nos alliciant, ut Empyreum cognoscendo allaboremus? vbi scimus, esse thesaurum nostrum, & sedere in Patris dextera Christum, ac nos nunquam donec illuc perueniamus, quod desideramus, allequuturos. Aliorum cælorum conspectus, tam notius fuit multis, quàm delectabilis, eò namque deuenerunt plerique gentiles, ut Solis, Lunæ, & stellarum adorarint pulchritudinem. Vnde S. Leo sermone 2. de Epiphania admonet, *Sol, Luna, & sydera sint commoda videntibus, sint speciosa cernentibus, sed ita ut de illis gratia referantur Authori, & adoretur Deus, qui condidit, non creatura, quæ seruit.* Ast Empyreï cæli meditatio tam vtilis erit, quàm iucunda Philosopho Christiano.

Asterius homiliâ in Euangelij locum de œconomio iniquitatis secundum Lucam permittit nobis syderei cæli intuitionem, ut quæ possit esse non damnosa. Ita enim aiebat, *Accepti corpus à creatore ex partibus pluribus compositum, & quinque sensibus ad usum, commoditatemque vitæ instructum, qui nec ipsi liberi sunt, verum pro se quisque legibus certis adstringitur. Et quod ad usum attinet, qui princeps censetur, centuere naturam, & contemplare, quæ visu pulchra, ac præclara, solem terrarum orbem collustrantem, lunam tristem, & obscuram faciem noctis illuminantem, Stellæ ceteras exiguum illas quidem, neque nobis sufficiens ex se lumen præbentes verumtamen decus nescio quod, spectemque scintillantem, quam sortita sunt, eiactantes: Ad hæc, & talia licet, oculis utare, cetera vero spectacula, quæ per oculos noxam animæ inferunt, fuge, & præter curvæ, velumque, ne videant, obducito. Hactenus Amalæ Præsul, qui multò potius permitteret, imò & suaderet spiritualium nostrarum facultatum frequentem vsum circa Empyreum cælum; nam nullum inde damnum, sed maxima emolumenta reportabimus. Si calum videris, inquit S. Basilij in Psalm. 32. *Ipsiusque ordinem consideraueris, fidei tibi est dux, per id namque artifex tibi ostenditur.* Author epistola ad Demetriadem postea inter Ambrosianas, *In pulchritudine cæli, & terra quasdam esse paginas ad omnium oculos semper patentes, & Authorem suum nunquam tacentes, quarum protestatio doctrinam imitatur magistrorum, & eloquia scripturarum.* S. Eucherius in epist. ad Valerianum.*

Per

Per istos etiam oculos in futurum cupiditate magnâ ex parte raptamur, si admirationem, quàm ex mundi contemplatione capimus, retorqueamus in ipsum tantæ machinæ Authorem, aut si cogitemus quantum in posterum splendor lucis possit luminibus occurrere, cum se nunc tantus infuset; quàm magnifica fulgebis perpetuis forma rebus, cum sit nunc speciosa perituris. Euthymius item in Psalm. 18. *Ipsi cali ubique Dei magnificentiam prædicant, proprioque aspectu ad id utuntur pro voce, à magnitudine enim, ac pulchritudine creaturarum rerum, quæsi propestatione quadam earum artifex consideratur: nam qui cæli magnitudinem spectat, & pulchritudinem, & formam & stium, & cetera huiusmodi, visque veluti Doctore quodam utitur, hic facillime summam Dei potentiam & dignoscet, & credet.* Hi percipiuntur fructus ex Syderei cæli visione, sed cumulariores illi, qui ex contemplatione Empyreï: excitabit namque nos non solum ad Deum, summamque ipsius potentiam rimandam, sed ad demitandam etiam benignissimam prouidentiam erga iustos, pro quibus condidit tam magnificum palatium; nec poterit non istius cæli attentam, & exquisitam consideratio ingentem parere voluptatem.

PRÆLOQVIUM VI.

De difficultate.

CVM difficile astimemus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu nostro sunt, inueniamus cum labore; quæ in cælis sunt, quis inuestigabit? Rogat meritò Sapiens cap. 9. v. 16. & S. Hilarius in Pl. 129. scribit: *Quis causas, naturasque cæli, & huius, & superioris, & ceterorum sciet? Secreta illa, & profunda inscrutabilis iudicij secreta mens terrena non penetrat. Inuestigare quidem ea, perscrutarique, pium est; sed inscrutabilia ea esse, & inuestigabilia voluita sunt; quorum est alterum religio-sa conscientia, alterum imperspicibilis natura.* Olympiodorus in Ecclesiastem cap. 8. *Nullus, neque secularis scientia, neque diuina sapientia mediocriter consultus, vel, quantum hominibus licet, perfecte eruditus, poterit substantias verum neque mensuram cæli, terra, ac maris, aut quomodo hæc ipsa concreta coaluerint, quibusque administrantibus consistant, intelligere. Quod si forte quisquam sapiens videatur coniecturales rationes afferre, ipsam tamen intimam veritatem inuenire profors non poterit.* Hinc Aristoteles lib. 2. de cælo textu 17. 34. 60. & 61. prudentissimè facetur multarum rerum caelestium coniecturalem tantum, & opinabilem notitiam à se adquisitionem. Nihilominus, ut in simili de qualitate vitæ caelestis lego apud S. Augustinum lib. de diligendo Deo cap. 18, & apud Iulianum Pomerium, vel S. Prosperum lib. 1. de vita contemplatiua cap. 2. *Non ideo deo inde facere, quod valeo, quia dicere, quantum volo, non valeo. Neque enim quia Deum ineffabilem credimus, fari de illo, quod possumus, non debemus. Ita sanè ut plus credatur de illa vita, quam scribitur, quia nec potest tantum inde proferri sermone, quantum potest mentem complecti, & minus concipit mentis humane quamlibet profunda complexio, quàm se habet reipsius magnitudo.*

Timebam ego aliquando, ne mihi diceretur tum Iuuenali Satyra 11.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Noscenda est mensura sui spectandaque reb.

In summis, minimisque.

Cum Horatio lib. 1. epistola 7.

Metiri se quemque suo modulo, ac pede verum ej.

Et in arte Poëtica.

Sumite materiam vestris qui scribitis æquam.

Viribus, & versare diu quid ferre recenseno

Quid valeant humeri.

Ignoras, quæ sub oculis tuis sunt, & nosse tentas Empyreum? Parem audiuit obiurgationem Philosophus quidam, qui, ut cum Platone in Thæ-teto, Laetio lib. 1. de vitis Philosophorum, & Stobæo serm. 78. enarrat Petrus Damiani lib. 5. epistola 1. *Dem nosse stellarum cursus, & meatus Syderum subtiliter rimaretur, in puteum repente corruit, & hiandi, sicut dicitur, immanitate profundum, & obscans sordium squaloribus plenum. Cui nimirum Philosopho domestica erat ancilla nomine Iambi, quæ in Dominum suum liberè, ac prudenter inuecta per metrum iambicum, quod ex ea post modum tale nomen accepit, super eo plausibilem dixit, Dominus, inquit, meus ignorabat stercore, quæ sub pedibus eius erant, & nosse remabat sydera. Noster Lælius Bisciola tom. 2. horarum successuarum lib. 10. cap. 15. hanc carminis iambici nomenclaturam, & originem demirat in Petro Damiani, cum in nullo alio inueniatur. Quicquid de hoc sit, Diogenes Cynicus apud Laërtium lib. 6. carpebat Mathematicos, quod Solem, & Lunam, & sydera inuentes, quæ ante pedes essent, negligenter. Rursus ipse Diogenes ad eum, qui de caelestibus diserebat, quando, inquit, de cælo venisti? Antiquus Poëta Paucius dixit apud Nostrum Eusebium Nierembergium in præmio Theopolitici,*

Quod ante pedes est, nemo spectat,

Cæli scrutantur plagas.

S. Gregorius Nazianzenus Oratione 2. de Theologia, *Cum qua ante pedes sunt, ignores, neque te ipsum permiseri possis, tamen, quæ supranaturam tuam sunt, anxio, multoque labore inquiris, & rebus mensuram non subuenitibus inbias? Minutius in Octauio, Si quid sapientia vobis, aut verecundia est, desinite cali plagas rimari: satis est pro pedibus aspiciere.* S. Cælius Dialogo 1. *Quid nos inuabit summum, & numero superius scire cælum, cum ne quidem id, quod est ante, & super capita nostra, conscendere mente velimus, materie crassa gratuita, & affectibus id, quod mente percepti potest, obscurantes, inferioribus, & humi postis semper inbiantes.*

Verum non ideo non tentabo nosse Empyreum, fretus manu ductione caelestis Magistri, cuius doctrinæ initium, progressio, & consummatio fuit regnum cælorum, seu Empyreum, ut doctissimus, piissimusque Hæreologorum Princeps Cardinalis Bellarminus lib. & cap. 1. de æterna felicitate Sanctorum deducit ex Euangelio. Vnde etiam Empyreï natura sit prope incomprehensibilis, ut inquit S. Anastasius Synaita lib. 2. contemplationum Anagogicarum in Exameron, etiam etiam *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quæ preparauit Deus iis, qui diligunt illum, possumus cum Paulo 1. ad Corinth. 2. v. 10. fidenter pronuntiare, nabs ea reuelasse Deum per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur etiam profunda Dei. Quo presente, etiam, quod inextricabile est, explicari facile potest, ut assenerat Synecius epist. 137. licet itaque, diuine spiritus, dicere,*

Per te iam cælum in terris, iam sydera nota.

Fido præterea manu ductioni Patrum Theologorum, Philosophorumque præstantissimorum, quos

A. 3 in

in Empyrei hac inuestigatione diues nactus sum; cito enim regnum celorum thesauro in agro comparatur Math. 13. v. 44. Quoniam eius diuitia nondum omnibus manifeste apparent, inuenitur tamen, licet non ad plenum, quia sanctorum predicatione qualis quantusque sit magna ex parte declaratur. Quae sunt verba Eusebij Gallicani sermone in Natali vnus Virginis. Et fas hic huc adducere praeloquium illud Authoris libri de Mundo ad Alexandrum, Cum miris corpori liceret in caelestem emigrare sedem, & relicta terra ipsum caelum inspicere, quod olim demones Aloiada facere cogitarunt, animus post mentem beneficio Philosophia ducem sibi assumptam per omnia transiit, peregrinatio profectus est; cumque in viam quandam, ex qua nullam lassitudinem sensurus foret, ingressus esset, quo locorum intervallo plurimum inter se discreta essent cogitatione una comprehendit, sic Pseudo-Aristoteles, imitatus ab Apuleio in lib. etiam de Mundo.

17 Via quidem ardua est; sed non ideo deicitur, quin potius erigitur animus: Quique teste S. Claudiano Mamercio lib. & cap. 2. destatu animae, Mortalium generi natura datum est, ut abstrusa fortius querat, ut negata magis ambiat, ut tardius adepta plus diligat, & eo fragrantius ametur veritas, quo vel diutius desideratur, vel laboriosius queritur, vel tardius inuenitur. Quod si hanc ex integro non inuenierimus, Scimus ex Seneca lib. 7. de beneficiis cap. 13. & si quadam eius conditionis sint ut effectum praestare debeant, quibusdam pro effectu esse omnia tentasse, ut efficerent. Nec tristabimur, quinimodo gaudebimus cum S. Leone in serm. 9. de Natiuitate Domini, quod ad eloquendum impares sumus, sentiensque nobis bonum esse, quod vincimur. Nemo enim ad agnitionem veritatis magis accedit, quam qui intelligit in rebus diuisis, etiam si multum proficiat, semper sibi sapere esse, quod querat, Nam si se ad id, in quod tendit peruenisse presumit, non quaesitauerit, sed in inquisitione deficit.

18 Ptolomeus in proemio ad quadripartitum ait, Multorum ad inuestigandum difficilia vilipendere; & quosdam, quod praedifficultate nimia scire nequeunt, alios scire posse, nequaquam existimare. Hinc nos vidimus aliquos, aut audiimus, qui nostrum in hac difficili tractatione laborem parui facerent; aliquos etiam, qui cum de Empyreio pauca inuenissent, eaque difficulter, dicerent, nec nos posse. Sed posterioribus respondebamus.

— Labor improbus omnia vincit.
Omnia conando docilis solertia vincit.

Et cum S. Damasceno c. 1. Dialecticæ, Naturæ comparatum est, ut omnia diligentia, & labore ac presertim dei donantis favore, ac beneficio percipiantur. Priores autem si nostras has elucubrationes legerint, operam positam non adeo despiciant habebant.

19 Ingenuè fatebor, vitam religiosam addidisse mihi non nihil audaciæ ad difficile hoc de Empyreio opus. Religiosa vita imago est illius, quæ in Emphyreo agitur. Hinc S. Bernardus scribit ad fratres de Monte dei, Habitantes in celis potius, quam in cellis excluso à vobis toto seculo, totos vos inclusistis cum deo. Cella quidem, & celi habitatio cognata sunt, quia sicut Caelum, & cella ad inuicem videntur aliquam habere cognationem nominis, sic & pietatis; à calando enim caelum, &

cella nomen habere videntur, & quod calatur in cellis, hoc & in celis. Quidam est hoc? vocare deo, frui deo. Quod cum secundum ordinem piæ, & fideliter celebratur in cellis, audeo dicere, sancti Angeli dei cellas habere pro celis, & aequè delectantur in cellis, ac in celis. Nam in cella ingiter caelestia aditantur, celum cella & sacramenti similitudine, & pietatis affectu, & simul operis effectus proximum efficitur; nec iam spiritus orantis, vel etiam à corpore exeuntes à cella in celum longa, vel difficilis via inuenitur. Haec tenet S. Bernardus satis dulciter. S. Laurentius Iustinianus lib. de disciplina, & perfectione Monasticae conuersionis cap. 7. ait. In humanis rebus, & in hac peregrinatione nihil iam efficaciter gerit in se imaginem caelestis patriæ, quam Monastica conuersatio, & congregatio diuino cultui dedicata, supernis namque ciuibus una est mansio, una gloria, latitudo communis, concors voluntas, mutua dilectio, & sempiterna securitas. Aequè in congregationibus uniformiter de gentibus reperitur, una quippe est omnium habitatio indistincta, & cuncti ad usum equaliter concessa. S. Sidonius Apollinaris lib. 4. epist. 25. laudat Domnulum, quod iam caelestibus, supernisque praeulat habitaculis, dum libenter solitus est ascendere in Monasteria. Cum ergo Religiosi amulemur caelestes ciues, futor ultra crepidas non habeat, si de eorum agam domicilio, & Philosophicas litteras in caelestis Regiæ famulatum conuertam. Sancti tui, id est sacri tibi, benedicent tibi, gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur. Et notam faciant filiis hominum potentiam tuam, & gloriam magnificentiam regni tui. Ita iubet, & sperat Pfalter Regius Psalm. 144. à v. 10. S. Teresa in via perfectionis cap. 37. dicebat, Religiosus domus debere esse Regias, in quibus homines doceantur aulici esse caeli. Quidni ut discant candidati esse sapientia caelestis?

PRÆLOQVIUM. VII.

De Nouitate Empyreologiae.

20 Multorum vestigiis insisto, nullius tamen qui ex professo discussit, collegitque in vnum corpus pertinentia ad Empyreum. Accedo ad materiam non tantum non consumptam, sed nec subactam. Qui praesenserunt non praeuississe mihi videntur, qua dici possunt, sed aperuisse, ut loquitur Seneca in epistola 79. Et quam hoc argumentum nos iam primi aggredientes quasi desertam, & inuisitatum viam inire molimur, idcirco precibus magnopere petimus tum à Deo Patre, ut iuuenis ducem se prebeat, tum à Domino nostro Iesu Christo, ut virtute sua, ac potentia nobis adiumento sit: Sic Eusebius Caesariensis lib. & cap. 1. Ecclesiasticae Historiae. Et quia iuxta S. Claudianum Mamercum lib. & cap. 1. de statu animae, Martialium generi mos est, noui operis agnitione pellici; Erunt forsitan aliqui, quorum huius operis nouitas alliciat. Rursus quia, ut Iuuenalis satyra x 1.

Magis illa iuuant, qua plures emuntur.

Et ut S. Sidonius Apollinaris lib. 2. epistola 10. Naturæ comparatum est, ut in omnibus artibus hoc sit scientia praestior pompa, quò rarior, quippe facile inuestigata plerumque vilescant. Ut argutè S. Augu-

S. Augustinus cap. 6. lib. 2. de doctrina Christiana, & ut eius discipulus S. Proper Epigrammate 68.

Utro obiectorum vilium est pretium.

Erit forsitan aliquibus in pretio Christianæ istius Philotophiae raritas.

21 Et quamuis Empyreum pro dignitate non illustretur, Atamen quando adaequissimum illud indicem descripta merces est, haudquaquam aspernabilis, vel sibi voluntati ad descensum opera propensa, ne quæ ad captam rerum indaginem simus cunctatioris; nam tamen si rerum sublimium attingere dignitatem minime possumus, si modo à genuino sensu scripturae, & scopo spiritus ope subixi, non excederimus, non usquequaque reuelletur, sed & cooperante gratia Ecclesiae dei nonnihil impariemur commoda adificationis. Fas sit mihi sic fieri cum S. Basilio homilia 2. in Examer. liceat etiam veniam à lectoribus expectare, Nono namque operi venia concedenda, ut aduertit S. Hieronymus Proemio in questionibus, siue traditionibus Hebraicæ libri Genesis. Occurrent nonnulla, quæ lectores perfectiora vellent. Sed nouerint ex Cicrone, Nihil esse simul inuentum & perfectum nouaque diem suppeditare incrementa: Ex Aristothele lib. 2. Elenchorum cap. 9. qua ab initio conperiuntur, paruum in primis sanere solere incrementum: ex Seneca lib. 6. naturalium questionum cap. 5. Nullam rem conuenientem esse dum incipit; longèque semper à perfecto fuisse prius: Ex Apuleio lib. 1. Floriderum, Nec quodquam omnium esse, quod posse in primordio perfici; sed in omnibus sermo ante esse spiritus rudimentum quamvis experimentum: Ex Cassiodoro lib. 2. var. epist. 3. Solere inuita pericula meliora, dum à parvis inchoant, qua in sequentibus magis se admiratione sublimant.

PRÆLOQVIUM. VIII.

De Authoribus antiquis, qui adiumento fuerunt.

22 Quantum contulerint ad Empyreologiam hanc sacrae litteræ, Patrum Ecclesiae, & interpretum, tam veterum, quam recentium scripta in vtrumque Testamentum, ipsa paginæ, me tacente, prouulgabunt. Licet autem sacrae litteræ expressis verbis Empyreum nobis non tradant, non idcirco inuito labore caelum istud in eis inuestigamus. Scitum est illud S. Augustini scribentis contra Adimantum cap. 17. In scripturis sacris aliquando ipsa diuina autoritas non sinitur, aliquando occultatur, ut & manifeste litter instruat, & obscuris exerceatur. Nec praeterendum est illud Philippi Abbatis epist. 2. Ob hoc nonnulla occultantur, ut diligentius inquirantur, & inuenta strictius teneantur. Si quis ex nonnullis nostris paginis demat, quæ sunt propria antiquorum Patrum, vacuæ relinquuntur, ut in Chryssippi libris comendauit Apollodorus apud Laertium lib. 7. de vitis Philotophorum, & ipse Laertius lib. 10. in Epicuri operibus Exarointegrè Patrum testimonia, perita ex suis fontibus, ut eorum mens clarè appareat. Cui id fastidio facit, aduertat, se cura, & labore liberari aduendi ipsos Patres, quorum vix vllam presentabo locum à

me non visum. Tardi enim ingenij est, ex Tullij nota centura, risuul consellari, & fontes non videre. Quapropter admodum confido cum S. Anastasio Sinaita lib. 1. de rebus fidei Catholicae dogmatibus, nihil deprehensum iri distantiam, & à veritate alienum; quin potius singula quæque esse consensantem incorruptis Maiorum documentis, quorum ergo doctrinam ut sequerer, magnopere comendi etiam infans, atque adeo iuxta perzritam vulgo peremiam à tonellis unguiculis.

23 Duo hic circa Patres tempestiue commonefaciam. Primum vnus nonnunquam, eiusdemque Patris Graeci autoritates à me apponi iam ex hac, iam ex illa versione latina, prout ad manus fuerunt in diuersis Societatis collegiis, in quibus Empyreologiae operam nauauit. Secundum, citati à me interdum vetustum Patrem nomine Beatum, Monachum, & Presbyterum in Astanis Liebanensibus, tandemque Vxamæ Antistitem, expositione super Apocalypsim; quod opus nondum typis commissum extat in Bibliotheca nostri Vallisoletani Collegij S. Ambrosij. Beatus socius fuit Etherij antecessoris sui in Episcopatu Vxamensi; cui eam expositionem dicant, & vtrique scripsit contra Elipandum illos libros, quos luci commissos habemus in Bibliotheca Colonienfi varij PP. de Beato, & eius expositione super Apocalypsim agunt Iulianus Perez in Chronico n. 401. Morales lib. 13. Generalis Historiae Hispaniae cap. 26. & 27. lib. 14. cap. 3. atque Aluatum Cordubenem in epistolis meminisse eius; Lopes in Chronico Generali Benedictinorum tomo. 3. Christ. anno 783. ac 784. Sandobal in notis pro Sylonis Regis gestis à pag. 1. 4. vsque ad 127. Gillius Gonzalez Dauia in Theatro Ecclesiae, Episcoporumque Vxamensium lib. & cap. 2. Mariana lib. 7. de rebus Hispaniae cap. 9. Ioannes Grial in notis ad cap. 30. libri Hieroniani de vitis illustribus, Vazques tomo 1. in 3. p. disp. 89. cap. 1. à num. 2. Posseuinus in Apparatu, Autentus Myreus in Auctario Bibliothecæ Ecclesiasticae cap. 224. Barontis in annalibus Ecclesiasticis tomo 9. anno Christi 783. à num. 5. Andreas Schottus in Bibliotheca Hispana tomo & c. 1. Ludouicus Alcazar lib. 1. in Apocalypsim notatione 26. lect. 1. sed in lect. 3. vltim à se exemplar M. S. Vallisoletan. nostri Collegij attribuit Apringio, vel Aprigio Hispano, & Episcopo Pauenfi. Ausum tamen dicere M. S. istud non esse Apringij. Nam in eo Author praestetur allaturum se, quæ reperit in Hieronymo, Augustino, Ambrosio, Fulgentio, Gregorio, Ticonio, Irenæo, Apringio, & Hierodotus finitque praefationem his verbis, Hunc ergo, Sancto Patre Etheiri, ob adificationem studij fructum tibi dicaui, ut quem confitentem profiter Religionis, coheredem faciam & mei labori Labeus etiam Alcazar, dum lect. 1. inquit, Beatum abioluisse suum opus Ara Hispana 1008. qui est annus Christi 970. cum enim Beatus scripserit anno 783. contra Elipandum, iamque grandæuus, constat aperte lapsus Alcazaris. Non ergo anno 970. absoluit opus Beatus, sed librarius transcriptionem. Vnde M. S. habet, In nomine Domini Iesu Christi; initiatus est liber iste Apocalypsis. Ioannis, sexto Idus Iunias, & finit exaratus tertio Idus Septembris sub ara 1008. deo gratias. Amen. Vixit Beatus vsque ad annum saltem 796. Nam Iulianus Perez in Chronico n. 411. tradit, Beatum eo anno ran-

quam Episcopum Vxamentem adstitisse in quodam Concilio Toletano. Apringuis vero florebat anno 529. vt in Maximi Episcopi Caesar-augustani Chronico legitur, & de illo inquit S. Isidorus cap. 17. interpretatum esse Apocalypsim B. Ioannis Apostoli, subtili sensu, atque illustri sermone, melius penè, quam veteres Ecclesiastici viri exposuisse videantur. Testamentum S. Gennadij Episcopi Asturienfis conditum anno 905. vel 915. transcriptum ab Ambrosio de Morales, tomo 2. fol. 16. tomo 3. lib. 15. cap. 45. memorat librum Aprigij, & hunc celebrant Honorius Augustodunensis, Trecemius, Sixtus Senensis, Possennus, Myreus, & ex Nostratibus Garibay lib. 8. cap. 16. Mariana lib. 5. cap. 7. Moralez lib. 11. cap. 9. in Hispaniæ historia, alijque recentè à Roderico Caro in notis ad chronicon Maximi, audioque in posthumis Francisci Buarij Cisterciensis ad idem Chronicon Commentariis quæ iam sunt sub prælo, contineri multa de Apringio.

24

Theologos antiquos euolui non segniter, maxime sententiosos; multa enim parlim tradunt de Empyreo, operis mei fuit, & studij eos legere, vt ex pluribus diuersos flores carperem, non tam probaturus omnia, quam quæ bona sunt, electurus. Assumpsi multos in manus meas, vt ex multis multa cognoscerem, imitatus Doctorem Maximum Ecclesiæ Hieronymum, cuius sunt superiora verba in epistola 77. contra vigilantium. Atque, vt docemur à Macrobio in Prologo Saturnalium, Apes quodammodo debemus imitari, quæ vagantur, & flores carpunt, deinde quicquid atrulere, dissonant, ac per cauos diuidunt, & succum varium in vnum saporem mixtura quadam & proprietate spiritus sui mutant. Nos quoque quicquid diuersa lectione quaesiuimus, committimus stilo, vt in ordinem eos digerente coalescat. Nam & in animo melius distincta feruantur, & ipsa distinctio non sine quodam fermento, quo conditur vniuersitas, in vniuersi sapientis vsum varia libamenta confundit, vt etiam si quid apparuerit, vnde sumptum sit, aliud tamen esse, quam vnde sumptum noscitur, appareat. Quod in corpore nostro videmus sine ulla opera nostra facere naturam. Alimenta, quæ accepimus, quandiu in sua qualitate perseverant, & solida innatant, malè stomacho onerantur. At cum ex eo, quod erant, mutata sunt, tum demum in vires, & sanguinem transeunt. Idem in iis, quibus aluntur ingenia, præstemus, vt quacunque hausimus, non patiamur integra esse, sed in quandam digestionem concoquantur, alioquin in memoriam ire possunt, non in ingenium. Ex omnibus colligamus, vnde vnum fiat ex omnibus, sicut vnum numerus fit ex singulis. Hoc faciat noster animus, omnia, quibus est additum, abscondat, ipsum tamen ostendat, quod effecit. Vt qui odorata pigmenta consciunt, ante omnia curant, vt nullius sint odoris propria, quæ conduntur, confusuri videlicet omnium succos odoraminum in spiramentum vnum. Vides, quam multorum vocibus constet chorus; vna tamen ex omnibus redditur, aliqua est illis acuta, aliqua grauis aliqua media, accedunt viris femina, interponitur fistula: ita singulorum illis latent voces, omnium apparent, & sit concertus ex dissonis. Tale hoc præsens opus volo. Multa in illo artes, multa præcepta sunt, multarum etatum exempla, sed in vnum conspirata. Sic Macrobius.

25

Qui lib. 6. cap. 1. Peritus, ne dum ostendere cupit quantum Virgilius ex antiquorum lectione pro-

feverit, & quos ex omnibus flores, vcl quæ in carminis sui decorem ex diuersis ornamenta libauerit, occasionem reprehendendi, vel imperitis, vel malignis ministraret exprobrantibus tanto viro alieni usurpationem. Addit, huic esse fructum legendi, emulari ea, quæ in aliis probet, & quæ maxime inter aliorum dicta mireris, in aliquem vsum tuum, opportuna deriuatione conuertere. Quod & nostri tam inter se, quam à Græcis, & Græcorum excellentes inter se sape fecerunt. Et vt do alienigenis iuocam, possem pluribus edocere, quantum se mutuo compilarint Bibliotheca veteris Auhores. Vnum nunc exemplum proferam, quod ad probanda, quæ assero, penè sufficit. Africanus enim Togatarum scriptor in ea Togata, quæ compitalia inscribitur, non inuerecundè respondens arguentibus, quod plura sumpisset à Menandro. Fateor, inquit, sumpsi non ab illo modo, sed vt quisque habuit, quod conueniret mihi, quodque me non posse melius facere, credidi, etiam à Latino. Quod si hac societas, & rerum communio Poëtarum, scriptoribusque omnibus inter se exercenda, concessa est, quis fraudi Virgilio vertat, si ad excellendum se, quadam ab antiquioribus mutatus sit: Cui etiam gratia hoc nomine est habenda, quod nonnulla ab aliis in opus suum, quod æternum mansurum est, transferendo, fecerit, ne omnino memoria veterum deleteretur. Quos (sicut præsens tempus ostendit) non solum neglectis, verum etiam visum habere iam capimus. Denique & iudicio transferendi, & modo imitandi consequutus est vt quod apud illum legerimus alienum, aut illius esse malimus, aut melius hic, quam vbi natum est, sonare miremur.

26

Legenti mihi Authores antiquos, & insignes præ oculis fuit, illud Quintilianii lib. 10. Institutionum oratoriarum cap. 1. Non omnia, quæ magis Authores dixerunt, utique esse perfectæ, nam & labuntur aliquando, & oneri cedunt, indulgent ingeniorum suorum voluptati, nec semper intendunt, animum, & nonnunquam fatigantur. Ac laudè Cum semper, aut plurimum vera dicere, diuinum sit, aut diuino quàm proximum, vt censebat Synesius de Insomniis, si aliquando discedo ab antiquo aliquo Doctore veritatis, compellorvi. Neque enim quorumlibet disputationes quamuis Catholicorum, & laudatorum hominum velut scripturas Canonicas habere debemus, vt nobis non liceat, salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare, aut respicere, si fortè inuenerimus, quod aliter senserint, quàm veritas habet, diuino adiutorio vel ab aliis intellecta, vcl à nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, tales volo esse intellectores meorum. Ita aiebat S. Augustinus epist. 61. ad Fortunatianum, inculcatque alibi saepe vt in epist. 7. ad Marcellinum, & 19. ad S. Hieronymum, lib. 11. contra Faustū c. 5. lib. de bono Perseueratiæ c. 21. lib. 1. de Trinitate cap. 2. & 3. lib. 3. in proemio. Breuius S. Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ cap. 1. Eatenus diuinarum tractatoribus scripturarum fidem adhiberi par est, quoad usque eidem tenore veritatis ad stipulamur. Similia habent Rupertus in c. 11. Apocalypsis v. 1. Zacharias Episcopus Mytelenensis de Mundi, creatione & S. Vincentius Lyrensis c. 39. cõmonitorij aduersus prophanas nouitates, Facundus Heremianus lib. 1. 1. pro defensione trium capitulorum Concilij Chalcedonensis cap. 6. Petrus Cluniacensis lib. 3. epistola 7. Cassiodorus c. 24. diuinarum lectionum, Eusebius Bruno Episcopus Andegauensis in epistola ad Berengarium excerpta de veteri codice à Claudio Menardo in notis ad libros S. Augustini

contra

27

contra Iulianum Pelagianum pag. 501. Abulensis locupletissimè parte 2. defensorij cap. 1. 8. & à cap. 81. vique ad 86.

Quod si quandoque refutetur à nobis Authoris vetusti, & famigerati sententia, rationumque ipsarum vis ostendat, fuisse non leuiter improbatam nullus ob id finitè censeat, aut in animum suum inducat, existimari à nobis minus benè de tali Doctore, quisquis ille sit. Attendamus, ait Richardus de S. Victore in Prologo ad expositionem. Tabernaculi faderis, quàm multa, quàm magna, quàm profunda cum omni diligentia pertractauerunt, & tunc desinet esse mirum, si alicui loco minus sufficientem expositionem reliquerunt. Non ergo est magnus, vel mirum, si in vno aliquo aliquid possimus addere, quod ad maiorem euidentiã, vel planiorem intelligentiam possit proficere. Hac propter illos dicta sint, qui nil acceptant, nisi quod ab antiquis nonos fructus ad recreationem hominis exterioris, nunquam credendus est, nullos de cetero scientiæ profectus imperiri ad innouandos sensus hominis interioris? Vbi ergo illud est, quos pertransibunt plurimi, & abundabis scientia? Accinit S. Anselmus in præfatione ad librum de Incarnatione verbi. Illi, quia breues dies hominis sunt non omnia, quæ possent, si diutius vixissent, dicere potuerunt, & veritatis ratio tam ampla, tamque profunda est, vt à mortalibus nequeat exhauriri, & Dominus in Ecclesiæ sua, cum qua se esse usque ad consummationem sæculi promittit, gratiæ suæ dona non desinit imperiri.

28

Colui amari semper antiquitatem, & ideo conatus sum vt in meis opinionibus origo maneret ex veteri, vt vult S. Gaudensius Episcopus Brixiensis tract. 1. superlectionem Euangelij vix aliquid scribo quod antiquorū auctoritate nõ muniã, tum quia antiquiora honorabiliora, teste Aristotele lib. 2. Retic. c. 15. & antiquissima, honorabilissima, eodẽ teste lib. 1. Met. cap. 3. apud Bapristam Fragosum parte 1. de regimine Reipublicæ Christianæ lib. 1. disp. 2. §. 7. num. 221. tum quia iuxta S. Ennodium lib. 3. epistola 36. Exponit censura sententiam suam quisquis quod eligi (antiquitatis fulcris) non tuerit. Tum quia ex Cassiodoro lib. 3. variarum epist. 9. propositi nostri est noua construere, sed amplius vetusta seruare, quia non minorem laudem de inuentis, quàm de rebus possumus adquirere custoditis; proinde moderna sine priorum immixtione desideramus exigere. Vnde laudantur æquè à Boetio in lib. de disciplina scholarium cap. 6. Qui vetustissimis innotatis, & tanquam propriis riuis manantibus credentium intelligentias excitant. Et S. Hieronymus præfatione in Prouerbia ait de se, Neque enim noua sico cudimus, vt vetera destruanus. Multa videbuntur siue ab aliis Neotericis, siue à me recenter inuenta; sed si benè inspiciantur, veterum sunt (superstructa fundamentis. An non videmus (Rogat Rufinus scribens aduersus S. Hieronymum) vetustas ades nouellis adificiis profuisse? Et interdum assumitur lapis de abditis & abstrusis antique domus partibus, quæ noue domus frontem decoret, & exornet ingressum. Et interdum totum nouella constructionis adificium vniuersi antiqua trabis stabilitate munitur. Ob religionem hanc nostram erga vetustatem, præsumptuosi non erimus, si cum Cassiodoro lib. 1. variarum epistola 25. dicamus, nobis debere suas laudes antiquos principes, quorum fabricis dedimus longissimam inuentumem vt pristina nouitate relu-

ceant, quæ iam fuerant vetusta senectute fuscata. Colunt, amant nonnulli antiquitatem, sed vno in collectore reperiam. Theologi, qui sunt ex hac farragine, qui neque veterum quemquam, neque scripturarum quicquid legunt in si in sententiis, & earum commentariis, bi perinde mihi videntur facere, ac si quis Auth oribus omnibus, qui latine scripserunt, amissis, constructionum præceptis ab Alexandro petitis reliquum ex Perotti Cornucopia, & Calepino conentur edificere, quod persuasum habeat, in his omnia latina lingua vocabula se se reperiturum; & profectio reperiet plurima, eaque selectissima; nempe vt apud recentiores Theologos priorum dicta Authoritatis loco locantur inserta; ita hic quoque veteres Poeta, atque oratores, aliquot etiam, qui nunc nec stant quidem. Sed neque hac vnquam faciunt latinum; nec illa Theologum, si sola sint, etiam si decem millibus spinosissimarum quaestionum fuerit instructus. Sic Thomas Morus, Romanæ, Catholicæ quæ fidei testis prælustris, in epistola ad dorpium. Alij, si vnius classici Authoris, ac præfici conspiciant Citationes, verbis que verba hinc, & inde petita, sed perfunctoriè librata, agglomerent, reliquos plalere iubent. Ceterum, vt optimè vidit S. Claudianus Mamercus lib. 2. de statu Animæ cap. 7. Non refert ad agnitionem veri, quid de eodem sepius quisque dixerit, quam quid senserit, querere; quia in sape dictis nec est vberior cognitio rerum, quàm sit prolixitas onerosa verborum. Quapropter in astructionem veri magis considerandum est, quid vni multi senserint, quàm quid vnus sape dixerit. Addit Philipus. Abbas epistola 2. ea, quæ necesse est scribi, vno in loco nõ possunt omnia reperiri, & ideo necesse est: legendo frequentius multa reuolui, vt frequentè lectione, possit ignorantia caligo resolui. His de causis ego nulli parco diligentia vt antiquos quoique legam, eorumque explorement mentem, assequar sentia vellemque Authores nouisse omnes velut vngues digitoque meos.

29

30

Alij suas chartas, cum ditent effosis ex antiquitate thesauris, callidè occultant, per quos profecerint, forsitan vt quæ ab antiquis sunt elaborata, diuendant tanquam noua, & proprij Martis inuenta, & dum nihil inuenire possunt ex se, ea, quæ dicta sunt ab aliis, ipsi scribere sub alia verborum forma nituntur, Vt inquit Albertus Magnus apud Prusium cap. 7. vitæ Alberti eiusdem. Timere autem debuissent illud de Conicula in Horatio lib. 1. epistola 3.

Ne cum fortè suas repetitum venerit olim
Grex autum plumas, moneat cornicula risum
Furtiuus nudata coloribus.

Nos cunctis nota faciemus accepta à veteribus, ob temperantes consilio S. Basilij in epistola 1. ad S. Gregoriū, Theologū Neque uerò inquit, ad descendendum verendum esse oportet, neque ad docendum malignum. Quod ab alio tute didiceris, nequaquam clam habendum, eiusmodi facere mulieres improba solent, quæ ex aliis ipsa quaestros liberos viris suis tollendos subiiciunt, patrem emententes. Authorem verò ipsum proderè gratia commemoratione decet, verumque ipsius scientia parentem. Et vero, vt notat Ioannes Philoponus lib. 1. de mundi creatione cap. 2. æquum non est alienis tanquam propriis se iactare. Plinius senior in præfatione ad Vespasianum prudenter arbitratur, benignum esse, & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris, & è contra, obnoxij animi, & infelicitis ingenij esse, deprehendi in furto malo, quàm mutuum reddere præsertim

cum

cum fors fiat ex usura. Nepotianus, ut in eius epitaphio ad Heliodorum laudat S. Hieronymus, ingenio pudore, qui ornatat aetatem, quid cuius esset, simpliciter confitebatur, atque in hunc modum eruditionis gloriam declinando eruditissimus habebatur.

PRÆLOQVIVM. IX.

De S. Thoma Aquinate speciatim.

31 **I**mitabimur in discipulatu Angelici Magistri Franciscum victoriam, & Melchiorem Canum & Nobilissimos Thomistas, posterior scribit hæc de priori, & de se in præmio ad lib. 12. de locis. *Memini de præceptore meo ipso (Francisco Victoria) audire cum nobis secundam secundam partem cepisset exponere, tanti D. Thomae sententiam esse faciendam, ut si posterior alia ratio non succurreret, fastidissimi, & doctissimi viri satis esset nobis auctoritas. Sed admonebat rursus, non oportere S. Doctorem verba sine delectu, & examine accipere; imo verò si quid aut durius, aut improbabilius dixerit, imitatuos nos eiusdem in simili re modestiam, & industriam, qui nec auctoribus antiquitatis suffragio comprobatis fidem abrogat, neque in sententiam eorum ratione in contrarium vocante transiit. Quod ego præceptum diligentissime tenui. Non enim ullam, non D. Thomae dico sed ne magistri mei opinionem quidem reuocavi ad arbitrium meum, nec cordi tamen fuit iurare in verba Magistri. Nam & vir erat ille natura ipsa moderatus; ac cum D. etiam Thomae aliquando dissentit; maioremque, meo iudicio, laudem dissentiendo, quam consentiendo assequatur. Tanta erat in dissentiendo reuerentia. Sic Canus. Nos itaque Angelici Magistri doctrinæ securissimæ, & solidissimæ ex corde affecti plerumque adhærebimus. Quod si femel à nobis ab aliqua eius opinione recedamus penè inuiti, coget tunc rationum pondus, nec deerit auctoritas Patrum Ecclesiæ, aut probatorum, & antiquorum Theologorum, seruabimurque semper debitam erga tantum Doctorem reuerentiam.*

32 **I**psi, qui Thomistarum nomine celebres sunt, deseruere aliquando Theologiæ Principem. Catherinus in lib. 4. annotationum aduersus Caeteranum transcribit hæc eius verba 3. p. q. 78. art. 3. *Si quis contendat expositiones has posse conuenire littere, sed non intentioni Auctoris (nempe S. Thomae) qui videtur ex proposito docere oppositum, memineritis, me ab auctore didicisse post Augustinum talem exhibere aliorum lectorem, qualem meorum exopto. Defunt iam hæc verba cum commentario articuli 3. in editionibus recentibus. Hieronymus ab oleastro, magnus Pentatheuci interpres, discordat cum in cap. 1. Genes. v. 2. tum in cap. 2. v. 19. à S. Thoma, cuius in verba à se non iuratum proficitur apertè utrobique, videlicet pag. 180. & 181. dum iterum explicat dicta in annotationibus. Dominicus Sotus lib. 1. Physicorum q. 6. art. 2. dub. 1. conclusione 2. docet, posse diuinitus conseruari materiam primam sine forma substantiali; quo nihil repugnantius S. Thomae. Sed adiicit Sotus. *Neque in hoc puto derogari grauisima auctoritati S. Thomae, quia res non est tanti momenti. Idem Sotus 3. Physicorum q. 1. conclusione, & propositione 5. impugnans sententiam, quam Angelico Doctore attribuebant Thomistæ, ait. Quando contrarium in S. Thoma reperiretur, aut exponerem, aut nihil crederem eius honori, & auctoritati ob-**

niari, si in rebus his minimis communem potius modum concipiendi amplecterer. Possem aliis exemplis Confirmare Thomistarum à S. Thoma diffidium, non sine eorundem confessione.

33 **V**ideo, displicituras non rarò Thomistis-rigidioribus interpretationes nostras adhibitas verbis S. Thomae. Sed cum tanta sit apud Patres varietas in exponendis sacrae scripturae verbis compluribus nihil mirum si Angelici Doctore scripta hanc subteant fortunam. Non iis solis quibus felix faustumque Thomistarum cognomen contrigit, datum est, seruari, & noscere S. Thomae mysteria, ut iusto confidèrius aiebat Rispotus lib. 2. de Auxiliis 91. ante conclus. 1. §. *Relinquant.* Verfamur diu, noctuque eisdem S. Doctore libros, cupimus illos peccillere, & intellectu conficere, diuina fauente gratia; quam sibi, & non aliis adesse in isto negotio, haud quaquam asserent. **Q**uid? Quod inter ipsos experitur non infrequentes discordias circa mentem Præceptoris Angelici. Nihil huic consouimus esse publicatur à permultis, quàm supernaturalem actum intellectus, aut voluntatis fieri non posse, diuinitus etiam, absque habitu, aut auxilio supernaturali intrinseco. Ait Ioannes à Neapoli Dominicanus, qui vicinus fuit temporibus S. Thomae, & forè eius auditor in 1. quaestionum variarum pucto 1. pag. 7. statuit. *Spiritu sanctum posse de potentia absoluta mouere voluntatem ad actum dilectionis supernaturalis sine omni habitu supernaturali inherente voluntati.* Et cum conclusionem hanc firmiter, & auctè vallasset, subiungit pag. 8. col. 2. *Nec contra prædicta videtur loqui Frater Thomas, si diligenter dicta eius inspiciantur. Hoc enim solum probat ubique, quod si talis habitus non ponatur in anima, actus charitatis non esset nobis sic connaturalis, & facilis, & delectabilis, & perfectus, sicut actus aliarum virtutum; non autem quòd nullo modo voluntas possit in hunc actum mota à spiritu sancto.* Ita Neapolitanus. Nec minus disertè Didacus Deza Archiepiscopus Hispanensis in 4. sententiarum dist. 49. q. 4. art. 3. notabili 5. per totum fol. 213. Prælatissimus is Theologus, nulli inter Thomistas secundus, scribebat anno 1517. Paludanus in 4. dist. 49. q. 1. art. 3. conclus. 2. num. 34. & cum ipso S. Antoninus 3. p. summæ Theologiæ tit. 30. cap. 4. §. 1. eandem sententiam suis suffragiis nobilitant; ut & Franciscus Victoria relatus à Zumel 1. p. q. 12. art. 5. dist. 2. conclus. 3. Heruæus verò, Generalis Magister ordinis Prædicatorum quodlib. 5. q. 7. Ripa q. illa 12. dub. & cap. 1. v. ultimo, Vincentius Asturicensis, Relectione de gratia Christi q. 6. pag. 803. Valde probabilem esse denuntiant. Huic controuersia est affinis alia de totali, vel partiali actiuitate proxima habitus supernaturalis in actum supernaturalem; & quantum dissentiant Thomistæ pro asserendo S. Doctore in vnam vel alteram partem, ostendit Luculenter P. Ioannes Martinez de Ripalda disp. 30. de ente supernaturali sect. 2. & 20.

34 **R**ursus indicant communiter, haberi expressum non posse adhuc de potentia absoluta constitui idem corpus extensum in duobus locis adæquatis. Sed Dominicus Sotus insignis Thomista, si quis alius, lib. 4. Physicorum q. 2. art. 3. §. Et 3. subscribens oppositæ opinioni, inquit, *nec forsauit voluit negare S. Thomae, nisi quòd stando in rigore circumscriptionis, non potest idem corpus existere in duobus locis circumscriptione. Et præterea quia illud non dixit repetendo in summa, ubi proprius opinionis*

opinionis, atque ultimam voluntatem testatus est. Caeteranus in 1. p. q. 75. art. 7. ait, Cæcos esse, qui non vident doceri à S. Thoma inæqualitatem substantialem animarum rationalium. At tamen Sotus in prædicamento substantiæ q. 2. concedit, se esse vnum ex illis Cæcis.

35 **P**ost Dominicum Bannez fuit apud Thomistas, præsertim Hispanos, constantissimum, doceri à S. Thoma phycas prædeterminationes in voluntate creata tanquam comprincipium, aut conditionem necessarium requisitam ad exercendum quemcunque actum, etiam liberum, maximè si bonus sit, cum quo illa habeat essentialem, & metaphysicam connexionem, quin sit in potestate voluntatis creatae aut impedire existentiam prædeterminationis, aut existente prædeterminatione, & in eius sensu composito non prodire in actum prædeterminatum. Sedem in his diebus illusterrimus Dominus D. Frater Franciscus de Araujo Episcopus Segobienis, & Primarius Theologiæ Magister quondam in Academia Salmanticensi, Dominicanæ familiæ, & nostræ Hispaniæ decus, tom. 2. in l. 2. q. 111. art. 5. dub. 6. reicit acriter phycas eius generis prædeterminationes, eisdem vtens auctoritatis, & rationis argumentis. quibus Societatis Iesu Theologi, & in num. 41. v. Sed accedat scribit. *Mrum planè est, quòd quidam Nouitij Theologi, quorum multi absque vilo examine suorum Magistrorum sectantur placita, tantam sibi fidem velim haberi, ut indubitanter posteri Theologi credere reueamur, hunc dei phycum humana voluntatis prædeterminationum concursus, cuius nec sacra Concilia, nec SS. PP. aliquando meminerunt, sed ab eis fuit quodam fallaci discursu confictum.* Inn. 43. v. vnde crediderim allegat quædam S. Thomae verba q. 6. de veritate art. 3. pronuntiatque esse manifesta contra phycas prædeterminationes: *Reuerendissimus Frater Thomas Turcius Generalis Prior Ordinis S. Domini, cum in vniuersali Capitulo Valentia Cidi celebrato anno 1648. adesset conclusionibus, in quibus Hispanus Thomista tuebatur pro vitili phycas illas prædeterminationes, vt quæ à S. Thoma fuissent edoctæ, prorupit in hæc verba, quæ Notarij publici testimonio consignata habemus, Fateor esse doctrinam plurium Thomistarum, Sed: : : à S. Thoma longè aberrantium; quibus, si mihi ostenderit S. Thomam alicubi fauere, promitto tibi Magisterium.* Sic vir maximæ doctrinæ, & in S. Thoma versatissimus. Sufficiant hæc in specimen non leuium inter Thomistas discordiarum circa sensum Angelici Præceptoris.

36 **N**ostro hoc sæculo solennes sunt in scholis multæ controuersia, quas S. Thomas forè non attigit, aut non nisi sub obscure indicauit quia verò non semper cum Thomistis concordant alij, adducuntur apud vulgus à nonnullis in inuidiam nouatorum, & dissidentium à S. Thoma, quasi necesse sit, eandem esse causam huius, & ipsorum, aut quasi antiquitatis notitia solis ipsi sit referuata; nouumque videri debeat quicquid alij proferunt continua Patrum, & Theologorum veterum lectione adiecti. Non sentit contra S. Thomam, qui præter eum sentit. Et iam admonuit S. Bernardus in exultatione ad Homilias super *Missus est, siquid dictum est præter Patres, quod non sit contra Patres, nec Patribus, neque cuiquam displicere debere.*

37 **P**ræterea S. Thomas in quibusdam loquitur opinatiuè, & interdum retractat, quod prius etiam in

*Theologica summa dixerat, Vt scribit Henricus Hentij. lib. 1. de Põtificis Romani clauæ c. 1. §. 5. vbi Angelicum Doctorem eximio cõmendaret encomio, vir ipsi & deditissimus & eruditissimus. Ac sanè cum ex ratione temporis agatur, vt vna, eademque res, sine salubris, sine noxia iudicetur, imò ipsa Ecclesiastica sacramenta suorum temporum vicissitudines quarant, vigoremque suum ex deputatis temporis congruitate concipiant, docente Petro Damiani in opusculo 41. cap. 1. ac 2. simile verò est, S. Thomam si etiamnum inter mortales degeret, reuocaturum aliquid, quod in summa reliquit, conuenientius suæ, quàm nostræ ætati. Ita saltem de opinione contracti à Deipara virgine peccati originalis in conceptu coniectatur Ioannes de S. Thoma in approbatione doctrinæ ipsius disp. 2. art. 2. pag. 229. licet Franciscus de Araujo 1. 2. q. 81. art. 3. pag. 421. hanc non probet diuinationem. Et ne plura; abundant Thomistæ, in suo sensu, finant dum alios in suo abundare, siquidem per S. Bernardum in epist. 77. *ibi unusquisque in suo sensu securus abundat, ubi aut certa rationi, aut non contemnenda auctoritati quod sentitur non obuiat.**

PRÆLOQVIVM X.

De Auctoribus modernis.

38 **S**vm ex iis, qui mirer antiquos, non tamen, vt quidam temporum nostrorum ingenia despicio, neque enim quasi lassæ, & effeta natura nihil iam laudabile parit. Sic cenleo; & pronuncio cum Plinio Iuniari lib. 6. epistola 21. ad Caninum. *De Lampridio refert S. Sidonium lib. 8. epistola 11. Legisse incessanter Auctores cum reuerentia antiquos, sine inuidia recentis.* Et ipse S. Sidonius lib. 3. epistola 8. affirmat dese, *Veneror antiquos non tamen ita vt qui agnorum meorum virtutes, aut merita postponam.* Venerationis erga Synchronos assignat causam Pafchafius Rathbertus Prologo in Marthæi Euangelium; *Neque enim putandum est, nulli nunc temporis gratiam intelligentia largiri Deum, cum pateat illud Propheticum, Pertransibunt plurimi, & erit multiplex scientia. Sed & Philosophis sæculi tale aliquid post priorum studia ratione urgente probatur concessum, quorum Doctores, quanto iuniores fuere, tanto vitique perspicaciores.*

39 **A**liam præstat rationem, satisque congruentem gloriosissimus nostræ Societatis parens S. Ignatius in fine aurei libri Exercitiorum spiritualium regula 11. inter eas, quas proponit, vt cum orthodoxa Ecclesia verè sentiatur, cum enim suafisset plurimi facere doctrinam sacram tum eam, qua positiua dici solet, tum que scholastica, sicut enim sanctis Doctores antiquis, Hieronymo, Augustino, Gregorio, & consimilibus scopus fuit ad amorem, & cultum dei amplectendum, animos mouere: ita peculiare est Beato Thomae, Bonauenturae, Magistro sententiarum, & aliis recentioribus Theologiæ dogmata ad salutem necessaria exactius tradere, ac definire, pro vt conuenit suis temporibus, & posteris ad hæresum errores confutandos. Adicit, siquidem Doctores huiusmodi, vt sunt tempore posteriores non solum scripture sacrae intelligentia præditi sunt, & veterum Auctorum inuuant scriptis, sed etiam cum influxu diuini luminis, Conciliorum sanctionibus, decretis, & variis Ecclesiæ sanctæ sanctionibus ad salutis

salutis nostrae subsidium feliciter utuntur. In quibus verbis animadvertendum est, quanto in pretio fuerint apud S. Ignatium Theologiae scholasticae Proceres S. Thomas, S. Bonaventura, & Magister sententiarum. Illud etiam est adnotandum, non ideo aliis Theologis recentioribus nomen, & locum denegasse.

40

Quamobrem extollens veteres & non incuriosus recentium ex Cornelij etiam Taciti voto in lib. 2. Annalium studiosè cito Theologos, & Philosophos modestos in eorum operibus ut recentissimis, emendarissimis, diligenter versatus; nec illos sileo, qui adhuc viuunt, & inter nos. Non enim debet operibus eorum obesse, quod viuant. An si inter eos, quos nunquam vidimus, florissent, non solum libros eorum, verum etiam imagines conquireremus; eorundem nunc honos praesentium, & gratia quasi satietate languescet? Ast hoc prauum, malignumque est, non admirari homines admiratione dignissimos, quia videre, alloqui, audire, complecti, nec laudare tantum, verum etiam amare contingit. Hæc de Pompeio Saturnino Plinius Iunior lib. 16. ad Euricium, quæ ego in communi transuli. Erat, qui cum vacera apud Martialem lib. 8. Epigrammate 69.

Miraris veteres Soles
Nec laudas nisi mortuos Pætas.

Inuidia vitium plerumque id est, ut post Nasonem lib. 3. de Ponto Elegia 4. alibi que sæpe, & post Senecam lib. de breuitate vitæ cap. 15. alioque apud Amenissimum Ramiresium de Prado ad lib. & Epigram. 1. ipsiusmet Vatis Bilbilitani, obseruat Martialis lib. 5. Epigramm. 10.

Esse quid hoc dicam, quod visus fama negatur,
Et sua quod rarus tempora lector amat?
Hi sunt inuidia nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos semper ut illa nouis.
Sic veterem ingrati Pompeij querimus umbram
Et laudant casuli Iulia templa senes.
Ennius est lectus, saluo tibi, Roma, Marone,
Et sua riserunt secula Meonidem.
Rara coronato plantere theatra Menandro,
Norat Nasonem sola Coryna suum.
Vos tamen, ô nostri, ne festinate libellij
Si post facta venis gloria, non propero.

Hoc sibi solatio blanditus est Propertius lib. 3. Elegia 1.

Ast mihi quod viuo detraxerit inuida turba
Post obitum duplici fenore redde thonos.
Omnia post obitum fingit maiora vetustas,
Maius ab exequiis nomen in ora venit.

Stattus in fine libri 12. Thebaidos,

Mox, tibi si quis adhuc præterdit nubila liuor,
Occidet, & meriti post me referentur honores.
Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit,
Ouidius alicubi.

Tunc suus ex merito quemque tuetur honos.

Velleius Paterculus lib. 2. Historiarum cum narrasset insigne quoddam facinus, & nuperum, subiungit, Quod ego factum cuilibet veterum consulum gloria comparandum reor, nisi quod naturaliter, audita visis laudamus libentius, & præsentia inuidia, præterita veneratione prosequimur, illis nos obrui bis instrui credimus. Tacitus in libro de Oratoribus agnoscit, Malignitatis humana vitium esse, ut vetera semper in laude, præsentia sint in fastidio: & vetera, antiquaque miremur nostrorum temporum

studia rideamus, & contemnamus. Horatius l. 2. epist. 1.

Nisi quæ terris semota, suisque

Temporibus defuncta videt fastidit, & odit.

Verumtamen non solum sine inuidia, aut fastidio sed & cum veneratione modernos adducemus Authores tam extraneos, quam domesticos.

Ast in his allegandis diligentiores, & copiosiores erimus, Incunda sunt nobis externa poma, modo sapore delectent, sed longè nostro gratiora gustui propria, quam peregrina; præterquam quod & gloriam quandam nobis conferre videntur. Ut inquit S. Basilii oratione in S. Gordium Martyrem. Sic sequemur domesticos, ut iustam Dominici Soti lib. 1. de natura, & gratia cap. 2. Vitium reprehensionem in eos, qui opinionem quamlibet sua familia adeo mordicus propugnant, ac si ex illa conuicta periculum immineret Orthodoxæ fidei. Sic etiam sequemur, ut cum Theodoro lib. 1. de curandis Græcorum afflictionibus, Nulli nostrorum magis parendum esse, quam rationi existimemus, que consultantibus nobis optima videatur. Quippe nomen sententia pereat, quando non illud dicitur, quod sentitur, ut ingenuè Facundus Hermianensis lib. 12. pro defensione trium Capitulorum Concilij Chalcedonensis cap. 3.

41

PRÆLOQVIVM XI.

De Recentioribus in manuscriptis.

Nostrorum etiam Recentiorum manuscriptis perlegendis intentus fui non mediocriter, ipsorum elucubrationibus, luce publica dignissimis, multa, quæ profero, debita velim. Quod si eorum nomina, & laudes prætermitto, id in causa est, quia ut notauit Lucianus Dialogo, quomodo historia scribenda sit, Ipsa laudes vni fortassis alicui incunda, ac delectabiles sunt, ei putat, qui laudatur; ceteris verò moleste: & maxime si immodicos veri excessus, siue hyperbolas habuerint, quales ipsas plerumque faciunt, dum benevolentiam eorum, quos laudant, veniant, & eo usque immorantur illis, donec omnibus adulationem hanc manifestam faciant. Adde, commendationem vnus fortan non fore sine illaudati alterius inuidia: quippe, docente S. Zenone Veronensi vel potius S. Basilio in homilia de inuidia, Ex Salomonis sententia, reus hominis ex socio ipsius. Et profecto sic res habet. Non enim Aegypto vir Scyria inuidebit; sed sua genti quilibet; & in eadem gente, non ignotis, sed familiaribus, & vicinis, & eiusdem artis hominibus, aut alia de causa conuictis, & his denique coanis, cognatis & fratribus. Et omnino ut arugo frumenti est vastatio, sic inuidia amicitia pestis. Sed non sileo, duos optimos, & præcipuè meos Magistros Patres Martinum de Lezaun, & Ioannem Chacon, illum in Philolophia, hunc in Theologia, illum tam litteris, quam regimini, cui nunc incumbit, natum apprimè; hunc triginta, & plures annos summa omnium laude edocenda Theologiae deditur Vallisoleri, & Salmanticae, virum quidem profundum adeo, & perspicui ingenui, tantaque eruditionis, ut nisi importuna obueneret mors anno 1639. cum de suis scriptis edendis in publicum meditaretur, claresceret eius nomen inter primores nostri seculi Theologos.

42

PRÆLO

PRÆLOQVIVM XII.

De consultis ab Scriptore viris.

43

Haud contentus librorum, & Manuscriptorum lectione consului in rebus difficultioribus viros complures ingenij, ac omnigenæ litteraturæ fama celebres, & mihi notos experientia Semper gratum est, teste Cassiodoro lib. 2. variarum epist. 40. de doctrina colloqui cum peritis. Mihi & vtile fuit; nam quæ accipiebam ex hominum voce, & sermone, tantum subsidij afferre deprehendi, quantum quæ ex litteris petebantur. Quæ sunt ferè verba Papiæ apud Eusebium lib. 3. historię Ecclesiasticæ cap. 33. & apud S. Hieronymum in Catalogo Scriptorum. Occursus mebercle ipse sapientum inuat; & est aliquid quod ex magno viro, vel tacens proficiscis, ait Seneca in epistola 94. & Parisiensis Cancellarius Gerson Epist. ad studentes Collegij Nauarræ, Prosum probatorum virorum colloquia, qui ascensum contemplationis & sua arduitate discrimina suo labore, suisque periculis experti sunt. Possent in hoc loco eos commemorare, quos siue præsens, siue absens consului, & ex quibus nonnulli prouulgatis operibus æternam sibi famam compararunt. Sed me retardat Hugo de S. Victore lib. 3. eruditionis Didascalicæ inquiens, Nullos noui, qui cum primis adhuc elementis indigeant, non nisi summis interesse dignantur, & ex hoc solummodo se magnos fieri putant, si magnorum, & sapientum scripta legerint, vel audierint verba. Nos, inquit, vidimus illos, nos ab illis legimus, sæpe nobis loqui solebant. Illi summi, illi famosi cognouerunt nos. Sed vitium me nemo cognoscat, & ego cuncta nouerim? Remoratur me etiam Velleius Paterculus, qui post memoratos viros de Romana Republica ante suam ætatem optimè meritos, accedens iam ad coænos scribit, Penè stulta est inhaerentium oculis ingeniorum enumeratio. Nam virorum ut magna admiratio, ita censura difficilis est.

PRÆLOQVIVM XIII.

De Correctione, & publicis disputationibus, quibus Scriptor exposuit suas opiniones.

44

Nequid intentatum relinquerem pro veritate comparanda, multis mea tradidi corrigenda scripta permittens inquisitionem in sobolem, ex Synesij in epistola 1. monitione, fauor enim corrumpendis suffragiis efficacissimus est. Certo certius est illud S. Ambrosij lib. 7. epist. 40. ad Sabinum, nunquamque fallum sua scripta, & aurem prætereunt, atque ut filij etiam deformes delectant, sic etiam scriptores indecori sermones suos palpant. Ut commune hoc subterfugerem periculum, & ne in prole censuram negligens, conceptum magis designarem mihi placere, quam meritum, ut præcauet S. Ennodius lib. 8. epistola 4. quæ sui alios, qui essent arbitri. Tunc quippe suis instrumentis res rationis expenditur, cum iudicium cogitur subire prudentum, ut ait Boetius in præfatione P. Gabr. de Hæno, Emphyreolog. Pars I.

ad libros de Arithmetica. Publicis etiam disputationibus expositi coram doctissimis viris plura, quæ in hoc opere continentur. Et plerumque, ut animaduertit idem Boetius in lib. de disciplina scholarium cap. 6. differendo inuenitur facilius scintilla difficultatis, quam si studij obseruationi committeretur. Ioannes Gerson in epistola ad studentes Collegij Nauarræ notat, Theologiam robur sumere inter confocios disputatione non proterua, non ceruicosa, non amara, non tumultu ante, perspicaci animositate, sed modesta, qualem esse decet veritatis inquisitionem, que acuat, & excitet ingenium, que studium renouet, & inflammet, que stabiliat quoque veritatis positionem falsitatis appositione paciffata.

PRÆLOQVIVM XIV.

De Prophanis, humanioribus litteris traductis ad obsequium Emphyreologie.

45

Non raro veritates Christianas comprobo, & exorno testimoniis Gentilium; quo constat, tantam esse illarum lucem, ut etiam inter Cymmerias Ethnicorum tenebras emicuerint. Et sicut pretiosa in stercore gemma à prudente debet curari, colligi, & reperta dignitati ingenue renocari; ita vndeumque veritas clareat Catholica defendenda est vnitati, suadente Primasio in Prologo ad Apocalipsim. Nequerefert inquit Philippus Abbas epistola 7. à quo quis accipiat utilem veritatem, cum illa rectè intelligi suam commendat puritatem; nec tam propter Doctorem veritas teneatur, quam propter veritatem Doctor commendabilis habeatur. In isto Patrum Ecclesiæ, imò & Apostolorum exemplo, ut de se faretur Rupertus lib. 7. de diuinis officiis cap. 22. dicens de Gentibus quoque exemplo Apostolorum, atque Doctorum soleamus auferre, si qua ab illis probè dicta, vel facta sunt, & tanquam captiuæ mulieris ungues, pilosque superfluos amputare, ut ab alienigena falsitate mundata sententia thalamum veritatis digna sit introire. Alludit Tui-tientis Abbas ad locum Deutoronomij cap. 21. v. 12. quem eleganti, & multiscio calamo pertractat Noster Paulus Sherlogus Anteloquio 11. in Salomonis Cantorum Canticum sect. 5. Certè omnes Patres, ut testatur S. Hieronymus in epistola ad Magnum Oratorem Romanum, intrantur Philosophorum doctrinis, atque sententiis suos resarciunt libros, ut nescias, quid in illis primum admirari debeas, eruditionem sæculi, an scientiam scripturarum. Hinc S. Paulinus in epistola 38. hortatur Iouium. Animi philosophiam non depomas, licet dum eam fide condas, & religione conferta vitare sapientius, ut sis Dei Philosophus, & Dei vates.

Qui, me, ignorato sanctorum Doctorum exemplo, cui ad hæreo, audeat nimis religiosus vellicare, ut nonnulli Synesium quasi Theologum litterarum osorem esse oporteat, solaque dininarum rerum inuestigatione distentum, quemadmodum conqueritur ipse Synesius in epistola 153. legat hæc S. Gregorij Nazianzeni verba in oratione funebri pro S. Basilio, illud inter omnes sana mentis homines constare arbitror, eruditionem inter humana bona primarium locum tenere. Non

46

B

de hac nostra solum, ac nobiliore loquor, qua contempto omnis sermonis lepore, atque ornamento, salutem unam, earumque rerum, qua ratione atque animo intelliguntur, pulchritudinem artissimè complectitur, sed etiam de externa, quam plerique Christiani prano quodam indicio, ut insidiosam, ac periculosam, & procul adeo auertem repudiant. Quamobrem non id circò contemnenda est eruditio, quòd ita quibusdam videatur, quin potius insulsi, & preposterè habendi sunt, qui hoc existimant, omnesque sui similes esse optarint, ut priuata eorum ignorantia, communis ignorantia tenebris obtegatur, nec quisquam ipsorum incitiam prodatur, & coarguat. Legat etiam Damascenum cap. dialecticæ dicentem, Quandoquidem autem admonet Diuinus Apostolus, ut omnia probantes, id quod bonum est, teneamus; exterorum quoque sapientium libros consulamus; nam etiam fortasse apud eos mercium aliquid nauiscemur, atque aliquid, quod animo proficit, ex ipsis decerpemus. Nam cum artifex omnis ad operum suorum constructionem quibusdam instrumentis opus habeat, consentaneum etiam est, ut reginæ ancilla quadam inseruiant, ac proinde veritatis famulos libros sumamus, atque impietatem, qua seclerata tyrannidem in eos exercuit, propulsemus; nec eo quod bonum est, malè vitamur. Adeat præterea eundem S. Damascenum lib. 4. de fide orthodoxa cap. 18. Cassiodorum cap. 27. diuinarum lectionum V. Bedam reclarum à Pratiario in cap. Turbat 7. Dist. 37. S. Naziamzenum oratione aduersus Iulianum, si plura ex Patribus repona velit.

47

Ob hæc meritò P. Maximilianus Sandæus p. 1. Theologiæ commentatione 8. Exercit 3. num. 1. scripsit, Ad probandam dogmatis alicuius persuasionem apud Gentes etiam fuisse, aut naturæ quodam instinctu, vel luminis solum naturalis ductu veritatis cuiusdam fuisse participes vetustissimos Ethnicos, aut consensum, conspirationemque populorum, non infunctuosè adducuntur à Theologo Poetarum testimonia, eorumque fabule, è quibus latentes receptæ veritatis stricte sepe emicant, licet figmentorum quasi cinere sopita. Confirmatur id insigniter ex S. Claudiano Mamerco lib. 2. de statu animæ cap. 7. Animaduertamus (ait ille) præter naturam humanæ mentis vigorem, hæc videlicet animas, que tam remota perlecutæ sunt, tam clausa adiecerunt. tam perita viderunt, idcirco scilicet lumine veritatis affluas, ut in salutem generis humani toti quòdque mundo diuinitus editum esset dogma, apud rudes veri Gentilium mentes, Gentilium testimoniis viderentur, quo magis ignorantia nullo cecata, & infidelitatis frigore in quandam glaciem durata Gentilitas Evangelicæ veritatis calori cederet, si eadem veritas aduersantium quoque sibi metore sonuisset. Aut cur non hæc eadem per Philosophos nobis in usum veri calius procurata credamus, que ad redarguendam nostrorum quoque imperitiam utilia fore cognoscimus? Tantùm S. Claudianus Mamerco. Fas proinde sit in his, quæ nec honestati, nec veritati repugnant, sed potius fauent, vti Ethnicorum libris, tanquam spoliis saltem Ægypti: quam comparationem affert. S. P. Ignatius parte 4. Constitutionum Societatis Iesu cap. 6. in Declarationibus litte: a E. Parisiensis Cancellarius Geslon in epistola ad studentes Nauaræ, nequaquam improbat in Theologo se commodare, sed non iradere scriptis Gentilium; & ea velut peregrinando percurrere iam pro copia sententiarum, moralium, tum pro stylo, & ornatu verborum, tum

pro poematum, & historiarum qualicumque peritia, tum pro oblectamento quodam ex varietate lectionis.

48

Sed adhuc obiectas, quid cum Seria Philosophia ac Theologia versus Gentilium Poetarum? Tamen si id reprehendis, agnosce, inquit S. Ambrosius lib. 3. de fide ad Gratianum non solum sententias, sed etiam versiculos Poetarum scripturis inferos diuinis. S. Pacianus Antistes Barcinonensis obiurgatus à Symproniano, quòd Virgiliano carmine esset vltus, responderet, Quid Paulus Apostolus? Erubescit, cum Atheniensem illum versum & dicit, & comprobatur Non in Aitiis Apostolorum ita ponit, Quidam etiam secundum vos dixerunt, Huius namque genus sumus, cum igitur genus sumus Dei. Et rursus ad Titum dixit, Dixit quidam ex illis proprius eorum Propheeta, Cretenfes semper mendaces, mala bestia, ventres pigri. Et addidit, Testimonium hoc verum est. Sic peccamus exemplo. Nec Rheores sumus, sed quamcumque vocem copiam Dei credimus Hætenus Pacianus in epistola 2. Vt omittam, Ethnicorum Poetarum Carminibus condecoratas à Pontificibus Romanis, ab Imperatoribus, & Iurifconsultis suas leges, quas allegat Franciscus Torreblanca in Prologomenis ad pratica bilia Iuris spiritualis num. 76. & 77.

PRÆLOQVIVM. XV.

De nouellis aliquibus opinionibus contentis in Empyreologia.

ET si plerumque malui cum Solino in Præfatione, opiniones eligere, quam innouare; aliqua tamen produco in litterarum theatrum, aut à iunioribus aut à me excogitata, quibus prætorum Doctorum præsidium adiungere non licuit: adiungent fortè eruditiores alij. Efferuntur aliqui de suis rebus, tanquam de penitus recentibus, & excogitatis à se, cum sint iam pridem inuenta. Exemplo possunt esse, ait Lorinus in cap. 1. Ecclesiasticis v. 9. bombardæ, & typi grafici apud synas in usu, priusquam apud nos Arietis muralis vltim inuenerit Carthaginenses; vt nouam ramen machinam admirati sunt, cum à Romanis libratas auderet in suos muros. Excipe Carthaginensem Terrullianum cap. 1. de Pallio, Arietem nemini adhuc libratum, illa dicitur Carthago, studiis asperrima belli, prima omnium arma in oscillum penduli impetus. Cum autem ultimarent tempora patriæ, & Arietis iam Romanus in muros quondam suos auderet, obstupere illicò Carthaginenses, vt nouum extraneum ingenium.

Tantum aut longinqua valet mutare vetustas.

S. Sidonius Apollinaris lib. 4. epistola 3. laudans librum S. Claudiani Mamerco de statu Animæ ait. Noua ibi verba, quia vetusta. Sanè multa in Theologicis, & Philosophicis noua sunt, vel ob audientiam; aut legentium imperitiam vel quia ad eò sunt vetusta, vt in obliuionem, & desuetudinem abierint. Satis est decantatum illud Ecclesiasticis cap. 1. v. 10. Nihil sub sole nouum, nec valet quisquam dicere, hoc recens est; iam enim præcessit in saeculis, que fuerunt ante nos. Et Petrus Fontenius dixit in Poetica eorum verborum paraphrasi.

Quæ

Quæ nunc dici ferique notamus.

Vt noua præteritis iam dicta, aut gesta fuerunt. Temporibus; sed cum semel interiere, resurgunt, Atque renascuntur, quasi facta recentia, cum sint Antiqua, & Patribus iam dubium cognita nostris.

Terentius in Eunuchis,

Nullum est iam dictum, quod non sit dictum prius.

Solinus in Præfatione, Quid enim afferre nouum possumus? Quid proprium nostrum esse possit, cum nihil omiserit antiquitatis diligentia, quod in actum ad hoc vsque cui permaneat.

50

Quamobrem permitto cum Seneca in epistola 64. omnia à veteribus inuenta esse. Ast hoc semper nouum erit, usus & inuentum ab aliis scientia, & dispositio. Præterea (prosequitur Seneca in epistola 79.) conditio optima est vltimi. Parata verba inuenit, qua aliter instructa nouam faciem habent, nec illis manus iniicit tanquam alienis, sunt enim publica. Melchior Canus Proæmio in libros de locis Theologicis, etiam puer, post priores Theologos in rerum inuentione tribuere sibi posteriores vix quicquam posse, asserit tamen, si sibi assumunt ordinem, dispositionem, perspicuitatem, videri ea iure suo quodammodo vendicare. Scipiterat paulò antea, licet præci doctrinarum Authores doctissimis quibusque ac diligentissimis magnam diuinarum copiam suppeditauerit, at recentiorum inopia docendi facilitate pensatur: qua in rudium, & inertium animos artificiosus influunt, & qua fusè olim disputabantur, ac liberè ea nunc articulati, præsequè dicentes, lucem non paruum inuentis prætorum obscurioribus afferant. Atque hæc vna in re, quantum animi mei coniectura colligere possim, iuniores vel pares antiquis, vel etiam superiores reperiuntur, ceteris omnibus longe inferiores. Hæc Canus de recentioribus suæ ætatis; quæ nostri temporis modernis quando aptius congruant, quisque facile diuidicabit.

51

Sed esto, aliqua à nobis producta, præcis nota non fuisse, non ideo tamen sunt exhibenda. Neque enim graue, ac secleratum, est aliquid innouare, cum utilitas nouitati adiuncta est. Non enim noxia, & vitia vetustate perpenduntur. Verum id explorandum est, an in antiquioribus rebus vitium inueniatur, ac contra in recentioribus virtus reperiatur. Hoc examine probandas, aut improbandas nouitates existimat S. Isidorus Pelusiota lib. 2. epistola 46. Vnde hortatur Cassiodorus lib. 3. variarum Epistola 17. Non sit nouitas molesta, qua proba. Sed delectabit audire Arnolphum, ex Comite Monachum, in Epistola quadam apud Henricum Canisium tomo 2. antiquæ actionis pag. 7. Consurgunt (ait ille) ad versumque quorundam animi fratrum dicentium, haud æquum à me dictis antiquitatis quid addi, vel minus, maxime cum hæc peritiores, ac perfectiores omiserint. Quibus videtur, probum meapte sic temperare responsum. Quare illis hoc fecerint, inò quod vile fuit hæc in parte non fecerint à utilitate mei temerarium est discussum iri. Hoc tantum dixerim, pace eorum, & omnium bonorum quia non solum nobis vetera licet mutare, sed etiam, si sint inordinata penitus abicere, sin verò ordinata, sed minus vitia, cum veneratione sepelire; & quia dispensatione diuina à præcedentibus multa relinquuntur sapientibus, in quibus possint mereri ali-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

cuius aut admissionem, aut remissionem peccati.

Rupertus Abbas explicans in Prologo Apocalypsis illud Geneleos 26. v. 28. Rursum fodis alios puteos, quos foderauit serui Patris sui Abraham, obiciendum ab aliquo credit, Iam satis est, quod alij meliores, & sanctiores, nihilominus, & Doctores inuenerunt atque scripserunt, illicitum est, temerarium est, adicere quidquam ad ea, qua à nominatis, Catholicisque Patribus dicta sunt, atque ita facere legentibus fastidium, augendo multitudinem commentariorum. Sed quid respondeat, videamus, Sanctarum scripturarum speciosus ager omnibus Christi confessoribus communis est, & tractandi illas nulli iure negari potest licentia, dummodo salua fide, qua sentit, dicat, aut scribat. Quis namque rectè indignetur eò, quòd in eadem possessione post unum, aut duos puteos, quos foderauit Patres præcedentes, plures proprio fodiant labore filij succedentes? itaque iuxta hanc regulam nobis quoque concediant, post illos puteos, quos foderauit, id est, post illos tractatus, quos tractauerunt Patres, & priores nostri, & alios fodere puteos proprio vomere ingenij, dummodo viam & nos aquam reperire possimus, qua nulli nocent bibenti, nulli scandalum, vel errorem faciat legenti. Huc vsque Tuicentis Abbas, cuius verba non populari trutina Librat noster Hieronymus de Gueuaia in cap. & v. 1. Mathæi obseruatione 15. artexereque posset eiudem tenoris alia in Philippo Abbate cap. 49. de silentio Clericorum. Et sub cautione adhibita à Ruperto in postrema Periodo, iterandaque à nobis in principio num. 71. accipiat candidus lector, quæ sequuntur.

Ergo alienum à Philosophia, & Theologia studium non ducatur, sicadente Synesio in sermone ad Præonium, Et expositiones speciosas modo introducere, atque arte moliri quidpiam, & amplius atque elegantius aliquid perficere. Quem ad modum enim vrbes, cum conduntur, ad necessaria tantum, qua sunt, respiciunt, quomodo & conseruari, & durari possunt, augetur autem non amplius necessariis illis contenta sunt, sed maxima pars impendiorum iam in porticibus speciosas, & gymnasiorum amplitudinem transferunt, & fori splendorem; ita scientia ad vltim consistit in rebus necessariis, incrementum autem in excellentioribus. Sic Synesius.

Et iudice S. Vincentio Lirinensi cap. 28. Commonitorij. Inuidus hominibus, & exosus Deo est, qui hunc Religionis (appone, & scientiarum) profectum prohibere conatur. Merito inquit Quintilianus lib. 3. Institutionum oratoriarum cap. 6. superuacuis foret in studiis longus labor, si nihil liceret melius præteritis inuenire. Vltorius lib. 10. cap. 2. censet pigri esse ingenij contentum esse iis, qua ab aliis sunt inuenta Concordat Boetius lib. de disciplina scholasticam cap. 5. dicens, Miferimi quidem est ingenij semper inuentis vti, nunquam inueniendis ditari. Extollit Moysem Philo lib. 1. de eius vita, quòd sapientes intra modicum tempus superauit, natia docilitate institutionem præcurrere, vt reminisci videretur, non discere: in rebus difficilius de suo comminiscere aliquid, Nam præclara ingenia multa nouant circa scientias. Anima enim bene nata præceptis obuiam se se offens à se ipsa magis, quam à Magistris adiunatur. S. Petrus Chrylogos, vel potius Venantius Archiepiscopus Toletanus, cui sermonem 138. inter alios Chrylogos attribuit Iulianus Perez in aduersariis n. 451. & 452.

B 2

felicem

felicem vocat venam, que suo ditatur irriguo, & fluem apuei sus tota acquirit, atque attrahit libertate. S. Hilarius in lib. de Trinitate ait, opus esse nobis regenerati ingenij sensibus, ut unumquemque conscientia sua secundum celestis originis munus illuminet. Sciba doctus in regno Cœlorum similis esse debet iuxta Christum D. Marthæi 13. v. 52. homini patri familias, qui profert de thesauro suo noua, & vetera, In quæ verba Noster Celada ad cap. 11. Iudith. §. 77. acutè, & perbellè. Sed appendam auctarium acceptum ex Alano Varenno, qui homilia 1. in canticum canticorum obseruat, sponfam cap. 7. v. 13. vetera sine recentioribus non offerre, quasi ex recentiorum ianctura, vetera ut noua sint, habeant; & prius dicere noua, quam vetera, cum ordine quodam sue natura, sue rationis vetera premittenda essent. Sed ob hanc fortasse causam ita consequenter post noua disponuntur vetera, ut à nobis lucem, & nouitatem, & vigorem accipiant.

55 Sciscitatur Seneca in epistola 33. Quousque sub alio moueris? Aliquid, & de tuo profer. Omnes itaque istos nunquam Authores, semper interpretes sub aliena umbra latitantes nihil puto habere generosi. Memoriam in alienis exercuerunt. Aliud est meminisse, aliud scire: meminisse est remissam memoria custodire, ac scire, est & sua facere quemque nec ab exemplis pendere, & toties ad Magistros respicere. Hoc dicit Zeno, hoc Cleanthes. Aliquid intersi inter te & librum. Quousque discas? Iam & præcipe. Quid est, quare audiam quod legere possum? Multum, inquis, vicia facit vox. Non quidem hæc, qua alienis verbis commodatur, & actuarij vice fungitur. Adice nunc quod isti, qui nunquam tutela sua sunt, primum in ea re sequuntur priores, in qua nemo non à priori desinit: deinde in ea re sequuntur, qua adhuc queritur. Nunquam autem inuenietur, si contenti fuerimus inuentis. Præterea qui alium sequitur nihil inuenit, imò nec querit. Quid ergo? Non ibo per priorum vestigia? Ego verò utar via veteri; sed si propiorem, planioremque inuenero, hanc muniam. Qui ante nos ista mouerunt, non domini nostri, sed duces sunt, Patet omnibus veritas, nondum est occupata; multum ex illa etiam futuris relicta. Hucusque Seneca.

56 Subiicio germana alia eiusdem in epistola 64. Veneror inuenta sapientia inuentoresque; adire tanquam multorum hereditatem inuati. Mihi ista adquisita, mihi laborata sunt. Sed agamus bonum Patrem familia, faciamus ampliora, qua accipimus; maior ista hereditas à me ad posteros transeat. Multum adhuc restat operis, multumque restabit, nec ulli nato post mille secula præcludetur occasio adhuc aliquid adiciendi: Multum egerunt qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt. Suspiciendi tamen sunt, & ritu deorum colendi Dominicus Soto in Proæmio ad libros decem de Iustitia, & iure, ex Maiorum inuentis non deprimendum, sed potius attollendum animum ad noua ait, Quamto plura à præcessoribus in re quaque inuenta sunt, tanto posteris, si villo valent ingenio, vberiorum sylvam subministrant excogitandi noua. Sic ille peritissimus Theologus. Et saltem negandum non est, successu temporum multis nouiter gratiam diuinitatis infundi, qua forsitan præcis Doctoribus celata monstratur ut animaduertit Cassiodorus lib. 1. lectionum diuinatum cap. 8. & vt S. Benedictus cap. 3. Regulæ sepe iuniori dominus reuelat, quod melius est. Et Terrull. lib. de Virginib. velandis c. 1. inquit, Qua

est Paracleti administratio nisi hæc, quod disciplina dirigitur, quod scriptura reuelatur quod intellectus reformatur; quod ad meliora proficitur? Paulò antea dixerat, lege fidei manente cetera iam discipline, & conuersationis admittunt nouitatem correctionis, operantur scilicet, & proficiente vsque in finem gratia Dei.

57 Obscura planè, & sordida sunt ea ingenia, quæ nihil de suo afferunt profert, nihil nouant veterum coaceruandis placitis intenta, sine discursione, sine libertate, sine optime. Et dolendum est cum Saluiano in præfatione ad libros quatuor de Ecclesia aliquorum huius temporis tam imbecilla esse iudicia, ac penè iam nulla, ut hi qui, legunt non tam considerent qui legant, quam cuius legant; nec tam dictionum vim atque virtutem, quam dictionis cogitent dignitatem. Talis fuit erga Montanum suum Magistrum Lugo, qui auctore Boetio c. 5. de disciplina scolarum, Montani sui Magistrum monitis in tantum confusus est, quod omne verbum ab ipsius ore progressum catenulis exarabat, & tanquam sacrum exitimabat nihil aliud, quam magistrum vicè in scholis obtrahens prædicabat unde multoties pudore confusus inclusus abibat.

58 Hac de causa Martinus Cantapretensis lib. 9. Hypotyposeon regula 34. admonet cum S. Hieronymo studiosos ne ita sint addicti alicui scriptoris, quantumuis probato & celebri, ut in verba Magistrum irasse videantur. Cum enim in multis quotidie offendamus omnes, qua mente præditos esse arbitrandum est illos, qui ita animum adhibuerunt dictis Scoti, Okami & aliorum, ut ab illis nulla ratione adhibita auelli possint? Idem Martinus lib. 6. col. 409. pronuntiat, duram, & iniquam sancire legem, qui vult, nunquam discedere licere ab scriptorum præfinitionibus, nec illis aliquid addere, aut amputare. Si cum ipsis inter se se mutuo pugnare liberè que digladiari liceat, & appositas interdum tueri opiniones, studiosis non integrum sit citra insignem illorum contumeliam ab aliqua earum dissentire. Quapropter & ipsi nunquam in animum induxerunt postulare, ut qua dixerint, stabilia sint, & firma, sed ut tanquam probabilia, & rationi consentanea tandem illa habeantur, grandiu nihil certius inuenitur, & melius. Alioquin nunquam talem accessionem, nec tam ingens incrementum facultates accepissent, nisi quotidie hominum ingenia aliquid perse adinuenissent, aut planius, quod ab antiquis disertum erat, explicuissent, & in luce prospectu que eduxissent. Hactenus Catapretensis Et Catherinus lib. 1. annotationum aduersus Caetanum ait, Si D. Thomas, aut sancti quilibet Doctores absque rationibus aliquid pronuntiant, possimus merito herere, ac dicere, non est putandum sine probabili rationi motos esse, ac propterea sic merito turbantes iudicium suspenderemus. At verò postquam rationes afferunt, quibus videmus motos eos ad opinandum, aut decernendum quidquam, rationes aut ipsas planè considerantes videmus apertissime inefficaces, quid, quæso restat, quam obrem debeamus authoritati succumbere, cuius principium, quod est producta ratio, palam nouimus non subsistere.

59 Durandus de S. Portiano in præfatione ad quatuor libros sententiarum proponens leges, quas in scribendo seruat, fatut in hunc modum, Modus loquendi, ac scribendi in ceteris, qua fidem non tangunt, est ut magis innitatur rationi, quam authoritati cuiuscumque Doctoris, quantumuis celeberrimi: vel solentis & parui pendatur omnis humana authoritas, quando per rationem elucescit contraria veritas. Quamuis enim captinandum sit intellectus noster in obsequium Christi, & in iis, que fidè tangunt, plus acquiescere debeamus

authoritati

authoritati sacre scriptura, quam cuiuscumque rationi humana, quia diuina notitia, quam exprimit sacra scriptura, plus excedit humanam notitiam, quam humana notitia bestiales: tamen omnis homodimitens rationem propter Authoritatem humanam incidit in insipientiam bestialem, ut comparatus sit iumentis insipientibus, & similis factus sit illis. Quis enim nisi temerarius audeat dicere, quod magis sit acquiescendum authoritati cuiuscumque Doctoris, quam authoritati SS. Doctorum, sacre scriptura, Augustini, Gregorij, Ambrosij, & Hieronymi, quos celebritate condigna Sancta Romana Ecclesia sublimauit? Et tamen Augustinus inter Doctores celeberrimos dicit de se ipso 3. de Trinitate circa principium, Noli meis litteris, quasi scripturis canonicis inseruire, sed in illis & quod non credebam, cum inueneres, incunctanter crede: in istis autem quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmum retinere. Et ad Vincentium Victorium lib. 2. Negare non possum, nec debeo, sicut in ipsis maioribus, ita multa esse in operculis meis qua possum iusto iudicio, & nulla temeritate culpari: Ex quibus patet, quod compellere, seu inducere aliquem, ne doceat, vel scribat dissona ab iis, que determinatus Doctor scripsit, est talem Doctorem præferre sacris Doctoribus, præcludere viam inquisitioni veritatis, & præstare impedimentum sciendi, & lumen rationis non solum occultare sub modio, sed comprimere violenter. Nos igitur plus rationi, quam cuiuscumque authoritate humana consentientes, nullius puri hominis auctoritatem rationi præferimus, attendentes, quod omnibus existentibus amicis sanctum est præbonoræ veritatem. Sic Durandus.

60 Adiuco Abulensem 2. parte Defensorij c. 18. Nullus aut hor (qui canonicus non sit) tanta auctoritatis est, ut propter eum captinare nostrum intellectum debeamus, qui solum captinandum est in obsequium Christi; sed non est captinandum ob reuerentiam, & auctoritatem cuiuscumque puri hominis, per quem non constat spiritum sanctum loqui. Item facere hoc, esset inconueniens, quia sequeretur indirectè, quod tales Doctores approbati per Ecclesiam ex approbatione, sine aliis à se ipsis tantam haberent auctoritatem, ut non liceret dubitare de veritate suorum dictorum, nec obici, seu repugnare eis in aliquo, & hoc probatum est supra esse falsum. Item ex hoc tolleretur viris scholasticis oportunitas amplificandi doctrinam fidei, si non liceret quicquam dicere contra definita per tales approbatos ab Ecclesia. Et istud nimis noceret Ecclesie, ut supra declaratum est. Item istud esset tollere viam ad inueniendam veritatem, & tenendam, postquam inueniretur. Item sequeretur deterius, scilicet quod istud esset tollere omnem scientiam. Tantum Abulenensis, qui sapienter & amplè deducta absurdaprosequitur.

61 Alfonso Castrensis lib. 1. aduersus hæreses cap. 7. habet quæ sequuntur, Fateor, me non posse cohibere iracundiam, quoties video aliquos ita addictos hominum aliquorum scriptis, ut impium autument, si vel in modicâ re quis ab eorum sententia discedat. Volunt enim hominum scripta velut diuorum oracula recipi, illumque honorem illis exhiberi, qui solis sacris litteris debetur. Non enim irauimus in verba hominis, sed in verba Dei. Ego enim inferrimus hanc dicere seruitutem, sic esse humana sententia addictum, ut non liceret ullo modo illi repugnare; qualem patiuntur his quise tantum Baari Thoma, aut Scoti, aut Okami dictis subiiciunt, P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

ut ab eorum placitis, in quos iurasse videntur, nomina seruantur, quidam Thomista, alij Scotisti, alij Okamista appellati. Paulus quidè iussit captinare intellectum nostrum, sed in obsequium Christi, non autem in obsequium hominis. Quo fit, ut hi qui tam leuiter de hæresi pronuntiant, non expendentes, de qua re loquantur, sepe sua ipsorum seruantur sagitta, incidantque in eam foueam, quam aliis parabant. Nam velle humanas scripturas in diuinum ordinem connumerare, hoc verius ego dixerim hæresim; quod faciunt hi, qui humanis scriptis dissentire impium autumant, perinde ac diuinis, quales ego vidi in tantam insaniam deuenisse, ut non sint veriti ad populum in publica cõctione hoc expendere. Quisquis à Beati Thoma sententia discesserit, suspectus de hæresi est censendus. O fortes verbi Dei, imò verius dixerim verbi Thoma Predicatoris? Erit ergo B. Bonauentura suspectus de hæresi putandus, quod in multis obiter B. Thoma? Erit ergo B. Anselmus suspectus de hæresi dicendus; quod contra B. Thoma sententiam non putat amatorem Virginis, qui festum Conceptionis celebrare respuit? Nec tamen ista sic à me dicta velim; ut quispiam putet, me his verbis omnes illius instituti, aut Ordinis homines velle morderi. Non enim ex his plures doctores, & cordatos, ac vere pios quibus cum ista aguntur, aut ab aliis, ut plurimum indoctis, dicuntur, valde displicent. Valde enim displicent etiam mihi, quod & nostrum sodalitiū in verba Scoti serè irasse videatur. Ego quidem B. Thoma sanctitatem veneror, eius doctrinam multam tribuo, quod multum Ecclesiam illustrauerit; non tamen puto, adeo esse illi fauendum, ut per omnia oporteat cum illo sentire. Neque ego hoc unquam de Beati Thoma humilitate crediderim, ut velis quempiam suis dictis sic esse addictum; cum nec ipsemet adeo eisdem fuerit addictus, ut meliora ostendens non fuerit paratus obtemperare: nam sepe suam ipse reuocauit sententiam. Hactenus Castrensis Minorita. Breuius Victorinus Manus Monachus Cassinensis lib. 1. hamoniæ Theologicæ c. 2. Ea in rerum diuinatum tractatione seruanda est lex; ut quicquid præter ea, que Ecclesia sancta consensione recepra sunt maximè probabile occurrat, id nostro iure defendere liceat. Neque si quid aut Scotiis, aut Thomisticis pronuntiat contrarium erit; illud errorem esse asseramus.

63 Succedat S. Gregorius Nyssenus, sed multò illustrior auctoritate, & antiquitate. Sapientissimus hic Pater lib. in Exameton discens à quadam sententia Patris sui, & Præceptoris S. Basilij, cuius scripta dixerat nullis aliis nisi Testamèri, diuino Ipiritu dictante, exarati, monumentis cedere, sic loquitur, Ego verò licet magna Præceptoris nostri vox huic sententia fauere videatur, rogabo tamen eos, in quorum manus hæc incidam, ne graniter ferant, sed patientur me institutum ordinem sequi. Neque enim opiniones nostras vt leges auditoribus proponimus, sed ex doctrina ipsius occasionem arripientes consentaneum ordinem intuemur. Quamobrè, & hæc oratio nostra, siquidè a decore non horruerit, ad eius sapientiam referetur.

64 Seneca lib. de vita beata cap. 30. promittens se ostensurum placere Stoicis doctrinam, quam ibi statuerat, addit, Non quia legem dixerim mihi, nihil contra dictum Zenonis, Chrysippie committere, sed quia res ipsa patitur, me ire in illorum sententiam, quam si quis semper vnius sequitur, non id vitæ, sed factiōnis est. Vitam quidem teneantur omnia, & inoperta, ac confessa veritas esset? Nihil ex decretis mutarem.

B 3 Nunc

Nunc veritatem cum eis ipsis, qui docent, quarimus. Idem Seneca in epistola 80. Non ergo sequor priores? Facio, sed permitto tibi, & inuenire aliquid, & mutare, & relinquere. Non seruo illis sed assentior Tullius lib. 3. de officiis, laude prolequitur Platoniam suam Academiam, quia licentiam dat, ut quod maxime probabile occurrit, id proprio iure liceat defendere. Quintilianus lib. 3. Institut. orat. cap. 1. de se protestatur, Non tamen post. tot, ac tantos Auctores pigebit meam, quibusdam locis posuisse sententiam. Neque enim me cuiusquam secta, velut quadam superstitione imbutus, addixi, & electuris que volent, facienda copia fuit, sicut ipse plurimum in unum confero inuenta, ubicumque ingenio non erit locus, cura testimonium promeruisse contentus. B. Augustinus lib. de quantitate animæ cap. 23, consulit, Noli nimis ex Auctoritate pendere. Et quod ait Horatius, sapere aude, ne non te ratio subiugat prius, quam metus. Athalaricus Cassiodorum lib. 8. variarum epistola prædicat Beatum Magistrum, salicissimumque discipulum, qui affectuosè didicit, quod aliis Doctorem terror extorsit, Nostrum ad Emanuelem de Naxera in cap. 3. Iosue §. 15 & 37.

63

Non eo animo transcripsi hæc Authorum testimonia, ut vlla ratione illos damnem, qui S. Thomam, aut Sotum, Okamumue, aut Durandum, Suariumue, aut Vazquium, vel quemlibet alium probatum Doctorem sibi præscribunt sequendum, Quanquam illos probare non soleo, qui velut sacramento rogati, vel etiam superstitione Constricti, ut Fabij utar verbis, nefas ducunt à suscepta semel persuasione discedere. Theologo nihil est necesse in cuiusquam iurare leges. Manus enim opus est, atque præstantur, ad quod ipse tendit, quam ut Magistri debeat vestigiis semper insistere, siquidem est futurus Theologiae laude perfectus. Quæ sunt verba Melchioris Cani Proæmio in lib. 12. de locis Theologicis.

PRÆLOQVIVM. XVI.

Prosequitur tractatio de nouitate opinionum.

64

Nouus, si prudens sit, opponat, noua est opinio, quam fers. Respondere namque promptum est cum Atobio lib. 2. Contra Gentes, Quandoque ipsa vetus & vetus fiet quam vos agitis, sed temporibus, quibus capit, noua fuit, ac repetina. Non absimile illud Claudij Imperatoris responsum apud Tacitum lib. 11. Annalium, Patres Conscripti, que nunc vetustissima credunt, noua fuere. Plebeij Magistratus post Patrios, latini post Plebeios, cæterarum Italiae Gentium post Latinos. Inmetuascet hoc quoque, & quod hodie exemplis tuemur inter exempla erit. Et Martialis lib. 1. Epigrammate 55. festiuè ludit.

Nec me quod tibi sum nouus, recuses.
Omnes hoc veteres tui fuerunt.
Tu tamen inspicere, qui nouus paratur
An possit fieri vetus sodalis.

Addo ex tacito lib. 3. Annalium, Non omnia apud priores meliora, sed nostra quoque atas multa laudis, & artium imitanda posteris tulit.

65

Ast reclamas, antiquiora nostra sunt, ac per

hoc fidei, & veritatis plenissima, Occurro tamen ex Atobio lib. 1. dicente. Antiquitatem plenissimam, etiam matrem errorum fuisse. Et optarim, ut ipse dicas, si doceat te ratio, non esse veras opiniones veterum, quid ipse facias. Maiores ne potius an rationem sequeris? si rationem manes, discedere te necesse est ab institutis, & auctoritate Maiorum, quoniam id solum rectum est, quod ratio præscribit. Sin autem pietas Maiores sequi suadet, fateris igitur & stultos illos fuisse, qui ex cogitatis contra rationem sententiis seruierunt, & te inepum, qui id colas, quod falsum esse conuinceris. Discursus hic est Lactantij lib. 2. diuinarum institutionum cap. 7. qui cap. 8. subiungit, Nec quia nos illi temporibus antecesserunt, sapientia quoque antecesserunt; que si omnibus equaliter datur, occupari ab antecedentibus non potest. Quare cum sapere, id est, veritatem querere, omnibus sit innatum, sapientiam sibi adimunt, qui sine vilo iudicio inuenta Maiorum probant, & ab aliis vello iudicio inuenta postio, non putant fieri posse, ut aut ipsi plus sapiant, quia Minores vocantur, aut illi desipuerint, quia Maiores nominantur.

66

Optarim itidem ut dicas (id ipsum petiit à Berengario Adelmanus Episcopus Brixientis in epistola de veritate Corporis Domini in sacrosancta Eucharistia) Nonne homines erant, & falli ab aliis, atque ipsi fallere alios poterant? Ita enim dicit scriptura, quia omnis homo mendax. Vnde ergo eo culminis peruenerunt, ut tam ratum habendum sit quicquid de diuini mysterii senserunt, memoriaque tradiderunt? Attentè hæc perspexerat Melchior Canus lib. 7. de locis Theologicis cap. 3. dum scripsit, Auctores Canonici ut superius, Celestes, diuini perpetuam stabilemque constantiam seruant; reliqui verò scriptores sancti inferiores, & humani sunt, deficiuntque interdum, ac monstrum quandoque perunt præter convenientem ordinem, statumque naturæ. Martinus Cantapretensis Præfatione ad lib. 6. Hypotyposion prudenter etiam aduertit, aliqua non omnino comperta, & concocta scripturis suis viros doctos intexuisse, qua à posteris ad limam reuocari possent, & ab illis, si plus otij earum rerum contemplationi impendissent. Seneca lib. 6. naturalium questionum cap. 5. non minus cõuenienter monet, opiniones veterum parum exactas esse, & rudes. Circa verum adhuc errabatur. Noua erant omnia primò tentatibus. Post eadem illa limata sunt, & si quid inuentum est, illis nihilominus referri debet acceptum.

67

S. Cyprianus epistola 71. ad Quintum notat appositissimè ex Apostolo, multa singulis in melius reuelari, & debere unumquemque non pro eo, quod semel imbiberat, & tenebat, pertinaciter congregari: sed si quid melius, & vtilius extiterit, libenter amplecti. Non enim vincimur, quando offeruntur nobis meliora, sed instruimur. Idem S. Doctor in epistola 73. ad Iubaianum ait, Non tamen quia aliquando erratum, ideo semper errandum, cum magis sapientibus, & Deum timentibus congruat patefacta, & perspecta veritati libenter atque incunctanter obsequi, quam perinaciter, atque obstinatè reluctari.

68

Verum quia teste Aristotele lib. 2. Met. cap. 3. & S. Hieronymo Præfatione 2. in Iob. Tanta est veritatis consuetudo, ut etiam confessi plerisque vitia placeant: Non semel vidi aliquos malè affectos in nouas opiniones non malè fultas, vel ipsi iudicibus, quod antiquis scriptoribus ignotæ fuerint,

fuerint, & quod veteres. opiniones ex suo deturbentur throno, præiudiciumque pariantur, cum aliàs veneratæ extarent, sicque earum deploratur iniuria tanquam pereat antiquis quicquid nouis accesserit, ut in priori epistola præfixa vitæ S. Amandi scribit Philippus Abbas Bonæ spei. Sed in primis, non est necessum, ut ea, qua aliquibus ignota sunt, non sint omnino. Ita Philoponus lib. 1. de Mundi creatione cap. 7. Deinde, quod pertinet ad consuetudinem refutandam, quam videntur opponere veritati, quis tam vanus sit, ut veritati consuetudinem præferat? aut quis perspicet a luce tenebras non derelinquat? Nisi & Iudaos Christo aduentante, id est, veritate, adiunat in aliquo antiquissima consuetudo, quod relicta noua veritatis via in vetustate permāserit. Sic Firmilianus scribens ad S. Cyprianum epist. 75. Hildebertus Cenomanensis Episcopus epistola 64. concisus inquit, iudicialiter esse pertinaciam, consuetudinem præferre veritati.

68

Alterius, Nihil magis præstandum est, quam ne puerorum ritu sequamur antecedentium gregem, pergentes, non quæ eundem est, sed quæ itur, At qui nulla res nos Maioribus implicat malis, quam quod ad rumorem componimur, optima rati ea que magno assensu recepta sunt, quorumque exempla nobis multa sunt, nec ad rationem, sed ad similitudinem vinimus. Inde est tanta coæternatio aliorum supra alios ruentium. Quod in strage hominum magna euenit, cum ipse se populus premit, nemo ita cadit, ut non alium in se trahat: primi exitio sequentibus sunt. Hoc in omni vitia accidere, videtas, licet, nemo sibi tantum errat, sed alijs erroris causa, & Author est. Nocet enim applicari antecedentibus, & dum unusquisque manu credit, quam indicare, nunquam de vitia iudicatur, semper creditur, versatque nos, & præcipitat per manus traditus error, alienisque perimus exemplis. Sanabimur, si modo separeremur à casu. Nunc verò stat contra rationem defensor mali sui, populus. Non tam bene cum rebus humanis agitur, ut meliora pluribus placeant; argumenti pessimi turba est. Queramus quid optime factum sit, non quid vstitissimum, & quod nos in possessione felicitatis aterna constituat, non quid vulgo veritatis pessimo interpreti probatum sit. Hactenus Seneca lib. de vita beata cap. 1. Conspirant Ioannes Picus Mirandulanus in Proæmio Apologiæ reddecim questionum & in oratione de hominis dignitate, Ludovic. Viues lib. a. de causis corruptarum artium; quos tu, si lubet, require, ne ego tanta testimoniorum copia molester sim.

69

Rursus, qui notis inimicantur opinionibus, non considerant quales sint prisca, sed ex eo probatas, atque veras esse, confidunt, quod eas veteres tradiderunt, tantaque est Auctoritas vetustatis, ut inquirere in eam sit scelus, Inquiuntque cum Gentilibus apud Lactantium lib. 2. diuinarum Institutionum cap. 7. Maioribus nostris etiam nulla ratione reddita, rationis est credere. Quod quam sit à ratione alienum, nulli non patefcit. Suspecta opinio est, ut expendit Tertulianus cap. 4. Apologetici, que probare se non vult, improba autem, si non probata domineatur. Equis impatienter non ferat, cum cernit duras, & difficiles sententias caput inter nubila condere, & quasi diuinum quid adorari? Si verò merita perscruteretur, ne cæcè se deuoeat, comperiat alia non esse, quam vanæ vocis, aut ianciduli axiomatis; quod quidem disculsum, vel talitro argumenti petitur

cinerefcit, aut in pulueres redigitur. Multum antiquis temporibus (ait Seneca in epistola 45.) verborum cavillatio eripuit, & capiosa disputaciones, qua acumen irritum exercent. Audacia non tribuatur, eas sententias verborum larua denudare, & inanes ostendere. Multa sunt sic digna reuinci, ne grauitate adorentur, ut inquit Tertulianus cap. 4. aduersus Valentinianos. Idem Tertulianus lib. de Virginibus velandis cap. 1. scribit. Veritati nemo præscribere potest, non spaium temporum, non patrociniū personarum, non priuilegium regionum, Ex his enim ferè consuetudo initium ab aliqua ignorantia, vel simplicitate sortita in usum per successionem corroboratur, & ita aduersus veritatem vindicatur. Sed Dominus nosse Christus veritatem se, non consuetudinem cognominauit. Si semper Christus, & prior omnibus aq̃ue veritas sempiterna, & antiqua res est. Viderint ergo, quibus nouum est, quod sibi vetus est. Hæreses non tam nouitas, quam veritas reuincit. Quodcumque aduersus veritatem sapit, hoc erit hæresis, etiam vetus consuetudo. Cæterum suo vitio quis quid ignorat. Quod autem ignoratur, fuit tam requirendum, quam accipiendum, quod agnoscutur. Sic Septimius.

70

Et velim, ut qui nimis deferunt consuetudini opinionum, & patrociniatum numero, legant ista S. Hilarij verba lib. 6. de Trinitate. Grauis & periculosus est error in plurimis, & multorum lapsus, etiamsi se intelligat, tamen exurgendi pudore auctoritatem sibi præsumit, ex numero habens hoc impudentia ut quod errat, prudentiam velit existimari, & quod cum multis errat, intelligentiam esse asserat veritatis, dum minus erroris esse existimatur in multis. Timeatque, ne contra ipsos dicat Tertulianus vbi proxmè, quale est, ut Diabolo semper operante, & adiciēte quotidie ad iniquitatis ingenia, opus dei, aut cessauerit, aut proficere destiterit? Caueant item, ne aduersus ipsos dirigatur hæc S. Hieronymi in epistola ad Sophronum reprehensio, Peruersissimi homines, cum semper nonas expectant voluptates, & gula eorum vicina maria non sufficiant, cur in solo studio scripturarum veteri sapore contenti sunt? Idem S. Doctor Præfatione ad Pontathecum carpit eos qui ita ingenium, quasi vinum probant. Qua in vellicatione imitatur Plautum prologo calinæ & Horatium epistola 1. lib. 2. Postremus is meritò indignatur ibidem dum audit.

Quidquam reprehendi, non quia crasse
Compositum, illepidenè putetur, sed quia
nuper.
Nec veniam antiquis, sed honorem, & præmia posci.

PRÆLOQVIVM. XVII.

De moderatione in nouitate opinionum.

Hæc pro nouitatibus quæ neque sint contra fidem Catholicam, neque contra concordem & perpetuum, Patrū ac Theologorum consensum. Sed aduerterim in hiseriam nouitatibus, in quibus nullum fidei periculum, nulla erroris, & temeritatis nota, opus esse moderatione aliqua. Cum enim iuxta Georgium Trapezuntium tract. de

71

S. Ioanne Euangelista non mortuo, nona quoque delectent, & legentes ad frequentiore ipsa nouitate alliciant lectionem? sunt nonnulli, qui vt gratiam popularem caprent, affectant nouitates, & vt Cassiodorus cap. 11. Lectionum diuinarum reprehendit, putant esse laudabile, se contra antiquos aliquid noui, unde perire videntur, inueniant. Richardus de S. Victore lib. 2. de Maiori Benjamin cap. 1. deplorat hoc sui etiam seculi vitium, Temporibus nostris (inquit Richardus) insurrexerunt quidam Pseudophilosophi fabricatores mendacij, volentes sibi nomen facere, studuerunt noua inuenire, Nec erat eis cura tam vt assererent vera quam vt putarentur inuenisse noua. Presumentes itaque de sensu suo, putauerunt se posse facere sibi sapientia arcam, & euntes in adinventionibus suis tradiderunt sententias nouas, arbitantes secum ornam, morituramque sapientiam. S. Bernardus, amicissimus Richardi scribens ad alterum Victorinum, nomine Hugonem, sic cenfer de quodam eiusdem temporis Theologastro, videtur plus nouitatis curiosus, quam studiosus veritatis, grauarique de omni re sentire cum alijs, & dicere, quod aut solus non dixerit, aut primus.

72 Quapropter probus Philosophus, aut Theologus veritatem ante omnia querat; quod si ea in antiquis adinuenierit, gloriam sibi & nomen in nouis non ambiat; nec parum gloriosum erit, si vetustis nouitatem, obsoletis nitorem, obcurtis lucem attrulerit. Extrema quidem dementia est in medio, & perspicuo die commentitium lumen querere. Quisquis enim post veritatem repertam aliquid vterius discit, mendacium querit, Teste Marciano Imperatore in edicto de confirmatione Chalcedonenſis Concilij. Sapientia studiosus, veritate reperta in Antiquorum monumentis, si stat ibi, curetque vt sua industria & labore intelligatur illustrius, quod antea obscurius credebatur, & posteritis gratuletur intellectum, quod antea veritas non intellectum venerabatur. Ita adhortatur S. Vincentius Lirinensis cap. 27. Commemoratorij addens cap. 29. Quodcumque in hac Ecclesia Dei agricultura, fidei Patrum sanum est, hoc ipsum filiorum industria decet, excolatur, hoc idem, floreat, & matureſcat, hoc idem proficiat, & perficiatur. Fas est enim, vt prisca illa celestis Philosophia dogmata processu temporis excurentur, limentur, poliantur. Sed nefas est, vt commutentur, nefas, vt detruncantur, & mutilentur. Accipiant, licet, euidentiam, lucem, distinctionem, sed retineant, necesse est, plenitudinem, integritatem, proprietatem. Quo fiet, penes Cassiodorum lib. 8. variarum epistola 13. vt antiquitatis cultor tantam suauitatem laudis inueniat in suis decretis, quantum saporem vetustatis assumunt.

73 Sed siue nostra scripta aliquid noui afferant, siue non, tu illa sic lege (precor cum Seneca in epistola 45.) tanquam verum quaedam adhuc, non sciam, & contumaciter queram: : Multorum magnorum virorum iudicio credo, aliquid & meo vindico. Nam illi quoque non inuenta, sed querenda nobis reliquerunt & inuenissent forsitan necessaria, nisi & superflua quessissent. Obsecro etiam cum S. Gregorio Nyſeno lib. in Exameron, eos qui nostra legerint, & aliquid prater communem opinionem inuenierint, sic accipiant, vt sine vilius iniuria indicendi exercitioe probabilius disputata. Neque enim propositum defendere, aut dogma constituere profitemur, vt calum-

niantibus occasionem praebeamus, nec hisce scriptis interpretationis doctrinam tradere, sed animum, & cogitationem nostram in hoc argumento dumtaxat exercere.

74 Rogoque rursus cum S. Anastasio Sinaita in praefatione ad Exameron tam praesentes, quam futuros filios sanctae Ecclesiae, ne si aliquid nouum, & minus consentaneum nostrae dicat oratio, inimico, & inuido, malignoque animo, sed fraterno audiant, qua dicuntur. Nunquam enim aberrans, & perfecta rerum cognitio est solius Dei. Notum cunctis cupio cum Guilielmo Parisiensi in prima partis de vniuerso parte secunda cap. 50. In omnibus sermonibus meis: : hac intentione, & moderatione me loquaturum, vt in nulla opinione velim esse fixus, & immobilis, nisi quatenus Dei auctoritas, & Patrum doctrina, atque testimonia me adstringunt. Si igitur vel propria investigatione, vel cuiuscumque alterius declaratione aliter se habere veritatem inuenero, me aliter sensisse dolebo, & veritati semper adhaerere studebo. Haec enim verè ac rectè Philosophantia est intentio, vt à deprehensa falsitate statim recedat, & errasse se doleat, atque inuentam veritatem cum gaudio amplectatur: & hoc maxime in rebus ad religionem pertinentibus.

PRÆLOQVIVM XVIII.

De breuitate, quam hic, & longitudine, quam ille criminari posset in Empyreologia.

75 Quippe vix unquam contingit, vt omnium suffragia ex aequo sibi respondeant, per affectum diuersitatem, quibus inuicem detrahimus, neque eadem dere vno, parique modo vniquam opinamur omnes, vt notat S. Anastasius Sinaita lib. 1. de rectis fidei Catholicæ dogmatibus, & vt Floratius lib. atque epistola 2.

Non omnes eadem mirantur, amantque.

Hinc erit, qui me fusiozem vellet, ex nonnullis difficultatibus siue Theologicis, siue Philosophicis, Ericalius, qui breuiorem. Primus, si bonus est (occurro cum Aufonio in epistola ad Symmachum super edyllium 11. qua omisi non oblita mihi, sed praterita existimet; de hinc, qualiscumque sit, cogitet secum, quàm multa de his non reperisset, si ipse quassisset: : alius alio plura inuenire potest, nemo omnia. Cogitet etiam, vt in simili admonet Paulus Burgensis, prologo suarum additionum ad Postillam Nicolai Lyrani nullum opus humanum adeo perfectum esse, quia ei superaddi aliquid possit, & de sola scriptura diuina dictum esse, ne addas quicquam verbis illius. Multa equidem praterito, quia ab alijs cumulatè, & luculenter tractata; quocirca ad eos remitto lectorem; multa etiam quæ apud me sunt explorata, & si alijs prolixum facessant negotium, non ob rerum difficultatem, sed ob verborum technas. Cum autem de re constat, non est opus certare de nomine vt in epistola 28. ad Hieronymum cenſet S. Augustinus, qui in epistola 174. ad Palsentium addit, Quid contentiosius, quam vbi de re constat certare de nomine? & in lib. 2. contra Accademicos

Academicos cap. 11. ait, Turpe esse disputantibus, in verborum questione innotari, cum certamen nullum de rebus remanserit. Relictis itaque quæ aut merè vocalia sunt, aut omnino manifesta, ad examon veniunt mihi ex consilio Cassiodori lib. 9. ariarum epist. 23. quæ putantur incerta. Nam quis de illa re æstimes deliberandum, vbi nihil reputatur ambiguum? Si tamen sint aliqua, quæ prateriti à me non debuissent, benignum erga me habebo lectorem, cui accideat illud Polybij lib. 6. Historiarum, Oportet eum, qui rectè sit indicaturus de scriptoribus, non secundum omnia, sed secundum dicta iudicare.

76 Secundus, id est, qui me breuiorem vellet, eo quod sit grati or multus actio breuis, audiatur à Plinio responſum lib. 1. epistola 20. Esse quidem, sed in rebus, quorum delicias, desideriumque, quasi iudicium, respicere ridiculum est. Nam si hoc in consilio habeas, non solum fatius est breuiter, sed omnino non dicere. Nos sequenti iudicium Quintilianii lib. 4. Institutionum cap. 2. breuitatem in eponimus, non vt minus, sed ne plus dicatur, quam oportet. Existimauit rectè prælaudatus Plinius lib. 5. epistola 6. primum scriptoris officium esse, titulum suum legat, atque identidem interroget se, quid caperit scribere, sciatque, si materia immoratur, non esse longum; longissimum, si aliquid accersit, atque attrahit. Noſtri operis materia est Empyreum, ei immoror, ei me totum impendo: adscititium non est quicquid ad illius deseruit illustrationem. Possent quidem quandoque multa breuiter dici; sed vbi breuitas sententiarum pondera non extenuat, non vbi intellectus multa necessario intelligenda defraudat. Inualuit & segnitia Modernorum, quæ mox superfluum vocat quicquid cum eorum desideria non concordat, non sic apud antiquos, quorum si sapientia vestra recordari voluerit, etiam longissima nostra, breuissima reputatur. Ita suas, & meas agit partes Petrus Abbas Cluniacensis lib. 1. epistola 34. Patetur etiam Plinius in priori loco citatus, breuitatem custodiendam esse, si causa permittat; alioqui præuaricatio est transire dicenda, præuaricatio etiam, cursim, & breuiter, attingere, quæ sunt inculcanda, insi-genda, repetenda. Nam plerisque longiore tractatu vis quedam, & pondus accedit. Vtique corpori ferrum, sic oratio animo non ictu magis, quam mora imprimitur: : Et hercule vt alia bona res, ita bonus liber melior est quisque, quod maior: : Non minus non seruat modum, qui infra rem, quam qui supra, qui adstrictius, quam qui effusius dicit: : Alius excessisse materiam, alium dicitur non impleſse; aque vterque, ille inbecillitate, hic viribus peccat: quod certè et si non limitatoris, maioris tamen ingenij iudicium est. Excreuit Empyreologia vltra opinionem; sed tot, tanque varias res complectitur, vt possit lector eam et si in vniuersitate longissimam, breuissimam, in partibus iudicare. Vti de quadam sua oratione ait idem Plinius lib. 9. epist. 4. Vt cumque sit paucis me verbis vsum putabo semper, cum de secretis loquor cælestibus. Nec enim de his dignè loqui possumus, etiam si linguis Angelorum loqueremur, quibus datum est enarrare gloriam Dei, & opera manuum eius annuntiare. Quæ sunt verba Pothonis Presbiteri Prumiensis lib. 3. de statu domus dei cap. 8. Et verò si adhuc longius, quam par esset, iudicetur nostrum opus, legat illud per partes, qui cognitum habere voluerit; si autem non voluerit, de longitudine

non queratur. Sic fermè S. Augustinus lib. 4. de Doctrina Christiana, cap. 31. denique siue in longitudine, siue in breuitate peccarim, dicam cum Cassiodoro lib. de Anima cap. 9. Cuius talis est disciplina, vt id, quod intendit, ita explicet, vt neque amplius neque minus aliquid dixisse videatur.

PRÆLOQVIVM XIX.

De Stylo Empyreologiae

77 Stylos operis Scholasticus est Nam vt disco ex S. Hieronymo in epistola 125. ad Damasum q. 2. Disputanti mihi non ex summe Tulliano ducendus est eloquentia rinulus, nec aures Quintilianii flosculis, & scholari declamatione mulcenda. Pedestris, & quodammodo similis, & nullam lucubratiorem redolens oratio necessaria est, quæ rem explicet, sensum edisserat, obscura manifestet, non qua verborum compositione frondeſcat. Sine alijs disertis, laudentur, vt volunt, & inflatis buccis spumantia verba trutinant; mihi sufficit sic loqui, vt intelligar. S. Ennodius in libello aduersus eos, qui contra Synodum scribere præsumperunt, inquit elegantissimè, Non militie sunt picta verba, sed oris. Campus fortem postulat, pax profunda redimitum, qui pro futura asserit loquelam, qua penicillo artis est colorata, contemnat. Rursus in dictione 3. data Stephano Qui vice Dei iudicat, non desiderat picta colloquia, sed quæ infucatus commendat nitor ingenij, quia in his etiam sine amore blanditur eloquentia; in illis splendorem suum veritas nuda commendat. Sine phaleris est omne quod dicit affectio, ad vnguem fabricantur illa quæ volumus non tam speciem recti habere, quam similitudinem. Synesius etiam in Dione ait, Philosophia luxuriantis lingua delicias amouet, graue, ac moderatum decus amplectens, cuiusmodi est verus illud, & natura consentaneum, & propositis ad dicendum rebus accommodatum. S. Basiliius in epistola 167. scribit. Dictionis in affectu, & incomposita simplicitas decora mihi videbatur, & conueniens professioni Christiani hominis, cuius est non ad ostentationem magis scribere, quam ad publicam utilitatem. Liceat huc conueterere illa S. Petri Chryſologi in ferm. 18. In hac lectione quid spiritualis intelligentia lateat, si scire volumus, verborum flosculos non queramus. Qui maturitatis fructum querit, despicit amena camporum: Viola, Rose, lilia, narcissus, grati flores, sed grati panis. Quod est odor naribus, hoc est auribus sermonis ornatus, quod dat panis vita, hoc dat scientia salutis. Seponenda est ergo eloquentia voluptas quando scientia deponitur fortitudo. Vnde Cenſore S. Prospero lib. 3. de vita contemplatiua cap. 34. Prudentibus viris non placent phalerata, sed fortia, quando non res pro verbis, sed pro rebus enuntiantis verba sunt instituta. Videantur Hildebertus Cænonanensis in epistola 64. alique Patres congeſti à Noſtro Maximiliano Sandeo in Monitis proœcialibus Grammatici Prophanj, & in commentatione 12.

78 Sed non ideo Barbarum, & sine lege stylum adhibeo, scriptoris voci vnum hunc scopum, & primum propositum, Vult Lucianus in Dialogo, quomodo historia sit scribenda, vt planè indicet, & quam lucidissimè rem ipsam declaret, verbis neque

neque obscuris, & extra communem viam positis, nec etiam vulgaribus istis, & tabernariis, sed i a ut à plerisque intelligantur, & ab eruditius laudentur. Ioannes Picus Mirandulanus in epistola 4. ad Hermolaum Barbarum, cum de barbarie antiquorum plurium scholasticorum egisset, & pro ea exercuisset ingenium, concludit tandem, Quorum sententia nec ego plane accedo, nec ingenio cuique, & liberali accedendum puto. Catherinus in speculo Hæresum consideratione 8. ait, Nec me later, desiderari in scholasticis nostris sermonibus elegantiam, cultum, candorem, item aliquem tradendi modum, & methodum lucidiorem. Nec ideo inficias hanc atatem, cum lingua eruditiores facte sunt, id suo iure quodammodo postulare, ne sit omnino inculta, & turbata, & inornata, atque inordinata loquutio. Quod si veterum illorum in loquendo duritiam, & inconcinnitatem sectari nihilominus mauis, audi Tullium in 1. quaestionum Tusculanarum, Fieri potest, ut recte quis sentiat, & id, quod sentit, politè eloqui non possit. Sed mandare quempiam litteris cogitationes suas, que eas nec disponere, nec illustrare possit, nec delectatione aliqua allicere lectorem, hominis est intemperanter abutentis erio, & litteris. Itaque suos libros ipsi legunt cum suis, nec quisquam attingit præter eos, qui eandem licentiam scribendi sibi permittunt. Melchior Canus in Proæmio ad lib. 2. de locis Theologicis ait, Flumen nobis inanum verborum disflucet, quibus sententia deest, nec sententiarum subtilitate capimur, si orationis est siccitas. Nostra orationi satis erit, si intelligatur, & non vituperetur: quæ etsi elegantior fieri potuisset, sed ego stylum ita temperavi, ut rem potius, quam verba legentibus commenderem. cum Vigilo lib. 1. contra Euthycherem. Inter alias Octauiani Imperatoris laudes recenset hanc Suetonius, Quod genus eloquendi sequutus est elegans, & temperatum, vitatis sententiarum ineptiis, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum factoribus. Præcipuamque curam duxit, sensum animi quam apertissime exprimere. Quod quo facilius efficeret, aut nec ubi lectorem, ubi audiorem obturbaret, cuius moraretur, neque prepositiones verbis addere, neque coniunctiones sæpius iterare dubitavit, quo detracta afferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent. Enitot egomcos sensus sine vocum ambagibus, ac labyrinthis, proponere, ut eorum euitem execrandum morem, quorum loquendi formulas in scholasticis di putationibus nec Oedipus ipse percipiet; & verborum larebras forsan amant, quia veritati indagandæ non student. Hæc certe docente S. Zenone Veronensi, vel potius S. Basilio in sermone de præcepto, Attende tibi, est emendati natura sermonis, ut neque obscuritate, que dicuntur offuscet, neque abundans ineptiis, vim rerum, que indicantur, faciat euanescere. Effingo plerumque rationes, & argumenta ad formam syllogisticam. Scholam enim ego placare volo, scholæ propria verba, peculiareque loquendi formas submonere non audeo, ut nec ausus est memoratus Canas. Iniuicundam eiusdem verbi repetitionem non recuso, quoties ex reticentia obscuritatem timeo.

79

Melius est; ut reprehendant nos Grammatici, quam non intelligant populi quæ est S. Augustini sententia in Psal. 1; 8. tunc que nostræ defensionis conducet, cum voces, & phrasæ Grammaticorum palato insipidas, sed schola vernaculas,

rebusque explicandis accommodas vsurpemus. Eiusdem S. Doctoris præceptio est tract. 2. in Ioannem cap. 1. v. 13. Non timeamus ferulas Grammaticorum, dum tamen ad veritatem solidam, & certiore peruenimus. Reprehendit, qui intelligit, ingratus, quia intellexit. In lib. etiam 4. de doctrina Christiana cap. 11. inquit, Bonorum ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum amare, non verba. Quid enim prodest clavis aurea, si aperire, quod volumus non potest? aut quid obest lignea, si hoc potest, quando nihil querimus, nisi patere, quod clausum est.

PRÆLOQVIVM XX.

De Methodo Empyreologie.

GNarus, quanto iure commendetur Methodus in tradendis scientiis, curavi Empyreologiam disponere ad ordinem tum naturæ, tum doctrinæ, mutuans ex vtraque quæ ad clariorem, & faciliorem operis structuram facere perpexi. Si enim rebus mundanis decorum est ordo, atque scientia, multo profectò magis eam obseruari conuenit; ut docet S. Gregorius Nyssenus oratione 2. de Christi resurrectione, in rebus magnis, atque celestibus, Huc etiam deferuit illud Cassiani in collatione 14. cap. 1. Multa quidem scientiarum in hoc mundo sunt genera, tanta siquidem earum, quanta & artium, disciplinarumque varietas est. Sed cum omnes, aut omnino inuitiles sint, aut presentis tantum vita commodi presint, nulla est tamen, que non habeat proprium doctrina sua ordinem, atque rationem, per quam ab experientibus possit attingi. Si ergo illa artes ad insinuationem sui certis, ac propriis lineis diriguntur; quanto magis religionis nostra disciplina, atque professio, que ad contemplanda inuisibilia sacramentorum tendit arcana, nec presentis queestus, sed æternorum retributionem expetit præmiorum, certo ordine ac ratione subsistet? Hactenus ex Cassiano, cuius verba, si pauca demas, videntur ad rem nostram nata. Gerson tract. 6. super Magnificat, aiebat, Materiam afferre non possumus, nisi communem toti sæculo; forma vero potest esse nostra; ut elementa communia sunt, sed per formas mixtorum in species distinguuntur. Cuperem hoc modo fieret inter nos; modus enim tractandi quasi formalis est, tollens suam nouitate fastidium, & inuitans, vel irritans ad essentiam. Hactenus Gerson, ex cuius desiderio materiam Empyreie communem, & antiquam peculiari, ac noua forma, quæ lectores non fastidiret, sed alliceret conati sumus vestire. Nihil in compositum, indigestumque placuit afferre. Vt nec placuit S. Hilario lib. 1. de Trinitate, ne operis inordinata congeries rusticum quandam tumultum perturbata vociferatione praberet, & ne confusione multarum rerum aut dicentis, aut audientis impediretur ingenium, Iuxta cautionem Valeriani Episcopi Cemeliensis in homilia 8. quæ est 2. de Misericordia.

Communes de Methodo regulas, & præcepta seruans diuido opus in partes principales, & in libros; hos autem in Exercitationes; quas partior in sectiones, & istas in numeros; ne verò sectiones longitudine pariant fastidium, & difficultatem, subdiuido in varios titulos non raro.

Est

80

Est enim hominum consuetudo facilius docere, & dicere, quæ diuina possunt euidentius elucere, ut obseruat Cassiodorus lib. de Anima cap. 2. atque ut Seneca in epistola 89. quicquid in maius creuit, facilius agnoscitur, si discessit in partes, & Rutilius Numatianus lib. 2. Itinerarij rationem reddens distribuit operis in duos libros.

Sipe Cibis affert serus fastidia finis.

Gravior est modicis haustibus vnda sui.

Intervalla via fessis prestare videtur.

Qui notat inscriptus millia crebra lapis.

Aufonius in Edyllio distinctio sensum.

Auget, & ignavis dant internalla vigorem.

Quidnam autem contineat Empyreologia perspicere poteris vel vno oculorum iactu in Indicibus Exercitationum apponendis, vel singulis partibus, vel toti operi, si non excedat vnius iusti voluminis mensuram.

82

Quoties ex aliquo principio generali inferenda est specialis conclusio pertinens ad Empyreum instituo digressionem, in qua principium illud, quæ possum firmitate stabilio, pertinaci diligentia in explorando veritatem perseverans, quin radio eius penitus inuestiganda cuiuslibet opinio, temerè succumbam, ut liber sum à sugillatione, qua nonnullos inurit Minutius Felix in Octauio. Etsi verò spatier in statuendis principiis generalibus, id semper in votis fuit, ut non paginam, sed causam implem. Presentio fore, rigidos aliquos censors, qui dicant, me hac ratione & prætextu Empyreie voluisse luci publicæ tradere Philosophiam, quam meis dictavi discipulis. Non ideo inficias, plura ex illa huc conuertisse; aut ni fallor, non extorret, non violenter, non ultra præfixum scopum. Nec crimen est, nostras elucubraciones sub tam nobili materia in lucro, & quaestu ponere. Innumeri sunt Authores, qui sic se gessere, non solum sine calumnia, sed etiam cum laude.

83

Doctrinæ coactus consequentia, breues aliquando facio excursus. Licere sibi frequentes, putauit S. Ambrosius Præfatione in lib. 4. super Lucam, Nam si ij, qui magnam mare littoralis parant navigatione transmittere, altioris compendium cursus, iidem ut nos, fiducia infirmitate vitantes, agrum, & verbes littore deductas, capri locorum decore frequenter inuisunt; quanto magis nos in tanto non elementorum, sed gestorum celestium siti profundo, viciniore legere portus, & frequentes amare debemus excursus, ne quis longa navigationis radio fatigatus, fastidij vomitum tenere non possit. Certe si quis in ruta ratio vitia in fida perspexerit, tanquam frequenti librorum portu obiecto, licet ut aurium vela deponat, lectionis anchoram figat, non videtur deseruisse nauigium, sed confecisse cursum, qui descendit in portum. Et plerisque locis fortassis amenitas locorum ipsa inuicet prætermeantem. Hæc de excursibus frequentibus S. Ambrosius; nostri rari erunt, & occasione peculiaris alicuius doctrinæ. Cum enim sua quisquis inuentioni faueat, ut ait Plinius lib. 1. epist. 20. fas sit nonnunquam, quid ex illa sequatur circa alias materias, velut digito monstrare. Obuia sunt quandoque extronea nonnulla quaestiones, quas insalutatas præteritiffi, neque verbanitaris, neque Magisterij patiuntur leges. Pertinet namque, secundum S. Augustinum lib. 4. de doctrina Christiana cap. 20. ad docendi munus non solum aperire clausa, & nodos

soluere quaestionum, sed etiam dum hoc agitur aliis quaestionibus, quæ fortasse inciderint, ne id, quod dicimus improbetur per illas, aut refellatur, occurrere.

Superfedeo multoties aliorum refutandis difficultatibus, contentus meos (quales quales sint manifestasse, ne videar semper eam rem in studium, & exercitationem quandam verisfisse, ut memini obiurgasse in Teopompo Lucianum; & Olympiodorum in Philolophis Gentibus, qui alterius euertunt, & impugnant sententias, semperque interesse grauissimum bellum gerunt. Ita enarratione in cap. 12. Ecclesiasticis v. 1. 2. Et de eisdem ait Eustachius commentario in Exameron, Nulla sententia apud eos immota manet, semper primum oppugnante secundo; ita ut eos refellere, nihil sit negotij, cum illi sufficiant propriis dogmatibus euertendis; quæ humana ratione, iudicioque prodita multis obscuris larebris inuoluta latent, nec vllò firmitatis fulcro constabilia vacillant. Expedi sæpe, amulari Socratem, de quo Laertius lib. 2. inquit, Nitebatur summo ingenij acumine, non tam illos (id est, aduersantes Philolophos) ex sententia refellere, quam quod, ipse, verum esset, inuenire.

84

Sed tamen sæpe etiam oportet ex censura Senecæ lib. 6. Naturalium quaestionum cap. 19. omnium copiam facere, & quæ improbamus damnare potius, quam præterire. Tunc præcipue oportet, cum per aduersarios crescunt præcepta veritatis, & hæc per ea ipsa, quæ ei aduersantur, elucet, ut loquuntur S. Chryostomus homilia 4. in Genesim & S. Hilarius lib. 7. de Trinitate. Tales sunt aliquorum opiniones, ut eorum produxisse argumenta, quibus contra veritatem armantur, sic promouisse magnoperè eandem ipsam veritatem. Et validis absque dubio nititur privilegiis, qui causam suam de Aduersarij asserit instrumentis. Speciosa victoria est, contrariam partem chartulis suis, velut propriis laqueis irretire, & testimoniorum suorum vocibus confutare, & amulum telis suis euincere, ut oppugnatioris tui argumenta tuis probentur utilitatibus militare. Sic S. Hieronymus in sermone de Resurrectione, vel S. Maximus Taurinensis, vel Eusebius Gallicanus in homilia de Pascha. Pressius S. Claudianus Mamercus lib. 2. de statu Anima cap. 6. Gloriosum victoria genus est, ab eo, cum quo decertes, arma capere.

85

Porro optandum est, ne cum in hoc nostro sæculo tam vsitatum sit, ut alij alios impugnent, dicere quis possit, quod de suo S. Hilarius scribens ad Constantium Augustum, Dum in verbis pugna est, dum de nouitatibus quaestio est, dum de ambiguis occasio est, dum de auctoritatibus quaerela est, dum de studiis certamen est, dum alter alteri anathema esse capit, prope iam nemo Christi est. In certo enim doctrinarum vento vagamur, & aut, dum docemus, perturbamus, aut dum docemur, erramus.

86

PRÆLOQVIVM XXI.

De dilata editione huius operis.

NOstra Empyreologia necesse est, ut multum pereat ex venia, cum amiserit, quam solum habuerit gratiam celeritatis, quod de luis carminibus dixit Statius in Proæmio ad 1. librum Syluarum. Imposuimus primam manum huic operi quam

87

quàm breuiffimè, & feptem ab hinc annis; fuadebantque amici; vt iam tunc in publicum emitteremus. Sed respondebamus cum S. Auguftino epiftola 7. *Angit me planè Horatiana fententia.*

Nefcit vox miffa reueri.

Hinc est, quod periculofiffimarum quæftionũ libros: diutius teneo, quam vultis, & feruis, vt fi nõ potuerint non habere aliqua, qua reprehendantur, falte pauciora ſint, quam eſſe poſſint, ſi præcipiti feſtinatione in conſultũs eaderentur Addebamus illud S. Ambroſij lib. 7. epiftola 39. ſex diebus factum mundum exprimit (Moyſes) non quod Deus tempore indiguerit ad conſtitutionem eius cui intra momentum ſuppetit facere qua velit, dixit enim, & facta ſunt, ſed quia ea, qua ſunt, ordinem quarunt, ordo autem tempus, & numerum plerumque exigit. Illud quoque præcipue, quoniam nobis ad operandum famam daturus, numerum dierum ſeruaui, & tempora; nos enim tempore indigemus, vt aliquid maturius agamus, ne præcipitemus conſilia, atque opera noſtra, ne ordinem prætermittamus S. Hieronymus in epiftola ad Ruſticum de viuendi forma, ſi etiam ipſum inſtituit, Ne ad ſcribendum cito proſtias, & leni ducari inſania inulto tempore diſce, quod doceas. Idem S. Doctõr in epiftola ad Pammachium de obitu Paulinæ ait, ex Quintiliano, Primum hoc conſtituendum, hoc obtinendũ eſt, vt quã optime ſcribamus, ſumma hac eſt rei. Cito ſcribendo non fit, vt bene ſcribamus. Bene ſcribendo fit, vt cito. His de cauſis ad nonum vltque annum, qui ad ſcribendum relaxatur Authoribus vt ex vulgato Horatij hemiſtichio in Arte Poetica.

nonumque prematur in annum.

Inquit Caſſiodorus lib. & epiftola 1. Procraftinavi editionem Empyreologia; totoque eo tempore extremam manum imponere curauit, quantum in me fuit. Et tale quidem debebat eſſe de Cælo Empyreõ opus, vt dici poſſet.

Cælo ne peractum.

Fluxit opus.

Sed cum è mea prodierit manu, non poterit non imperfectum, impolitumque haberi.

Claufula Præloquiorum.

Et iam fatiſ de præloquiis, ne magis offendar nimis affectata deſenſio, vt præmonet Caſſiodorus in Præfatione ad lib. 11. variari, atque vt Plinius lib. 4. epift. 14. longiore præfatione vel excuſare, vel commendare ineptias, ineptiſſimum: licet ſolium valde ſit, atteſtante S. Fulg. Epifcõpo Carthaginis nouæ lib. 3. Mythologiã in ſcientia formiduloſam ſuſpicionem excuſandi quarere ſuffragia: quo quicquid ignorantia, incurſionũ mater, peccauerit, id venia abſoluat peccatio, qua culpas veſtre conſuevit. Indice S. Ambroſio in epift. 40. ad Sabinum, Adalè ſe habet liber, qui ſine aſſertore non defenditur. Idcirco nolim eſſe nimis aſſertor noſtræ Empyreologia;. In quaſi plura alia implacida ſint lectõri, noſtraq; egeant deſenſione, haud quaquam mirabimur, quinimò cum S. Sidonio lib. 9. epiftola 11. dicemus, Facturus rem videbar impudentiſſimum, ſi tantum mihi cuncta placuiſſent, vt nulli tibi diſplicitura conſiderem: & cum Sedulio in epiftola ad Macedonitum præfixa operi Paichali ſoluta oratione conſecto, Proferant ſua ſi qui carpere nituntur aliena. Promptius eſt omnibus iudicare, quam facere, & de caſtrenſi munimine pericula ſecuro vultu conſpicere, Exiſtimauit rectè Philippus Abbas in cap. 49. de ſilentio clericorum, vix quæquam poſſe inueniri tam felicem ſtatum temporis habuiſſe, vt veraciter gauderet, ſe nullum detractorem, nullum amulum peruliſſe ſuorum librorum; nec minus rectè Clemens Alexandrinus lib. 1. ſtomatum nullam ſcripturam aliquam ita fortunatam prædicare, cui nullus omnino contradicat. Non ad id ſuperbè de noſtra cogitamus, vt nullum ei reſragaturum putemus. Contradicant, qui velint; patientur namque redargui, reſellique; quod quidam ferunt animo iniquo, quia certis quibusdam, deſtinatisque ſententiis quaſi additi, & conſecrati ſunt, eaque neceſſitate conſtricti, vt etiam, que non probare ſoleant, conſtantia cauſa cogantur defendere. Nos qui ſequimur probabilia, neque ultra id, quod veriſimile occurrerit, progredi poſſumus, & reſellere ſine pertinacia, & reſelli ſine iracundia parati ſumus, ex Tullij conſilio in q. 2. Tuſculanarum.

88

PARS PRIMA. EMPYREOLOGIÆ S E V PHILOSOPHIÆ CHRISTIANÆ DE EMPYREO CÆLO.

IN prima huius operis parte examino ea, qua pertinent ad Empyreum intrinſecè, vt eſt in ſe, ſecundum eſſe ſubſtantiale, & accidentale. In ſecunda expendo ea, ad qua ſe habet extrinſecè. Iam ergo ad primam accedentes,

Cælo tentabimus ire.

Tenuitatis tamen noſtræ conſcij, & diuino freti auxilio. Quis enim de terrenis ad cæleſtia, de vmbra ad claritatem, de exemplari ad penetralia veritatis humano gradu ſine diuino ductu poſſit aſcendere? Vt inquit S. Ambroſius in Pſalm. 118. Octonario 3. Adeſto dux, o ter Maxime Empyreï, totiuſque vniuerſi Monarcha,

Da, Pater, æthereos mentis conſcendere cætus.

Empyreumque ſacro ſub nomine noſcere cælum.

Si fautor adſis, tunc

Nihil mortalibus arduum eſt.

Tunc non

Cælum ipſum petimus ſtultitiã,

Sed ſumma prudentia, & religioſo auſu. De Epicuro cecimit Lucretius,

Quem nec fama Deum, nec fulmina, nec minitanti

Murmure compreſſit cælum, ſed eo magis acrem

Virtutem irritat animi, confringere vt arcta

Naturæ primus portarum clauſtra cupiret.

Ergo viuida vis animi peruicit, & extra

Proceſſit longè flammantia mænia mundi;

Atque omne immenſum peragrauit mente, animoque.

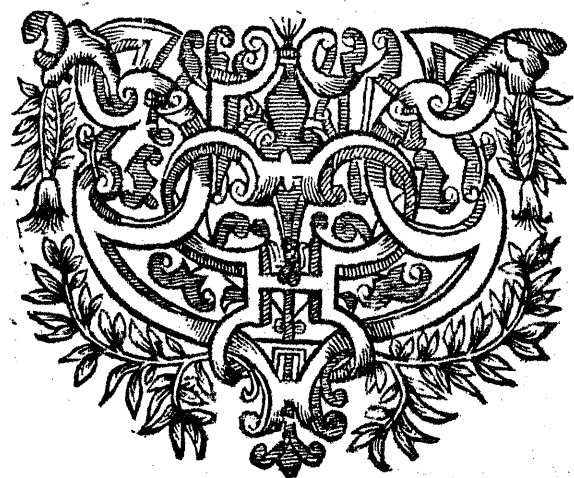
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

C

Vnde

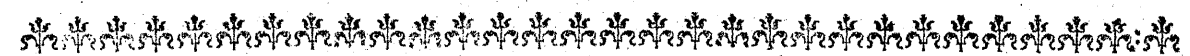
Vnde refert nobis victor quid possit oriri,
Quid nequeat.

*Nos non extra uniuersi mania, (quod vanum, & inutile foret)
sed ad supremam, nobilissimamque ipsius arcem, & partem, ad
Dei Regiam, & Beatorum Metropolim procedimus, tota animi
submissione, & annuente Numine, vt pie presumimus.*

LIBER PRIMVS.
DE NOMINE,
EXISTENTIA, PRODVCTIONE,
ET ANTIQVITATE EMPYREI CÆLI.

AGGREDIOR primum de Empyreo librum; qui
erit velut cardo totius suscepta tractationis. Itaque,
Deo fauente, ausus me credere cælo, insuetum per iter,
nomen, existentiam, productionem, & antiquitatem
Empyrei in primis explanabo, & elucidabo,
————— Ipsūque recludam
Æthera. —————

EXERCITATIO PRIMA.

De Nominibus Cæli & Empyrei.

QVONIAM, vt pulchrè ait S. Isidorus Hispalensis lib. 1. originum
cap. 7. *Nisi nomen scieris, cognitio rerum perit*, ideo in limine operis
oportuit præmittere vocum Cæli, ac Empyrei explicationem.

SECTIO PRIMA.

De Nomine Cæli.

VARIAS Nominis etymologias refero deprom-
ptas ex Ecclesiasticis scriptoribus, non cu-
rans modò de secularibus, neque fidem adhibens
iis, quæ ex Phœnicum Theologia memorat Eu-
sébius Cæsariensis lib. 1. de preparatione Euan-
gelica, scilicet Indigenam cognominatum fuisse
postèa Cælum, & ab eo supremum corpus cælum
fuisse appellatum. In primis S. Augustinus, aut
Pseudo-Augustinus q. 106. de vtroque Testamen-
to mixtim, S. Thomas, aut Pseudo-Thomas in
Postilla super Genesim cap. & v. 1. volunt cælum
à celandò, seu oculendo dictum, quia inferiora om-
nia uniuersi corpora cælus, & tegit. Huc forte
respexit Ouidius, cum lib. 1. Metamorph. cecinit.
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1.

*Ante mare, & terras, & quod tegit omnia
cælum.*

Pelbartus lib. 2. Rosarij Theologici v. Cælum. §. 1.
trahit, ideo cælum nuncupatum, præsertimque
Empyreum, quia cælus à nobis caelestes spiritus, &
Beatos. A quo non longè abest Venerabilis Beda
expositione in Genesim, cum à celandò arcana ap-
pellatum pronuntiat cælum. Si hæc arrideat no-
minis etymologia scribetur cælū sine diphthongo.

S. Isidorus lib. & cap. 3. originum notat, di-
ctum à celandura, eo quod tanquam vas cælatum im-
pressa habeat signa stellarum. *Distinxit enim id
Deum claris luminibus, & impleuit, solis scilicet, &
Luna orbe fulgenti, & astrorum micantium splen-
dentibus signis adornauit.* S. Isidorus imitatus est
S. Ambrosium, qui lib. 2. Exameron cap. 4. dixit:
*Cælum, quod Vranos Græcè dicitur, Latine, quia
impressa stellarum lumina velut signa habeat, tan-
quam cælatum appellatur, sicut argentum, quod
C 2 signis*

3 signis eminentibus refulget, celatum dicimus. V. Beda expositione in Genesim dedit à celsitudine nomenclaturam cali. Quæ deductio apprimè quadrat Empyreo, cunctorum corporum cellissimo. Vnde Ægidius Romanus 2. p. exameron cap. 23. contendit, Empyreum vocari calum, non quia celans cum habeat lumen, & non corpora opaca, sed quia celsum.

4 Rupertus lib. 1. in Genesim cap. 29. Calum à cernendo trahit, quia oculos habentium neminem latet; unde & Græcè *Vranos* dicitur.

5 Richardus de S. Laurentio lib. 7. de laudibus B. Mariæ proponit dici *Celum quasi cælestium Domini*, quia in de descendunt ad terram, id est, ad terrenos, omnia data optima, & omnia dona perfecta.

6 Idem Richardus cogitat, dictum à *Casa elios*, id est, domo solis, quod non displicuit Authori librum de mundi imagine lib. 1. cap. 14. Authori etiam librorum de gemma animæ lib. 1. cap. 101. Comestori in historia Genesim cap. 4. Hugoni de S. Charo in Ioann. 6. vers. 40. Thomæ in cap. 15. Apocalypsis vers. 5. Iacobo de Vitriaco Dominica 11. & 21. post Octauam Pentecostes Bernardino de Buslo parte 2. Rosarij sermone 19. Ex quibus etymologiis germaniores sunt prima, & secunda; huic ego morem geram cū & ne aliquis cum Ænea Syluio notante etymologizantium vitia in lib. de liberorum educatione derideat nonnullas ex memoratis deductionibus, sciat eorum Autores attendisse potius ad vocis similitudinem, quam ad veram nominis originem. Sic Iustinianus in principio insitit. de Testamentis deriuauit testamentum à testatione mentis, & Trebatijs lib. 1. de Religionibus facellum à sacra cella, legatur Didacus Couarruias in tit. de testamentis p. 1. Rubrica n. 1. ac 2.

7 Liceret Sydereo ad Empyreum videatur translatum cæli nomen, tamen S. Clemens lib. 1. Recognitionum fecus euenisse significat, dum inquit. *Idque firmamentum calum conditor appellauit, antiquioris illius vocabulo nuncupatum.* Concordant S. Clementi Origenes lib. 2. Periarchon cap. 3. S. Claudianus Mamercus lib. 2. de statu animæ cap. 12. Nicetas lib. 4. Theophrastus in confutatione hæresis 9. Gazæus in cap. 1. Genesim vers. 8. Athanasius Sinaita lib. 2. Anagogicarum contemplationum in Exameron; quarum postremus scribit, *Celum quidem superius, & quod non cadit sub aspectum, natura ab initio vocatum est calum; firmamentum autem materiale, quod ab imo descendit, non natura ab initio factum est calum, sed post unionem, quam habuit cum celo natura inaspectabili, tunc ipsum quoque calum est appellatum.* Credo, hos Patres ideo dixisse nomen cæli translatum esse ab Empyreo, seu à celo, prima die condito, ad syderum, seu ad firmamentum, secunda die constructum, ac solidatum, quia nomine cæli intelligebant corpus firmum, & solidum, quale ab initio fuit Empyreum saltem secundum superficiem concavam, & conuexam; cum tamen corpus, ex quo constructum est firmamentum, cælumve sydereum, non fuerit ab initio nisi fluidum, & molle, utpote aqueum. Si iuxta Hebraicum textum cæli nomen spectemus, non ex Empyreo, ad sydereum, sed ex sydereo ad Empyreum esse translaturum, persuadet vox *schamaim*, id est, *ibi aqua*, inposita primò ad significandum firma-

mentum conditum ex aquis, extensa autem à Moyle ad significandum Empyreum, cum dixit, *In principio creauit Deus calum.* Ita obseruat Molina disp. 2. de opere sex dierum, & Salianus in scholijs ad c. 6. Apparatus in annales veteris Testamenti. Addit Iacobus Bonferrius in c. 1. Genesim v. 7. sicut cali mobiles vocari sunt, *schamaim*, quòd eorum superficiem conuexam tegant aqua; ita & calum Empyreum vocari potuisse *schamaim*, quòd eius superficiem concavam impleant aqua.

8 Empyreum non calum vtcumque, sed calum cali & cali calorum sacris in litteris vocitari consuevit, vt constabit ex varijs testimonijs decursu operis elucidandis. Vnde sicut epithalamium Salomonis sibi ob excellentiam vendicauit *Cantici Cantorum* insigne; ita Empyreum & *Celum cali* &, calo calorum dicitur est assequutum. Adi Hieronymum de Hormæchea prologo 1. in Cantici Cantorum sect. 2. num. 28. apud quem reperies obseruationem hanc non sine cothurno adornatam.

SECTIO II.

De Nomine Empyreï.

9 Empyreï nomen à *ἔμπυρος* Græcè, id est, ab igne adsciuit sibi hoc cælum ob splendorem, vt docet Angelicus Præceptor 1. p. q. 66. art. 3. in corpore, & multo antea vocatur Strabus in Glossa ordinaria ad cap. & v. 1. Genesim, ac ex illo Magister sententiarum lib. & dist. 2. Nam cum in igne detur ardor, & splendor, cælum dicitur Empyreum, seu ignitum, non ab ardore, aut calore, sed ab splendore, in quo solo ignem æmularur. Sic stellarum globi vocantur quandoque flammigeri, & ignes caelestes. Vnde Papinius lib. 3. Sylvarum in Hercule Surrentino.

Dum me flammigeri portabit machina cæli.

Non quidem ob calorem, sed ob emicantem lucem, vt obseruat Petrus Hurtadus disp. 1. de celo sect. 2. §. 18. Sic etiam cælum crystallinum dicitur aqueum, non propter naturam aquæ, sed quia perspicuum est, vt aqua, vtitur hoc exemplo Ludolphus Carthusiensis in Psalm. 148. v. 4. Eximio Doctore P. Francisco Suarez improbabile non videtur, lib. 1. de opere sex dierum cap. 4. num. 2. nominis rationem duci, quia sicut ignis supremus est inter elementa, ita & Empyreum inter omnes cælos. Cælius Rodiginus lib. 1. lectionum antiquarum cap. 14. reuocat quidem nomen in splendore exuberantiam; sed quatenus hoc cælum syderibus suis, hoc est, Angelis sit insigne. Aduerterim hinc in Grammaticorum gratiam, piscem, quem vocant Latini *lucernam maris*, quia lingua ignea per os exorta tranquillis noctibus refulget, vt ait Plinius lib. 9. Historiæ naturalis cap. 27. appellari Empyreum à S. Gregorio Nazianzeno in præceptis ad virgines,

Empyreus est piscis, qui nunquam absimitur igne. Verum ardens medijs effulget in aquoris undis.

Pythagoras in quodam carmine apud Laërtium meminit eiusdem piscis, ac nominis,

ipse

Ipse etenim quandoque fuit puer, atque puella, Empyreus, & tumidi, maris, ales, & arbor.

Sic vertit Iacobus Billius in notis ad S. Nazianzenum. Et de eo pisce consulendi sunt Hyppolytus Saluianus Historia 63. Aquatilius, Conradus Gesnerus lib. 4. de Aquatilibus pag. 588. Vlyssi Aldrouandus lib. 2. de piscibus cap. 3. Sed his relictis, quibus veniam dabit ceticus lector.

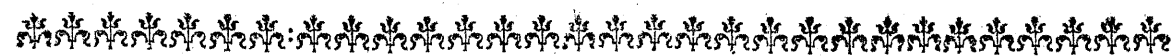
10 S. Thomas sollicitus est, vt ostendat, Augustinum, dum contra Porphyrium vsurpat lib. 10. de Ciuitate Dei cap. 9. & 27. loca *Empyreæ*, sublimitateque mundi *Empyreæ*, nullatenus meminisse cæli Empyreï, sicut postea ex V. Beda, & Strabo positum fuit à Modernis. Imitatur Angelicum Doctorem Dominicus Bañez in commentario illius art. 3. transcribens, quæ de Angelis Empyreis congerit Viues ad præcitatum locum S. Augustini. Verum *Empyreï* nomen pro caelesti domicilio à Christianæ Religionis incunabulis vsitatum persuadet Epistola 2. S. Anacleti Pontificis Maximi, cuius in fine hæc habentur, *Nam & in nouissimo tempore hic sensus non inaniter poterit coaptari, in quo tempore Dominus ex caelesti aula, ac Empyreï domicilio, pessimi demontis iam ferre dedignans tyrannidem: . . . pro redemptione nostra carnem suscipiens aduenit.* S. Augustinus in soliloquijs cap. 31. scribit: *Hoc est calum tuum Domine, calum celans superarcantum, superintelligibile, & superessentiale lumen, de quo dicitur calum cali Domino. Calum cali, cui terra est omne calum, quia mirabiliter exaltatum est super omne calum. Ad quod etiam terra ipsum calum Empyreum; hoc enim est calum cali Domino, quia nulli notum est nisi Domino.* Hactenus S. Augustinus, si eius sit soliloquiorum liber, qui circumfertur, Boetius cap. 3. de disciplina scholarium ait, *Prima verò literalis protractio quasitit vtum cali Empyreï dominatio terrenitatis aliqua particeps natura possit obfuscar.*

11 Michaël Pfellus refert ex Chaldaicis Zoroastreorum oraculis, *septem corporeos asserunt mundos, Empyreum vnum, & primum, id est, igneum, & tres post ipsam Ethereos, deinde tres alios materiales, quorum extremus terrestris, & semilucidus vocatus est, qui sublunaris locus est.* Ita vertit ex Græco in Latinum sermonem Eugubinus in recognitione Veteris Testamenti ad Hebraicam veritatem, cap. 1. Genesim, qui cap. 2. addit; *Opinio Christianorum de celo Empyreï, non tam nostra videtur esse, quam vetustissimarum gentium, vt modo diximus, presertim Chaldeorum, qui septem corporeos mundos nunciantes principatum tribuebant mundo Empyreï.* Proclus apud Simplicium in 4. Physicorum cap. 5. *Duas (dicebat) sphaeras cum nostris animis cogitemus, vnã quidem lucis vnitas, alteram autem ex multis corporibus, æquales ma-*

gnitudine; sed vnã quidem simul cum centro firmam, & stabilem colloca; alteram autem cum in eam inieceris, & totum mundum videbis esse in loco, & moueri, in luce immobili, & cum, quòd ad seipsum totum attinet, esse immobilem vt locum imitetur; moueri autem per partem, vt in eo sit loco inferior. Hæc cum dixit (adiungit Simplicius) dicta sua confirmat ex Platone, vt qui lucem illam, quæ est in republica, Iridi similem, locum esse dicat; & ex oraculis, quæ data sunt Chaldais, ea, quæ de fontana anima dicta sunt adducens, lucem omnino ignemque animans, atque athera mundos. Hanc enim esse lucem, quæ est supra Empyreum, quæ est vnitas ante Trinitatem, & Empyreï, & atheri, & macerialis. Hanc autem esse dicit, quæ æternas primum Deorum suscepit conditiones, & per se spectanda spectacula is, qui digni sunt, in se ipsa ostendit. Tantum ex Proclo Simplicius. Vnde mirum non sit, Cardinalem Tolerum lib. 4. Physicorum cap. 5. quæst. 7. affirmasse, agnitum à Proclo, & Simplicio Empyreum, Martianus Capella lib. 2. de nuptijs Philologiæ, & Mercurij, cum finisset, Philologiam peruenisse ad primum mobile cælum, motoremque ipsius, adicit, *Quoniam extra mundanas beatitudines eum transcendisse cognouerat, Empyreï quodam, intellectuque mundo gaudentem iuxta ipsum extremi ambus murum annexa genibus, ac tota mentis acie coarctata diu silentio deprecatur.*

12 Quòd si aliquis contendat, antiquos hos nomine Empyreï voluisse tantum significare partem aliquam cæli syderei, vt de Porphyrio conatur S. Thomas inquitens, Porphyrius tanquam Platonicus calum istud sydereum igneum esse existimabat, & ideo Empyreum nominabat, vel atherum, secundum quòd nomen atheris sumitur ab inflammatione, & non secundum quòd sumitur à velocitate motus: Satis pro inflituro præfenti erit, nominis antiquitatem ostendisse, & illud rectè translaturum esse ad significandam caelestem Beatorem lucidam, immobilem, & incorruptibilem sedem. Nominis translario hæc percipit vt minimum ex tempore Strabonachii Fuldensis, ordinariæ Glossæ Concionatoris, qui floruit ad annum Domini 840. Dixi, *Vt minimum*: nam & à Rahano Archiepiscopo Moguntino, qui fuit ipsius Strabi Magister, & obiit anno 856. videtur vsurpata, vt aduertam n. 56. Exercitationis sequentis.

13 Etiam sacis de nominibus cali, & Empyreï. Obtempero Augustiniano monito lib. de quantitate animæ cap. 6. *Moneo*, inquit, *vt semper rerum curam magis, quam verborum habere delectet.* Et quidem vt docet S. Cyrillus Alexandrinus lib. 7. Dialogorum de Trinitate: *Nominum nobis non valde multa ratio ad necessariam manifestationem eorum, quæ sine errore nota sunt, licet vtilis rebus singulis sit conueniens appellatio.*

EXERCITATIO SECUNDA.

De existentia cali Empyrei.

Impossibile sit, vt docet Aristoteles lib. 2. Posteriorum textu 39. cognoscere, quid est res, ignorantes, an sit, ideo statim aggredior quæsitum, an sit cælum Empyreum?

SECTIO PRIMA.

Referuntur, qui negarunt Empyreum, & instituitur contra eos disceptatio.

1. Lmaricus Hæresiarca effutiuit, non esse paradysum, neque infernum; sed illum, qui Dei notitia præditus est, habere in se paradysum; qui autem lethali peccato se infecerit, habere infernum. Sic memorat Henricus Spondanus in Annalibus Ecclesiasticis anno 1204. num. 17. Lutherus, & Caluinus, licet absolutè non sint inficiati paradysum Cælestem, negarunt tamen paradysum, quod sit Cælum Empyreum, atque immorum. Lutheri verba, in quibus Empyreum fictitium dicitur, exarant Maximilianus Sandæus infra, & Ioannes Bourgesius lib. 1. de continentia Chriftiana c. 43. & ex Caluini verbis ibidem propositis adhæsisse Luthero, colligitur non obscure. Ioannes Brentius in recognitione doctrinæ suæ de maiestate Christi apud Valentiam lib. 2. de controuersia vbiquetaria cap. 6. & lib. 4. cap. 1. indixit etiam Bellum Empyreum; tametsi alij hæreseos maculâ infecti, vt Theodorus Beza in verbis transcriptis à Maximiliano Sandæo Commentatione 16. Grammatici prophani seruans constantiam, vt ex aliis inibi aductis liquet; Paulus Merula p. 1. Cosmographia lib. & c. 2. Philippus Lansbergius recentus à liberto Fromendo in tract. 6. Veltæ cap. 2. & Ioannes Drusius cap. 2. in Genesim cap. 6. 1. in Deuteronomium suscipiant patrociniū huius Cæli.

2. Eminentissimus Cardinalis Thomas de Vio Caietanus Commentatio in cap. 12. posterioris epistolæ S. Pauli ad Corinth. v. 2. exponens illa verba, Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim (sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit) raptum huiusmodi vsq; ad tertium Cælum, scribit, Hoc est, vsque ad supremum Cælum, vsque ad locum in quo Deus, & Beati habitatio dicuntur, vsque ad cælestem patriam. Appellauit autem locum illum summum tertium Cælum, quia in sacra scriptura trium cælorum mentio fit. Infimum est cælum aereum, iuxta illud, volucres cali: medium est cælum astratum, de quo in principio Genesis: Et posuit eas in firmamento Cali, tertium, ac summum est aquarum, quæ super calos sunt; cuius pluries scriptura meminit; quod appellamus Cælum aqueum, Philoſophi verò apellam primum mobile. Empyreum si quidem cælum à posterioribus traditum, nullibi inuenitur in scriptura. Sic Caietanus. In quem ex-candescens Alcanius Martinengus pag. 244. Glosse magna litteralis ad cap. 1. Genesis, asperis his verbis concludit, Præter hæc Empyreum cælum

credere, ac affirmare, me compellit vetustissima ab Apostolis ad nos vsque manuducta traditio, acceptissima Chrifticolarum omnium opinio, ac persuasio; quam cum Ecclesia omnis, præcipuè Romana; nunquam reiecerit, sed potius amplexata, ac prosequuta sit, tantum sibi veritatis nitorem, atque existimationem vendicauit, vt eam in dubium renouare, aut penitus explodere, sit ferè vniuersa Ecclesia, præstantissimis parenti, procati quadam temeritate aduersari. Huc vsque Alcanius, cuius censuræ concordēs alias grauissimorum Doctorum subtexam in Exercitationis sine, si prius tum ab autoritate sacrarum litterarum, Patrum Ecclesiæ, expositorum diuinæ scripturæ, & Theologorum, ac quorumuis Ecclesiasticorum Authorum, tum à rationibus coner, Empyrei existentiam meo pro modulo comprobare aduersus Caietanum; nisi enim is negasset Empyreum in nullam alij, quos præcedenti numero retuli, sollicitudinem vocarent.

3. Ero quidem fusior, quam speres; & forsitan inquires, quid tu per longam Exercitationem aduersum breuem periodum spatiaberis, si verbum verbo satis? sed non id negari est (respondeo cum S. Claudiano Mamercio lib. 3. de statu animæ c. 14. fallaciâ struere, quod destrueret. Neget quispiam, sibi hanc esse mundum: vno quidem hoc ille verbo negauerit: sed non vnum id vnoitem verbo vel Timans adstruxerit. Proinde quicquid illud amplius scilicet fermocinabimur, non modo sola falsi consuetudo, sed veri etiam, cogit adstruere: quippe diuersum est, dedocere novia, & vilia docere; neque hoc idem est, senem solo vellere, quod frugem iacere. Non ergo id ipsum est eruere vitium, quod serere virtutem. Multo igitur amplius opera insumenda est in vitroque horum, quam in alterutrum. Porro autem cum vtraque agitare mihi prouincia fuerit in tam præpedio negotio præsertim magis mira erit parcius, quam proluxit.

SECTIO II.

Existentiæ Empyrei multiplex ex sacris litteris probatio.

4. Primam desumo ex primoribus verbis Geneleos, In principio creauit Deus Cælum, quæ de Empyreum accipiendâ cælo persuadet tum Patrum Catena elaboranda in sectione veniente, tum aliorum constructa à Saliano, nomine firmamenti, secunda conditi die intelligentium mobiles omnes sphaeras. Hinc S. Vincentius Ferrer. in sermone de conceptione Virginis pronunciat. Omnes Doctores

Doctores Sanctos concorditer dicere, quod cælum sumum ibi (scilicet Genesis cap. & v. 1.) pro cælo Empyreo. Patribus adstipulantur Interpretes Geneleos, Deltius, Cornelius, Menochius, Gordonus, Tirinus, Bonfricius, Celada, & ex Theologis Molina, Becanus, Præpositus, Granadus; ex Philoſophis Petrus Hurtadus, Oniedus, Franciscus Alfonso, Nicolaus Labeus è nostra Societate Iesu omnes sequuntur Alfonso Saimeronem tom. 1. Proleg. 10. canone 7. pag. 175. vt missos faciam innumeros externos, quos ipsi allegant, & quos ipsi post se traxerunt. Itaque hi Authores non solum volunt significari ibi Empyreum, sed ita significari, vt syderei nulla mentio fiat. Et qui id mirè illustrauit, fuit P. Molina. Et quidem resolutio quoad significationem Empyrei ita est certa ex communi consensu Patrum, & Theologorum, vt dicat Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 4. num. 15. se non inuenire aliquem contradicentem ex his, qui cælum hoc existere, & creatum esse, fateantur.

5. Ego tamen inuenio Alcanium Martinengum, qui pag. 249. Glosse magna discordat à reliquis, tum quia Patrum permulti nomine cali non intelligunt Empyreum, tum quia Geneleos Histortian exarauit Moyses in gratiam Hebræorum, qui rudes admodum erant, diuinarumque rerum ignari, nec nomine Cali Empyreum percipere vultissent: tum quia Omnia etiam à Moysè Angelorum creatio; qua paritate vtitur itidem Gabriel Biel in 2. dist. 12. art. & dub. 2. Et omnia creationis tam Angelorum, quam Empyrei videtur ratio esse, quia Moyses solummodo intendit exponere rerum visibilium productionem, vt ex S. Hieronymo confirmat Percyra lib. 1. in Genesim num. 5. 1. Imò possibilium, & metallorum non præscribit ortum Moyses, quia in oculos vulgi Hebræorum non incurrebant, vt Ioannes Geraldinus 5. p. de Meteoris q. 3. monet. Sed indicia hæc non sunt vrgentia. Non primum, quia vt conflabit ex sect. 3. frequens satis est apud Patres interpretatio illa. Non secundum etenim Moyses narratio continet plura captum radiū Hebræorum superantia. Sit in exemplum productio aeris, & ignis, quam præterisse Moysen non dices, nec tam apertè tradidisse, vt ab imperitis percipi posset. Adde, à sapientibus Hebræis vt Philone, de quo in n. 82. nomine cali illud intellectum. Et cum populus Hebræus crederet, & speraret vitam æternam, æquum fuit, vt optimè meditatur Petrus Hurtadus, illis simul proponere, Lenande molestia gratia, & terram, in qua tam multas arumnas ab Aegyptiis patiebantur, & cælum, in quo summa felicitate erant eorum arumna compensandæ; nec prius Deus voluit labores, quam eorundem laborum premia indicare. Non tertium, quia implicite sub voce Cali sunt à Moysè comprehensi Angeli, vt eruditè expendit Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 6. lege ipsum à n. 14. c. 4. Arriagam tomo 2. in 1. p. disp. 29. sect. 2. num. 12. disp. etiam 30. sect. 1. à num. 4. vsque ad 7. nihilque in hoc puncto desiderabis. In cuius coronidem gratum erit excipere Ludouici Stellæ in cap. 1. Genesis prudentissimum iudicium, Existimo (ait ille) Moysen sapientibus, & insipientibus satis fecisse, explicite quidem illa attingendo, qua crassiori populo congruebant; implicite verò ea comprehendendo, qua sapientes diuino lumine illustrati aliquando, intelligerent sub eisdem verbis, in quo mirabile fuit eius ingenium.

6. Secundam probationem peto ex variis aliis locis veteris testamenti; nimirum Paralypomenon 2. cap. 6. v. 39. Tu exaudies de cælo firmissimo habitaculo tuo. Si totum Cæleste Dei habitaculum est mobile, qui ei congruet esse firmissimum? Psalmo 102. v. 19. Dominus in cælo parauit sedem suam. Itaiæ 66. v. 1. Cælum sedes mea est, terra autem scabellum pedum meorum. Sedes autem loci stabilitatè innuit. Paralip. 2. c. 2. v. 6. Si cælum, & cali cælorum capere eum non possunt. Posuit primò cælum sydereū, deinde Empyreum, geminatione illa ex Hebræorum more significans cælum, quod reliquis est multò excellentius, & quasi alterius rationis. Sic pulchrè explicant Molina disp. 3. de opere sex dierum ad illud Psalms 113. v. 16. Cælum Cali Domino, terram autem dedit filiis hominum. Nicolaus Lombardus in lib. 2. Efdre cap. 9. v. 6. vbi dicitur, Tu ipse Domine solus, tu ipse fecisti cælum, & cælum cælorum.

7. Efformo tertiam probationem ex cap. 5. epistolæ 2. ad Corinth. v. 1. Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod adificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, æternam in calis. Quid aliud, rogo, domus non manufacta, æterna in calis, quam Empyreum firmum, & stabile domicilium Dei, ac Beatorum conditum in principio? Subtrice illa ad Galatas verba cap. 4. v. 26. Quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ est mater nostra & illa ad Hebræos 12. v. 22. Accessistis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Hierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in calis. Nam licet aliud indicent, quàm cælum mobile, non aded sunt aperta.

8. Quartam conficio probatoinem ex ipsius Pauli ad tertium cælum raptu narrato in 2. ad Corinth. cap. 12. à v. 2. sumpta exinde occasione triplex communiter discriminatur cælum; primum Aereum; secundum Sydereum, tertium Empyreum. Ad hoc se sublarum asseuerat Apostolus, vt interpretantur Cornelius, & Tirinus cum S. Damasceno, Iuliano Pomerio, Theophylacto & Haymone, quibus addo Theodororum, & Oecumenium apud Iustinianum; nec displicet S. Thomæ 2. 2. q. 175. art. 3. ad 4. & in præcitato loco Pauli, Aluaro Pelagio de Planctu Ecclesiæ lib. 2. cap. 52. in 4. errore Begardorum, Petro de Alliaco in compendio contemplationis cap. 3. num. 4. S. Bernardino Senensi tomo 3. in Aduentuali de Christiana vita, sermone 9. art. & cap. 3. pag. 65. Hugoni de S. Victore q. 35. circa 2. S. Pauli ad Corinth. Hugoni de S. Charo, Petro Lombardo, Catharino, Ioanni Arboreo, Estio, Emanuelli Sà, aliisque Expositoribus ibidem, Ioanni etiam Baptiste Villalpando explanationem Ezechielis tomo 2. parte 2. lib. 1. Hagogico cap. 6. Consultatur Noster Mafutius in vita S. Pauli lib. 4. cap. 1.

9. Quare fuisse Ioanes Philoponus lib. 3. de mundi ceatione cap. 1. & 14. Inquiens, tertium cælum esse Aereum. Et specialiter refellitur ex Luciano in Dialogo Philopatris, vbi Christianis infestissimus Atheus inducit quandam à S. Paulo baptizatum dicentem sic. Quando enim me Galilæus ille conuenit: : : qui tertium vsque ad cælum per aerem ingressus est, quaque optima, & pulcherrima sunt, inde didicit. In quibus verbis raptus S. Pauli, notus Luciano ex colloquio cum primæuis Christianis, non in aerem, sed per aerem

in aliud fuisse cælum proponitur satis expressè.
9. Damascus in cæmine de S. Paulo cani.

*Mutatus postquam placuit de nomine Paulus,
 Mira fides rerum, subito trans æthera veltus
 Noscere promeruit possunt quid premia vite.
 Conscendit clarus Martyr penetrata Christi,
 Tertia lux cali tenuit paradisi cuntem.*

Illud *Trans æthera veltus* denotat ascensum ultra
 aerem. Non igitur tertium cælum est tertia, & su-
 prema aeris regio.

10

Si dicas cum Caietano, esse aqueum, seu pri-
 mum mobile. Contra primò, quia veterum Patrum
 nullum reperies, qui in cælorum diuisione ter-
 tium ordine designarit aqueum, primumve
 mobile. Contra secundò, quia pati licentia pos-
 ses dicere, tertium cælum, ad quod traductus
 est Paulus, fuisse cælum Veneris, infra quod
 existit cælum Mercurij, & Lunæ cælum. Posses
 etiam dicere, fuisse cælum Lunæ, cui inferiores
 sunt circuli ignis, & aeris. Præuidit S. Ambro-
 sius saltam hanc diuisionem cælorum, dum scripsit,
*Et forsàn quibusdam videatur, non mag-
 num esse, si homo Christi raptus est usque ad tertium
 cælum, cum in tertio calo dicatur Luna esse. Audi
 quid subiungat, Sed non ita est, quia ultra omnia
 mundana Sydera raptus intelligitur, & ideo magni-
 ficum, & mirabile est, quod narrat. Significat enim
 supra firmamentum in tertium numero cælum de spi-
 ritualibus calis raptum semetipsum. Contra tertidò,
 quia non apparet, quid primum mobile præ cæte-
 ris cælis sibi adscribat, vt vocetur à Paulo v. 4.
 Paradisus, in quo audiuit arcana verba, quæ non
 licet homini loqui. Volupe erit audire iterum S.
 Ambrosium, Bis se raptum dicit, id est hinc us-
 que ad tertium cælum, deinde in Paradisum cele-
 stem, in quo latroni dixit Dominus quod futurus
 esset cum eo. In Paradiso, inquit, Patris, illic ubi
 & ciuitas dicitur esse Hierusalem mater nostra.
 Quid ergo mirum, si post resurrectionem corpus iam
 expiatum, atque tenuatum factum immortale, fu-
 turum credatur in cælis, quando non dubitat Apo-
 stolus adhuc mortale corpus potuisse eleuari ad calos,
 & tolli in paradysum Dei Patris celestem. Hac-
 tenus S. Ambrosius. Non absimilia afferit ex S. Au-
 gustino S. Iulianus Archiepiscopus Tolertanus lib.
 & cap. 2. Prognostici, vt adstruat celestem para-
 disum, in quo beatæ animæ exuæ corporibus
 requiescant. Et ipse S. Iulianus cap. 1. dixerat,
*vnus est terrenus paradysus :: alter verò celestis,
 ubi anima beatorum statim, vt à corpore exeunt,
 transferuntur, atque digna felicitate latentes ex-
 peclant receptionem corporum suorum. De hoc para-
 diso Iulianus Pomerij ait, Hinc quoque videntur
 anime iustorum duci, vel ire in paradysum, rece-
 dentes à corpore, quò se raptum dicit Apostolus,
 mente profectò, non corpore. Hæc Iuliani Pomerij
 verba commendantur ab Haymone; qui tradit,
 tertium cælum vocari à Pomerio spirituale, siue
 mentale.**

11

Ad pleniorè elucidationem verborum Pauli,
 notandum est primò, paradysum, ad quem se
 raptum affirmat, non esse terrestrem, *Quis
 enim mentem habens, diuina sapientem, dixerit
 in cucumerarij regione, ac securi (quæ conueniunt
 olitoribus) in calos cursum dirigentem ad volatum,
 eraductum esse Paulum? Et quæ neque in secundo,
 neque in tertio calo verba inuenit ineffabilia, ea
 in terreno agro aquis irrigato mysticè esse nuntiata à*

*puro, & diuino ore Christi, & nunc super terram
 in hortis custodiri ea, quæ sunt excelsiora omnibus
 supernis virtutibus, & Deo propinquiora, quàm
 præstantissima Cherubin? Ita S. Anastasius Sinaï-
 ta lib. 7. Anagogicarum contemplationum, ex
 SS. Iustino, ac Ambrosio. Et hic non solum
 vbi supra, sed etiam in 1. ad Corinth. cap. 6.
 docet, paradysum, quem inuicit Paulus, esse
 celestem, indicatque S. Hilarius, dum lib. 6.
 de Trinitate commendat Apostolum his verbis,
*In profundo maris viuens, in calo tertio homo, in
 paradiso ante Martyrium, in Martyrio perfecta
 fidei consummata libatio. Sed tamen S. Methodius
 apud S. Epiphanium hæresi 64. & ipse S. Epi-
 phanius in Ancoratu, ac in epistola ad Ioannem
 Episcopus, item S. Cæsarius Dialogo 3. Mozes
 Barcepha p. 1. de paradiso cap. 7. Procopius
 Gazæus in cap. 1. Genesis v. 6. volunt, esse ter-
 restrem. Notandum est secundo cum Cornelio,
 & Massutio, ideo tertium cælum postea nun-
 cupatum ab Apostolo paradysum, quia in Empy-
 reo vastissimo separatus est paradysus, id est, locus
 Beatorum, quasi pars nobilior, ac eminentior, ad
 quam etiam introductus est Paulus. Ne vel in
 hoc inferior esset cæteris Apostolis, qui corporaliter
 cum Domino versati sunt, Vt cum S. Chryso-
 stomo inquit Oecumenius. Hinc Paulum digno
 hoc elogio extollit Sophronius Patriarcha Hie-
 rosolymitanus in epistola lecta à sexta Synodo
 Generali actione 11. & approbata actione 13.
*Ille sacer, qui Dei voces audiuit, & cælum ip-
 sum habuit Magistrum, & paradisi contemplator
 pro tempore factus est. Scripturæ sacræ testimo-
 nia alia pro existentia Empyrei expendam in
 Exercitationibus de luce, immobilitate, & in-
 corruptibilitate illius.***

SECTIO III.

*Pro Empyreï existentia producitur deusum
 agmen complurium Patrum, & Scrip-
 turum Ecclesiasticorum.*

ERuditissimus P. Iacobus Saliarius cap. 6. Ap-
 paratus ad Annales sacros & Ecclesiasticos
 veteris Testamenti huic curæ feliciter desudauit,
 tot Patres recensens, quot nullus antea nimi-
 rum tredecim, aut quatuordecim. Fas tamen no-
 bis, sit ornare repetitis eorundem Patrum testimo-
 niis Spartam, quam suscepimus; nec deerunt
 spicæ, quas in illorum etiam Patrum scriptis
 colligant nostræ posteriores curæ; addemusque
 alios prætermittos à Saliario; nec putabit, nos actū
 egisse, qui commiserit nostram cum Saliari Ca-
 tena. Cum in referendis Patribus sequar ple-
 rumque ordinem, quem in libro aureo de Scri-
 ptoribus Ecclesiasticis Eminentissimus Robertus
 Bellarminus.

Patres seculi primi Christiani.

Sit primus Empyreï assertor S. Clemens Papa
 in epistola 4. ad Iulium, & Iulianum scribens,
*Si enim dixit Moyses Propheta, In principio fecit
 Deus calum, & terram :: & spiritus Dei erat
 super aquas. Qui spiritus Dei insu quasi ipsa ma-
 nus conditoris lucem separauit à tenebris, & post
 illud*

*illud inuisibile calum, istud visibile produxit; vt
 superiora quidem habitaculum faceret Angelis,
 inferiora verò hominibus lib. 1. Recognitionum
 ad Iacobum Fratrem Domini, In principio, cum
 fecisset Deus calum, & terram tanquam domum
 vniam, ipsa, quæ ex corporibus mundi reddita est
 umbra his, quæ intrinsecus clausa fuerant, tene-
 bras esse dedit. Sed cum voluntas Dei introdu-
 xisset lucem, tenebra illa, quæ ex umbra corporum
 factæ fuerant, continuo denotata sunt: tunc deinde
 lux in diem, tenebra deputantur in noctem. Iam
 verò aqua, quæ erat intra mundum in medio primi
 illius cæli, terraque spatio quasi gelu concreta, &
 crystallo solidata, distenditur, & huiusmodi fir-
 namento velut intercluduntur media cali, ac terre
 spacia. Idque firmamentum calum conditor appel-
 lauit, antiquioris illius vocabulo nuncupatum. Et
 ita totius mundi machinam, cum vna domus esset,
 in duas diuisit regiones. Diuisionis autem hæc fuit
 causa, vt superna regio Angelis habitaculum, in-
 ferior verò præberet hominibus. Sic ibi attribuens
 hæc verba S. Petro Ex cuius doctrina ait similiter
 lib. 6. Post illud inuisibile calum, istud visibile
 produxit, vt superiora quidem habitaculum fa-
 ceret Angelis, inferiora verò hominibus lib. 2.
 Cum Simon Magnus dixisset solum istud, quod
 videmus esse calum in vniuerso mundo, refutatur
 in hunc modum à S. Petro, Non ita, sed vnum
 quidem confiteri conuenit Deum, qui verè est;
 calos autem esse, qui ab eo facti sunt, sicut & lex
 dixit; quorum vnum calum sit superius, quo con-
 tineatur etiam visibile firmamentum; illud esse per-
 petuum, & æternum cum his qui habitant ibi;
 istud autem visibile in consummatione seculi resolu-
 endum esse, & transire, vt illud calum, quod est
 antiquius, excelsiusque, post Iudicium sanctis ap-
 pareat, & dignis lib. 3. idem S. Petrus inquit,
*Prolixioribus indigni mundus iste temporibus, do-
 nec animarum quæ predestinata sunt, ad exple-
 tionem eius numerus impleteretur. Et tunc istud
 quidem visibile calum resoluatur, vt liber; illud
 verò, quod est superius, appareat, & anima
 Beatorum corporibus suis reddite inducentur in lu-
 cem. Paulò post rogatus à Simone Mago, si vi-
 sibile istud calum, vt ais, resoluatur, cur ex ini-
 tio factum est? Respondet, Propter hominum
 presentem hanc factum est vitam, vt esset interie-
 ctio quadam, & diuisio, ne quis forte indignus
 habitationem celestium, & Dei ipsius sedem vi-
 deret, quæ his solis, qui mundi sunt corde videnda
 preparatur. Nunc autem, id est, agonis tempore,
 inuisibilia placuit, esse ea, quæ viuentibus ad præ-
 mium destinata sunt lib. 3. repetit: Duo sunt cali,
 quorum vnum sit istud visibile firmamentum, quod
 & transiit; aliud verò æternum, inuisibile lib. 8.
 sic fatetur Nicetas socius S. Petri in disputationibus,
 Ego verò mundum dico à Deo factum, & ab
 ipso quandoque esse soluendum, vt ille appareat,
 qui æternus est, & ad hoc factus, vt dignos se reci-
 piat iudicio Dei. Quod autem sit aliud inuisibile
 mundus, qui hunc visibilem intra semetipsum con-
 tineat, posteaquam de visibili mundo discusseri-
 mus, tunc & ad illum veniemus. Denique lib. 9.
 hæc profert S. Petrus, Deus per filium suum crea-
 uit mundum, tanquam duplicem domum inter-
 iectis firmamenti huius, quod calum appellatur,
 distinctam, & in superiori quidem Angelicas ha-
 bitare virtutes, in isto autem visibili mundo nasci
 hominum multitudinem dedit. Ob hæc, vt credo,
 persuadent sibi Nannius in Catena argentea**

ad cap. & v. 1. Genesis pag. 28. Zstella Domini-
 canus in cap. & v. 1. eiusdem Genesis, Ecclesiam
 ex traditione Apostolorum recepisse Empyreum.
 Videatur annotatio circa Recognitionum S.
 Clementis libros, quam appono in Exercit. 2. 1.
 non enim est certum opus S. Clementis; & si
 sub eius nomine quædam ibi contenta citen-
 tur ab Origene. Neque quæ ibi S. Petro attri-
 buuntur, ipsius sunt Petri, sed Authoris eo-
 rum librorum loquentis vt summum iuxta Petri
 præsumptam à se mentem. Gotfridus Viter-
 bianus parte 1. Chronici vniuersalis vnà cum
 S. Clemente aduocat in patrocinium Empy-
 rei S. Dionysium Areopagitam lib. de Hierar-
 chia cælesti. Sed locum non inuenio.

S. Anaclei, qui S. Clementi in Pontificatu
 successit, celebre dedit testimonium num. 10.
 Exercitationis superioris; nihilque est cautè,
 ne intelligatur de cælo Empyreico. Daniel Ma-
 lonius in 2. dist. 2. disp. 7. sect. 1. putat huius cæli
 notitiam haberi ex traditione Apostolica, quam
 ex S. Anaclei testimonio colligit.

Patres seculi secundi.

S. Iustinus Martyr in oratione Parænetica ad
 Gentes, tum ex Platónico, tum ex proprio sen-
 su inquit, Eodem quoque modo de cælo, quod or-
 tum est, illud quidem calum, quod effectum est
 existimauit esse id, quod factum sub sensum cadit;
 alterum autem esse, quod intelligentia, & ratio-
 ne comprehenditur. De quo Propheeta ait, Calum
 cali Domino, terram autem dedit filiis hominum.
 In explicationibus quæstionum Christianis à
 Gentibus positarum, In extremo seculo, non in
 hoc calo, neque in hac terra homines pro iis, quæ gesse-
 rint, premia accipient, sed in nouo celo, & in no-
 ua terra, vt illud indicat, calum nouum, & ter-
 ra noua, quam ego facio, manet ante me in secula.
 Sic q. 93. & q. 57. dixerat, Ex consequentia vo-
 minum, quæ imposita sunt, intelligimus calos esse
 duos per se, & essentia; per interualla autem plures.
 Scio, harum quæstionum librum integrum
 non haberi pro legitimo feru S. Augustini; est
 tamen valde antiquus, & maiori ex parte S.
 Iustino adscribitur ab optimis vetustatis ex-
 ploratoribus.

S. Theophylus Episcopus Antiochenus lib. 2.
 ad Autolycum contra Christianæ Religionis
 Calumniatores, Primo quidem loco, vbi scri-
 ptura sacra tractat creationem seu mundi gene-
 rationem, non loquitur de isto firmamento vi-
 sibili; sed aliud quoddam calum nobis inuisibile
 proponit, secundum quod visibile hoc firmamen-
 tum vocatum est. Titiani Assirij, qui auditor
 fuit S. Iustini Martyris insigne testimonium pro
 Empyreico referuo in num. 6. Exercit. 10.

Patres seculi tertij.

Tertullianus libro de Trinitate cap 1. inquit:
*Quamquam etiam superioribus, id est, super ip-
 sum quoque solidamentum, paribus, quæ non
 sunt hodie nostris contemplabiles oculis, Angelos
 prius instituerit, spirituales virtutes digesserit,
 thronos, potestatesque prefecerit, & alia multa
 Calorum immensa spatia, & Sacramentorum in-
 finita opera condiderit, vt immensus hic licet mundus
 pend*

penè nouissimum magis Dei corporalium rerum, appareat opus esse, quam solam. Sic Tertullianus seu potius eodem viuens seculo Nouatianus, cui liber ille de Trinitate adiudicandus videtur ex censura S. Hieronymi in lib. 2. aduersus Rufinum, & in lib. de scriptoribus Ecclesiasticis. Inter Patres, apud quos extat Empyreici notitia, citatur Clemens Alexandrinus à Ioanne Fernandez in thesauro scripturæ verbo *calum*, & à Valentia, como 1. disp. 4. quæst. 12. puncto 3. Sed in lib. 1. Seromatum, quo loci allegatur à Fernandez, nihil reperi, quod ad rem faciat. In lib. 4. multa habet de habitatione animarum in cælo, quin de Empyreo aliquid adumbrat. In lib. 7. quem locum Valentia designat, nihilo magis fauet.

Origenes lib. 2. Periarchoon cap. 3. proponit sententiam S. Clementis supra transcriptis cum enim eius antea meminisset, ait, *Esse tamen super illam spheram, quam dicunt Stereoma, volunt aliam, quam, sicut apud nos calum continet omnia, qua sub celo sunt; ita illam dicunt immensa quadam sui magnitudine, & ineffabili complexu spatia vniuersarum spherarum ambitu manifestiore constringere; ita ut omnia intra ipsam ita sint, sicut hac terra nostra est sub celo; qua etiam in scripturis sanctis terra bona, & terra videntur creditur nominari, habens suum calum illud, quod superius: in quo calo sanctorum nomina scribi, vel scripta esse à Salvatore dicuntur; quo calo cohibetur illa terra, atque concluditur, quam saluator in Euangelio mitibus & mansuetis promittit. Et illius namque terra nomine, etiam hanc nostram, cui arida prius nomen fuerat, cognominatam voluit; sicut & firmamentum hoc calum illius cali vocabulo nuncupatum est. Verum de huiuscemodi opinionibus in illo loco tractauimus, cum requireremus, quid esset, quod in principio fecit Deus calum, & terram. Approbasse autem opinionem relataam Salianus ex homilia 1. in Genesim rimetur, vbi sic loquitur, Cum iam antea Deus fecisset calum, nunc firmamentum fuit; fecit enim calum prius de quo dicit, calum mihi sedes est. Sed quæ sequuntur verba, redolent sub cali prius conditi nomine creationem Angelorum, & animarum ante mundum corporeum. Perpende verba. Post illud autem firmamentum facit, id est, corporeum calum, vnde enim corpus firmum est sine dubio, & solidum. Et hoc est, quod diuidit inter aquam, qua est super calum, & aquam, qua est sub celo. Cum enim ea, que facturus erat Deus ex spiritu constarent, & corpore, ista de causa in principio, & ante omnia calum dicitur factum, id est, omnis spiritualis substantia, super quam velut throno quodam, & sede Deus requiescit. Istud autem calum, id est, firmamentum, corporeum est. Et ideo illud quidem primum calum, quod spirituale diximus, mens nostra est, que & ipsa spiritus est, id est, spiritualis homo noster, qui videt, ac respicit Deum. Huc vsque Origenes, qui etiam tolerandus esset vtrumque quoad creationem Angelorum ante mundanam creaturam, de quo in lect. 2. subsequentis Exercitationis; non tamen quoad creationem animarum nostrarum. Postremis Origenis verbis afferam aliqualem interpretationem in n. 3. Exercit. 14.*

Patres seculi quarti.

S. Athanasius oratione in Ascensionem Christi Domini, *Non enim calum cum virtute proficitur Elias, nec firmamentum transiens, in illis locis, que*

*ibi sunt, manet. Sed audi, quid dicat is, qui enebit; euectum Dominus Eliam in calum vsque: & rursus dicit; statuit Eliam in altum erectum. Sufficit enim Prophe. figura honorari. Ante Dominum enim non recipitur seruus calo. Nemo enim ascendit in calum, nisi qui descendit de calo filius hominis, qui in calo est. Reseruabatur enim calum humani generis primitiis propter hominum conditorem. Sic Athanasius, apud quem loca ultra firmamentum, ad quæ non ascendit Elias, videntur alia non esse, quàm Empyrea. In Epistola ad Serapionem de sancto Spiritu, *Creatura sunt in locis distincta, veluti Sol, & Luna, reliquaque luminaria infirmamento, in calo Angeli, homines in terra.* In quibus verbis distinguens calum, quod est habitaculum Angelorum à firmamento, quod ornatur Sole, Luna, & Stellis, videtur indicare Empyreum, nam cali priui mobilis rara aut nulla mentio est apud Patres antiquos.*

Quæ coniectura si quicquam valeat, annectendus erit S. Athanasio coætaneus ipse S. Marcellinus senior homilia 45. inquit, *Duplicem mundum fabricauit Deus, vnum superiorem ad ministratorum spirituum causa, quos illic conseruari constituit, alterum inferiorem sub hoc aere, hominum gratia, Creauit etiam calum, & terram, Solem, Lunam & c.*

Acacius Episcopus Cæsariensis in Palestina & Eusebii Pamphili successor, interpretans illa verba Genesim, *Vocauitque Deus firmamentum calum*, ait, *Num forte hoc secundum calum ad prioris differentiam firmamentum appellatur? Par est enim, calum illud primum longe tenuius, ac magis integrum esse. Sic in Catena Aloylij Lipomani super Genesim.*

S. Hilarius enarratione in Psal. 122. *Quia secundum corporalem intelligentiam ille, nobis subest sensus, ut calum, quod ultra firmamenti huius naturam est, Deus inhabitare existimetur, non excludimus publicam illam de sede Dei opinionem, ut et calum cali thronus sit: sed illam dignam Deo habitationem in caelesti Adam suo significatam esse credentes, etiam hoc ergo calum habitare Deum noscendus est, per eum quoque inhabitans, quos in eo constituit esse caelestes. Aliud eiusdem Hilarij testimonium, in quo loqui de Empyreo potatur à nonnullis producatur in num. 1. Exercit. 15.*

S. Cyrillus Hierosolimitanus Catechesi 11. Illuminatorum, *Calum quoque hoc non enarrauit (nempe filij diuini generationem) nutu enim Patris per Christum calum tanquam fumum extersum est. Neque ali calorum enarrabunt; neque aque, qua super calos sunt hoc enarrauerint. Quid igitur doles te nescire, o homo, quod & cali ignorant, sed & vniuersa natura Angelica. Si enim posset esse, ut aliquis in primum calum ascendens, interrogaret, quomodo Deus filium suum generauerit, Dicerent forte, superius habemus maiores, quàm nos, illos interroga, Ascende in secundum calum, & tertium, si potes, conscende, & ad Dominationes, Principatus, & potestates. Etiam si ad illos accesserit quispiam, quamuis id sit impossibile; & illi hanc enarrationem recusarent, neque enim eam norunt. Hactenus Hierosolimitanus Antistes, qui discriminans calum extensum tanquam fumum à calis calorum, & ab aquis supercaelestibus, innuere viderur Empyreum. Exhibet nobis idem iudicium in catechesi 15. vt notabo Exercit. 23.*

Diodorus

24 Diodorus Tarsensis in Lipomani Catena, *Post inuisibiles, ac intellectu preclaras substantias Deus calum statim vna cum terra fabricauit est. Non illud, quod adspicibile est, sed quod super omnes calos; quod David calum cali nuncupare solet. Idem Diodorus apud Phorij Bibliothecam codice 223. duos creatos dicit calos vnum quidem adspicibile isto superius, quod vna cum terra substituerit, alterum vero hoc, quod videmus. Horum ergo duorum alterum recti quasi locum tenere alterum terra quidem recti vicem similiter prabere, sed altiori illi calo soli instar esse, ac fundamenti.*

25 S. Basilii agnouit Empyreum, vt docet S. Thomas 19. p. 66. art. 3. in corp. qui id deducit ex verbis S. Basilij homilia 2. in Exameron. Verum P. Molina disp. 3. de opere sex dierum v. sunt qui, animaduertit, S. Basilium, licet, de loco inuisibili Angelorum loquatur, non tamen de celo Empyreo. *Illum enim Angelorum locum ante mundum corporeum fuisse conditum, est arbitratus, de eoque affirmat, nullam mentionem fecisse Moysen Homilia etiam tertia sequenti ait, duos alios esse calos corporeos, alterum, quod in principio vna cum terra fuit conditum, & alterum firmamentum, in quo sunt astra, quod ex aqua asserit conditum secunda die. Sic Molina, cui tacite occurrit Salianus ipse scholiis ad cap. 6. inquit, S. Basilium, comprehendisse animo, ac significasse verbis calum Empyreum, quamuis eas voces, nondum notas non vsurparit; de eum autem antiquitate aliquid prater aliorum sententiam non sine dubitatione tradidisse, cum dicat Arbitramur sanè, si quid erat ante mundi sensus, atque corruptius constitutionem, id in lumine nimirum fuisse Adde S. Basilium, cum in homilia 3. ait, Nos contra de duobus (calis) tantum abest, vt quicquam ad dubitemus, vt & tertium inquiramus, cuius contemplatione dignus est habitus admirabilis Paulus, intendisse forte animum in calum Empyreum, seu in locum Lucidum Angelorum, de quo pertractat in homilia 1. & 2. Si roges quodnam est primum illud calum in principio conditum, & distinctum à firmamento iuxta S. Basilium in his verbis homilia 3. Nos autem dicimus, cum nomen diuersum, officiumque peculiariter secundi cali tradidit sit, aliud hoc prater id esse, quod in principio est effectum, solidioris sanè nature, precipuum quoque officium vniuerso subministrans? Respondeo S. Basilij mentem non esse mihi bene perceptam. De S. Eustathio Antiocheno, qui vitam agebat hoc seculo, & cui attribuitur commentarium super Exameron, illudque ferè per omnia conueniens cum S. Basilij commentario, dicam in seculo 6. occasione alterius Eustathij interpretantis latino sermone S. Basilium.*

26 S. Gregorius Nazianzenus Carmine 4. de mundo canit.

Iam duo sunt mundi; quorum est antiquior alter, Calum aliud, sedesque hominum tranquilla priorum, Conspicuum solis animis, atque vndique clarus? Ad quem cum eam mentem, carnem quoque fordidibus atris Eluerint, virtusque illos aquarit honori Calicolum humanis aditus, sedesque patebit. Alter at est fluxus fluxus sum denique mundus

Conditus, omnipotens cum iam proferre pararet Et solem, Lunamque, & cetera sidera cali. Atque hic mole sua nobis, miroque decore Prædicat æterni nomen, laudisque parentis; Estque homini, quem nobilitat caelestis imago Primus, & extremus, tanquam sua Regia, mundus.

27 S. Cæsarius Frater S. Gregorij in dialogo 1. 10. gatus, *quare non die primo, abisso adhuc obtinente caelestia, nondumque congregata aqua ad congregationem vnam, fecit Deus solem, & Lunam, & stellas; Respondet, eo quod nondum erat firmamentum, in quo luminaria erant reponenda. In principio enim, inquit, fecit Deus calum, & terram, non id, quod cernitur, sed supra id, quod cernitur, non id, quod cernitur, sed supra id, quod cernitur, constitutum. Rogatus continuo, Num & multitudinem dicitur calorum esse supra firmamentum? Respondet, Numerum quidem nullum sanctorum vniquam pronuntiauit, excepto eximio Apostolo, qui ad tertium se peruenisse clamat. Non autem in eo numerum ipsorum collocat; Nam quod dicit, se rapium in tertium calum vsque, per arcticum, vsque, subiacuit, etiam alios supra tres constitutos esse. Et David Diuinarum Author carminum, laudate Dominum ex cali, inquit; & socij Annanias Diuini, Benedicite, inquit, cali Domini Dominum. Viri- que numerum per spiritum subscientes. Quid enim nos inuabit summum, & numero superius scire calum? Camne quidem id, quod est ante, & super capita nostra conscendere mente velimus, materie crassa grauari, & adfectibus id, quod mente percipi potest, obscurantes, inferioribus, & huius positis semper inbiantes. In priori responione fauet S. Cæsarius Empyreum, vt & in alius eiusdem dialogi verbis, in quibus notat, calum primum non, esse illud quod cernitur, sed supra positum, de quo David canit, calum ali Domino. In posteriori responione non contradicit Empyreum, quatenus hoc sit supremum, & tertium calum post aereum, & sidereum nam alij vltiores cali quos non renuit, erunt quasi partes supremi tertique cali, vt obseruabo infra, pro quorundam Patrum intelligentia. Iacobus Bilinus supposititium purat Dialogorum opus, quod citauimus? non ita alij; etiam farentur Dialogis illis adiecta aliqua, quæ S. Gregorij non sint.*

S. Cæsario affocio Eliam Cretensem Scholiatorum S. Gregorij Nazianzeni, *Solet scriptura (ait Elias notatione in orationem de Aegyptiorum aduentu, quæst 24.) aerem quoque calum vocare: En vnum calum. Vocat item eodem modo firmamentum, vocauit enim, inquit, firmamentum calum. En secundum calum. Ad hæc etiam illud, quod in principio simul cum terra creatum est, in quod scilicet Paulus quoque raptus fuisse dicitur, quod quidem tertium est post aerem, & firmamentum.*

28 S. Epiphanius hæresi 74 vt summam dicam, *illi hymnis celebrant sanctitatem in calis calorum, ac reliquis inuisibilibus locis; hi vero celebrantur, & dona pro merito dignis exhibent. Cali calorum & inuisibilia loca videntur esse Empyrea. In lib. de ponderibus, & mensuris, Prima die fecit superiores calos, secunda vero firmamentum in medio aquarum. Rursus de S. Epiphano in seculo nono.*

S. Ambrosius

30 S. Ambrosius allegatur à Ioanne Bachonio in 4. dist. 47. q. 1. art. 3. pro Empyreo, dicit *Ambrosius* (ita Bachonius) & ponitur in Glossa super 2. ad Corin. 12. scio hominem raptum ad tertium calum: est tertium calum spirituale, ubi Angeli, & sancta anima Dei contemplatione fruuntur ad quod cum dicit Paulus se esse raptum, significat, quod Deus ostendit ei vitam, in qua videndus est in aeternum. Natus Ambrosij (si eius sint Commentaria illa in Epistolas Pauli) dedi verba num. 10. securius testimonium desumitur ex lib. 2. cap. 2. & 3. in Exameron, ubi omnino adhæret S. Basilio.

31 S. Philastrius Brixienfis Episcopus in hæresi 46. ex iis, quæ sub Apostolis extiterunt, de cælorum diuersitate, est hæresis, quæ ambigit. Scriptura enim in primo dia calum, & terram facta declarat duo hæc elementa; secundo firmamentum aque factum, & nihilominus ipsum firmamentum calum appellatum fuisse testatur. Dauid autem dicit de calis ita, laudate Dominum cæli cælorum & aqua, quæ super calos sunt. Sine ergo sex calos secundum Dauid, & septimum hoc firmamentum accipere quis voluerit, non errat; nam Salomon tres calos dicit, ita, calum & calum cæli. Paulus aequè Apostolus vsque ad tertium calum se raptum facit. Sine ergo septem quis acceperit, ut Dauid, siue tres, siue duos, non errat, quia & Dominus, ait, Pater? qui in calis est. Nam & Pagani unum calum, & calos profiterentur interdum, Dauid ergo quod plenum est docuit; Salomon autem, quod ex parte est. Et B. Apostolus aequè. Liber autem Genesis duos calos nobis nuntiat. In verbis primis, & postremis indicatur aliquatenus calum Empyreum, ut potè quod sic conditum prima die, & diuersum firmamento

32 Nec obstat, Philastrium admittere septem cælum: Poreff namque dici, aliquas partes cæli siue, acrei, siue syderei, siue Empyrei considerari ab ipso quasi diuisas in distinctos cælum. Et forsitan hoc sensu S. Iustinus q. 57. ad orthodoxos scripsit agens de numero cælorum, Moses quidem calos dixit, numero autem nec unum, neque duos, neque plures tradidit. Consuevit porro diuina scriptura interstitia partium superiorum calos nominare, veluti volatilia cæli, & aquila de calo, & stella cæli. Ex dictis ergo hisce, quæ posita sunt, consequens est, ut intelligamus calos substantia quidem duos, interstitiis autem plures. En concedit duos tantum cælum totales, sed in varia spatia distinctos, quæ spatia interdum cælum vocantur in sacris litteris. Vbi nota, duos illos cælum totales videri esse Empyreum, & Sydereum; nisi magis placeat, alterum esse Sydereum; alterum aëreum. Sed quando de cælorum numero incidit sermo, prætereunda non sunt verba illa quæ ex Sophonia Propheta leguntur apud Clementem Alexandrinum lib. 5. Stromarum, Et assumpsit me spiritus, & sustulit in quintum calum, & contemplabar Angelos, qui Domini vocabantur. In vulgaris Propheta requiritur ea verba. Idem Clemens lib. 4. affirmat, quosdam enumerare septem calos. Ipso tamen indice in lib. 5. Restius fuerit, unum dicere calum, siquidem effectum est ad exemplar. Dei, qui vnus est.

33 S. Gregorius Nyssenus frater S. Basilij Magni lib. in Exameron, cum proposuisset dubitationem aliquorum circa mentem S. Basilij Duorum quoque cælorum procreationem non capientes, cum de tertio calo mentionem faciat Apostolus, dubita-

tionem in hac parte manere contendunt. Etenim cum in principio factum sit unum calum, postea vero firmamentum; nec illi numero cælum aliud adscriptum sit, tertium calum præter hos duos negare posse demonstrari; cum neque post firmamentum aliud effectum sit calum, neque principij ratio patiarur, ut quidquam antiquius cogitemus. Nam si in principio factum est calum inde nimirum res procreata sumptæ sunt initium. alioquin rectè principium non fuisset appellatum, si principium ipsius alterum extitisset. Quod enim ordine secundum est principium nec est, nec dicitur. Attamen Paulus tertium calum commemorat, quod mundi fabrica non habet, quemadmodum & hic secundi mentio queritur. In fine libri sic satisfacit, siquis autè à nobis & tertij cæli rationem petat quod Moses non scripsit, sed Paulus vidit, & in ipso tanquam in adytis sapientie consistens arcana audiuit, ab illis, quæ exposita sunt, tertium illud calum non abesse respondebimus. Videtur enim mihi magnus etiam Apostolus vincens omnes superiores totius natura, quæ sensu percipitur, terminos transcendisse, ad eamque ingressum esse, quæ animo: menteque comprehenditur, cum spectaculum illud minime corporeum fuerit, ut ipse met significat, siue in corpore, inquis, nescio, siue extra corpus, nescio, Deus scit, raptum eiusmodi hominem vsque ad tertium calum. Summum igitur illud culmen huius mundi, quem dicimus, arbitror à Paulo tertium calum appellari. Tripliciter enim diuidit omne, quod cernitur, & ex scriptura consuetudine singulas partes cælum vocat. Abiens enim quodammodo significatione verborum, spatium illud crassioris aeris, quo nubes, & venti, & excelsi volucrum volatru perueniunt, cælum unum nominat, cum & cæli nubes dicit, & volucres cæli. Nec simpliciter cælum hoc vocat, sed adiungit etiam illas voces sub firmamento. Dicit enim, Producant aqua reptilia animantium viuentium, & volatilia volatilia super terram sub firmamento cæli. Deinde alterum calum, & firmamentum appellat spatium illud, quod in erranti sphaera inclusum consideratur, in quo stelle, quas errantes nominant, peruagantur. Sic ait; fecit Deus luminaria magna, & posuit ea in firmamento cæli, ut lucerent super terram. Cuius distincti orbis ornatu ut cuique considerant perspicuum est, hæc infra supremum illud fastigium contigisse, quod omnia sensibus obnoxia complectens, eaque coniungens à rebus illis procreatis, quæ mente solum, & intelligentia comprehenduntur, firmamentum, & cælum appellat. Ea igitur, quæ verbis explicari non possunt, cupiens Apostolus, & quemadmodum nos item hortatur, nihil eorum spectans, quæ cerni queunt, cum ea quæ videntur, temporaria sint, quæ autem non videntur, aeterna, diuina virtute sublatus peruenit eò, quod desiderio ferebatur, cumque sacras litteras à pueritia didicisset, verbis scriptura vtitatis rem ipsam expressit, tertium cælum appellans harum trium sectionum, quæ in mundo videntur, extremam. Relicto enim, aëre, superatque medio illo spatio, in quo errantium stellarum orbis versantur summum aetheriorum finium ambitum transcendit, & ad firmam illam, quæ sola mente percipitur, naturam perueniens, paradisi vidit pulchritudinem, & audiuit ea, quæ humana natura non loquitur. Hæcenus S. Gregorius Nyssenus designans quasi digito Empyreum cælum. Transcribam eiusdem S. Patris alia verba in num. 3. Exercit 14. sed quæ non ad eò aperte illud indicant.

S. Hieronymus non obscure fauet lib. 6. in Isaiam

34

Isaiam super cap. 14. v. 13. inquis, vel antequam de calo corrueret (Lucifer) ista dicebat (nimirum Ascendam in calum) vel postquam de calo corruit? Si adhuc in calo positus, quomodo dicit, Ascendam in calum? Sed quia legitur calum cæli Domino, cum esset in calo, id est, in firmamento, in calum ubi solium Domini est, cupiebat ascendere, non humilitate, sed superbia. Sin autem postquam de calo corruit, loquitur ista verba, arrogantiam debemus intelligere, quod nec precipitatus quiescit, sed adhuc sibi grandia repromitat, non ut inter astra, sed super astra Dei sit. Nullum est fundamentum, quo minus cælum diuerfum à firmamento, & ubi solium Domini est, accipiat litteraliter, & proprie in verbis Doctoris Maximi. Gratis namque supponitur, hunc sentire, Angelos conditos fuisse in supremo corpore cælesti, aut in eo extitisse ante adeptam beatitudinem supernaturalem visionis Dei. Idem S. Doctor in epistola ad Oceanum ait, Inter calum, & terram medium extrahit firmamentum, & iuxta Hebraici sermonis etymologiam calum, id est, Schamajm, ex aquis sentitur vocabulum, & aquæ, quæ super calos sunt in laudes Dei separantur. Unde & in Ezechielis Propheta crystallum super Cherubim videtur extensum, id est, compacta, & densiores aquæ. En distinguit cælum quoddam ab aquis super cælestibus, & à firmamento, seu cælo sydereo; nisi maxis cum Pereyra lib. 1. in Genesim num. 88. per firmamentum in Hieronymo intelligere cælum aëreum.

35 Seuerianus Episcopus Gabalensis in catena Lycomani ad illa verba Genesis, Vocauitque Deus firmamentum calum, scribit, calum ergo hoc, non illud supremum, sed quod ad spectabile est, ex aquis effecit Deus, & ut crystallum fixit.

Patres sæculi quinti.

36 S. Augustinus, teste Hugone de sancto Charo in cap. 1. Genesis, existimat lib. 12. Confessionum creatum cum Angelis prima die Empyreum. Sumptis forsitan occasione Hugo ex verbis his in cap. 2. Sed ubi est calum cæli Domino? . . . ubi est calum, quod non cernimus, cui terra est hoc omne, quod cernimus? Hoc enim totum corporeum, non ubique totum, ita capit speciem pulchram in nouissimis, cui fundus est terra nostra; sed ad illud calum cæli, etiam terra nostra calum, terra est. Et hoc utrumque magnum corpus non absurdè terra est ad illud, nescio quale, calum, quod Domino est, non filijs hominum. Rursum ex his in cap. 8. Quod firmamentum vocasti (alloquitur Deum) calum, sed calum; terra huius, & maris; quæ fecisti tertio die, dando speciem visibilem informi materia, quam fecisti ante omnem diem. Iam enim feceras e & calum ante omnem diem; sed calum cæli huius, quia in principio feceras calum, & terram. Ceterum in prioribus verbis loquitur S. Augustinus de cælo Deitatis, & in posterioribus de substantiis Angelicis, quæ cæli nomine appellat tum ibi, tum in cap. 9. sequenti, putans, significatas per calum in principio creatum. S. Iulianus Archiepiscopus Toletanus lib. 8. cap. 2. Prognostici hæc habet, legitur in B. Augustino cum verba illa Apostoli enucleatissime definiat, quibus se idem Apostolus in tertium calum raptum fuisse commemorat, quod in tertio calo sit paradisi, in quo fuerit Apostolus raptus, & ubi Beatorum anima beantur exuta corporibus, definiens idem Doctor primum calum esse corporeum, Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

corporeum, secundum spirituale, tertium mentale in quod mentis ascenditur contemplatione; ita asserens si primum calum rectè accipimus hoc omne corporeum quicquid est super aquas, & terram; secundum autem in similitudine corporali, quod ipsum cernitur, sicut illud, unde animalibus plenus in cestibus Petro discus ille submissus est: tertium verò, quod mète conspiciatur, ita secreta, & remota, & omnino abrepta à sensibus carnis, atque mandata, ut ea, quæ in illo calo sunt, & ipsam Dei substantiam, verbumque Deum, per quod facta sunt omnia, in charitate sancti Spiritus ineffabiliter valeat videre, & audire, non incongruenter arbitramur, & illuc esse Apostolum raptum, & ibi paradysum fortassis esse omnibus meliorem, etsi dici oportet paradysum paradysorum. Extant hæc S. Augustini verba in lib. 12. de Genesi ad litteram c. 35. & tam hæc, quàm illa alia S. Iuliani fauorabilia sunt quadatenus Empyreum, licet S. Augustinus per totum eum librum tam copiosus sit in asserendis variis expositionibus tertij cæli, ad quod raptus est Paulus, ut firmam aliquam, & ratam vix elicere valeamus. In lib. 1. de sermone Domini in monte secundum Matth. explicans S. Doctor ea Christi verba, Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram, inquit, illam credo terram, de qua in Psalmo dicitur, spes mea es tu, portio mea in terra viuentium, significat enim quandam soliditatem, & stabilitatem hereditatis perpetua, ubi anima per bonum affectum tanquam loco suo requiescit, sicut corpus in terra; & inde cibo alitur, sicut corpus ex terra. Ipsa est requies, & vita Sanctorum. Mites autem sunt, qui cedunt improbitatibus, & non resistunt malo, sed vincunt in bono malo. Rixentur ergo immites, & dimicent pro terrenis, & temporalibus rebus. Beati autem mites, quoniam ipsi hereditate possidebunt terram de qua pelli non possunt. Inferunt ex his verbis Augustinus Tornellus in primordiis mundi pag. 22. Andreas Duallius in tract. de quatuor Nouissimis q. 6. art. 1. ut sicut terra, quam nos habitamus, est immota, ita iuxta S. August. terra quam incolunt Beati, sit cælum stabile, ac fixum. Sed certè comparationem hanc non exprimit S. Aug. Cuius egregium pro Empyreum testimonium inuentum in soliloquio rum libro, si liber iste suppositus non sit, dedi iam in n. 10. Exerc. præcedentis. Et aliud ex libro de Quantitate Animæ c. 34. sedem habebit in n. 15. Exerc. 6.

37 Sedulius in collectaneo Epistola ad Romanos super ea, Spes, quæ videtur, non est spes, ait, Nihil est ergo prorsus sperandum in futuro de iis, quæ videntur. Oculum enim non vidit, quæ preparauit Deus iis, qui diligunt eum. Videt autem oculus calum, & terram. Non ergo oportet hoc, quod videtur, credi preparatum esse à Deo iis, qui diligunt illum; sed calum quidem, imò calos multo eminentiores, & celsiores, quàm est istud firmamentum, quod videri potest.

38 Theodoretus q. 11. in Genesim, Cum scriptura diuina, doceat, in principio Deum creasse calum, & terram, deinde post lucis creationem secunda die dicat, firmamentum factum esse, imperitia plena videtur esse huiusmodi questio, nimirum, est ne unum calum, an duo? Oportebat enim ex temporis ratione, & ipso creationis modo cælorum diuersitatem nosse, ut unum luce prius, alterum vero post lucem, est illud quidem non ex aliqua alia materia, hoc autè ex aquis creatum esse. Nam inquit, fiat firmamentum in medio aque quod per medium separet aquas ab aquis. Sic enim ab ipsa re cæli partiri sunt appellationem. Si quidem cum ex aquarum fluida substantia compositum sit, & natura fluida condensata, & solidata fuerit, firmamentum nominatum est: deinde

D

deinde

deinde quia sursum collocatum est, prioris cali usum commodo nostro perficiens cali nomen sortitum est. Paulò post. Quomodo modum calum istud nobis est pro regimine, terra autem pro pavimento, ita calum, quod videmus, pro regimine supra positum calum habet. Reperit eadem in c. 9. epist. ad hæbreos, & in cap. 12. epist. 2. ad Corint. Quorum occasione appono hic alia Origenis lib. 15. in Leuiticū. Quod autem dicit Dominum in civitate murata, rectè, ut arbitror, domus, quæ in calo esse dicitur, in civitate murata intelligitur. Murus est enim huiusmodi domibus ipsum cali firmamentum. Sed talem domum rari quique habere possunt, illi fortasse, qui super terram ambulantes conversationem habent in calis, & de quibus dicit Apostolus, Dei adificatio est.

39

Revertor ad Theodorætum ibidem dicentem, Qui igitur non credit, secundum esse calum, semitam rectè transgreditur, qui verò plures numerare conatur, adhaeret fabulis, postposita divini spiritus doctrina. Nihilominus iuxta S. Augustinū lib. 2. de peccato originali contra Pelagium, & Cælestinū c. 23. quaestio, quos sint cali, in quorum tertium se raptum esse commemorat, Apostolus, vna ex illis est, in quibus salua fide, qua Christiani sumus, aut ignoratur, quid verū sit, & sententia definitiva suspenditur, aut aliter, quam est, humana, & infirma suspitione conicitur. Non itaque debuisset Theodoretus tam rigida censura eos ferire, qui cælum sydereum dissecant in plures sphaeras contiguas, & cuilibet nomen cæli attribuunt. Theodoretus adhæsit S. Ioanni Chrysostomo tum in Plal. 148. v. 4. tū in Genesim homil. 4. vbi magnus hic Ecclesiæ Doctor scribit, Et vocavit Deus firmamentum calum hoc, quod videtur. Et quomodo volunt aliqui factos multos calos? Non ex scriptura divina hoc didicerunt, sed ex suis opinionibus, ut ita dicam impelluntur. Quis igitur post tantam doctrinam feret eos, qui ex suo capite loqui, & contra divinam scripturam multos calos dicere audent. Sunt, qui velint, S. Chrysostom. loquutū contra hæreticos quosdam, ac Philosoph. machinantes sydereos alios cælos, & mundos extra hunc totum sydereum globum. Sic cum S. Thoma 1. p. q. 68. art. 4. Sixtus Senensis lib. 5. Bibliothecæ sanctæ annotatione 9. Cōnimbrienses l. 2. de cælo c. 5. q. 1. a 4. Hanc tamen interpretationem stricti iuris non esse, contēdit Petrus Hurtadus disp. 2. de cælo sect. 1. §. 13. & 14. Nicolauſque Lauſinus lib. 16. de eloquentia sacra, & humana cap. 35. ait, Chrysost. sententiam sine vilo interpretationum flexu nudè acceptā de vno cælo liquido defensari nunc à multis doctissimis viris. Consequenter ad suam sententiam tradit alibi S. Chrysostomus, sydereum cælū persistare immortum, astris tantum in eo motis, de quo in n. 3. Exercitationis 11. Aduertendum est, dum S. Chrysostomus adfruit vnicum cælum, non ideo negare Empyreum, habet namq; sermonem de solo hoc cælo, quod videtur; quodque in sacris litteris vocatur firmamentum: liquet id ex verbis exaratis, & exinde præterea, quod in homiliis præcedentibus pertractat de creatione primi cæli.

40

S. Eucherius Episcopus Lugdunensis in v. i. c. 2. Genes. Igitur perfecti sunt cali addit, Bene pluraliter calos posuit, sine illud calum spirituale, quod non videmus, per quod Angeli signifiati sunt, sine hoc corporeum, quod videmus, quod firmamentum est vocatum. Et omnis ornatus eorum. Ornatus spiritalis cæli Angeli sunt, & Principatus; huius Corporei cali ornatus sydera, sol, & luna. Dum ait, per calum spirituale significatos esse Angelos, non facit indistinctos hos ab illo. Vt quid enim postea subiunxisset, Ornatus spiritalis cæli Angeli sunt; sed denotat per

cælum, vti continens, significatos esse Angelos, vti contentos. In eo indultū vulgari placito adscribēs commentaria hæc in Genes. S. Eucherio seniori Episcopo. Lugdun. cū alterius sint authoris, vt obferuat Bellarm. Rosuicydus in notis ad S. Paul. ep. 2. Raynaudus in Indiculo Sanctorum Lugdunensium p. 270. Andreas Schorus in editione operum S. Eucherij, Ioann. Seuario in notis ad lib. 4. epist. 3. S. Sidonij, Albert. Mireus in Auctario de scriptoribus Ecclesiasticis c. 89. Maximilianus Sandeus in Theologia Symbolica l. 6. cōmentatione v. p. 609.

41

S. Claudianus Mamercus lib. 2. de statu animæ c. 12. In principio, inquit principium Genes. creauit Deus calum, & terram. Si opinionibus missi veri fidē quaramus, ecce tibi creaturarum testem ipsum creationis authorem, qui cum ante omne tempus creauerit calum, & terram postque die vno fecerit lucem, & firmamentum, secundo itidem die condiderit, idque cælū ab vno nomine vocauerit, cui raris interuallo inter limitibus, loco, vel modo variantium porro syderū ornamenta subrexit. Animaduertit promptum est, hoc visibile firmamentum tanto intervallo substantia calo inuisibili cedere, quāto idem terra imis locorum intercapedine præminere. Quocirca alieno, ac translauitio nomine firmamentū istud calum dici potest. Cum verè esse calum illi creato ante tempora calo sit proprium. Enim verò istud stelligerū, quod calum dicimus, tamē scripturā Genesios cali dicitur firmamentum; quippe vbi luminarium creationē relexit fecit, inquit, Deus duo luminaria magna, & posuit ea in firmamento cæli; quæ videlicet Auctoritate verum illud vnum ante temporaneum cælum credere sinimus, quāquam istud, de quo agimus firmamentum, cælum dicere non inbeamur, eo videlicet, quia Deus firmamentum vocauerit cælū. Alia postea intulerit, quæ de calo incorporo, intellectualique, & Angelico veniunt intelligenda cautè legenti.

42

S. Prosper expositione in Plal. 113. ad illud, Deus autem noster in calo sursum, & super terram; omnia, quæ voluit, fecit, ait, Non in calo, vbi solem, & lanam vident, qui creaturam colunt, sed in calo sursum, quod transgreditur omnia corpora cælestia, & terrestria, quanquam neque in ipso ita sit, vt sine ipso esse non possit; quoniam in quibus est ipse, ea tanquam indigentia continet.

43

Gennadius Constantinopolitanus adductus à Francisco Zephyro in catena Græca V. V. P. P. super Pentathecum fol. 19. Ex aquis iam creatis fieri firmamentum iussit simile calo, quod prius condiderat, admonens, se tam cali, quam aquarum creatorem esse; illius quidem vt qui fecisset alterum eiusdem natura, hominem verò quod ex eis faceret suo iure quodcumq; velit. Et post interposita alia, Exacta omnibus in rebus patet providentia Dei, non tam ex hac aquarum sapienti, distributione, quā quod à principio nostrā in Christo salutem præfinit duos quasi status mortalibus iam dudum describens suis virique sedibus attribuit. Quādiu enim inconstantes fuerunt, ac perturbationibus additi, atque idcirco sub lege, terrestre hoc domiciliū illis dono dedit, simul verò ad perfectā, ac sine crimine vitam Christi gratia conuenerunt, calos reseravit, quò nos præuertens, Iesus ingressus est. Sic Gennadius, qui alius est ab Scholario Gēnadio Antistite etiā Constantinop. & viuere desit. an. 471.

44

Saluianus lib. 2. ad Ecclesiam Catholicam, cogitantes quoque inter hac horrenda, & panalissima, alia hæc præclara, ac beatissima, nouos calos scilicet, & nouam terram, vultum verum omnium pulcherrimam, æternum iustitiæ habitaculum, recens edificium creaturarum, aureum super calos sanctorum omnium Domos, aulas gemmis intermicantibus expositas

litas, & immortalium metallorum fulgore pretiosas, lumen illis septuplo illustrius, puniceo semper splendore radians, beatitudinem ineffabilem bonis diuitem, latā cum incolis suis perennitatem, Patriarcharum consortium, Prophetarum sociatam, Apostolorum germanitatem, Martyrum dignitatem, & in omnibus sanctis Angelorum similitudinem, opum cælestium copiam, deliciarum immortalium affluentiam, communem cum Deo vitam.

46

In n. 47. Exercit. 23. dafferā Aneæ Gazæ quædam verba non incongrua; & Iulian. Pomerij Presbyteri alia attuli in n. 10. huius Exercitationis vestigijs eius Iuliani insitit S. Iulianus Archiepiscopus Toletanus, vt videre est in illonumero, & in 36. Donatus fuit, referēte Marco Maximo in Chronico primus Iulianus circa annum Domini 340. vel aliquantum antea nam circa annum 490 agebat vitam magna cum nominis claritate vt colligitur ex Gennadio c. 98. de scriptoribus Ecclesiasticis ex Cypriano in vita S. Cæsarij Arelatensis, S. Ennodio l. 2. epist. 6. Ruricio Lemouicensi Episcopo l. 1. epist. 7. l. 2. epist. 9. secundus autem obiit anno 690. cuique corpus colitur nūc Oueti magna religione. Vtque scripsit tres libros Prognosticā, vbi narratur lectioe 6. officis Ecclesiarum Tolet. & Ouetensis die 8. Martij. Vnde ægrè fero deceptionis argui & Possesino S. Isidorum Hispalensē cum in lib. de viris illustribus cap. 12. prodit memoria Iulianum Pomerium Presbiterum scripsisse tres libros de futura vita contemplatione, vel actuali conuersatione, nec non etiam de uitijs, ac virtutibus. Licet id obiter insinuassem ingratiā S. Isidori: quem primas edoctū m litteras à Dauide Archiepil. Hispal. in vico Vaccorum Pintaicensi, nunc ciuitate valli-foletana, narrat Marcus Maximus in Chronico; noique detanto alumno gratulamur patrię nostræ.

Patres saculi sexti.

47

Boëthij Feuerini præclara quædam verba recitauit in n. 10. Exercit. 1. quin ex contextu diiudicare possim, ipsum non loqui de nostro cælo. Idē Boëthius c. 3. de disciplina scholarium proponit ex nescio quo hanc discussionem, An Iudæica trina diuisioni calorum, an Aristotelis simplici ac quiescendum sit partitioni? S. Thomas, aut quis est Author antiquus, qui eum librum commentarijs illustrauit, edocet, comprehendī sub trina illa diuisione calos Empyreum, sydereum, & Aereum. Commentator ille in editione apud venetias per Ioann. & Greg. de Forliuio fratres anno 1491. die 27. Martij dicitur esse S. Thomas, sed nullus ex iis, qui calculum reducent Angelici Doctoris opera, recensuit cōmentarium in præfatum Boëthij librum. Sixtus senensis lib. 4. Bibliothecæ sanctæ attribuit Thomæ Angelico interpretationem ad libros Boëthij de consolatione Philosoph. erit forsam eiusdem Thomæ Angelici expositio ad librum de disciplina scholarium. Et vt de Authore, sicut etiam de Interprete nihil certum super sit, Birald. in Dialog. 4. de Hist. Poetarum, nō Boëtium, sed Martianū capellā agnoscit Authorē: de quo Martiano agā in sect. 5.

S. Anastasius sinaita l. 2. Anagogicarum contemplationum in Exameron, Duorum calorum tantum fabricationē didicimus ex sacra scriptura in typum, ac figuram duorum velorum templi, quæ significant duas naturas Iesu, & duorū populorum, & duarum Ecclesiarum supernæ, inquam Hierusalem, & nostræ Fidelium. Quod enim superiori calo Deus est ad lumen, hoc calo inferiori est sol, & firmamento Ecclesia Euangelium, & quod sunt sancti Angeli in calo, quod P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

non cadit sub asperum, hoc sum & in fir stella, & in Ecclesia sancti. Si autem in hyn nidicis audias etiam calos calorum, hoc est p lingua Hebraica, quæ singulare sepe nomina rali. Quando autem, audis, Paulum raptum. primum calum existima esse aerem, congr quod dicitur, Noui omnes volucres cali, hoc e deinde secundum calum stellarum, & tertium calum Angelorum. Et enim in exter: templi stabat magna multitudo Israelis; in i autem solūm ingrediebatur sacerdotes; in e qua est intra secundum velum, solūm Ponti modo etiam in calis inuenies; in exteriori qui & quod est apud nos, in firmamento, inquam volucrum genera simul versari. quæ significalem Israelis multitudinem; intra firmamenti quod apparet, & ingredi, & degere, & seruire intelligentes potestates, & fortè etiam animas: supra secundum calum (quodnam non intelligo) hoc est, secundum velū, nemo e, sus, nisi solus Pontifex Christus, qui est Pontundum ordinem Melchisedech. Superius at existimo esse sinus Paternos. En supra calorum adfruit Anastasius alterum Angelo hominum domicilium; alterum seruator: innuens Empyrei varias mansiones. Postgitat cælum Triados. Rursus idē Anastasi ait, Duos fecit calos, alterum quidem superis habet essentiam apud homines non ad spe planèque inenarrabilem, & inexplicabilem autem calum è terra sustulit, & ipsum posu èt abile, & ipsum appellauit firmamentum: horum quoque duorum calorum intermedia na: calum, quod videtur, & calum, quoc aquam, quod non videtur, habent inseparab indiuiduam essentiam.

Procopius Gazæus in cap. 1. Genes. 1. cat, Deum respexisse futuram rerum creatio: innouationem, huiusmodi hallucinabilit uerat & enim Deus duo condere opificia pu. alterum quidem mutationi, & corruptioni o quod tamen neutiquam spirituales substantia re posset, & illud opus est, quod oculis nostris adspicimus, alterum verò liberum, & vocum esse à præsentis sæculi malorum labe; quoc auspicatus est Christus humanam ināntis in hoc præclarum ingrediemur opificium, vel post secundum De: gloriosum aduenum. Ve senti calo, de hinc Moses agit, congruit locus nunc degimus, interiacens medius inter calu que, atque in altero, vt pote diuiniore, vi mortalitatem consequuti: & in hoc nunc Ch carnatus domicilium habet: Siqui docuit B. vt validam consolationem haberemus, qui b ginus, vt patiamur proposita spe quam velu tenemus anima cum firmamentum tutam, & i vsque ad ea, quæ sunt intra velum, vbi præcuri bis ingressus est Iesus iuxta ordinem Mel Pontifex factus in æternum. Interius tabe dicit locum, qui supra calum, vel firmame: quentatur. Pontificem summum, vel primum Christum, quod hic primus in hoc ascendi mus nobis istam habitationem aperuerit. Cu etenim in illo calo commorabimur, in potentijs, seu virtutibus admixti, vt decl eloquim, sunt veluti Angeli, qui in c imò sunt filij Dei, cum resurrectionis Huc applicetur testimonium hoc Pauli: D qui viuemus, qui reliquimus, simul cum i mur in occursum Domini in aera, & sic se Domino erimus. Igitur cum Duo sint cali, co

ria esse receptacula, variæque mansiones, & diuersas pro locorum diuersitate: Denique calum, quod nunc fastigij vicem sustinet, fundamentum erit summæ cali in communi resurrectione. Nam calum primum est quasi calum cali. Hæc Procopius, quibus in hærelit quædam labecula noranda à nobis Exercit. 21.

49

Eustathius lib. 1. & 2. act. 3. in Exameron concordat, S. Basilio, quem ita trahit in latinum ut ingenium doctissimi viri facundia sua viribus æquiparasse videatur. Iudice Calliodoro in libro de Institutione Diuinarum scripturarum c. 1. Me minit eiusdem Eustathij, & operis ab eo impensi in interpretando S. Basilio venerabilis Beda præfatione commentarij in Gênesim, Sigebertus etiam in lib. de Illustribus scriptoribus Ecclesiasticis c. 21. Paucis abhinc annis Leo Allatius in Lucem edidit commentarium Græcum S. Eustathij Archiepiscopi Antiocheni, & Martyris in Exameron, vertiturque in latinum, & vberioribus notis exornauit, testaturque noster Iacobus Sirmondus in notis ad lib. 11. Facundi Hermianensis antiquas apud Bibliothecas inuisi. Difficile adducatur, vt credâ, Cōmentarium illud esse S. Eustathij, qui in magna synodo Nissena claruit, & sub Constantio Imperatore Arriano ob Catholicæ fidei defensionem Traianopolim Thraciæ pulsus exilio ibidē in Domino requiescit; nam cum aliorum operum celeberrimi huius Patris mentio exeret apud S. Hieronymum in catalogo scriptorum Ecclesiasticorum, altum de illo commentario silentium, nec videtur esse nisi rapsodia cōlatinata ex homiliis S. Basil. in Exameron, vt suadet verborum, ac sententiarum similitudo. Quod si S. Basil. mutuatæ fuisset à S. Eustachio maiorem, & nobiliorem verborum, ac sententiarum partem, non dissimulasset ipse Basil. nec taucis sententia, nec homilia in Exameron tantam suo Auctori comparassent laudem, vt dicat S. Greg. Niss. lib. in Exameron, *Rara igitur sunt illius scripta, præstantque, nec viliis, nisi testamenti, diuino spiritu dictante exarati, monumentis cedant.* Sed cuiuscumque sit commentarium illud, sic in p. 4. loquitur Author, *Primo itaque creauit Deus calum, & terram, & lucem, & omnibus velocissimo puncto temporis lumen, quos corruptioni obnoxium est, communicauit. Ante enim illud vmbra quadam obscura calo exteō deiecta velabat omnia. lumenque à locis illis arcebat, verum extra calum, lumen, quod obcurari non potest, omni corruptione, omni atate superius, in quo Angeli degunt, extenditur, de quo Salomon ait, lumen iustis in perpetuum, in quod qui bonè vixerint, delati quiescunt. Dispositionem hanc dilucidam reddet clarum, & apertum exemplum, lumen scilicet inextinctum locum omnem cali exterum illuminare, quem vero complexu suo calum tenet, antequam lumen fieret, caligine, ac tenebris tectum nō apparuisse. Quem admodum enim, si quis meridie feruentissimo ex densa materia tabernaculum confecerit, obcurata tē, & tenebras ex tempore parat us afferri, neque locus ille, qui illius circumflexu tegetur, potest illuminari, ni luminis radio fuerit perfusus: sic similes tenebra, quæ non subsistebant, mundum, quem calum complectitur, ad vmbra bant, eas Deus producto lumine seunxit, lumen diem, tenebras noctem nuncupauit. Etenim dum lumē diffunditur, gignitur dies, dum contrahitur, nox aduenit; quare & dum tempora committuntur, dies, non autem noctes connumeramus. Secūdo die creauit Deus firmamentum natura diuersæ. Aliud autem, id est, & aliud calum à principio productum, quamuis quibusdam vnum quid, & idem esse placuerit; autem namque hoc secūdi perfectionem fuisse; ibi enim quasi confusæ, & permixtæ terræ, & cali creationem, hinc discre-*

tius, & exactius modum, quo Deus ea produxit sacra littera tradit. Nos vero fatemur aliud & aliud cū & nomen aliud, & propriū usum secūdo calo suppeditatum cognoscimus. Diuersitas itaque est solidiore natura præditum ab eo, quod initio fuit creatum. Conferantur hæc cum aliis S. Basilii appositis in n. 25. præsentis Exercitationis, cum aliis etiam apponendis in n. 14. sequentis, par queffit de omnibus iudicium, aut ambiguitas.

Patres sæculi septimi.

Citatur pro Empyreō à Dionysio Cartusiano in 2. dist. 2. q. 3. S. Gregorius Magnus; sed locum non designat, neque ego reperi, Addit Dionysius, *De quo itidem calo Hieronymus in sermone de Assumptione gloriosissime virginis multa de promissa probatur.* Sed Doctor Maximus, aut quicumque est Auctoreius sermonis, nec vnum profert verbum, quod in Empyrei notitiam manu ducere nos valeat. Citatur etiam à Bartholomæo Anglico lib. 4. de proprietatibus rerum c. 4. & à Iosepho Angles in 2. dist. 12. q. 3. difficullate 1. S. Isidorus Hispalensis: in quo tamen nullum Empyrei vestigium apparet præter hæc verba, *superum calum est calum Angelorum,* relata à S. Thoma 1. p. q. 61. art. 4. in corpore, sed in operibus S. Isidori nunc extantibus desiderata, nisi me præterierint admodum diligenter perquirentem. De S. Iul. Tol. iam supra.

Author Chronici Alexandrini vocat Beatorem calum interius huius, quod videtur firmamenti, & antea dixerat, *institutum à Deo, cum vniuersam fabricatus est naturā, atque in illud Deū, & omnia Dei aracula semper velut ad scopum, & metam collineasse.*

Patres sæculi octaui.

V. Beda in Exameron, *Quod autem, vel quale sit calum, quod in principio cum terra factum est, sequentibus verbis insinuatur, cum dicitur Terra autem & c. Vt quid enim hoc de terra, prætermissio calo, inuilit; nisi quia nihil tale de calo intelligi voluit. Ipsum enim est calum superius, quod ab omni huius mundi volubilitate secretum, diuina gloria presentia manet semper quietum. Nam de nostro calo, in quo sunt posita luminaria huic sæculo necessaria, in sequentibus scriptura, quomodo, vel quando sit factum declarat. Non ergo superius illud calum, quod mortalium omnium est inaccessible conspectibus, inane creatum est, & varium, vt terra, quæ nihil in prima sui creatione virentium germinum, & virentium produxit animantium, quia nimirum mox creatum suis in calis, hoc est, beatissimis Angelorum agminibus impletū est. Quos in principio cum calo, & terra conditos esse ac mox conditionem simul, & totius creaturæ primordialis ad laudem, creatoris retulisse, testatur ipse conditor, qui loquens ad S. famulum Iob, dicit, *vbi eras, quando ponebam fundamenta terræ? Et Paulo post, eum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei, astra videlicet matutina eosdem Angelos, quos & filios, Dei nuncupant.* Huc vsque Beda, cuius apertū hoc pro Empyreō testimonium affertur à Magistro sententiarum lib. & dist. 2.*

S. Ioannes Damascenus lib. 2. orthodoxæ fidei c. 6. *Quoniam igitur calum scriptura dicit, & calum cali, calos item, & calos calorum, & D. Paulus se ad tertium vsque calum raptum fuisse, esset, in vniuersitate huiusce procreatione calū illud conditū fuisse dicimus, quod ij, qui apud externos sapientiæ laude floruerunt, Moyses dogmata sibi vōdicantes, syderū expertem vocant. Præterea firmamentum Deus calum nuncupauit, quod*

50

51

53

in medio aquarum esse iussit, atque ita collocavit, vt aquas, quæ supra firmamentum sunt, abis, quæ firmamento inferiores sunt, distingueret. Et inferius, *Enim verò calum cali primum illud calum est, quod supra firmamentum existit.* Addit aeream etiam vocari cælum, & hos esse tres cælos, de quibus loquitur Apostolus 2. ad Corint. 12. Cum attingeret S. Thomas 5. p. q. 68. art. 1. ad 2. hunc Damasceni locum vult intelligendum de quodam calo sphericæ sine stellis, de quo Philosophi loquuntur dicentes ipsum esse nonam sphericam, & mobile primum, quod mouetur motu diurno. volunt id ipsum Carthusianus in 2. dist. 2. q. 3. Nannus in catena Argentea ad cap. & v. 1. Gênesis in solutione ad 5. argumentum. Pereyra lib. 1. in Gênesim, num. 51. Suarez lib. 1. de opere lex dierum cap. 3. n. 4. Confirmari potest ex Ioanne Philopono lib. 1. de mundi creatione c. 7. putante, cælum prima die conditum esse sphericam nonam stellis vacuum, quam induxerunt Hyparchus, & Claudius Ptolomæus inuentionis principium fumentis ex Moysē; quod & repetit lib. 3. cap. 3. act. 4. & in hoc fatetur, creationis cæli primi nullam sibi occurrere rationem.

54

Sanè (vt rectè obseruat Auerſa q. 32. Philosophiæ sect. 4.) S. Damascenus constituit quoddam aliud cælum supra sphericam fixorum, syderū & errantiū Planetarum, tradente ad illud euctū Paulum, aptius intelligitur de Empyreō iuxta sacras litteras, Moysi que doctrinam, quàm de primo mobili iuxta philosophos antiquos, Qui, vt de multis Græcorum sophistis animaduertum videdè à Tatiano in oratione contra Græcos, curiositate quadam induti, quacunque à Moysē, & similibus & sapientibus viris didicerunt, deprauare, & secus efferre conantur; parim vt ipsi propriū ali-quid proponere videatur partim vt ea, quæ non intelligunt sicla quadam sermonis compositione velantes, veritatem suam commentis vitient. Nostrium iudicium (quod etiam fuit Vincentij Bellovacensis lib. 3. speculi naturalis cap. 88. Ambrosij sphericæ in floribus sapientiæ sermone 41. parte. 3. conclusionē 2.) satis probabile apparebit consideranti haustam à sapientibus Ethnicis ex Moysis dogmatibus notitiam cæli illius stellaris, quemadmodum restatur S. Damascenus; in Moysis autem dogmatibus nullum reperire est vestigium cæli, quod sit primum mobile, & nouum additum ab Hyparcho, & Ptolomæo supra octauum stellarum, & ab Aristotele putatum primum mobile. P. Molina disp. 10. de opere sex dierum v. fortè tamen, notat, *Damascenum nomine primi cali, si attente legatur, atque adeo tertij, ad quod raptus fuit Paulus, videri intelligere calum stellarum, quod distinctum sit à firmamento, in quo constituti sunt Planeta.* Non acquiesco, frustra namque dixisset S. Damascenus, primum cælum esse illud, quod ij, qui apud externos sapientiæ laude floruerunt, syderum expertem vocant, si ipsi de stellato sermo esset. In oratione de sabbatho sancto lego hæc etiam apud S. Damascenum, *Ipse Deus Angelos, cum non essent, condidit, calum, terram, omniaque, quæ in ipsis continentur, ignem ætherum, aquarum profunditatem, aere ventilationis veluti penum, lucisque limpidissimum vehiculum, solum aliarum in-aquis stabilitum, sublimium illarum, atque infirmarum interstitium, quod etiam calum vocant; solem lucidum duplicis eurriculi diei, scilicet, ac noctis Efflorem, omnia clarissimis suis radiis collustrantem, lunam noctis caliginem illuminantem, solis splendore excitatum æstuum temperantem; astra præterea hæc firmamenti ornamenta.*

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Alcuinus numeratur à Pereyra lib. 1. in Gênesim n. 45. à Becano 1. p. tractatu. 4. cap. 2. n. 6. inter Auctores fauentes Empyreō. Sed quo loci, in comperum est mihi, nisi fortè cum quæst. 2. Gênesim respondens ait, *Deum condidisse calum Angelis & terram hominibus habitationem.*

Patres, & scriptores sæculi noni.

Rabanus Archiepiscopus Maguntinus: non solum agnouit Empyreum, vt colligo ex S. Thoma 1. p. q. 68. art. 4. in corpore; sed etiam hoc nomine vsus est. Nam Bartholomæus Anglicus lib. 8. de proprietatibus rerum c. 4. scribit, quæ sequuntur, *Istius cali proprietates describit Rabanus, utens verbis Basilij in exameron, sic dicens, calum Empyreum est corpus primum naturæ simplicissimum, de corruptione habens minimum, quia subtilissimum, primum mundi firmamentū, quantitate maximum, qualitate lucidum, figuratiōe sphericam, locali sitū supremum, quia à cætro remotum, amplitudine sua sprium, & corpus, visibile, & inuisibile contentuum, Dè sumum habitaculum.* Hæc Bartholomeus Anglicus ex Rabano; in cuius operibus, quæ sex thomis cōprehenda non dico in lucem prodierunt, nihil tale meos incurrauit oculos, libro tantum, & cap. 1. in Gênesim transcribit verba, quæ ex V. Beda præsentauimus in n. 52.

Strabus Fuldenſis in Glossa ordinaria ad illa verba. *In principio creauit Deus calum,* inquit, *calum autem non visibile firmamentum, sed Empyreum, id est, ignem, vel intellectuale dixit, quod nō ab ardore, sed ab splendore dicitur, quod sit atim repletum est Angelis.*

Remigius Autiodorensis in v. 2. Psal. 8. *Quonia eluata est magnificentia super calos,* ait, *Magnificientia tua, id est, magnificus tuus Christus, qui emphaticè ipsa magnificentia dici potest, eluata est super calos. Hoc materialiter, quia ascendit vsque ad octauum calum.* Fortè ad octauum cælum est Empyreum; Præsertim cum in v. 48. Psal. 148. agnoicat septem circulos, *vbi Aplanæ, & Planeta fixæ sunt.* Ait quia mirum alicui videbitur, non distinxisse Aplanem à circulis Planetarum, ideo de Remigij mente opinare, vt libuerit. S. Ephipianus in sermone de laudibus B. Virginis vocat eius vterum octauum calum septem firmamentis celsum, In quibus verbis per octauum calum intelligit Empyreum Salarazarius in 8. Prouerbiorum v. 27. num. 550. sed de stellato planior est scūs. Vbi noto Ioannem Tzertem Historiarum chiliade 12. in 410. videri oblitum cuius stellari cæli dum scribit circa annum 1160. Octo dicunt cæli orbes, atque Zonas Non erratē, & carentem astringit, atque septem eronum.

Patres sæculi decimi.

Idiota in libro contemplationum de virgine Maria scribit, *adificauit Deus Angelis calum, & hæc est domus gloria, Demonibus, & Damnatīs Infernum, & hæc est domus iustitia; hominibus lapsū mundum, & hic est carcer miseria: Idem autem carcer patria fuit bestiarum; pisces posuit in aquis, aues in aere, & stellas in firmamento.* Sic sapientissimus Idiota, qui claruisse dicitur anno 902. vel, vt alij volunt, anno 790. ita refert Albertus Miræus c. 278. sed si is, qui hæctenus Idiota nomen prætulit, sit Raymundus Iordanas Auctor Tractatus de oculo mystico in vcti, & in communē vsum euulgari à nostro Theophilo Raynaudo, nō ad vmbatū, sed expressū Idiote testimo

55

56

57

58

59

testimonium pro Empyreo habemus cap. 3. tractatus illius n. i. vitam agebat Raymundus anno 1381. quare non erit ab antiquitate testis multum commendabilis. Post hæc scripta euoluens veteres libros Bibliothecæ collegij Salmantini Nostræ Societatis incidi in quendam tractatum de Oculo Morali, cuius postrema pagina continet sequentia verba. *Finitur liber de oculo Morali editus ab eximio sacrarum litterarum Professore Magistro P. Lapeiera. Impressus in ciuitate Lugdunni per Magistrum Arnaldum Guilielmum de Brocario Anno à Natiuitate Domini M. CCCC. tertio, & die quarta Aprilis.* Sicibi, & in secunda pagina habentur hæc post appositum solummodo in prima titulum de Oculo Morali. *Magnificis, ac delectabilibus Auditoribus meis in Ecclesia Diui Pauli præsentis anno meis sermonibus assistentibus minor minimis Frater Dominicus Ponzonus salutem in Domino Iesu. Cupiebam charitatibus vestris oculos spirituales ex oculorum corporalium imitatione pro posse apperire, sicut in quodam libello, qui ad manus meas deuenerat, repeti optime exaratum. Inueni enim multa tam moralia, quam naturalia relatione digna. Sed quia temporis angustia id facere non potui, libellum illum imprimendum dedi, ut habeant auditores mei cordialissimi, unde oculus interior purgatus, & se, & Deum, qui non nisi à purgatissimis oculis uideri potest valeant utique contemplari. Cumque ad hunc gradum conscenderem, pro me ad Deum intercedere uelitis. Ita commendatio impulit me ad legendum libellum, vixque aliquot percurreram lineas, cum continuo subiit memoria alterius in vulgus sparsi à Theophylo, Lugduni, anno 1641. factaque amborum collatione, comperi eundem omnino esse, nonnullis additis in nouiore editione ad obductionem hiaruum codicis M. S. sed in antiquiore nihil ad perfectionem desideratur. Aequi, bonique contulit curiosus lector ad notationem hanc nostram, ne cum tractatum computet inter Idiotæ opera; neque Raymundo Luciano abtribat, quod ut secus faceret, habuit Theophylus ea motiua, quæ prudentis cuiusque animum ad fidem possent inducere.*

60

Mores Barcephæ parte 1. de paradiso c. 10. *Regnum porro celeste illud, quod iustorum delictis destinatum, postea quam reuixerint moriales (videã legendum Inuouitales?) ut ait Dominus noster, non esse in terris, sed supra cælum, hoc est supra firmamentum, quod proximè supra nos est, multis argumentis comprobatur. Et postea, Ad hoc Ioannes Monachus sermone priori, quem de mundo nouo scripsit, sic ait, Enim uerò regnum illud celeste Christi, non erat sub firmamento, sed supra cælum, ubi Potestatum ordines existunt. Liqueat igitur celeste regnum, in quo Beati uoluptate fruuntur, postquam reuixerint, supra cælum, hoc est, firmamentum, id quod supra nos apparet, positum esse. Legatur etiam c. 8. & 11. act. 2.*

Patres, & scriptores sæculi undecimi.

61

S. Anselmus Cantuariensis in elucidario, de quo in n. 40. Exercit. 21. iudicium feram, ait, *Deus, ut potens Rex, constituit sibi præclarum palatium, quod dicitur regnum calorum; deinde cauerem, id est, hunc mundum, in quo exitialem locum, id est, Infernum constituit.* Inter opera S. Anselmi circumferuntur libri de mundi imagine, qui tamè scripti sũnt ab Honorio incluso Monacho in Anglia, aut potius

ab Honorio Augustodunensi Presbitero, quorum primus floruit anno 1080. secundus anno 1120. ut rectè probat Aubertus Mireus cap. 344. Auertarij. In primo ex illis libris cap. 138. dicitur, *supra firmamentum sunt aqua instar nebulae suspensæ, quæ cælum in circuitu ambire iraduntur, unde & aqueum cælum dicitur. Supra quod est spirituale cælum hominibus incognitum, ubi est habitatio Angelorum per omnes ordines dispositorum. In hoc est paradysus paradysorum, in quo recipiuntur anime sanctorum. Hoc est cælum, quod in principio legitur cum terra creatum. Huic longè supereminere dicitur cælum calorum, in quo habitat Rex Angelorum. Postrema hæc uerba accipienda sunt de cælo Trinitatis, ut & alias Ioannis Calecæ Patriarchæ Constantinopolitani sermone in Dominica ante Exultationem Sanctæ Crucis, quæ non grauabor in præsentiarum recitare, in Euangelio ait Dominus Nemo &c. Ioannis 3. v. 13. cuius hæc est sententia, *Nullum Angelum, nullumque hominem ascendisse in illud cælum, quod est supra calos, nisi illum solus, qui inde descendit per ineffabilem dispersionem, & immensam misericordiam, ut genus humanum ex seruitute Diaboli, ex maledictione, & à peccati ingo exolueret. Quamuis autem Angeli quoque per scalam Iacob ascendere, & descendere uisi sunt, artem uisio illa non pertinet ad hoc sublime cælum, sed ad aliud inferius. Nam in illud cælum supra calos nemo ascendit nisi solus Dei filius, quando quidem ille solus inde descendit filius hominis per dispensationem factus, & appellatus. Inquit enim cælum cali Domino. Quod uero Elias, & Paulus, & si qui alij in cælum, de quo Dominus loquitur, promissi sunt; & quod ascenderunt uoluntate, & nutu Dei ascenderunt, non uirtute propria. Hæc obiter ex Ioanne illo. Bachonius in 4. dist. 47. q. 1. art. 2. tribuens V. Bedæ libros de mundi imagine scribit, Beda 2. libro de mundi imagine c. 7. dicit, quod hoc cælum est corpus circuli uel supremum Angelos continens, &c. Unde sic dicit cælum superioris circuli proprio definitum termino, & aequalibus undique spatij collocatum uirtutes continet Angelicas, & igneum est à splendore, non à calore. Machæ, qua fide retulerit ista ex Beda Ioannes Bachonius.**

62

Oecumenius in illud epistolæ ad Hebræos c. 9. v. 1. *Habit quidem & prius (Testamentum) iustificationes cultura, & sanctum seculari, inquit, Fecit itaque Deus cælum, & terram quemadmodum Moses dicit in initio, cælum dicens superius, secundo die uisibile hoc cælum conditum, constituisse in medio aquarum, atque ita habere eleuatas aquas ad Austrum. Suidas in lexico v. uarior loquitur eodè fermè modo.*

63

Marianus Scotus in Chronico ait, die primo productum à Deo cælum celeste cum Angelis suis omnibus, runc ualdè bonis. Per cælum celeste, indicat Empyreum sed postea ualdè corrupte addit, *secunda die firmamentum in medio cali inter aquas superiores, & inferiores, septemque calos condidit, Aer Ether, Olympus, spatium igneum, Firmamentum, Olympus Angelorum, & cælum Trinitatis.* Corruptè inquam, nam Olympus Angelorum, idè est ac Empyreum, & cælum Trinitatis est ipsa immensitas diuina producta.

64

S. Bruno Carthusianorum Institutore lib. de Nono mundo cap. 2. *Moses duos ponit calos, ait enim, In principio Deus creauit cælum, & terram, Ecce unum secunda die fecit Deus firmamentum in medio aquarum, diuisitque aquas, quæ erant super firmamentum ab is, quæ erant sub firmamento, uocauitque firmamentum cælum. Ecce alterum. Et hoc quidem est illud cælum, quod per solem, lunam, & stellas, quæ*

in.

in eodem fulgent, nostris oculis reuelatur. Primum enim cælum de hoc mundo uidere est impossibile; quoniam hoc quod uidetur inter nos, & illud positum est. Sed cuius excellentia, pulchritudinis illud esse putabimus, cum huius inferioris tantam esse uideamus. Et primum quidem Cælum statim eadem die factum, & illuminatum est, dicente Domino, fiat lux, & facta est lux. Hoc autem tertia die, postquam factum est, solem, lunam, & stellas suscepisse narratur

Patres, & scriptores sæculi duodecimi.

65

Euthymius in Psal. 118. v. 1. nomine calorum in plurali numero ex more Hebræorum interpretatur Cælum, quod est supra firmamentum. In Psal. 67. v. 34. ait, *Cælum uero cali illud appellat; quod est supra firmamentum, quodque ante omnes alios calos creatum est; illud autem firmamenti cælum dicitur.* Omitto alia in Psal. 113. v. 16. in Psal. 118. uers. 4.

66

Philippus Solitarius lib. 2. Dioptræ cap. 9. ait, *Scriptura docent, excelssimum esse locum, in quo anima Iustorum requiescant. Hic locus diuersis nominibus appellatur, nempe regio uiscentium, terra mirium, tabernaculum à Deo factum, ciuitas altissima, torrens honoratissimus, sonitus festus celebrantium. Et hæc quidam ex epistolis Pauli ad Corinthios, & Philippenses constant.*

67

Constantinus Manassæ initio Annalium inquit, *Perfectus illo Dei sermo, eorum opifex omnium ab initio cælum syderibus carens, & immensa cæmen uenustate radiorum planè diuinorum fulgens una cum terra, & luce condidit. Et post pauca. Hoc modo primus dies effluxit. Hinc altero illucescente, cælum secundum in orbem, globumque solerter redegit.*

68

Rupertus lib. 8. cap. 1. in Genesim exponens prima Genesim uerba scribit, *Sanè cali nomine inuisibilis illa sanctorum Angelorum patria, terra autem uocabulo uisibilis iste mundus designatus est. cap. 6. Iam quidem cum audimus cælum, & terram animalis homo, qui nunquam in calo conuersatus est, nec dicere potest cum Apostolo, nostra autem conuersatio in celo est, hic talis nec opinari potest, qualis habitatio cælum sit, mox ubi creatum fuit. Quippe cum spiritualis homo, quantumcumque celestia contempletur, dum uinit, sufficienter id iudicare potest, nisi quia magnus, & immensus locus magna, & spiritualis est Patris domus, in qua ab initio mansiones multa parata sunt beatis Angelis, & sanctis hominibus, ubi localis est, & localiter sedet secundum uerum hominis corpus Pontifex summus, qui penetrat calos, Iesus Christus filius Dei. Cuius uidelicet spiritualis habitationis comparatione terra est quicquid carnis oculis cernitur, ut rectè per Psalmistam cælum cali dicatur: cælum cali dicit, eo quod comparatione eius hoc uisibile firmamentum, quod secundo die factum est, non iam cælum, sed terra sit; quia uidelicet illud inuisibile est, istud autem terrenis animalibus est conspicabile. Addit in cap. 7. Cælum quidem non omni ornatu inane, uel uacuum erat, quippe ex lumine diuina Maiestatis resplenduit, sicut ad illius similitudinem cælum istud uisibile, & aer solis huius resurgens lumine. lib. 6. de gloria, & honore filij hominis, Quod est istud cælum, in quo nobis est thesaurisanda? Non utique cælum aerum, neque illud, quod secundo die factum est, sicut scriptum est, dixitque Deus fiat firmamentum in medio aquarum,*

& uocauit Deus firmamentum cælum. Sed cælum tertium, quod in principio factum est, sicut iidem scriptum est, in principio creauit Deus cælum, & terram. Cælum illud inuisibile est, inuisibilis patria spirituum beatorum, diciturque cælum cali, quia uidelicet comparatione eius terra est, & hoc cælum, & quicquid uideri potest oculis terrenis.

69

Hugo de S. Victore in summa sententiarum tract. 2. cap. 1. *Nec appellamus hic cælum firmamentum, quod secunda die factum est, sed cælum Empyreum, id est, splendidum, quod statim repletum est Angelis, illam scilicet supernam partem, usque ad quam machina illa elementorum adhuc indistincta porrigebatur. Addeis eundem in q. 35. circa 2. Pauli ad Corinth.*

70

Richardus de Sancto Victore in libro dicto *Beniamin minor* cap. 74. agens de tertio cælo, ad quod raptus est S. Paulus, ait, *sed quid est cælum hoc tertium, quod est inter terram, & cælum, hoc est inter corpus, & spiritum.* Sed uideretur loqui de cognitione Dei ualdè perfecta, si uerba, quæ subiungit librentur pensularet.

71

S. Bernardus sermone 27. super Cantica, indicat Empyreum primo aspectu in his uerbis, *Sed est cælum cali, de quo Propheta, Psallite, inquit, Domino, qui ascendit super cælum cali ad orientem. Et hoc cælum intellectuale, atque spirituale; & qui fecit calos in intellectu, creauit illud, & statuit in sempiternum, ipsumque inhabitat. Ne uerò putes sponsa deuotionem circa illud remanere cælum, in quo sit habitare dilectum, &c. Verumtamen S. Bernardus satis significanter in sequentibus per cælum cali Angelos beatos declarat. Radulfus Ardens, qui floruit hoc sæculo duodecimo, expressit Empyreum nomen nomilia 1. in Dominica 4. post Pascha.*

SECTIO IV.

Pro eiusdem Empyreii existentia recensentur alij Scriptores Ecclesiastici antiqui.

Continuatio scriptorum sæculi duodecimi.

72

Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis, Magister sententiarum nuncupatus, lib. 2. dist. 2. & cum eo Albertus Magnus, S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, Richardus Mediauillanus, Aegidius Columnensis, Durandus, Anselmus, Franciscus Mayronus, Guilielmus Okam, & ne prolixus sim, sententiarij omnes summa concordia approbant Empyreii existentiam, quin unus solus disenserit ex quo tempore in scholis suscepra est interpretatio Petri Lombardi, qui obiit sub annum 1164. ut Baronius notat, uel 1159. ut Aubertus Miræus in scholiis ad cap. 31. Henrici Gandauensis de scriptoribus Ecclesiasticis. Approbant etiam Petrus Comestor initio Historiæ scholasticæ, Petrus Blesensis serm. 21. in Ascensione Domini, Gotfridus Viterbiensis in Chronico uniuersali parte 1. Floruerunt hi circa finem sæculi duodecimi.

Scriptores sæculi decimitertij.

73

Accedamus ad decimum tertium, & inuenimus fauentes Empyreio Innocentium tertium Pontificem

Pontificem Maximum, in sermone de Annuntiatione, Nicetam Choniatem, qui lib. 2. thesauri cap. 78. ait, *Grata illa requie sancti perfruuntur, quæ supra totius mundi fastigium beatis parata est, eisque aula celestis, prout, & paradisi loco, incredibilis eorum, quæ sunt ordo, diuinorumque bonorum complementum proponitur.* Videatur idem Nicetas lib. 4. in consutatione hæresis 9. de Honorio Augultodunensi, qui hoc sæculo perperam refertur à Trithemio, & Bellarmino, iam supra eum de S. Anselmo Cantuariensi. Inuenimus præterea S. Antonium Patavinum in sermone Feriæ secundæ de Dominica secundæ Quadragesimali, Guilielmum Antifiodorensis lib. 1. summæ aureæ cap. 16. q. 3. & lib. 2. tract. 7. Guilielmum Parisiensem variis in locis partium vniuersi, Academiam in articulis damnatis anno 1240. Iacobum de Vitriaco in serm. 1. Dominica secundæ post Pascha, & in sermone 1. de Ascensione, Alexandrum Halensem 2. parte summæ Theologicæ à q. 45. Hugonem de S. Charo non semel in Commentariis super vniuersa sacra Biblia, Vincentium Bellouacensem lib. 3. speculi naturalis à cap. 87. & lib. 1. speculi Historialis cap. 9. Albertum Magnum in tract. de quatuor Coënis q. 4. art. 13. & 2. parte summæ tract. 13. q. 12. & alibi sæpe, S. Thomam 1. p. q. 66. art. 3. & quotquot eum eo hanc Theologiæ partem elucidarunt. Addo eundem S. Thomam in Postilla super Genesis cap. 2. & in expositione super Apocalypsim cap. 11. si horum operum ipse sit Author: nam de priori negant S. Antoninus 3. p. historiali titulo 18. cap. 10. §. 2. Sixtus Senensis in Bibliotheca lib. 4. pag. 328. & 329. Ferdinandus de Castillo in Chronico Ordinis Prædicatorum lib. 3. cap. 31. Possenius in apparatu, adiudicantes Thomæ Anglici, quicquid reclamet Antonius Senensis. Diuersitas sententiarum aliqualis forsitan indicium erit diuersi Authoris conferenti eas, quæ de operibus sex dierum extant in Postilla cum scriptis 1. p. summæ q. 66. art. 1. & quæst. 68. art. 2. Iam verò de posteriori opere, etsi supposititium à plerisque iudicetur, & Thomæ Anglici habeatur tanquam factus, mihi tamen videtur esse S. Thomæ, vel saltem non esse Thomæ Anglici, quia hic non scripsit in 4. sententiarum librum, ad quem se refert Author expositionis cap. 21. v. 1. & antea cap. 16. v. 18. meminit Conuersionis Cumanorum ad Religionem Christianam, dicens factam suo tempore; ea autem incidit in sæculum S. Thomæ, prout constat ex præclaro Castillo lib. 2. cap. 50. & non in ætatem Thomæ Anglici, qui claruit sub anno 1400. Est in hac expositione opinio vna, vel altera discrepans à doctrina summæ; de quo signo an vrgens omnino sit, considerent alij.

74

Digressione ista recreari adiungimus alios Patronos Empyreï, nempe Vdalticum Argentinensem lib. 4. summæ, Iacobum de Virgine in legenda de Ascensione Domini, Henricum Gandauensem quodlibeto, & q. 7. Fratres ex Prædicatorum ordine in tractatu scripto Constantinopoli anno 1252. contra Græcos, titulo de quatuor receptaculis defunctorum, Richardum de S. Laurentio lib. 2. de laudibus B. Mariæ in Assumptione columna 1079. ac 1080. Ioannem de Neapoli in quæstionibus variis q. 22. puncto 4. Guilielmum Peraldum in serm. 1. de epist. in Dominica sexagesimæ, Alanum Insulensem in Cantica, cap. 3. v. 4. trahit nos hic Author ad aliam digressionem. P. Deltrius in Isagoge ad Cantica ait, præfatum

interpretem Cantorum obiisse anno 1294. sed Petrus de Alua tomo 3. Bibliothecæ Virginalis pag. 552. decessisse scribit anno 1182. Mirans in scholis ad cap. 21. Henrici Gandauensis de scriptoribus Ecclesiasticis consignat eundem mortis annum testimonio Roberti Chronographi Antifiodorensis, & testamento ipsiusmet Alani asseruato in cænobio Ripatorij; rameri pag. 611. fautorum Belgicorum narret extremum diem ad annum 1181. pridie idus Octobris. Confunduntur procul dubio duo Alani insulenses, & Cistercienses, de quibus Chryostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi die 3. Ianuarij, & 14. Octobris, vnus fuit Abbas Ripatorij, & Aristes Antifiodorensis, interijtque anno 1182. vt Carolus Visch in Bibliotheca Cisterciensi, & Mantrique in Annalibus eiusdem Ordinis anno 1182. cap. 3. tradunt, etsi Mantrique anno 1166. cap. 5. n. 6. antea dixerat, non produxisse vitam nisi vique ad annum 1181. Alter, postquam Parisiis obtinuit Doctoris Vniuersalis cognomen, & Academiæ moderatus omnigenæ litteraturæ laudem promeruit, humilem conuersi gradum in Cisterciensi elegit Religione. Et is inter præclara multa doctrinæ suæ monumenta, quorum Catalogo concinnatur à Carolo Visch, reliquit in Cantica expositionem citatam sæpe, sed falsò à P. Didaco de Baeza sub nomine Cardinalis Alani, euolauitque ad superos anno 1294. quicquid Trithemio, Sixtus Senensis, Bibliotheca Gesneriana, & Possenius dicant celebrem fuisse anno 1300.

Scriptores sæculi decimiquarti.

Anno 1302. Kalendis Aprilis regnante Ferdinando IV. coactum est Concilium non Nationale, (vt inquit Noster Portocarrero in lib. de Descensione B. Virginis ad Ecclesiæ Toleranæ cap. 26.) sed Prouinciale. (vt ex Authentico quodam instrumento seruato in Archiuo Segobienfis Ecclesiæ conuincit Didacus Colmenares cap. 23. Historiæ Segobienfis §. 23. & 24.) apud Peña fiet, præside Archiepiscopo Tolerano Gundisaluo Palomeque, non autem Egidio Albernez, in quo lapsus est Baronius tomo 8. anno 657. n. 42. nam Egidius creatus est Archiepiscopus anno 1237. regnante Alfonso XI. Eius Concilij Canon, aut caput 11. continet, quæ sequuntur, verba: *Item quia Mater Dei, & Saluatoris nostri Domini Iesu Christi gloriosa, ac semper Virgo Maria Capellana ac sua virginitatis specialem præconem P. Ildefonsi Patriarchalis Toletana Ecclesiæ Præsulem, ac Rectorem post sui desumptionem descendens de calo Empyreico corporaliter visitauit, in signum spiritualis dilectionis, & amoris, & quos Mater Dei diligit, & honorat, nos teneamur diligere, & honorare, statumus, & ordinamus, vt per totam Toletanam Prouinciam eius festiuitas præcipuè, seu duplici officio solemniter celebretur.* Ita de verbo ad verbum refertur hic Canon à Portocarrero supra, ab Ildefonso Valquez in S. Ildefonso defenso, & declarato lib. 1. cap. 2. Petro Salazar de Mendõza c. 3. vitæ S. Ildefonsi §. 4. Thoma Tamayo de Vargas in descensione Virginis ad Ecclesiæ Toleranæ pag. 28. & de Concilio Peña Fielens agunt Mariana lib. 15. rerum Hispaniæ cap. 5. Spondanus anno 1302. num. 15. Sebastianus Couarruias in thesauro Castellanae linguæ pag. 583. Rodericus Mendez. cap. 41. de populis Hispaniæ pag. 32.

Hoc

76

Hoc eodem sæculo Nicolaus de Lyra tertio quoque verbo in suis operibus, Ludolfus Carthusianus in Psalm. 148. v. 1. & 4. Simon de Cassia lib. 8. de gestis Saluatoris cap. 23. lib. 14. cap. 30. Henricus Sulo in Dialogo sapientia cap. 12. & apud Blossum in consolatione pusillanimum pag. 352. Academia Parisiensis in Articulis damnatis anno 1340. Ioannes de S. Geminiano in summa de exemplis lib. 1. cap. 32. Raynerus Piius in Pantheologia titulo de Angelis cap. 2. titulo de Ascensione Christi cap. 5. Guilielmus Bandensel in Odapuro ad Terram Sanctam apud Henricum Canisum tomo 5. lectionis Antiquæ parte 2. pag. 137. Ioannes Taulerus in libello de decem cæcitatibus cap. 21. suo Empyreico adiecerunt calculum.

Scriptores sæculi decimiquinti.

77

S. Vincentius Ferrer. passim in sermonibus, Ioannes Gerson serm. de Angelis. parte 4. fol. 1. & alibi non raro, S. Bernardinus Senensis satis frequenter in sermonibus, Alfonso Tostatus in Genesim, & in cap. 23. Exodi, nec non Paradoxo 5. cap. 13. latiùsque cap. 166. & sequentibus, S. Antoninus Florentinus l. p. summæ Theologiæ tit. 1. cap. 7. §. 2. titulo 5. cap. & §. 3. titulo 14 cap. 4. §. 3. Richardus Pampolitianus enarratione in symbolum Apostolicum, Ioannes de Turrecremata q. 1. super Euangelium de Ascensione. Henricus Harphices lib. 1. Theologiæ mysticæ p. 1. cap. 3. Iacobus de Valentia Episcopus Christopolitanus in Psalm. 103. v. 3. & sæpe aliàs. Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus in Catalogo sanctorum lib. 4. cap. 128. Timus Hadrianus in flagello Iudæorum tom. 8. parte 3. cap. 17. & 55. Marcellus Ficinus cap. 14. de Christiana Religione, & in Concione de laboribus ac ærumnis S. Pauli pag. 483. Dialogo inter Paulum, & animam, Ioannes Picus Comes Mirandulæ in 2. proœmio Heptapli, & expositione 2. de Mundo celesti cap. 1. ac 2. in Apologia q. 1. semel, & iterum, Ambrosius Spiera in floribus sapientiæ serm. 6. parte 3. conclusionem 1. Bartholomæus Anglicus de proprietatibus rerum lib. 8. cap. 4. Michael Angianus (qui antea Incognitus) in Psalm. 67. vers. 1051. aliisque in locis, Franciscus Philelphus in conuiuio 2. pag. 156. Ioannes Reuchlin, seu Capnion in notatione super q. 19. S. Athanasij ad Antiochum Principem, Amadeus Franciscanus in sua Apocalypsi, Alfonso de Spina in Fortalitio fidei lib. 5. consideratione 3. Vernerus Polevink initio fasciculi temporum, Baptista Mantuanus lib. 3. Syluarum Carmine Panegyrico in Robertum Sanseuerinatem fol. 59. lib. 4. fol. 68. lib. 5. fol. 75. confirmarunt Empyreï veritatem.

78

B. Veronica de Binasco, cuius vitam scripsit Isidorus Isolanus, digessitque inter alias sanctorum Noster Ioannes Bollandus die 13. Ianuarij à p. 887. tom. 1. de Actis sanctorum, claruit hoc sæculo, cum enim orta fuisset sub annum 1445. migravit Mediolani ad Dominum anno 1497. & Leo Papa X. anno 1517. permisit vt Beatam coli, eiusque imaginem depingi. Hæc ergo illustrissima Virgo, vt narratur lib. 4. cap. 21. diuinitus eleuata ad contemplantam imaginariè Christi Domini Ascensionem, vidit ingressum in cælum Empyreum. En verba, *Exim verò singulos calorum orbis Christo transcendentem noua Angelorum legiones obuiabant, nouis semper carminibus celestia pangentibus.*

res . . . Iesu Maximo denique calum ingresso Empyreum, Patrem, ac Spiritum sanctum velus eidem obuiantes contemplatur. Erat in supremo cali cacumine locata sedes ornatissima ad dexteram Patris, in qua Christus sedens ineffabili gloria circum septus effulsit.

79

E re nata adiungam Veronicæ duas alias commendatissimas forminas, quarum prior S. Theresia à Iesu sæculum decimum sextum virtutum, ac celestis sapientiæ suæ admiratione oppleuit, & ad veterem normam reformatis, non tantum mulieribus, sed etiam viris auxit Carmeli gloriam, Ecclesiæ que decus. Posterior sit Venerabilis Virgo Maria de Escobar Fundatrix Recollectarum S. Brigittæ, Conciuis nostra Vallisoleana, quam dum viueret, seu potius continuò moreretur triginta prope annos in lecto iacens, grauissimis cruciata doloribus, ac morbis, agnouit, alloquiturque lum ingenti mei animi consolatione etiamnum perdurante, & cuius pompæ funebri, magnificentissimæ quidem, si quæ vnquam alia in orbe Christiano ob sanctitatis opinionem, interfui anno 1633. laudatissimæ huius Virginis vitam hæctenus Sedis Apostolicæ authoritas non probauit, sed speramus suo tempore Pontificum scitum: & iam Sanctissimus Dominus Urbanus VIII. anno 1628. Nouembris 10. confirmauit constitutiones, ac Regulas, quas ex Dei inspiratione composuit Marina pro Monialibus Recollectis S. Brigittæ eximia nunc Religionis fama Vallisoleri florentibus. Et Gregorius XV. sollicitante eadem Virgine iussit in Ecclesia celebrari ritu duplici festum S. Ioachimi, erga quem deuotio Christiani populi maximopere amplificata est Marinæ piis industriis, non secus ac erga S. Iosephum studio, & cura S. Theresiæ; quæ Marinæ spiritum intima familiaritate prouexit, & commendauit, vt id etiam obiter dicam. Interim dum desideratur Summi Præsulis integra censura, quicquid à nobis est dictum, priuatæ solius fidei, & authoritatis pondus habeat. Prior itaque in Mansionibus sextis cap. 4. & in septimis cap. 2. meminit Empyreï inquit, *ubi ferunt, calum Empyreum, ubi Deus existit, non moueri instar aliorum calorum, &c.* Posterior sæpe loquitur de Empyreico in Vita sua, cuius res tylo, grandique volumini commisit ipsius Confessarius V. P. Ludouicus de la Puente vir certè maior omni laudatione, incipiens ab ortu Marinæ, & profequens vique ad septuagesimum ætatis annum, id est, ab an. 1554. die 8. Februarij vique ad annu 1624. die 16. eiusdem mensis, quo die septuagenarius obiit Vallisoleri, vbi fuerat uatus eodem, quo Marina, anno; & tercia ante mortem hora dictauit, operi præclaro de Marinæ rebus in moti gloriosum ducens, vt grauius obseruat. P. Ioannes Rho l. 1. de variis virtutum historiis cap. 3. n. 34. Superuixit Marina nouem annis, quorum acta descripsit, ex posthumis schedis, & continuauit P. Andreas Pintus Ramiresius. Legimus vtriusque manuscripta, cupimusque, vt quantocyus luce publica donentur ad communem Republicæ Christianæ ædificationem.

80

Hæctenus de Patribus, & scriptoribus Ecclesiasticis, qui ante sæculum decimum sextum (si S. Theresiam, & Venerabilem Marinam de Escobar excipias) dederunt vno ore suffragium pro Empyreico. Possentque adici multi alij; vixque erit vlla nostræ Empyreologiæ pagina, quæ Empyreï aliquem fauorem non proferat anteriorem eo sæculo; in quo, & in decimo septimo, quod

nunc

nunc excurrit, tot occurrunt, ut vel sola ipsorum nomenclatura totum impleat. *Quod autem apud multos unum inuenitur, non est erratum, sed traditum. Audeat ergo aliquis dicere illos errasse, qui tradiderunt.* Sic Tertullianus cap. 28 aduersus Hæreticos. Et quidem Christianus animus, que sunt traditione Patrum, & ipsis roborata temporibus, nescit in despectionem deducere, sed venerari ea desiderat toto deuotionis affectu, ut inquit S. Petrus Chrysologus serm. 85.

SECTIO V.

Hebræi, & Philosophi Ethnici aliquam Empirei notitiam habuerunt.

81 **H**EBRÆORUM, & Gentilium exploro mentem, *Quorumquidem ex abundantia est proferre sententias; non quod propriis deficiamus; sed quod magis mirum sit, aduersum nos dimicare nostros, & extraneos pugnare pro nobis, ut in simili dicebat S. Claudianus Mamercus lib. 2. de statu animæ cap. 3.*

82 **E**X HEBRÆIS Philo lib. de mundi opificio innuit non obscure Empireum in his verbis, *Quod si principium non accipitur, unuc iuxta significatum temporis, conueniens fuerit id significari iuxta numerum, ut hæc voces, in principio fecit, idem valeant quod primum fecit cælum. Est enim uenera consentaneum rationi primum in generatione illud prouenisse, cum sit præstantissimum ex his, que facta sunt, & è purissima constet essentia: quam obrem Deorum iam non apparentium, quam sensui patentium destinatum est domicilium sacratissimum.* Hactenus Philo, qui postea ab hoc cælo distinguit firmamentum. Et licet cælum in principio creatum uocet *incorporeum*, interpretari possumus Philonem conuenienter ad dicenda in lect. 1. Exercitationis 4. Prælucente Dominico Bañez 1. p. quæst. 66. art. 2. dub. 3. circa 4. conclusionem, Henriquezio lib. ultimo summæ cap. 24. §. 5. & antiquioribus aliis ibi citandis, floruit Philo sub Caio Caligula Imperatore.

83 **T**estamentum duodecim Patriarcharum filiorum Iacob in testamento 3. quod est Leui hæc habet, *Tunc cecidit super me somnus; & contemplantus sum montem excelsum. Hic est mons Aspidis, in Abelmaul, & ecce aperti sunt cali, & Angelus Dei dixit ad me, Leui ingredere, & ingrediebar de primo cælo in secundum. Et uidi illic aquam suspensam in medio huius, & illius. Et uidi tertium cælum multo lucidius, quam duos, etenim altitudo erat in ipso infinita.* Afferuntur uerba hæc ab Alcanio Martinengo pag. 638. Glossæ magnæ litteralis in cap. 1. Genesis extratque integer liber rametfi Apocryphus, in Bibliothecis veterum Patrum, & citatur ab Origene homilia 15. in Iosue, à Procopio Gazæo ad cap. 38. Geneleos, quod magnam arguit antiquitatem.

84 **I**oannes Picus Comes Mirandulæ in Heptaplo, expositione 2. de mundo cælesti cap. 1. scribit, *Empyreum non tantum creditum à nostris maxime iunioribus, Strabo, & Beda; sed à pluribus etiam Hebræorum.* Memoratque ibi Abrahamum Hispanum insignem Astrologum, & Isaacum in Philosophia nobilem, utrumque Hebræum; quorum secundus parauit (teste etiam Pierio lib. 4. Hieroglyphicorum cap. 39.) Empireum adumbrati

ab Ezechiele per Saphyrum in similitudinem throni, ut color Saphyri nitorem lucis, throni similitudo stabilitatem, & immobilitatem declararet. P. Ioannes Præpositus de opere sex dierum dub. 1. n. 3. animaduertit Hebræos habuisse aliqualem notitiam, quamuis rudem, Empirei, Boethius adductus in n. 46. Iudaicæ triuæ diuisionis cælorum mentionem facit. Rabi Abraham apud Petrum Figueirum in Psalm. 8. v. 5. inquit, *Sunt septem extensiones, id est, septem cali, seu orbis Planetarum, & octaua sphaera duodecim signorum; & supra hanc sphaera nona expers stellarum, & supra nonam sphaera decima; que est thronus Dei.*

85 **T**ranseo ad Philosophos Ethnicos, de Platone insinuant Eusebius Cæsariensis lib. 11. de Præparatione Euangelica cap. 19. & S. Iustinus supra n. 15. agnouisse Empireum; quod de ipso affirmatur à Francisco Georgio Veneto in harmonia mundi Cantico 1. tomo 3. concentu 6. & à Cardinali Toletio lib. 4. Physicorum cap. 5. q. 7. & hic addit Plorinum, qui claruit tertio sæculo, (fuitque Præceptor Porphyrij, de quo in n. 10. exerc. 1.) Proclum, qui quinto, Simplicium, qui sexto, & de duobus istis constat ex uerbis exaratis n. 11. Exercit. 1. ubi unâ apposui Chaldaicum Zoroastreorum oraculum, & Martiani Capellæ ægregium locum. Suspicatur Barthius lib. 11. Aduersariorum cap. 3. Christianum fuisse Martianum; sed ex leui coniectura. Illud certum, magni habitum ab antiquis, ut notatur ex S. Gregorio Turonensi lib. 10. Historiæ Francorum, S. Fulgentio Præfule Carthaginis nouæ lib. de uocibus ueteribus, Cassiodoro apud Hugucianum Grotium in Februis Martiani, Remigio apud Volatranum lib. 17. Anthropologia. Inuise Bibliothecam Gesnerianam in Felice Capella, Gaultreium pag. 179. Chronologia, lilius Gregorium Giraldum, Dialogo 4. de Historia Poëtarum, Iosephum Blancanum lib. de locis Mathematicis Aristotel. in Chronologia Mathematicorum, ubi ex Parricio in Poëtica refert Martianum ad tempora Phocæ imperantis ab anno 602. Sed stylus sapit Apulei sæculum, quod fuit secundum Christianum.

86 **A**ugustinus Stenchus in Cosmopœiâ ad cap. 1. Genesis fol. 11. & lib. 3. de perenni Philosophia cap. 15. tribuit Aristoteli cognitionem Empirei. Verumtamen Stagiriti in locis designatis ab Stencho, nimirum in lib. 1. de Cælo cap. 3. textu 22. & in eodem lib. cap. 9. textu 100. nihil ad rem tradit. Nam in priori fateretur quidem, Cælum esse habitationem Deorum, quia de Cælo immobili mouerit; in posteriori uero potius aduersatur, quæ fuerit Empirei existentia, cum locet Intelligentias beatas non in loco reali extrinseco, sed in imaginario extra omne corpus. Phorhii in Bibliotheca codice 259. testatur, *Pythagoricos asserere duodecim orbis in Cælo esse. Et primum quidem, & remotissimum firmamentum, ubi & summus Deus, ceterique intelligentia præditi Di, ut uocat Aristoteles, aut secundum Platonem Idea. Deinde septem Planeta sequuntur. Post Planetas ignis, mox aer, quem sequitur à quo, ac uelut subest iellus & c.* Tribuit Aristotelicis idem assertum, in quo sub firmamenti uoce significatur sphaera fixarum stellarum.

87 **I**dem Stenchus in lib. illo 3. de perenni Philosophia cap. 15. latè ostendit adumbrati Empireum in Apollineo quodam oraculo. Adi ipsum, & Amabilem Rosellum in Pimandro Mercurij Trismegisti lib. & Commentario 2. q. 1. cap. 3. Per lege vltimæ cap. 16. eius libri 3. Steuchiani, & Francisci

cisci Parritij librum 8. Panaugiæ, librumque 7. Pancosmiæ, ubi multa pro Empireo coaceruat ex Parmenide, uetustissimisque aliis Philosophis. Interim ego huc traho perillustre effatum Maximi Tyrij dissertatione 1. n. 8. *Porrò meta ipsa inuenis non Cælum erit, neque qua in eo sunt corpora, (quamuis hæc quoque amana sint, & diuinitatis plena, ut pote uera eius) legitimæque progenies, & quam fieri potest pulcherrimè constructa) sed hæc transeunda sunt, ipsumque supra Cælum caput proferendum, donec ad uerum illum, quem quarimus, locum, eiusque serenitatem ueniamus.*

Quam nec fuscet hyems, nec multo semper ab imbre

Tingitur

Sed candidus aer

Dispergit nebulas, & lux purissima cingit.

88 **S**imilia inuenies apud Priscos Philosophos. Ex quibus multa se legere Stenchus lib. 3. de perenni Philosophia à cap. 17. Theophilus Raynaudus in Theologia naturali dist. 8. q. 4. art. 5. asserens n. 271. Empireum non latuisse antiquos sapientes. Id ipsum antea dixerat dist. 3. q. 1. art. 9. n. 88. Adicit Balthasar Fellez parte 1. Philosophiæ disp. 44. sect. 1. n. 6. nec ignotum fuisse Poëtis Ethnicis, sed Ouidij uersus, quos subiicit,

*Hic locus est, quem si uerbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse Palatia Regis.*

non sunt nisi de solis Cælo.

89 **P**ersuaserim mihi ex diuinis litteris, aut Hebræorum colloquijs aliquam apud sapientes Gentiles restagnasse Empirei famam, in gentibus postea fabularum tenebris obscuratam. In eadem cogitatione fuere quod ad Cælestem patriâ S. Gregorius Nazianzenus, & Clemens Stomateus, uident apud Raynaudum dist. illa 8. n. 272. & Eusebius Cæsariensis lib. 11. de Præparatione Euangelica cap. 19. Sanè, ut eximie nos docet Tertullianus cap. 47. Apologetici, *Omnia aduersum ueritatem de ipsa ueritate constructa sunt, operantibus amulationem istam Spiritibus erroris. Ab his adulteria huiusmodi salutaris disciplina suborta, ab his etiam quadam fabula immissa, que dissimilitudine fidem infirmarent ueritatis, uel etiam si possent, euincerent. Ut quis ideo non putet Christianus credendum, quia nec Poëtis, & Philosophis, uel ideo magis Poëtis, & Philosophis existimet credendum, quia non Christianis. Itaque & ridemur Deum predicantes indicaturum. Sic enim Poëta, & Philosophi tribunal apud inferos parant. Si gebennam comminemur, que est ignis arcani subterraneus ad penam thesaurus, proinde dechachinamur. Sic enim & Pyriphlegeton apud mortuos amnis est. Et si paradysum nominemus, locum diuina amenitatis recipiendis Sanctorum Spiritibus destinatum, materia quadam ignea illius zona à notitia orbis communis segregatum Elisij campi fidem occupant.*

SECTIO VI.

Examinantur rationes aliqua pro Empirei existentia.

89 **R**ationibus stabienda iam est Empirei existentia. Sed cum calorum distinctio deprehensa sit ex motu, & Empireum eo careat, aliunde

deque nostrum sub adspæctum non cadat, neque aliquem illius effectum in mundo sublunari experiamur, difficile admodum est rationibus naturalibus ipsius existentiam statuere. Nihilominus nonnullæ solent afferri, quas ad lydiu lapidem uocabo.

90 **P**rima, sicut simplex est ante compositum, sic uniforme ante multiforme. Ergo ante Cælum firmamenti multiformiter luminosi est Cælum Empireum uniforniter luminosum. Secunda, inter corpora Cælestia existit unum corpus constans ex luminoso, & non luminoso, ut stellatum, & aliud non luminosum, ut lunæ orbis. Ergo debet existere aliud, quod totum sit luminosum, quale est Empireum. Dum enim aliquod est compositum ex duobus, si unum illorum existit per se, opus est, ut & aliud existat. Tertia, ex corporibus Cælestibus aliquod est partim diaphanum, partim lucidum, nimirum Cælum stellatum; aliquod omnino diaphanum, nimirum ChrySTALLINUM. Ergo debet existere aliud omnino lucidum, uidelicet Empireum. Quarta, in uniuerso inuenitur corpus opacum simpliciter, & secundum se totum, ut terra; & corpus lucidum simpliciter, ac secundum se totum, ut Solare; inuenitur etiam corpus partim diaphanum, & partim lucidum, ut Cælum quodlibet Planetarum, & stellatum; aliudque simpliciter ac secundum se totum diaphanum, ut Crystallinum. Ergo ut uniuersum sit completum, inueniri debet corpus, quod totum sit transparent, & luminosum; cuius conditionis est Empireum.

91 **Q**uinta, corpus non potest moueri, nisi contineatur in loco reali extrinseco, & iuxta Mercurium Trismegistum in Pimandro Dialogo 2. *Omne, quod mouetur, non in moto, sed in quadam stabili mouetur.* Ergo ad motum primi mobilis est necessarium Cælum immobile, in quo; ut in loco reali extrinseco contineatur. Vnde Amadeus Franciscanus raptu 8. suæ Apocalypsis scriptum reliquit, *Super omnes Calos mobiles est Cælum immobile, in quo tanquam in loco omnia mouentur, locus autem ipse manet immobilis: Vnde omne aliud continens, ut contentum, continet, & prout ratione illius continet, immobiliter continet, ut omnes de loco tractantes ipsum immobilem dixerunt. Et uerum est, quia est immediatè continens, ut aer, uel aqua fluat, non tamen continens ultimum fuit. Ratione cuius firmitatis, & immobilitatis locus dicitur immobilis. Et res nunc existens in uno continente proximo, nunc in alio, non dicitur locum mutare, quia ad primum continens eundem respectum habet. Si illud Cælum non esset, nihil prope locum haberet.* Huc usque mirabilis Amadeus. Repetere est in Petro Alliaco idem ferè argumentum q. 3. supra sphaeram Ioannis de Sacrobosco.

92 **S**exta, existit in rerum natura corpus mobile penes esse, & locum; rursus mobile penes locum, non uero penes esse. Ergo existit etiam corpus immobile penes esse, & locum. Septima, Inferiora secundum sui supremum attingunt superiora secundum infimum. Sed Angelus est motor immobilis, ita ut immobilitas sit infimum illius. Ergo oportet, dari corpus supremum inter materialia, quod attingat Angelum (qui materialibus superior est) secundum infimum immobilitatis. Octaua, nisi existat Cælum immobile, quod semper respiciat, & influat in eadem terræ regiones, deest causa, in quam reducuntur diuersi, uariique effectus continuo in illis producti. Nona efformatur, cx

ex numeri denarij perfectione, qua carebit Cælestis regio, si nouem sphaeris deprehensis ab Astronomis non adiciatur Empyreæ. Hæ sunt rationes naturales pro existentia Empyreæ, quas si antiquos Theologos euoluas, reperies in ipsis, & vix vnus, aut alter eis ex int. gro applaudit.

93 Ad primam responderi potest, sufficientem dari vniformitatem in ipsis Sydereis sphaeris, cum solaris gaudeat luce vniformi. Quare sine necessitate ponitur vniformitas Empyreæ lucis. Ad secundam, non omnia, quæ in vnum compositum coalescunt, debere seorsim existere, alioqui deberet dari aliquod accidens nulli substantiæ inhærens cum homo componatur ex substantiâ & accidenti, Deus verò sit substantia sine accidenti. Tertia, & quarta ratio præferunt solummodò quandam congruentiæ speciem, & non tam deseruiunt probandæ existentia Empyreæ, quam ex suppositione illius gradiuntur ad indicendum lucis proprietatem.

94 Ad quintam dici potest, motui opus non esse locum realem extrinsecum, seu superficiem, & immobilem corporis continentis. Et vel in vacuo dari potest motus localis, vt farentur Philosophi omnes; licet enim aliqui negent motum grauium, & leuium natura vi, & ab intrinseco deorsum, ac sursum, nullus tamen est, qui inficiatur motum ab extrinseco maxime circulem; cui satis est centrum immobile. Exacta à loco immobilitas declarabitur à nobis in sect. 4. Exercit. 1. 1. In dependenter omnino ab Empyreo cælo. Certumque est, Aristotelem absque huius cæli consideratione assignare immobilitatem loco reali extrinseco. Ad sextam, procedere tantum ex quadam congruentia, & attenda vi illationis, latere æquè in Antecedenti hoc, *Existis in rerum natura corpus nec mobile in se, nec mouens alia, rursum mobile in se, & mouens alia*, propositionem istam, quam subiicio, sed risu excipiendam. Ergo existit etiam corpus immobile in se, & mouens alia, aut istam non minus ridiculam, Ergo existit etiam corpus mobile in se, & non mouens alia. Vrgeris, medium vniuersi, scilicet terra est, immobile. Ergo & extremum vniuersi, nempe Empyreum, debet esse immobile. Cæterum non apparet, cur si medium vniuersi est immobile, debeat esse immobile extremum, alioqui sicut illud est opacum, ita & hoc deberet esse. Angelo, qui est medius inter Deum, & hominem, conuenit non esse productiuum filij, quod tamen Deo, & homini handquaquam competit. Quapropter non quicquid conuenit intermedio, opus est, vt extremis competat. Ad septimam, assumere plura, aut dubia, aut falsa. Ei respondet Durandus in 2. dist. 2. q. 1. n. 5. ordinem, in quo inferiora attingunt superiora, debere attendi secundum essentialia; Empyreæ autem essentialium non esse immobilitatem, cum possit saltem diuinitus moueri, & Angelum neque à se, neque ab alio esse immobilem. Præterea non constare cælum moueri ab Angelo. Ad octauam, effectuum diuersitatem reuocandam esse aut in diuersas dispositiones ipsarum regionum, aut in causam primam, & vniuersalem, de quo in Exercit. 16. Ad nonam, nimis Pythagoricam esse, & in quia falsò supponitur, cælos mobiles non esse nisi nouem; numerumque nouenarij, si cæli essent tantum nouem, habiturum non esse suam perfectionem. Videatur Egidius Romanus in 2. dist. 2. art. 3.

SECTIO VII.

Rationes alia congruentiores expenduntur.

95 **E**As ex naturæ penetralibus depromptas exhibere nullus spero. Ergo ad sacra Religionis Christianæ asyla confugiendum est. Non nihil notoris habet illa, quam S. Thomas tradit 1. p. q. 67. art. 3. cum enim mortale genus duplicem ingloriam, nempe spiritualem, & corporalem, præordinatum sit à benefico conditore, oportuit, vt sicut spiritualis accepit pignus in Angelorum beatitudine ab orbis principio, sic etiam corporalis acciperet in cõstructione primordiali corporis cuiusdam immunis corruptione, & mutatione, refertique infinita propè lucis copia. Esset vnde quaque quadrata hæc ratio, si detis agilitatis auspicia simul præberet.

96 Diuina Numinis benignitas non leuiter mihi suadet Empyreæ existentiam. Operosior quippe esset Deus ad puniendum, quam ad præmiandum, si condito in imis terræ tenebroso carcere, in quo improbi Angeli, & homines suorum scelerum pœnas luerent, vnâ non architectatus esset in mundialis machinæ fastigio fulgentissimum palatium, in quo probi rectè factorum reperirent præmia. Quare sicut existit infimus, inferis, obcurusque locus deputatus tantum improborum supplicij; sic etiam æquum est, credi, existere supremum, celestem, lucidumque locum, destinatum tantum proborum præmijs.

97 Paradisi terrestri constructione, vt esset domicilium hominis in statu integræ naturæ toto tempore animalis vitæ, vt inquit S. Thomas 1. p. q. 103. art. 4. suadet etiam molitionem cælestis paradisi, vt esset domicilium hominis spiritualem vitam adepti, siue conseruato naturæ integræ statu, siue reparato Christi Redemptoris expensis.

98 Præterea Deus cælos mobiles fecit, propter mundum hunc inferiorem, & propter hominem dum in terris mortalem vitam transigeret. Ideo à die extremi Iudicij cessabit motus cælestium corporum, vt frequenter colligunt Theologi ex sacrarum litterarum monumentis. Ergo par est, credere, fabricasse propter eundem hominem cælum quoddam immotum, in quo immortalem degat vitam. Alioqui videbitur Deus plura prouidisse statui naturæ, mortalisque vitæ, quam statui gratiæ, vitæque immortalis.

99 Denique Empyreæ existentiam euincit politica ratio. Etenim indecorum esset, Deum sibi non deputasse specialem aliquem locum, in quo vt in Regia, palatioque pulcherrimo se videndum facie ad faciem exhiberet Angelis, & hominibus ad priuatam amicitiam vocatis. Qualis esset, rogo, Rex ille, qui in amplissimo regno propriam sibi, suisque aulam non erigeret? Iam verò si Deus elegit specialem aliquem locum, quis alius conuenientior, quam cælestis, lucidus ex se, immortus, atque incorruptibilis suapte natura? Excogitare namque de eo loco dabemus, quantum dignius, altiusque possimus.

Maiestas loci, conuenit ipsa Deo.

100 Si dicas, illum locum cælestem esse primam sphaeram mobilem. Contra; tum quia prima sphaera mobilis,

mobilis, si distinguatur à Crystallina, erit tenebricosa, & siue distinguatur, siue non distinguatur, lucida ex se non erit; cum neque astris, neque Planetis condecoretur. Tum, quia locus, non continuò moueatur, non videtur apertissima sedes Beatorum, siue Angelorum, siue hominum, quorum ne cogitationes quidem volubiles erunt, Authore Augustino lib. 12. de ciuitate Dei cap. 16. Tum quia prima sphaera mobilis deseruit sphaeris aliis cælestibus, & elementariis inferioribus, necessariaque est ad earum motus, aut operationes; congruum verò apparet, vt locus à Deo destinatus beandis Angelis, & hominibus necessarius non sit in vniuerso ad alium finem, quam ad hunc.

101 Rationes istæ rem satis suadent, etsi demonstrationi non sint; sed peritorum hominum prudentum, & seniorum pronuntiationibus, absque demonstratione, non minus, quam demonstrationibus attendendum est, vt admonet Stagiritæ lib. 6. Ethicorum cap. 11. Nec vrgentiores sunt aliæ, quibus Philosophi mouentur; communiter ad affirmanda complura, quæ sensibus non experimur. Ipsa cælorum mobilium diuisio in decem orbis, ipsum primum mobile (quod præ Empyreo placuit Caietano) ignis præterea in lunæ concauo sphaera fidem sibi comparatur inter Philosophos, & Astrologos. Neque tamen horum argumenta maius habent pondus. Iure itaque merito Theologi, supposita doctrina Catholicæ fidei de existentia Angelorum, & hominum beatorum in cælo, conuenerunt vnanimis in eam, quam de Empyreo hæctenus comprobauimus, sententiam.

SECTIO VIII.

Exercitationis conclusio, & censura aduersus negantes Empyreum.

102 **F**Accessat iam immediatum, & inconsultum horum assertum. Pro cuius confutatione sufficere deberet consensio omnium, quia indubitata veritatis manifestatio est autoritas vniuersorum, & perfecta ratio facta est, ubi nemo dissentit. Ita vt qui contra hoc sentire nitatur, huius primæ statim fronte non tam sit audienda assertio, quam damnanda perversitas, quia præiudicium secum damnationis exhibuit, qui iudicium vniuersitatis impugnat, & audientia locum non habet, qui à cunctis statuta conuellit. Confirmata enim semel ab omnibus veritate, quicquid contra id venit, hoc ipso statim falsitatem esse cognoscendum est, quod à veritate dissentit. Ac per hoc sufficere etiam id solum conuenit ad sententiam damnationis, quod discrepat à iudicio veritatis. Mutuati sumus verba hæc à Ioanne Cassiano lib. 1. de Incarnatione cap. 6. Vnde licet destituti essemus conuenientibus tot rationibus, quotquot à nobis sunt propositæ, perpetuus nihilominus, & constans Patrum ac Theologorum consensus satis superque esset, ne aduersantium opinio benè audiret.

103 Et propterea permulti Theologi vt minimùm temerariæ notam ipsi inurunt. Michael Palatius in 2. dist. 2. disp. 1. scribit, *Afferimus, cælum Empyreum*, P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

reum esse; quia Magister, Strabus, Beda, & cæteri post hos Patres, reliquaque Theologorum sacra cæteris secuta idem censuit; & si recense Caietanum illud neget; sed temerè. Arbitror tamen, non esse hæresis crimine notandum, qui cælum Empyreum negaret; propterea, quia rem hanc nullus locus sacer indicat aperire, neque colligitur ex sacris euidenter, cælum Empyreum esse; quamuis temeritatis nota inuendus esset qui hoc dogma asserens, Empyreum cælum, non reciperet; quippe se præferat cunctis Doctoribus Theologis citra cunctationem hoc tradentibus. Sic Doctissimus Palatius. Similiter Angles in 1. dist. 12. q. 3. difficultate 1. conclusione 2. ait, *negare cælum Empyreum esse, temeritas maxima esset*. Valentia tomo 1. disp. 5. q. 2. puncto 1. §. *Quare*. Rubius lib. 2. de cælo cap. 5. q. 3. Zumel 1. p. q. 66. art. 3. dub. 1. in fine, Ferdinandus Escalante in Clypeo concionatorum Verbi Dei lib. 8. cap. 3. Vincentius Reginus lib. & cap. 4. Euangelicarum elucidationum Digressione, ac num. 3. inquit, *negari Empyreum sine temeritate non posse*. Clauius in cap. 1. sphaeræ Ionnis de sacrobosco, *Hoc certum esse debet sine magna temeritate negari non posse cælum Empyreum, quod est immobile, eo quod iam Communis Theologorum schola illud admisit*. Andreas Duallius tract. de Quatuor Nouissimis q. 6. art. 2. v. *Controversia est, Quamuis cælum Empyreum ratione naturali probari nequeat, cum sub adspicium non cadat, nec motu villo, sicut alij cali, deprehendatur, nec etiam in sacris litteris expresse contineatur, vt docet D. Thomas 1. p. q. 66. art. 2. Nihilominus illud absque maxima temeritate negari non potest, cum communi Patrum, & Scholasticorum calculo statuatur, Basilij 2. Exameron, Beda, Damasceni, Strabonis, Thoma, & omnium aliorum, fidelesque omnes in hanc veritatem consentiant, atque etiam ex sacris litteris, si non expresse, saltem implicite, & aliquo pacto possit erui*. Hæctenus Duallius Doctor Sorbonicus, & Reginus Theologiæ Professor in Academia Parisiensi, Ambrosius Catharinus Dominicanus opusculo de bonorum præmio grauius conqueritur, quod Empyreum cælum quidam noui Magistri nobis eripere conentur. Designat in his verbis Caietanum Syncretum suum; quem ob id asperè pungit in libello annotationum contra ipsum pag. 124. Raphael Aueria q. 32. Philosophiæ sect. 4. censet, *cognosci Empyreum ex doctrina fidei*. P. Franciscus Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 4. numer. 2. asseuerat existentiam Empyreæ, esse veritatem communiter in Ecclesia receptam, & omnino certam, Dominicus del Pico in 1. parte Trilogij clausula 2. fern. 13. Guilielmus Phipinus Dominicanus clausula 1. in cap. 1. Genesis, & Alfonso à Veracrucis Physicorum lib. speculatione, & conclusione 4. *esse positionem Catholicorum, esse veritatem Catholicam*. Cornelius Gemma lib. 1. Cyclognominae artis cap. 8. *esse positionem Theologiae*. Videantur Martinengus numer. 2. Nannius, & Ystella Dominicanus numer. 13. Malonius numer. 14. penes quos seuerius censurandum foret, & adhuc rigidius penes Dominicanum Arauium, is enim lib. 10. Metaphysicæ q. 3. art. 4. n. 54. scribit, *cælum Empyreum dari, certum est de fide*.

103 Ait inquit Caietanus, non traditum Empyreum nisi à posterioribus, scilicet Beda, Strabo, & P. Lombardo

Lomb. Sed iam ostendi, traditum etiã ab antiquissimis Ecclesiæ Patribus, notitiamque de ipso, quoad substantiam, & fortè quoad nomen, coævam propè esse Christianæ Religioni. Anne novum posterorum inuentum, quod tota antiquitas Christiana proclamavit, sed parcendum esset Caietano, si in factorum lectione fuerit parum versatus, impropèrè Melchiorè Cano, eiusdem familiæ viro, lib. 7. de locis Theologicis cap. 3. n. 10. Permissum adhuc ex abundantia, non traditum Empyreum nisi à Beda Strabo, & Petro Lombardo, nihilque de hoc cælo reperiri apud veteriores alios Patres. Nihilominus Beda, & reliqui memorati non debuissent vocari posteriores, nisi forsitan soli scriptores Canonici, aut soli Doctores Ecclesiæ latinæ, vel Græcæ appellandi sint priores: nec fas fuit Caietano parvi habere eorum, quos posteriores vocat, auctoritatè; præsertim cum Theologi omnes post Magistrum sententiarum suis suffragiis confirmassent Empyreum cæli veritatem. Nullus est, qui nesciat, quanti æstimandus sit non ininterruptus, & cõmunis Theologorum consensus. Sumuntur quidem ex hoc in re graui vsque adeo probabilia argumenta, ut refragari temerarium sit, iudice Cano lib. 8. c. 4. conclusiõne 2. Argumento potest esse memorabilis decisio Concilij Viennensis sub Clemente V. ubi opinio, quæ dicit tam parvulis quàm adultis conferri in baptismo informantem gratiam, & virtutes, tanquam probabilior, & dictis sanctorum, & Doctorum Modernorum Theologia magis consonans ducitur eligenda. En quanti habeatur ea opinio, quia conformior Patribus, & Theologis modernis. Quid porò vtilique consonatius, quàm Empyreum.

104

Inquit rursus Caietanus, Empyreum nullibi inueniri in scriptura, Sed Caietanum rogo, an ipse in sacris litteris inuenit primum mobile? Designet vel vnum verbum de eo, & actus sit de Empyreo. Rogo rursus, vbinam doceat scriptura, aquas supercælestes esse primum mobile, tertiumque cælum. Antiqui Astrologi non tertium, sed octauum cælum, illudque indistinctum ab stellarum fixarum sede habuere primum mobile, post noni, & decimi cæli, ex quibus hoc esset primum mobile, comparant notitiam, quin de Chrystallino curarent cælo, aut quin fecerent à nono, & decimo, Recentres verò plerique Astrologi, tot mobilium cælõrum diuisionem exautorare nituntur. Pates, & Theologi frequentissimè aut non interpretantur scripturam de aquis supra cælum astratum, aut volunt aquas supercælestes esse omnino distinctas à primo mobili, quòd putentur vel octauum, vel decimum cælum.

105

Deinde respondeo, Empyreum nomen nullo modo in nouo, ac veteri testamento habetur; sensus autem, & significatio eius ubique habetur, quæ sunt verba S. Epiphani agentis de nomine essentia contra Semianianos hæresi 73. Similia legere est in S. Thoma l. p. q. 29. art. 3. ad 1. loquente de vocabulo persona contendenteque, ponendum esse in diuinis, quia licet in scriptura veteris, vel noui Testamenti non inueniatur dictum de Deo, tamen id quod nomen significat, multipliciter in sacra scriptura inuenitur assertum de Deo: . . . Si autem oporteret de Deo dici solum illa secundum vocem, quæ sacra scriptura de Deo tradidit, sequeretur, quod nunquam in alia lingua possit aliquid loqui de Deo nisi in illa, in qua primo tradita est scriptura veteris vel noui testamenti. Ad inueniendam autem noua nomina antiquam fidem de Deo sig-

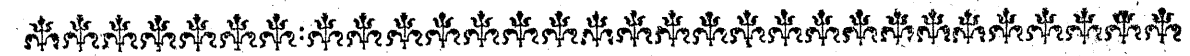
nificantiã cogit necessitas disputandi cū hæreticis. Nec hac nouitas vitanda est, cum non sit prophana, ut potè à scripturarum sensu non discordans. S. Fulgentius in responsione contra Arrianos ad obiectionem 7. ait agens de voce Homouison, Mirum est, quod in hoc nomine sonus tantum à quibusdam attenditur, nec dicti intelligentia vestigatur, cum pleraque non sint antiquius dicta, & pro temporum, causarumque opportunitatibus professioni fidei reperiantur inserta. S. Athanasius in Disputatione cum Arrio inquit, Quoniam res antiqua nouum nomen accepit, non vocabulo nouo noue rei virtus accessit. Hoc virumque requiro, virum res, quæ antiqua est, simulate cum nominis nouitate damnetur? Idem S. Doctor in libro de Decretis Nycænæ Synodi cõtra Eusebium, addit, Impietatem admittere in totum vitium est, etiam si quis variis verbis, ac personificationibus inuentis id conetur conuestire: ceterum pietatem amplecti sanctorum omnium consensu prædicatur, etiam si quis nobis verbis fuerit usus, modo qui loquitur primum obtineat sensum ac per ea, quæ cogitauit, pie velit significare. Et ut millos faciam S. August. Tract. 97. in Ioann. alioque Patres collectos à Didaco Ruiz de Montoya disp. 21. de Trinitate, disp. 60. de scientia Dei, & à Paulo Leonardo Sherlogo parte 2. Responsonum ad expositulaciones contra scientiam mediam sect. 3. n. 12, sect. 4. num. 17. Scribit S. Epiphanius aduersus Arrianos hæresi 69. etiam si non esse hæc vox in scripturis diuinis: . . . attamen licebat nobis propter pietatem vti dictione vtili ad muniendam sanctam fidem. Hæc obiter, ut vnã nominis cæli Empyreum nouitatem à calumnia vendicarem, & ut ipsi non verteretur vitio, quòd in sacris monumentis non reperitur. Regni calorum voce vsus est sæpe cum S. Ioannes Baptista tum Christus Dominus in nouo testamento, quin ea in antiquo fuisset audita, ut notat S. Chryostomus homilia 4. in Marcum, S. Hieronymus ad Math. 3. v. 2. & lib. 1. aduersus Pelagianos, S. Augustinus lib. 19. contra Faustum Manichæum cap. vltimo, S. Thomas (aut quisquis est alius iudicio Vielms in apparatu Posseni) ad Mathæum 3. v. 2. Petrus Damiani in sermone de S. Ioanne Baptista, Moses Bacupha parte 1. de Paradiso cap. 11. Theophylactus in cap. & v. 16. Lucæ, nec non in cap. 17. v. 20. in cap. etiam Ioannis 3. v. 16. Toitatus q. 37. super Math. 11. Et tamen nec vocis nouitas fuit reprehendenda, nec eius sensus alienus erat à veteri testamento; si quidem cælestis patriæ lux promissa fuerat Abraham, & semini eius, docente Ecclesia in defunctorum Missis, & Abraham expectabat fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex, & conditor Deus, vti ait Paulus ad Hæbreos 13. v. 10. Geheanne nomen ad significandum Infernum Damnatorum primum etiam vsurpauit Christus seruator noster, obseruante S. Hieronymo in c. 10. Matthæi v. 28. & v. Beda ibidem, Eucherio lib. 4. in Reges cap. 31. Anne ideo aut Orcum nuper à Christo inuectum somniabis, aut verbi increpitabis translationem, de qua in ceteros alios affatim Barradas tomo 2. in Euangelia lib. 7. cap. 17. Respondeo tertio, Etiam si Empyreum nulla extarent indicia in sacris litteris, non ideo repudiandum fuisse à Caietano; sunt namque multa, quæ etsi non contenta in diuinis, Oraculis, reiecit tamen, sit vt minimùm temeritas, si frequenti Patrum, ac Theosophorum placito iam olim stabilita maneat, sicut vsque ad Caietanum stetit Empyreum.

Sanè

106

Sanè sepe numerò mecum reputanti mihi, quoniam pacto excellentissima veritas tantum in inimicum semet habere suerit; non improbabili ratio, sent reor, apparauit. Omnia scilicet dignoscuntur melius contrariorum comparatione: sic equidem lumen tenebris, sic vita morte sic veritas falsitati comparata plus delectat. oportuit igitur hæcè distans pro suis qualitatibus sibi compotes sortiri patronos, ut neque falsi lareret defensor, nec veri vacaret assertor. Itaque fieret, ut nec ille magis noceret occultum, nec otiosus iste torperet. Sic dixerim cum S. Claudiano Mamercio lib. 2. de statu animæ in principio. Ab aduersario mota questio discendi occasio sepe extitit,

teste S. Augustino lib. 16. de ciuitate Dei cap. 2 qui id confirmauit non incongruo exemplo tam ibi, quam lib. 2. de bono perseuerantiæ c. 20. atque in Pl. 5. 4. v. 2. Nobis minus æqua Caietani de Empyreo existimatio occasio fuit istius cæli existentiam accuratius indagandi, obfirmandi diligentius, & dilucidius explanandi: cumque iuxta Cassianum lib. 1. de Incarnatione cap. 6. veritas ventilat plus rutilet, speramus equidem, maiorem deinceps lucem accessuram Empyreo, si eruditiores alij operam nauent enolendis Sanctorum Patrum monumentis, excitati hæc qualicumque nostra prauia excursionem.

EXERCITATIO TERTIA.

De productione Cæli Empyreum, & de eius antiquitate.

TERTIA iam existentia Empyreum, deuenio ad productionem, & antiquitatem.

SECTIO I.

An Empyreum sit quid improductum, & æternum.

1 Augustinus Steuchus Eugubinus in Cosmopeia ad c. 1. Genesis fol. 11. ac 29. Recognitione Veteris Testamenti ad idem caput à fol. 98. Commentario Pl. 67. fol. 156. & denique Tract. de rebus incorporeis, ac inuisibilibus ait, Empyreum esse quid increatum, & æternum. Steuchi Crudum hoc dictum peracerbè tractant Catharinus, Nannius, Vielmus, Ystella, Martinengus, Pererius, Bonfrerius, Leonardus Marius, Augustinus Tornelli Salianus, Henricus Spondanus in c. 1. Genesis, Genebrardus lib. 3. de sancta Trinitate, Senensis lib. 5. Bibliothecæ sanctæ, annotatione 4. Posseni in apparatu sacro tom. 1. agens de hoc Authore, Dominicus Bañez 1. p. q. 66. art. 3. Molina in 1. p. q. 10. art. 3. tursus disp. 3. de opere sex dierum, Suarez in tract. de eodem opere lib. 1. c. 4. n. 9. Valentia tom. 1. disp. 5. q. 2. puncto 1. Tannerus tom. 1. disp. 6. q. 2. dub. 4. Raynaudus Theologia naturalis disp. 1. q. 3 art. 1. n. 49. Hugo Sempilius lib. 10. de disciplinis Mathematicis cap. 1. n. 3. Petanius tom. 1. Theologicorum dogmatum lib. 3. cap. 5. art. 3. Duallius tract. de quatuor nouissimis q. 4. art. 2. Leo Allatius in notis ad Eustathium pag. 25. Escalante in Clypeo Concionatorum lib. 8. cap. 3. Thomas Puis à Ponte in 1. p. q. 10. art. & dub. 3. n. 7. Antonius Zara in Anatomia ingeniorum sect. 14. membro 12. pag. 531. Vincentius Regius lib. & cap. 4. Euangelicarum elucidationum n. 4. Maximilianus Sandæus lib. 1. Theologiæ Mysticæ commentatione 13. Exercit. & disquisit. 1. Auerfa q. 31. Philosophiæ sect. 7. alijque complures Theologi, & in Indicibus librorum Expurgandorum pro Catholicis Hispaniarum Regnis iamdiu iussum est expungi, vt & in Romano.

2 Ait Daniel Malonius in 2. dist. 2. disp. 7. exponit Steuchum de cælo Deitatis, seu de claritate, quæ tripliciter Deus, & hoc pacto liberat ipsum à censura, qua communiter inuritur; abusum tamen P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1.

nomine fatetur. Expositio Malonij consonat ijs, quæ Steuchus habet in Plal. 67. vbi pro gloria Dei vsurpat Empyreum. Alia notat Suarez n. 7. in fauorem illius interpretationis, cui certè alia con tradicunt, quæ congerit in n. 8. Quare iure merito vocat perplexam, & inuolutam Steuchi mentem. Nec poterit non vocare, qui legerit fol. 1. Cosmopeiæ, Mundum qui dem æternum non esse, æternumque nihil esse posse nisi Deum, sit omnium rationum concursus manifestum, & irrefragabile.

Claudius de Sainctes, Repetitione 4. de Eucharistia clariùs expressit, quod balbutit Augustinus Steuchus, ait namque fol. 153. Quid verò sit (Empyreum cælum) secundum scripturas, & creaturarum ordinem, atque contemplationem, probabilis respondetur, non statuum esse aliquod corpus, aut aliquem locum corporeum, aut aliquid denique creatum; sed lucem increatam à diuinitate emicantem, beatitudinis nostræ, & gloria fontem; breuiter id esse, quod erat obique, antequam mundus corporeus esset conditus. Nihil enim ibi cogitari debet mundanum, ac creatum, cum creatio à mundi caperit origine, sed quemadmodum mundus sua existentia effecit sibi locum proprium, cum non ante esset locus, aut corpus, quo ambiretur; ita nec ultra mundum fuerit necesse, fingere esse aliquod corpus, aut loci planitiem aliquam creatam, in quam recipiantur Angeli, & beata corpora. Sed vt de mundo diximus, ita existimari debet, Angelos, quam primum extiterunt ex Dei nutu, ipsa sua existentia definisse sibi locum, & corpora, quam primum supra mundum peruenerunt, sua presentia etiam circumscribere sibi locum inra Dei lucem, & gloriam, ad cuius frustrationem admittuntur, & propter huiusmodi creaturas, quæ eo prouehuntur, ac Dei peculiarem manifestationem, calum & locum cognominatur, quamuis per se, & absolute res illa considerata, neque corporeus locus, neque locus creatus existat, sed lux diuina, purissima, & simplicissima extra mundum illucescens. Subiungit paulò post, Non sum nescius à Talmudicis, & Rabinis Hebræis, à Christianis quoque nonnullis Græcis, & Latinis de cælo Empyreo sermonem haberi tanquam de vero cælo creato, & loco amplissimo. Nolim ego resistere obstinatius multorum Scriptorum, & Theologorum opinionibus, præsertim cum nihil veritati commodes, vel incommodet si calum

E 2

illud

illud censetur creatum, vel etiam corpus habeatur, vel non, suo quisque utatur arbitrio, non impedit; sequatur quisque in utramque partem, quos volent Auctores, cum non desint. Addit post pauca. Scio, veteres non nullos Theologos de isto cælo solitum esse loqui, ut de creato loco. Sed si cui arriserit illa, que nihil magis probatur de isto cælo sententia &c. Pro qua concludit fol. 154. Ceterum, ut tandem finiam disputationem de cælo Empyreo, quod Christus penetravit scripturis, & bene consultis Patribus magis consentaneum credo, non esse corpus, neque quicquam conditum. In quo fatetur se suffragari Steucho. Quia verò qui contra hunc defendunt, Empyreum esse quid creatum, toti insistent in eo, quod oporteat, vel deum esse, vel creatum quid, occurrit Sainctesius scribens, *Quod sicut ante creationem nihil profusus erat præter Deum increatum, & oportuerit creaturas primas ibi, ubi erat solus Deus, & non aliud, recipi: ita nihil absurdum esse, si dicamus, non solum ipsas primas creaturas, sed Beatorum corpora, ac totam mundi machinam nulla alia interposita creatura, ibi, ubi erat solus Deus, recipi: alioqui si creatura non potest existere nisi in alia creatura, ibitur in infinitum. Quod si necesse est, aliquam creaturam ibi, ubi solus Deus erat, contineri, & sustineri, cur non & Christi corpus, creatura omnium excellentissima, & Angelos, & alios spiritus, ac Beatorum corpora ibi, ubi solus Deus est sine alia interiacente creatura collocari credemus?* Hactenus prolixè ex Sainctesio, vt ipsius sensus, & Steuchi (si idem censetur,) planius inano resceret, & appareret. Franciscus Patritius lib. 4. Paucosmæ viderit esse consimilis mentis, vt & Conradus Vorstius apud Sandæum suprâ, & in Hidro Hollando pag. 35.

4 Nostra contra eos triplici continebitur assertio. Sitque primum, Empyreum cælum est ens à Deo productum. Secundum, Empyreum non existit ab æterno. Tertium, Empyreum est locus positivus, ac corporeus, & non spatium tantum imaginarij. Triplex assertum probatur simul ab auctoritate tum ex cap. & v. 1. Genesis, *In principio creauit Deus calum.* Quibus in verbis designatur, Empyreum siue solitariè, siue simul cum sydereo, vt expensum est in n. 4. Exercitationis centerminæ: tum ex Pl. 18. v. 4. *Laudate eum celi calorum: quia ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt.* Vbi cæli calorum sumuntur pro Empyreo, vt & in lib. 2. c. 9. v. 6. *Tu ipse Domine solus, tu fecisti calum, & calum calorum.* Vt omittam illud Genes. 2. v. 4. *Ista sunt Generationes celi, & terra, quando creata sunt in die, quo fecit Dominus Deus calum, & terram.* Exodi 20. v. 11. *Sex enim diebus fecit Dominus calum, & terram, & mare, & omnia, que in eis sunt.* Pl. 8. v. 4. *Quoniam videbo calos tuos opera digitorum tuorum, Lunam, & Stellam, que tu fundasti.* Pl. 101. v. 6. *Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cali.* Machabæorum lib. 2. c. 7. v. 28. *Peto, nate, vt aspicias ad calum, & terram, & omnia, que in eis sunt, & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus.* Nam in promptu esset respondere, nullo ex his testimoniis comprehendi cælum Empyreum. Forsitan magis fauet illud Seruatoris apud Matth. 25. v. 34. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* De quo testimonio plura inferius.

5 Probatur etiam à ratione primum, & secundum assertum, quia docente Fide Catholica, nihil positivum reale existens à parte rei, distinctum à Deo est improductum, & æternum, est enim Deus vnus

vnuerforum principium, creator omnium visibilium, & inuisibilium, spiritualium, & corporalium, qui sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis vitam, & de nihilo condidit creaturam spirituales, & corporales, vt dicitur in Oecumenico Concilio Lateranensi sub Innocentio 3. & refertur in cap. Firmiter. De summa Trinitate, & fide Catholica. Imò innumeris ferè Theologi, ac Philosophi Christiani tenent, repugnare creaturam, etiam permanentem, quæ existat ab æterno: eorumque opinio magnum, nobileque habet patrocinium ab auctoritate Sainctorum Patrum, quos inter S. Basilius, perperam adductus ab Steucho, & Sainctesio pro æternitate Empyreici, ait lib. 2. contra Enoomium. eiusdem amentia esse, id, quod æternum est, creatura attestari, & creatorem hac professione priuare. Rursum sermone in ea verba: *In principio erat verbum (sic fertur) Non igitur in principio humanum erat verbum. Sed neque Angelorum esse potest, omnis namque creatio inferior auctore est, principium à creatore accipiens.* Concinunt S. Aug. & S. Fulgent. ille contra Felicianum c. 7. *Creatura est ex eo, quod adhuc non est, aut aliquando non fuit, rei cuiuslibet corruptibilis, quantum in se est, omnipotentis Dei voluntate facta: substantia: hic lib. 2. ad Trasimundum Regem c. 6. Claret, omnem omnimodis creaturam, vt potè profusus ex nihilo factam, initio non carere, cuius origo sola creatoris voluntate, & potestate, quando faciendam indicauit, qui mutabilitatem operum dispositionem semper immutabilem habuit, substantia cognoscatur ex nihilo, que tamen nunquam fuerit, priusquam initio creationis extiterit. Dices me deficeret, si Patres alios frequenter lectione obseruatos vellè hic reponere. Cum ergo Empyreum sit quid productum à Deo, & ab hoc distinguatur vt quid positivum reale existens à parte rei, sequitur, non durasse ab æterno. Quod autem sit quid positivum reale existens à parte rei, & distinctum à Deo, probatur manet in Exercitatione p. oxima; ex qua tota non minus constat, esse locum positivum corporeum, & non spatium tantum imaginarij. Et verò tamen præfato Auctori concederem, Angelos, hominesque glorificatos existere in spatio imaginatio, non ideo auerterem ipsi neganti cælum Empyreum, quod sit productum à Deo in tempore, & locus corporeus, fixus, ac immobilis, aptus intra se recipere Angelos, hominesque beatos. Franciscus Patritius significare videtur, Empyreum esse eius conditionis, quale confictum est imaginarij spatium à nonnullis antiquis, quorum meminit Cardin. de Lugo disp. 5 de Eucharistia sect. 4. n. 84. ens scilicet reale, diffusum immensè, & penetrabile cum omnibus corporibus, quæ in illo locari possunt. Sed hæc somnia sunt, & indigna profusus, in quorum refutatione absumatur tempus.*

6 P. Albertinus disp. vnica de Prædicamento vbi q. 1. excogitat, spatium imaginarij non esse quid negatiuum, neque quid reale, neque item quid ratione nostra confictum; sed tamen esse quid positivum medium inter reale, & rationis, aptumque ab æterno recipere, aut definire corpora, & spiritus, de pendentque præterea aliquo modo à Deo, quia etiam non sit ab ipso factum, neque potuerit fieri, neque possit vnquam destrui, nihilominus, Deo, per impossibile deficiente, deficeret. Quo paradoxo, si quis vellet lenite imaginationem Sainctesij, nosque distingere, dicemus, & illud nobis ingenter displicere: & permisso adhuc illo, non idcirco negandum, Empyreum tale esse, quale paulò ante proposuimus. Displicet quidem ingenter. Nam ex S. Augustino

Omnis

Omnis substantia. (Seu, quod idem est, omnis entitas positiva) qua Deus non est, creatura est, & qua creatura non est, Deus est. Ita in lib. 1. de Trinitate cap. 6. Idem S. Doctor in Enchiridio c. 9. tradit: *nullam esse naturam, que non aut ipse Deus sit, aut ab ipso.* Et in tractatu super Psalm. 85. *Exceptio Deo, quicquid aliud est in natura rerum, factum est à Deo.* in tract. etiam 1. super Ioannem semel, & bis hæc iterat. In Enchiridio cap. 9. ait: *Nullam esse naturam, que non aut ipse sit Deus, aut ab ipso.* Imitatus est suum Magistrum S. Fulgentius de fide ad Petrum cap. 3. dicens: *Principaliter itaque tene, omnem creaturam (forte à natura?) que non est Trinitas Deus, ab ipsa Trinitate, que solus Deus æternus, & verus est, creatam ex nihilo.* S. Iustinus in expositione fidei ait, *ac primum quidem ea, que sunt, diuidamus, inuenimus enim in id, quod creatum est, & in id, quod non creatum, diuidi omnia. Si quidem est in iis, que sunt, id vel natura non condita est, vel condita, &c.* Addit post modum. *Hæc itaque constituta diuisione, & hoc confirmato, inter diuinitatem, quoniam hoc non est creatum, ac naturam eam, que creata est, nihil interiectum esse, certè omne, quod ab ea natura, que condita est, differt, non à diuina distat.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 7. Dialogorum de Trinitate, rogatus ab Hermia: *quoniam tandem esset natura illa, que neque Deus est, neque creatura? Nullum enim opinor omnino medium. Vna enim perfectissima differentia est, que distare facit naturam Deum, & creaturam, & nihil aliud in his, que esse creduntur videri quis, quam hæc, & sola; an præter hæc ipse aliquid admittendum cogitas?* Respondet, *Minimè, o Amice, omnia enim per filium facta esse, dicit diuina scriptura; atque adeo si qua res ab omnibus separetur naturaliter, effugiet etiam hanc paruitatem, quod facta sit, sed ob naturam propria excellentiam Deus existere cognoscatur, & veritas iterum nobis non elaboratur. Nam si quid non est Deus secundum naturam, erit omnino inter facturas.* Idem S. Cyrillus lib. 1. in Ioannem cap. 6. *Cum verum omnium naturam diligenter consideramus, Deum, & creaturam & nihil ultra hæc aliud conspiciamus; quicquid enim natura Deus non est, id certè creatum est; ac rursus quicquid creatum esse, negatur, id certè Deus est.* S. Gregorius Nyssenus lib. 12. Contra Eunomium tradit, *nihil esse increatum præter diuinam naturam.* Authot de cognitione veræ vitæ inter opera S. Augustini cap. 7. pronuntiat, *Nihil præter creatorem, & creaturam existere.* S. Alcinus Auitus apud Petauium, *Nihil omnino esse præter duo; id est, creatorem, creaturamque sæpe definitum esse.* Faustinus Præbyter lib. contra Arrianos cap. 7. *Omne, quod est, aut diuinitas est; aut creatura.* Ferrandus Diaconus Carthaginensis, in epistola ad Anatolium, *omnis res, aut Deus est, aut creatura. Si Deus est, creatura non est, si creatura est, Deus non est.* Inuenies concordantes alios Patres in Ioanne sapiente, cognomento Cyparistota, Decade 8. de Infinitate Dei in creaturis c. 10. *Qui omnes, & cum ipsis Princeps Theologorum S. Thom. q. 3. de potentia, art. 3. in corpore constanter asseruerant, nihil positivum esse medium, inter creatum, & increatum, item omne positivum, quod non est Deus, esse creaturam; solumque Deum esse improductum, & ab æterno existere, quia scilicet omnia, quæ non sunt Deus, facta sunt per ipsum, & sine ipso factum est nihil.* Id est, quicquid præterea adfertur, verè non est, vt communiter intelligitur S. Ioannes Euangelista c. 1. v. 3. Gordiano hoc modo Steuchum impli-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

cant non minus acutè, quam frequenter posteriores Theologi.

7 Vielmus in suspicionem vocat hæreseos Arnaldi de Villanoua aientis, aliquid esse, æternum præter Deum, & aliquid esse, quod non creator sit neque creatura. Sic ex Vielmio refert Auerla, qui in locum Arnaldi Brixienfis successerunt Villanouanum Nam Prætolus Sanderus, & Gualterius, non Villanouano Medico Iacobi secundi Regis Aragoniæ, sed Brixienfis eiusque Magistro Petro Abacardo hæresim memoratam impingunt. Longè sum, vt Albertino eandem notam inuram; crediderim namque loqui de sub illo spatio imaginatio, non aliter ac plures grauissimi Auctores de rerum creabilium essentia, quas ante existentiam dictitant non solum habere ab æterno potentiale esse in omni potentia diuina, sed in se etiam quoddam esse dominatum, intrinsecum, ac positivum distinctum ab ente tam rationis, quam negatiuo: audiunturque sine scandalo, & sine calumnia erroris. Verumtamen ob adducta ex Patribus, variasque rationes, quæ huius loci non sunt, & partim habeantur apud Nostros Martinum Bresserum lib. 1. de cōscientia c. 16. n. 135. Petrum Vuadingum disp. 2. de Incarnat. dub. & n. 1. toto cælo recedo ab opinione Albertini.

8 Vt rursus in Steucho subodorantur multi alium errorem, cuius meminit S. Gregorius Magnus lib. 18. Moralium cap. 28. & cui se deuouerunt Armeni, Petrus Abacardus (qui tamen postea resipuit, si in eo fuit aliquando errorè, nam in operibus, quæ extant, non inuenitur) Arnoldus Brixienfis, Almericus, & Recentes Græci Schismatici putantes, diuinam assentiam non posse in se videri à Beatis, sed in quadam luce, à charitate effluente ex ipsa, vnde cautè legenda sunt illa Claudij verba, *Sed lucem incretam à diuinitate emicantem, beatus in ipso nostra, & gloria fontem.* Quibus verbis similia sunt hæc Gregorij Palamæ Græci apud Brouiū in Annalibus Ecclesiasticis, an. 1337. n. 8. *Est quidem lumen illud diuinum & increatum & Deitas à sanctis nominatur; sed non est substantia Dei, sed operatio, & gratia, & gloria, & splendor ex diuina substantia in sanctos missus. Omnes enim sancti tam homines, quæm Angeli vident quidem gloriam Dei experiri temporis; substantiam verò Dei nullus neque homo, neque Angelus vidit, aut videre potest.*

9 Obiiciebat Steuchus aliqua sacra pagina testimonia, vt ex relatione eorum, qui ipsius nondum expurgata opera legerunt, comperit nobis. Sed illa testimonia intelligenda sunt non de cælo Empyreo, sed de increato Deitate amittit lumen sicut vestimento Pl. 101. v. 2. *Lucemque inhabitantis inaccessibilem.* 1. ad Timotheum 6. v. 16. *Quod autem Deus vocetur cælum increatum, affluenter ostendunt Cornelius in Daniel. c. 13. v. 9. Aloysius, Nouarinus lib. 1. Schediasmatum sacro prophano, c. 3. & Iosephus Stephanus Episcopus Otioianus in lib. 1. Machab. c. 2. v. 37. causas ob quas sic dicatur. deducit affluentiùs Guilielmus Parisiensis in secundæ partis de vnuerfo part. 2. c. 82. & 86. Deus etiam nuncupari consuevit lumen iuxta Pl. 35. v. 27. *in lumine tuo videbimus lumen.* Sed vt notat S. Gregor. vbi suprâ: *illi simplici, & incomprehensibili essentia non est aliud claritas, aliud natura.* Attribuendi Deo hoc nomen complures ex Patribus rationes colligit Cyparistota Decade 6. de apparitionibus diuini luminis. Et si verò Pl. 144. v. 13. *Regnum tuum, regnum omnium seculorum,* interpretemur de cælo Empyreo, exprimitur ibi solum modò huius æternitatis à parte post.*

E 3

Deinde

10

Deinde obiiciebat Steuchus, mundi inuisibilis factum appellari à S. Basilio in loco ad n. 14. exarando, *æternum, & perpetuum*. Cui consonat S. Clemens appositus n. 12. *Exercit. Superioris, affirmans, Empyreum esse æternum, & perpetuum*. Cæterum, & *anum nonnulli iam æterni appellatione dignantur, quoniam ex eo, quod est semper, nominationem hanc sortitum est*. Sic respondere ipse S. Basilius lib. 2. contra Eunomium, & non paucis exemplis demonstrant Christophorus Gillius in 1. p. lib. 2. tract. 1. c. 1. Cerda in aduersariis factis c. 80. num. 14. folere vocari æternum, quod magnæ est antiquitatis, & quod sine caret, licet non exordio. Psalmo 76. v. 6. anni, qui fuerunt ab Adam, nuncupantur *æterni*, & Psalmo præcedenti v. 5. montes appellantur *æterni*, vt & *colles*, Genesis 49. v. 26. In te passim, obuia motam non facio. Quia ergo Empyreum antiquissimum est, semperque duraturum, ideo vocatur æternum à sanctis Basilio, & Clemente. Ex quibus prior in eodem loco docet, aduersus Gentiles Philosophos ab æterno non fuisse cælum vnà cum Deo, neque quiduis aliud.

11

Sanctus opponit S. Hieronym. in c. 4. ad Ephesios, S. Augustinum de sermone Domini in monte Eusebium Cæsariensem in vita Constantini lib. 4. c. 69. sed primi verba aliò tendentia dabo in Exercit. 20. tertij etiam ibidem. Secundum iam exposuit S. Thomas, vt animaduertam in Exercit. 21. Magis in speciem fauent alia S. Augustini verba, quæ extant, tum in lib. de cognitione veræ vitæ, (si hic liber sit Augustinus) tum in lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 2. Nam in priori libro ait: *sicut igitur spiritus nunc nullo corporali loco sustentatur, ita quoque non est necesse, vt tunc spirituale corpus aliquo loco fulciatur, non enim insensibile corpus spiritus, sed spiritus corpus vegetat. Igitur nullus locus spirituale corpus fulcit, quod omni elemento subtilius erit; sed vt spiritus illocaliter in summo spiritu Deo subsistat, nisi forte hoc pro loco accipiatur, quod substantialiter, & personaliter circumscriptur. Amplius: aut in hoc corporeo mundo Sancti manentes Deum videbant, aut extra mundum erant? Si extra mundum fuerint, tunc nulla elementari materia stantes, vel sedentes sustentantur, quia nullum elementum extra mundum comprobatur. Qui enim terram, vel aquam ibi esse credit, nimis terrenus fluidus despicit. Si autem aerem, vel ignem ibi esse arbitrat, grauitate à mobilitate aeris, & ignis ipse instabilis irrisus conspiciatur. Ergo extra mundum nulla materia fulciuntur, vbi nulla materia inuenitur. Si autem in hoc mundo erunt, similiter nulli elemento localiter stando, vel sedendo inhærebunt, quia aquales Angelis erunt. Cum igitur spirituales sint, in summo spiritu, spiritualiter, non localiter manebunt. Hactenus ex priori libro cap. 45. Deinde in posteriori inquit, Si autem queritur, cum anima de corpore exierit, vtrum ad aliqua corporalia loca feratur, an ad incorporalia corporalibus similia, an verò neque ad ipsa, sed ad illud, quod est corporibus, & similitudinibus corporum est excellentius? Citò quidem responderim, ad corporalia loca, eam vel non ferri, nisi cum aliquo corpore, vel non localiter ferri. Iam vtrum habeat aliquod corpus, cum de hoc corpore exierit, ostendat qui potest; ego autem non puto, spiritualiter enim arbitror esse, non corporalem. Ad spiritualia verò pro meritis feruntur, aut ad loca pœnalium similia corporibus. Scibi S. Augustinus, quem, vt aduertit Suarez tom. 2. in 3. p. d. 42. lect. 2. v. Dices spiritualitas ammarum rationalium, sæpe habuit dubium circa existentiam in loco corporeo, dum*

sunt separata. S. Thomas in 4. dist. 45. q. & art. 1. ad 1. responderet, quatenus S. Augustinus in postremis verbis, & Boethius in similibus, vt & S. Ambrosius lib. de Paradiso cap. 1. Patresque alij apud Petauium tomo. 3. Theologorum dogmarum lib. 1. de Angelis cap. 13. à n. 5. voluerint, incorporalia non esse in loco modo aliquo nobis noto, & consuetudo, secundum quod dicimus corpora proprie in loco esse, sunt tamen in loco, modo substantiis spiritualibus conuenienti, qui nobis planè manifestus esse non potest. Antiqui Theologi dū ad præallegatam Distinctionem agunt de receptaculis animarum post separationem à corpore, ita fermè responderet, sed delectabit audire Ioannem Bachonium in 4. dist. 47. q. 1. art. 3. cum dicit Augustinus, quod Angelis, & animæ sanctorum viderent Deum extra omnem locum corporalem, & quod regnum calorum, & Paradisus non sunt loca corporalia, mysticè loquitur, accipiendo regnum calorum, & Paradisum pro ipsa visione intellectuali; de qua certum est, quod non requirit locum corporalem. Per hoc tamen non excludit, quod accipiendo terram calum non figuratè, sed realiter, quin sit locus corporalis alius, quam sphericum calum, vel aerem. Hæc Bachonius. Iam ad auctoritatem ex libro priori dico, intendi ibi præcipuè, quod corpora glorificata non indigeant secundum se circumscriptione loci corporis, & vt summum, quod existant in spatio imaginario supra mundum corporeum; siue autem vnū, siue alterum, siue vtrūque concedatur, non inde concluditur, actum esse de cælo Empyreico loco creato, & corporeo.

12

Rursum opponit Blandius S. Gregorium Nazianzenum in 1. epistola ad Cleodionum Præbiterum, quo loci scribit: *Si quis dicit, carnem nunc esse depositam, & Deitatem esse corpore madatam, & non cum eo, quod accepit, & esse, & venturam esse, presentiam aduentum non viderit. Vbi enim nunc est corpus, nisi cum eo, quod id assumpsit? Neque enim, vt negantur Manichei, in sole est depositum, vt honoretur propter ignominiam, vel in aere effusum est, & dissolutum, & vocis natura, & odoris fluxus, & fulgoris minimè consistentis cursus. Tantum Nazianzenus. Sed subiungit Claudius, Hic Author constituit corpus Christi cum aliis extra mundum corporum caelestium. Insigniter fallitur Claudius. Nam S. Nazianzenus non aliud ait, quàm verbum diuinum permanere vnitum corpori, quin hoc relictum sit in solis globo post Ascensionem ad cælum, aut quin sit atrenuatum, & sparsum in aerem. Hinc verò neutiquam infertur Christi corpus ex sententia Nazianzeni existere extra omnem locum, corporeum, & caelestem.*

13

Adiicit Sanctus, Fortasse ad id alludit Paulus, cum non habituros domicilium scribit non manu factum, sed æternum in caelis. Manu factum enim ferè legitur apud Apostolum pro condito simpliciter. Sed sanè Apostolus vtrūque verbum Manu factum, pro facto manibus hominum; traditque nostram domum in caelis æternam fore à parte post, humanaque opera non cõfictam, siue sermo ipse sit de corpore glorificato, quod erit quasi animæ domus, siue loquatur de loco caelesti, in quo, seu in domo, habitabunt beati homines. Denique repetit sepe Author assertio nescio quid de lumine, quod viderunt Apostoli relucere in Christi transfiguratione; allegatque Nostrum Franciscum Turrianum disputantem in Antropogetico pro residentia Pastorum, an esset creatum quid, an increatum; Testatur citari à Turriano aliquos Patres, ipseque

ipseque adnectit alios ad probandum fuisse increatum; sed concludit his verbis: *Verum tot Patrum testimonia rectè sunt intelligenda, non quasi quod proxime, & directè viderunt Apostoli, fuerit ipsa diuina essentia, vel aliquid increatum, sed quod representabatur, & inerat lumini, quod apparebat, esset Deus, & lux increata, qua per lumen creatum tanquam per aliquod subiectum creatum crebatur, quatenus à creatura cerni potest*. Ingenue fateor, præteruolant hæc meum captum, veteoque, ne colludant cum Armenorum, & Græcorum errore de quo in num. 8. Certissima debent duo esse, primum, Apostolos testes transfigurationis Christi non vidisse diuinitatem, lumenque increatum diuinæ essentia. Ita notant Goffridus Cardinalis in tract. de corpore & sanguine Domini, Maldonatus, Cornelius, Adamus Contzen. in cap. 7. Matthæi v. 2. & Maldonatus inquit, *Fuerunt nostris tempore viri eruditissimi duo, qui existimauerunt, Apostolos in Transfiguratione Christi vidisse diuinitatem. Minimè tamen illis assentior; neque vllum veterem Authorem ita sensisse credo, & ita sentire periculosum esse arbitror*. Secundum, lucem ab Apostolis conspectam, creatam, & corpoream fuisse, emanantemque à diuina subsistentia, & beata anima Christi modo explicato à P. Suario 3. p. in Commentario ad art. 2. q. 45. Primum, & secundum docetur, & confirmatur ex Ecclesiæ Patribus à Ioanne Cyparissio in decade 6. cap. 4. & 5. neutrumque negari potest, nisi ab eo, cui Gregorij Palamæ placuerit error, de quo Brobius in Annalibus Ecclesiasticis anno 1337. num. 8. Spondanus in eisdem Annalibus eodemque anno num. 11. & anno 1350. à num. 19. Non sileo, Turrianum nostrum grauitate conqueri in memorato Antropogetico, quòd quidam ipsi affinxissent entitatem mediam inter incretam, & creatam. Sic à Raynaudo obseruatum inuenio, nam opus illud Turriani meas ad manus non deuenit, nec dinumeratur à Possuino in apparatu sacro, à Philippo Alegambe in Bibliotheca scriptorum Societatis Iesu.

SECTIO. II.

An Empyreum sit productum à Deo ante mundum visibilem? Sugillantur duo errores de supremo Cælo, & Paradiso Cælesti.

14

EX A medio Minosita raptu 1. suæ Apocalypsis referri ab Abrahamo Bronio tom. 18. Annalium Ecclesiasticorum anno Christi 1471. num. 40. & Nolstro P. Cornelio à lapide in cap. 1. Apocalypsis S. Ioannis v. 4. quædam reuelatio, in qua traditur, *Angelo simul cum cælo Empyreico fuisse creatos sensibilem S. Basilius homilia 1. in Exameron inquit: Erat sanè status quidam mundi generatione superior, abstractis illis à concretionem materia potentis, mundo præstantioribus, pro decore accommodatus, temporis etiam conditione anterior, æternus nimirum, ac perpes. Creaturas autem in ipso Creator omnium, atque opifex perfecit, lucem spirituales eorum beatitudinis accommodam, qui Dominum amant, naturas rationis vi maxime præditas, atque inuisibiles; omnesque beatarum mentium ordines, quotquot*

nostra mentis quantalibet dixeris, facultatem excuperant, quorum nomenclaturâ quidem possumus inuenire. Et hæc substantiam complent mundi illius inuisibilis. Rursum homilia 2. *Arbitramur sanè, si quid erat, ante mundi sensibiles, atque corruptibiles constitutionem, id in lumine nimirum fuisse. Neque enim Angelorum dignitates, neque caelestis exercitus vniversus, neque omnino si qua natura sunt participes rationis, aut nomen sortita, aut nomine carentes, spiritusque subministrantes debebant in tenebris, sed in hac commodissima sibi luce, latiusque spiritualium statum habuerunt. Neque loquitur deluce increata, & diuina, quemadmodum S. Gregorius Nazianzenus oratione 43. in Dominicam nomam, Nicetas ibi, Procopius in cap. 1. Genesis; sed decreta, & corporea, vt ostendunt hæc verba paulò inferius, *Calum igitur cum factum esset Dei sanè imperio, suoque quaqua versus ambitu expansum, vi sua complexu circumferentia; qua excepturum erat, quasi interiori quodam sine completereur ea, & contineret, corpus continuum obtinens, ab externisque sufficiens interna se iungere, comprehenditum à se locum necessario carentem lumine reddidit, tenebrisque, interno intercesso splendore, & intercepto obscurauit*. Non excluderet sua opacitate firmamentum lucem mundi inuisibilis, nisi hæc esset corporea, & opposita tenebris corporalibus, de quibus agit Moyses. Ideo autem S. Basilius vocat spirituales, vt sic discernat à luce mundi visibilis. Conferunt Basilio S. Cæsarius Dialogo 1. S. Ambrosius lib. 1. Exameron cap. 8. Theodoretus in Genesim q. 6. Georgius Cedrenus initio compendij Historiarum. Beda etiam super exameron producit in medium Baslij placitum, nec refellit, sed potius confirmat testimonio Sact. Clementis Romani.*

15

Est illud valde conforme alteri inter Patres familiari de creatione Angelorum ante mundialem hanc machinam. Patrum Cathologum apponunt Sixus senensis lib. 5. Bibliothecæ sanctæ annotatione 5. Ioannes Baptista Poza in elucidario Deiparæ lib. 4. tract. 2. c. 5. Ludouicus de la Cerda 1. de excellentia caelestium spirituum cap. 8. & vtrius S. Thomas 1. p. q. 6. art. 3. ad 1. *Omnes Doctores Græci hoc concorditer sentiunt, quòd Angeli sunt ante mundum corporeum creati*. De quo neminem fidelium dubitare, asseuerat Cassianus collatione 8. cap. 7. Latinos nonnullos Patres, & Græcos Doctores imitati sunt Genesius in initio Chronologia ætate 1. Catharinus opusculo de gloria honorum Angelorum, conclusionem 1. Honorius Augustodunensis l. & c. 2. de mundi imagine, Arnoldus Carnorensis in tract. de operibus sex dierum, Hieronymus ab Oleastro præfatione ad c. 1. Genesis, Hieronymus Oserius lib. 1. de Christiana nobilitate n. 8. & nuptimè Hieronymo columbo lib. 1. de Hierarchia Angelica, atque humana cap. 2. n. 12. extraneum à veritate non videretur, si diu ante primam illam diem, in qua facta est distinctio lucis, & tenebrarum, conditi dicantur Angeli vnà cum cælo Empyreico, & primo mobili, ac terra seu potius materia prima significata terræ nomine.

16

Sed & in fauorem productionis Empyreici ante primum mobile, ad terram adiungere quis potest S. Hieronymum, dum in questionibus, siue traditionibus Hebraicis librorum Genesis scribit, *Ex quo manifestissime comprobatur, quod prius quam calum & terram Deus faceret, paradysum ante condiderat, sicut & legitur in Hebræo; Plantauerat autem*

Deus paradysum in Eden à principio. Nam cum hoc Maximi Doctore verba nequant intelligi de paradiso terrestri, videntur accipienda de Cælesti, ac Empyreo.

17

Tenendum omnino est, Empyreum non esse productum à Deo ante mundum sensibilem. Probabit quis primò ex Ecclesiastico dicente in cap. 18. v. 1. *Qui vivit in æternum, creavit omnia simul.* vbi Tò *simul*, vel significat aliquod breue temporis spatium, putà sex dierum, vel significat ea, quæ Deus fecit per strictam Creationem, fecisse in eodem instanti, exceptis animabus rationalibus, quas noviter semper creat. Et iuxta alterutram significationem infertur, Empyreum non productum à Deo ante sex dies. Sed hæc probatio non est admodum efficax, tum quia particula *simul* significat fortètan ibi idem, *ac æquè, pariter*; tum quia exponi aptè potest de simultaneitate morali, quatenus Empyreum non sit conditum multò ante sex dies: nec inusitatum est, dicere, fieri, aut existere simul ea, quorum vnum modico temporis intervallo præcedit aliud; tum quia non constat de Empyrei stricta creatione secundum se totum, nempe secundum materiam, & formam; quin potius hanc fuisse præse generatam, multòrum fert opinio, cui nos adhaeremus in sect. 5. Exercit. 6. Probabit quis secundo, ex verbis Christi 8. Ioannis v. 44. vbi de Diabolo, *ille hominida erat ab initio, & in veritate non stetit.* Peccavit ergo Diabolus ab initio. Ast statim, ac peccavit, detrusus est in Tartarum, vt colligitur ex Isaia 14. Lucæ 10. Apocalipsis 12. & 2. Petri, nec non Iudæ 7. 6. Ergo ab initio creationis Angelorum existeret Infernus, & consequenter reliquus mundus corporeus quo ad elementa saltem, & cælum, cælumque Empyreum. Sed neque hæc argumentatio est efficax, neque attingit scopum, conuincit namque vt summum, Angelos non diu creatos ante Infernum, & cælum Empyreum, quin vllatenus conuincat, quod opus erat, videlicet, omnia ista producta fuisse simul physice, & non ante cæteras partes machinæ mundalis.

19

Validior probatio desumitur ex primoribus verbis Genesios, *In principio creauit Deus cælum, & terram.* Nam illud *In principio* significat in litterali sensu, Deum initio temporis, ac primum, & ante omnia opera ad extra creasse cælum, & terram. Aliunde cælum simul cum terra productum, aut est solum Empyreum, aut ipsum, & sydereum, vt in num. 4. & in alio anterioris Exercitationis, ibi citato deducebam. Hinc S. Thomas 1. p. q. 46. art. 3. in corpore ait, ob ea Genesios verba *quatuor poni simul creatas, scilicet cælum Empyreum, materia corporalis, qua nomine terra intelligitur, tempus, & natura Angelica* docetque excludi eisdè verbis errorem dicentium, *corporalia esse creata à Deo mediatis creaturis spiritualibus*, si quidè quatuor illa sint simul producta ante omnia à Deo proindeque creaturæ corporales non sint conditæ mediatis spiritualibus. Quo discursu videtur nõ minus argui erroris creatio Angelorum præcedens cælum, ac terram quæ productio cæli, & terræ mediatis Angelis, licet S. Thomas postea q. 61. art. 3. ad 3. ob reuerentiam erga nonnullos Patres, quibus placuit præcedens Angelorum creatio, sic explicet Genesios verba, vt ab errore liberari queat Patrum opinatio.

20

Psaltes Regius in Psal. 101. v. 26. eodem ac Moses sensu decantauit, *Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli*, conditi etiam initio, non minus, quàm terra; & cælorum

nomine comprehenditur Empyreum vnà cum aliis cælis, de quibus immediatè subiungitur, *Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent* &c. Rursus Moyses cap. 2. Genesios v. 1. ac 2. narrationem operum sex dierum his verbis concludit, *Igitur perfecti sunt cæli, & terra, & omnis ornatus eorum; compleuitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat, & requieuit die septimo ab uniuerso opere, quod parauerat.* Sic etiam fermè in Exodo cap. 20. v. 11. Nihil autem causæ est, ne vtroque à cælorum, qui primo sunt die producti, numero excludatur Empyreum, & sicut commentitiè excogitaretur, cælum hoc fuisse conditum post sextem diem, ita vanè putaretur constructum ante primum. Inter partes primi diei computo spatium, quod productio cælo, & terra præcessit ortum lucis. Prouerborum 8. v. 21. sapientia diuina affirmat se cū Deo fuisse, *antequam quicquam faceret à principio, seu, antequam cæli prepararentur à Deo, & terra fieret*, vt declaratur postea. Igitur antea nihil ad extra factum est à Deo, cælique simul cū terra, & in principio sunt preparati, siue sermo sit tantum de Empyreo, cælo, siue de eo, aliisque cælis. Christus Dominus apud Mathæum 25. v. 34. sic in extremo iudicio electos affaturus proponitur, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, id est, factum initio mundi, inquit Christus, videtur esse corporeum, & materiale; nam spirituale gloriæ electos ià ab æterno manebat in prædestinatione diuina. Patri Suario lib. 1. de opere sex dierum cap. 4. n. 5. acceptam refero hanc ponderationem, cui fauent S. Vincentius Ferrer in sermone de Prædestinatione, Nicolaus Lyranus in Glossa, Alfonso Toftatus in cap. 25. Marthæi q. 369. Cælius Pannonius in cap. 21. Apocalipsis sect. 2. puncto 1. multòque antea S. Ioannes Chrysostomus in Parænesi ad Theodororum lapsam, intelligentes Christi verba de Empyreo, aut de regno cælorum ad ornato ab exordio mundi propter nos. Patriarcha Hiero olymitanus Sophronius in epistola, quæ lecta est coram Patribus Synodi sextæ actione 11. & quæ act. 13. est approbata, ait, *Deum omnibus, nempe sensibilibus, & intellectibus, inuisibilibusque constituisse, seu decreuisse principium temporale, seu temporis.* Latina Ecclesia in Concilio Lateranensi sub Innocentio 3. cap. *Firmiter*, de summa Trinitate, & Fide Catholica statuit, *Deum, sua omnipotentis virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidisse creaturam, spiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet, & mundanam, ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam.* Numerandum est Empyreum inter creaturas mundanas, & purè corporeas, ac sensibiles, quare ad illud extendetur definitio Ecclesiæ latinæ, & pronuntiatum Sophronij.

23

Nec desunt rationes. Prima sit, Empyreum constituit vnum vniuersum simul cum reliquis creaturis corporeis, & spiritualibus. Ergo oportuit vt simul cum illis produceretur. Probabit hac ratione vtitur S. Thomas 1. p. q. 61. art. 3. vt adstruat, Angelos non fuisse productos ante mundum corporeum, Secunda sit, superuacanea foret Empyrei productio anterior creatione Angel. Ast hi non existerent ante mundum visibilem. Ergo neque illud.

Vnde supposita, aut deprauata est censenda reuelatio Ama Dei. Videantur Tanneus tomo 1. disp. 5.

disp. 5. q. & dub. 1. num. 16. Antonius Vas concludit in descriptione Regni Lusitanæ pag. 526. Frater Perrus de Alua, & Astorga tom. 1. Bibliothecæ Virginalis, Fratrem Arturus à Monasterio in Martyrologio Franciscano ad diem 10. Augusti, vbi post Marcum Vlysioponensem, & Gonzagam expostulat sibi cum Abrahamo Brouio de inuentata aduersus Amadeum sinistra fama ex reuelatione illa, aliisque eiusdem farinae nothis, atque ementitis. Alfonso tamen Briceus in apparatu historiae de vita & doctrina Scoti à num. 93. vique ad 96. benigna quadam potius, quàm gemina expositione interpretatur reuelationem præfaram, ac si legitima Amadei foret tam ipsa quàm formula verborum, quibus compendiarè recitatur à P. Cornelio; nam ad verba quæ visuntur apud Tannerum, ac Brouium, nec intendit animum Briceus, nec benigna vlla cadit explicatio. Expectamus in dies integram Amadei Apocalypsim, cuius fragmenta fecit nuper communis iuris Petrus de Alua. Sed in eis non lego reuelationem illam.

23

Et sanè Angelos conditos fuisse à Deo simultate non solum morali, sed etiam physica temporis cum creatura mandana, exprimitur, quanto clarius potest, in consilio lateranensi supra: vt ostendunt ea verba *Deus simul* quamvis autem particula *simul* significet non infrequenter idem, *ac æquè pariter*; tamen ibi incompetens est hæc significatio, tum ob subiecta verba, *Ab initio temporis* tum ob ea alia, *Deinde humanam* in quibus eatenus discriminetur natura humana ab Angelica, quatenus illa quoad animam posterius tempore respectu creaturæ mundanæ condita sit, quàm hæc. Quare ad mentem Cõcilij producta est hæc in eodem instanti mathematicè, ac creatura mundana. Quod si in eodem tantum moraliter, cur de creatura humana adderet Concilium conditam esse *Deinde*, cum & creatura humana æquè posset dici condita simul moraliter? Ob auctoritatem istius Concilij sunt, qui velint, non solum temeritatis, sed etiam erroris, & hæresis fugillandum, qui iam assereret, Angelos creatos ante mundum corporeum vel per vnum physicum instans. Nam in professione fidei facta ab isto Concilio ex more solito sub eis verbis, *Firmiter credimus, & simpliciter confitemur*, & ad caput apposito titulo, *de Summa Trinitate, & Fide Catholica*, decernitur, Angelos non esse conditos ante creaturam mundanam, nihilque aliud continetur ibidem, quod fide catholica credi non debeat. Ast quia ea veritas non instituta, sed ex occasione, & obiter decreta est in præfacto Concilio, ideo Theologi permulti contenti sunt, si temerarie tantum notam inuulerint post illud opinionati contrariæ: Quin P. Vazquez, & alij temeritatis notam auertere adhibita, ni fallor, violenta quadam interpretatione mentio, & verbis concilij, cuius germanum sensum antea Dedi P. etiam Franciscus annotatione ad c. 5. Decadi 8. Ioannis Cypariffiotæ, ait, *Non prohibet hæc Decretalis Innocentij tertij, quin liceat sentire, quod Apostolorum Discipuli Clemens Dionysius, quos multi alij postea sequuti sunt, senserunt, creatos fuisse Angelos ante mundum.* Sic Turianus. Sed quo pacto ipse exponat Concilium, libet non præterire. Inquit itaque, *Quia durationem Angelorum, quæ non est subiecta temporis, quia est tota simul, & inuariabilis, quæ est, & dicitur in sacris litteris æuum, non possumus cognoscere, neque aliis manifestare nisi per extensionem nostri temporis ex horis, diebus, & annis constantem, quam scriptura æuum*

quoque aliquando vocat, vt Dionysius notauit, id circo Pontifex proposuit ad credendum simul ab initio temporis vtramque creaturam spiritualem, & corporalem conditam esse. Nomine itaque temporis æuum, & tempus comprehendit Pontifex imitatus Dionysium. Hactenus peritissimus vir. Sed particulam *simul* non explicat, neque vnquam aptè declarare potest. Suppetias Turiano venit P. Balthasar Corderius in annotatione ad c. 10. S. Dionysij Areopagitæ de diuinis nominibus §. 3. dicens, eam particulam significare, nihil ex rebus creatis fuisse conditum ante alia sui generis, & ordinis, nempe vnum Angelum non esse productum ante alium, neque cælum ante terram. Sed est nimis emundata interpretatio, & contra quam facit, quod de particula *Deinde* expendimus. Quapropter Angelorum creatio ante mundanam creaturam approbata haud quaquam est post sanctionem Concilij Lateranensis, vt hoc allegato farentur Thomas Angelicus, vel Anglicus in postilla ad Genesim cap. ac. v. 1. Ferrarientis lib. 2. contra Gentes cap. 83. Gregorius de Arimino in 2. dist. 2, art. 12. & complures alij tam antiqui, quàm Moderni neque grata fuit omnibus Doctoribus Græcis, S. namque Epiphanius, Acacius, Theodoretus, Gennadius Constantinopolitanus, Diodorus Tarsensis, Sophronus Hierosolymitanus, Theodoros Mopsuestenus, S. Basilus Seleuciensis, Theophylus, & S. Cyrillus Alexandrinus, Procopius Gazeus, Authorque quæstionum ad Antiochum Principem sub nomine S. Athanasij eam, aut refutarunt, aut vocarunt iudubium; & Georgius Cedrenus in compendio Historiarum sexta die mundi testatur, in libro Hæbraico, qui Genesios parua indigitatur, tradi cælestes potentias factas prima die, nec id improbatum ab ipso Cedreno.

24

Cæterum etsi permitteremus anteriorem creationem Angelorum, debilis sit illatio ad Cælum Empyreum, cum Angeli suapte natura non exigant corporeum locum, in quo sint Id circo S. Gregorius Nazianzenus oratione in Christi Natiuitatem declarat, intellectualem mundum, creatum ante ad spectabilem, non constare materia, & Ioannes Philoponus, qui subscripsit Patribus Græcis quoad anteriorem Angelorem creationem, multus est in lib. 1. de mundi creatione à cap. 8. vsque ad 21 vt euincat, Angelos constituentes intellectualem mundum, neque nunc esse, neque vnquam fuisse in loco corporeo. Nisi forte quis dixerit, dicens non apparere, Angelos in nihilo, & ante, ac extra congruum Empyrei habitaculum produci, vel saltem permanere diu jamque beatos.

25

S. Hieronymus adductus in numero 16. loquitur de paradiso terrestri; sed dum ait, *Quod prius, quàm cælum, & terram Deus faceret, paradysum ante condiderat*, illud *Ante*, idem sonat, ac ante perfectam cæli, & terræ exornationem, vt interpretantur Pereyra lib. 3. in Genesim, num. 7. Torriellus in Annalibus sacris die mundi tertia n. 13. Bonfretius in cap. 2. Genesios v. 8. Vellofillus in Aduertentiis ad 3. tomm S. Hieronymi, quæ sit vnico. Rua tomo 1. contro v. 3. postiuua pag. 331. vbi explicat quædam similia verba ex 4. Esdra cap. 3. v. 6. Messana in difficilibus Doctore Maximi verbo *Paradysus*; consulendusque est Ruperus lib. 2. in Genesim cap. 25. Addit Pereyra, explicari posse S. Hieronymum de Paradiso spirituali, quæ est vita æterna præparata electis ante mundi constitutionem.

S. Basilij

26

S. Basilij mens valdè est obscura; nam ex vna parte videtur agere de luce corporea, vt expensum est supra; quicquid velit Petauius allegatus in n. 1. Ex alia vero parte, lux corporea non potuisset stare per se, sed deberet inherere alicui corpori: quare fuisse aliquod corpus conditum à Deo ante cælum. Quæ sunt Peregrinæ verba lib. 1. in Genesim n. 59. Responderet tamen aliquis, aut S. Basilium putasse cum Epedocle relato ab Aristotele lib. 2. de Anima cap. 7. textu 70 cum Lucretio lib. 4. de natura rerum Theodoro q. 7. super Genesim S. Damasceno lib. 2. de fide orthodoxa cap. 7. S. Augustino apud Auerfam q. 54. Philosophiæ sect. 2. Lucem esse substantiam corpoream per se stantem, aut licet putarit esse accedens, sed creatam, & conseruatam diuinitus, diffusamque per spatium imaginarij independentem à subiecto substantiali corporeo. Et primo modo lucem aliquam procrearam fuisse ante vniuersitatis huius conditionem, Basilij existimare potuit, eamque per se subsistentem, non tamen sempiternam, vt Palamita Graculi. & Eugubinus falsissimè opinionem errorem finxerunt. Ita Petauius tomo 3. Theologicorum dogmatum lib. 1. de opere sex dierum cap. 7. num. 6. Mihi quidem malè adhuc, & durè sonat productio, quantumuis non æterna, creaturæ corporeæ, siue substantialis, siue accidentalis, ante cælum, & terram. Sed præstat fateri occultum nobis esse sensum S. Basilij. Et crebrò quidem accidit, vt Ecclesia luminaria, quoniam multa à nobis celsitudine separantur pro quodam nostra ignorantia nobis, cum in se splendens maneant, nobis videantur obscura. Quæ est obseruatio Facundi Hermianensis lib. 6. pro defensione trium Capitulorum Consilij Cal-

cedonenfis cap. 5. Quia verò malignus animus, quæcumque non intelligit; statim tanquam frivola falsaque per arrogantiam eicit, nulli cedens, neque aliquid supra ipsum esse existimans, vt aduertit S. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Ioannem cap. 13. ideo nos, quibus malignus animus, presertim in Patres Ecclesiæ, nullus inest, S. Basilium non refutamur, quin potius cupimus, vt diligentiores alij cogitationem ipsius de illa luce declarent, & componant ad normam verioris doctrinæ.

Pro Exercitationis mantissa non desinam adnotare ex S. Epiphano hæresi 24. Basilidis errorem dicentis, ex nescio quibus Potestatibus, ac Angelis factum esse supremum cælum, Idem in Hæresi 31. refert Valentinianos effuere Paradisum, qui supra tertium cælum est, quartum Angelum virtute, ac potentia esse, & ab hoc aliquid accepisse Adamum conuersatum in ipso. Legantur S. Henæus lib. & cap. 1. aduersus Hæreses, lib. etiam 2. cap. 55. Tertullianus lib. contra Valentinianos cap. 20. qui eisdem ferè vtuntur verbis S. Hieronymus Indiculo de Hæresibus in 2. Nicetas lib. 4. thesauri hæresi 1. Maluenda cap. 5. de Paradiso. Talia sunt Basilidis, & Valentinianorum ea somnia, ac commenta, vt à nobis non sine temporis repudiarètur iactura, congestis hinc, & inde argumentis ab auctoritate, & ratione; confert tamen memorasse, & per hominum ora traduxisse Multo enim melius est, accusandis, & reprehendis aliis audire absurda, quam ex inscitia in eodem incidere. Longè melius est, vt sordes cognoscas, & oderis, quam ignorans in easdem incidat. Sic S. Cyrillus Hierosolymitanus Cathedra 6. Illuminatorum in caula haud dispari.

27

LIBER

LIBER SECVNDVS. DE NATVRA CÆLI EMPYREI.

S V de eius essentia, & quidditate, qua per rectam methodum explicanda venit post tractationem præmissam de existentia. Nec nos moratur illud Catonis in Dystichis l. 2.

Mitte arcana Dei, cælumque inquirere, quid sit,

Cum sis mortalis, quæ sint mortalia, cura.

Quin potius cum Manilio lib. 1. Astronomicôn

Iuuat ire per ipsum

Aera, & immenso spatiantem viuere cælo.

Nam immortales etiamnum animo sumus, speramusque vna cum corpore immortalitatem adepto Empyreas sedes inhabitare.

EXERCITATIO QVARTA.

De Natura corporea, vel spiritali composita,
vel simplici Empyreï.

NATVRA creata quæuis corporea est, vel spiritalis, composita, vel simplex. Quam ex his conditionibus obtineat Empyreum, explorabit hæc Exercitatio.

SECTIO I.

An Empyreum sit natura corporea?

DVbitarunt nonnulli apud Ioannem Pium Mirandulanum in Heptaplo lib. 1. cap. 2. Naturâ ne esset corporea, an incorporea potius Empyreum? Alij apud Antonium Agellium in Pl. 148. v. 4. asseruerunt, corporeum non esse summum cælum, in quo manent beatæ animæ. Paulus Burgensis additione ad Postillam Nicolai de Lyra super Pl. 18. ait, Empyreum esse cælum spirituale, ideoque ob subtilitatem vocari à Regio vate opus

digitorum Dei; cum tamen cæli syderei, quia corporei, appellantur opera manuum Dei. Paulus Scaliger de rerum causis, & successibus lib. 5. c. 4. tradit, Empyreum non esse naturâ verè corporeum.

Nihilominus illud esse verè corporeum, & quantum asserimus indubitanter. Liber hîc apponere Nostri Adami Tanneri verba tom. 1. disp. 6. q. 2. dub. 4. vt quæ ad punctum præsens contineant doctrinam maximè vtilem, Empyreum verò (sic Tannerus) licet Iustinus in Admonitorio intelligibile, Anselmus lib. 1. de imagine mundi cap. 28. spirituale dixerint; ad hæc, Origenes in Genesim homilia 1. Cælo Empyreum corporeum opponat, & denique

denique *Stenchus* in cap. 1. *Genesis* ulterius temere progressus etiam lucem quandam increatam, & perenniter à Deo emanantem, dixerit; tamen alij sancti Patres, hodieque Theologi omnes, merito calum etiam Empyreum vespere non tantum Angelorum, sed etiam hominum beatorum sedem, ac domicilium, corporeum esse docent. Vt taceam, quod Gennadius lib. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 12. absolute pronuntiat, nihil incorporeum, & intelligibile naturam credendum, nisi solum Deum. Hactenus Tannerus, qui omnino debuisset omittere Gennadij pronuntiatum, vtpote peccans per excessum. Nisi explicandum sit benignè cum Petauio tom. 1. Theologorum dogmatum lib. 2. cap. 1. n. 15. non secus ac simile aliud S. Hilarij Canone 5. in Mattheum Cassiani lib. 7. collatione 13. Methodij apud Photium in Bibliotheca codice 234. Theophyli apud eundem Gennadium lib. 1. de viris illustribus, Marcarij senioris homilia 4. Et quidem S. Damascenus elegantem interpretationem nos edocet, dum in cap. 1. Physicæ inquit: *Ad eam partem, quæ in contemplatione posita est, rerum corpore, ac materia vacantium consideratio pertinet, hoc est Dei, qui primum ac proprie corpore, atque materia vacat, ac deinde Angelorum, ac Demonum, & animarum: quæ etiam, si corporis ratio habeatur, à materia remota dicuntur, tamen si alioqui si cum eo, quod proprie materia caret, hoc est cum diuino Numine conferantur, materia consent.* Legatur etiam lib. 2. de fide Orthodoxa c. 3. ac 12. sed hoc omisso placet in reliquis insignis ille Theologus.

Et pro Patribus Ecclesiæ addo, si Empyreum aliquando vocatur ab ipsis incorporeum, spirituale ideo esse, quia non habet corporeitatem crassam, aut materiam similem saltem sydereæ, & elementari in crassitie. Quo sensu scripsit Abulensis in cap. 23. Exodi q. 53. *Calum Empyreum, licet corpus sit, ideo non est totaliter spirituale, tamen est quasi spirituale, quia non est de materia aliorum celorum; imò non dicitur esse de materia; & sic illud est sexta essentia.* Porrit etiam dici spirituale, quia est Regio, & locus Angelorum, vt observant Petrus Comestor in hist. Genesis c. 13. Ambrosius Spera in floribus sapientiæ serm. 9. parte ac conclus. 3. Author Philosophiæ Margarita lib. 7. tract. 1. c. 8. & vniuersum notat S. Damascenus lib. 1. Orthodoxæ fidei cap. 6. *Eum locum esse spirituales, ubi & consideratur, & versatur spiritualis, atque incorporea natura.* Tandem intellectu ea de causa est nuncupatum Empyreum, iudice S. Vincentio Ferrerio serm. 4. in Dominica 1. Aduentus, quia nunc à nobis intellectu tantum capitur.

Admissa existentia Empyreï corporeum illud omnino esse probatur non inefficaciter ex Concilio Lateranensi sub Innocentio 3. in cap. *Firmiter* de summa Trinitate, & Fide Catholica: nam ibi creatura à Deo condita diuiditur in spirituales, & corporales, nempe in Angelicam, & mundanam; rursumque in humanam quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam. At Empyreum non est creatura Angelica, proindeque non est creatura purè spiritualis; neque item est creatura humana; proptereaque non est creatura constituta ex spiritu, & corpore. Ergo est creatura mundana, adeoque purè corporea. S. Clemens Romanus, nomine S. Petri, affirmat, contineri firmamentum intra Empyreum. Et hinc optime inferit Franciscus Alfonsus disp. de cælo sect. 1. n. 2. Empyreum habere trinam dimensionem, seu esse substantiam, corpoream, compositam ex partibus integrantibus. Idque etiã

persuadet ratio indicata à Tannero, quod scilicet Empyreum sit locus realis extrinsecus Angelorum & hominum beatorum.

Probauit, Empyreum esse corpoream substantiam, Anne inde euidenter inferatur, spirituales non esse? Ita quidem. Nam, vt argumentabat ex Concilio Lateranensi, ens creatum diuiditur, vt in extrema opposita, in spirituale, & corporale, & in compositum ex spirituali, & corporali tanquam ex condistinctis extremis. Ergo Empyreum, quod est substantia corporea, & solo corpore constans, non erit spirituale, neque spiritu constabit. Rursus corporeum opponitur incorporeo, & quod corporeum est, non potest esse incorporeum. Ergo neque potest esse spirituale, si quidem incorporeum, & spirituale idem prorsus sint, tam in sacris litteris, vt testatur S. Augustinus epistola 174. quàm in profanis. Præterea substantia considerata semper est respectu corporeæ, & corpore vacantis, seu spiritualis tanquam genus respectu differentiarum, à quibus contrahitur, & diuiditur. At differentia contrahentes, & diuidentes genus nequeunt vnã, eandemque speciem constituere. Ergo substantiæ species, quæ fuerit corporea, non potest simul esse spiritualis. Ad hoc; Ecclesiæ Patribus, qui Deum esse substantiam spirituales, & Hæreticis, qui corpoream esse contendebant, nunquam in mentem venit, illis quidem vt probarent, sic esse spirituales, vt corporea simul non esset, his sic corpoream esse, vt simul non esset spiritualis. Ergo quia vltra hominum opinionem semper fuerunt spiritualitas, & corporeitas identificatæ in entitate indiuidua. Certè quod vna substantia sit perfectior in gradu corporeo, quàm aliã, eo quod vna aliam excedat in gradu spirituali, notissimum cunctis. Sed quod vna, eademque substantia classem teneat spiritualis, & corporeæ inauditum prorsus fuit ad nostra vsque tempora, tam tamen Modernus quidam exertè pronuntiat, vnã eandemque rem simul esse spirituales, & corpoream; quem non aliter audio, ac si diceret posse simul esse increatam, & creatam, rationalem, & belluinam, animaram, & mortuam, naturalem, & supernaturalem, substantialem, & accidentalem, &c. Certè S. Damasceno in Homilia de Sabbato Sancto tam repugnans visum fuit, eandem rem simul esse spirituales, & corporales, quàm quod simul sit increata, & creata, sic enim loquitur, *Nullo pacto hæc vnã, idemque naturam suam esse queunt, creatum scilicet esse, & simul increatum, mortale, & immortale, sub visum cadens, ab eoque seiunctum.* In quibus verbis sub visum cadens, est idem ac corporale in phrasi Patrum, à visu seiunctum idem est, ac spirituale.

Pronuntiat sui duritiem emollire vult, quatenus spirituales tantum, & corporales tantum duæ sint differentia in substantia; cum quo rectè stat, vt detur tertia alia differentia constata ex spirituali simul, & corporali, non secus ac practicum, & speculatiuum simul potest esse differentia cognitionis, etiam si extent duæ aliæ differentia, scilicet practici tantum, & speculatiui tantum. Sed contra, quia si triplex differentia assignata in cognitione ministrat argumentum ad triplicem illam aliam in substantia, licebit æquo iure post hæc dicere, posse dari vnã animam, quæ simul esset rationalis & belluina, æquina, & leonina, quamuis adsint aliæ, quæ solum sint rationales, & solum belluinæ æquinæ solæ & solæ leoninæ. Nò ergo cogitatione ob diuersitatè obiectorum, vel cognoscen-

tium

SECTIO II.

An Empyreum sit corpus completum simplex, vel compositum ex materia & forma?

tium admittitur possibilis differentia compacta ex practico simul, & speculatiuo, transferenda est ad substantiam. Addit Modernus, eadem entitas pendere potest indiuiduè ab spiritu, & corpore: sicque pender vnio inter animam rationalem, & materiam. Ergo est indiuiduè spiritualis, & corporalis. Sed contra, quia patitur colligere posset, eandem entitatem esse indiuiduè naturalem, & supernaturalem, si quidem actus permulti pendeant indiuiduè à principio naturali, & supernaturali. Quare sicut dependentia actuum à principio supernaturali partiali, est in causa, vt sint supernaturales, quin simul sint naturales, ob dependentiam à principio partiali naturali: ita dependentia vnionis à materia tanquam ab extremo partiali, sufficere vt sit tantum corporalis, non obstante dependentia ab anima spirituali, tanquam ab extremo partiali. Videatur n. 40. Exercit. 7. Si Neothericus non aliud intenderet, quàm vnionem humanam non esse tam imperfectè corpoream, quàm equinam v. g. annueremus. Sed non possumus non renuere, dum inquit, esse simul spirituales; nam minor imperfectio in gradu corporeo fat ad id non est, sicut è contra maior imperfectio animæ rationalis: prout Angeli in gradu spirituali non sufficit, vt anima rationalis sit simul corporalis. Rationem à priori exhibeo; quia scilicet essentiales conceptus rei corporeæ, & rei spiritualis debent consistere in indiuiduabili. Vnde si anima rationalis est spiritualis, quia non dependet physicè in sui permanentia à quantitate, nequiquam corporalis erit, etiam si primum sui existentiã nequeat accipere naturaliter separata à quantitate, & ex hac parte imperfectior sit in gradu spirituali, quàm Angelus, similiterque si vnio humana est corporalis, quia tam inferior, quàm in conservari dependet à quantitate, haud quaquam spiritualis erit ob dependentiam ab anima spirituali, licet titulo eius dependentia antecellat vnionem: equinam alligatam animæ corporeæ. Sed ab hoc excessu præcudit essentialis conceptus entitatis corporeæ quemadmodum spiritualis entitatis conceptus abstrahit à defectu illo alio, quem comparatiuè ad Angelum habet rationalis anima.

Neque opponat quisquam, species visivas, immateriales, & spirituales vocari ab Aristotele lib. 2. de Anima textu 121. S. Augustino lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 16. Auerroè in 2. de Anima commentario 97. & 101. S. Thoma apud Auerfam q. 53. Philosophiæ sect. 3. qui in q. 54. sect. 2. citat alios asserentes, lucem esse qualitatem spirituales. Cum autem negari nequeat, species visivas, & lucem esse corporeas, videntur, Authores illos ad misisse entitates spirituales, quæ simul essent corporeas. Non, inquam, opponat, nam species visivæ dicuntur ab illis Authoribus immateriales ob depurationem à materia obiecti representati, seu quia species coloris est forma sine colore; dicuntur item spirituales ob indiuiduabilitatem in representando, vt notat Auerfa, vel quia referunt entia spiritualia modo explicato à nostro Villapando tomo 2. explanationum Ezechielis parte & lib. 2. cap. 5. Denique lux appellatur spiritualis, quia instat substantiarum spiritualium putatur vulgariter persuadere corpus diaphanum, quod illuminat, quasi ex vna parte progrediatur ad aliam eademmet numero.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

8
Simplex esse, indicant Granadus tract. 2. de opere sex dierum disp. 1. n. 7. Celada in benedictione 1. de Adamo & Eva in cap. 1. Genesis v. 1. n. 7. Franciscus Alfonsus disp. 12. de cælo sect. 1. n. 21. Auerfa q. 33. Philosophiæ sect. 5. Redemptus Baranzanus, teste Hugone Sempilio lib. 10. de Mathematicis disciplinis cap. 2. Angelus à Montepiloso tomo 2. partis 2. Theologia disp. 32. art. 2. allegans Scorom in 2. dist. 14. q. 1. art. 2. tanquam manifestum sibi patronum; sed mihi suspiciosum, Amadeus tractat. 8. suæ Apocalypsis, & censent à fortiori omnes illi, cui negant cælo sydereo compositionem ex materia, & forma. Eos referunt Zabarella lib. de natura cæli cap. 6. & 7. Suarez disp. 13. Metaphysicæ sect. 10. n. 2. & præcitur Auerfa. At reliqui Theologi, ac Philosophi tribuunt Empyreō compositionem ex materia, & forma. Imo repugnare corpus illa carens, affirmant Connimbricenses lib. 1. de cælo cap. 2. q. 4. art. 3. ad 8. Petrus Hurtadus disp. 1. de cælo sect. 1. §. 8. & disp. 2. de Amma sect. 4. §. 49. Tellez parte 3. Philosophiæ disp. 54. sect. 6. n. 11. propender Suarez disp. 13. Metaphysicæ sect. & n. 10. qui multos alios allegant.

DIGRESSIO

Non repugnat corpus completum simplex.

9
Probat P. Oniedus Contr. 5. Physic. punct. 5. §. 1. n. 2. quia inter substantias spirituales creatas darur quædam simplex completa, qualis est Angelica, quædam incompleta, qualis est animalistica rationalis. Ergo inter materiales non repugnat substantia, quæ sit simplex completa. Sed inefficaciter, tum quia ex Antecedenti infertur etiã existentia substantiæ materialis simplicis completa: tum quia multi apud Vazquezium 1. p. q. 50. in commentario art. 2. & apud Valentiam 1. p. disp. 4. q. 1. puncto 4. constituunt in Angelo compositionem ex materia, seu primo substantiali subiecto, & forma spiritualibus, putantes oppositum repugnare. Probat alij, quia potest Deus producere corpora perfectiora, & perfectiora in infinitum syncategorematicè. Ergo potest deuenire ad corpus, seu substantiam corpoream, ad eam perfectam, vt seipsa sit completa absque substantiali forma. Hi etiam inefficaciter, vt patet exemplo animarum rationalium, quas potest Deus perfectiores, & perfectiores in infinitum syncategorematicè efficere, non tamen eam animæ rationalis speciem, quæ seipsa sit completa absque materia. Quare sicut maior, & maior perfectio animarum rationalium contineri debet intra gradum substantiæ spiritualis incompletæ, ita maior, & maior perfectio substantiæ corporeæ debet contineri intra gradum compositæ ex materia, & forma, nisi aliunde probetur contrarium. Quod ab iisdem sic contenditur rursus, non repugnat corpus incompletum tanta præditum perfectione vt non egeat forma ad existendum naturaliter, vt non repugnat, imò de facto existit forma incompleta tantæ perfectionis, vt absque materia naturaliter permaneat, & conservetur; talis est forma rationalis

F rationalis

rationalis. Ergo neque repugnabit corpus tam perfectum, ut non solum non egeat forma, qua compleatur, verum etiam in capax eius sit. Attamen ex Antecedenti nullatenus deducitur, quod postremo loco inferitur. Nam & si materia talis esse concedatur, ut naturaliter existere queat sine omni forma substantiali, talisque sit forma rationalis, ut existat conseruata naturaliter absque vnione ad materiam, adhuc illa capax est naturaliter compleri per formam substantialem; & hæc, scilicet forma rationalis, capax est naturaliter compleri per materiam. Ergo hinc ut summum deducitur, possibile esse corpus, quod non egeat formæ ad existendum naturaliter, non tamen, quod incapax sit compleri naturaliter per eam. Præterea Antecedens est falsum, si sermo sit de corpore indifferenti, ut compleatur substantialiter siue per formam, quæ possit naturaliter conseruari sine ipso, siue per formam, quæ non possit: tale enim corpus debet egere formæ ad existendum naturaliter; alioqui ex corpore, & forma nequiret resultare vnum substantiale per se, ut ostendam n. 8. Exercit. 6. Si verò sermo sit de corpore determinato, ut si habeat formam, ea sit, quæ nequeat conseruari naturaliter sine ipso, transeat, possibile esse, ut non egeat formæ ad existendum naturaliter; sit tamen incompletum. videtur argui disparatè: & fortè melius inueniri sic possit argumentum, repugnat corpus incompletum tanta præditum perfectione, ut non egeat materiæ ad existendum naturaliter; si quidem repugnet forma corporea substantialis tantæ perfectionis, ut absque materiâ perseueret naturaliter. Ergo repugnabit corpus tam perfectum, ut non solum non sit capax materiæ, verum etiam eius non egeat ad sui complementum, & conseruationem naturalem.

10 Validius non est aliud eorundem argumentum in hunc modum: possibile est natura creatâ subsistens essentialiter per se ipsam, licet naturæ creatæ de facto existens subsistat per subsistentias distinctas à se realiter. Ergo similiter, licet naturæ corporeæ nunc existentes compleantur per formas substantiales realiter distinctas, possibile erit natura corporea, quæ per se ipsam sit completa. Sed nisi inferatur, quæ per se ipsam, & per formam substantialem sit completa, nihil inferitur: nam natura creatâ possibilis, assumpta in Antecedenti subsisteret per se ipsam, ut per subsistentiam, seu esset terminata substantialiter per se ipsam habentem rationem subsistentiæ identificatam secum. At natura corporea simplex, in cuius fauorem arguitur, non esset completa substantialiter per se ipsam habentem identificatam sibi rationem formæ substantialis. Denique iidem probanti impossibile non est corpus integraliter simplex, seu quod expers sit compositionis continuæ ex partibus integralibus. Ergo impossibile non erit corpus essentialiter simplex, seu quod expers sit compositionis essentialis ex materia, & forma P. Martinonus tomo 4. disp. 30. sect. 12. n. 80. meminit corporis propositi in Antecedenti. Et P. Quiedus controu. ac puncto 5. Physicorum §. 2. ruerit, possibile esse corpus indiuisibile integraliter secundum substantiam, diuisibile tamen secundum quantitatem; quod à fortiori concedent, qui volunt, substantias corporeas de facto non habere partes nisi ratione quantitatis, & qui consent animalium imperfectorum animas corporeas esse diuisibiles integraliter, imò Alfonso disp. & sect. 4. de Anima n. 43. Quiedus con-

trou. 7. Metaphysicæ puncto 2. §. 4. n. 26. iudicant, corpus illud imparabile posse esse præditum quantitate incapaci diuisionis in partes. Verumtamen cum S. Augustino in epistola 28. & in 57. lit. 4. de Anima, & eius origine c. 11. lib. 1. de quantitate Animæ. cap. 4. & 14. 5. Claudiano Mamercio lib. 1. de statu animæ c. 18. S. Damasceno lib. 1. fidei orthodoxæ c. 16. lib. 2. c. 12. apud me est impossibilis substantia corporea, quæ suapte natura non dependeat à diuisibili integraliter quantitate, & quæ proinde non habeat ordinem ad compositionem continuam ex partibus quantitatis, ideoque non vtor eo Antecedenti; quicquid sit de possibilitate corporis indiuisibilis integraliter secundum substantiam.

11 Aliunde itaque argumentor pro possibilitate corporis simplicis compleri; non repugnat substantia spiritualis completa, quæ composita sit ex subiecto, & forma spiritualibus substantialibus. Ergo ex aduerso non repugnabit substantia materialis completa quæ incomposita sit ex materia, & forma corporeis substantialibus. Tamen enim videtur esse de conceptu substantiæ spiritualis completa incompositio substantialis, quàm asseritur ab Adversariis esse de conceptu substantiæ materialis completa compositio substantialis. Antecedens fulcitur primò, non implicat contradictionem forma substantialis spiritualis incompleta diuersæ speciei ab anima rationali humana; neque item implicat materia substantialis incompleta spiritualis. Ergo non implicabit substantia completa spiritualis constans tali materia, & forma. Probatur posterior Antecedenti pars, quæ solum eget probatione, quia materia illa, vel implicaret titulo substantialis, & hoc est falsum, ut patet in materia corporea; vel implicaret titulo incompleta, & id etiã est falsum, ut liquet in eodem exemplo, vel denique implicaret titulo spiritualis, quia scilicet omnis materia debet esse corporea. Tamen ad conceptum præcillum materiæ vt sic satis videtur esse, si sortiatu rationem primi subiecti substantialis; ex quo quidpiam eo pacto fiat, ut non per accidens insit, & ultra id materia corporea habeat titulo corporeæ dependentiam naturalem à quantitate.

12 Fulcitur secundò superius Antecedens, existit de facto anima rationalis humana, quæ est forma substantialis incompleta spiritualis apta constituere vnum per se cum materia corporea. Ergo & si fateamur non existere aliam formam substantialem incompletam spiritualem, quæ apta sit constituere vnum per se cum materia spirituali, quia talis formæ nullum de facto indicium habemus, de fieri tamen non debemus, possibile esse, si quidem magis distans à materia corporea, magisque improporcionata videatur anima rationalis humana ad vnionem cum ea, quàm esset ista alia forma respectu materiæ spiritualis. Confirmari potest, & exornari insigniter hoc argumentum simili alio S. Augustini lib. 22. de Ciuitate Dei caput. 6. Si anima inquit, tantummodo essemus, id est sine ullo corpore spiritus, & in calo habitantes, terrena animalia nesciremus, nobisque futura esse diceretur, ut terrenis corporibus animandis quodam vinculo mixabili necteretur, nonne multo fortius argumentaremur id credere recusantes, & diceremus, naturam non pati, ut res incorporea Ligamento corporeo vinceretur, & tamen plena est terra vegetantibus animis, quibus hæc membra terrena mirò modo sunt connexa, & implicita. Cur ergo

ergo, eodem volente Deo, qui fecit hoc animal, non poterit terrenum corpus in caeleste corpus attolli, si animus omni, ac per hoc etiam caelesti corpore præstantior terreno corpori potius alligari. Hactenus S. Augustinus, qui in epistola 3. ad Volusianum, vt probet non esse contra rationem vnionem Verbi diuini spiritualis cum humana anima incorporea, arguit ex vnione huius cum corpore, dicens, duarum rerum incorporearum commixtio facilius cudi debuit, quàm vnus corporea, & alterius incorporea. Nam si anima in sua ratione non fallitur incorpoream se esse comprehendit, multò magis incorporeum esse Verbum Dei, ac per hoc credibilior Verbi Dei, & anima debuit esse commixtio, quàm anima & corporis, sed hoc in nobis ipsis experimur, illud in Christo credere iubemur.

13 Tam idem Antecedens fulcitur tertio, Substantia spiritualis potest esse subiectum alterius entitatis spiritualis, non solum accidentalis, sed etiã substantialis, vt exploratum cõmuniter est in Angelica natura substantiali nunc existente, & in anima rationali humana, quæ non solum recipiunt accidentia spiritualia, sed etiã substantiam substantialè spirituale, & anima recipit vnionem cum corpore substantialè, quæ iuxta plures est spiritualis. Cur ergo repugnabit substantia spiritualis, quæ sit primum subiectum alterius entitatis substantialis spiritualis? Vnde merito fatentur non repugnare Petrus Vvadingus in tract. de Incarnat. Bubalus, & Martinonus in tract. de Angelis, Bartholom. Amicus in Physic. Ariaga, Alfonso & Ouied. in Animalisticis; licet cõtradictant Suar. disp. 13. Metaph. sect. 14. n. 13. Petrus Hurtad. disp. & sect. 2. de Anima Tellez p. 2. Philop. disp. 22. sect. 5. n. 3. Teophylus Raynaudus in Theolog. naturali dist. 3. q. 1. art. 5. n. 42. Arrubal, Turrianus, Tannerus, Præpositus, Meratius, Fraciscus Amicus, Auerfa Aranjus, & Caspensis in tr. de Angelis quorũ rationes dissoluam in sect. 1. Exercit. venientis.

Argumentor iterum, non implicat contradictionem substantia corporea completa immunitas ab essentiali partiu compositione, neq; substantiæ, neq; cõpletionis, neq; corporeitatis ratione. Suadetur ex Angelo, & materia prima corporea; ille enim est substantia cõpleta, expers tamen cõpositionis substantialis; hæc simplex, corporea tamen. Ergo ex nulla ratione repugnat corpus cõpletum simplex. Dices, implicantiã desumit ex coniunctis his rationibus in vna, eademq; entitate. Contra, sitq; vltima probatio non apparet cõuincens illius implicantiã arguerũ.

14 Nam si aliquod, maxime vnum ex his, vel hæc omnia simul. Primum, corpus simplex completum foret imperfectius animo rationali incorporeo; nam omni corpore, qualibet natura incorporea præstantior, iuxta S. Augustinum epistola 120. ad Honoratum, & lib. 12. de Genesi ad litteram c. 16. S. Anselmum c. 4. de Sacramento altaris; foretque vnã perfectius; nam substantia completa nobilior est, quàm incompleta, qualis est animus rationalis. Similiter foret imperfectius homine, quia hic constat animo rationali spirituali. Absque dubio autem melior est natura rationalis, quàm irrationalis; iuxta Richardum Victorinum lib. 1. de Trinitate, cap. 11. perfectius item, quia penes S. Bernardinum lib. 5. de cõsideratione ad Eugenium, Natura simplex multiplici antefertur, & penes S. Anselmum c. 3. de Incarnatione verbi, simplicia præstant compositis, quantum ad simplicitatem, & compositionem atinet; homo autem est natura multiplex, seu composita. Secundum, repugnat corpus incapax formæ accidentalis. Ergo & incapax formæ substantialis. Tertium illud corpus esset, & non esset naturale: esset quidem, vt supponitur, non esset, quia non constaret P. Gabr. de Hæno, Empyreolog. Pars I.

materia & forma, quæ sunt principia corporis naturalis in facto esse. Quartum, materia est de intrinseco conceptu substantiæ corporeæ. Ergo impossibilis est substantia corporea, quæ non habeat materiam, & proinde formam ex sua natura, ne ex sua natura sit physice incomplebilis materia. Ergo repugnat substantia corporea, quæ ex natura sua sit completa, & simplex, seu carens compositione materiæ, & formæ. Confirmatur, omnis substantia corporea debet esse materialis. Ergo nulla est possibilis, quæ componi non debeat ex materia.

15 Quintum, corpus illud esset quantum, quia extensum, & impenetrabile. Ergo constaret quantitate. Aliunde autem non constaret, quia defectum materiæ sequeretur defectus quantitatis, quæ quarto modo est proprietaria materiæ. Sextum, quælibet substantia corporea necesse est, vt sit vel potentia, vel actus. Sed substantia corporea simplex completa neque esset potentia, neque actus, cum neque materia, neque forma esset. Septimum, in genere Metaphysico impossibilis est substantia completa (nisi sit genus innumum) quæ non componatur ex genere, & differentia. Ergo in genere Physico impossibilis est substantia singularis completa, quæ non componatur ex materia, & forma. Octauum, ea substantia esset operatiua, tum quia repugnat substantia creata, quæ operatiua non sit, tum quia si substantiæ imperfectiores compositæ ex materia, & forma sunt operatiuæ, multò potius ea substantia. Rursus non esset operatiua. Nam in primis, non transeunter; alioqui cum modus operandi sequatur modum essendi, & ea substantia sit in modo essendi independens à subiecto, operaretur modo independenti à subiecto, propterea que operaretur per creationem. Deinde non vitaliter, tum quia nec vitam substantialem completam, nec incompletam haberet: nam si completam, foret Angelus, si incompletam, homo; tum quia nullum genus vitæ accidentalis assignari potest ei substantiæ; non quidem genus vitæ intellectiue; superat enim genus substantiæ corporeæ; nec item genus vitæ sensitiue; vt prope quæ requirit in viuente primas qualitates, quibus careret ea substantia, eo quòd inepra esset disponi ad suscipiendam formam substantialem: non denique genus vitæ vegetatiue ob eandem rationem, & quia corporea ea substantia non posset acquirere nouas partes alterius, quæ esset composita ex materia, & forma, neque alterius, quæ esset simplex. nam cum altera composita non posset inire vnionem continuatiuam, & in altera simplici non posset introducere accidentia similia suis, & contraria alienis: alioqui daretur corruptio formæ substantialis in partibus substantiæ adquiretæ per vegetationem, quod est contra su ppositionem. Nonium, vniuscuiusque primum subiectum est materia, & ex hac, ac ex forma debent constare vt ex principiis omnia entia naturalia, seu corpora completa; quod vtrumque docetur ab Aristotele in definitione materiæ, & principiorum entis naturalis, seu corporis compleri. Decimum desumitur ex autoritate S. Damasceni dicentis lib. 1. de fide orthodoxa cap. 4. Quo etenim modo corpus esse queat: quod simplex est, compositionis que expers?

16 Incipio ab hoc vltimo argumento, & respondeo, autoritathe S. Damasceni tantum probati, non posse non competere corpori compositionem ex partibus integralibus saltem quantitatis, quæ compositio perficere germanitus potest cum essentiali simplicitate, vt liquet in materia corporea. F 2 rea.

rea. Ad nonum loqui Aristotelem de vnoquoque, deque enti naturali, seu corpore completo, quæ sint cõposita substantialiter, ac physice. Ad octauum dico primò, nõ repugnare substantiam creatã, quæ nulla tenus sit operatiua, & quæ in perfectione excederet absolutè, & simpliciter alias operatiuas etsi ab his excederet secundum quid; vel è conuerso quæ excederet absolutè, & simpliciter, cum tamen ipsa excederet secundum quid. Remitto lectorem ad. Exercit. 16. Dico secundò, eam substantiam posse esse operatiuam transeuntem, & non per creationem, quamuis enim in modo essendi independens esset à subiecto, non ideo deberet esse independens in modo operandi. Deus namque, & Angelus sunt independentes in modo essendi à subiecto, nec tamen Deus in omni operatione debet seruire independentiam à subiecto, neque Angelus in vlla potest eam seruire. Forma materialis tã substantialis, quàm accidentalis dependet infieri, & conseruari à materia immediatè vel mediatè, quin in operando sit dependens, ita vt materia cooperetur cum forma ignis v.g. ad productionem ignis, aut caloris, vel ita vt materia, aut quantitas concurret cum calore v.g. ad speciem, quas diffundat. Non ergo modus operandi debet in omnibus, & semper sequi modum essendi. Tertio multus videri non impossibilem diuinitus creaturam præditam virtute naturali creandi. Quarto, eam substantiam posse esse operatiuam immanentem suarum proprietatum & passionum, inanimem tamè. Etsi enim sit actus simplex completus subsistens, non apparet, cur debeat esse viuens. Inter actus cõpositos cõpletos subsistentes dantur alij, qui sunt viuentes, vt homo, equus, alij, qui sunt inanimis, vt ignis; quidni inter actus simplices cõpletos subsistentes poterit dari alij, qui sint, viuens vt Deus, Angelus, alij, qui sunt inanimis; vt ea substantia? Quintò, posse esse viuente, quin sit Angelus, quia non haberet vitam substantialem spirituales cõpletam, & quin sit homo, quia non haberet vitam substantialem spirituales incompletam. Sextò, posse esse viuente, & non vita accidentali intellectiua, neque sensitiua neque vegetatiua, si possit se mouere localiter extra locum sibi debitum, & conaturalem, si id satis sit ad vitam, vt pluribus placet. Septimò, posse esse viuente vita intellectiua, si substantia corporea non repugnet perceptio obiecti spiritualis, de quo in Exercit. 2. 4. à sect. 3. Quod si repugnet, non quæcumq; immaterialitas erit radix intelligendi in substantia completa, vel incompleta; sed immaterialitas libera tam à cõpositione ex materia corporea, quàm à cõpositione ex partibus substantialibus corporeis. Ea autem substantia iis partibus constaret, & præterea dependeret in fieri, & conseruari à partibus quantitatis adiunctæ; idque solum sufficeret, ne esset intellectiua, etiam si ex abundantia concedatur incomposita ex partibus integralibus substantialibus corporeis. Octauò, posse esse viuente vita sensitiua, cui vita diuersæ speciei à nostra, & animalium irrationalium, deseruirent qualitates omnino dissimiles iis, quæ nobis, & animalibus irrationabilibus deseruiunt; vel si essent similes, eiusdemque rationis qualitate deseruientes ad vitam sensitiuam talis substantiæ, non ideo disponderet ad formam substantialem, cum huius esset in capax talis substantia. Nonò posse esse viuente vita vegetatiua acquirendo sibi partes alterius substantiæ corporeæ simplicis cõpletæ per vnionem continuatiuam, præcedentibus dispositionibus productis à substantia se aggenerante in altera, ex qua aggeneratur.

Ad septimum respondeo, argui ineptè ex cõpositione generis, & differentia in ordine metaphysico ad cõpositionem materiæ, & formæ in ordine physico, cum manifestum sit non omnes entitates creatas quæ in ordine metaph. gaudent cõpositione generis, & differentia, gaudere cõpositione materiæ, & formæ in ordine physico. Ad sextum, corpus completum simplex, fore potentiam passiuam formarum accidentalium, & fore etiam actum cõpletum subsistentem, quod vtriuque conuenire potest entitati creatæ substantiali carenti materia, & forma substantiali, vt patet in exemplo Angeli. Ad quintum, quæritatem non esse proprietatem solius materiæ, sed ipsius, & corporis, simplicis completi, post seque in hoc, & in illa esse eiuusdè speciei, vt facile est colligere ex sect. 1. Exercit. 13. Quod si velis esse diuersæ speciei, imò identificatam cū corpore simplici completo, rem profectò dices non planè improbabile si quæritas esset diuersæ speciei, posset inepta esse ad recipiendã accidentia, quæ disponit modò ad introductionem formæ substantialis in materia. Sed etsi eiuusdè speciei esset, & reciperet ab agentibus extrinsecis ea accidentia, non ideo disponderetur corpus ad formã substantialem, cuius est prorsus incapax. Forsan non produceret calorè ignis applicatus corpori illi, ne ageret frustra & vanè. Ad quartum, & ad confirmationè negatur, materiã esse de conceptu intrinsecò cuiuscumq; substantiæ corporeæ, non tantum incõpletæ (qualis est forma substantialis ignea, aut leonina v.g. quæ ex materia non constituitur intrinsecò) verum etiam completæ, & omnem substantiam corpoream debere esse materiale, si materiale significet idem, ac primũ subiectum corporeum formarum substantialium, vel id, quod à tali subiecto depèdat in fieri, & conseruari. Conceditur verò, omnem substantiam corpoream debere esse materiale, si materiale significet idem, ac quantum, aut idem, ac nõ spirituale. Ad tertium dico, illud corpus fore naturale prout naturale opponitur supernaturali theologice accepto, seu enti, quod est supra debitum, & exigentiã omnium substantiarum nunc existentium, & creaturarum, milliumque aliarum possibilitium, nam in hoc sensu non minus erit ens naturale, quàm Angelus, qui materia, & forma non constar. Vnde etsi illud corpus nõ esset naturale prout naturale significat ens cõpositum ex materia, & forma contradictio nulla iqueretur. Qui voluerit defendere, illud corpus fore naturam, quatenus natura sumitur pro principio causatiuo motus, & quietis, foreque etiam ens naturale, quatenus ens naturale usurpatur pro ente completo, quod costat natura, adeat Exercit. 9. Legatque speciatim 9. eius numerum.

Ad secundum respondeo per instantiam sic; repugnat substantia creatã incapax formæ accidentalis. Ergo & incapax formæ substantialis. Hæc consequentia est fallã, si quidem Angelus, & forma substantialis sunt substantiæ creatæ incapaces substantialis formæ. Non ergo ex capacitate formæ accidentalis necessaria cuius substantiæ creatæ siue corporeæ, siue spiritualis inferitur inductabiliter capacitas formæ substantialis. Vtcrius vt corpus illud simplex esset capax mutationis substantialis, sicut est capax accidentalis ex conceptu & imperfectione creaturæ, satis esset virtus receptua substantiæ realiter distinctæ, & vnionis continuatiuæ partium ipsius, si ea vnio sit substantialis. Nonnullis cum Arriaga disput. 2. Metaphysicæ n. 39. tom. 2. in p. 1. disp. 3. n. 19. videtur non implicare contradictionem substantia creatã incapax cõpositionis accidentalis; & oppositum.

17

18

oppositum demonstrari non posse ex sola ratione entis creati vt sic, quia ad eam sufficeret dependentia à Deo in fieri, & conseruari, animaduertitur à Suarico disp. 3. 1. Metaphysicæ sect. 1. 3. n. 26. Abstineo modò ab hac controuersia, circa quam consulantur ex Partibus Iunilii lib. 1. de partibus diuinæ legis c. 20. S. Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ c. 12. S. Maximus apud Nicetam lib. 2. thesauri c. 11. Ex Scholasticis Heruæus quodlibeto 8. q. 3, Fonseca 5. Metaphysicæ c. 8. q. 4. sect. 3. *Sed alterum.* Tellez. p. 3. Philosophicæ disp. 5. 4. sect. 4. n. 10. Recupirus lib. 5. de Deo vno q. 20. à v. *Quinta cõpositio*, vsque ad finem Theophylus Raynaudus in. Theologia naturali dist. 3. q. 1. art. 6. n. 60. rufus dist. 7. q. 1. art. 4. & 5. alijque. Theologum 1. p. q. 3, & 9. agunt de simplicitate, & immutabilitate Dei. Illud non prætermitram, quamuis non repugnaret substantia creatã, quæ ex natura rei nullum accidens subiret, tamen subiectionem obedientialem cuiusvis creaturæ ad Deum debere esse tantam ex Augustino lib. 9. de Genesi ad litteram c. 17. vt in illa, & ex illa possit Deus facere multa non exacta ab ipsa, & idcirco impossibile esse creaturam substantialem incapacem essentialiter accidentium supernaturalium, aut non conaturalium sibi in quo saltem sensu aiebat S. Aug. lib. & cap. 6. de Trinitate, *omnem creaturam esse mutabilem.* Neque item prætermitram, spectare ad infinitam largitatem, & munificentiam Dei, nec non ad eius omnipotentiam, vt possit cuius substantiæ creatæ citra omnem exigentiam, ex mera, & gratuita sua voluntate multa elargiri dona accidentalia, & vt possit tanquam author supernaturalis maiora facere in bonum, & perfectionem cuiuscumq; substantiæ, quàm tanquam author naturalis. Ad primum, animo rationali, & homine fore absolutè, & simpliciter imperfectius illud corpus, etsi secundum quid perfectius. Sic in multis aliis passim occurrit. Ipso animo rationali est absolute, & simpliciter imperfectius corpus cõpositum completum v. g. ignis (*negaretur quippe stultissimè animam meliorem esse corpore.* Vt in epist. 56. asserit S. August. nec non in tractat. Pl. 1. 45. lib. 12. de Genesi ad litteram c. 32. & 33. lib. 8. de Ciuitate Dei c. 16. Simulque est perfectius secundum quid; rursum ipso homine est absolute, & simpliciter imperfectius cæli, vnãq; est perfectius secundum quid.

19

Robabit quis primò, per quam actionem produceretur illud corpus? Secundò, an possit destrui ab agentibus creatis? Respondeo ad primum, actionem productiuam partium illius corporis fore creatiuam, vt potè respicientem terminum, & causantem independentem à subiecto sustentationis: vna enim pars illius corporis non dependeret in fieri, & conseruari ab alia vt à subiecto. De productione vnionis inter vnã, & aliam partem, variæ possunt esse sententiæ; totque, quot versantur circa productionem vnionis inter partes materiæ, aut formæ substantialis corporeæ. Non vacat de eis sententiis, nec præsens institutum petit diiudicare. Totum illius corporis resultans ex partibus vnitis denominabitur creatum, si vnio continuatiua partium creetur per actionem dependentem ab eis tanquam ab extremis quibus cū habeat essentialem connexionem, non verò tanquam à subiectis. Sed etsi vnio generetur, denominabitur illud corpus creatum, dummodò partes sint homogeneæ, & in qualibet parte seruetur eius essentia; nam tunc vnio non pertinebit ad essentiam, & integritatem corporis, de quo tamen vt integrato non reuam

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

concedere denominandum generatum. Quòd si partes sint heterogeneæ, & in qualibet parte non saluetur essentia corporis, denominabitur istud generatum in ratione corporis ex generatione vnionis: Quæ omnia vt intelligantur operæ pretium erit legere Excritat. 6. numeros. 57. & 67. Excitationisq; 14. numerũ 16. Respondeo ad secundum, posse illud corpus destrui à causis secundis, si ab iis naturaliter crearetur cum facultate suscipiendi, actionem conseruatiuam; secus si crearetur naturaliter sine ea facultate in causis secundis, aut si crearetur ab istis vt eleuatis, & adhuc cum ea facultate, quia productum per creationem à causis secundis eleuatis exigeret naturaliter, vt in defectu illius actionis succederet actio conseruatiua proueniens à sola causa prima, quæ si decreuisset non substituere suam actionem adæquatam conseruatiuam, non tam deficeret corpus ex defectu actionis causarum secundarum, quàm ex defectu actionis conseruatiuæ præstandæ naturaliter à causa prima ob naturale ius ipsius corporis postulantis permanentiam sui, vt de Angelo, & materia prima communiter dicitur. Addo, non posse partes illius corporis destrui siue à causis secundis, siue à Deo per accidentia contraria. Et ratio est, quia non possent interitum subire ex aliquo accidenti recepto, in instanti, in quo reciperent, vt patet; neque item in alio sequenti; tum quia si in vno instanti pars recipiens, & accidens receptum fõderantur, cur non in sequentibus? tum quia accidens receptum perens destructionem partis recipientis, intenter destructionem sibi ipsi, & actio, per quam naturaliter produceretur accidens dependentem à parte recipiente, eius esset conditionis, vt ad ipsam sequeretur necessariò desitio accidentis: quod vtriuque absurdum omnino est: Tum denique quia vt inquit S. August. lib. & c. 6. de Trinit. *Nihil simplex mutabile est.* S. Proclus Constantinopolitanus ad Armenios, de fide, *Omni passio pugna est, atque seditio cõpositarum rerum.* Ex materia videlicet, ac forma. Arnobius lib. 1. aduersus Gentes, *Interitio dissoluitio dilabi non potest id, quod est vnum, & simplex, nec vllarum partium congregatione compactum.* Et vt Cassiodorus lib. de Anima c. 10. *vnum atque simplex habere nescit aduersum, & ideo semper manet, quoniam in essentia sua non habet lium.* E contra verò, vt ait S. Greg. Naz. orat. 2. de Theologia: *Cõpositio inisim est pugna, pugna autem seditio nis, seditio dissoluitio: Non admittendum dissidium, ne destructio existat.* Sed quid de vnione continuatiua partium illius corporis? posset quidem destrui à causis secundis productibus aliis quid ei, contrarium, ad cuius exigentiam cessaret actio conseruatiua vnionis, etiam si talis actio esset creatiua, & à solo Deo: vt enim ad exigentiã agentis naturalis vltimò disponens materiam prodit Deus in actionem creatiuam animæ rationalis, sic ad exigentiã alicuius qualitaris, quæ contraria esset vnioni cõtinuatiuæ partium illius corporis, posset Deus suspendere conseruatiuam creationem vnionis. Hinc si corpus illud non posset naturaliter conseruari nisi in tanta, vel tanta mole partium continua, si exigeret naturaliter octo vt minimum partes v. g. fieret, vt deficiente vnione duarum ad octo, vel ad plures deficerent naturaliter eo ipso duæ partes. In hoc modo defendèdi partes aliquas illius corporis destructibiles naturaliter vi, & exigentia causarum secundarum nullã, vel leuem inuenio difficultatem: neque contra eum militant obiecta ab Arriaga disp. 5. Physicæ. sect. 3. n. 41.

F 3

DIGRES

Cælum sydereum non est corpus simplex completum.

20

ITa Theologi communiter, & nobiliores hac tempestate Philosophi. Nititur assertio congruentibus his fundamentis è Philosophia emendicatis. Primum, sydereum cælum ornatur accidentibus, quæ comitantur materiam, & formas substantiales in corporibus sublunariis, vt quantitate, luce, motu. Ergo ex similitudine horum accidentium deducitur satis aptè, communem esse cælo sydereo compositionem ex materia & forma. Secundum in cælo sydereo sunt accidentia ordinata ad agendum, vt lux, & ad recipiendum vt quantitas. Ergo illa formam indicant, hoc materiam. Tertium, sydereum cælum habet magnam communicationem cum corporibus inferioribus, quatenus agit in illa Ergo assimilatur illis in compositione ex materia, & forma. Et licet in illis odorati sint Philosophi materiam & generationem vicissitudine, qua frequenter censetur, carere cælum sydereum, tamen semel comperta materiae, & formæ compositione in sublunariis, inde ad cælestia rectè transitur; inferturque ex similitudine accidentium, & proprietatum communicare in hac compositione. Sic Philosophi deuenerunt in actionis notitiam ex exigentia, quam eius habet terminus; & tamen conceptus actionis non consistit in eo præcisè, quod sit termino necessaria. Species impressæ cognitæ sunt à Philosophis iam ex distantia iam ex improportione obiectorum; nec ideo conceptus earum, in hoc solum consistit, quod aut distantiam, aut improportionem suppleant. Substantia cognitio comparata est in Philosophia ex necessitate subiecti, cui insunt accidentia; & nihilominus Deus, qui est accidentium expers, non excluditur à substantiarum numero, sed potius est nobilissima substantia. Si Cælum stelligerum sit ex natura rei corruptibile, vt agentium naturalium, conficietur quartum argumentum non spernendum: non enim cum simplicitate corporis completi conciliatur corruptibilitas, nisi vt summum per discontinuationem partium; qui autem illud cælum existimant corruptibile vi naturali causarum secundarum, intendunt aliam incorruptibilitatem, quam per discontinuationem partiū.

21

Ex sacris litteris non defunt fundamenta. Conimbricenses lib. 1. de cælo c. 2. q. 4. art. 2. adducunt illud sapientie 11. v. 18. *Omnipotens manus tua: ..; creauit orbem terrarum ex materia inuisa.* Etenim sub nomine orbis terrarum intelligi debet secundum S. Aug. lib. 1. de Genesi cōtra Manichæos c. 5. & Eucherium lib. 1. in Genesim c. ac v. 1. totus mundus corporeus. Attamen Suarez disp. 13. Metaphysic. sect. 11. n. 29. perdoctè notat, eo loci non esse sermonem de materia prima. Lorinus interpretatur locum de sublunari tantum mundo; & non nisi de hoc videntur loquuti S. Aug. & Eucherius. Firmius fundamentum nobis offert c. 5. Genesios. Innuit enim, Deum construxisse cælum sydereum ex parte aliqua aquarum, quæ prima productæ die occupabant. Ita exponunt complures Patres apud Salianum die mundi secunda. Ita Biblicæ, Theologiae, ac Philosophicæ litteraturæ peritiores Moderni commendati in n. 4. Exerc. 2. consentiuntque Petrius in Rationario temporum parte, lib. & c. 1. & Sandæus in Theologia iuridica cōment. 30.

Cælum Empyreum non est corpus simplex completum.

22

CVm simplicitati cæli Empyrei nullum sit apprensens vestigium, nisi tantum eius non repugnancia, dicendum est, constare materia, & forma. Huic assertio fauent congruentiæ Philosophicæ expensæ pro compositione cæli syderei. Et si quidem Empyreum ordinatum præcipuè est in domicilium glorificatorum hominum penes animam, & corpus, par est æmulari ipsos in eo, quod coalescat ex materia, & forma.

23

Ait Franciscus Alfonso, corpus completum simplex est perfectissimum in genere corporum non viuentium. Ergo Empyreum, quod cælum est in finem præstantissimum, inter eos, quibus deseruiunt corpora non viuentia, pertinet ad speciem corporis simplicis completi: Possit quis negare Antecedens sequuntur Suarium disp. 13. Metaphysicæ sect. 10 n. 11. vel ex eo non admittentem simplicitatem in cælo sydereo, quod sequeretur, illud esse substantiam valde imperfectam, ob carentiam substantialis actus, qui est maximè perfectus inter actus informantis. Non acquiesco, quia carentia actus substantialis informantis componitur per actum substantialem completum per se existentem: quippe hic actus ex ordine suo superat perfectione illum. Et aliqui tam altè cogitant de actu substantiali completo per se existente, vt negent eius perfectionem cælo sydereo, & Empyreum; ne vtrumque hoc cælum nobilius sit homine composito ex materia, & actu substantiali incompleto informanti. Sed & hi peccant vt visum est in n. 18. nam homo absolute, & simpliciter nobilius esset vtroque cælo ratione etiam sui actus substantialis incompleti informantis, vt qui sit spiritualis, & viuens. Ad argumentum Alfonso concessio antecedenti, neganda est cōsequentia. Finis præstantissimus Empyrei peruenit, vt summum, illud esse perfectius cunctis corporibus non viuentibus; quod quidem rectè stat cum compositione ex materia, & forma; si vna ex illis eminentior sit perfectionis, quam materia, aut forma omnium aliorum corporum vita carentium. Sanè si ex fine nobilissimo Empyreum euehitur ad gradum in expertum corporis simplicis completi, a quo iure poterit euehi ad gradum compositi coalescentis essentialiter ex duplici parte materiali substantiali, quarum neutra sit materia, neque forma, quale possibile esse tentat ingeniosè Ouiedus Controu. 5. Physicorum punct. 4. Poterit etiam euehi ad gradum corporis integraliter indiuisibilis secundum substantiam de quo in calce n. 10. Neque incongruum illud erit fini Empyrei, si gaudeat partibus quantitatis. Scripsi supra vt summum, nam infernus est corpus destinatum ignobilissimo fini præ omnibus, quos habere potest corpus non viuens, nec ideo componitur ex materia, & forma imperfectioribus, quam sunt illa, quibus constant quæuis alia corpora, & quibus coalescere queunt plura possibilia. Ergo quod è contra Empyreum ordinatum sit ad nobilissimum illum finem, non est manifestum indicium excessus in materia, aut formæ perfectione respectu reliquorum corporum inanimatorum. Adde, non repugnare corpus compositum substantialiter ex materia, ac forma inanimati superans absolute, & simpliciter in perfectione corpus aliud simplex, vt tenet ipse

Alfonfus

Alfonfus n. 8. Ergo non est, cur potius Empyreum pertineat ad gradum corporis simplicis, quam ad gradum compositi excedentis absolute, & simpliciter in perfectione aliquod corpus simplex.

24

Ait Auersa, rationabile est, supremum cælum omnibus aliis corporibus antecellere in eo, quod simplex sit. Darem manus Auersæ, si vt Empyreum antecelleret, opus esset simplicitate. Certè opus è non est, vt superet absolute, & simpliciter, in perfectione corpora alia non viuentia, & secundum quid viuentia Urgebit quis viuensum erit incompletum, si careat gradu possibili corporis simplicis completi. Respondedo, non ideo viuensum fore absolute incompletum, etsi omnimodo non esset completum; si quidem complementum, & perfectio, consistens in gradu corporis simplicis completi non est debita: Nihil autem dicitur incompletum absolute, si careat complemento, & perfectione indebita. Perfectio opus non est, neque oportet, vt existant omnes species, & graduum possibilium. Non opus esse, patet, nam cuiusuis creaturæ productio debet esse Deo libera, vt pote nullatenus requisita ad intrinsecam ipsius perfectionem. Vnde dixit S. Ambrosius citatus à Francisco de Lugo disp. & cap. 1. de Angelis num. 20. *Cuncta & singula voluit Deus producere pro libero voluntatis arbitrio, non pro necessitate obsequio.* Non oportere, ostenditur à posteriori ex inde quod possibile sunt non solum infinitæ rerum species, sed, etiā multi, quin & infiniti gradus siue perfectiores siue imperfectiores existentibus, & nihilominus neque producti sunt, neque vnquam producentur; imò repugnabit produci simul infinitas species, & gradus, si repugnet infinitum in actu quoad numerum. Urgebit vterius, ad varietatem, & pulchritudinem viuensum necessarium est corpus simplex completum, vt sicut existunt substantiæ creatæ spirituales simplices, & completæ, sic etiam existant substantiæ creatæ materiales simplices, & completæ. Hæc coniectura proponitur vt probabilis à P. Arriaga disp. 5. Physicorum sect. 3. num 48. sed contra, quia perfectio viuensum non postulat existentiam omnium specierum, & graduum possibilium, neque debet esse quanta potuit, sed quanta placuit conditori Deo, *Qui cum possit omnia facere, non tamen efficit, quatenus potest, sed quatenus vult, vt ait Magnetis lib. 4. ad Theostenem relatus à Francisco Turriano in Antapologia, teste Raynau. in Theologia naturali dist. 8. q. 5. art. 6. n. 382. & vt Tertullianus lib. cōtra Praxeam cap. 10. non quia omnia potest facere Deus, ideo credendum est, illum fecisse, etiam quod non fecerit, sed an fecerit, requirendum, atque vt S. Theophylus Alexandrinus epist. 1. Paschali. *Liquidò apparet, Deum non tanta fecisse, quanta poterat, sed quantum rerum necessitas expebat, tantum eius fecisse virtutem.* Maior esset in viuensum varietas, & pulchritudo, si Deus condidisset (vt potest iuxta scripta num. 11.) substantias spirituales compositas ex materia & forma spiritualibus. Quare sicut actu non admittitur ex Angelis existentibus aliquos esse substantias sic compositas, quia nullum datur vestigium, ex quo conligatur perfecta compositio; ita non debet asseri, Empyreum, aut aliud corpus de facto existens, esse simplex, quia nulla datur coniectura, ex qua deducatur discriminari ab aliis corporibus compositis, quorum habemus notitiam. Neque rerum species, aut gradus sunt multiplicandi sine vr-*

genti ratione, quæ in præsentia non apparet. Imò etsi varietas viuensum cogeret ponere in rerum natura speciem corporis simplicis completi, rationes antea traditæ me mouerent, vt remouerem ab ea specie cælos sydereum, & Empyreum.

SECTIO III.

An compositum Empyreum distinguatur realiter inadæquatè à materia, forma, & vnione simul sumptis? An consistat adæquate in entitate quadam ultra tres recensas? An ea superaddita, entitas sit subsistentia Empyrei compositi?

25

CVm probatum iam sit, Empyreum esse compositum substantiale constatum ex materia prima, & forma substantiali, tractationem de vtraque suscipiemus in duabus sequentibus Exercitationibus. Et cum compositum quoduis substantiale, non magis requirat partes, quam compositionem, seu vnionem: proindeque Empyreum hanc importet non minus, quam materiam, & formam, quæ sunt eius partes substantiales, ideo in alia Exercitatione agemus de vnione inter materiam, & formam Empyrei. Tandem cum compositi cuiusuis substantialis sit velut corollarium appendix, & complementum vltimum subsistentia, dicabimus huic penultimam præsentis libri Exercitationem. Sed quia ultra hæc omnia requiruntur ab aliquibus constitutiua alia; & nonnulli volunt, ipsum consistere in quadam entitate superaddita, & ex eis vnus vel alter dixit, talem entitatem superadditam à subsistentia esse distinctam: operæ pretium me facturum duxi re in hac Exercitatione de Empyrei composita natura reiciam, expellamque de medio indicatas opiniones, vt expedior sit via ad Empyrei compositi vera, propriaque constitutiua, & ad eius complementum.

26

Quapropter, in primis certum esse debet, compositum à materia, forma, & vnione seorsim sumptis distingui realiter inadæquatè tanquam iudicans ab incluso: neque enim sola materia, neque sola forma, neque sola vnio est compositum. Vnde à fortiori constat, distingui eo modo à materia, & forma simul, & collectiue sumptis, sed seorsim ab vnione: nam etsi coexistant materia, & forma, si tamen abest nexus earum, distinctusque modaliter ab ipsis, non resultat compositum; quapropter materia, & forma, sumptæ simul etiam, & collectiue, non erit compositum, sed vterius requiretur vnio, non vt pars, sed vt nexus distinctus modaliter inadæquatè à composito.

27

Deinde apud me est certum, præter materiam, formam & vnionem nihil aliud opus esse ad constitutionem compositi substantialis, quod essentiale, & physicum appellatur. Probatur primò, quia materia, forma, & vnio independenter à quauis alia entitate superaddita constituunt quoddam vnum substantiale per se ex potentia, & actu substantialibus, non enim constituunt aliquod vnum aut integrale, accidentale, aut perparem aggregationem. Ergo independenter à quauis alia entitate superaddita constituunt compositum substantiale. Nec dicas, materiam, formam, & vnionem

independenter ab entitate superaddita habere se præcisiuè in ordine ad constitutionem vnus. Nam imperceptibile est, vnionem physicam non communicare vnitatem materiæ, ac formæ. Cum ergo non comunicet vnitatem, aut integram aut accidentalem per purâ aggregationem, comunicauit formaliter vnitatem vnus substantialis per se. Secundò, intellecta, & posita vnione substantiali, non potest non intelligi, & poni vnium substantiale. Sed circumscripta quauis entitate superaddita intelligitur, & ponitur vnio substantialis inter materiam, & formam. Ergo intelligitur, & ponitur vnium substantiale constatum ex vtraque. Quod vnium nihil aliud est, quàm compositum substantiale. Omnes huius argumenti propositiones videntur mihi ex terminis per se notæ. Confirmatur, materiam, & formam esse formaliter vnitas, & formaliter esse compositas mutuo substantialiter. Sed vt materia, & forma sint formaliter vnitas, nihil aliud requiritur præter ipsas, & vnionem. Ergo neque vt sint formaliter compositæ mutuo substantialiter. Confirmatur rursus vbi datur compositio substantialis, necesse est, dari substantiale compositum. Sed absque entitate adiecta materiæ, formæ, & vnioni datur compositio substantialis, cum ipsa vnio sit formaliter talis compositio. Ergo absque entitate adiecta datur substantiale compositum. Tertio, Compositum substantiale, seu totum metaphysicum ex natura, & substantia, si accedat vnio, saluatur adæquatè constitutum; neque enim in supposito Christi Domini assignare est aliam entitatem vltra naturam humanam, & substantiam diuini verbi vnitas. Similiter totum accidentale componitur adæquatè ex subiecto, accidente, & vnione; totum integrale ex duabus materiæ v.g. partibus vnitis. Ergo compositum substantiale essentialè, & physicum non includit aliam entitatem præter materiam, & formam vnione physica copulatas. Eadem namque est ratio de hoc composito, ac de illis alijs. Sufficiant hæc argumenta. Qui plura cupiat, reperiet apud Gerardum Senensem in 1. dist. 8. q. & a 1. Dominicum Sotum lib. 1. Physicorum q. 3. Aristillum ibidem q. 6. Gianninum lib. 4. Philosophiæ cap. 48. ac 49. Suarium disp. 36. Metaphysica sect. 3. Rubium lib. 1. Physicorum tract. 3. q. 1. Petrum Hurtadum disp. 6. Physicorum sect. 1. Arriagam disp. 5. Physicorum sect. 1. Balthasarem Tellez parte 1. Philosophiæ disp. 20. sect. 3. Auerfam q. 19. Philosophiæ sect. 8. Bartholomæum Amicum tract. 1. 1. Physicorum q. vltima dub. 4. tract. item 14. q. 4. dub. 3. Nicolaum Cabeum lib. 4. Meteorologicorum textu 2. q. 3. Murciam lib. 1. Physicorum disp. 3. q. 4. Chrysoctomum Caberum tract. 1. Phys. D. 6. dub. 3. Martinonum tomo 4. Disputationum Theologicarum disp. 8. sect. 1. Ouiedum controu. 5. Physicorum puncto 1. & 2. Franciscum Alfonso disp. 6. Physicorum sect. 1. & 2. quando ad tales remissæ competens plenitudo probatur esse doctrina, vt ait Cassiodorus in præfatione ad libros diuinarum lectionum.

28

Ob opposita argumenta reiciendus est P. Vazquez, dum tomo. 1. in 3. p. disp. 19. cap. 2. à n. 26. adstruit in composito substantiali essentiali & physico quendam modum substantialem deriuatum à forma, ex quo vt ex parte constituatur compositum illud. Aditio alias impugnationes, quarum prima sit; vt materia commuicet suos effectus formales ipsi formæ, non est necessarius modus substantialis deriuatus à materia in formam,

Ergo neque è conuerso. Si enim vt materia reddat animam rationalem sibi vnitam impenetrabilem cum alio corpore, non est necessaria nisi vnio, cur hæc non sufficiat, vt anima reddat materiam corpus completum? Secunda, vt compositum substantiale distinguatur ab accidentali, superuacaneus est ille modus, imo destrueret rationem compositi substantialis, cum impediret, ne materia, & forma vnirentur immediate. Quod si resulteret modus ille ex forma vnita materiæ, si quidem non pertineat ad constitutionem suppositi vt subpositi, erit accidentalis, vt infert Doctor Angelicus lib. 4. contra Gentes cap. 81. videndus etiam in 3. dist. 6. q. 1. a 2. ad 5. Tertia, Verbum diuinum assumpsit integram humanitatem in ratione compositi. Ergo si compositum humanum constituitur ex eo modo substantiali, sequitur, cum fuisse assumptum à verbo. Quam illationem non credam admissam iri à Vazquez. Quarta. Accidentaliter forma communicat suum effectum formalem subiecto per solam vnionem adistud & idem est de substantia respectu naturæ. Ergo substantialis forma, per solam vnionem communicabit suum formalem effectum materiæ, tam enim est potens forma substantialis, quàm accidentalis, & quàm substantia; tamque est formalis effectus formæ (substantialis, quod ipsa communicetur materiæ capaci, quàm est formalis effectus formæ accidentalis, & substantiæ, quod communicetur subiecto, & naturæ capacibus. Quinta, non minus anima est viuificatiua corporis, nec minus huic immediate vnitur, quàm modus inuentus à Vazquez. Ergo talis modus repudiandus est vt superfluous.

29

Rursus, certum esse velim, compositum substantiale essentialè, & physicum non consistere adæquatè in quadam entitate, quæ sit omnino extra materiam & formam vnitas, quæque distinguatur ab ipsis tanquam excludens ab excluso. P. Suarez diid. 36. Metaphysica sect. 3. num. 7. ait, hanc assertionem esse receptam ab omnibus, & in num. 9. addit, euidentiore esse, quam vt probatione eget P. Arriaga disp. 5. Physicorum sect. 1. num. 2. inquit, euidentissimam esse explicatis terminis. Sapientissimus Sotus lib. 1. Physicorum q. 3. scribit, *Credo quidem neque Aristotelem, neque S. Thomam vnquam suspicatos fuisse contrarium, & quamuis id alicubi insinuare viderentur, credo, mihi non persuasissent; adeo res mihi manifesta videtur.* Dolenter, & acerbè audit hæc Soti Verba Didacus Ortiz Dominicanus, qui tract. 4. Physicorum conferentia & §. 2. num. 368. Lamentatur, quòd Moderni suæ Religionis sequentes Magistrum Sotum, non tantum deseruerint, sed etiam impugnantur communem Thomistarum antiquorum sententiam de distinctione reali totius à partibus simul sumptis; pro qua in §. 1. n. 363. præallegat decem Thomistarum doctrina, & vultate nobiles. Nihilominus nostra assertio suadetur primo; quia alioqui compositi humani essentia non includeret vt constitutiua sui animam rationalem, & carnem, quod non sine piaculo concedes, cum S. Athanasius proclamer in symbolo; *Anima rationalis, & caro, vnus est homo.* quem loquendi modum seruant S. Augustinus in epist. 57. ad Dardanum, & lib. 7. de Trinitate c. 4. lib. 19. de ciuitate Dei cap. 3. S. Iustinus in Parallelis S. Damasceni littera R. rit. 73. (testante Petauio) S. Damascenus lib. & cap. 3. fidei orthodoxæ, Boetius lib. de duabus Christi naturis. Aristoteles

storeles lib. 2. de Anima cap. 1. textu 10. lib. 7. Metaphysicæ cap. 11. textu 39. & Ferrandus Diaconus in epistola ad Seuerum ait: *simul corpus, & anima rellè nuncupatur homo :: :: simul constants ex natura corporis, est anima vna & natura humana.* Si respondeas, propositionem, *Anima rationalis, & caro vnus est homo*, intelligendam esse non in sensu formali, sed in causali; quatenus ex anima rationali, & carne vnitas resultat tertia illa entitas, in qua formaliter consistit compositum humanum. Contra, quia ea propositio intelligenda est in eo sensu, in quo alia, *Deus & homo vnus est Christus.* Sed hoc accipi debet in sensu formali, & non in causali: non enim ex verbo diuino, & natura humana vnitas resultat tertia quædam entitas, in qua formaliter consistat Christus, & quæ non sit Deus, nec formaliter, & intrinsecè aliquid increatum. Ergo ea prior propositio intelligenda est in sensu formali, & non in causali.

30

Hinc uaderet secundo intentum à paritate compositi metaphysici ex natura, & substantia, quod etsi sit vnium per se, tamen non consistit in entitate noua resultantem ex natura, & substantia vnitis, vt constat exemplo compositi facti ex natura humana assumpta, & substantia diuini verbi assumpte, Quapropter requisitus Ferrandus in epistola, de qua supra, *Quid est totum Christus?* responder sapientissimè, *esse verbum Dei, animam rationalem, & carnem.* Igitur neque compositum physicum, & essentialè, consistit in entitate noua prodeunte ex materia, & forma copulatis, licet tale compositum sit vnium per se. Tertio, compositum integrale ex duabus partibus materiæ v. g. & compositum accidentale ex materia, & quantitate v. g. nihil aliud sunt, quàm duæ partes materiæ, & materia, ac quantitas vnitas. Ergo compositum essentialè, & physicum ex materia, & forma nihil aliud erit, quàm materia, & forma simul sumptæ, ac vnitas. Si dicas discrimen esse, quod hoc totum sit ens per se, & illa alia sint entia per accidens impugnaberis, quia cur saltem illa alia non consistent in entitatibus resultantibus quæ sint entia per accidens formaliter, ita vt duæ partes materiæ, aut materia, & quantitas vnitas sint entia per accidens radicaliter tantum? Sicut entitas resultans ex materia, & forma vnitis est ens per se formaliter, & materia, ac forma vnitas est ens per se radicaliter tantum.

31

Quarto, Deus posset impedire, ne existentibus materia, & forma cum vnione, resultaret entitas illa distincta & posset illam conseruare destructis aut separatis materia, & forma; nec enim est fundamentum ad asserendum habere mutua essentialè connexionem. In primo euentu perseveraret compositum, quia manerent partes componentes media vnione. In secundo autem non perseveraret compositum, quia non maneret partium Simultanea positio? & totum quidem non erit, partibus non existentibus, vt perspicuum videretur S. Methodio apud Photium in Bibliotheca Codice 236. in fine, & Theodoro Gazæ aienti in libro de Mensibus cap. 10. *ex partibus totum conseruare.* Sed permilla perseverantia compositi humani absque corpore, & animo rationali vnitis, fieret, permanere principium ratiocinandi ac discurrendi secluso rationali animo, cum perseveret id, quod est homo. Quis autem concipiat tale principium seorsim ab animo rationali? Quintò, illa entitas, vel esset simplex vel partibus constans? si primum, nequit in illa consistere com-

positum, cum hoc exigit multipliciter partium. Si secundum, nego, an ab illa entitate partibus constante distinguatur compositum? Si respondeas, distingui, incurres processum in infinitum. Si respondeas, non distingui, Ergo ob eandem rationem debuisses affirmare non distingui à materia, formaque vnitis. Rogo rursus, an partes, quibus constet illa entitas sint materia, & forma vnitas, aliquidque aliud distinctum ab ipsis, vel sint partes omnino diuersæ? Non primum, quia est contra mentem Aduersariorum, & quia refutatum iam est supra. Non secundum, quia duplex partium series est profus commentitia, & quia de posteriori partium serie redit eadem quaestio, ac de priori, an scilicet sit composita per se ipsam, vel per entitatem resultantem? Sextò, entitas illa non componit, neque vnitur cum partibus vnitis, alioqui sicut illa resultat ex partibus vnitis, ita ex illa vnita, & componente cum partibus vnitis resultabit vltior alia entitas. Aliunde componer, & vnietur cum partibus vnitis, alioquin compositum substantiale erit quoddam rotum per aggregationem puram.

32

Septimò, vt totum Mathematicum est maius suâ parte, ex celebri Euclidis axioma lib. 1. elementorum Geometriæ, S. Augustini lib. 10. Confessionum. cap. 6. lib. & cap. 6. de Trinitate. Serm. 38. de verbis Domini in Euangelium secundum Ioannem, ita quodcumque totum est perfectius qualibet parte seorsim sumpta, & æque perfectum, ac partes collectiue sumptæ; quorum neutrum saluatur in opposita sententia: nam in natura humana, superabit perfectio animæ rationalis perfectionem entitatis, quæ dicitur totum, & à fortiori superabit perfectio animæ, & corporis collectiue sumpta. Octauò, natura Angelica est simplex pro humana. Ergo illa non includit partes, secus hæc. At natura humana, & compositum essentialè, ac physicum humanum idem profus sunt. Ergo quas partes includit natura humana, eadem includit compositum humanum. Non ergo consistit in entitate distincta à corpore, & anima rationali vnitis que sunt partes, quas includit, & quibus adæquatè constituitur natura humana. Et id circò inquit S. Thom. opusculo 2. c. 154. *Humanitas non est aliqua alia forma præter animam, & corpus, sed est aliquid compositum ex vtroque.* Inquies, naturam Angelicam esse simplicem præ humana, quia nullas habet partes, vel ex quibus resultet, vel in quibus consistat; cum tamen natura humana, seu homo, qua est compositum essentialè, & physicum, habeat saltem partes, ex quibus resultet, licet careat partibus, in quibus consistat. Sed omisso, periculosum videri, quod homo sumptus pro humanitate, naturam humanam non consistat in anima rationali, & carne vnitis, contra in surgo, quia quòd aliqua entitas resultet ex partibus, non satis est, vt ipsa sit formaliter composita, & partibus constans, vt ipse tu fateris. Ergo neque satis erit, quòd aliquid consistat formaliter in entitate resultantem ex partibus, vt sit formaliter compositum, & partibus constans, si talis entitas sit simplex, & à partibus realiter distincta. At iuxta te, homo sumptus pro humanitate consistit formaliter in entitate, quæ, etsi ex partibus resultet, est tamen simplex, & à partibus realiter distincta. Ergo homo sumptus pro humanitate non erit formaliter quid compositum, & partibus constans, sed potius quid incompositum, & simplex.

Nonò, Neque mente concipi potest, vt ait Suarez

33

Suarez, *torum*, & per se compositum, nisi intrinsecè constans partibus, & compositione, seu unione. Nam resultare præcisè ex partibus unitis, & eas essentialiter connotare (vt dicit de illa entitate, in qua per se consistit compositum essentialiter, & physicum) non est, esse totum & per se compositum formaliter, sed tantum est oriri ex aliquo toto, & per se composito formaliter, habereque essentialem ordinem ad illud. Sic accidens resultare ex substantia, & ad eam dicere essentialem habitudinem, non est ipsum esse substantiam formaliter. Et præterea aliter se debet gerere totum, & per se compositum respectu partium unitarum, ac se gerit vna pars unita respectu alterius unitatis. Ergo illud ita se debet gerere, vt partibus unitis intrinsecè constet, ac constituatur; nam & vni parti conuenire potest res substantia ex alia, cuiuslibetque vt unitas essentialiter est connotare aliam partem. Decimo, partes sunt essentialiter compositæ. Sed si hoc consistat in entitate realiter adæquatè distincta à partibus, implicatorium est, partes esse ipsi essentialiter; nihil enim potest esse de essentia eius, à quo realiter distinguitur adæquatè. Respondebis ex Ioanne Canonico apud Auerlām, id quod est de essentia metaphysica alterius, non posse distingui realiter, (secus verò id, quod est de essentia physica; ideoque partes posse esse de essentia physica composita, non obstante distinctione reali adæquatæ. Ceterum si id, quod distinguitur realiter adæquatè ab alio, potest esse de essentia physica illius, quæro à te, cur ego non possim esse de essentia physica tui? Implicas certè in terminis, dum quæ distincta sunt realiter adæquatè, ais, posse habere eandem essentiam physicam. Nam essentia physica est realitas rei. Ergo quæ habent distinctas adæquatè realitates, nequeunt habere eandem essentiam physicam; sicut quia essentia metaphysica est formalitas rei, ea, quæ concipiuntur habere distinctas adæquatè formalitates, nequeunt concipi habere essentiam eandem metaphysicam. Vbi obiter exemplo compositi metaphysici ex genere, & differentia, aut ex specie, & singularitate; quorum neutrum consistit in formalitate adæquatè distincta à partibus metaphysicis, confirmari potest tota doctrina huius assertionis.

34

Quam precipuè direxi aduersus Neothericum quemdam nimis addictum entitati superadditæ realiter, in qua adæquatè consistat compositum substantiale essentialiter, & physicum ex materia, & forma unitis. Periam Gabriel à Porta, cuius non sine commendatione meminit Martinus, eidem entitati fuit deuotus, imò in composito ex natura, & substantia, nescio quam entitatem adiecit. Sed & Modernus priori loco memoratus confundit cum substantia entitatem realiter superadditam materiæ, & formæ copulati, ansam, nifallor, accipiens ex quadam obiectione apud P. Suarium num. 11. vbi hæc interferit, *Dices, vt resultat totum compositum substantiale, necessarium esse modum substantialem, qui est distinctus ab unione. Respondeatur, nunc nos loqui de composito, quod immediatè resultat ex materia, & forma unitis, quod est humanitas v.g. seu natura integra; cui nature verum est, addi modum substantialem eo modo, quo in superioribus declaratum est; tamen inde resultat formaliter loquendo aliud compositum, quod est suppositum materiale, quod à suis etiam componentibus simul sumptis, & unitis in re non distinguitur.* Hactenus Suarius Video item apud Arriagam disp. 4. meta-

physicæ sect. 8. num. 89. impugnatos nonnullos, qui dixerunt, substantiam esse totalitatem naturæ, & hos fortè præ oculis habuit Modernus ille, vel potius Ioannem de Ianduno, qui lib. 7. Metaphysicæ q. 28. conclus. 2. scribit. *Notandum, quòd si aliquis quereret, quid est illud reale additum in composito super materiam, & formam? Dicendum, quòd est substantia composita; vel si vis aliter nominare, vocetur per se substantia actualis. Vnde verum est, quòd substantia composita per se subsistit actu, & illud non verificatur de materia, nec de forma, quia materia non subsistit per se in actu, nec forma, sed in composito, sed illa substantia per se, & actualis in composito est illud additum causatum intrinsecè à materia, & forma. Quia Commentator dicit 8. Physicorum, quòd forma est causa actus in composito, sed non est causa sui. Ergo alterius actus, quem compositum addit super actum forma. Et tu dicis, quòd illa substantia actualis, cum sit accidens, ubi erit, vt in subiecto dicendum, quòd illa substantia est aliquid de genere substantia & c. Hæc Iandunus illaudatus Author, & infelicis memoriæ in Annalibus Ecclesiasticis Illustrissimi Spondani anno 1324.*

Ast siue proprio, siue alieno Marte Recentior in eam mentem deuenerit, sollicitus est, ne aliquis arbitretur, coincidere secum Durandi sententia in 1. dist. 34. q. 1. n. 15. de substantiæ humanæ à natura humana distinctione per solam rationē ratiocinantem fundatam indiffero modo significandi, quem habent voces *homo*, & *humanitas*, ex quibus prima exprimit substantiam, & secunda naturam cum tamen in re neque detur distinctio, neque fundamentum distinctionis inter substantiam, & naturam humanam. Hæc est sententia Durandi, quam toto cælo à sua distantem contendit Recentior ille: nam iuxta suam, substantia humana distinguitur realiter à natura humana, seu humanitate, cum sic distinguitur totum per se, quod ex anima rationali, & carne unitis resultat; totum autem per se sit substantia; & anima rationalis, ac Caro unitas sint natura humana, seu humanitas. Vnde verbum diuinum potuit assumere naturam humanam, quin re ipsa assumeret substantiam humanam; id quod saluari consequenter non valeret in sententia Durandi, non distinguentis vtranque nisi ex solo modo significandi, & non agnoscens reale discrimen totius per se ab anima rationali, & carne simul sumptis, ac unitis, vt constat ex loco præcitato, primum; & secundum, ex 3. sententiarum dist. 2. q. 2. si numero 1. adiungatur 14.

Quidquid sit de distantia à Durandismo, quantum ad modum declarandi substantiam; at in absurda ferè eadem videtur recidere Modernus. Nam si compositum humanum essentia, & quidditas humana est indistincta realiter, imò & per nostros etiam conceptus à substantia humana, cum hæc à verbo diuino non fuerit assumpta, sequitur verbum non assumpsisse compositum humanum, neque item id, in quo essentia, quidditasque humana formaliter consistit. Sed tamen susceptum esse à verbo compositum humanum, & naturam humanam compositam, elicio ex his Ferrandi in præcitata epistola verbis, *Quare verbum sine anima rationali, & carne non totum Christus? Nisi quia alia est verbi alia rationalis anime, carnisque natura. Illa simplex, ista composita; cum tamen vna ipsa Christi persona, qua*

35

36

duas, diuinam, & humanam, id est simplicem, & compositam, videtur, adunare substantias, non sit composita, sed in singulis simplex, & in utrisque simplex, & ita simplex, sicut fuit antequam in sua naturitate susciperet humanam naturam, vt haberet deinceps substantias duas, vnā, sicut diximus, simplicem, aliam verò compositam. Sic vir (ex censura Trithemij) in diuinis scripturis & studiosus, & eruditus, & non minus sanctitatis conuersationis, quam doctrina venerabilis Ferrandus, quem Carthaginis Spartariæ, & Toleti Antistitem fuisse post Diaconatum, festum in Carthagine Lybica tradunt Marcus Maximus, Iulianus Perez, & cum ipis Ioannes Marquez in origine Eremitarum S. Augustini cap. 11. §. 4. ac 5. Hæc obiter de Ferrando, vt eius autoritas pluri habeatur. Assumptio humani compositi, & essentia, quidditasque humana deduci etiam potest ex celebri axiomate apud sextam Synodum Generalem act. 18. S. Damascenum lib. 3. de orthodoxa fide cap. 6. & 18. atque in homilia de Sabatho Sancto, *Quod non est assumptum, non est curatum.* Nam si quid debuit curari per Christum, proindeque assumi à verbo, maximè compositum, essentia, & quidditas humana, imò hæc debuit esse medium tam dignitatis, quam congruitatis assumendi corpus, & animam, Debuitque prius natura in ordine intentionis suscipi à verbo, vt perspicuum est ex Doctrina S. Thomæ 3. p. q. 6. art. 5. & Theologorum ibi loquentium de *rossa* humanitate siue indistincta sit, siue distincta realiter à corpore, & anima simul sumptis, atque, unitis. Vnde facta hypothesi totalitatis realiter distinctæ, concludit appositè Nicolaus Yambertus Doctor, & Socius Sorbonicus 3. p. ad q. 6. disp. 1. art. 12. totalitatem humanam fuisse assumptam à verbo, & non tantum animam, ac corpus, simul sumpta, unitate. Affirmat id ipsum noster Bartolomeus Amicus tract. 14. Physicorum q. 4. dub. 3. art. 5. num. 32. quia principaliter totalitati conueniret subsistere; quod in humanitate Christi præstitit verbum. Petrus Voadingus tract. de Incarnatione dist. 4. dub. 12. num. 151. inquit, si totum superadderet partibus unitis aliquam entitatem realem, tunc videri satis certum, dandam unionem verbi ad illam entitatem, qua totum constituitur, distinctam ab unione ad partes. Consulat Lector alios Theologos; notetque, nouum, ac rarum esse secernere naturam humanam, & humanitatem à composito, essentia, quidditateque humana; & qui tenetur fateri, verbum diuinum assumpsisse humanitatem & naturam humanam, ægrè negare posse, quod suscepit compositum, essentiam, quidditatemque humanam: Sunt enim synonimæ omnes hæc voces, nisi meæ aures peregrinantur. Et à S. Damasceno in præallegata Homilia docemur, *Christum in semetipso omnem primi Adami essentiam circumferre.*

36

Aliis argumentis Neothericum insequor; sitque primum; est totum per se humanum, esset idem, ac suppositum humanum, tamen illud non consisteret adæquatè in entitate, quæ foret omnino extra materiam, & rationalem formam unitas, si quidem compositum humanum ita constitueretur ex substantia, vt includat etiam materiam, & rationalem formam unitas. Vnde consequentiùs diceretur, totum per se humanum requirere aliam entitatem præter materiam, & rationalem formam unitas, consistere tamen adæquatè in illa, & in his, secundum, materia, & rationalis

forma unitas conseruari possunt absque omni prorsus substantia de potentia Dei absoluta; non tamen absque eo toto, & vno per se consistente in illis. Ergo substantia distinguitur ab eo toto, & vno per se. Si neges priorem partem Antecedentis, saltem negare non poteris, materiam, & rationalem formam unitas, ac inuariatas entitatuè, posse terminariam substantia humana, iam diuina, quin ratio totius, & vnus per se consistens in eis diuersa esset in vno casu, ac in alio. Si dicas, supponi falso in posteriori parte Antecedentis totum, & vnum per se consistere in materia, & rationali forma unitis, teneris dicere, eas posse diuinitus conseruari sine toto, & vno per se non consistente in ipsis, & proinde sine substantia (quod antea negaras) nam supposita distinctione non valebis assignare rationem inseparabilitatis essentialis. Tertium, substantia humana potest diuinitus conseruari absque materia, & rationali forma unitis, præsertim cum per Aduersarium non sit modus, sed res absoluta. Ast totum, & vnum per se siue consistens in eis, siue non consistens conseruari neutiquam potest sine ipsis: exigit namque necessariò, & essentialiter partes unitas, vel in quibus consistat, vel ex quibus resultet, vt Aduersarius fateatur, Quartum, substantia humana non resultat inimpedibiliter ex materia, & rationali forma unitis; alioqui verbum diuinum non posset assumere has, sine illa. Ergo neque resultauit inimpedibiliter totum, & vnum per se humanum. Ergo sicut in Christi materia & forma rationali unitis impedita est substantia humana, ita etiam impeditum fuisset totum, & vnum per se humanum, seu totalitas, & unitas per se humana, quæ naturaliter debuisset resultare. Non ergo erit in Christo tota, & vna per se natura, essentiaque humana; neque Christus erit formaliter homo, sed tantum radicaliter, & carlatiuè; quod ego non audeam concedere.

37

Quintum, substantia manus non est facere totum, & vnum per se ex partibus substantialibus simul sumptis, & unitis; Deus enim, Angelus, & rationalis anima separata carent eis partibus, non tamen substantiis. Confirmatur ex Diuini verbi substantia, quæ in triuo separationis animæ Christi à corpore, non minus, quam antea, terminauit animam, & corpus, nec tamen in triuo obicit functionem totius, & vnus per se, quod resultare debuisset naturaliter, si anima, & corpus essent unita, & coniuncta. Sextum, substantia propria Angeli est extra simplicem unitatem essentia, ac naturæ Angelicæ. Ergo substantia propria hominis erit etiam extra compositam unitatem essentia naturæ humanæ. Antecedens, quo ad Angelos existentes de facto firmabitur in sect. 2. Exercit. 8. Dices, saltem non repugnat essentia Angelica simplex, cui sit identificata propria substantia. Ergo neque repugnabit essentia humana composita habens identificatam sibi propriam substantiam. Concedo Antecedens, & Consequentiam, notans in casu Antecedentis non ideo identificandam substantiam cum essentia Angelica, quia præcisè hæc sit simplex; neque ideo in casu consequentis identificandam substantiam cum essentia humana, quia præcisè ista sit composita per se substantialiter: fundabitur ergo identificatio substantiarum in speciali conditione talis essentia Angelicæ, & talis humanæ essentia; & præterea hæc non distinguitur ab anima rationali, & corpore unitis, quæ eundem speciei

speciei cum nostris non erunt. Recentior, cum quò disputo, non distinguit substantiam Angelorum nunc existentium ab ipsorum essentia simplici, & de hac ait, aut non posse assumi Hypostaticè à persona diuina, vel assumendam vt subsisteret simul personalitate creata, & increata. Hinc autem quàm fortiter ad hominem redargui possit in essentia composita humana, quis non videat? Septimum, natura, essentiaque simplex diuina intelligitur formaliter ante substantias personales, distinguiturque ab his virtutibus; vnde tota essentia diuina datur in qualibet ex tribus personis. Ergo essentia, naturaque etiam composita humana intelligitur formaliter ante humanam substantiam, & ab hac distinguitur realiter. Vnde in Christo, in quo deest substantia humana, aderit tota humana essentia formaliter constituta; nisi absurdissimè dicatur, hanc in Christo esse ipsamque substantiam diuinam, quæ humanæ substantiæ gerit vices.

SECTIO IV.

Respondetur argumentis in fauorem entitatis, quæ superaddita materia ac forma vnitis sit adæquatè compositum.

40 **P**retermissis communibus pro alio constitutiuo compositi substantialis essentialibus, & physicis præter materiam, formam, & vnionem; selectis etiam, quæ à P. Vazquez afferuntur pro modo substantiali deriuata à forma in materiam, nam eis copiosè, & expeditè satisfaciunt laudati Authores in n. 27. proponam tantum illa, & enodabo. Hæc Recentior lynceo præditus ingenio vel adinuenit, vel promouit in fauorem entitatis, quæ adæquatè esset compositum. Arguet itaque primum, vniones Petri, & Pauli, g. distinguntur specie. Ergo si Petrus includat materiam, formam, & vnionem, in quibus formaliter consistat, distinguetur specie à Paulo includente vnionem specie distinctam. Cum ergo sit manifestè falsum, Petrum distingui specie à Paulo erit etiam à veritate alienum, essentiam Petri includere materiam, formam, & vnionem, consistereque in eis formaliter. Antecedens probatur, quia duæ vniones, quarum vtraque sit inter materiam, & formam Petri differunt numero. Ergo duæ vniones, quarum vna sit inter materiam, formamque Petri, & alia inter materiam, formamque Pauli, differunt specie, siquidem plus differant, quàm duæ priores vniones; hæc autem maior differentia erit saltem specificia, quippe numerica differentia non admittit magis, & minus. Prior consequentia non admittit magis, quia vt Petrus distinguitur specie à Paulo, satis est, quòd vnum constitutum Petri non contineat in specie cum vno constitutum Pauli, & si alia conueniat. Sic non obstante conuenientia specificia inter materias Petri, & equi, distinguntur specificè hi duo ob discrimen specificum formarum. Si ergo Petrus, & Paulus constituantur vel inadæquatè per vniones specie diuersas sequitur, Petrus, & Paulus specie inter se differre.

41 Arguit secundò si totum per se humanum exempli gratia, consisteret formaliter in materia, forma, & vnione, deficiente hac numero materia,

quæ antea erat, non posset permanere hoc numero totum per se humanum, seu hic numero homo, qui constituebatur ex hac numero materia; nam deficiente, aut variato memorico constitutiuo, nequit non deficere, aut variari numericum constitutum. Atqui consequens illud non est verum. Ergo neque Antecedens. Et quidem consequens non esse verum, suadet primò, quia docente Fide Catholica, idem numero homo qui moritur, resurrecturus est. At non cum omnino eadem numero materia; addentur namque puerorum corporibus plures partes materia; & potest contingere, vt homo carnibus humanis velens moriatur statim post eas in se conuersas per nutritionem; nec tamen resurget cum partibus materia hominis alterius etiam resurgentis. Pisces, quos edimus, humanis forsàm carnibus & in resurrectione restituendis, saturati sunt, eisque decursu temporis immutatis, & per vegetationem acquisitis saepe constant herbe, olea, poma, quibus nutriuntur. Suadet deinde, quia idem numero homo est in senectute, qui fuit in infantia. Sed in illa non perseuerant eadem numero partes materia; multas namque & fortè omnes amittit homo vi caloris naturalis, comparatque alias per nutritionem. Hoc argumentum est valdè lenex, & annotum; nam eo iam antiquitus utebantur, qui opinati sunt apud Suarium disp. 36. Metaphysicæ lect. & n. 2. formam substantialem esse totam quidditatem compositi substantialis, & materiam solum modò ad istud pertinere tanquam vehiculum, ac sustentaculum formæ. Primum etiam argumentum satis est inter Modernos per vulgatum, usurpatumque passim in alios fines: imò inter veteres etiam increbuit, vt in simili animaduertere est ex Okamo apud Almainum super 3. dist. 14. art. 1. controuersio.

42 Arguit tertio; totum per se differt à toto per accidens, vt exploratum est. Sed nequit in alio differre, quàm in eo, quòd resultet ex collectione plurium entitatum inuicem distinctarum, sitque integritas huius collectionis; cum tamen totum per accidens consistat formaliter in tali collectione. Nam si dicatur, totum per se differre à toto per accidens in eo, quòd illud sit collectio plurium substantiarum physicè vnitarum; hoc verò sit collectio plurium entitatum, quæ vel non vniantur physicè, vel si vniantur physicè, vna sit substantia, & altera accidens. Contra insurgit, tum quia duæ formæ substantiales vnitæ physicè non constituerent totum per se, sed per accidens: tum quia non assignatur communis ratio vnionis totius per accidens ad hoc, & illud totum per accidens, sed ratio æquinoca, ac distincta, vel distincta. Addit in argumenti confirmationem, dum communiter dicitur, *Ex duobus entibus in actu non fit vnum per se*, sensum esse, non posse ex duobus entibus in actu constitui formaliter vnum per se, licet possit ex eis resultare.

43 Arguit quartò, partes compositi substantialis simul sumptæ, & vnitæ constituunt totum per se; sed nihil potest constituere semetipsum. Ergo partes simul sumptæ, & vnitæ distinguntur à toto per se. Maior est comperta: nam si partes non coexistant, aut etsi coexistant, non sint vnitæ, nequeunt constituere totum per se. Minor probatur, quia si aliquid posset constituere, aut componere semet ipsum, quid in causa erit, ne Deus sit capax compositionis, neue natura diuina queat se ipsam componere? Probatur rursus, quia quod constituit,

constituit, aut componit, est vera causa constituti, aut compositi, alioqui causa vera non rectè diuideretur in extrinsecam, & intrinsecam, & alioqui causa formalis, quæ non aliter causet, quàm constituendo, aut componendo, non esset vera causa. At nihil potest esse vera causa sui ipsius. Ergo nihil potest constituere se ipsum. Si dicatur, argumentum pati instantiam in toto per accidens, quod non distinguitur à partibus simul sumptis, & vnitis, quamuis ab eis constituitur. Occurrit instantiæ reddens disparitatem exinde, quòd in toto per accidens ex pariete, & albedine v.g. hæc sola constituit parietem album, & solus paries constituitur album, quia sola albedo propriè denominat parietem album, & solus paries verè albus denominatur ab albedine. Cæterum in toto per se humano nec sola forma hominem constituit, nec sola materia constituitur homo. Vnde non est vera hæc propositio, *anima rationalis est homo*, nequitem hæc *materia est homo*. Sicut in toto per accidens vera est ista: *Paries est albus*. Quarta hæc ratio, arque etiam tertia canos habent, sed repuerascens lunioris industria. Hactenus ingenio, & æquo animo ea, quæ ab Aduersario dicuntur, artuli. Tunc enim demum splendida, ac redundans victoria parta erit; cum illius argumenta, quæ aliquid roboris videntur habere, minime abscondimus; abscondere enim potius dolus est, quàm victoria. Vt verbis S. Chryostomi in homilia 7. ad Philippenfes vtar.

44 Ad primum argumentum respondeo primo, etiã si vniones Petri, & Pauli distinguerentur specie logica, imò & physica, non ideo sequi, distinguentur sic Petrus, & Paulus constitutos partialiter ex eis vnionibus. Vt enim Petrus habens in instanti B. vnionem numericè diuersam ab ea, quam habuisset in instanti A. non esset diuersus numericè à seipso, sicque neque erit specificè distinctus à Paulo, quamuis consistet vnione distinctæ speciei ab vnione Pauli Legatur n. 72. Exercit. 7. quo loci præbeo discrimen inter diuersitatem specificam Petri, & equi prouenientem, ex distinctione specificæ formarum. Inquit, Petrus ex generatione vnionis dicitur genitus licet neque materia, neque forma generetur. Ergo similiter ex distinctione specificæ vnionis ab altera Pauli dicitur specificè distinctus, etsi nec in materia, nec in forma Petri, & Pauli detur specificæ distinctio. Instatur replica in concreto albi, & dulcis, quod ex generatione vnionum albedinis, & dulcedinis dicitur generatum, quin tamen ex diuersitate specificæ earum vnionum dicatur specie diuersum: imò idem numericè est album, & dulce; etsi non solùm vniones, sed etiam albedo, & dulcedo distinguantur specie. Quapropter sicut album, & dulce est idem non tantum specie, sed & numero, quia subiectum, quod nomine albi, & dulcis sumpti materialiter & specificatiuè significatur solummodò in recto est idem numero, etiam vniones, albedoque, & dulcedo significatæ in obliquo diuersæ sint specie: ita Petrus, & Paulus conuenient specie, quia materia, & forma, quas in recto tantum important Petrus, & Paulus, eiusdem sunt speciei, licet vniones, importatæ in obliquo ad eandem speciem non spectent. Replicabis, ergo quemadmodum album, vt album sumptum formaliter & reduplicatiuè distinguitur specie à duplici vt duplici, sic Petrus vt vnitus, & compositus distinguetur specie à Paulo vt vnito etiam, & composito. Concedo vtramque propositionem, quia formales rationes, quas in recto vtraque significat distinguntur in specie, nimirum albedo, & dulcedo

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

vnio Petri, & vnio Pauli; nec in posteriori est maior difficultas, quàm in ista concedenda ab aduersario. *Petrus vt albus formaliter per albedinem A cadente reduplicatione supra vnionem, seu vt albus formaliter per albedinem A vt vnitam est distinctus specificè à Paulo, imò & à seipso, vt albo formaliter per albedinem B, vt vnitam, quandoquidè vniones accidentales albedinis A, & B, non minus distinguendæ sint specie, quàm vniones substantiales Petri, & Pauli, si Aduersarij ratio pro harum distinctione sit neruosa. Sed adhuc pungit spina primæ replicæ, Petrus namq; absolutè, & simpliciter dicitur genitus ex generatione vnionis. Cur ergo absolutè, ac simpliciter non dicitur distinctus specificè à Paulo ratione distinctionis specificæ inter vtriusque vniones? Si respondeatur, Petrum non habere vnde denominetur genitus nisi ab vnione genita, habere autè vnde denominetur conueniens specificè cum Paulo, videlicet à materia, & forma. Contra, quia compositum, cuius forma generaretur, & vnio crearetur, diceretur creatum absolutè, & simpliciter, licet adesset formæ generatio, ex qua prouenire posset denominatio generati. Ergo quòd è contrario Petrus denominetur genitus absolutè, & simpliciter, ob generationem vnionis, reuocandum non est in defectum generationis materia, aut formæ. Contra rursus quia quod intenditur est, Petrum non denominandum genitum ratione vnionis, nisi eiusdem ratione denominetur distinctus specificè. Si præterea respondeatur, denominationes sequi debiliorem partem, & imperfectiorem; ideoque Petro competere geniti denominationem ex vnionis generatione, quæ debilior, & imperfectior est, quàm creatio materia, & formæ. Contra, quia casu, quo vnio crearetur, & forma generaretur, denominatio deriuata in compositum non esset generati, sed creati, vt antea argumentabar, quamuis generatio formæ debilior, & imperfectior foret, quàm creatio vnionis. Melius respondebitur, dum Petrus dicitur absolutè, & simpliciter genitus, sumi ipsum vt compositum formaliter, ac reduplicatiuè; dum verò dicitur eiusdem speciei cum Paulo, sumi non vt compositum formaliter ac reduplicatiuè, sed materialiter tantum, ac specificatiuè. Cuius discriminis non aliunde, quàm ex communi vsu ex hiberni potest ratio. Quapropter vnionis generatio denominabit Petrum absolutè, & simpliciter genitum, eo quòd compositi vt compositi ratio formalis sit & vltimum complementum vnio; huius tamen diuersitas specificæ non denominabit specificè diuersum absolutè, & simpliciter, eo quòd compositum sumptum materialiter, & specificatiuè, non diuersificetur ex vnione, sed ex partibus.*

Ad idem argumentum dico secundò, vniones Petri, & Pauli non esse distinctas specie morali, nec philosophica, nec logica, sed dissimiles intra eadè omnino speciem, alioqui ipsæ animæ Petri, & Pauli ob respectum essentialè ad vniones illas haberet etiam specificam distinctionem, nullaque daretur entitas creata, quæ non distingueretur specie ab alia, siquidè nulla sit, quæ non possit, & debeat esse terminatiua diuersorum modorum, cognitionum, & volitionum, ac alia. Dices, ea, quæ pertinent ad eandem speciem, non posse aliter esse dissimilia, quàm in eo, quòd vnum non sit aliud, vniones autem præter hoc, quod est, vnam non esse aliam, gaudere maiori dissimilitudine. Sed contra, quia contenta intra eandem speciem non recusant maiorem illam dissimilitudinem, vti contenta

G intra

existantque nos, vt transcribamus alia Iustiniani Imperatoris in Ediçto suæ fidei transmissio ad Ioannem Papam I I. in quibus non obicure indicat indistinctionem totius à partibus. En illa: *Cum compositionem dicamus, necesse est, confiteri, & partes in toto esse, & totum in partibus cognosci.* Similia ex Ioanne Maxentio refert Vazquez tomo 1. in 3. p. disp. 16. cap. 4. n. 24. Et tam Iustinianus, quàm Maxentius videntur inficisse Aristoteli lib. 4. Physicorum c. 3. textu 23. tradenti, partem esse in toto, & totum in partibus, eo quòd totum non sit diuersum à partibus. Marianus Capella lib. 4. de nutitiis Phylologiae, & Mercurij, consentaneè etiam ait, *Partes sunt, quæ in toto esse intelliguntur, & ex quibus totum constat.* Omitto geminam ad secundum argumentum responsionem, alteram fundatam in doctrina Durandi super 4. disp. 44. q. 3. afferentis, non esse de conceptu huius numero hominis has determinatè partes materiae; sed has, vel illas, indeterminatè ac disunctiue: alteram acceptam ex Magistro sententiarum in lib. 2. dist. 30. Abul. ad c. 2. Math. 243. opinantibus, partes materiae, cum quibus homo generatus fuit, pertinere ad essentiam hominis eaque semper in homine perseverare, quin deperdantur vi caloris naturalis, reliquas verò per mutationem comparatas non esse essentielles, sed integrales respectu huius numero hominis. Omitto, inquam, ne occasione argumenti, quod tam perspicuè, ni fallor, est dilutum, ingrediar tramites difficultatibus plenos.

49

Tertium argumentum instatur, in composito suppositali ex natura humana, suppositualitate verbi diuini, quod compositum est totum per se, & differt à toto per accidens, quin vt quid distinctum resulter ex collectione naturæ humanæ, & suppositualitatis verbi diuini, & quin sit integritas eius collectionis. Scio, Gabrielem à Porta dixisse, compositum ex natura humana assumpta, & persona diuina assumente distinctum esse ab vtraque. Sed hoc supra est reiectum satis efficaciter, præcipuè in n. 29. Et fundamentum Gabrielis apud Martinonum non aliud probat, quam vnionem substantialem inter naturam humanam, & personam diuinam, quæ vnio distinguitur ex parte rei ab extremis vnitis. Scio etiam, non neminem affirmasse, Christum, prout est homo, non esse vnum per se, neque ens per se, & cum prænderet, posse contra ipsum inferri. Ergo Christus, in quantum homo, est ens per accidens, Respondit distinguendo consequens, id est, aliquo accidenti constitutum, negatur consequentia, id est, consistens formalissimè in collectione conceptuum, seu entitatum realiter distinctarum, conceditur consequentia. Cumque vlterius videret, inferri posse, Ergo Christus propriè homo non est; dixit, sicut album est propriè album, licet sit ens per accidens, ita Christus est propriè homo, etiam, si vt homo sit quodam modo ens per accidens. Res hæc est, in qua cautissimè loqui oporteat nobis, & ad certam regulam ne verborum licentia, etiam de rebus, quæ his significatur, impiam gignat opinionem, vt monet S. August. 10. de c. 23. Et verò sicut anima rationalis & caro vnus est homo, eo quidem pacto, vt sit vnum per se, & ens per se; ita Deus, & homo vnus est Christus, eo etiam pacto vt sit vnum per se, & ens per se, repositusque in categoria substantiæ ad modum, quo alij meri homines. Neque dici potest, non aliter esse vnum per se, & ens per se, quàm illud, quod constitueretur ex duabus v.g. formis substantialibus vnitis physicè, aut ex Angelo, & animo

rationali, in quibus compositis nulla pars esset accidens.

S. Thomas 3. p. q. 2. art. 6. docet naturam humanam non fuisse accidentaliter vnitam verbo Dei; & sensu præcisè non est, vnionem non fuisse accidentalem, quatenus ea vocetur vnio accidentalis, quæ terminatur ad aliquod accidens. Sed præterea neque fuisse per modum accidentis vni est vnio vestis ad corpus, Et id patet ex argumento. Sed contra vbi sic farur, *Illud quod accidentaliter predicatur, non predicat quid, sed quantum, vel quale, vel aliquo alio modo se habens. Si ergo humana natura accidentaliter adueniret, cum dicitur, Christus est homo, non predicaretur quid, sed quale, aut quantum, aut aliquo alio modo se habens. Quod est contra Decretalè Alexandri Papa dicentis, cum Christus sit perfectus Deus & perfectus homo, qua temeritate audet quidam dicere, quòd Christus secundum quòd est homo non est quid?* Notentur, verba, cum S. Th. tum Alexandri Papæ tertij, Ne ab eis vel transuersu vngue dcedatur. Subiceo multa expensà à Theologis præsertim à Petro Hurtado disp. 21. de Incarnatione per totam S. 3. vt comprobent ex Conciliis & Patribus, vnionem Hypostaticam esse substantiam, & Christum esse ens per se, neutriquamque per accidens, quemadmodum Petrus merus homo est ens per se, & vnio creatæ substantiæ, cuius vices gerit increata, respectu naturæ humanæ Christi, est substantialis in Petro. Sed non silebo Decretalem Alexandri tertij relatum cap. cum Christus, de Hæreticis, transcriptam ex Concilio Lateranensi sub eodem Alexandro p. 49. c. 20. haberi integram apud Baronium anno Christi 1179. n. 13. his verbis: *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei Vuillelmo Somenfi Archiepiscopo salutem. Cum in nostra olim esses presentia constitutus, tibi vna voce iniunximus, vt suffraganeis tuis Parisiis tibi adscitis ad abrogationem praua doctrina Petri quondam Parisiensis Episcopi, qua dicitur, quòd Christus secundum quòd est homo, non est aliquid, omnino intenderes, & efficacem operam adhiberes. Inde siquidem est, quòd fraternitati tuae per Apostolica scripta mandamus, quatenus quòd tibi, cū presens esses, præcipimus, suffraganeos tuos Parisios conuoces, & vnà cum illis, & alijs viris Religiosis, & prudentibus præscriptam doctrinam studeas penitus abrogare, & à Magistris scholaribus ibidem in Theologia studentibus, Christum sicut perfectum Deum, sic & perfectum hominem, ac verum hominem ex anima, & corpore consistentem præcipias edoceri: vniuersis firmiter, & strictè iniungens, quòd doctrinam illam de cætero nequaquam docere præsumant sed ipsam penitus detestentur.* Sic Papa Alexander. Quod si Franciscus Pena, & P. Vazquez vidissent integram hanc epistolam, neutriquam existimassent, directam contra Manichæos negantes Christo veram humanitatem. Est igitur scripta aduersus Petrum Lombardum Episcopum Parisiensem, & sententiarum Magistrum cognominatum. Et id indicat Scotus dum in 3. dist. 6. q. 3. animaduertit, opinionem reprobatam ab Alexandro non fuisse hæreticam tempore Magistrum, cuius obitus paulò antea contigit, anno scilicet 1164. Hinc qui ad vnguem percipere velit damnatam ab Alexandro sententiam adeat Magistrum lib. 3. si autem legat dist. 10. mirabitur, Vazquem esse uerasse tomo 1. in 3. p. disp. 17. c. 5. nullam esse in Magistro mentionem, quòd Christus, in quantum homo est, non sit aliquid. Penitita verò diligenter vtraque distinctione compariet, quàm genuinè Theologi antiqui intulerunt definitum

50

definitum esse à Pontifice, hominem prædicari de Christo vt aliquid, seu vt quid, & non vt accidens. Fatetur Vazquez veram, & Catholicam esse doctrinam eius illationis, sed illegitimè deductam ex decreto Pontificio. Ob cuius auctoritatem concludo, Christum, pro vt est homo non esse ens per accidens, alioqui homo prædicaretur de Christo per accidens, & non per se. Nec abeat absque expensione, perfectum hominem, ac verum consistere ex anima, & corpore, vt decernitur ab Alexandro; similiterque ab Innocentio tertio c. In quadam de celebratione Missarum, ibi *Adeste hominis duo principaliter exiguntur, videlicet corpus, & anima, ex quorum coniunctione verus homo subsistit.* Adde ex concilio Franco fordienfi, in nomine hominis totum quicquid hominis est (id est vt antea explicuerat, animam, & corpus) intelligi. Ergo homo non consistit adæquatè in aliquo extra animam, & corpus, nec intelligitur totum quicquid hominis est absque anima, & corpore formaliter. Reuertor ad Angelicum Doctorem.

51

Qui in q. illa 2. art. 9. docet, vnionem diuini verbi cum humanitate esse omnium maximam in ratione vnionis necentis extrema realiter distincta, & speciatim respondentis ad 2. ait, *vnitas diuina persona est maior vnitas, quàm sit vnitas, & persona, & natura in nobis. Et ideo vnio incarnationis est maior quàm vnio anime, & corporis in nobis.* S. Bernardus iam antea dixerat, *Inter omnia, quæ restè vnum dicuntur, arcem tenet vnitas Trinitatis qua tres persona vna substantia sunt: secundo loco illa præcellit, quæ de conuerso tres substantia vna in Christo persona sunt.* Sic l. 5. de consideratione ad eugenium. Si autem vnio Hypostatica non faceret vnum per se, neque ens per se, nequaquam esset maxima in ratione vnionis; cum non defertur ad maximam vnitatem, qualis est vnitas per se. Ad hæc; ipse S. Thomas 3. p. q. 17. art. 1. tradit, Christum esse simpliciter, & absolute vnum, & quamvis hoc prædicatum in neutro genere sumatur. Et sermo est de vno per se, vt explicat Suarez ibi, qui disp. 4. Metaphysicæ sect. 3. num. 15. proponit tanquam constans in Theologia Christum vt compositum ex Deo, & humanitate esse vnum simpliciter, quatenus vnum simpliciter propriè, & in rigore dicitur id, quod est vnum per se. Scripseratque antea Suarez in n. 8. certum vniversim esse, quòd compositum ex natura, ac substantia sit verè, ac propriè ens per se, & vnum per se; imò inter composita, quæ sunt ens per se, & vnum per se conuenire supremum gradum composito ex natura, ac substantia, animaduertit Auesq. q. 5. Philosophiæ sect. 5. v. ex his patet.

2

Omissa alia instantia tertij argumenti desumpta ex composito continuatiuo duarum partium materiae, aut formæ substantialis, quod est vnum per se, & ens per se, docente Aristotele lib. 5. Metaphysicæ cap. 7. rursus que lib. 10. cap. 1. & consentiente Petro Hurtado disp. 15. Physicorum sect. 1. Francisco Alfonso disp. 25. Physicorum sect. 1. aliisque, dum agunt de continuo; cum tamen ex duabus partibus materiae aut formæ substantialis vnitis non resulter tertia entitas. Omnia (enim) membra corporis cum sint multa, vnum tamen corpus sunt: in quibus verbis 1. ad Corint. cap. & v. 12. Apostolus insinuat, corporis vnitatem non in alio consistere, quàm in multis membris vnitis. Omissa, inquam, hæc alia instantia, quia Modernus ille negat, compositionem continuam

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

esse ens per se, nec vacat de hoc puncto litem ipsi intentare, iam absolute Respondeo, id quod sufficit, vt ex his partibus, & non ex illis resulter causaliter tertia entitas, quæ penes Aduersarios sit totum per se, sufficere etiam, vt sine resultantia tertiæ entitatis distingatur totum per se à toto per accidens. Vnde sicut ex materia, & forma vnitis resulter tertiæ entitas per Aduersarios, quia vniantur physicè tanquam partes substantiales habentes inter se proportionem per modum potentia, & actus substantialis, ita quin resulter ea tertia entitas, constituent se ipsis totum per se, distinctumque à toto per accidens; in quo vel non interuenit vnio physica partium (& totum huiusmodi non est propriè totum per modum vnus; & quamuis esset, non deberet assignari ratio vnioa inter ipsum, & quodnis aliud totum per accidens potiori iure, quàm inter totum per se, & totum per accidens) vel si vnio interueniat, omnes partes sunt accidentales, aut saltem vna ex illis; vel si omnes partes sint substantiales, & nullæ accidentales, tamen non gaudent certa quadam aptitudine, & propositione requisita ad constitutionem totius per se, & vnus compositi per se. Quod totum, & vnum compositum per se tam longè abesse debet à tertia entitate simplici, vt potius nec esse sit eam formaliter excludere, ne vnitas compositionis coincidat cum vnitate simplicitatis. Quod axioma asertum, & extortum in confirmationem argumenti Consule num. 71. Exercit. sequentis. Et verò si ex duobus entibus in actis non possit vlla ratione fieri vnum per se multo minus poterit fieri addito alio tertio.

53

Quartum argumentum instatur, sicut præcedens, in composito ex natura humana, & substantia verbi diuini, in composito etiam ex genere, & differentia, vnumque enim constituitur ex partibus, vel quasi partibus simul sumptis, & vnitis ergo cum nihil possit consistere semetipsam, distinctum (dissentiente Aduersario) primum à natura humana, & substantia verbi diuini, secundum autem exempli causa, homo, metaphysicè consideratus, ab animali rationali. Optima præterea est instantia incomposito per accidens ex pariete, & albedine; pessimumque discrimen ibi assignatum. Est enim albedo sola per modum formæ constituit parietem album; at per modum subiecti intrat ipse paries. Et sicut vera est illa propositio: *Paries est albus* ita vera est hæc, *materia est animata.* Ideo autem non vera ea proposito, *Anima rationalis, aut materia est homo,* vt neque ista; *Paries est albedo, aut albedo est Paries* quia in priori distinguitur inadæquatè, & in posteriori adæquatè prædicatum à subiecto. Instatur denique argumentum in totalitate numeri binarij, quæ non distinguitur à duabus vnitatibus, per quas constituitur, neque enim aliud est numerus, nisi vnitarum compositio, vt docet S. Greg. Nil. lib. in Exameron, & alioqui numerus binarius euaderet in ternariū, vt parcam alijs rationibus, quas Nuperrus, qua cum disceptatio est, intorquet aduersus totalitatem inquantitate numeri distinctam, dum in dialectica disputat de prædicamento quantitatis. Non enim oportet ex eo, quod in confesso, est sed ex eo, quod in ambiguo, questionem instinere, quæ est præceptio S. Iustini Martyris in responsione ad questionem 143. Orthodoxorum. Sed & ipse Modus arguendi inapplicat in terminis. Nā si partes compositi substantialis simul sumptæ, & vnitas constituant

G 3 totum

torum per se. Ergo totum per se distinguitur ab illis realiter, nihil enim potest sic distingui ab eo, per quod constituitur, si quidem non aliud sit res constituta, quam formalia sui constitutiva. Falsum insuper est, nihil posse constitutivè se ipsum per identitatem, Deus namque se ipsum identicè constituit, licet neque se componat, neque se causeat, quia compositio arguit partes, & causa distinctionem simpliciter à causato, Deus verò & partibus caret, & à seipso est simpliciter distinctus. Ad argumentum dico in forma cum Ioanne Gonsalio Martino lib. 1. Physicorum disp. 4. q. 1. ne in voce *Constituitur* hæreatur, partes simul sumptas, & vnitas constitutivè totum, componere, & causare illud, si accipiantur copulativè, aut distributivè, secus si accipiantur copulatè, aut collectivè nam primo modo significant hanc, & illam partem, quatum quælibet constituit, componit, & causat intrinsecè totum distinctum inadæquatè à qualibet; aut secundo modo significant totum vt totum, quod est omnino indistinctum ab ipsis. Vel dici potest cum Auerſa, partes simul sumptas, & vnitas id est, dum simul sumuntur, & vniuntur, constitutivè, componere, & causare totum, non verò vt simul sumptas, & vt simul vnitas, id est, quatenus reduplicativè sumuntur, & vniuntur simul.

54 Replicabis; pars nulla vt diuisa à reliquis constituit totum. Ergo nulla, nisi vt reliquis vnita, constituit. Ergo omnes vt vnitæ constituunt. Negatur sola hæc postrema consequentia, quia omnes partes vt vnitæ nullam à se ipsis distinctionem realem continent; secus verò vna pars vt vnita ab altera vt vnita, & respectu vnus atque alterius gerit se vnio tanquam formalis ratio constituendi totum. Quod an distinguatur ratione ratiocinata, vel solum ratiocinante à partibus vt vnitis? Quæstionis est. In qua adhæreo Auerſæ, Petro Hurtado, & Francisco Alfonso, posteriorem tantum distinctionem approbantibus, non enim est, cur magis distinguatur compositum à partibus vt vnitis, quam homo ab animali. Exhibeo rationem à priori, quia partes vt vnitæ, seu vnitum prædicantur formaliter de composito, & hoc de illis, seu de illo. Ergo non distinguuntur nisi ratione ratiocinante penes conceptum implicitum, & explicitum. Inquis, compositum distingui ratione ratiocinata, tum ob attributum vnitatis consequentiam ad entitatem compositam, tum quia compositum vt est vnium, refertur ad connotatum indiuisiōis in plura; partes verò vnitæ referuntur ad connotatum pluralitatis, & diuisiōis. Non eo inficias, dici hæc ingeniosè, si concipiatur compositum vt præcindens ab vnitate simplicitatis, & compositionis, partes autem vnitæ concipiuntur determinatè secundum vnitatem compositionis. Negandum tamen absolutè est, posse compositum aliter concipi, quam secundum compositionis vnitatem, quæ est pluralitatis plurium partialium, seu indiuisio in plura adæquata, proindeque non est attributum entitatis compositæ, sed ipsamet entitas composita formaliter.

SECTIO V.

Diluuntur argumenta in fauorem entitatis, quæ in composito ex materia, ac forma vnitis sit simul totalitas, & Subsistentia.

55 **R**estant eleuanda Recentioris argumenta pro indistinctione subsistentiæ à totalitate compositi substantialis ex materia, & forma. Primum est, compositum resultans ex corpore, & animo rationali est homo, circumscripto quouis alio. Sed nequit esse homo, quin subsistat, & persona sit. Ergo &c. Minor, & consequentia liquent. Probatur Maior, tum quia homo est formalissimè animal rationale, videlicet principium radicale, & vt quod sentiendi, & ratiocinandi. Atqui compositum resultans ex corpore & animo rationali eorsim à quouis alio est tale principium. Tum quia à Sanctis Patribus allegatur supra, & à Philosophis Ethnicis non ratè definitur homo præcisè compositum ex anima rationali, & corpore. Secundum, persona ex Boethio lib. de duabus Christi naturis est rationalis natura indiuidua substantia. Sed hoc totum numero per se, quod ex anima rationali, & corpore resultat, est se ipso rationalis naturæ indiuidua substantia. Ergo se ipso, & independentè à quocumque alio est persona. Tertium, actiones sunt suppositorum, illque attribuantur, vt ex omni Philosophorum schola pronuntiat Ioannes Thessalonicensis in Concilio Florentino sect. 18. At actiones partium tribuuntur toti. Vnde Aristoteles lib. 1. de Anima cap. 4. textu 64. scribit *Dicere autem, animam irasci, vel timere, simile est, ac si quispiam diceret, animam texere, vel adificare; nam melius est fortasse dicere, non animam, sed hominem animam misereri, vel discere.* Quartum subsistentia compositi ea est, quæ sustentat quicquid est in composito, & cui insunt, atque inexistunt omnes partes tam essentielles, quam accidentales, illque subsistit. Sed omnes partes substantiales, omniaque accidentia insunt, & inexistunt composito, & toti per se. Ergo ab hoc est indistincta subsistentia. Quintum, substantiæ concretæ ex materia, formaque substantialibus habent subsistentiam realiter distinctam, non sic substantiæ simplices quales sunt Angeli. Sed huius diuersitatis ratio non alia est, nisi quod priorum substantiarum natura consistat in materia, ac forma vnitis, subsistentia verò in toto per se resultante ex eis, distinctoque realiter ab eis; cam tamen posteriorum substantiarum natura consistat in partibus metaphysicis, & subsistentia in toto per se metaphysico, cui speciale est resultare ex partibus, neque ab illis realiter distingui.

56 Huius quinti argumenti fallax est Maior quoad secundam partem de indistinctione reati subsistentiæ à natura Angelicæ. Et licet vera esset, non video, cur totum per se metaphysicum non sit distinguendum à partibus metaphysicis eo genere distinctionis, quo ipsæ partes inter se, nimirum aux ratione ratiocinata, aut virtualiter intrinsecè, si totum per se physicum distinguatur realiter à partibus physicis. Neque item video, vnde probetur, subsistentiam identificari cum toto per se resultante realiter ex materia, ac forma vnitis, etiã si gratis admitterè, distingui realiter, resultareque ab his.

Quartè

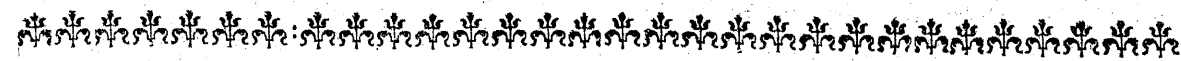
57 **Q**uarti argumenti maior nimis Grammaticè proponit conceptum subsistentiæ competentis composito, neque enim subsistentia est subiectum, in quo recumbant partes, siue essentielles, siue accidentales compositi, sed potius est terminus, & complementum partium essentialium, sustentaturque, vel recipitur in eis, vel vnitur tanquam terminus purè intrinsecus. Fateor, Hypostasim, subsistentiam, suppositum aliquando dici, sustentare naturam. Sed tunc aut attenditur tantum ad etymologiam vocum, & non est semper idem id, à quo imponitur nomen ad significandum, & id, ad quod significandum nomen imponitur, vt inquit S. Thomas 1. p. q. 3. art. 8. aut consideratur logicè suppositum tanquam concretum, cuius rectum, ac subiectum est supposititas, & obliquum, atque forma est compositum, proindeque concipitur illa, vt habens in se compositum, & hoc vt habitum ab illa. Idemque est de Hypostasi, ac subsistentia sumptis in concreto. De quo Cardinalis Lugus disp. 12. de Incarnatione sect. 3. n. 53. & disp. 13. sect. 3. Sed quid prodest ea consideratio? Ignarus non sum, Vvadingum Nostrum disp. 4. de Incarnatione dub. & §. 3. dicere, subsistentiam diuini Verbi sustentare humanitatem Christi per influxum, qui similis sit materiali influxui subiecti erga accidentia, & materiæ erga formas materiales, demptis tamen imperfectionibus. At hæc opinio valde singularis est. Et Patres dum dicunt, humanitatem inexistere verbo, sustentari à verbo, non aliud volunt, quam sicut Deus quamlibet creaturam sustentat in esse suo, & hominem sustentat in esse, & subsistentiam humanam, siue in basi creata, sic hominem Iesum in gradu & persona Dei, siue in basi increata sustentat. Quæ sunt appositissima verba præclarissimi Theologi P. Alfonso Salmereonis tom. 2. tract. 27. p. 279. Quamuis verò in subsistentia verbi respectu humanitatis permitteretur Vvadingi sententia, nihil tale ipse cogitat de subsistentiæ creatis respectu suarum naturarum, quin potius in n. 57. illud remouet. Minor haud quaquam est solidior, si quidem entitati illi, quam ex abundantia permitto esse totum per se distinctum à partibus copularis non in sit, neque inexistant ipsæ partes, sed contra totum per se insit, & inexistat partibus, afficiaturque eas, vel tanquam forma, vel tanquam terminus purè intrinsecus.

58 Ad tertium fateor, actiones esse suppositorum, & compositorum, tribuique vtrique eas, quas efficiunt partes. Hinc autem neutiquam inferitur, composita ex materia, & forma vnitis non distinguari à suppositis: quamuis enim distinguantur, poterunt tam compositis, quam suppositis attribui.

59 Ad secundum, amplector definitionem personæ traditam à Boethio, recedentemque in idem cum alia Ioannis Thessalonicensis sessione 19. Concilij Florentini, Richardi Victorini lib. 4. de Trinitate cap. 18. & sequentibus, videlicet. *Natura rationis capax, incommunicabilis existentia.* Nego tamen, totum per se, siue consistens in anima rationali, & corpore vnitis, siue resultans ex

eis, licet seipso singulare sit, & actu existens in rerum natura, esse seipso substantiam indiuiduam prædicabiliter, & incommunicabilem existentiam: habet namque id à subsistentia distincta, per quam redditur incommunicabilis supposito alteri, quatenus per eam communicatur proprio supposito, sitque independens ab alieno. S. Anselmus cap. 2. de Incarnatione Verbi, quadam habet verba, quæ ab arguente velim notari, *Qui non potest intelligere* (sic S. Anselmus) *aliquid esse hominem, nisi indiuiduum, nullatenus intelligit, hominem nisi humanam personam: omnis enim indiuiduus homo personæ est: Quomodo ergo iste intelligit hominem assumptum esse à Verbo, non personam, id est, aliam naturam non aliam personam esse assumptam?* In his verbis S. Anselmus docet, hominem, & personam distinguere debere ab indiuidua substantia humana sumpta pro singulari præcisè substantia. Videatur n. 4. Exercit. 8.

60 Primum argumentum conficitur etiam a Durando in l. dist. 34. q. 1. n. 4. & 15. pro indistinctione tam reali, quam rationis ratiocinatæ inter humanitatem, & subsistentiam propriam. Ad illud respondeo, compositum, siue consistens formaliter in corpore, & animo rationali vnitis, siue ex eis realiter resultans, esse hominem per modum naturæ, & abstracti, id est, esse naturam humanam & humanitatem; non verò esse hominem per modum suppositi, & concreti id est, non esse suppositum, neque concretum constitutum ex natura humana, & subsistentia: & licet secundo hoc modo nequeat esse homo, quin subsistat, & persona sit, secus primo modo. Dumque de finitur homo præcisè compositum ex anima rationali, & corpore, attenditur explicando homini per modum naturæ, & abstracti, quin curetur de explicatione illius per modum suppositi, & concreti; nisi velis subintelligi tacitè subsistentiam, vt potè communem omni substantiæ tam secundæ, quam primæ. Duplex illa significatio vocis homo, vt ponetur iam pro sola natura humana; iam pro persona temporibus saltem antiquis, eaque de causa permulti Patres insistentes priori significationi dixerint, Verbum Diuinum assumpsisse hominem, illustratur eruditissimè ab Vvadingo disp. 12. de Incarnatione dub. 3. & ab Halloix in notationibus ad cap. 5. vitæ S. Hierothæi; addo Philippum Presbiterum, optimum S. Hieronymi Auditorem. l. 2. in Iob c. 31. pag. 140. vbi inquit, *Credimus, Saluatorem verum hominem assumpsisse.* Ex dictis de homine pater responso ad id, quod de animali rationali affert Neothericus; quem iam ex parte mutasse sententiam audio, nouaque facie daturum in lucem vnà cum integro Philosophico cursu. Sed ego inueniendæ veritatis studio, & sine præiudicio arctissima inter nos amicitia priores curas in Manuscriptis contentas refutauit, memor illius dicti Statij Papinij l. 1. Sylvarum ad Stellam, *Nec quisquam est illustrium Scriptorum, qui non aliud operibus suis suis remissiore præferat.* Prodeant vti in publicum posteriores curæ elimatiore, ex quibus rei Philosophicæ insignem accessum speramus.

EXERCITATIO QVINTA.

De Empyreï materia prima.

STABILIVI in Exercitatione superiori, Empyreum constare materia prima, forma substantiali, vnione necēte ipsas, & subsistentia complente. Eritopus, laborque sequentium toto hoc libro penitius exenterare prædictorum naturas. Et imprimis materiæ primæ.

SECTIO PRIMA.

An Empyreï materia distinguatur specie à materia reliquorum corporum.

Numero distingui, extra litrem est, Specie verò tradit Bañez p. 1. q. 66. art. & dubitatione 2. circateriam conclusionem in prima conclusione. Tostatus in cap. 13. Exodi q. 53. vt illum interpretatur Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 5. n. 2. qui. n. 3. tener, diuersam esse specie à materia non solum sublunarium corporum, sed etiam aliorum cælestium Molina disp. 5. de opere sex dierum §. Ad secundam fatetur, posse id probabiliter defendi, vt & Bonifertius cap. 1. Genesis v. 2. §. Petes secundo. Arriaga tomo 2. in 1. partem disp. 29. sect. & subsect. 2. n. 13. propter altissimum finem, ad quem Empyreum est productum: vbi interpretatur Tostatus, quatenus senserit, istud cælum non esse compositum ex materia, ac forma. Petrus Hurtadus disp. 1. de cælo sect. 2. §. 26. ait, nihil certi posse affirmari de conuenientia, aut differentia materiæ cæli Empyreï, & sublunaris, quia possunt esse eiusdem speciei, & possunt esse diuersæ, concluditque, se nescire, quid factum sit, licet disp. 12. Metaphysicæ sect. 3. §. 14. dicat, Empyreum differre ab homine in specie ratione materiæ, & ratione formæ. Rubius lib. 2. Physicorum cap. & q. 1. n. 19. item lib. 2. de cælo cap. 5. q. 3. tradit, materiam Empyreï esse diuersam valde conditionis à materia aliorum corporum cælestium, & subcælestium. Ad stipulati videntur Possuinus lib. 1. Bibliotheca selectæ c. 7. Alexander Valignianus lib. 2. Iaponensis Catechismi Christianæ fidei Concione 4. Petrus Ribadeneyra in festo Conceptionis Deiparæ Virginis, quo loco inquit, Empyreum esse cælum alterius substantiæ, Chrysostomus Caberus tract. 1. Physicorum disp. 2. dub. & n. 5. scribit, neminem inficiaturum, materiam Empyreï differre specie à sublunari: rursus dubio 6. n. 18. pronuntiat, diuersam esse specie à materia cælestium, ac sublunarium corporum. Ex antiquioribus citari possunt Mauburnus in Roseto exercitiorum spiritualium tit. 38. Alphabeto 75. lit. D, Georgius Venerus de Narmonia mundi cantico 1. tom. 3. concentu 6. tomo 4. concentu 32. Cantico 3. tomo 8. concentu 5. S. Anastasius Synaita libr. 3. de rebus fidei Catholicæ dogmatibus ait, *Materia eiusmodi (loquitur de materia corporis humani) nulla in supernis illis consistit regionibus.* Et lib. 2. Anagogicarum contemplationum in Exameron, *Cur*

non secundum quoque calum, sicut primum fuit indigena, sed tanquam aliqua externa regione ipsum extulit ex terra, & ex eius guttis. Denique quotquot diuersificant specificè materiam Sydeream à sublunari, separabunt consequenter Empyreum: & hanc etiam à Sydeream, quotquot Sydereorum corporum inter se materias. Harum opinionum Patronos videbis in Connimbricensibus lib. 1. de cælo c. 2. q. 6. art. 2. & 4. in Raphaelæ Auerlæ. q. 33. Philosophiæ sect. 6. & 9.

Ex aduerso Guilelmus Parisiensis in primæ partis de vniuerso parte 1. cap. 36. Guilelmus Vorillong. in 2. dist. 10. parte 1. conclus. 1. art. 2. videntur denotare, Empyreum constare eadem materia in specie, quæ corpora reliqua. Huc forsitan respexit S. Athanasius (aut quisquis est Author questionum ad Antiochum) dum dixit q. 9. *Sciendum vero, quod quemadmodum natura hominum vna, & vna homo dicitur, multi item sunt homines; sic etiam calorum natura vna, & vnum calum dicitur in diuina scriptura, & cali multi.* Sed hæc verba, (quibus similia alia S. Anastasij Sinaitæ & Gennadij Constantinopolitani leges in. n. 47. & 43. Exercit. 2.) vnitatem etiam specificam formarum omnium cælestium indicant, ideoque aut nimis, aut nihil fauent. Alium Authorem pro hac parte non reperi. Ea tamen mihi gratior est. Quam vt probem, non vt rationibus petitis ex repugnantia diuersitatis specificæ inter materias. Talem repugnantiam nullatenus agnosco.

DIGRESSIO

Possibilis est Diuersitas Specifica inter materias.

Moueor primo, quia conceptui primi subiecti substantialis non repugnat partitio in varias species, imò & genera naturalis, supernaturalis, materialis, & spiritualis. Non repugnare primum subiectum substantiale, quod supernaturale sit, concedent quotquot astruunt, possibilem esse substantiam supernaturalem, aut saltem non concedendi nulla apparet ratio, siue tale subiectum sit spirituale, de quo statim, siue materiale. Videatur sect. 2. Exercitationis sequentis, vbi contendendo, possibilem esse formam substantialem supernaturalem. Rursus non repugnare primum subiectum substantiale, quod spirituale sit, tenentur fateri, quotquot iudicant, possibilem esse substantiam spiritualement compositam substantialiter ex duplici parte, quarum vna sit subiectum, & alia forma. Pro qua opinione argumentatus sum in n. 3. Exercitationis præcedentis.

præcedentis. Nominari solet materia illud subiectum, et si spirituale, quia materiam corpoream nobis notam æmuletur in munere erga spiritualement formam exercendo, non aliter ac vocatur materialis causa suorum actuum anima rationalis, & spiritualis, quia in eis sustentandis perinde se gerit, ac materia respectu formæ corporeæ tam substantialis, quàm accidentalis.

Moueor secundò, quia conceptui primi subiecti substantialis, naturalis, & materialis receptiuui formarum separabilium, aut inseparabilium, non auerlatur partitio in subiectum solummodò receptiuum viuentium v. g. & in subiectum receptiuum non nisi vita carentium. Neque item auerlatur partitio in subiectum receptiuum solius formæ solaris, exempli causa (quam suppono inseparabilem) & solius formæ lunaris. Quamuis enim omnes materiæ conueniant in ratione communi recipiendi formas, differre nihilominus possunt in aliis rationibus. Consule Auerlæm q. 20. Philosophiæ sect. 2. & iterum q. 33. sect. 9. Confirmatur argumentum, nam ex potentia susceptiuua vnus formæ substantialis non sequitur potentia susceptiuua omnium, vt patet à paritate potentia susceptiuua formæ accidentalis, & à paritate potentia actiuua. Quòd si materia præster influxum Physicum in formas materiales, quo fuerint perfectiores illæ, ad quas ordinetur, eò debet ipsa perfectior esse. Quare non repugnabit materia, quæ possit sustentare simi formam, non verò caballi, & alia materia, quæ possit hanc sustentare.

Moueor tertio, quia plures formæ substantiales in specie distincta sunt possibilem, quam quæ in hoc erunt vniuerso. Ergo non repugnat, materiam actu existentem esse incapacem illarum, capacem autem aliam, quæ in altera rerum serie possit produci. Confirmatur, non implicat contradictionem, fieri à Deo formam aliquam, quæ licet non sit supra exigentiam totius nature possibilis, sit tamen supra exigentiam totius nature existentis. Ast materia receptiuua illius formæ distingueretur specie à presenti, quia hoc non possit recipere naturaliter talem formam, cum non detur actu agens naturale valens producere illam formam; ac proinde neque dabitur passum: omni enim passo naturali debet respondere agens naturale. Mortuum hoc, & confirmatio habeant inter verisimilia.

Moueor quarto, quicquid manifestè non ostenditur contradictionem inuoluerè, nequiquam denegandum est Diuinæ omnipotentia; sed non ostenditur manifestè, inuoluerè contradictionem materiam ex se alligatam naturalitèr formæ Empyreæ v. g. Talis autem materia differret specie à cælesti alia, & sublunari. Neque item ostenditur manifestè, repugnare materiam sublunarem alligatam ex se naturaliter quatuor speciebus formarum substantialium successiuè habendis, imò & vni speciei formarum substantialium corruptibilium; quæ materiæ differret specie à sublunari de facto existente. Possent alia capita diuersitatis specificæ inter materias assignare: sed sufficiunt indicata, & insequentibus nonnulla non spernenda accedent.

Expediuntur argumenta contra possibilitatem materiæ spiritualis, seu primi subiecti substantialis spiritualis.

Primum nostrum motiuum in n. 3. ex parte erat, quòd non repugnaret spiritualis materia,

Nam si primum subiectum substantiale potest diuidi in spirituale, & corporeum, quidni corporeum poterit partiri in varias species. Sed contra arguitur primò, impossibile est forma ordinata ad faciendam compositionem cum materia, quæ non indigeat ad aliquam operationem. Constat id inductione per omnia composita ex materia, & forma; & quia frustra esset compositio nisi propter aliquam operationem. Sed nulla est operatio, ad quam spirituali alicui formæ possit esse necessaria materia spiritualis. Nam si aliqua, vel erit intellectio, & volitio, vel motus localis: Non intellectio, & volitio, vt patet in elicis ab anima rationali humana non exigentibus materiam; imò potius exigentibus iure immanentium recipi in eadem anima, à qua eliciuntur. Non localis motus sui ob eandem rationem. Localis autem motus impressus in alienum subiectum multò minus requirit materiam, cum non recipiatur in mouente, sed in moto. Secundò, si esset possibilis materia spiritualis, compositum resultans ex ipsa, & ex forma spirituali esset perfectius, quàm ipsa materia. Ergo compositum deberet connaturaliter occupare plus spatij, quàm materia; quo enim spiritus est perfectior, eo plus spatij debet connaturaliter occupare. Ast impossibile est, compositum occupare connaturaliter plus spatij ratione formæ, quàm ratione materiæ. Ergo &c. Tertio, Ens spirituale debet esse ens in actu. Ergo repugnat ens spirituale, quòd sit in pura potentia; atque adeò, repugnabit materia prima spiritualis. Quarto, omnis substantia spiritualis dedit esse independentior à subiecto, quàm omnis corporea. Sed aliqua corporea sunt independentes à primo subiecto substantiali, scilicet completa tam simplices quàm compositæ vt tales. Ergo nulla spiritualis potest esse dependens à primo subiecto substantiali: & idcirco repugnabit forma spiritualis dependens in sui esse à materia prima spirituali. Quintò spiritualis forma, quæ ad materiam spiritualement comparatur, vt actus ipsius, foret perfectior & imperfectior rationali anima humana; perfectior quidem ob independentiam omnimodam à materia corporea; imperfectior autem ob dependentiam in conseruari à materia spirituali; & proinde ob dependentiam etiam ab actione generatiua.

Sextò compositum coalescens ex materia, & forma spiritualibus, esset nobilius, quàm rationalis animus humanus; superaret enim hunc in entis compleri substantialis perfectione; rursus esset simul ignobilis, quia superaretur in eo, quòd non haberet totam suam perfectionem substantialem per entitatem simplicem, vt habet animus rationalis humanus. Septimò, materia spiritualis esset, & non esset intellectiua, primum, quia spiritualitas est radix intelligendi; secundum, quia cum materia sit principium singularitatis habebit limitationem, vt non valeat arringere vniuersale abstractum. Confirmaturque ex homine, qui est expert materia secundum partem quæ est intellectiua; præterea Deus, & Angelus eo quòd sint ad æquatè intellectuales, nullam materiæ subeunt compositionem. Octauò, materia spiritualis foret diuisibilis integraliter titulo materiæ, & integraliter indiuisibilis titulo substantiæ spiritualis; nam vltima insipientia nec omnino, vel intelligentia consequens, vt incorporea natura substantialis diuiso possit intelligi, vt ait S. Augustinus lib. 1. de Incarnatione Verbi c. 18. & in

& in lib. 2. circa medium, *Impossibile est de incorporeo diuisionem aliquam fieri.* Accinit Iulius Firmicus in quibus lib. de mysteriis, & erroribus prophannarum religionum cap. 5. *Quod potest diuidi corpus est.* Non de ratione spiritualis substantiæ est, quod sit perfectior, & actualior quauis forma materiali, & proinde quod materiam in perfectione, & actualitate excedat, ut suadet maior nobilitas gradus spiritualis; sed materia spiritualis deberet esse omnino passiva, & pura potentia; hæc namque est materiæ essentia. Ergo implicat, quod aliquid sit materia, & simul sit spirituale. Decimo, diuisio, & multiplicatio in pluribus indiuiduis est impossibilis sine quantitate. Ergo cum materia spiritualis, neque actu, neque potentia esset quanta repugnabit diuisio, & multiplicatio indiuiduorum constantium materia spirituali. Undecimo, illa forma spiritualis non esset anima, siquidem non respiceret corpus physicum organicum, sed subiectum spirituale. Aliunde verò esset anima, quia foret primum vitæ principium. Confirmatur, repugnat anima ordinata ad corpus, & quod illud non sit organicum. Ergo multò potius erit impossibilis anima, quæ neque ad corpus ordinetur.

Ad primum dico primò, ordinationem formæ, & materiæ spiritualium, ad faciendam compositionem fore propter complementum substantiale vtriusque: nam hic titulus satis esset, etsi forma nullam haberet operationem, cuius de causa indigens esset materia. Sic accidentia corporea, si recipiantur in materia, ordinantur ad faciendam compositionem cum ipsa propter complementum accidentale accidentium, & materiæ, quamuis hæc non efficiat, neque recipiat transeuntes operationes illorum; quæ separata diuinitus à materia, ut in Eucharistia, operantur ad extra æque connaturaliter ex se, ac si essent coniuncta. Secundò, præter effectus recensos possibiles esse alios spirituales, ad quos inadæquatè recipiendos, vel efficiendos deseruiret materia spiritualis; excogitari namque potest aliud accidens spirituale commune formæ, & materiæ; proindeque recipiendum in hac inadæquatè; excogitari etiam potest alius effectus spiritualis non producendus à forma in extraneo supposito, nisi ex consortio materiæ coefficientis. Tertio, materiam spirituales posse esse necessariam tanquam receptaculum inadæquatum specierum intelligibilium, & operationum, quarum in argumento sit mentio. Nam licet eunc existentes non recipiantur in materia corporea, neque spirituali; cur impossibiles erunt alia, quæ ob diuersam suæ naturæ conditionem exigant materiam spirituales, tanquam receptaculum inadæquatum, imò & tanquam causam effectiuam partialem? Hinc si omnis substantia spiritualis debeat esse intellectiua, ac volitiua, competeret materiæ spirituali iure spiritualitatis substantialis efficere, & recipere intellectiones, ac volitiones (altem inadæquatè; discernanturque à forma effectiua, etiam, ac receptiua, quatenus esset primum subiectum substantiale. Sed reuera non omnis substantia spiritualis præsertim incompleta debet esse intellectiua, & volitiua, ut patet in substantia Angelica, & in vnione animæ rationalis ad corpus, si ea vnio censetur spiritualis.

Secundum argumentum instatur sic; Compositum spirituale substantiale resultant ex natura Angelica, & ex substantia (quæ per argumentem

præcedit illam pro priori, cum sit actio substantialis creatiua) est perfectius, quam ipsa substantia, & tamen tale compositum non occupat connaturaliter plus spatij, quam substantia. Instatur itidem in natura Angelica, quæ etsi perfectione excedat accidentia spiritualia, quibus ornatur, non occupat connaturaliter plus spatij, quam accidentia. Ratio est, quia cum compositum non distinguatur à partibus vnitis, non debet occupare plus spatij, quam partes vnite, nec vna pars superans in perfectione aliam, debet etiã in amplitudine loci superare, siquidem commensurantur mutuo, & excessus perfectionis sumitur ex alio capite, si partes comparentur inter se. Si verò comparentur cum aliis entitatibus, fateor, Angelum Gabrielem v.g. eo esse perfectionem, si cætera sint paria, quod occupat plus spatij, quam alius; & formam spirituales ordinatam ad materiam spirituales, eò fore nobiliorem, si cætera sint paria, quod occupet plus spatij cum sua materia, quam alia forma cum sua. Recentior quidam, cuius est hoc secundum argumentum; cum in nostris Manuscriptis legisset primam instantiam, respondit postea in suis, virtutem Angelum ad vocationem coalescere ex ipsamet substantia, tanquam conditione sibi intrinseca, ideòque vocationem esse vtriusque, & ad eam concurrere Angelum immediatè, substantiam verò mediatè. Verum in euentu compositi conflati ex materia, & forma spiritualibus, non concurreret forma ad vocationem materiæ, neque compositum posset naturaliter efficere maiorem aliam vocationem, ex qua maior ipsius, quam materiæ solius indicaretur perfectio. Contra, vel vbiatio Angelum, & substantia est eadem, vel est diuersa? Si est eadem, etsi Angelus excedat in perfectione substantiam, cur etsi forma spiritualis nobilior sit, quam spiritualis materia, non respondebit vtrique eadem, & æqualis vbiatio? Si est diuersa, sed tamen æqualis in ordine ad spatium, non obstante inæquali perfectione Angelum, & substantiæ, cur similiter materia, & forma spirituales non habebunt diuersas vbiationes; sed æquales in ordine etiam ad spatium, quin obster inæqualis perfectio, & maior formæ præ materia?

Ad tertium dico, sufficere enti spirituali, si sit ens in actu entitatioo excludente dependentiam à quantitate; neque requirere ut sit ens in actu entitatioo excludente potentiam passiuam propriam primi subiecti substantialis: & ob exclusionem dependentiæ à quantitate superabit absolutè materia spiritualis non solum materiam corpoream, sed etiam omnes formas corporeas, est enim indubitanter spiritus corpore melior, ex Didymi Alexandrini censura in cap. 2. Epistolæ S. Iacobi. Et nemo sanæ mentis ambiget, Angelum, quia spiritualis adæquatè, meliorem esse hominè; hunc verò, quia inadæquatè spiritualis, nobiliorem esse asino. Vnde S. Augustinus lib. 12. de Genesi ad litteram scitè scripsit: *spiritum omnem esse corpore sine dubitatione præstantiorem.* Et paulò post: *nullo modo spiritum præstantius esse corpus ino perspicuo modo spiritum corpore.* Et Pius I. Pontifex Maximus in Epistola 396. ad Mahometem Principem Turcarum, *Nobiliora sunt spiritalia, quam corporea.*

Ad quartum, distingo Maiorem, Omnis substantia spiritualis debet esse à subiecto corporeo independentior, quam omnis corporea, concedo, à subiecto incorporeo, nego. Quod autem corpus

corpus simplex completum, & corpus etiam compositum completum ut tale, à nullo subiecto primo substantiali dependeat, non probat, repugnare substantiam spirituales, quæ vel solum in fieri, vel in fieri simul, & conseruari habeat dependentiam à primo subiecto substantiali spirituali, vti non probat, repugnare spirituales substantiam, quæ in fieri habeat dependentiam à primo subiecto substantiali corporeo.

Ad quintum, fore, ut forma spiritualis non dependeret in conseruari à materia spirituali, & proinde ut non generaretur, sed crearetur: vel fore, ut eo modo dependeret, & ut generaretur. Sed non inde sequi, quod esset absolutè imperfectior, quam anima rationalis humana; quia ea dependentia non esset absolutè maior imperfectio, quam dependentia animæ rationalis humanæ in fieri, & in aliquibus operationibus à corpore. Sic licet accidentia spiritualia dependant in fieri, & conseruari à subiecto substantiali spirituali, non minus, quam materialia à subiecto substantiali corporeo, non idcirco habent æqualem imperfectiorem ex hoc capite. Nec formam spirituales ordinatam ad materiam spirituales terminare ex natura rei generationem argueret absolutè minorem perfectionem in ipsa, quam in anima rationali humana terminante ex natura rei creationem: nam materia corporea terminat ex natura rei creationem: & nihilominus superatur absolutè in perfectione à formis substantialibus corporeis terminantibus ex natura rei generationem. Prior solutio magis mihi aridet, & ex ea parte constat, animam rationalem humanam dependentem in fieri, & in aliquibus operationibus à materia corporea, superandam absolutè imperfectiorem ab illa alia forma spirituali.

Ad sextum, compositum coalescens ex materia, & forma spiritualibus, esse absolutè perfectius animo rationali humano, quia est substantiale ens completum non constans corpore, nec vlla ex parte siue in fieri, siue in operari dependens à corpore. Quod autem non habeat totam suam perfectionem substantialem per entitatem simplicem, non facit, ut excedatur absolutè ab animo rationali humano: nam absolutè præponderat gradus entis substantialis completi: nec constantis corpore, nec vlla ex parte siue in fieri, siue in operari dependentis à corpore. Et verum non est, animum rationalem humanum habere totam suam perfectionem substantialem, per entitatem simplicem, quandoquidem perficiatur substantialiter per vnionem ad corpus. Quare per entitatem simplicem non habet nisi totam suam perfectionem substantialem entitatioo; cum ordine tamen ad corpus.

Ad septimum respondeo, non omnem spiritualitatem substantialem esse radicem efficiendi intellectiones, siue materia spiritualis esset radix inadæquata recipiendi has, siue solummodò ordinaretur ad complendam substantialiter formam spirituales. Dici etiam potest, materiam spirituales fore principium effectiuum intellectionum. Et licet materia corporea limitet formam media illa percipientem, ut non valeat percipere nisi tantum singulare, & non vniuersale abstractum, non est, cur similiter deberet limitare materia spiritualis. Quod si homo ea parte, quæ est intellectualis, caret spirituali materia, ideò est, quia secundum eam partem ordinatur ad componendum vnium totum per se substantiale cum materia cor-

porea: non posset autem ad id ordinari, si secundum eam partem constaret alia materia: siquidem vna materia nequeat ordinari ad compositionem substantialem cum alia, & forma, quæ completa est substantialiter per vniam materiam, non potest petere vterius complementum substantiale proueniens ab alia. In super entitas, quæ respectu animæ rationalis esset materia spiritualis, comparata ad materiam corpoream foret forma; & cum aliunde entitas alia, quæ respectu animæ rationalis esset forma, simul etiam foret forma comparata ad materiam corpoream, sequeretur, hanc informari gemina forma substantiali, quarum vna supponeret aliam suapte naturâ. Id autem inuoluit contradictionem: nam quæ subsequeretur, non esset substantialis; cum forma substantialis debeat esse actus primus subiecti. Si autem diceretur, præsuppositam habere se ut dispositionem ad subsequendam intentionem præcipuè à materia corporea, iam quæ posterior foret, & non quæ prior, gradum teneret formæ substantialis. Angeli de facto existentes ideo carent materia, & forma spiritualibus, tum quia neque indicium vllum, neque necessitas apparet eiusmodi compositionis in eis. Tum quia alioqui spiritualis forma Angelica diceretur, & esset anima rationalis, competeretque ipsi definitio animæ rationalis tradita à Philo sopho lib. & cap. 2. de Anima textu 24. scilicet *id, quò primo intelligimus*, Nam ratione eius intelligerent primò Angeli. Qui si constarent anima rationali, fieret huius mentio in sacris litteris; cum animæ hominum toties fiat. Argumentum istud ab authoritate negatiua compulsi S. Augustinum lib. 1. Retractionum cap. 11. & 16. nec non lib. 2. cap. 14. ut reuocaret vsurpatam à se vocem animæ loquendo de Angelis, & significando vitam, ac mentem eorum. Tum quia S. Dionysius Areopagita cap. 1. de cælesti Hierarchia vocat Angelos simplices intelligentias: cap. 4. ait, Angelis inesse simplicitatem Dei formalissimam, seu quæ diuinam maximè æmulatur. Quod verum non esset, si Angelis inesset compositio ex materia, & forma substantialibus spiritualibus. S. Augustinus, vel quisquis est Author quæstionum veteris, & noui Testamenti q. 7. docet, naturam Angelicam esse secundum se simplicem. Citari solent S. Dionysius Areopagita cap. 1. & 2. de cælesti Hierarchia, cap. 4. de diuinis nominibus aliisque Partes, dum appellant Angelos immateriales, materia vacantes, & ab omni materia solutos, ac liberos, materiæ expertes &c. Si respondeatur Patres hos intelligendos de materia corporea, saltem S. Thomas aliter intellexit Areopagitam; nam opusculo 15. cap. 18. concludit *Ex his omnibus patet, hanc fuisse Dionysij sententiam, quod Angeli sint immateriales, & simplices substantia.* Suarez lib. 1. de Angelis cap. 7. n. 2. colligit, ut minus, Patres sensisse, nullam aliam rerum materiam præter corpoream creatam fuisse de facto à Deo; cum enim absolutè negent in Angelis materiam, non occurrebat eorum menti existere de facto nisi corpoream, à qua abstractos esse Angelos persuaserunt sibi. Deus denique ideo expertus est materiæ, & formæ spiritualium, quia materiæ imperfectio, compositionisque ex potentia, & actu dedecet diuinum Numen. Alias rationes pro immunitate Dei, Angelorum nunc existentium, & humanorum animorum rationalium à materia spirituali, remitto in alium locum.

Ad Octauum respondeo, non repugnare vniam materiam

9

10

13

14

11

12

16

materiam spiritualem, quæ sit diuisibilis in partes integrantes, si hæc diuisibilitas non sit contra conceptum rei spiritualis; vti indiuisibilitas opposita non est contra rei materialis, seu corporeæ conceptum in opinione Thomistica adstruente indiuisibiles integraliter animas corporeas perfectorum animalium. S. Augustinus exclusit solum à substantiis incorporeis diuisibilitatem in partes quantitativas, quibus constarent, vel à quibus essent inseparabiles naturaliter in fieri, & conseruari, vel loquitur solum de substantia incorporea increata, Iulius Firmicus fatetur in primo sensu. Respondeo rursus, non repugnare aliam materiam spiritualem, quæ sit indiuisibilis integraliter, neque enim conceptus materiæ primæ vt sic, exigit essentialiter diuisibilitatem in partes integrantes. Idem dictum puta de formis spiritualibus, à quibus actuarentur vna, & alia materia, quarum prior posset informari per formam siue diuisibilem, siue indiuisibilem, vti euenit in materia corporea.

17 Ad nonum, quod eisdem verbis proponitur à P. Balthazare Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 22. sect. 5. n. 4. dico, substantiam spiritualem debere absolute excedere in perfectione ob gradum entis substantialis spiritualis formam quamcumque corpoream, & materiam etiam corpoream. Idque apertius erit, si spiritualis omnis substantia siue completa, siue incompleta habens se per modum materiæ, aut formæ non possit non esse intellectiua; nam gradus entis intellectiui perfectior est absolute, quam quilibet alius non intellectiuius. Hinc materia spiritualis, præsertim si esset intellectiua, superaret absolute in perfectione tam formam, quam materiam corpoream, vt notauit in solutione ad tertium. Nec materia spiritualis: esset omnino passiva, & pura potentia, si existeret in gradu intellectiui; tunc enim gauderet actiuitate non solum erga suas proprietates, sed etiam erga intellectiones, licet fatendum sit, quod adhuc tunc foret potentia passiva pura aliquatenus, videlicet respectiue ad actum formalem, & perfectiorem; & quod secundum quod d. superaretur in perfectione à forma corporea ratione maioris actualitatis, quæ huic competit. Inquiet aliquis, in composito ex materia, & forma spiritualibus sortiretur munus subiecti illa præ hac. Ergo illa non posset principium operationum intellectiuium esse, sed sola hæc; siquidem id est in composito subiectum, quod nullam exercet operationem, sed tantum recipit eas, quas efficit forma, vt indicant nonnulli. Contra tamen, quia albedo in composito parietis albi est forma, & paries subiectum, quin albedo efficiat aliud, quam species visiva sui, quæ nullatenus recipiuntur in pariete. Idem est de aliis formis, vt de quantitate, vbi catione, quarum nullam nouimus operationem effectam ab ipsis, & receptam in suis subiectis. Contra rursus, quia animus rationalis humanus, secundum gradum etiam rationalis, est forma corporis, nec ideo recipiuntur in corpore operationes gradus rationalis vt talis nempe intellectio, & volitio. Præterea materia siue corporea, siue spiritualis effectione suarum passionum gaudet, & sine fundamento requiritur in composito parte, quæ est subiectum, vt nullam operationem exercent. Non ergo ea de causa materiæ spirituali deneganda est actiuitas intellectiuium. Sed etsi aliis de causis tali actiuitate careret, non idcirco excederet absolute in perfectione à for-

ma corporea; nam huius dependentia à quantitate, & illius independentia denotaret semper maiorem absolute perfectionem in illa, & minorem in hac, quæ nihilominus secundum quid ratione actualitatis maioris esset nobilior, quam illa. Sic fatente ipso Tellez in n. 5. accidentia spiritualia ratione actualitatis sunt secundum quid perfectiora, quam materia corporea, quæ ipsi est absolute perfectior ratione substantiæ, & entis per se.

18 Ad decimum, etiam si quantitas esset prorsus necessaria ad multiplicationem numericam, inde vt summum colligi non esse possibilita eius conditionis composita, quæ inter se non diuersificentur specificè. Dixi etiam sic. Nam falsum est, sola ex quantitate desumi posse principium multiplicationis intra eandem speciem; de quo concitè in n. 30. Et permisso, requiritur materia ad eam multiplicationem, sufficiens materia vel corporea, vel spiritualis.

19 Ad vndecimum respondeo, formam illam spiritualem, & intellectiuiam non ordinatam ad corpus physicum organicum fore animam attentam definitione tradita ab Aristotele lib. & cap. 2. de Anima textu. 24. non autem fore, attentam alia, quæ habetur cap. 1. textu 6. Quod si velis vnam & aliam definitionem voce tenuis, sed non sensu diuersam esse, dicam, aut illam formam non esse animam, aut Philosophum definiisse animam consideratis tantum animalium gradibus nunc existentibus. Ad confirmationem aio, primò, repugnare animam, formamue vitaliter operatiuam, quæ respiciat corpus, & non organicum; nam respectus ad corpus esset propter operationes vitales materiales; his verò deseruire nequit corpus carens organis. Simili ferè ratione Bubalus noster tomo de Angelis q. 50. a. & quæstio 2. diff. 1. rursus q. 51. a. 7. quæst. 2. §. 5. docet, impossibile esse animam purè intellectiuiam ordinatam ad corpus, quia scilicet istud impertinenter se haberet ad omnes illius operationes; Quo pacto non se gereret spirituale subiectum vt visum est in n. 9. Ait secundo possibilem forsan esse animam informatiuam corporis non organici; quia si vnus tantum operationis vitalis, materialis, esset principium ab intrinseco, non videretur desiderata dispositio diuersitatem, in qua consistit organizatio. Et probabile est, non inuolui contradictionem in composito ex corpore, & anima purè intellectiua, quæ per species infusas, & non acceptas ex sensibus cognosceret, ordinareturque ad corpus, vt ad suum præcisè complementum substantiale. Si autem istud esse variè dispositum, tribueretur id perfectioni animæ, non verò operationum exigentia. Qui non agnoscent repugnantiam in anima materiali, vel spirituali pure loco motiua corporis, cuius sit actus substantialis; nihil curant de corporis aganizatione. Et aliqui dicunt, nec Aristotelem de ea curasse in definitionibus Animæ. Sed oscitanter legerunt textum 6. ac 7. in cap. 1. lib. 2. de Anima; ibi namque manifestè requirit corpus, cuius partes sint instrumenta conducentia ad varias functiones vitales; idemque est ex Aristotelis sensu corpus habere vitam in potentia, ac esse instrumentale, seu organicum, vt concinnè ad eum locum interpretatur Tolertus post præcos alios commentatores.

20 Percontabitur non nemo, an materia spiritualis in formari posset per formam corpoream, vti materia

materia corporea informatur per formam spiritualem humanam; Tellez in n. 8. respondet negatiue, quia materia spiritualis esset incapax qualitatum corporalium, à quibus dependet conseruatio formæ corporeæ. Si replicetur, forma spiritualis humana dependere potest in operari à materia corporea incapax qualitatum spiritualium. Ergo pariter forma corporea poterit dependere quoad sui conseruationem à materia spirituali incapax qualitatum corporalium. Negat consequentiam in n. 9. reddens eam disparatam, quod agens spirituale potest naturaliter vt instrumento corporeo, eleuareque illud ad recipiendum, & ad agendum, cum nobilior sit agens spirituale, quam instrumentum corporeum; aut agens corporeum nequit tanquam instrumento vt re spirituali, nec eleuare ipsam vt recipiat, & agat; cum id, quod corporeum est, inferius sit re spirituali. Si vltèrius replicetur, valere hæc ex natura rei, sed non ex Dei absoluta potentia. Ait, si valent ex natura rei, valere etiam ex absoluta potentia Dei; nam vnus per se naturaliter, non diuinitus fieri postulat. Postremum id mihi non probatur; multa namque, quæ ex natura rei nequeunt vni ad faciendum vnus, siue per se, siue per accidens, queunt ex potentia Dei absoluta, vt patet in anima, & gratia habituali sanctificante, in humanitate Christi Domini, & substantia Verbi diuini: nam in primo exemplo fit vnus per accidens, & in secundo vnus per se ex extremis; quorum vnus non est ex natura rei, seu naturalis. Quapropter non apparet mihi repugnantia in eo, quod materia spiritualis ordinata naturaliter ad formam spiritualem, & forma corporea ordinata naturaliter ad corpoream materiam vnirentur de potentia Dei absoluta, & constituerent vnus per se, ita quidem vt si materia spiritualis esset diuisibilis integraliter, cuiuslibet eius parti responderet alia pars formæ corporeæ, vel si esset indiuisibilis responderet ipsa singulis, & omnibus partibus corporeæ formæ, non secus ac animus rationalis humanus indiuisibilis integraliter existit in quacumque parte, & in cunctis corporis humani. Et posset forma corporea esse etiam integraliter indiuisibilis. Addo, nec mihi apparere repugnantiam in vnione, & constitutione vnus per se ex materia spirituali, & spirituali nostro animo rationali: etsi enim hic non sit ex natura rei proprius actus materiæ spiritualis, sed corporeæ, & illa non sit ex natura rei propria potentia respectu rationalis nostri animi, sed alterius formæ spiritualis distinctæ in specie; tamen id non obstat, ne de potentia absoluta Dei eleuetur materia spiritualis ad vnionem, & constitutionem vnus per se cum nostro rationali animo, vt colligere licebit ex dicendis in sect. 2. Exercit. 6. Dices, rationalis anima superaretur in perfectione ab illa materia spirituali. Ergo ex vtraque non posset constitui vnus per se compositum substantiale: nam forma debet esse in composito per se substantiale, pars præcipua, ac nobilior. Obiectiuncula huius solutio constabit in n. 37. Dices rursus ex Innocentio III. Papa c. In quadam. 8. de Celebratione Missarum, Rationalis anima non potest viuificare nisi verum corpus humanum, ex quibus verus homo consistit. Respondeo Pontificem loqui de rationali anima considerata ex natura rei.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Diluuntur obiectiones contra possibilitatem materia corporea alligata ad vnam speciem formarum corruptibilium.

21 PRonunciaui in quarto motiuo, non repugnare materiam corpoream determinatam ad vniam speciem formarum corruptibilium. Quod non caret speciali difficultate. Oppones namque primò, eo ipso quod forma sit naturaliter corruptibilis non habebit vnionem indissolubilem à materia, ac proinde poterit à quocumque agente contrario expelli forma antiqua, & alia diuersæ speciei, produci de nouo. Si respondeatur, in ea materia non posse ab agentibus naturalibus produci formam speciem, sed numero tantum diuersam. Contra, nam cum idem valeat præstare præcedens forma, ac alia, quæ de nouo generaretur, & vtraque sit habilis stare sub eisdem dispositionibus nulla est necessitas, ob quam præcedens destruitur. Quod si dicatur formas distinctas numero posse, quantum ex se est, stare sub eisdem dispositionibus; sed materiam posse fieri talem, vt ad formam A, postulet aliquam peculiarem dispositionem, qua deficiente pereat forma A, & ad formam B. postulet specialem dispositionem, qua introducta existat forma B. non ob exigentiam ipsius formæ, sed materiæ. Contra, quia materia ad formas numericè solum distinctas nequit exigere dispositiones, quæ non sint communes tam vni, quàm alteri formæ. Et præterea cur materia determinata ad speciem formæ lignæ v.g. habensque actualiter talem numero formam, nequeat ab igne spoliari ea forma & suscipere formam ignis? Anne quia forma lignea vniretur materiæ per vnionem incorruptibilem? Hoc tamen, & si possibile sit de potentia Dei absoluta, ac non ex natura rei, si quidem vnio materiæ ad formam esse corruptibilem non potest non esse corruptibilis ex natura rei ab agentibus contrariis. Vnde repugnabit materiæ, quæ ex natura sua petat vnionem incorruptibilem cum forma esse corruptibili, & subiecta contrariis agentibus.

22 Sed adhuc dupliciter superari potest obiectio. Fas namque est dicere primò, non esse impossibile materiam, quæ sit naturaliter defectibilis. Secundò, non esse impossibile aliam, quæ semel producta cum forma queat naturaliter conseruari sine illa. Multi id vltimum consent de materia præsentem, quantum ex se est, & primum quoad materiam etiam præsentem nonnullis placet, quatenus ea nec naturâ suâ petat esse æterna, neque vt æternum duret, opus habeat potentia Dei absoluta: sed indifferens sit ad vtrumlibet, quantum ex se est; vt aer ex se est, indifferens vt sit, & vt non sit lucidus, nosque de de materia alia possibili non renuemus, cum maius quid admittamus in sect. 6. Exercit. 12. nempe non repugnare materiæ, quæ vltra certam durationem non conseruaretur naturaliter. Hinc materia determinata ad quandam speciem formarum corruptibilium, si orbaretur singulari vna forma, & non succederet alia eiusdem speciei, vel abiret naturaliter in nihilum, vel omni forma carens permaneret naturaliter, quemadmodum animus rationalis, dummodo in primo instanti ioformer corpus, persistit in sequentibus naturaliter extra illud; & quemadmodum ignis conseruatur naturaliter ab octo gradibus caloris, aqua ab octo gradibus frigiditatis licet ab eis non valeant naturaliter primò produci. Dices, agentia contraria non posse expellere formam antiquam à materia quin introducant

H similem

similem propriæ ipsorum; non enim intendunt destructionem directè, & per se, sed propagationem conseruationemque suæ speciei, habendo se permiffiue circa interitum formæ occupantis materiam. Respondetur, illud verum esse in materia indifferentij ad formas similes iis, quibus ornantur agentia contraria. Et ista tunc per accidens non introducerent in materia formam similem propriæ, quin directè, ac per se intenderent defitionem alterius formæ, dispositionumque ipsius. Rursus dices, materiam, quæ persisteret naturaliter absque omni forma non composituram vnum per se cum ea, quam actu vnitam sibi haberet ob rationem proponendam à nobis exercitat. sequenti n. 8. Respondetur, satis fore ad compositionem vnius per se, si forma nequireret naturaliter consistere seiuuata à materia.

23 Oppones secundò esse contra conceptum primi subiecti, quale est materia in composito physico, rationem differentialem, per quam determinetur ad vnam speciem formarum siue separabilem, siue inseparabilem. Erenim ex duobus extremis vnitis illud est subiectum, quod est indifferens, & determinatur ab alio; & illud est forma, quod determinat. Quapropter materia determinatè & vnice respiciens formam igneam v, g. vel Solarem, caderet à conceptu primi subiecti, esto ab eo non deficeret quæ non omnes, sed aliquas tantum species formarum præfixas sibi habeat. Confirmabis primò, in compositione Metaphysica genus se habet vt materia, & differentia vt forma; non ob aliam rationem, nisi quia genus, indifferens ex se ad varias species contrahitur per differentiam ad terminatam speciem. Rursus obiectum diuiditur in materiale, & formale per proportionem ad materiam, & formam; eaque de causa cognitioni non illud, sed hoc speciem determinat. Confirmabis secundò, quia causa formalis definitur à Philosopho lib. 2. Physicorum cap. 3. textu 28. *Ratio quidditatis*, seu essentialis rei. Ergo ex formali causa, & non ex materiali est desumenda essentialis diuersitas compositorum. Ergo subiectum, quod coincidit cum causa materiali, debet esse indifferens ad varias species quidditatis, & forma, quæ cum formali causa coincidit, debet esse determinatà ad vnam quidditatis speciem.

24 Respondetur, conceptum subiecti esse longè diuersum, tum quia plura sunt subiecta ex se determinata ad plures formas, scilicet materia ad quantitatem, anima ad potentias vitales, si ab ea distinguantur; & permulti dicunt, materias specie diuersas esse determinatas ad eandem speciem quantitatis, quin è conuerso dicant, quantitates specie diuersas esse determinatas ad eandem speciem materię. Quid? quòd maior determinatio datur in materia, quæ est subiectum, quàm in quantitate, quæ est forma. Tum quia homo, qui est subiectum albedinis non magis est indifferens ad ipsam, & ad nigredinem, quàm albedo ad hominè, & ad parietem, nec magis est indifferens anima ad gratiam habitualemente sanctificantem, & ad peccatum, quàm gratia ad animam, & ad Angelum, quamuis anima sit subiectum, & gratia forma. Ex qua gratia indifferenti ad animam, & ad Angelum, licet nec anima, nec Angelus sint indifferentes ad varias species gratię in sententia multorum negantium possibilem esse gratiam specie diuersam ab existente, argumentum aliud potest confici. Tum quia non repugnat materia indifferens tantum ad duas formarum species, ex qui-

bus vna quæquæ sit indifferens ad duas materię species; quo in casu æqualis erit indifferetia subiecti, & formæ, poteritque maior esse huius, quàm illius, si, vt non repugnat, hæc sit indifferens ad tres, vel quatuor species materię. Quòd si forma Metaphysica, exempli causa, *Animal* in ista propositione *homo est animal*. Habet maiorem indifferetiam, quàm *homo*, qui est subiectum Metaphysicū, quandoquidem animal sit indifferens ad plures species hominis, leonis &c. non sic homo; cur forma physica non poterit habere maiorem indifferetiam, quàm subiectum physicum? Omitto alia, quæ contra appositum modum explicandi conceptum subiecti physici sponte occurrebant. Excogitabit quis in eius defensionem, materiam, quatenus est subiectum esse indifferetiam ad plures effectus formales; ad quantitatem v, g. esse determinatam vt communice materię effectum formalem quantæ; ideoque illam esse subiectum; hanc verò formam. Quare conceptus formæ non consistit in determinatione ad vnum subiectum; sed ad vnum effectum formalem & conceptus subiecti non in indifferetia ad plures effectus formales. Euatione hac subterfugiet proximas obiectiones; proindeque miror, Arriagã, quem non latuit, fidisse specialius in desumpta ex forma indifferenti ad materias specie diuersas. Prætertatã tamen euasione occludenda est via sic: forma est indifferens ad communicandos diuersos effectus formales iuxta varietatem subiectorum, sicut subiectum est indifferens ad suscipiendos diuersos effectus formales iuxta varietatem formarum; diuersum enim album constituitur ex albedine vnita pani, ac vnita parieti. Ergo &c.

25 Ad confirmationem primam dico, loquutiones illas vsurpari per Metaphoram ad materiam corruptibilem corporum nunc existentem, quin idcirco impossibilis sit alia, quæ ratione prædicati Metaphysici differentialis habeat speciem. Ad secundam confirmationem responderetur, Aristotelicam definitionem multis Recentioribus non placere; primò, quia materialis causa, & vnio, sunt etiam ratio, per quam constituitur quidditas, & essentia rei substantialis compositæ; secundò, quia in multis accidentalibus compositis diuersitas essentialis, & specifica ab aliis consistit non in causa formali, sed materiali. Respondeo deinde, Philosophum solummodò intendisse causæ formalis tradere definitionem, quæ directè respiceret formales causas compositorum substantialium corruptibilium: horum autem inter se se diuersitas essentialis, & specifica reducitur nunc in causam formalem, & non in materiale; est namque eiusdem essentialis, atque speciei materia, qua constant substantialia composita corruptibilia modò existentia, & habentia diuersitatem essentialem atque specificam inter se se: Quare & si constituantur per materiam, non tamen tantum per rationem diuersificandi vnum ab alio. At de possibili non repugnant composita substantialia, in quibus diuersitas desumatur ex causa etiam materiali & in quibus materia sit æquè determinatã, ac forma ad cuiusdam quidditatis compositæ speciem, siue ea composita sint corruptibilia, siue incorruptibilia; qualia de facto reputantur communiter cælestia, in quibus non minus communiter iudicatur, dari materiam destinatam ad speciem vnius tantum compositæ quidditatis. Scrupuli Recentiorum contra definitionem Aristotelicam possunt sedari attendente mente Philosophi. Adito Franciscum Alfontum disp. 12. Physicorum se. 2. & n. 1.

Oppones

26 Oppones tertio, repugnat materia ex se determinata ad vnam numero formam siue corruptibilem, siue incorruptibilem. Ergo & ad vnam speciem formarum siue corruptibilem, siue incorruptibilem. Negabam quondam incautè Antecedens, nunc (quia accurata rerum inquisitio persape ea quoque quæ rectè indicata sunt, exactiore examine veritatis adhibito, longè aliter se habere ostendit, vt prudenter monet in oratione cohortatoria ad Græcos S. Iustinus Martyr) illud concedo, & nego consequentiam. Elucescer dispartitas, ratione antecedentis concedendi reddita exinde, quòd materia capax formæ vnus, non potest non esse capax multarum omnino similiarum, soloque numero differentium. Nam si non est impossibilis forma A, v, g. & capacitas ad eam; possibilis forma B, omnino similis, soloque numero differentis, nec non capacitas ad eam. Quo argumentandi modo vsus est idem S. Iustinus Martyr q. 7. inter eas, quas Volentes Christianis ponunt, inquit, *Deum autem voluntate mundum facere, hinc sciri potest, quòd cum plures soles possent facere, non plures, sed vnum tantum fecerit, qui enim plures soles efficere non potest, ne vnum quidem; & qui vnum potest facere, necessario plures facere potest. Cur ergo Deus plures soles non fecit, quos facere poterat, nisi quòd plures facere noluit?* En S. Iustinus probat, fore, vt non possent Deus efficere vnum solem, si plures non possent. En etiam concludit, posse facere plures, si vnum potest. Consonat Adagium Hispanum: *Qui en haçe un cesto hara ciento*, id est, latine, *Qui facit vnum corbem, faciet centum*. Et ratio à priori est, quia inter finita, si productio vnus non inuoluat contradictionem, nec inuoluet productio alterius perfectè similis numeroque solo differentis.

27 Sed dices primò, rectam non esse hanc rationem, vt patet exemplo naturæ diuinæ nullam inuoluentis contradictionem in sui existentia, cum tamen non sit possibile alia natura illi similis, & æqualis. Dices quidem, augens potius, quàm euans nostræ rationis vices. Etenim ideo repugnat natura omnino similis; & æqualis diuinæ, quia hæc debet esse infinite perfectà simpliciter; non esset autem sic perfectà, si alia distincta, cuius perfectione indiuiduali omnino careret, possibilis esset. Quam rationem elegantissimis his verbis expressit Tertullianus cap. 4. aduersus Hermogenem, *Oportet Deum vnum esse, quia quod summum sit, Deum est: summum autem non erit, nisi quod vnicum fuerit, vnicum autem esse non poterit, cui aliud adæquabitur*. Tunc vltra. Ast forma ignea, aut solaris non est infinite perfectà simpliciter, imò repugnat sic esse perfectam. Ergo non est, cur duorum eius indiuiduorum omnino similiarum productiones importent contradictionem. Confirmatur primò, natura diuina hoc habet speciale, ob sui infinitam perfectionem simpliciter, vt non patiatur superiorem aliam naturam. Ergo & hoc speciale habebit, vt comparem aliam, & æqualem excludat essentialiter. Confirmatur secundò, si forma creata non possit specificè multiplicari, vt non potest natura diuina, esset infinita quoad perfectionem specificam, sicut est natura diuina. Ergo si non possent indiuidualiter multiplicari, vt non potest natura diuina, esset infinita quoad perfectionem indiuidualem, sicut est diuina natura. Vt enim forma creata immultiplicabilis specificè contineret omnem perfectionem possibilem (si generis); ita quæ esset immultiplicabilis numericè, contineret omnem perfectionem possibilem suæ speciei. Confirmatur tertio: persona diuina non est multiplicabilis in personas numericè tantum diuersas, quia persona Patris v, g. cum sit infinite perfectà simpliciter, debet habere in ratione formali personæ Patris totam perfectionem possibilem. Ergo cum forma ignea v, g. aut solaris non sit simpliciter infinite perfectà, non debet, imò repugnat habere omnem perfectionem possibilem in ratione formali specifica formæ igneæ, aut solaris. Vbi aduertendum est, etsi persona sit specificè multiplicabilis in res personas, & persona Patris v, g. non excludat vllatenus alias Filij, & Spiritus Diuini, imò quia ita est persona, vt simul sit essentialiter relatio ad personas Filij, & Spiritus, ideo has alias exigit essentialiter, vt terminos correlatiuos distinctos realiter à se, & specie subiectibili diuersos respectu personæ diuinæ vt sic, tamen quamlibet personam determinatam esse infinite perfectam intensiue simul, & extensiue in ratione talis personæ, licet non sit infinite perfectà intensiue simul, & extensiue in ratione personæ diuinæ vt sic.

28 Dices secundò, instari apertè superiorem rationem in opinione negante possibile esse infinitum in actu secundum multitudinem indiuidualem; nam in ea sententia productio simultanea infinitorum hominum, etsi omnino similiarum, centum v, g. myriadibus hominum, quæ modò existant, inuoluit contradictionem, quin illa inuoluant centum myriades. Sed contra, quia etsi permittratur ea sententia, non ideo causa cadit nostrum argumentum; nam in tali opinione non debet repugnare infinitum saltem syncategorematicum hominum omnino similiarum. Et mihi satis erit obtinuisse vt argumenti confecti, posse existere simul, vel successiue duas formas, vel plures omnino similes, licet non possent existere simul infinite, eo quod multitudo infinita, siue indiuiduorum, siue specierum requiratur ex suo conceptu successione, quæ dabitur, si una forma producat destructa alia simili, vel potius non est opus dari, si multitudo sit finita. Confirmatur primò, si possibiles sint simul, vel successiue duæ formæ numericè tantum distinctæ, possibiles etiam erunt tres, & infinite saltem syncategorematicè, eo quòd inter perfectè similia, si duo sint possibilia, erunt etiam possibilia tria, & sic sine fine. Vnde subtiliter Aurelius Prudentius in Hamartigenia redarguit per Deorum, quia inde confectarium esset multa Deorum millia possibilia fore; imò & actu existere ob specialem Deitatis in sui existentia necessitatem. Audi Hispanum Poetam,

*Sunt duo? sunt, igitur cur non sunt multa Deorum
Millia? Cur Deitas numero contenta gemello est?*

& Scotus apud Victorinum Mansum lib. 8. cap. 3. Harmoniæ Theologicæ non minus acutè inquit, *quicquid naturæ suæ non est determinatum ad vnum, ac potius ad plura eiusdem rationis interminatum est, nunquam erit certo numero per se definitum, si quidem par erit semper ratio de singulis quibuscumque, cum sint, vt ponitur, eiusdem rationis. Nam & vetusti Philosophi etsi negant Deum plures mundos posse efficere; tamen si duos eum possent dicerent, neque tres, neque quatuor, neque infinitos eum negarent posse. Iam ergo si possibilis est vna forma finita, etiam erit possibilis altera omnino similis, eo quòd inter perfectè similia*

similia finita, si vnum non repugnet, neque repugnabit aliud. Confirmatur secundo, vna forma non ex haurit virtutem, quæ est in Deo ad producendam perfectionem formæ tam individualement, quam specificam, quia formæ est terminus finitus, & limitatus in vtraque perfectione. Ergo sicut producta vna forma potest Deus in infinitum saltem syncretematically producere alias & alias specifica perfectione diuersas, ita alias, & alias individuali sola differentes.

29 Dices tertio, eneruari manifestè eandem rationem in productione omnium formarum possibilium pertinentium ad eandem speciem; nam à nobis asserenda est ea productio impossibilis, etsi cunctæ illæ formæ sint omnino similes. Sed reuera eius rationis acies non hinc hebetatur, quin potius acuitur. Dicimus namque, Deum post productam vnam formam posse producere aliam, imò & infinitas & post infinitas posse producere alias, & alias omnino similes, quin assignabiles sint, siue finitæ, siue infinitæ, in quibus sistat diuina omnipotentia: Cum enim prior multitudo non repugnet, neque repugnabit alia, & alia posterior omnino similis; & id circò in Deo non deerit potentia ad eam.

30 Propugnata ratio eò magis expedite procedit, quominus deciderari potest materia pro multiplicabilitate numerica formæ materialis. Vnde etsi contenderetur, inter perfectè similia, si vnà non repugnet, neque repugnaturum aliud, dummodo ad sic materia; à qua quia remoti sunt Deus, & Pater diuinus, & Angeli, ideo dicatur repugnare Deo, & Patres diuinos, & Angelos distinctos numericè; adhuc subsistit inconcussa nostra ratio infauorem numericæ multiplicabilitatis formæ materialis, ad est namque materia, ex qua petatur distinctio individualis. Sed obiter noto, recurri sine causa ad materiam, vt ex duobus perfectè similibus, vno nò repugnante, aliud non repugnet. Certè si non obstante remotione à materia Angeli sunt multiplicabiles specificè, non sic Deus, & Pater diuinus. Ergo non obstante remotione à materia Angeli erunt multiplicabiles numericè ob nostram rationem, non sic Deus, & Pater diuinus, ob discrimen etiam iam assignatum in n. 27. Rursus si Deus est vnum numero individuum, vt & etiam Angelus A v.g. quin rationi individui, quæ est in vtroque, obiter materia defectus. Ergo neque is præcisè obstatet individuationi alterius omnino similis individui, & consequenter nec obstatet multiplicationi plurium intra eandem speciem. Quare repugnantia duorum & multiplicium individuum diuinorum orietur non ob defectum materiæ, sed ex illo alio capite supra propositum, quod in Angelo non vrget. Hæc obiter, vt propugnata ratio vsui etiam sit pro multiplicabilitate numerica cuiusque entis creati P. Franciscus de Lugo disp. 2. de Angelis c. 7. vult vniuersim, non repugnare speciem creatam, quæ non possit esse nisi in vnico individuo, & non videtur loqui de sola specie creatæ non habente ordinem ad materiam, vt loquuntur communiter Thomistæ, dum docent Angelorum multiplicatam impossibilem prorsus esse intra eandem speciem verum tamen tam hi, quam illi reiciendi sunt ex dictis, & nobis consentient aliqui Thomistæ, videlicet Egidius Romanus quodlibeto 2. q. 7. Capreolus in 2. dist. 3. q. 1. Viguerius in Institutionibus c. 5. §. 3. Aratus 1. p. q. 50. art. 4. cum Ferrariensi. Bañes, Zúmel, Ripa; existimant namque contententes cum suis & de re, & de Præceptoris Angelici mète, fieri posse diuinitus

plures Angelos solo numero distinctos; quod non inueniunt colligirurab Yssamberto 1. p. ad q. 50. disp. 4. art. 3. ex singulari loco S. Angustini lib. 3. de libero arbitrio cap. 1. 2.

Dissoluntur argumenta, quæ generaliter militant contra materias specie diuersas.

31 Obicitur primò materia capax vnus formæ substantialis non potest non esse capax omnium aliarum possibilium; quia cum ad capacitatem formæ in materia non sit necessaria continentia illius, si vnus est capax, erit & omnium. P. Ariaga disp. 2. Physic. sect. 1. n. 1. §. 4. ex armare conatur hanc obiectionem exinde, quod nò valeat ex virtute receptiuæ vnus formæ accidentalis deductio ad receptiuam virtutem aliarum. Nullum tamen adducit exemplum, in quo subiectum formæ accidentalis non contentat aliquam in ipso alias nequeat recipere. Deinde ait, materias posse habere differentias essentielles ex eo, quod vna incorruptibiliter, alia corruptibiliter informaretur, vel ex eo, quod vna haberet diuersum prædicatum absolutum, ac alia. Verùm de sola sublunari, & corruptibiliter informata proponitur obiecto à suis patronis, eoque tēdit, vt neget materiæ omne prædicatum, quod non sit in ordine ad formas. Quare illud nouiter roboro: Potentia obedientialis passiva extenditur ad omnes effectus possibiles, quia ad eam necessaria non est aliqualis continentia effectus, ad quem eleuatur. Ergo similiter naturalis potentia materiæ extenditur ad omnes formas possibiles, si in ea non sit necessaria continentia virtualis formarum. Respondendum ob id est, non repugnare materiam sublunarem, cui non sit naturaliter possibilis forma, quæ alteri materiæ sublunari sit possibilis. Sic licet potentia obedientialis passiva non exigat aliqualem continentiam effectuum, tamen non extenditur ad impossibiles. Sic iuxta arguētēs naturalis potentia materiæ cælestis non extenditur ad formas sublunares, ne que è conuerso naturalis potentia sublunaris materia extenditur ad formas cælestes, etsi neutra materia habeat continentiam virtuales suarum formarum: ex quibus aliqua sublunares magis, aut saltem æque distant inter se, quam aliqua cælestes inter se etiam comparata. Adde, rure sponte obiectionem si materia præster in fluxum physicum in formas materiales sublunares.

32 Insuper ex P. Suariorum disp. 1. 3. sect. 1. 2. metaphysicæ n. 6. materia capax vnus formæ corruptibilis nequit non esse capax aliarum corruptibilium, tum quia omnes formæ corruptibiles cōueniunt in ratione separabiliter informandi, quæ est sufficiens ad constituendam vltimam quandam speciem materiæ; tum quia omnes formæ corruptibiles possunt sese inuicem deturbare ab eadē materia. Sed contra ad hominem, quia omnes formæ cælestes incorruptibiles cōueniunt in ratione informandi inseparabiliter, & nihilominus per Suarium ea ratio non est sufficiens, vt materia cælestis nō diuidatur in varias species. Vnde sicut ratio inseparabiliter informandi est generica respectiue ad materiam cælestem, ita ratio separabiliter informandi posset esse generica respectiue ad sublunarem, & sub illa ratione possent dari aliæ magis determinatæ, quæ specificarent varias materias sublunares. Neque opus est, vt omnes formæ corruptibiles queat se mutuo excludere ab eadē materia; satis est, si decē, aut viginti pugnet inter se pro possessione eiudem materiæ. Et quauis materia

materia capax vnus formæ corruptibilis debet esse capax omnium aliarum corruptibilium, cur repugnabit materia, quæ non tantum omnium corruptibilium, sed & alicuius cælestis esset capax, & alia, quæ nò huius, sed illarū solum esset capax.

33 Obicitur secundo à Moderno præstans ingenij nostro in Philosophia addiscenda individuo locio, cuius ad 1. partem cōmentariis iam fã in publicum edendis directæ Theologica facultas, non repugnat genus aliquod potentiæ substantialis, quæ sit expertis cuiuscumque determinationis. Sed in hoc genere potentiæ erit impossibilis distinctio specierum; quodlibet enim prædicatum, in quo secundum speciem considerentur potētia, esset extra potentiam cuiusuis, seu non esset requisitū ex cuiusuis conceptu. Tunc sic: Potentia substantialis formarū expertis omnis determinationis meretur solummodò nomen materiæ primæ; quia talis potentia erit prope nihil, habebitque summam potentialitatem. Sanè hoc argumentum posset pariter probari, materiam, quæ de facto datur, nullius formæ habere exigētiam, in determinatā, quia æquiori iure mereretur nomē materiæ omnino primæ illa potētia, quæ expertis esset omnis determinationis ad formā in communi; quæque capax esset formæ, nullā tamen exigeret. Et præterea meliori iure mereretur nomē materiæ omnino primæ illa potentia substantialis, quæ cum nulla possibili forma cōnecteretur. Vt vltius distingo arguētio fieret materiæ actu existentem esse expertem determinationis ad quantitatem, accidentiaque alia. Adde, eas materias distinguendas specie, quarum vna exigeret essentialiter formam substantiale actu habitam, alia naturaliter tantum: determinatio autē ad formam aliquam indeterminatè non extraheret materiam à conceptu omnino primæ. Suadent hæc omnia, determinationem, quæ non includat actum formalem substantialem non obesse conceptui materiæ prorsus primæ. Vnde esto non repugnaret aliqua potentia substantialis in multiplicabilis in diuersas specie potentiæ, non est fundamentum, vt asseratur talem esse potentiam actu existentē, neque item, vt dicatur, quidquid sit de existente, inuolui contradictionem in alia multiplicabili.

34 Obicitur tertio communiter, non sunt possibile actus puri specie distincti. Ergo neque puræ potentiæ specie distinctæ. Quare cum materia sit pura potentia, non admittet varias species. Friuolum argumentum, tum quia ex eo fieret, repugnare materias numero distinctas, quando quidem repugnet puri actus numero distincti. Tum quia purus actus debet continere omnem possibilem perfectionem tam numericam, quam specificam, eo quod sit in finitum simpliciter in perfectione. Ast pura potentia, cum non sit infinita in perfectione, non debet continere omnem possibilem perfectionem. Replicabis pura potentia materiæ distat summè à puro actu. Ergo sicut purus actus excludit gradus specie diuersos, ita & pura materiæ potentia. Sed ego potius inferrem, Ergo si purus actus reicit diuersitatem specificam graduum, admittet eam è contra pura materiæ potentia, vt sic saluetur summa distantia huius ab illo, & vt sic diuersitas specifica, quam ratione suæ perfectionis repudiatur ille, cōpetat huic ratione suæ imperfectionis. Omitto, puræ materiæ potentia nò ita distare à Deo, seu à puro actu, vt alia entia creata magis non distent, de quo postea. Verbis rursus ex Durando in 2. dist. 1. 2. q. 1. n. 11. materia est infinitum ens simpliciter inter substantias. Ergo que-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

madmodum supremum ens simpliciter inter substantias respicit diuersitatem specificam graduum; quia in supremo nequeunt dari gradus; sic quia in infimo nequeunt etiam dari, excludit materia eandem diuersitatem. Respondetur, materiam inter substantias non esse infinitum ens simpliciter; nam propriam substantiam quæ est substantia siue absoluta, siue modalis, excedit in perfectione, vt docet Suarez disp. 7. Metaphysicæ sect. 2. n. 11. & disp. 3. 4. sect. 4. n. 41. Concordante Oniedo controu. 2. Physicorum puncto 8. n. 7. nec videtur negari posse, cū substantia sit proprietaria materiæ; proprietaria autē ignobilior esse debet, quam natura, cui competit, & à qua exigitur. Vniōnem etiā inter materiam, & formam superari in perfectione ab ipsa materia, videtur certum; ea verò vnio est substantia non absoluta, sed modalis. Solutionem aliam acturū subiiciam. Premes iterum, materia est prima causa materialis. Ergo est immultiplicabilis specificè; causa enim, quæ in aliquo genere est prima, debet esse immultiplicabilis. Sed dico, postremum id falsum esse in genere causæ materialis, & formalis, sicut enim in vtroque hoc genere potest dari multiplicitas numerica, ita etiam specificæ; & posterior hæc in causa formalis genere negari à nemine potest. Sanè, vt materia sit prima causa materialis, sat est, quod in isto genere, non præsupponat aliam causam.

35 Obicitur quarto, materia possibilis distincta in specie, vel esset tam imperfecta quam hæc, quæ defecto existit, vel esset imperfectior, vel perfectior? Non primum, quia res diuersæ in specie debent esse inæquales in perfectione. Non secundum, quia alioqui materia præsens non esset imperfectissima omnium substantiarum. Non tertium, aliàs deficeret à conceptu materiæ, quæ debet esse omnium substantiarum imperfectissima. Respondetur primò materias spectantes ad diuersas species, posse esse æque imperfectas in sententia plurimū, qui voluit opus nò esse ad diuersitatem specificam in æqualitate imperfectionis. Dices, vna materia respiceret formas specie dissimiles quas alia. Ergo vna esset imperfectior, quā alia. Sed notare debuit, formas etiam specie dissimiles posse esse pares in imperfectione.

36 Respondet secundo, ex Ariaga, & Petro de Ona infra citandis, materiam non debere esse imperfectissimam omnium substantiarum, quæ ipsius etiam proprietates, & modales entitates non sint. A iunt namque, materiæ fortan esse perfectiorē multis formis substantiabilibus absolutis. Sed hoc nò sine aliqua specie in obseruantia erga antiquitatem dictum comperiet, qui oculis lustrauerit Argentinensem in 1. dist. 44. art. 2. & in 2. dist. 12. art. 4. Solum 1. Physic. q. & dubio 6. Fontecam 7. Metaph. q. vnica sect. 1. Pereyram lib. 5. Philosoph. c. 12. Conimbrienses lib. 1. Physic. c. 9. q. 2. art. 3. & lib. 3. c. 8. q. 3. art. 2. Suarium disp. 1. 3. Metaph. sect. & n. 11. nec non sect. 12. n. 5. Rubium tr. 1. de Materia q. 2. n. 11. Bartholomæum Amieum tract. 6. Physic. q. & dub. 6. Theophylum Raynaudum in Theologia naturali dist. 6. q. & art. 1. n. 6. Præpositum 1. p. q. 9. art. 2. Recapitulum lib. 2. de Deo vno q. 1. 2. n. 1. 3. Et quidem à S. Dionysio Areopagita c. 2. de Hierarc. Cælesti §. 4. asseritur, materiam esse vilissimam, à S. Angust. esse prope nihil, esse pene nullam rem, & inferior materia nil aliud agnoscitur à S. Doctore lib. 12. Confessionum cap. 7. Nicetas lib. 5. thesauri cap. 43. inquit, *Duo sunt eorum, quæ sunt extrema; Deus, & materia: ille quidem ascendendus; hæc verò descendenda; postque materiam nihilominus super est.* Procopius Gazæus proœmio in *Genesis*,
H 3 *Materia*

Materia formis vilior, & deterior est. Aristoteles lib. 7. Metaphysicæ textu 7. pronunciat, materiam esse minus ens, quam formam. 2. Physicorum textu 1. 2. hanc esse naturam magis, quam illam. 9. Met. textu. 15, & 19. omni actu esse ignobiliorum puram potentiam inferioritas materiæ comparata cum forma rationali, & cum aliis irrationabilibus viuentibus dubitari non potest, quia, vt docet S. Augustinus lib. 83. quætionum in 4. omnis anima omni corpore melior est; melius est enim omne quod viuificat, quam id, quod viuificatur, corpus autem ab anima viuificari, non animam à corpore, nemo ambigit. Quod autem corpus non est, & tamen aliquid est, aut anima est, aut ea melius aliquid. Deterius enim omni corpore nihil est, quia & si materiam quis dixerit, unde ipsum corpus fit, rectè, quoniam caret omni specie, nihil dicitur. Sic S. Doctor, qui non actum entitatum, sed formalem adimit materiæ secundum se. Et inferioritate materiæ respectu formarum viuentium, & ex eo, quod sit pura potentia. Suaderi etiam posset inferioritas respectu formarum non viuentium, quia si materia pertingeret formæ alicuius inanimis perfectionem, non repugnaret materiæ, quæ æquaret nobilitatem formæ animatæ, & quia pura potentia nequeat non superari ab actu perfectio substantiali. Sed postremum hoc qua facilitate dicitur, potest negari. Et ad primum responderi valet tantam esse nobilitatem formæ viuentis, vt sicut æquari nequit à forma inanimi, ita neque à materia, quæ existeret in eodem gradu perfectionis, ac forma aliqua inanimis.

37

Eandem materiæ inferioritatem respectu cuius vis formæ substantialis etiam inanimatæ probat non nemo, quia materia exercet munus subiecti præ forma in composito substantiali; non posset autem exercere illud munus, nisi imperfectior esset, quam forma. Sed inefficaciter, quia materia non est minus perfecta, quam quantitas recepta in ipsa vt in subiecto; & quia licet materia respectu formæ, cuius posset esse subiectum, deberet esse imperfectior; non sic respectu alterius, cuius esset naturaliter incapax: imo nec respectu eius, cuius esset naturaliter capax, deberet esse imperfectior absolute, sed vt summum ex genere suo. Validior non est alia probatio desumpta exinde, quod materia sit principium passiuum operationum compositi; & forma principium effectiuum; hoc verò principium nobilius sit illo vt inquit Aristoteles l. 3. de Anima cap. 5. text. 19. nam quod efficit, ostendit abundantiam, ac facultatem, quod autem patitur, & recipit, suam prodit indigentiam, ac pauperatam. *Beatiusque est magis dare, quam accipere,* Actorem 20. vt 35. scilicet, interprete S. Augustino lib. 3. contra Maximinum cap. 14. in hac vita, seu in principis creatis, ubi est inopia, qua vtrique melior est copia. Melius enim est habere, quam egere, & melius est donare, quam accipere, erogare, quam mendicare. Validior, inquam, non est; nam materia non est dumtaxat principium passiuum, sed etiam est principium effectiuum suarum proprietatum, & quauis materia non sit principium effectiuum aliarum operationum non repugnat forma, quæ non nisi suarum passiuum sit effectiuum. Sunt præterea aliqua formæ, quibus tam imparci & tam ignobiles effectus distincti à proprietatibus respondent, vt maioris perfectionis videatur in materia, quod eius potentia passiuum extendatur ad totamque nobiles formas, & operationes recipiendas.

Vnde etiam principium passiuum sit ex genere suo imperfectius, quam principium effectiuum, posset absolute materia superare in perfectione aliquas formas, vt ab omnibus concedendum est, superare secundum quid eas, quæ materiales sunt, quatenus scilicet est ingenerabilis, & immortalis, quatenusque est indifferens, vt iam hoc, iam illud compositum substantiale constituat, nimirum cum forma humana hominem, cum forma cælesti cælum, quæ indifferentia caret forma cineris v. g. habens determinationem, vt constituat vnum compositum substantiale, valdeque imperfectum, & ratione determinationis ad vnius tantum compositi substantialis constitutionem exceditur secundum quid forma etiam rationalis à materia indifferenti ad compositum humanum valde perfectum, & ad varia alia. Vidi alterum Modernum, qui (post Sforiam Pallauicinum lib. 2. de vniuersa Philosophia cap. 3. n. 356. & Amicum præcitatum) in materiæ ordine ad formam, vt ad finem suum (talibus namque reputatur hæc ab Aristotele lib. 2. Physicorum cap. 8. textu 81. & 91. in cap. 9. lib. 2. de Anima cap. 4. textu 37. lib. & cap. 1. de partibus animalium, lib. 5. Metaphysicæ cap. 4.) fundabat minorem perfectionem absolutam materiæ respectu formæ, cuius illa sit naturaliter capax. Sed nec hoc fundamentum est solidum; nam finis materiæ est compositum substantiale, quod perfectius est, quam materia. Præterquam quod cur forma magis est finis materiæ, quam materia ipsa sit finis formæ, salua Aristotelis autoritate? Et ad hanc sufficit si forma sit finis secundarius materiæ; finis autem nisi sit vltimus, non debet esse perfectior suo effectui, vt probat Bartholomeus Amicus alibi; & finem qui posse esse ignobiliorum re ordinata ad ipsum, obseruat in simili puncto Ripalda disp. 21. de Ente supernaturali. sect. 2. n. 10. Ego quidem non video rationem, qua manifestè impugnari possint Arriaga, & Onna. Ob auctoritatem tamen antiquorum sentiendum est, materiam non solum ex genere suo, sed etiam absolute esse imperfectiorem quacumque forma inanimata, ita vt quamuis possit Deus producere perfectiores materias, & imperfectiores formas inanimas in infinitum, nulla tamen materia valeat æquare perfectionem vllius formæ inanimis, non secus ac nulla forma irrationalis valeat æquare perfectionem vllius rationalis.

Tertio, & melius ad objectionem quintam responderetur, inter materias ipsas posse dari aliam perfectiorem, & aliam imperfectiorem ea, quæ de facto existit. Ita Hærnæus quodlibeto 3. q. 10 art. 1. & tract. de Materia cæli. q. 3. ad. 9. ac. 10. Petrus de Onna lib. 1. Physicorum parte 2. q. 3. art. 10. Machin in 1. p. q. 25. art. 6. disp. 53. sect. 2. Auerla q. 20. Philosophiæ sect. 2. & 11. Petrus Hurtadus disp. 2. Physicorum sect. 5. in fine. Cæberus, trac. 1. Physicorum disp. 2. dub. & n. 5. Arriaga disp. 2. sect. 1. n. 153. Quiædus controu. 2. puncto 8. n. 7. Franciscus Alfonsus disput. 2. sect. 10. n. 139. Probantque aliqui primo, quia repugnat substantia creata, vltra quam nequeat Deus efficere perfectiorem aliam Ergo & substantia, infra quam nequeat efficere imperfectiorem. Ergo infra materiam actu existentem poterit Deus producere aliam imperfectiorem? Secundo, implicat contradictionem tam forma substantialis, quam accidentalis; qua deteriore aliam non valeat Deus causare. Ergo similiter implicabit contradictionem

38

traditionem materia, qua ignobilior alia effici à Deo nequeat. Tertio, in quantitate continua, siue permanenti siue successiuam non est deuenire ad minimum, Ergo neque in quantitate perfectionis substantialis. Quarto, in moralibus non potest dari deteriorum. Ergo neque in physicis imperfectissimum. Non applaudo his argumentis. Primi Antecedens negatur à nonnullis referendis n. 53. Exercit. 10. & problematicè discutitur à Richardo Medianillano quodlibeto 2. quæst. 4. Quod etiam me concedatur, tamen inficior priorè consequentiam, quia inconuenientia, quæ apparent in substantia creata suprema omnium, nequam vim habent in omnium infima. Participabilitas Dei infinita, ex qua suaderur, & conuincitur, meo iudicio, possibile esse aliam, & aliam creaturam substantialem nobiliorem, nullatenus conuincit, nec suadet, possibile esse aliam, & aliam ignobiliorum. Perfectio creaturæ substantialis desumitur ex accessu ad Deum, & recessu à nihilo, imperfectio è contra ex recessu à Deo, & accessu ad nihilum. Anne quia repugnet summum creaturæ accessu ad Deum, & recessu à nihilo, repugnet etiam sumus recessu à Deo, & accessu ad nihilum? Primum quidem est valde conforme, imò & necessarium infinitati Dei, & finitati creaturæ; secundum autem neque Dei infinitati, neque creaturæ finitati fauet potius, quam oppositum. Sed & admissa priori consequentia, nego posteriorem; tum quia materia non est omnium substantiarum actu existentium imperfectissima vt constat ex num. 31. tum quia saltem materia excedit in perfectione accidentia aliqua, quare non erit omnium creaturarum imperfectissima; & satis est, si in productione accidentium imperfectiorum, & imperfectiorum non sit assignare terminum respectu diuinæ omnipotentia. Raphael Auerla, qui q. 24. Philosophiæ sect. 4. censet, repugnare speciem creaturæ simpliciter supremam inter creabiles, fatetur sect. 8. & 9. possibile esse speciem infinitam in certo suo genere, ita vt in illo genere nequeat fieri alia perfectior. Quæ est multorum sententia, dum in generibus vnionis necentis extrema realiter distincta, & cognitionis creatæ, ac substantia corporea aiunt, non esse possibile perfectiores alia species, quam vnionis Hypostaticæ verbi ad naturam creatam, cognitionis creatæ attrahitur intuitu Deum, substantiaque humanæ. Vnde retorqueo argumentum: Non repugnat species creata, in cuius genere non possit fieri perfectior alia. Ergo neque species, quæ in suo genere sit imperfectissima. Ergo in genere materiæ, aut substantialis naturæ, non repugnat aliqua materia ignobilissima. Ad secundum posset responderi negando Antecedens: posset etiam, concessio Antecedenti, negari consequentia, eo quod materia in genere substantialis naturæ sit prope nihil. Vergebis, si possibile sunt absque termino formæ imperfectiores, debent etiam possibile esse sine fine materiæ determinatæ ad ipsas indeque inæquales in perfectione. Sed contra, quia materia erit ex æquo indifferens ad omnes eas formas, vel saltem non demonstratur repugnantia in materia sic indifferenti. Tertij Antecedens est falsum, iuxta eos, qui quantitatem continuam Permanentem solis punctis, & successiuam solis instantibus constare putant. Et quæstio erit de nomine, an vnum punctum, & vnum instans dicendum sit quantitas permanens, & successiuam.

Quapropter qui sic putant, possunt in hunc modum argumentari: In quantitate continua datur quantitas minima, nempe punctum, & instans. Ergo & in quantitate perfectionis substantialis. Crescit difficultas exemplo quantitaris discretæ in qua deuenitur ad dualitatem, qui est numerus omnium infimus. Neque proderit dicere, numerum binarium esse potius perfectissimum omnium, quia reliquis simplicior, & magis sui communicatiuus, vt pote in cæteris inclusus, quia vllus ex cæteris recedat summè, & infinite ab iplo; semper namque restat alius, & alius remotior, proindeque neque numerus binarius est imperfectissimus, neque quinis alius, licet ille sit perfectior, qui minus recedat à binario, & imperfectior ille, qui magis recedat. Non, inquam, proderit, cum negari non possit, dualitatem esse numerum minimum, seu pauciores vnitates continentem, siue sit, siue non sit perfectissimus numerus. Ergo sicut datur numerus minimus, quantitasque minima discretæ, dabitur etiam quantitas minima perfectionis substantialis. Confirmatur, creaturæ suprema, & perfectissima impossibilitas probatur committere à paritate numeri finiti, quem repugnat esse maximum. Ergo creaturæ infima, & imperfectissima possibilitas probabitur rectè à paritate numeri finiti, quem non repugnat esse minimum. Ad quartum responderetur ab Arriaga tomo 1. in 1. 2. disp. 43. num. 4. & sequentibus negando Antecedens. Sed hoc vltro concessio cum Angesto cap. 14. Moralium, si quid inferatur ex impossibili deterio in moralibus, nihil aliud est, quam quod sit impossibile perfectissimum in physicis, non verò, quod sit impossibile imperfectissimum, non deteriorum in moralibus respondet perfectissimo in physicis, & minimum in moralibus imperfectissimo in physicis. Hinc ex non repugnante actu minimæ malitiæ moralis ob leuissimam aduertentiam, & intensiorem, passionemque maximam argui potius potest in fauorem creaturæ, quæ physice sit imperfectissima. Ex his colligitur quàm arduum sit, ostendere repugnantiam materiæ, quæ imperfectiorem aliam nequeat Deus producere. Nihilominus dico, talem non esse materiam, quia nec ostenditur repugnantia alterius perfectionis, neque vllum est fundamentum, vt de materia nunc producta asseratur, esse ignobilissimam omnium, quæ à Deo valent fieri.

P. Suarez disp. 13. Metaphysicæ sect. 12. num. 6. Rubius lib. 1. Physicorum tract. 1. de Materia q. 8. à num. 53. lib. 1. de cælo cap. 2. q. 7. Balthasar Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 21. sect. 5. num. 1. & 5. Theodorus Smising. tract. 3. de Deo vno disp. 7. num. 74. affirmant, materiam saltem nostram sublunarem tam esse imperfectam, vt imperfectior alia prorsus repugnet. Pro qua opinione citantur à Suariorum in num. 5. Richardus, Egidius, Durandus, Argentinas, Abulensis; adducitur etiam S. Augustinus, inquit, materiam esse prope nihil, esse penè nullam rem, inferiusque illa nihil existere. Sed S. Doctor æquè fatetur de materia cælesti, ac de sublunari nostra, nec tamen apud Suarium Materia cælestis est imperfectissima. Et sicut S. Doctor ait, materiam esse prope nihil, & ea inferius nihil esse, ita ait, Angelum esse prope Deum, & hunc solum illo superiorem existere, inde ramen nemo inferet, Angelum de facto existentem tam esse perfectum, vt impossibilis sit perfectior alius, & qui magis accedat ad

39

Deum. Vt summum inferri potest, Angelum de facto existentem tenere ex genere suo supremum gradum substantiæ creatæ, & è contra materiam tenere ex genere suo infimum substantiæ naturæ creatæ, quin impossibiles sint perfectiores ac perfectiores Angelorum species, & quin impossibiles sint imperfectiores, ac imperfectiores species materiæ. Addit Suares, materiam præsentem sublunarem esse summam potentialitatis; verum si summa potentialitas sit idem, ac summa imperfectio, restat probandum quod additur. Si summa potentialitas sit idem, ac summa capacitas passiva formarum, quâ maior alia dari nequeat, sanè ea summa capacitas neque arguit summam imperfectiorem, neque debet competere materiæ præsentem sublunari. Non arguit summam imperfectiorem, quia materia potius crescit, quam decrevit in perfectione ex capacitate ad plures, & nobiliores, formas. Vnde materia capax quatuor formarum perfectior foret capaci duorum, & quæ esset capax quatuor vitalium. Nam materia perfectior foret, quàm quæ esset capax quatuor non vitalium, si cetera saltem sint paria. Rursus non debet competere materiæ præsentem sublunari ea summa capacitas, nam non repugnat materiæ, quæ separabilem plurium formarum sit capax, quàm nostra sublunaris, vt deducitur ex num. 5. neque repugnat eandem specificè materiam capacem esse formarum separabilem, & inseparabilem, quæ materia maiorem haberet, iuxta Suarium, capacitatem, quàm materia præsens sublunaris.

40

Addit P. Antonius Perez optimus meus, & obseruatissimus Præceptor in conclusionibus Theologicis de Deo Trino editis Romæ anno 1648. num. 79. & 80. si esset possibilis materia ignobilior existenti, sequeretur, eam iam nunc dari, omnis enim entitas ob appetitibus sibi innatis excellentiæ, ac dominationis postulat ex se præesse actu iis, quibus potest præesse, fugitque ex se esse infima, si potest non esse. Hæc ratio, si efficax esset, probaret, Deum ex natura rei non potuisse non producere creaturas ab æterno, vt eis actu præemineret, ac dominaretur, si productio creaturarum ab æterno sit possibilis; probaret etiam, Deum non posse non ex natura rei efficere simul omnes creaturas, quarum simultanea existentia non est impossibilitate debere ex natura rei existere actu cunctas species, imò & cuncta indiuidua possibilia infra Angelum, aut hominem, vt sic Deus actu præeset, & simul omnibus creaturis, quibus potest præesse, idemque est de Angelo, & homine respectu specierum, & indiuiduorum inferiorum: probaret denique productas iam fuisse, attendentem natura, quascumque species possibiles supra Angelum, vel certe supra illum non esse possibiles alias perfectiores, vt enim Angelo competere naturaliter appetitus eminentiæ supra species ipso imperfectiores; ita naturaliter conueniret appetitus subiectionis ad species perfectiores; Nec minus congruum est, non esse supremum quod potest non esse supremum inter creaturas, quàm non esse infimum, quod potest non esse infimum. Si dicatur, ideo non sequi productas iam fuisse species possibiles supra Angelum, quia illæ sunt infinitæ; nec esset potior ratio, vt ob appetitum subiectionis producerentur duæ, quàm viginti, & infinitæ. Id ipsum ego dico, ne ob appetitum eminentiæ sint iam productæ species materiæ possibiles infra materiam nunc existentem nam & hæc sunt infinitæ. Fingitur procul dubio

uterque appetitus innatus, & productio harum specierum potius, quàm aliarum, siue perfectiorum, siue imperfectiorum reuocanda est inuoluntatem diuinam, non verò in inanes eos appetitus.

Inflat P. Antonius Perez in num. 81. si materia inferior est possibilis, & non est factum miraculum impediens eius existentiam, sequeretur, existere de facto. At non est factum miraculum quia non probatur, esse factum, & dum non probatur, debet negari. Ergo ea materia non est possibilis naturaliter, si quidem de facto non existat, & absque miraculo. Iam verò natura, quæ non est possibilis naturaliter, est omnino impossibilis, quia nulla natura substantiæ supernaturalis est possibilis. Proponitur vniuersaliter hoc argumentum ad probandum non esse producibiles naturas substantiales præter illas, quæ de facto sunt, vel in se, vel in causis. Porro autem si inter causas numeretur Deus ab arguente, habet inde suæ argumentationis solutionem. Nam materia inferior, etsi non existat de facto, continetur in Deo tanquam in causa adæquata, non minus, quàm in agentibus creatis effectus, qui ab ipsis concurrente Deo vt causa vniuersali, produci possunt; nunquam tamen producentur. Et debet quidem arguens numerare Deum inter causas: alioqui vltra Angelos nunc existentes adigeretur dicere, non esse possibiles alios siue perfectiores, siue æquè perfectos producibiles à solo Deo. Vt ergo hi, quamuis nunc non producti continentur in Deo tanquam in causa adæquata potentique eos naturaliter, & naturales in substantia producere per creationem; sic æquè putandum est de materia ignobiliore, cuius existentia non est impedita per miraculum, sed per uoluntatem diuinam haudquaquam aduersantem naturalibus exigentiis creatorum entium. Missum facio substantiæ super naturalis creatæ impossibilitatem incertam esse, atque ancipitem, de quo in sect. 2. Exercit. 6. item aliquid ens posse esse naturale in se, & nihilominus improducibile naturaliter in talibus circumstantiis, vt de formis iam corruptis existimatur vulgò. Post hæc scripta, allatus est ad nos tristissimus nuntius anno 1649. de immatura morte pælaudati P. Antonij Perez, cum à litteratis omnibus audissimè expectatus post liminè Salmanticam rediret ex vrbe, vbi primatiam Cathedram Theologicam nostri Collegij Romani administraret, vocatus, suffectusque in locum Eminentiissimi Cardinalis Ioannis de Lugo. Vehemens conceptus dolor facit, vt vix à lachrymis temperemus; charissimum namque amissum Præceptorem, quem ob eximias uirtutum doctores, ob doctrinæ, ingenique copiam, atque acumen & diligebamus, & tanquam prodigium mirabamur: eaque fuit, omnium, qui Vallisoleri, & Salamantice nouerunt, peruersio, Societatem nostram inter principes sui primi sæculi Theologos merito habituram tantum virum. Nec in Hispania solum, sed etiam Romæ summam sibi laudem comparauit. Ne autem dissipati affectus affectu excessisse videar, profero duos testes omni exceptione maiores P. Sfortiam Pallauicinum, & P. Honoratum Fabri; quorum prior cap. 47. Vindicationum Societatis hæc scribit, *Antonius Perez in Theologico Magisterio mihi collega, vir ingenio mortalium, quos ego aut uidentes, ubique nouerim, aut in Societate nostra floruisse sciam, pro mea asseratione nulli secundum.* Posterior verò in Mataphysica

41

physica demonstratiua Appendice 2. in epistola ad Mousneitum inquit, *Plures appellare possem, quæ res tuas in minimis non ponunt; sed duos tantum accipe vt breuitati consulam; alterum P. Antonium Perez. Nostra Societatis, qualem virum, Deus immortalis, Clarissimum Romani Collegij Lumen, cuius ingenium Roma suscipit, Theologia occupat, disciplina omnes ambiunt, vel, vt uerius dicam, illustri orbe coronant.* Addit de quodam ipsius tractatu, quem uidebat, *Ita me in admirationem traduxit, vt nihil unquam mihi, siue rationum momenta ponderarem, nervosius, siue ingenij lumina susciperem, illustrius, siue nouam cogitationum uarietatem demirarer, felicius quidquam ex cogitari posse uideretur.* Hactenus Sfortia & Honoratus. Apparantur iam in lucem posthuma opera Antonij Perez, quibus nihil doctius, aut subtilius nostra forsitan ætas posteritati transmittet: Et fas fuerit sic parentasse Optimo Magistro.

42

Contra liberationem materiæ ab infimo gradu restat illud: si materia de facto existens non esset imperfectissima, sed infra eam possibiles essent aliæ & aliæ imperfectiores in infinitum, fieret, vt existeret in altissimo perfectionis gradu, imò & in infinito. Vulgari obiectioni sufficit vulgaris responsio, excessum materiæ existentis non tam prouenire ex absoluta altitudine materiæ, quàm ex ignobilitate aliarum sub ipsa possibilium; non enim pronenit ex inde, quòd materia existens sit ens à se, nullam dicens imperfectiorem, aut omnem perfectionem, vel absolute, vel sui generis absorbens, sed ex eo, quòd non sit imperfectissima, seu ex eo, quòd habeat patiores imperfectiones, quam materiæ aliæ possibiles. An sit uocanda infinitè perfecta secundum quid ob excessum illum? Quæstionis est, sed de mero nomine. Vocabo infinitè secundum quid perfectam comparatiuè ad materias, quas superat, si tu uoces infinitè secundum quid imperfectam comparatiuè ad alias, à quibus superat ut.

43

Iam quando ex professo actum est de imperfectiōne, vel perfectione materiæ, non silebo, perfectiorem esse absolute formis accidentalibus naturalibus, quod docent aperte Scotus in 2. dist. 12. q. 2. v. *Ad argumenta principalia.* Mayro ibidem q. & art. 2. Toletus lib. 1. Physicorum cap. 7. q. 13. *Ex his patet.* Connimbricenses lib. 3. Physicorum cap. 8. q. 3. art. 2. innumque plerique. Et quidem de accidentibus, quæ sint materiæ proprietates, vt quantitas, vbicatio, ostenditur eadem ratione, qua in n. 34. vsus sum pro maiori perfectione materiæ, quàm substantiæ propriæ. De omnibus verò accidentibus naturalibus ostenditur vniuersim, quia cum materia sit ens perse, vt potè substantia, non potest non esse nobilior omni accidenti naturali, quod est ens entis, seu ens ab alio; & in alio. Inquies, hinc tantum probari, materiam ex genere suo perfectiorem esse, id est, in ratione communi substantiæ: cum quo stare posset, vt esset absolute, & simpliciter ignobilior in ratione talis substantiæ. Respondeo, in nullo accidenti naturali elucere aliquid speciale; ob quod absolute, & simpliciter excedat materiam, qua ex genere suo imperfectius illud fereris nobiscum. Nec opponat quis S. Augustinum docentem, materiam esse prope nihil, & eà inferius nihil aliud stare. Loquitur namque de materia in genere, & ordine substantiæ naturæ. Possit hic disputari, an materia excedat etiam absolute & simpliciter accidentia supernaturalia? Balthasar Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 2. 2. sect.

5. n. 10. citans S. Thomam, Vazquium, Suarium, & Fonsecam confet, sic excedere, quin neget ab accidentibus supernaturalibus excedi secundum quid ipsam materiam. Connimbricenses supra, materiæ anteponunt absolute gratiam habitualement, & generaliter omnia accidentia supernaturalia. Molina 1. p. q. 12. art. 5. disp. 2. v. *Ad secundum argumentum.* iudicat, qualitates gratiæ, ac luminis gloriæ perfectiores esse absolute substantiis omnibus, quas Deus re ipsa creauit; & cum inter eas materia sit imperfectissima, aut valde imperfecta, non dubium quin illi præferret absolute præfatas qualitates, si de illa speciatim sermo occurreret. Idemque cogitandum est de aliis Authoribus, quos allegat Ripalda disp. 21. de ente supernaturali sect. 1. n. 4. pro maiori perfectione absoluta præfatarum qualitatuum, quàm substantiæ intellectuales creatæ. Mihi valde uersimile est accidentia nobilissima ordinis supernaturalis superare absolute materiam in perfectione: nam quidquid sit, an ita superent substantiam humanam, & Angelicam, utraque hac multò imperfectior est illa, de qua non tam altè concipi solet, quàm de gratia habituali, lumine gloriæ &c. quin potius de materia abiectione existimatur, & sublimiter de gratia habituali, ac de lumine gloriæ secundum illud Petri in 2. Epistola Canonica cap. 1. v. 4. *Maxima, & pretiosa nobis promissa donauit, ut per hæc efficiamur diuina consortes natura.* P. Suarez disp. 32. Metaphysicæ sect. 2. n. 31. ait; *quis dubitet, gratiam esse perfectius ens, quàm modum substantiæ, vel unionis forme substantiæ ad materiam?* Si autem gratia, esto sit accidens, præferenda est absolute absque habitatione modis substantialibus substantiæ, & vniuersi, nihil mirum, si materiæ etiam à nobis præferatur. Quoad aliorum accidentium supernaturalium, non ita nobilium præcellentiæ absolutam supra materiam, suum cuique iudicium liberum relinquo, licet magis propendeam, vt putem, materiam perfectiorem esse absolute vbicatioe supernaturali v. g. corporis. Obseruandum est, cum dixi, materiam excedere absolute accidentia naturalia, respexisse non solum ad materialia, sed etiam ad spiritalia, nec solum ad non vitalia, sed etiam ad vitalia, dum modò spiritalia, & vitalia subintelligantur superare secundum quid materiam ipsam, sicut quæ non sunt spiritalia, nec vitalia, sed nihilominus actiua, excedunt eandem secundum quid, nempè ratione actiuitatis; imò, & ita exceditur ab omnibus ratione actus perfecti accidentalis.

REGRESSIO I.

Materia Empyreæ est eiusdem speciei cum materia reliquorum Corporum Sublunarium.

44
Etsi hætenus visum sit, intutè confugi ad repugnantiam diuersitatis specificæ inter materias, vt propugnetur vnitas specificæ Empyreæ cum reliquorum corporum materia, alia tamen remanent nobis propugnacula. Primum, diuersificandæ non sunt in specie entitates ab homine Philosopho sine necessitate comperta ex ratione, aut experientia. In præsentem autem nulla apparet ratio, aut experientia ad distinguendum specificè materiam Empyreæ à sublunari. Secundum, proportio inter materiam Empyreæ, & corporum glorificationem potest esse non leue indicium vnitatis specificæ

cificæ inter eas: Ast corporum glorificatorum materia eiusdem est speciei cum materia sublunari, & corruptibilem.

45

Tertium, si Empyreum constet materia specificè, distincta à sublunari, ea erit imperfectior, quam hæc: quod videtur abscondere, siquidem Empyreus nobilitas exigit, ut si non superet, æquet saltem in materia perfectione corpora sublunaria sibi inferiora. Petrus Hurtadus disp. 2. Physicorum sect. 5. §. 3. disp. 1. de cælo sect. 2. §. 27. Caberus tract. 1. Physicorum disp. dub. & n. 5. Atriaga disp. 2. Physicorum n. 170. si distinguatur specificè materia lydereà à sublunari, dicunt, illam fore ista imperfectiorem, eo quòd ista sit receptiva formarum videntium, quæ nobiliores sunt, præsertim rationales, formis sydereis; materia autem perfectio dimerienda est absolute, & simpliciter ex ordine ad formam; iudice S. Thoma q. 1. de Malo art. 2. in corpore, ubi ait: *Omne subiectum, in quantum est in potentia respectu cuiuscumque perfectionis, etiam materia prima ex hoc ipso, quòd est in potentia, habet rationem boni.* Sic S. Doctor Et prædicatum respiciendi formas præstantiores excedit absolute, ac simpliciter alia, que in materia sydereà considerant Suarez disp. 13. Methaphysicæ sect. 1. n. 5. Connimbricenses lib. 1. de cælo cap. 2. q. 6. art. 5. Aueria q. 3. Philosophiæ sect. 6. Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 22. sect. 5. n. 1. Rubius lib. 1. de cælo cap. 2. q. 7. Eandem rationem ego transfero ad probandum, materiam Empyream fore absolute ignobiliorem sublunari, si inter utramque intercedat specificæ distinctio, quæ maior ignobilitas & si admittatur à Cabero supra, & dub. 6. n. 19. mihi ramen absurda videtur, dedecensque dignitatem Empyreus. Premo hanc rationem contra eos saltem, qui Cabero refragentur, Ex hypothesi, quòd vnus cæli materia diuersa sit speciei à materia alterius cæli, nobilior erit absolute, quæ ad formam perfectiorem recipiendam ordinatur, ut fatentur Suarez n. 2. Aueria sect. 9. Ergo Concessa distinctione specificæ materia Empyreæ à sublunari, non potest negari maior perfectio materia sublunaris, quam Empyreæ, nam in tota collectione formarum, ad quas recipiendas destinetur materia sublunaris, multæ nobiliores erunt ea forma, cuius solius capacitatem habeat Empyreæ materia. Vt ergo rursus, duæ materia, quarum vna respiciat suapte natura formas specie dissimiles ab his, quas respicit altera, nequeunt non absolute distingui in specie, etiam si conueniant generice in modo recipiendi formas inseparabiliter informantes, si utraque materia sit cælestis, vel separabiliter informantes, si utraque sit sublunaris. Ergo & nequibit non esse vna perfectior absolute, quam alia, si vna respiciat præstantiores formas, quam alia. Nam quemadmodum diuersitas specificæ formarum debet arguere diuersitatem specificam in materiis non differentibus ad eandem formas, ita maior perfectio vnus formæ, quam alterius, debet arguere maiorem perfectionem in materia determinata, vel indifferenti ad nobiliorem formarum, etsi simul materia sit indifferentis ad formas aliquas multò imperfectiores, quam ea forma, ad quam est adstricta altera materia. Ergo cum materia sublunaris, casu quo specie distinguatur ab Empyreæ, indifferentis sit ad perfectiores formas, quam materia Empyreæ, & hæc sit determinata ad formam imperfectiorem, sequitur, hanc illi cedere absolute in nobilitate. Nec obstat, si obiiciat ex Suarez, & Tellez supra, nec non

ex Bartholomæo Amico tract. 5. Physicorum q. vltima dub. 3. materia sublunaris erit magis passiva, quam Empyreæ. Ergo & minus perfecta; ut enim materia potentialitas est imperfectio, sic maior potentialitas erit minor perfectior Respondetur namque, potentialitatem materia esse imperfectiorem admixtam perfectioni, eoquè maiori, quòd fuerit ad plures, & eminentiores formas: sic quòd Angelus habeat spatium certæ magnitudinis, quin naturaliter possit existere in ampliori, est imperfectio, quia tamen adiuncta perfectioni, ideo tantò perfectior est Angelus, si cætera sint paria, quandò diffusius spatium occupare valet. Ad est aliud exemplum formarum substantialium, & accidentalium, quæ quòd subiectum præstantius respiciunt, eò censentur præstantiores, tamen si imperfectio sit vis informatiua subiecti. Neque item obest, si cum Moderno quodam dicas, Empyreæ forma est longè perfectior innumeris formis, quas possidere potest materia subcælesti, & quibus comparatæ superantes Empyream in nobilitate sunt valde pauca. Ergo materia adstricta ad formam Empyreæ excellens erit quam subcælestis, quia æstimabilius est determinatio ad formam Empyreæ, quam ius vagum ad innumerabiles formas ipsa imperfectiores, & ad paucas perfectiores; sicut si aliquis haberet ius vagè ad viginti formas inæquales, ita ut quauis fatigaret eius exigentiæ, minus æstimabile hoc esset, quam si determinatè debita ipsi foret decima quinta. Nam etiam responderetur, falsam esse consequentiam, & exemplum, quo probatur, aut in quo inculcatur, si materia, vel alius habens aptitudinem vel ius ad vigesimam formam perfectiorem possit commodè, & facile hanc acquirere, imò & possideat.

Quartum, si materia Empyreus distinguatur specie à sublunari, nulla etiam, erit pars, aut indiuisibile materia in ipso Empyreæ, quòd non differat specie à quouis alio eiusdem Empyreus. Nam pars affecta per vnam formam est incapax ex natura sua recipiendi aliam formam, per quam afficitur alia pars, quæ proinde est eius capax ex sua natura. Ergo partes illæ distinguuntur specie. Consequentia patet, quia hæc diuersitas prædicatorum arguit distinctionem specificam. Antecedens probatur, quia alioqui ex parte A. v. g. & forma Empyreæ non constitueret corpus incorruptibile ratione impotentia repetere in ea parte materia, sed ratione solius formæ, aut vnionis, aut defectus contrarietatis inter dispositiones, vel accidentia partium A. & B. formarumque, quibus ornantur. Ecqui autem absurdum non censet distinctionem specificam omnium partium materia Empyreæ comparatarum inter se? P. Molina disp. 5. de opere sex Dierum, durum nimis esse pronuntiat, si materia cælorum mobilium, aut astrorum differant specie inter se P. Balthasari Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 22. sect. 4. n. 13. incredibile id videtur. Sed multò durius esse pronuntiatet Molina multoque incredibilius videretur Tellezio, si omnes partes cæli cuiusuis, aut astri haberet inter se diuersitatem specificam; nec minor durities, & incredibilitas apparet, si in Empyreæ omnes partes eandem sortiantur diuersitatem. Dices, si formæ, quibus afficiuntur partes Empyreus, distinguantur specie, non esse duram, neque incredibilem diuersitatem specificam earum partium; si verò non distinguantur specie, non sequi in eis partibus diuersitatem à nobis intentam. Probabis primum, quia

46

quia supposita distinctione specificæ in formis duorum cælorum mobilium, aut duorum astrorum non desunt grauissimi Authores, qui asserant apud Aueriam q. 3. Philosophiæ sect. 9. diuersas fore in specie materias ipsorum. Ergo similiter assererent, partes Empyreus sic fore diuersas, si formarum distinguerentur specie. Probabis secundum; quia etsi pars A respiciat ex natura sua peculiarem formam, quam non respiciat pars B. tamen si forma respondens parti A non distinguatur specie à forma respondente parti B. deficiet caput diuersitatis specificæ in partibus, videlicet distinctio specificæ terminorum, seu formarum. Sed contra, tum quia nullus ex indicatis Authoribus asseruit partes cæli vnus mobilis, aut astri diuersas esse specie inter se. Ergo nullus assereret, partes Empyreus sic inter se esse diuersas. Tum quia materia partes conuenientes specie debent esse indifferentes, vel determinatæ ad eandem omnino formas specie, vel numero diuersas, ut fert communis consensus. Vnde quælibet pars materia sublunaris, quia conuenit specie cum alia qualibet parte materia sublunaris, est indifferens suapte natura ad omnes formas specie, vel numero diuersas, ad quas indifferens est quælibet alia pars. Vnde, quæ conueniunt specie, & differunt solo numero, posse habere aliquod prædicatum vltra id, quòd est vnus non esse aliud, ut notauit in n. 25. proxima Exercitationis. Sed in materia partibus speciei eiusdem solus ille cogitationem Oceanus P. Suarez disp. 12. Methaphysicæ sect. 1. n. 20. tale prædicatum insinuat loquens de materia cælesti, & in ordine ad formas. *Non est autem improbabile* (ita eximius Doctor) *hanc singularem materiam talis speciei esse naturaliter coaptatam, & proportionatam huic singulari formæ, & cum ea habere peculiare vinculum, & propriam indiuidualem habitudinem, quanquam id incertum sit, parumque ad rem præsentem referat.* Alij Authores eius prædicati non meminerunt. Nobis sat erit, coegisse aduersarios, ut inter singulas partes materia Empyreæ assignent maiorem diuersitatem, quam quæ est inter singulas materia sublunaris.

47

Quintum addi potest, accidentia Empyreus sunt intra eandem speciem, intra quam accidentia aliqua sublunaria, nimirum quantitas, lux. Ergo eorum subiecta, quæ est materia prima, spectant ad eandem speciem. Non fido huic argumento. Nam antecedens est adhuc sub iudice, & consequentia infirma. Subiectis specie diuersis queunt rectè inesse accidentia communia distincta tantum numericè. Tenentur id concedere, qui accidentia subiectari in toto composito contendunt. Et corpori simplici completo competeret eadem quantitas in specie, quæ compositis. Præterea retorquetur argumentum, quia in Empyreæ dantur aliqua accidentia diuersæ speciei ab aliquibus accidentibus repertis in compositis sublunariis. Ergo horum, & illius materia pertinebunt ad diuersas species. Sed certe nec conuenientia specificæ aliquorum accidentium arguit sufficienter vnitatem specificam in materiis, nec disconuenientia specificæ diuersitatem specificam. Vide sect. 1. Exercit. 13.

Emeruantur argumenta contra vnitatem specificam materia Empyreæ, & sublunaris.

48

Oppones primò, vnitatem specificam inter materias sublunares indagant Philosophi

ex varietate formarum, quibus successiue afficitur eadem pars materia, *[qua semper in mutatione versatur.* Vt ait Ephrazem Syrus in confessione & reprehensione sui ipsius. Ergo cum Empyreæ materia nulli transmutationi subiaceat proueniens ex formis substantialibus, deest nobis vestigium vnitatis specificæ. Confirmabis ex eo, quòd Empyreum non possit pati ab agentibus sublunariis, quare non habeat materiam communem. Nam per Aristotelem lib. 1. de Generatione textu 43. 54. & 87. ea solùm potiuntur materia communi, quæ inter se inuicem agere, & pati possunt. Responderetur, sicut non obstante defectu transmutationis ponitur in Empyreæ materia; ita eo non obstant percipi bene vnitatem specificam penes ipsam. Est quidem transmutatio optimum indicium materia, & vnitatis specificæ; ast non vnicum; si quidem à paritate rationis potest in corpore in transmutabili deduci, tum existentia materia, tum vnitas. Sic si Deus materia sublunari aliquam formam esse corruptibilem, aut separabilem vniret indissolubilitate, ita vt à nullo agente creato valeret destrui, aut seiungi, nullam ibi transmutationem videremus; inde tamen non bene inferretur carere materia compositione, aut vnitate. Ad confirmationem factæ actionem, & repassionem inter duo esse iudicium communis materia, non tamen ita necessarium, vt sine eo nequeat aliunde investigari, maxime si actionis, & repassionis inuenire sit impedimentum, stante communitate materia. Sic multiplicationis indiuiduorum intra eandem speciem sufficiens ratio est conseruatio speciei, ne vno indiuiduo deficiente pereat tota species, nihilominus non est ita requisita, vt repugnet indiuiduorum incorruptibilem multiplicatio intra eandem speciem; & non solùm non repugnat, sed etiam de facto datur in sententia communi agnoscens varia indiuidua intra quamlibet speciem Angelicam; nec videtur negari posse dari multas stellas eiusdem speciei, etsi incorruptibiles; & in vno quoque corpore cælesti incorruptibili plures partes formæ solo numero differentes. Ex his interpretari licet Aristotelem, quatenus voluerit, mutuum duorum actionem, & passionem esse iudicium communis materia; sed non omnino necessarium; vel esse iudicium in rebus his inferioribus, non autem absolute in omnibus rebus. Philosophi mens circa compositionem cæli ex materia satis est obscura, multoque magis circa eius distinctionem specificam, vel oppositam indistinctionem à materia sublunari.

49

Oppones secundò, si materia Empyreæ, & sublunaris pertineant ad eandem speciem, fore primò, vt non differrent inter se specie forma Empyreæ, & sublunaris. Secundò, vt Empyreæ materia potentia esset infinita, cum formæ Empyreæ, & sublunares possibiles, specieque distinctæ sint infinitæ secundum numerum. Tertio, vt materia Empyreæ esset semper violenta, cum careret continuo pluribus formis sublunariis perfectioribus, quam Empyreæ; ac proinde magis appetitis. Ad primum inconueniens respondeo, licet ex respectu ad materiam non differant forma Empyreæ, & sublunaris, aliunde posse diuersitatem specificam nasci, scilicet ex operationibus, vel proprietatibus, vel modo informandi, non secus ac multæ formæ sublunares distinguantur specie, etsi respiciant communem specificè materiam, quia habent diuersas operationes, vel proprietates. Insurges, Ergo homo, & Empyreum non differunt specie.

specie. Concedo, non differre specie completa & adæquata. Dicuntur tamen simpliciter, & absolute differre, quia distinctio vnus compositi ab alio sumitur simpliciter, & absolute à forma. Ob id homo senex non dicitur distinguui numero à se, vt puero, etsi constet diuersa numero materia saltem ex parte. Ad secundum inconueniens respondeo, non fore simpliciter infinitam materiæ potentiam, quia modo limitato esset capax omnium formarum possibilium. Ob hanc rationem intellectus humanus non est infinitus simpliciter, etiam si possit efficere infinitos actus specie distinctos. Ipsa materia siue Empyrea, siue sublunaris habet per aduersarios potentiam ad infinitas formas siue Empyreas, siue sublunares numericè distinctas; nam in specie formæ Empyreæ sunt possibiles non tot, quin plures in infinitum, idemque est de qualibet specie cuiusuis formæ sublunaris. Inquis, perfectionem materiæ non crescere, si respiciat multas, & infinitas formas eiusdem speciei; crescere verò, quò respiciat plures diuersarum specierum. Ergo si respiciat infinitas species formarum, erit simpliciter infinita. Sed hoc argumentum militat etiam contra te; nam materia sublunaris, distincta specificè ab Empyrea respiceret infinitas species formarum sublunariu. Quapropter etiam si cresceret perfectio materiæ ex respectu ad plures, & nobiliores species formarum, non ideo euaderet simpliciter infinita ea materia, quæ respiciat infinitas species; quia incrementum perfectionis non est penes proportionem Arithmetica sed Geometricam. Obuia sunt nonnulla exempla, quibus hæc doctrina clarescit. Sufficit digito designasse commune illud cognitionis vel abstractiua, vel intuitiua, qua noster intellectus attingit Deum, obiectum infinitum, quin sit infinita simpliciter nostra cognitio siue abstractiua, siue intuitiua, quia à nobiliori obiecto diffunditur, cæteris paribus, maior perfectio in sui cognitionem, non quidem proportionem priori, sed posteriorem. Vnde ab infinito obiecto simpliciter, qualis est Deus, non debet refundi incognitionem nostram de ipso perfectio simpliciter infinita. Gratis admisi, formas specie distinctas possibiles materiæ præfenti esse infinitas. Ad tertium inconueniens respondeo, materiam in primis pro signo habitæ cuiusuis formæ non appetere alias etiã inefficaciter, licet ex natura sua sit impotens plures simul recipere; quia appetitus innatus nequit tendere in bonum impossibile naturaliter. Deinde quauis pro priori signo ad omnem formam maiori appetitu feratur in nobiliorem, nõ esse violentam consecuta ignobiliori, cum illam non appetat efficaciter, aut vt bonum necessarium simpliciter sibi; sed inefficaciter, & ad melius esse. Vtraque hæc responsio explicabitur ampliùs in Sectione sequenti.

50

Oppones tertio, frustraneam fore indifferentiam, quam habebit materia Empyrea ad formas subcælestes, cum nunquam reducenda sit ad actum. Confirmabis primò, eò quòd nulla entitas dicatur effectiua naturaliter aliorum effectuum in specie, quam illorum, quos de facto efficere constat. Ergo similiter materia non dicitur receptiua naturaliter aliarum formarum in specie, quam earum, quas de facto noscimus recipere. Cum ergo materia Empyrea non recipiat de facto nisi formam Empyream, huius, & non sublunarium erit naturaliter receptiua. Confirmabis secundò, exinde quòd materia sublunaris præfens distincta est in

specie à materia alia sublunari, quæ posset recipere formas alias specificè diuersas non possibiles in hac serie vniuersi. Cuius ea est ratio, quòd cum materia præfens non sit habitura, neque possit habere in hac serie vniuersi illas alias formas, videretur Deus ad formas possibiles in hac serie elegisse materiam, quæ solum sit ipsarum capax. Tunc sic: materia Empyreæ nunquam est habitura aliam formam distinctam à semel habita, neque potest. Ergo &c. Respondeo, frustraneam esse indifferentiam nunquam reducendam ad actum ratione alicuius impedimenti importati per se à re, in qua ponitur. Huiusmodi indifferentiam non habet materia Empyrea; quippe non importat per se, sed ex accidenti impedimentum recipiendi formas sublunares. Vt enim in primo instanti accipit à Deo conditore formam Empyream, poterat, quantum ex se erat, accipere aqueam, aut terrestrem; & vt acceperit hanc formam Empyream, poterat accipere aliam numericè tantum distinctam, contentam intra sphaeram diuinæ omnipotentia. Vnde sicut non est frustranea indifferentia ad hanc aliam, etsi nunquam reducenda sit ad actum ita neque ad aqueam, aut terrestrem. Adde, si diuinitus materia, quæ modo ornatur forma Empyreæ, orbaretur ipsa, tunc ex suppositione miraculi exerceret suam indifferentiam admittendo naturaliter quancumque aliam formam. Multi ex contrariis constituunt in materia sublunari potentiam ex parte naturalem ad recipiendam formam, quæ corrupta est, si iterum producatur; & tamen ea potentia, nunquam reducetur ad actum ratione voluntatis diuinæ denegantis agentibus creatis simultaneum concursum omnipotentia ad reproducendam formam, quæ destructa est. Paremiæ illius, frustra est potentia, quæ non reducitur ad actum sensus alios perdoctè proponit Didacus Ruiz disp. 8. de scientia Dei sect. 1. o. à n. 7. Vergebis, cuiuscumque potentia passiuæ naturali debet respondere agens naturale. Ergo si materia Empyreæ habet, quantum ex se est, potentiam passiuam naturalem sublunaris formæ, debet existere agens naturale, quòd valeat in illa introducere formam sublunarem. Sed Dico primò, potentia passiuæ naturali dederit quidem coexistere creatam actiuam naturalem in sensu, in quo illa est ad formam, non in alio. Hinc cum materia Empyreæ habeat potentiam passiuam naturalem ad formam sublunarem in sensu diuiso ab Empyreæ, aut in sensu abstractionis ab vtraque, non verò in sensu composito Empyreæ, sufficit si in illo sensu coexistat ei agens naturale creatum. Quoduis autem ex existentibus introduceret formam in materiam Empyream, casu quo hæc aut orbaretur forma Empyreæ, aut præcederet pro priori cum indifferentia ad ipsam, & sublunarem. Dico secundò, satis esse, si potentia passiuæ naturali respondeat agens increatum gerens se vt auctor naturæ. Sic in Angelo datur principium passiuum naturale specierum impressarum representantium res ordinis naturalis. Quas tamen species solus Deus vt auctor naturæ potest efficere secundum celebriorem opinionem. Sic etiam materia sublunaris habet potentiam naturalem susceptiuam animæ rationalis: hæc tamen à solo Deo potest naturaliter fieri. Quapropter si à Deo vt Authore naturæ valeret induci alia forma in materiam, quæ modò est Empyreæ, satis superque prospiceretur veritati Axiomaticæ contenti in Antecedenti. Vt omittam prospici abundè penes aliquos, si valeret induci ab agente creato naturali possibili. Ad

primam

primam confirmationem respondeo, posse tribui agenti, quòd constaret esse impeditum extrinsecè, virtutem remoram ad alios effectus præter eos, quos de facto producit, si ad eam tribuendam adesset aliquod fundamentum. Quare cum constet, materiam Empyreæ posse sufficienter impediti extrinsecè ne recipiat alias formas etsi quantum est ex se, haberet virtutem; & præterea ad sint fundamenta non leuia, vt puremus, non nisi extrinsecè impediti, rectè in ea agnoscimus virtutem remorã ad alias formas præter præsentem. Secundã confirmationis Maiorem concedo cum Ariaga disp. 2. Physicorum n. 15. 8. Ouidio controu. 2. Physicorum puncto ac n. 8. concedo Minorem, & nego consequentiam. Ratio discriminis est, quia saltem existunt secundum speciem in rerum natura formæ corruptibiles, & sublunares; at verò non existunt, neque vnquam erunt in rerum natura formæ diuersarum specierum pure possibilium; ideo ad primas habebit potentiam remoram materia Empyreæ, nõ autem ad secundas materia sublunaris præfens. Sufficiat hæc discriminis ratio in re ex congruenti solum admissa. Nam si metaphysicè spectetur, potest materia præfens sublunaris esse receptiua formarum aliarum secundum speciem pure possibilium. Oppones quartò, non seruetur recta, sartaque Empyreæ incorruptibilis substantialis, quã Theologi pro comperto habent, teste Suario disp. 13. Metaphysicæ sect. 1. n. 13. & Petauio tom. 3. Theologorum dogmatum lib. 1. de officio sex dierum c. 2. n. 8. Si illud sit compositum ex materia eiusdem speciei cum nostrare. Quòd si dicatur, Empyreæ ratione dispositionum suarum formæ esse incorruptibile, quatenus dispositiones illæ tales sint, vt superari nequeant vlla vi agentium naturalium, etiã si materia ex se habeat capacitatem ad alias dispositiones, & formas. Insurges contra, tum quia materia communis ineptè proponeretur à natura in præmium certaminis, si impossibilis esset consequitio materiæ ob dispositiones inuincibiles ab agentibus naturalibus: tum quia pugna præfatorum agentium eò tendit, vt occupent commune subiectum neque enim directè respicit formæ, aut dispositionum ruinam. Quare si inueniant commune subiectum in Empyreæ, non poterunt non agentia naturalia pugnare pro illo. Si verò semel pugnent cū forma, & dispositionibus Empyreæ formæ, vincant tandem aliquando, quæ nunc existunt agentia nobis nota, vel aliud ignotum nobis, sed maioribus præditum viribus. Respondeo, Empyreæ incorruptibilitatem alia basi firmandam quã diuersitate specifica materiæ, vt latè tractabo in sect. 3. Exercit. 12. Quidquid verò sit, an ex dispositionibus formæ Empyreæ proueniat necne incorruptibilitas huius cæli; non video, cur materia ex se communis nequeat præoccupari per formam aliquam, & dispositiones, quibus agentia naturalia impediantur omnino in posterum à consecutione eius materiæ, & à pugna pro ea occupanda. Experimur in subcælestibus formas & dispositiones ægrè deturbabiles à materia communi semel possessa, vt in adamante & cedro, licet aliæ defacili reiici valeant: cur igitur nobis non persuadebimus, existere etiam in vniuerso formam, ac dispositiones, quæ ex natura rei non possint deturbari? Et quidem illatio materiæ in Empyreæ, aut aliis in cælis diuersæ à sublunariibus facta ex incorruptibilitate patet manifestis instantiis. Prima defumitur ex corporum cælestium quantitate, quæ frequenter conceditur non differre in specie à quantitate sublunari.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Et tamen quantitas illa diuidi non potest (sic vulgò putatur) ratione dispositionum cælestium, vel impedimenti, quòd maui, neque item potest recipere qualitates primas elementares propter coniunctionem cum materia, vel forma cæli: quòd secus est de quantitate hac, nempe de sublunari. Instantia secunda defumitur ex ipsorum corporum cælestium materia, quæ est vna specificè in omnibus cælis mobilibus, vt plures ex Aduersariis ferentur, nec ideo cæli sunt inuicem corruptibiles ob communicationem in materia. Sed etsi vnus cæli materia distincta sit specificè à materia alterius cæli; alit partes materiæ cæli eiusdem non sic sunt distinctæ, si comparètur inter se; quin inde sequatur, formam partis A, v.g. esse corruptibilem à forma partis B. nec formam, quæ est in parte A, aut B. in formate separabiliter. Præterea pars A materiæ sicut initio accepit talem indiuiduam formam, potuit accipere quamlibet aliam indiuiduam ex infinitis possibilibus intra eandem speciem, & est nunc ex se indifferens ad quancumque eiusdem speciei; sed non idcirco separabiliter, aut corruptibiliter informatur à tali indiuidua forma primitus accepta: Tertiam instantiam offert ipsa materia, quæ ex se penetrabilis est cum alia materia, vt multi existimant; accedente autem quantitate; redditur naturaliter impenetrabilis. Ergo similiter etsi ex se sit capax materia Empyreæ formæ sublunaris, poterit huius incapax reddi naturaliter, si informetur inamissibili formæ Empyreæ. Et ne à materia discedat quartam instantiam peto ex corporum glorificatorum materia, quæ eadem numero erit, quæ fuit in ipsis pro statu corruptibili: sed per dotes gloriæ id habebit, vt nec alterare queat, neque rationalem animam amittere. Et licet gloriæ dotes sint supernaturales, superentque exigentiam naturæ, tamen ex eis prudenter coniectamur, posse materiam de se capacem patiendi corruptionem formæ, ac dispositionum, accipere aduentitium aliquid naturale, quo fiat proximè incapax.

52

Oppones quintò, compositum humanum est corruptibile ex se intrinsecè, quauis constitutur ex forma in corruptibili in se, quia materia, ex qua etiam constat, potens est recipere alias formas contrarias. Igitur compositum Empyreum non erit incorruptibile, etsi potiretur forma in se incorruptibili, si tamen conlurgat ex materia capaci contrariarum formarum. Respondeo, compositum humanum non esse corruptibile eò præcisè, quòd coalescat ex materia indifferenti ad contrarias formas, alioqui quando resurgat gloriosum, non posset non manere corruptibile. Quapropter ideo nunc corruptibile est, quia rationalis animus informat amissibiliter materiam: non sic forma Empyreæ: Et reuoluo obiectionem in Aduersarios: humanum compositum est modò corruptibile ratione vnionis solubilis vi naturalium agentium, tametsi conflatur ex materia, ac forma in se incorruptibilibus. Ergo è contra incorruptibile erit Empyreum compositum ratione indissolubilis vnionis; non obstante materia habili ex se ad corruptionem compositi, ac formæ.

Oppones sextò, materiam sublunarem esse generabilem, & corruptibilem, esse principium, ac radicem generationis, & corruptionis, quæ nequeunt competere materiæ Empyreæ. Respondeo, materiam sublunarem esse in se ingenerabilem; & incorruptibilem; licet concedi possit, esse generabilem, & corruptibilem ratione formarum, seu quatenus subiacer formis generabilibus, &

35

1 corrupti

corruptibilibus ab agentibus secundis; quo pacto materia Empyreica non dicitur generabilis post susceptam formam cælestem. Rursum respondeo, materiam sine in Empyreo, siue in corporibus sublunariis esse ex se principium passiuum, & radicem generationis, ac corruptionis prouenientis à causis creatis; quia ex se apta est generationi formæ nouæ, & corruptioni formæ antiquæ per causas: contingit tamen per accidens in Empyreo, ut eius materia ob possessionem formæ cælestis impediarur, ne sit proximè principium, & radix generationis, ac conceptionis. Sic creatura rationalis subiecta ex se corruptioni, & morti morali per peccatum, ut loquuntur Ecclesiæ Patres, impediri potest donis nonnullis supernaturalibus, ne sit proximè labilis in peccatum.

54 Oppones septimò, Consultū iri melius incorruptibilitati Empyreici, si denegetur eius materiæ virtus, & capacitas etiā remota ad alias formas. Sed cōtra, tum quia posses ex simili prouidentia stabilire in diuersitate specifica quātitatis incapacitatem à te positam in Empyreo, ut rarefiat, & condensetur. Vnde sicut prædictam incapacitatem non redigis in quantitatem, quia sufficienter reuocatur in dispositiones alias, & absque necessitate non est tribuendum quantitati Empyreicæ speciale illud prædicatum: ita similiter: tum quia si Empyreico proueniat incorruptibilitas ex dispositionibus, vel ex forma substantiali, hæc vel illæ reddent Empyreum, materia ex se capaci formæ corruptibilis compositum, tam incorruptibile ex natura rei, quàm si componeretur incapaci. Non ergo titulo prospiciendi incorruptibilitati Empyreici deneganda est eius materiæ virtus remota ad alias formas.

55 Oppones octauò, Etsi non repugnet compositum incorruptibile ratione materiæ determinatæ ex se ad formam, quæ naturā sua sit corruptibilis, & actu corrumpetur, si collocaretur in alia materia; tamen Empyreum compositum non sic est incorruptibile per nos, sed habet incorruptibilitatem ratione formæ. Ergo & habebit incorruptilitatem ratione materiæ, etiam si utcumque possibile sit compositum incorruptibile ratione solius formæ. Concesso, aut permissio Antecedente, nego consequentiam; nam cum conueniamus in eo, quod forma Empyreica sit incorruptibilis suapte natura; sufficit hoc incorruptibilitatis caput in Empyreo, nec opus est assignare aliud ex parte materiæ.

56 Oppones nonò, ut aliquod compositum esset incorruptibile, non desideratur quidpiam aliud tanquam necessarium, nisi vnio ab intrinseco incorruptibilis inter materiam, & formam, siue materia sit, siue non sit ex se determinata ad formam; siue hæc & ipsius dispositiones sint incorruptibiles, siue corruptibiles ex se. Atqui hoc non obstante Empyreum compositum incorruptibile gaudet forma, & dispositionibus incorruptibilibus ex se. Ergo gaudebit etiam materia ex se determinata ad suam formam. Maior est falsità de composito incorruptibili suapte naturā, & constante vnione naturali, si quidem ista nequeat esse incorruptibilis ab intrinseco, si nequeat materiam non determinatam ex se ad formam, si nequeat etiam formam corruptibilem ex se, aut formam ex se separabilem à materia. Et in præsentia agimus de composito, quod suapte naturā sit incorruptibile, cōstetque vnione naturali. Vnde Empyreum compositum præfatæ conditionis gaudere debet vel materiā determi-

nata ex se ad formam, vel formā, & dispositionibus incorruptibilibus ex se: & quia id solum posterius sufficit, ut paulò antea obseruauimus, ideo prius illud recuso, ut superfluum.

57 Oppones decimò, forma incorruptibiliter afficiens materiam, postulat ex natura rei eam, quæ sit inepta ad recipiendas alias formas; nam cum materia ordinetur ad formam; erit improporionatum medium fini formæ informantis inamissibiliter materia non respuens ex se reliquas formas, & saltem erit medium magis proportionatum ea, quæ respuat. Respondeo, vnā, & alteram materiam esse medium connaturaliter, sufficienterque proportionatum illi fini, & licet posterior materia esset medium magis proportionatum, non debere appeti à forma, quandoquidem hæc sit contenta medio sufficienti. Sed reuera ad finem formæ incorruptibilis, haberet se per accidens materia posterior, non secus ac ad finem formæ corruptibilis sic reputaretur materia suapte naturā transiens, de qua in n. 63. Exercit. 1. 2.

58 Oppones undecimò, alienum est à recta, & suauis dispositione, ut compositum incorruptibile & immutabile deesse ad non esse exigat materiam sui constitutiua, quæ sit principium intrinsecum corruptionis, & mutabilitatis. Sed contra, quia dummodo corruptio, & mutatio deesse ad non esse impedita sit per formam, ex qua potissime constituitur compositum, recta, & suauis seruetur dispositio.

59 Oppones duodecimò, forma Empyreica est inseparabilis à materia. Ergo hæc è conuersio debet esse ab illa inseparabilis, ut sic inter utramque detur proportio. Si autem materia Empyreica sit inseparabilis à forma cælesti, distinguetur utriusque specificè à materia sublunari. Respondeo, in ratione potentia, & actus, nonnullisque aliis conditionibus debere dari proportionem inter materiam, & formam, non verò in omnibus: alioqui forma spiritalis non posset recipi in materia corporea; nec forma corruptibilis in materia incorruptibili; & alioqui sicut materia nequit conseruari naturaliter absque vnione ad aliquam formam substantialem, ita rationalis forma substantialis nequiret conseruari naturaliter absque vnione ad aliquam materiam; alioqui etiam ut potest materia sublunaris existere naturaliter sine hac specie formæ sublunaris, sic hæc species posset naturaliter existere sine tali materia. Ex quibus liquet, proportionem inter materiam, & formam non esse sufficiens argumentum, ut ex inseparabilitate formæ Empyreicæ à materia colligatur reciproca istius inseparabilitas ab illa.

60 Oppones decimo tertio, possibile est diuersitas specifica inter materiam Empyreicam, & sublunarem. Ergo agnoscenda est de facto, tum ex eo, quod nullum detur genus, intra quod non existant actu multæ species, quarum varietas confert magnopere ad perfectionem ornatumque vnuerfi: tum vterius, quia modus, quem habet materia Empyreica, causandi incorruptibiliter formam, & modus, quem sublunaris habet, causandi corruptibiliter, indicant satis congruenter diuersitatem specificā vnus materiæ ab alia. Concedo Antecedens, & nego consequentiam. Ad cuius priorem probationem dico, possibile esse multas species Angelorum, & animorum rationalium; nec tamen actu dantur ex aliquorum sententia quoad Angelos, & ex communi quoad animos rationales. Non ergo vnuersum certum, aut verum est, in vno quoque genere existere

existere actu multas species. Confert quidem ad perfectionem, & ornatum vnuerfi, varietas harum; sed etsi non detur in materia Empyreica & sublunaris, reperitur in aliis rebus. Replicabis; maior erit decor, & pulchritudo vnuerfi si materia Empyreica, & sublunaris differant specie. Contra, quia etiam foret maior, si quælibet pars materiæ Empyreicæ distingueretur specie à qualibet alia parte eiusdem Empyreici, si cuiusque cæli mobilis, aut syderis materia diuersa esset speciei à materia tum Empyreici, tum alterius cæli mobilis, aut syderis; si inter materias sublunares existerent nonnullæ dissimiles in specie: si denique vltra species materiæ actu existentes produxisset Deus duas alias, aut quatuor species. Hæc omnia fateris nobiscum possibilia, nec tamen propter maiorem decorem, & pulchritudinem vnuerfi putas ea in præsentiarum producta. Recole n. 14. Exercit. vicinæ. Ad posteriorem probationem dico, diuersos illos cauendi modos præcisè ex se non magis arguere diuersitatem, quàm vnitatem specificam in materia Empyreica, & sublunari. Quod si eadem numero materia sublunaris habet iam recipere, & sustentare formas materiales corruptibiles naturaliter, iam purè recipere animam rationalem incorruptibilem æque congruenter habebit eiusdem speciei materia causare modo corruptibili formas sublunares, & modo incorruptibili formam Empyreicam; quæ non causatur sic, quia ipsa in se sit incorruptibilis uti est animus rationalis, neque quia sit perfectior, quam idem animus, sed ob specificam suam conditionem, de qua in Exercit. 1. 2.

61 Oppones decimo quarto, vna ex proprietatibus materiæ est affici aliquà ex primis qualitibus, Materia autem Empyreica nullā ex illis afficitur. Hoc argumentum deniat ab scopo, cum in id tendat, ut Empyreico neget materiam. Deinde etsi elementaris, & Empyreica pertinerent ad diuersas species, adhuc nulla ex primis qualitibus compararetur, ut proprietates ad elementarem, sed ad formam substantialem; quippe aptius reduceretur in hac exigentia primæ alicuius qualitatis, ut bene notat Ariaga disp. 2. Physicorum num. 140. Inficior absolute, materiam debere semper affici aliquà ex primis qualitibus.

62 Oppones vltimo, Empyreum non gaudet principio motus. Ergo nec materia specificè vniformi cum corporibus sublunariis. Materia enim, quam Aristoteles definiuit, quamque in cæteris corporibus agnoscimus, est principium motus, & quietis eius, in quo est. Obiectio hæc Dominici Bañez præcitari in n. 1. aut imbellis est, aut euincit contra illum, esse alienum à compositione materiæ cæli Empyreum; gratis namque dicitur non definitam ab Aristotele omnem materiam sed eam solum, quæ est rei ordinatæ ad generationem per causas secundas. Patior ex abundantia rō principium motus haberi ut definitionem materiæ. Sed hoc prætermisso, & reseruat aliis responsionibus in num. 13. Exercit. 9. satis nunc sit dixisse, partem saltem mediam Empyreici agitari, & moueri, ut tradam Sect. 1. Exercit. 1. 4. n. 17.

REGRESSIO II.

Materia Empyreici est eiusdem speciei cum materia reliquorum Corporum cælestium.

63 **A**sertum hoc suadetur probabiliter eisdem argumentis, quibus superius. Possentque vltre P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

rius suaderi, quia ut in superiori, visum est, materia Empyreica, & sublunaris sunt eiusdem speciei; Materia autem sublunaris est etiam eiusdem speciei cum sydereis, nam materia, quæ primā die conditi mundi habuit formam aqueam, accepit secundā die cælestem, ut in tract. de opere sex dierum sapienter, & eruditè illustrat, & promouit Ludouicus Molina quem præiuit Amadeus Minorita rapru 8. suæ Apocalypsis, & Hieronymus ab Olcastro Dominicanus tum annotationibus ad c. 1. Genesis, tum in explicationibus earundem annotationum, sequitque sunt Auihores laudari n. 4. Exercit. 2. Dionysius Carthusianus super 1. ad Corinth. c. 15. v. 39. expendens Apostoli verba. *Non omnis caro, eadem caro, sed alia hominum, alia pecorum, alia volucrum, alia piscium. Et corporea cælestia, & corporea terrestria; sed alia quidem cælestium gloria, alia autem terrestrium. Alia claritas solis, alia claritas Luna, & alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt in claritate. Sic & resurrectio mortuorum Inquit. Porro exemplum Apostoli magis consonat opinioni dicentium, materiam primam in omnibus corporibus esse eiusdem rationis, quàm eorum, qui ponunt, eam distinguendam specificè. Hæc tenet Carthusianus. Sed vellem, explicuisset amplius consonantiam illam maiorem. Quicquid de hoc sit, non caret congruentia, vnuerfi corporei machinam prodiisse ab opifice Deo vniformem specificè in materia.*

REGRESSIO III.

Materia Empyreici habet vnitatem specificam positiuam cum materia omnium aliorum corporum

64 **I**ddo propter nuperos Thomistas, quibus familiare est, negare materiæ vnitatem positiuam specificam, quin & numericam. Cæterum ipsimet non renuunt concedere vnitatem transcendentalem, quæ importet entitatem non diuisam. Ego aliud non contendo. Certum namque est, materiam non habere ex se vnitatem specificam positiuam importantem autem formalem. Transcendentis illa vnitas, quatenus est indiuisio in entitates numero differentes, vocatur vnitas numerica, & quatenus est indiuisio in entitates pluraquàm numero differentes, appellatur vnitas specifica, entitativa, & incompleta, quia postulat compleri per vnitatem formalem, siue numericam, siue specificam, prouenientem à forma. Hinc venit intelligendus S. Thomas, cum 1. p. q. 16. art. 7. ac. 2. ait, *Materia prima dicitur esse vna; non quia habet vnā formam, sicut homo est vnus ab vnitate vnus forme sed per remotionem omnium formarum distinguendum.* Primò enim negat materiæ vnitatem formalem positiuam; deinde tribuit vnitatem formalem negatiuam, quin inficietur, vnitatem entitatiuā specificam, & numericam. Sanè neutram inficiari posset. Non numericam, quia pars, vel punctum A, materiæ est entitas positiuā, & realis ut distincta à quolibet alio. Ergo ut sic habet vnitatem numericam positiuam, & realem, distinctionemque positiuam, & realem à parte, vel puncto B, materiæ. Non specificam, quia materia constat prædicatis essentialibus genericis, ac differentialibus. Conuenit enim cum forma in eo, quod sit substantia incompleta, differt in eo, quod sit primum subiectum substantiale. At species constituitur ex genere, & differentia. Ergo &c.

65

Dices primò, ex Aristotele lib. 2. de Anima textu 7. & alibi prouenire à forma distinctionem, & unitatem. Respondeo, illum loqui de distinctione, & unitate completa, seu de distinctione, & unitate entis physici completi, ac totalis. Hunc in modum inter pretor S. Thomam quando 1. p. q. 44. art. 2. in corpore scribit, *materiam contrahi per formam ad determinatam speciem*. Videlicet completam. Neque obicias ipsi S. Thomam edocentem opusculo 3. v. 1. *Materiam primam dici unam numero in omnibus*. Nam si addas sequentia verba completum erit, nos non aduersari Angelico Doctore, Sed unum numero (ita ille) dicitur duobus modis, scilicet, quòd habet unam formam determinatam in numero, sicut Sortes: & hoc modo materia prima non dicitur una numero, cum in se non habeat aliquam formam. Dicitur etiam aliquid unum numero, quia est sine dispositionibus, que faciunt differre secundum numerum; & hoc modo dicitur materia prima unum numero, quia intelligitur sine omnibus dispositionibus que faciunt differre numero, vel à quibus est differentia in numero. En excludit à materia secundum se unitatem numericam formalem, & admittit in illa secundum se absque sigillatione quantitatatis, & aliorum accidentium rationem vnus numero, quatenus ut sic non discriminet vnusibiliter indiuidua. Nihil ex his contra nos est.

66

Dices secundò, actum esse, qui distinguit, & formam esse, quæ dat speciem. Respondeo, formalem actum esse, qui distinguit completè composita physica; & formam esse, quæ ipsis dat speciem completam. Imò & distinctio, speciei que incompleta materia potest esse ab actu formali, ut à termino intrinseci, ac transcendentalis ordinis, quem materia habet ad ipsum; & omnis namque potentia præsertim creata, & naturalis refertur intrinsecè transcendentaliter ad possibilitatem sui actus. Ad do, differentiam vocari actum, & formam metaphysicam; desumique ex actu metaphysico distinctionem, & ex forma metaphysica speciem, ut patet in Angelis, qui ratione actus, & formæ metaphysicæ fortiuntur distinctionem, & speciem. Vnde similiter materia ratione talis actus, ac formæ habebit etiam distinctionem, & speciem. Nec ideo debet per se poni in prædicamento, ut opponit Rubius lib. & tract. 1. Physicorum q. 2. n. 14. Nam cum non sit species completa, satis est, si reductiue titulo compositi physici, quod est species completa, ingrediatur prædicamentum. Aduertendum hic est tum pro præfati puncto, tum pro aliis anterioribus, distinctionem speciem appellari formalem, quia in compositis physicis sublunariibus de facto existentibus prouenit ex sola forma, & ad instar distinctionis repetitæ in præfatis compositis dicitur vniversum formalis distinctio quænis specifica, licet reuera possit desumi etiam ex materia: imò inter ea, quæ non constant ex materia, ac forma, potest dari distinctio specifica, ut inter Angelos. Similiter gradus, & distinctio indiuidualis vocatur materialis, non quia consistat vnice in materia tanquam principio intrinsecò, vel extrinsecò, potest namque reperiri inter eosdem Angelos, qui nec componuntur ex materia, neque ad eam ordinantur, & ipsa composita ex materia, forma, atque accidentalibus, habent distinctionem indiuidualem desumptam æquè ex his omnibus in ordine ad alia composita vel per se, vel per accidens, & qualibet ex præfatis entitatibus in ordine ad aliam habet etiam suam indiuidualem differentiam; quæ proinde materialis nun-

cupatur, quia proportionatur materiæ infimæ parti physica, similitudine quadam inadæquata, quatenus est primum subiectum logicum, & infimus gradus metaphysicus, de quo enuntiantur omnia prædicata, quæ vel composita, vel entitati simpliciter competunt, vel quia sicut composita physica sublunaria nunc nota non dissident specie per materiam, sed per formam; ita composita metaphysica ex genere, specie, ac indiuiduatione, non per hanc dissimilia sunt, sed per genus, aut per speciem; conueniunt namque in indiuiduatione, & disconueniunt in genere, aut specie. Tandem in compositione ex genere, & differentia responderet materiæ genus, & formæ differentia, ut inquit S. Damascenus c. 8. Dialecticæ, quatenus genus est quid potentiale, sicut materia; & differentia est quid actuale: sicut forma; cum tamen ea, quæ expertia sunt materiæ, ac formæ, ut Angeli, admittant compositionem generis, & differentia. Quòd si Deo per nostros conceptus non congruit ista compositio ideo, est, quia nequit vnus prædicatum diuinum; quæ tale, concipi extra aliud, & adueniens alteri, uti opus esset ad rationem generis, ac differentia. Sed quicquid de hoc sit, ipsamet substantiæ compactæ ex materia, atque forma potiorum genere, & differentia desumptis indiuisim ex utraque, si quidem genus, & differentia prædicentur de substantiis compositis, & non materia de forma, nec è conuerso.

Entitativus actus materia roboratur auctoritate, & rationibus.

Dices tertio, materiam non includere entitativum actum; proindeque ex ipsa nullam posse desumi distinctionem, & speciem etiam in completam. Contra primo, ex SS. Dionysio Areopagita, Augustino, Damasceno, & Thomâ. Nam S. Dionysius c. 4. de diuinis nominibus, dum latè docet, materiam non esse malam secundum esse, multus est pro entitate, actuque eius entitativo. Legantur S. Dionysij Commentatores, S. Maximus, S. Thomas, & Pachimerius, quorum primus, & tertius expressè notant materiam dici non ens, non quòd omnino nihil sit, sed quòd esse non habeat formalem actum S. Augustinus lib. 12. Confessionum cap. 3. & 6. lib. 1. contra Aduersarium legis & Prophetarum c. 8. tradit, *materiam non esse omnino nihil*; quibus verbis clarè denotat actum entitativum materiæ; & postea subiungens; esse quandam informitatem sine ulla specie, denotat non minus perspicuè, esse puram potentiam passiuam, non includentem actum formalem S. Damascenus c. 3. Physicæ inquit, *Materiam per se esse esse ut subiectum* S. Thomas affirmat 1. p. q. 44. art. 2. ad 3. & q. 66. art. 1. in corpore: *Creationis terminum esse ens actu*. Et merito, nam quod non extrahitur ab actu nihili concipi nequit produci ex nihilo, sed potius debet intelligi manere in nihilo. Cum ergo materia ut distincta à forma sit terminus creationis, habet ut distincta à forma entitatem actualem. Id ipsum apertissimè traditur à S. Thoma q. 3. de veritate art. 5. ad 1. his verbis de promptis ex doctrina S. Dionysij Areopagite c. 2. de cælesti Hierarchia §. 4. licet materia prima sit in formis, tamen inest ei imitatio primæ formæ, quantumcumque enim debile esse habet, tamen est imitatio primæ entis. Quod si materia non haberet actum entitativum, licet debile non emularetur primum ens. Quare cum 1. p. q. 7. art. 2. ad 3. dicit, *Materia prima non existit*

67

in verum naturâ per se ipsam, cum non sit ens in actu, sed potentia tantum, intelligendus est (ut & in eadem 1. p. q. 76. art. 1. in corpore opusculo etiam 31. vel. 1.) non de actu entitativo, sed de existentiâ completo. Quem sensum auscultat ab ipso Angelico Præceptore q. 5. de veritate art. 9. ad 6. *Dimensiones intelliguntur in materia, non in actu completo ante formas naturales, sed in actu incompleto*. Vbi concedit materiæ ante formas incompletum actum essentia, & existentia. Eundem sensum elicio exinde quòd 1. p. q. illa 66. art. 1. ad 3. & alibi vocet materiam *Ens in potentia*, ut potè censens esse entitativum in potentia passiva ad actum formalem, & antea in q. 50. art. 5. dixerat, esse secundum se compositum formæ, & vnusquodque enim est ens actu, secundum quòd habet formam. Materia verò est ens actu per formam. Compositum igitur ex materia, & forma definit esse actu per hoc, quòd forma separatur à materia. Sed si ipsa forma subsistat in suo esse, sicut est in Angelis ut dictum est, non potest amittere esse. In quibus verbis actus, quem tribuit formæ per se non subsistenti est formalis, & ex huius separatione definire compositum esse actu, docet, non autem materiam. At hæc definirer etiam esse actu, si non alium, quam formæ actum obtineret. Hinc præterea quando 1. p. q. 115. art. 1. ad 1. inquit, *materiam primam esse potentiam puram, sicut Deus est purus actus*, solum modò vult, materiam esse puram potentiam absolute (sicut Deus est absolute, & in omni genere actus purus) esse, inquam, puram potentiam absolute, quia ex se nullum includit actum formalem determinatum, perfectiue potentia passivæ ipsius. Et licet non repugnaret materia determinata ad numericam aliquam formam, tamen ut materia non est actus formalis, cum ut sic debeat distingui à forma, quæ ut actus formalis responderet potentia passivæ repetitæ in materia. Sic paries in ordine ad albedinem est potentia passiva pura, quæ quavis habeat aliunde actum entitativum distinctum ab albedine, in eo quod actu funderetur potentia illa passiva. Sic etiam metallum, aut lignum respectu staruæ est pura potentia passiva, quin ex se sit expertis entitatiui actus. Vtuntur hoc exemplo Aristoteles lib. 1. Physicorum c. 7. textu 63. S. Damascenus in Physicæ c. 9. aiuntque metallo, aut ligno in artificialibus respondere materiam in physicis, & staruæ respondere formam; ut autem metallum est in potentia ad staruam, figuramque artificialem, quam ratione sui non habet; ita materia esse in potentia ad formam quamcumque, quin vllam in sua essentia habeat. Hinc materiæ attributum est nomen puræ potentia, & non quia careat entitativo actu. Replicabis, pura potentia absolute est ea, quæ omnem excludit actum, sicut purus actus absolute is est, qui excludit omnem potentiam. Ergo si materia non excludat actum entitativum, non dicitur pura potentia absolute Arriaga disp. 2. Physicorum n. 66. concedit illationem, sed non bene, quia purus actus, qui est Deus, non excludit potentiam actuam. Quapropter sicuti non est contra rationem actus puri absolute potentia actuæ, ita neque erit contra rationem potentia puræ absolute actus entitativus. Et sicuti Deus dicitur absolute actus purus, quia nullam includit potentia passivam ita materia dicitur absolute pura potentia, quia nullum includit actum formalem. Insuper adhuc, Ergo Deus non est in omni genere actus purus, ut neque materia in omni genere pura potentia. Me expedio inquiring, Deum non fore actum

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

purum in omni genere, si per actum purum intelligatur actus excludens omnem potentiam, tã passivam, quam actuam. Quia tamen actus purus sumitur communiter absolute, & in omni genere pro actu excludente tantum potentiam passivam, dico similiter, materiam esse potentiam puram absolute, & in omni genere, quia excludit actum formalem.

Contra secundò ex ipsorum Thomistarum principiis, Actualis essentia materiæ distinguitur entitatiue ab existentia, per quam existit. Sed nequit dari distinctio entitativa, nisi inter actus entitatiuos. Ergo materia prædita est saltem actu entitativo essentia. Ergo non est pura potentia entitativa. Consequentia hæc vltima claret, nam pura potentia entitativa debet excludere omnem actum entitativum, sicut pura potentia passiva omnem actum formalem. Prior consequentia nãuo ceter. Minor constat ex ipsis terminis. Maior est Thomistarum estarum, aiunt enim, actualem essentiam materiæ existere per existentiam formæ distinctam ab essentia purè possibili, & actuali materiæ: quæ distinctio cum non sit Chimærica, nec rationis, debet esse entitativa.

Contra tertio, materia est potentia passiva pura sed pura potentia passiva, etiam excludat actum formalem, sicut per perfectiue, non potest excludere actum entitativum essentia actualis, quin potius debet talem actum includere formaliter. Ergo &c. Minor ostenditur, tum quia si excluderet actum entitativum essentia non esset ens, sed nihil, proindeque formæ, quæ ex ipsa fierent, producerentur ex nihilo; quæ verò in ipsa destruerentur, subirent annihilationem, si quidem subiectum, quod remaneret, esset nihil. Tum quia actus formalis, & perfectiue nequit actu vniri, præstareque perfectiue potentia carendi entitate, alioqui forma actualiter existens posset informare, ac perficere materiam possibilem: imò & posset se communicare materiæ Chymicæ. Tum quia materia quædo existit, est in potentia passiva actuali ad formas; nam si tantum esset in potentia possibili, seu obiectiva, & logica, sequeretur, ipsam materiam, & formam præcisè esse possibilem. Sed potentia passiva actualis includit formaliter actum entitativum; alioqui non distingueretur à potentia passiva obiectiva, & logica; imò huic responderet actus entitativus repugnans, cum tamen deberet esse potentia ad entitativum actum non repugnantem. Præterea potentia passiva actualis requirit non minus actum entitativum, quàm potentia actuæ actualis; ut enim ad agendum opus est entitate actuæ, ita ad recipiendum, & sustentandū opus est entitate receptivæ, & sustentativæ. Vbi omittendū non est, proprietates materiæ emanare ab ipsa actuæ, quod sine ipsius entitativo actu imperceptibile est. Tum denique, quia ex potentia passiva materiæ, & actu formali substantialis formæ resultat substantiale compositum distinctis partibus substantialibus constitutum. Sed nisi materia habeat entitatem substantialem, intelligi nequit, quo pacto constituat vnus per se entitativum substantiale. Quæ enim fieri poterit ut à non substantia constet? Ut inquit Aristoteles lib. 1. Physicæ c. 6. textu 51. Vnde idem Philosophus lib. 8. Metaphysicæ c. 1. Scribit: *quòd autem materia quoque substantia, patet, est S. Damasc. c. 3. Physicæ ait, Materiam, ut quæ subiecti rationem obtineat, & quantum ad id, quod potentia est, attingit substantia præditam esse, & cum privatione esse, ac forma actu presente manere, atque illud ipsum potentia ab omni*

I 3 mutacione

68

69

mutatione liberum conseruare. Hincque fieri, ut neque ab hoc, quod potentia est in actum migret, verum in suo statu manens formam suscipiat, ac forma recedente rursus priorem statum retineat, sique neque oriatur, neque intereat.

Entitativus actus materia protegitur à Thomistarum Obiectionibus.

70 **V**T hæc, quæ pro actu entitativo materiæ ex occasione arrulimus, maneat omnino obfirmata, oportet celeri calamo satisficere aliis, quæ contra illum congerantur à Thomistis. Obiiciunt itaque primò, in definitione materiæ non exprimitur ratio aliqua actus. Ergo in eius essentia (quæ explicatur per definitionem) nihil actus includitur. Secundò, ens diuiditur in actum, & potentiam. Ergo cum materia habeat realem potentiam, sequitur non esse actum. Tertid, iuxta Philosophos esse, existere, & actus est à forma. Quartò, materia non est actus informans, ut patet, neque subsistens, alioqui esset perfectior, quàm forma, essetque ens completum, & præterea si aliquo actu constaret, cum ali unde sit potentia, mixtum quid foret ex potentia, & actu; quod est absurdum. Quintò, ex duobus entibus substantialibus in actu non potest fieri vnum per se, ut colligitur ex Aristotele 7. Metaphysicæ c. 3. Ergo cum verum sit ex materia, ac forma substantiali vnitis fieri vnum per se, & hanc esse in actu entitativo, falsum vtiq; erit, illam etiam esse in eodem actu entitativo. Sextò, si materia potiretur actu entitativo, posset saltem diuinitus existere denudata ab omni forma substantiali. Sed non potest sic existere. Ergo quia caret entitativo actu. Septimò, materia non habet propriam existentiam, sed participat à forma substantiali; quod secus esset, si materiæ competere actus entitativus. Octauo substantialis forma non dicitur pura potentia informatiua, eo quod sit actus entitativus. Ergo materia, quæ dicitur pura potentia passiva, & subiectiua, ideo sic dicitur, quia non est actus entitativus. Nonò, Deus non dicitur pura potentia, quia est actus entitativus, licet sit potentia actiua, nullumque includat actum potentia actiua. Ergo etsi materia sit potentia passiva, nullumque includens actum potentia actiua, non dicitur pura potentia, si sit actus entitativus. Decimò, in tota latitudine entis datur ens supremum, qui est Deus, excludens omnem potentialitatem. Ergo & dabitur ens infimum, quæ erit materia, excludens omnem actualitatem, & entitatem. Vndecimò, materia est ens indeterminatum. Ergo est expers entitativi actus; nam si hanc haberet, non posset non esse determinatum ens. Duodecimò, materia non est cognoscibilis ratione sui, neque est bona in actu, sed in potentia. Ergo ratione sui non est in actu entitativo, sed in potentia.

71 **A**d primum respondetur, definiri materiam, quatenus potentia passiva distincta à forma; quo sub conceptu non exprimitur ratio actus entitativi, quia in hoc non distinguitur à forma, neque item ponitur ratio actus formalis, quia hic non competit materiæ, qua potestate quidem est id, quod efficiuntur, id est actus formalis, non autem actu vti explicat S. Damascenus c. 3. Physicæ: vbi docet, ens significare id, quod potestate est, & id, quod actu, scilicet formali; proindeque materiam non esse ens in posteriori, licet sit in priori sensu. Ad secundum, ens diuidi in potentiam, non vt distinctam

ab actu entitativo, sed formali, diu idique in actum non vt distinctum à potentia entitativa, sed passiva. Ad tertium, Philosophos loqui de esse, existere, & actu completo compositi physici generalis, ac corruptibilis gaudens specifica diuersitate à generabili, alio, & corruptibili. Similiter capiendi sunt quando pronuntiant, materiam non esse ens, non esse aliquid, non esse substantiam, non esse corpus &c. Quo loquendi modo deprimunt materiam, vti è contra commendant Deum, quando per negationes imperfectionum explicant nobis cum tam ipsi, quàm Ecclesiastici Patres collati bellè à Recupito lib. & q. 2. de Deo vno præsertim in 7. numero. Forfan nonnulli Philosophi cum Platone non distinguebant materiam à priuatione, quæ non est ens. Videatur S. Thomas in c. 4. S. Dionysij de diuinis nominibus lect. 2. Ad quartum, materiæ esse actum subsistentem incompletum, & hinc imperfectionem Angelo, qui est actus subsistens completus; sed non æquè perfectum, ac anima rationalis, aut quælibet alia forma substantialis, quæ est actus subsistens formalis incompletus, ob dicta in n. 37. Vltreius, eandem materiam esse indiuisibiliter potentiam, & actum: potentiam quidem vt relatum ad actum formalem, actum verò vt relatum ad potentiam obiectiuam, seu ad non repugnantiam suæ existentia; sic Deus respectu creaturarum est potentia actiua, & respectu potentia passiuæ repugnantis ipsi est actus purus. Ad quintum cum S. Damasceno cap. 41. Dialecticæ non posse fieri vnum per se ex duobus entibus substantialibus in actu completo, secus ex duobus, quorum quodlibet sit in actu incompleto, vti sunt materia, & forma. Legatur n. 52. Exercitationis superioris. Vbi exhibeo rationem, ob quam ex substantia, & accidenti vnitis non fiat vnum per se, etiam si vnita substantia sit materia, carens per Aduersarios actu entitativo. Ad sextum, præcisè ex actu entitativo materiæ non deduci, quod possit diuinitus conseruari sine vnione ad formam substantialem; nam modales formæ præditæ sunt eo actu, & tamen absque subiectis non valent diuinitus conseruari, & Angelus, qui valde perfectio entitativo actu fruatur, connectitur essentialiter cum Deo. Deinde, existere posse diuinitus materiam denudatam omni forma substantiali, in quo consentiunt Nominales, Scotistæ, & ex Thomistis Sorus, Bañez, & Medina, vel non renuunt, vel prorsus conspirant; ex nostris autem omnes ab Origine Societatis P. Alfonso Salmeron vnus ex primis decem viris Societatis tomo. 1. Prologomeno io. Canone 1. pag. 170. ait: *Reuocare verò in dubium, an sine forma existere valeat materia illa prima non est admodum rationi consonum. Nam illud ipsa diuina potentia, cui nihil est impossibile, nisi natura rei, aut rationi contradicat, satis demonstrat.* Sic Salmeron. Nec desunt, qui materiæ, quæ ex se est, posse etiã naturaliter conseruari absque substantiali forma, sibi persuadeant P. Arriaga disp. 2. Physic. Sect. 6. n. 119. ingenuè faterur, nullam sibi pro contraria opinione occurrere efficacem rationem. Franciscus Alfonso Franc. Ouedus citandi in n. 8. Exerc. sequentis, & Ioan. Martinez de Ripalda in Manuscriptis post antiquiores nonnullos censent, materiæ ex sua natura non importare dependentiã à forma substantiali pro posteriori. Ad septimum, conuenire materiæ propriam existentiam, & quantum, non conueniret non inde inferri, materiam carere actu entitativo; cum in sententia Thomistica humanitas Christi Domini existat per existentia Terbi Diuini quin

SECTIO II.

An Empyreus materia appetat innatè perfectiores formas quarum est capax? vbi de appetitu innato erga actu habitam.

73 **V**T, quàm clarè fieri possit, procedamus in hac sectione, explicare oportet in limine

Quid sit appetitus innatus, & quænam eius tendentia?

VNiuerfim quidem appetitus declarari solet, quatenus sit inclinatio rei in sui bonum & perfectionem. Bipartitur communiter in elicatum, & innatum. Ille est inclinatio affectiua elicita à potentia cognoscente; hic est inclinatio insita rei ad bonum sibi debitum, vel saltem ad bonum connaturale per se. Quæ definitio mirè includit cum alia proposita ab Angelico Præceptore lib. 1. Physicorum lect. 115. *nempe ordinatio alicuius secundum propriam naturam ad finem suum.* In quibus verbis nomine ordinationis intelligenda est ordinatio non actiua, sed passiva, facta à Deo ordinante sapientissimè rem in finem huic debitum, vel connaturalem per se. Hinc quia Deus non ordinatur, seu determinatur ab alio in finem suum; ideo idem S. Præceptor ait in 3. dist. 27. q. 1. art. 2. ad 1. *in Deo est voluntarius appetitus tantum, quia ipse determinat omnia, & non determinatur ab aliquo.*

Recentes nonnulli definiunt appetitum innatum, quatenus sit proportio vnus entitatis cum alia, ex cuius defectu futura sit altera imperfecta, manca, & monstruosa. Sed impugnantur optimè ab aliis, tum quia appetitus elicitus efficaciter foret imperfectus non sequito effectu, cuius non est appetitus innatus, alioqui eadem entitas esset simul verus, & metaphoricus, proprius, & improprius appetitus erga eandem entitatem; nam appetitum elicatum esse verum, & proprium, innatum verò esse metaphoricum, & improprium constabit ex dicendis; tum quia diuina permissiua voluntas peccati, nisi hoc sequeretur, imperfecta foret, & vana, nec tamen innatè appetit peccatum: voluntas etiam efficax diuina delendi peccatum non appetit ipsum innatè, sed potius eius destructionem, & nihilominus imperfecta, & ridicula foret sine peccato.

75 **P.**Ripalda disp. 9. de ente supernaturali sect. 4. videtur definire appetitum innatum, *connexio essentialis natura cum non repugnantia boni constituti in potestate alterius, & inclinatio in eius boni existentiam.* Sunt qui eum confutent, primò quia animus rationalis in statu separationis habet connexionem essentialem cum non repugnantia corporis, quandoquidem in eo statu retineat conceptum formæ, entisque incompleti; noster etiam intellectus refertur transcendentaliter ad non repugnantiam actus erronei; & nihilominus anima in eo statu non appetit innatè reditum ad corpus mortale, vt ferr communis sententia, nec noster intellectus aspirat innatè ad actum erroneum. Præterea intra ordinem naturæ plura sunt bona non superantia respectum transcendentalem eorum etiam entium, quibus non est debita existentia talium bonorum. Confutant secundò, quia permissiua peccati voluntas diuina, & scientia connectitur essentialiter cum peccato, quod

quin negent humanitati actum entitativum. Ad octauum, substantialem formam non dici puram potentiam informatiuam, quia potest esse subiectum aliquorum accidentium; aut materiam dici puram potentiam passiuam, quia nullius subiecti potest esse actus informatiuus. Ad nonum potentia puræ actiua ad extra sine transmutatione sui posse Deo nomè attribui; quia vt operatiuus ad extra non includit actum respondentè tali potentia, videlicet effectum creatum. Si verò consideretur Deus vt operatiuus ad intra habet suos actus notionales, quos includat; ideoque non dicitur pura potentia actiua.

72 **A**d decimum non bene argui ex ente supremo excludente omnem potentialitatem ad ens infimū vt hoc excludat omnem actualitatem, vti ex ente supremo habente infinitam perfectionem, veritatè, & bonitatè, non bene arguitur ad ens infimum, vt nulla sit in ipso perfectio, bonitas, & veritas. Discriminis ratio est, quia quodlibet ens, eo ipso, quod existat actu, nequit non habere actum entitativum, vt & perfectionè, veritatè, bonitatèque. Adde, materiam non esse ens omnium infimum, vt traditum est in præcedentibus; & tam ipsam, quàm aliã quamcumque creaturam in statu meræ. Possibilitatis excludere omnem actualitatem, quæ tamen Deo existenti à se, & necessariè, non potest non competere; idque circò Deus alienus est ab statu meræ possibilitatis, & à conceptu potentia obiectiua ac Logicæ. Ad vndecimum, earens materiam esse indeterminatum ens, quatenus est indifferens ad constituendum hoc, vel illud indiuiduum, aut specificum compositum iuxta diuersitatem indiuidualem, aut specificam formarum. Et compositum quidem non constituitur in esse completo indiuiduali, aut specifico per solam formam, sed per ipsam, & per materiam, quin vna alteram constituat in completo suo esse indiuiduali, aut specifico. Vbi non silebo S. Thomam 1. p. q. 75. art. 7. ad 3. non formæ, sed composito tribuere, quod sit propriè in specie. Nec ideo dicent Thomistæ, Doctorem sanctum adimere formæ entitativum actum. Ad duodecimum, eo pacto negari materiæ cognoscibilitatem, seu veritatè, & bonitatè, quo esse ens; nam veritas, & bonitas sunt proprietates entis. Constat autem ex solutione ad tertium, quo sensu dicatur, materiam non esse ens, etiam si gaudeat actu entitativo. Forfan in negando cognoscibilitatem materiæ non alia celantur mysteria, quàm quod illius substantia non sit perceptibilis nunc à nobis, nisi per indeterminatè debita externa accidentia subiecta sensibus; vel quod in nullo statu sit perfectè cognoscibilis nisi in ordine ad aliud, nempe ad formam, & neque in perfectè nisi in ordine ad carentiam alicuius perfectionis, quæ de ipsa negeretur. Sed quia materiæ debetur saltem determinatè quantitas, ex qua tanquam ex accidenti nunc cognoscitur, & quia forma in ordine ad materiam, & ad carentiam per sectionis actus completi percipitur, ideo præferendus est modus prior explicandi specialiter in cognoscibilitatem materiæ ratione sui. Lege, si lubet, Bartholomæum Amicum tract. 5. Physicorum q. 1. dub. 1. & 2. q. etiam vltima dub. 4. vbi abundè discutit incognoscibilitatem materiæ; & de bonitati s in eadem defectu Consule Auerfam, q. 7. Physicæ sect. 1.

nec innatè, nec elicite appetitur ab ipsis. Duratio item Angeli in instanti A, connectitur essentialiter cum sui desitione in instanti B, quin appetat desitionem; est enim ei mala, & disconueniens. Sed hinc respondebit quis piam pro Ripalda, connexionem essentialem cum alio tanquam cum bono requirit ad appetitum innatum; ideoque durationi non competere istum appetitum circa sui desitionem, etiam si duratio admittatur distincta à re durante, & instanti coexistente, essentialiter que successiva, qualis nec à Ripalda, nec à nobis conceditur. Hinc etiam expromptè satisfaciatur reliquis, quæ in secunda, & primo continentur confutatione. Nam permissiva voluntas peccati, & scientia diuina, qua cognoscitur, non respiciunt transcendentia illud ut bonum suum. Intellectus nosster, & animus rationalis separatus appetent innatè possibilitatem actus erronei, & iteratè vnionis ad corpus, non verò existentiam, quia illa, non hæc est bona ipsis; nisi malit quis, illam possibilitatem non esse bonam intellectui, & animo rationali separato, proindeque ab istis non appeti, & si connexionis essentialiter cum illa. Tandem perfectionum naturalium, quæ sint indebitæ, & gratiosæ, non appetetur existentia efficaciter ab entitate, respectu cuius tales sunt, quia ad efficacem appetitum innatum existentia requiritur connexio cum ipsa, & non sufficit connexio cum possibilitate. Imo neque inefficaciter appetetur ea existentia nam præfata perfectiones, etsi naturales sint in se, non erunt connaturales entitati in ordine ad quam censentur gratiosæ, & indebitæ. Legatur Ripalda disp. 5. sect. 3. n. 17. & forte is Author negaret immediatam connexionem entitatis cum possibilitate perfectionum non connaturalium sibi; mediata autem connexio, quatenus immediatè entitas connecteretur cum Deo, & Deus cum possibilitate perfectionum illarum, vel non admitteretur à Ripalda iudicante Deum expertem ordinis transcendentialis ad possibilitatem creaturarum, vel nihil iuuaret admittit, ut quæ communis esset omnibus creaturis actu existentibus, quin quilibet creatura appetat innatè quamlibet aliam.

76

Nihilominus reiciendus, est Ripalda, primò, quia potentia libera proximè expedita desiderat innatè exercitium libertatis, & de eo gaudet innatè quando actu se exercet. Est autem in propria potestate illud exercitium. Secundò, quia voluntas efficax diuina creandi mundum v.g. connectitur essentialiter cum non repugnantia, & cum existentia mundi pro instanti voluto à Deo, At ea voluntas non est appetitus innatus erga mundum, ut paulò ante notauimus. Tertiò, quia ad appetitum efficacem (at est connectio naturalis cum existentia boni. Vnde & si materia non connecteretur essentialiter cum possibilitate formæ, sufficienter intelligeretur appetens formas efficaciter, si alicuius existentiam ut sibi bonam exigeret naturaliter. Et è contra, sufficienter in nostro intellectu intelligeretur defectus appetitus efficacis erga visionis beatæ Existentiæ, eo præcisè quod hanc non possit, quidquid sit an essentialiter connectatur nec ne cum possibilitate visionis. Et hæc satis contra Ripaldam.

77

Iam verò ut magis declarem appetitum innatum aduerto, non distingui eum à potentia appetente; quod & vox ipsa innati appetitus propalat, & ratione probatur, tum quia quilibet entitas conclusa quouis alio propenderit in suo bonum, & perfectionem; tum quia appetitus distinctus non el-

set nisi elicitus. Nec obstat, lapidem appetere innatè centrum per grauitatem. Etenim hæc vel non distinguitur à substantia lapidis, vel solummodò est medium inditum à natura lapidi, ut, tendat in centrum.

Appetitus innatus cum concipiatur à nobis per metaphoram, & similitudinem ad elicitem, triplex est, seu triplicè habet tendentiam repertam in appetitu elicito. Prima est amoris, qui in bonum secundum se præcindendo ab absentia, & præsentia fertur. Secunda desiderij, quod fertur in bonum ut absens. Tertia gaudij quod fertur in bonum ut præsens. Ad hæc: quia appetitus elicitus alius est absolutus tendens absolute in bonum, alius conditionatus tendens sub præfixa aliqua conditione, alius efficax, qui quantum ex se est, ponit bonum appetitum; alius inefficax, qui quantum ex se est, componitur cum carentia boni appetiti hinc fit, ut similes tendentiæ constituantur vel considerentur à nobis in appetitu innato. Suas paritur difficultates præfatarum tendentiarum translatio ad appetitum innatum; sed in Sectione sequenti curabimus eas superare.

Multiplex appetitus materiæ erga formas adstruitur, & satisficit questionibus propofitæ.

Materiam primam habere appetitum innatum in formas substantiales, docetur ab Aristotele lib. 1. Physicorum cap. 9. textu 81. S. Damasceno cap. 2. Physicæ; & certum est à ratione, quia formæ substantiales sunt perfectio, & bona materiæ proportionatum, ac debitum naturaliter. *Uniuersis autem pulchrum, & bonum desiderabile, & amabile est; & ab uniuersis diligitur, ut post Aristotelem pronuntiat Ateopagita cap. 4. de diuini s. nominibus §. 10.* Habet etiam materiæ appetitum innatum in formas accidentales, quibus indiget ad sui conservationem; secus in eas, quibus non indiget, vel quæ non sint per se connaturales ipsi, etsi possit ab eis perfici, quia ad appetitum innatum subiecti, respectu alicuius formæ satis non est, eam perfectam esse talis subiecti; sed ulterius requiritur debitam esse naturaliter, vel saltem esse connaturalem per se. Hanc ob causam entitatis naturales non appetunt innatè dona supernaturalia; quantumuis per illa magno opere perficiantur. Vnde fit, appetitum innatum materiæ in formas substantiales, & accidentales debitas distingui ratione nostra ab essentia materiæ. Etenim ut apprehendatur essentia materiæ, sufficit conciperè potentiam susceptiuam formarum. At non ex eo, quod concipiatur potentia susceptiuam formarum, apprehenditur appetitus innatus, cum his addatur inclinatio in bonum sibi conueniens, & debitum: quæ inclinatio deficere potest adstante potentia susceptiuam. Ideo dixit vassius in locis S. Thomas, appetitum naturalem esse inclinationem consequentem formam naturalem; & licet aliqui interpretentur de boni accidentaliter appetitum, quem per distinctas realiter proprietates habent formas, ut de ignis ad centrū appetitum, per lenitatem, in eoque discriminent hunc appetitum ab alio boni substantialis indistincto profus tam à forma, quam à materia, tamen Angelicus Doctor melius explicatur de inclinatione, subsequente per rationem nostram siue in forma, siue in materia cui, inclinatio à prouisū est sepe mediū distinctum realiter ad consequentem sui boni, ut materiæ quantitas, & ipsa lenitas ad obtinendum

78

79

obtinendum formam substantialem, & centrum. Quare Bartholomæus Amicus tract. 5. Physicorum q. 7. dub. 1. n. 4. optime animaduertit, dum dicitur appetitus naturalis consequi formam, & orti à forma, significari nomine formæ essentiam cuiusque rei. Nam Aristoteles lib. 1. Physicorum textu 60. & lib. 7. Metaph. textu 51. nomine formæ insignit essentiam rei, ut idem Amicus obseruat tract. 6. q. dub. & n. 1.

80

Materia secundum se, & ut distincta ab omni dispositione accidentali appetit innatè formas substantiales, quia hæc sunt perfectio, & bonum debitum materiæ etiam consideratæ secundum suam præcificam entitatem. Et quidem in appetitu, quem conditionatus tendens habet ad formas substantiales radicatur appetitus ad dispositiones accidentales. Vbi notandum est primò, appetitum materiæ secundum se non esse ad formas substantiales in communi, sed ad singulas in particulari. Nam materia non recipit actualiter, nec recipere valet formas in communi, sed in particulari: Nihil quippe recipit, aut recipere potest, quod à parte rei non existat, aut existere valeat; quod autem existit, aut existere potest à parte rei, particulare, & determinatum est. Notandum est secundò, appetitum secundum se non esse ad omnes formas simul habendas; imò neque ad duas, si id est naturaliter impossibile. Habet ergo materia appetitum determinatum ad omnes formas non simul, & collectiue, sed seorsim, & diuisiue habendas.

81

Qui appetitus est efficax, & absolutus, æquiualens tamen appetitui elicito, disunctè confuso. Esse efficacem, probatur, quia materia fieret violentia, si omnis forma ei denegaretur. Esse absolutum, suadetur primò, quia potentia materiæ secundum se ad formas non est conditionata, sed absoluta. Ergo similiter appetitus non erit conditionatus, sed absolutus. Secundò, quia carentis appetitus ille esset conditionatus, & non absolutus, quatenus inclinaret in formam B. sub conditione destructionis formæ A. At non sic se habet res; tum quia destructio formæ A nequit esse conditio cum non præcedat conditionatum, quod est introductio formæ B. & cum destructio formæ A non attingatur à materia, siquidem eam non causat; conditio autem debet ratione aliqua attingi ab appetitu conditionato. Tum quia non est, cur Potius appetitus sit conditionatus respectu vnus formæ, quam alterius; cum ad omnes se extendat. Appeteret ergo simul formam B. sub conditione destructionis formæ A, & formam A sub conditione destructionis formæ B eademque forma esset simul conditio, & conditionatum. Tum quia potentia intellectus ad assensum, & dissensum, voluntatis ad amorem, & odium eiusdem obiecti, non est conditionata ad assensum sub conditione carentiæ dissensus; neque ad amorem sub conditione carentiæ odij, sed est absoluta ad assensum, & amorem, quos comitatur, vel subsequitur carentia dissensus, & odij; alioqui esset etiam conditionata ad dissensum sub conditione carentiæ assensus, & ad odium, sub conditione carentiæ amoris. Ergo multò minus erit conditionatus appetitus materiæ ad vnam formam sub conditione destructionis, seu carentiæ formæ alterius; cum assensus, & dissensus, amor, & odium eiusdem obiecti nequeat etiam diuinitus conuenire simul in intellectu & voluntate, secus duæ formæ substantiales in materia. Tum quia appetitus conditionatus transit in absolutum posita conditione. Ergo posita de-

structione formæ A, non inclinabit appetitus in illam vlla ratione. At materia secundum se appetitus est inuariabilis ad omnes formas. Tum denique, quia appetitus conditionatus attingeret aliqua ratione conditionem, quæ vel esset carentia formæ A, vel dispositiones ad formam B. Non primam conditionem ob dicta. Non secundam, cum & hoc pacto attingat formam A, & præterea redit quæstio, an materia appetat absolute, vel conditionatè dispositiones ad formas? Quare sicut teneris dicere, appetere absolute dispositiones ad formas, ita dicas, necesse est, appetere absolute substantiales formas. Et cum ex nulla suppositione designari possit forma, quæ præ alia sit necessaria, ut compleatur præcisè appetitus materiæ secundum se, fit, talem appetitum æquiuale re elicito disunctè confuso. Reuocentur in mentem, quæ in prælo diis ad Dialecticam, tradi solent de suppositione disunctè confusa, *Aliquis equus requiritur ad equitandum, ut distincta ab hac disunctiue determinata, aliquis homo currit, & facili negotio penetrabitur doctrina nunc indicata.*

82

Præfatus appetitus materiæ informis, habet se tum per modum amoris stricti; tum per modum desiderij; tum per modum gaudij. Et in primis habere se per modum amoris stricti, probatur primò, quia materia appetit formas, qua ratione sunt sibi bonæ, conuenientes, & debitæ naturaliter. Sed formæ secundum se, seu ut abstrahentes à præsentia, & absentia, sunt bonæ, conuenientes, ac debitæ naturaliter materiæ. Illas ergo appetit per modum amoris stricti. Consequentia rectitudo innotebit ex definitione amoris stricti edocta à S. Thoma 1. p. q. 20. art. 1. in corpore, & q. 34. art. 3. ad 1. nec non lib. 1. contra Gentes c. 90. ac 91. Maior probationem non exposcit. Fulcitur minor ex eo, quod formæ ut possibiles, seu secundum sua prædicata essentialia sunt bonæ, conuenientes, ac debitæ naturaliter materiæ; alioqui hæc non exigeret possibilitatem illarum. Secundò, nullum bonum potest esse obiectum desiderij nec gaudij eliciti, quod non valeat terminare strictum amorem elicitem. Ideo enim desideramus bonum, quod abesse nobis cognoscimus, quia illud amamus. Insignia sunt ad huius veritatis illustrationem verba illa Angelici Præceptoris 1. p. q. 20. art. 1. in corpore, *Amor naturaliter est primus actus voluntatis, & propter hoc omnes alij motus appetitui præsupponunt amorem, quasi primam radicem. Nullus enim desiderat nisi bonum amatum; neque aliquis gaudet nisi de bono amato. Vnde in quocumque est voluntas, oportet esse amorem. Qui, ut repetit idem S. Doctor in cap. 4. S. Dionysij de diuinis nominibus lect. 8. Est prima, & communis radix omnium appetituarum operationum.* Tunc sic: In materia datur appetitus innatus desiderij, & gaudij, ut postea videbitur. Ergo & amoris stricti. Nam appetitus innatus æmulari debet elicitem. Incius haud sum, nonnullos Theologos, ut Petrum de Arrubal Martinium Aluir, Valentinum de Herice, quos allegat, & sequitur nouissimè Franciscus Felix Scotita in tract. de voluntate Dei c. ac difficultate 2. contendere, Deum habere gaudium sui, non tamen amorem strictum. At tamen ideo per eos Deus non habet amorem sui strictum, quia non potest representari diuino intellectui increata bonitas, ut abstrahes ab absentia, & præsentia. Ob quæ etiam ratione videtur negadus in brutis amor strictus, quia scilicet nequeunt percipere obiecta cum ea abstractione. Sed bonitas formarum in ordine ad materiam potest à nobis cognosci ut præcindens ab

ab absentia, & presentia, ac secundum prædicata essentialia, quæ existentiam actualem non inuoluunt. Ergo potest à nobis considerari in materia respectu formarum sic conceptarum appetitus innatus per modum amoris stricti. Tertio, appetitus innatus nihil aliud est, quam naturalis capacitas, & proportio entitatis alicuius cum perfectione, quam exigit. Sed materia est capax formarum secundum se, & cum illis habet proportionem, ut cum perfectionibus, quas exigit. Ergo &c. Quarto, si materia duceretur cognitione, appeteret formas secundum se; sed id appetitur innatè ab inanimatis, quod appeteretur elicirè, si ducerentur cognitione. Vnde Aristoteles lib. 1. Rhetoricorum ad Theodetem cap. 6. inquit, *sit ergo bonum, quod sui ipsius gratia est appetendum, & id, cuius gratia aliud quiddam appetimus, & quod omnia appetunt, vel quæ sensum habet omnia, vel quæ intellectum habent, aut si haberent.* Confirmatur, formæ secundum se sunt bonum materiæ. Ergo in illas secundum se, & proinde instar amoris stricti hæc fertur, ne sit aliquis formarum status, cui in materia non respondeat suus appetitus innatus,

83 Transeo ad probandum in materia appetitum per modum desiderij. Et primò, si miraculosè priueretur omni forma, aliquam desiderare, constans est, ut notat Arriaga disp. 2. Physicorum n. 43. Certum deinde esse debet, materiam pro priori ad formam habere appetitum desiderij erga aliquam. Tum quia pareretur violentiam, si omnis forma substantialis ei denegaretur. Tum quia pro priori exigit aliquam formam, quæ exigentia, cum non sit rei habitæ, sed habendæ, concipitur à nobis per modum desiderij, non secus ac exigentia, quam respectu centri habet lapis pro priori ad obtentionem illius, & aqua respectu frigiditatis pro priori etiam ad eius consequitionem, censetur à nobis instar desiderij. Confirmari possit exemplo animæ rationalis, quæ si valeret ex natura rei operari pro priori ad vnionem cum materia appeteret eam elicirè per desiderij actum. Ergo pro tali priori appetit innatè appetit æquivalente actui elicito desiderij. Ergo similiter materia appetit vnionem ad formam. Sed exemplo litigioso non egemus. Operæ preteritum tamen erit desiderij appetitum in materialiter confirmare ad hominem contra nonnullos, qui si materia in vno instanti orberet diuinitus omni forma, admittunt, desideraturam pro priori eam formam, quam reciperet pro posteriori instantis sequentis. Ergo & nunc desiderabit formam, qua in instanti B, informatur, licet in A, ornata fuerit per aliam formam. Non enim oberit desiderio possessio formæ, ut nec oberit in casu Antecedentis, & utrobique ad desiderium præcessit in anteriori instanti carentia formæ expectatæ. Quod verò in casu Antecedentis præcesserit, omnium formarum carentia, est profus per accidens, nec nisi gratis dicitur, desiderio formæ habitæ officere ante habitum.

84 Esti autem verum sit, materiæ pro priori ad formam conuenire appetitum desiderij erga aliquam; addimus nihilominus, materiam pro priori instantis realis, quo obrinet aliquam formam, non desiderare determinatè, vel inefficaciter obtentam pro posteriori. Prima huius ratio est; materia non appetit determinatè, dispositiones ad formam ignis v. g. Ergo neque ipsam formam ignis, etiam cum disposita est vltimò ad illam, tam enim debet esse indifferens ad omnes formas substantiales, si consideretur secundum se, quam ad omnes accidenta-

les. Secunda ratio est; materia secundum se non exigit determinatè formam ignis. At appetitus innatus desiderij saltem efficacis consistit in exigentia, seu indigentia boni, ut colligitur ex Aristotele lib. 1. Physicorum cap. 9. textu 81. vbi ait formam non appetere se ipsam, quia non indiget suis; doceturque à S. Thoma lib. 1. Physicorum sect. 15. & S. Bonaventura in 4. dist. 49. art. 1. q. 2. compendiosè, ac scitè ait, *Duo sunt de ratione appetitus, scilicet conuenientia, & indigentia.* Ratio tertia est; appetitus determinatus ad formam igneam sufficienter ponitur ex parte agentis extrinseci, & dispositionum receptorum in materia. Ergo sine necessitate tenditur ad hanc; imò cum absurditate; alioqui ex parte materiæ ponendus esset appetitus, seu exigentia destructionis formæ, cui opponuntur dispositiones; alioqui etiam appetitus innatus desiderij distingueretur quoad rectum inadæquatè à materia, si quidem consisteret partialiter in ipsis dispositionibus; alioqui denique æquo iure dici posset, rationalem animum dispositum lumine gloriæ appetere innatè visionem beatam, si materiæ disposita calore appeteret innatè formam igneam.

85 Circa appetitum desiderij addimus vterius, materiam ut informatam determinatam formam, non desiderare alias: tum quia & ut informatæ per vniam formam sunt naturaliter impossibiles aliæ formæ; appetitus verò innatus nequit ferri in bonum impossibile naturaliter. Nam quod est naturaliter desperatum, appetitur inordinatè, & in casum. Tum quia materia gaudet de ea forma, quam actu possidet. Ergo non desiderat alias ut affecta per illam, alioqui appeteret destructionem eius, in qua complaceret; nam generatio aliquibus alterius erit corruptio possessæ formæ. Antecedens probabitur in n. 87. Tum quia negata quauis alia forma, non patietur violentiam materiæ, ut patitur aqua, si ab agente contrario priueretur aliquibus gradibus frigiditatis, quibus quia naturaliter carere potest, ideo absentes appetit. Et licet in materia affecta per vniam formam dari queant dispositiones ad aliam; tunc non materiæ, sed dispositiones desiderabunt aliam inefficaciter. Nam suppono esse dispositiones insufficientes ad introductionem alius formæ. Si enim sufficientes sint, non stabunt cum antiqua forma, sed pro posteriori illarum sequetur alia forma in eo instanti, quo sufficientes sint, quin in eo materia secundum se appetat determinatè, vel inefficaciter formam sequutam, ut dixi n. proximo. Quòd si neque in instanti, quo hæc introducitur, appetitur determinatè à materia secundum se, multò minus in antecedentibus.

86 Ex his sequitur, à materiæ ut informatæ per vniam formam ablegandum esse desiderium aliarum formarum imperfectiorum, & æquè perfectarum, item earum, quæ perfectiores sint. Harum tamen non est ablegandum desiderium à materia considerata secundum se. Nam cum appetitus naturalis nihil aliud sit penes S. Thomam in lectione præcitata, quam ordinatio aliquorum secundum propriam naturam in finem suum, non esset benè ordinatus a Deo cognoscente finem appetitus materiæ nisi tenderet propensiori inclinatione in maius bonum, seu in formas magis ipsam perficientes, & ornantes uti non benè se gereret cognoscentes finem, & se ad illum ordinans, nisi maiori inclinatione elicita afficeretur in maius bonum. Et quidè si ex eo constituitur appetitus innatus in materia ad formas, quia istæ sūt bonum illius connaturale, & non præcisè, quia materia est

est susceptiua formarum, quòd nobiliores istæ sint, conuenientioresque materiæ, eò magis in illas propendere debet. Neque hinc fit, materiam non appetere absolute omnes formas. Etenim stat optimè, eas sic appetere, vnamque magis, quam aliam: vti stat appetere elicite aliquem equum ad iter agendum sub disunctione, eumque magis, qui commodior sit. Neque item fit, materiam fore violentam sub forma imperfectiori, postulatamque eius destructionem, ut consequatur perfectiorem. Non enim hanc appetit, ut informatæ per illam, nec secundum se appetit efficaciter, sed inefficaciter, nec ut bonum simpliciter necessarium sibi, sed ad melius esse. Sic etiam animo rationali melior sit status separationis, quam coniunctionis ad materiam, in hoc statu violentus non est, quia ille alius non est simpliciter necessarius ad sui naturalem existentiam, & conseruationem.

87 Deuenio tandem ad probandum in materia appetitum per modum gaudij. Pro quo argumentor primò ex autoritate S. Thomæ 1. p. 19. art. 1. in corpore aientis, *Qualibet res ad suam formam naturalem hanc habet habitudinem, ut quando non habet ipsam, tendat in eam, & quando habet ipsam, quiescat in ea: & idem est de qualibet perfectione naturali, quod est bonum natura. & hac habitu ad bonum in rebus carentibus cognitione, vocatur appetitus naturalis.* Secundò, Gaudium sequitur possessionem, ac presentiam rei desideratæ. Sed materia desiderat formas, vti iam constitutum est. Ergo de earum possessione, & presentia gaudet. Tertio, si materia duceretur cognitione, gauderet possessione, ac presentia formæ, doleretque, si eà priuaretur postquam semel obtinuerit, nisi alià forma donaretur. Quarto, à simili, si quidem lapis quiescit, & gaudet innatè obtento centro, quod desiderabat. Nec dicas, materiam complacere solum in possessa à se forma sub conditione, quòd aliam non recipiat. Nam ex adductis rationibus, quod suadetur gaudium, debet esse absolutum, sicut est absolutum desiderium, quo expetitur forma ante possessionem; & cum hæc sit absoluta, non potest non esse absolutum gaudium respondens ipsi; sequereturque alioqui materiam nunquam lætari absolute in bono sufficiente sibi. Apparet etiam ex integro responso ad difficultatem propositam in titulo sectionis.

SECTIO III.

Repelluntur obiecta contra doctrinam superiorem.

88 Sparsum dicta in sectione præcedenti multis patent obiectionibus. Quare opus est, ut his occurramus. In primis contra appetitum per modum amoris stricti opponi potest primò. Materia nequit appetere formas sine inclinatione, & pondere in earum existentiam. Ergo nequit eas appetere per modum amoris stricti: hic enim tendit in bonum sine inclinatione; & pondere in eius existentiam. Secundò, materia non appetit formas nisi ut sibi conuenientes. Sed formæ ut abstrahentes ab absentia, & presentia non sunt illi conuenientes. Tertio, appetitus innatus sapit naturam eliciti appetitus concupiscentiæ. At hic fertur in bonum expetendo semper possessionem illius. Quarto, independenter ab operatione intellectus non dan-

tur formæ præcidentes ab absentia & presentia. Sed si quis appetitus constituitur in materia, debet esse independenter ab operatione intellectus, Quintò amor strictus est circa bonum abstrahens à possessione, & carentia. Sed forma vel est præfens materiæ, vel absens. Si præfens, gaudebit de illa. Si absens, afficietur illius desiderio. Ergo non relinquitur locus amoris stricto. Sextò, idemmet actus elicitus nequit simul esse amor strictus, desiderium, ac gaudium eiusdem obiecti. Ergo neque idemmet appetitus innatus materiæ potest concipi à nobis, ut simul amor strictus, desiderium, ac gaudium. Septimò, appetitus innatus est facultas rei; cui possessio boni conuenientis & est posterior & contingens. Sed possibilitas formarum neque est posterior, quam existentia materiæ, neque huic est contingens. Ergo in formarum possibilitatem nullo appetitu innato fertur materia.

89 Respondeo ad primum, negando Antecedens, materia enim in ordine ad formas ut possibiles, seu secundum prædicata essentialia potest considerari à nobis sine inclinatione, & pondere in earum existentiam. Ad secundum negando minorem, formæ enim secundum se sunt conuenientes materiæ. Ad tertium, non omnem appetitum innatum sapere conditionem eliciti appetitus concupiscentiæ, sed appetitum innatum, qui se habet per modum desiderij. Omitto, amorem strictum posse esse actum concupiscentiæ, ut de amore stricto visionis beatæ docet Petrus Hurtadus disp. 105 de tribus virtutibus Theologicis sect. 2. Ad quartum, independenter ab operatione intellectus dari formas ut possibiles, & in eas, ut sic ferri amorem strictum materiæ. Ad quintum, posse dari amorem strictum boni, quòd re ipsa sit præfens, quia in bonum re ipsa præfens potest tendi, secundum quod præcisè est possibile, similiter posse dari amorem strictum boni re ipsa absens, quia potest tendi in illud, secundum quod præcisè est possibile. Ad sextum negari potest antecedens: nam fortè nõ repugnat actus elicitos creatus, qui simul sit strictus amor, desiderium, & gaudium eiusdem obiecti, vel qui saltem sit strictus amor & gaudium sui, desiderium verò alterius obiecti. Quippe in se ut absentem nequeat ferri. Sed concessio antecedenti negatur consequentia; quia appetitus elicitus non potest noua constitutiua comparare; secus innatus. Qui sufficienter re, & nomine discriminetur ab elicito, eo quòd ex parte recti indistinctus sit realiter à natura appetente. Quo in sensu accipienda est indistinctio innari appetitus à potentia appetente, nec alium nos intendimus in num. 77. contra Ioannem Franciscum Mirandulanum lib. de appetitu materiæ cap. 8. Et hic scias appetitum innatum materiæ instar amoris stricti ad formarum possibilitatem constituendum ex parte obliqui per hanc; si materia non connectatur essentialiter cum ipsa. Rationem facile colliges ex dicendis circa appetitum desiderij; & gaudij. Ad septimum, Maiorem ut summum esse veram de innato appetitu instar desiderij.

90 Deinde aduersus appetitum materiæ per modum desiderij erga aliquam formam pro priori ad eam; quam actu obtinet, obiciet ex Arriaga disp. 2. Physicorum, num. 41. Non datur absentia formæ saltem pro posteriori. Appetitus autem desiderij debet tendere in bonum absens. Non benè, quia desiderio satis est, si tendat in bonum absens præcisè, sicut stricto amoris sufficit, quòd tendat in bonum abstrahens

abstrahens à præsentia, & absentia, licet à parte rei bonum habeat præsentiam. Hinc stat optimè desiderari elicite bonum realiter præsens, quia potest repræsentari ut absens. Sic sæpe in eodem instanti, quo fundimus ad Deum preces pro obtinendo aliquo beneficio desiderato, obtinemus illud, uti obtinemus gratiam habituales in eodem instanti, quo eam promeremur. Replicabis, desiderium pendet essentialiter ab absentia desiderari; sed materia non pendet essentialiter ab absentia formæ. Ergo illius non habet desiderium, Respondetur appetitum materiæ per modum desiderij pendere essentialiter ab absentia formæ; non tamen ipsam materiam secundum se, quia appetitus ille non constituitur ex sola entitate materiæ, sed etiã in obliquo ex absentia formæ. Ex quo fit, non defecturam materiam, adueniente forma & licet possit concedi hac adueniente deficere appetitum desiderij, potest idem non incongruè negari, quia appetitus desiderij non exigit absentiam realem desiderari coexistentem sibi, sed vel realem, vel præcisivam rei, siue præteritæ, siue futuræ; multoties enim datur desiderium elicatum rei consecutæ medio illo desiderio, quod cum sit efficax, debet saltem posse coniungi cum imperata consecutione boni desiderari. Inquis ergo Beatus poterit habere desiderium vnionis beatæ, cum ei possit repræsentari visio ut absens præcisivè pro aliquo signo instantis realis, quo illam possidet. Dico, talem modum repræsentandi bonum ut absens præcisivè esse imperfectum, ideoque non dari in Beato; non tamen repugnare ipsi; & casu quo daretur, esset sine angore, & timore, quemadmodum de factis est desiderium continuatæ beatitudinis, adstructum in Beato à non indoctis Theologis. Infertur ex dictis, impossibile esse in Deo desiderium suæ bonitatis; hæc namque proponi nequit intellectui diuino, ut absens præcisivè; quicquid sit, an queat proponi ut obiectum amoris stricti. Obiicies rursus naturæ prioritas, quæ est in materiæ respectu formæ, non sufficit ad priuationem formæ. Ergo neque sufficit ad absentiam, quam requirit appetitus innatus per modum desiderij; Antecedens stabilitur latè in Exercit. 6. sect. 7. Vnde eo admisso distinguo consequens, non sufficit ad absentiam physicam, quæ non requirit appetitus ille, concedo; non sufficit ad absentiam intentionalem, vel quasi intentionalem metaphoricè, qua contentus est ille appetitus, nego. Itaque ut ad appetitum desiderij elicatum, sit absentia intentionalis in bono desiderato, siue simul detur, siue non detur absentia physica; sic ad appetitum innatum instar desiderij, sit erit absentia quasi intentionalis metaphoricè, quæ nihil aliud est, quam carentia præcisivæ formæ reputata à nobis in ordine ad appetitum innatum desiderij, ac si esset carentia priuatiua, cum tamen reuera non sit, nec possit esse, quia priuatio formæ nequit physicè, & in se coexistere ipsi formæ pro toto instanti reali, & proinde nequit physicè, & in se existere pro priori signo naturæ instantis realis, ut indicato loco copiosè ostēderit. Quapropter cum priuatio formæ postulet absentiam physicam formæ, non sic appetitus innatus desiderij, non sufficit ad priuationem ea naturæ prioritas, quæ ad desiderium sufficit in materia.

91

Obiicies deinceps, quamuis non requiratur talis absentia boni pro instanti desiderij eliciti, quia possibile est, Deum tibi reuelare, quod collaturus sit gratiam pro instanti, quo eam desideras; at ne-

cessaria est saltem pro instanti antecedenti. Ergo idem eueniet in desiderio innato. Perperam itaque assertum à nobis est vniuersim, ad hoc sufficere præcisivam absentiam. Nego posteriorem Antecedentis partem; nam Angelo, qui desideraret gratiam in primo suæ creationis instanti potuisset Deus manifestare donationem gratiæ faciendam ipsi pro posteriori signo instantis eiusdem. Et ut omnem tergiversationem præpediam, Angelo producto in æternitate à parte ante (neque enim id repugnat,) & exoptanti gratiam pro priori signo æternitatis, posset Deus intimare eius collationem pro posteriori: tunc autem absentia sola præcisivæ gratiæ sufficeret ad desiderium elicatum, quia neque in se, neque in Angelo præcisivè posset absentia, seu carentia. Ex quo fit, realem absentiam boni pro instanti præcedenti habere se per accidens ad desiderium elicatum, & ad innatum præsens. De quo puncto rursus in n. 95. Exercit. 6. Oppones denique, nemo expetit elicite id, quo iam potitur siue formaliter, siue æquialiter. Quare ad obiectum eliciti desiderij requiritur contingentia in bono obtinendo, nec desiderari illud potest, quod aut prius supponitur possessum, aut posterius possidetur absque contingentia. Ergo ingenito appetitu instar desiderij eliciti non expetet materia aliquam formam pro priori ad eam, qua informatur actualiter, quia absque contingentia, seu cum necessitate naturali subsequitur possessio alicuius formæ, ideoque pro priori datur æquialenter aliqua. Occuro dicens, sufficere ad appetitum desiderij elicatum, & ad innatum, qui eum referat, si pro signis, in quibus dantur, aut considerantur, sit præcisivè absens bonum, quin huius possessio realis, formalis, vel æquialens ob sit subsequatur in aliis signis. P. Ripalda, cuius est potissima obiectio in disp. 9. de ente supernaturali sect. 4. n. 23. audit apud quosdam, ut minus sibi coherens, cum ibidem doceat, appetitum innatum esse connexionem essentialem, & ordinem transcendentem ad boni in alterius potestate constituti possibilitatem. Ergo si quidem boni appetiti possibilitas non sit contingens appetenti innatè, traditur inconsequenter à Ripalda conditio contingentia. Verum tamen is Author requirit contingentiam in existentia, non autem in boni possibilitate, quam non appeti, sed per se supponi ab innatè appetente exprimit satis clarè. Non igitur inconsequenter procedit. Censeo tamen, discurrere minus verè; nam si boni possibilitas exigitur essentialiter, sic etiam appetetur; & ad appetitum satis esset connectio naturalis cum existentia boni.

92

Uterius pro appetitu determinato desiderij in materiæ erga formam particularem consequentiam in signo posteriori arguunt Recentiores aliqui primo, indifferentia materiæ secundum se ad formas appetit conditionatè, ut si determinetur ad formam ignis v.g. mediis dispositionibus caloris, datur sibi forma ignis. Sed materia vltimò disposita per calorem est iam determinata ab illo. Ergo tunc absolute efficaciter appetit formam ignis. Secundo, ad bonam vniuersi gubernationem, (quam efficaciter appetit materia) spectat, ut materia vltimò disposita ad ignis formam detur hæc. Tertio, agens habet appetitum determinatum, & efficacem formæ, ad quam vltimò disposuit materiam. Ergo in ista respondet appetitus determinatus, & efficax talis formæ, cum enim habeat appetitum formæ alicuius, & introductis vltimis dispositionibus ad formam ignis destruenda sit naturaliter necessa-

necessaria forma ligni, aliæque distincta à forma ignis nequeat naturaliter succedere, videtur hanc determinatè, & efficaciterque appeti à materia ex suppositione, quod vltimò sit disposita ad eam.

93

Rationes hæc vno enervantur verbo, scilicet dicendo, appetitum determinatum, & efficacem formæ ignis non se tenere ex parte materiæ, sed ex parte dispositionum ad formam igneam; sicut exigentia destructionis formæ ligneæ, non se tenet ex parte materiæ, sed ex parte dispositionum earundem. Loquor de forma ignea quoad speciem; nam neque ex parte dispositionum datur appetitus determinatus huius formæ ignis præ alia contenta intra eandem speciem; siquidem determinatio ad hanc formam præ alia proueniat à Deo applicante suam omnipotentiam solummodò ad formam A, v.g. quæ potuit esse iam corrupta vel existens in alia numero materia, vel potuit eius productio impediri ex mero libito diuino. Urgebis, materia disposita calore patietur violentiam, si ei negetur forma ignis. Respondeo, non materiam, sed calorem passurum violentiam, dummodò materiæ omnis alia forma non negetur, eius enim exigentia efficaciter satis sit qualibet concessa. Quod si calor expellatur à materia, non patietur propriè violentiam; hæc namque sit rei existenti, non verò destructæ. Instabis, formæ viuentes producuntur sæpe sæpius à Deo ut Authore naturæ ob exigentiam materiæ vltimò dispositæ ad illas, quin vltimò sit naturale agens, quod illas possit producere, ac proinde quod illas exigit, & appetat innatè. Aio, tunc ex parte materiæ dari appetitum efficacem alicuius formæ siue animatæ, siue inanimatæ; appetitum autem formæ animatæ dari tantum ex parte dispositionum ad eam. Vbi animaduertum cupio, licet semper, ac productur in rerum natura aliquis effectus naturalis, interueniat appetitus innatus, & exigentia illius, tamen non debere interuenire ex parte cuiuslibet partem, sed collectionis omnium. Constat id in pluribus causis inadaquatæ. Aer est materialis causa lucis, & aqua caloris, quin appetant innatè lucem, & calorem; aliter patenter violentiam, quando priuarentur his accidentibus. Voluntas creata non appetit innatè actionem peccaminosam, nec intellectus erroneam; nec potentia diuina influit physicè in actus prauæ entitatem materiale abique propensione in illius existentiam, sed potius in carentiam. Neque satis est transcendentalis ordo cuiuslibet causæ ad effectum. Nam cum is ordo (si admitratur) sit solum ad possibilitatem effectus, tantum sequitur appetitus innatus erga ipsam. Præterea, adstructo in materia appetitu desiderij pro priori, ponendus est appetitus determinatus, & efficacem formæ, quæ pro posteriori sequitur, & ad quam est disposita materia pro eo priori, præsertim cum formam esse præsentem, non obster desiderio, quod sit causa, & ratio præsentia, quodque in formæ consequentem inclinatur ut causa prosequens illam. Non video qua necessitate vnum inferatur ex alio; sed ut summum dispositiones appetere determinatè, ac efficaciter speciem formæ pro posteriori introductæ. Ipsi aduersarij fatentur, indiuiduam formam pro posteriori sequuntur non appeti determinatè, & efficaciter à

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

materia. Si ergo appetitus desiderij in materia pro priori non sufficit ad ponendum appetitum determinatum, & efficacem indiuiduæ formæ introductæ pro posteriori, putandum pariter est, non sufficere ad constituendum appetitum, qui feratur determinatè, & efficaciter in speciem formæ pro posteriori existentis, etsi desiderio vltimò non officiat præsentia formæ.

94

Præterea in fauorem desiderij aliarum formarum habiti à materia ut informata per vnam, argumentabitur nonnemo, materia in hoc instanti appetit sui conseruationem pro sequentibus; sed conseruatio materiæ licet possit naturaliter stare sine hac, vel illa forma determinatè, non tamen sine aliqua. Ergo materia in hoc instanti, in quo informatur per formam determinatam, & ut informata per eam, adhuc appetet inderminatè aliquam formam. Respondeo, materiam, quæ in hoc instanti afficitur forma ligneæ verbi gratia desiderare aliquam formam, siue ligneam, siue alterius speciei; sed tamen ut informatam per formam ligneam non desiderare vllam aliam; quia ad explendum suæ conseruationis appetitum sat est forma ligneæ, qua actu afficitur. Inquis, ergo in hoc instanti desiderabit aliam formam, sub conditione saltem quod deperdat ligneam. Nam purificata hæc conditio non conseruaretur naturaliter, si alia forma non communicaretur ipsi. Quæuis autem entitas desiderat id, quod est naturaliter necessarium ad sui permanentiam. Iam dixi in n. 81. appetitum materiæ, etsi inderminatè ad hanc, vel illam formam, non esse conditionatum, sed absolutum. Vnde materia desiderabit absolute sui conseruationem sub quacumque forma, per accidens erit in ordine ad desiderium materiæ ea conditio amissionis formæ ligneæ, sicut in ordine ad veritatem huius propositionis, *Aliquis oculis, & non dexter requiritur ad videndum*, per accidens est, quod sinister non requiratur. Et quidem si materia non desideraret absolute omnes formas, sed formam igneam v.g. sub conditione, quod amittat ligneam, quam actu habet, fieret, hanc non desiderari à materia; cuius oppositum volunt Aduersarij. Sequela probatur exemplo petentis nummos sub conditione, quod sibi deficiant vestes; non enim is desiderat defectum vestium, sed solum nummos sub ea conditione. Secus effectus si desideraret absolute inderminatè vel nummos, vel defectum vestium. Fieret etiam, destructionem formæ ligneæ debere esse aliquatenus rationem introductionis formæ ignis contra vulgare proverbium, *Generatio vnius est corruptio alterius*; Et contra regulam, quam Deus seruat ut Author naturæ negans ceteras formas, quia vnam largitur. Secunda hæc sequela probatur exemplo promittentis peregrinationem ad limina Apostolorum, si periculum mortis euadat, nam liberatio à periculo est ratio ad eundem limina Apostolorum. Et vniuersim conditionatum debet aliquatenus oriri ab eo, quod assumitur ut conditio. Sed insistes adhuc, Materia connectitur naturaliter cum hac forma sub conditione, quod reliquæ denegentur ei; nam sub tali conditione miraculum procul dubio esset, si hanc formam determinatam Deus non concederet, & materia ipsa, si duceretur cognitione, appeteret elicite hanc formam sub tali conditione. Igitur in materia agnoscendus est innatus aliquis appetitus conditionatus. Respondeo ralem conditionem esse

K

esse

esse miraculosam respectu materiæ affectæ forma corruptibili; ideoque appetitum innatum materiæ non ferri in formam hanc sub conditione quod reliquæ denegentur, quemadmodum si formæ corruptæ reproductio sit miraculosa, alienum erit à materia ipsam efficaciter appetere etiam sub conditione, quod Deus decreuisset concurrere ad eam; nec materia, si duceretur cognitione, tenderet in eam appetitu elicitu efficaci naturali; qui solus consideratus conditionate ex parte rerum cognitione carentium est signum innati appetitus efficaci; nam elicitus inefficax naturalis competere potest nobis erga dona supernaturalia superantia efficacem nostrum appetitum elicitum efficacem, sed non conferentem in salutem æternam, inficianturque simul in nobis appetitum efficacem, & inefficacem innatum illorum, tenentur dicere, appetitum elicitum, efficacem naturalem non esse certum lignum innati appetitus illius. Rursus respondeo in ordine ad appetitum innatum materiæ secundum se esse per accidens conditionem appositam in argumento, ut paulò antea declaravi, loquens de simili alia conditione.

96

Ad hæc: contra defectum desiderij in materia ut informata per vnâ formam erga alias siue imperfectiores, siue æquè perfectas, siue perfectiores insurges primò, materia informata per formam ligneam, aut viuentem sæpe disposita est inchoatè ad igneam, aut cadauericam, & sæpe magis ad ligneam; quàm ad quamcumque aliam formam. Ergo igneam tunc appetit, & magis, quàm aliam formam, cuius ex se capax est, quin ad illam sit vllatenus disposita, vel non tantumdem ac ad igneam. Probatur consequentia, quia dispositio aliqualis ad formam non potest non esse aliqualis determinatio ad formam, aliqualisque cum ea connexio; & maior dispositio non potest non esse maior determinatio, atque connexio. Appetitus innatus materiæ consistit in determinatione ad formam, & connexionem naturali cum ipsa. Ergo &c. Respondeo, non materiam secundum se, sed dispositiones desiderare inefficaciter formam, ad quam vltimò non præparant materiam, hisdemque competere, & non materiæ ut magis desiderant formam, ad quam magis præparant. Nam materia secundum se indifferens est, & indeterminata ad quamuis formam. Quòd si eam, ad quam est vltimò disposita, & quam actu habet, non desiderat determinatè, vel inefficaciter, etsi maiorem determinationem, & connexionem cum ipsa videatur fortiri, desiderabit multò minus illam, ad quam non est vltimò disposita, quamque actu non habet. Insurges secundò, perfectior forma est maius bonum materiæ, quàm imperfectior. Ergo materia inter formas sibi naturaliter possibiles, ad quas disposita non est, dum actu fruatur forma lignea v.g. desiderabit vnâ, & magis eam, quæ sit perfectior. Verùm ex antecedenti æquè inferre posses contra te, materiam magis desiderare perfectiorem formam, cui actu non est vnita, quàm imperfectiorem, cui actu est vnita; & præterea magis desiderare perfectiorem formam, ad quam nullatenus est disposita, quàm imperfectiorem, ad quam aliquatenus est disposita. Quare neganda est consequentia, eo quod materiæ ut informata per formam ligneam sit naturaliter impossibilis quæuis alia for-

ma perfectior inter possibiles absolutè. Dices; si materia desideret inefficaciter perfectiorem formam inter absolutè possibiles, & abientes, enervem esse nostram rationem. Contra, tum quia absurdi speciem præse fert, materiam respectu eiusdemmet formæ perfectioris habere desiderium efficacem, & inefficacem, licet efficacem competere materiæ secundum se, & inefficacem conueniret ipsi ut informata per formam ligneam. Tum quia desiderium innatum nequit importare conditionem, sub qua impossibile sit obiectum, & bonum desideratum. Aut sub conditione materiæ informata per formam ligneam impossibilis est naturaliter ad prior formam perfectioris. Ergo huius desiderium innatum in materia importans per se talem conditionem est implicatorium. Scripsi *Importans per se*, ne mihi aliquis obiciat desiderium innatum, quod datur in dispositionibus in sufficientibus ad formam introductionem, quodque inefficaciter fertur in formam. Etenim istud desiderium non importat per se conditionem sub qua impossibile sit naturaliter formæ introductio. Insurges tertio, forma quæuis est bonum materiæ. Ergo hæc non solum desiderabit formam magis perfectam, dum est informata per minus perfectam; sed etiam desiderabit minus perfectam, dum est informata per magis perfectam. Confirmabis exinde, quòd possessio formæ perfectioris non possit tollere à materia desiderium imperfectioris, siquidem hoc desiderium sit identificatum cum materia. Respondeo, formam imperfectiorè esse bonum naturaliter impossibile materiæ, ut habenti perfectiorem, ideoque à materia in tali statu non desiderari, uti per te non desideratur forma corrupta, quia esto sit bonum materiæ, tamen est bonum naturaliter impossibile. Ad confirmationem dico, desiderium ingenitum materiæ semper perseuerare, & manere simul cum ipsa; quæ nunquam habuit vel conditionatum subiectiuè desiderium formæ imperfectioris casu quo ornaretur perfectiori. Sunt, qui amandent à materia informata per formam perfectiorem desiderium imperfectioris, quia hæc comparatione illius est mala; & quia aliqui animus rationalis in separationis statu appeteret innatè statum coniunctionis ad corpus; quia aliqui etiam humanitas Christi Domini subsistens per increatam verbi diuini subsistentiam, desideraret innatè creatam, & humanam subsistentiam; nam coniunctionis status est bonum naturale animi, etsi minus bonum, quàm status separationis; & subsistentia creata, ac humana est item bonum naturale Humanitatis, etsi multò minus bonum, quàm subsistentia increata diuini verbi, quæ est bonum supernaturale, & infinitum eiusdem non habentis *quo attolleretur alius*, ut fatetur S. Augustinus lib. de prædestinatione sanctorum cap. 15. Sed priori rationi occurrit Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 22. sect. 2. n. 9. & tam hic Author, quàm grauissimi alij non verentur admittere vtramque illam sequelam. Insurges quartò, ex amore boni nascitur desiderium illius, quando est absens. Sed materia pro priori ad omnem formam amat strictè quamcumque. Ergo pro posteriori, in quo obtinet formam ligneam; & caret ignea, desiderabit hanc. Respondeo orti ex amore desiderium boni, quando bonum est absens, & aliunde non interuenit aliud, quo fatietur amans. Etsi autem materia, dum ornatur forma lignea, careat ignea; at per illà sufficienter expletur.

In

Insurges quinto, materia sublunaris afficitur amissibiliter à forma, sicque hanc recipit, & appetit. Ergo quando est sub vnâ forma appetit aliam quamcumque. Concedo consequentiam de materia sublunari secundum se, & specificatiuè; nego autem de ea reduplicatiuè, & ut affecta per vnâ formam. Solet in secundo sensu materia dici adultera, sed ex falso testimonio. Fortan sic dicitur ex inde præcisè, quod vnita cum vnâ forma admittit dispositiones ad aliam.

96

Super aduersus maius desiderium materiæ secundum se erga formas perfectiores obicitur primò, materia non discernit inter formas perfectiores, & imperfectiores, nec inter maius, & minus bonum suum, ut potè quæ cognoscitiua non sit. Ergo non potest desiderare magis eam formam, quæ nobilior sit, & melior sibi. Secundò, materia non desiderat efficaciter perfectiorem formam. Ergo neque inefficaciter eam desiderat magis, quàm imperfectiorem. Tertio Appetitus, qui sit innatus, debet ferri efficaciter in suum obiectum; alioqui deesset ratio inficiandi in materia appetitum innatum inefficacem erga formas corruptas, adhuc supposita impossibili naturali reproductio ipsarum, deiceret etiam ratio ad negandum in natura Angelica, & humana inefficacem appetitum innatum erga dona supernaturalia; ideo enim neuter communiter admittitur, quia supponitur appetitum, si sit innatus, non esse efficacem; & efficacem nequit tendere in obiectum impossibile naturaliter, uti est reproducenda forma, & donum supernaturale. Quam conditionem non haberet appetitus innatus ut inefficax, siquidem elicitus ut inefficax terminari queat ad obiectum naturaliter impossibile. Quarto, materia non desiderat vel inefficaciter perfectissimam formam. Ergo ex duabus inæqualiter perfectis non desiderabit inefficaciter perfectiorem. Quintò, materia solummodò desiderat suum complementum substantiale, sed hoc obinetur per quamcumque formam. Ergo ex æquo quamcumque desiderat. Prima obiectio aut nihil probat, aut probat, materiam non desiderare formas ut bonum suum, cum non discernat inter bonum & malum. Reuera nihil probat, nam sicut desiderium formarum in materia est huius ad illas ingenita à Deo Author naturæ inclinatio, & ordinatio passiuæ tamquam ad bonum suum, quin ex parte materiæ præluceat discretio inter bonum, & malum; etsi ex parte Dei destinantis detur cognitio, & volitio boni, ad quod tanquam ad finem destinatur materiam, de quo pulchrè Didacus Ruiz disp. 1. de voluntate Dei sect. 2. num. 22. ita maius desiderium erga formam perfectiorem erit maior inclinatio, & ordinatio passiuæ ad eam ut sibi magis consentaneam, quin obstat defectus præuæ discretionis ex parte materiæ. Ad secundam obiectio nem respondeo, desiderium efficacem determinatum erga formam perfectiorem non stare cum indifferentiâ materiæ ad existendum simpliciter habita quacumque forma; stare verò desiderium inefficax, quod maius sit. Et in nobis passim contingit, ut per appetitum elicitum non desideremus efficaciter determinatè bonum maius, licet illud minori præferamus, proindeque inefficaciter appetamus magis. Ad tertiam dico, non omnem appetitum innatum debere esse efficacem, licet omnis debeat ferri in obiectum naturaliter possibile appetenti: quam ob causam

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

negatur communiter in materia, & in natura tam Angelica, quàm Humana appetitus innatus, non tantum efficax, sed etiam inefficax ad formarum reproductio nem, si sit naturaliter impossibilis, & ad dona supernaturalia. Neque ad appetitum innatum est transferendum quicquid in elicitu inuenitur. Recole num. 94. & expecta 97. sequentem; scitoque, nonnullos non vereri concedere appetitum innatum inefficacem erga bonum impossibile ex natura rei. Ad quartam dico, repugnare formam perfectissimam, seu vltra quam non sit possibilis alia, & alia perfectior: mirumque propterea non esse, si erga illam non conueniat materiæ appetitus innatus, qui solum potest ferri in bonum possibile, & possibile connaturaliter. Aut non repugnat, sed possibilis est etiam naturaliter vnâ forma perfectior, quàm alia, ideoque materia poterit, & debet inefficaciter appetere magis eam, quæ perfectior est. Ad quintam respondeo, materiam desiderare suum complementum substantiale per formam; sed desiderare magis illud complementum, quod obinetur per formam perfectiorem, quia si materia duceretur cognitione, & proponeretur eligenda vel sola forma imperfectior, vel sola perfectior, deberet ex regulis prudentiæ eligere, & præhabere hanc appetitiuè. Replicabis, maior perfectio formæ amissibilis est per accidens ad materiam sublunarem, ad eiusque proinde appetitum. Sed contra, quia materia respicit per se à parte rei maiorem illam perfectionem, & non præcisè rationem formæ amissibilis.

97

Postremò, contra appetitum materiæ per modum gaudij restant superandæ difficultates nonnullæ. Prima, materia non desiderat determinatè formam Empyream v.g. Ergo neque de ea determinatè gaudebit. Nego consequentiam à paritate gaudij elicitu de bono determinato, quod tamen non debet semper esse desideratum determinatè. Secunda, materia pro priori ad formam Empyream desiderat eam indeterminate. Ergo nequit pro posteriori gaudere: nam desiderium, & gaudium eiusdem obiecti non valent in eodem instanti simultaneè existere. Hanc etiam consequentiam nego à paritate præfati appetitus elicitu; possunt enim in eodem instanti componi desiderium, & gaudium elicitum eiusdem boni, si pro aliquo signo cognoscatur illud bonum ut absens præcisè, & pro alio ut præsens. Tertia, gaudium est de bono, quod supponitur existens in se realiter ante ipsum gaudium. Sed forma non sic supponitur existens ante appetitum materiæ. Ergo, &c. Respondeo, falsam esse maiorem, ut de actu creato, qui supra se reflectens gaudeat de seipso sentiunt multi; sed omiſſa ancipiti opinione, falsitas maioris patet in gaudio Dei de sua existentia. Solum ergo opus est ad gaudium, ut bonum in quod tendit, supponatur præcognitum secundum se aut ut existens pro aliquo naturæ signo formali, aut virtuali siue antecedenti, siue subsequenti cognitionem. Vnde cum possessio formæ non distinguatur adæquatè ab innato materiæ gaudio, non debet supponi ad hoc: quemadmodum non debet supponi possessio ad gaudium elicitum, quando hoc est indistinctum ab illa determinante ad ipsum, quasi in genere causæ formalis. Quarta, appetitus materiæ est necessarius: habere autem formam Empyream est contingens.

K 2 ac

ac proinde & gaudere de illa, si habeat appetitum per modum gaudij, cum illam possidet. Respondeo appetitum per modum gaudij constitutum ex entitate materiæ in recto, tum ex possessione formæ in obliquo. Quare appetitus erit necessarius ex parte recti, & contingens ex parte obliqui. Nec obstabit, appetitum gaudij esse in ordine ad formam, ne constituarur ex possessione formæ non enim est nisi ex parte recti in ordine ad illam. Neque constitui ex formæ possessione impedit, ut dicatur potius gaudium materiæ, quam possessionis. Siquidem principalis, & in recto constituitur ex materia; ideoque potius erit gaudium huius, quam illius. Aduerte, gaudium innatum non ex forma, sed ex ipsius possessione, quæ est quid distinctum à forma, constituitur, proindeque non constitui etiam partialiter ex suo obiecto: nam obiectum gaudij non est possessio, sed forma, sicut obiectum desiderij innati non est absentia formæ, sed forma ipsa, quæ quidem desideratur, & non absentia, quin potius hæc vitari cupitur. Dices, gaudium elicatum non constituitur ex possessione etiam boni. Ergo neque innatum. Si de gaudio omni elicitio loquaris, verum non est antecedens; cum gaudium, quo Deus complacet in suo gaudio, constituarur essentialiter ex obiecto, quod recipit. Si de creato, aïo, illud per suam entitatem supponere possessionem obiecti saltem in esse cognito; quia entitas talis actus pendet à cognitione possessionis obiecti. Vnde per seipsum solum poterit participare rationem gaudij. At entitas materiæ non pendet à possessione formæ, quare per se ipsam solum nequit esse gaudium; sed debet constitui in ratione gaudens per possessionem formæ, quin sufficiat possessionem esse connotatum extrinsecum, aut conditionem sine qua non. Hoc idem discrimen, seruata proportionem, applicandum est desiderio materiæ, quod constituarur ex absentia præcisiuè, vel reali formæ, cum tamen desiderium elicatum non constituarur ex absentia desideratæ rei. Tu ipse teneris cognoscere aliquod discrimen inter appetitum innatum, & inter elicatum creatum quoad vtriusque constitutiuam, quando quidem elicatum distinguas, non verò innatum à potentia appetente, & quandoquidem fatearis, appetitum elicatum posse esse directè appetitum sui, si actus creatæ voluntatis reflectere supra se queant; neque autem appetitum innatum posse directè esse appetitum sui. Dixi, *directè*, nam indirectè materiam se amare, dum amat formam ut bonum sui, & dum conseruationem sui affectat, videtur manifestum. Est & aliud discrimen non prætereundum videlicet, quòd elicatus tendere queat in bonum verum, vel apparens; aut innatus ferri debet in bonum verum. Vterius appetitus ille, dum est inefficax, potest ferri iuxta plures in bonum, quod cognoscitur ut impossibile absolutè; sed sub conditione, quod possibile esset: porrò autem hic appetitus debet tendere, siue dum est efficax, siue dum est inefficax, in bonum naturaliter possibile, absolutè independenterque à conditione impossibili.

98

Vehementer timeo, ne hinc aliquis arma in me arripiat. Nam si inter appetitum innatum, & inter elicatum tam multiplex est, & varium discrimen, ut quid tanto veriorum apparatu transfusi ad appetitum innatum modos tendendi, instar amoris stricti, desiderij, & gaudij proprios

appetitus eliciti? Quod si id mihi licet, fas etiam erit attribuere materiæ strictum odium carentiæ formarum abstrahentis ab absentia, & presentia, fugam ab ipsarum absentia, & mistitiam de eadem absentia. Respondeo, non alio iure traductos à me ad appetitum innatum modos tendendi instar amoris stricti, desiderij, & gaudij, quam eo, quo nomen appetitus transfertur communiter ad inclinationem, & propensionem materiæ erga formas; ut bonum sibi proportionatum, & conueniens naturaliter. Quare sicut metaphoricè tantum conuenit inclinationi materiæ nomen appetitus, ita eiusdem appetitus innato competent metaphoricè tantum modi illi tendendi; & in isto sensu à me vsurpantur, ut & à S. Augustino lib. 11. de Ciuitate Dei cap. 28. vbi agens de propensione rerum inanimatarum in suum bonum scribit quæ sequuntur, *Si arbores essemus, nihil quidem sentiente motu amare possemus; verumtamen id quasi appetere videremur, quòd feracius essemus, vberiusque fructuosa. Si essemus lapides, aut ventus, aut flamma, vel quid eiusmodi, sine vilo quidem sensu, atque vita, non tamen nobis desset nostrorum locorum, atque ordinis appetitus; nam velut amores corporum momenta sunt ponderum, siue deorsum grauitate, siue sursum leuitate nitantur. Ita enim corpus pondere, sicut animus amore fertur, quocumque fertur. Idem S. Doctor lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 17. ait, *Habet iste natura vltimissimus cursus naturales leges suas, secundum quas & spiritus vita, qui creatus est, habet quosdam appetitus suos quodammodo, quos etiam mala voluntas non possit excedere.* Diuinus ille Hispanus, & Antistes Segobiensis S. Hierotheus apud S. Dionysium cap. 4. de diuinis nominibus §. 15. extendit amoris nomen ad inclinationem naturalem, qua res inanimis fertur in aliud tanquam sibi conueniens. Sicibi obseruat S. Thomas lect. 12. Hinc neque in nomine appetitus, neque in modis illis tendendi, dum de materia est sermo ob stare debet quod S. Iustinus Martyr obseruat contra Aristotelem, & contra ipsius sententiam de appetitu materiæ. *Appetere* (inquit S. Iustinus) *& concupiscere eum est, quod est animo præditum.* Non, inquam, ob stare debet, nam appetere metaphoricè vno ex illis modis, vel omnibus simul tribuitur satis congruenter materiæ, aliis que rebus in animatis. Quod optimè explicatur à S. Thoma 1 p. q. 19. art. 1. in corpore verbis iam supra datis, & q. 22. de voluntate art. 1. item sect. 15. ad lib. 1. Physicorum; & in hoc vltimo loco respondet Auicennæ calumnianti lib. 2. sufficientiæ nomen appetitus translatum ad inclinationem naturalem. Imitatus est Auicennam Scaliger Exercit. 61. contra Cardanum n. 1. tam in improbanda voce, quam in neganda propensione materiæ ad formas per eam vocem significata. Vterque tamen in vtroque audiendus non est. Ad id, quod additur de materiæ odio &c. dico, non aded esse in vsu accommodare eos actus materiæ per tropum; & metaphoram ex actibus elicitis auersionis desumptam; sed nihilominus non videri reprehensione dignum, qui aptaret; non secus ac creaturis inanimatis tribuitur nolitio, & genitus à S. Paulo in Epistola ad Rom. cap. 8. v. 20. & 22. ob defectum, & interitum, cui subiectæ sunt, *Vanitati creatura subiecta est non volens, &c. Omnis creatura ingemiscit, &c.* ait Apostolus. *Quod quidem,* (subiungit S. Thomas in commentario) *si intelligatur de creatura sensibili habet difficultatem.**

Primum

Primum quidem quantum ad hoc, quòd dicit, Ingemiscit, hoc enim conuenire videtur non nisi creatura rationali. Sed potest exponi ut id, quòd dicit, Ingemiscit, idem sit quòd dicit, Non volens, in illis enim ingemiscimus, que nostra voluntati repugnant. Sic ergo in quantum defectus creatura sensibili sunt contra naturalem appetitum particularis nature, dicitur ipsa creatura sensibilis ingemiscere. Hactenus S. Thom.

Appendix de appetitu innato materiæ ad formas corruptas.

99

NE desideret quis intam plena de appetitu tractatione celebrem hanc difficultatem, decreui eam non præterire intactam, & quæ de ipsa ad notabo deseruiant ad maiorem lucem præcedentium, in quibus appetitus materiæ erga formas corruptas occurrit non semel. Itaque dico primò, si materia ex se non habeat virtutem naturalem ad iterum recipiendas formas corruptas, non appetet eas reproduci; quia appetitus innatus nequit tendere in bonum naturaliter impossibile. Si opponas, appetitum innatum esse indistinctum à materia. Ergo cum hæc perseverare post formas corruptas, debet & ille perseverare. Respondeo, manente materia, manere appetitum ad formas corruptas consideratas simpliciter, & secundum se, quia appetitus ille ad omnes formas terminatur, non verò manere ad formas vt corruptas, seu ad recipiendas eas, vt iteratò productas; quia ad eas, vt sic nunquam materia habuit appetitum, sed ad eas specificatiuè. Præter quam quòd appetitus materiæ possit in obliquo constitui ex carentia formæ vt corruptæ, seu ex forma vt non corrupta. Deinde oppones, formam reproductam fore secundum se entitatiuè naturalem, bonumque naturale materiæ. Fateor, sed tamen reproductio, & passio repetita foret naturaliter impossibilis. Vnde sicut intellectus Angelicus, & Humanus non fertur appetitu innato in visionem Beatam, quia hæc est ipsi naturaliter impossibilis; ita neque materia in formam vt reproductam. Sed quia dicitur, visionem beatam esse entitatiuè supernaturalem, appello ad resurrectionem, quæ nos manet; ea enim non erit quoad entitatem, sed tantum quo ad modum supernaturalis hoc tamen sufficit, ne innatè appetatur à corpore nostro. Rursus obicit, appetitus elicatus inefficax tendere valere ad bonum naturaliter impossibile. Ergo materia appetitu innato saltem inefficaci ferri poterit in formas vt reproductas, quamuis reproductio sit naturaliter impossibilis. Concedunt aliqui Consequentiam; imò & simile aliam de appetitu innato inefficaci naturæ Angelicæ, atque Humanæ erga dona supernaturalia; dumque vrgentur ex inde, quòd appetitus innatus importet indigentiam boni appetiti, & cum eius existentia connexionem naturalem, debeatque esse proportionatus rei appetitæ. Aïunt, id verum esse solum modò de appetitu innato efficaci per modum desiderij. Melius negatur consequentia, quia etsi aliquis appetitus innatus possit esse inefficax vt in n. 86. scripsi, nullus tamen ferri quit in bonum naturale impossibile ne detur inclinatio ingenita, cui Deus vt naturæ. Author fatiscere nequeat. Et quo ad paritatem appetitus eliciti iam supra bis, & ter.

100

Dico Secundo, si materia habeat ex se virtutem naturalem ad iterum recipiendas formas corruptas, reproduci illas appetet; quamuis enim ex ordinatione, & lege diuina illarum reproductio sit de facta. *P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.*

cto impossibilis; nihilominus id non obest appetitui; vt Dedim decreuisse non produci actu plures formas, quæ naturaliter sunt possibles, & nunquam extiterunt, non officit appetitui erga ipsas. Argues aduersus me primò, non potest quis efficaciter velle reproduci formam præcognita diuina lege non reproductio. Ergo neque materia poterit innatè appetere efficaciter reproductio nem supposita eadem lege. Si respondeatur, appetitum elicatum regi cognitione, & proinde eius efficaciam impediri per cognitionem repræsentantem iteratè productionis impossibilitatem accidentalem, quæ non impeditur efficacia innati, vt qui cognitione non dirigatur. Insurges contra, quia si impossibilitas accidentalis vt præcognita impedit appetitum efficacem elicatum, cur vt in se non impedit innatum? Sicut enim ille fertur ad obiectum vt in cognitione, sic hic ad obiectum vt in se. Quapropter eodem modo discurrendum est de vtroque. Sit ita. Vnde concessio Antecedenti, distinguo consequens, Ergo neque materia poterit innatè appetere efficaciter reproductio nem eadem lege supposita, specificatiuè, nego, reductiuè, concedo, id est, materia vt supponens diuinam legem non poterit innatè efficaciter appetere reproductio nem, secus materia secundum se coexistens ei legi. Sic cum appetitu nostro elicito efficaci circa reproductio nem componi potest cognitio de ipsius impossibilitate proueniente per accidens ex decreto diuino, dummodò talis cognitio non præcedat, neque dirigat. Argues secundo, etiam si rationali animæ non sit per se naturaliter impossibilis reunitio ad corpus, tamen in statu separationis non appetit eam innatè. Ergo similiter materia non appetet innatè formarum reproductio nem, quæ per se non sit naturaliter impossibilis. Omitto Antecedens, & inferior Consequentiam, quia qui illud admittunt, mouentur ex eo, quòd status separationis sit longè conuenientior animæ rationali quam status coniunctionis ad corpus mortale; quin imò posterior is status non est conueniens si compararetur cum priori. Quæ ratio non militat in reproductio nem formarum; cum inter formas corruptas sint plures conuenientiores materiæ, quam multæ, quibus de facto informatur, & cum materiæ congruentius esset redire ad possessionem deperditæ formæ, quam omni forma carere.

Argues tertio, ex subtili Neotherico, materia nequit appetere formam, qua fruitur, corruptionem, licet hæc sit possibilis naturaliter, alioqui materia appeteret sibi malum, & odio haberet formam. Ergo nec potest appetere reproductio nem formæ semel à se possessæ, quantumuis supponatur possibilis per se naturaliter ea reproductio. Probatum consequentia, nam reproductio vnius formæ inferret connaturaliter corruptionem alterius formæ, quam possideret. Ergo appeteret huius corruptionem, si illius appeteret reproductio nem dum enim appetitur aliquid, appetitur & id, cum quo habet necessariam, aut connaturalem connexionem. Argues quarto ex eodem, etsi possibilis sit per se naturaliter reproductio formæ, aut non in materia distincta ab ea, in qua primum exiit forma; vt enim nequeunt ex natura rei accidere transire de vno subiecto ad aliquid ad aliud æquatum, sic neque formæ substantiales corruptibiles. Si dicatur, transmigrationem formarum, siue accidentalium, siue substantialium, quæ negatur communiter possibilis ex natura rei, non esse eam, qua formæ corruptæ in vno subiecto producatur rursus

K 3 in alio,

in alio, sed qua incorruptæ persistentes destituant vnum subiectum, & adquirant aliud. Contra, quia eadem est difficultas in vna & altera transmigratione, imò maior apparet in priori, difficilius namque est corruptam formam reproducere, & ex vno subiecto in aliud adducere, quam conseruare incorruptam, & transportare de vno in aliud subiectum. Tunc sic; sed eo ipso quod in materia B. exempli gratia, nequeat naturaliter reproduci forma, quæ in materia A existit, & corrupta est, non potest materia B. appetere innatè eam formam, siquidem appetitus innatus materiæ, eo quod sit potentiæ naturaliter receptiuæ, debeat proportionari cum naturali formæ aptitudine ad informandum. Ergo formam, quæ corrupta est in vna materia, non potest alia innatè appetere vt reproducendam in se. Quod si obiciatur, forma reproducenda, est bonum materiæ, & bonum naturaliter possibile. Ergo materia desiderabit eam non minus vt reproducendam, quam vt primò producendam, gaudebitque de ea non minus vt reproducta, quam vt primò producta. Respondebis, formam vt reproducendam in materia, in qua antea fuit, bonum quidem esse, & possibile naturaliter materiæ, sed connexum cum subsequuto malo corruptionis formæ alterius existentis in materia, ideoque non posse desiderari ab ipsa materia; quæ de reproducta forma gaudebit, quo ad substantiam complementi, & non quo ad modum; vel gaudebit absolute postquam intelligatur corruptio formæ alterius. Sic gaudet Deus de penitentia hominis post præuissum peccatum. Si iterum obiciatur, materia pateretur violentiam recipiendo formam iam antea corruptam, nisi ipsam appeteret, quia reciperet contra propriam exigentiam habendi formas non antea corruptas. Respondebis, materiam passuram violentiam aliquam quo ad modum, quæ violentia rectè stat cum perfectione, & completionè ipsius materiæ quo ad substantiam per formam reproductam. Vel respondebis, materiam non passuram vllam violentiam, quia etsi appeteret formas non antea corruptas, tamen reproducta forma, qua donaretur, æquiualeat ipsi. Sic licet rationalis animus appetat innatè statum separationis, non ideo violentus est in statu coniunctionis. Si præterea opponatur, forma corrupta potest naturaliter reproduci. Ergo in materia aliqua. Ergo terminabit appetitum innatum, & exigentiam alicuius materiæ, ne Deus vt naturæ Author operetur reproducens formam citra exigentiam naturæ. Dices inter naturalia posse dari bona quæ sint aliquibus gratuita, & indebita. Vel dices, exigentiam reproducendæ naturaliter formæ posse tenere se tantum ex parte agentium naturalium, vt aliquando ostendant sui perfectionem in virtute reproductiua. Cum autem neque primò, neque secundò recipere formam, denotet perfectionem in materia, sed potius imperfectionem, non vrget eadem ratio in materia, vt ipsi tribuatur exigentia recuperandi aliquando eandem formam. Si item opponatur materia disposita ad formam igneam, appetit hanc non obstante formæ lignæ corruptione inde sequenda. Ergo & appetet reproductiorem formam, ex qua nihilominus sequatur corruptio alterius formæ. Dices, ex reproductiorem formæ sequi per

se corruptionem formæ alterius, non verò ex productione formæ ignæ destinationem formæ lignæ, sequitur namque tantum per accidens hæc definitio, cum potuerit absolute eademmet numero forma ignea recipi in materia ante omnem aliam formam. Quare materia appetet innatè productionem formæ ignæ; quia malum sequuntur per accidens ex bono non impedit appetitum erga bonum vt patet in Deo volente præcepta, ex quibus peccata sequuntur per accidens. Sed tamen materia non appetet innatè reproductiorem formam, quandoquidem reproductio per se inferat malum corruptionis formæ alterius. Si replicetur, formam saltem cadauericam productione per se inferat malum corruptionis, vel separationis animæ; nec ideo materia disposita ad formam cadauericam non appetet innatè productionem istius formæ. Occurtes inquit, formam cadauericam non inferre per se malum præfatum, nam non debet præsupponere existentem animam in materia, quemadmodum nec anima debet præsupponere existentem formam embryonis, vt patet ex Adami rationali anima, quam non præcessit forma embryonis. Si denique obiciatur, appetitus materiæ ad formas, est efficacissimus, vt pote qui nequit naturaliter frustrari. Sed non esset efficacissimus, si non appeteret reproductiorem formam possibilem ex natura rei, quia quando naturaliter haberet formam reproductam, & careret reliquis, tunc existeret naturaliter absque formis, quas appetit, proindeque appetitus non esset efficacissimus, quandoquidem frustraretur naturaliter. Concedes licet non fore efficacissimum appetitum materiæ, casu quo reproductio formæ esset possibilis naturaliter. Hæc tamen ferè ex moderno illo, in cuius ad obiectiones responsis referendis non immorabor; durissimula quidem, & coacta pleraque videbuntur, ni fallor; sed quia ingenium sapiunt, nolui prætere.

Tertium argumentum facillimè dissoluitur dicendo, materiam secundum se, & non vt ornaram alia forma, affectare reproductiorem destructæ consideretur materia existens diuinitus sine omni forma, vel consideretur existens naturaliter priori naturæ ad quamcumque formam, tunc secundum se appetet producendas, tam primò, quam secundò. Etsi verò reapse nulla reproduceretur, quin corrumpere alia, id per accidens esset ad appetitum materiæ secundum se, sicut per accidens est, quòd nulla iam nunc primò producatur absque subsequuta corruptione alterius. Quartum argumentum probat vt summum, non esse naturaliter possibilem reproductiorem formam in alia materia; quam in ea, cui antea fuit vuita. Nos autem in præsentiarum tantummodò defendimus materiæ appetitum ad formam, cuius reproductio in eademmet materia sit naturaliter possibilis. Quapropter si argumento illo ostendatur, non posse naturaliter formam migrare de vna materia ad aliam quando post sui destinationem reproductur concedemus, appetendam ab ea solum materia, in qua antea fuit. Quòd si neque ad hanc queat naturaliter redire, à nulla appetetur. Sed iam negatur suppositio, sub qua quæstio ventilatur. Sufficientiant hæc de appetitu innato; quæ vtinam lectoris appetitui fastidium, nauſeamque non mouean t.

EXERCIT

EXERCITATIO SEXTA.

De Empyreï forma substantiali.

 A componi, visum est in superioribus; quæ ad ipsam specialiter pertinent, iam examino.

SECTIO I.

An Empyreï forma substantialis differat specie à reliquis cælestibus, & sublunariibus?

1 **R**espondendum est affirmatiuè. Primò, quia Empyreum nobilior est substantialiter aliis cælis, & elementis, sed non ratione materiæ, vt potè eiusdem speciei, & perfectionis, vt tradidimus in Exercit. præterita. Ergo ratione formæ. Ergo hæc differt in specie à formis cæterorum corporum, si intra eandem speciem nequeat stare excessus in perfectione substantiali, prout philosophantur non pauci. Secundò, omnes formæ elementares sunt corruptibiles ab intrinseco ex natura rei; quòd de formis cælestibus affirmant complures. Ergo Empyreï forma, quæ incorruptibilis est naturaliter, vt nullus negat, distinguitur specie ab illis. Ratio hæc probat etiam distinctionem specificam formæ Empyreæ à vniuersibus materialibus. Prima itidem, siue forma Empyreæ eas superet in perfecti one, siue superetur ab eis. Et præterea cum inanimis sit, conſurgit ex hinc alia ratio. Tertio, nulla forma cælestis, aut sublunaris assignari valet, cum qua in specie conueniat Empyreæ.

2 Si assignetur ignea, tum quia Empyreum ab igne dicitur; tum quia innuete videntur S. Hilarius, & Venerabilis Beda, ille in Psal. 135. hic lib. de natura rerum cap. 7. Contra primò, quia forma ignea fuit producta à Deo secundà orbis die. Incredible autem est, Deum iterasse productionem ignis. Hæc tamen ratio non est admodum efficax; cum multi sentiant, ignem productum fuisse primà die, & qui eius creationem differunt vsque ad secundam, non videntur negare posse, productum saltem ex parte in Inferno prima die simul cum terra propter Dæmones iam ab initio ferè damnatos, vt notat Arriaga tomo 2. in 1. p. d. 30. sect. 3. n. 21. Ideò melius contra secundò, quia Empyreï ignea forma calefaceret cælestes orbes, si quidem ab ea naturaliter dimaneret calor; imò & ipsum Empyreum calore æstuarer: nam nulla in illo esset qualitas contraria calori. Quæ ex se apparent absurda. Contra tertio forma ignis posset naturaliter cotrumpi ab aquis super cælestibus sibi contiguis. Contra quartò, Empyreum est lucissimum; ignis verò non habet lucem valde vehementem ob sui raritatem; ideoque in sua sphaera non licet. Quæ ratio propofita est ad gustum communis sententiæ.

3 Nec obſtat, Empyreum igneum dici; non enim sic noncupatur à calore, aut ardore sed ab splendore

& claritate, vt admonui num. 9. Exercit. 1. S. Hilarij, & Venerabilis Bedæ mens explorabitur in sect. 1. Exercit. 15. Et quidem cogitatio, subobscurè indicant de natura Empyreï aquis super cælestibus temperata, colluderet Heracliti. Pythagoræ, Platonis, multorumque Ecclesiæ Patrum opinioni de natura ignea astrorum. Obsoleuerat iamdiu hæc opinio inter Philosophos, & Theologos, qui cum Peripateticorum schola cælum sydereum distinctæ naturæ ab elementis stantebant vnanimiter, vsque dum paulò ante nostram ætatem cæpit efferre caput. Sed licet astra igne compacta concedantur ob reuerentiam in tot tantisque Patres, quor quantosque longo ordine profert Ascanius Martinengus tomo 2. glossæ magnæ à pag. 875. idem de Empyreæ fateri ea non cogit. cum de illo solum S. Hilarius, & V. Beda inuoluntè loquantur.

SECTIO II.

An Empyreï forma sit supernaturalis?

4 **N**on disputo, an spiritualis sit? Etenim nulla prudens dubitandi ratio se se mihi offert. Et cum Empyreï forma sit ex natura rei inseparabilis à materia, & quantitate, sit planum, materialem esse. Subiungam in num. 19. grauissimam quandam ab autoritate probationem, & ex sect. 1. Exercit. 4. alias petere licebit. Illud itaque disputo, an supernaturalis sit? Morus duplici hæc ratione. Prima, Empyreum ordinatum est ad gloriam supernaturalem corporum beatorum. Ergo par est, vt constet forma supernaturali. Secunda, S. Thomas 1. p. q. 66. art. 3. ad 4. relinquit sub iudice, an claritas Empyreï sit claritas gloriæ discors à claritate naturali? Vbi indicare videtur, claritatem, seu lucem gloriæ, ac Empyreï esse supernaturalem. Et de claritate quidem glorificatorum corporum conceptis verbis affirmare creditur in 3. dist. 16 q. art. 1. ad 4. Tunc sic: lux Empyreï est proprietas formæ substantialis Empyreæ. Ergo, si illa est supernaturalis, debet etiam hæc esse supernaturalis; nihil enim naturale potest habere connexionem cum alio vt proprietate, quod superuaturale sit.

5 Nec putes inuolui contradictionem terminorum in forma substantiali materiali, quæ supernaturalis sit. Nam si rationibus agatur, probabile satis est non repugnare substantiam supernaturalem: & alia ex parte conceptus materialitatis, & supernaturalitatis non repugnant inter se: vt euincit Ripalda disp. 44. de ente supernaturali sect. 9. & sequentibus duabus, propugnans sentiones internas, & externas supernaturales intrinsecè; cum tamen materiales sint. K 4 Vnio

vnio etiam Hypostatica verbi ad corpus Christi Domini est simul supernaturalis, & materialis, nec non vniciatio definitiua corporis Christi in Eucharistia, productio accidentium materialium extra subiectum, modusque perfectatis ipsis communicatus, quæ sunt satis frequentia Theologorum indicia.

6 Forè quis dicet, fore, vt non resultaret vnum per se substantiale ex materia naturali, & forma supernaturali vnitis, vt non resultaret ex materia cælesti (si hæc distinguatur specie à sublunari) & ex forma aliqua elementari, quæ ei diuinitus vniretur. Sic in hoc casu discurrunt Fonseca 5. Metaphysicæ cap. & q. 4. sect. 5. v. sed querat. Suarez tomo. 1. in 3. p. q. 2. art. 1. in commentario v. Respondetur tomo etiam 2. in 3. p. disp. 48. sect. 3. v. Refert. Connimbricenses lib. 1. de cælo c. 2. q. 6. art. 5. ad 4. lib. 1. Physicorum c. 9. q. 11. art. 4. Murcia lib. 2. Physicorum disp. 4. q. 9. Nicolaus Ysambertus 3. p. ad 3. q. disp. 1. art. 4. Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 22. sect. 4. num. 16. rursus p. 3. q. 5. 3. sect. 2. num. 15. Bartholomæus Amicus tract. 11. Physicorum q. 7. dub. 3. art. 2. Didacus Ortiz lib. 2. Physicorum cap. 11. num. 69. Ægidius de Præsentatione tomo 3. de Beatitudine lib. 5. q. 3. vt & art. & §. 3. num. 29. Auerſa q. 20. Philosophiæ sect. 5. Si enim materia cælestis non constitueret vnum per se cum forma ignea v. g. quia illa est inepta naturaliter ad hanc recipiendam, aut quia pertinent ad diuersos ordines, aut quia carent proportione particulari quam inter se debent habere extrema vnabilia, & conuentura in compositionem vnus, & vnus per se. Ob quamlibet ex his causis non constituitur materia naturalis & forma supernaturalis.

7 Eneruatur hic discursus in humanitate Christi Domini, & substantia diuini verbi, ex quibus vnitis resultat vnum per se, et si humanitas sit naturaliter inepta vnici substantiæ increatæ, sit quæ in diuerso ordine, & magnam cum ipsa inproportionem videatur habere. Quod si ex humanitate, & substantia, quarum neutra ordinatur ex se ad aliam in particulari, confurgit vnum per se, multò potius ex materia naturali, & forma supernaturali. Huius ea est ratio à priori. Vt ex duobus substantialibus vnitis fiat vnum per se, necesse solummodò est, vnum ex illis dicere ordinem ad existentiam alterius, illamque exigere saltem secundum rationem aliquam communem. Id addo propter humanitatem Christi, quæ quia dicit ordinem, estque in potentia ad hoc, vt compleatur per aliquam substantiam, ideo eleuata, vt vnatur increatæ verbi, componit vnum per se cum illa, licet non exigat, neque ordinetur ad existentiam illius in particulari. Præsens doctrina conformis est Patribus, dum enim contra Euthychetem probarent, in Christo esse duas naturas, cum tamen in homine puro non sit nisi vnica, hanc reddebant disparitatem, scilicet in Christo vniam naturam non ordinari ad aliam, secus in homine. Inspiciantur attentè ista S. Athanasij verba apud Euthymium in Panoplia dogmatica orthodoxæ fidei parte 2. tit. 15. §. Ecce enim: Quod autem exemplum hoc rei ab eis proposita nihil probet, statim ostenditur. Homo enim ex anima mente prædita, & corpore sensibus affecto animal iure censetur, quoniam horum neutrum sine altero prius consistit, neque natura terminum conseruat; cum existendi principium sumant ex vtero, atque ita in vitam exeant, & vniam animalis constitutionem

efficiant. Ad Dominus Iesus non imperfectè à rebus existendi principium accipit, sed naturarum perfectarum in se principium ostendit. Inspiciantur præterea ista Gelasij Cyziceni lib. de duabus in Christo naturis. Non considerantes (improbat idem exemplum adductum ab Hæreticis) quia cum vna natura dicatur humana, qua tamen ex duabus constat, id est, ex anima, & corpore, principaliter illa causa est, quia nec initaliter, anima alibi possit existere, quam in corpore, neque corpus valeat constare sine anima, & merito, qua alterutro sibi sit causa existendi pariter vniam abusuè dici posse naturam, qua sibi inuicem causam præbeat, vt ex alterutro natura subsistat humana, salua proprietate duntaxat duarum. En fatetur Gelasius, posse dici corpus, & animam facere vniam naturam, quia illud nequit vnquam existere sine hac, aliaue forma: hæc autem nequit saltem in primo instanti suæ productionis existere sine illo. Idem discrimen facundissimè, & subtilissimè pertractatur à Facundo Hermianensi lib. 1. pro defensione trium capitulorum Concilij Chalcedonensis cap. 6. & à Rustico S. R. E. Diacono Cardinali in disputatione contra Acephalos.

8 Ex prædicto fundamento inferebam ego aduersus Mayronem in 2. dist. 12. q. 1. art. 7. Marcilium, Gabrielem, & alios, quos citant, & sequuntur Alfonso disp. 2. Physicorum sect. 8. Ouidius controu. 2. puncto 7. §. 3. Materiam primam de se, & ex natura sua non posse existere sine forma substantiali. De libo corollarium, materia existens in homine eiusdem est speciei cum existente in reliquis compositis sublunariibus, sed materia existens in homine, talis est natura, vt deficeret naturaliter, si separaretur forma rationalis ab illa & alia non succederet. Ergo &c. Probatur Minor, ex materia, & forma rationali sit vnum per se, sed nequit resultare ex duobus vniam per se, quin saltem aliquod ex illis ita pendeat ab alio vt eo deficiente desinat esse nisi aliud succedat in locum ipsius; seu quin vnum ex illis dicat ordinem ad aliis existentiam, eamque exigat vt minus secundum aliquam rationem communem. Tunc sic in homine non sic dependet forma rationalis à materia, neque huius existentiæ ad persistendum post primum instans. Ergo sic dependet materia à forma rationali, exigetque existentiam illius, aut alterius formæ substantialis.

9 Concludo ex dictis, non negandam possibilitatem formæ substantialis supernaturalis, siue spiritualis, siue materialis; quia cum materia naturali non constitueret vnum per se. Et fas est, eam possibilitatem sic posituè comprobare primò, Nam si animæ rationali competit potentia informatiua respectu materiæ, qua non indiget ad sui conseruationem, cur repugnet, materiam habere potentiam receptiuam respectu formæ, quam non exigat vt potè supernaturalem? Et ea quidem potentia receptiua similis erit potentia receptiua, qua gaudet anima rationalis in ordine ad gratiam habitualem, aut qua natura humana in ordine ad vnionem Hypostaticæ entitatem modalem. Vnde sicut gratia habitualis exigit animam rationalem, vt subiectum sui, qui peratur ab ipsa anima, ita substantialis forma materialis supernaturalis postulare vt sui subiectum materiam naturalem absque reciproca huius exigetia. Et hinc eluditur ratio P. Bartholomæi Amici supra in conclus. 6. si forè contra informatio

informationem materiæ naturalis à substantiali forma supernaturali inflecteretur; nam ad talem informationem, non opus esset eleuari formam à Deo in genere causæ formalis neque præteream in genere causæ materialis. Sed sufficeret, quòd Deus in genere causæ efficientis, seu efficiendo eleuaret naturalem materiam ad genus causæ materialis, seu ad recipiendam, & sustentandam supernaturalem formam materiale; quo pacto sentiunt multi eleuari animam ad receptionem, & sustentationem donorum supernaturalium. Alij verò agnoscunt in anima potentiam neutram passiuam ad ea dona dicunt, animam vt subiectum non eleuari. Ita ex nostris Petrus Vvadingus disp. 7. de Incarnatione dub. 5. post Ægidium Conink, quorū opinio attingetur, & explicabitur à nobis in sect. 1. Exercit. 2. 4. conuenienterque adeam potest in præsentiarū expediti difficultas de substitutione substantialis formæ supernaturalis. Inquit, nullam in hac fore proportionem erga illam, vt necesse esset ad componendum vnum per se, si vniantur, neque potest Deus mera sua volūate suppleere defectum proportionis in componentibus intrinsecè vniam per se. Sed contra, quia materia naturalis haberet ex se proportionem, vt sustenter, aut recipiat formam supernaturalem, componatque cum ipsa vniam per se, si forma à Deo producatur adnitente superante vires effectiuas, quæ in tota sint natura. Replicabis, cur natura cerui non erit sic proportionata, vt cum natura hirci constituat vnum per se, & cur equi anima non potietur coaptatione essentiali, vt si eleuetur à Deo, componat hominem vniam corpori? Occurro, tum exinde quòd non constat de inproportione essentiali materiæ naturalis ad formam materiale supernaturalem, vt constat de geminæ naturæ completæ inproportione ad constituendū in ratione naturæ vniam per se, & de ineptitudine essentiali animæ equinæ ad componendum hominem: tum etiam, quia adest non vniam vestigiū positiuū proportionis in materia naturali: si enim in intellectu nostro datur proportio ad visionem supernaturalem Dei accedente, eo quòd visio petat ex se connaturaliter recipi in illo, vel eo quòd cōcludat formalitatem vitalitatis respondentem suapte naturā intellectui nostro tanquam principio immanenti, vel eo quòd Dei visio est intellectio; ad quam in genere recipiendam noster intellectus inclinatur, Et hinc euehi potest ad receptionem visionis beatæ, etiam si aqua v. g. non possit; ita in materia naturali proportio ad supernaturalem formam recipiendam, & ad componendum vnum per se cum ea producta à Deo supra exigentiam, & actiuitatem totius naturæ colligitur lat probaliter ex ordinatione formæ tanquam actus substantialis incompleti ad perficiendum subiectum, & componendum cum ipso vniam per se; colligitur etiam ex inclinatione materiæ ad formam substantialem in genere.

11 Comprobatur secundò posituè eadem formæ illius possibilitas ex diuini verbi ad Christi corpus vnione Hypostatica, quæ substantialis est, materialis, & supernaturalis. Quid ni ergo possibilis erit forma substantialis materialis, quæ supernaturalis sit? Tertio, quia non est vnde repugnet accidens aliquod supernaturale materiale, calor scilicet, aut lux exigens connaturaliter effici ab igne, aut sole eleuatis, postulantque inharere ipsis. Ergo neque repugnet forma materialis recipiens materiam naturalem vt subiectum sibi debitum. Consequenter obtinet suam probitatis

speciem. Antecedens admittitur à pluribus quantum ad non repugnantiam lucis supernaturalis materialis, Eademque est ratio de calore: quantum verò ad exigentiam solis, & ignis, vt principij effectiui, & vt subiecti receptiui, non subit animus ratio vlla contradictionis præsertim cum existant accidentia supernaturalia, quæ possulent principium partiale effectiuum, & subiectum adæquatum, quod naturale, sit, & spirituale.

12 Ripalda disp. 23. de ente supernaturali sect. 3. num. 12. & Arriaga disp. 16. Physicorum sect. 1. numer. 10. indicant, possibilem esse formam, quam exploramus; licet secundus tomo 1. in 1. p. disp. 3. num. 12. moueat litem contra eam potius de nomine, quam de re; quòd videlicet talis forma, cum esset compar natura, seu partialis natura, non posset esse supra omnem naturam, quia non posset esse supra se ipsam. Sed hic parui momenti scrupulus euincitur à patris possibilis substantiæ supernaturalis spiritualis. Herice in 1. p. disp. 48. cap. 5. num. 66. Marcus Antonius Alos, & Orraca 1. p. selectarum disp. 3. c. 3. §. 5. à num. 109. Franciscus Felix in tract. de visione Dei c. 2. difficultate 1. num. 10. Araujus 1. p. q. 12. art. 5. dubio 1. num. 45. tradunt, impossibilem esse formam substantialem supernaturalem corpoream; nihil tamen afferunt, quòd æquè non faciat contra spirituale, aut contra substantiam completam supernaturalem incorpoream; quòdque meo iudicio valde premat P. Tellez p. 3. Philosophiæ disp. 54. sect. 1. n. 21. vniam ait, repugnare formam supernaturalem substantialem; quia si non repugnaret, esset essentialiter pars entis completi supernaturalis, cum verò nullum detur ens completum supernaturale, nisi Deus; foret pars Dei: quòd implicat, quia Deus non habet partes. Cæterum restat probandum, soli Deo competere posse, quòd sit ens completum supernaturale: imò non est constans inter Theologos, Deum esse substantiam supernaturalem, in sensu, quo disquiritur, an sit possibilis substantia supernaturalis creata? P. Recupitus lib. 6. de Deo vno q. 3. cap. 9. num. 70. refert admissam fuisse à nonnullis possibilitatem formæ substantialis supernaturalis. Ipse verò n. 71. eam inficiatur, additque. *Dabilem autem esse formam, qua non sit modus substantialis, sed sit substantia corporea, & tamen sit in ordine supernaturali, non reperio apud Auctores: & videtur ex terminis ipsis constinere aliquod inconueniens.* Fugit me hoc inconueniens: & ratio, quam aduersus formam substantialem supernaturalem siue spirituale, siue corpoream subiicit in fine numeri, iam est enodata in num. 7. & 9. Quapropter nisi ex ratione communis substantiæ supernaturalis absolutæ creatæ ostendatur repugnantia formæ absolutæ substantialis supernaturalis corporeæ, nunquam asseram, hanc esse impossibilem. Hactenus autem nec legi, nec audiui argumentum, quo demonstrer implicantiā contradictionis in substantia creata absoluta, quæ supernaturalis esset; quia ipsi connaturalia forent aliqua accidentia superantia exigentiam omnium substantiarum creatarum, de facto existentium, similiaque aliarum, & habentia conditionem diuersam à donis gratiæ, & gloriæ modo cognitis, ex fide aut Theologia; nam hæc nulli substantiæ creatæ absolutæ connaturalia esse per se, contendi late in tract. de visione Dei; & nunc eo magis de lector media hac opinandi via quòd

quò nobiliorem eius patronum aduocare possum præceptorem quandam meum sapientissimum in commentariis ad 1. p. S. Thomæ prope diem euulgandis magno rei Theologicæ incremento.

12 Nihilominus hæud quaquam affirmabo, formam Empyream esse supernaturalem, quia de functionibus, quæ insignem ad eò nouitatem suadeant, scriptis initio sectionis respondeo. Primæ, destinationem Empyreæ in gloriam supernaturalem nullatenus arguere supernaturalitatem formæ Empyreæ. Quid enim illi gloriæ conducatur, locum, in quo continentur Beatorum corpora, constare forma, aut materia supernaturali? Secundæ, si claritas Empyreæ sit supernaturalis, non numerandam inter proprietates formæ Empyreæ, Probabilis est, naturalem esse. Sed de hoc in sect. 5. Exercit. 10. & de Angelici Præceptoris mente in Exercit. 32.

SECTIO III.

An forma Empyreæ sit vitalis.

13 Empyreum non habere animam rationalem colligitur à paritate ex Anathemate, quo fertur à quinta synodo Generali error Origenis tributis eam cælo sydereo lib. 1. Periarchon cap. 7. lib. 5. & 8. contra Celsum. lib. 1. in Ioannem, Homilia extrema in Numeros, licet ab illo retulisse pedem videatur, tum Dialogo de recta in Deum fide, tum lib. 1. in Iob (si hoc opus sit Origenis.) verba synodi hæc sunt, teste Nicephoro lib. 17. historię Ecclesiasticæ cap. 28. Si quis dicit, Cælum, & solem, & lunam, & stellas, & aquas, quæ supra calos sunt, animatas quasdam esse, & materiales (fortè rationales, vt ipse Nicephorus cap. 27. refert ex Origene) virtutes, anathema sit. Legitur idem anathematismus in epistola Iustiniani Imperatoris ad Mennam, cuius epistolæ meminit Georgius Cedrenus in compendio Historiarum anno 25. Iustiniani, & Liberatus Archidiaconus Carthaginensis in Brenario de causa Nestorij, & Eutychetis cap. 23. iniquis fuisse postea approbatam à Viglio Pontifice Romano, verba epistolæ hæc sunt apud Cardinalem Baronium tomo 7. anno Christi 538. n. 65. Præterea hoc quoque Origenis demonstrat ameniam, quod affirmat, cælum, & solem, & lunam, & stellas, & aquas, quæ super calos sunt, animatas esse, & quasdam virtutes ratione vtentes.

14 Eundem errorem damnat in Origene S. Hieronymus scribens ad Auitum, & in cap. 1. Isaiæ v. 2. nec non in cap. 45. v. 12. in cap. 8. Marthæi. v. 26. arque in cap. 1. Genesis v. 1. quo loci allegatur ab Scoto in Reportariis Parisiensibus super 2. dist. 14. q. 1. n. 10. Nec consensit Origeni in cap. 2. ad Ephesios v. 14. & in cap. 1. Ecclesiasticis, v. 6. Nam in priori loco, solum ait, Christi Crucem profuisse terræ & cælo, idest, hominibus, & Angelis, vt proximè subiungit. Quare sine causa Vazquez tomo 2. in l. p. d. 183. cap. & n. 1. dubitat de priori loco. S. Thomas 1. p. q. 70. art. 3. inquit, S. Hieronymum videri in posteriori accedere ad Origenem, & idem de S. Isidoro Hispalensi cap. 27. naturæ rerum, vbi S. Hieronymum transcribit, liceret dicere. Sed Pereyra lib. 2. in Genesis n. 28. & Lorinus in cap. 1. Ecclesiasticis v. 6. interpretantur S. Hieronymum irecto sensu, licet eius Discipulus Philippus Præbyter

lib. 2. in Iob, cap. 25. scribat, Multi globos syderum corporatos spiritus arbitrantur, ob locum videlicet Ecclesiasticis. Rufinus inuēctiua 1. in S. Hieronymum causatur ipsum, quòd in cap. 1. ad Ephesios v. 22. tradiderit, astra esse animantia rationalia. Sed S. Doctor Maximus loquutus est ibi non ex propria sententia, vt ad similes obiectiones Rufini responderet in Apologia. 1. Consule Franciscum à Messana in difficilibus Hieronymi, verbo Sol, & verbo Angelus pericope tertia, ne offendas in Angelorum per Christi Crucem purgatione, quam in cap. 1. ad Ephesios v. 22. & in cap. 2. v. 14. proponit explicat etiam alieno. Eusebius Cæsariensis lib. 7. de Preparatione Euangelica, cap. 2. deserit Origenem; et in Apologia pro ipso sub nomine S. Pamphili Martyris dixerit, De sole autem, & luna, & stellis virum animantia sint, an exanimata? manifestè non traditur, in sacris scilicet litteris, idèoque velit vt vtrilibet posse sentiri.

15 S. Damascenus lib. 1. de Fide Orthodoxa cap. 6. & in Historia Barlahami, ac Iolaphari, Procopius Gazeus in cap. 1. Genesis, v. 6. in cap. 13. Isaiæ v. 13. 5. Maximus in cap. 2. S. Dionysij de Hierarchia cælesti §. 4. alique Patres recenti à Coniuncticentibus lib. 2. de cælo cap. & q. 1. art. 2. Claudio Espenræp in tract. de cælorum animatione, Aueris q. 3. Philosophiæ sect. 7. Bubalo in Commentationibus Angelicis q. 5. 1. quæsto 2. difficultate 1. à §. 3. v. que ad 6. execrantur in cælo sydereo rationalem animam. Author lib. de cognitione veræ vitæ inter opera S. Augustini cap. 6. inquit, Qui sydera rationabilia, vel saltem sensibilia corpora arbitrantur iure sensu carentes inter irrationabilia computantur. Calistodorus in Psal. 148. v. 4. cali substantia, quamuis pura, linida atque egregia, esse putanda sit, dignaque talibus, ac tantis habitatoribus suis, samen animal esse non comperi, & temerarium est, ex opinione hominum dicere, quòd cælestium litterarum non tradit auctoritas.

16 Articulus Parisiensis damnat erroris animationem cælorum. Eam esse falsam, & erroneam pronuntiant S. Bonauentura in 2. dist. 14. art. 3. q. 2. n. 30. Capreolus in 2. dist. 9. q. & art. 1. Petrus Aquila in 2. dist. 14. art. 3. q. 1. Gabriel ibidem q. vnica arr. 3. dub. 2. Tarantasia apud Carthusianum ibidem q. 4. Ioannes Stephanus Durandus lib. 2. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ cap. 3. 1. n. 26. Catharinus, & Pereyra apud Tannerum tomo 1. disp. 6. q. 2. dub. 5. n. 11. Delrius lib. 1. disquisitionum, Magicarum cap. 3. q. 1. Eusebius Nierembergus lib. 2. historię naturæ cap. 9. Tellez p. 2. Philosophiæ disp. 43. sect. 1. n. 3. Pineda in cap. 1. Ecclesiasticis v. 6. Perauces tomo 3. Theologicorum dogmatum lib. 1. de officio sex dierum cap. 12. n. 3. Biscola tomo 2. hor. subsec. lib. 17. cap. 1. vt alios tam antiquos, quam recentes prætereant; Sed Non silebo Gersonem, qui in Trilogia Astrologiæ Theologizata propositione 13. parre 5. fol. 115. asseuerat, esse de fide, Angelos non animare cælum. Neque item omittam à S. Thoma in 2. distinct. 18. q. 2. art. 3. ad 3. dici: Supposito secundum fidem nostram, quòd cælum sit corpus inanimatum, nihilominus & c. S. Thomam in hoc loco imitati sunt Petrus Martinez lib. 3. de Anima, cap. 9. ad textum 61. Dominicus Sotus lib. 8. Physicorum q. 3. ad 4. Ioannes Gonsaluis Martinius lib. 2. Physicorum pag. 160.

17 Vnde mirandum est, Caietanum in Psalmum 135. v. 5. ad notasse, multos Philosophos rationaliter opinari, quòd cæli sint animati; & in hanc partem propendisse ipsum 1. p. q. 3. art. 1. iterumque tract. de Indulgentiis. Mirandum etiam est, Aureolum

Aureolum in 2. d. isp. 14. Villalpandum lib. & c. 2. de cælo, quòdamque alios apud Auerfam supra, eandem tenuisse partem non multis abhinc annis, & Florianum Nannium in Catena argentea ad c. 1. Genesis v. 16. in solutione ad 5. relinquere inter problemata vitam rationalem cælorum.

18 S. Thomas lib. 2. contra Gentes, c. 70. quodlibeto 12. q. 5. art. 8. & alibi obseruat, ad fidei doctrinam nihil pertinere, siue dicatur cælum animatum vita intellectiua, siue non. Excusandus tamen est exinde, quòd in corpore Synodi quintæ vniuersalis non extet decretum relatum à Nicephoro, & epistola Iustiniani Imperatoris approbata à Pontifice Maximo Vigilio, sit recenter addita. Hieronymus de la Rua tomo 2. controu. 9. positiua pag. 835. sequutus Magistrum Ioannem Gallo Dominicanum, ait, nulla egere Angelicum Doctorem excusatione; quia ab eo Concilio exploditur tantum vita cælorum per animas rationales immeras ipsi ob flagitia perpetrata olim in statu separationis. Violentissima est, & nimis certa ista Synodi interpretatio: fatiscit, nostrum erga Angelicum Doctorem humile obsequium gratanter acceptare, quam Concilij verba, & mentem ad eò violentè distorquere, adeoque curte limitare, vt cælestibus corporibus concreatas rationales animas non percellat. Sed antequam S. Thomæ scriptis subducamus manum, oportet obseruare cum in præcitatis locis censuerit, non esse sententiam fidei, quòd cælestia corpora haud animantur, consequens esse vt tunc simul putarit non esse sententiam fidei, quòd moueantur ab Angelis, & non à se; quo pacto mouerentur, si essent animata. Præuidit illationem hanc Valentia tom. 1. disp. 4. q. & puncto 1. v. deinde vt indicant ista verba, Ad motum cali videtur sufficiens virtus aliqua cælorum, maxime si cali essent animæ præditi; quòd verum ita sit nequaquam euidenter definiti potest, tametsi verius sit, animatos non esse calos; quòd esse creditum, & non ratione conclusum ait Scotus in 2. dist. 14. q. 1. in fine.

19 Quicquid de hoc sit anima intellectiua cælorum videtur exclusa à Concilio Lateranensi sub Innocentio tertio, in c. Firma de summa Trinitate & fide Catholica; non enim ibi agnoscitur alia creatura spiritalis præter Angelicam, & humanam: si autem cæli præditi essent anima intellectiua, componerentur, vt creatura humana, & corpore, & spiritu. Hæc authoritas deseruit etiam ad probandum quòd suppositum in limine sectionis 2. nimirum Empyreum non constare forma substantiali spiritali.

20 Iam ergo, si in cælo sydereo detestatur Synodus præfata, Viglius Pontifex Romanus, Patres Ecclesiæ, & Theologi rationalem animam; æquè illam in Empyreo damnarent. Sed & vegetatiuam, ac sensitiuam respuunt in sydereo non pauci Patres, & frequentè Philosophi; ac Theologi; rationesque, quibus mouentur, pariter refutant in Empyreo conuincunt. Nuper stellis vitam loco motiuam concessit eruditissimus Eusebius Nierembergus lib. 6. curiosæ Philosophiæ cap. 25. infinuante iamdiu eandem in cælo Sydereo vitam Raymundo Lullo cap. 37. Artis breuis. Sed cum Empyreum permaneat immotum; nullus aperitæ disceptationi campus; & anima, quæ sit merè loco motiua, exosa est Philosophis contra Ægidium Romanum, & Caietanum lib. 2. de Anima cap. 3.

21 Postremò rationibus agendum contra animam siue intellectiua siue sensitiuam, siue vegetatiuam

Empyreæ. Prætermisiss compluribus, tres tantum produco. Prima, Empyreæ fini haud quaquā conducit vlla operatio vitalis nec apparet bonum, cuius gratia animeretur hoc cælum. Secunda, In Empyreo nec ratione, nec experientia hæctenus est comperta operatio aliqua animastica. Ergo incunctanter neganda est ei anima, vt negatur mari, aeri, terræ, igni eo quòd nullum iudicium vitæ in illis dignoscatur. Aureolus supra, art. & q. 2. ad 8. ob duas has rationes remouet animam ab Empyreo, quicquid sit de aliis cælis. Tertia, si Empyreum viuenti forma constaret, eaque spiritali, & habente solummodò gradum rationalis, sequeretur, talem formam posse, quantum ex se est, existere naturaliter conseruatam extra materiam, quam informaret, proindeque sequeretur, Empyreum compositum posse, quantum ex se est, corruptionem naturaliter subire: sequeretur præterea, talem formam non magis naturaliter vniendam corpori Empyreo, quam ipsi, aut humano Angelum; nam eius formæ operationes omnes essent spirituales, neque adiuuaretur ex ministerio sensuum, quibus supponitur carere corpus Empyreum. Si verò id constaret forma viuenti spiritali, & habente gradum non solum rationalis, sed vegetatiuæ etiam, & sensitiuæ, non vitaretur naturalis corruptibilitas compositi Empyreæ, & toties alteraretur Empyreum, quoties operationes vegetatiuas ac sensitiuas exerceret; imò in continuo esset incremento, & decremento partium materiæ ratione vegetationis. Præterea quædam organa in Empyreo ad funciones materiales, quinam sensus externi, & interni? Quodnam alimentum, vt se nutriet? Ex hinc pariter probatur, Empyreum non constare forma viuenti, quæ solum sit vegetatiua, aut vegetatiua simul, & sensitiua. Et hæc satis. Vide alia apud Auerfam præallegatum, Dandinum lib. 2. de Anima, digressione 11. Abulensem in cap. 23. Exodi q. 47. duabusque sequentibus.

SECTIO IV.

Virum forma Empyreæ superet in perfectione alias cælestes & sublunares?

22 Prima conclusio: Forma Empyreæ superat in perfectione alias cælestes. Probatum primò, nobilior proprietates formarum cælestium est lux; sed hæc aut perfectior est in Empyreo, aut saltem cumulatior ex formæ Empyreæ exigentia: Ergo talis forma excedit in perfectione reliquas cælestes. Nam, quòd aliqua qualitas præstantior est, aut intensior, eò in forma, cuius est proprietas, arguit maiorem perfectionem præ aliis formis, quæ cum in simili qualitate communicent non tamen penes perfectam ad eò speciem, aut cumulatam intentionem. Secundò, Empyreæ forma communiter censetur indeluctibilis ex natura sua non sic tam communiter formæ aliorum cælorum, quas corruptibiles vi causarum naturalium existimantur Philosophi plerique Aristotelæ antiquiores, permulique ex Patribus Ecclesiæ, quibus consentere Authores recitandi n. 7. Exercit. 12. Neque defunt, qui de facto in cælos inuehant generationes nouas, & corruptiones. Tunc sic formæ aliorum

aliorum cælorum, si destructibiles sint viribus agentium naturalium, non habent alia prædicata, quibus compenferet excessus incorruptibilitatis, qua gaudet forma Empyreæ. Ergo hæc eas superat absolute, & simpliciter in perfectione. Tertiò, Empyreum vendicat sibi locum sublimiorem inter corpora alia cælestia. Hæc autem eò perfectioribus ornantur formis, quò sunt constituta sublimiori in situ, vt doctè firmant Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. 5. q. 2. Rabius ibidem q. 4. si excipiat sphaera solem deferens, aut ipsum solare corpus ob rationes speciales, quas præfati Auctores adducunt.

24 Secunda conclusio: Forma Empyreæ perfectior est formis sublunariis inanimatis. Probatur primò formæ elementorum eò sunt perfectiores, quò ipsa elementa superiorem occupant locum. Ergo cum Empyreum adeò sit in situ superius elementis ipsis, eius forma erit perfectior, quàm singulorum elementorum formæ. Quoad Antecedens consulatur Connimbricenses lib. 4. Physicorum cap. 5. q. 3. Probatur secundo, ex incorruptibilitate formæ Empyreæ. Tertiò, ex influxu in corpora elementaria, quem ei non pauci tribuunt. Quarto ex communi existimatione de formarum cælestium præ elementaribus, & inanimatis mixtorum præstantia.

25 Tertia conclusio: Forma Empyreæ est absolute, & simpliciter imperfectior formis viuientibus. Fauet Durandus in 2. dist. 2. q. 1. num. 6. Probatur primò ex eo, quòd inanimatis sit. *Cuilibet autem non viuenti substantia natura lege præponitur quælibet viuæ substantia.* Vt inquit S. Augustinus in lib. de vera Religione cap. 29. Idque manifestum pronuntiant S. Thomas 1. p. q. 3. art. 1. in corpore S. Anselmi in Monologio cap. 29. S. Claudianus Mamercus lib. 1. de statu animæ cap. 5. lib. 3. cap. 6. Guntmundus Archiepiscopus Auerlanus lib. 2. de sanguinis, & corporis Christi veritate in Eucharistia. Et quidem persuasio frequens peritorum præponit gradui naturæ non viuientis quòd viuentis, & maioris perfectionis putat esse functionem vitalem, quàm non vitalem. Vnde S. Augustinus lib. de duabus animabus contra Manichæos cap. 4. ex operationibus vitalibus muscæ præfert ipsam soli. Videantur Rupertus lib. 2. in Genesim cap. 11. Procopius Gazæus in cap. 4. Genesim v. 2. Fonseca 7. Metaphysicæ c. 7. q. 2. Hemelman in disputatis ad 1. p. titulo 3. disp. 1. cap. 14. num. 19. tit. 4. disp. 1. cap. 50. num. cap. 16. num. 4. Vellostillus in aduerrentis ad 5. tomum S. Hieronymi quæstio 1. Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. 1. q. 2. art. 2. Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 43. sect. 1. num. 4. Probatur secundo. Si inter formam Empyreæ, & rationalem fiat comparatio. Erenim forma rationalis est substantia spiritalis, independensque in conseruari à materia; & præterea est intellectiua, & volitiua. Forma autem Empyreæ est substantia materialis, dependens in conseruari à materia, incapaxque intelligendi, & volendi.

Hinc Prudentius lib. Apotheosis carmine contra Ebionem canit.

Crede, animam non esse Deum, sed crede creatis.

Maiorem cunctis

S. Chryostomus Parænesi 2. ad Theodorum lapsum scribit. *Anima pretiosus nihil est. Idque ne illis quidem, quoad extremam demerentiam deuenerunt ignotum est. Cum anima nihil est equiparandum,*

dixit Poeticè quidem ex prophanis. Prudentius, & S. Chryostomus in his encomiis hyperbolicum quid sonant, vt inferius constabit Philippus Abbas lib. 2. in Cantica cap. 2. 1. ait: *Anima tali non Angelus, non qualibet maior est creatura: solus ille maior est, cui creatori par nulla potest effici creatura.* Loquitur de Anima Christi; de qua & de nostris ibidem inquit, *esse eiusdem cum Angelo, vel similis natura: sunt enim vnus quasi generis rationis merito huiusmodi creatura.* Quæ postrema verba temperant non nihil duritiem priorum. Plura ex aliis pro præcellentia, & dignitate rationalis animæ colligit Bernardus de Busto 2. parte Rosarij serm. 10. parte 2. vbi concludit: *Anima dignior est cælo Empyreæ, in quo est collocanda; nam plerumque contentum dignius est continente: sicut lapis pretiosus suam capsellam valore transcendit.* S. etiam Bernardinus Senensis tom. 1. serm. 50. pag. 302. inquit, *si quasi infiniti Empyreæ cæli, & illius nobilitatis crearentur à Deo, adhuc anima celsior, ac nobilior remaneret.* Et quod caput est, S. Augustinus lib. de quantitate animæ cap. 34. eandem præstantiam animæ humanæ commendat anteis his verbis, *Anima natura, nec terra, nec maria nec sydereæ, nec luna, nec sol, nec quidquam omnino, quod tangi, aut his oculis videri potest; non denique ipsum, quod videri à nobis non potest, calum, melius esse credendum est. Imò hæc omnia longè deteriora esse, quàm est qualibet anima, ratio certa conuincit, si modo eam veri amatores ducentem per in solita quadam, & ob hoc ardua, constantissime, atque obseruantissime sequi audeant. Si quid verò aliud est in rerum natura præter ista, quæ sensibus nota sunt, & prorsus, quæ aliquod spatium loci obtinent, quibus omnibus præstantiorem ruinam locum esse diximus. Si quid ergo aliud est eorum, quæ Deus creauit, quiddam est deterius, quiddam par, deterius, vt anima peccans, par, vt Angelus: melius autem nihil. Et si quando est aliquid horum melius, hoc peccato eius sit, non naturæ. Quo tamen non vsque adeò sit deterior, vt ei pecoris anima præferenda, aut conferenda sit.* Hactenus S. Augustinus; in quo in tenent pende illa. *Non denique ipsum, quod videri à nobis non potest, calum.* Adumbrat enim ibi Empyreum, ni me mea fallit opinio. Augustinianus liber 83. quæstionum in 54. pro animæ laudatione legantur, vt & liber 3. contra Maximum in cap. 25. liber 33. q. 3. de libero arbitrio in cap. 11. S. Bernardus lib. 5. de Consideratione ad Eugenium, simulque aduerrentia 7. Vellostilli ad S. Augustini quartum tomum. Item ipse S. Augustinus lib. 11. de liuitate Dei cap. 13. lib. 1. Retractionum cap. 26. vbi rationalis animæ, cum Angelo quam tradiderat æqualitatem, recantat; & meritò quidem, nam Angeli in perfectione excessus videtur esse de fide ob verba Psalmi 8. v. 6. *Minuisti eum Paulò minus ab Angelis* vt contra Origenem lib. 1. Periarcho cap. 5. & 8. lib. 2. c. 8. tractant S. Athanasius q. 27. ad Antiochum S. Thomas 1. e. q. 75. art. 7. Schola Parisiensis anno 1526. titulo 28. contra Erafmum. Valentia tomo 1. d. 6. q. 1. puncto 2. Nicolans Ysambertus 1. p. ad q. 50. disp. 1. art. 2. cum Arboreo aduersus Georgium venetum, Connimbricenses disp. 1. de Anima separata art. 7. Sfortia in selectas summorum Pontificum constitutiones, theoremate 146. Suarez lib. 1. de Angelis c. 1. Arriaga tom. 2. in 1. p. disp. 1. sect. 2. licet Philippus Abbas vbi supra velit, ex parte coporis, non verò animæ hominem antecelli ab Angelo. Nec possunt aptari Philippo interpre

26 interpretationes, quas pro S. Augustino, & S. Bernardo adornant Suarez, atque Arriaga. Leuia sunt, quæ contra præcedentes conclusiones mihi sese offerunt extricanda. Primum, forma Empyreæ est incorruptibilis naturæ sua, ratione inseparabilitatis à materia. Ergo superat in perfectione materiales omnes animas, cum hæc sint ex naturæ sua corruptibiles. Secundum, Materia Empyreæ est perfectior omni materia sublunari. Ergo vt seruetur proportio inter materiam, & formam Empyreæ, debet hæc nobilior esse omni sublunari forma. Responderit ad primum, formam Empyreæ titulo incorruptibilitatis esse secundum quid perfectiorem materialibus animabus; vt ob eundem titulum perfectior est eis materia prima; quam tamen inter substantias absolutas tenere simpliciter, & absolute locum in finem, nullus negat. Dices cum Auerfà q. 33. Philosophiæ sect. 7. formam Empyreæ præcellere saltem in perfectione simpliciter, & absolute vegetatiuas planetarum animas, & sensitiuas animalium, quæ fiunt ex puri materia; quia harum animarum non sunt insignes ad eò naturæ, & operationes, vt debeant simpliciter, & absolute præferri substantiæ, & operationibus formæ Empyreæ. Sed contra, quia nisi omne viuens sit perfectius simpliciter, & absolute omni non viuente, non apparet specialis ratio, cur etiam animabus materialibus perfectiorum animalium non debeat præponi forma Empyreæ, & quæuis alia cælestis, vt bene notat Ioannes Pondus in 2. Scoti dist. 14. q. 13. in commento n. 19. Dices rursum, formas cælestes producere principaliter aliquorum animalium imperfectorum formas: nulla enim est alia causa secunda, cui attribui possit principaliter productio eorum animalium. Ergo formæ cælestes non sunt simpliciter, & absolute ignobiliores formis talium animalium, si quidem causa principalis debeat excedere, aut æquare effectum in perfectione. Contra, quia Deus solus est causa principalis animalium, quæ absque propagatione gignuntur, & multis in casibus recurrendum est ad Deum, vt ad solam causam principalem creatorum effectuum. Ad secundum responderit negando Antecedens; & eo permisso, consequentiam. Nam non est, vnde laudatur, formam debere esse in eodem excessu perfectionis, quo fuerit materia, quam afficit, & informat; quandoquidem non ex eodem fonte, quo derivatur, & crescit perfectio in materia, deturgetur, & crescat in formis. Vt autem seruet proportionem inter se materia, & forma Empyreæ, satis est aptitudo recipiendi, quam illa habet, & aptitudo informandi, quam hæc, vt patet in materia recipiente animum rationalem, à quo longè distat in perfectione.

SECTIO V.

An Empyreæ forma educta sit ex potentia materia?

27 Negant Fonseca 5. Metaphysicæ cap. 2. q. 4. sect. 2. v. Excluditur. Suarez disp. 15. Metaphysicæ sect. 2. num. 17. & de opere sex dierum lib. & cap. 1. num. 11. Connimbricenses lib. 1. Physicorum cap. 9. q. 12. art. 5. v. Proposita. Granadus 1. p. controu. 6. Generali disp. 2. & communiter P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1.

Thomistæ tractantes de forma cæli syderei cuius eadem est ratio, ac de forma Empyreæ, si illius materia non habuerit prius formam æquæ, Affirmant verò Auctor opusculi 42. inter alia S. Thomæ cap. 15. (sed iudice Caietano in tomo 3. suorum opusculorum tract. 4. in trullum est) Molina 1. p. q. 45. art. 1. v. corpora simplicia Vazquez ibidem art. 4. Præpositus de opere sex dierum dub. 3. & in quilla 45. dub. 1. num. 5. vbi specialiter agit de forma Empyreæ, Auerfà ad eandem q. 45. sect. 1. & q. 20. Philosophiæ sect. 7. nec non q. 33. sect. 2. Gabriel Alvarez in cap. 43. Itæ v. 1. Rubius lib. 1. Physicorum, tract. & q. 2. num. 17. Petrus Hurtadus disp. 4. Physicorum sect. 2. §. 17. disp. 3. de opere sex dierum sect. 2. §. 22. Arriaga disp. 3. Physicorum sect. 4. num. 33. tomo 2. in 1. p. disp. 28. sect. 1. ac 2. Franciscus Alfonsus disp. & sect. 3. Physicorum num. 28. Bartholomeus Amicus tract. 6. Physicorum q. 4. dub. 1. art. 3. num. 20. q. 5. larius in dub. 1. & sequentibus, Hieronymus Fal-solus 1. p. q. 44. art. 4. dub. 1. num. 8. & 10. Petrus Vincentius de Marçilla, annotatione 1. in cap. 1. Genesim, Chryostomus Caberis tract. 1. Physicorum disp. 4. dub. 2. num. 12. sermonem habens de Empyreæ forma. Tellez p. 2. Philosophiæ disp. 13. sect. 1. num. 10. Murcia de la Vana lib. 1. Physicorum disp. 6. q. 1. Ego his ad stipulor. Vt non strem, qua ductus ratione, opus est longa, sed non vulgari digressione.

DIGRESSIO.

Quid sit materialem formam educi ex potentia materia.

28 Volunt aliqui, nihil aliud esse quàm dependere secundum se à priori à materia. Non acquiesco, Tum quia potest dari dependentia ab alio à priori, vt præcisè à conditione; quæ dependentia non esset eductio ex illo alio habente se præcisè vt conditione. Tum quia animus rationalis primò non producitur naturaliter nisi in materia præcedente pro priori, vt subiecto; nec tamen educitur ex potentia materiæ, sed creatur, & infunditur corpori, vt in Concilio Viennensi, & Lateranensi sub Clemente V. & Leone X. definitum est. Inquies, educi esse dependere in fieri, & conseruari ab alio vt subiecto; animum autem rationalem, licet dependeat in fieri à materia vt subiecto puræ informationis, & receptionis, non tamen in conseruari. Contra primò, saltem animus rationalis educetur ex potentia materiæ in primo fieri, Et cognitio si eius essentia consistat in qualitate, potest diuinitus remanere creationem cum dependentia perpetua, & conseruari ipsius cognitionis secundum se ab anima & subiecto receptionis. Secundò, materia dependet in fieri, & conseruari à forma substantiali, & nihilominus non educitur ex potentia formæ. Haud effugies vim argumenti, si respondeas, materiam non dependere à forma vt subiecto receptionis; quòd ulterius requiritur, vt educeretur ex potentia illius. Afferam enim ego, formam materialem dependere quidem in fieri, & conseruari à materia, non verò vt à subiecto receptionis. Vel explica quid addat subiectum illud dependentiæ in fieri, & conseruari, vt id, quod ab alio dependet vt subiecto receptionis in fieri, & conseruari, educatur ex potentia illius. Præterea vnio materiæ ad formam

potest creati iuxta plures; cum tamen nequeat non dependere in fieri, & conseruari ab vtraque. Item creatio materiæ, si consistat in modo, dependet essentialiter ab ipsa materia. Nec valet dicere, vniorem, & creationem dependere à materia non vt subiecto receptionis, sed adhesionis. Inde namque sumam ego occasionem, vt affirmem, sic dependere formas materiales à materia.

29. Volunt alij, in dependentiâ speciali formæ materialis à materia imbibere educationem ex huius potentia. Etenim forma dependet à materia. At non à posteriori, cum materia non sit effectus formæ. Rursus non dependet tanquam modus à re, cum saltem diuinitus possit existere forma accidentalis, & substantialis sine materia. Tandem non dependet tanquam à conditione, cum materia non sit conditio disponens ad existentiam formæ; neque sit approximatō ad passum. Tunc sic; nullus alius modus dependentiæ restat, nisi dependentiæ ab ea vt subiecto, ex cuius potentia educatur. Ergo &c. Inductio hæc proba non est, nam potest forma materialis dependere à materia vt à conditione pro priori requisita tam ad fieri, quam ad conseruari sui, quin educatur ex potentia materiæ; vt potest intelligi dependentiâ à posteriori in fieri, & conseruari, quin intelligatur educitō ab eo, à quo datur dependentiâ pro posteriori. Dices, dependentiam ab alio vt subiecto in fieri, & conseruari esse formaliter educationem. Contra, non repugnat forma, quæ materialis sit ex tali dependentiâ, cum tamen educi non valeat ex potentia materiæ. Quare si conciperemus, formam independentem in fieri, & conseruari à materia, eam præcisè ex hinc putaremus materialem, sufficienterque distinctam à forma spirituali. Ego talis formæ repugnantiam non video.

30. Hinc repudiantur alij, qui in materialitate formæ fundant educationem ex potentia materiæ. Et enim vt sit aliqua entitas materialis, satis est dependentiâ physica à materia sine educatur, siue non ex huius potentia. Adde, committi ab illis vitiosum circulum, dum ex materialitate formæ probant educationem, & ex educatione materialitatem. Adde etiam, non declarare ab illis, quid sit formam spirituales accidentalem educi ex potentia subiecti spiritualis.

31. Alij probant, formas materiales educi ex potentia materiæ, quia producuntur ab agentibus creatis per virtutem naturalem; ea autem agentia carent virtute naturali ad creandum. Promouent suam mentem sic; quia ad præsentiam vnius ignis videmus alium ignem de nouo existere, colligimus, vnum ignem esse causam efficientem alterius, & vnum in sua potentia continere alium. Ergo cum videamus, materiales formas dependere à materia, colligere debemus hanc esse causam illarum, continerique illas in eius potentia, & educi ex ea. Hi, præterquam non explicant vniuersim, quid sit formam materialem educi ex potentia materiæ si quidem & ab agente increato potente per virtutem naturalem creare, educitæ fuere penes ipsos formæ cælestes, non admodum firmo innituntur fundamento. Dicit namque potest, materiales formas produci ab agentibus creatis per virtutem naturalem, ab eisque generari; quippe ad hoc satis esse videtur, causari cum dependentia in fieri, & conseruari à materia vt subiecto præsupposito pro priori, quin opus sit ipsam materiæ causare vel formas, vel vniones. Vt autem

vel formas, vel vniones, educerentur ex potentia materiæ, vltèrius requiritur causari ab illa. Ad confirmationem responderi valet, ex dependentiâ præcisè ignis B. ab igne A, non colligi hunc esse causam illius, alioqui ex dependentiâ vnius hominis ab alio, colligeretur, animam etiam rationalem causari ab homine. Si addant, rectè vt minus colligi causari vnionem. Respondebitur, neque præcisè ex dependentiâ deduci hanc causari; sed ex eo, quod vnio debet habere causam sui efficientem, quæ commodissimè censetur esse alius homo. Hinc etiam vnus ignis, censetur satis philosophicè esse causa effectiua alterius; cum hic debeat habere causam efficientem, & non superet in perfectione alium ignem; aliundeque nulla specialis ratio vrgeat in oppositum. Ast fortasse aliquis assignabit rationem, qua reddatur difficilis causalitas materiæ in formas materiales, educitōque harum ex illius potentia; saltemque videbitur sufficiens causalitas effectiua agentium naturalium, & dependentiâ ipsarum formarum in fieri, & conseruari à materia vt subiecto præsupposito pro priori.

32. Mihi videtur dicendum primò, si materia influat physicè in formas materiales, has educi ex potentia illius, nihil aliud erit, quam fieri dependentem ab influxu præstito ab illa vt à causa, ex qua sit aliquid, cum in fit. Anceps tamen sum in præfato influxu admittendo. Eum Arriaga disp. 8. Physicorum sect. 1. vertit in dubium, inficiatus est absolute Lessius lib. 3. de summo Bono à num. 49. eiusque discipulus insignis Ægidius Conink, citandus infra, & ante ipsos subobscure negarunt Ægidius Romanus quodlibeto 2. q. 12. Iacobus Almainus in 3. dist. 23. quæst. 1. circa finem, Dominicus de Soro super 2. Physicorum quæst. 3. ad 3. principale, super 1. quæst. 6. paulò post initum, nec non dubio 5. quæst. etiam 7. ferè per toram. Iacobus Zabarella lib. de Generatione, & interitu in fine capitis 11. forteque alij relati à Bartholomæo Amico in tra. 10. Physicorum q. 3. num. 1. & quæst. 5. num. 1. à Balthasare Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 25. sect. 1. num. 4. dum erga formam materialem in fieri non agnoscunt causalitatem aliquam ortam à materia.

33. Mæx ambiguitatis ex promo causas. Prima, non apparet necessitas illius influxus, cum sine illo detur optimum discrimen inter generationem, seu educationem & creationem, vt inferius expendam. Secunda, adstructo influxu physico causæ materialis, non est, in quo differat causa purè materialis, qualis est materia respectu materialium formarum substantialium, à causa materiali simul, & efficienti, qualis est eadem materia respectu suarum proprietatum, quas in communi sententia, & materialiter, & efficienter causat. Nam materia quatenus etiam efficiens immanenter quantitatem v. g. exigit vnionem cum illa. Tertia, si materia conceditur influxus physicus materialis in formas materiales substantiales, non est, cur negetur vni formæ substantiali materiali physicus influxus effectiuis immediatus in aliam, negatur autem à pluribus: quos aliter vrgeo sic: Si forma substantialis materialis potest effectiue influere in aliam per potentiam effectiuam immediatam distinctam ab ipsa; cur materia non poterit physicè influere materialiter in formas substantiales materiales per potentiam materialem immediatam; quæ distincta sit à materia? Et saltem cur hæc non influet immediatè effectiue in formas substantiales

substantiales materiales, vt singulariter cogitavit Ægidius Calumnensis quodlibeto 2. q. 2. Quod si amandem influxum effectiuum, quia absque eo sufficienter effectiue causantur formæ ab agentibus extrinsecis, ablegare etiam debes materialem, quia absque isto rectè omnia conciliantur. Si recurras ad imperfectionem materiæ, ne sit effectiua tot formarum substantialium, & accidentalium; ad eandem ego recuro, ne sit physicè influxiua materialiter. Quid enim prodest, influxum materialem exigere vnionem termini, in quem tendit, ne illi obster imperfectio materiæ? Adde, posse terminum causatum materialiter, seu educitum non vniri causæ materiali, vt sentiant Gerardus Sennensis in 1. dist. 8. quæst. 3. art. 2. v. *Secundo patet*, Petrus Hurtadus disp. 5. Physicorum §. 53. & Arriaga disp. 4. num. 17. Ioannes Gonsaluis Martinus lib. 1. Physicorum pag. 89. Bartholomæus Amicus tract. 6. Physicorum q. 4. dub. 2. num. 7. tract. 10. quæst. & art. 3. num. 7. Non enim est fundamentum ad ponendam connexionem inter educationem, & vnionem, cum sufficiat connexio naturalis, vt distinguatur actio educitua à merè effectiua, quæ nec naturaliter exigit vnionem. Et sanè materia, ac forma materialis, non postulant essentialiter vnionem; & educationi satis erit, si essentialiter respiciat agens, & terminum promanantem ex influxu physico passiuo. Adde rursus, causam effectiuam partialem, qualis esset materia non debere æquare in perfectione effectum. Si confugas ad imperfectionem materiæ, ad eandem ego confugio, ne vlla ratione influat physicè. Plures ex aduersariis indicant, non repugnare materiæ, quæ sit perfectior substantiali aliqua formæ; quam ergo habebit imperfectionem, vt partialiter hanc efficiat? Et in materia recipiuntur complura accidentia distincta à proprietatibus ipsius, quæ vulgò putantur superari in perfectione à materia. Si ad materiæ indifferentiam transuoles, illa poterit determinari ad influxum effectiuum ex confortio agentium extrinsecorum, quæ se habent vt causæ principales, sine quibus nihil valeat efficere materia, vt potè quæ sit causa effectiua instrumentalis, sicut determinatur ad influxum materialem. Si denique recurras ad æqualitatem in perfectione, quam cum igne B. v. g. habet ignis A. proindeque dicas, non esse, cur productio effectiua illius tribuenda sit alteri causæ creatæ, quàm huic. Ratio hæc inefficax est in principis P. Suarez disp. 18. Metaphysicæ sect. 2. Balthasaris Tellez p. 2. Philosophiæ disp. 27. sect. 3. Bartholomæi Amici tract. 12. Physicorum q. 10. dub. 3. art. 3. & 7. Murciae 2. Physicorum disp. 5. quæst. 10. Rubij in Physica longiori tract. de causa efficienti, quæst. 5. licet renouat in breuiori q. 6. Connimbricensium lib. 2. Physicorum cap. 7. q. 18. art. 2. & 3. Caberi tract. 2. Physicorum disp. 5. dub. 4. iuxta quos calor debet gaudere vi effectrice instrumentali formæ igneæ: esto ignis A, sit æquè perfectus, ac ignis B. producendus. Et saltem obesse non debet, ne diuinitus à materia passiuo possit effectiue produci forma ignea. Deinde ex hac ratione ego reicio influxum materialem ortam à materia, vt potè superuacaneum, & nullo Philosophico introductum fundamento. Vt enim statuis, agens naturale non posse naturaliter operari, nisi in subiecto præsupposito, licet hoc non præster influxum effectiuum in formam, & licet hæc non superet illud in perfectione: ita

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

ego statuo similiter, quin inueniam rationem, ob quam necesse sit subiectum præsuppositum præstare influxum materialem.

34. Quarta, incredibile est, aquæ formam influere physicè in calorem, quo ipsa destruitur. Si ob id dicatur calorem non recipi in aquæ forma, sed in materia; contra, tum quia æquè incredibile est, materiam influere in qualitates contrarias formis, quas possidet; tum quia, cum in forma aquæ recipiantur gradus frigiditatis, debent etiam recipi gradus caloris, à quibus illi expelluntur; contraria enim ab eodem subiecto se se deturbant. Si dicatur rursus, non magis incredibile esse, formam aquæ influere physicè in calorem, quam intellectum efficere actum erroneum ipsi disconuenientem. Nec sequitur, intellectum, & aquam pari violentiam à se ipsis, dum concurrunt in effectus, quorum priuationem appetunt vel ob imperfectionem debitam, quam impediunt; non enim ad eos se se determinant. Fateor, non nihil vim rationis retardat. Semper tamen ingerit difficultatem, quod entitas aliqua influat physicè in aliud non solum disconueniens, sed etiam destructiuum ipsius. Si tandem dicatur, calorem non recipi nisi in sola quantitate quicquid sit de hoc sententia, pauci ex Aduersariis tam defensant. Quinta, Theologis, ac Philosophis familiare est, concedere aquæ v. g. potentiam obedientialem passiuam gratiæ, non verò effectiuam. Si autem cum potentia obedientiali passiuam gratiæ esset coniunctus influxus aliquis physicus materialis in gratiam, esto imperfectionior, quàm effectiuus, non dispicio, qua consequentia posset hic negari. Neque item video, cur plures Theologi (citati à Ripalda disp. 42. de ente supernaturali num. 2. quibus additio Meratum tract. de sacramentis disp. 4. sect. 8. Vvadingum disp. 7. de Incarnatione dub. 4. num. 36. Franciscum Amicum disp. 5. de sacramentis sect. 3. à n. 64. & præclarum Metaphysicorum Fonseca lib. 9. Metaphysicæ cap. 1. quæst. 4. sect. 3. v. *Dicendum*) negarent potentiam obedientialem actiuam entitatibus non effectiuis physicè naturaliter, si omnis entitas creata sit actiua per influxum materialem. Quod enim hic sit imperfectionior effectiuus, nihil prodest, nec repugnare videtur entitas effectiua naturaliter, quæ in hoc genere operetur æquè imperfectè, ac materia prima in genere actiue per influxum materialem. Ais actus supernaturales sunt supra virtutem etiam passiuam naturæ, vt conatur Ripalda disp. 8. num. 19. Ergo virtus passiuam præstat aliquem influxum; aliàs non esset, cur exhauriretur virtus passiuam naturalis; neque cur limitaretur aer v. g. ad patiendum tot gradus caloris, & non plures. Respondeo, sæpe limitari virtutem passiuam, non quia hæc præster aliquem influxum, sed quia vel natura præscripti terminum in intensiōne qualitarum, vel quia deficit influxus effectiuus agentis intrinseci. Legatur Petrus Vvadingus d. 7. de Incarnatione dub. 5. n. 51. vbi docet, causam materialem, quantum ex se est posse naturaliter sustentare infinitos effectus. Dona autem supernaturalia ideo sunt supra virtutem passiuam naturæ, quia sunt supra exigentiam cuiuslibet subiecti naturalis. Nec vllus antiquorum Theologorum meminit influxum materialis supernaturalis præstandi à natura in dona supernaturalia; & ex Modernis vnus, aut alter meminit. Ripalda ipse disp. 26. sect. 4. explicat potentiam obedientialem passiuam independentem

ab influxu materiali supernaturali. Confirmatur proxima ratio; ad cauſandum adæquare aliud in genere cauſæ materialis, non requiritur perfectio æqualis cum cauſato, neque item debet creſcere virtus, quòd fuerit perfectius id, quod cauſandum eſt. Ex exempla: ſi materia ſublunaris diſtinguatur ſpecie à cæleſti, illa non debet eſſe perfectior hac ex eo præciſè, quòd ordinetur ad cauſandum perfectiores formas, quales ſunt viuentes. Sed quia id negant aliqui memorati in n. 45. exercitationis præcedentis. En aliud Aer, quin accreſcat noua virtus ſuſtentatiua, cauſat materialiter lucem, & ſonum. Theologi, etſi controuertant, an ex perfectiori potentia obedienciali effectiua cū æquali auxilio ſupernaturali euadat perfectior effectus? Et alij affirmant, alij negent; nullus tamen, què ſciam controuertit id de potentia obedienciali paſſiua; neque aſſeruit, ex perfectiori cum æquali eleuatione proditurum nobiliorem effectum. Tunc ſic: ſi cauſa materialis exhibeat influxum phyſicum, difficulter adinuenietur diſcrimen inter ipſam, & effectiuam.

33

Sexta, ſi in anima rationali reſpectu actuum conducentium ad ſalutem æternam, quorum eſt ſubiectum ſuſtentatiuum, concedas influxum prædictum, non cogis ad effectiuum ex ſanctione Concilij Tridentini ſeſſione 6. cap. 5. & can. 4. Etſi enim anima non efficiat eos actus, ſed tantum patiatur, non ſequetur, nihil omnino agere. Quid? Quod ex Tridentino coincidunt, nihil omnino agere, & merè paſſiue ſe habere. Ergo quia penes ipſum cauſa merè paſſiua nihil agit ſed agit, & mouetur, quin moueat, vt etiam traditur à S. Damasceno cap. 5. Phyſicæ, conſonatque S. Cyrillus Alexandrinus l. 1. in Ioannem cap. 6. inquit, *Aliud eſt viuificare, aliud viuificari, ſicut agere atque pati.* Premo ampliùs hanc rationem voluntatis creatæ libertas ad actus conducentes in ſalutem æternam, nequit ſolummodò conſiſtere in eo, quòd eos pariat. Ita decernitur in Concilio Tridentino ſupra. Atqui ſi voluntas creata, vt cauſa paſſiua eorum actuum præſtaret aliquem influxum phyſicum, poſſet conſiſtere ipſius libertas in pariendo præciſè tales actus. Etenim influxus phyſicus materialis ortus à voluntate creata ſeorſim ab effectiua eiufdem voluntatis, poſſet eſſe liber, non minus, quàm dum eſt coniunctus, aut identificatus effectiua ſecundum Aduerſarios: ita quidem vt oriretur ad voluntate indifferenti in actu primo proximo ad vtumlibet, & determinanti ſe in actu ſecundo per ipſum præciſè influxum phyſicum materialem ad vnum extremum, potiùs, quàm ad aliud, videlicet ad amorem v. g. Dei potiùs, quàm ad odium. Nec dicas voluntate non poſſe præciſè per influxum phyſicum materialem determinare reliqua comprincipia, vt efficiant amorem, eo quòd ſit cauſa minus nobilis, vt potè materialem. Non inquam, id dicas, nam voluntas influens efficienter in amorem, determinat Deum, gratiamque ad effectum amorem, qui principaliter efficitur à Deo, & à gratia, quàm ab ipſa noſtra voluntate. Vt ergo viretur inconueniens propoſitum, adſtruendus non eſt in cauſa paſſiua influxus phyſicus.

36

P. Arriaga diſp. 8. de anima ſect. 1. & to mo. 1. in 1. 2. diſp. 7. ſect. 1. admittit quidem de facto influere effectiua voluntatem noſtram in actus ſalutares. Sed ait, neque ex Concilio Tridentino, neque ex ratione libertatis conuinci exiſtentiam influxus effectiui, ſi in voluntate admittatur influ-

xus ſuſtentatiuus inſtar eius, quem habet materia erga formas materiales. Non ex ratione libertatis ob argumentum à nobis factum. Non ex Tridentino Concilio; quia dummodò voluntas influat ſuſtentatiua, non ager nihil omnino, neque ſe geret merè paſſiue, ſicut ſe gerit materia reſpectu animæ rationalis. Concludit itaque, ſatis eſſe ad mentem Concilij, ſi voluntas exhiberet liberè influxum ſuſtentatiuum. Nihilominus mens, & verba ſynodi expoſcere videntur influxum effectiuum. Legantur Suarez tomo & prolog. 1. de gratia cap. 2. Ripalda de entre ſupernaturali d. 29. Et notetur, ſynodum contra ponere noſtram voluntatem in animatis principiis, quibus competit ſuſtentatiuus influxus. Ergo alius, qui ſit effectiuus conuenire debet voluntati. Rurſus notetur. Lutherum damnatum in eo Concilio comparare voluntatem luto, aut rotæ, quando ſigulus ipſis impulſum imprimit, aut formam effingit. At rota ſuſtentat impulſum, & lutum formam effectam. Ergo voluntas aliquid ampliùs præſtare debet in actus ſalutares. Et de effectiua actiuitate requiſita ad liberum principium creatum, cenſuit antiquus Theologus Baſſolis tam altè, vt ſcripſerit, *poſſionem*, quæ in libero arbitrio creato potentiam putè paſſiuam agnoscit, *eſſe falſam, & iudicio ſuo pernicioſam, & periculoſam, & contra rationes, & auctoritates ſanctorum, & ſententias Doctorem in articulis Pariſienſibus contentas, & contra auctoritates Philoſophorum.* Sic in 2. diſp. 25. q. 1. art. 2. eandem ſerè cenſuram iterat in 3. diſt. 3. q. 2. & a 2. in priori loco velis, remilque contendit, effectiuam entuitatem requiſitam eſſe in cauſis creatis liberis: nec minori conatu Durandus in 2. diſt. 24. q. 2. Olkor q. 3. determinationum. Scotus in 2. diſt. 25. q. 1. alioque recentis, & imitati à Bellarmino lib. 3. de gratia, & libero arbitrio cap. 10. atque 11. Petro Fonſeca lib. 9. Metaphyſicæ c. 1. q. 5. art. 3. Theophylo Raynaudo in diſciplina morali diſp. 2. q. 1. art. 2. num. 92. & ſequentibus. Suario tomo 1. Metaphyſicæ diſp. 19. ſect. 2. à num. 19. Petro Hurtado diſp. 15. de Anima ſect. 1. à §. 3. Oniedo contro. 12. de Anima puncto 3. vbi mordet interpretationem, quam Tridentino Concilio excogitat Arriaga.

37

Septima, ſi cauſa materialis influat phyſicè, poterit eius influxus ſuppleri naturaliter ab alio agente creato perfectiori. Vnde ſequeretur, poſſe ex natura rei agens creatum producere terminum ſine cauſa materiali, ac proinde creare. Octaua, poterit Deus concurrere in genere cauſæ materialis, non quatenus recipiat in ſe formam materialem, ſed quatenus in eam præſtet influxum phyſicum, qui diſtinctus ſit à receptione. Et ſic conceſſit Fonſeca 5. Metaphyſicæ c. 2. q. 1. 2. ſect. 2. ac 3. iterumque lib. & cap. 7. quaſt. 3. ſect. 4. Bartholomæus Amicus tract. Phyſicorum q. & art. 3. num. 7. referens Durandum, & Capreolum, ad hæſit Fonſecæ, cuius opinio cum communiter diſpliceat, debet etiam diſplicere influxus phyſicus cauſæ materialis creatæ, in quo, vt in cardine, veritur Fonſecæ opinio, difficilis euerſi, niſi cardo remoueat. Nona, poterit cauſa materialis exercere illum influxum phyſicum in formam non ſolum non penetratam, ſed & diſtantem. Et ita etiam conceſſit Fonſeca in priori loco ſect. 2. v. *Quod ſi eos* inquit, non repugnare de potentia Dei abſoluta, quod materia exerceat cauſalitatem ſuſtinentiæ erga formam diſtantem, licet repugnet, quòd exerceat cauſalitatem receptionis

receptionis; cauſalitas autem, quam ſuſtinentiæ quoad eſſe formæ materialis vocat ipſe, eſt influxus phyſicus, de quo litigamus. At per ſe notum apparet Auerſæ quaſt. 14. Philoſophiæ ſect. 7. alioque Authoribus, repugnare omnino, quòd cauſa materialis aſſumatur a Deo ad cauſandum indiftans; non enim concipiunt, quo alio modo, quàm per intrinſecam ſui communicationem queat cauſare materialis cauſa. Imò vix concipiunt, poſſe cauſare niſi per intimam penetrationem. Aduerterim tamen, opus reuera non eſſe, quòd cauſa materialis ſit intimè penetrata, & præſens formaliter effectui, ſi non repugnet conſeruari cauſam materialem, & eius effectum ipſi vnitum, quin vllam habeant vbiſitationem. Et ſiue cauſa materialis præſtet influxum phyſicum in formam indiftantem poſitiue localiter, ſiue non præſtet; nihilominus forma neque per ſe ipſam, neque per vbiſitationem cauſæ materialis erit indiftans poſitiue localiter ab hac. Non per ſe ipſam, quia poſſet ſimul cum cauſa materiali variare præſentias ad ſpacia. Non per vbiſitationem cauſæ materialis, tum quia forma, præſertim ſi non ſit modus, poſſet in eodem ſpatio conſeruari per creationem, deſtructa cauſa materiali; imò & non deſtructa; dummodò diuinitus impediatur eius influxus phyſicus, aut eſſet actio producens formam dependenter à materia vt ſubiectò præſuppoſito pro priori; tum quia cauſa materialis vbiſitata præcedit pro priori naturæ formam, vbiſitatio autem formæ nequit eſſe prior, quàm ipſa forma; & præterea vbiſitatio, quæ in vno ſigno naturæ non exerceat circa aliquod extremum, nequit in alio exerceri: tum quia poſſet cauſa materialis diuinitus vbiſitari in duplici ſpatio adæquato, quin vtrobique vbiſicetur forma cauſata materialiter. Quapropter formæ reſpondebit vbiſitatio diſtincta ab vbiſitatione cauſæ materialis. Quod obſeruauit obiter contra nonnullos confundentes vtramque vbiſitationem ratione indiftantiæ poſitiue localis, ſeu potiùs intimæ penetrationis interuenientis neceſſariò iuxta ipſos inter cauſam materialem, & formam terminantem influxum phyſicum. Si dicerent, hunc influxum eſſe vbiſitationem formæ, melius quid eſſet in ſpeciem; ſed reſutandum eiſdem ſerè argumētis, & quia alioqui toties variaretur influxus phyſicus, quoties materialis cauſa ſimul cum forma tranſiret ex vno ſpatio ad aliud.

38

Decima, poterit materialis cauſa, quin mutaretur cauſare, exercendo influxum phyſicum abſque receptione formæ cauſatæ materialiter. Eſt autem in conſeſſo apud Philoſophos, & Theologos, nullam entitatem poſſe exercere munus cauſæ materialis reſpectu alterius, quin per alteram mutetur. Hinc Theologi conſtanter negant, Verbum diuinum eſſe cauſam materialem vnionis hypotaſticæ ad humanitatem Chriſti, ne alioqui ſequatur, Verbum diuinum ſubiſſe mutationem. Inquit, cauſam materialem mutandam ſaltem per influxum phyſicum in ſe receptum, licet non mutaretur per receptionem formæ, quia ab eſſet ea receptio. Sed contra, nam Arriaga diſp. 9. Phyſicæ ſect. 1. n. 3. diſp. 10. ſect. 1. num. 5. & 6. ſect. etiam 2. num. 12. repetit, cauſam materialem non immutari per præciſam rationem influxus, & cauſalitatibus materialis diſtinctæ ab vnione & receptione formæ in ipſa cauſa materiali. Et quamuis in præ-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

cauſa locis loquatur de cauſalitate materiali, vt eſt actio educatiua, ſeu actio, & paſſio independentes ab eo, quòd oriatur phyſicè à cauſa materiali, tamen cum penes Arriagam actio educatiua recipiatur in cauſa materiali, & hæc per illam formaliter non immutetur; cur alicui non licebit dicere, cauſam materialem immunem fore à formali immutatione, etiam ſi in ſe reciperet influxum phyſicum à ſe ortum, dummodò non daretur ſimul receptio formæ terminantis influxum illum. Contra ruruſus, nam influxus ille phyſicus non reciperetur in cauſa materiali, ſed adhæreret tantum formæ, vt de modo creationis ſatis celebre eſt. Hoc pacto cauſa materialis eſſet longè à periculo mutationis, neque aliter vitari poſſet, & ſi paulò antè in omnem partem me vertens propoſuerim ex Arriaga effugium aliud mutationis.

39

Vndecima, formalis cauſa nullum exhibet influxum phyſicum in cauſam materialem. Ergo neque hæc in illam influet phyſicè. Antecedens negatur à paucis, & neque hi volunt, omnem formam influere phyſicè in ſuum ſubiectum, ſed vt ſummum formam ſubſtantialem in materiam, quos quoad hanc partem impugnare promptum cuique erit poſt Suarium diſp. 15. Metaphyſicæ ſect. 8. Petrum Hurtadum, diſp. 2. Phyſicorum ſect. 8. Franciſcum Alphonſum diſput. etiam 2. Phyſicorum ſect. 8. Auerſam quaſt. 20. Philoſophiæ ſect. 10. Conſequentiam ſuadet paritas rationis. Duodecima, entitatem aliquam eſſe cauſam materialem alterius, intelligitur ſufficientiſſimè, ſi accedente vnione ſuſtinetur ſuo quali in ſinu alteram acceptam ab alia cauſa, & non valentem per ſe ſtare naturaliter. Ergo fruſtra additur ex parte materialis cauſæ quidpiam, quo ipſa det, & communicet eſſe, atque exiſtentiam entitati ſuſtentatæ.

40

Sed en quidam recentiores decimæ huius rationis, & præcedentium aliquarum vim agnoſcentes, dicunt, materialem cauſam prodire quidem in actionem ſed non influere in formam, illi enim tribuit eſſe, ſed non huic, quæ à ſola cauſa efficiente accipit ſuum eſſe & media actione prædeunte ex materiali determinatur vt exiſtat ab efficiente, vniaturque intrinſecè cum materiali. Hinc aſſignant rationem, ob quam materia non ſit pura conditio ſine qua non ad formam educatam, quia ſcilicet pura conditio neque in effectum, neque in actionem influat. Cur etiam materia non ſit materialis cauſa animæ rationalis, nempe quia neque in hanc, neque in actionem ipſius cauſatiuum influat. Hinc præterea inferunt differentiam cauſæ materialis ab efficiente, nam iſta tam in actionem, quàm in effectum influat, cum tamen altera in ſolam actionem, quæ eſt determinatio vt effectus ſit ab efficiente, & vniatur intrinſecè cum materiali. Quòd ſit materia exerceat ſimul munus vtriuſque cauſæ, influat & in actionem, & in formam; ita quidem vt actio ſit indiuiduè determinatio ad id, vt forma habeat eſſe intrinſecè ex materia, & in materia, habeatque eſſe ab illa. Insuper quia cauſa tantum materialis non influat niſi in actionem, quæ eſt modus exigua valde perfectionis, mirum non eſt, aiunt, quòd materia etſi ſit tam ignobilis entitas, extendat ſuam actiuitatem ad tot in ſe formas ſuſtentandas. Si obiciatur, cauſam materialem non fore cauſam immediatam, & proximam; ſed mediatam, & remotam formæ. Reſpondent, actionem non mediare vt principium, quòd ſolū ob eſſe poſſet, ne materialis

L 3 cauſa

causa esset immediata, ac proxima respectu formæ. Si rursus opponatur, inconceptibile esse, quod actio oriatur actiue à causa materiali, & non ipsa forma, ad quam actio terminatur. Accurrunt ad varia exempla, quorum vnum referam, nimirum præmissarum, quæ sunt determinatio, vt conclusio, quæ sit essentialiter talis, existat dependenter ab habitu scientiæ, & non ab habitu principiorum, à quo ortum trahunt præmissæ. Vnde similiter poterit actio aliqua esse determinatio, vt forma existat actiue à causa efficiente, & non à materiali, à qua existit actiue ipsa actio. Si tandem vergeat quis sic, igitur principium efficiens solius actionis dari etiam poterit. Aiunt, nullam eius principij necessitatem inueniri, aut vtilitatem, quia principium, cui respondeat effectus, erit effectuum actionis, vt potè quæ minoris perfectionis sit. Hactenus ex recentioribus, quorum ingenium hæc ipsa commendant, me etiam tacentente.

41

Nihilominus non acquiesco; nam in in primis si causæ materiali tribuunt influxum, vt conueniat ei definitio causæ, videlicet est principium per se influens esse in aliud, certè in hac definitione *non aliud* denotat effectum in quem causa debet influere: & *non influens* significat principium prodiens, vel aptum prodire in influxum, ergo causæ materiali non comperet definitio causæ, si prodeat tantum in influxum, & non attingat effectum. Deinde influxus, & causalitas est id, quo formaliter causa communicat in actu secundo esse effectui. Ita ad hoc vsque tempus intellexerunt, & loquuti sunt Philosophi. Ergo si causæ materiali concedatur influxus, & causalitas, negari ei nequit, quod per influxum, & causalitatem communicet formaliter in actu secundo esse effectui. Rursus entitas causæ denominatur prior suo effectui per influxum, atque causalitatem; & per hanc effectus constituitur dependens ab illa. Non igitur potest concipi influxus, & causalitas, quin concipiatur effectus posterior entitate causæ, & ab ipsa dependens. Ad hæc, si semel admititur, materiam non agere formas materiales, non continere perfectionem ipsarum, & quo ad id habere se æqualiter circa formas materiales, ac circa animam rationalem, frustra excogitatur specialis ea actio materiæ sustentantis materiales formas; imò non sine magna nouitate, & parum conformiter ad Concilium Tridentinum causalitas causæ materialis vocatur actio; nam actio, & effectio sunt synonyma, licet *influxus*, & causalitas sint quid superius ad agere, & efficere, vt notat Sorus quaest. 3. super. 2. Physicorum ad 3. principale. Vel ipsum nomen *influxus* vellicatur à nonnullis alia in causa, quam in efficiente. Et Chrysolomus Caberus Primarius complutensis in Scoti Cathedra tract. 2. Physicorum disp. 2. dub. 3. num. 4. inquit, *Influere salum conuenire proprie causæ efficienti, aliis vero causis minus proprie, formam enim se ipsam dare, influere proprie non est.* Ex quo subinfert in num. 5. materiam, & formam esse improprie causas, & si proprie sint causæ intrinsecæ, sicut secunda intentio est proprie ens rationis, & non est proprie ens. Dissimulo alia contra Modernos illos, fateorque ingenuè, inductas rationes aduersus actionem, aut influxum, aut causalitatem physicam ortam à causa materiali inclinasse iamdiu meum animam, & assensum propè extorsisse.

42

Dicendum videtur secundo, etsi materia non

influat physicè in formas materiales, has educi ex potentia illius, nihil aliud erit, quam fieri actione effectiua dependente essentialiter ab illa vt præsupposita pro priori tanquam subiecto; ita vt quæ conferuabiles sunt, nequeant vlla ratione conferuari; quatenus productæ per eam actionem nisi existat materia, esto ipsi non sint formaliter vnitæ. Pronunciatum istud multa inuoluens, clarescet ex enodatione obiectionum sequentium.

Diluuntur nonnulla argumenta.

ET primò quidem deterrebit quem à negando influxu physico causæ materiali Religio in hanc causam, quam videmur cum iunioribus sui temporis memoratis, ac reprehensis à Dominico de Soto, & cum antiquioribus aliis allegatis à Bartholomæo Amico tract. 10. Physicorum. q. 10. relegare ex scholis, non admisso illo influxu. Nam sine illo nequit intelligi causa physica, cum causa in communi sit principium per se influens esse in aliud. Sed is sciat, teneri omnes huic occurrere difficultati, quia omnes debent exponere in genere causam formalem sine influxu physico in subiectum. Neque absque temeritate negabitur causa formalis sine propria, sine impropria in ratione causæ vt sic, & propria in ratione causæ intrinsecæ, pro vt dicebat Caberus supra. Nam Concilium Tridentinum, sess. 6. cap. 7. iustitiam in nobis receptam expertem influxus physici in animam declarat esse formalem causam nostræ iustificationis his verbis, *vnica formalis causa est iustitia Dei, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit, qua videlicet ab eo donati renouamur spiritu mentis nostra, & non modo renouamur, sed & verè iusti nominamur, & sumus, iustitiam in nobis recipientes, &c.* Ibidem nostræ iustificationis finalem causam præscribit gloriam Dei, & Christi, ac vitam æternam; & de fine esse propriam & realem causam, & si non influat per causalitatem physicam ortam à propria entitate, tradunt vnanimi consensu Philosophi, ac Theologi apud Bartholomæum Amicum tract. 1. 3. Physicorum q. 3. Egidium Lusitanum lib. 1. de Beatitudine q. 6. art. 1. Balthasarem Tellez parte 2. Philosophiæ disp. 2. q. 6. sect. & n. 1. contra Petrum Hurtadum disp. 13. Aminastica sect. 5. Franciscum Alonsium, disp. 16. Physicorum sect. 5. n. 47. Insuper, si creatio consistat in volitione diuina, erit Deus efficiens causa Angeli in quem non influet per causalitatem à se productam; idemque eueniret in entitate creata, quæ quia connecteretur essentialiter cum productione alterius (vt possibile indicant permulti) esset se ipsa causalitas. Ob hæc ad argumentum.

44

Responder quidam *non influens* indefinitione causæ, significare idem, ac communicans, seu tribuens esse. Et verò quamuis à materia non oriatur influxus physicus, potest rectè dici communicare, & tribuere esse formis, quatenus hæc, veleductio ipsarum nequit fieri nisi dependenter à materia præsupposita pro priori, vt subiecto. Sed non placet, quia si materia communicat, & tribuit esse formis eductis, non erit iam pura conditio ad has, siquidem pura conditio in tantum differat à causa, in quantum causato non communicat, nec tribuit esse. Qui autem sic responderet, totus in eo est, vt materia ad formas eductas habeat se tanquam pura conditio necessaria antecedens. Quapropter dicendum est, etsi materia hoc modo

do se habeat ad formas, non tamen ad compositum, cui per sui vt subiecti intimam exhibitionem, dat esse distinctum inadæquate ab ipsa. Influet itaque non in formas; sed in compositum; & huius sed non illarum erit causa rigorosè, geretque se vnio vt influxus, atque causalitas erga compositum, seu vt formalis ratio influendi, atque causandi. Si replices, compositum non inest materiæ. Ergo hæc non est materialis causa illius. Contra, quia compositum ratione formæ inest, vel recipitur in materia; vt omitam materiam, inesse, inexistere, seu permanere intrinsecè in composito; sicque intelligi à multis Aristotelicam definitionem causæ materialis, videlicet, *Ex qua aliquid fit, cum insit*, referunt namque *non cum insit*, non ad causatum, sed ad causam. Si rursus replices, ergo vnico, quam concessimus, esse causalitatem, & influxum causæ materialis, producet ut saltem à materia. Contra, quasi creetur vnico (quod per te non repugnat) tunc materia erit materialis causa compositi (cui tam necessaria est materialis causa, quam formalis) & vnico exercebit munus causalitatis, quin oriretur à meretia: per te etiam vnio est causalitas formæ in compositum, nec idè vnio producit à forma, quæ eius est solum terminus intrinsecus, aut subiectum ad hæronis in tua opinione. Satis itaque erit, si causalitas sit communicatio causæ ad causatum. Ex quibus aperitur via ad defendendum etiam, quod materia sit causa materialis respectu formarum, quæ generantur, dependentque ab ipsa in fieri, & conferuari, non quia causet per influxum physicum à se ortum, sed quia vt subiectum præsuppositum communicet se intrinsecus formis ita dependentibus, quæ communicatio erit latè influxus, & per ordinem ad eam conueniet materiæ esse principium per se influens in tales formas, eo quidem pacto, vt hæc causæ definitio magis congruat efficienti, quam materiali causæ formarum; seu eo pacto, conceptus causæ non sit vnio uocus in vtraque causæ; nam vna exhibet proprium influxum, secus alia: & forsitan ob defectum eius influxus inquit S. Damascenus in Physica c. 2. causam materiam non esse proprie causam, etsi in ratione adiuuantis sit proprie causa.

45

Secundò arguitur, de conceptu eductionis est, formam eductam extrahi è potentia subiecti, in qua contineatur. Ast hoc ipso, quod aliqua forma contineatur in potentia materiæ, actiueque producat dependenter ab illa, causatur à materia. Vti eo ipso quod aliquis effectus contineatur in potentia alicuius agentis, actiueque producat in præsentia illius, efficitur ab eo. Ergo velimus, nolumus, materiali causæ influxum physicum in eductas formas elargimur. Responderet, contentiam alicuius entis in potentia alterius, vel esse in potentia effectiua, vel in merè receptiua, vel in sustentatiuacum autem materialibus formis factis sit contineri in potentia sustentatiua materiæ, & in effectiua agentis, additur sine necessitate contentiam alia in potentia materiæ, vt causæ actiue.

46

Tertiò arguitur, ni materia causet formam materialem per influxum physicum, non erit, cur potius forma educatur ex potentia materiæ, quam è contra: nihilque habebit materia præ dispositionibus requisitis ad productionem formæ, præ calore v. g. præ requisito in materia ad eductionem formæ igneæ vt ait Petrus Vuadingus d. q. de Incarnatione dub. 3. §. 2. n. 53; neque intercedet discrimen inter creationem Angelicæ substantiæ, &

eductionem potentiæ illius, si Angelica substantia non influat physicè materialiter in potentias; vt enim illa nequit conferuari sine his, ita è conuerso. Responderet ad primum inconueniens, ideo potius educi formam materialem ex potentia materiæ, quia hæc præsupponitur vt subiectum pro priori ad illam agentem pro sui conferuatione, vnio ad materiam. Quare sicut etsi materia non causet rationalem animum, datur titulus, cur materia sit potius rationalis animi subiectum, quam rationalis animus materiæ; ita similiter. Ad secundum inconueniens dicitur, esto materia sit pura conditio ad eductionem formæ, quia neque ex parte materiæ, neque ex parte formæ datur titulus, ob quem illa debeat physicè prodire in eductionem tribuens sine materialiter, sine eductiue essentiam formæ, tamen cum hoc stat, materiam esse subiectum complebile per formam, proindeque non se habere, vt aliæ puræ conditiones, scilicet vt calor respectu formæ igneæ. Omitto, eductionem huius dependere essentialiter à materia, non sic à calore. Replicabis, materia vt existens realiter præsupponitur necessario ad eductionem formæ, alioqui non interueniret discrimen inter eductionem, & creationem formæ, & alioqui agens naturale produceret formam ex nihilo. Sed nisi materia sit causa influxiua, non præsupponeretur necessario, quod enim est pura conditio ad actionem, vel non debet præsupponi realiter existens, vel non debet tale esse, vt ab eo essentialiter, & immediatè dependeat actio. Obuiam itur dicendo non esse contra conceptum puræ conditionis præsupponi realiter existentem, vt id, à quo priori dependeat essentialiter, & immediatè actio. Si ab essentia distinguatur existentia, hæc erit præcisè conditio, vt quæuis causa creata operetur, & actio quæuis creaturæ dependebit essentialiter, atque immediatè ab ipsa. Rursus à volitione diuina præparatiua concursus generalis habet dependentiam essentialem, & immediatam quilibet effectus creatus, quin in illum influat physicè vt principium, & causa volitio, sed omnipotentia. Premes eductiua actio non dependet essentialiter nisi à sui termino, & causis, sicut creatiua non aliam habet essentialem dependentiam; idèoque materiam sine forma substantiali conferuandam eadem actione creatiua, docetur communiter, quia scilicet forma neque est terminus, neque causa creatiue actionis. Sed contra, quia plures distinguentes actionem eductiuam formæ ab huius vnioe ad materiam, sentiunt, eam actionem dependere essentialiter ab vnioe, etsi vnio neque terminus, neque causa sit actionis; sed tantum conditio subueniens. Ergo similiter à pura conditione antecedenti poterit essentialiter dependere actio eductiua. Quod additur de actione creatiua materiæ, si verum sit, vltiorem aliam exposcit rationem, de qua alibi. Ad tertium inconueniens responderet, productionem substantiæ Angelicæ non dependere à potentiis, vt à subiecto præsupposito pro priori per modum puræ conditionis; quo pacto productio potentiæ dependet à substantia Angelica. Vnde elucet manifesta differentia inter productionem Angelicæ substantiæ, & potentiæ illius. Itaque ea actio erit creatio, quæ non dependeat in conferuari ab alio vt subiecto; ea verò erit eductio; quæ dependeat in conferuari à subiecto vt à conditione pura præsupposita pro priori, quæ dependentia saluatur optime sine influxu subiecti, vt liquet in creatione animæ rationalis

nalis pro primo instanti, pro quo dependet à materia præsupposita pro priori, quin hæc in illam influat physicè. Imò negato influxu physico melius videtur declarari discrimen inter educationem, & creationem. Nam si creatura possit diuinitus creari per causam instrumentalem, poterit anima produci per creationem actum intellectus; non enim est contra naturam creationis, quòd vniatur agenti. Eo in casu implexè exponit aduersarij, qui differat productio illa creatura à causalitate materiali, quam ex natura rei præstat anima in actum intellectus, quamque ipsi identificant cum causalitate effectiua orta ab eadem anima.

47

Quartò obicitur, fieri diuinitus potest, vt accidens materiale, vel forma materialis substantialis recipiantur in materia, quin educantur ex huius potentia, sed creentur, & per se existant: Ita defendit Gerardus Senensis in 1. dist. 8. quæst. 3. art. 2. v. *secundò*. Ripalda disp. 7. de ente supernaturali sect. 2. à num. 19. Aueria q. 12. Philosophiæ sect. 3. Tellez parte 2. Philosophiæ disput. 25. sect. 1. num. 15. Bartholomæus Amicus tract. 1. 1. Physicorum quæst. 7. dub. 4. art. & conclus. 2. Ad dirque Ripalda, posse etiam fieri, vt accidens supernaturalis producat quoad entitatem creatione, & quoad vnionem educatione. Et quod plus est, non repugnat, modos vnionis, substantiæ aliòque similes, qui se ipsis vniantur subiectis, terminare creationem, vt tuerit Petrus Hurradus disp. 2. 2. de Incarnatione sect. 3. & disput. 12. Physicorum sect. 5. Atriaga disput. 4. Physicorum num. 122. Franciscus Alphonfus disput. 15. Physicorum n. 27. Ouiedus controu. 13. Physicorum punct. 2. n. 2. Ioannes Gonzaluis Martinus lib. 1. Physicorum pag. 88. Hemelman in disputatis ad 1. p. tit. 1. 1. disp. 12. c. 2. At hæc omnia repugnabunt cum nostro modo declarandi conceptum educationis. Ergo &c. Respondetur, negàdo Minorem quoad formas non modales, etsi enim accidentales & substantiales recipiantur in materia, sine qua nequeat naturaliter conseruari, tamen fieri possunt tali actione, quæ quantum est ex se, queat illa conseruare independentè à materia. Talis autem actio erit creatiua, sufficienterque distinguetur ab educatione, siquidem hæc debeat essentialiter dependere in conseruari ab alio vt subiecto siue influente, siue præsupposito pro priori, vt pura tantum conditione. Ideo dixi num. 42. formas materiales educi ex potentia materiæ nihil aliud esse, quàm fieri per actionem effectiuam non, valentem vlla ratione eas conseruare sine materia præsupposita proprios vt subiecto.

48

Hinc deduces à fortiori contra Lessium lib. 12. de perfectionibus diuinis cap. 16. libr. 3. de summo bono cap. 4. Aueriam quæst. 71. Philosophiæ sect. 4. Cardinalem de Lugo disput. 12. de Incarnatione sect. 2. num. 17. præfatas formas, si creentur, terminaturas diuersam causalitatem effectiuam, ac dum generarentur per actionem distinctam à causalitate materiali, quia effectio creatiua esset incompossibilis essentialiter cum causalitate materiali, quam essentialiter postularer effectio generatiua, vt sileam creatiuam effectiorem fore entitatiuè supernaturalem, & è contra entitatiuè naturalem effectiorem generatiuam, quia illa foret supra exigentiam totius naturæ; hæc autem conformis exigentiæ naturalium formarum. Vt item omittam, Deum suppletentem influxu effectiuo materiale quem formæ petant ex natura rei, debere operari diuersa actione, ac validioris.

Legis Coniunctum 3. part. quæst. 77. artic. & dub. 1. Deinde inferes, etsi productio formæ in subiecto, sine quo nequit naturaliter conseruari, sit ex natura rei inditium educationis, non tamen simpliciter, & absolute, quandoquidem productio formæ in subiecto non valentis ex natura rei conseruari sine ipso, possit esse creatiua. Deduces etiam è conuerso, & si productio formæ in subiecto, sine quo queat naturaliter conseruari, sit ex natura rei inditium creationis, non tamen simpliciter & absolute, cum possit diuinitus forma aliqua educi ex subiecto, sine quo queat naturaliter conseruari. Annuant, necesse est, illi, qui animum rationalem generari posse non renuntiant, attenta potentia Dei absoluta, quos inter recenset Theophylum Raynaudum in Theologia naturali dist. 3. quæst. 1. artic. 8. num. 78. Petrum Vuadingum disp. 7. de Incarnatione dub. 5. Franciscum Alphonsum disp. 15. Physicorum sect. 4. à num. 31. Eis si assentiaris, dicito, tunc producendum animum in materia per actionem, quæ in conseruari dependeat essentialiter ab illa, ita vt animus quatenus productus per talem actionem nequeat vlla ratione conseruari sine materia, licet tali actione deficiente conseruaretur per creatiuam naturaliter exactam, quæ vel coexistisset cum educitiua, vel de nouo adueniret. Gabriel, qui sect. 44. in Canonem Missæ putat, Angelum diuinitus generari posse; & qui id ipsum affirmant de materia, habent munitam viam, vt discurrant, nisi aliunde impediatur ratione indicata à S. Thoma opusculo 32. cap. 1. quòd scilicet *materia non habeat subiectum aliquod, de quo per actionem educi possit, quia materia non est materia, unde materia non est generabilis, quia omne, quod generatur ex materia generatur, seu debet afficere vt forma, vel saltem vt sic debet posse afficere aliud vt subiectum, id enim opus est ad generationem alicuius entitatis: neque materia neque Angelus possunt eo modo se habere, siquidem materia nequeat fieri forma, & Angelus nequeat fieri entitas incompleta instar formæ.*

49

De formarum modalium creatione non sine distinctione loquendum est. Si enim producantur in subiecto, ex quo aliàs educuntur ex natura rei, iudico, productionem non posse esse educitiuam, cum non possit non esse effectiua terminorum non volentium vlla ratione conseruari nisi vniti sint subiecto, in quo fiunt. Hic autem est ipsissimus educationis conceptus. At verò si modi producantur aut sine subiecto (vt de modo vnionis continuatiuæ inter partes materiæ opinantur Bernad. dict. 12. de Incarnatione sect. 1. numer. 38. & Franciscus Alphonfus disput. 2. Physicorum sect. 10. numer. 144. ac de modo vnionis integralis inter partes quantitatis in Eucharistia vt Ouiedus controuers. 13. Physicorum puncto 5. numer. 2.) aut producantur in subiecto, ex quo aliàs non educuntur ex natura rei (vt si modus substantiæ vnatur alteri naturæ à propria) censeo, terminare posse creationem, cum valeant fieri per actionem, quæ quantum est ex se, queat illos conseruare, aut sine subiecto absolute, aut sine subiecto in quo producuntur. Inquies, contra priorem partem, educationem importare producti termini dependentiam ab alio vt subiecto præsupposito pro priori; posse verò modum sic produci in subiecto sibi connaturali, vt dependeat solum à posteriori, vel à

concomit

concomitante. Contra, quia negato influxu physico causæ materialis in formas educitas, nequit intelligi, in quo alio consistat, formam modalem dependere à priori ab alio vt subiecto præsupposito, quàm in eo, quòd producatur vnita subiecto sine quo nequit vllatenus conseruari. Sermo est de vnione ad subiectum receptionis; quia vnio ad subiectum adhesionis stat cum creatione in sententia docente, creationem esse modum adhaerentem termino creato; is enim modus non educitur, sed creatur, nec dependet à priori ab alio, vt subiecto præsupposito, etsi producatur vnitus subiecto adhesionis, nequeatque conseruari absque illo. P. Atriaga disp. 8. Physicorum sect. 1. n. 3. ait, illam entitatem generari, quæ à subiecto dependet saltem à posteriori, etiam si ab ipso non causetur. In quibus verbis alludit ad creationis modum, de quo antea fuerat loquutus. Et in disp. 9. sect. & subl. 4. n. 64. non recusat admittere, eum modum generari, si negetur ad generationem requiri influxum physicum subiecti. Quod enim terminum creet, non obstat generationi sui, vt inhesionis substantiæ non obstat, quòd reddat substantiam independentem à subiecto inhesionis. Sed certè absurdum videtur, actionem creatiuam esse generationem sui ipsius, & vix euitari posset, Angelum non esse simul creatum, & genitum vi eisdem actionis; siquidem creati, vel generari terminum non aliud sit, quàm esse creatam, vel genitam actionem terminatam ad ipsum. Hoc tamen omisso, si generetur ex Angelica substantia modus creatiuus eiusdem substantiæ, inuitabilis est mutua prioritas inter vtrūque; nam modus vt potè actio productiua substantiæ tanquam termini distincti, præcedet naturam substantiam, & ipsa substantia præcedet saltem vt conditio modum, id namque, ex quo aliquid generatur non potest non præcedere hoc saltè pacto entitatem generatam. Præterea vnio Hypostatica etsi educatur ex humanitate, non tamen ex verbo diuino præsupposito ad ipsam vnionem vt termino pure intrinseco. Ergo multò minus terminus creatiuus educetur ex effectiuo creato, qui minus præsupponitur ad modum, quàm verbum diuinum ad vnionem. P. Franciscus Amicus tomo de Angelis disp. 2. sect. 8. conatur, dependentiam vnus ab alio à priori, vt à forma intrinseca, qualem dependentiam in sententia plurium Thomistarum habet materia à forma substantiali non officere creationi rei sic dependentis: quæ doctrina, si vera esset, ministraret à fortiori arma contra generationem modi creatiuus.

50

Quinto arguitur, duratio, si sit distincta à re durante, & tempore, educitur è subiecto in vno instanti, sine respectu ad sui in aliis conseruationem, quæ est profus impossibilis; siquidem duratio sit essentialiter transiens. Dico totum id verum esse in illa hypothesi, & durationis educationem saluari præcisè in actione dependente essentialiter à subiecto pro priori non nisi per vnum instans. Vnde patet sensus illorum verborum in n. 42. *Ita vt que conseruabiles sint, &c.*

51

Sexto, & vltimò opponitur (omissis aliis non magis momenti propositis à Ioanne Martinez de Prado p. 2. Metaphysicæ contro. 4. art. 2. §. 4.) forma potest esse educita ex materia quin ei vnatur formaliter, eamque compleat, & perficiat, vt nos retulimus ex probatis Auctoribus n. 33. Ergo educitio è subiecto non est productio termini in ipso; materia enim non erit subiectum formæ, quæ ei vnita non sit. Respondetur, materiam respectu formæ

educitæ, & non vnitæ formaliter ipsi, fore quidem subiectum sustentatiuum, licet non foret receptiuum. Quare non se gereret vt prior natura præcisè, sed vt prior per modum subiecti. Ideo scriptum num. 42. opus nou esse ad educationem formæ ex materia, vt huic illa sit formaliter vnita. Sed de hoc in num. 33. & pleniori manu in sect. 4. Exercitationis aduenientis. Interim sciendum est, actionem educitiuam formæ, cuius vnio ad materiam diuinitus suspenderetur, distinguendam ab actione creatiua, quatenus illa dependeret semper, & essentialiter à materia, vt prior per modum subiecti ipsam recipientis in se; hæc verò non sic dependeret, quoad primam existentiam, neque quo ad sui permanentiam. Et quamuis creatiua actio animæ rationalis connectatur in prima sui existentia cum materia vt priori; at non connectitur cum ea vt sui subiecto receptiuo; neque item vllò in instanti præsupponit eam essentialiter vt aliqua ratione antecedentem; quin potius etiam ex natura rei in reliquis instantibus præter primum, potest conseruare rationalem animam se iunctam à materia. Vnde obiter manet solum quoddam argumentum subtilis Doctoris in 4. dist. 1. quæst. 1. conclus. 2. vbi enititur probare inseparabiles omnino esse generationem formæ & eius cum materia vnionem. Finio digressionem notans, materiam, etsi non influat physicè in formam materiale posse dici naturam respectu huius: nam erit principium, quod vt tale præcisè non requirit influxum physicum; & simul erit causa modo declarato in numer. 44. etsi sæpè vocata sit à nobis pura conditio ob defectum illius influxus.

REGRESSIO.

Empyreæ forma educita fuit ex potentia materia.

Enim producta fuit à Deo in materia, quæ sine vt subiecto nequit naturaliter conseruari. Ergo producta fuit à Deo ex potentia materiæ. Consequentiam esse legitimam constat ex digressionem proxima; cum Deus in productione formæ Empyreæ se gesserit vt author naturæ, effectio autem formæ in subiecto, sine quo nequit naturaliter conseruari est ex natura rei inditium educationis, vt obseruabam supra: colligiturque ex S. Thoma 1. part. quæst. 90. art. 3. ad 2. dicente, *Actum extrahi de potentia materia, nihil aliud est, quàm aliquid fieri actu, quod prius erat in potentia. Sed quia animus rationalis non habet esse suum dependens à materia corporali, sed habet esse subsistens, & excedit capacitatem materia corporalis, vt supra dictum est propterea non educitur de potentia materia.*

53

Antecedens probatur primò, Empyreæ forma est materialis; res verò materialis exigit dependentiam in conseruari à materia, vt & spiritualis independentiam. Secundò, accidentia materialia Empyreæ dependent in conseruari à materia vel ab alia re materiali. Ergo & forma substantialis, cum conceptus substantiæ non excludat hanc dependentiam. Tertio, si forma Empyreæ esset independentens à materia, non deficeret ex separatione ab hac, ac proinde esset immortalis, & corruptibilis secundum se, non minus quàm rationalis animus; & præterea Empyreum esset naturæ sua corruptibile ratione separabilitatis naturalis à materia

reperit in forma Empyrea. Quædò si forma hæc non dependeret naturaliter à materia, esset sic operatiua extra ipsam; non enim est, cur dependeat in operari si non dependeat in suo esse. Hinc (vt subiticeam norum exemplum rationalis formæ intelligentis naturaliter extra corpus) accidentia Eucharistica separata à materia operantur sine nouo miraculo quia præter quantitatem reliqua non dependebant immediatè in suo esse à materia, vel quia tota virtus operandi competus acciditibus perseverat, sicut antea, qua posterior causalis liberior est à veritate opinionum, & ab impugnationibus; sufficitque, vt exemplo accidentalium formarum operantium naturaliter, dum existunt extra materiam, ostendatur potiori iure operaturam sic substantialem formam existentem naturaliter se iunctam à materia, retineret namque totam virtutem agendi, & aliunde in suo esse non dependeret à materia etiam mediatè. Tunc sic sed forma Empyrea non est naturaliter operatiua extra materiam, quod suaderet à paritate aliarum formarum materialium substantialium. Quis expertus est, ignem fugientem à materia ob introductionem alterius formæ calefacere & exurere? Quin omnes experimur, formas materiales sublunares produci ab agentibus creatis. Hæc autem nihil independens à materia, vel à re materiali, valent naturaliter producere; alioqui vim creatiuam etiam vnionum haberet, si vniones possent creati. Quintò, si forma Empyrea non penderet naturaliter à priori à materia, tanquam à subiecto, sed posset naturaliter conseruari sine ea, non apparet ratio, ob quam materia Empyrea dependeret naturaliter à posteriori ab ipsa forma Empyrea, vel ab alia substantiali, & ob quam non posset existere naturaliter, ac conseruari sine omni forma. Ex quo sequeretur, materiam neque cum forma Empyrea, neque cum quouis alia substantiali posse componere vnium per se substantiale. Huius absurdi sequela manet deducta in n. 8. Argumentū præsentis regressionis ostendit, quàm è diametro, & quàm non immerito opponamur Ioanni Thomasio q. 4. Physicorum artic. 2. §. & aduerte, Leturæ lib. 1. Physicorum q. 14. Ioanni Martinez de Prado 2. p. Metaphysicæ contr. 4. art. 4. §. 5. opinantibus, formas celestes fuisse quidem creatas naturaliter, sed diuinitus potuisse educi.

Obiiciuntur, & dissoluntur aduersantium rationes.

54

Multis in nos insurgunt aduersarij, cum ab auctoritate; tum à ratione. Ab auctoritate quidem arguunt primò, quia Genesios primò dicitur, *In principio creauit Deus Cælum.* Ergo cæli Empyreici, (de quo ibi) forma non fuit generata, seu educta; sed creata. Similiter in symbolo vocatur Deus creator Cæli. Debile argumentum: nam in Genesi simul dicitur Deus creasse terram; & in symbolo simul vocatur Deus creator terræ, & omnium visibilium: quin omnia visibilia fuerint præse creatas; & formam terræ generatam, ac educta fuisse, Suarius, vnus ex aduersariis, faretur disp. 1. 5. Metaph. lect. 3. n. 7. Et hunc Authorem possumus aliunde vrgere exemplo gratiæ habitualis, quam educi concedit lib. 8. de gratiæ c. 2. et si in sacris oraculis nomine creationis exprimitur eius infusio à Deo noteretur cum Gabriele Aluarez in Isaiam c. 43 v. 1. verbum creio raro in scriptura Sacra significare productionem rei ex nihilo seu ex nullo præsupposito subiecto; sed communiter significare idem, ac Produ-

co, & id exornatur concinnè à Petauio tomo 2. Theologicorum dogmatum, lib. 2. cap. 1. vbi agit de verbi diuini productione, quæ à Patribus non semel vocatur Creatio. Non hic silebo quod aduerit Guilielmus Episcopus Parisiensis in 2. partis de vnictio. part. 1. cap. 3. 1. *Verbum creandi, & nomen creationis, cum transfertur ad vulgare Hispanicum, pendè eiusdem intentionis, & significatiouis esse cum verbo generationis, vel natiuitatis. Vnde apud Hispanos creamus de domo aliqua, hoc est stirpe, vel familia, dicitur qui de ea vel natus, vel genitus est.* Sic doctus admodum, & pius Guilielmus; qui ibidem addit, nostram apud gentem dici *creari Reges, & sacerdotes.* Accepimus Hispani à Romanis vniam, & alteram phrasim, vt & pleraque alias. Notetur rursus cum Oleastro, Honcala, Pereira, Mariana, Bonfrerio, & Celada, in adducto loco Genesis, neque Hæbraicam, neque Græcam, neque Latinam vocem *creauit* significationem cogere ad strictam creationem scholasticam interpretandam, vt non cogit, cum in eodem capite vers. 21. inquit de Deo Moyles, *Creauitque cetera grandia.* Et licet Patres aliqui videndi apud Suarezium lib. 1. de opere sex dierum cap. 1. n. 10. ac 11. & apud Montesinos 1. 2. q. 112. disp. 3. 2. n. 34. intelligant verba illa *Creauit Deus cælum, & terram* de productione rei ex nihilo, præsertim ob adiunctam vocè *In principio*, id est, ante omnia, loquuntur non de productione formarum Cæli, & terræ, sed de productione materiæ; aut loquuntur de integris compositis Cæli, & terræ, quæ totaliter facta sunt de nouo ex nihilo alterius cõpositi, seu vnus partis tempore antecedentis aliam. Hinc permisso, Empyreici Cæli compositum strictè creatum fuisse, & id probati ex testimoniis adductis, similibusque aliis, vt ex Machabæor. 2. lib. c. 7. v. 28. vbi dicitur, *Peto te, nate, vt aspicias ad cælum, & terram, & ad omnia, quæ in eis sunt, & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus.* Tamen de forma Empyreici nihil inde conuincitur. Quapropter Theologi, qui tradunt, Cælum initio fuisse productum propria creatione, non ideo censendi sunt nobis contrarij. Quod obseruatum velimus pro Molina disp. 2. de opere sex dierum, Tannero tom. 1. disp. 6. dub. 1. Bonfrerio, Gordonio in c. & v. 1. Genesis docentibus, creationem cæli rigorosam fuisse; & Molina fatetur singulariter de Empyreo; nam aliorum cælorum productio contigit pœnes ipsum secunda die ex materia realiter præexistente. P. Franciscus Amicus tom. de Angelis disp. 2. lect. 9. n. 165. certū esse inquit, non fuisse creationem eam actionem, qua forma celestis initio producta est; neque eam, qua eius vnio ad materiam, licet postea addat compositum celeste vt tale factum esse ex nihilo, & propter materiæ creationem denominari creatum.

Argumentantur secundò ab auctoritate Præceptoris Angelici scribentis 1. p. quæst. 65. artic. 4. in corpore. *In prima corporalis creatura productione non consideratur aliqua transmutatio de potentia ad actum, & ideo forma corporales, quæ in prima productione corpora habuerunt, sunt immediate à Deo producta, cui soli ad nutum obedit materia tanquam propria causa.* Hucusque ille, cuius verbis Ioannes Thomasius q. & art. 4. Philosophiæ adiungit hanc Caietani interpretationem, *Aduerte hic diligenter, quod formam fieri per transmutationem, & ipsam educi de potentia ad actum, non differant.* Sed potuit falli Caietan. in ista interpretatione, vt ad Anaxagoram propè accedens falsus est in imaginatione paulò post proposita, *Imaginandum est, inquit,*

formas

formas omnes educibiles præesse in materia in potentia, quasi latitantes sub potestate ipsa. Respondeo itaque, S. Thomam velle solummodò in prima corporalis creaturæ productione, non factam ab agentibus creatis in materia transmutationem de potentia ad actum; cum enim dixisset, formas corporales reduci de potentia ad actum ab agentibus creatis compositis, excipit actutum formas productas in exordio mundi, quia tunc decrant agentia creata composita, quorum virtute reducerentur de potentia ad actum. Quòd autem per Dei virtutem reductæ tunc non fuerint, non lego in S. Thoma, nec legerunt Caietanus, & Ioannes Thomasius. Si per transmutationem materiæ de potentia ad actum significet S. Thomas non quamcumque reductionem de potentia ad actum, sed reductionem quæ sit transitus de priuatione ad habitum, & talem reductionem velit nec à Deo factam in prima corporalis creaturæ productione, restat probandum Caietano S. Thomam ei soli reductioni attribuisse educationis conceptum. Alia testimonia S. Thomæ congesta à Ioanne Martinez de Prado 2. p. Metaphysicæ Controu. 4. art. 4. §. 3. interpretanda sunt eodem in sensu, quo Patres numero præcedenti; & nusquam legetur in Theologiæ Principe, cælicas formas fuisse creatas, aut non eductas. Vnde Ortiz vnus ex rigidioribus Thomistis nostram sententiam defensari posse in via Præceptoris Angelici asserit tract. 3. Physicorum, conferentia, & §. 4. sequutus è vestigio Magistri Tamariz Dominicanum. Et Ioannes de Portugal fatetur lib. 4. de Spiritu sancto cap. 30. p. 1. n. 7. formas cælestes fuisse productas de ipsa potentia materiæ, & non de nihilo, quia nempe materia præcessit non priori nature tanquam principium reale earum. Qui hæc admittit, non potest in reliquis discors à nobis esse; nisi quoad solam educationis vocem. Et neque quo ad hanc dissentiri à nobis potest Araujus, qui 1. p. q. 55. art. & dub. 2. n. 8. defendit, inditas Angelis à Deo species naturales intelligibiles eductas fuisse propriè ex intellectu Angelico in primo instanti, non obstante defectu transitus ex priuatione ad habitum.

56

Tertiò, arguunt ex vtitato modo loquendi; nam de formis celestibus communiter dicitur, fuisse concretas. Respondeo, ideo dici concretas, quia productæ sunt simul cum materia tunc primò creata. Replicabis; formæ sublunares producuntur modò in materia conseruata per creationem, nec tamen dicuntur concretari. Respondeo, ex Granado 1. p. controu. 6. disp. 2. n. 3. vt forma aliqua dicatur concretata, opus esse, quòd totum ex ipsa resultans incipiat de nouo quoad omnes partes, & quòd fiat omnino ab agente potente omnes partes producere; materia autem, quæ est vna pars totius, non incipit modò existere de nouo; nec agens creatum potest ipsam producere; imò nec Deus, quatenus causa vniuersalis concurrens simul cum causa secunda. Hinc inferes, non nobis aduersari Authores, qui productionem formarum celestium vocant concretionem. Et quidem productio potentiarum tam naturalium, quàm supernaturalium in substantiis Angelicis pro primo instanti appellatur concretatio non minus communiter; actio tamen terminata ad intellectum Angelicum v. g. non reputatur in se creatiua, sed eductiua: idem est de actione terminata ad gratiam habitualement collatam Angelis in primo instanti; nam iam pauci sunt Thomistæ,

qui dicant, ipsam in se non fuisse eductiuam, & qui id dicunt, sentiunt vnictum, pro nullo instanti educi formas supernaturales, etiam subiectum realiter præexistat.

A ratione, insurgunt primò. Partes per se compositi nec fiunt, neque producuntur, sed ad productionem totius comproduuntur. Ast cælum est creatum. Ergo forma illius non est educta, sed concreata. Respondeo primò, partes compositi fieri, & produci, vt è contra destruantur, & desinunt, si vobum inuolucra demantur; dici tamen comproduci ad productionem totius; quia productio partium tendit ad productionem totius resultantis ex ipsis. Hinc compositum dicitur generatum, aut creatum, non ex generatione formæ, aut creatione siue materiæ, siue formæ; sed ex generatione, aut creatione vnionis, quia à productione vnionis dicitur productum compositum; quare per id genus actionis dicitur productum, per quod producitur vnio; & quia compositum resultat non ex positione materiæ, aut formæ, sed vnionis, quæ se habet vt ratio formalis, vltimò constitutiua illius in esse simpliciter totius. Vnde respondeo secundò, cælum non fuisse creatum strictè, neque absolute, quæ est compositum, quia non est creata vnio inter materiam, & formam cæli. Sed de hac ratione inferius. Respondeo tertio, cælum dici creatum, non quia creata est vnio, sed quia compositum ex materia, ac forma cælesti productum fuit ex nihilo iuxta modum declaratum in n. 54. vbi ob creationem materiæ dici etiam posse creatum cælum, addidimus, & nunc opportunè confirmamus verbis S. Augustini lib. 1. de Genesi contra Manichæos cap. 6. *Ideo Deus rectissime creditur omnia de nihilo fecisse, quia etiam si omnia formata de ista materia facta sunt, hæc ipsa tamen materia de omnino nihilo facta est.* Item lib. de fide, & symbolo cap. 2. *Rectissime credimus, omnia Deum fecisse de nihilo; quia etiam si de aliqua materia factus est mundus, eadem ipsa materia de nihilo facta est, vt ordinatissimo Dei munere prima capacitas formarum fieret, ac deinde formaremur quæcumque formata sunt.* Hoc autem diximus, ne quis existimet contrarias sibi esse diuinarum scripturarum sententias, quoniam & Deum fecisse omnia de nihilo, scriptum est, & mundum factum esse de informi materia. Rupertus lib. 1. in Genesim cap. 3. consequenter aduertit, vel cetera dici creata. Genesis 1. v. 21. *quia iam ipsa, de qua producta, vel sumpta sunt species, creata fuerat materia.* Respondeo quartò, licet admittatur, concretam fuisse formam cælestem, non sequi eductam non fuisse, si in se ipsa spectetur, vt prænotatum est in n. proximo.

Opponunt secundò, ad educationem formæ de potentia materiæ, requiritur, vt forma fiat cum transmutatione, & ex vi transmutationis materiæ; sed sic non est facta forma cælestis; cum in eius effectione mutatio nulla intercesserit. Etenim ad mutationem opus est transitu à priuatione ad habitum. Materia autem celestis non præcessit cum priuatione formæ celestis. Dico primò, si cæli syderei materia prius extiterit sub forma aquæ, & postea cælesti fuerit informata, cadere causâ argumentum, nisi limiteretur ad formam Empyream. Secundò, in productione formæ Empyreæ intercessisse priuationem modo exponendo in lect. 8. Dico tertio ex communi sensu opus non esse ad formæ educationem, vt fiat cum transmutatione materiæ; satis est, si fiat dependenter à materia tanquam à subiecto. Et id etiam satis est ad genera

57

58

generationem sumptam præcisè, seu secundum se licet Tellez p.2. Philosophiæ disp. 23. sect.1. num.9. cum Rubjo, supponens ad generationem requiriti transmutationem materiæ, ac transitum ab vna forma in aliam, cuius priuatio præcesserit, affumet, formam cælestem non fuisse generatam, quin neget, fuisse eductam. Nolim in quæstionibus de nomine oleum, operam que perdes; ideoque concedam, formam Empyream non fuisse productam per generationem conuersiuam ex alia forma substantiali in ipsam, neque item per mutatiuam ex priuatione formæ in possessionem eiusdem.

59

Insurgunt tertio, illa forma educitur, quæ fit ex aliquo subiecto tempore, aut natura præsupposito; sed forma Empyreæ producta non fuit ex materia, quæ tempore, aut natura præcederet ipsam, vt scribit Cornelius in cap. 11. sapientiæ. v. 18. Ergo &c. Negatur minor, nam materia Empyreæ præcessit (vt cum S. Augustino docet S. Thomas, fidissimus eius assecla, & interpres. 1. p. q. 66. a. 1.) pro priori naturæ formam, vel tanquam causam in eam physicè materialiter influens, vel tanquam conditio requisita per modum subiecti ad ipsius existentiam. Quod si quantitas Empyreæ conceditur à contrariis educta ex potentia materiæ, esto hæc sit determinata ad illam, & esto duratione reali illam non antecesserit, non video, quo iure inficiantur, eductam formam substantialem. Adde, si materia disposita per virtutem diuinam accidentibus caloribus applicetur ignis in eodem instanti, quo primitus sit creata, ignem educturum ex ea formam substantialem; non enim illam creabit, aut concreabit. Et de facto quidem cum contum-puntur species Eucharisticæ, producit simul nouum compositum substantiale quo ad materiam, & formam. Equis neget, hanc tunc educi ex potentia illius præsuppositæ pro priori naturæ? Inquit Fonseca, vt materia Empyreæ ordine naturæ præcederet formam deberet ipsa sola creati à Deo perfectè disposita ad formam, ita vt ex vi dispositionum resultaret naturaliter forma, & ex vtriusque compositum substantiale Empyreæ. A Deo autem non sic est creata materia, quia huiusmodi creatio est imperfecta, Deoque non digna, & quia est extra Theologorum sententiam de mundi inceptio. Contra primò, quia vt materia ordine naturæ præcesserit formam, satis est, quòd fuerit creata vt subiectum, à quo in fieri, & conseruari dependeat forma; quemadmodum satis est, vt nunc præcedat, & vt conseruetur forma dependenter ab ipsa præsupposita per modum subiecti, etsi simul in eodem instanti reali conseruet Deus vtramque. Contra secundò, quia animi rationalis productio pro primo instanti dependet à materia, vt à subiecto purè recipiente animum, quin animus resulter naturaliter ex vi dispositionum, quibus materia afficitur. Ergo similiter potest forma Empyreæ dependere à materia in fieri, & conseruari, ac proinde educi ex illa vt priori secundum naturæ ordinem, quin resulter ex præuisi dispositionibus. Contra tertio, quia nec formæ materiales, quæ naturali generationis ordine educuntur, resulant effectiue ex dispositionibus passi, vt fert communis sententia negans accidentibus virtutem effectiuam formarum substantialium, aut non concedens nisi accidentibus agentis. Contra tandem, quia licet vt agentia creata educant naturaliter formas, debeant præcedere dispositiones motu successiuo temporis productæ in passo; non sic

debet præcedere, vt Deus illimitata præditus virtute illas educat. Quare in vnico instanti produxit tum materiam, tum dispositiones, & ab his determinatus ex natura rei eduxit pro posteriori naturæ Empyreæ formam. Neque id est contra, aut præter Theologorum sententiam de inceptio mundi; nam Theologi non aliud intendunt, quàm in merita ordine temporis non præcessisse dispositiones ad introductionem formarum substantialium, quas Deus primò produxit initio mundi: Imò potius per plures Theologi docent, materiam prioritate naturæ antecessisse formam, colliguntque ex verbis sapientiæ 21. v. 18. *Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuisa*, quatenus præpositio *Ex* significet ordinem naturæ, & *Materia*, eam, quæ est prima. Vnde si materiam, quæ antecedentem naturæ, comitari debet ornatu dispositionum, obuiis brachiis hunc amplectentur. Nihilominus si quis diceret, pro priori naturæ nullam extrisse dispositionem in materia determinantem Deum ex natura rei ad producendam pro posteriori naturæ formam Empyreæ, non ideo huius educationem in discrimen adduceret; satis namque esset, quòd forma Empyreæ dependet à materia in fieri, & conseruari tanquam à subiecto, vt saluaretur educi ex ea. Sed tamen præcedentia naturæ in dispositionibus conformis est ordini reperto in productione connaturali aliarum formarum, præterim materialium; & supposito materiam Empyreæ non esse determinatam ex se ad formam Empyreæ, sed indifferentem ad quamcumque formam substantialem, congruentius est, cogitare, Deum in tali materia produxisse potius hanc specie formam, quàm aliam; quia pro libito suo constituit in tali materia dispositiones, ex quarum præuisione pro priori tantum naturæ determinatus est ex natura rei ad efficiendam pro posteriori naturæ, formam Empyreæ potius, quam sydeream, aut elementarem. Verum est, nobis non constare, quænam sint accidentia, quæ in Empyreo habeant se vt dispositiones, vt constat, accidentia caloribus esse dispositiones ad formam igneam. Possumus nihilominus ex corporibus sublunariis aliquam coniecturam deumere, & suspicari, non omnia accidentia, quibus ornatu forma Empyreæ, esse meras proprietates ipsius.

60

Obiectant quartò, si Empyreæ forma educatur & generetur, generabile erit Empyreum, proindeque corruptibile. Respondetur fatendo, Empyreum esse generabile per virtutem superiorem Dei, dici autem ingenerabile per ordinem ad agentia, causasque creatas naturales, quæ eius formam, nec educere, neque generare valent. Et hinc denud declaratur, cur Empyreum dicatur creatum; omnis quippe Dei actio, quam non sufficit attingere vlla causa creata, nuncupari solet creatio, vt perbellè obseruat Aueria q. 33. Philosophiæ sect. 2. v. *Nihilominus*, & ante ipsum Suarium lib. 8. de gratia cap. 2. n. 16. Imò cuiusque entis secundi emanationem à primo appellari vulgariter creationem, animaduertunt Ripalda disp. 7. de ente supernaturali sect. 1. n. 7. Malonius in 2. dist. c. d. & f. 1. Vnde quoduis ens dependens à Deo dicitur creatura sacris in litteris creberimè, & productio terminata ad ipsum nuncupatur creatio. Sic 1. ad Thimotheum cap. 4. v. 3. ait Paulus *Cibus, quos Deus creauit &c.* Iam autem in sensu, in quo concessi Empyreum esse generabile, non omnino concedo, esse corruptibile. Est enim à Deo naturaliter primò generabile;

generabile nec tamen est naturaliter corruptibile, licet casu quo miraculosè destrueretur, destructio, quam subiret, esset corruptio. Sic Angelus est naturaliter creabilis à Deo, non verò naturaliter annihilabilis ab ipso; Sed si miraculosè suspenderet Deus conseruationem creatiuam Angeli, destructio huius esset annihilatio. Finge, Deum remouere à materia formam Empyreæ; & postea illam reunire, tunc quidem euocaretur à potestate materiæ, vt admittunt Connimbricenses lib. 1. Physicorum cap. 9. q. 12. art. 5. v. *Proposita*, in fine; nec ideo Empyreum euaderet naturaliter corruptibile à Deo. Legatur n. 60. Exercitationis 12. in cuius sect. 3. ostendo, Empyreum esse incorruptibile substantialiter à causis secundis, & in sect. 6. esse etiam sic incorruptibile à causa prima agente per potentiam ordinariam, & attemperante se rerum creaturarum exigentijs naturalibus.

Argumenti confecti à P. Suario explicatio, & dilutio

61

Superiora argumenta efformantur plerumque à Thomistis. Accedo ad operosius aliud ex Doctore eximio. Illud sic se habet: vt forma aliqua educatur ex potentia subiecti, opus est fieri per distinctam actionem ab ea, qua fit subiectum. Sed forma Empyreæ non fuit producta per distinctam actionem ab ea, quæ fuit creata materia. Ergo non fuit educta ex eius potentia. Maior probatur à Suario disp. 15. Metaphysicæ sect. 2. n. 15. tum inductione omnium formarum; quæ educuntur, fiunt enim eadem actione, qua compositum ex subiecto præiacente non factò per illam actionem: tum quia per actionem eductiuam vt potè essentialiter pendentem à subiecto, fit forma, & vnitur subiecto, ita vt per eam fiat per se primò compositum, & comproducatur forma. Ergo fit extra potentiam subiecti, quod per se primò productum supponatur per aliam actionem. Minor probatur primo ab eodem in n. 17. citatæ sectionis, quia compositum Empyreum non est generatum, sed creatum. Ergo producti formæ constituentis illud compositum non est actio, quæ eductiuam fit, distinctaque à creatione materiæ: vbi enim non datur generatio totius, non potest dari eductio alicuius ex partibus. Secundò in n. 3. sectionis. 3. quando materia, & forma sunt inseparabiles, postulant fieri per vnã actionem inseparabilem, seu indiuisibilem ex natura rei. Sed materia, & forma Empyreæ, vt potè incorruptibiles, sunt inseparabiles. Ergo &c. Et ex hinc patet discrimen inter formam Empyreæ, & alias elementares in initio orbis productas, quæ quia non sunt inseparabiles à materia, ideo non fuerunt productæ per eandem actionem, ac ipsa, proindeque terminantur educationem.

62

Vt mens tanti Theologi intimè penetretur, aduertatur ex ipso in disput. & sect. 13. n. 5. actionem creatiuam Empyreæ constare partibus, quæ tamen saltem ex natura rei, non possint seiungi, ideoque vocari vnã, & indiuisibilem. Itaque in illa actione datur vna pars, quæ est creatio materiæ, alia, quæ est informatio, seu vnio formæ, quæque dependet à materia, vt à subiecto, & causa materiali; dicitur autem creatio, quia natura sua est pars vnus totalis actionis, quæ est vera creatio. Ita loquitur hic Doctor in n. 6. nec minus perspicuè lib. 1. de opere sex dierum cap. 1. n. 11.

Proxima animaduersio monstrabit, Hurtadum P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars 1.*

Mendozanum, & Arriagam fingere hostem, quem feriant, dum impugnant Suarezium. Arguit Hurtadus primò; actio est modus, qui non potest identificari cum rebus specie distinctis iuxta ipsummet Suarezium. Ergo materia, & forma Empyreæ non possunt fieri nisi per actiones specie distinctas. Secundò, actio creatiuam materiæ non potest non esse diuersa à productiuam formæ materialis; cum illa tendat in rem per se subsistentem, hæc in rem dependentem in esse à materia; & cum materia prioritate naturæ antecedit formam: nam ex S. Augustino lib. 1. de Genesi ad litteram cap. 15. *Illud vnde sit aliquid, est non tempore, tamen quædam origine prius est, quàm illud, vnde sit.* Tertulliano lib. contra Praxeam. cap. 8. *Omne, quod prodit ex aliquo, secundum sit, necesse est eius, de quo prodit.* Tertio, esto materia, & forma concedantur producti per vnã actionem, hæc vt terminata ad materiam, erit creatio, vt terminata ad formam erit eductio. Arriaga verò arguit quartò, etsi diuisibilis materia, & forma Empyreæ possint creati per indiuisibilem actionem, quæ simplex modus sit; tamen de facto sic non contingit, quia non est fundamentum tum ad creationem formæ Empyreæ, tum ad simplicem modum creatiuam terminatum ad materiam, & formam. Sed ad primam concederet Suarius Antecedens; imò in illa d. & sect. 13. n. 4. illud manifestè adstruit, inquit. *Actio identificatur cum termino producto. Ergo sicut terminus coalescit ex partibus, ita necesse est, integram actionem productiuam ipsius termini consergere ex partialibus actionibus productiuis, seu comproductiuis partium ipsius termini.* Ad secundum responderet, diuersas quidem esse actiones, connexas tamen inter se, nempe concreatiuam formæ cum creatiuam materiæ. In tertio argumento Hurtadum peccati incusat Arriaga, quia illa actio, quæ fit creatiuam materiæ, non potest simul esse eductiuam formæ ex ipsa materia, alioqui cauferet efficienter materiam, à qua cauferetur materialiter; quæ mutua causalitas repugnat. At Suarius fatetur, actionem illam, qua parte est productio formæ, pendere à materia, vt à subiecto, & causa materiali; tamen non dici educationem, quia per se, ac separatim, & per modum totalis actionis fieri non potest ex natura rei. Aditque, si diuisus forma Empyreæ conseruaretur in materia per actionem, quæ supponeret materiam factam, fore re ipsa educationem. Quapropter nec Hurtadus bene refellit Suarium, neque hunc bene defendit Arriaga. Deficit vterque putando, poni à Suario vnã actionem, quæ partibus non constaret. Ad quartum diceret hic Doctor, se neque ponere formam Empyreæ strictè creatam, seu factam ex nihilo: sed creatam; neque ponere simplicem modum productiuum terminatum ad materiam, & formam. Verum postea tela contra Arriagam, cuius est quartum hoc argumentum.

63

Nunc quid mihi displiceat in opinione P. Suariz, edissero. In primis vt forma aliqua educatur, opus non est, fieri per actionem separabilem naturaliter ab ea, qua fit subiectum. Etenim quantitas Empyreæ educitur ex potentia materiæ, & tamen neque actio creatiuam materiæ est separabilis ex natura rei, à productiuam quantitatis, neque hæc ab illa. Ipse Suarez disp. 16. Metaphysicæ sect. 2. n. 15. ait, proprietates intrinsecas formarum substantialium non fieri sine aliquali educatione è potentis formarum, in quibus recipiuntur. Et disp. 15. Metaphysicæ sect. 3. n. 9. dixerat, facultates animæ fieri per actionem, quæ in re sit eiusdem rationis

M cum

cum educatione anima autē rationalis non potest se-
parari naturaliter à suis vitalibus facultatibus, ne-
que hæc ab illa. Si ergo formæ accidentales edu-
cuntur ex potentia subiecti, non obstant conne-
xione inter actiones productiuas, cur similis conne-
xio obstat, ne educantur formæ substantiales?
Tellez vitur aduersus Suarium exemplo substi-
tentiæ naturalis, quæ ut forma afficit materiam
ut subiectum, ex quo educitur, etsi creatio mate-
riæ, & productio substantiæ habeant inseparabi-
litatem ex natura rei. Sed circa hoc exemplum
videatur idem Doctor in n. 10. sectionis illius. 3.
Melius vrgetur ex iis, quæ concedit n. 3. videlicet,
si materiæ Empyreæ forma denudatē diuinitus,
& sine illa conseruatē per eandem actionem crea-
tiam, quam antea terminauit, reuniret Deus for-
mam antiquam, tunc actionem conseruatiam mate-
riæ fore creationem, & conseruatiam formæ fo-
re educationem, etsi tales actiones essent insepara-
biles ex natura rei. Ergo de conceptu educationis
terminatæ ad formam substantialem non est sepa-
rabilis ab actione creatiua materiæ, quando qui-
dem noua illa educitio formæ Empyreæ esset inse-
parabilis naturaliter ab antiqua creatiua, est conser-
uatiua materiæ. Nec casus miraculosus, & extraor-
dinarius variare potest rerum essentielles concep-
tus. Infero ulterius: Ergo naturali, & ordinario
modo vniti formam materiæ, quas inter nequit ex
natura rei dari separatio, non est contra concep-
tum essentialē educationis. Imò erit ipsissimus,
& adæquatus conceptus. Ut enim sepe dixi, vniti
formam subiecto, sine quo nequit naturaliter con-
seruari, est ex natura rei indicium educationis. For-
ma autem Empyreæ non valet naturaliter fieri, nec
esse nisi in materia, cui primò fuit vnita. Neque
est fundamentum ad cogitandum, factam per acti-
onem, quæ quantum ex se est illam conseruaret à
materia abiunctam.

65 Deinde non est, cur actio productiua materiæ
Empyreæ sit inseparabilis secundum se à producti-
ua formæ, quam possidet, maximè cum probatum
à me iam sic in exercitatione superiori, Empyreum
gaudere materia specificè vniformi, Empyreum
reliquorum corporum sublunarium, & caelestium.
Quare liberum fuit Deo inducere formam aquæ
in eam materiam, in quam actu induxit Empyream.
Quòd si induxisset, non deduceretur diuersa acti-
one creatam ab ea, quæ de facto. Incorruptibilitas
Empyreæ rectè statum materiæ vniformitate, vt
videbitur in Exercitat. 12. sect. 3. Dicitur creatum,
componitur rectè cum educatione formæ ipsius, vt
visum est in n. 51. & 60. Et licet materia Empyreæ
esset specificè difformis à materia formarum cor-
ruptibiliū receptici, satis ei esset, si actio, qua pro-
duceretur, haberet inseparabilitatem naturalem à
formæ Empyreæ productione subsequuta pro po-
steriori naturæ. Eo autem ipso quòd productio il-
lius formæ dependentis in fieri, & conseruari à
materia, vt à subiecto, & causa materiali subsequa-
tur pro posteriori hanc, non potest non esse edu-
ctio; præcipuè si talis sit, vt non valeat conseruare
formam in absentia materiæ. Sanè de facto subse-
quuta est actio productiua formæ creatiua mate-
riæ: tum quia orta est cum dependentia à mate-
ria, vi à causa materiali tum quia materia præ for-
mā est subiectum in composito Empyreæ; subie-
ctum verò requirit priorietatem aliquam respec-
tu formæ, & actionis, qua producitur: tum demum,
quia esto ordine executionis fuerint productæ si-
mul materia, & forma, non tamen ordine inten-

tionis. Quod si in materia Empyreæ existat aliqua
vltima dispositio exigens formam iuxta dicta in
n. 59. negari haud posse videtur posterioritas,
quam intendo. Patet ni fallor ex his, falsam esse
Maiorem, & Minorem argumenti elaborati à Sua-
rio, eisque ex abundantia admissis, non tenere con-
sequentiā. Iam occasione arrepta ex argumento
obiecto ab Arriaga in n. 63. uoco ad examen.

*An simplici modo creatiua potuerint produci
materia, & forma Empyreæ?*

66 **A**ffirmat præfatus Author, qui non videt re-
pugnantiam in eo, quòd vnus modus efficiat
duos terminos. Ego negandum puto, permittens
creationem consistere in modo. Moueor, in quo-
cumque priori est actio debet etiam esse & termi-
nus illius, quia actio non potest esse, nec intelligi
in aliquo priori signo naturæ nisi actu producens,
& consequenter nisi sit, & intelligatur actu eius
terminus. Ita disco ex Arriaga disp. 1. de Genera-
tione sect. 5. n. 49. & 51. Sed si forma Empyreæ
creetur in materia per eandem actionem, qua ipsa
materia, erit in aliquo priori actu, pro quo non
sit eius inadæquatus aliquis terminus. Ergo &c.
Hoc argumento persuadet sibi memoratus Au-
thor, actionem productiuam accidentium dispo-
nentium vltimò ad formas substantiales non esse
de facto productiuam ipsarum; quia de facto pro-
ductio accidentium non est in eodem signo, in quo
sunt formæ substantiales. Si itaque probetur à me
Minor, nihil desiderandum restabit. En probatio-
nem. Pro signo priori productionis materiæ non
erit forma. Quia cum hæc non creetur vt cum-
que, sed creetur recepta in materia, non potest non
præsupponi producta materia pro alio signo prio-
ri: subiectum namque informationis, receptionisue
debet esse prius in aliquo signo naturæ, quàm for-
ma, à qua actu informatur, & quæ actu recipitur in
ipso. Sic etiam disco ex Arriaga disp. 2. Physico-
rum n. 2. 3. nec non disp. 4. n. 104. vbi in hunc mo-
dum definit subiectum in communi: *Est quid in-
completum, & primum ad eam rem, cuius vnionem
petit, vt ab ea perficiatur.* Notes, si forma Empyreæ
produceretur non vnita materiæ vt subiecto in-
formationis, nec posterius, sed simul natura, non
apparere repugnantiam in eo, quòd crearetur per
eandem actionem, per quam materia. Totam hanc
doctrinam amplexus est Arriaga disp. 9. Physico-
rum sect. 5. n. 75. sic scribens *Si duo termini vnus
prius alio producatur, non possunt produci vnica acti-
one, quia non potest esse actio in aliquo priori etiam
natura, nisi in eo sint omnes eius termini: poterunt
verò si simul natura producantur.* Notes rursus, si
actio debeat esse prior naturæ, quàm terminus
distinctus productus; eo quòd independens sit
ab influxu termini, cum tamen hic sit de-
pendens ab illius influxu, proponendum est
se paulò aliter argumentum superius, sed non
minori vi, in hunc modum. In quouis imme-
diato posteriori signo naturæ ad actionem debet
esse eius terminus, non secus ac in quouis imme-
diato priori signo non potest non præexistere causa
actionis, quippe hæc sit determinatio actualis, &
vltima, vt terminus agatur, & causa agat. At qui si
forma Empyreæ creetur in materia per eandem
actionem, qua ipsa materia, non erit in immediato
posteriori signo naturæ ad actionem aliquis eius
terminus inadæquatus. Ergo, &c.

67 *Discussioni superiori addi poterat alia, nimirum,
an*

an per eandem actionem, per quam materia, aut
forma Empyreæ, potuerit creari vnio inter ipsas.
Quid ego respondere debeam promptum cuius
erit ex num. 49. De facto creatam esse, nulli venit
in mentem. Et hinc denuò impeto aduersarios.
Nam vt Empyreum in Philosophico rigore dice-
retur creatum, produci debuisset per creationem
eius vnio ob indicatas rationes num. 57. confir-
mandas à simili compositi humani quòd creatum
non dicitur, nec ingenerabile, etsi eius materia, &
forma terminent creationem, quia vnio non crea-
tur, sed generatur, seu educitur: confirmandas etiam
ex inde, quòd si vnio compositi sit accidentalis,
compositum denominatur accidentale, quamuis
partes sint substantiales. Cum ego in sacris litteris
asseritur celum creatum, omnibus incumbit
eas interpretari. Nam licet concedatur creatæ cæ-
lestis forma, id non sufficit iuxta Philosophicum
rigorem ad denominationem creati, & in genera-
bilis, dum non adstruitur creatæ vnio; vt non suf-
ficit partes esse substantiales, vt totum resultans
ex illis denominetur substantiale, si vnio sit acci-
dentalis; & vt non sufficit compositi substantia-
lis humani creati materiæ, & formam, vt homo di-
catur creatus rigorosè, quia vnio non creatur. Quæ
etsi in nutritione generetur, & in diminutione
corrumpatur, sat non est, vt homo tunc dicatur
absolutè generari, aut corrumpi, sed tantum parria-
liter, & secundum quid; quippe non generetur, aut
corrumpatur integra, & adæquata vnio, sed par-
tialis, & inadæquata. Nec in nutritione dicitur
anima generare hominem, sed vnionem; ab hac
enim, & non ab illo distinguitur adæquatè; causa
autem, cui competat denominatio efficientis per
generationem aliud, debet adæquatè distingui ab
eo. Vbi obiter aduertendum est hominem dici
creatum Genes. 1. v. 27. *Et creauit Deus hominem,*
&c. quæ verba sicut interpretanda sunt ab aduer-
sariis, quatenus homo dicitur creatus ratione ani-
mæ rationalis, vel ratione materiæ, vel ratione
vtriusque, vtraque enim est creatæ; ita ratione ma-
teriæ licebit nobis interpretari ea alia, in quibus
asseritur celum creatum, licet nec forma cæli, nec
vnio ad materiam sint creatæ, sed generatæ. Quid?
Quod Genes. 2. v. 4. legimus, *Ista sunt generatio-
nes cæli, & terræ, quando creatæ sunt, in die, quo fecit
Dominus Deus cælum, & terram.* In quibus verbis
productio cæli vocatur generatio; & dum creatæ di-
citur innuitur non debere sumi creationē in sensu
rigido Philosophico. Redeo ad generationem
vnionis necentis materiam, & formam Empyreæ,
in statu quo; pulchram argumentationem contra Sua-
rium: materiam Empyreæ habere intrinsecā con-
nexionem, & determinationem ad vnionem sub-
stantialem cum forma, & produci tali actione, ex vi
cuius non posset esse cum priuatione talis formæ, in
causa non erunt, ne actio eam producens sit edu-
ctiua, & generatiua. Ergo connexio, & determinatio ad
formam Empyreæ, productioque, ex vi cuius
non posset esse cum priuatione talis formæ, in
causa non erunt, ne actio eam producens sit edu-
ctiua, & generatiua. Attento lectori relinquo si-
mitem efformandam instantiam in Thomistica ar-
gumenta. Finem impono præfenti sectioni mo-
nens eundem lectorem, dum mihi concedatur,
formam Empyreæ productam esse à Deo in materia
vt in subiecto, sine quo nequit naturaliter fieri, &
conseruari, non valde me altercarum de educationis
nomine, & termino, qui visus est Gabrieli in 4.
dist. & q. 1. dub. contra 7. conclusionem *obscurus*
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1.

& non multum apud Originales Auctores vsitatus:
vnde addit ipse Gabriel; *fateor me virtutem huius
vocabuli ignorare secundum acceptionem diuersorum.*
Inter quos legatur Tostatus in cap. 23. Exodi
q. 59. & 66.

SECTIO VI.

*An educitio formæ Empyreæ fuerit simul eius
vnio seu productiua actio vnionis, quæ
materia copulatur?*

68 **A**ffirmatiua pars nititur his fundamentis.
Primum Aristoteles lib. 1. Physicorum c. 7.
textu 62. & 64. lib. 7. Metaphysicæ textu 27. S.
Thomas 1. p. quæst. 45. art. 4. & 8. in corpore do-
cent, *Omne, quod fit nimirum à causis secundis,
semper compositum esse formas autem materiales si-
ue substantiales, siue accidentales non fieri, ne-
que produci, sed conserui, & comproduci, quia
per se solitarie actionem non terminant.* Vnde
S. Thomas 1. p. quæst. 90. art. 2. in corpore inquit,
*Nulli forma non subsistenti (quales sunt omnes ma-
teriales) proprie conuenit fieri, sed dicitur fieri per
hoc, quod composita subsistentia sunt.* Secundum,
non debemus de facto multiplicare actiones sine
necessitate. At nulla est necessitas ponendi duas
actiones, quarum vna terminetur ad formam Em-
pyreæ, altera ad eius vnionem cum materia. Suf-
ficit vnica actio; nam cum forma, & vnio non sint
naturaliter separabiles, sed producta formā pro-
ducatur vnio, & destructa forma, destruat vnio,
atque è conuersio, vtraque sufficienter responde-
bit vni, & eidem actioni. Confirmatur, vnio ani-
mæ rationalis ad corpus producitur per actionem
diuersam ab ea, quæ fit ipsa anima, quia hæc est se-
parabilis naturaliter ab illa, & quia hæc creatur, illa
generatur. Ergo cum è contra forma Empyreæ
sit inseparabilis naturaliter ab vnione, & gene-
rentur ambæ, producantur per actionem eandem ex
opposito.

69 Tertium, forma materialis non fit quoad entita-
tem suam nisi per eam actionem, per quam mate-
ria tanquam causa materialis influat in ipsam. Sed
materia non influat tanquā causa materialis in for-
mam nisi vt vnitam. Ergo eadem actione, qua for-
ma fit, & educitur ex materia, fit etiam, atque educi-
tur vnio ipsius formæ cum materia. Quarum edu-
ctio, & creatio vt potè actiones specie distinctæ,
debent habere terminos specie diuersos. At qui se-
cus contingeret, si educitio formæ non sit etiam
educitio vnionis. Nam casu quo forma diui-
nitus crearetur (vt potest) tunc creatio haberet
eundem omnino terminum, quem habuisset for-
mæ educitio, nisi hæc ultra formam fuisset termina-
ta ad vnionem.

70 Quintum, forma materialis, non subsistit, sed in-
hæret materiæ. Ergo per eandem actionem, per quam
educitur è materia, fit inhærens materiæ; vt patet
exemplo accidentium, quæ quia non subsistunt, sed
inhærent subiecto, & quia non sunt per se, sed in
sunt, ideo ab actione educitiua habent vt inhæreant,
& insint. Tunc ultra: sed forma materialis per vnio-
nem inhæret materiæ, & per inhærentiam vnitur. Ergo
eius vnio, & inhærentia fit per eandem actionem
per quam è materia educitur. Sextum non repu-
gnat, quòd forma, & vnio generetur indiuisibili
actione si in eodem instanti producantur, licet in
M 2 diuersis

diuersis possint diuersas actiones terminare, quemadmodum non repugnat ignem C. provenire ab ignibus A. & B. simul applicatis in eodem instanti, & concurrentibus per indiuisibilem actionem, tamenli possit ignis C. à quolibet ex illis aliis ignibus, dum non applicarentur simul in eodem instanti, oriri per distinctam actionem. Igitur de facto forma, & vnio actione indiuisibili generabuntur.

Septimum actione, per quam in materia generatur forma, fit compositum; nam hoc indistinctum est à partibus simul sumptis. Ergo illam actionem fit vnio; siquidem ex hac resultat compositum. Octauum, nisi eadem sit actio productiua formæ materialis, & vnio, sequetur, vel omnes formas creati, vel animum rationalem in primo instanti suæ existentia educi è potentia materia. Etenim animus rationalis præsupponit materiã dispositam, & naturaliter in primo instanti postulat vnionem cum ipsa. Quare ideo præcisè non educitur, quia actio, per quã producitur, non terminatur ad eum, & ad vnionem simul; quoad cætera namq; conuenit in primo saltem instanti cum aliis formis pro toto tempore existentia ipsarum; & educio perfici possit, ac saluari in vnico tantum instanti, vt monstratur exemplo durationis, cuius educio non proteritur ultra vnum instans, siquidem sit essentialiter transiens.

Nonum, si actio ab igne erga alium ignem, aut calorem orta terminaretur solitariè ad formã ignis, aut caloris, possit ea actio reddi creatiua. Sed implicat contradictionem, vt actio, quæ naturã suã est educiua (qualis abs dubio est illa orta ab igne naturaliter) transeat ad creatiuam. Ergo vt vitetur hæc contradictionis implicancia, dicendum est actionem ortam ab igne non terminari solitariè ad formã ignis, aut caloris, sed producere simul vnionem cum subiecto. Minor probatur, tum quia ignis nequit creare; tum etiam quia alioqui actio creatiua possit è conuerso transire ad educiuam; proindeque actio creatiua animæ rationalis possit reddi educiua; tum deniq; quia sicut in actione inuariabilis est respectus ad agens, & ad terminum, ita similiter inuariabilis est modus respiciendi educiue, vel creatiue. Præterea vbicario, & vnio immutabiles sunt in modis definitiua, vel circumscripitiua; & in modis essentialis, & intensiua, vel extensiua, &c. Superest probanda maior, sic, existentia actione orta ab igne, & solitariè terminata ad formam ignis, aut caloris, possit diuinitus impediri à Deo actio altera productiua vnionis; nam prior actio non magis dependeret à posteriori, quàm materia à forma substantiali, essentia à suis proprietatibus, & animus rationalis in primo instanti à corpore; quæ omnia possunt diuinitus existere eodem influxu, arque actione, absque extremis, cum quibus connectuntur. At impedita diuinitus actione productiua vnionis, redderetur creatiua actio prior; nam causeret formam, quæ nec à subiecto tunc dependeret, nec sustentaretur; imo quæ neq; vniretur vel eo modo, quo animus rationalis, dum informat corpus. Habetur hoc fundamentum apud subtilem Doctorem in 4. dist. & q. 1. concl. 2. Sed perdoctus quidam Neothericus digestit, & maiori luce donauit. Hactenus de argumentis pro affirmatiua parte.

Quam defendendam suscipit P. Suar. in locis citandis n. 82. exerc. 7. nam licet in eis locis allegandus sit à nobis, quatenus doceat, vnionem Empyream esse distinctam ab actione educiua formæ Empyreæ, tamen verisimile satis est, eum esse præcipiu

scopum exitum Doctorem, vt forma Empyreæ, vnioque ipsius fiant per vniam actionem distinctam. Exprimunt aliquando, eam actionem esse vniam non vnitate simpliciter, sed compositionis, quatenus actio educiua formæ concètur essentialiter concomitantè cum actione educiua vnionis. Ita 1. tom. ad 3. p. disp. 8. sect. 1. v. *sed nihilominus*. Rubius lib. 1. de generatione tract. 1. q. 3. n. 39. conceptis verbis tradit, per vniam actionem indiuisibilem educi formã, & vniri materiã. Ouied. contr. 2. de generat. punct. 3. n. 2. ait, respiciisse Rub. lib. 2. de anima, tract. de potentia animæ in generali. q. 4. n. 64. Sed in isto numero nec vestigiū retractationis apparet. Fortè designatus est num. 64. pro 71. vbi Rubius concedit formã accidentalem, & actualem eius inherentiã fieri per actiones diuersas, non secus ac substantia, & substantia. Ast id valde jobiter concessum est à Rubio. De formis accidentibus tradit Conink 3. p. q. 77. art. & dub. 1. in fine, intelligi simul naturã productas, & inherentes, quia alioqui producerentur independèter à subiecto non minus, quàm anima rationalis. Vnde cum hæc ratio æquè procedat in formis substantialibus materialibus, videtur dicturus Conink, eas etiã simul natura educi, & vniri. Cardin. de Lugo disp. 7. de Eucharist. sect. 7. à n. 108. propender magis in eam partem, vt forma, materialis, & vnio ipsius cum subiecto fiant eadem actione educiua quam supponit distinctam ab vnione. Possunt recèseri alij, de quibus in exerc. 7. n. 82.

Verumtamen negatiua sententiam tuerent Ouied. supra n. 4. Alphons. disp. 13. Physicor. sect. 8. à n. 61. disp. 6. de Generat. sect. 2. n. 67. Petr. Hurad. disp. & sect. 1. de Generat. §. 4. aliique referendi in n. 68. exerc. 7. Eandem nos amplectimur opinionem, & probamus primò, quia forma Empyreæ est subiectum, in quo recipitur, & sustentatur vnio, vt dicemus in sect. 3. Exerc. 7. Ergo forma Empyreæ debet præcedere pro priori naturæ ad vnionem, vt iam educta, & existens. Ergo huius educiua actio, non potest non esse distincta ab vnione, seu ab actione productiua vnionis. Prior consequentia patet; declaratur posterior; nam vna actio nequit producere vnum terminum pro vno posteriori naturæ, & alium terminum pro posteriori alio, vt ostèdit in n. 66. nequit etiam vna actio habere prioritatem naturæ respectu sui ipsius, seu esse prior, & posterior se ipsa, neq; item potest esse prior, & posterior eodem indiuiduo termino, vt compertum est. Sed si actio educiua formæ præcedentis naturæ ad vnionem in se receptam, atq; sustentatam, esset simul actio educiua vnionis, sequeretur manifestè triplex illud absurdum. Secundò, generatio formæ distinguitur ab vnione eiusdem formæ cum materia, vt conpiosè tractabo in sect. 4. Exercit. 7. Ergo similiter distinguetur à generatione vnionis; nam omnia ferè argumenta, quibus distinctio ab vnione statuitur, militant æquè pro distinctio generationis formæ à generatione vnionis. Tertio, diuersis terminis, & separabilibus de potentia saltè absoluta Dei actiones diuersæ respondent connaturaliter. Sed forma, & eius vnio distinguuntur; potestque forma existere educta absq; vnione, vel saltem potest absq; ea existere creatiua. Ergo forma, & vnio respondent connaturaliter diuersæ actiones. Consequentia rectè procedit; Minor quoad primam partem est dubia, sed quo ad secundam certissima. Maiorem dicit Ouiedus supra n. 5. esse necessariò ab omnibus admittendam, si nulla ratio ad sit, quæ suadeat dari productionem communem terminis diuersis; aliàs nullum caput assignari poterit ad distinguendas actiones

73

actiones, si ex terminorum diuersitate non desumatur illarum diuersitas. Sed aduersarij suam habent, & non deprestandam rationem, vt forma & vnio generatis respondeat eadem actio generatiua; & terminorum diuersitas non est sufficiens caput ad diuersificandas actiones, sicut neque principiorum diuersitas, siquidem à distinctis principiis sæpe oriatur eadem actio. Quare aliter maiorem obfirmo, scilicet exemplo essentia, & proprietatum, vt forma Empyreæ, & eius substantia, aut lucis quæ generantur per diuersas actiones, quia sunt termini distincti, & separabiles saltem diuinitus. Vbi in transitu à paritate formæ Empyreæ, & substantia stabilio meã sententiam. Nam sicut forma cõpõditur per vnionem, sic etiam per substantiam; & sicut forma, ac vnio sunt mutuo inseparabiles naturaliter sic etiam forma, & substantia. Ergo quemadmodum hoc non obstante, forma, & substantia terminant connaturaliter diuersas actiones generatiuas, ita pariter forma, ac vnio. Si respondeas, ideo substantiam fieri per distinctam actionem, quia producitur efficienter à forma. Contra, quia etiam vnio causatur materialiter ab ipsa forma. Sed & quamuis non sic causeretur, sufficeret, quòd reciperetur in forma vt hoc procederet pro priori natura. Vnionem autem recipi debere in forma sua debet in n. 64. Exercit. 7.

75

Quarto, fatetur aliqui ex aduersariis, formas materiales posse diuinitus per creationem productas vniri materiæ, eadem vnione, eaque generatã, qua nunc, dum naturaliter educuntur. Ergo actio generatiua vnionem non debet terminari indiuisibiliter ad ipsas, & ad formas materiales. Ergo nec è contra debet actio harum generatiua terminari ad illas indiuisibiliter. Confirmatur, vt vnio generetur, non est necesse, actionem eius generatiuam terminari ad formam, vt patet ex actione vnionis humanæ generatiua, quæ non terminatur ad animam rationalem; & vt etiam liquet ex casu proximè proposito separata à materia; scilicet forma; id verò ad præsentem difficultatem nihil interest. Insuper casu quò diuinitus creetur vnio, vt fieri posse in confesso est apud quosdam ex contrariis; tunc inseparabilitas vnionis ab extremis, adeòq; à materia, detrimentum non sentiet, & ad actionem solam reductur diuersitas, quatenus causatiue per actionem creatiuam non constituetur dependens à materia eo modo, quo per educiuam. Ergo similiter vt forma materialis potius creetur diuinitus, quàm naturaliter generetur, & è conuerso, spectandus præcisè est modus actionis, qua causatiue produciuntur independenter, vel dependenter à materia tanquam causa materiali, & vt impertinens quid reputandū est, quòd actio productiua formæ non terminetur, vel terminetur indiuisibiliter ad vnionem. Et quidem actiones formarum productiuarum, quarum vna sit creatiua, & altera generatiua, distinguuntur sufficienter, circumscripto quouis alio, inter se. e. P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

si posterior sit alligata essentialiter subiecto formæ genitæ; tanquam passio formaliter, vel tanquam inferens in impedibiliter passionem in sententia diuersificante actionem educiua à passione; prior autem non sit alligata eo pacto. Distinguerentur etiam sufficienter, si ad posteriorem deberet essentialiter vel saltem naturaliter sublequi pro omnibus instantibus alia actio terminata ad vnionem formæ cum subiecto; prior verò neque essentialiter, neque naturaliter pro omnibus instantibus connectatur cum actione subsequa terminata ad vnionem, licet hanc naturaliter actionem ipsius productiuã exigat pro primo instanti existentia formæ, vt cõtingit in actione creatiua animæ rationalis.

Quinto, produci formam per actionem, quæ simul sit vnio, seu actio causans vnionem, non est potius formã generari quàm creati. Nam si eadem indiuisa actio generatiua producere potest naturaliter formam, & vnionem; quid ni poterit saltem diuinitus vnica actio creatiua efficere vtramque: Quæ ratio, ni fallor premet valde illos, quibus creabilitas vnionis ad blanditur. Perdocti quidã Neotherici, qui quæstionem hanc exquisitiùs exagitarunt, supereris nobis veniunt sexto hoc argumento armati: Non sufficit ad educationem formæ, quòd eadem actio formam, atq; vnionem producat. Ergo in casum essentia vnitas tribuitur actioni, qua forma, & qua vnio generatur. Probatur Antecedens, vt forma sit educta, non satis est, quòd simul à parte rei existat producta, & vnita, id enim habet anima rationalis in corpore, quin tamen sit educta. Ergo neque satis erit ad rationem educationis in actione producente formam, quòd simul à parte rei istam, & vnionem causet; siquidem id, quòd ex parte termini insufficientis reputatur, vt sit eductus, debet considerari ex parte actionis insufficientis haberi, vt sit eductio. Addunt & r suam cõfirmationem: Etenim quòd forma fiat per eandem, vel diuersam actionem, ac vnio, non potest inducere in formã, vt sit generata, vel educta; seu non potest esse ratio, vt sit potius generata quàm educta, & viceversa: quemadmodum, quòd forma ignea producatur per actionem adæquatam pro venientem vel ab vno igne, vel à duobus attemperantibus concursum, qui vel sit in diuisè ab vtroq; vel partialiter ab vno, & partialiter ab alio, ita vt actio adæquata coaliscat ex duobus distinctis in adæquatis, satis neutiquam est ad aliquam diuersitatem in forma ignea secundum se, eiusque existentia, ad quam non aliud attenditur, quàm actio adæquata, siue hæc ab vno, siue à duobus agentibus oriatur, siue sit simplex, siue composita. Argumentum, ac confirmatio vt venustatem, & valentiam habent suam.

Aduersantium fundamenta demolienda iam sunt, sed breuissimè; nam ex doctrina longè huius exercitacionis, & alterius, quæ proximè instituetur, euertuntur facillimè. Ad primum respondeo per instantiam compositi humani, in quo verum est etiam illud axioma; & tamen forma eius cõpositi sit actione diuersa ab actione, qua produciuntur vnio. Deinde explicatio illius parentis indicata est in n. 57. Nunc adicio, ideo dici, *omne quòd fit, compositum esse semper; quia cum in omni ortu tum subiectum aliquod sit, tum id, quòd ad subiectum accedat, constet profectò quicquid fit, tum ex eo, quòd fit, hoc est formã, tum ex eo, quòd iam factum est, compositum, & concretum esse.* Ita S. Damascenus in Physica c. 3. genuinum Aristotelis sensum aperiens. Rursum addo, formas insubstantes ideo non fieri, nec produci, sed confieri, & comproduci,

M 3

quia

71

72

76

77

quia actio, quæ existentiam, & conseruationem accipiunt connectitur naturaliter cum actione distincta producente vnionem, ex cuius productione, aut generatione denominatur cõpositum productum, aut generatum; & quandoquidem cõpositum sit primarius finis respectu agentis, ideo asseritur fieri, atque produci. Ad secundum, constat responsio ex nostris rationibus ex quibus, & amplius ex sect. 5. dissoluitur confirmatio, & octauum argumentum. Ad tertium, respondeo, formam vt vnitam formaliter non esse terminum influxus materiæ tanquam causæ materialis, alioqui rationalis forma, cui competit esse vnitam materiæ, esset terminus influxus materiæ tanquam causæ materialis. Quare forma materialis vt formaliter, & præcisè sustentata, atqueeducta erit terminus præfati influxus consistentis in actione, qua solitariè producitur forma dependenter necessariò à materia vt à subiecto sustentante præsupposito pro priori; siue hæc actio debeat essentialiter, siue tantum naturaliter importare concomitanter, aut pro posteriori aliam actionem ad vnionem non tantum pro primo instanti existentis formæ, sed etiam pro reliquis, sic quidem, vt causatiuè vi actionis forma sit vnita, & formaliter vi vnionis. Recolatur sectio illa 5. & expectetur sect. 4. aduenientis exercitationis 7. Ad quartum dico, actionemeductiuam non debere distingui specificè ab actione creatiua ratione termini etiam partialis; satis est si distinguatur ratione modi, quo terminum producit, vt cognitio intuitiua differt specificè ab abstractiua sufficièter ratione modi cognoscendi. Ad quintum, formam materialem non per vnionem, sed per actionemeductiuam, & passionem formaliter inherere materiæ, aut sustentari in ea, licet per vnionem formaliter ipsam informet, de quo in sectione promissa. Vel dicitur, formam per actionemeductiuam, & passionem inherere materiæ, aut sustentari ab ea incompletè; vt autem inherere, aut sustentetur completè, opus esse vnione, quæ producat per aliam actionem: Ad sextum nego antecedens; nam primum nostrum argumentum ostendit repugnantiã in actione, quæ indiuiduè producat formam, & vnionem. Exemplum adductum in antecedentis probationem peccat per excessum, si enim ex eo, quod duo ignes applicati operentur per eundem indiuisibilem concursum inferuntur, formam, & vnionem simul productas non repugnare, vt fiant per eandem actionem, æquè inde deducetur non tantum non repugnãtia, sed etiã quod de factõ forma, & vnio generatæ terminent eandem actionem, cum semper de factõ simul producantur, sicut semper duo ignes prodirent in concursum indiuisibilem si semper simul aptè applicarentur passo. Adde, ex natura rei, formã & vnionem debere esse terminos diuersarum actionum, quicquid sit, an dependentia absoluta respondere queant vni eidemque actioni. Ad septimum, actione, per quam vnio producitur, fieri adæquatè cõpositum, & non actione, qua forma causatur: nam cõpositum includit materiam, ac formam non solum simul productas, sed etiam simul vnitas. Ad nonum argumentum iam respondi, vel præparauim in num. 48.

& § 1. solutionem. Ne dicta reperam, remitto illuc lectorem, qui ex succedenti

Exercitatione deponet scrupulos, si qui restant,

SECTIO VII.

Aneductio formæ Empyreæ prodierit ex huius priuatione existente in materia pro eodem instanti reali?

SI in vno instanti reali pro diuersis signis nature conuenire possint priuatio formæ, & ipsa forma, dicendum erit, educationem formæ Empyreæ prodierit ex sui priuatione existente in materia pro signo priori instantis realis primi, in quo productum fuit Empyreum. Et quidem concursus priuationis, ac formæ pro vno instanti reali in eodem subiecto placuit Trombete lib. 1. formalitatum art. 4. de prioritate naturæ cap. 19. & Conninbricentibus, seu Emmanueli de Goes lib. 1. Physicorum cap. 9. quæst. 8. artic. 2. ad 3. sed Sebastianus Contus in Dialectica sub nomine cursus Conninbricentis, edita in lucem post commentarios in libros Physicorum deiciuit ab ea sententia quæst. 4. in Præfationem Porphyrij artic. & sect. 3. verè. *Hoc tamen*. Quin & Emmanuel de Goes lib. 8. Physicorum cap. 8. quæst. 2. vbi probat, non dari in eodem instanti reali esse, ac non esse rei & quod plus est, ipse Goes l. illo 1. cap. 9. quæst. 17. art. 5. verè. *Proposita conclusio* scribit, non præfuisse in materia priuationem formarum cælestium, & elementarium initio molitionis rerum à Deo, quia *tam ipsa forma quam earum materia, & cõposita eodem instanti à Deo producta fuerunt*. Pater Fonseca libr. 5. Metaphysicæ cap. 18. quæst. 3. sect. 2. & 3. admitens diuisionem negationem & diuisionem: in vno instanti reali pro diuersis statibus non valde auerteretur coexistentiam priuationis, & formæ.

Mihi tamen coexistentiam istam ostendit contradictoriã in terminis principium illud cunctorum notissimum, *Impossibile est, aliquid simul esse, & non esse*. Si enim priuatio in eodem instanti reali coexisteret formæ, hæc simul esset, & non esset. Nec refert dicere, in quolibet instanti dari duo signa, impossibileque esse, vt aliquid simul sit, & non sit in eodem signo, non verò, vt non sit in vno signo, & sit in alio. Contra namque se offert primò, instans reale in continuo successiuo est indiuisibile realiter formaliter, non secus ac punctum in continuo permanenti & in numero vnitas. Vnde sicut si Angelus verbi gratia, existat in puncto, debet toti ipsi præsens esse, ita si priuatio occupat à parte rei aliquid instantis realis, non potest non occupare totum illud. Etenim diuisio instantis realis in signa nature est diuisio tantum extrinseca cum fundamento in re. Hinc oritur, non posse pro vno signo omitti amorem à voluntate, & pro alio eiusdem instantis realis elici: neque posse intellectum in quotidiana sententia pro vno signo assentiri obiecto, & pro alio signo eiusdem instantis realis dissentiri eidem obiecto. Quia cum instans reale sit indiuisibile realiter formaliter, non potest non ei toti coexistere signum prius nature, & quicquid in tali signo datur. Idem de posteriori signo. Confirmatur; in æternitate quia est indiuisibilis realiter formaliter, et si diuisibilis virtualiter

tualiter in infinitum, non potest dari carentia rei, & res. Ergo neque poterit dari in instanti reali, quamuis hoc esset diuisibile virtualiter in infinitum, vt cogitant nonnulli Recentiores Philosophi sed ægrè explicaturi discrimen inter æternitatem, & instans reale.

81 Contra secundò, pari ratione dici posset, priuationem lucis, seu tenebras præcedere lucem pro priori signo nature, & priuationem gratiæ sanctificantis anteite ipsam gratiam; ac proinde peccatorum lethale, quod per receptam satis Theologorū sententiam consistit, quando est habituale, in priuatione gratiæ componi simul in eodem instanti reali cum gratia. Ex quo sequeretur, Deum in renatis aliquod odio habere, & in eis esse aliquid damnationis; secus ac decernitur in Concilio Tridentino, sessione 5. c. 5. Posset deinde dici in Christi Domini anima priuationem scientiæ, seu ignorantiam præcessisse pro priori signo nature in primo instanti reali creationis scientiam beatam, aliasque infusas pro se, & per accidens; cum tamen catholicè nequeat admitteri, Christi animam vel in vno solo instanti reali habuisse ignorantiam priuationem propriè dictam. Contra tertio, quia magis opponuntur priuatio, & forma v.g. priuatio amoris, & amor, quàm amor, & odium obiecti eiusdem in eadem voluntate, & in eodem instanti reali; nam priuatio amoris, & amor opponuntur contradictoriè; amor verò, & odium contrariè. At communiter repugnans in eadem voluntate circa idem obiectum, amor & odium pro diuersis etiam signis eiusdem instantis realis. Ergo multo magis, aut æquè repugnabit priuatio amoris, & amor.

82 Contra quartò, priuatio est carentia formæ in subiecto capaci; sed pro priori signo nature non est in subiecto capacitas formæ, si pro eo signo datur priuatio. Ergo non datur pro priori signo priuatio formæ recipiendæ pro posteriori. Minor probatur exinde, quod neque iuxta Aduersarios possint coexistere pro eodem signo forma, & priuatio, siue signum sit prius, siue posterius. Confirmatur, repugnat priuationem coexistere pro posteriori cum forma, Ergo & repugnat existere pro priori ad illam. Nihil enim potest existere in priori signo nature, quod non existat in instanti reali, & proinde in posteriori signo, per quod constituitur instans reale. Contra quintò, Si pro primo instanti reali, introducit formam, existit priuatio in priori signo nature, id etiam eueniet pro reliquis instantibus. Etenim vt in primo instanti pro priori nature non intelligitur forma in materia; sic neque in secundo instanti pro priori nature. Et quidem si pro primo instanti censet à te dici sine absurdo, verificari de eadem forma non esse, & esse, censet eadem, necesse est, pro secundo, & sequentibus. Vt si diceret, posse in vno instanti componi assensum & dissensum, amorem, & odium obiecti eiusdem, neutiquam negares consociari posse multis aliis. Instabis, dici à nobis, priuationem principium generatiuæ mutationis pro primo instanti, quin idem de sequentibus asseramus. Responderet ita esse, quia nimirum in primo solum instanti dicitur materiam se habere aliter ac antè, & licet in sequentibus dicatur esse mutatam, sumitur denominatione à præterita mutatione, vt Caius dicitur filius Petri in omnibus instantibus, denominatione sumpta à præterita generatione. Contra sextò, ea præcedunt pro priori signo nature ad formam, quæ sunt eius causæ, vel requiruntur vt conditio

ad causandam formam. Sed priuatio non est causa formæ, neque conditio ad eam causandam, cum in formam non influat physicè, neque necessaria sit, vt agens extrinsecum, & materia causent formam. Quamuis autem priuatio sit principium cõpositi naturalis in fieri per generatiuam mutationem, quando actu non existit, id prouenit exinde, quod non est principium per modum influentis, sed termini, à quo præexistens. Quare si priuatio eo titulo præcederet pro signo nature ad formam, quod est causa illius, aut conditio, deberet sequi forma, & non sequi pro signo posteriori nature; sequi quidem, vt supponitur, non sequi, quia alioqui forma si non eo instanti, saltem sequenti inferret ablationem priuationis, quæ fuit causa, aut conditio ad ipsam formam; imò vt existens pro primo instanti exigeret ablationem pro succedenti. Est verò prorsus incredibile, vt id, quod dependenter ab alio vt causa, aut conditio accipit existentiam, postulet defectum illius. Contra septimò, non magis existit causa in posteriori nature signo, cui responderet existentia effectus, quàm hic existat in eo, cui responderet existentia causæ. Sed in signo effectus non datur carentia causæ. Ergo in signo causæ non dabitur carentia effectus. Consequentia liquet. Probatio Minoris petenda est ex rationibus, quibus suaderi solet causam non existentem non posse operari physicè; quod adeo manifestum fuit S. Gregorio Thaumaturgo, vel S. Maximo Martyri in disputatione de Anima ad Tatianum, vt scripserit, *Non si forte quis ita insinat, vt id, quod non est, eius, quod est, causam esse asseret* & c. Maior non potest negari, nam non est prior ratio, vt causæ respondeat signum etiam effectus, quàm huic signum causæ. Contra octauo, filij diuini non datur carentia in originis signo, quo Pater æternus est prior in quo. Ergo nec formæ dabitur carentia in materiæ signo, quo materia est prior à quo. Potest etiam delumi argumentum ex formalitate, quæ sit ratione prior respectu alterius, vt ex rationalitate e respectu risibilitatis; nam pro signo, quo concipitur rationalitas, abstrahitur tantum à risibilitate, & huius non concipitur carentia.

83 Contra Nonò, si priuatio formæ est in signo priori ad formam, existit pro eodem signo priuatio formæ, & ipsa forma nouiter introducta. Quandoquidem pro priori signo intelligitur introductio formæ nouæ, cum sit causa expulsionis formæ antiquæ; omnis autem causa antecedit pro signo priori effectum. Neque euades vim argumeti, si dicas in vno instanti reali plura esse signa nature, atque aded in vno signo intelligi priuationem formæ introducendæ, in alio introductionem, in alio denique expulsionem formæ antiquæ. Etenim debet aliud signum superaddi, in quo intelligatur materia indifferens ad habendam priuationem formæ ignis, vel ligni v.g. quod signum est idem cū signo indifferenti ad habendam formam ignis vel ligni: cum hoc autem superaddito signo est impossibile in eodem instanti reali signum sublequentum priuationis formæ introducendæ adiunctum signo introductionis. Confirmatur, tum quia priuatio formæ ignis introductæ expellitur per huius formæ introductio: Ergo illa priuatio non existit pro signo priori ad introductam formam, sed abstrahitur ab illa, & ab illius expulsionem. Tum quia quando forma ignis expellit formam ligni, prima forma præcedit pro priori expulsionem, seu priuationem secundæ. Ergo vel pro eo priori signo existit carentia priuationis

formæ ligni (quæ carentia priuationis est ipsa forma ligni) ac propterea existit pro eodem signo duplex forma , vel pro eo priori signo existit non carentia priuationis formæ ligni (quæ non carentia est ipsa priuatio formæ ligni) ac proinde existit pro eodem signo priuationes formæ ignis , & ligni . Si ergo ne in has absurditates incidatur, dicendum est, pro eo priori signo , neque expulsionem formæ ligni , neque carentiam expulsionis, sed præcisionem ab utraque intelligi, & dari absolute in illo instanti expulsionem , carentiamque formæ ligni ; ita pariter dicendum erit non intelligi pro priori priuationem , neque carentiam priuationis formæ introducende , sed abstractionem à priuatione , & carentia priuationis; et si simpliciter detur in tali instanti forma introducta , & carentia priuationis.

83

Sed obiicit, materia pro priori naturæ non habet formam , quia pro illo priori forma non est causa sui, neque conditio , vt causetur . Ergo pro illo priori habet formæ carentiam : quæ carentia , cum sit in subiecto capaci , erit utique priuatio . Respondeo , materiam pro illo priori neque habere formam , neque carentiam formæ; sed præcisionem , vel fundamentum præcisionis ab existentia formæ , & à carentia formæ : quæ præcisio est quid medium inter utramque , consistitque in eo, quod neque forma, neque carentia formæ causent ipsam formam , aut sine ad eam conditio sine qua non : sicut præcisio à materia , cæteriisque causis, & conditionibus in posteriori signo consistit in hoc, quod neque à se ipsis , neque à sui carentia cauentur. Vrges, si Materia in instanti reali non possideat formam , enuntiabitur rectè habere carentiam illius pro eo instanti . Ergo si ipsamet in priori signo non ornetur forma , dicitur æquè benè habere pro eo priori carentiam formæ . Respondeo, materiam non habere formam in instanti reali esse formalissimè habere carentiam formæ pro illo instanti : non enim datur medium inter non habere realiter absolute formam & carere realiter absolute forma . At in priori signo dari medium, scilicet præcisionem, vel fundamentum præcisionis à carètia, & à forma. Quare non habere pro priori signo non accipiendum est negatiuè , sed præcisiuè quo pacto accipi non potest pro instanti reali . Sicut de me , qui hæc scribo , negari simpliciter nequit , quod sim Religiosus Societatis hoc in instanti reali ; quamuis pro priori signo ad descriptionem detur , vel fundetur præcisio ab statu Religioso, & ab eius carentia, eo quod neque status hic , neque ipsius carentia sit causa , aut conditio, sine qua non ad descriptionem . Vrges rursus; priuatio, & forma non opponuntur contradictoriè immediate . Ergo saltem diuinitus possunt simul coniungi in eodem subiecto . Pessima illatio; nam amor , & odium , assensus , & dissensus eiusdem obiecti in eadem voluntate non opponuntur contradictoriè immediate ; & tamen nequeunt diuinitus esse simul . Ad Antecedens dico, priuationem respectu subiecti capacis , & formam opponi contradictoriè immediate , quia non datur mediū inter utramque v.g. inter cæcitatem, & visum non datur medium respectu hominis; neque cæcitas auferri potest nisi per visum neque visus nisi per cæcitatem; & de homine verificari debet aut cæcitas, aut visus. Quare sicut carètia opponitur immediate contradictoriè cū re, cuius est carentia, ita priuatio cum forma , cuius est priuatio . Careo nihilominus, si priuatio & forma sumatur respectu

subiecti incapacis , non opponi contradictoriè immediate, quia inter ipsas mediatur negatio , v.g. inter cæcitatem, & visum datur medium in Angelo, qui neque est cæcus ; seu priuatus visu, neque est videns , seu affectus forma visiva .

Obiicit secundò, formæ priuatio competit materię in aliquo instanti reali . Sed non in alio, quàm in eo, in quo introducitur forma, & in priori signo eius instantis . Ergo in eodem instanti reali coexistunt priuatio , & forma pro diuersis signis . Probat Minor quoad primam partem, quia in instanti antecedenti introductionem formæ non est materia subiectum dispositum , & aptum; secus verò in instanti , in quo introducitur forma . Ergo in hoc solo competit materię priuatio , quæ est carentia formæ in subiecto apto nato . Probat quoad secundam partem eadem Minor , quia non in priori, sed in posteriori signo instantis realis introducitur forma . Ergo huius priuationis competi è contrario materia non in posteriori signo , sed in priori . Nego Minorem quoad utramque partem; atque adeò dico , priuationem conuenire materię in instanti præuio ad possessionem formæ , & conuenire non posse in signo priori eius instantis , quo possidet formam . Audi S. Damascenum in Physica cap. 2. *Omnia rerum naturalium tria prima principia sunt forma, priuatio, & materia . Verum forma quidem , & materia principia per se intelliguntur , quia materia forme subiicitur , neque ei aduersatur , eoque etiam nomine accedente eam sustinet , imò vt rebus loquar, eam appetit . At priuatio, cum forma aduersatur , atque ita comparata sit , vt cum ea societatem coire nequeat , accedente ea discedit . Ac proinde priuatio ex accidenti dumtaxat principium esse intelligitur , vt qua tantummodo generationem antecedat . Neque enim sublata priuatione generatio esset, quandoquidem id, quod oritur , ex eo, quod non eiusmodi erat, verum esse aptum erat, oritur . Quod si priuatio non ex accidenti , sed per se principium esset subiectum profectò per ipsum abiectionem interiret , si quidem esse ipsi simul cum priuatione esset; materia quippe forma priuata esset .* Hæc S. Damascenus , quibus nihil aptius, aut ad rem , aut ad elucidandum sensum Aristotelis in lib. 1. Physicorum cap. 7. 8. & 9. Neque obstat , in instanti præuio materiam non esse subiectum dispositum & aptum si est in possessione alterius formæ; nam aptitudo subiecti requisita ad priuationem, satis est, si sit remota in sensu composito priuationis , & proxima in sensu diuino ; seu satis est ad priuationem , quod subiectum , cui competit, sit secundum se , & absolute aptum naturaliter habere formam remoto impedimento alterius formæ; accidentibusque dispositionibus eius formæ, quæ est priuatum .

85

Obiicit tertio , pro eodem instanti reali existit forma , & eius expulsio vi alterius formæ contrariæ , nam forma expellitur in instanti , in quo existit , & non in eo , in quo non existit, neque potest altera contraria pugnare cum ipsa nisi vt existente . Ergo similiter pro eodem instanti existit priuatio formæ , & eius introductio . Sed caue , ne sic arguens contendas latenter , in primo instanti transubstantiationis sacramentalis dari simul substantiam panis, quæ destruitur , & corpus Dominicum, quod introducitur , vt peracutè odoratur Auerſa q. 10. Philosophiæ sect. 6. omnino videndus . Careo etiam, ne pariter contendas, dum vnum corpus deturbat

deturbat aliquid è loco , ad quem se mouet, existere simul vtrumque in eodem loco , & dum gratia habitualis expellit peccatum lethale , aut è conuerso, conuocari simul vtrumque in anima , quod admissum quidem fuit à Lorca tomo 2. in 1. 2. disp. 40. conclus. 3. & 2. 2. disp. 1. 2. in Appendice ex num. 17. sed reicitur, & exagitur à posterioribus Theologis Suario, Turriano, Ripalda, Ouiedo , & aliis in tract. de iustificatione . Quapropter respondendum est breuiter negando Antecedens , & dicendo primum esse formæ introductæ esse primum non esse expulsæ; ac proinde in eodem instanti expellitur quidem in quo existit esse ipsius ; formæ neque in quo non existit non esse; sed in quo existit primum non esse subsequens pro posteriori naturæ ad primum esse introductæ formæ contrariæ ob impossibilitatem vtriusque formæ ; & non quia inter se pugnant more militum .

86

Obiicit quartò, voluntas creata in eo instanti realiter, in quo liberè operatur , est indeterminata pro priori signo, & determinata pro posteriori; neque enim est indeterminata in vno instanti reali, & determinata in alio, neque item est in determinata, & determinata in eodem signo eiusdem instantis reali; quare erit determinata in posteriori signo & in determinata in priori . Ergo si in eodem instanti reali pro diuersis signis componi possunt carentia determinationis, & determinatio respectu voluntatis creatæ, sequitur, componi posse carentiam formæ, & ipsam formam . Respondeo cum Meratio. disp. 50 de Angelis sect. 1. in fine, indeterminatorem voluntatis creatæ in instanti , in quo liberè operatur amorem v.g. non esse carentiam determinationis existentis pro posteriori signo, consistentisque in amore; sed esse carentiam principij determinantis ad amorem, quæ carètia existit realiter pro signo tã priori quàm posteriori licet in hoc nõ intelligatur, sed in priori, in quo intelligitur ea, quod sunt causa, aut conditio ad liberè operandum amorem: sicut in posteriori intelligitur liberatis effectus, qui est determinatio consistens in amore , & qui non intelligitur in priori , quin eius carentia existat realiter pro eo signo . Vnde indeterminatio, & determinatio , quæ dantur in voluntate creatæ pro instanti reali, pro quo liberè operatur amorem, non se habent tanquam carentia, & forma oppositæ . Ex quo facile est respondere in forma ad argumentū .

SECTIO VIII.

Aneductio formæ Empyreæ prodierit ex huius priuatione præexistente ante materia Empyreæ creationem?

87

Difficultati huic ansam dedit P. Suarez disp. 15. Metaphisicæ sect. 3. n. 5. vbi præbens discrimen, cur in prima productione forma ignis fueriteducta, non sic cælestis, fatur in hunc modum: *Materia ignis ita est prior , vt ex vi actionis, per quam creatur, potest esse sub priuatione forma ignis . Et hoc modo non solum materia, sed materia , vt in potentia dicitur esse prior naturæ , non quia in re prius habeat priuationem annexam ; sed quia ex vi actionis, per quam creatur , non caret priuatione , sed necessaria est alio actio, qua informatur , quæ potest habere veram rationem educationis . Materia autem calis eadem actione , qua creatur , informatur ; & licet*

secundum propriam rationem causandi, dicatur prior naturæ tamen vt existens in potentia, & aliquo modo sub priuatione nullomodo dicitur materia prior , & ideo non habet eam prioritatem naturæ , quæ ad educationem formæ necessaria existit . Huc vsque ille, qui longè fuit, vt putaret, quod nonnulli affingunt ipsis nempe primum formarum elementarium educationem coexistisse earum in materia priuationi . Expendantur illa verba , *Non quia in re prius habeat priuationem annexam .* Leganturque scripta ab ipso tum disp. 19. Metaphisicæ sect. 9. n. 8. tum tomo 3. de Gratia lib. 7. cap. 19. n. 3. & sequentibus . Nemo tamen oculatus erit, qui neger, asseri à Suario formas elementares præ cælestibus productas fuisse aliquo modo ex priuatione sui . Et de cælestibus iam antea fuerat inficiatus in illa disp. 15. sect. 2. n. 17. iniquis, *Materia calis, licet sit potentia ad suam formam, postulat ex natura sua, vt non sit in potentia ad illam, quia hoc esse in potentia includit priuationem .* Si ergo per hunc Doctorem materia ignis fuit in potentia ad primam productionem formæ ignis, habuit priuationem eius inclusam . Quod de materia elementari indicauit Suarius, expressit clarè de ipsa, & cælesti Raphael Auerſa q. 10. Philosophiæ sect. 3. & ante ipsum Recentior quidam ex nostris in manus scriptis excultissimis, quos antequam litteratissimus vir Martinus Aluiz, quondam ex Societate, postea Augustinianus, & Primarius complutensis, tam in S. Thomæ, quam in Scoti cathedra disp. 9. Physicorum q. 1. dum in Collegio nostro Palentino anno Domini 1595. dictaret Philosophiam .

88

Ex antiquis fauere videntur Aristoteles, S. Cyrillus Alexandrinus , S. Thomas & Scotus, dum primus lib. 1. Physicorum sæpe profert absolute, priuationem esse principium necessarium generationis compositi cuiusvis . Sed de Aristotele infra . Secundus lib. 2. contra Iulianum ait, *Quomodo dicitur alienum à vicissitudinibus, materialibus, & conuersionibus calum, quod factum est, nam somnino factum est, utique & motum est . Id conuerti est, ac mutari ; & quodammodo præcessit priuatio, quia aliquando nõ erat . Nam ei, quod ex nihilo factum est, ipsum vocari ad natiuitatem, & produci, mutatio , & conuersio est .* Eadem fermè habet Procopius, Gazens in c. 1. Genes v. 26. Tertius q. 3. de potentia art. 14. ad 7. pro parte negatiua inquit, *Potest dici, sicut & Auerſa dicit, quod non esse præcedat esse rei, non duratione, sed natura, quia videlicet, si ipsa sibi relinqueretur, nihil esset .* In quibus verbis sermonem habet de creatura , quæ per accidens produceretur ab æterno . Vnde inferri potest, ergo si penes S. Thomam negatio præcederet creaturam productam ab æterno quatenus creatura, sibi relicta , nihil esset, præcedet etiam priuatio formæ cælestis ipsam formam cælestem productam simul cum materia, quatenus hæc maneret priuata cælesti forma si Deus in ipsa non produxisset in primo instanti formam, cuius est capax . In eundem sensum potest trahi idem S. Doctor dum in 3. dist. 13. q. 1. art. 1. ad 2. scribit, *Gratia est facere Deo similem, nec oportet , vt de dissimili faciat similem, sed de non simili similem; nec ita quod semper negatio similitudinis similitudinem tempore præcedat , sed naturæ sicut potentia est ante actum, sicut sola præcedit lucem .* Neque enim putandum est, Angelicum Præceptorem voluisse, negationem similitudinis cum Deo consistentem in gratia habituali, de qua ibi loquitur, coexistere simul pro eodem instanti reali cum gratia . Sic etiam 3. p. q. 34. art. 1. in corpore docet Christum in primo instanti

instanti suæ conceptionis, factum esse sanctum ex non sancto secundum hominem, non quidem priuatiuè, et scilicet aliquando fuerit homo, & non sanctus, sed negatiuè, quia scilicet quando fuit homo non habuit sanctitatem humanam. Quartus in 2. distinct. 1. q. 2. n. 3. v. Respondeo ait, Alio modo prius naturâ dicitur vnum esse alio, quasi priuatiuè, quod scilicet non inest ei, cui dicitur primo conuenire; sed inesse ei, nisi per aliud impediretur, Sicut si dicatur in materia prius naturaliter esse priuatio, quàm forma; non quidè quod ista duo sint simul in materia; ita quod priuatio prius in sit, quàm forma, sed priuatio pro tanto potest dici prior naturâ, & prius naturâ in materia quàm forma, quia priuatio semper inest materia, nisi ab aliquo agente reciperet formam; ita quod ad habendum priuationem sufficit sola materia cum priuatione, vel negatione cause extrinsecæ; ad habendum autem formam requiritur causa extrinsecæ. Neque tamen priuatio est de ratione materia, sicut neque forma, neque amba sunt simul in materia. Non absimilia tradit in q. 3. n. 19. vers. Hic dico & applaudit Dionysius Cisterciensis in 2. di. 1. q. 4. art. ac conclus. 2.

89

Pro difficultatis intelligentiâ adnotandum est, priuationem posse cogitari sub ratione tantum carentiæ, & sub ratione priuationis vt talis. Si sub prima ratione, non videretur negari posse eam fuisse principium generationis formæ Empyreæ, cū hæc prodierit ex non esse sui, quod non esse est ipsa carentia. Si hinc suboriatur dubium, cur generationis secundum se præcisè sumptæ non dicatur vulgò principium carentiæ negatiuæ formæ? Deponet illud, qui animaduertit, non dari respectu carentiæ negatiuæ subiectum, quod transeat ab illa, vt à termino à quo ad formam vt ad terminum ad quem. Neque ad generationem formæ ab æterno, si possibile, sit negatiuam carentiam formæ fore necessariam ex communi sensu; neque item processum à negatiua carentia rei ad esse rei incompetere solis agentibus creatis naturalibus in suis operationibus, aut solis compositis corporis in sui constitutione, vt patet in processu Angeli à negatiua carentia suinam Deus, à quo fit Angelus, est agens increatum, & ipse Angelus non est compositum substantiale corporeum. Philosophos autem, dum carentiam priuariam præ negatiua assignant principium generationis, attendisse tantum ad id, quod singulariter est proprium generationis ortæ ab agentibus creatis naturalibus, & terminatæ ad compositum substantiale corporeum. Vnde generatio secundum se sumpta, consistit adæquatè in entitate actionis exigentis essentialiter se ipsa causam producentem materiam vt subiectum, ac formam vt terminum productum, quin perat huius carentiam antecedentem negatiuam. Iam verò, si consideretur priuatio sub ratione talis, & vt distincta à mera carentia, qua sub consideratione consistit difficultatis punctum, asserimus, fuisse etiam principium. Sed antequam probationem nostram adducamus, vocanda est ad lydium lapidem alia, qua vtitur Modernus laudatus in num. 87. Et inter eam examinandam, & nostram proponendam, obfirmandamque dicemus non pauca de principiis entis naturalis tam in fieri, quam in facto esse, prout de illis loquitur Aristoteles lib. 1. Physicorum vtraque enim probatio hoc exposcet.

Discutitur, & reprobat singulari quoddam argumentum pro parte affirmatiua.

Ergo Recentior ille discurret sic: Priuatio ideo 90 censetur principium generationis mutatiuæ, quia eius ratione formam desiderat materia. Vnde priuatio vulgò dicitur causa appetitus colligiturque Aristotele lib. 1. Physicorum cap. 4. textu 81. De quo axiomate longum sermonem habet Bartholomæus Amicus tract. 5. Physicorum q. 7. dub. 6. & concludit, priuationem esse principium appetitus, licet non sit vera causa, sed occasionalis, seu conditio sine qua non. Tunc vltra: sed materia in primo instanti suæ productionis desiderat formam Empyream, indeterminatè saltem ratione priuationis. Ergo priuatio fuit principium generationis formæ Empyreæ. Suedet Minorem. Materia desiderat formam Empyream ob carentiam antecedentem illius. Sed ea carentia esset priuatio, si ipsi coexistere materia. Ergo desiderat formam Empyream ratione priuationis.

91

Sed in primis licet hoc argumentum conuinceret, materiam desiderasse formam ob carentiam antecedentem, non exinde cogit fieri, desiderasse eam ratione carentiæ, quæ esset priuatio. Etenim illam carentiam fore priuationem, si ipsi coexistere materia, non facit esse priuationem, quando non coexistit. Ita dicent, qui cum Arriaga disp. 2. Physicorum sect. 12. negationem, & priuationem nõ distinguunt ex parte recti, seu ex parte carentiæ. Qui verò cum Suario disp. 54. Metaphysicæ sect. 5. n. 7. distinguunt, dicent, carentiam, quæ fuit de facto ante productionem materiæ, & formæ, fore diuersam ab ea, quæ coexistere materiæ. Deinde percurtari oportet Maiorem, & Minorem propositionem primi syllogismi. Ideo Recentior ille putat, priuationem formæ introducendæ esse præ forma antecedente principium generationis mutatiuæ, quia materia formam introducendam experit magis, quàm priorè si sit magis disposita ad illam, quàm ad hanc. Ista autem maior exigentia fundatur in priuatione formæ introducendæ, & non in forma præexistente. Verum vt priuatio sit præ forma antecedente principium, necesse non est ad hos confugere Labyrinthos, cum regiæ aliæ sint ob oculos viæ. Aristoteles non recensuit formam præexistentem inter prima principia, quia cum ex errore putaret, mundum fuisse ab æterno productum, perueniri non posse ad vllam formam, quæ esset prima, persuasum habuit. Nos nõ recensemus, quia generatio mutatiua vitalis præcisè non requirit formam præexistentem destrui, neque præcessisse formam aliquam. Si dicatur, priuationem esse ex forma tantquam ex termino à quo, & tamen esse primū, principium Responderetur, hinc vt in summū haberi priuationem non esse primum principium, quado in materia reproduceretur forma, ex cuius destructione priuatio resultasset, & non negatio. Rursus insisto etiam casu non esset priuatio ex forma in eodem genere, in quo est generatio formæ ex priuatione, cum hæc non constitueretur per formam; generatio autem formæ vt mutatiua constitueretur ex priuatione: & cum forma sit ex priuatione vt termino à quo priuatio; at ex forma, vt ex positio, esset priuatio. Et præterea priuatio siquidem careat esse non proprie dicitur esse ex alio. Improbandum non esset, qui asseret, sub priuatione comprehensam ab Aristotele formam præexistentem, vt pote quæ est fundamentalis priuatio formæ aduenientis; proindeque

indeque tum ipsam priuationem formalem intergere vnum principium.

92

Quicquid de hoc sit, dictis non contrariamur, dum formam præexistentem ex alia parte adstruimus principium generationis conuersiue, eo quod ad denominationem actionis vt conuersiue requiratur transitus ex vna forma ad aliam: non ita quidem vt actio conuersiua exigat specificatiuè formam præexistentem, neque ita vt illam connotet extrinsecè. Ergo ita vt ex illa per modum termini, à quo constituitur denominatio actionis vt conuersiue. Et ob similem rationem generatio mutatiua, vt talis, habet pro principio priuationem. Cum enim denominatio generationis mutatiuæ non consistat in sola entitate generationis, siquidem hæc secundum se potuisset existere sine ea denominatione, si non præcessisset priuatio; neque item consistat in sola priuatione, vt constat, sequitur, consistere in vtraque apud me, qui denominationes intrinsecas non expedito per connotata extrinsecæ: proindeque priuationem esse principium intrinsecum generationis mutatiuæ vitalis; quæ est aggregatum non physicum, sed morale, coalescens ex positio & priuatio; sicut aggregatum hominis cæci. Nec solum generatio vt mutatiua constituitur ex priuatione, sed etiam ipsum in facto esse compositum substantiale vt mutatum, saltem pro primo instanti. Neque obstat, quod obiicit Oniedus controuers. 1. Physicorum puncto 2. num. 2. & 16. nempe compositum esse destructiuum formaliter priuationis, ideoque non posse hanc esse principium, illius vlla ratione, nihil enim potest esse principium sui non esse. Non, inquam, obstat; nam instatur in generatione vt mutatiua, quæ destruit formaliter priuationem, ex qua constituitur. Sed qua constituitur ex ipsa, non vt existente, sed vt distincta, idcirco priuatio non est principium formaliter sui non esse. Idem dictum puteretur de priuatione constituyente compositum vt mutatum, quod vt tale non erit ens physicum adæquatè permanens. Nonnulli, qui sibi persuadent, Aristotelem non egisse de principiis entis naturalis in fieri: non enim fecit mentionem nisi entis naturalis, quo nomine sine distinctione prolato significatur absolute ens naturale in facto esse; possent ex proximè dictis declarare, qua ratione priuatio sit principium omnis entis naturalis in facto esse, videlicet quatenus constituit ens naturale vt productum per mutationem; satusque id esset, quàm dicere, priuationem non esse principium in vilo composito positio adæquato, sed in positio inadæquato v. g. in hoc Petrus non Musicus; & Aristotelem solummodo voluisse præscribere tria principia, quorum duo, nempe materia, & forma constituent adæquatè aliqua composita naturalia; aliud verò, nempe priuatio constituat partialiter reliqua. Mirabar, expositionem hanc mentis Aristotelicæ prodixisse ab hominibus, qui Philosophum legerunt. Vbinam namque ille in toto libro primo insinuauit talem mentem? Et vbinam non curat manifestare materiæ, formam, & priuationem principia esse entis eiusdem? Et hoc quidem est ens constans ex natura, nisi ipsi alios, quàm nos Aristotelicos Physicorum libros nacti sint. At homo vt non musicus non est ens constans ex natura: Quod si Philosophus sollicitus fuit, vt declararet principia hominis vt non musici tanquàm entis naturalis, cur tam incuriosus circa principia hominis vt musici, vt fabri, & vt militis, nec non circa prin-

cipia ignis vt calidi, aquæ vt frigida? Iam id, quod dicunt de alto silentio Aristotelis, quantum ad ens naturale in fieri reprehenditur ab aliis iunioribus quia cum Arist. c. 7. textu 67. & 70. doceat principia, tum duo, tum tria dici posse: exprimit eo ipso ens naturale in facto esse, duoque eius principia & ens naturale in fieri, triaque eius principia, id est, materiam, formam, ac priuationem. Sed iuniores isti non penetrarunt sensum Aristotelis, qui si materia, & priuatio sumantur, quatenus subiecto vnum sunt, ait efficere cum forma duo tantum principia, si verò quatenus sunt specie duo, inquit efficere tria cum eadem. Et hæc est explanatio à nostris Connimbricensibus tradita, & à S. Damasc. c. 2. ac 3. phys.

93

Vterius (vt reuertar ad argumentum superius) quæritur in seipso nodus, dum maior exigentia formæ introducendæ, quàm præexistentis fundatur in priuatione illius. Non enim fundatur nisi in dispositionibus ad formam introducendam; quæ cum plures sint, prævalent dispositionibus præexistētis. Et vt integrum iudicium feramus de Maiori propositione, si priuatio esset principium, quia illius ratione formam desiderat materia; id alicubi insinuatum fuisse ab Arist. imò non dixisset lib. 1. Phys. c. 6. textu 66. priuationem esse per accidens ad ens naturalem; siquidem materiæ exigentia non se habet nisi per se ad formam magis appetitam. Ideò verò ab Arist. & à S. Damasc. c. 2. ac 3. Physic. dicta est requiri ex accidenti priuatio, quia esto constituat generationem mutatiuam vt talem, atq; adeò respectu illius sit principium per se; non tamen constituit intrinsecè ens naturale, seu compositum in facto esse secundum se (quod coalescit permanenter ex materia, & forma solum) quare respectu entis naturalis est principium per accidens, extrinsecè vt priuatio. Fas sit nomine principij insignire id, quod extrinsecum est; nam principium, vt à Philosopho vsurpatur lib. 1. Physic. sumitur tantum pro intrinsecò, ac constitutiuo, alioqui curdè processisset non cõputando inter generationis, & entis naturalis principia causam efficientem, finalè, atq; exemplarem. Dices, ergo dispositiones ad formam introducendâ erunt non minus principia, quàm priuatio. Responderetur, si in maiori exigentia ratione priuationis fundatur hanc esse principia, inferri consequentiùs contra re, principia accendendas dispositiones. Nos idcirco non annuemus principia intrinsecis entis naturalis, quia non sunt natura, qualia debent esse entis naturalis principia, de quibus fatur Aristot. & quia sunt proprietates, vel cõplementa naturarum, & quia saltem diuinitus potest ens naturale existere constitutis sine eis. Neque rursus cõputamus inter principia intrinsecæ generationis mutatiuæ, quia ex illis, vt ex termino à quo non constituitur. Quo ad axioma: priuatio est causa appetitus, dico, sumi latè priuationem pro carentia confestim explicandâ; & causâ etiam sumilatè pro principio. Vt omittâ intelligi debere axioma de appetitu formæ adquirendæ generatione mutatiua facta in tẽpore. Vt item omittam, rectâ, sartamque seruari veritatè proloquij si priuatio quando datur, sit principium appetitus, licet hic aliàs possit dari sine illa.

94

Transeo ad minorè propositionem, quam negaret Arriaga cum disp. 2. Physic. n. 41. excludat à materia quæ miraculosè non priuetur omni forma, appetitum desiderij. Sed iniquè reicere appetitum desiderij erga formas indeterminatè, probaui in sect. 2. exercit. proximæ. Ex dictis ibi inferretur, materiæ in primo instanti productionis non esse negandum appetitum desiderij erga formam Empyream obtem-

eam pro posteriori sino illius instans. Nihilominus displicet mihi Minor ea propositio, quatenus ita dicitur, præfatum appetitum desiderij prouenisse ratione priuationis. Non enim prouenit nisi ratione carentiæ præcisius habentis se, vel considerata à nobis pro quodam priori signo, vt explicui in sectione præcitata. Permissio tamen, prouenisse ratione carentiæ antecedentis productionem materiæ, adhuc illa carentia non esset priuatio; neque forma Empyrea traheret ortum ex non esse sui priuatio, sed negatio, vt iam attrigi initio n. 91.

95

Inquis, nisi recurratur ad carentiam antecedentem, quæ vel priuatiua sit, vel negatiua, non posse percipi appetitum desiderij erga formam possessam à materia in primo instanti suæ productionis. Respondeo, vt percipiatur appetitus desiderij, satis esse, si pro aliquo signo detur carentia præcisius formæ declarata in n. 83. Finge productam ab æterno materiam, simulque vestitam substantiali forma; tunc concipies in materia pro priori signo naturæ exigentiam formæ, quæ si negaretur materiæ, fieret ipsi violentia: proindeque concipies appetitum desiderij ob solam carentiam præcisius formæ habentem se vel consideratam pro illo signo; non enim tunc recurrere est ad carentiam antecedentem, quæ vel priuatiua sit, vel negatiua. Exituram autem carentiam formæ si materiæ, & forma productæ non fuissent ab æterno, non facit, antecessisse actu ex nostro etiam modo concipiendi: sed antecessuram in illo casu; nec facit, carentiam fuisse principium formæ generatæ ab æterno in positione ficticia, sed futuram. In quo passus est æquiuocationem Aueris supra. v. *Adhuc tamen*, dum vult, priuationem fore principium respectu etiam generationis, quæ fieret ab æterno.

96

Redarguitur item Aueris, tum quia quod exitura esset carentia formæ, nisi hæc conseruaretur, non sufficeret, vt illa haberet se tanquam principium ad conseruationem huius. Ergo neque sufficeret in prima productione siue æterna, siue temporalis. Tum quia formæ priuatio, quæ daretur, ni produceretur forma, impeditur à priori per ipsam formam. Ergo ea priuatio non est principium formæ, siquidem principium non debeat esse posterius principiatio, sed potius prius. Tum denique quia agitur de priuatione vt generationis principio per modum termini, à quo, seu ex quo præcedente transeat materia ad formam: non autem agitur de priuatione vt termino impedito, ad quem transeat materia, seu qui sequeretur, si forma de esset, vi cuius impeditur. Hæc namque consideratio aliena valde est à ratione principij. Et declaratur exemplo, non enim dicitur, fieri ex pauere diues ille homo, qui cum antea non esset expertus paupertatem, seu non habuisset carentiam diuitiarum, his acceptis præferuaretur ab inopia. S. Thomas, & Scotus, quibus insistant Aueris, & Neothericus assecla, impugnatum discurrendi modum insinuant non leuiter; nisi S. Thomam quis interpretetur ex dicendis in fine sectionis.

Securius argumentum pro affirmatiua parte.

97

Forma Empyrea producta fuit in materia ex non esse sui in ipsa materia; caput enim esse in hac, cum antea neque in se, neque in ea fuisset. Ergo producta fuit vt ex principio per mo-

dum termini à quo ex carentia sui habente se sub ratione & conceptu priuationis, quia non esse formæ in subiecto, quod aliunde sit talis formæ naturaliter capax proximè, vel remotè, distinguitur sufficienter à carentia habente se sub ratione, & conceptu puræ negationis, quæ quidem nullum dicit respectum ad subiectum naturaliter capax. Gratis dicitur, carentiam priuatiuam debere esse non esse formæ in subiecto, quod aliàs existat realiter, & à parte rei; cum satis discriminetur carentia priuatiua, à purè negatiua ex eo quod hæc neque ad possibile subiectum, capax saltem naturaliter, habeat respectum. Consideretur diuersitas inter carentiam Angeli, & carentiam formæ Empyreæ pro instanti immediatè antecedenti instans primum creationis Angelorum, & Empyreæ Cæli. Carentia Angeli non erat carentia rei in subiecto apto nato; secus carentia formæ comparata ad materiam pro illo instanti non existentem. Quædam ergo in sequenti instanti fuit producta forma in materia, iam existente realiter, proditit ex hac carentia diuerso modo ab eo, quo proditit Angelus ab alia: Modi autem diuersitas in nullo alio potuit consistere, quàm in eo, quod forma proditit ex sua carentia vt priuatiua, & Angelus ex sua vt negatiua.

98

Si quem inceserit dubitatio, qua ratione in antecedenti instanti ad instans creationis materiæ & formæ carentia huius sit priuatio; cum in eo non detur subiectum ex cuius capacitate constituitur. Priuatio autem debeat constitui in recto ex carentia, & in obliquo ex subiecti capacitate, necnon ex forma, siquidem deficiat deficiente quolibet ex his. Vel saltem priuatio debeat dicere intrinsecum, & essentialiter ordinem ad subiecti existentis capacitatem, vt actio, & vnio ad terminum, & extrema existentia. Eximet se hoc scrupulo, si ex materiæ possibilis capacitate constitui posse attenderit, vel ex intrinseco, & essentiali ordine ad materiæ possibilis capacitatem; & vno vel altero modo se habet, si carentia formæ Empyreæ comparatur ad materiam, dum hæc erat tantum possibilis notabitur in ea aliquid speciale præ carentia eiusdem formæ comparata ad Angelum. Illud autem speciale erit ratio priuationis. Ego etiam meditabar, à capacitate materiæ iam existentis refundi posse denominationem priuatiuæ in carentiam formæ tunc non existentem; quemadmodum in priuationem, quæ euanescit in instanti generatiuæ mutationis refunditur denominatio principij, & quemadmodum denominatio constitutiui horæ completæ refunditur in instantia non existentia, quando hora completur. Cui hoc ariserit, necesse est, dicere carentiam formæ Empyreæ ante productionem materiæ abstractaxisse à conceptu tam negationis, quam priuationis, & adueniente materia accepisse rationem priuationis ac principij generationis formæ Empyreæ; non quidem vt existentem, sed vt destructam per ipsammet generationem. Priuatio itaque non vt existens, sed vt destructa constituit denominationem generationis vt mutatiuæ, non secus ac anni, non vt existentes, sed vt præteriti constituant denominationem hominis senis: non secus etiam ac dies hesternus vt elapsus, & non vt præsens, constituit denominationem hodierni diei.

Erit, qui me contrarium putet S. Thomæ 3. contra Gentes cap. 20. n. 3. vbi sic loquitur: *Quia priuatio est negatio in substantia eius, quod substantia potest*

99

potest inesse, manifestum est, quod cum hac forma, quæ non implet totam materiam potentiam, adiungitur priuatio formæ; quæ quidem adiungi non potest substantiæ, cuius forma implet totam potentiam materiam. Dixerat antea potentiam totam materiæ adimpleri à forma cælesti, & non ab elementari. Consonat Ferrarientis ibi. §. *ad euidentiā.* Sed reuera verique tantum vult, materiæ cælesti non fuisse adiunctam priuationem aliarum formarum à propria: quod & ego fateor, si materia hæc specie differat à sublunari. Permittit, sermonem vt trique esse de priuatione propriæ formæ; adhuc fauebit ex parte, quatenus prima elementarium formarum productio proditit ex priuatione ipsarum. Erit alius, qui opponat, si ob nostram rationem forma Empyreæ fuerit ex priuatione sui, materiam etiam eadem de causa fuisse ex priuatione sui in forma. Nego sequelam, quia carentia materiæ, antequam ipsa, & forma produceretur, non fuit carentia formæ in subiecto possibili naturaliter capaci. Si replicet, quod forma in definitione priuationis accipiendum esse laxè pro complemento quouis naturalis; nam si forma diuinitus fieret sine materia, diceretur habere huius priuationem. Diceretur, fateor, ab argente; quod si deinceps aliis non dissonet, admittit, materiæ proditisse ex priuatione, & non præcisè ex carentia sui in forma. Re tamen vera absolat Bartholomæo Amico tract. 7. Physicorum q. 2. dub. 1. art. 3. n. 7. Nec vllus ait, rationalem animam, quando est separata à materia, habere strictam huius priuationem. Erit alter, qui obiiciat, si destrueretur pars aliqua materiæ, carentia, quæ tunc daretur formæ, non esset priuatio; & non alia de causa, nisi quia non esset carentia formæ in subiecto capaci existente à parte rei. Diffiteor, priuationem non fore eam carentiam; nam subiectum possibile capax, & carentia cum eo comparata sufficeret ad priuationem.

100

Ex his omnibus inferitur, nullam in tempore dari generationem formæ siue substantialis, siue accidentalis in subiecto naturaliter capaci, quæ non sit mutatiua, cum nulla detur, per quam forma non produceretur dependenter à subiecto, & à priuatione præexistente ipsius etiam formæ productæ. De formæ generatione, quæ fieret ab æterno, iam dixi non semel, contentitque Amicus supra n. 8. non fore mutatiuam. Et exhibi dictis habetur non obscura discriminis ratio. Quapropter generatiua formæ facta ab æterno esset generatio præcisè, & secundum se, quatenus solummodo esset productio formæ dependenter à subiecto; neque enim simul esset dependenter à priuatione siue existente, siue præexistente. Idemque contingeret, si Deus per impossibile intelligeret, aut vellet ab æterno per aliquam intellectionem, aut volitionem distinctam realiter à se, & in se tanquam in causa materiali receptam, proindeque generatam. Ex quo casu impossibili insurgit non nemo contra Aristotelem requirentem ad mutationem, quod præcesserit priuatio vt terminus, à quo. Deus enim tunc mutaretur per intellectionem, aut volitionem sine præcedentia priuationis. Sed inefficaciter; nam etsi Deus tunc perficeretur, vel deprauaretur per intellectionem, aut volitionem, non tamen mutaretur, sumpta mutatione, seu motu pro actu entis in potestate prout in potentia passiva cum priuatione antecedente formæ, ad quam est mutatio, seu motus; neque Deus aliter se haberet, ac antea apparentius argui potest aduersus Aristotelem; nam cum ipse censerit, mundum productum esse ab æterno, processit.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

serit inconsequenter ad istum errorem, dum generationis cõpolit cuiusvis principium necessarium adstruxit priuationem; siquidem formas ab æterno generatas non potuerit præcedere, aut comitari priuatio. Chrysothomus Caberus tract. 1. Physicorum sect. disp. & dub. 1. n. 8. ait, Aristotelem designasse tantum principia corporis obnoxij generationi, & corruptioni, vel si designauit principia tam prædicti corporis, quàm cælestis ingenerabilis, & incorruptibilis, accipiendum esse verbum illud *Omnia* in definitione principiorum entis naturalis, *quæ nec ex se, nec ex aliis, sed omnia ex ipsis.* accipiendum, inquam, esse distributione accommodata, ita vt hoc ens naturale ex his principiis, & illud ex illis, & aliud ex aliis fiat. Verumtamen, vt omitram contortam valde esse interpretationem posteriorem; & priorem esse alienam à mente Philosophi, qui cælestia corpora posuit in numero entium naturalium, vt dicam in exercit. 9. ideoque debuit ea complecti, dum entium naturalium principia definiuit, manet adhuc in suaui difficultas ad hominem contra Aristotelem tum quo ad corpora cælestia, tum quo ad sublunaria extantia ab æterno. Fortan Philosophus adstruxit priuationem principium necessarium generationis formæ cuiusvis productæ in tempore; vel ideo asseruit, priuationem esse principium necessarium, quia nulla generatio determinatè assignari potest inter successiuas, quam non præcesserit formæ priuatio. Si velis, Aristotelem inconsequenter se gessisse, vt notat Tellez p. 2. Philosophiæ disp. 32. sect. 2. n. 7. nullius criminis reus apud me eris. Scio enim cum S. Hieronymo in epistola ad Theophylum de erroribus Ioannis Hierosolymitani, *Aliter se habere Apostolos, aliter reliquos tractatores; illos semper vera dicere; istos in quibusdam vt homines aberrare.*

101

De Angeli productione, quæ etiam ab æterno fieret, dicendum est, non fore ex negatiua Angeli carentia, vt colligitur ex superioribus, nam neque prioritate reali, neque rationis, aut naturæ præcederet absolute carentia negatiua. Licet verò ea productio esset creatiua, proindeque ex nihilo, non ideo deberet præsupponere producti Angeli carentiam negatiuam. Vt enim actio sit productio rei ex nihilo, satis est, quod *desit subiectum, vt que producat nullo ipsius præexistente quod concuset quoquo modo existentiam.* Ita docemur ab Authore tractatus de oculo Myltico, aut Morali cap. 13. n. 3. iamque à multis est obseruatum, quod *Ex nihilo* in definitione creationis non aliud requirere, quàm negationem, vel influxum physici subiectiui, vel subiecti præiij eo pacto, quo in sect. 5. declarauimus. Consule Hieronymum Falsolum 1. p. 9. art. 1. dubio vnico, vbi quid significet particula *Ex nihilo* in definitione creationis, & sic diffusè, nec minus doctè. Nihilominus Angelus conditus ab æterno respiceret carentiam negatiuam sui vt possibilem; is enim ordo ad non fuisse competere ipsi connaturaliter. Imò etsi Angelus aliquis produceretur ab æterno ex connaturali sua exigentia; de quo in sect. 7. exercit. 12. adhuc respiceret absolute, & simpliciter carentiam negatiuam sui vt possibilem; attenda saltem potentia Dei absoluta, non secus ac Angeli nunc existentes producti in tempore, & connaturaliter duraturi in æternum respiciunt definitionem suæ existentia vt possibilem diuinitus. Nulli namque enti finito, ac limitato repugnare potest

potest essentialiter, quod non fuerit, aut quod postquam extitit, deperdat existentiam; quippe soli Deo sit essentialis, & semper fuisse, & nun-

quam deficere. De ordine creaturæ ad non esse agit strictim, & pulchre Ægidius Romanus quodlibeto 5. quæst. 12.

EXERCITATIO SEPTIMA.

De vnione substantiali inter materiam & formam Empyreï.

AD perfectam compositi Empyreï notitiam opus est, post tractationem de eius partibus, scilicet materia, & forma dicere nonnulla de vnione substantiali, qua inter se copulantur.

SECTIO I.

An vnio materia, & forma Empyreï distinguatur ab utraque?

Affirmatiuè respondent nostri omnes scriptores, exceptis Valentia tomo 4. d. 1. q. 2. puncto 5. Petro Vuadingo d. proœmiali ad tractatum de Incarnatione, Martinono tomo 4. d. 5. de Incarnatione sect. 7. & 8. Inter negantes vnionem distinctam referuntur Connimbricenses ab Albertino in primo principio Philosophico d. 4. de vnione. q. 1. n. 4. Sed Connimbricenses 5. Physicorum cap. 2. q. 1. art. 3. (quod loci allegantur ab Albertino) solummodò conantur satisfacere argumentis, quibus Authores frequenter probant, totum non componi per entitatem distinctam à partibus, & vnione; eaque quæstione non obscure indicant vnionem deferre à partibus totius. Et cap. 9. q. 11. art. 13. v. *vt verò*, adstruunt expressè, vnionem substantialem distinctam à materia, & forma; non quidem per modum causæ internæ mediæ vt ipsi explicant, art. 2. v. *si quis verò sciscitetur* In tract. etiam de Anima separata, d. 2. art. 1. defensant vnionem distinctam inter corpus, & animam rationalem.

Subscribo communi Nostorum asserto, quia nullum maius signum distinctionis, quam separabilitas vnus ab alio. Licet autem ex natura rei non possint separari materia, & forma Empyreï, queunt tamen de potentia Dei absoluta. Ergo à materia & forma Empyreï distinguitur necessario nexus, per quem vnuntur. Propono aliter idem argumentum: Materia, & forma Empyreï possunt realiter secungi, manere que simul existentes in eorum manera. Ergo actu coniungi, & vniri consistit in aliqua entitate mediâ ab ipsis distinctâ. Nam si alterum interminetur, alterum autem non, præfectio non idem sum. Iudice Philosopho lib. 7. Topicorum cap. 1. textu. 72.

Dices primò, Consistere in applicatione, ac penetratione materiæ, & formæ hoc, quod est vtramque actu coniungi, & vniri. Sed contrâ primò, Ergo iam distinguitur vnio ab illis; quandoquidem possunt simul existere materia, & forma, quin sint applicatæ, & penetratæ. Et semel admissa penetrationis, tanquam modi accidentalis distinctione à materia, ac forma, traheris inopinatò ad distinctionem vnionis tanquam modi substantialis cum valeant materia, & forma esse penetratæ, & inuni-

tæ substantialiter. Secundò, penetratio materiæ, & formæ est quid accidentale. Ergo per eam nequit fieri vnus per se substantiale, cum enim per Aristotelem lib. 1. Physicorum cap. 6. textu 52. substantia nequeat ex non substantia esse, seu constare; Et cum tam essentialis sit vni per se vnio, quam partes, & si hæc substantiales sint dum modò vnio, non sit substantialis, vnus, ex illa resultans erit accidentale. Tertio, anima rationalis cælos penetrans, non vnitur eis physicè. Quod si, vt forma vnatur materiæ, requiritur præter penetrationem, quod detur carentia alterius formæ penetratæ, sequitur, non posse diuinitus duas formas substantiales vniri eidem materiæ; sequitur etiam casu, quod duo corpora diuinitus penetrarentur, neutrum informandum à sua forma substantiali. Vt omittam, ad vnionem formæ accidentalis cum subiecto non requiri carentiam alterius formæ accidentalis penetratæ. Præterea potest Deus formam substantialem materialem creatione productam ponere in eodem loco, in quo est materia; quin huic vnatur. De facto accidentia Eucharistica coexistunt eidem loco, cui corpus Christi est præsen, neque tamen informant Christi corpus, alioqui nullum ex illis existeret sine subiecto, eoque substantiali. Concilium autem Constantinense sessione 8. damnat hanc Vuiclephi propositionem, *Accidentia panis non manent sine subiecto in Eucharistia*. Quarto, verbum diuinum non minus est penetratum meæ, quam Christi humanitati. Ergo huic vniri consistit in aliquo distincto à penetratione. Rursus subsistentia Patris non minus est penetrata humanitati Christi, quam subsistentia Filii. Ergo hanc vniri præ illa humanitati Christi aliquid aliud est præter penetrationem. Vnde infertur, carentiam subsistentiæ propriæ in humanitate Christi, non satis esse, vt dicatur potius vnita verbo, quam mea humanitas, cum satis non sit, vt dicatur vnita Patri. Et licet mea humanitas, priuaretur subsistentia, id satis non esset, vt vniretur triplici subsistentiæ diuinæ, cum qua penetratur. Quintò, si informatio non consistit, nisi in intima præsentia formæ ad materiam, non erit, cur vna forma substantialis materialis expellat aliam; nam in eadem parte materiæ, non afferent diuersas quantitates. Sextò, penetratio (est per exercitationem concedatur ad eam sequi necessariò vnionem) non est conditio per se requisita, vt coexistat præcisè materia, & forma, quia sine penetratione, possunt coexistere. Ergo neque est conditio, vt existat, vnio identificata cum materia & forma.

Ergo

Ergo est conditio, vt existat vnio tanquam ratio formalis sequuta ex illa ac proinde tanquam quid distinctum ab entitatibus materiæ, & formæ. Confirmatur. duas has entitates existere vnitas, non est præcisè existere, neque est etiam existere penetratas. Ergo est aliquid aliud distinctum ab eis, & à penetratione. Septimò, materia, & forma hominis existunt vnitæ pro priori naturæ ad motum localem, & intimam vtriusque præsentiam adquirendam in eodem loco per motum localem. Ergo vnio non consistit in penetratione, & intima præsentia ad eundem locum. Probatur Antecedens, tum quia motus non dependet à sola anima, neque à sola materia, siquidem id, quod mouetur, est compositum vt compositum, & animal. Ergo dependet à materia, & forma vt vnitis. Tum quia id præcedit pro priori naturæ motum localem, quod est causa illius; materia autem, & forma non nisi vnitæ sunt causa motus. Tum quia pro priori illo datur necessitas, vt si anima moueatur, trahat secum corpus: hæc verò necessitas nequit aliunde quam ex vnione provenire: alioqui anima Christi, cum exiit de sepulchro penetrans se lapidi, traxisset illum secum. Octauò, quando homo localiter mouetur, mutat præsentiam localem materiæ, & formæ. Ergo vnionem proinde esse essentialiter, cum homo saltem in obliquo includat essentialiter vnionem. Ex quo vltèrius fieret, principium mouens localiter hominem destruere formaliter hominem, quatenus destruit eius vnionem, & generare formaliter hominem, quatenus producit nouam vnionem. Quapropter ne in absurdissima hæc deueniatur, dicendum est, vnionem distinctam esse ab intima præsentia locali materiæ, ac formæ ad idem spatium. Nond, si vnio corporis, & animæ rationalis, atque adeo animatio indistincta prorsus esset à penetratione, sequeretur, oppositum motem consistere præcisè in desitione penetrationis, quæ cum quid accidentale sit, fieret motem hominis alienam esse à ratione destructionis, & corruptionis substantialis. Decimò; sine penetratione in eodem loco vniantur physicè duæ partes materiæ. Ergo vnio vtrumque non redigitur ad penetrationem.

Dices secundò, præter penetrationem materiæ, & formæ, requiri illam esse vltimò dispositam ad hanc, vt detur vnio. Sed impugneris primò, quia potest diuinitus fieri, vt forma sit penetrata materiæ vltimò dispositæ, quin forma vnatur materiæ. Atqui existentibus omnibus constitutiuis intrinsicis alicuius constituti, seu compositi nequit non resultare tale constitutum, seu compositum: & existente constitutiuo adæquato alicuius denominationis, & eius connotato extrinsecè requisito, nequit etiam secundum connotatores non existere talis denominatio. Ergo compositum materiæ, & formæ vnitæ, aut denominatio vnitæ materiæ, & formæ, est quid distinctum à materia forma, penetratione, & vltima dispositione. Vbi diligenter considerandum est, denominationem materiæ vnitæ non posse consistere adæquatè in materia vltimò disposita, vt connotante formam penetrantem, tamen denominatio fundamenti similis termino consisteret adæquatè in illo vt connotante hunc existentem, quia ad priorem denominationem non sufficiens materia, vltima dispositio, forma, & penetratio. satis verò sunt ad posteriorem, fundamentum, & terminus existens. Vnde connotatores non procedunt inconsequenter, dum posteriorem deno-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

minationem volunt esse adæquatè intrinsecam fundamento, quin componatur ex termino, sed solum hic connotetur extrinsecè; priorem verò adiungere vnionem distinctam à materia preparata, & forma, ac penetratione secundò, posita penetratione, & vltima dispositione, vel ponitur ratio formalis vnendi materiam, & formam; vel conditio requisita ad rationem formalem vnendi: si primum illis existentibus, non poterunt non esse vnitæ materia, & forma; quod falsum esse, iam constat. Si secundum, ergo vnio consistit in aliquo distincto. Tertio, præsentia vltima dispositione in materia, potest Deus non producere formam; potest etiam, quin sit præsens vltima dispositio, educere formam ex materia, eamque illi vnire, & vnitam conseruare. Ergo vltima dispositio materiæ ad formam, neque est satis ad vnionem, neque requiritur ad eam essentialiter. Quarto, possunt diuinitus duæ formæ substantiales vniri physicè eidem parti materiæ per vniones distinctas. At dispositio vltima materiæ eadem erit respectu vtriusque formæ, & vtraque forma erit penetrata cum eadem materia. Ergo distinctio illarum vnionum aliunde provenire debet. Quintò, variatis dispositionibus, variaretur homo, & cum dispositiones sint accidentia, homo esset accidentale compositum si vnio pertinet ad constitutionem hominis consisteret vel inadæquatè in dispositionibus. Sextò, in humanitate Christi præter capacitatem obedientialem, vt vniretur Verbo, nulla præcessit dispositio ad vnionem cum ipso, & præterea nulla fuit dispositio ad vnionem potius cum verbo, quam cum Patre, aut Spiritu sancto. Ergo in alio, quam in dispositione, consistit vnio hypostatice humanitatis ad verbum. Septimò, nisi anima rationalis vnatur physicè, & substantialiter corpori per vnionem distinctam à penetratione, & dispositionibus, tueri quis facile possit, esse formam intrinsecè assistentem, vt sunt Angeli respectu corporum cælestium quæ mouentur, & vt sunt Dæmones respectu corporum humanorum, quæ obsident. Illud autem defendi nequit Catholicè, & conuenienter ad Concilium Viennense sub Clemente V. Lateranense sub Leone X. Quod autem defendi nullo negotio possit, probatur, quia penetratio cū corpore non impediret, ne esset forma extrinsecè assistens; vt patet in Angelis, & Dæmonibus penetratis cum corporibus; dispositiones verò, si non aptant materiam ad vnionem substantialem distinctam cum anima rationali, possent dici deferuire tantum ad huius ingressum in corpus hominis, cuius operationes vegetaturæ, ac sensitiuæ. Prouenirent ab alia forma materiali vitali; & operationes intellectuæ à sola anima rationali extrinsecè assistente, & requirent ministeriū sensuū externorū ac internorū corporis, vt tali, vel tali modo intelligat, & velit in homine; per species scilicet acceptas à sensibus penetratis secum. Octauò, cum vltima dispositio materiæ non sit potius ad hanc animam rationalem, quam ad illam eiusdem speciei, rogo à te, cur in resurrectione corporum vniretur potius vna anima huic corpori, quam aliteri, si ab utroque esset indistans? Et cur anima Christi Domini nascentis penetrata cum materia sanctissimæ Matris fuit potius vnita corpori Christi, quam Matris, vel cur geminum corpus non informauit, si vniri, & informare nihil aliud est, quam indistare à materia disposita, vel quid adderetur casu, quo vniretur, & informaret diuinitus duo illa corpora?

N 2

Nond,

Nonò, vltima dispositio ad formam est vnita materia, non per se ipsam solam; est namque accidens absolutum: non per aliam dispositionem, ni velis procedere in infinitum; non per penetrationem, quia posset esse penetrata, & inunita. Ergo per vnionem distinctam. Neque id inficiari possunt Thomistæ, qui qualitatis intensiorem tradunt fieri per maiorem radicationem, super vnionem præstantiorem qualitatis ad subiectum. Et S. Thomas sæpe iterat, intensiorem esse modum qualitatis. Decimò, dispositio vltima indifferens est ad infinitas formas eiusdem speciei, Ergo materiam determinari ad coniunctionem cum hac numero forma, potius quam cum alia, importat quidpiam aliud.

5 Dices Tertio, vnionem esse formam, vt in materia, & materiam vt habentem formam. Sed ludis in terminis. nã coexistentia formæ, & materiæ non est forma vt in materia; & materia vt habens formam. Ergo est aliquid aliud distinctum à coexistentia materiæ, & formæ id, per quod forma est in materia, & per quod materia habet formam.

6 Neque minus impugnaberis, si dicas quartò, vnionem esse materiam, & formam simul sumptas. Etenim possunt materia, & forma simul existere, quin vniantur. Ergo vel simul sumi non est præcisè simul existere, sed aliquid inuoluit distinctum: vel simul sumi, est formaliter vniri per quidpiam distinctum à simultanea existentia vtriusque. Et vno verbo quaero abs te, quid sit materiam, & formam simul sumi; cum non sit entitas solius materiæ, neque solius formæ, neque entitas vtriusque.

7 Si dicas quintò, vnionem esse formam vt tali actione dependentem à materia. Reijcietis, tum quia anima rationalis vnitur materiæ, quin per actionem, qua producitur & conseruatur, dependeat à materia. Quare quando ab hac separatur, terminat eandem actionem conseruatiuam. Tum quia integralis vnio duplicis partis materiæ non consistit in vnus productione dependenter ab alia vt à subiecto. Tum quia si sermo sit de formis materialibus, transeat eas vniri, esse formaliter idem, ac tali actione dependere à materia, dum fatearis, actionem illam esse simul vnionem; & hanc distinguere ab actione terminata ad formam rationalem. Præter quam quòd si actionem distinguas ab agente, & termino, negas inconsequenter distinctionem vnionis ab extremis mutuo separabilibus, eadem vtrobique militent argumenta.

8 Si dicas sextò, vnionem consistere in carentia diuisionis, ac separationis. Insurgam aduersus te primò, quia compositum substantiale est quid reale. Ergo eius ratio formalis, quæ est vnio, debet esse quid reale. Secundò, talis carentia diuisionis non resultat præcisè ex coexistentia materiæ, & formæ, potest namque dari ea coexistentia, & diuisio inter materiam & formam. Ego talis carentia diuisionis resultat ex vnione distincta materiæ, & formæ. Tertio, si vnio est negatio diuisionis, diuisio debet esse quid positium; debent enim opponi mutuo, sicut non esse; & esse; proindeque materia, & forma separatæ acquirere taliquid positium. Quartò, si vnio consistit in carentia diuisionis, eo ipso quòd materia vnitur vni formæ, vnietur omnibus aliis; cum eo ipso habeat diuisionis carentiam, quæ per te est formaliter vnio. Quod si respondeatur, habere respectu formarum, quibus non vnitur, positium diuisionis modum. Finguntur hi modi, & dum animus est euitare modum vnionis, mille alij adduntur.

9 Si dicas septimò, materiam vniri huic formæ, esse non vniri alteri. Contra primò, quia cum materia sit ex se indifferens, vt vnietur, & non vnietur huic formæ, & etiam vt vnietur & non vnietur alteri formæ: rogo à te quid sit vniri huic, & non alteri, quid etiam sit alteri non vniri, & huic vniri? secundò, quia materia potest diuinitus vniri simul vtrique formæ, & tunc vniri vni, non erit formaliter non vniri alteri. Tertio, quia materiam vniri alteri formæ, aut erit quid positium intentum à nobis, aut erit quid negatiuum chymæricum, nempe negatio negationis. Quartò, quia vnionis in materia negatio ad alteram formam resultat naturaliter ex vnione positia ad hanc tanquam effectus negatiuus ex positio, vniri namque materiam huic formæ, quid positium est, & vt conuincunt nostra argumenta, distinctum ab hac materia, & ab hac forma.

IO Si dicas octauò, consistere vnionem in relatione vniri, seu compositi resultante ex communicatiua formæ ad materiam actione, applicante illam huic. Repelleris primò, quia difficile est in opinione Thomistica, ne illa relatio sit prædicamentalis, vel secum eam afferat. Quamobrem dum fugis vnum modum, incidis in duos. Secundò, quia potest forma communicari materiæ vt subiecto, ex quo educatur, quin ei vnietur: vel si non potest, iam ipsa actio communicatiua, quæ est modus distinctus ab agente, & à forma, atque materia, exercebit vnionis munus inter materiam, formamque materiale, de qua habetur sermo in hac impugnatione. Tertiam sic efformo: actio primò productiua formæ siue spiritualis, siue materialis potest diuinitus non esse communicatiua formæ ad materiam. Rursus, actio conseruatiua formæ spiritualis, nedum diuinitus, quod comperit etiam actioni conseruatiuæ formæ materialis, verum & naturaliter potest non esse communicatiua. Ergo vt sint communicatiuæ, inferantque relationem vniri, requiritur aliquid aliud; quod quidem erit vnio distincta. Video responderi posse, actionem, quæ fuerit primò productiua, aut conseruatiua, & non communicatiua, fore diuersam in se à communicatiua, idque sufficere, & vnionem distinctam haud necessariam esse. Sed qui ita respondeat, tenetur asserere, rationalem formam non posse per eandem numero actionem conseruari intra, & extra materiam; vixque reddet rationem, cur actio primò productiua, simulque communicatiua formæ illius non sit generatiua, cum dependeat essentialiter à materia. Præterea actioni primò productiua, aut conseruatiua communicanti materiale formam materiæ nihil deerit, quominus sit formaliter vnio.

II Si dicas nono, vnionem esse materiam, & formam, volitionemque diuinam decernentem ipsas inter se necti. Impetum in te facio primò, quia obiectum volitionis diuinæ non est materia existens seorsim, neque forma existens seorsim: neque item materia & forma simul existentes. Ergo est aliquid distinctum ab vtriusque existentia, & coexistentia. Illud autem est vnio, quam intendo, quamque Deus ab æterno voluit existere pro instanti A v.g. & non pro aliis subsequentiibus, in quibus materia, & forma permaneant, sed inunitæ. Neque pro obiecto vltiori sufficit diuina volitio amans se ipsam. Nam quando materia, & forma sint inunitæ, volitio diuina vult eas, & se ipsam. Ergo velle esse vnitas est velle aliquid aliud vltra materiam, & formam, volitionemque diuinam, ita

ita vt illud aliud sit id, quò formaliter vniantur. Secundò, decretum diuinum existit ab æterno amans se ipsum, & materia, ac forma possunt simul existere, quin vniantur. Ergo vniri materiam, & formam in hoc instanti prouenit ex aliquo intrinseco superaddito constituyente denominationem realem materiæ, & formæ vnitæ, volitioque à Deo, vt existat potius in hoc instanti, quam in aliis. Tertio, Empyreum compositum vt tale distinguitur à decreto diuino. Ergo distinguitur per entitatem aliquam omnino distinctam à decreto diuino. At Empyreum compositum vt tale constituitur per simultaneam positionem partium materiæ, & formæ, seu per vnionem ipsarum. Ergo vt compositum constituitur per vnionem omnino distinctam à decreto diuino. Et mirum esset, si hoc gereret se formaliter vt vnio compositi Empyrei. Imò impossibile est, sic se gerere: alioqui compositum Empyreum, constitutum intrinsecè, non esset ens purè creatum, neque finitè perfectum, si vnio consisteret in decreto diuino quod est quid increatum, & infinite perfectum: alioqui etiam compositum Empyreum vt tale non esset producibile esset; nam decretum diuinum, in quo consisteret ipsius vnio, nec nouæ productioni, neque destructioni subest. Quapropter negari non debet, decretum Dei de materiæ, ac formæ vnione terminari ad aliquid à se, & ab eis extremis distinctum, quo voluit, vt potius pro hoc instanti, quam pro aliis existente vniantur formaliter. Quartò, repugnat in creatis dari denominationem aliquam realem nouam absque forma aliqua reali noua, à qua proueniat. Sed denominatio formæ Empyreæ vnitæ cum materia est denominatio realis noua. Ergo vt ea resulter, opus est, poni à patre rei aliquam formam realem nouam, quæ quidem erit vnio; nam materia, forma dispositiones ad hanc, decretum diuinum, & hoc instans potuissent coexistere, quin resulteret talis denominatio. Rursus, vt fert commune axioma apud Okamum in l. l. entent. dist. 1. q. 5. art. 2. dist. 17. q. 1. in 3. q. 1. & in 4. q. 1. 3. art. 2. Martinus de Magistris q. 1. de Magnanimitate fol. (mih) 35. Bachonem quodlibeto 1. q. 8. art. 2. Gabriel in 1. dist. 30. q. 4. priscoque alios Theologos, in creatis non potest transiri à contradictorio intrinseco ad non contradictorium sine phisica mutatione. Quod principium metaphysicum adeò constans antiquitus fuit, vt anno 1348. Ioannes, vel Nicolaus de Vlticoria, qui illud negat, coactus fuit fateri Parisiis post damnationem ininterminatam Romæ. Et merito, quia alioqui posset intellectus, aut voluntas creata transire à non intelligente, aut non volente ad intelligentem, aut volentem sine mutatione physica. Ergo forma nequit transire à non vnita ad vnitam sine mutatione physica; proindeque sine vnione distincta ab ipsa, & à materia, decretoque diuino; quod cum extrinsecum sit materiæ & formæ, nequit formaliter ipsas immutare intrinsecè. Et hinc obiter manet enervatum argumentum acceptum ex Gregorio Ariminensi, inficiante axiomatis veritatem in 1. dist. 15. & 16. nec non dist. 18. q. 2. à Patre Petro Vnadingo, cui resistendo allaborauit iam stituenù P. Bernal. disp. 11. de Incarnatione sect. 3. à n. 27. Vltèrius increatis, si eadem habeant se realiter eodem omnino modo extrinsecè in duplici instanti, nequeunt sortiri diuersa prædicata extrinseca, si verò habeant se realiter

P. Gmbr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

eodem omnino modo intrinsecè, nequeunt gaudere diuersis prædicatis intrinsecis. Nam si Pertus in instanti A, erat Senator, & non Consul, aut si erat cognoscens, & non amans, manentibus iisdem eodem omnino modo extrinsecè, & intrinsecè in instanti B, non poterit esse Consul, neque posterit esse amans. Ergo multò minus in creatis, si eadem habeant se realiter eodem omnino modo intrinsecè in duplici instanti poterunt participare intrinseca prædicata opposita, qualia sunt materiam, ac formam esse vnitas, & non esse vnitas, P. Martinus appellat ad diuina; nam Deus, qui ab æterno liberè voluit meam existentiam, potuit eam nolle habens se eodem omnino modo realiter intrinsecè, cum tamen prædicatum volendi liberè meam existentiam sit Deo intrinsecum; essetque intrinsecum prædicatum nolendi eam liberè. Sed hic recursus auget, potius quam minuatur difficultatem. Transfert namque ad creaturas ea, quæ de Deo credimus captiuantes intellectum in obsequium fidei. Et certè Mysterium actuum liberorum Dei tam est supra nostrum caprum, quam Triados Mysterium. Hinc Theologi diuisi sunt in tot modos explicandi actus liberorum diuinorum, nullusque hæctenus est assignatus, in quo plenè quiescat humana mens. Si perugium superius licet ad euadendum difficultatem vnionis distinctæ inter materiam, & formam, licebit etiam, ad eludendas alias passim obuias in Philosophia, & Theologia, asserere eandem realiter entitatem creatam posse produci, & non produci, communicari, & non communicari, vniri & non vniri. Nam in Deo producitur realiter Filatio, & non producitur realiter natura, hæc à Patre communicatur Filio, & Paternitas non communicatur, verbumque vnitur immediatè cum humanitate Christi, & natura non sic vnitur. Fas præterea esset, asserere intellectiones nostras, & volitiones, etsi contingentes, possintque ad esse, & abesse, identificari cum nostro intellectu; & me, qui in hoc instanti non cognosco. Caium, posse in instanti sequenti cognoscere absque noua aliqua intrinseca entitate superaddita meo intellectui; quod solus somnauit Gomezius Pereyra in Antoniana Margarita pag. 199. & sequentibus totius ferè illius libri, vbi vnionis indistinctæ exemplo se protegit; exarmandus difficillimè, si aut intelligere creaturam non requirit actionem physicam, aut hæc sit etiam indistincta ab agente. Legatur num. 9. Exercitationis venientis. Et mea quidem sententia diuini actus liberi plusquam ratione ratiocinata distinguuntur à voluntate Dei, nimirum distinctione virtuali intrinseca non pertingente ad gradum distinctionis realis, nec modalis; nec ex natura rei. Quæ distinctio virtualis intrinseca mitigat aliquatenus difficultatem liberorum actuum diuinorum, sed non penitus sedat. Cum enim diuina voluntas sit absolutè indefectibilis, & eius actus liberi sint absolutè defectibiles, licet non ex suppositione habitæ existentie ab æterno, pungit semper spina, qua ratione hi cum illa habeant realè identitatem. Postremò vertit se in gyrum Martinus, nam dum in tomo 1. d. 14. sect. 4. agit de actibus liberis increatis, reconditum ipsorum arcanum pateface-re aggreditur maligna luce vnionis ex parte rei indistinctæ ab extremis separabilibus vnitis.

12 Possem cumulare alia argumenta in fauorem distinctæ vnionis inter materiam, & formam; Achilæum tamen, & commune, quod proposui, & communiui, sufficit. Jam breuiter produco, & de bello

N 3 aduertentia.

aduerfantia. Primum, materia, & forma constituunt vnum compositum per se immediate, seu absque medio aliquo, vt non semel pronuntiant S. Thomas, & Aristoteles. Ergo sine vnione media. Distingo Antecedens, constituunt per se immediate, seu absque medio aliquo habente se vt extremum, vel tertio, in quo vniantur, vel parte componente, concedo; habente se vt ratione formali constituendi, aut vniendi, nego Antecedens, & simul consequentiam, quia vnio non se habet vt extremum, vel tertium, vel pars, sed vt formalis ratio constituendi, aut vniendi. Quare materia, & forma vniantur per se immediate vt quod, sicque constituunt compositum, & si vnio distincta mediet vt quod, seu formalis ratio constituendi, & vniendi. Non secus ac potentia visiva per se immediate vt quod videri albedinem, quamuis mediet visio, vt formalis ratio videndi S. Thomas fauet nostræ sententiæ in locis allegatis ab Auerſa q. 19. Philosophiæ sect. 5. à Francisco Alfonso d. 5. Physicorum sect. 1. num. 6. est que ea faris frequens inter Thomistas, vt videre licet in Didiaco Ortiz tract. 4. Physicorum conferentia, & §. 1. Aristoteles etiam parocinatur nobis, si fidem faciant, quæ ex ipso coniectantur Auerſa, atque Alfonso. Inquis, Philosophum inter principia compositi substantialis in facto esse non meminisse vnionis, idque indicium esse non agnitæ ab ipso vnionis immediate distinctæ. Ingenue fateor non esse valde litigandum de Philosophi mente circa distinctionem vnionis à materia, & forma saltem materiali, cum huius ab illa separabilitatem, de potentia Dei absoluta non agnouerit. Respondeo deinde, vnionem esse rationem formalem, per quam materia, & forma constituunt compositum, vt principia, & partes illius, ac propterea non esse principium, sed principiationem, seu rationem principiandi; sicuti actio non est causa, sed ratio cauſandi. Vnde constat, optimo iure Aristotelem non accensuisse vnionem principis entis naturalis in facto esse. Magni tamen criminis reus non esset, qui vnionem substantialem vocaret principium vt quo, partemque vt qua. Adde S. Dionysium Areopagitam, qui c. 2. de cælesti Hierarchia ait, *Mors in nobis non est substantia consumptio, sed vnionum separatio.* At si inter nostrum corpus, & animam daretur vnio distincta, foret substantia, & in nobis mors foret consumptio eius substantiæ. Interpretor Areopagitam, quatenus mors in nobis non sit consumptio substantiæ alicuius absolute parialis, aut totalis, sed modalis, quæ ferè non est substantia, non secus ac de modis vniuersim dicitari solet, non esse entitates simpliciter, eorumque distinctionem à rebus, quas modificant, non esse realem in sensu explicato à P. Suarez d. 7. Metaphysicæ sect. 1. vt vt datur aliquis modus valde perfectus physicè, nimirum vnio verbi cum humanitate vt Petrus Hurradus d. 2 r. de Incarnatione sect. 7. eruditissime probat, & præluserat vitiliter viua voce anno 1633. præsentem me, & publice sustinente partes oppositas Præfidi sapientissimi P. Antonij Perez, qui vnionis Hypostaticæ perfectionem morale, & formaliter ratione verbi physicam commendabat summo pro debito, sed formaliter ratione sui physicam extenuabat, vt morale inde magis significaret, quæ erat altissimo ingenio vir.

13

Secundum, si vnio distinguatur à materia & forma rationali, erit accidens cum debeat dependere à subiecto non tantum naturaliter, sed etiam essen-

tialiter; proindeque homo constitutus ex illa non erit completè in prædicamento substantiæ; neque vnū per se substantiale; quod vt distinctū ab omni accidentali, non debeat villo accidenti componi. Respondeo dependentiam etiā essentialē à subiecto, quod non sit inhæsiōnis non esse contra conceptū substantiæ, vt contra eū non est dependentia naturalis, quam à materia vt subiecto sustentante habet formæ materiales substantiales. Vnio ergo materiæ, & formæ cuiusuis substantialis obtinebit gradum substantiæ, quia constituet vnum substantiale; atque adeò sine dependentia à subiecto inhæsiōnis, licet non sine dependentia à subiecto recipiente, & sustentante. Instas, ergo homo erit saltem vnum substantiale modale ratione vnionis, quæ vt substantia modalis, constituit ipsum. Non video inconueniens in concedenda illatione, si nomine vnus substantialis modalis intelligatur substantia composita, cuius formalis vnitas physica sit substantia modalis, & partes componentes sint substantiæ absolute ac reales. Porro, si eo nomine intelligatur vnum substantiale, quod sic modale sit, vt non maneat absolutum ab omni alio subiecto à se distincto, respuenda est illatio.

Tertium, si datur vnio distincta inter materiam, & formam, admittenda etiam est inter humanitatem Christi, & verbum diuinum. Atqui incredibile apparet, existere, aut etiam possibilem esse entitatem creatam, quæ supernaturalis sit substantialiter, tantæque perfectionis, vt connaturaliter, imò & essentialiter constituat Deum, & Dei filium naturalem, velur effectum formalem sibi respondentem, ita vt aliter esse nequeat de potentia absoluta, Quod competeret iuxta nos enitari distinctæ vnionis Hypostaticæ. Ita quidem est; sed haud quaquam incredibile, subposita fide Incarnationis. Illud potius imperceptibile, humanitatem, & verbum, quæ potuerunt coexistere, quin constituerent eum effectum formalem, habere de facto, vt constituent, nulla superaddita entitate. Martirionus, cuius est hoc argumentum, affect alia contra distinctam vnionem Hypostaticam; sed quæ in sectionibus sequentibus leui opera expeditur. Instet quis, S. Athanasius in simbolo non agnouit vnionem humanam distinctam, neque vnionem item Hypostaticam distinctam, cum pronuntiauit, *sicut anima rationalis &c.* Respondeo voluisse tantum ibi explicare constitutiuam substantialem absolutam. Aduertendum hinc est, videri nonnullis, non posse humanitatem, & verbum vniri absque vnione distincta, secus verò materiam, & formam, eo quod hæc extrema, & non illa sint eiusdem ordinis, habeantque ex sua natura, respectum intrinsecum ad se mutuum. Nihilominus dum extrema talia non sint, vt inuicem nequeant etiam diuinitus existere in vnitate, vel saltem vnum ex illis nullatenus possit existere absque altero, inenitabilis est vnionis distinctæ necessitas ob nostram rationem.

Quartum, modus vnionis à nobis adstructus vnitur intrinsecè se ipso materiæ, & formæ absque medio alio modo, ne cogamur admittre, vnionem esse quid extrinsecum materiæ, & formæ, & ne admittre cogamur processum infinitum modorum. Ergo si modus vnionis est sui ipsius intrinsecum vnio ad materiam, & formam, æquius sine additione illius dicitur eas se ipsis vniri inter se. Responderetur cum Archiepiscopo Hispalensi in 1. dist. 30. q. 1. art. 4. ad 8. Gregorij contra conclus. 1. vnionem nec de potentia absoluta posse existere abique

14

15

| SECTIO II.

An ex parte materia Empyrea detur vnus modus vnionis, & alter ex parte forma?

absque materia, & forma; quare cum non habeat indifferentiam, si existat, vt vnatur, vel non vnatur illis, erit se ipsa nexus actualis ad illas. Quæ, quia simul existentes, gaudent indifferentia, vt vnantur, vel non vnantur, ideo, quod vnatur, debet prouenire ex distincto aliquo nexu ab vtraque etiam coexistente. Hinc si daretur substantialis aliqua forma, quæ neque de potentia absoluta posset existere se iuncta à materia determinatâ, esset sui ipsius vnio ad hanc. At formæ substantiales, de facto notæ, alienæ sunt ab essentiali ista inseparabilitate: nam forma rationalis conseruatur naturaliter extra materiam, irrationales verò, queunt saltem diuinitus existere separata à materia, vt à fortiori colligimus ex accidentali forma quantitatis, quæ in Eucharistia manet miraculose independens à materia. Neque audiendi sunt nonnulli, qui apud Meratium disp. 13. de Incarnatione sect. 1. vt excludant vnionem Hypostaticam distinctam inter verbum, & Christi humanitatem, cogitant, istam ex numerica sua, & indiuiduali differentia determinatam ad vnionem cum illo. Id namque falsissimum est, optimeque refutatur à Meratio ibi, Ysamberro 3. p. ad q. 2. d. 6. art. 2. priusque à Vasquio disp. 30. tom. 1. in 3. p. cap. 1. & Suario disp. 14. sect. 2. ex S. Augustino lib. 13. de Trinitate c. 18. ex Thoma Valdenſi in doctrinali fidei l. 1. art. 3. cap. 44: agente contra Viuclephum, qui illud ipsum effugerat. Et verò si transferretur ad materiam, aut formam, impugandum esset ex modò dictis. Replicabis, si inter materiam & formam interponitur vnio distincta, debent materia, & forma, vt vniantur inter se, vniri ei vnioni distinctæ, ne maneat disiuncta à se inuicem. Vel ergo vnatur ei vnioni per se immediate, vel mediante alio modo distincto vnionis? Si hoc secundum, itur in infinitum. Si primum, ergo vniri formaliter non est recipere modum distinctum vnionis, ita vt sine illo mediante non possit fieri vnio. Distingo vltimum istud consequens. Ergo vniri formaliter materiam, & formam non est recipere modum distinctum vnionis nego, si sermo sit de vnione ipsarum inter se, & concedo, si sermo sit de vnione ipsarum cum eadem vnione. Hæc namque est essentialiter vnio materiæ, ac formæ, & vnio sui cum vtraque, ideoque materia, ac forma non indigent receptione vnionis distinctæ, vt vniantur cum vnione, per quam vniantur inter se. Replicabis iterum. Ergo si vnio vnitur se ipsa materiæ, ac formæ, erit aliquid, quod vnatur, & nõ tantum aliquid, quo alia vnatur, & præterea vnietur vt quod & non tantum vt quo. Respondeo, vnionem esse aliquid quod vnatur, sed non vt extremum, neque vt tertium, neque vt pars componens. Ex quo fit vniri tantum, vt quod, licet non ita sit vnio materiæ, ac formæ, vt simul non sit vnio sui ipsius ad vtramque. Si adhuc contendas, vniri vt quod, quatenus est vnio sui ipsius, quemadmodum visio, quæ videret albedinem, & se ipsam reflexè, esset visio sui ipsius, vt quod; reuocabitur ad meras voces contentio, in qua nolim tempus, & operam ludere.

* * *

16
PRO simplici modo decerto contra Paulum Aresium lib. 1. de Generatione d. 5. q. 16. & Petrum Hurradum d. 5. Physicorum sect. 3. Valentinum quæ de Herice in M. SS. Philosophicis, necnon Fuente lib. 1. Physicorum q. 5. difficultate 2. art. 3. Cabreram, & Montefinum relos à Ioanne Martinez de Prado 2. part. Metaphysicæ contru. 5. art. 1. num. 7. partimque contra Bartholomæum Amicum, qui in Phylca tract. 1. q. 10. dub. 4. art. 2. tradidit, dari de facto duplicem modum, etsi simplex sufficeret vtrumque. Decertoque primò, quia frustra per plura fiunt, quæ possunt fieri per pauciora. Sed per simplicem vnionem sufficienter necuntur Empyrea materia, & forma. Ergo sine necessitate, & frustra nec asseritur composita. Secundò, implicat, materiam esse ex parte sua vnitam adæquatè cum forma, quin hæc ex parte sua sit etiam adæquatè vnita cum illa. Sed materia ex parte sua est adæquatè vnita per simplicem vnionem. Ergo per eandem simplicem vnionem est adæquatè vnita forma. Suaderetur maior, cum quia adæquata vnio est essentialiter adæquatus nexus extremorum, vt actio adæquata est coniunctio adæquata termini cum agente, & vt cognitio adæquata est cognitio intentionalis adæquata potentie cognoscentis cum obiecto cognito. Tum quia eo ipso quod materia sit adæquatè vnita cum forma constituuntur inseparabiles ratione illius nexus, quæ inseparabilitas aut est primarius conceptus, aut saltem cõnaturalis proprietas vnionis. Vnde si adiuicem, ratione sui inseparabiles essentialiter possibiles sunt materia, & forma, quælibet erit sui ipsius ad aliam vnio, quin opus sit superaddita copulâ. Excogita, obiecti diuinitus vnionem tenentem se ex parte formæ, manere tamen vnionem, quæ se tener ex parte materiæ, adhuc hæc perseverabit inseparabilis à forma ratione conseruati vnionis, & è conuerso forma. Ergo adhuc perseverabunt mutuo vnitate adæquatè. Tum quia materia per vnionem redditur realiter cõponens cum forma vnū totum. Ergo forma etiam per eandem vnionem non potest non reddi realiter cõponens cum materia vnum totum. Etenim mariam reddi componetem cum forma vnū totum, non est aliud, ex parte obiecti, quam per vnionem effici vnū cõpositum ex materia, & forma: rurſus formâ reddi componetem cum materia vnum totum, non est aliud ex parte obiecti, quam per vnionem effici vnum cõpositum ex forma, & materia; ita quidem, vt inter primam denominationem, & secundam sit solummodò discrimen in eo, quod prima importet materiâ in recto, & formam in obliquo, secunda è conuerso.

17
Si respondeatur primò, per vnionem tenentem se ex parte materiæ vniri formam tanquam terminum, non verò tanquam subiectum. Id autem requiri, vt forma sit perfectè vnita materiæ. Contra primò, Verbum diuinum est perfectè vnitum humanitati Christi, quin vnatur vt subiectum vnionis, sed solum vt purè terminus intrinsecus. Secundò, per Petrum Hurradum d. 1. 2. Physicorum sect. 5. potest vnio materiæ

N 4

&

& formæ creari. At tam materia esset perfectè vnita cum forma, quin vniretur vt subiectum substantium, imò neque receptiuum vnionis, vt plures volunt. Si respondeatur secundò, tam materiam, quam formam vniri intrinsecè; proindeque opus esse duplici vnione: nam per vniam subiectatâ in materia vniretur intrinsecè hæc, forma verò extrinsecè, quemadmodum voluntas amat intrinsecè per amorem, & obiectum amatur extrinsecè. Contra, quia verbum diuinum intrinsecè vniretur humanitati, cum tamè vnio sit vnica, subiecta-que in sola humanitate, vt paulò post dicam; & quia liqueceret ex sectione sequenti, vnio non potest non esse intrinseca extremis, quæ vnit, nec intelligi datur, materiam esse intrinsecè, & perfectè vnitam formæ & hanc illi non esse sic vnitam.

18 Si respondeatur tertio, ad vnendum intrinsecè duplex extremum, sufficere vniam vnionem; secus ad immutandum, & perficiendum. Cum verò materia, & forma immutentur, & perficiantur per vnionem, inde est, duplicem requiri. Contra primò, quia dum in odò vnio simplex sustentetur in materia, & forma, immutabit, & perficiet vtramque. Secundò, si vnio materiæ ad animam rationalem diuinitus creetur, neutra immutabitur per modum subiecti sustentantis, aut recipientis vnionem, prout proximè notabam. Adde non deesse, qui putent, formam de facto nullatenus immutari per vnionem, imò neque perfici, licet posterius hoc imperceptibile mihi sit, quandoquidem eo præcisè, quòd forma perficiat materiam complendo ipsam, & actuando perficitur vicissim à materia complete, ac sustentate, aut recipiente. Sed de posteriori, & de priori in numeris 6. & 7. Subtilius responditur quartò, verum esse, non posse vniri intrinsecè vnum extremum, quin alterum vnatur etiam intrinsecè; non tamen per eandem vnionem, sed per diuersam: haud secus, ac in sententia Thomistica ingeniosè defenitæ nequit albedo A. esse similis albedini B. quin hæc sit similis illi non per eundem modum, sed per diuersum exactum essentialiter à modo residente in albedine A. Contra quia relatio albedinis A. ita exigit relationem albedinis B. vt neque diuinitus possit sine illa existere. At vnio extremi vnus potest diuinitus existere sine vnione residente in alio; quin de facto existit, vt videre licet in vnione humanitatis cum verbo, in quo non datur vnio indistincta ab ipsomet verbo; & contrarium dicere esset penitus improbabile, iudicio Suarezij tom. 1. in 3. p. d. 8. sect. 3. v. *addunt aliqui*, Petri Hurtadi d. 21. de Incarnatione sect. & subsect. 2. n. 46.

19 Et hinc de cetero tertio aduersus duplicatam vnionem, ea enim, quæ inter humanitatem Christi & substantiam verbi intercedit, simplex est, cum tamen vtrumque extremum vnatur perfectè mutuo, Ergo vnio simplex sufficit ad vnendas perfectè mutuo materiam, & formam, proindeque superfluit composita, vt forma vnatur saltem per modum termini intrinseci. Quod si termini intrinseci dignitatem soli diuinæ substantiæ referues, dicam non esse, cur non sufficiat simplex vnio subiectata in materia & forma. Inquit quis, substantiam diuinam exercere vices substantiæ humanæ respectu humanitatis, substantiam autem humanam, si daretur, humanitati vnendam per simplicem vnionem à se distinctam. Sed reijciatur, quia licet substantia increata subrogetur loco creatæ ad munus personalitatis exercendum,

non tamen ad munus vnionis; alioquin non posset esse intimè præsens humanitati orbatæ creatæ substantia, quin ei vniretur. Præterea, si substantia increata esset formaliter vnio sui ad humanitatem, & determinatio actualis, exercitiumque vnendi, non potuisset non permanisse ab æterno vnita humanitati, vel conaturaliter saltem exigeret ad sui complementum aliam vnionem ex parte humanitatis. Quare à fortiori quæuis forma substantialis nequiret existere etiam diuinitus nisi vnita materiæ, vel ex natura rei connecteretur cum vnione alia ipsius, quin posset naturaliter durare forma rationalis separata à materia. Quæ omnia abhorrentia sunt. Omitto, substantiam humanam non esse entitatem modalem, sed absolutam ex doctrina tradenda in sect. 4. Exercitat. 8. & propterea vnionem, qua vniretur humanitati, non fore indistinctam ab ipsa.

20 Aduersariorum tela isthæc sunt in vnam quasi pharetram congesta. Primum, partes duæ materiæ vnuntur inter se per duplicem vnionem. Ergo & materia ac forma substantialis. Secundum, vnio, qua subiectum, & eius modus vnitur, est duplex. Ergo à fortiori vnio, qua materia, & forma copulantur. Tertium, homo constat duplici vnione. Ergo & reliqua composita. Quartum, in sententia distinguente relationem prædicamentalem à fundamento, & termino referuntur ea mutuo per duplicem modum relationis. Ergo in sententia distinguente vnionem à materia, & forma debet poni duplex modus vnionis. Quintum, idem modus nequit esse in duobus subiectis disparatis inter se, talia sunt materia, & forma. Ergo eadem vnio non valet esse in illis. Sextum, de conceptu vnionis est respicere vniam partem vt subiectum, & aliam vt terminum. At si daretur vnica vnio vel respiceret vtramque partem vt subiectum, vel vtramque vt terminum. Ergo debet in materia dari vna vnio, quæ respiciat ipsam, vt subiectum, & formam vt terminum, & alia in forma, &c. Septimum, vnio est simul materializatio, & informatio, sed materializatio debet distingui realiter ab informatione. Ergo & vnio, quæ sit materializatio ab vnione, quæ sit informatio.

21 Singula hæc repercutio tela. Primum, vnio duarum partium materiæ; ideo est duplex, quia cum qualibet pars sit in loco adæquatè distinctu à loco alterius, si necerentur vnica vnione, hæc existeret in duplici loco adæquato: quod repugnat ex natura rei. At materia, & forma existunt in eodem loco penetratè. Rursus forsitan est simplex, existitque in vtraque parte, ita vt neutra tantum seorsim sit locus adæquatus respectu illius, vel existit in vna tantum parte ex determinatione proueniente à voluntate diuina, vel existit denique in spatio immediato vtrique parti materiæ, aut vtrique eius puncto. Neque inconueniens est, res continuas, maiorem, quàm contiguas, debere habere extensionem; & quantitatem palmi verbi gratia sublatis vnionibus debere redigi in semi palmum. Neque item est absurdum, dari aliquem modum, qui partes, aut puncta, quorum est modus vnitiuus, respiciat non vt subiecta sustentationis, aut receptionis; sed vt terminos, quibus physicè, & essentialiter affigatur existens non in eodem spatio, sed in diuerso, immediato tamen; & qui ob dependentiam physicam

physicam à partibus aut punctis materialibus, vt à terminis intrinsecis sit materialis; producatque per generationem, si ad hanc sufficiat physica dependentia essentialis ab alio præsupposito priori vt termino purè intrinseco: quòd si non sufficiat, producat per creationem. Ex his debilitantur, quæ opponit P. Martinonus, tom. 4. d. 5. sect. 7. n. 90. contra vnionem continuatiuam distinctam à partibus molis continuæ, & extensæ. P. Franciscus Amicus tomo de Incarnatione d. 8. sect. 2. n. 81. insinuat partes continui propter homogeneitatem posse vniri seipsis posita debita dispositione earum, quod valde probabile est liberto Fromondo in labyrintho, seu libro de compositione continui cap. 49. Verum, quia stante hac dispositione (nisi sit ipsissima vnio) possunt saltem diuinitus esse inunitæ, ideo dicendæ non sunt habere sibi identitatem vnionem. Et ego, quid speciale habeat brachium cum manu mea præ manu ipsa cum hac papyro, cui est applicata, & contigua, vt brachium motorum trahat manum, & manus mota non trahat papyrum? Certè non videtur aliud speciale reperiri in brachio respectu manus, quàm vnio continuatiua distincta.

22 Secundum, vnica est vnio subiecti, & modi, eaque adæquatè identificatur cum modo; nam si substantia v. g. sit modus, & vniretur naturæ tum per se; tum per vnionem tenentem se ex parte naturæ, opus esset ad hanc vnionem alia vnione tenente etiam se ex parte naturæ. Vergebis; materia vt vnita substantiæ refertur ad substantiam, non per ipsam substantiam. Ergo per vnionem distinctam, quæ sit ratio referendi. Verum tamen etsi hæc ratio neuosa esset, non licebit ex ea arguere duplicem vnionem inter materiam, & formam, cum materia vt vnita referri queat ad formam per vnionem adæquatè distinctam ab vtraque, & pari modo forma ad materiam. Deinde si natura vt vnita refertur ad substantiam per vnionem distinctam à natura, & substantia. Ergo ad ipsam vnionem deberet referri per aliam; & sic adigeris in progressionem infinitam. Fateare itaque, naturam vt vnitam referri ad substantiam per ipsam substantiam; quæ etsi non distinguatur à ratione referendi, distinguitur tamen à fundamento; huiusque distinctio à termino, satis est ad relationem transcendentalem.

23 Tertium, rationes, quæ pro compositione vnionis inter materiam, & animam rationalem adducuntur, nullatenus probant idem de vnione inter materiam, & formas alias; quare admissio compositam esse vnionem humanam, negari potest consequentia ad cæteras vniones. Et neque contrarij ipsi æquè discuntur in omnibus vnionibus: nam hypostaticam Verbi cum humanitate simplicem, reliquas autem compositas. Absolutè censo, vnionem humanam esse simplicem & materialem, subiectatam, vel in sola materia, vel in hac, & anima rationali. De quo in sectione venienti. Nunc tantum noto, vnionem inadæquatam materialem tenentem se ex parte materiæ terminari ad rationalem animam vnique cum ipsa in sententia aduersariorum: & proinde mirum non esse, si nostra vnio adæquata materialis terminetur ad eandem animam merè, aut etiam in ipsa subiectetur inadæquatè.

24 Quartum, vt summum habet vim contra Thomistas constituentes relationem prædicamentalem in duplici modo, ab eis verò, qui nec in vno, exigitur importunè, vt illorum modorum multi-

plitatem concilient cum simplicitate vnionis. Dicent namque, quid ad nos? Viderint Thomistas, sibi que consulant. Verùm & his super sunt conciliationes nonnullæ. Prima desumpta exinde, quòd relatio prædicamentalis referri debet ad terminum non secundum esse absolutum, sed relatiuum consistens in modo. At vnio materiæ non refertur ad formam vt vnitam, sed secundum se: quare vnio materiæ non exigit vnionem aliam ex parte formæ. Secunda accepta ex alia conditione relationis prædicamentalis, videlicet ex eo, quòd terminum, vt purè extrinsecum respiciat. Vnde si vnus modus similitudinis poneretur in albedine A. & B. illa non referretur ad hanc vt purè terminum extrinsecum; quandoquidem referretur ad hanc vt intrinsecè relatum, & vt intrinsecè affectam modo, cuius ipsa albedo A. est subiectum. Cum autem respectus vnionis sit transcendentis, consequenter proceditur, dum vnica adstruitur. Tertia, quia relatio prædicamentalis vt talis non facit terminum sibi intrinsecum; alioquin non posset dari inter distantia, neque distingueretur ab vnione; quæ quia facit formam intrinsecam materiæ, contenta est simplicitate. Quarta, quia relatio vnionis ad extrema vnita non est prædicamentalis. Certum id est, si sermo sit de relatione ipsius vnionis ad extrema vnita, cum respiciat illa essentialiter, non minus, quàm actio effectum, & cognitio obiectum. Certum item esse debet, si sermo sit de denominatione vniti, qua vnum extremum refertur ad aliud. Etenim denominatio vniti prouenit à quodam respectu, qui adæquatè est intrinsecè, & essentialiter in ipsa vnione, & non completur villo modo à termino, neque ab aliquo alio, vt complentur denominationes similis, propinqui, distantis. Vnde sicuti per vniam actionem refertur agens ad effectum, & effectus ad agens, cognoscens ad cognitum, & cognitum ad cognoscens per vniam cognitionem, ita pariter refertur per vniam vnionem materia vnita ad formam vnitam, & forma vnita ad materiam vnitam. Hanc doctrinam hanc ex Cardinali de Lugo d. 11. de Incarnatione lect. 2. à n. 10. qui rogatus, an præter relationem transcendentalem vniti resulteret alia prædicamentalis, sicuti in Deo ex relatione transcendentali producentis resultat prædicamentalis alia creatoris; & in homine præter relationem transcendentalem genitoris, resultat alia prædicamentalis Patris? Respondet, affirmari posse resultare aliam, quæ non sit præcisè vniti, hæc enim non potest non prouenire à sola vnione; sed quæ sit vniti coexistentis, vel alia similis; postulantque, iuxta Thomistas, modos duos, non vnionis, sed relationis; vt denominatio similitudinis exigit duos alios, ex quibus modus existens in albedine A., v. g. respicit existentem in alia vt purè terminum; & albedo A., ratione sui modi, est similis albedini B., quin ratione illiusmodi sit etiam hæc similis formaliter alteri. Ego id non capio: solum refero Thomisticam sententiam. Hinc exurgit noua disparitas inter relationem vniti & relationem similis. Etenim nec mente separari possunt hi conceptus: *Materia est vnita forma, forma est vnita materia*, vt neque hi: *Ego vnior affectiue obiecto per amorem: obiectum vnior mihi affectiue per amorem*: Quapropter sufficit concipere vniam vnionem. At aliqui Thomistæ dicunt, non solum mente, sed etiam realiter separari posse hos conceptus: *Albedo A. est similis albedini B., Albedo B. est similis albedini A.* Si

Si inter fundamentum, & terminum prædicamentalis relationis detur penetratio, persuasum est Ariagæ, d. 4. Physicorum sect. & subsect. 3. n. 59. ac 60. sufficere debuisse vnicum tantum modum in opinione Thomistica. Quæ persuasio, si recta esset, supernacaneus fuit noster labor in conciliationibus superioribus. Hæc tamen ipsæ ministrant arma contra Ariagam, & præterea neque penetratio, neque expenetratio variant conceptum relationis similitudinis v.g. inter fundamentum, & terminum. Hactenus pro aliquibus Thomistis; nam alij inficiantur vnionem distinctam à materia & forma; cum tamen tam largi sint in multiplicandis modis relationis prædicamentalis. Quod quidem mihi mirum est; nam si duæ albedines, quæ nequeunt à parte rei coexistere, quin sint similes, habent similitudinem accessu duorum modorum; quid causæ est, ne sit necessarius vnus saltem modus vnionis, vt sint vnitræ materia, & forma, quæ possunt coexistere à parte rei absque vnione.

25 Quintum, materia, & forma, quamuis in vtraque subiectari vnionem concedatur, non sunt subiecta disparata, cum vnium ordinetur essentialiter vt incompletum ad aliud etiam vt incompletum, constituantque compositum substantiale per se.

26 Sextum, si vnio subiectetur in materia, & forma, respectus materiæ vt vnitræ erit tanquam subiecti vnionis ad formam vt subiectum etiam vnionis. Idem de respectu formæ vt vnitræ. Si verò vnio subiectetur in sola materia, respectus huius vt vnitræ erit ad formam vt ad terminum intrinsecum vnionis, & respectus formæ vt vnitræ erit vt termini intrinseci vnionis ad subiectum illius.

27 Septimum, materializatio non debet distingui ab informatione, quia illa nihil aliud est, quam vnio materiæ ad formam; materiæ, inquam, vt exercentis munus materialis partis respectu compositi: hæc verò nihil aliud est, quam eademmet vnio formæ ad materiam; formæ, inquam, vt exercentis munus partis formalis respectu compositi. Vnde sicut actio, & passio non distinguuntur realiter in sententia Petri Hurtadi, sic neque debent distingui materializatio, & informatio. Peres à me, an saltem ratione ratiocinata sint distinctæ? Respondeo negatiuè; quia cum fundamentum distinctionis rationis ratiocinatæ consistat in eo, quod vna formalitas entitatis realiter indiuisibilis nequeat esse alia per formalem prædicationem, deficit tale fundamentum in entitate realiter indiuisibili vnionis, quatenus materializatio, & informatio est; potest enim prædicari formaliter materializatio de informatione, & vice versa. Insuper repugnat materializatio non habens sibi identificatam realiter informationem, & è conuerso. Ergo nullum est fundamentum, vt intellectus distinguat in vnione materiæ, & formæ formalitates materializationis, ac informationis. Iisdem propè rationibus excludebam distinctionem rationis ratiocinatæ inter actionemeductiuam, & passionem. Replica bis, materializatio connotat in recto materiam, & in obliquo formam, & è regione informatio connotat in recto formam, & in obliquo materiam. Ergo distinguuntur ratione ratiocinata. Dico, satis esse diuersitatem illam connotandi ad distinctionem rationis ratiocinantis, non verò ratiocinatæ. Sic licet potentia cognoscens obiectum importet in recto potentiam, & in obliquo obiectum;

& obiectum cognitum à potentia importet in recto obiectum, & in obliquo potentiam, non arguitur inter vtramque denominationem nisi distinctio rationis ratiocinantis. Ex quo patet, diuersitatem connotatorum requisitam ad distinctionem rationis ratiocinatæ consistere in eo, quod vnium respiciatur ab vna formalitate, quin neque in obliquo respiciatur ab alia. Patet etiam, diuersitatem connotandi, quam habent materializatio, & informatio, sufficere absque alia distinctione, ne idem omnino sit materializare, & informare; ne materia se ipsam materializet, & forma se ipsam informet. Sed insistes, si eadem entitas sit materializatio, & informatio, reddet informantem materiam non minus, quam materializatam, seu recipientem. Contra, quia eadem entitas est materializatio, & essentia, atque existentia, eademque est subiecti, & termini intrinseci vnio, nec ideo materiæ communicat esse; atque existere, neque reddit vniam vt terminum intrinsecum. Ergo similiter etsi sit informatio, non ideo debet præstare materiæ, quod informet. Contra rursus, quia cognitio, & actio, à quibus intellectus, & causa accipiunt denominationem cognoscens, & agentis, non eandem, sed diuersam cogniti, & producti transfundunt in obiectum, & in terminum. Ergo pariter ab indiuisibili vnione poterit materia sortiri denominationem recipientis, & formæ informantis; proindeque simplex vnio poterit simul esse materializatio & informatio.

28 Pro complemento huius sectionis inquirendum restat, an saltem de potentia Dei absoluta queat dari duplex vnio inter materiam, & formam? Quod enim alterutra superflua esset, non obest in ordine ad potentiam Dei absolutam, vt præmeditatus est Ariaga d. 4. Physicorum sect. 2. n. 73. concedens, posse dari. Certe si sermo sit de duplici vnione adæquata, non est, vt magis repugnet, quam duæ formæ substantiales respectu eiusdem materiæ, & duæ actiones totales, respectu eiusdem effectus. Si verò intercedat sermo de duplici vnione, quarum quælibet sit inadæquata, vniatque inadæquate materiam cum forma, & formam cum materia, est, qui tueatur non repugnare. Probat primo; possibilis est actio, quæ non valeat producere effectum nisi in consortio alterius partialis. Vt si Deus concurreret ad ignem per vniam actionem ortam à sola sua omnipotentia, & per aliam simulrancam prouentientem tum ab omnipotentia; tum ab altero igne: aut duo ignes producerent tertium per geminam actionem, quarum vna sine alia existere nequirit; aut ignis, vt primò productus prodiret in nouam sui actionem, quæ ab intrinseco orta, necessariò præsuponeret, atque exigeret priorem ortam ab extrinseco agente. Imò de facto ex sententia Suarij tomo 3. in 3. p. disp. 50. sect. 4. aliorumque complurium, quos post se traxit, Corpus Christi vt conseruatum per actionem vnâ à Deo producit se, vt in Eucharistia per aliam actionem præsupponentem essentialiter illam aliam Dei; quare posterior hæc erit inadæquata; nam si adæquata esset, non præsupponeret essentialiter priorem; possitque sufficienter communicare existentiam corpori Christi: & quod consequens est, sed absurdissimum, possit ipsum corpus causare se, quo ad primum esse. De facto etiam causalitas materialis, si sit distincta ab efficiente, nequirit sine huius consortio producere terminum. Ergo similiter possibilis erit vnio ex parte materiæ; que nisi in consortio alterius tenentis se

SECTIO III.

Quodnam sit subiectum vnionis, materia ne, an forma Empyrea, vtraque simul.

30 CREDITUR Suaris d. 13. Metaphysicæ sect. 9. n. 13. docere, vnionem materiæ ad formam materialem subiectari in hac, Disp. verò 15. sect. 3. n. 11. vnionem materiæ ad formam spirituales, licet spiritualis sit, subiectari in vtraque. Mens tanti Doctoris est satis implexa; nam cum ipse identificare videatur vnionem materialis formæ cum educatione, qua consequentia potest dici vnionem non subiectari in materia? Et qua ratione poterit vnio caulari materialiter à forma, si eius sit causalitas materialiter productiua? Non ccedam talem in eximio Doctore oscitantem, & incohærentiam. Quapropter mihi persuasum, eum, aut distinxisse vnionem à formæ educatione, quam tamen cum vnitione, seu productione vnionis identificat, aut solummodò voluisse vnionem formæ materialis esse in forma, vt in formali termino actionis, eo quod ab agente naturali intendatur vnio propter formam; esse verò in materia, vt in subiecto. In vindicias Suarij affero ipsius verba, cum enim dixisset: *Tota efficiens agentis naturalis terminatur formaliter, & proximè ad formam, educendo illam, vel vniendo materia.* Infert, *Ergo quicquid de nouo facit, est informa, tanquam in formali termino actionis in materia autem solum, vt in subiecto.* Per etiam Vasquez tom. 1. in 3. p. d. 19. videtur asserere vnionem cuiusuis compositi subiectari in sola forma. Vt autem de eius mente dubitetur faciunt hæc verba, *Quæ (id est vnio) Licet afficiat ipsam formam, vt modum ipsius, simul cum ipsa forma in subiecto recipitur; imò variatione illius forma inest subiecto.* sic n. 24. In sola materia subiectari vnionem defendant Rubius lib. 1. Physicorum tract. 2. q. 6. n. 64. Albertinus in primo principio Philosophico d. 4. q. 5. Quædus controu. 4. Physicorum puncto, & n. 3. Franciscus Alfontus d. 5. Physicorum sect. 4. n. 54. Aueria q. 19. Philosophiæ sect. 6. Murcia lib. 2. Physicorum d. 3. q. 5. Nicolaus Yslambertus 3. p. ad q. 6. disput. 1. art. 13. Sfortia Pallauicimus lib. 2. de vniuersa Philosophia cap. 5. n. 398. Bernal d. 1. 2. de Incarnatione sect. 1. n. 41. alique citandi in sectione sequenti non distinguentes vnionem ab actioneeductiua formæ materialis. Demum in materia & forma subiectari vnionem, sentiunt Bartholomæus Amicus tract. 1. 1. Physicorum q. 10. dub. 3. art. 5. conclusione 2. Rodericus Ariaga disp. sect. & sub-sectione 4. Physicorum; quod & placuit Georgio Hemelman in disputatis Theologicis ad 1. p. titulo 11. disp. 3. cap. 2. de etiam 1. 1. cap. 2. singulorum afferam, & dissoluam rationes, & postea alias proponam, quibus moueor, vt subscribam tribus postremis Authoribus.

Authorum, quibus refragamur, & eorum etiam, quibus subscribimus, eneruantur rationes.

31 Quicquid sit de interpretatione adhibita Suario in n. præcedenti, illatio est inefficax. Stare enim optime, quod tota efficiens agentis tendat in formam, & quod eam educat, vel vniat efficiendo

se etiam ex parte materiæ, non valeat materiam perfectè, & adæquate vnire cum forma. De facto autem non est cur vnio tenens se ex parte materiæ non sit totalis, cum desit vnde retardetur, ne totalis fiat. Secundò, si dentur duo extrema, quorum quodlibet possit existere sine alio, si tamen simul existant, non possunt non esse vnita; tunc duo illa extrema se ipsis vniantur, ita vt vnio inter ipsa constetur ex vtriusque entitate; haud secus ac similitudo inter albedinem A, & B. constatur in vtriusque opinione ex vtraque albedine. Ergo tunc vnio erit composita. Confirmat in vnionibus partium continui, si in qualibet parte detur distincta vnio; nam vnio stans in parte A, vnietur seipsa cum vnione residente in parte B, & è conuerso; aliter inenitabilis est cumulus infinitus vnionum. Accedit auxiliaria ratio: non repugnat respectu eiusdem materiæ substantiales duæ formæ inadæquate, ex natura rei saltem inseparabiles, quarum vna aliam non præcedat; sed concomitanter se habeant, producantque indiuisim omnes operationes compositi. Ergo neque repugabit in materia duplex inadæquata vnio, seu vna adæquata coalescens ex duabus partialibus.

29 Mihi videtur, repugnare vnionem, quæ ex parte vnus extremi comparati ad aliud sit inadæquata. Probo primò, repugnat actio, quæ ex parte agentis, à quo oritur sit inadæquata, ita vt exigat aliam ex parte eiusdem agentis, vt communicet esse effectui, & vt coniungat hunc cum agente: quicquid sit de exigentia actionis prouenientis ab alio agente, ne indiscutiendis, & euentilands exemplis primæ probationis aduertat immoremur. Ergo similiter repugnat vnio, quæ ex parte extremi, quod vnit, sit inadæquata, ita vt poscat aliam ex parte eiusdem extremi ad vnendum ipsum cum alio extremo. Confirmatur. Repugnat causalitas materialis orta à materia eo pacto inadæquata, vt ex materiæ parte exigat aliam causalitatem materialem ad causandum materialiter terminum. Secundò, repugnant duo extrema intrinsecè vnita eo ipso quod coexistant, quorum quodlibet, vt vniantur se ipso alteri, exigat aliam vnionem, præter extremum coexistens. Præterea fictitius est modus similitudinis, residens in albedine A postulantque alium modum similitudinis, vt illam reddat similem albedini B. affectæ suo modo similitudinis. Insuper implicentiam terminorum inuoluit vnio tenens se ex parte A, exigensque aliam vnionem, vt vniantur ei, quæ se tenet ex parte B. En impetitur Neohericum propriis armis. Mirare hominum diuersa ingenia. Auxiliariæ rationis Antecedens pugna est, & contentiosum. Sed etsi pacatè admitatur, tamen quælibet partialis forma comunicabit materiæ effectum formalem specificum incompletum, diuersum à communicato ficti aliam. At vna vnio præstaret id ipsum, quod altera extremis vnitis. Et hinc emegit argumentum à priori contra geminam illam vnionem. Etenim ad id, quod vna vnio sufficienter præstat per se ipsam, uequit exigere aliam. Rursus, quæuis vnio debet esse vltima actualis determinatio ad vnendum suum extremum. Igitur, & quæuis debet esse adæquata determinatio, ne sequatur cumulus infinitus partialium vnionum vti lequeretur interminatus processus adæquatarum, si quælibet non resset vltima actualis determinatio.

do vnionem, non in ipsa, sed in materia (etiam hac efficit actionem educitiam) vel in vtraque. Ideo autem tota efficientia agentis naturalis, qua circa formam, quæ supponit materiam productâ.

34

Ratio P. Vazquij hæc est, forma determinatur ad materiam per vnionem, cum ex se sit indifferens vt sit, vel non sit in materia. Ergo determinatur per vnionem in se receptam. Sed eandem rationem efformare possit in materia, ac proinde, vel in hac sola ponere vnionem vel in vtraque. Cum enim tam indifferens sit materia, vt vnatur, vel non vnatur, quàm forma; non est potior ratio ponendi vnionem in vna præ alia. Præterea determinari valet, vt sit in materia per vnionem subiectam in hac, & respicientem ipsam formam vt terminum intrinsecum. Sic verbum diuinum determinatur vt sit in humanitate Christi per vnionem in hac receptam & terminatam ad ipsum. Sic forma determinatur, vt terminet generationem per actionem receptam in materia, & terminatam ad ipsam P. Tellez p. 2. Philosophiæ d. 25. sect. 2. n. 2. tradere videtur, vnionem compositi omnino materialis recipi in sola forma, quia cum hæc sit effectus dependens, & vnio sit causalitas, seu dependentia, debet identificari vnio cum effectu dependente, nimirum cū forma, seu debet vnio recipi in sola forma, & nullatenus in materia, quæ est causa formæ materialis, quin forma materialis sit causa materia. Non assequor vim istius rationis. Nam in primis vnio formæ materialis cum materia distinguitur ab huius in illam causalitate; in illam, in quam, consideratam saltem in fieri, vt docet ipse Tellez, sect. & conclus. Prima; licet autem iuxta ipsum in conclusione 2. non distingatur à causalitate materiæ erga formam in facto esse, tamen si causalitas erga formam in fieri non recipitur in sola forma, sed vel in sola materia, vel in vtraque simul, cur eodem modo non discurret de causalitate erga formam in facto esse? Deinde ex eo, quod vnio sit causalitas materiæ erga formam in facto esse, potius inferitur, non recipi in forma, si quidem hæc debeat præcedere pro priori natura, quatenus causalitas est. Vnde idem Tellez p. 3. d. 43. sect. 2. n. 10. statuit, actionem ita essentialiter respicere terminum, vt non habeat illum tanquam subiectum inhætionis. Dicit quis, saltem vnio est causalitas formæ erga compositum, quod est effectus illius, vt causæ formalis. Ergo forma habet prioritatem naturæ respectu vnionis; si quidem omnis causa gaudeat tali prioritate respectu suæ causalitatis. Iam verò si forma est prior naturâ, quàm vnio, nihil deest, ne sit subiectum eiusdem. Sed hæc ratio exilis est: nam licet causa extrinseca debeat antecedere ordine naturæ suam causalitatem non sic causa intrinseca, qualis est formalis, cum hæc non debeat esse formalis etiam causa suæ causalitatis, seu vnionis, neque debeat aliter causare, quàm per intrinsecam communicationem sui vt constituentis compositum, informantisque subiectum: vt patet si posset creari vnio inter materiam, ac formam, tunc enim forma exerceret munus causæ formalis, & vnio esset eius causalitas, quin ordine naturæ præiret formæ vnionem, causaretne hanc aliquatenus. Et quamuis in causis extrinsecis opus sit, vt causalitas pendeat à sua causa, in eo genere, in quo est eius causalitas, secus se habet in intrinsecis. Ad hæc, est concederetur prioritas formæ ad vnionem, esset per modum termini intrinseci, & non per modum subiecti sustentatiui, aut receptiui.

Rubius sic argumentatur, per eandem actionem qua forma materialis educitur ex potetia materiæ, producit vnio; & per eandem actionem, qua forma spiritualis vnitur materiæ, generatur compositum dependenter à materia. Ergo vnio dependet à materia in esse, ac fieri, ac proinde vt à subiecto educationis. Ratio hæc, nisi aliunde fulciatur, non euincit vnionem, non subiectari in forma, vt in subiecto educationis. Et præterea negatur, per eandem actionem produci formam materialem, & eius vnionem; productum enim vnionis sequitur pro posteriori signo ad existentiam formæ materialis. Si velit quis eandem actionem pro vno signo producere posse vnum terminum, & pro alio sequenti alium.

34

Albertus in hunc modum arguit, subiectum immediatum, & vnicum generationis est materia. Ergo & vnionis, quæ est terminus generationis, cum actio, & eius terminus debeant habere idem subiectum. Addit, si vnio humana subiectaretur in forma fore spiritualem; atque ideo non posset attingi ab agenti naturali, quod est absurdum, alioqui vnus homo nõ generaret substantialiter alium. Respondetur, priorem rationem, qua etiam vnitur Yllambertus, debilem esse in composito, & forma materialis, in quod vnio sola nõ est terminus generationis. Et probandum superest, non aliud esse potest subiectum vnionis, quàm quod est generationis, neque aliud esse posse subiectum termini, quàm quod est actionis. Ad posteriorem respondetur, non fore spiritualement vnionem humanam, si simul subiectetur in materia, vel si subiectata in sola forma, dependeat in fieri, & conseruari à materia, vt potest etiam materia non sit eius subiectum sustentatiuum.

35

Quiedus ait, proprius esse materiæ recipere, quam formæ. Negatur id, si de receptione vnionis contendat. Adicit, forma materialis educitur ex potentia materiæ ab agente naturali. Ergo & vnio. Respondetur, specialem esse rationem in vnione, vt educatur ex potentia etiam formæ. Insistit, dispositiones ad formam deseruiunt vnioni. Ergo sicut dispositionum est vnicum, & commune subiectum materia, ita & vnionis. Sed non bene; nam dispositionum ad formam non potest in primo instanti esse subiectum ipsa forma propter peculiarem rationem, quæ non extenditur ad probandum, non posse formam esse subiectum vnionis sui ad materiam.

36

Franciscus Alfonsus exinde mouetur, quod in eodem subiecto, in quo recipitur productio vnionis, recipi debet ipsa vnio. Sed productio vnionis recipitur in materia, cum sit generatio totius. Ergo &c. Confirmat, quia nisi à materia sustentetur adæquatè vnio, explicari non potest, quare materia in composito sit subiectum præ forma, præcipue spirituali. Respondetur, cum admittendo recipiendam vnionem in eodem subiecto, in quo recipitur eius productio; aut subiectum adæquatam respectu educationis non debere esse adæquatam etiam respectu vnionis: cum educationem vnionis recipi posse in materia, & forma, si hæc non producat ab educente vnionem, aut si educit vnionem sit posterior educatione formæ, vt sentit ipse Alfonsus d. 13. Physicorum sect. 8. n. 61. In confirmatione committit circulum vitiosum; modò namque inquit, vnionem recipi adæquatè debere in materia, quia materia est subiectum in composito; cum antè d. 2. sect. 5. dixisset, ideo esse subiectum, quia recipit adæquatè vnionem. Et ne acquiescã huic subiecti conceptui

in

in causa sunt sequentes scrupuli. Primus, si materia vniretur formæ rationali per vnionem creatione productam, materia esset subiectum formæ rationalis, quin sustentaret vnionem, nec posset eam, quæ talis foret, vt non valeret educi. Quod autem materia posset sustentare alias vniones, non efficeret, vt esset subiectum etiam potentiale huius determinatæ. Constat in humanitate Christi, quæ etsi aliarum substantiarum possit esse subiectum, non ideo valet dici subiectum potentiale substantiæ increatæ. Secundus, si diuinitus vna pars continui sustentet adæquatè vnionem ad alteram partem secum penetratam (in quo ægrè ostenditur repugnantia) adhuc non erit subiectum alterius partis, vt manifestum est. Et saltem accidens spirituale penetratum cum animo rationali, vniumque ei vnione subiectata vt vtraque, esset forma animi non minus, quàm vnio. Quod enim animus sit naturaliter subiectum adæquatam vnionis compositi accidentalibus, obici non est, nequando diuinitus est subiectum inadæquatam, si illud animi forma. Sic accidentia supernaturalia sunt formæ animi, quin hic exigat vel inadæquatè vnionem ipsorum. Addo, vnionem duorum graduum intensiois, neutrum respicere, vt subiectum adæquatam, cum tamen sit forma cuiuslibet. Ergo vt aliquid sit forma alterius, opus non est recipi sui vnionem adæquatè in altero. Præterea rogo, quid sit, partem integram in continuo esse subiectum vnionis inadæquatè præ ipsa vnione? Cogis nouam subiecti rationem indagare. Tertius, si non repugnet materiæ educi ex potentia animi rationalis, vt aliqui excogitant, illa, quin recipiat vnionem, neque animum, erit potius subiectum, quàm hic, & hic erit potius forma, quàm illa. Quartus, non inuoluunt contradictionem materia, & forma inseparabiles essentialiter, vt fert multorum opinio, & tunc materia erit præ forma subiectum; cum tamen quelibet erit æquè vnio sui ad alteram. Quintus, non assignatur subiecti conceptus aliquis communis quatuor speciebus subiectorum, scilicet sustentationis, inhætionis, receptionis, & denominationis qui cum assignabilis sit, non dubium, quin procedatur diminutè. Proceditur etiam obscure, dum res comperta, qualis est materia esse subiectum præ forma, explicatur per receptionem adæquatam vnionis adeo incertam, & litigiosam.

37

Auerſa probat, tum quia vnio est causalitas inter materiam, & formam, aut forma non se debet gerere vt materia respectu illius causalitatis. Ergo non se debet gerere vt subiectum. Tum quia vnio est receptio ex parte materiæ, & informatio ex parte formæ. Receptio autem debet esse in subiecto recipiente, non verò in extremo informante in formatio. Tum quia naturaliter est impossibile, vt vna res habeat plures pro subiecto adæquato. Tum denique, quia materia, & forma distinguuntur realiter. Ergo non possunt esse idem in vno tertio indistincto ab eis. Respondetur ad primum negando, vnionem esse causalitatem materiæ in formam. Et licet id concedatur, nec non vnionem esse causalitatem formæ in materia, adhuc forma recipiens vnionem non se geret vt materia, quia non se geret vt primum subiectum omnium; gerere autem se vt subiectum alicuius entitatis, non est transire ad sphaeram materiæ simpliciter, & absolute dictæ. Aut inquit, erit saltem transire ad sphaeram causæ materialis tam respectu vnionis sustentatæ, quàm respectu compositi, cuius ea est materialis

causa, quæ vnionem sustentat. Vnde omnis causa formalis esset simul materialis; quod non minus absurdum videretur, quàm si omnis causa materialis esset simul formalis. Sic argues ex peracuto. Recentiore. Sed contra, quia multi sentiunt, effectum causæ materialis non esse compositum, vt potè quod non distinguatur adæquatè ab illa sicut opus esset, vt causa materialis differret à formali, & assimilaretur efficienti: vnde solam formam causatam materialiter volunt, esse effectum materialis causæ, quia ex ista sit eo pacto, vt insit. In horum sententia, etiam si forma sustentaret vnionem, non esset materialis causa compositi, quia non vnio, sed passio, quas distinctas volunt, esset causalitas causæ materialis erga formam. Et ipsi quidem, quamuis materia sustentet vnionem, non ideo vnioni tribuunt munus causalitatis erga compositum, neque dicunt materiam esse causam materialem respectu compositi, sed causam intrinsecè constituentem ratione vnionis. Concedamus tamen, compositum esse effectum materialis causæ, & vnionem esse eiusdem causalitatem, non inde sequeretur, formam esse materialem causam compositi, licet sustentaret vnionem; nam istius sustentatio, nec sufficit, neque requiritur ad conceptum causæ materialis, nam si non repugnet, creari vnionem compositi, tunc istud constabit causis materiali, & formali, quin vnio sustentetur in materia, aut forma. Ergo non requiritur ad causam materialem compositi, quod ea sustentet vnionem, si autem non requiritur, non sufficit; quod enim non requiritur ad essentiam rei, non sufficit, si detur, ad illam, esto verum sit non sufficere quodcumque ex requisitis, si detur, quando essentia constituitur ex pluribus distinctis realiter, aut ratione, vt homo spectatus physicè ex anima, & corpore; ex animalitate verò, & rationalitate consideratis metaphysicè. Sed quicquid sit de hoc principio, quod vnuerſum forſan non est certum, vt colligetur ex n. 72. at in præſenti pucto nequeat locus exceptionis ob peculiarem aliquam rationem, neque arguens habet, vnde probet sustentationem vnionis sufficere ad id, vt subiectum sustentatiuum sit causa materialis respectu compositi. Et verò licet materia, quæ est materialis causa compositi, sustentet vnionem, per accidens hoc est ad conceptum causæ materialis erga ipsum compositum; nam quod requiritur, & præcisè sufficit, & nihil aliud est quæ gerere se tanquam subiectum formæ, ex qua constituitur compositum, siue sustentet, siue non sustentet vnionem.

38

Ad secundū auerſæ argumentum dicitur, informationis ratione posse se tenere ex parte extremi informantis non minus, quàm rationem recipienti ex parte subiecti recipientis. Ad tertium negatur eiusdem rei non posse dari duo subiecta, quorum quodlibet sit inadæquatam. In sententia Thomistica recipiuntur omnia accidentia in toto composito, & actus vitales in anima, ac potentiis ab ea distinctis. Ad quartum, vnionem, etsi sit modus, distingu realiter secundum quid à materia & forma; quare ex eo, quod sit communis materiæ, & formæ vt subiectis partialibus, non sequi eas esse idem inter se. Nam identitas in vno tertio illatiua identitatis inter se, est identitas realis tam simpliciter, quàm secundum quid. Vbi aduertendum est, entitatem modalem inseparabilem quidem esse à re cuius est modus, sed non habere omnimodam cū eo entitatem; alioqui materia v.g. non posset existere sine vnione ad formam. Quare in eo solum

O

sensu

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

sensu dicitur modus habere identitatem cum re, quatenus a re est inseparabilis essentialiter, & quatenus totum esse modis, est in ordine ad rem, à qua non potest non pendere actualiter tanquam à subiecto.

39

Murcia affert duo argumenta. Primum, vnio debet immediate attingere materiam, & formam, sed nisi recipiatur in sola materia, non attingit immediate vtramque, quia quicquid recipitur in forma, mediate tantum vnitur materię, id est, mediante forma. Secundum, vnio materię ad formam rationalem recipitur in sola materia. Ergo & vnio materię ad formam irrationalem. Probatur Antededens vnio materię, & formę rationalis est materialis; tñ quia fit per generationem, quę materialis, est; tum quia eius principale efficiens est materiale, quod non potest producere entitatem spiritualem; tum quia forma rationalis pendet à materia, quoad informationem. Ergo vnio, in qua cõsistit informatio educitur de potentia materię, & in ea recipitur proindeque non in forma, cum idẽ modus nequeat naturaliter recipi in duobus subiectis. Tñ sic nihil materiale potest recipi in subiecto spiritali, alioqui deficeret ratio ad probandum, accidentia educta ex potentia animę rationalis esse spiritalia. Ergo vnio recipitur in sola materia. Ad primum responderetur, quicquid recipitur in sola forma, vniri mediate tantum materię; non verò quicquid recipitur tum in forma, tum in materia. Intuper et si formę tantum detur munus subiecti receptionis respectu vnionis, si hæc respiciat materiam, vt terminum intrinsecum, ei vnietur immediate vt patet exemplo vnionis Hypostaticę, quę recepta in sola humanitate, attingit immediate verbum.

40

Ad secundam Murciae ratione conceditur, vnionem humanam esse materialem. Neq; hinc sequitur eius subiectum sustentatiuum fore materiam. Modus enim creatiuus materię est materialis; cum tamen materia non sit subiectum sustentatiuum illius, sed adhæsiuum. Cuius ea est ratio, quòd ad materialitatem sufficit dependentia à priori in fieri, & conseruari à materia vt subiecto adhæsiõnis. Verũ ramet si sequeretur, materiam fore subiectum sustentatiuum vnionis; cur non poterit vnã esse subiectũ forma rationalis? Probabilior opinio tenet, actus vitales materiales, & potentias corporeas recipi in forma rationali. Omnia autem accidentia educta ex potentia illius ideo materialia non asseruntur, quia omnia non educuntur simul ex potentia materię, neque ab ea dependent in fieri, & conseruari. Dices, informationem spiritalis formę debere esse spiritali, ac proinde vnionem, à qua est indistincta. Responderetur, non esse, vnde probetur assumptum. Quod si vnione creata vnitur humanitati Christianę substantia increata, quid ni corpori vnietur vnioni materiali spiritalis formę? Dices rursus, receptum sapit naturam recipientis, & modus sequitur naturam, quam modificat. Ergo si vnio recipitur in forma spiritali, erit & ipsa spiritalis. Sanè ex Antecedenti æquẽ infertur, formã spiritualem non posse recipi in materia; nec accidens in substantia, nec supernaturale in naturali. Non ergo quod recipitur siue vt res, siue vt modus debet omnino sapere sequiue naturã recipientis, seu esse eiusdem rationis cum eo, in quo recipitur sed debet se attemperare naturę recipientis. Viget forma supernaturalis vnitur subiecto per vnionem supernaturalem. Ergo & spiritalis per spiritaliẽ. Negatur consequentia. Etenim res supernaturalis est supra naturalem, id eoque & eius vnio debet esse supra naturam. At res spiritalis non est supra

naturam, & exigentiam subiecti materialis; ac proinde nec eius vnio debet esse spiritalis. Insistis, res spiritalis, non potest esse natura rei sustentari à materia. Ergo neque è conuerso res materialis à forma spiritali. Responderetur, cum ex celebri axioma nobilitato à S. Dionysio Areopagita c. 4. de Diuinis nominibus §. 30. Bonum ex vna integraque causa existat; malum autem ex multis, partialibusque defectibus, bonum spiritalitatis pronenire debere ex integra independentia à materia; cum tamen malo materialitatis sufficiat inadæquata dependentia. Imò si res spiritalis debet esse independens omnino à materia, eo ipso res materialis non debet esse omnino independens ab ipso, ne vitioso circulo explicentur cõceptus rei spiritalis, & materialis. Vt omittam, rem materialem esse ex genere suo imperfectiorem spiritui; ideoque mirum nõ esse, si non importet omnimodam ab hoc independentiam physicam in fieri & conseruari; qualẽ hic ex genere suo perfectior affert à materia. Replicas, bonum supernaturalitatis non debet esse ex integra independentia à principio naturali: actus namque vitales supernaturales sunt proximẽ, & immediate non solum à principio supernaturali, sed etiam à naturali eleuato. Ergo neque bonum spiritalitatis requirit plenam independentiam physicam à materia. Occurrit replicã, quomã, vt fit supernaturalis entitas aliqua, non aliud opus est, quàm eminentia ipsius supra actiuitatem & exigentiã omnis principij naturalis se solo spectati; & hoc est supernaturalitatis bonum, quod debet esse ex integra causa, ita quidem, vt non sufficeret ad supernaturalitatem, si entitas actiuitatem, & exigentiam vnus, aut alterius principij naturalis secundum se, & non aliorum omnium superaret. Vnde et si actus vitales supernaturales producuntur immediate, ac proximẽ à principio naturali eleuato, in dempns manet supernaturalitas. Secus est de spiritalitate, si entitas vel partialiter dependeret inaptẽ naturã à subiecto materiali, quia spiritalitatis bonum resultat ex opposita independentia adæquata. Sed his relictis.

41

Pro vnionis humanę materialitate videatur Tellez p. 2. Philosphiæ d. 25. sect. 2. à n. 3. & potissima apud me ratio in fauorem eius materialitatis est dependentia essentialis physica, quam in fieri, & conseruari habet vnio humana à corpore. Vnde gratis admissio, vnionem humanam esse duplicem, quarum vna teneat se ex parte corporis, & alia ex parte rationalis animę, posteriorem hanc censentem etiam materialem, ob dependentiam physicam essentialẽ à corpore, vt à termino intrinsecõ, aut vt à subiecto adhæsiõnis. Eandem vnionis humanę materialitatem probant alij, quia entitas spiritalis nequit esse diuisibilis integraliter. Sed vnio humana est diuisibilis integraliter. Ergo non est spiritalis. Suadetur Minor, quia alioqui quoties homo acquirit, aut deperdit partem aliquam materię, toties variabitur integra vnio; quod absurdum speciem præferrat, præsertim si nutritio fieri possit successiue, & continuẽ, tunc enim singulis momentis produceretur noua vnio ad totum corpus, & destrueretur præexistens in toto corpore. Suadetur deinde Minor, quia actio nutritiua prouenit ab anima vnita corpori; est namque actio ab animali, vt tali. Ergo actio nutritiua hominis, cum non producat vnionem, quam pro priori naturã præsupponit, produceret aliam ad partes materię adquisitas de nouo; quę posterior vnio conseruabitur cum priori, si quidem prior, si semel antecessit

anteceffit naturã, non potest in illo instanti reali definere ex aduentu posterioris; & ex vtraque adintegrabitur vna totalis. Suadetur vltierius Minor, quia vnio humana ad viginti partes materię, quando duę partes accedunt postea per nutritiõnem, nequit esse vnio harum partium; tum quia rationali animę, quę antea eas non informabat, sed viginti alias, debet superaddi aliquid intrinsecum, ratione cuius informet; aut certè sine superaddito aliquo intrinsecõ potuit similiter informare partes illas viginti: tum quia vnio non est indifferens, vt modo vnitur vni extremo, modo alteri, sicut neque actio est indifferens, vt modò vnũ, modò alium terminum causet. Et ratio à priori est, quia vnio est essentialis determinatio ad extremum hoc, sicut actio ad hũc terminum; nec possent determinari ad alterum extremum, aut terminum, nisi superueniret vnionis vnio, aut actionis actio. Concluditur itaque; accedentibus duabus partibus materię, vnionem, quę fuerat ad viginti, non sufficere, sed nouo incremento, & extensione debere auferere. Erat ergo diuisibilis integraliter vnio humana. Et confirmatur exemplo diuisibilis integraliter vbicationis animę rationalis, & Angeli ad spatium diuisibile: exemplo etiam substantię animę rationalis in corpore, quę si animam & corpus simul afficiat, erit diuisa in partes, aut per diuersas vniones terminabitur partem corporis diuersas; quod additur propter diuini verbi substantiam, impartibilem quidẽ, sed afficientem simul animam, & corpus Christi Domini diuersã vnione in manu, ac in pede v.g. De quo secundo exemplo aduenit sermo in n. 68. exercitacionis sequentis; ex cuius n. 70. facile erit colligere, partes integrales vnionis humanę vniri inter se per superadditas vniones, vniri, inquam, tanquam, extrema modo explicando ibi in n. 65. Notetur id obiter contra Marrinonum tomo 4. d. 5. sect. 7. n. 89. Non enim est absurda vnio vnionis habentis se vt extremi. Primum exemplum non promouet, sed potius retardat causam materialitatis, vnionis humanę. Nam si vbicatio animę rationalis, & Angeli in spatio diuisibilis est diuisibilis extensiuẽ, cum tamen sit spiritalis, poterit pariter vnio humana esse diuisibilis extensiuẽ, et si spiritalis sit. Vnde negabitur Maior superioris argumenti. Nec nobis videtur esse contra conceptum spiritalis rei diuisibilitatis extensiuã, vt neque contra conceptum materialis rei opposita indiuisibilitas: licet de facto nulli rei spiritali adscribenda sit ea diuisibilitas, nullique rei materialis indiuisibilitas opposita, nisi cogat vis rationum.

42

Sfortiæ Pallanicini omitto argumentum, quia solummodò probat, vnionem subiectari in materia, eo quòd ex huius potentia educatur, sicut cætera omnia, quę fiunt ab agente naturali, neque adducit rationem, ob quam non educatur ex potentia etiam formę; imò neque probat, non subiectari in hac sola: sufficeret namque ad generationem vnionis ab agente naturali, quòd vnio educeretur ex potentia formę.

43

Arriaga, hoc pacto discurret, in primis non est vlla ratio, cur vnio recipiatur potius in materia, quàm in forma, & e contra. Ergo in vtraque recipitur. Maxime cum ex eo quòd vtraque ipsam recipiat, melius intelligatur, quo pacto se mutuo perficiant, & euitetur difficultas respiciendi aliud vt terminum purè intrinsecum. Deinde formę omnes, excepta rationali, & fortè modò

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

actionis creatiue, sustentantur materialiter in subiectis, in quibus recipiuntur. Ergo cum in vnione non valeant rationes, quę in rationali animo, & modo creationis, si recipitur in materia, & forma sustentabitur etiam ab eis. Quid vitium sit in hoc argumento, postea apparebit. Modò infirmari videtur, si dicatur, in forma non esse capacitem ad recipiendam vnionem. Addo, ob stare forsan specialem aliquam rationem, ne vnio sustentetur materialiter ab omni subiecto, in quo recipitur. Amicus ita rationatur, materia, & formacum sint essentialiter imperfectę, vnianturque, vt perficiantur in composito, debent conuenire ad constitutionem compositi per vnionem, quę sit perfectiua, & mutatiua vtriusque. Igitur per vnionem, quę in vtraque recipiatur, ac sustentetur. Istius ratiocinationis aciem præstringent ad notationes, quę ex numer. 48. vsque ad 63. proponuntur.

Infirmitur rationes alia excogitata à Recentioribus.

44

Scriptoribus, quorum argumenta profligauimus, aduenere subsidiaria. Recentiorum copię non leuibis instructę armis. Argumentantur itaque primò: vnio est indistincta à causalitate materię in formam materialem. Ergo hæc nequit eam sustentare, alioqui inter vtramque intercederet mutua causalitas. Secundò, materia præcedit naturã vnionem, proindeque potest eam materialiter causare, At forma non debet præcedere naturã vnionem, cum absque tali præcedentia rectè queat vniri. Tertio, dispositiones in materia eò tendunt, vt aliquid ex ea fiat. Ergo cum dispositiones materię eò non tendant, vt ex ea fiat rationalis animus, saltem eò tendent, vt fiat vnio. Quarto, si vnio subiectaretur in materia, & forma, produceretur vel per duas actiones eductiuas, quarum vna subiectaretur in materia, & alia in forma, vel per vnica actionem. Non primum, quia alioqui actio materialis eductiua vnionis ex anima rationali subiectaretur adæquate in re spiritali. Non secundum, quia actio subiectata in materia, & forma esset vnio materię, & formę. Hęc pro vnione subiectanda in sola materia.

45

Sed ad primum responderetur primò, falsum esse Antecedens. Secundò; carere vi in forma substantiali spiritali, cum vnio eius ad materiam non sit causalitas huius in eam. Tertio, non sequi mutua causalitatem si forma materialis sit subiectum solummodò adhæsiõnis respectu vnionis identificatę cum causalitate materiali. Ad secundum responderetur primò, formam, et si pro posteriori subleuatam ad vnionem posse esse subiectũ saltem adhæsiuum vnionis. Secundò, formam distinctam reali ter à subiecto debere precedere naturã vnionem. Ad tertium distinguitur consequens. Dispositiones eò tendunt, vt materia fiat vnio tanquam ex inadæquato subiecto, conceditur, tanquam ex adæquato negatur. Deinde responderetur, Dispositiones materię eò tendere, vt adaptent illam operationibus animę rationalis, siue ex materia vt ex subiecto sustentante, siue solum vt ex recipiẽte producenda sit vnio. Replicabis, si vnio educitur ex potentia animę rationalis: ergo homo generatur ex anima rationali. Occurrit dicendo, compositum non affert generari nisi ex subiecto, in quo dispositio per accidentia sustentatur, vel recipitur forma; vnio autem non est forma humani cõpositi. Replicabis

Q 2

rursus,

rursus, agens creatum non potest efficere aliquid in anima rationali ut in subiecto. Contra tamen, quia si agens creatum efficit cum dependentia à materia vnionem in anima rationali ut in termino intrinseco, cur non poterit ut in subiecto? Si roget quis, cur cum forma materialis dependeat secundum se adæquatè à materia ut subiecto sustentante, non sic similiter dependeat forma spiritualis ut vnita? In promptu est discrimen, nimirum non esse, à quo ut subiecto possit aptè dependere, forma materialis, nisi à materia, secus de vnione, que aptè dependere potest tum ab ipsa materia, tum à forma. Si vterius efflagitet indicium, ex quo colligatur, vnionem sustentari à forma, non enim gratis sunt multiplicanda subiecta sustentationis. Quod autem gratis non assignetur materia, indicio sunt dispositiones ad vnionem non valentes existere sine ipsa. Respondetur, ex eodem indicio, quo colligitur, materiam esse subiectum vnionis, deduci vnà esse formam. Ideo verò sola materia disponitur ad vnionem, quia solum ex parte illius datur improportio.

46 Ad quartum dicitur, debile esse argumentum, si modus vnionis identificetur cum actioneeductiua sui. Rursus dicitur, rem materialem posse adæquatè subiectari in re spirituali, dummodò simul habeat à re materiali dependentià in fieri, & conseruari tanquam à conditione saltem pro priori requisita. Vterius dicitur, actionem subiectatam in materia, & forma fore inchoatam vnionem materiae & formæ, ut in sententia distinguente actionemeductiuam formæ materialis ab vnione, actioeductiua est inchoata, & imperfecta vnio; & vti actioeductiua vnionis subiectatæ in sola materia erit radicalis vnio cum forma.

47 Tandem alij pro subiectanda vnione tam in materia, quam in forma sic argumentantur, materia, & forma perficiuntur, completunturque per vnionem; aliunde vtraque est magis indifferens ad vnionem, quam vnio ad ipsas. Ergo vnio respicit vtramque ut subiectum receptionis, & informationis. Rursus, nec materia, nec forma materialis possunt naturaliter existere, quin vniantur, proindeque æquè exigunt vnionem. Ergo æque eam sustentant. Ratio hæc imbellis est, tum quia bene potest perfici, & compleri vnum ab alio, quin illud recipiat. Tum quia etsi materia, & forma sint magis indifferentes ad vnionem, quam vnio ad ipsas, possunt esse magis indifferentes ut termini, & non ut subiecta. Sic effectus actione generatiua *A*, productus est magis indifferens ad eam, quàm ad ipsum actio, cum tamen effectus non sit subiectum actionis generatiuæ. Et vel supinus Aduersarius dicit, à materia, ut à subiecto exigunt vnionem, à forma autem ut termino. Tum quia appositæ ratio non extenditur ad probandum, rationalem animam esse subiectum sustentarium vnionis. Et præterea supponit conceptum falsum subiecti receptionis, & informationis, scilicet illam entitatem in composito esse alterius subiectum, quæ fuerit magis indifferens, quam hæc altera. Relege n. 24. exercit. 5.

Prævia adnotationes ad nostram sententiam firmiorem probationem.

48 **A**ntequam eam producam, præmitti aliqua debent, & stabiliri. Primum sit, posse vniri duo extrema quorum alterum sit subiectum, vnionis, alterum terminus purè intrinsecus. Tellez. p. 2. Philosophiæ d. 25. sect. & n. 2. vtitur exemplo rela-

tionis prædicamentalis realis nõ mutue consistentis in modo, qui est intrinsecè in vno extremo, & terminatiuè, tantum attingit aliud extremum. Sed hoc exemplum inuoluit multa, quæ falsa apud me sunt; & præterea extrema non mutuo relata vniri non debent inter se physice intrinsecè, quo pacto opus est vniri ea, quorum vnum est subiectum vnionis, alterum terminus purè intrinsecus. Securius exemplum est, sed non omnino certum in vnione duarum partium continuatiua, siue adæquata, siue inadæquata, quæ vnitur parti *A*, v. g. ut subiecto, & parti *B*, ut termino purè intrinseco. Sic multi opinantur. Constans, & perpetua præmissi probatio petenda est ex Christo Domino, in quo vnio Hypostatica vnitur humanitati ut subiecto, & substantiæ diuinæ, ut termino purè intrinseco.

49 Quis autem sit conceptus termini purè intrinseci, arduum est declarare. Dicerem, in composito per se illum esse terminum purè intrinsecum, qui nullum exercet munus intrinsecum subiecti sustentationis, receptionis, aut adhesionis, respectu vnionis. Ut enim ille haberet terminus purè extrinsecus, qui nullum exercet munus extrinsecum erga respectum in ipsum tendentem, ita, similiter &c. Inquit, verbum Diuinum esse terminum purè intrinsecum vnionis Hypostaticæ in composito per se Christi Domini, & tamen constituere denominationem vniri, proindeque exercere aliquod munus. Respondeo aliud esse constitui à verbo denominationem vniri; aliud exercere munus erga vnionem. Cum itaque circa vnionem nullum exercet munus intrinsecum subiecti erit terminus purè intrinsecus respectu illius. At respectu denominationis vniri, non erit terminus purè intrinsecus, cum illam intrinsecè constituat vel tanquam subiectum denominationis, vel tanquam denominationis forma. Neque hinc inferas, obiectum respectu cognitionis fore terminum purè intrinsecum. Etenim ex cognitione, & obiecto non constituitur vnum per se, quod requiritur ad rationem termini purè intrinseci, ut distinguitur à termino purè extrinseco, qualis est obiectum respectu cognitionis, actio respectu agentis transeunter, relationis modus existens in termino respectu modi existentis in fundamento ex Thomistico placito. Quod si obiectum comparetur ad denominationem cognitio, eodem modo philosophandum est, ac de verbo diuino. Quare respectu eius denominationis terminus purè intrinsecus non erit, tum quia ea denominatio non est vnà compositum per se, quia eam constituit ut subiectum. Instabis, vnio respectu denominationis vniri non est terminus purè intrinsecus, vti similitudo albedinis *B*, est terminus purè extrinsecus similitudinis albedinis *A*, in sententia Thomistarum. Ergo est terminus purè intrinsecus, cum non detur medium. Respondeo, dari medium, nempe esse formam denominationis vniri.

50 Ex dictis liquet, male additum ab Arriaga d. & sect. 4. Physic. n. 112. in definitione termini purè intrinseci, non debere vniri alteri in genere causæ formalis. Cui terminus purè intrinsecus possit vniri alteri ut forma denominans intrinsecè, & ut subiectum denominatum intrinsecè. Et quidem ipse Arriaga d. 1. Metaphysicæ sect. 1. n. 7. fatetur posse vnionem aliquo modo dici formam verbi, non receptam, aut subiectatam, sed denominantem intrinsecè. Si nomine causæ formalis intelligat partem incompletam superuenientem alteri, adiget fateri, actionem non vniri effectui ut formam termino purè intrinseco, cum illi

illi ut præexistenti non superueniat; aut cogetur fateri, non esse contra conceptum termini purè intrinseci vniri alteri ut formam. Reicio vterius Arriagam, quia non est contra conceptum formæ esse terminum purè intrinsecum vnionis; neque è conuerso est contra conceptum termini purè intrinseci esse formam. Ni velit ex hac definitione se adstringere Arriaga ad subiectandam vnionem in forma. Quare in definitione termini purè intrinseci opus non est, apponere verba, per quæ discrimineretur à forma; sed illa tantum, per quæ excludatur subiectum, & abstrahatur à forma. Vergeo, quia penes Arriagam creati potest vnio materiæ ad formam: quo in casu forma esset terminus purè intrinsecus vnionis creatæ. Ergo non rectè in definitione termini purè intrinseci excludit formam:

51 Quædus controu. 4. Physicorum puncto 3. §. 4. n. 15. & 17. impugnat Arriagam dicentem, ex actione, & effectu transeunter producto si: vnum accidentale per se. proindeque competere effectui transeunter producto definitionem termini purè intrinseci, videlicet, *qui verè & per se vnitur alteri, & non in genere causæ materialis, vel formalis*. Impugnat, inquam, quia non est potior ratio cur actio cum effectu, quam cum agente habere dicatur vnionem, siquidem ab vtroque distinguatur, & dependeat, & in neutro recipiatur. Nec habere intimam præsentiam cum effectu sufficit, ut hic dicatur intrinsecus actio, nisi ut summum localiter. Deus enim est intimè præsens actioni creatæ ex conceptu agentis immenti; & tamen neque ex hoc conceptu est intrinsecus actio creatæ neque actio creatæ est intrinsecus Deo. Rursus cognitio intuitiua Dei est intimè præsens creaturis existentibus, quæ nihilominus non sunt terminus intrinsecus illius. Extrat pulchra alia instantia apud Cardinalem Lugum d. 11. de Incarnatione sect. 7. n. 70. Adde, intimam præsentiam non requiri ad conceptum termini purè intrinseci; nam vnio continuatiua partis *A*. est ei tantum intimè præsens, respicitque ut terminum intrinsecum partem *B*. Imò per Quædum supra n. 16. & iuxta indicata à nobis in n. 21. neutri parti est intimè præsens, seu penetrata: est tamen vtriq; intrinseca. Impugnationi huic inuenio solutionem in Arriaga; inquit enim n. 108. *illa denominatio producti, quando quidem est intrinseca, debet esse per vnionem, quidem distinctam ab ipsa actione, sed per ipsam, quia est modus intrinsecus termini; ideoque illi vnitur.*

52 Attamen ego sic contra insurgo primò; sicuti denominatio producti est intrinseca termino, ita agenti est intrinseca denominatio producentis; atque ut notat Comink 3. p. q. 77. art. & dub. 1. n. 10. non est mera denominatio extrinseca, sicut quando paries dicitur videri. Ego si actio respicit intrinsecè terminum, quia ei communicat denominationem intrinseci producti; ita pariter respiciat agens, cum ei communicet denominationem agentis intrinseci, licet non ab intrinseco quando est traficns. Secundo, actio generatiua nõ est intrinseca termino ut subiecto sustentationis, neque ut subiecto receptionis. Quo ergo pacto vnitur ei? Si respondeas vniri ut subiecto adhesionis, contra, tū quia id est satis difficile in actione creatiua. Et licet id admittatur in creatiua, non tamen in generatiua; cum huius sit sufficiens subiectum ipsum passum. Tum quia sicut ad hoc ut agēs sit intrinsecè producens, non requiritur ei ut subiecto etiam adhesionis esse vnitam actionem; sed satis est,

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1.

quando non producit ab intrinseco, si sit subiectum denominationis. ita similiter ut terminus sit intrinsecè productus, satis erit si sit denominatio nis subiectum. Et confirmatur in verbo diuino denominato intrinsecè vnio humanitati, quin vnio sit vel adhesionem in eo. Nihilominus dico eū communè effectum esse terminum intrinsecum actionis; non quia actio sit intrinseca effectui, sed quia hic quo ad suam intrinsecam entitatem dependet ab ea. Cum verò agens non dependeat frequenter ab actione, ideo hæc non dicitur vulgò intrinseca illi. Loquor de agente transeunter. Addere possem ex Tellez p. 3. Philosophiæ d. 63. sect. 4. n. 2. actionem transeuntem constituere vnum per se cum effectu non autem agente.

53 Non silebo Quædum, dum n. 17. scribit, se vocaturum intrinseca qua pertinent ad constitutionem vnus per se. non satisfacisse omnium votis in hac difficultate. Non enim in præsentiarum laboratur circa definiendum conceptum rei intrinsecæ, sed termini purè intrinseci. Et Quædus apposita definitione includit etiam intrinseca per modum subiecti. Quo fundamento reiiciendi sunt nonnulli aientes, terminum intrinsecum esse illum, qui cum re, quam terminat, in compositionem intrinsecam. Quod si per verbum terminat excludere voluit intrinsecam rem per modum subiecti, & tantum denotare intrinsecam rem per modum termini, nihil profus explicat: Examinamus namque, quid sit, rem purè intrinsecè terminari ab aliquo in eunte compositionem intrinsecam cum ipsa?

54 Præmitto secundo, in composito per se, ut vnum perficiatur ab alio, non debet illud sustentare, seu causare materialiter. Stabili primò, humanitas Christi non solum perficitur per vnionem, quam sustentat, sed etiam per substantiam diuinam formaliter, cum ab hac reddatur formaliter subsistens, & sancta. Et licet vnio Hypostatica crearetur, adhuc per substantiam diuinam perficeretur humanitas; & nihilominus nullo in casu potest hæc illam sustentare. Secundo, non solum ab vnione, sed & ab anima rationali perficitur intrinsecè materia, cum tamen hæc non sustentet illam. Si dicas, materiam non perfici ab anima rationali, nisi ratione vnionis, quam sustentat ut intrinsecam perfectionem. Contra, quia si vnio materiæ ad animam rationalem creetur, tunc materia non sustentabit vnionem; & tamen Petrus Hurradius (aduersus quem nunc agimus) concedit d. 12. Physicorum sect. 5. §. 57. perficiendam in casu hoc materiam per vnionem. Contra iterum, quia non minus intrinsecè perficitur materia per animam humanam quam perequinam. Atqui per equinam ut formaliter distinctam ab vnione perficitur intrinsecè. Ergo & per humanam. Imò multò magis per hæc tum ob maiorem huius nobilitatem, tum etiam defectum sustentationis, & causalitatis materialis erga hanc; quæ causalitas non leuem imperfectionem habet ad mixtam qualicumque suæ perfectioni. Contra denique, quia si vnio sustentata à materia, est huius perfectio, non potest non anima rationalis ratione sui esse perfectio eiusdem: nam vnio erit perfectio ut quo, & ratio iperficiendi; proindeque importabit essentialem ordinem ad animam rationalem tanquam ad perfectionem ut quod, & tanquam ad principium perficiens absolute materiam indigentem ipsa anima pro sui complemento, ac perfectione.

55 Stabili tertio, in sententia ipsius Hurradi, constituentis vnum vnionem ex parte materiæ, & aliam

ex parte formæ, perficitur materia, non solum per vnionem, quam sustentat, sed etiam per vnionem sustentatam à forma. Vt enim vnio accepta in materia exigit formam, ita etiam exigit vnionem receptam in forma. Quod si verbum perficit humanitatem, quia vnio, sine qua verbum naturaliter esse potuit, sustentatur ab humanitate, perficiet sine dubio formam vnio residens ex parte materiae cum à forma sustentetur alia vnio sine qua nec diuinitas existere illa valet. Quare, non repugnat forma inseparabilis à materia ex suppositione coexistentiæ vtriusque; quæ forma talis sit, vt non sustentetur à materia, eo quod sit spiritalis. Prædicta forma perficiet materiam, sicut à qua possit abolutè existere in rerum natura, ita vt et si destrueretur materia; valeret naturaliter, quantum ex se est, ea forma permanere. Quintò, calor productus per creationem, vnusque subiecto capaci, denominabit illud calidum. Nam effectus formalis nihil aliud est quam forma communicata subiecto capaci. Ergo subiectum illud perficitur per calorem, quem non sustentat, Dices, subiectum illud perficiendum per calorem, quia petunt ex natura rei vniri per causalitatem materialem. Contra, tum quia si vnio caloris ad subiectum creetur ex natura rei, non poterit vniri per causalitatem materialem, cum id repugnet eius essentiæ, perficiet tamen subiectum. Tum quia subiectum, & calorem exigere vniri per causalitatem materialem, non est actu sic vniri, nec est actu perfici, si sic non vniantur. Ergo id eo calor productus per creationem perficiet, subiectum, quia ad perficiendum, vt sic non requiritur causari materialiter. Tum quia si non repugnet accidens exigens ex natura sua creati, vt putat Ripalda, disp. 5. de ente supernaturali sect. 1. n. 9. illud vnitum subiecto perficeret ipsum, maxime si sit supernaturale, quin exigeret ex natura rei causari materialiter.

36 Ratio à priori omnium horum est, quia perfici vnus ab alio, est compleri intrinsecè per aliud. At materia completur intrinsecè per formam. Ergo perficitur ab alia, siue illam causet materialiter, aut illius vnionem; siue non. Confirmatur, vt aliquid perficiatur, sufficit esse in actuali possessione, & vnione eius perfectionis, ad quæ ordinatur, & quam appetit. Ergo materia perficitur ex possessione formæ, siue eam, aut eius vnionem causet materialiter, siue non. Perficitur, inquam, quo ad suam entitatem intrinsecam, & non tantum in ordine ad totum, vt perperam vult Quædus controu. 2. Physicorum puncto 3. à n. 2 5. & controu. ac puncto 3. à n. 1. nec non controu. 4. puncto 2. §. 3. n. 10. falso supponens, materiam non perfici intrinsecè per formam, licet enim materia habeat entitatem distinctam à forma, tamen entitas illa distincta perficitur intrinsecè ab entitate distincta formæ: alioqui humanitas non perficeretur intrinsecè per subsistentiam diuini verbi, nec intellectus creatus per vnionem beatam, siquidem humanitas & intellectus creatus habeant entitates distinctas à subsistentia diuini verbi, & à visione beata. Vbi aduertas, aliud esse perfici idem tunc, aliud intrinsecè, Primo modo materia non perficitur à forma, nec humanitas à subsistentia diuini verbi, nec intellectus creatus à visione beata, secus secundo modo.

57 Obiicit, perfici est mutari; sed nisi materia sustentet vnionem, non poterit mutationem; cum non habeat per sustentationem aliquid de nouo. Ergo non perficitur. Respondeo, materiam ex vnio-

ne ad formam mutari, quatenus motus est actus in potentia siue receptiua, siue sustentatiua, & quatenus habet aliquid de nouo materia in potentia saltem receptiua. Hinc verbo diuino repugnat habere potentiam receptiuam vnionis Hypostaticæ; nam repugnat eius infinitæ perfectioni habere intrinsecè de nouo aliquid, quod antea non habebat, à quo intrinsecè afficiatur, informatur, & completatur, Alioqui supponeretur in verbo aliqua vacuitas, quæ repletur per receptionem vnionis, propterea que non esset infinitè simpliciter perfectum in omni genere. Quare si verbum reciperet vnionem, vel perficeretur per illam, vel deformeretur, quatenus haberet intrinsecè aliquam perfectionem vel imperfectionem. Lege Cardinalem Lugum d. 11. de Incarnatione sect. 6. n. 66. Insurgens, Ergo saltem forma non perficitur per materiam, si non recipiat vnionem. cum constet non sustentare, neque recipere materiam. Respondeo, formam perfici per materiam. Rationem à priori præstiti in n. proximo. Replicabis, forma non mutatur, nisi recipiat vnionem. Occuro, dicens, nomen motus vulgè significare actum, seu formam rei motæ. Cum autem materia non sit actus, seu forma formæ; idè per illam non mutatur secundum triuiale vsum vocis. Iuxta quem materia in prima productione formatum, non fuit mutata, etsi ab eis fuerit mutata perfectionem. Iuxta quem etiam vnio non mutatur per actionem productiuam sui; cum tamen perficiatur ab ea, maxime si creatiua sit, consistensque in modo. Instas, forma denominatur vnita. Ergo mutatur, Respondeo, denominari vnitam non vt subiectum vnionis, sed denominationis, ideoque non mutari, quemadmodum verbum non mutatur etsi ab vnione denominetur vnitum. Contra perfectionem formæ per materiam obiicit potest difficilis locus Sancti Thomæ. 1. p. q. 7. art. 1. in corpore, vbi inquit. *Materia autem perficitur per formam, per quam finitur; & ideo infinitum, secundum quod attribuitur materia, habet rationem imperfecti: est enim quasi materia non habens formam. Forma autem non perficitur per materiam, sed magis per eam eius amplitudo contrahitur. Vnde infinitum, secundum quod se tenet ex parte formæ, non determinate per materiam, habet rationem perfecti.* Sed pro penetranda mente Angelici Doctoris consulantur inter alios P. Valentia tomo & disp. 1. q. 7. puncto 1. v. ad primum respondeo. P. Iosephus Angulitinus ad eum S. Thomæ articulum.

Præmitto tertio, vt vnus perficiatur ab alio, opus non est, vnus se habere vt subiectum receptionis respectu alterius. Stabiliò primò, ex humanitate, quæ perficitur à verbo, quin illud recipiat. Secundo, ex gradibus intensiõis, qui se mutuo perficiunt, & neuter alium recipit, non enim comparantur, vt potentia, & actus, sed vt incompleta partes vnibiles in ordine ad qualiter perfectam constituendam. Tertio, ex partibus continui, quæ se etiam perficiunt, quin vna aliam recipiat. Sed quia potest dici, vnionem recipi saltem in extremo, quod perficitur. Ideo stabiliò quartò, ex modo creationis perficiente intrinsecè rem, quam producit, quin in ea recipiatur. Et cum vnio modi illius non distinguatur ab eo, neque quo ad vnionem admittit receptionis subiectum. Quintò, si possibile sit compositum constans duplici parte essentiali, quarum neutra sit materia, nec forma, de quo non nihil in n. 73. Exercit. 4. mutuo se perficerent partes illæ se ipsas, si inseparabiles sint, vel simplici vnione copulatae, si sint separabiles, quin vna reciperetur in alia, &

& quin vnio, si inter veniat distincta, respiceret vtramque vt subiectum, aut vniam vt subiectum, & aliam vt terminum purè intrinsecum, sed vtramque vt terminos purè intrinsecos. Sextò, materia perficit formam intrinsecè; quin hæc illam recipiat: nec eius vnionem iuxta Hurtadum. Pariter si partes continui vniantur per duas, vniones se perficiunt reciproce, & tamen vna pars non recipitur in alia, neque vnio vnus partis in alia parte. Septimò, vnio Hypostatica perficitur per verbum non receptum in ipsa. Et quidem verbum non recipi in vnione Hypostatica, tam manifestum est, vt probatione non egeat. Vnionem verò Hypostaticam perfici per verbum, probatur, tum quia completur per illud, compleri autem vnus ab alio est idem vnus ac perficitur: tum quia vnio Hypostatica indiget essentialiter verbo, appetitque innatè, ordinaturque ad ipsum, vt ad finem sibi omnino necessarium, & intimum. Quæ omnia clarissime ostendunt vnionem Hypostaticam perfici intrinsecè per verbum, cuius possessione non fraudatur, sed potius intimè fruatur; cum aliunde vnio non firratione suæ entitatis perfecta infinitè. Id addidi, ne aliquis recurret ad essentiam diuinam, quæ per relationes non perficitur extensiuè. Nam permisso hanc sententiã veram esse, apparet latum discrimen inter essentiam diuinam comparatam cum relationibus personalibus, & inter vnionem Hypostaticam comparatam cum verbo; essentia namque diuina vt distincta virtualiter intrinsecè à relationibus personalibus, est infinitè perfecta, non sic vnio, vt distincta realiter à verbo. Quare ab hoc perficitur intrinsecè non solum extensiuè, sed etiam intensiuè, quo saltem pacto essentia diuina vt potè infinitè perfecta ex suo conceptu, non perficitur à relationibus personalibus.

59 Præmitto quartò, vt vnus perficiatur ab alio, opus non est, se habere vel tanquam subiectum adhesionis respectu illius. Stabiliò primò, quia quicquid sit, an relationes personales perficiant essentiam diuinam extensiuè, tamen hæc illas sic perficit, quin ipsi adhæreat, vt est vtrumque in confesso apud omnes Theologos. Secundo, in composito illo constante ex duplici parte essentialiter connexa, quarum neutra sit materia, nec forma, non adhærebit vna pars alteri, etsi ad inuicem perficiantur. Si enim vna adhæret alteri, vna se haberet vt forma, & alia vt materia, sicuti modus creationis adhærens termino habet se, vt forma illius, vt notat Cardinalis Lugus d. 11. de Incarnatione sect. 7. n. 74. quatenus præbet fundamentum, vt concipiatur adueniens, & adiacens termino indifferenti ad illum; vel ad alium, licet non supponat terminum pro priori, neque ab eo dependeat à priori. Tertio, si vnio inier materiam & formam rationalem creetur, non adhærebit forma rationalis materiae, cum ab hac non dependeat à posteriori, neque vnio adhærebit materiae; cum vnio non sit accidens. Et tamen in hoc casu perficietur materia à forma rationali, siquidem ab hac animabitur, animari autem est ingeneri perfici.

60 Inquies, in casu creatæ vnionis inter materiam, & formam rationalem non fore, cur potius illa sit subiectum, quam hæc. Nam si confugiamus ad subiectum denominationis, eo quod perficiatur; rationalis etiam forma perficitur; proindeque æquè erit subiectum denominationis; præter quam quod non omne subiectum denominationis debet esse perfectibile. At specialiori modo debet se ha-

bere materia, vt subiectum: quem modum si designemus inuehemus in scholas nouum genus subiecti, cum in illo casu materia non sit subiectum sustentationis, inhesionis, receptionis, nec adhesionis. Esse autem denominationis, non sufficit. Respondemus, materiam fore subiectum præ forma, si in illa præ hac recipiatur vnio, eo enim ipso erit subiectum receptionis, tum formæ, tum vnionis. Si verò vnio æquè recipiatur in vtraque, sit que impotens educi, difficulter se expediat ab hoc argumento Arriaga, & alij. In nostris principiis materia præ forma erit adhuc subiectum receptionis, quatenus illa per se stat, quin præbeat fundamentum, vt modo adiacentis alteri concipiatur: hæc verò licet per se stet, & æquè, ac materia recipiat vnionem, tamen præbet fundamentum, vt concipiatur modo adiacentis materiae, seu modo indigentis ea vt recipiente. Premis adhuc, forma recipitur, & adhæret vt quod per vnionem in materia. Ergo saltem ipsa vnio debet recipi, & adhære vt quod. Ergo non potest forma vniri materiae, quin hæc vt minus recipiat vnionem, aut quin vnio ei adhæreat, Quare ipsi etiam, qui tenent, vnionem recipi in forma, tenentur dicere, vnionem adhærere saltem materiae. Respondemus, negando, formam debere recipi, aut adhærere vt quod materiae, sed satis esse, vt retineat conceptum formæ, præferre fundamentum, vt concipiatur instar receptæ in materia, aut instar adhaerentis ei. Quod fundamentum, quia non præbet substantia verbi diuini cognoscenti eius infinitam perfectionem, & complementum, ideo non est forma humanitatis, cui vnitur; neque hæc est subiectum receptiuum, aut adhaesiuum illius. Supponimus, substantiam verbi Diuini non indigere reapse, & in se receptione, aut adhesionem ad humanitatem pro sui perfectione, & complemento.

61 Si petas à nobis rationem, cur Verbum non perficiatur per vnionem intrinsecam ad humanitatem potestque difficulter à nobis præstandam; cum dixerimus posse vnus perfici ab alio sibi vnico intrinsecè, quin vlla ratione sit subiectum sustentationis, receptiuum, aut adhaesiuum perfectionis. Quapropter videmur præcidisse nobis filum, quo Theologi communiter labyrintho hoc se liberant. Præstò sumus reddendo. Afferimus itaque, ideo verbum non perfici per vnionem, neque è contra deteriorari, quia est simpliciter infinitè perfectum in omni genere, exindeque incapax creatæ omnis perfectionis & imperfectionis. Sed rogabis, cur verbum vt distinctum virtualiter, intrinsecè à natura diuina non perficiatur intrinsecè saltem extensiuè per vnionem, quemadmodum sic perficitur per ipsam naturam diuinam & vice versa hæc per illud. Respondemus, ea de causa, sic non perfici verbum per vnionem, quia cum sit infinitè perfectum intensiuè, incapax est perfici intrinsecè nisi per aliud infinitum intensiuè, identificatumque realiter secum, proindeque est incapax perfici eo modo per vnionem, quæ quid finitum est, distinctumque realiter ab ipso. Cardinalis Lugus d. 11. de Incarnatione sect. 7. ait, ideo verbum non perfici per vnionem, quia est ens completum. Non acquiesco, tum quia partes continui sunt entia completa; & tamen perficiuntur per vnionem, per quam vna pars non est intrinsecè in alia, vt in subiecto. Ergo ex eo præcisè, quod verbum est ens completum, non rectè deducitur,

non perfici per vnionem, etsi rectè dicatur, vnionem, & humanitatem non esse intrinsecè in verbo vt in subiecto. Tum quia licet ens completum non posset perfici per vnionem ad aliud, cur non poterit deteriorari? Dicat ergo Eminentiſſimus Cardinalis, cur verbum non deterioratur physicè per vnionem; vti intellectus creatus per actum erroneum, & voluntas per peccaminolum, præsertim si huic sit essentialis malitia, seu cur verbum per vnionem non afficitur malè, & disconuenienter? Nam entri completo non repugnat affici malè, & disconuenienter. Tum quia duæ naturæ in se completæ possunt vniri physicè, etsi non constituerent vnum per se; & tunc mutuo se perficerent, haud secus ac se perficiunt duæ partes integrantes. Potest etiam natura in se completa substantialiter, vti est Angelica, vniri physicè cum aliquo accidenti, & ab eo perfici: Cur ergo similiter non poterit Deus perfici per aliquod accidens creatum sibi vnium: maximè in eorum sententia, qui iudicent accidens terminari posse à verbo diuino immedia? Tum quia si Deus ob rationem præcisè entis completi substantialiter nequit per vnionem cum humanitate perfici, erit æquè imperfectibilis per vnionem cum eadem Angelus completus substantialiter in esse naturæ, & substantis. Id autem videtur, siquidem Deo debeat competere posteriori iure, & meritò, ne per vnionem cum humanitate queat perfici. Tum denique, quia alioqui etsi verbum causeret materialiter vnionem, eamque reciperet, non ideo perficeretur, aut depraueretur per eam. Si respondeat, non posse causare materialiter, neque recipere vnionem. Ita quidem est. Sed huius rationem exigo; quæ non est, quia verbum est ens completum in se. Etenim non repugnat, ens completum causare materialiter, ac recipere. Ideo ergo non perficitur, nec deterioratur verbum per vnionem quia est simpliciter in finitè perfectum in omni genere: & ob hanc eandem rationem non potest absolute causare materialiter, recipereque vnionem, vt dicebam in n. 57. si causalitas materialiter, & receptio arguat, vt reuera arguit, perfectibilitatem in causante, & recipiente.

62

Modernus quidam Theologus accedens partim ad discursum Cardinalis de Lugo inquit, ideo verbum non perfici per vnionem, quia non est de intrinsecò eius complemento esse vnitum, ad naturam reliatidistinctam. Rogatus verò, an si Deus per impossibile denominaretur cognoscens aut volens per cognitionem, aut volitionem creatam, sibi vnitè, perficeretur per eam? Respondet, perficiendum vtiq; quia est de intrinsecò Dei complemento esse cognoscens, & volentem; quapropter haberet in eo casu aliunde complementum, quod esse postulat sibi identificatum. Fateor, & ego tunc perficiendum, vel deturpandum, quia non posset intelligere, aut velle per cognitionem, aut volitionem distinctam realiter à se nisi eam causeret materialiter, aut saltè reciperet: cognitio namque, aut volitio, nisi sit ab intrinsecò per identitatem, debet esse ab intrinsecò per actionem physicam immanentem, aut saltem per receptionem. Hæc ratio efficax est, etiã si fingeretur, Deum ab æterno cognoscere, aut velle per cognitionem, aut volitionem creatam; si vero fingeretur contingere vnum aut alterum in tempore, manifestissimum foret ipsi etiam bardis, crassoque sub ære naris, Deum mutandum, & meliorandum, vel deteriorandum, siquidem haberet se intrinsecè bene, vel malè aliter, ac antea. Videatur S. Thomas 1. p. q. 14. art. 15. q. 19. art. 7. quibus in locis probat,

Deum non posse incipere cognoscere & velle per intellectionem, & amorem etiam increatum, quia alioqui mutaretur, neque item posse desinere ob idem inconueniens. Disparitas tamen à Modesto allata despicit mihi, quia licet sit de complemento Dei esse cognoscens; sed non per cognitionem creatam realiter distinctam ab eius intellectu. Sic licet sit de complemento deitatis habere substantias relatiuas increatas, non tamen esse vnitam creatis personalitatibus. Ergo ex ea disparitate non euincitur, Deum perficiendum per cognitionem creatam. Addo contra Lugum, & modernum asseclam, esse quidem certissimum, verbum non perfici per vnionem, & existere in se completum per naturam diuinam, sed tamen prout terminat naturam humanam contendi posse, an sit completum terminat namque secundum substantiam, quæ vt sic est incompleta. Ita loquitur Arriaga d. 3. Physicorum sect. 1. n. 6. & Meratius d. 13. de Incarnat. sect. 3. scribit; verbum, quia ex se non est homo, quasi compleri in ratione hominis per humanitatem sibi vnitam. Martinonius etiam tom. 4. d. 1. sect. 4. n. 32. non refugit dicere, verbum non esse completum in aliquo genere entis per se, nimirum in esse hominis, aut humanitatis, neq; supponi in isto genere completum, & integrum, sed potius esse in potentia ad complementum, id est ad hoc, vt inesse hominis integretur, & compleatur per aliquid aliud, nempe per humanitatem. Videturq; id dicendum, nam alioqui ex verbo, & humanitate non componeretur vnum ens per se, vt enim hoc nequit componi ex duobus entibus completis, sic neque ex vno completo, & altero incompleto, aliter namque posset resultare ens vnum per se ex Angelo, & animo rationali vnitis, nec non ex materia prima, atque ex eodemmet Angelo, illa quidem vt subiecto, & hoc vt actu informant: quod vtrumque abhorrens est, & secundum redarguitur fortiter à Doctore subtili q. 9. quodlibetica, Præuidit rationem hanc dubitandi Franciscus Amicus tomo de Incarnatione d. 1. sect. 4. n. 129. nec plenè soluit. Sed siue verbum dicendum sit in aliquo sensu incompleto, siue non, vtiget semper difficultas, cur si potest vniri humanitati, quæ est perfectio, nequeat per eam perfici? Cui difficultati pro præsentis instituto sat laboris impendimus, remissis aliis in tractatum de Incarnatione.

63

Ex quatuor præmissis inferitur primò, difficultatem termini purè intrinseci morari, quem non debere, ne in sola materia, aut sola forma subiectet vnionem. Secundò, perfectionem, quam materia, & forma participant mutuo ex vnione, non esse sufficiens fundamentum ad asserendum sustentari ab eis vnionem, imò neque recipi. Tertiò, Petrum Hurradum immeritò designasse vnus subiectum vnionis materiam, alterius formam; eo quòd hoc non perficeretur per illam, nisi reciperet vnionem, nec è conuerso. Quartò, posse optimè perfici adiuuicem materiam, & formam, quin vnio adhæreat vtriq; imò neque vni earum.

Nostra sententia.

It pro ea primum assertum, vnio recipitur in materia, & forma. Probat, vnio est forma modalis intrinseca materiæ, & formæ. Ergo recipitur in materia, & forma. Consequentia ostenditur, forma intrinseca modalis, debet recipi in entitatibus absolutis, quarum est informatio actualis; aliàs non esset ratio cur formæ absolutæ, siue

64

sue substantiales, siue accidentales debeant habere subiecta receptionis. Ergo, si proberetur, vnionem esse formam intrinsecam materiæ, & formæ, fiet exinde debere in vtraque recipi. Probat, itaque antecedens, vnio est entitas exigens in intimis esse materiæ, & formæ, aliunde materia, & forma sunt entitates incompletæ respectu vnionis, per quam perficiuntur. Ergo vnio ipsarum forma intrinseca. Prima antecedentis pars est manifesta; Secunda constat ex præmissis secundo. Consequentia claret ex definitione formæ intrinsecæ, videlicet, *quæ ex se apta est, & ordinata ad vnionem intimam cum altero complebili præsio.* Hinc animus rationalis est forma intrinseca corporis, quia ex natura sua ordinatur ad intimam vnionem cum corpore complebili per ipsum. E regione verò verbum diuinum non est intrinseca forma humanitatis, quia non ordinatur ad vnionem cum ea. Neque vnio est forma verbi, quia etsi ordinatur ad illud, non tamè vt ad quid complebile, & perfectibile per ipsam. Dices, formam intrinsecam esse contentam subiecto adhæſionis, proindeq; vnionem recipiendam fore in materia, adhæſuram formæ. Contra primò, quia subiectum adhæſionis multorum impetus in se habet, nec de antiquitate gloriatur; quippè à nuperis inuentum est, vt accidentalem modum creationis alicui basi superimponant. Vnde qui modum productionum substantiæ censent esse substantialem, non curant de subiecto adhæſionis respectu modi creatiui substantia. Et cum vnio materiæ & formæ sit modus substantialis, attribuendū est ipsi multò minus subiectū adhæſionis. Secundò, quia liberum tibi posthac erit, & materiæ denegare munus subiecti receptiui vnionis. Tertiò, quia subiectum adhæſionis afficitur etiam intrinsecè à forma adherente ei, solumque differt à subiecto receptionis, quatenus hoc procedit pro priori, formam vt causam, vel conditio ad eam. Illud autem subsequitur pro posteriori cum dependentia essentiali formæ ab ipso. Ad intentum autem præsens sufficit mihi, obtinuisse, formam affici intrinsecè ab vnione, & respectu huius illam non esse terminum purè intrinsecum.

65

Secundum assertum esto; vnio sustentatur à materia, & forma. Probat, vnio materiæ, & formæ dependet ab vtralibet, vt à subiecto intrinsecè affecto per illam. Ergo vt à subiecto sustentante. Antecedens liquet ex primo asserto. Consequentia ex sect. 5. exercitationis præcedentis. Etenim formam aliquam sustentari, educique, nihil aliud est ex natura rei, quam fieri dependentem à subiecto intrinsecè affecto; quo sine nequit naturaliter conseruari. Sed vnio inter materiam, & formam sit dependentem ab vtraque vt subiecto intrinsecè affecto, ita vt neque diuinitus queat sine illis conseruari. Ergo sustentatur à materia, & forma, educiturque ex potentia vtriusque, saltem cum producit secundum naturæ leges. Non tibi proderit si dicas, vt forma aliqua educatur ex potentia subiecti; opus esse dependentiā ab illo pro priori; vnionem autem licet dependeat pro priori à materia, non tamen à forma, quin ab hac depèdere vt à subiecto pro posteriori subsequuto. Non, inquam, proderit p. imò, quia non est, cur potius dependeat vnio à forma, vt pro posteriori subsecuta, quam à materia; proindeque dicas, neque ab hac sustentari. Secundò, cum vnio distinguatur ab actione educitiua formæ materialis, & à creatiua formæ rationalis; non est, cur vtraque hæc forma subsequatur pro posteriori vt subiectum, cui ad-

hæreat vnio. Creationis autem modus accidentalis, ideo secundum ipsius patronos adhæret rei creatæ vt subiecto subsequuto pro posteriori, quia est actio productiua illius. Et id mihi est difficile: subiectum enim, qua tale est, debet præcedere aliquatenus formam in ipso existentem, estò eam non causet. Vnde si modus creatiui vnatur intrinsecè cum re creatæ vt subiecto, vt clarè profiteretur Arriaga d. 9. Physicorum n. 58. cum tamen obscure insinuaſset d. 2. n. 25. neque absolute, neque ex principiis huius authoris percipio: quippe subiectum vt tale debet præcedere formam sibi intrinsecam, statuente eodem Arriaga, tum d. illa 2. n. 23. tum d. 4. n. 104. statuente, inquam, generaliter, quamuis postea in num. 25. disp. illius 2. exceptionem tentet, quoad subiectum adhæſionis ob sollicitudinem, quam sæpe habet de creationis modo accidentali.

66

Hinc gradum facio ad non sperendam asserti confirmationem. Non solum materia, sed etiam forma præcedit aliquatenus, quin & pro priori vnionem, qua copulantur. Ergo nihil deest formæ, vt sit subiectum sustentatiuum vnionis, siue ipsa vt subiecto non valentis conseruari. Antecedens probatur primò, cum homo nutritur, forma rationalis præcedit pro naturæ signo priori vnionem ad nouas partes materiæ vt causa efficiens illius; sic enim *neceſſe est, vt causa efficiens ea, quæ sunt antecedat, docente Athenagora in legatione pro Christianis.* Ergo præcedit etiam simul cum subiecto sustentatiuo. Quod quidem est euidens, si cum communi sententia admittatur causalitas materialis, eaque indistincta ab effectiua; nam formæ rationalis prioritas ad causalitatem effectiuam vnionis, vel ad ipsam vnionem vt effectiorem sui, non potest non esse prioritas ad causalitatem materialem vnionis, vel ad ipsam vnionem vt causalitatem materialem sui. Iam verò si rationalis forma simul cum subiecto sustentatiuo prior est naturæ, quam vnio, quidni etiam & ipsa subiectum sit sustentatiuum? Quicquid de hoc sit, forma rationalis præcedit vnionem ad nouas partes materiæ vt entitas perfectibilis per vnionem. Ergo præcedit vt subiectum, & non præcisè vt causa efficiens; quæ etsi admittatur debere esse actionis subiectum (loquor de efficiente creatæ) tamen vt præcisè efficiens, non debet admitti, esse subiectum vnionis. Deinde forma rationalis præcedit vt subiectum vnionis non valentis conseruari siue ipsa. Ergo præcedit vt subiectum sustentatiuum. Elucidari potest id exemplo omnium aliorum subiectorum, quæ siue modos, siue res absolute censentur effectiue producere, & sustentare simul. Idem antecedens probatur secundò, si sola materia præcederet pro priori vnionem, hæc intelligeretur pro aliquo signo, ad quod non præintelligeretur forma. Ast repugnat, vnionem inter extrema distincta, ac mutuo separabilia intelligi pro aliquo signo, ad quod non præintelligantur ipsa extrema vti enim vbicatio distincta à corpore, & loco est nexus ipsorum coexistentium secundum spatium, ita vnio est nexus extremorum coexistentium in vno per se. Ergo sicut nequit vbicatio intelligi pro vilo signo, ad quod non præintelligantur corpus, & locus: ita, &c.

67

Præter obiecta supra contra nostram sententiam adiciet aliquis id, quod nos ipsi non improbauius in n. 21. Videlicet vnionem continuatiuam posse esse talis conditionis, vt existens in spatio medio

inter

inter partes vnitas, respiciat has vt terminos purè intrinsecos: Adiciet etiam id, quod indicauimus in n. 58. nimirum compositum substantiale constans duplici parte, quarum neutra sit materia, nec forma, posse habere vnionem, respectu cuius duplex illa pars sit purè terminus intrinsecus. Respondetur, vnionem illam continuatiuam non fore formam intrinsecam partium vnitarum ob impenetrabilitatem cum ipsis seu quia intima ipsis esse non possit. Vnde argumentum pro vnione informatiua compositum integras suas retinet vires, vt de ea specialiter probetur recipi debere in materia, & forma. Quoad vnionem aliam memorati compositi substantialis, dicendum est militare peculiarem rationem, ne in vlla parte cõpositi recipiatur; quia scilicet neutra pars est materia, aut forma: quare sicut vna non præsupponitur ad alteram partem; ita neutra præsupponitur ad vnionem; proindeque neutra erit huius subiectum receptiuum, nec sustentatiuum. Quæ ratio, si non placeat, non reculabo admittere receptionem & sustentationem huius vnionis in vtraque parte; nec ideo inutile euadet argumentum deductum ex præfato composito: satis namque est ad intentum n. 58. quòd duæ partes se mutuò perficiant, quin vna recipiatur in alia.

SECTIO IV.

An vnio Empyreæ distincta sit ab actione generatiua, seu eductiua formæ?

68 **D**istinctam esse sentio cum Petro Hurtado d. 5. Physicorum sect. 2. & 3. Gaspare Hurtado d. 2. de Incarnatione difficultate 8. & d. 4. difficultate 6. Arriaga d. 4. Physicorum sect. 3. Helmelman in disputatis ad 1. p. tit. & d. 11. c. 2. n. 6. Quiedo controu. 4. Physicorum puncto 1. §. 3. n. 15. Francisco Alphonso d. 5. Physicorum, sect. 2. à n. 24. & d. 13. sect. 8. Bartholomæo Amico tract. 6. Physicorum, q. 4. dub. 2. tract. 10. q. 4. dub. 2. art. 3. dub. etiam 2. tract. 11. q. 10. dub. 2. art. 3. Ioanne Gonzalio Martinio lib. 1. Physicorum pag. 91. qui alios citant. Addo Martinonum tom. 4. d. 5. sect. 1. n. 8. & 9. asserentem ad actionem eductiuam formæ esse diuersam, & naturâ priorem eiusdem vnione cum materia, Durandum in 2. dist. 1. q. 4. n. 39. vbi ait: *omnem formam à quocumque productam prius ordine nature esse aliquid in se, quam vniam materiam, quamuis simul sint secundum tempus.* Addo etiam Niphum apud Alphonsum.

Exarantur complurium argumenta pro distinctione.

69 **F**amiliaria hæc sunt. Primum, vnio materiæ, & formæ debet esse substantialis. Sed si distincta sit ab actione generatiua, erit accidentalis, cum omnis actio sit accidens. Responderi potest, actionem pertinentem ad essentiam compositi substantialis esse substantialem, eo quòd constituat intrinsecè compositum substantiale, intendaturque propter illud: ralemque esse actionem generatiuam formæ substantialis ex materia, vtpotè constitutiua intrinsecè substantialis cõpositi, quæ est vnio materiæ, & formæ. Vnde etiam alie mæ actiones sint accidentia, secus hæc. Neque apud omnes con-

stat, actiones productiuas substantiarum quarumcumque esse accidentia. Imò si vnio formæ substantialis cum materia debet esse substantialis, non sine negotio explicabitur, cur eductio ex eadem non debeat etiam esse substantia, Aduerte, enetic esse hoc argumentum pro distinctione vnionis ab actione eductiua formæ accidentalis.

70 **S**ecundum, vnio est complementum materiæ, & formæ, seu est id, quo vna alteram complet recipere. Ergo debet vtramque supponere in suo esse productam; haud secus ac substantia, quia est complementum substantiæ, supponit ipsam productam. Et complementum quidem videtur debere subsequi rem, quam complet. Dicitur potest, necesse non esse, vt complementum supponat in aliqua prioritate rem, quam cõplet, sed sufficere, si producendo compleat, & complendo producat. Sic respondet Bernal. d. 12. de Incarnat. sect. 2. §. 3. n. 33. censens, productionem substantialem Angeli esse substantiam termini producti. Non sunt abs re exempla materiæ, & modi creatiui; illa vt distincta ab vnione complet formam; quin productam supponat, hic etiam est complementum rei pro posteriori subsequente. Sed & de omni actione contendit Tellez p. 2. Philosophiæ d. 63. sect. 4. n. 10. esse complementum termini caulati.

71 **T**ertium, si actio eductiua identificetur vnioni, fore, vt non possit Deus eundem effectum se solo conseruare, quem simul cum causis creatis produxit. Nam cum vnio sit de essentia ignis, diuersus hic esset, si à solo Deo conseruaretur; quippe actio eductiua deberet esse diuersa. Responderi potest primò, satis esse, si Deus valeat conseruare eundem numero effectum, quoad eius principaliora constitutiua, qualia sunt in composito substantiali materia, & forma. Quòd si Deus se solo non potest conseruare entitates modales pèdentes essentialiter à causis secundis, mirum non est, si nequeat se solo conseruare idem numericè compositum substantiale constitutum essentialiter ex entitate modalis vnionis, quæ, vt est actio, pendeat essentialiter à causa secunda, à qua, simulque à Deo est primò producta. Secundò, fore, vt valeret Deus se solo conseruare idem numero compositum ignis ob illicò dicenda.

72 **Q**uartum, ignis *A*, productus ab igne *B*, perferat idem numero in absentia ignis *B*, cum tamen non perferat eadem numero actio, si Deus se solo illum conseruet. Ergo actio eductiua formæ igneæ distinguitur ab vnione ipsius ad materiam: alioqui variata actione, varietur vnio; proindeque compositum ignis: quin & hoc esset specie diuersum à composito producto ab igne *B*, cum actio eductiua orta à Deo sit specie diuersa. Ex quo fieret, Christum Dominum natum diuersum fuisse specificè à se ipso vt concepto ex Virgine Matre. Responderi potest primò, vnionem hanc numero non pertinere ad essentiam huius numero compositi, neque hanc vnionem in specie ad essentiam huius cõpositi in specie. Sic sentit S. Thom. in 4. dist. 44. art. 1. q. 2. ad 2. & 3. p. q. 79. art. 2. ad 2. rursus quæ in compendio Theologiæ seu opusculo 2 cap. 1 §. 4. quem referunt, & sequuntur Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. d. 14. sect. 12. n. 86. Suarez tom. 2. in 3. p. d. 44. sect. & dub. 2. ac in Metaphysica d. 5. sect. 6. n. 16. vbi tamen ad perfectam vnionem huius numero compositi exigit hanc numero vnionem; addens, non esse vnionem ita necessariam ac materiam, & formam: in quo suffragatur ei Auerfa q. 11. Dialectica sect. 5. §. *Dico secundo.*

Nec

Nec oblitus est sui P. Suarez in ea d. 44. vt obiicit Ægidius Lusitanus tomo 3. de beatitudine lib. 2. quæst. 5. art. 2. §. 1. num. 2. quia in anteriori d. 38. sect. 2. v. *Hinc sequitur*, dixerat, vnionem corporis, & animæ esse de essentia humanitatis. Non, inquam, oblitus est sui, quin potius memoriæ, ac doctrinæ constantiæ seruat & Ægidius Lusitanus non penetravit altum Suariz sensum. Franciscus Alphonus, et d. 6. Physicorum sect. 3. n. 25. ferebat, se credere, hanc numero vnionem requiri determinatè ad hoc indiuiduum compositum, tamen paulò antea scripserat, incertum sibi esse; adducitque similitudinem ex supposito, quod non requirit hanc naturam determinatam, sed hanc, vel illam vagè, cum tamen constitutur ex natura substantiali & substantia. Facet apertissimè & indubitanter Murcia lib. 1. Physicorum d. 7. quæst. 1. vtens similitudine ex continuo, cui tam essentialis est contriuariua vnio, ac compositio: si verò Deus ab vna demar punctum, quo duæ medietates vniantur, & aliud substituat, eadem numero vna maneret. Nihil in resolutione Theologorum tract. 7. p. 1. portione 4. quæst. 1. ad 4. faretur, redire posse idem compositum, non redeunte eadem vnione parti; licet postea dicat, verius esse, quod in resurrectione generali hominum redeat eadem vnio cum sit necessariò requisita ad entitatem totalem. Ergo, quamuis sentiam, hanc numero materiam, & formam pertinere ad essentiam huius indiuidui compositi, quia de facto *Petrus*, seu *hic homo* ex communi Philosophorum acceptione significat explicite hanc numero materiam, & formam; aliter iudicio de vnione, eo quòd *Petrus*, seu *hic homo* non significet explicite hanc numero vnionem; si attendatur Philosophorum consensum. Discordia occasio fuit, materiam, & formam constituere compositum vt partes illius, non sic vnionem. Quam etiam ob causam, materia, & forma recensentur communiter inter naturas, non sic vnio substantialis, vt nec substantia. Si tamen res metaphysicè tantum consideretur, puto, dummodò forma hæc determinatè requiratur, posse ad hoc numero compositum exigi vagè hanc, vel illam materiam, & è conuerso. Delibata opinio fustior declaratio exorbitat à præfati instituto. Sed non omittam, ad hoc numero corpus requiri vagè formam cadauericam, vel valem penes grauissimos Theologos, præcipue Vasquium tom. 3. in 3. p. d. 186. cap. 3. & iuxta non paucos Philosophos, ad indiuiduam cathedram opus esse hac, vel illa vbiacatione, ad hunc numero locum realem extrinsecum hac, vel illa superficie, tandem ad hoc numero tempus reale extrinsecum, seu ad hunc numero diem hoc, vel illo motu. In diuinis *hic numero* Deus constituitur vagè vna ex tribus personalitatibus. Non ergo mirum sit, si *Petrus*, seu *hunc numero hominem* dicamus constitui ex hac, vel illa vnione; & hoc numero compositum igneum ex vna, vel alia vnione; adhucque idem numericè perferere, etsi vni vnioni succedat alia quæ distincta etiam esset specificè. Et quidem si substantia specificè diuersa non reddit hominem diuersum specificè, vt patet in Christo Domino, cuius substantia est specificè diuersa à nostra, quin tamen sit homo diuersus specificè à nobis, ita neque vnio specificè diuersa faciet, vt compositum sit diuersum specificè; non enim magis videtur requiri ad vnionem naturæ compositæ vnitas vnionis, quam ad vnionem naturæ substantentis vnitas substantiæ. Potest etiam ex substantiæ diuinæ ad naturam

humanam vnione distincta specificè ab vnione meæ substantiæ desumi simile argumentum. Hinc multi, etsi concedant, distingui specificè vnionem meam animæ rationalis ad corpus ab vnione animæ Petri; quia magis distinguitur illa vnio ab hac, quam ab alia possibili inter meam animam, & corpus; quæ maior distinctio videtur esse specifica, & non merè numerica: nihilominus non inde se in eas angustias abripi dolent, vt nolentes cogantur admittere distinctionem specificam meam à Petro.

73 **R**esponderi potest secundò deglutendo variationes illas. Sic Bernal. dict. 12. de Incarnatione sect. 1. §. 2. n. 19. vbi conatur, duplo maiorem variationem sequi in aduersariorum sententia, cum debeant, quando conseruetur ignis *A* solùm à Deo, aduenire duæ nouæ eductiones, alia vnionis, alia formæ. Ceterum aduersarij non impugnant mutationem vtrumque subiecti, sed compositi. Quare non bene Bernal. retorquet argumentum in illos. Quod additur de diuersitate specifica Christi vt nati à se ipso vt concepto ex Virgine Matre, soluitur facillè, si Virgo Mater non concurreret actiue in generationem humanam Christi, tunc enim eductio vnionis animæ Christi cum corpore perseveraret eadem in conceptione, ac in natiuitate; siquidem eius vnica, & adæquata causa efficiens fuisset solus Deus. Nemo autem non scit, quàm probabile sit, matres non cõcurrere actiue in generatione prolis. Deinde non videtur absurdum, si Christus vt natus fuerit specie, non quidem moralis, sed physica, vel saltem logica diuersus à se ipso vt concepto, non secus ac vt iuuenis fuit sic diuersus ob variationem materiæ, & vnionis à se ipso vt puero. Dixi *specie non quidem moralis*, nam specie hac idem conceptus, & natus, puer, & iuuenis habendus est, licet realiter varietur vnio, imò & materia, ex qua principaliter constituitur natura humana. Addidi, *sed physica, vel saltem logica*, quoniam variatio vnionis si ostendit diuersitatem in vna ex his speciebus, fortè non nisi in loca, quatenus vna vnio ab altera distinguitur plus quam numero penes considerationem logicam, non autem penes philosophicam.

74 **Q**uintum, generatio hominis distinguitur ab vnione. Ergo & generatio aliorum compositorum purè materialium. Antecedens probatur, generatio hominis non respicit animum rationalem vt terminum. Ergo vnionem, cum non possit carere termino, & alius nequeat assignari. Ergo generatio hominis distinguitur ab vnione: alioqui ipsa generatio esset terminus sui ipsius. Quòd si in homine generatio distinguitur ab vnione, quid ni in aliis compositis, in quibus generatio non remanatur ad formam tantum, sed ad formam vt vniam? Dicitur valet, verum quidem esse generationem compositi humani distingui ab vnione; non verò aliorum compositorum, cum in illis forma materialis sit aptus terminus generationis, secus in homine forma spiritalis rationalis. Iuxta hanc solutionem Christus Dominus vt natus non erit diuersus specificè à se ipso, vt concepto ex Virgine Matre, vt opponebatur in quarto argumento; nam perseverare poterit eadem vnio in Christo nato etiam si specificè varietur actio generatiua vnionis. Secundò dici valet, in hominem vnionem materiæ ad formam producere se vt quòd, quin egeat alio termino, cum sit determinata per se ipsam vt oriatur ab hoc agente. Quare vel non erit, quatenus actio,

actio, relatio transcendentalis ad terminum productam, vel erit ad terminum indistinctum à se, & distinctum à fundamento; quod ad relationem transcendentalem satis esse aiunt plures, & nos insinuauimus in n. 2. 2.

75

Sextum, vnio debet vniri extremo vtrique vnito. At eductiua actio formæ materialis vnitur huic soli. Ergo distinguitur ab vnione. Respondetur, cum negando maiorem, tñm minorem, adhuc concessa maiori. Etenim ectio eductiua vnitur passò vt subiecto, sine præterea vnitur formæ eductæ vt termino, siue non. Septimum, in nutritione formæ viuentium materialium producunt vnionem sui cum materia de nouo acquisita; sed non producunt se ipsas. Ergo vnio, quam producunt, non est eductio ipsarum: quare vnio talium formarum distinguitur ab earum eductione. Negabitur Minor, si formæ materialium viuentium sint diuisibiles, in qua sententia apud me verissima partes vnitæ ad materiam comparatam per nutritionem producuntur ab aliis partibus præexistentibus. Si verò sint indiuisibiles illæ formæ, discuti potest, vt in mutatione hominis, quatenus ob specialem rationem admittatur actionem nutritiuam animalis tam rationalis, quam irrationalis distinctam esse ab vnione formarum ad nouas partes materiæ, vel quatenus dicatur, eam actionem indistinctam esse ab vnione, & carere termino distincto, quem producat.

76

Octauum productio eductiua vnionis distinguitur ab vnione. Ergo à fortiori productio eductiua formæ materialis. Antecedens suadet, primò, quia eductio singulis instantibus variatur, cum per Cardinalem de Lugo d. 19. de Incarnatione sect. 1. n. 20. recentioresque alios omnis actio sit indistincta à duratione; vnio autem non variatur singulis instantibus; quod de Hypostatica videtur certum. Secundò, quia productio eductiua vbiacionis distinguitur ab ipsa, tum quia vbiacio non est essentialis determinatio, & formalis ratio vt subiectum producat, sed vt sit in loco; nihil ergo obstat, ne ipsa indigeat actione distincta eductiua, per quam fiat: tum quia emanat efficienter ab impulsu, quando corpus proicitur; quare cum perseveret vbiacio deficiente impulsu, sit exinde, illam non esse eductionem sui. Ergo neque vnio erit eductio sui. Tertiò, quia non est, cur actio transcendat omnes modos: si verò transcederet modum vnionis, eodem pacto transcederet reliquos. Quartò, quia non est prior ratio, vt vnio sit actio sui eductiua, quam vt sit sui vbiacio, aut sui duratio; neque item est prior ratio, vt vnio varietur pro variate suæ eductionis, quam pro variate suæ vbiacionis, aut durationis. Responderi potest negando primæ probationi, actionem identificari durationi. Quòd si cum Aureolo in 4. dist. 3. art. 4. ad 2. & Rubio lib. 2. de generatione tract. de reproductione rerum quest. 1. num. 24. quest. 3. num. 40. non censetur absurda variatio actionis in singulis instantibus, cur sic abhorretur variatio vnionis? De incorruptibilitate Hypostaticæ videndi sunt Theologi maximè Bernal d. 20. de Incarnatione sect. 1. à num. 3. Et quidem vnio Hypostatica ad vnionem animæ, & corporis, & ad materiam, vnionemque continuatiuam partium materiæ est existimanda corruptibilis. De vnione ad animam non audeo id dicere; tametsi Concilia & Patres, dum aiunt, verbum vnitum fuisse immutabiliter, interpretatione non careant, scilicet verbum vnitum fuisse

per vnionem, qua non immutaretur, vel cum decro nunquam dimittendi illam numero animam & specificam materiam, & præterquam in triduo mortis, specificam vtriusque vnionem. Sed quamuis vnio cuiusuis compositi transiens, ac successiua esset, non idcirco compositum foret diuersum numero, si doctrinæ, quæ in num. 27. est indicata, applaudatur. Secundæ probationi responderi potest, vbiacionem non esse quidem productionem subiecti, sed sui, & deficiente impulsu, produci à corpore quiescente nouam vbiacionem, si hæc sit forma modalis, vt est vnio. Ad tertiam probationem dicitur, omnem modum educibilem esse eductionem sui, & vnionem, quia nullus potest existere, quin sit eductus, & vnitus subiecto, cuius est modus. Ad quartam probationem dicitur, ideo vnionem non esse sui vbiacionem, aut durationem; quia alioqui toties variaretur vnio, quoties extrema vnita transirent ex vno spatio, aut instanti ad aliud. Si replices, inconueniens etiam esse variari toties, quoties variatur actio eductiua. Respondetur, variationem actionis eductiua non esse tam frequentem; & præterea argumenta, quibus probatur identitas vnionis cum eductione, sui conuincere diuersitatem vnionis pro diuersitate eductionis, cum tamen nulla sint argumenta, ex quibus suspicari liceat identitatem vnionis, & vbiacionis, aut durationis.

77

Nonum, eductio vnionis ex materia non est vnio; alioqui vnionis daretur vnio; quæ non est minus absurda, quam actionis actio, & vbiacionis vbiacio. Ergo à fortiori eductio formæ materialis ex materia non erit vnio. Dicitur, eductione vnionis ex materia esse ipsammet vnionem & inconueniens fore, si vnionis daretur vnio distincta, vt & actionis distincta actio, & vbiacionis distincta vbiacio; non autem si vnio materiæ & formæ sit vnio sui ipsius ad vtramque, qua est eductio sui ex materia. Sic actio est productio sui vt quo, & termini distincti vt quòd: sic vbiacio est sui vt quo præsentia in spatio, & corporis, aut spiritus vt quòd. Vergebis, si vnio sit eductio sui, non poterit creari, nec produci per vniam causam, & conseruari à solo Deo, siue per generationem, siue per creationem illud compositum, cuius vnio à Deo, & causa secunda fuisse educta, seu generata. Conceder hæc omnia, qui vnionis identitatem cum sui eductione defenfer. Vergebis iterum, si vnio formæ materialis esset productio eductiua sui respiceret, quæ est vnio, causam productiuam; sui; sed vnio vt talis debet solummodo respicere extrema, quorum est nexus. Fruuolum argumentum; nam nec tu ipse negabis, vnionem per modum termini respicere causam aliquam, à qua producat per actionem distinctam. Si respicit, vt vnio est, patere, vt idem dicat Aduersarius: si verò respicit tantum realiter, & non sub conceptu præciso, & imperfecto vnionis, dicer similiter Aduersarius, vnionem, quæ est actio eductiua sui, respicere causam productiuam, non quidem sub conceptu vnionis, sed actionis, eductiua; sicut è contra sub conceptu vnionis, sed non actionis eductiua est de essentia compositi generati. Premes rursus, vnio compositi permanentis non est essentialiter successiua. At huius esset conditionis, si identificaretur actioni eductiua sui, quia actio eductiua terminatur non solum ad essentiam vnionis; sed etiam ad existentiam, quæ

Quæ est duratio essentialiter successiua: quare fluente duratione vnionis, fluere essentialiter actio eductiua terminata ad ipsam durationem; & proinde vnio identificata cum actione eductiua. Ita ex Neotherico quodam; qui perperam tradit, existentiam vnionis esse eius durationem seorsum ab instanti coexistenti, vel ab aliqua alia entitate superaddita. Præterea successio vnionum in composito non faceret ipsum fluens, vt colligitur ex prima responsione ad quartum argumentum in n. 72. Neque apparet, vnde specialiter probetur isto argumento, actionem eductiuam vnionis distingui ab vnione; nam si præterlabente existentia permaneret vnio secundum essentiam actualem, permaneret etiam actio eductiua indistincta ab vnione. Sed & amisso, actionem eductiuam nullatenus permanuram, recidit Neothericus in idem inconueniens; vt enim actio eductiua erit fluens obdurationis, ad quam terminatur, fluxum, sic vnio etsi distincta ab actione eductiua, erit essentialiter successiua; quia terminabitur ad existentiam vnitorum extremorum præterlabentes. Ad hæc: qui compositum humanum labile & transiens adstruit ratione existentiarum corporis, & animæ, immeritò timet, ne titulo vnionis indistinctæ ab actione eductiua parem subeat conditionem.

78

Decimum, non repugnat eductio, quæ recipiatur, vel in solo agente, vel in solo patiente, vel in vtroque, & non in termino educto, sed talis eductio non esset vnio termini educti, quandoquidem non esset vnio intrinseca sui cum termino educto, sed modus illi extrinsecus: & vnio debeat intrinsecè coniungi, ac vniri extremis vnitis. Ergo nõ repugnat eductio distincta ab vnione. Confirmatur, non inuoluit contradictionem entitas modalis indifferens ad varias causas efficientes; proindeque distincta à sui eductione; quæ non esset vnio eius entitatis modalis: quippe entitas modalis debeat vniri se ipsa, & vnionis vnio sit impossibilis; vnionis distinctæ necessitas cognita à Philosophis ex indifferentia extremorum ad vnionem, & carentiam vnionis inter se; quæ indifferentia, cum non detur in entitate modalis, neque in vnione respectu rei, cuius est modus, & ad quam est vnio, sequitur, entitatem modalem debere se ipsa vniri rei, cuius est modus; impossibilemque esse vnionem vnionis. Quapropter concluditur, non repugnare, distinctionem inter entitatem modalem, & sui eductionem. Confirmatur deinde; possibilis est extremorum mutuo separabilium vnio, quæ vniri tantum ea extrema, & distinguatur à sui eductione; imò de facto existit talis vnio, vt supra concessum est de vnione inter corpus, & animam rationalem, in prima solutione ad quintum argumentum n. 74. eademque est ratio de vnione humanitatis Christi Domini ad verbum diuinum. Et hinc, quicquid sit de distinctione, vel indistinctione vnionis, tam humanæ, quam hypostaticæ à suis eductionibus, conficitur vndecimum argumentum, vnio humana, & Hypostatica non sunt productiones extremorum, quæ vniant. Ergo similiter vniones compositorum coalescentium ex materia, & forma materiali non erunt productiones formæ materialis: nihil enim causæ est, vt hæc ab illis quo ad id discriminentur. Confirmatur, rationalis, anima non respicit informationem, quæ sit productio ipsius animæ. Ergo nec aliæ formæ irrationales: æquum namque est, vt in omnibus formis similis sit potentia informatiua. Ad decimum respondebitur, tum negando Maiorem, quia repugnat eductio non recepta in partem, P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

tum negando Minorem, quia eductio, respectu cuius terminus eductus haberet se vel tanquam subiectum adhesionis, vel tanquam terminus purè intrinsecus, posset optimè esse vnio ipsius termini educti, vt liquet ex lectione superiori; etsi autem eductio reciperetur vel in solo agente, vel in solo patiente, vel in vtroque, haberet se terminus eductus vt subiectum adhesionis, vel seu terminus purè intrinsecus respectu illius. Ad primam confirmationem, repugnare entitatem modalem producibilem iam ab vna, iam ab alia causa efficiente, vt repugnat vnio iam vniri, iam alteri extremo vnibilis; & vt repugnat actio productiua iam huius, iam illius termini. Ad secundam, probabiliter quidem dictum in n. 74. vnionem humanam distingui à sui eductione, ne hominis generatio careat termino distincto, quem producat. Quia verò generationes compositorum adæquatè materialium habent terminum distinctum, quem producant, ideo opus non est, vt distinguantur ab vnionibus necentibus cum materia formas materiales generatas; imò impossibile erit distingui, iuxta mentem Aurothum, quorum partes nunc agimus. Non ab similitur exhiberi potest discrimen quoad eductionem distinctam vnionis Hypostaticæ, Neque ideo dabitur vnionis vnio, sed vnionis actio eductiua. Præterquam quòd haudquaquam inconuenire videtur, si vnio duplici titulo vnatur, subiecto, videlicet & quæ est forma educta, & quæ est entitas modalis; ita vt ex primo titulo vnatur per eductionem, & ex secundo vnatur per se ipsam. Quòd si vnio creati queat, necessarium essentialiter non erit, vniri subiecto per eductionem; & ratione sui, seu quæ est entitas modalis, non vnietur essentialiter subiecto vt sustentanti, sed præcisè vt recipienti, aut vt termino purè intrinsecò. Dicta contra geminam vnionem in sect. 1. non videntur aduersariis, que nunc tentantur circa vnionem per se, & per eductionem vnitam extremo. Ad vndecimum respondebitur, vnionem corporis, & animæ rationalis (idem de vnione humanitatis Christianæ, & verbi diuini) non respicere formam eductam, vt respiciunt vniones aliorum compositorum; & idcirco mirum non esse si illa vnio non sit productio eductiua animæ rationalis, cum tamen vniones aliorum compositorum sint productiones eductiua formarum, ex quibus constant composita. Et hinc obuiam itur confirmationi. Etsi enim omnes formæ conueniant genericè in potentia informatiua, poterunt quæ per creationem producuntur, differre specificè ab aliis, quæ per generationem, quatenus illæ dicant ordinem ad informationem, quæ non sit productio ipsarum, secus verò hæc:

79

Duodecimum, actio eductiua, seu generatiua distinguuntur à passione: sed vnio est indistincta à passione. Ergo vnio distinguitur ab actione eductiua, seu generatiua. Dicitur, fallam esse maiorem; quæ si permittatur, restat adhuc controuersus locus, an videlicet vnio formæ eductæ sit indistincta, vel distincta à passione: Nam distinctam fore ab actione eductiua certo certius est, si actio eductiua distinguatur à passione. Decimum tertium, generatio formæ consistit formaliter in duplici actione, ex quibus vna terminatur ad solam entitatem formæ, altera ad eius vnionem cum materia, ita vt prior illa actio ratione huius posterioris, quæ est vnio formæ, & generatio totius compositi, habeat esse generatiua, seu eductiua, licet ex se non sit magis eductiua, quam creatiua, eo quòd non

magis dependentiam, quàm independentiam formæ à materia requirat. At duplex ea actio distinguitur ab vnione. Ergo ab vnione distinguitur generatio formæ. Respondebitur, generationem formæ non consistere nisi in vnica actione, quæ producendo vnietur, & vniedo producat formam. Et quamuis generatio formæ distingueretur ab eius vnione, dareturque actio terminata ad solam entitatem formæ, & quæ non esset vnio formæ cum materia, tamen ista actio deberet habere aliquid speciale intrinsecum, ratione cuius diuersificaretur à creatura; alioqui sicut dicitur euadere generatiua, seu educitiua ex adiuncta alia actione terminata ad vnionem formæ materialis cum materia; ita actio produciens animam rationalem euaderet generatiua, seu educitiua ex consortio actionis producentis vnionem animæ rationalis cum corpore. Si dicas, actionem terminatam solitariè, & præcisè ad formam materialem exigere naturaliter secundam aliam terminatam ad vnionem; ideoque ex eius consortio euadere generatiuam. Contra tum quia iam admittis, eam actionem habere aliquid speciale intrinsecum, ratione cuius diuersificetur à creatura, nimirum exigentiam naturalem coniunctionis ac actionem, quæ producat vnionem formæ materialis cum materia: tum quia actio produciens animam rationalem in primo instanti postulat naturaliter ipsius vnionem ad corpus in eo primo instanti, proindeque & actionem terminatam ad vnionem: nec tamen actio illa euadit generatiua in primo instanti ex coniunctione cum hac alia. Vt ergo amplius actio ignis erga calorem secundum se vel differt essentialiter à creatura, terminabili ad calorem eundem, vel non differt essentialiter? Si primum, obtinui intentum, si secundum; ergo actio ignis erga calorem indifferens est, vt euadat creatura, si non adiungatur ipsi alia actio erga vnionem caloris. Vnde fieret, ignem esse ex se indifferenter esse, vt generet, & creet calorem per eandem actionem indiuisibilem; quod vel per diuersas conferatur communiter omnino impossibile, & saltem per eandem indiuisibilem sic censeretur. Nam quicquid sit, an idem calor possit diuinitus generari simul, & creati, certè actio generatiua nequit vllatenus transire in creatiuam, neque creatiua in generatiuam, & multo minus vna potest simul esse alia. Et ratio est, quia vt bene obseruat P. Franciscus Alfonsus d. 1. §. 5. Physicorum sect. 5. n. 3. actio generatiua est dependentia termini à subiecto, & creatiua est è contrario independentia, nequit autem dependentia vnus termini transire in independentiam eiusdem, & conuerso; nec præterea potest idem esse dependentia, & independentia, simul eiusdem termini à subiecto. Confirmatur, quia cum calor idem sit, siue generetur, siue creetur, & generari ipsum sit quid diuersum à creati, opus est hanc diuersitatem resultare ex actione generatiua, & creatiua. Si dicas, actioni ignis erga calorem non posse non adiungi actionem erga vnionem caloris; iam fateris, actionem ignis erga calorem differre essentialiter à creatiua non exigente essentialiter consortium actionis erga vnionem sui termini; & licet actio creatiua animæ rationalis petat naturaliter vnionem huius cum corpore pro primo instanti, sed non pro sequentibus.

80

Decimum quartum, causalitas materiæ in compositum non est educitio, aut passio formæ; sed vnio, vt videre est in composito humano. Rursus, causalitas materiæ erga formam materialem, non est vnio, sed educitio, aut passio formæ. Igitur vnio

distinguitur realiter ab educitio, aut passione formæ. Dicitur, veram esse primam Antecedentis partem in composito humano, non autem in aliis, circa quæ causalitas materiæ, si forma generetur, erit realiter educitio formæ. Negabitur in secunda parte, causalitatem materiæ erga formam materialem non esse realiter vnionem. Quod verò prior causalitas sit formaliter vnio, & non educitio, posteriorque è contra se habeat, ostendit solummodò distinctionem per nostros conceptus inter vnionem, & educitioem formæ, vt quod materia causet per passionem, non per actionem, viceque versa agens, est indicium solius distinctionis ratione nostra inter passionem, atque actionem. Decimum quintum, si vnio sit educitio formæ materialis, non erit generata, sed generatio. Ergo ab ipsa compositum non denominabitur generatum. Respondebitur, vnionem & esse generationem terminatam ad formam, & simul esse generatam per se ipsam vt quocumque compositum rectè posse ab ea denominari generatum, vt quod. Decimum sextum, si forma fiat per educitioem supernaturalem, quæ sit vnio constitutiua compositi, euadet hoc intrinsecè supernaturale. Videtur autem repugnare tale compositum ex materia, & forma substantiali naturali. Sed desiderabitur repugnantia ratio. Decimum septimum, vnio non potest antecedere formam; quam vniet, alioqui posset concipi essentia vnionis quin intelligeretur forma vnita. Ergo vnio nequit esse actio formæ educitiua; nam hæc debet pro aliquo naturæ priori signo præcedere suum terminum. Instabitur in actione quæ habet prioritatem respectu termini, sine quo vt succedente pro posteriori non potest cognosci ipsamet actio vt pro priori præcedens, quia formalis conceptus actionis importat de obliquo terminum vt conceptum. Quod idem de vnione responsum putetur. Hætenus de aliorum argumentis, & forte vsque ad fastidium.

Validiora alia afferuntur argumenta pro distinctione.

Primum, vnio producta per generationem sustentatur à forma materiali Empyrea, vt summarum manet in sectione anteriori. Ergo talis vnio nequit simul esse educitio ipsius formæ, aliter sequeretur mutua causalitas, aut saltem mutua prioritas. Secundum, reliqui modi præter actionem non agunt, nisi vt summum suas proprietates, & passiones. Ego cum vnionem fuerint odorati Philosophi non ex necessitate agendi, sed ne tendi extrema separabilia, dici debet satis vnioni factum, si necat: imò supra eam fieri, si agat. Tertium, vbicatio; duratio, relatio sunt nexu extremorum coexistentium pro priori ad ipsos. Ergo similiter vnio. Rursus per vnionem sit vnium per se ex partibus distinctis. Ergo prius supponi debent tales partes productæ siue per generationem, siue per creationem. Et cum materia prius supponatur producta per creationem, eadem est ratio, vt forma materialis prius supponatur producta per generationem. quippe vnio æquè essentialiter pendet ab vtraque, & æquè vtramque mutuo necit. Nec videtur, cur potius generatio formæ materialis sit vnio quàm creatio materiæ, animæque, rationalis. Et qui dicunt variari toties vnionem formæ materialis, quoties variatur generatio eiusdem formæ, possent æquè dicere, variari toties creationem animæ rationalis, ita vt vna creatio succedat alteri

81

alteri, quoties variatur vnio animæ rationalis cum corpore. Idem de variatione creationis materiæ, quoties variantur vniones cum forma rationali, aut irrationali. Confirmatur, educitio formæ præcedit naturà ipsam formam. Sed vnio sublequitur. Ergo vnio distinguitur ab educitio. Consequentia est perspicua, si quidem vna & eadem entitas nequeat simul habere prioritatem, & posterioritatem naturæ respectu alterius. Maior non est minus clara; nam educitio est causalitas causæ efficiētis, & materialis erga formam; omnis autem causalitas erga tertium distinctum causatum præcedit naturà ipsam terminum. Superest probanda Minor, & non ex eo, quod forma ideo vnietur, quia existit, & non ideo existat, quia vnietur; hinc namque non conuincitur nisi prioritas rationis in forma respectu vnionis, qualem prioritatem vendicat sibi gradus Metaphysicus superior respectu inferioris. Probanda est itaque tum quia non est, cur quævis vnio, vel compositio non supponat prioritatem naturæ omnia vnibilia, seu componibilia, vt subtiliter notauit Durandus supra, sermonem habens, vt & nos de componibilibus absolutis, quæ videntur debere prius naturà esse, quàm quod actu componant, & vniantur; tum quia vnio non minus est exercitium extremorum componentium, quàm actio, & passio est exercitium agentis, ac passi. Ergo non minus debent extrema componentia præcedere naturà vnionem, quam agens, & passum præcedunt naturà actionem, ac passionem. Tum quia vnio est modus essendi formæ: modi verò essendi rerum subsequuntur naturà res ipsas, vt videre est in substantia, vbicatione, &c. Si respondeas, vnionem non esse modum essendi formæ, sed modum dantem esse: Cur non dices idem de substantia, duratione &c. Quartum non de conceptu actionis vt sic est vnire, neque de conceptu vnionis vt sic est agere. Ergo esto idem terminus sit simul productus & vnitus, prouenire id debet ex diuersis modis, quorum vnus agat, alter vniet. Alioquin modorum munera confunderentur, possesque cum actione identificare vbicationem, durationem, substantiam &c. Prævideo, à te dici posse, quandoque in vna entitate fædari munia, quæ in aliis dispersa reperiuntur. Sic cum passione identificatur actio educitiua, cum volitione diuina actio creatiua, cum relatione Patris æterni productio actiua Filij. Ideo huic argumento mordicus non adhareo, suo tamen nitore non caret. Et notetur, si forma materialis possit ex materia educi, quin ei vnietur, & vniri quin educatur, propositum argumentum nullis instantiis labefacturum iri.

Occurritur aduersantium argumentis pro indistinctione.

82

Vnionem Empyreum esse indistinctam ab actione generante formam tradere videtur Suarez disp. 13. Metaphysicæ sect. 9. n. 10. & disp. 15. sect. 4. n. 3. disp. 48. sect. 3. n. 11. lib. 8. de gratia c. 2. tom. 1. in 3. p. disp. 8. sect. 1. & tom. 3. disp. 9. sect. 1. & in loco de gratia allegat pro se Scotum in 4. disp. & q. 1. conclus. 2. Ouidius citat eundem in 3. dist. & q. 1. Okamum item ac Bassolium, eo quod doceat, vnionem consistere independentiam formæ à materia requisita vtriusque indistincta, tanquam conditione. Expressius loquitur Petr. Vadingus in tr. de Incarnatione disp. proœmiali dub. 2. n. 25. & disp. 4. dub. 2. n. 146. Bernal disp. 12. de Incarnatione sect. 1. §. 1. Allegantur à nonnullis pro hac

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

sententia Vazquez tomo 1. in. 3. p. disp. 71. n. 13. Albertinus, in primo principio Philosophico, seu in prædicamento, substantiæ disp. 4. q. 1. Rubius lib. 1. Physicorum tr. 2. q. 1. Fonseca 5. Metaphysicæ c. 2. q. 1. sect. 3. & 4. rursus q. 3. sect. 1. ac 2. Connimbricenses lib. 2. Physicorum c. 7. q. 8. art. 1. Aueris q. 12. Philosophiæ sect. 3. & 4. Sed præter Vazquiu reliqui aut sunt dubij, vt Fonseca, & Connimbricenses, aut fauent contrariæ opinioni, vt Albertinus ibi à n. 19. Rubius q. 6. eius tractatus 2. n. 59. Aueris q. 19. sect. 7. v. quarto præterea. Inter anticipes recentendos etiam est Balthasar Tellez p. 2. Philosophiæ d. 25. sect. 1. ac 2. nec enim eius mentem plenè percipio. Et aliqui interpretantur etiam P. Suarezium, quatenus per eandem actionem generatiuam scelerit, produci vnionem formæ materialis, & ipsam formam, distinxerit tamen eam actionem ab vnione. Quæ interpretatio in pleraque loca præcitata quadrat. Ex Neorhericis in Manuscriptis indistinctione actionis generatiuæ ab vnione tueritur abque vlla verborum ambiguitate, plures, præsertim P. Ioann. Martinez de Ripalda. Vt verò quasi compendiarie via occurrat argumentis, quæ afferunt.

83

Suppono primò, satis probabile esse non ita cōnecti educitioem formæ cum eius vnione ad materiam, vt diuinitus nequeat educitio realiter existere sine vnione. Videatur n. 35. & 51. Exercitatio antecedentis. Suppono secundò, posse etiam diuinitus vniri formam materiale materiæ, quin ab ea educatur, sed creatur: siue creetur vnio, siue non. Legatur n. 47. præcitata exercitatio. Suppono tertio, nam absurdè dici posse, actionem educitiuam esse vnionem sui cum subiecto, non autem cū forma: proinque per illam non vniri etiam radicaliter materiam, & formam: vt neque radicaliter vniantur agens, & subiectum, licet sine eis nequeat conseruari; & vt actio educitiua distingatur à matre effectiua, satis esse illam esse vnionem sui ad subiectum cum tamen hæc non sit vnio sui ad agens; illa importare naturaliter vnionem formæ ad subiectum, cum tamen hæc non importet vnionem ad agens. Illustratur hæc supposito aliquibus exemplis: si creatio consistat in volitione diuina, non vnitur termino creato. Quod si consistat in modo, non ideo ei vnitur, quia aliter nõ posset eum producere, sed quia modus debet habere aliquod subiectum; creatiui autem nullum aliud potest assignari, nisi terminus creatus. Ceterum, cum educitiui modi sit sufficiens subiectum materia, non est cur debeat vniri formæ educitæ. Rursus, actio educitiua vnionis, non vnitur ipsi vnioni, ne hæc tum ratione educitioem tum ratione sui vnietur bis subiecto; quod absolat aliquibus. Insuper in diuinis productio actiua Filij consistens in relatione Patris non vnitur termino producto, nimirum Filio, quia cum distingatur realiter, non possunt vniri per identitatem; aliam vero vnionem physicam adhibere æquis audeat? Inquies, per actionem educitiuam denominari formam intrinsecè productam. Ergo actio illa est intrinsecè vnita formæ. Contra tum quia per actionem non vnietur causæ, quæ est purè efficiens immediate, ac proximè denominatur hæc intrinsecè (sed non ab extrinsecò) produciens, vel saltem talis denominatio non est merè extrinseca, sicut aquæ denominatio calefacientis. Tum quia quantitas denominatur intrinsecè producta per creationem in Eucharistia; & nihilominus tam creatio actiua, quàm passiuæ quantitatis identificatur iuxta plures cum volitione diuina, quæ nullatenus vnitur ipsi. Tum quia vt forma dicatur intrinsecè producta

P 2

satis

fatis est ipsam esse id, quod intrinsicè produci-
tur per actionem. Repeto prope scripra in n. 5 2.
Adiucio, dici speciali titulo productam intrinsicè
eam formam; quæ educitur; quiaeductio exigit
naturaliter producere terminum intra subiectum.
Suppono tandem posse, duo extrema aliquatenus
vniri, quin vniantur formaliter. Pone tibi,
vnica actione creati materiam, & formam (vt pos-
sibile cenfer Ariaga disp. 3. Physicorum sect. 4.)
aut vnica vnicatione constitui in loco, vnicaue
subsistentia terminari, tunc quidem aliquatenus
vnientur, non tamen formaliter vt subiectum, aut
forma. Pone etiam tibi, sensationem materiale
educit tum ex materia, tum ex anima; eo in casu
eductio sensationis vnietur materiæ, & animæ,
quin tamen vnientur inter se ad constituendum
per illam educationem præcisè vnum ens substan-
tiale, aut accidentale.

84

His præsuppositis magnum non facessent ne-
gorium contrariorum argumenta. Primum, non
sunt multiplicandæ entitates sine vrgenti neces-
sitate; sed nulla est necessitas distinguendi edu-
ctionem ab vnione. Ergo &c. Verùm ex superio-
ribus constat necessitas huius distinctionis. Se-
cundum, inhærentia accidentis non est diuersa ab
eius vnione ad materiam, vt enim se habet inhæ-
rentia respectu formæ accidentalis, siceductio
respectu formæ substantialis materialis. Negatur
Antecedens. Tertium, deficiente vnione formæ
materialis, deficit ipsiuseductio, & vice versa.
Ergo vnio, &eductio non distinguuntur. Res-
pondetur primò, multa distingu realiter, quæ
habent connexionem mutuanon solum natu-
ralem, sed etiam essentialem; naturalem quidem
vt forma, & eius dispositiones; essentialem, vt
personæ diuinæ, & vt actioeductiua, ac passio in
multorum sententia eas distinguente realiter. Si
de connexionem essentiali murua inter duo, quo-
rum vnum sit prius, & aliud posterius, & quorum
vnum exigit aliud indeterminate, siue quod pos-
terius est, exigit determinatè, siue indeterminatè
id, quod prius est, interueniat sermo, abundant
exempla in vulgaribus opinionibus; materia exi-
git essentialiter hanc, vel illam vnicationem, &
hæc numero vnificatio, si sit modus, exigit deter-
minatè hanc numero materiam, actioeductiua
albedinis *A*, exigit ipsam determinatè, vt & crea-
tiua partis *A*, materiæ eandem partem determi-
natè, albedo autem *A*, existens per hanc, vel
illam actionem, siueeductiuam, siue creatiuam.
Et pars *A* materiæ hanc, vel illam actionem crea-
tiuam. Quòd si forma materialis nequeat diuini-
tatis educi, quin vnietur, aut vniri, quin educa-
tur, connectetur essentialitereductio cum hac,
vel illa vnione subsequuta pro posteriori; & vnio
cum hac, vel illa educatione antecedente pro prio-
ri. Imò nihil absurdum apparet in connexionem essen-
tiali mutua huius educationis, & huius vnionis; si
præcisè attendatur distinctioni reali inter vtram-
que saluandâ. Respondetur secundò, posse diui-
nitatis permanere educationem formæ materialis
deficiente eius vnione, & deficere etiam posse di-
uinitatis educationem permanente vnione; quod
satis est, vt distinguantur realiter, & quamuis ea
sit causa materialis, ex qua aliquid fit, cum insit,
vt definitur ab Aristotele lib. 2. Physicorum cap. 3.
textu 28. opus non est, rem causatam materialiter
in esse, seu vniri indispensabiliter vel per se, vel
per accidens; sufficit, si tantum ex natura rei de-
beat esse vnita. In quo differt causa materialis ab

efficiente; nam hæc neque ex natura rei, exigit
vnionem cum effectu. Quòd si termini vitales,
alique immanentes debent ex natura rei vniri suis
potentiis, id non habent, quatenus comparantur
cū illis vt cum efficiētibus, sed materialibus causis.

Quartum; intellecta præcisè vnione formæ ma-
terialis ad materiam, concipitur illam recipi in
hac, qua sine nequit naturaliter conseruari. Ergo
concipitur educi, & sustentari. Neque alio pacto
explicari congruè potest causalitas causæ materia-
lis, quidve sit subiectum sustentationis. Concesso
antecedente, nego consequentiam quia ad hoc vt
forma educatur è subiecto, ab eoque sustentetur, la-
tis non est vnio ad illud, sed opus est vel causalita-
te materiali orta à subiecto, vel actione generatiua
exigete essentialiter subiectum pro priori præsup-
positum, sine quo forma nequeat naturaliter con-
seruari, aut vt producta per talem actionem nequeat
vlla ratione conseruari. Vnde licet intellecta vnione
naturali formæ materialis ad materiam concipiatur
præsuppositiue formaeducta, & sustentata conna-
turaliter, quia vnio naturalis exigit naturaliter,
quòd præcedat vel causalitas orta à materia, vel
actio generatiua connexa cum vnione, tamen eas
non exigit indispētabilitate, seu essentialiter. Quint-
tum, forma materialis per causalitatem materiam
sustentatur intrinsicè à materia, siquidē causa ma-
terialis causat intrinsicè effectum. Ergo per illam
causalitatem recipitur intrinsicè in materia, adeo-
que vnitur. Admisso antecedente, distinguo con-
sequens; recipitur intrinsicè in materia vt in sub-
iecto sustentationis, concedo, vt in subiecto infor-
mationis, nego. Aliis terminis, excipitur intrinsicè
in materia vt in causa, concedo, vt in parte infor-
mata, nego. Quare per causalitatem materiale non
vnietur formaliter, sed radicaliter tantum, seu cau-
satiue, quemadmodum in sententia distinguente
durationē à re durante, & tempore extrinseco ha-
benti. Angelus pro priori ad ipsam durationem est
radicaliter durans eo quòd sit determinatus, vt co-
existat potius huic instanti, quàm alij, seu vt pro
posteriori habeat durationē formalem respondentem
huic instanti potius quàm alij extrinseco post
myriades amorum, quin possit existens absoluti ab
omni instanti. Et quemadmodum Angelus idem in
frequenti opinione per seipsum est radicaliter in-
dependens à subiecto, & constituitur formaliter
independens, vel per volitionem diuinam creandi
ipsum, vel per modum superadditum; in quo si
constat creatio, erit formalis independentia mo-
dus is, & radicalis, ac causatiua volitio diuina con-
nexa essentialiter cum existentia Angeli, indepen-
denter à subiecto pro sua temporis differentia.

86

Sextum, forma per educationē est in materia; sed
non iuxta positionem locali. Ergo vnione physica.
Respondetur primò, per educationem esse formam in
materia penetratiue, quineductio vnietur physice
cum forma. Secundò, per educationem vniri mate-
riæ formæ, non quidem formaliter, sed radicaliter.
Dicet aliquis, si forma potest esse vnita tantū radi-
caliter, & simul esseeducta, poterit ex natura rei
materia sustentare simul duas formas substantiales;
& vterius sequetur, eandē materiam habiturâ for-
mam per educationem, simulque priuationem for-
mæ, si hæc non sit formaliter vnita. Respondetur, ma-
teriam esse tam impotentem sustentandi duas for-
mas, quàm habendi sibi vnitas, vtraque enim im-
potentia eisdem rationibus suadet. Si ma-
teria sustentet medio influxu physico orto ab
ipsa, difficilior erit sustentare duas formas,
quam

quam habere sibi vnitas, vt inferebam num. 34.
Exercitationis proxima. Neutiquam sequitur,
materiam habituram simul formam, & priuatio-
nem. Etenim hæc denotat absolutè carentiam
formæeductæ, & vnitæ vt potè quæ est malignan-
tis naturæ destruentis quicquid post se inuenit.
Quare non potest absolutè dici, materiam priua-
tam esse forma, si possidet illam aliquo modo.
Cum addito tamen rectè dicitur priuatam esse
forma vt vnita; Et tunc priuatio non erit formæ,
sed vnionis. Vrgeret quis, si forma ignea educa-
tur ex lignea materia, quin huic vnietur formaliter
à parte rei, non expellet eo ipso connaturaliter
formam ligneam; Et tunc formalis causæ negati-
uus effectus, qui est expulsio præexistentis for-
mæ, præsupponere debet posituum effectum
formalem; hic verò abique vnione non commu-
nicatur subiecto. Respondetur, educationem formæ
vnus inferre connaturaliter destinationem edu-
ctionis formæ alterius contrariæ, & sicut ex edu-
ctione sequitur connaturaliter vnio formæeductæ, sic
ex destinatione educationis, defitio vnionis. Non
ergo opus est expectare effectum formalem posi-
tuum communicatum à forma vnita vt detur
connaturaliter expulsio alterius formæ vteductæ;
imo neque vt vnitæ. Miraculum quidem erit educi
formam, & non vniri à parte rei; sed eo præsuppo-
sito sequetur adhuc connaturaliter defitio alterius
contrariæ formæ quoad educationem, & vnionem;
nam educationes formarum contrariarum sunt non
minus impossibiles in eodem subiecto, quàm
vniones; & hæc adueniunt, vel deficiunt conna-
turaliter quocies illæ adsunt, vel desunt. Hinc
fit effectum formalem negatiuum, qui est expul-
sio formæ contrariæ, non debere semper præsup-
ponere effectum formalem posituum prouenien-
tem ex alia forma vt vnita, licet ex natura rei, eum
præsupponat; quia ad educationem subsequitur ex
natura rei vnio. Legatur Franciscus Alfonso disp.
12. Physicorum sect. 2. n. 13.

87

Septimum,eductio seipsa affigitur, vniturque
materiæ, & formæ, illi vt subiecto, huic vt termi-
no. Ergo ex vi tantum educationis vniantur ma-
teria, & forma, quin opus sit alia vnione. Vt enim
quæ identificantur vni tertio, identificantur inter
se in creatis, & duo puncta, quæ penetrarentur
vni tertio, non possent non penetrari inter se; sic
quæ sunt vnita vni tertio, nequeunt non esse vnita
inter se. Confirmatur, prædicatur creatum; quod
identificaret sibi duo alia, non possent non illa iden-
tificare inter se, vnificatio etiam penetrans secum
duo corpora, deberet penetrare ea inter se. Ergo
similitereductio vnies sibi materiam, & formam,
necesse est vt vtramque vniet inter se. Respondetur
primò, educationem non vniri formæeductæ.
Secundò, ex vi educationis vniri materiam, &
formam radicaliter non verò formaliter; vel quia
immediatè, & proximè non exigit inseparabili-
tatem ipsarum, sed mediatè, & remotè quatenus
exigit vnionem, vt ait Cardinalis Lugus disp. 11.
de Incarnatione sect. 7. n. 77. vel quia non facit
formaliter ipsas communicare in prædicatis in-
trinsecis. Octauum, ratione educationis constituitur
forma indistans à materia tanquam à subie-
cto, quod aduat, & cum quo componit vnum
per se. Ergo nihil desideratur ad vnionem. Nam
licet neci vtrumque formam materiæ non suffi-
ciat ad vnionem, neci tamen media educatione
vt actum subiecto, sufficiens esse debet. Neque
vnio distincta à nobis inducta potest aliquid aliud

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

habere: neque argumentum, ex quo probatur,
materiam, & formam siue rationalem, siue irra-
tionalem vniri per entitatem superadditam, con-
uincit nisi entitatem, per quam materia, & forma
alligentur, & connectantur, tanquam subiectum,
& actus: quæ entitas superaddita, si non sit pura
receptio formæ, vt est respectu formæ rationalis;
sed sit etiameductio, & passio formæ, vt est
respectu formæ irrationalis, nullum arguit defe-
ctum, sed potius excessum, considerata præcisè
ratione alligationis, & connexionis materiæ, ac
formæ vt subiecti, & actus. Respondetur, esto
per educationem constituitur forma indistans à
materia, & hanc actuans, non tamen vt poten-
tiam informatam; sed vt causatiuam, seu susten-
tatiuam, quin componat cum ea vnum per se.
Reliqua, quæ adduntur, disparent tum ex dictis,
tum ex dicendis. Sed instant Neotherici, materia
patiens formam intelligitur formaliter actuata per
illam. Ergo vnita. Probat Antecedens: quia eo
ipso intelligitur forma subiectata in materia, ne-
quit enim concipi vnum patiens aliud, quin con-
cipiatur exercens formaliter rationem subiecti, &
consequenter quin aliud concipiatur subiecta-
tum. Ergo eo ipso intelligitur materia formaliter
actuata per formam; nam conceptus rei alicuius
subiectatæ in alia non potest non esse conceptus
rei habentis suum subiectum, & existentis in suo
subiecto, & proinde non potest non esse concep-
tus subiecti habentis suum actum, & existentis
cum suo actu: qui conceptus est formaliter con-
ceptus rei actuata. Distinguo primum antec-
cedens, materia patiens formam intelligitur forma-
liter actuata vt potentia informatam, renuo, vt po-
tentia causatiua materialiter, seu vt sustentatiua,
annuo: idque vltimam, & non aliud obrinet an-
tecedentis probatio vnde nego consequentiam,
præsertim quoad vnionem formalem, perfectam,
& completam materiæ, & formæ per educationem,
& passionem. Instant rursus importunè, Mate-
riam communicari formæ tanquam causam ma-
terialelem suo termino, nihil aliud est, quàm ma-
teriam vniri formæ; sed per passionem materia
communicatur formæ illo modo, Ergo per passio-
nem materia vnitur formæ. Roborant Antec-
cedens, quia formam communicari materiæ tan-
quam actum suæ potentie nihil aliud est, quàm
formam vniri materiæ. Ergo è conuerso, mate-
riam communicari formæ tanquam causam ma-
terialelem suo termino, nihil aliud erit, quàm ma-
teriam vniri formæ; sicut enim communicatio
formæ ad materiam vt actus ad suam potentiam
est vnio formæ cum materia, ita communicatio
materiæ ad formam, vt causæ materialis ad suum
terminum, debet esse vnio materiæ cum forma.
Nego primum antecedens; & ad eius probatio-
nem dico, neque formam vniri formaliter mate-
riæ, si præcisè communicetur huic vt actus suæ
potentie causatiuæ materialiter, seu sustentatiuæ.
Necesse itaque est communicari tanquam actum
suæ potentie informatæ, quod fit per vnionem
indistans à passione tam in forma rationali, quàm
in irrationali; ita tamen, vt rationalis non ad-
mittat passionem præsuppositam naturaliter ab
irrationali.

88

Nonum,eductio, cum sit realiter passio, reci-
pitur per se ipsam vt quod in subiecto, inhæretque
ei. Ergo per ipsam recipitur in subiecto for-
ma, vt quod, eique inhæret vt quod. Etenim
vt per effectum aliquid efficitur vt quod, ita per
receptio

P 3

receptionem debet aliquid recipi ut quoddam, per in-
hæſionem aliquid inherere, ut quoddam. Inculco toties
dicta, videlicet per educationem recipi formam ut
quoddam in materia ut in causa materiali à qua de-
pender, aut ut in subiecto sustentatio; non verò
ut in subiecto informationis, aut ut in parte infor-
mata. Replicabis, forma nequit causare materia-
liter à materia, quin hæc intrinsecè immutetur per
illam; quod si id pegetur, deficiet ratio ad proban-
dum, repugnare Deo exercitium causalitatis mate-
rialis erga formam. At eo ipso quod materia
intrinsecè immutetur per formam, intelligitur for-
maliter informata per ipsam. Ergo, &c. Respon-
deo concedendo, materiam, dum causat materia-
liter formam, non posse non ut potentiam susten-
tantem mutari intrinsecè per formam, seu quod
idè est, non posse non immutari intrinsecè ut quod
per causalitatem materialem in se sustentat, proin-
deque ut quod per formam, non quidem ut infor-
mantem, sed ut causatam materialiter, & ut sic
sustentatam. Hinc cum Deo repugnet quævis
mutatio intrinsecè, repugnabit etiam exercitium
causalitatis materialis distinctæ realiter ab vnione
cum forma, siue inseparabilis, siue separabilis rea-
liter à tali vnione. Ad minorem replicam propo-
sitionem dico, materiam non intelligi formaliter
informata per formam, nisi immutetur intrin-
secè per ipsam ut formaliter, & in se vnitam; quod
habet ratione vnionis distinctæ à causalitate mate-
riali, ad quam causalitatem subsequitur pro po-
steriori naturæ ea vnio non essentialiter, sed tan-
tùm connaturaliter. Sic duriuscula alicui videat
separabilitas causalitatis materialis erga for-
mam ab vnione eiusdem formæ cum materia, vel
de potentia etiam Dei absoluta, nos tali separabili-
tate haud quaquam egemus ad defendendam di-
stinctionem realem inter vtramque.

89 Decimum, forma materialis est magis intrinseca
materiæ per educationem, quàm rationalis per crea-
tionem in primo instanti. Sed creatio formæ ra-
tionalis in primo instanti est radicaliter vnio illius
ad materiam, quia exigit formalem vnionem. Er-
go educio formæ materialis erit formaliter vnio.
In primis, actio educiua non magis vnitur ter-
mino educio, quàm creatiua creatio; propterea que
nego per illam esse magis intrinsecam formam
materialem, quàm rationalem per hæc. Deinde
creatio formæ rationalis in primo instanti, et si exi-
gat vnionem non tamen est intrinseca saltem ma-
teriæ, uti est intrinseca educio formæ materialis;
proindeque inficior creationem rationalis formæ
in primo instanti tam præse esse radicalem vnio-
nem, quàm est educio formæ materialis. Vlti-
mus, non omnis exigentia vnionis formalis est ra-
dicalis vnio. Patet id in dispositione vltima ad
formam exigente in instanti, quo primum existit,
vnionem formalem huius ad materiam, quin ipsa
sit radicalis vnio. Patet etiam in productione
vnionis partis continui, quæ et si postulet vnionem
ad aliam partem, nemo ipsam nomine radicalis
vnionis insigniuit. Denique esto per educationem
forma materialis esset magis intrinseca, quàm per
creationem rationalis, adhuc non pertingeret edu-
ctio conceptum vnionis, ut constabit ex sectione
sequenti. Undecimum, in materia non distingui-
tur potentia causatiua materialiter, aut sustentati-
ua formæ materialis à potentia eiusdem informa-
bili per materialem formam. Ergo neque distin-
guentur exercitia vtriusque potentia. Quare pas-
ſio, quæ est exercitium potentia causatiua mate-

rialiter, non distinguetur ab vnione, quæ est exer-
citiuum potentia informabilis. Respondeo ne-
gando consequentiam. Sic in igne non distin-
guitur potentia immanenter operatiua caloris, à
potentia tranſeunter operatiua; & tamen exerci-
tia sunt distincta; nam exercitium potentia imma-
nenter operatiua est actio immanens; operatiua
vero tranſeunter, est actio tranſiens; quæ actiones
distinguntur realiter; siquidem prior respiciat es-
sentialiter ignem ut agens, & poste-
rior respiciat essentialiter tantùm ut agens; lignum-
que v.g. ut patiens. Neque aduersarij diffiteri pos-
sunt diuersa esse exercitia potentia causatiua ma-
terialiter, & potentia informabilis in materia,
cum respectu formæ rationalis detur exercitium
secundæ potentia, & non primæ, et si eadem enti-
tatiuè sit materia, quæ exercet secundam tantùm
potentiam erga formam rationalem, & quæ pri-
mam, ac secundam erga formam materialem.

90 Duodecimum, vnio formæ materialis ad mate-
riam est indistincta ab educatione ipsius vnionis.
Ergo & ab educatione formæ materialis. Inſto ar-
gumentum, vnio formæ rationalis ad materiam
est educio sui ipsius. Ergo & formæ rationalis.
Quod consequens cum sit fallum, erit vel fallum
antecegens vtriusque Enthymematis, vel si verum
sit, sicut non deducitur ex Antecedenti postero-
ris vnionem formæ rationalis esse educationem
talis formæ; ita neque deducitur ex antecedente
prioris, vnionem formæ materialis esse educio-
nem eiusdem. Ego et si supra aliorum partes sus-
cipiens variè loquutus sum iam pro indistinctione
vnionis à sui educatione, iam pro distinctione vnio-
nis saltem humanæ, iudico absolute, nullam vnio-
nem identificare sibi educationem sui. Ut enim ea
solum entitas admittenda est vnio sui, cui si alia
addatur vnio, abibitur in infinitum, sic ea solum
entitas asseueranda est sui educio, cui si assigne-
tur alia educio, procederet sine termino. Ergo
nullius formæ vnio affirmanda est educio sui;
nam educatione distincta posita, non sequetur
interminata series educationum, sed sifetur in
vna, quæ sit educio sui ut quod, & vnionis ut
quod. Præterea quemadmodum vnioni satis est,
quod sit formalis ratio necendi materiæ; & for-
mam, neque opus sit quod sit formalis ratio vel
solam formam producendi; ita satis erit, quod sit
nexus sui ipsius ad materiam; & formam: nec
opus erit, quod sit productio sui ipsius. Id ipsum
probare quis posset, quia vnio materiæ, & formæ
creari valet de potentia Dei absoluta. At tamen
possibilis creatio vnionis, nequit aliunde suade-
ri, quàm ex distinctione naturalis educationis;
ideoque committeretur circulus vitiosus probando
possibilitatem creationis ex distinctione natu-
ralis educationis, & distinctionem educationis ex
possibilitate creationis. Addo, si actiois queat
diuinitus dari alia actio, videri Francisko Alphon-
so disputat. 15. Physicorum sect. 5. num. 41. non
implicatorium, quod educio fiat per creationem.
In mea sententia, licet vnio materiæ, & formæ
distingatur ab educatione sui nequit diuinitus
creari. Sic tradidi in numer. 49. Exercitationis
anterioris, cuius sectio 5. habenda est præ ocu-
lis cupienti clariorem huius sectionis intelli-
gentiam. Si contra distinctionem vnionis à
sui educatione obiiciatur, vnionem vnien-
dam subiecto tum ratione educationis, tum ra-
tione sui. Respondendum est, non aliter in
vnione, ac supra in forma materiali, & recolenda
est

est solutio ad secundam confirmationem decimi
argumenti in n. 78.

91 Decimum tertium, actus intellectuales, & volun-
tati nostri sunt per actionem generatiuam indi-
stinctam ab vnione, et si non sine adstricti essentiali-
ter ad intellectum, & voluntatem, quia nisi sic fie-
rent, sequeretur primò, posse cognitionem dirigere
ad amandum, vel odio habendum quin voluntas
sequens ductum intellectus, amaret, vel odio ha-
beret. Secundò, posse voluntatem exercere liberta-
tem contrarietatis circa obiectum, & non amare,
nec odio habere illud, posse item mereri, vel pec-
care actu commissionis, quin amet, vel odio habe-
at. Nam si vnio actus cum voluntate impediatur
diuinitus, ut potest, si est distincta ab actione se-
quuntur inuitabiliter hæc omnia, quæ quidem
videntur absurda. Tertio sequitur, nos de facto
videri mereri, quàm amemus obiectum conforme
rationi, & prius demereri, quàm afficiamus in
obiectum dissonum; vnio namque amoris, requisi-
ta ad denominationem amantis, esset naturà
posterior, quàm actio meritoria. Demum sequi-
tur, denominationem amantis non esse nobis
liberam, quia non est libera vnio, per quam con-
stituitur, si quidem productio amore non est in
nostra potestate impedire subsequendam naturaliter
vnionem. Quis autem hæc abſona esse non cen-
ſeat? Totius huius argumenti moles cadit, si ne-
getur quod supponit, scilicet vitales actus non esse
affixos essentialiter potentia, & non produci
actione indistincta, aut actione, quæ ipsos simul,
& vnionem generet; tamen si talis actio distincta
sit ab ipsis, & ab vnione. Quibus omiſſis re-
spondeo primò, esse queat diuinitus produci, &
non vniri voluntati, tamen si causetur præcedente
cognitione directiua, vel liberè, non posse non
accidere vnionem, ne deueniatur in primum, &
secundum absurdum. Reliquis satisfacere debent,
qui amorem putant entitatem modalem, sed
productam per actionem distinctam; erit namque
amor posterior, quàm actio meritoria, vel demer-
itoria, & qualibet earum posita, resultabit ille in-
impedibiliter. Respondeo secundò, non sequi
vltimum absurdum, quia ut denominatio amantis
sit libera, non requiritur, quod constitutiua
omnia sint impedibilia ex æquo, satis est si actio
sit omnino impedibilis. Cætera sunt tantùm
apparentia absurda, præsertim si ad tertium di-
catur, meritum, aut demeritum per modum
viæ, & causalitatis solius saluari ante denomi-
nationem amantis. Nec de his plura, quæ di-
geſſi in Animasticis libris. Superior respectari
à te iam diu vnionis physica exenteratum con-
ceptum. Sed hac expectatione te liberabo in
sectione, quæ sequitur, nec debui antea,
faciliora enim præmittenda erant,
ut quæ de recondito vnionis
physicæ conceptu formali
dicerentur, intelligen-
tiam expeditam
haberent.

* * *

SECTIO V.

*Quisnam sit formalis conceptus vnionis
physicæ.*

Nostra explicatio.

92 **V**nionis physicæ conceptum sic declaro: *Est
formalis ratio per quam duo, plurane extrema
communicant mutuo in aliquibus prædicatis intrin-
secis non exigentibus identitatem cum alio, cui com-
petunt.* Nam cum vnio physica sit æmula identita-
tis, & hæc consistat in indiuisione simpliciter, ra-
tione cuius prædicatum vnus formalitatis est
simpliciter, & absolute prædicatum alterius (lo-
quor de identitate reali, ut distincta à virtuali) ita
vnio physica, opus est, ut stratio, per quam ex-
trema distincta realiter communicent in aliquibus
saltem prædicatis intrinsecis: hoc namque pacto
imitabitur vnionem identitatis, eritque summa
possibilis inter extrema distincta.

93 Dices primò, materiam ex vnione ad formam
spiritualem non communicare in prædicatis spi-
ritualibus. Respondeo primò, opus non esse, ut ex-
trema inter se, sed respectu totius communicent
in prædicatis intrinsecis. Secundò, extrema
etiam inter se communicare in prædicatis aliqui-
bus. Sic anima ratione gratia sibi vnita redditur, &
est grata, ac sancta. Sunt quidem prædicata non
apta prædicari nisi essentialiter de suis subiectis,
talia sunt prædicata entis, vnus &c. spiritualis,
materialis. Sunt alia apta prædicari accidentaliter,
& denominatiuè tantùm; talia sunt prædicata
albi respectu parietis, & lucidi respectu aeris.
Alia denique sunt indifferentia prædicari quan-
doque essentialiter, quandoque accidentaliter,
talia sunt prædicata extensionis, & subsistentis;
nam extensio prædicatur de quantitate essentialiter
quantùm ad aptitudinem, de corpore acci-
dentaliter; subsistere verbi increarum prædicatur
essentialiter, de natura diuina, de humana autem
non essentialiter, sed contingenter, & quasi per
participationem. In prædicatis secundis, & tertij
generis communicant extrema physice vnita.
Dices secundò, conceptum appositum non ex-
tendi ad vnionem continuatiuam, quæ physica
est. Respondeo ratione huius communicare vniam
partem cum altera in prædicato continuæ, mo-
lemque resultantem ex ipsis in prædicatis magnæ,
paruæ, &c. Dices tertio, Albedinem vnitam phy-
sicè Angelo de potentia Dei absoluta, nec commu-
nicare Angelo aliquod prædicatū intrinsecum, ne-
que ab illo participare. Respondeo, albedinem
reddere Angelum qualificarum intrinsecè, & à
composito accidentali resultanti ex vtroque,
participari prædicatum *qualis*, aut *qualificati*. Di-
ces quarto, Verbum diuinum ex vnione physica
ad humanitatem non aliter se habet, ac antea.
Ergo ea vnio non importat communicationem
aliquam in prædicatis intrinsecis. Fateor, verbum
habere se eodem modo, quatenus ex vnione nul-
lam refert perfectionem: nihilominus datur com-
municatio in prædicatis intrinsecis, eaque noua;
nam ratione vnionis verbum fuit de nouo incar-
natum, Deusque factus homo, vicissimque homo
Deus. Oppones quinto, humanitas Christi diui-
ficatur per Deitatem, & hæc, naturaue diuina
P 4 dicitur

dicatur assumpsisse illam, dicitur etiam incarnata: quæ sunt prædicata intrinseca, in quibus communicant deitas, & humanitas, quin uniantur immediatè, sed mediante personalitate verbi. Respondeo, uniri immediatè realiter, id est, non intercedente medio distincto realiter: nam personalitas verbi distinguitur tantum virtualiter à Deitate, geritque se tanquam conditio necessaria ut humanitas Desideretur, & ut Deitas assumat humanitatem, incarnataque prædicetur. Oppones sextò, Caritas Theologica, quæ in multorum sententia est forma sanctificans, immediatèque unitur non substantiæ rationali, sed distinctæ potentæ voluntatis; sanctificat tamen naturam rationalem, & non solam voluntatem; sanctificatque intrinsecè, calor item, qui non immediatè unitur materiæ, sed quantitati in opinione frequentè, disponit nihilominus intrinsecè materiam ad formam; redditque ipsam non extrinsecè, sed intrinsecè calidam. Ergo dari potest absque unione immediata inter duo extrema communicatio in prædicatis intrinsecis. Neque hic, recurrere est ad medium indistinctum realiter, ut in solutione obiectionis quintæ; Nam potentia volitiva distinguitur realiter à charitate Theologica, & à substantiâ rationali; quantitas etiam distinguitur sic à calore, & materia. Respondeo, communicationem in prædicatis expensis, non fieri absque unione physica, immediata quidem ad potentiam; volitivam, & ad quantitatem; mediata ad naturam rationalem, & ad materiam. Quod autem ratione unio physica participent, communicentve in prædicatis intrinsecis non tantum duo extrema, sed plura, tam longè abest à nostra mente, ut porius insinuatam sit à nobis in ipsa unio physica definitione. Quæ illustrari potest ex idiomatum communicatione, quam in mysterio Incarnationis persuasit sibi Ecclesia, eo præcisè, quod verbum diuinum physice fuerit cum natura humana unitum.

94

Elucescit iam disparitas inter unionem, & educationem. Etenim ratione huius præcisè non communicant extrema in prædicatis intrinsecis. Quare albedoeducta tantum ex pariete non denominaret album, vsque dum accederet unio. Notavit id perdoctè P. Franciscus Alfonso disp. 4. Physicorum sect. 1. num. 6. item disp. 12. sect. 2. num. 8. E contra verò unita parieti, sed ex eo noneducta album denominaret. Insinuat id Meratius disp. 35. de Incarnatione sect. 3. ubi ait, gratiam habitualemente productam per creationem non denominaturam gratam, & sanctam animam, cui absque educatione uniretur. Probat exemplo accidentium sacramentalium in Eucharistia, quæ ideo non deminant corpus Christi quantum, aut album, quia etsi ei uniantur, non tamen inhaerent per educationem. Exemplum hoc mihi persuadet, accidentia Eucharistia non habere cum corpore Christi unio physica formalem, & propriam. Quo autem pacto absque unione alligetur ad illa, tractat luculentissimè disp. 6. sect. de Eucharistia Cardinalis Lugo, post quem verbum non amplius addam. Præterea si anima rationalis tribuit suum formalem effectum materiæ quin, ab hac educatur, sed tantum ipsi uniat, si formæ materialis substantiales unitæ materiæ, ex cuius potentia non educerentur, impediendo Deo miraculosè educatione denominarent materiam non minus, quam si essent eductæ, sine causa id negatur de accidentibus absolutis. Et utgeo in horum ad

subiectum unione, quæ si possit diuinitus creati, denominabit animam unitam gratiæ habituali v.g. & gratiam habitualemente unitam animæ, quin ab ista, à qua habet actualem essentialiter dependentiam, ut à re modificata modus, in eo casu educeretur. Ergo multò meliùs gratia habitualis noneducta ex anima, sed præcisè unita per unionem, siue generatione, siue creatione productam, communicaret animæ effectum, formalem gratæ, & sanctæ; multò inquam; melius, quia gratia habitualis, utpotè accidens absolutum non debet habere tantam dependentiam ab anima. Sane cum gratia, & sanctitas increata verbi noneducta ex anima Christi, redder ipsam gratiam, & sanctam ratione solius unio physica; indicium haud leue est effectum formalem animæ gratæ, & sanctæ per gratiam, & sanctitatem etiam accidentialem, necessariò non requirere huius gratiæ ex anima educationem; sed contentum esse sola unione physica. Et confirmatur, quia formalis effectus formæ siue substantialis siue accidentalis non alius constituitur dicitur communiter eger. quàm forma, unione, ac subiecto capaci licet verò in effectu formali aliquo scilicet intelligentis, aut volentis creati addendum sit aliud constitutum, nempe actio orta ab intrinseco: aut in reliquis in solutum est, & absque ratione requirere alia constituta.

95

Sed inquit Iunior quidam, non esse absque ratione; nam accidentis conceptus consistere debet in ea à subiecto dependentia, quæ competere nequeat substantiæ: & cum huic conuenire queat dependentia, quæ à subiecto sit à priori per educationem prout patet in formis substantialibus materialibus, opus est, ut accidenti congruat alia dependentia, quæ sit à subiecto à posteriori, consistatque in unione connaturali perente essentialiter educationem accidentis ad communicandum subiecto effectum ipsius formalem. Quare casu, quo crearetur gratia habitualis, & uniretur animæ, hæc non denominaretur gratia, & sancta, quia deesset connaturalis unio exigens essentialiter educationem gratiæ, & alia, quæ daretur, esset inepta ad præfatam denominationem. Contra tamen primò, quia dependentia accidentis à subiecto, seu inhaerentia in ipso sufficientissimè declaratur absque his ambagibus, quatenus accidens afficiat actu, vel ex suo genio debeat afficere naturam, extra cuius constitutionem sit; & is modus afficiendi actu, vel aptitudine vocatur inhaerentia actualis, vel aptitudinalis; neque potest conuenire vlli substantiæ. Secundò, quia accidentalis formæ unio connaturalis non magis petit educationem formæ unitæ, quam unio formæ substantialis materialis. Vtraque quidem naturaliter postulat educationem, & neutra essentialiter nullum enim est fundamentum, ut unio formæ accidentalis essentialiter hanc habeat exigentiam præ unione alterius formæ. Quod si forma accidentalis non respicit essentialiter creationem sui, dum etiam est unita subiecto; cur unio, quæ non est educio eius formæ, & quæ non repugnet essentialiter, ut ipsa etiam creatur; sicut multorum fert opinio, excluder necessario creationem accidentalis formæ? Tertio, essentialis connectio, quam unio connaturalis accidentium habeat cum educatione ipsorum, præposterè vocatur dependentia à subiecto à posteriori: non enim est nisi à priori, si quidem subiectum, & accidentis ex illo educio debeant præcedere pro priori naturæ ad unionem. Hinc reiciendus est idem, vel alius (nā ex aliena loquor relatione) dū substantiæ conceptum

conceptum reuocat ad illam independentiam à posteriori. Certè nisi substantia indistincta sit realiter à substantia creata simplici, vel composita, nõ intelligo, qui possit in tali independentia consistere conceptus substantiæ. Natura namque Angelica, & humana, se ipsi independentes sunt ab unione connaturali exigente essentialiter educationem earumdem naturarum, & se ipsi excludunt ralem educationem. Aut substantia realiter indistincta refutanda veniet in sect. 1. & 2. Exercitatio. nis proxima. Et quia sine certo hoste pugnare cassa contentio est, & virium frustratio, quod ita esset ingloriosum, & laboriosum. Ut admonet S. Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ c. 16. ideo abstinco ab aliis impugnationibus, & eo redeo, vnde diuertii.

Notati nani in aliorum explanationibus.

96

Recentior quidam definit unio physica, quatenus sit summa communicatio conceptuum realiter distinctorum, siue ea, quæ inter conceptus realiter distinctos non intercedere nequeat. Sicque distinguit unio physica ab unione intentionali intellectus, & voluntatis cum obiecto, ab unione præsentialis rei cum loco, & tempore, & ab unione virtuali causæ cum effectu. Reicitur ab alio, tum quia maior esset ea communicatio, quæ una res alteri uniretur physice, simulque produceret, cognosceret, & amaret. Ergo etsi omnis unio physica sit communicatio, non tamen omnis erit summa communicatio. Tum quia quæuis unio physica, vel est summa communicatio absolutè, vel tantum comparatiuè, id est, comparatè extrema, inter quæ intercedit. Non id eundem quia alioqui communicatio Angeli ad locum esset unio physica cum loco; nam adhuc nequit ille habere maiorem communicationem. Non primò, quia inter unio physica alia aliis sunt maiores communicationes; maior quippe est communicatio materiæ cum forma per unio physica, quam communicatio vnus partis materiæ, cum alia parte, & quam communicatio eiusdem materiæ cum quantitate. Disputaturque à Theologis cum S. Thoma 3. p. q. 2. art. 9. an unio Hypostatica verbi cum humanitate sit maxima omnium communicationum, seu unio physica in ratione communicationis, seu unio physica formaliter coniungentis extrema distincta? Variæque sunt, ut Theologi dubitent rationes. Non ergo quæuis unio physica est absolutè summa communicatio conceptum realiter distinctorum. Sed prior Recentior respondere posset vtrique impugnationi, eatenus à se dici quamcumque unio physica debere esse summam communicationem, quatenus quæcumque maior sit comparatiuè ad alias communicationes initio numeri relatas, siue sigillatim, siue simul considerentur. Vnde communicatio, quæ esset unio physica, productio, cognitio, & amor (si possibilis admittatur) vel quæ importaret hæc omnia per diuersas entitates respectu duplicis extremi, esset maior sub ratione unio physica, quam sub ratione productionis, cognitionis, amoris tam sigillatim, quam simul. Vnde etiam optimè stare poterit, ut non quæuis unio physica sit summa absolutè communicatio physica, sed ut una sit maior, quam alia in ratione communicationis physica. Verum tamen quia prior ille Recentior non explicat in quo consistat unio physica esse summam communicationem comparatiuè ad alias uniones, quæ physica non

sunt, & quia nõ aliter se gerit, ac si definiendo hominem, diceret, esse animal perfectissimum, quin adderet id, in quo homo excedit reliqua animalia, præhabenda est nostra definitio.

97

Et ob tandem causam præferenda est alteri definitioni alterius Moderni aientis, physica unio esse communicationem physica intrinsecam. Neque enim declaratur, quid sit communicatio physica intrinseca, quis eius effectus formalis, & conceptus unio physicae manet æquè obscurus. Ad hæc actus liber diuinus est communicatio physica intrinseca sui cum Deo, & substantia Patris cum Deitate; & tamen neque actus est unio physica sui cum Deo, neque substantia cum Deitate, si unio physica sumatur ut in præsentia pro compositione reali. Deus namque, ut docet inter alios Patres à Fauolo 1. p. q. 3. 1. art. 2. dub. 5. n. 26. ad notatos S. Bernardus lib. 5. de consideratione ad Eugenium c. 7. Non habet, quod ad numerum diuidat, non quæ colligat ad unum; unum quippe est, sed non vnus; non paribus constat, ut corpus. Taceo, actione educationem esse communicationem physica intrinsecam tam materiæ, quam formæ; illi ut subiecto, huic ut termino intrinseco. Nec ideo Modernus, contra quem arguo, identificat ipsam cum unione physica materiæ, & formæ materialis. Quod si actioeductiua recipiatur in agente creato, & non in materia, nec in forma, erit etiam communicatio physica intrinseca agenti creato, & formæ; agentis quidem ut subiecto, & formæ ut termino intrinseco; distingueturque nihilominus ab unione physica siue agentis, siue materiæ cum forma. Sed etsi actioeductiua non recipiatur in agente creato, tamen est communicatio eius physica, & est intrinseca formæ ut termino, quin neque actioeductiua, neque forma physice uniantur creato agenti. Ita eò vsque saltem utgebunt, quo vsque amplius exponatur, quid significetur nomine communicationis physicae intrinseca. Nec si adicias, unio physica esse communicationem physica mutua, & intrinsecam inter extrema distincta realiter, deuitabis omnia superiora argumenta. Illiberabilior est tradita ab aliis definitio, unio physica est communicatio extremorum distinctorum realiter, conuenit namque actioni, cum hæc sit communicatio agentis, & effectus distinctorum realiter; competit etiam cognitioni, & amoris, qui actus sunt aliquatenus communicatio intellectus, ac voluntatis cum obiectis, & in ente artificiali non deest sua communicatio vnus partis cum alia.

98

Sunt qui sic definiant unio physica, & est ratio formalis vnus coalescentis ex pluribus. Verum in vno per aggregationem nõ interuenit unio physica plurium, ex quibus coalescit, & tamen interuenit aliquid, vi cuius coeant plura in vnum. Et sic se habent clauis, & bitumen respectu domus. Franciscus Alfonso disp. 5. Physicorum sect. 2. n. 30. inquit, unio physica substantialem, esse substantialem nexum forma cum materia illis existentibus aduenientem ut totum substantiale medio illo constituant. De unione verò ut abstrahente à substantiali, & accidentali ait, esse nexum forma cum subiecto, illis existentibus aduenientem ut totum medio illo constituant. Sed desideratur adhuc definitio unio physicae tum personalis, tum continuatiua, vel quæ comprehendat genericè vtramque hanc unio. Vterius, si substantia creata sit modus vtriusque per se ipsum naturæ, erit nexum formæ cum subiecto, adueniens huic soli ut existenti; neque enim sibi ut existenti aduenit.

Cardinalis

99 Cardinalis Lugus disp. 11. de Incarnatione sect. 7. sic explicat conceptum vnionis physice, scilicet est *nexus extremorum faciens ea inseparabilia quoad locum alterius saltem inadæquatum.* Vnde saluatur, humanitatem Christi esse vnitam physice verbo diuino, & quamcumque humani corporis partem animo rationali, quia etiam humanitas non existat in omni loco, in quo verbum (nam non est consequens, ut id, quod in Deo est, ita sit vbique, ut Deus, docente S. Augustino epist. 57.) nec manus humana v.g. in omni existat loco, in quo animus rationalis, alioqui humanitas existeret vbique, essetque immensa, & manus humana penetraretur cum capite, & pedibus, reliquisq; corporis partibus, tamē permanente vnione physica debent existere in loci adæquari parte, respectu verbi, & animi rationalis, esseq; inseparabiles quoad illa. Quam doctrinam reperit sapientissimus vir disp. 5. & 6. ac 8. de Eucharistia. Addit autem in præcitate tractatu de Incarnatione, vnionem physicam esse etiam alligationem ad hoc, ut ex extremis resultet aliquid vnum per se, & non per aggregationem, seu coactionem.

100

Examino in primis aditionem rogans, in quo differat vnio ab extremis vnitis? Cum & extrema constituunt vnum per se. Rursus quid sit resultare vnum per se? & cur potius constitui possit ex subiecto substantiali, & forma accidentali, aut ex duabus partibus materiae, quam ex duobus entibus completis? Cur ex educatione & termino educto non resultet vnum per se, (si illa distinguatur ab vnione, & vnitate termino educto) nec non ex corpore Christi, & accidentibus Eucharisticis? Si respondeat, tunc resultare vniam per se ex duobus extremis, quando vnum saltem perficitur, aut deterioratur ab alio. Contra cum quia agens perficitur quoad agentem per actionem, ad quam ordinatur, quin tamen actio si sit transiens, vnatur physice cum agente, & quin ex hoc, & illa resultet vnum per se. Tum quia terminatio libera Dei non perficit essentiam, nec perficitur ab ipsa, ut plures iudicant, esto quasi constituat vnum per se, et si Deo intrinseca, ut potè ipsi identificata realiter. Tum denique quia vniri formaliter aliquid extremum, & constituere per se, non est realiter perfici, aut deprauari, ut constat ex verbo vnito formaliter humanitati Christianæ, & constituente cum ea vnum per se. Ergo vniri formaliter duo extrema, non est, cur sit formaliter, vnum saltem ex illis perfici, aut deprauari. Et quidem si id esset, sequeretur, vniri perfectius illa extrema, quæ mutuo perficiuntur ex vnione; proindeque magis vniri corpus, & animam rationalem inter se, quam verbum diuinum cum ipsis in Christo contra communem Theologorum 3. p. q. 2. art. 10.

101

Hinc non aridet mihi quidam Neothericus definiens vnionem physicam quatenus sit *vinculum, quo aliud perficitur* Nam licet verum sit debere realiter perfici, aut deteriorari aliquid ex extremis physice vnitis, formalis tamen conceptus vnionis physice non exprimit id, quod proinde erit potius proprietatis ipsius. Et præterea actio, & cognitio sunt aliquo modo vinculum agentis, & intellectus ad effectum, & obiectum; siquidem sint determinatio ad vtrumque; perficiunt item intrinsece agens, & intellectum, vel extrinsece illud actio, & hunc intrinsece cognitio, simulque hæc extrinsece obiectum, & illa intrinsece, vel extrinsece effectum, quin tamen gradum vnionis physice obrineant. Alius Neothericus, ut subterfu-

geret postremam hanc obiectionem, dixit, physicam vnionem esse *vinculum determinans intrinsece vltimo ad vnum coalescens ex pluribus realiter distinctis, quorum aliquod perficitur intrinsece, completurque alio.* Pro cuius definitionis declaratione notat, quodlibet in continuo extremum integralis vnionis compleri alio extremo; sed non perfici intrinsece, nisi illud, in quo recipitur vnio. Ego tamen non video discrimen inter compleri intrinsece, & perfici intrinsece. Quare aut neutrum extremum cõplebitur intrinsece, aut vtrumque perficietur intrinsece. Rursum notat, esse aliquas formas accidentales subiecto physice vnitas, quæ licet illud deprauet alicatenus, tamen realiter physice perficiunt, ut error intellectum, & calor aquæ, vel saltem ipsæ formæ perficiuntur à subiecto. Si autem nec subiectum à formis, nec formæ à subiecto perficiantur, non recusat, ut definitioni addatur, *quorum aliquod perficitur intrinsece, completurque alio, vel deprauatur.* Nec ego quoad hanc partem iurgari volo.

102

Deinde, quod principaliter dicitur à Cardinali Lugo sequentes subit difficultates. Prima, si materia, & forma afficiantur vnica vbicatione, reddentur inseparabiles per ordinem ad locum; illa tamen vbicatione præcisè non vniuntur physice, neque constituent vnum per se. Secunda, materia, & forma vnite possunt diuinitus absolui ab omni loco, seu nulla vbicatione gaudere, ut sentiunt per multi. Ergo conceptus vnionis informatiuæ non cõsistit in inseparabilitate quoad locum; nec erit essentialis proprietatis eius vnionis, ut vnum extremum existat in loco alterius sibi vniti. Tertia; vbicatio Romana est vnio sui ad corpus in sententia huius Doctoris; si verò corpus locetur simul Parisiis, vbicatio Romana non erit alligata ad locum Parisiensem: imò repugnabit alligari. Ex quo inferitur, non esse proprietatem connaturalem cuiuscumq; vnionis informatiuæ ut existat in duplici loco adæquato in quo diuinitus ponatur vnium. Neque id erit proprietatis essentialis respectu vnionis informatiuæ nec tamen cum subiecto accidentia indifferentia ad varia loca. Nam diuinitus potest fieri ut corpus existens de potentia Dei absoluta Romæ, & Parisiis habeat Romæ calorē sibi vnium, careatque eo Parisiis. Potest etiam diuinitus fieri, ut Petrus sit Romæ, calor Parisiis, & vnio Matri. Sic tradunt Franciscus Alphonsus disp. 27. Physicorum sect. 2. n. 12. & Franciscus de Quiedo contro. 18. Physicorum punct. 1. n. 6. Cum enim Petrus, calor, & vnio queat diuinitus existere absq; omni vbicatione, & proinde absque penetratione; cumq; præterea vnio queat diuinitus non existere in loco aliquo adæquato, in quo existat Petrus, non apparet repugnãtia specialis, si locetur in spatio, in quo nec Petrus, neq; calor existant, sitq; diuisa non entitatiuè, sed localiter à Petro, & calore. Non ergo est essentialis proprietatis vnionis informatiuæ facere extrema vnita inseparabilia quoad locum, si quidem ipsa non debeat esse inseparabilis essentialiter à loco extremorum. Et quamuis inseparabilitas naturalis extremorum, & vnionis sit proprietatis vnionis informatiuæ, non tamen primarius, & formalis conceptus. Quis vnquam Theologus ex necessitate naturali, qua corpus Christi per concomitantiam sub speciebus panis adportat animam rationalem, & sanguinem, intulit ut ex ratione à priori vnionem inter corpus, animam, & sanguinem; & non potius cum Tridentina Synodo sessione 13. cap. 3. ex vnione intulit

intulit adportationem? Quis vnquam Philosophus ex necessitate naturali, qua corpus constitutum duplici in loco adæquato habet vrbique eadem accidentia independentia à loco determinato, intulit ut ex ratione à priori vnionem accidentium ad corpus, & non potius ex vnione intulit existentiam accidentium? Confirmatur, quia pro priori ad alligationem materiae, & formæ, quoad eundem locum intelliguntur illæ vnite, ut probaui in n. 3. Ergo ea naturalis alligatio non est primarius & formalis conceptus, sed proprietatis vnionis informatiuæ.

103

Quarta difficultas, diuinæ personæ sunt inseparabiles quoad locum quemcumque, quin vniantur physice. Rursus ego ipse sum inseparabilis à Deo in ordine ad locum meum adæquatum, non minus, quam Christi humanitas à verbo diuino, nec ideo ego sum Deo vnitus physice, nec mihi Deus, cuius spatij adæquari parti alicui tam non possum non coexistere, dum existo, quam non potest non coexistere Christi humanitas parti alicui spatij adæquati respondentis verbo diuino, dum est physice vnita ipsi. Nec proderit dicere cum Sforia Pallanicino in assertis Theologicis lib. 7. n. 23. si per impossibile non existeret vbique verbum, adhuc tamen existeret ibi, vbi humanitas ratione vnionis intercedentis. Nam in primis, iudice P. Suario tom. 1. in 3. p. disp. 14. sect. 1. non repugnat, humanitatem vniri verbo in vno loco, constitui in alio absque modo vnionis. Ergo si fingatur, verbum ratione sui non existere necessario in hoc alio loco, inferet vnio connaturaliter, & non essentialiter existentiam verbi in omni loco, in quo sit humanitas vnita. Deinde etiam in eo casu impossibili existeret mihi intimè præsens Deus ratione actionis productiuæ, & conseruatiuæ erga me exhibitæ ab ipso, ut à causa, à qua omnia essentialiter dependent, & à qua modo infinite perfecto oriuntur effectus. Nascitur hinc quinta difficultas; etenim actio siue generatiua, siue creatiua, orta à Deo, facit ipsum, & creaturam sic inseparabiles quoad locum, ut nequeat Deus non existere in loco adæquato creaturæ, & creatura nequeat non existere in parte aliqua loci adæquati occupati à Deo: quæ inseparabilitas non est vnio physica Dei, & creaturæ. Sexta, si Deus decerneret efficaciter Angelos Gabrielem, & Michaëlem manere semper penetratos, redderentur omnino inseparabiles per decretum diuinum, quod neque esset vnio physica formalis eorum, neque radicalis inferens formalem. Septima, materia & forma materialis per passionē, quæ non est vnio physica formalis vtriusque, ut conuier Cardinalis Lugus, redduntur inseparabiles localiter; & licet non subsequeretur vnio physica formalis, non ideo distarent, aut non essent intimè præsentēs, ut idem Doctor faretur. Non video quid desit passioni, ne sit proxima, & immediata exigentia inseparabilitatis materiae, & formæ materialis causatæ materialiter, quemadmodum nihil deesset partibus materiae, ne essent proxima, & immediata radix impenetrabilitatis, si ablata quantitate persenerent impenetrata, ut antea. Hæc difficultas est ad hominem proposita; nam absolutè vitari potest, si respondeatur, ideo passionem non esse vnionem physicam materiae, & formæ, nec sui cum forma, quia et si materia, forma & ponantur diuinitus in duplici loco adæquato, aut si sola forma ponatur, manente materia in vno tantum loco adæquato, non debet passio constitui vrbique; forma namque educta

in loco *A.* adæquato potest non educi in loco *B.* adæquato, siue vnatur, siue non vnatur materia in isto loco *B.* Responderi etiam potest, causam materialem, si actiuè influat posse causare materialiter effectum distantem, ut tentatum est in n. 37. Exercitationis antecedentis. Octaua, si per vnionem physicam non possint non fieri inseparabilia quoad locum extrema, erit vnio vbicatio ipsorum in loco saltè inadæquato. Vltima difficultas, vniones continuatiua, & extensiuæ sunt vniones physice, quas non comprehendit appositæ definitio, sed ut summum penetratiuæ, & informatiuæ. Etenim illæ vniones non exigunt nisi loci immediationem ac propinquitatem in extremis; & quòd, moto vno extremo à loco immediato, propinquoque respectu alterius, moueatur & alterum.

104

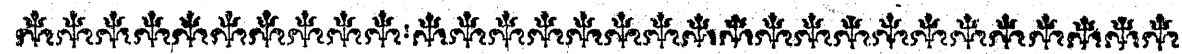
Percontabitur quis, an si vnum ex extremis vnitis physice vel penetratiuè, vel informatiuè moueatur, debeat & aliud moueri? Debet quidem naturaliter, si vnum moueatur extra locum vtriusque adæquatum, & vtrumque sit independens à determinato loco. Et sic intelligendū est vulgare axioma acceptum ex Aristot. 1. 2. Topicorum c. 3. text. 23. l. 8. Physicorum c. 6. text. 52. *Motis nobis mouentur omnia, qua sunt in nobis.* Ob defectum primæ conditionis non potest etiam diuinitus, multoq; minus debeat naturaliter, moueri increatum verbum, humanitatem, cui physice penetratiuè vnitur, motà ex vno loco adæquato ad alium; quia videlicet hæc non mouetur, neque potest moueri extra locum adæquatum illius, attenda adhuc potentia Dei absoluta. Eiusdem conditionis defectus est in causa, ut mota anima rationali in capite, non debeat naturaliter moueri in pede, cum quo physice vnitur penetratiuè, atque informatiuè, quia nimirum motus præcisè in capite non est extra locum suum adæquatum. Ob secundæ conditionis defectum, vbicatio, quam Christi corpus habet in cælo vnitam sibi physice penetratiuè, atq; informatiuè non debet naturaliter, imò nec diuinitus potest moueri cum Christi corpore, dum istud mouetur, aut moueretur ad alium locum definitiuum aut circumscriptiuum, quia scilicet vbicatio in cælo est dependens essentialiter à determinato, & certo eo spatio. Sed obseruandum est, posse competere duobus penetratis, sed carentibus vnione physica formali, & propria, ut vno moto moueatur aliud. Adest exemplum in casu sextæ difficultatis obiectæ contra Cardinalem Lugum. Præterea mota quantitate à sacerdote, vel à quouis alio in Eucharistia, mouentur reliqua accidentia, quæ quidem cum quantitate non sunt vnita physice; & moto colore mouetur sapor, quin huic sit physice vnitus ille; non enim color informat saporem; istud tamen exemplum intutum est; nam in quantitate recipi reliqua accidentia, vniriq; physice cum ipsa, probabilius est, rum ne sequatur, non dari in Eucharistia album vel lapidum, & non produci per generationem calorem, aut frigus in hostia consecrata, quando applicatur agens calidum, aut frigidum: tum etiam, quia nisi quantitas exerceat munus subiecti erga aliqua accidentia, non apparet ex parte ipsius aliquis titulus ut quando ipsa mouetur, moueatur cætera. Quare mouebunt miraculose à Deo ea præcisè de causa, ut occultetur mysteriū. Et inde fieret, nos modo proprio viuientium non manducare reliqua accidentia præter quantitatem; nam traiectione illorum non esset motus ortus à nobis. Adest turtius aliud exemplum. Nam motis speciebus sacramentalibus, mouetur corpus

corpus Christi, ut sub eis contentum, quin eis sit unitum physicè formaliter, ac propriè. Quòd autem eis non sic vniatur, probauit iam in num. 3. colligitur à posteriori, quia non mouentur toties quoties Christi corpus mouetur extra locum adæquatam sui, arque ipsarum & aliunde ipsæ sunt independentes à determinato loco. Insuper Pater æternus, & Spiritus Sanctus sic sunt specialiter in humanitate Christi, ut si aliàs, & per impossibile carerent immensitate, mouerentur motà humanitate, ut huic adessent, propter circuminseptionem cum filio diuino unito ad eandem humanitatem. De quo puncto tractat diligenter, & studiosè Augustinus Bernal. disputat. 23, de Incarnatione. Sed tamen humanitas non est unita physicè immediatè Patri æterno, & Spiritui sancto; quinimò nec mediatè unitam esse, docet Franciscus Amicus disp. 16. de Incarnatione sect. 5. n. 100. quia verbi personalitas, cui per se immediatè vnitur humanitas est distincta realiter à personalitatibus illius.

105

Quæret quis secundò, an si vnum extremum constituatur diuinitus in duplici loco adæquato debeat connaturaliter ex suppositione eius miraculi replicari utrobique aliud extremum unitum physicè, vel penetratiuè, vel informatiue, & non dependens à loco determinato? Respondeo affirmatiuè. Et sane si sermo sit de extremo pertinente ad naturale complementum probatur; quia res, vbis existat, exigit connaturaliter habere quicquid spectat ad sui naturalem perfectionem, & complementum, siue substantialem, siue accidentalem. Si autem sit sermo de extremo non pertinente ad naturale complementum, probatur etiam primò; quia aliter difficile est reddere ratio-

nem, cur verbum diuinum existat specialiter, aut nouo titulo in Eucharistia per concomitantiam propter vnionem cum corpore, & anima, quorum non est debitum complementum. Secundò, quia alioqui Christus ut existens in Eucharistia careret compluribus accidentalibus perfectionibus, quibus non exactis ad modum connaturalem existendi ornatur in cælo, & sine causa diceretur, prouenire ex nouo miraculo earum replicationem in Eucharistia. Tertio, quia si extremum, dum ex vno loco recedit, & accedit ad alium, fert se cum alterum physicè unitum, & non peritum; estque naturalis hæc ad extremum portatio, quidni idè eueniet, quando sic acquirit nouum locum, ut antiquum non deserat? Quartum, etsi extremum, quantum est ex se, non petat habere, nisi in vno loco aliud extremum spectans ad sui naturalem integritatem; nihilominus supposito miraculo duplicatè vbicationis connaturale est habere illud aliud extremum in vtroque loco. Ergo similiter continget, quamuis tale sit extremum, ut sine altero queat existere naturaliter, quantum ex se est, in vno loco, & quamuis alteri competat ex se incapacitas, seu repugnàtia naturalis ad existendum in duobus locis totalibus; quæ incapacitas æquè conuenit extremo pertinenti ad naturale complementum. Vnde ruit quicquid P. Arriaga disp. 14. Physicorum sect. 10. num. 147. opponit aduersus proximè dicta. Sed opimè ibi impugnat Valsquium, quatenus is docuit, nec diuinitus posse constitui vnum extremum in duplici loco adæquato, quin aliud physicè unitum ponatur utrobique, quasi ratione loci deberet confurgere noua connexio essentialis; quæ ratione extremi secundum se non dabatur.

EXERCITATIO OCTAUA.

De substantia compositi Empyrei.

VM substantia sit vltimum complementum cuiusuis compositi substantialis, curta esset nostra tractatio de singulari composito Empyreico, ni de eius substantia aliqualem institueret exercitationem.

SECTIO I.

Existencia, & distinctio realis, ac positina substantia à natura humana premititur, ut inde inferatur quid censendum sit de Empyrea.

Si in natura nostra humana detur substantia, & ut quid posituum, ac reale, siue absolutum, siue modale, distinguatur à natura ipsa, idem procul dubio asserendum erit, ut patebit ex sect. 2. de quauis alia creata natura, siue rationali, siue irrationali, nunc existente, aut similem habente conditionem. Ea autem substantiæ existentiæ certa est ex Incarnationis Mysterio; distinctio etiam videbatur mihi transolidè obfirmata à Theologis plerisque, ut super sedendum putarem ab hoc pun-

cto, nisi recentium aliquorum inquieti conatus coëgissent non amouere manum. Sed antequam ad ipso deueniam, oportet præsupponere nonnulla, de quibus latius Pater Suarez dict. 34. Metaphysicæ.

Et primum sit, substantiam naturæ humanæ distinguere ab huius existentiæ. Probant aliqui, quia accidentia, quæ non subsistunt, sed inhærent, gaudent propria existentiæ; nam vel hoc non distinguitur ab eorundem essentia, vel etsi distinguatur, sicut accidentia habent proprias vbicationes, & affectiones alias, ita debent habere proprias existentiæ. Sed inefficaciter, cum accidentis existentiæ sit accidentalis, proindeque dicitur longè aliena à ratione substantiæ. Probant alij, quia in Deo datur triplex substantia relatiua, nec tamen datur triplex existentiæ relatiua, sed vna tantum, eaque absoluta, & communis tribus personis. Inefficaciter etiam quippe falsum relationibus diuinis non

non competere proprias existentiæ. Melius argui posset ex naturæ diuinæ existentiæ absoluta, quæ neque absoluta, neque relatiua substantia est. Verumtamen hoc omisso, probatur suppositio, quia natura humana Christi subsistit per substantiam verbi, existit autem sub propria, & naturalem suam existentiæ, tum quia ista non distinguitur ab essentia naturæ humanæ, tum quia productio naturæ humanæ Christi nequit terminari nisi ad eius existentiæ, siue indistinctam siue distinctam ab essentia; tum denique quia natura humana Christi, ut materialis causa vnionis ad verbum debet pro priori naturæ existentiæ præite ipsam vnionem. Probatur deinde suppositio, quia natura humana per existentiæ habet præcisè esse simpliciter extra causas; at per substantiam habet quidpiam aliud, de quo in sect. 9.

4

Supponendum secundò, substantiam naturæ humanæ distinguere ab existentiæ, & proprietatibus Characteristicis. Ab illa quidem ob proximè dicta; ab his verò, quia ex Concilio Lateranensi sub Martino 1. Canone 5. & 9. nec non ex sexta synodo Generali actione 4. Christus habuit has proprietates; cum tamen non habuerit, neque habeat substantiam propriam naturæ humanæ; & quia prædictæ proprietates sunt accidentia, ex quibus vnum per se substantiale, quale est subsistens, seu suppositum humanum, nequit constitui. Adde personas diuinas remotissimas esse ab eis proprietatibus accidentalibus. Patres aliqui Ecclesiastici, qui contra opponi possent, explicantur genuinè à Ruizio d. 32. de Trinitate sect. 6. supponendum tertio, substantiam humanam non esse entitatem substantialem deriuatam ex omnibus accidentalibus existentibus in humana natura. Quia alioqui amisso vel vnico accidente maneret natura sine substantia vel saltem nouam acquireret. Durandus in 1. d. 34. q. 1. à n. 9. Ysambertus confestim citandus alias rationes ministrabunt.

5

Supponendum quarto, substantiam propriam homini distinguere ab ipsius indiuiduatione. Nam si hæc indiuiduatio consistat in collectione accidentium, ut indicat S. Thomas 1. p. q. & art. 3. in corpore (pro cuius expositione consulari Ysambertus 3. p. ad q. 2. d. 2. art. 2.) militat eadem argumenta suppositionis secundæ; & præterea fieret, verbum assumptis immediate accidentia, & quod absurdus est substantiam humanam, cum assumpserit naturam humanam non in communi, sed differentiis indiuiduantibus affectam, & in singulari, ac in atomo, ut Patres, & Theologi dicunt: nec aliter potuisset assumere. Si verò consistat in entitate substantiali intrinseca naturæ humanæ singulari, & terminatæ per se ipsam, redit idem argumentum ex mysterio Incarnationis. Nam verbum assumpsit naturam humanam indiuiduam, non verò substantiam humanam. Dum autem à Boetio definitur persona. *Rationalis natura indiuidua substantia*, adnotandum est cum S. Thoma 3. p. quæst. 16. à 12. ad 2. & q. 9. de potentia art. 2. ad 12. *indiuiduum sumi pro eo, quod non predicatur de pluribus, id est*, sumi pro indiuiduo predicabili, quod de vno tantum affirmatur, & non præcisè pro quouis singulari S. Anselmus ad finem cap. 2. de Incarnatione verbi sumpsit indiuiduum in posteriori sensu, & ex Incarnationis mysterio optimè deduxit personam humanam esse aliquid distinctum ab indiuidua natura humana. Dedit S. Paris verba in n. 59. Exercit. 4.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

His suppositis, nonnulli ex Nostris Modernis accedunt ad sententiam Scoti in 1. dist. 23. q. vni-ca in 3. dist. & q. 1. dist. item 6. q. 1. quod lib. 19. art. 3. qui præter essentiam, existentiæ, & indiuiduationem naturæ humanæ ait, substantiam humanam addere negationem actualis dependentiæ ab alio toto, seu supposito. Vnde cum humanitas Christi actu dependeat à supposito verbi, caret proinde substantia humana. Ipse Scotus meditatatur aliam negationem aptitudinalis dependentiæ ab aliquo toto, seu supposito; cuius negationis defectu anima rationalis in statu separationis non sit subsistens, neque personetur. Reicitur hæc sententia primò ab aliquibus, quia humanitas Christi non pendet actualiter à verbo, posset enim separata à verbo ex vi eiusdem actionis conseruari naturaliter. Quare sicut anima rationalis, dum est unita corpori, non pedit actualiter ab hoc, quia ex vi eiusdem actionis conseruatur naturaliter, dum est separata, ita similiter &c. Secundò, quia natura diuina assumpta præcisè à proprietatibus personalibus non est subsistens siue absolute, siue relatiuè, & tamen sic sumpta nec actu pendet, neque naturaliter est apta pendere ab eis. Parui momenti argumenta. Respondebitur namque negationes dependentiæ, in quibus consistit substantia propria, esse negationes vnionis actualis, & aptitudinalis cū supposito altero, ideoque Christi humanitatem utpotè actu unitam verbo, & naturam diuinam eo modo acceptam, utpotè quæ apta sit identificari, & reapse identificata sit tribus diuinis suppositis, non habere speciales substantias distinctas à verbo, & à diuinis tribus suppositis; etsi nec humanitas Christi dependeat efficienter à verbo, nec natura diuina à proprietatibus personalibus. Itaque hæc non constituunt supposita alia ab illa, seu non important substantias, quæ sint aliæ respectu naturæ diuinæ etiam ut præcisè sumptæ, cum ab hac sint indistinctæ realiter. Neque humanitas Christi gaudet substantia propria, cum alienam verbi sit realiter adæpta. Præterea defectus dependentiæ à verbo supposito, tanquam à causa efficiente, non arguit in humanitate propriam substantiam, nec item in natura diuina illo modo sumpta arguit aliam substantiam specialem defectus dependentiæ à tribus diuinis suppositis, tanquam à causis efficientibus, quia natura non debet sic dependere à substantia siue propria, siue aliena; satis est dependentia, vel quali dependentia à posteriori.

7

Reicitur aliunde primò, quia si substantia humana non in alio consisteret, quam in negatione actualis vnionis ad verbum, tam ex ipsis terminis perspicuum fuisset, non assumptam à verbo substantiam humanam, ut frustra laborassent Ecclesiæ Concilia, & synodi Generales à tertia vsque ad quintam in definienda ea veritate contra Nestorium, & Theodorum Mopsuestenum. Quid enim ex terminis clarius, quam humanitatem unitam verbo non mansisse in unitam seu cum negatione vnionis ad verbum? Neque hoc videtur potuisse negari si ab Hæreticis, neque definiti ab Ecclesia nisi ridiculè, & nugatoriè (quod absit) Nam definire in humanitate per verbum fuisse impeditam, & exclusam substantiam creatam, idem esset, ac definire, humanitatem unitam verbo non habuisse negationem vnionis ad verbum. Accedit, Patres non semel dicere, verbum supplere hypostasim creatam

Q humani

humanitatis, & consumpsisse, ac absumpsisse personam humanam: qui modi loquendi haud proprii essent, si hypostasis, & personalitas humana consisteret in negatione. Satis improprie diceretur lux supplere, & consumere tenebras; quin potius sicut aer tenebrosus proprie dicitur illuminari, sic suppositum humanum proprie diceretur assumi, & suppositari à diuino contra mentem, & phrasim Conciliorum, ac Patrum. Secundò, suppositum humanum est ens reale, substantiale, & per se. Siquidem Petrus v. g. reponatur in recta categoria substantiæ. Ergo constitui non potest per negationem, quæ nec ens reale, neque substantiale est, neque apta vniri physice cum ente reali. Quòd si suppositum humanum constituitur ex negatione vnionis ad Verbum, quidni possibile erit compositum humanum constitutum ex materia, & negatione vnionis ad formam irrationalem? Terriò, substantia humana est complementum naturæ humanæ constituens ipsam in esse substantiali perfecto. Ergo substantia humana nequit consistere formaliter in negatione; cum hæc non possit esse complementum substantiale, & perfectio entis alicuius substantialis. Antecedens probatur, quia si natura humana esset ex se completa, & constituta in esse substantiali perfecto positiuè, non posset ex ipsa, & ex Verbo vnito resultare vnum substantiale per se; siquidem ex duplici ente profusus, & positiuè completo resultare nequeat vnum per se. Quartò, natura vna humana potest diuinitus vniri alteri Angelicæ. At tunc vna & altera subsisteret in se & non subsisteret in se, si substantia in se sit negatio vnionis naturæ vnus cum altera; subsisteret quidem in se vtraque, quia vna non subsisteret in alia, cur enim potius natura humana in Angelica subsisteret, quam è conuerso? Deinde neutra subsisteret in se ob defectum negationis vnionis mutua. Dices, forte, vtraque abstraheret à substantia in se, & in alia, sed contra, quoniam ei abstractioni opponitur negatio vnionis reciproca. Dices rursus, forte, vtraque subsisteret in se, & in alia. Sed contra, quia alioqui daretur, & non daretur negatio vnionis inter vtramque. Dices iterum, nisi vnio, aut negatio vnionis consideretur in vna natura respectu alterius habentis substantiam positiuam, qualem habet natura diuina, non verò Angelica, impertinens profusus esse præsentis instituto. Sed contra, quia ineptè declaratur substantia, quatenus sit negatio vnionis inter vnam naturam positiuæ substantiæ compotem; & quia mea substantia propria non tantum debet importare negationem vnionis cum natura diuina, sed etiam cum natura Angeli. Quintò, per vnionem Verbi diuini cum natura humana, etsi hæc amittat negationem vnionis ad naturam diuinam, non tamen ad Angelicam, Exempli gratia. Ergo natura humana assumpta à verbo subsistet partim in alio, nempe in verbo ob defectum negationis vnionis cum ipso, & partim subsistet in se, ob negationem vnionis cum Angelo. Quæ sequela irreligiosa est.

7 Repellitur sextò, non est potior ratio, vt humana natura subsistat in se per negationem vnionis cum diuina, quam vt è contra. At natura diuina non subsistit in se per negationem vnionis cum humana, ne absurdè sequatur subsistere in hac, quando aduenit vnio, & aufertur negatio, vri in tali casu subsistit hæc in illa. Ergo &c. Vergeo,

substantiæ increatæ sunt quid positiuum. Ergo & creatæ. Antecedens constat, tum quia sunt perfectiones naturæ diuinæ; tum quia substantia Patris producit realiter substantiam Filij, & vtraque substantiam Spiritus sancti, negatio autem nec est perfectio, neque potest realiter producere, aut produci: tum quia alioqui Mysterium Trinitatis nihil aliud adderet naturæ diuinæ, quam negationes, & per has constituerentur, ac distinguerentur personæ increatæ, verbumque sola negatione terminaret humanitatem, solaque negatio esset terminus vnionis hypostaticæ inter humanitatem & diuinitatem. Consequentia iam fultur: tum quia substantia creata est participatio increatæ: quare cum hac in ratione entis positiuum debet habere proportionem: tum quia licet ex triplici substantia naturæ diuinæ non valeat argumentum ad triplicem naturæ humanæ, valet tamen ex entitate positiuæ substantiæ increatæ ad entitatem positiuam creatæ: quemadmodum licet ex vnico realiter actu diuino, qui sit intellectio, & volitio, non valeat argumentum ad vnicum realiter actum creatum, qui sit intellectio, & volitio, valet tamen ex entitate & perfectione positiuæ intellectiois, aut volitionis diuinæ ad entitatem, & perfectionem positiuam intellectiois, aut volitionis creatæ. Septimò, natura humana, est absolute, & simpliciter indifferens secundum se ad negationem vnionis cum verbo, & ad vnionem ipsam. Nam licet naturaliter sit inepta vniri, tamen obedientialiter est capax. Ergo, vt negationem vnionis præ vnione ipsa habeat, opus est aliquo positiuo superaddito, in quo fundetur, & ex quo resultet ea negatio. Octandò, si suppositum humanum requirit, vt quid constitutum sui, negationem aptitudinalis vnionis ad verbum, imò & essentialem cum vnione repugnantiam; adicitur, aut præsupponitur sine causa, vt constitutum negatio altera vnionis actualis: nam quod omnino est repugnans vniri, hoc ipso præcisè non vnitur actu. Nonò, manus hominis diuisa à reliquo corpore est subsistens, neque tamen habet negationem aptitudinalis vnionis ad partes subsistentes brachij. Decimò, ea, quæ vocatur negatio dependentiæ aptitudinalis, non est negatio, sed positiuæ repugnantia naturalis cum dependentia; sicut è contra in anima rationali separata dependentia aptitudinalis est positiuæ capacitas naturalis ad dependentiam, aut vnionem cum corpore, vt subiecto informationis. Vndecimò, creatio Angeli independentis tam actu, quam aptitudine à subiecto sustentate, non consistit formaliter in negationibus, sed in aliquo ente positiuo. Ergo similiter substantia propria eiusdem Angeli non consistit formaliter, nisi in positiuo aliquo ente. Vt enim Angeli creatio opponitur actuali, & aptitudinali dependentiæ à subiecto sustentante, ita substantia propria opponitur actuali, & aptitudinali dependentiæ ab alieno supposito. Et hæc satis contra Scotum, & Modernos illos, quorum tergiversationes ad pleraque obiecta non refero; quia mei ingenij tenuitas non bene eas calluit sæpe lectitatas. Et quis, (vt ait S. Hieronymus lib. aduersus Iouinianum) *superare queat, cuius asserionem penitus ignoret?*

8 P. Vuadingus disp. 4. de Incarnatione, P. Martinus tomo 1. d. 36. sect. 3. tomo 4. d. 5. sect. 6. & alibi sæpe tradunt, (insinuatque P. Salmeron tom. 2. tractat. 27. pagin. 266. licet, tract. 11. pag. 136. nobis fauere videatur) subsisten-

substantiam humanam non esse entitatem absolutam, nec modalem distinctam ab humanitate realiter; sed esse quandam quasi formalitatem distinctam virtualiter extrinsecè, seu ratione ratiocinata cum fundamento in re, vri solet dici de substantiis diuinis, & de actibus liberis increatis comparatis cum essentia Dei. Vnde hæc opinio differt ab alia Durandi in 1. dist. 34. q. 1. n. 15. Henrici Gaudauensis, & non paucorum Nominatum, penes quem substantia, & suppositum humanum sola ratione ratiocinante distinguitur ab humanitate. Quæ Durandi, & reliquorum opinio non sine supercilio excipitur à Theologis, maleque audit apud ipsos. Si enim homo, huc suppositum humanum non aliter distinguitur ab humanitate quam ex modo significandi, stare non potest, quòd à verbo assumptum sit humanitas, non verò homo, siue suppositum humanum: quemadmodum stare non potest, quòd assumptum sit entitas creata, & non sit assumptum ens creatum, cuius distinctio ab entitate creata; non alia est, quam ex modo significandi: & quemadmodum stare non posset, quòd assumeretur animal rationale, seu habens animalitatem, & rationalitatem, quin assumeretur homo Metaphysicè, qui ab animali rationali differt ex solo modo significandi, vel potius sola ratione ratiocinante. Hoc argumentum, quod efficacissimum est contra Durandum, & Henricum, retinet eandem ferè vim contra Vuadingum, & Martinonum, Nam si natura humana, re ipsa, est homo, siue suppositum humanum, fiet, vt verbum assumens naturam humanam, assumeret re ipsa hominem, siue suppositum humanum. Sicut quædam verbum assumptum naturam humanam, & à diuina distinguitur tantum virtualiter extrinsecè, & sola ratione ratiocinata cum fundamento in re expræcitatis Theologis, sit, vt natura humana assumpta sit à. Diuina re ipsa, & in sensu reali, ac identico: sitque etiam, vt in Christo sit duplex natura altera diuina, altera humana. Quis autem Catholicè concedat, existere in Christo re ipsa suppositum diuinum, ac humanum, & hoc assumptam re ipsa fuisse ab illo? *Ab sit hoc ab intellectibus nostris*, inquit S. Gregorius Magnus homilia 38. in Euangelia, *vt personam Dei & hominis Redemptoris nostri Iesu Christi ex duabus personis credamus vnitam. Ex duabus quippe, atque in duabus hunc naturis existere dicimus; sed ex duabus personis compositum credi, vt nefas, vitamus.* Vergetur argumentum, natura humana, quæ re ipsa, penes Aduersarios est persona humana, existit in Christo sine diminutione alicuius prædicati realis, & identici. Ergo & existit realiter, & identicè in Christo persona humana. Consequens autem non videtur admitti posse Catholicè. Ergo neque antecedens quo ad indistinctionem realem naturæ humanæ à persona humana admittendum est vllatenus. Vergetur rursus, ea, quæ sunt indistincta realiter, sunt realiter inseparabilia. Ergo si natura humana esset indistincta realiter à persona humana, esset ab hac realiter inseparabilis. Ergo adhuc assumpta per verbum maneret realiter indiuisa ab hac. Plura alia contra Vuadingum, & Martinonum suggerit sectio 1. præcedentis Exe citationis. Nec in expensis habeant Ecclesiæ Patres, qui apud Suarium disp. 34. Metaphysicæ sect. 2. numer. 6. apertè docent distinctionem substantiæ à natura humana: quæ distinctio pro instituto Patrum aduersus Hæreticos maior videtur esse quam rationis ratiocinata, & per nostros

P. Gabr. de Henao, Empyreo log. Pars 1.

conceptus. Nam Patres contendebant, non dari in Christo personam humanam, & diuinam, sicut re ipsa datur natura humana, & diuina. Et vt primum probarent, recurrerant ad distinctionem inter naturam humanam, & substantiam humanam. Si verò ea distinctio esset tantum rationis ratiocinata, & per nostros, conceptus responderent facillè Hæretici, dari re ipsa in Christo duas personas, licet per nostros conceptus non nisi vnica, atque diuina daretur.

9 Aduersus entitatem, siue absolutam, siue modalem substantiæ humanæ superadditam humanitati argumentatur primò Martinonus. Natura diuina non subsistit per substantias relatiuas, quæ ex parte rei, & obiecti sint distinctæ ab ipsa. Ergo neque humana natura subsistit per substantiam, quæ ex parte rei, & obiecti distinguitur ab ipsa. Secundò, illud debet subsistere per se, quod est aptum per se subsistere, alioquin aliud est aptum subsistere, & aliud subsistit: & non est idem, quod potest subsistere, & subsistit: quod est apertè impossibile. Sed natura humana est apta per se subsistere. Ergo per se subsistit. Ergo non subsistit per aliquid à se ex parte rei, & obiecti distinctum: nam sic subsistere, non est subsistere per se; & contradictio est in terminis dicere, quod res subsistat per se, & tamen subsistat per entitatem à se distinctam. Vt si quis diceret, rem existere per se, & tamen existere formaliter per aliud à se distinctum; id est habere formam, seu rationem formalem existentiam per aliud à se distinctum. Adicit Martinonus tertium aliud argumentum: sed quod proponetur, & dissoluetur in num. 38. Respondeo ad primum, substantias diuinas relatiuas distinguit inter se realiter, & à natura diuina, licet non realiter, plus tamen, quam ratione ratiocinata: & cum hæc distinctio (quæ virtualis intrinseca vocatur communiter) reperiri solùm queat inter prædicata entis infiniti, non posse non naturam humanam absque propria substantia humana assumptibilem à verbo habere maiorem distinctionem, proindeque realè à propria substantia humana. Quod si quæ de natura diuina, & de diuinis substantiis relatiuis verificantur, vt communicari illam Filio, & Paternitatem non communicari, illam non vniri immediatè humanitati, vniri verò verbum, illam non produci realiter, & produci realiter Filiationem, saluare velis sola distinctione rationis ratiocinata cum fundamento in re (quæ frequenter nuncupatur distinctio virtualis extrinseca) dicam hac sola distinctione saluari non posse ea, quæ verificantur de natura humana, & de ipsius propria substantia, videlicet assumi naturam humanam à verbo, & non assumi propriam ipsius substantiam. Sic distinctio virtualis extrinseca sufficiens iuxta te inter voluntatem Dei, & eius actus liberos, nullatenus sufficit inter voluntatem humanam, liberosque eius actus. Ad secundum respondeo, naturam humanam per substantiam terminari intrinsecè, quæ substantia est, seu vt sic reddi non indigentem alio, quo afficiatur; hunc autem effectum formalem prouenire optimè posse à forma, quæ ex parte rei, & obiecti distinguitur ab ipsa natura humana: non secus ac ex anima rationali, sic distincta prouenit in materiam effectus formalis non indigentis alio, quo afficiatur, quatenus est primum subiectum. Pareteque

Paterque ex verbi substantia communicata humanitati, à qua realiter distinguitur, posse naturam substantialem subsistere per aliquid distinctum ex parte rei, & obiecti. Videatur ipse Martinonius tomo 4. d. 1. sect. 3. qui cum in num. 22. proposuisset idem omnino argumentum contra substantiam humanitatis per verbum diuinum realiter distinctam ab ipsa humanitate, postea in num. 25. illud diluit. Et cuius promptum erit accommodare naturam subsistenti per propriam substantiam ex natura rei distinctam quæ de subsistenti per alienam sic distinctam differt. Quod enim natura subsistens per propriam substantiam, subsistat per se, seu stet per se neutiquam obest distinctioni substantiæ; dicitur namque ita subsistere, seu stare potius, quam quæ subsistit per alienam, quia vi propria, & ab intrinseco habet substantiam.

10 Argumentantur alij tertio, non potest vna materia esse subiectum duplicis formæ substantialis; neque vna forma substantialis esse subiectum alterius formæ substantialis; sed si substantia esset entitas distincta à materia, & anima rationali, materia reciperet eam substantiam, tum animam rationalem, quæ sunt duæ formæ substantiales, & anima rationalis reciperet etiam ipsam substantiam. Si respondeas, hanc non esse formam, sed puram terminum, quemadmodum in linea punctum non est forma, nec actus sed purus terminus. Contra est, quia substantia creata recipitur in natura substantiali vt entitas incompleta dependens ab ipsa inferi, & conseruari. Quare non vtrumque erit forma & actus naturæ, vt respectu materiæ est anima rationalis, sed potiori iure, quàm hæc, æmulabiturque formas substantiales materiales. Exemplum puncti nequicquam adducitur, cum in linea non recipitur, sed ei solummodo sit continuum. Quarto, non aliæ sunt partes hominis, quàm materia, & forma. Sed si homo constaret substantia distincta, hæc etiam esset eius pars, si quidem pertineret non minus, quàm materia, & forma ad intrinsecum, & essentialem conceptum hominis: corpus namque, & anima rationalis absque substantia non est homo. Vtrumque argumentum patitur instantiam in vnione materiæ, ac formæ rationalis: est namque substantialis, & recipitur, ac sustentatur in materia, & forma rationali: quæstioque erit de nomine, an vocanda sit forma? Pertinet etiam ad intrinsecum, & essentialem conceptum hominis, quicquid sit, an appellanda sit pars hominis? Communiter, & bene non dicitur forma, sed nexus materiæ, ac formæ: neque item pars; sed vinculum partium: Cuius ratio tradita est in sect. 1. Exercitationis proximæ. Respondeo absolute ad tertium, materiam non posse esse naturaliter subiectum duplicis formæ substantialis, quarum vtraque sit complementum ipsius; quæ primum subiectum est; posse tamen esse naturaliter subiectum vnus hoc modo se habentis; & alterius habentis se vt complementum materiæ, quæ est substantia. Similiter dum asseritur, vnam formam substantialem non posse esse subiectum alterius, sermo est de altera, quæ sit suapte naturæ complementum materiæ sub conceptu primi subiecti. Addo nomine formæ substantialis communiter significari actum materiæ vt primi subiecti. Ad quartum, substantiam non esse partem naturæ humanæ, seu compositi humani, secus verò hominis, seu personæ humanæ;

præferim si substantia non sit modalis, sed absoluta entitas. Nam si modalis sit dicitur, minus pars suppositi humani. Præterea alia argumenta, quorum solutio perspicua est apud Franciscum Amicum tomo de Incarnatione d. 1. sect. 2. aliosque in hac exercitatione laudatos, & laudandos.

SECTIO II.

Deducitur existentia, & distinctio realis, ac positiua substantiæ in Empyreo, vbi an repugnet substantia creata, siue composita, siue simplex habens substantiam realiter indistinctam?

11 **E**X naturæ humanæ substantia sit communiter illatio ad alias naturas compositas materiæ, & formis irrationalibus. Nam cum illa natura sit perfectior his, si substantia non est expers, nec hæc erunt. Rursus si illa non est immunis imperfectione distinctæ realiter substantiæ positiuæ; idem à fortiori ceteri debet de his. Ita discurreunt Arriaga d. 4. Metaphysicæ numer. 102. Alfonso d. 8. Physicorum numer. 8. sed non desunt, qui purent, maiorem esse perfectionem, non habere sibi identificatam substantiam. Quicquid de hoc sit, Mysterium Incarnationis suadet, non solum rationalem animam gaudere distinctâ substantiâ. Si quidem verbum diuinum non sit hypostaticè vnitum corpori separato ab anima rationali in triduo ante resurrectionem. Quod si verbum vnitum fuit immediatè non solum materiæ, sed etiam formæ cadavericæ corporis emortui: quod si præterea verbum assumpsit sanguinem, & hic rationali anima non informatur in homine, ad est conuincens argumentum alias ad omnes formas substantiales materiales.

12 Imò multi existimant, repugnare substantialem naturam, quæ non gaudeat substantiâ distinctâ. Sic Sarez disp. 34. Metaphysicæ sect. 3. numer. 9. Petrus Hurtadus disp. 11. Metaphysicæ sectio 4. §. 39. Turrianus parte 1. selectarum d. 23. dub. 1. Cardinalis Lugus d. 12. de Incarnatione sectio 2. numer. 21. Franciscus Alfonso d. 8. Physicorum sectio 2. numer. 9. Balthasar Tellez parte 3. Philosophiæ d. 55. sectio 2. Probant primum, quia repugnat substantia creata, quæ sit identificata cum actione. Ergo & quæ sit identificata cum substantia; operari enim sequitur esse quoad perfectionem saltem, & simplicitatem. Secundò, inter naturam diuinam, & eius substantiam datur virtualis distinctio. Ergo & inter naturam creatam, & eius substantiam datur distinctio alia, quæ maior sit, si quidem Deus debet esse simplicior, quàm creatura. Tertid, natura diuina, quæ est summe perfecta, habet substantias distinctas virtualiter ab ipsa: rursus natura humana, quæ est media inter Angelicas, & irracionales, compos nst substantiæ realiter distinctæ. Ergo nulla natura est possibilis, quæ non habeat substantiam distinctam. Id namque est sufficiens fundamentum ad putandum superaddi substantiam naturæ

naturæ, non ratione perfectionis, aut imperfectionis, sed ratione naturæ substantialis, quæ talis est. Quarto, compositio ex natura, & substantia non conuenit composito corporeo, quæ præcisè est corporeum, neque substantiæ spirituali completæ, quæ præcisè est spiritualis. Ergo conuenit, quia participant prædicatum aliquod commune; quod quidem videtur esse prædicatum naturæ substantialis creatæ: maxime cum impossibilis appareat gradus substantiæ creatæ perfectior supra Angelicum. Quintò, impossibilis est substantia creata excludens compositionem accidentalem. Ergo & excludens compositionem ex termino substantiali substantiæ; hæc namque compositio est magis connaturalis substantiæ creatæ. Sextò, repugnat accidens, quod habeat inhærentiam indistinctam, alioquin esset inseparabile à subiecto. Ergo repugnat substantia creata habens indistinctam substantiam. Septimò, substantia creata identificans sibi substantiam esset in assumptibilis à Deo; cum tamen aliunde sit de ratione substantiæ creatæ, vt possit pendere à Deo omnibus modis non inuoluentibus contradictionem. Confirmatur ex S. Gregorio Nysseno cap. 27. orationis Carechericæ magna, vbi admittens potuisse suscipi hypostaticè à Deo creatam quamcumque substantiam siue cælestem, siue terrestrem, inquit, ab eius enim, qui est altissimus, & ad cuius altitudinem non patet aditus, naturæ ex æquo distat omnis creatura, & sunt omnia ei equaliter subiecta. Nam id, quod est eiusmodi, vt ad id omnino non pateat aditus, non alicui quidem prebet aditum: aliquid verò ad ipsum non potest appropinquare; sed ex æquo vniuersa, quæ sunt, superat, & superueniet. Neque est ergo terra remotior à summa illa dignitate, neque calum propinquius; neque que vitam degunt in vitroque elemento hac in re quicquam à se inuicem differunt, vt alia quidem attingant naturam, ad quam non patet aditus, alia verò ab ea fecernantur.

13 Sed his non obstantibus Arriaga d. 4. Metaphysicæ num. 101. Quiedus controu. 6. Metaphysicæ puncto 2. n. 18. pronuntiant non obtineri repugnantiam. Et Albertus Magnus in 3. d. & quæst. 2. art. 2. non distinguit substantiam à natura Angelorum existentium. Id ipsum innuere videtur S. Thomas 1. p. quæst. & art. 3. & in 3. dist. 5. q. 1. art. 3. lib. 4. contra Gentes cap. 55. v. Considerandum est. Opusculo de ente & essentia cap. 5. nec non quæst. 9. de potentia art. 4. Ex quibus responderi potest ad primum negando antecedens de actione, quæ non sit effectus, & concesso antecedente, negando consequentiam; nam vt operatio distincta sequatur esse; satis est, quod esse sit compositum ex distinctis aliis entitatibus, quæ accidentales sint. Er sicut ex distinctione actionis à substantia creata inferis distinctionem substantiæ, ita colligere posses existentia distinctionem, quam tamen ipse distiteris. Ad secundum, substantiam creaturæ non debere esse relatiuam, vt debent esse tres diuina; qua de causâ distinguuntur virtualiter à natura diuina, & realiter inter se. Nec creatura esset Deo simplicior, cum admitteret complementa complura accidentalia. Ad tertium, naturam diuinam gaudere substantiis modo præfata distinctis ratione perfectionis producenti ad intra; naturam autem humanam ratione capacitatis terminandi à verbo diuino. Sed hinc non consequere sufficiens fundamentum, in quo adstruatur exigentia substantiæ distinctæ à natura

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

tura substantiali, qua talis est. Ad quartum, composito humano conuenit constitutionem ex natura, & substantia ob capacitatem terminandi à verbo increato cognitam ex Incarnationis mysterio; & exinde à paritate tribui eandem capacitatem naturis Angelicis de facto existentibus. Cum ergo ad naturas alias possibiles siue perfectiores, siue imperfectiores non fiat inenitabilis progressio penes similem capacitatem, ideo non videtur repugnare natura, quæ per se ipsam sit completa in esse substantiali, quin indigeat complemento substantiali substantiæ superadditæ. Ad quintum, repugnare substantiam creatam, quæ multis accidentibus non subiaceat, aut saltem subesse non possit, idque ob rationes alij in loco, ac tempore expendendas, ac prælibatas in n. 8. Exercit. 4. quæ nullatenus militat contra defectum compositionis ex substantiali natura, & substantia. Ad sextum, accidentis realis vt distincti à modali eum esse conceptum, vt seipso non inhæreat subiecto, neque aliud posse inter vtrumque assignari discrimen; Cum tamen non vnum, sed multiplex assignabile sit inter accidens, & substantiam, licet hæc se ipsa sit subsistens. Ad septimum, restare probandum debere esse possibilem omni naturæ substantiali creatæ modum dependendi à Deo Hypostaticè, siue ob conceptum naturæ substantialis creatæ, siue ob perfectionem Dei siue ob vtrumque simul. S. Nyssen expone potest de substantiis tantum, quæ actu creatæ sunt, alijque possibilibus similis conditionis.

14 Verum etsi non ostendatur manifestè implicentia contradictionis in natura creata subsistente per se ipsam, alterius esse conditionis Angelicas existentes persuadet mihi locus ille Pauli ad Hebræos 2. v. 16. Nufquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ. In quo commendatur Dei misericordia erga genus humanum, quare nus Verbum diuinum apprehenderit ipsum hypostaticè præ Angelis. Sanè si Angelos existentes non potuisset assumere, vana esset commendatio hæc comparatiua. Ignarus non sum aliorum sensuum illius loci, sed appositus acceptior est Patribus, interpretibus, Biblicis, & Theologis. Horum etiam consensus persuadet mihi, substantias distinctas in Angelis existentibus; quos assumi posse à Verbo, fatetur aperte Angelicus Doctor 3. part. quæst. 4. art. 1. ad 3. Aliter sensisse 1. p. quæst. & art. 3. Concedit Caietanus, quia tunc nondum tractarat exactè S. Doctor Mysteria Trinitatis, & Incarnationis. Obseruationes (& meritò) sunt in S. Doctorem Syluester cap. & art. 3. circa §. 2. Suarez d. 34. Metaphysicæ sect. 3. num. 16. & 17. Fassolus in 1. p. quæst. & art. 3. dub. 1. num. 3. Quiedus controuel. 6. Metaphysicæ, puncto 2. num. 22. Aueris quæst. 19. Philosophiæ sect. 3. Rua tom. 1. contr. 2. Scholastica pagin. 264. Aponte 1. part. quæst. art. & dub. 3. Araujus 1. part. quæst. 54. art. 5. dub. 1. num. 36. videndi penitus vt tanti Doctoris mens sibi constans percipiatur. Tunc sic: Ex eo quod verbum potuerit assumere hypostaticè Angelos existentes, infertur præditos esse distincta substantia, vt ex facta à verbo assumptione naturæ humanæ deducimus, hanc potiri ex se substantia distincta. Compositionem istam ex natura, & substantia noluit ab Angelis relegare S. Dionysius Areopagitic. 1. de cælesti Hierarchia, dum dixit, eos esse omnino simplices, & in supremo gradu simplicitatis; quæadmodum noluit excludere

Q 3

excludere compositionem ex substantia, & accidentibus; sed alias ex materia, & forma tam spiritalibus, quam corporeis. Dices ex Petro Hurtado d. 4. 2. de Incarnat. §. 2. etsi Angelus haberet indistinctam substantiam posset adhuc assumi à verbo; nam non repugnat, eandem naturam creatam subsistere simul per substantiam creatam & in creatam contrà, quia quamvis natura creata habens substantiam propriam distinctam capax obedientialiter sit accipiendo substantiam alienam verbi, non tamen habens substantiam propriam indistinctam. Entitas namque, quæ sit formaliter substantia, est formaliter in assumptibilis, & ulterius terminabilis esse non potest, repugnatq; non minus ex terminis ipsis substantiam ut talem reddi substantem per aliam, quam materiam reddi materializatam per aliam aut formam substantialem reddi informatam substantialiter per aliam. Iam verò si Angelus habens indistinctam substantiam propriam assumeretur à verbo, ipsa substantia propria Angeli redderetur subsistens per verbum, quandoquidem redderetur subsistens natura Angelica, à qua dicitur non distinguere propriam substantiam, nisi ut summum per nostros conceptus. Contra deinde, quia assumptione Angelicæ naturæ à verbo non alio modo proponit possibilem S. Paulus, quam quo facta est humanæ naturæ assumptio: sed hæc facta est non manente personalitate creata in Christo. Ergo illa proponitur possibilis non manente etiam personalitate creata. Potuissent distinctionem substantiæ à natura Angelica comprobasse expersuasione aliquorum Patrum, qui in assumptione corporum ab Angelis substantialem intercessisse vnionem existimarunt, proindeq; secundum personam Angelicam. Nam substantialis vnio debet esse inter partes substantiales incompletas, quarum vna ordinatur ad aliam, ut ab ea compleatur, & perficiatur, nisi talis vnio sit personalis, qualis fuit Verbi cõpleti essentialiter, & perfecti infinite ad naturam humanam. Cum ergo Angeli sint entia substantialem essentialiter completa, substantialis vnio inter ipsos, & corpora personalis procul dubio fuit secundum illos Patres. Ita Tertulianus c. 3. & 6. de carne Christi, sermonem habens de apparitionibus Angelorum narratis in sacris litteris. Origenes tom. 2. in Ioannem, & alij, quorum meminit S. Hieronymus, prefatione in Malachiã, & c. 1. Aggæi, epistolaque 126. ad Enagrium, dixerunt Ioannem Baptistam, Malachiam, & Aggæum fuisse Angelos incarnatos; sed & S. Ambrosius, S. Hieronymus, Theodoretus, & Beda, apud Maluendam lib. 2. de Antichristo c. 7. indicant, Antichristum fore Diabolum incarnatum. Quæ etsi vera non sint, manifestant tamen præfatorum Patrum mentem circa distinctionem substantiæ ab Angelica natura.

15 Ex dictis deduco, compositum substantiale Empyreum prædictum esse substantialem distinctam ab ipso realiter. Etsi enim non videatur repugnare compositum ex materia, & forma substantialem materiali gaudens substantia indistincta ab illis, & vnione, diceretur sine fundamento existere nunc in vniverso, & tale esse Empyreum S. Gregorius Nyssenus cap. 27. orationis magnæ carecheticae, & S. Augustinus lib. 26. contra Faustum cap. 7. lib. de vera Religione cap. 16. insinuant corpus cæleste potuisse hypostaticè assumi à verbo diuino. Vnde specialiter colligitur corpus illud suapte naturâ affici per distinctam substantiam. Confirmatur, quia Patres Ecclesiæ, dum contra Valentinianos,

& Gnosticos, qui dixere, verbum diuinum assumptisse corpus æthereum, argumentabantur, nunquam refutarunt eos hæreticos, quòd impossibile esset assumptio corporis cælestis à verbo in sectionis calce aduerto refutatus iam factis, superque à me exercit. 4. sect. 3. ac. 5. Iandunum, & nobilem quandam recentiore, qui distinguentes realiter totum substantiale à partibus simul sumptis, & vnitis, dixere, substantiam esse prorsus indistinctam à toto, seu à totalitate. Quare hic actum non agam.

SECTIO III.

An substantia Empyrei sit eius productio?

16 P. Augustinus Bernal. d. 12. de Incarnat. sect. 1. singularem, & notam calcat viam. Afferit namque, omnem productionem termini substantialis independentis à supposito alieno esse substantiam illius. Ex manuscriptis sapientissimi Theologi arripuit assertum hoc Ioachimus Valentinus in Physica, protulitque in lucem illud ingeniosi inuenti Authore, & Parente. Indicat id ipse Bernal. §. 2. num. 16. At itaque, actiones naturales terminatas ad materiam & formam substantialem Empyream v. g. necnon ad vnionem substantialem connectentem ipsas, & præterea ad vniones continuatas substantiales, tum vnus partis materiæ cum alia parte, tum vnus partis formæ substantialis Empyreæ cum alia, esse substantias terminorum, quos producant. Sic habet expressè sectio 1. §. 3. n. 28. Si verò Empyreum supernaturaliter dependeret à substantia aliena, inquit, actiones supernaturaliter terminatas ad materiam formam & multiplices illas vniones non fore substantias ipsarum, quia non redderent ipsas independentes à supposito alieno, quin potius per tales actiones vnirentur formaliter extraneæ substantiæ; vti accidentia vniantur formaliter subiecto per actionem naturalem, per quam producantur eductiue. Hinc sect. 2. ac. 3. declarat qua ratione productio humanitatis Christi Domini non sit substantia ipsius, quia nimirum est simul vnio cum aliena verbi diuini. Dicit de productione naturali compositi Empyrei præludit sect. 1. §. 2. ex creatura substantiæ spiritalis completæ, scilicet Angeli, adstruens, creationem Angeli esse formaliter eius substantiam propriam.

17 Suadet id primò à num. 20. Creatio Angeli reddit ipsum independentem à supposito, & à subiecto, seu reddit non egentem alio à quo tanquam à termino substantialiter compleatur, nec non alio, à quo tanquam à subiecto sustentetur. Ergo creatio entitatis Angelicæ est eius substantia propria. Hæc enim nihil aliud præstat, quam reddere naturam substantialem independentem à supposito, & à subiecto. Obfirmat antecedens, quia accidentis inhærentia, (quæ est opposita creationi) reddit simul ipsum completum in suo esse accidentali, & dependens formaliter à subiecto, cum accidens compleatur, & vniantur formaliter per inhærentiam indistinctam ab educatione. Ergo similiter &c. Suadet secundò, Angelus per naturalem creationem esse independentem à supposito. Ergo est formaliter subsistens,

subsistens. Munit Antecedens, etenim naturalis creatio Angeli est per se ipsam, & ut quò independentem à supposito, vti & à subiecto inhærentis. Ergo reddit Angelum independentem, ut quò à supposito, vti & à subiecto, siquidem ab illa habet Angelus totum suum esse. Tertio, creatio Angeli est eius essentialiter complementum, & cum ipso constituit vnum substantiale concretum. Ergo est eius substantia. Quarto, si substantia Angeli sit entitas absoluta, vel modalis recepta in ipso, non minus generaretur Angelus, quam homo; si enim hic dicitur generari, quia generatur vnio, per quâ constituitur, etiam ex generatione substantiæ dicitur generari Angelus, qui in ratione suppositi constituitur ex substantia. Quintò, substantia diuini verbi est realiter, & formaliter indistincta ab eius productione. Ergo & substantia Angeli.

18 Hæc argumenta non sunt ad eò efficacia, ut in opinionem Augustini Bernali nos afficiant. Ad primum responderetur primò, negando Antecedens, cuius obfirmatio falso nititur fundamento, ut visum est in sect. 4. Exercit. Præcedentis, vbi stabilimus, educationem formæ materialis distinguere ab vnione ad subiectam. Responderetur secundò, effectum formalem substantiæ propriæ non esse reddere Angelum independentem à supposito, nec à subiecto. Bernal. n. 20. fatetur id vltimum, de quo, & de primo agemus in sect. 9. Responderetur tertio, reddendo disparitates inter accidentis educationem, & creationem Angeli, gratis admissio educationem esse indistinctam ab inhærentia. Prima disparitas est, quia eductio non est via ad accidens, ut reddendum inhærens; aut creatio est via ad reddendum Angelum subsistentem, ut constabit ex argumentis, quibus imperemus propositam sententiam. Secunda, quia eductio non est vltimum complementum formæ eductæ, alioqui ex forma substantialem materiali adueniente pro posteriori, & ex materia non resuleret vnus per se. Aut substantia est vltimum complementum substantiale Angeli; ideòque debet esse distincta ab actione creatiua. Tertia, quia eductio est omnino inseparabilis ab inhærentia accidentis; creatio verò non est essentialiter inseparabilis à substantia; cum creatio humanitatis Christi Domini separatur actu à substantia propria humana. Quarta, quia eductio est essentialiter productio accidentis in subiecto; creatio autem non est essentialiter productio Angeli extra suppositum alienum, ut patet exemplo proximè adducto. Ad secundum responderetur primò, Angeli creationem secundum se, neque esse independentem ut quo à supposito, neque dependentem, sed præcendere ab vtroque; id est, indifferentem esse, quantum ex se est, ut coniungatur cum substantia propria, vel aliena. Etenim Angelus, quem producit, indifferens est, ut terminetur substantia propria, vel aliena, non tamen ut dependeat à subiecto; vti neque ipsa creatio. Ex quo apparet cur hæc sit potius independentia ut quò à subiecto, quam à supposito. Responderetur secundò, creationem naturalem Angeli esse à supposito independentem, non quidem in facto esse, & per modum termini; sed in fieri, & per modum viæ, quatenus Angelus ut productus per talem actionem, nec attingit, neque potest attingere substantiam alienam. Admittitur ex abundantia, creationem naturalem Angeli connecti essentialiter cum substantia propria illius.

19 Ad tertium responderetur primò, creationem naturalem Angeli esse complementum substantiale

huius, ut creati; non verò ut subsistentis, quemadmodum de creatione humanitatis Christianæ concedere debet ipse Bernal. Responderetur secundò, creationem non esse complementum substantiale, vti opus est ad substantiam, quia omnis actio creata est accidens. Responderetur tertio, substantiam esse complementum substantiæ per modum termini, ac formæ; tale autem complementum debere sublequi pro posteriori substantiæ, ac proinde distinguere ab actione creatiua Angeli, utpote præcedente ipsum pro priori. Ad quartum responderetur, absurdum non esse dicere, generari Angelum in ratione suppositi, seu subsistentis. Non tamen est dicendus generari Angelus absolute sumptus, quia ut sic significatur tantum eius essentia per modum naturæ; est per vocem homo significetur tam hominis naturas, quam suppositum. Cuius diuersitatis non aliunde, quam ex communi vsu petenda est ratio. Pater Thellez p. 3. Philosophiæ disp. 57. sect. 1. n. 11. addit, nomine Angeli (etsi concedatur esse nomen suppositi) significari substantiam, non in recto, sed in obliquo; ideoque ex generatione substantiæ non denominandum Angelum generatum secus ac compositum humanum, utpote cuius nomine significetur in recto, & de formali vnio generata. Dicit etiam potest, denominationes aliquas non esse suppositi, sed naturæ; easque præcipue, de quibus ibi est sermo. Quapropter Angelus non denominabitur genitus ratione genitæ substantiæ; vti neque Christus denominatur improductus ratione improductæ substantiæ. Et cum generata vnio constituat humanam naturam, patet inde discrimen quoad denominationem hominis generati titulo vnionis. Ad quintum responderetur primò, paritatem desumptam ex substantia verbi diuini probare si quid valet, creationem Angeli esse identificatam cum ipsius substantia. Nam verbum diuinum est identificatum cum productione sui saltem passiuæ, quæ est indistincta formaliter à substantia Verbi diuini. Responderetur secundò productionem actiuam Verbi diuini consistere adæquate in Patris substantia, à qua distinguitur realiter substantia Verbi. Vnde retorquetur argumentum sic Productiua actiua verbi est distincta realiter à substantia Verbi. Ergo creatio actiua Angeli est distincta realiter ab eius substantia. Responderetur tertio, ideo in diuinis substantiam Verbi esse eius productionem etiam actiuam, si velis, quia nequit assignari alia productio Verbi distincta realiter, siquidem natura diuina non distinguitur realiter à Verbo, & Patet potest solummodo esse principium productiuum, ut tecum supponimus: aut in creatis potest assignari productio Angeli distincta realiter ab eius substantia, & substantia. Adde, neque substantiam verbi, neque duas alias Patris, & Spiritus sancti præcedere, aut esse productiones naturæ diuinæ; vti naturæ Angelicæ productionem esse substantiam propriam cogitat Bernal. Adde rursum, substantiam Patris, neque naturæ diuinæ, neque ipsius Patris esse productionem, siquidem Pater est improductus tam secundum naturam, quam secundum Paternitatem.

20 Extricatis iam argumentis P. Bernal, efformamus hæc contra ipsum. Primum: Creatio Angeli actiua est indistincta à volitione diuina efficaci; sed volitio diuina nequit esse substantia Angeli, alioqui hic subsisteret per aliquid diuini. Ergo &c. Maioris probatio non est huius subcellij. Secundum, Q 4 omnis

omnis actio creata, distincta à termino est entitas accidentalis, vt nervosè propugnant Petrus Hurtadus d. 10. Metaphysicæ sect. 3. Ariaga d. 4. Metaphysicæ sect. 6. Cardinalis Lugus d. 3. de Eucharistia sect. 8. n. 129. Obiedus controu. 4. Physicorum puncto 1. §. 3. n. 18. & controu. 6. Metaphysicæ puncto 1. §. 2. n. 13. Sed creatio Angeli si sit modus, est actio creata distincta ab Angelo. Ergo non est huius substantia; nam substantia debet esse entitas substantialis. Si negetur Maior, & dicatur, actionem constituentem siue compositi substantialis, siue suppositi non debere esse entitatem accidentalem, reuinci id non potest, nisi longa conuersione de conceptu substantiæ. Tertium, substantia Angeli est eius complementum per modum termini ac formæ simul. Sed complementum per modum termini ac formæ debet esse natura posterius re, quam complet. Ergo substantia Angeli nequit esse eius creatio, cum hæc sit prior natura quam Angelus. Probatu maior, quia substantiæ propriæ Angeli nimis tribueretur, si, quod satis difficile est in substantia Verbi diuini respectu humanitatis assumptæ, diceretur habere solummodò rationem complementi per modum puri termini naturæ Angelicæ. Minor etiam probatur, quia complementum per modum formæ debet esse posterius subiecto, quod complet, siue tale complementum gerat se simul per modum termini, siue non. Confirmatur primò, Complementum, qualecumque sit, præsupponit rem, quam complet; præsupponit, inquam, vt subiectum saltem vnionis. Videantur scripta à nobis in exercit. proxima n. 50. Nam tentata ibi de complenda Dominica humanitate à verbo, etiam si ea non præsupponeretur vt subiectum receptiuum vnionis, extendi nequeunt ad complementum, quod sit creatio, & substantia Angeli: quippe hic tam indiget creatione, & substantia, quam creatio, & substantia indigent Angelo. Neque est fundamentum, vt Angelus concipiatur per modum naturæ humanæ creatione; & substantia. Cum ergo creatio non latens præsupponat Angelum, nequibit esse eius Complementum, & proinde neque substantia. Confirmatur secundò, substantia est complementum substantiæ Angelicæ, vt existentis, seu aduenit illi, vt existenti. Ergo subsequitur illam, vt præexistente pro priori saltem naturæ, non minus, quam forma substantialis subsequitur materiam, & quam vbicatio Angelum Ergo huius creatio non est substantia. Etenim Angeli prima creatio non subsequitur ipsum vt præexistente, sed potius est realiter via ad communicandam ipsi existentiam. Negare substantiam esse complementum substantiæ vt existentis, & terminum illius, erit procul dubiò inficiari conceptus hæcenus habitos de substantia. Concorditer ad eos inquit S. Thomas 3. p. q. 2. art. 3. ad 2. *Hypostasim significare substantiam particularem non quomodocumque, sed prout est in suo complemento.* Hinc per diuini verbi hypostasim communiter asseritur compleri Christi Domini humanitas, terminari, fierique incommunicabilis. Quod si Caietanus 3. p. q. 4. art. 2. exploditur communiter, quia affirmavit, substantiam prius conuenire naturæ, quam existentiam; æquiori iure explodendus videtur, qui substantiam inducat prius, quam naturam, & existentiam. Neque potest dici creationem, quatenus est actio productiua existentia Angelicæ, præcedere hanc, subsequi verò, quatenus est substantia & complementum vltimum substantiale, ac terminus eiusdem. Nam præcedere

pro priori naturæ, & subsequi pro posteriori naturæ respectu eiusdem entitatis Angelicæ sunt prædicata contradictoria in creatione; vt essent producere, & non producere eandem entitatem Angelicam. Confirmatur primò, quia substantia, aut personalitas naturalis est proprietas substantiæ. Vnde à Pachasio Diacono lib. 2. de spiritu sancto, & à Concilio Franco fordienfi in Epistola ad Episcopos Hispaniæ *persona*, seu formale personæ constitutum, quod est personalitas, vocatur *res inuis*, id est, entitas naturaliter debita substantiæ rationali tanquam proprietas, & substantia ipsa nuncupatur *res natura*, id est, res, quæ est naturæ, seu entitas naturæ. Atqui omnis proprietas debet effici, vel saltem subsequi id, cuius est proprietas. Confirmatur secundò, Substantia constituitur in esse simpliciter per suam entitatem, & in esse secundum quid per substantiam. Ergo sicut esse simpliciter debet præcedere ad esse secundum quid: ita actio tribuens substantiæ esse simpliciter, non poterit non esse prior, quam actio communicans substantiæ esse secundum quid. Exoritur hinc alia confirmatio; quia actio productiua substantiæ eò tantum dirigitur, vt substantiam ponat extra causas. Ergo sicut ob id actio illa non est duratio, neque vbicatio substantiæ, sic neque erit substantia. Prodit & alia confirmatio, quia natura Angelica id formaliter, & præcisè per productionem habet à Deo, quod huius natura, vt natura est, habet à se formaliter, & præcisè per productionem ab alio, seu à Deo. Vnde sicut existentiam à se naturæ diuinæ subsequuntur virtualiter substantiæ relatiuæ, & substantia absoluta, si admittatur, non præcedit, ita seruata proportione in naturæ Angelicæ à Deo existentia per productionem.

Quartum. Humanitas Christi non subsistit per sui productionem, sed per substantiam Verbi diuini sibi vniti. Ergo aliæ naturæ humanæ non subsistunt per sui productionem, sed per substantiam, quæ sit distincta à productione ipsarum. Respondes, productionem humanitatis Christianæ non esse substantiam, quia non reddit humanitatem independentem à supposito; sed potius dependentem à Diuino: estque ei physice essentialiter affixa, vt termino purè vnibili: aut productionem aliarum humanitatum esse substantiam ipsarum, quia reddit ipsas independentes à supposito. Contra primò, quia sequitur, creationem animæ Christi esse entitatem supernaturalem, cum vnio hypostatica, à qua dicitur indistincta, sit supernaturalis entitatis; sequitur etiam, conseruationem materiæ in instanti assumptionis à verbo fuisse diuersam specificè à prima productione; quin & fuisse supernaturalem entitatem. sequitur præterea, diuersis actionibus producendam & conseruandam humanitatem Christi si non fuisset assumpta à verbo, aut si modò dimitteretur ab eo, aut si assumeretur à Patre æterno, vt potuit. Non refugit Bernal. has illationes; quæ tamen sunt præter, imò & contra Patrum. Theologorumque existimationem, vt expendunt Suarez tom. 1. in 3. p. d. 8. sect. 1. Meratius d. 13. de Incarnatione sect. 2. Petrus Hurtadus d. 34. de eodem mysterio sect. 2. & mirum est, Ecclesiæ Patres nusquam ex supernaturali modo, quo producta sit humanitas Christi, intulisse substantiam ipsam per solum diuinum verbum; & contra Heterodoxos nusquam ex connaturali modo creationis animæ, & conseruationis

tionis corporis deduxisse humanam in Christo substantiam. Contra secundò, vnio hypostatica humanitatis ad verbum est posterior naturæ, quam humanitas, & verbum, cum sit nexus illorum vt præexistentium. Ergo non est productio humanitatis, siquidem productio debet esse prior naturæ, quam terminus productus, vel saltem debet esse concomitanter cum illo. Contra tertio, quia licet creatio animæ Christi exigeret essentialiter verbum, non est, cur sit vnio cum ipso, quemadmodum licet educatio vnionis inter animam, & corpus Christi postulet essentialiter extrema vnita, tamen non est vnio cum ipsis, alioqui superflua esset vnio distincta ab educatione. Contra quartò, anima rationalis, non repugnat essentialiter vnioni ad verbum. Ergo neque sic repugnabit connaturali productio eiusdem animæ, vt ipsa anima vnatur verbo. Etenim connaturalis productio alicuius termini nullam cum extremo alio fortitur impossibilitatem, quæ non reluceat in termino. Sed quia posset quis dicere educationem accidentis verbi gratia repugnare essentialiter eiusdem creationi, cui essentialiter non repugnat ipsum accidens; ideo quartæ huic impugnationi mordicus non adhareo, nec eò diuerri volo, vt probem, educationem accidentis componi simul posse cum eiusdem creatione.

Quintum actio, per quam fit forma materialis substantialis in subiecto, est vnio ipsius formæ cum subiecto. Ergo talis actio non posset esse vnio cum verbo. Nam penes Bernal, vnio hypostatica debet esse distincta ab vnione substantiali materiæ ad formam. Ex quo fieret, non posse assumi à verbo integrum compositum ex materia, & forma substantiali educa. Antecedens est bonum ad hominem. Si enim actio, per quam producitur, seu educitur accidens ex subiecto, est vnio ad istud in sententia Patris Bernal, teneretur similiter philosophari de actione, per quam producitur forma substantialis, seu educitur ex materia. Sanè argumenta huius Authoris dist. 12. sect. 1. §. 2. à numer. 17. pro educatione accidentis identificanda cum inherencia ad subiectum, faciunt æquè pro educatione formæ substantialis identificanda cum vnione ad materiam. Vbi notandum est, creationem non magis esse oppositam accidenti, quam formæ substantialis educationi. Quare sicut ex educatione formæ substantialis non infertur bene indistinctio substantiæ propriæ respectu Angeli à creatione naturali actiua, quam terminat, ita neque bene deducitur ex educatione accidentis. Conueniet vtraque educio in eo, quod sit productio sui termini dependenter à causa materiali; & ab vtraque discriminaritur creatio siue naturalis, siue supernaturalis, quod sui termini sit productio independentem ab illa causa; neque opus erit, vt creatio substantiæ sit formaliter propria eius, vel aliena substantia; nam absque hoc vteriori conceptu ingens differentia, & oppositio saluabitur inter creationem, & educationem. Confirmari posset quintum argumentum quia generatio vnionis inter corpus, & animam rationalem est indistincta ab ipsa vnione, non minus quam generatio accidentis ab vnione ipsius generationis, & accidentis in opinione P. Bernal. Ergo vnio corporis, & animæ non fuit assumpta à verbo, vt proximè arguebam de vnione materiæ ad formam substantialem materialem sanguineam

v. g. si hæc in homine materialis sit. Sed liceret respondere, generationem hominis debere distingui ab vnione, ne detur actio sine termino producto distincto realiter; de quo in num. 62. exercit. vicina nihilominus hinc non retardabitur superior ratio pro indistinctione generationis formæ substantialis materialis, & vnionis cum materia ab ipsa vnione. Sextum, substantia propria Angeli Gabrielis potest diuinitus terminare Raphaëlis naturam, vt admittit Bernal. dist. 24. sect. 3. sed si substantia propria Angeli Gabrielis consistat in eius creatione naturali, non poterit. Ergo, &c. Probatu Minor, cum quia difficile percipitur, quo pacto actio supernaturalis creatiua Raphaëlis vnatur per se ipsam actioni creatiua naturali Gabrielis vt termino purè vnibili. Et quidem sic deberet vniri. Si enim productio humanitatis Dominicæ vnatur per se ipsam verbo tanquam supposito, necesse est, idem dicere de productione Raphaëlis reddente illum dependentem à creatione Gabrielis tanquam à supposito. Tum quia substantia creata debet esse forma intrinseca naturæ, quam facit substantiam; sed actioni creatiua repugnat esse formam intrinsecam alicuius subiecti; alioqui educeretur ex illo; repugnat etiam actioni creatiua, quæ est actio; vniri per super additam vnionem, vt & produci per super additam aliam actionem. De quo consule Hurtadum Mendozañum d. 16. Metaphysicæ sect. 5. §. 34. ac 35. Franciscum Alphonsum d. 20. Physicorum sect. 6. à n. 51. Balthasarem Tellez p. 3. philosophiæ d. 63. sect. 5. Actio autem creatiua Gabrielis vniretur per super additam vnionem naturæ Raphaëlis, vt aduertit Bernal. d. 24. sect. 3. num. 60.

SECTIO IV.

An substantia Empyrei sit entitas modalis, vel res absoluta?

Cesse rem absolutam, seu entitatem efficientem naturam per vnionem distinctam, tuentur Ferrara 4. contra Gentes cap. 43. Caietanus 3. p. q. 4. art. 2. Ioannes de Neapoli q. 12. ex variis punct. 2. pag. 101. Petrus Ledesma q. 4. de perfectione diuina art. 3. concl. 5. Alphonfus Briceño in 1. sentent. controu. 1. art. 3. in Appendice Metaphysica membro 2. n. 20. Alnarez d. 23. de Incarnatione, Ægydius Romanus Henricus Gandauensis, Thomas Argentinensis, Capreolus, Bañez, Cabrera citati ab Albertino in Predicamento substantiæ q. 7. à n. 13. Okamus, & Biel apud Petrum Hurtadum d. 32. de Incarnatione §. 1. quid. 11. Metaphysic. sect. 5. §. 55. allegat Herreram, & alios Neothericos Thomistas, Conscientibus Medina, & Rada apud Auerlam q. 18. Philosophiæ sect. 6. Petro Fonseca apud Lusium Turrianum p. 1. selectarum d. 23. dub. 1. sed pro contraria sententia adducitur à Vasquio tom. 1. in 3. p. d. 31. c. 6. n. 32. à Theophylo Raynaudo in Theologia naturali d. 3. quæst. 1. art. 6. n. 56. Thomas Argentinensis, & à Balthasare Tellez p. 3. Philosophiæ d. 55. sect. 1. n. 13. Petr. Fonseca. Absolutæ entitati substantiæ fauent ex nostris sine ambiguitate Valentia tom. 4. d. 1. q. 4. punct. 2. v. sexta opinio. Granadus contr. & tract. 1. de Incarnat. d. 2. n. 3. Albertin. & Petr. Hurra
supra

supra Arriaga d.4. Metaphysicæ sect. 12. & ex parte
Ouid. contr. 4. Metaph. punct. 6.

24 In eandem feror sententiam, moueorq; primò,
quia sicut ex P. Suarez d. 34. Metaph. sect. 6. n. 33.
distinguitur actio productiua substantiæ ab ipsa
substantia, ne sine necessitate dicatur talis esse
conditionis substantiam, vt à Deo solo effici non
posset; sic ego merito distinguam vnionem, qua
vnitur naturæ, ne sine necessitate dicam, talis esse,
conditionis substantiam, vt se iuncta à natura con-
seruari non valeat à Deo solo. Secundo, substantia
potest exhibere suum effectum formalem natu-
ræ per vnionem distinctam. Patet id in verbo di-
uino, quod per vnionem distinctam reddit substi-
tentem humanitatem Christi seruatoris. Patet
etiam in ipsa substantia creata, quæ etsi esset mo-
dus, posset per vnionem distinctam reddere substi-
tentem naturam, alienam, vt admittunt ex aucto-
ribus aduersis Bonac d. 2. de Incarnat. q. 3. punct. 5.
propos. 2. à n. 3. Merarius d. 17. de Incarnat. sect. 2.
Tellez p. 3. Philosophiæ d. 57. sect. 4. Franciscus,
Alphonsus d. 8. Physicorum sect. 6. à n. 57. Ilamber-
rus 3. p. ad q. 3. d. & art. 1. cum tamen negent, actio-
nem posse produci per aliam actionem, & vnionem
posse vniri per aliam vnionem. Ergo nec de ratio-
ne substantiæ creatae est communicare suum effe-
ctum formale per vnionem indistinctam. Volun-
tariè dices, id esse de conceptu substantiæ creatae
respectu propriæ naturæ. Imò nec respectu huius
debet substantia vniri per indistinctam vnionem,
si attendamus menti aliquorum ex contrariis; qui
cum in supposito substantiali vniam tantum admit-
tant substantiam, eamque per se vnitam formæ,
cuius sit modus, volunt, vniri materiæ per vnionem
distinctam. Tertio, sicut ex fide nouimus substantiam;
ita & gratiam sanctificantem habitualem; &
tamen asserimus, hanc vniri rationali naturæ per
vnionem distinctam, quia caremus ratione, ob quam
affigamus ipsam naturæ rationali magis, quam
quantitatem materiæ primæ. Ergo similiter asse-
rendum est de substantia; licet fateamur, non rep-
ugnare substantiam, quæ sit essentialiter affixa
naturæ substantiali, vt non repugnat iuxta opti-
mam Arriagæ animaduersionem tom. 2. in 1. 2. d. 46.
sect. 1. n. 3. habitualis, seu permanens gratia sanctifi-
cans, quæ sit essentialiter alligata per se ipsam naturæ
rationali. Quarto, formæ substantiales materiales
non sunt modi. Ergo neq; substantiæ creatae; siqui-
dem, & illæ complent substantialiter materiam
primam non magis, aut minus, quam hæ naturam.
Inuenies rationem aliam magni apud me momen-
ti in n. 55. exercit. 11.

25 Obiicies primò, substantia increata est insepa-
rabilis à propria natura diuina. Ergo & creata à na-
tura propria creata. Secundo, ex Mysterio Incar-
nationis licet colligatur aliqua distinctio inter na-
turam, & substantiam; non tamen distinctio, quæ
sit rei à re. Tertio, si substantia creata non sit mo-
dus, erit forma absoluta; cuius defectum nequit
supplere verbum. Ad primum dico, ideo sub-
stantiam increatam esse inseparabilem à natura
diuina, quia tanquam perfectio, aut formalitas
necessaria est realiter indentificata cum ipsa.
Vnde sicut ex identificatione substantiæ increa-
tæ cum natura diuina non inferes identificatio-
nem substantiæ creatae cum natura creata prop-
ria; ita neque debes inferre ex inseparabi-
litate vnus inseparabilitatem alterius. Vnge-
bis, substantiæ diuinæ; relativæ non distin-
guantur ab increata natura, nisi tantum virtua-

liter, etsi inter se realiter. Ergo substantiam
creatam æquius est, modaliter, quam vt rem à
re, distingui à sua natura. Fugit me ratio maio-
ris huius æquiuocitatis: nec vult omnia ea quæ in
Deo distinctione virtuali gaudent, æquius esse vt
in creatis modalem tantum obtineant. Ad secun-
dum, nec ex Mysterio Incarnationis colligi, sub-
stantiam esse modum; cum verbum diuinum
non sit modus magis, quam forma absoluta.
Deinde dico, colligi mediè, & indirecè disti-
ctionem tanquam rei à re; quia ex Mysterio In-
carnationis constat, substantiam ex se non de-
bere vniri per se ipsam naturæ, vt communicet
suum effectum formalem; constat etiam, vlti-
mum complementum naturæ substantialis alie-
næ non debere esse ei essentialiter affixum. Si
autem effectus formalis substantis non exigit
ex se vnionem indistinctam à substantia; nec
exiget formalis effectus substantis creati. Rur-
sus, si vltimum complementum naturæ sub-
stantialis alienæ non debet habere affixionem
essentialiter ad hanc, nec vltimum complemen-
tum naturæ substantialis propriæ debet habere
talem affixionem. Ad tertium, substantiam
esse formam absolutam neque vnionem naturæ, &
à verbo diuino posse suppleri defectum formæ
terminatiuæ sepositis quibusuis formæ imperfe-
ctionibus. Quod & tu teneris fateri; siqui-
dem & modus est forma modalis; & verbum
diuinum tam nequit esse modus, quam forma
absoluta.

26 Obiicies quartò, si substantia creata sit res,
poterit terminare naturam diuinam, vt potest
alienam creatam. Hoc argumentum militat
etiam contra Authores relatos num. 24. Et con-
ceptus substantiæ, quæ sit res, non importat
necessario capacitatem terminandi diuinam na-
turam; quemadmodum neque conceptus rei ab-
solutæ importat necessario capacitatem termi-
nandi à diuina substantia; aliqui accidens esset
capax assumendi à verbo diuino: quod commu-
niter negant Theologi. Pro multis videantur
Granadus controuers. 1. de Incarnatione tract. 6.
dist. 1. Merarius d. 19. de Incarnatione sect. 1.
Ylambertus 3. part. ad quaest. 4. dist. 1. artic. 6.
Respondeo itaque, naturam diuinam non pos-
se terminari per substantiam creatam, siue hæc
sit res, siue modus; tum quia natura diuina, si
afficeretur substantia distincta realiter, recipe-
ret in se vnionem illius; proindeque per talem
vnionem mutaretur, & perfereretur, aut dete-
rioraretur, quod quàm sit à Deo alienum, ne-
mo non cernit. Tum quia non posset termina-
ri per substantiam creatam natura diuina, nisi
vt eleuata; repugnat autem, eam eleuari, & as-
sumi ad aliquod munus: Tum quia natura diui-
na vt distincta à personalitatibus, est subsistens
absolutè, vt pluribus placet Theologis; substi-
tentia verò vt substantia non est vterius ter-
minabilis. Et licet nobis magis ardeat, natu-
ram diuinam non subsistere nisi per personalita-
tes nequibit simul terminari per substantiam
creatam alienam, quandoquidem, personalita-
tibus propriis tam necessario, & adæquatè perfici-
ciatur, vel compleatur intrinsecè, vt perfectio-
nis alterius, vel complementi aduentitij capa-
citatem excludant ab ipsa natura diuina. Repe-
ries in Nicolao Ylamberto 1. part. ad quaest. 4.
dist. vnica artic. 2. rationem aliam non in-
congruam.

Obiicies

27

Obiicies quintò, substantia Petri terminat ip-
sius naturam, vt sit in hoc supposito, & non in
alio supposito, neque composito. Ergo non est
entitas absoluta; alioquin substantia, quæ nunc
est Petri, posset esse postea Pauli, quin & leonis.
Quod si substantia humana est alligata ad na-
turam humanam, erit etiam ad hanc Petri natu-
ram; vt enim terminat naturam humanam, vt sit
in se, sic & naturam Petri. Confirmabis, substantia
propria dat naturæ sistere in se, & aliena sistere in
alio. Ergo substantia propria Petri habet intrin-
secè esse proprium illius, aliter enim se sola non
poterit communicare illi formalem effectum si-
stendi in se; sicut substantia verbi, quia non est
propria humanitatis Dominicæ non facit hanc si-
stem in se; sed in alio. Respondeo primò, effe-
ctum formalem substantiæ propriæ non consistere
in eo, quod reddat naturam sistens in se, vt di-
cam in sect. 9. Sed hoc prætermisso, respondeo se-
cundò, substantiam Petri potuisse esse Pauli, inde
tamen non sequi, posse reddere leonem substi-
tentem, quia fortè ex specie sua, & perfectione est de-
terminata, vt compleat potius naturam rationalem
quam irrationalem; & quia fortè sicut ista naturæ
exigent diuersam perfectionem, & potentiam ad
operandum, ita & diuersum complementum sub-
stantiale. Respondeo tertio, per substantiam, quæ
ex naturæ rei sit propria hominis, posse diuinitus
reddi substantem leonem. Neque hinc sequitur,
vt conatur Cardinalis Lugus dist. 12. de Incar-
natione sectio 7. num. 83. leonem fore per-
sonam, vt neque sequitur id, si substantia
verbi assumeret, vt potuit, naturam leonis.
Etenim denominatio personæ constituitur in-
trinsecè ex natura quæ sit rationalis, vt ipse
Lugus animaduertit. sect. 3. numer. 40. no-
taruntque iam olim. Sanctus Anselmus libro
4. de Trinitate capit. 6. & 24. his verbis:
*Nunquam dicitur persona nisi de rationali sub-
stantia aliqua.* Respondeo quartò, dummo-
dò substantia Petri posset saltem diuinitus exi-
stere separata ab ipso, sufficere id, ne esset en-
titas modalis, sed indigens vnione distincta ad
Petrum, quamuis nec Paulum, neque leonem sub-
sistens reddere valeat. Ad confirmationem dico
primò, effectum formalem naturæ sistens in se,
per substantiam propriam constitui, non ex hac
sola sed & ex ipsa natura, ac ex vnione, quæ est es-
sentialiter diuersa ab alia vnione aut naturæ ad
alienam (substantiam, aut substantiam ad alienam
naturam. Dico secundò, inconueniens non esse, si
formalis effectus sistens in se requiratur vt consti-
tutum sui negationem vnionis ad alienam sub-
stantiam, dummodo negatio illius vnionis fun-
deretur inconnaturali, exigentia substantiæ, vt vni-
cum propria natura.

28

Obiicies sextò, tota essentia substantiæ creatae
est præcisè tollere indifferentiam naturæ ad vlti-
riorem terminum; sed ea entitas est modus, quæ
præcisè tollit actualiter alicuius indifferentiam ad
aliud. Ergo &c. Respondeo, quicquid sit de illo
conceptu substantiæ creatae saluari optimè si ac-
cedente vnione tollat substantia creata indiffe-
rentiam naturæ; vt substantia increata verbi tol-
lit indifferentiam naturæ humanæ Christi Domini
accedente vnione Hypostatica. Minor obiectionis
sub iurisdictione est; nam conceptus modi non con-
sistit in eo, quod præcisè tollat actualiter alicuius
indifferentiam ad aliud, seu in eo quod præcisè sit

actualis determinatio vnus ad aliud: alioquin An-
gelus esset modus potentia diuinæ, si produceretur
se ipso absque intermedia actione; esset namque
determinatio actualis potentia diuinæ ad existen-
tiam sui ipsius. Si dicas, ideo non esse modum, quia
non est determinatio actualis ad aliquam entita-
tem distinctam à potentia diuina, & ipso Angelo.
Contra, quia per te vbicatio est modus, nec tamen
est actualis determinatio rei vbicata ad aliquam
entitatem distinctam à re vbicata, & ipsa vbica-
tione; non ad locum realem extrinsecum; neque ad
intrinsecum, nam ab eo extrinsecum potest dari vbica-
tio, & hæc ab intrinsecum non distinguitur; non
præterea ad spatium imaginarium, vt potè quod
nihil reale sit. Petrus Hurtadus, qui est Author de-
finitionis illius respectu entitatis modalis, probat
potius ex illa, substantiam non esse modum; nihil
enim est tertium, ad quod substantia determinare
possit actualiter naturam. Ego tamen ea probatio-
ne non sum vsus, quia neque approbo illam defi-
nitionem entitatis modalis, nec necessarium esse
substantiæ, approbata etiam illa definitione, de-
terminare naturam ad aliquid distinctum adæqua-
tè ab ipsa substantia, & natura, sed ad aliquid ab
vtralibet distinctum inadæquatè, quale est substi-
stens, aut suppositum; vel eareus substantia de-
terminaret naturam actualiter ad aliud, quatenus
redderet ipsam alteri incommunicabilem, seu qua-
tenus excluderet aliud, ne communicaret cum na-
tura quam afficit.

29 Obiicies septimò, si existentia distingueretur
ab essentia, esset modus. Ergo substantia,
distincta ab essentia, & existentia naturæ sub-
stantialis, est modus, cum æquè vtraque sit de-
terminatio actualis, & æquè vtraque concipi
nequeat sine re, quam afficit. Respondeo
primò, negari Antecedens à Balchafare Na-
uarrete 1. part. controuers. 14. §. 5. Ioanne
de S. Thoma. 1. part. quaest. 3. d. 4. artic. 1. &
à Ioanne Martinez de Prado 1. part. Meta-
physicæ controuers. 7. artic. 4. §. 3. num. 75.
post multos alios Thomistas. Quod si mo-
dus deberet esse actualis determinatio vnus
ad aliud distinctum adæquatè ab ipsa determina-
tione, & à re determinata; necesse foret, al-
ferere existentiam non esse modum, non enim
determinaret ad aliquid sic distinctum. Res-
pondeo secundò, inficiando Antecedens; quia
si existentia vniretur essentia per vnionem di-
stinctam, iam hæc præhaberetur totum munus
existentiæ, si vnio formæ absolutæ sit identi-
ficata cum actione eductiua, per quam pro-
ducitur; si verò distincta sit, & subsequatur
formam absolutam, iam existentia erit ante-
cedenter existens, denominansque proinde
essentiam existentem, cuius, & sui est indi-
uisibiliter existentia; non secus ac actio est in-
diuisibiliter productio effectus, & sui. Addo,
ipsam vnionem, cum constet essentia, & exi-
stentia, vt potè oppositam nihilo, vnendam
cum sui existentia per aliam vnionem; quare
sequeretur progressio infinita. Replicabis, vnio
etiam, per quam substantia affigeretur natu-
ræ, egeret alia substantia; atque ideo &
nos eadem vrgemur difficultate. Sed inquirimus
à re, an vnio, per quam substantia verbi
diuini necitur humanitati Christi Domini, indi-
geat alia substantia? An etiam vnio, per quam
iuxta te propria Angeli Gabrielis substantia,
etiam si esset modus, alligaretur diuinitus
naturæ

naturæ Michaëlis, requireret aliam substantiam? Teneris respondere negatiuè. Sic non respondeamus de vnione, per quam substantia creata coniungitur naturæ substantiali propriæ. Et ratio est, quia satisficit vnioni, si subsistat vt quo, & tanquam nexus, medio quo substantia copulatur naturæ. At vnio existentie deberet esse non minus existens, quam ipsa existentia, cum esset æqua formaliter apposta nihilo, & producta.

30 Obiicies octauò, id, quod se habet vt terminus formalis in aliqua compositione, non potest esse realitas: nam quod se habet vt realitas, componere debet cum eo, cui adiungitur, vt ex illis resultet totum per se, vel per accidens. Terminus autem formalis, qualis est substantia, nequit se habere vt vltima ratio compositi. Ergo nequit esse realitas componens, sed modus resultans ex compositione, vel integritate totius. Confirmabis, si substantia resultaret vt realitas, deberet rursus vniri, & componere cum re, quam afficit, & inde fieret totum aliud, & alia terminatio; sequereturque proinde processus in infinitum. Respondedo, substantiam, siue sit realitas, siue modus constituere, & componere intrinsecè suppositum simul cum natura substantiali: suppositum autem est quoddam totum per se. Quod verò substantia sit formalis terminus, non obstat, ne sit vltima ratio totius, seu compositi habentis se per modum suppositi vti verbum diuinum est vltima ratio suppositi constituti ex ipso, & humanitate Christi Domini. Confirmatio caret neruis; nam vnio interposita inter naturam & substantiam non magis efficit aliud totum, & aliam terminationem, quam vnio hypostatica verbi ad humanitatem Christi, & quam vnio formæ substantialis ad materiam, & accidentis ad subiectam. Et ratio est, quia vnio interiaccens inter naturam, & substantiam habet se solummodò tanquam ratio vt quo totius, & terminationis resultantis ex natura, & substantia, quæ sunt partes constitutiue suppositi, legantur Suarius d. 34. Metaphysicæ sect. 4. num. 19. ac. 20.

31 Obiicies nonò, inhæsiō est modus accidentis. Ergo perfectas erit modus substantiæ. Decimò, perfectas communicata accidenti; dum est diuinitus separatum ab omni subiecto, pertinet ad gradum entitatis modalis accidentalis. Ergo perfectas, conueniens substantiæ suapre natura, pertinebit ad gradum entitatis modalis substantialis. Respondedo, ad nonum, inhæsiōnem actualem accidentis debere esse actionem eductiuam, siue distinctam, siue indistinctam ab vnione cum subiecto; proindeque non posse non esse modum: at substantiam non debere esse actionem, neque vnionem; ideoque posse non esse modum. Omitto substantiæ perfectitatem, quæ accidentis inhæsiōni opponitur, non provenire à substantia, sed ab actione productiua substantiæ constituyente ipsam independentem à subiecto inhæsiōnis à priori. Qua ratione concesserim vltro perfectitatem esse modum; qui tamen alius sit à substantia. Ad decimum, si verum sit accidenti separato à subiecto communicari perfectitatem distinctam ab actione creatiua, talem perfectitatem fore entitatem absolutam accidentalem.

32 Obiicies vndecimò, in rebus extensis terminus extensionis est modus; Ergo & terminus substantiæ erit etiam modus. Duodecimò, substantia est terminus. Ergo non potest distingui plus, quam modaliter alioqui; iam non esset purus terminus,

sed esset compar, qualis est foma respectu materiæ in composito. Ad vndecimum respondeo primò cum Aueria q. 22. Philosophiæ sect. 4. ac. 5. Vuadingo d. 4. de Incarnatione dub. 2. §. 1. n. 15. Albertino de prædicamento quantitatis d. 3. quæst. 7. Pereira lib. 10. Philosophiæ c. 6. Nicolao Cabeo lib. 4. Meteorologicorum textu 9. quæst. 8. post Nominalium Cornphæum Okamum in Dialectica cap. de quantitate, & q. 1. ex præuiis ad tract. de sacramento altaris, alioque post veteres, non dari in continuo puncta terminatiua, sed illud terminari positiuè per suametentitatem; nihilque aliud adquiri, quando diuiditur, quam negationem vnionis continuatiuæ cum aliis partibus. Secundo ex Suario d. 40. Metaphysicæ sect. 5. num. 38. puncta terminatiua non esse modos; quod latè prosequitur Tellez p. 2. Philosophiæ d. 35. sect. 3. n. 14. rursus p. 3. d. 55. sect. 1. n. 20. etiam si vterque Author contradicat nobis in præsentī controuersia de substantia. Tertio, ex Rubio in tract. de compositione continui à num. 25. Petro Hurtado d. 15. Phycorum sect. 3. à §. 7. pro modalī entitate punctorum terminantium militare aliquam rationem, quæ non virget pro substantia. Rationem videbis in eis. Ad duodecimum, nihil obstat, quo minus substantia vocetur pars suppositi; & eo ipso, quòd natura sit causa materialis substantiæ creatæ, non posse hanc esse purum terminum illius, qualis est substantia increata verbi diuini respectu humanitatis Christi.

33 Obiicies decimo tertio, substantia est essentialiter terminus immediatus naturæ. Ergo sine ista nequit etiam diuinitus existere, aut conseruari. Decimo quarto, substantia non ponitur à philosophis in diuisione rei, aut substantiæ. Decimo quinto, si substantia sit modus, soluuntur facillè plures quæstiones, quæ de ea excitantur. Decimo sexto, ea forma inter modos est computanda, cuius vnio distincta si daretur, participaret ipsummet formalem effectum, qui communicatur subiecto; sed substantiæ vnio si distincta daretur, subsisteret. Igitur substantia est modus. Maior probatur, quia si sistendum est in vnione participante eundem formalem effectum, ne sequatur in finitus processus, melius ab initio ponitur forma, quæ sit sui vnio, & communicatiua effectus formalis, & quæ proinde sit modus. Minor concessa est à nobis in num. 29. Respondeo ad decimum tertium, substantiam esse essentialiter terminum aptitudinalem naturæ, & vt sit actualis terminus superaddi debere vnionem. In quibus, sic multiplicari entitates sine necessitate. Vt iam & tu affigis essentialiter entitates sine necessitate, & in eadem entitate multiplicas prædicata; quod non est minus peccatum, quam nostrum. Certe argumenta à nobis proposita aliqualem præferunt necessitatem. Premes iterum, ad effectum formalem substantiæ creatæ, non est opus tribuere ei perfectionem, & entitatem absolutam, seu permanentem, quæ sit modus, imo talis est vnio hypostatica. Deinde nos sic argumentabamur in n. 74. ad effectum formalem substantiæ non est opus tribuere substantiæ creatæ perfectionem & entitatem modalem. Iudicet æquus Philosophus, cuius sit potior causa; cum sine fundamento non debeat entitatem perfectionis minorari; alioqui licitum esset, modi imperfectionem

nem tribuere luci, colori &c. Vergebis, omnibus entitatibus danda est minor distinctio, quæ possit eis tribui: potest autem inter substantiam, & naturam non alia maior, quam modalis assignari. Sed vnde tibi constar, dandam potius esse minorem; quam maiorem distinctionem? Habemus præterea in hac materia specialia vestigia maioris distinctionis, etsi concederemus debere nos semper esse propensos in fauorem minoris. Ad decimum quartum, Philosophis Ethnicis antiquis ignotam fuisse substantiam; ideoque neque in diuisione rei, neque modi eam posuisse. Reducenda quidem est ad prædicamentum substantiæ, vt pote eius complementum; non secus ea existentia substantiæ reuocanda esset ad idem prædicamentum, si distingueretur à substantia actuali. Ad decimum quintum, illas quæstiones non solui facillius si substantia sit res. Nec facilitas deberet esse grata, quæ vano, ac ruinoso niteretur fundamento. Ad decimum sextum, laborare vitio eius maiorem, nam vnio gratiæ, sanctitatisque habituales ad animam est sanctitas vt quòd, nec ideo gratia est forma modalis. Quare cum substantiæ vnio subsistere tantum debeat vt quòd; poterit similiter substantia exciudi à modorum albo. Faterer, annumerandum in modis, si necesse esset, vnionem subsistere vt quòd, & hinc per me licebit distinguere maiorem, vt vera sit de forma, cuius vnio participaret vt quòd eundem effectum formalem fallā autè de forma, cuius vnio solū vt quo participaret.

SECTIO V.

Quanam sit causa substantiæ Empyreæ?

34 Agendum est de efficiente & materiali; nam de formali, & finali nihil est speciali adnotatione dignum. Substantiam effici ab ipsa natura substantiali, tradunt Fonseca, Valentia, Rubius, Ragusa, Gaspar Hurtadus, & cum ipsis Tellez p. 3. Philosophiæ d. 57. sect. 3. n. 1. vbi vterius citat S. Thomam, Caietanum, Medinam, Genebrardum, Suarium, Petrum Hurtadum, & Cardinalem Lugum; quibus adiicio Ægidium Romanum, Capreolum, Ferrarientem, Sencinatem ex fide Thomæ Pij 1. p. q. 3. 3. art. 4. dub. 7. n. 5. Arriagam d. 4. Metaphysicæ sect. 13. n. 139. Quicquid controu. 6. Metaphysicæ puncto 6. n. 19. Anno his omnibus; & probo primò, ex S. Athanasio dicente in lib. de definitionibus. *Essentia est domina, & genitrix Hyposteseum.* Consonat S. Anastasius Sinaita apud Petrium tom. 2. Theologicorum dogmatum, in addendis ad libri 6. c. 11. & §. 8. Probo Secundo quia cum essentia producant per simplicem emanationem alias proprietates, & passiones, & in sect. 7. Exercit. 10. contendam, efficiet potiori iure natura substantialis suam substantiam, vt potè magis intimam ipsi, quam alia proprietates, & passiones, magisque exactam.

35 Contra hoc assertum opponitur primò, si existentia distinguatur ab essentia, produceret ab efficiente essentiam, eo quòd sit modus, vel res absoluta valde intima essentia. Ergo similiter substantia fieri à generante naturam. Secundo, inhæsiō accidentis non fit ab accidente, sed à generante ipsam. Ergo perfectas naturæ non fit ab hac, sed à producente naturam. Tertio, forma

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

substantialis in prima generatione non potest producere suam vnionem cum materia; alioqui quis se ipsum posset generare. Ergo neque potest natura suam producere substantiam, vt enim vnio est de complemento substantiali formæ, ita substantia est de complemento substantiali naturæ. Quarto, vt natura operetur alios effectus distinctos à substantia, debet supponi completa per hanc. Ergo signum est, neque posse efficere hanc. Quinto, creatio animæ rationaliter minatur ad ipsam vt ad naturam substantem, cum creatio sit rerum substantium. Ergo substantia animæ rationalis non oritur nisi à Deo creante ipsam animam. Sexto, si humanitas Christi habeat virtutem effectiuam propriæ substantiæ, erit in statu violento per vnionem ad verbi substantiam, à qua impeditur, ne propriam producat. Septimò, substantia est modus naturæ; agenti autem, cui conuenit producere rem, conuenit producere etiam eius modum.

36 Respondetur ad primum, ideo essentiam non posse efficere sui existentiam, licet distingueretur, quia alioqui essentia sibi ipsi daret esse, & esset à se, vt optime considerauit Hemolmam in disputatis Theologicis ad 1. partem tit. & d. 4. cap. 2. numer. 19. vel quia cum essentia sint secundum se improducibiles, si agens, non producat existentiam; nullus erit terminus suæ actionis. Nihil autem simile sequitur ex eò, quòd à natura fluat substantia per simplicem emanationem. Ad secundum patet disparitas, si inhærentia accidentis sit indistincta ab actione, per quam educitur, si quidem accidens non potest efficere sui educationem. Sed etsi sit distincta, constabit discrimen ex solutione ad tertium. Omitto parificari incongruè substantiam cum inhærentia. Recole num. 18. & expecta num. 59. ac 73. Ad tertium, concessa antecedente, negatur cōsequentia. Dissimilitudinis ratio in aperto est, si vnio sit indistincta ab actione generante formam. De vnione etiam animæ rationalis ad corpus non posse produci nisi à generante, liquet ex inde, quòd generans non potest habere alium terminum suæ actionis, nisi vnionem. Accedit, animam rationalem innatè appetere magis separationem à corpore, & huic non vniri nisi ex determinatione agentium. Formæ aliæ materiales, etsi ipsarum educatione distincta sit ab vnione, præueniuntur, impediunturque ab educente eas, ne efficiant vnionem; nam agentis, cuius est generare formam, est etiam producere illius vnionem ad materiam. Cæterum, si ne causa diceretur, pertinere similiter ad agens, efficere substantiam, si ad illud non spectet efficere proprietates alias, & passiones formæ. Ad dotam pro forma rationali, quam pro quavis materiali, non operari in subiectum, nisi quatenus huius est forma actualis, & proinde nisi præeat vnio pro priori saltem naturæ. Consultus P. Aartholomæus Amicus tract. 11. Phycorum q. 7. dub. 5. multarum rationum syluam in hac difficultate præstabit. Ad quarum itur obuiam per instantiam hanc: vt natura recipiat alias formas distinctas à substantia, debet supponi completa per hanc. Ergo signum est neque posse recipere hanc. Quare sicut ex eo, quòd natura debeat esse completa in suo esse substantiali, vt recipiat alia formas, non sequitur debere esse completam ante substantiam, vt recipiat ipsam substantiam ita neque sequitur aliud. Ratio à priori est, quia plura requiruntur, vt natura completa, & cōstituta

R in

in suo esse determinato recipiat, & operetur, quàm vt se compleat, ac constituat in illo. Rationem istam exorno exemplis num. 50. Exercit. 11. Admissi gratis complementum substantiæ esse conditionem præuiam, vt operetur natura extra se. Rogas, an substantia prius naturâ producat, aut conferret in se substantiam, quàm alias proprietates accidentales, exempli causa, vbi cationem? Vazquez in 5. p. d. 12. cap. 3. & sequentibus, Yfambertus ad quæst. 6. eiusdem 3. p. disp. 1. art. 14. ac 15. Tellez supra num. 12. aiunt, substantiam prius naturâ concipi existentem, proindeque vbi cationem, quàm vt concipiatur producens substantiam. Neque obstat, inquit Tellez maior connexio substantiæ cum substantia, tanquam cum suo substantiali complemento. Nam forma substantialis maiorem habet connexionem cum materia, præsertim si forma sit materialis, quàm cum vbi catione; & nihilominus pro priori naturâ ad vnionem præ intelligitur forma vbi catione. Posset dici, substantiam simul natura, & comitanter producere, aut conferuare in se substantiam, & accidentales alias proprietates. Licet enim ad operandum extra se sit conditio præuia v. g. vbi catio, non tamen ad operandum intra se, ni velis, substantiâ, vt producat sui vbi cationem, debere præire vbi cationem pro priori. Ad quantum, creatione animæ rationalis terminari ad ipsam vt substantiâ, non formaliter, sed fundamentaliter, aut cõsequutiue, seu illatiue, quatenus creationem animæ subsequatur substantia emanans pro posteriori ab anima ipsa. Et fortè dum creatio dicitur esse rerum substantium, & aliquando, sed improprie, vocatur substantia, non aliud significatur, quàm esse rerum per se existentium independentem à subiecto inhærentis, & sustentationis. Versa Bartholomæum Amicum in tract. & q. 5. Physicorum art. 4. circa principium. Rubium lib. 2. de anima tract. de potentiis in generali q. 4. num. 70. ac 71. Ad sextum, cum iuxta plures dari possit violentia contra virtutem purè receptiuam, impugnantur eodem argumento virtutem receptiuam propriæ substantiæ in humanitate. Et licet hæc non gauderet actiuitate erga illam, exigeret tamen vt produceretur à Deo. Quare eadem manet difficultas, vt gerque ex æquo omnes Theologos. Legantur Cardinalis Lugus d. 12. de Incarnatione sectio. 1. numer. 19. Bernal. d. & sectio 2. de Incarnatione, Granadus controu. 1. de Incarnatione difficultate 12 tract. 3. Yfambertus 3. parte ad q. 1. d. 4. Tellez supra à n. 15. Ad septimum, neque substantiam esse modum, neque productionem omnis modi debere immediatè responderè agenti, causanti rem. Id namque ex merito agentis libito pronuntiat.

37

Deuenio ad causam materialem substantiæ. Imponitur ab aliquibus Patri Suatio d. 34. Metaphysicæ sectio 6. numer. 23. negare substantiæ creatæ dependentiam à natura velut à causa materiali; cum reuera non neget nisi dependentiam, quæ dicitur inhærentia. Videatur Auerfa q. 16. Phylosophiæ sectio 6. v. Ex altera parte consentiens cum Doctore eximio in modo loquendi. Naturam esse causam materialem substantiæ propriæ primum est nobis probare ex præiacto fundamento circa conceptum causæ materialis in sectio 5. Exercit. 6. Etenim creata substantia producit in natura, qua sine vt subiecto saltem informationis nequit naturaliter conferuari; cum sit ens incompletum, ordinatum ex se ad complendam, & perficiendam naturam in

suo esse substantiali: si que complebile, & perfectibile ab ipsa natura. Hinc inferitur primò, substantiam creatam non esse terminum (purè intrinsicè) naturæ, quàm afficit, vt verbum diuinum est terminus purè intrinsicè humanitatis Christi Domini. Inferitur secundò, non produci substantiam creatam per eandem actionem, quæ natura, etiam si substantia ferer ab efficiente naturam. Nam cum hæc sit materialis causa substantiæ, debet præsupponi producta, & existens, proindeque terminans diuersam actionem ab ea, quàm pro posteriori terminet substantia.

Aduersus substantiæ à natura tanquam à causa materiali dependentiam insurget quis primò, si substantia naturæ Angelicæ dependeat ab hac, vt à causa materiali, Angelus, qui est nomen suppositi, non solum diceretur generatus, sed etiam generatus à sui natura ratione substantiæ. Secundò, substantia facit naturam independentem, sustentatque ipsam, & fulcit. Ergo non potest sustentari, dependere à natura vt à causa materiali. Leuia sunt hæc, & ad primum quidem iam respondi numer. 19. Argumenti secundi Antecedens assumit conceptum formalem substantiæ litigiosum; imò falsum, si independentia, quam naturæ communicat substantiæ, debeat esse independentia à causa materiali, si rursus sustentatio naturæ per substantiam debeat esse tanquam per causam materialem. Vt raceam, formam nec debere, neque posse circa se ipsam exercere effectum formalem, quem exercet circa subiectum.

38

SECTIO VI.

An substantia sit principium operationum naturæ Empyreæ?

Nouis quibusdam Theologis apud Suarium d. 34. Metaphysicæ sect. 7. n. 4. visum est, substantiam esse cõprincipium operationum naturæ. Sunt qui eos refellant, quia substantia creata est modus; hic autè non est operatiuus. Sed ineffaciter, tum quia substantia creata non est modus; tum quia non est contra conceptum modi esse operatiuum, vt contra Petrum Hurtadum d. 2. Metaphysicæ sect. 5. §. 48. probant Helman in disputatis Theologicis ad 1. part. tit. 1. d. 13. cap. 2. numer. 5. Ariaga d. 1. Metaphysicæ sectio 1. à numer. 12. vt neque est de conceptu rei esse operatiuum aliorum effectuum, quam suarum proprietatum, & passionum, vt pater in materia, & quantitate. Petrus Hurtadus in editione nouiori §. 79. temperat quod in antiquiori dixerat.

39

Refellendi sunt itaque primò ex S. Maximo Abbate, & Martyre apud Baronium tomo 8. anno Christi 656. n. 25. aiente; non operatur quisquam secundum Hypothesim, sed secundum naturam. Secundò, aliqua operationes Christi Domini proueniebant ab humanitate, vt à principio adæquato, quin diuina substantia influeret physicè in illas; alioqui omnes actiones Christi fuissent essentialiter diuersæ in specie à nostris, omnesque fuissent supernaturales entitatiue ob essentialem dependentiam à principio aded excellèti supernaturali, &

40

& quæ supernaturales erant non indignissent connaturaliter principio alio supernaturali intrinsicè. Tertio, quia increata personalitates non influunt ad extra nisi vt summum intentionaliter per modum obiecti motiui ad visionem sui; quod placet nonnullis Theologicis apud Martinum Perez d. 1. de Deo vt Trino sect. 4. n. 5. Ludouicum de Ribas tomo 1. Summæ Theologicæ tract. 3. d. 5. cap. 4. n. 35. Yfambertum 1. p. ad q. 12. d. 6. art. 2. Quiedum controu. 8. de Beatitudine puncto 3. n. 128. Profectò si verbi personalitas physicè produceret specialiter operationes, Christi non essent indiuisa, & inseparabilia opera Trinitatis ad extra: cuius oppositum decernitur in Conciliis Toleranis 6. & 11. in confessione fidei, doceturque à S. Leone Magno serm. 3. de Pentecoste S. Ambrosio cap. 9. in Symbolum S. Augustino lib. 1. de Trinitate cap. 4. lib. 2. cap. 5. & 10. tract. 20. in Ioannem, Enchiridij cap. 38. Stephano Eduensi Episcopo cap. 29. de sacramento altaris, ab aliisque Ecclesiæ Patribus, quorum doctrinam tota Theologorum natio improloquium celeberrimum accepit cum Magistro sentent. lib. 3. dist. 1. Ergo neque personalitates creatae influunt ad extra purè saltem physicæ. Et verò si increata personalitas Patris influit ad intra vt quò in filium æternum, ideo est, quia ea sola distinguitur realiter à filio principiatore, cum non distinguatur vlla ratione in natura. Quarto, quia etsi vnio substantialis necens materiam, & formam sit de complemento substantiali vtriusque, non influit tamen in operationes vtriusque, neque alterutris. Ergo neque substantia in operationes naturæ, etsi hanc substantialiter compleat. Quintò, quia substantia est vltimus terminus naturæ completæ. Ergo præsupponit in hac omnia prærequisita ex parte principij ad operandum. Sextò, quia nulla est formalitas in effectibus naturæ, neque titulus, ob quem ad ipsos debeat natura admittere consortiū substantiæ influentis. Septimò, si non sola humanitas, sed etiam substantia esset principium accidentium, seu operationum humanarum, sequeretur non in sola humanitate, sed etiam in substantia consistere substantiam, essentialique humanam, si quidem substantia foret prima radix accidentium, seu operationum, simul cum humanitate. Sequela autem est absurda; inde enim ferret, verbum diuinum non assumptisse rotam substantiam, essentialique humanam, quandoquidem non assumpserit humanam substantiam. Doctrina præsentis sectionis clarescet magis ex veniente

SECTIO VII.

An substantia sit saltem conditio præuia operationum naturæ Empyreæ?

41

Licet substantia non sit principium influens in operationes naturæ; censetur vulgo, esse conditionem præuiam ad illas, non secus ac approximatio agentis ad passum, & representatio obiecti est conditio præuia ad agendum, & amandum. Suadetur primò, vt natura diuina sit principium generandi verbum, & dicatur generans, indiget substantia Patris tanquam conditione. Ergo vt natura creata operetur indiget etiam substantia

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1.

tanquam conditione. Secundò, natura diuina prius intelligitur subsistens per tres personalitates, quàm intelligatur operans ad extra, vt non sine absurdo negari posse ait noster Franciscus de Zuniga in tract. de Trinitate d. 11. dub. 4. in 7. numero. Tertio, verbum diuinum complet vt conditio humanitatè Christi ad efficiendas; & recipiendas operationes naturæ humanæ; quæ ob hanc causam appellantur ab Ecclesiæ summariis Thematicæ, seu Dei vtilitales; suntque infiniti valoris, ac dignæ præmio infinito. Ergo substantia creata, cuius vices erga humanitatè Christi gerit verbum diuinum, complet vt conditio naturam ad proprias operationes. Quarto, actiones sunt suppositi iuxta pronuntiatum S. Damasceni lib. 3. de fide orthodoxa c. 15. & Theologorum communiter, omniumque Philosophorum Scholam, vt testatur Ioannes Theologus in Concilio Florentino sess. 18. qui vtitur eo axioma ad probandum personam esse producètem in diuinis, & patrem esse principium, generatiuum filij. Sed persona, & Pater in diuinis tenet se ex parte principij formaliter ad producendum, & non merè materialiter, ac per accidens. Quare Ioannes Theologus voluit; suppositum in ratione talis debere præcedere operationes, & in hoc sensu intellexit solemne illud axioma. Quintò, nisi substantia debeat præcedere omnes operationes naturæ, non erit, cur Christi humanitas non meruerit saltem de congruo vnionem, & substantiam verbi diuini. Sextò, substantia est vltimum complementum naturæ esse substantiali; sed substantiale esse naturæ consistit in eo, quòd sit principium radicale operationum. Ergo per substantiam completur per se in esse principij radicalis. Ergo ea requiritur ex parte principij ad operandum. Septimò, modus operandi sequitur modum essendi; & ob id animus rationalis pro priori ad vnionem cum corpore non potest operari; sed substantia pertinet ad complementum intrinsicè substantiæ operantis. Ergo prius, quàm hæc operetur, compleri debet in suo modo essendi per illam. Octauò, esse supponitur ad operari; Ergo prius supponitur natura subsistens, quàm operans. Ergo substantia est conditio ad operandum. Nonò, esse naturæ est propter operari. Ergo id, quod pertinet ad esse naturæ, pertinet per se ad operationes illius, sed substantia pertinet per se ad esse naturæ tanquam complementum intrinsicè illius. Ergo pertinet per se vt conditio ad operationes illius. Decimò, id, quod eger alio ad existendum, eger etiam illo ad operandum. Sed natura eget substantia ad existendum. Ergo & ad operandum. Vndecimò, accidens completur per inhærentiam prius naturâ, quàm operetur. Ergo & substantia per substantiam prius naturâ, quàm operetur. Duodecimò, priores dicuntur priorè affectiones, id est, passionis, & proprietates, docente Aristotele lib. 5. Metaphysicæ cap. 12. Ergo cum substantia sit affectio naturæ præcedentis operationes, prior vtique istis erit.

42

Hæ rationes non aded conuincentes sunt, vt solutioni aditum præcludant. Prima solui potest dicendo, nimis probare, cum substantia Patris sit non solum conditio generationis verbi, sed & generatiuum principium. Sed admissio, fore tantum conditionem, ideo esset, quia aliter, non distingueretur realiter, vt debet, genitum à generante. At sine substantia creata vt conditione ad operandum se habente, distinguitur sufficienter natura creata ab effectibus, quos producit. Secunda dicendo, asseri gratis naturam diuinam debere

R 2 præ

præintelligi (ordine causalitatis) cum tribus personalitatibus ad operationes ad extra. Tertia respondendo, si verbi diuini subsistentia se habeat concomitanter, satis id esse, ut actiones humanitatis Christi Domini sint Theandricæ, & ut dignificentur infinitè à verbo diuino. Quarta respondendo in primis, si actiones dicerentur suppositorum, quia suppositalitas est conditio præuia ad illas, debere æquè dici vnicarum, & durantium; si quidem vnicatio, & duratio sint conditiones præuiæ ad actiones; quas nemo dixit esse vnicarum, ac durantium: quare actiones non dicentur suppositorum ex eo saltem præcisè, quòd suppositalitas sit conditio præuia ad ipsas; sed ex alio etiam titulo; qui si assignetur; respondebitur, ipsum solum sufficere, circumscripta ratione conditionis præuiæ. Deinde, actiones eatenus dici esse suppositorum, quatenus suppositalitas est præcisè complementum substantiale naturæ operantis, vel quatenus tribuuntur suppositis, denominant illa, referunturque in ea, tanquam in finem: ad hoc autem opus non esse, quòd supposita ut supposita præcedat pro priori naturæ actiones, quemadmodum opus non est, ut præcedant passiones, licet hæc etiam tribuantur suppositis, & denominent ipsa. *Non enim est natura genitum esse, sed Hypostasis.* Ut instruitur à S. Damasceno, lib. 4. de Fide orthodoxa c. 7. Sed quid de Ioanne Theologo? Asseri potest, eius quidem conclusionem approbatam fuisse à Concilio Florentino, non verò rationem, neque usurpationem axiomatis. Nā apud Philosophos Ethnicorum scholam erat aliud in vsu, nimirum: *Actiones sunt singularia, vel circa singularia, ut colligitur ex Aristotele lib. 8. cap. 1. Metaphysicæ, vel actiones sunt compositorum, ut inferretur ex lib. 1. ad Anima cap. 4.* Affirmari præterea valet, Ioannem illum voluisse solummodo, actiones esse suppositorum, ut comitantur se habentium per modum conditionis necessariæ, si agentia sint supposita; nam rationalis animus separatus suas habet naturaliter spiritualis es actiones, quin sit suppositum, & quin in aliorum sententia sit subsistens. Licet addere, non tenere argumentum ex diuinis desumptum; cū in diuinis supposita sint principia productionum realium ad intra, non verò in creatis. Quinta aiendo, humanitatem Christi non meruisse de congruo, neque potuisse ex natura rei vnionem Hypostaticam, quia etsi subsistentia non debeat præcedere ex natura rei operationes, debet tamen non sublequi illas, sed comitari. Vti actio generatiua supposita essentialiter passionem, si inter vtranque detur distinctio. Præmium autem respondens operationi meritoria debet esse posteriori naturæ, quàm hæc. Omitto alia fundamenda.

43 Sexta solui potest, respondendo, non compleri à subsistentia naturam in ratione radicis operationum; alioqui subsistentia esset comprincipium illarum; neque compleri in ratione actus primi; vti completur per approximationem; sed compleri e ratione, qua forma materialis, per quantitatem, quatenus scilicet subsistentia pertinet ad constitutionem naturæ in modo connaturali essendi. Septima, modum operandi sequi modum essendi, nihil aliud esse, quàm modum operandi imitari modum essendi: hinc autem non fieri, modum omnem essendi debere præcedere pro priori operatione; alioqui sessio hominis intelligentis deberet præcedere pro priori intellectioem; cum tamen sit conditio per accidens. Satis itaque est, si modus essendi superad-

ditus, etiā si connaturaliter ex actus, gerat se ut conditio per se simultanea. Sic videtur se gerere vnio formæ substantialis ad materiam respectu operationum formæ substantialis siue rationalis, siue irrationalis, & subsistentia respectu operationis naturæ. Admisso tamen adhuc vnionem formæ substantialis esse conditionem præuiam, non sequitur idem de subsistentia; tum quia vnio est constitutiua naturæ completæ, ut operatiua, secus subsistentia; si quidem supponit naturam constitutam: tum quia formæ rationali ut operetur independentè à corpore pro priori instantis realis, in quo creatur, est impedimentum vnio ad corpus subsequuta pro posteriori ad existentiam ipsius: quare ut sit proximè expedita ad operandum independentè à corpore, debet habere negationem vnionis ad corpus. Et ex hinc ab opposito colligitur, vnionem esse præuiam conditionem ad omnes operationes dependentes à corpore. Porò autem nulla est similis ratio à posteriori, vel à priori ex qua colligatur, subsistentiam debere præexistere, & constituere naturam in actu proximo expedito ad operandum. Octaua; Esse, quod, se habet tanquam principium, aut conditio præuia, supponi ad operari; non verò esse, quod solum se habet tanquam constituens rem in modo connaturali essendi. Nonna, subsistentiam pertinere per se non præuiè, sed comitanter ad operationes naturæ; maximè cum huic adueniat pro posteriori. Decima, falso supponi in omne, quo indiget principium ad existendum, esse necessariò prærequisitum ad operandum. Nam principium indiget ad existendum pluribus subsequuris pro posteriori, & hæc non debent præcedere pro priori operationem. Paret in igne, ad cuius conseruationem opus est octo gradibus caloris subsequuris pro posteriori, quin tamen octo gradus caloris constituent in communi sententia actum primū ignis, ut productiui alterius ignis. Cum ergo ad existendum natura nõ indigeat subsistentia nisi ut subsequuta pro posteriori, non est, cur ea ut conditione præuia indigeat ad operandum. Vndecima; si inhærentia accidentis sit indistincta ab educatione, vel hanc essentialiter comitans, debere præcedere operationes accidentis: secus si subsequatur pro posteriori existentiam accidentis; vti subsistentia subsequitur existentiam substantiæ. Duodecima, Aristotelem valde laxæ proprietatis ibi meminisse.

44 Mirum iam non sit, Albertinum d. 3. de prædicamento substantiæ, quæst. 2. num. 17. Meratum d. 1. 4. de Incarnatione sect. 2. Arriagam, d. 4. Metaphysicæ sect. 1. 3. numer. 125. Ouidum controu. 4. Metaphysicæ puncto 3. numer. 15. negasse subsistentiam esse conditionem præuiam ad operandum, indicante Vazquo 3. p. d. 21. cap. 3. Et quidem subsistentiæ, ut conditionis præuiæ exigentium ista reddunt argumenta difficilem. Primum, natura diuina, antequàm completè subsistat per tres personalitates, intelligitur potens cum sola personalitate Patris producere filium. Ergo complementum subsistentiæ non est prærequisitum ad operandum. Secundum, materia prima prius naturæ, quàm subsistat, recipit formam substantialem, & prius, quàm hanc, recipit accidentia dispositiua, & efficit ea, quæ ipsius materiæ sunt proprietates. Ergo natura potest recipere, & operari prius, quàm subsistat. Tertium, accidentia sine subsistentia sunt completa, ac expedita ad recipiendum

& efficiendum. Ergo & substantiæ. Quartum, tam connaturalis est inhærentia accidenti, quàm substantiæ subsistentia. Sed inhærentia non est conditio præuia requisita naturaliter ut accidens operetur; quandoquidem dum per se existit sine inhærentia, operetur æquè naturaliter ex suppositione primi miraculi, ac dum in hæret, ut patet in Eucharistia. Ergo, & Quintum, subsistentia potius est in ordine ad essendum, quàm ad operandum. Ergo gratis recenseretur inter conditiones præuias ad operandum, cum mysteria fidei, ex quibus illa innouit, ad id non cogant; & incredibile videretur, latuisse Ethnicos Philosophos aliquod ex prærequisitis, ut substantiæ operentur. Sextum, si à substantia auferatur miraculosè subsistentia, operabitur illa naturaliter, ut concedit Suarez d. 3. 4. Metaphysicæ sect. 7. n. 15. conueniente Petro Hurtado in Metaphysicæ d. 11. sect. 9. §. 125. & Balthazare Tellez p. 3. Philosophiæ d. 57. sect. 3. n. 40. Ergo subsistentia non est conditio præuia, ut operetur substantia; Id enim, sine quo potest naturaliter fieri effectus, non est conditio præuia ad ipsum; alioqui in Architecto, ars Musicæ esset conditio per se præuia ad ædificandum. Hinc quia calor in passo est conditio per se, & præuia, ut introducatur ignis, si passum impediatur à receptione caloris, non poterit naturaliter ignis applicatus in introducere in passo formam igneam. Septimum, non apparet, in quo genere, aut quia ratione subsistentia sit conditio præuia ad operandum, cum neque sit applicatio agentis ad passum, neque dispositio ad effectum; proindeque non iuuat immediatè ad effectum. Quòd autem substantia nequeat existere naturaliter sine subsistentia, non efficit, ne hæc sit potius conditio ad operandum, quàm quantitas in forma substantiæ materiali. Quare sicut quantitas non est præuia conditio, ut forma substantialis materialis operetur; ita neque subsistentia, ut operetur quæcumque substantia naturalis natura. Octauum, si ad operandum sit conditio præuia subsistentiæ, actiones naturæ erunt diuersæ pro diuersitate subsistentiarum; actio namque non tantum specificatur à causa, & termino, sed etiam à conditione præuiè requisita. Vnde omnes actiones Christi Domini distinguuntur specificè à nostris, imò & supernaturales euadent quoad entitatem.

45 Sed neque his argumentis impugnatur solidè necessitas subsistentiæ ut præuiæ conditionis ad operationes naturæ. Ad primum namque dici potest, per Filij & Spiritus Sancti personalitates constitui naturam diuinam completè in suo determinato modo essendi; & productionem ipsarum tendere ad subsistentiam; ideoque non debere esse conditiones præuias ad se ipsas; quemadmodum subsistentia creata non est præuia conditio, ut natura illam producat. Ad secudum, materiam prius subsistere partialiter, quæ efficiat suas proprietates, & quàm recipiat dispositiones ad formam substantialem, ipsamque formam substantialem. Et hæc responsio suaderi potest ex doctrina Suarez tom 1. in 3. p. d. 17. sect. 6. vbi probat, partes humanitatis prius natura esse assumptas à verbo diuino, quàm propriis, & naturalibus accidentibus sint informatæ; eo quòd substantiæ prius natura conueniat propria subsistentia, quàm quodlibet accidens; ordinem autem subsistentiæ propriæ seruat verbum in assumptione partium Humanitatis. Si velis, non dari in composito nisi vniam subsistentiam aduenientem post formam substantialem, respondebitur, subsistentiam debere solum esse con-

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

ditionem præuiam ad operationes ortas à toto composito, Ad tertium, accidentia esse completa ad operandum sine subsistentia; quia non hæc sed inhærentia est complementum ipsorum, quo ad esse. Ad quartum, inhærentiam esse conditionem præuiam, ut accidens operetur naturaliter, ideoque opus esse nouo miraculo, ut accidentia Eucharistica non inhærentia agant; & Deum agere semper cum illis, ut occultetur Mysterium; quemadmodum hac de causa producit in speciebus vini amissam frigiditatem ex præsentia ignis, cum tamen frigiditas illa non nisi à forma vini emanatura esset naturaliter, ut potè eius proprietates. Vel dici potest, accidentia Eucharistica, quæ agunt, inhærenter subiecto non minus, quàm antè; inhærenter namque quantitati, quæ est subiectum adæquatum aliorum accidentium materialium; & quæ sola manet sine subiecto immediatè, quin sit operatiua ad extra. Licet autem in Cõcilio Constantensi sessione 8. hæc Vniclephi propositio sit damnata. *Accidentia panis non manent sine subiecto in Eucharistia* intelligitur satis communiter concilium, quatenus quantitas maneat sine vilo subiecto; cætera verò accidentia sine subiecto substantiali; quod erat mediatarum respectu ipsorum, habente se antè, & postea quantitate tanquam subiecto immediato, & sufficienti. Ita Authores, qui quantitatem putant subiectum adæquatum cæterorum accidentium materialium, non vitalium. Ad quintum, subsistentiam ea ratione, qua est in ordine ad connaturalem modum essendi, esse in ordine ad connaturalem modum operandi: Neque mirum latuisse Ethnicos Philosophos aliquod ex prærequisitis ad operandum, cum latuerit substantiarum complementum aliquod substantiale, & connaturalis aliquis modus essendi, ut præter Albertinum de prædicamento substantiæ d. 3. q. 1. n. 31. vnumque, aut alterum Theologum præsumptum persuaderet sibi reliqui. Ad sextum, substantiam non operaturam naturaliter, si priuatur omni subsistentia. Ad septimum, subsistentiam esse ad operandum præuiam conditionem in genere entitatis constituentis naturam in suo connaturali modo essendi. Ad octauum, actionem non specificari à quacumque conditione exacta naturaliter ut præuia, vti neque à quacumque sic exacta ut subsequenti; & alioqui diuersa foret actio ignis ex præcisa diuersitate approximationis. Dantur quidem aliquæ conditiones præuiæ, à quibus diuersificantur actiones, ut colligi potest ex n. 96. Exercit. 6. Et sine essentiali determinata dependentia harum ab illis saluari nequit directio, & motio vnus actus intellectus, & voluntatis ab alio præ reliquis simul existentibus in intellectu, & voluntate. Nam recursus vulgaris ad decretum Dei statuentis à cognitione hac præ alia dirigi intentionem, & ab hac præ alia intentione moueri electionem: recursus etiam singularis P. Ripaldæ d. 67. de ente supernaturali sect. 3. ad defectum conditionatum huius intentionis, si ab fuisset hæc cognitio, aut aut ad diuinam scientiam de tali defectu, sternit viam ad negandas actiones, vnionisque distinctas. Sed quicquid si istis quæ in medio relinquo nihil vrget in subsistentia, ut ex ipsa resulter diuersitas in actiones naturæ, etsi conditionis antecedentis gradum teneat.

46 Cum communis opinio neque suis argumentis vincat, neque contrariis reuincatur, ego diffidum, & litrem sedare affirmando, subsistentiam esse ad operandum conditionem non per accidens, sed necessariam ex natura rei, non præuiam, sed comitantem, quatenus

R 3

quatenus cum virtute ad operandum intelligatur simul, & existat virtus, aut habitus ad subsistentiam, & simul natura procedat substantia tam in operationem, quam in subsistentiam. Et verò esse conditionem necessariam ex natura rei, suadent plures ex rationibus adductis n. 41. Esse conditionem comitantem, non redarguitur rationibus collectis n. 44. In hanc mentem vocari potest Magnus Suarez, dum disp. 24. Metaphysicæ sect. 7. n. 13. & 15. ait, subsistentiam requiri per se ex parte agentis, non ex parte actionis, aut termini. Si enim censeret esse conditionem præuiam ea ratione, qua approximatio, diceret esse naturaliter requisitam etiam ex parte actionis, uti requisita est approximatio; ita quidem ut actio orta ab agente non approximato sit miraculosa, & supernaturalis, quod ad modum Sic supponere videtur tom. 1. in 3. p. d. 3. 1. sect. 6. de actione autem orta à natura priuata omni subsistentia, faretur d. illa 34. sect. 7. n. 15. fore debitam naturaliter; proindeque non miraculosam, neque supernaturalem quoad modum. In eandem mentem voco P. Ariagam d. 4. Metaphysicæ, n. 125. ac 126. Inquit namque, subsistentiam se habere comitanter cum operatione, & ad hanc esse per se necessariam perfectitate connexionis cum natura operante quatenus natura exigit habere subsistentiam pro posteriori. Et hinc præbet discrimen inter subsistentiam respectu naturæ operantis, & artem Musicæ respectu ædificantis: ut subsistentia sit conditio per se, & necessaria; ars Musicæ conditio per accidens. Dices, si subsistentia sit saltem conditio simultanea requisita naturaliter ad operationes naturæ, opus fore nouo miraculo, ut hæc orbat omni subsistentia operetur. Respondeo, opus non fore, quia ex suppositione miraculose illius status, & modi essendi sine subsistentia debitus est naturæ concursus ad operationes; non enim datur ratio siue à priori, siue à posteriori, ex qua oppositum suspicemur; uti datur ad colligendum non debet concursus agenti non approximato. Et quidem si naturæ habenti utcumque miraculosum modum essendi non deberetur concursus ad operationes, humanitas Christi subsistens miraculose per verbi personalitatem, nullas in operationes prodiret, quæ non essent supernaturales, quo ad modum. Quod falsum esse conuincit Henricus de Gandauo quodlibero 15. q. 3. Ex his liberatur Suarez ab inconsequentia nota, qua illum inurere conantur Ariaga supra. n. 124. Quædus controu. 6. Metaphysicæ puncto 3. n. 17.

SECTIO VIII.

Quibus entitatibus compositi Empyrei competat subsistentia?

47

Cum compositum Empyreum constet materia, forma, & vnione essentiali eas necente; necnon vnionibus integralibus necentibus inter se partes materiæ, & partes formæ, examinare oportet, an omnibus his entitatibus conueniat habere subsistentiam; De re latius entitatibus, cum sint substantialibus, controuertitur; nam aliis accidentalibus, quibus gaudet Empyreum, citra dubium est, non competere subsistentiam.

PRIMUM PRONVNCIATVM.

Materia prima subsistit in composito Empyreo per subsistentiam propriam, & specialem.

Subsistere utcumque à nemine negatur. Subsistere per peculiarem subsistentiam; probatur primò, quia Verbum diuinum terminatur immediate materiam diuersa vnione ab ea, qua formam rationalem; alioqui in triduo mortis Christi mutasset vnionem ad corpus, & ad formam rationalem, & in resurrectione adquisisset aliam vnionem similem antiquæ: Quæ variatio vnionum esset parum conformis Patribus Ecclesiæ, S. Leoni serm. 9. de Natiuitate, & serm. 17. ac 19. de Passione, S. Bernardo lib. 5. de consideratione ad Eugenium cap. 10. & aliis; necnon Theologis antiquis: quorum vestigiis insistit S. Thomas 3. p. q. 50. art. 3. ad 2. & 4. articulus art. 4. ad 1. Ergo materiæ, & formæ rationali competunt diuersæ subsistentiæ suapte naturâ. Confirmatur, verbum assumptum formam substantialem cadauericam in triduo mortis, ut docent Suarez tom. 1. in 3. p. d. 14. sect. 2. & tom. 2. d. 38. sect. 3. iterumque d. 47. sect. 3. Cardinalis Lugus d. 12. de Incarnatione sect. 4. sed non assumptum, destructa antiqua vnione ad materiam. Ergo per diuersam. Secundò, materia ut distincta à quouis alio est substantia, & natura. Ergo ei respondet propria subsistentia distincta à subsistentia cuiusuis alterius. Tertio, diuersis partibus materiæ continuæ respondent diuersæ subsistentiæ, ut in pronuntiato 3. & 4. defendam. Ergo & materiæ, ac formæ: Si enim ex diuersitate partium integralium colligitur diuersitas subsistentiarum, colligetur etiam apte ex diuersitate partium essentialium. Quarto, si materia subsisteret per formam subsistentiam diceretur materia assumi à forma; sicut in Christo dicitur assumi à verbo.

Quintò, maiorem, vel tantam connexionem habet materia cum subsistentia, quantum cum vbicatione; sed materia habet vbicationem distinctam ab vbicatione formæ. Ergo & subsistentiam, Consequentia æquabilitas se se proder, & ostendit in n. 51. Minor fortificatur, nam manente materia in eodem loco, & cum eadem vbicatione, quam res existens non amittit nisi per motum localem, potest forma vel destrui, vel separari localiter, vel conferuari in eodem loco, sed sine vnione cum materia: quibus in casibus vbicatio huius erit distincta ab vbicatione alterius. Ergo & quando vna habet vnionem cum altera; nam ex illis aliis casibus coniectura, & indicium ad hunc capitur. Sextò, si materia subsisteret per subsistentiam formæ, aut totius substantialis, mutaretur toties subsistentiam quoties variaretur forma, aut totum substantiale. Tanta autem mutatio subsistentiarum non sine absurditate induceretur. Septimò, si essentia actualis distinguatur ab existentia, essentialibus materiæ, ac formæ respondebunt diuersæ existentia. Ergo cum subsistentia distinguatur à materia, & forma, respondebunt his diuersæ subsistentiæ. Octauò, materia non subsistit per subsistentiam animæ rationalis; ipsi vnitæ: Ergo neque per subsistentiam aliarum formarum substantialium. Consequentia videtur: bona à paritate, & aliunde omnia Adversariorum argumenta hic infringuntur. Suadetur antecedens, tum quia ut materia subsisteret immediate, ac formaliter per subsistentiam rationalis animæ deberet habere sibi vnitam subsistentiam, recipereque ipsam

48

49

ipsam, ac sustentare tanquã materialis causa. Atqui rationalis anima est sufficiens, adæquataque materialis causa subsistentiæ, ut patet in statu separationis à materia. Ergo in statu coniunctionis sufficiens etiam erit, atque adæquata. Tum quia subsistentia animæ rationalis est spiritalis; sed subsistentia spiritalis nequit reddere materiam, quæ corporea est, subsistentem, quia id apparet ex se absonum; & quia eo, ipso esset corporea; spiritalitas namque consistit independentia à re corporea, vel saltem postulat secundariò talem independentiam. Si dicas, subsistentiam animæ rationalis vnitæ corpori esse spiritualem, non minus, quam ipsam animam, afficere tamen corpus per vnionem materiale, quin hanc exigat secundum se. Contra, quia posses similiter dicere, corpus vbicari per præsentiam spiritalis animæ rationalis vnitam ipsi vnionem materiali non exacta. Et quia si subsistentia sit modus, nequit saltem ex natura rei afficere subiectum per vnionem distinctam. Imò & diuinitus nequire, tenent mordicus P. Suarez tom. 1. in 3. p. d. 13. sect. 4. Cardinalis de Lugo d. 12. de Incarnatione sect. 7. n. 91. Si autem sit res, afficeret corpus per vnionem materiale, & animam rationalem per spiritualem. Quid, ut hæc euitaret, assereret, subsistentiam animæ rationalis vnitæ corpori esse materiale, reiiciendum esset; quia absurdum est, rem spiritualem subsistere per subsistentiam materiale, & quia cum subsistentia animæ rationalis extra corpus sit spiritalis, erit etiam spiritalis subsistentia intra illud; quia denique subsistentia emanat à natura ut passio, & proprietates ipsius, à natura autem spiritali non videtur emanatura passio, & proprietates materialis quandoquidem ei sit improporionata. Nonò, materia præsupponitur subsistens pro priori ad formam substantialem, ut potè materialis causa illius, vel saltem ut potè receptiuum subiectum. Ergo subsistit per subsistentiam, quæ sit prior, quam subsistentia formæ, vel compositi. Confirmatur, materia præsupponitur pro priori naturæ ad quantitatem, & ad alia accidentia, quibus disponitur ad recipiendam formam substantialem; præsupponitur, inquam, ut causa saltem materialis eorum. Ergo præsupponitur subsistens antecedenter ad formam, & ad esse totius substantialis; subsistentia namque est in sententia Adversariorum conditio necessaria, ut natura recipiat, & efficiat omnes alios effectus distinctos à subsistentia. Et non nisi voluntariè dicitur, esse solùm conditionem necessariam, ut natura completa recipiat, & efficiat.

SECUNDVM PRONVNCIATVM.

Forma substantialis habet in composito Empyreo propriam subsistentiam.

50

Ficitur primò, quia Verbum diuinum assumptum immediate formam sanguineam; non enim eam assumpsit, sicut accidentia medio subiecto. Propositionem istam tum auctoritate, tum ratione insigniter munitam licet videre apud Cardinalem Lugum d. 14. de incarnatione sect. 2. & 3. Sed forma substantialis sanguinea est in homine materialis, ut suppono ex libris Animalisticis. Ergo forma substantialis materialis habet ex se subsistentiam. Si neges minorem, instaurò adhuc argumentum; sanguis in triduo mortis Christi mansit hypostatice vnitus verbo non minus, quam corpus, quia non minus, quam hoc erat pars humanitatis

assumptæ, ut deducitur ex Concilio Tridentino sess. 13. c. 3. vbi ex eo quod sanguis sit Christi pars, adducitur, debere nunc poni in Eucharistia sub speciebus panis per concomitantiam propter coniunctionem naturalem parium inter se, ratione cuius vbi est vna pars, debet esse altera. Tunc sic, sanguis in triduo mortis non afficiebatur nisi forma substantiali materiali. Ergo &c. In forma cadauerica corporis assumpta à Verbo efformatur similis ratio. Nec valet respondere, ideo dici sanguinem assumptum à Verbo, quia in forma sanguinis fuit à Verbo præuenta vnio ad subsistentiam propriam, & connaturalem materiæ. Etenim impedire præcisè vnionem ad subsistentiam materiæ, non sufficit ut dicatur sanguis assumptus à Verbo; alioqui materia ipsa diceretur assumpta à Deo ex eo præcisè, quod hic impediret resultantiam propriæ subsistentiæ ex illa. Ergo opus est, ut à Verbo terminetur immediate. Neque aliter potest à verbo præueniri vnio ad subsistentiam materiæ, nisi ipso vnito immediate sanguini; cum præuentio illa debeat consistere in effectu formali subsistentis, quem præbeat Verbum sanguini, & non tantum materiæ; quippe hæc poterat subsistere per Verbum, quin subsisteret sanguis, & è conuerso. Præterquam quod vnio sanguinis cum subsistentia materiæ non redderet illum subsistentem, si subsistentia sit modus solius materiæ; si verò sit modus vtriusque, aut res absoluta efficiens materiam, & sanguinis formam, iam subsistentia erit propria vtriusque, neque erit cur potius dicatur, formam subsistere per subsistentiam materiæ, quam hanc per subsistentiam illius; sicuti si vnio compositi sit simplex, non dicitur potius vnio formæ, quam materiæ. Iuari potest tota huius numeri ratio ex Tertulliano in lib. de carne Christi cap. 3. vbi indicat, columbam, quæ apparuit in baptismo Christi, fuisse hypostatice vnitam spiritui sancto: quod etsi non ardeat (& merito quidem) alijs Patribus apud Barradam tom. 2. in Euangelia lib. 1. c. 13. illorum tamen nemo recurrit ad impossibilitatē, fundatā in columbæ materiali forma inassumptibili per diuinam personam. Ipse Tertullianus ibi c. 4. significantius exprimit, potuisse à Verbo diuino suppositari animam corpoream bruti. Et hæc opinio precrebuit in Theologorum lycæis contra Petrum Hurad. d. 1. de Anima sect. 6. §. 46. disp. 4. 3. de Incarn. sect. 2. paucosque alios antiquos Theologos.

Fulcitur secundò, quia forma substantialis subsistit in composito, & non ratione materiæ; alioqui non distingueretur à forma accidentali, quæ solùm subsistit ratione subiecti, cui inhæret. Ergo forma substantialis subsistit ratione sui; ideoque debet respondere illi propria subsistentia. Tertio dependetia formæ materialis substantialis in fieri, & conferuari à materia non opponitur conceptui substantialis naturæ. Ergo neque conceptui substantialis naturæ subsistentis ratione sui; siquidem subsistentia est proprietas naturæ substantialis. Ut enim ait S. Athanasius disputans contra Arium in Concilio Nicæno, *substantia est, unde est, quod res subsistat.* Quarto, sicut inhærentia est affectio accidentis, ita subsistentia est affectio substantiæ. Ergo sicut cuiuslibet formæ accidentali conuenit sua inhærentia, ita cuiuslibet formæ substantiali sua subsistentia. Quintò, forma rationalis separata à materia subsistit, tum quia Verbum diuinum vnitum fuit rationali formæ separatæ, tum quia forma rationalis in statu separationis habet quicquid composito substantiali satis est, ut subsistat. Ergo forma rationalis subsistit etiam, dum est coniuncta

matæriæ. Nam coniunctio non obstat, vt subsistat: alioqui in humanitate Christi non subsisteret per verbum. Et præterea coniunctio ad corpus stat cum creatione, & cum independentia ab illo vt subiecto sustentante. Neque vnionis ad materiam negatio est effectus formalis primarius subsistentiæ, vt constabit ex sectione sequenti; esse autem secundarium diceretur gratis; maxime quando materia est subiectum purè receptiuum. Iam verò si forma rationalis coniuncta materię subsistit, subsistit per propriam subsistentiam; cum subsistere debeat per eandem subsistentiam, qua in statu separationis; alioqui anima Christi non habuisset in statu coniunctionis, & separationis eandem vnionem ad Verbum diuinum. Sexto, rationalis forma potest naturaliter subsistere, & irrationalis diuinitus, quin sine vnitate cum materia, cuius, aut compositi subsistentiam participent. Ergo dum sunt vnitate suam etiam propriam habent subsistentiam, non secus, ac tunc gaudent speciali vnicione: quia absque vnione possunt naturaliter, vel diuinitus existere simul in eodem loco, ac materia. Confirmatur, sicut immota materiã potest forma naturaliter, vel diuinitus separari ab ipsa, & affici speciali sua vnicione ad alium locum, indeque inferitur materiam, & formam in statu coniunctionis vnicari per distinctas vniciones; ita subsistente materia potest naturaliter, vel diuinitus separari forma à materia, & subsistere peculiari alia subsistentia. Ergo aequè inde deducitur, vtramque vnitate subsistere per diuersas subsistentias. Septimò, forma rationalis prius naturã fuit à Verbo assumpta, quam vnitate corporis; & è conuerso corpus fuit prius natura assumptum à Verbo quam vnitate animæ. Vltimus secundum S. Thm. 3. p. q. 6. art. 5. ad 1. prior naturã in ordine executionis fuit assumptio animæ; & corporis, quam totius humanitatis. Ergo quia anima, & corpus habent ex se proprias subsistentias, quarum loco sunt assumpta à verbo. Alias probationes huius pronuntiatu petere licet ex præcedenti.

Itur obuiam argumentis contra 1. & 2. Pronuntiatum.

52 **P**rimum argumentum est; subsistere est existere per se, & esse incommunicabile substantialiter alteri. Sed sola natura completa constans ex materia, & forma vnitate existit per se, & est incommunicabilis substantialiter alteri. Ergo ea sola subsistit. Confirmatur, accidenti, quia est in alio, non competit subsistentia. Sed materia, & forma sunt alterius, id est, compositi. Ergo huic, & non illis competit subsistentia propria. Secundum, subsistentia est terminus vltimus naturæ: Si autem materiæ, & formæ seorsim conueniret, non esset terminus vltimus naturæ; siquidem terminus vltimus debet vltimo loco aduenire. Sic verò non adueniret materiæ subsistentia, sed potius forma; & huic, si rationalis sit adueniret illa. Ita arguit Cardinalis Lugus d. 1. 2. de Incarnatione sect. 3. à num. 37. Sed ad primum respondeo negando Maiorem; alius enim est formalis effectus subsistentiæ, vt adueniente sectione expendam. Respondeo deinde, distinguendo consequens, sola natura completa subsistit vt ens completum, seu vt ens non existens in alio vt in toto, concedo: vt ens incompletum, seu vt ens existens in alio tanquam in parte, nego. Itaque subsistentia animæ rationalis vnitate corpori est perfectio entis incompleti, cui

perfectiati non opponitur vnio, & communicatio actualis cum alio ente incompleto; alioqui opponeretur etiam apertitudinalis; vt iuxta ipsum Lugum opponitur perfectiati entis completi vnio, & communicatio cum alio ente completo. Constat autem ex anima rationali subsistente in statu separationis non opponi perfectiati entis incompleti apertitudinem ad vnionem cum altero ente incompleto. Replicabis, existere per se, & existere in alio opponuntur. Ergo & animam subsistere, ac existere in composito. Distinguo antecedens; Existere per se completè, per modumque totius, concedo; Existere per se incompletè, per modumque partis, nego. Ad confirmationem respondeo, accidenti non competere subsistentiam, non quia præcisè est in alio, sed quia est in alio, cum quo non constituit, neque constituere potest vnus per se substantiale. Ex hinc intelligitur, cur accidens præ forma substantiali dicatur inhærere subiecto, licet absque hoc neque etiam illa existere, & conservari naturaliter. Ad secundum respondeo, subsistentiam inadæquatam non esse vltimum terminum naturæ incompletæ.

53 **T**ertium argumentum est; Ex Mysterio Incarnationis non colligitur partibus compositi substantialis respondere proprias subsistentias. Et verbum diuinum non assumpsit materiam, ac animam rationalem seorsim, & secundum se, sed vt vnitas; neque per partiales subsistentias, sed per vnicam, & indiuisibilem. Quartum; si existentia distingueretur ab essentia actuali, existerent materia, & forma substantialis per eandem existentiam. Ergo similiter. Quintum, si materiæ responderet propria subsistentia, hanc illa efficeret, quod est inauditum paradoxon, vt inquit Luitus Turrianus p. 1. selectarum d. 2. 3. dub. 2. Præterea subsistentia propria materiæ non fuisset purè impedita à verbo in humanitate Christi, sed corrupta: quod in subsistentia animæ inconuenienter dici, censet S. Thomas 3. p. q. 6. art. 3. in corpore. Ad tertium pater solutio ex superioribus maxime ex prima probatione pronuntiatu primi, & ex quinta pronuntiatu secundum. Neque vrger exemplum humanitatis Christianæ terminatæ indiuisibili subsistentia. Nam verbo diuino repugnat diuisio in partes, secus subsistentiæ creatæ. Et saltem diuisio in partes integræ conceditur communiter huic, cum tamen debeat negari increatæ, etsi terminet eandem partes materiæ, quas terminaret illa. Ad quarum dico, ex opposita Maiori probatum à me pronuntiarum primum in n. 49. Do tamen, non repugnare, admissa illa suppositione, modum existentiam communem materiæ, & formæ, vnitate vnique intrinsecè, & immediatè, dummodò materia, forma, vnio, & existentia producerentur per vnicam actionem creaturam; aut etsi forma, vnio, ac existentia generarentur, concedatur cum Thomistis, necessarium non esse, præsupponi existentem essentiam actualem, vt causet materialiter. Cæterum hinc tantum fit, non repugnare de potentia absoluta, materiam, & formam subsistere per eandem subsistentiam; quod ego non inficio. Sed nihilominus dico ob rationes præstas, non sic de facto euenire. Quare non sine necessitate multiplico subsistentias. Ad quintum respondeo, nouitatis immeritò notari emanationem subsistentiæ vt proprietatis à materia. Videatur Rubius lib. 1. Physic. tr. 1. de materia q. 4. n. 12. Quod si tibi emanatio non placeat, respondebo, subsistentiam partialem materiæ effici à solo Deo. Quod additur, difficultate caret, vt inquit

quit præcitatus Rubius n. 8: quia cum materia sit ordinis executionis prius assumpta, quam tota humanitas, præuenta fuit partialis subsistentia, ne emaneret: intellige præuentam non absolute, sed vt in humanitate, in qua persona diuina: impeditur, ne propria personalitatem; quæ alias flueret, haberet vt explicat S. Thomas 3. part. q. 4. art. 2. ad 3.

54 **S**extum argumentum est, materia, & forma substantialis nequeunt esse supposita partialia, licet sint partes suppositi. Ergo partes subsistentiæ eis respondentes non sunt partiales subsistentiæ, cum partialium suppositorum effectum formalem communicare non valeant. Septimum materia (idem de forma) per subsistentiam partem non fit incommunicabilis alteri toti substantiali simpliciter distincto; quin potius sit communicabilis formæ, & parti subsistentiæ; ita vt cum illis componat suppositum, quod est totum substantiale distinctum simpliciter à materia, & parte subsistentiæ, qua afficitur. Ergo hæc pars non est subsistentia partialis. Sic Franciscus Alphonsus dist. 8. Physicorum sect. 4. numer. 38. Respondeo ad sextum, denominationem suppositi, & personæ debere prouenire à subsistentia adæquata. Et huius ratio est, quia suppositum significat ex communi consensu naturam completam; & personam naturam completam rationalem, terminatas quidem subsistentia. Videatur S. Damascenus c. 44. Dialecticæ; & Diodorus Catia Episcopus, cuius verba refert Vvadingus d. 2. de Incarnatione dub. 2. §. 4. n. 20. Si communem consensum non veneris, dicam cum Granado controu. 1. de Incarnatione tract. 6. disp. 3. n. 11. dari in composito duplex suppositum partiale, seu duplicem formam Hypostaticam partialem. Et Richardus Victorinus lib. 4. de Trinitate c. 25. videtur admittere animam rationalem separatam alienam non esse ab appellatione personæ; sic enim fatur; *Proprium est diuina natura personarum pluralitatem habere in vnitate substantia; è contra verò conditionis ipsius corruptione fore deprehenditur.* Petrus Abaelardus expositione in Symbolum Apostolorum, dum inquit, *Animam humanam, quandiu in corpore est personam dici non posse; quia carni coniuncta vnitate hominis personam, atque vnitate rationalem substantiam cum ea constituit;* videtur etiam indicare, animam humanam, quandiu est separata à corpore, habere rationem, & nomen personæ; quandiu autem est coniuncta illi, rationem, nomenque vnus personæ relinquit ex vtroque. Hugo Victorinus, & Magister sententiarum apud Rufinum d. 3. 2. de Trinitate, sect. 2. animam separatam dicere personam. Sed retineri debet contrarius loquendi modus communis. Ad septimum respondeo, materiam per subsistentiam partem, qua constituitur in ratione subsistentis, non verò suppositi simpliciter dicti fieri incommunicabilem alteri supposito simpliciter: quod quidem non est sola forma cum parte subsistentiæ; sed materia etiam cum sua parte subsistentiæ, vel completa natura simplex, qualis est Angelica.

55 **O**ctauum argumentum est, solo titulo materiæ debetur composito non esse in alio; quandoquidem forma materialis sustentatur, & spiritus vnus recipitur in alio. Ergo in composito subsistit sola materia, & ratione materiæ omnia substan-

tialia quæ in ipsa ponuntur: hanc enim vim habet subsistens, vt subsistere faciat quicquid substantiale ponitur in ipso. Et ideo natura diuina subsistit in humanitate assumpta à verbo. Respondeo, solo titulo materiæ deberi composito non esse in alio vt in supposito. Etenim negatio essendi in alio vt in supposito debetur etiam partibus substantialibus compositi; alioqui non discriminentur ab accidentibus; cum hoc etiam excludant alienum suppositum ratione subiecti, à quo non magis dependet, quam formæ substantiales, materiales, à materia. Ideo, verò in humanitate Christi subsistit natura diuina; quia subsistentia verbi ita reddit humanitatem subsistentem, vt non desinat esse propria naturæ diuinæ.

56 **N**onum argumentum est, materiæ conuenit ratione formæ habere vltimum complementum accidentale, nam ex formæ exigentia oritur, quòd hæc potius, quam illa accidentia insint materiæ, & composito. Ergo pariter conuenit materiæ ratione formæ habere vltimum complementum substantiale, qualis est subsistentia. Decimum id tribuit subsistentiam alicui concreto, quod exigit, vt ipsum principaliter & per se subsistat, quippe impertinens est alterius partis subsistentia, vbi totum concretum non est subsistens. Sed quod concretum substantiale subsistat, prouenit non ex materiæ, sed ex formæ conditione; & dignitate, album namque, & ignis constant eadem materia, nec tamen subsistit album, secus ignis; cuius discriminis causa est sola forma substantialis in igne. Ergo concretum substantiale subsistit vi solius formæ substantialis. Sic ingeniosi recentes. Respondeo ad nonum, non omnia accidentia conuenire materiæ ratione formæ, quantitas namque, & vnicatio conueniunt materiæ ratione sui, & præuic ad formam. Fator aliorum accidentium specialium in hoc composito præ illo exigentiam refundendam esse in formam, quia materia secundum se est indifferens ad hæc, vel illa accidentia. Ast cum sit determinata ad subsistendum, non est cur ipsi non respondeat propria, & peculiaris subsistentia. Nec video, vnde probari possit, id, quod confert materiæ, aut composito aliquid complementum accidentale, debere eo ipso conferre complementum substantiale, subsistentiæ. Ad decimum dico, tam à materia, quam à forma tribui concreto substantiale, quòd subsistat, & accidentale concretum vt tale ideo non subsistere, quia etsi materia quæ est vna eius pars subsistat, non sic alia.

57 **V**ndecimum argumentum est; Substantiales formæ materiales afficiuntur modo substantialis inexistentiæ in materia, ita vt ab ea dependant in fieri, & conservari. Ergo non afficiuntur modo subsistentiæ, seu perfectiatis. Confirmatur primò, formæ substantiales materiales terminantur vltimò per in existentiam in materia, seu per inhærentiam in ea. Ergo non terminantur per modum perfectiatis, subsistentiæ. Confirmatur secundò, subsistere est existere per se, seu sustentari in se; sed formæ substantiales materiales non existunt per se, seu sustentantur in se, sed potius in materia. Confirmatur tertio, subsistentia est vltimus terminus naturæ substantialis aptæ, & sufficientis ad per se standum propria vi. Sed substantialis natura formæ materialis non sic est apta & sufficiens ad standum. Confirmatur quarto, ab exemplo accidentalium formarum,

formarum, quibus non cōpetit propria subsistentia ob dependentiam à subiecto in fieri, & conseruari. Confirmatur denique, quia formæ substantiales materiales nullam habent operationem propriam, independentemq; à materia. Ergo neq; habent esse proprium, ac per se, ac proinde neq; subsistentiam. Nam operationes sequuntur esse rerum, & modus operandi sequitur modum essendi. Respondeo fore, ut istud argumentum conuinceret res, si effectus formalis sine primariis siue secundariis subsistentiæ esset reddere substantiam independentem à subiecto sustentationis. Verum cum gratis attribuitur ille effectus subsistentiæ, causâ cadit argumentum, & eius res confirmationes. Quarta verò, & vltima, si quid speciale afferunt, nihil tamen, quod difficultatem ingerere possit consideranti, subsistentiam non esse complementum nisi naturæ substantialis siue independentis, siue dependentis à subiecto sustentationis; consideranti etiam formam substantialem materialem conseruatam diuinitus sine vnione ad materiam posse operari non minus naturaliter ex se, quam si existeret vnita materia. Quare si titulo operationum attribuenda est subsistentia naturæ substantiali, negatur ea inconsequenter formæ substantiali materiali, dum esset saltem separata diuinitus à materia, imò & dum est coniuncta; nam & tunc gaudet virtute naturali conditionata ad operationes proprias, independentesq; à materia, sub conditione scilicet, quod ab hac se iungatur miraculosè. Dixi, si titulo operationum, &c. absolute namq; subsistentia non competit naturæ substantiali ob titulum operationum in extraneo subiecto: idq; concedere debet aduersarius, ut qui subsistentiam non adimat materiam, nullatenus extra se operatiuæ. Si autem recurrat ad proprietates, & passiones, quas intra se producit materia, parem virtutem productiuam habet forma substantialis materialis.

58

Urgebit aliquis, ideo formis substantialibus materialibus competeret subsistentia, non obstante dependentia à materia, ut à subiecto substante, quia habent independentiam ab alieno supposito. Sed hæc independentia satis non est, ut eis assignetur perfectas aliqua propria. Potest enim fundari vel in materia, vel in composito, vel in termino quodam existentiae competente præfatis formis; qui tamen non sit partialis subsistentia, etsi cum subsistentiæ materiæ componat subsistentiam totalem, & suppositum. Sed contra, quia independentia à supposito alieno, qua gaudet substantiale compositum, debet fundari in materia & forma; cum æquè vtraque sit essentialis pars compositi per se incommunicabilis alteri supposito. Quod si forma esset independentens ab alieno supposito ratione solius materiæ, non esset, in quo differret ab accidenti; nam & hoc est etiam independentens ratione subiecti, in quo sustentatur. Quod additur, excogitarumque est à Suariorum d. 32. Metaphysicæ sect. 5. à num. 52. de termino existentiae, multis ex capitibus displicet mihi. Nam imprimis si in composito ex materia & forma materiali non datur nisi partialis subsistentia materiæ, non esset illud completè, & adæquatè subsistens secundum se totum, uti non esset substantiale secundum se totum, si constitueretur ex aliquo, quod non esset substantia. Materia etiam vnita formæ materiali foret in statu incompleto. Deinde terminus ille existentiae, nisi sit subsistentia, supervacaneus erit siquidem forma sufficienter terminetur, reddaturque existens dependentem à materia per educationem, & vnio-

nem substantialem. Ad quid ergo deseruier terminus ille? Anne ut tribuat formæ existentiam perfectam per se, & independentiam omnimodam à materia? Quid? Quod si terminus ille non sit subsistentia, forma eo prædita non poterit immediatè assumi à verbo. Si enim natura incapax subsistentiæ propriæ posset assumi immediatè à verbo, posset (dissentiente Suariorum, tomo 1. in 3. part. d. 14. sect. 4.) assumi & accidens separatum ab omni subiecto; cum in eo statu ex Suariorum tomo 3. in 3. part. d. 56. sect. 2. fulciatur accidentali termino existentiae. Præterea ex Mysterio Incarnationis non haberetur certa notitia subsistentiæ creatæ; sed ut summum terminum existentiae, si verbum diuinum non debeat supplere in assumpta forma materiali sanguinis v. g. defectum subsistentiæ creatæ. Vltimus forma materialis separata diuinitus à materia ornaretur existentiae termino, qui esset incompleta subsistentia, ut admitti Suarez dist. illa 32. Metaphysicæ sect. 5. n. 51. & 52. Ergo vnita materiæ non caret tali subsistentia. Si enim non est contra conceptum subsistentiæ partialis afficere naturam aptam ex se dependere naturaliter à materia, ut à subiecto sustentante, non est; cur sit contra eius conceptum afficere naturam, quæ actu dependeat.

59

Urgebit iterum non nemo, etsi accidentia existant extra aliena subiecta independentem ab eis, non sufficit id, ut afferantur habere perfectam aliquam propriam, quando gaudent modo existendi dependentem à subiecto connaturali sustentante. Ergo idem erit de formis materialibus substantialibus. Sed contra, quia dependentia accidentis à connaturali subiecto sustentante excludit independentiam ab illo, & importat independentiam ab alieno; primum quidem formaliter, & secundum consequutiue. Est independentia formæ substantialis materialis à supposito alieno non excludit formaliter dependentiam à materia, quia illa independentia non opponitur huic dependentiæ, sed dependentiæ à supposito alieno. Quare illa dependentia erit argumentum perfectitatis positivæ substantialis; etsi coniuncta sit cum dependentia à subiecto sustentante. Adde, independentiam accidentis ab alieno subiecto consistere in actione educitiua ex proprio, aut in vnione ad istud: independentiam verò formæ substantialis materialis ab alieno supposito consistere debere in alia entitate distincta ab educatione illius ex materia, & ab vnione ad hanc. Nam si concedatur, aliquam independentiam ab alieno supposito consistere in actione producente rem, deuenitur in opinionem reiectam sect. 3.

TERTIVM PRONVNTIATVM.

Vnio neciens materiam, & formam Empyream terminatur subsistentia siue propria, siue totius.

Ratio est, quia vnio coporis, & animæ Christi assumpta est à diuino verbo. Siquidem ab hoc assumpta est humanitas, secundum se totam: humanitas autem, non minus constituitur ex vnione coporis, & animæ, quam ex corpore, & anima. At ex eo, quod vnio humana terminata sit à verbo, inferitur manifestè, eam vel ex se habere propriam subsistentiam, vel saltem subsistere subsistentia totius;

60

cum

cum terminatio præstita à verbo agat vices terminationis exhibendæ à subsistentia creatâ. Rursus ex eo, quod vnio humana gaudeat vel propria, vel totius subsistentia, inferitur idipsum de vnionibus aliorum compositorum purè materialium. Desumi potest & alia ratio ex assumpta à verbo vnione inter materiam, & formam sanguineam, inter corpus etiam, & formam cadauericam in triduo mortis; quæ duæ formæ materiales sunt, & substantiales.

QVARTVM PRONVNTIATVM.

Vnio neciens materiam, & formam Empyream habet propriam subsistentiam.

61

Primum fundamentum est, quia vnio prædicta subsistit, ut manet stabilitum in anteriori pronuntiato, & non subsistentia materiæ, aut formæ; cum quia potest perseverare naturaliter subsistentia materiæ, aut formæ sine ea vnione. Ergo si subsistentia sit modus, non potest saltem naturaliter subsistentia materiæ, aut formæ reddere vnionem subsistentem. Si verò sit res, non est, cur materiæ, aut formæ competat ex natura rei specialis subsistentia, & non vnioni. Tum quia subsistentia materiæ, aut formæ est prior vnione. Ergo hanc aduenientem pro posteriori, non reddit subsistentem; præsertim si subsistentia sit modus, atque adeo totum eius esse consistat in actuali exercitio. Tum denique, quia vnio non vbicatur per vbicationem materiæ, aut formæ; alioqui existeret in loco extrinsecè, & per accidens, & alioqui destructa vnione, non posset materia, aut forma perseverare in eodem loco, cui antea præfens erat, vel saltem non posset non accipere nouam vbicationem ad eundem locum, quæ noua vbicatio esset præcedenti dissimilis, quatenus non esset sicut præcedens, vnionis ad locum determinatio vltima, & essentialis. Procedit hoc inconueniens contra eos, qui volunt vbicationem esse entitatè modalem. Præterea si accidentibus absolutis respondent diuersæ vbicationes ab vbicationibus materiæ, aut formæ, quia quantitas v. g. potest absolute perseverare in eodem loco, & transferri ad locum aliū, etsi destruat tam materia, quam forma ut contingit in Eucharistia. Et hinc probat Tellez p. 3. Philosph. disp. 44. sect. 1. n. 6 alia accidentia ornari suis peculiaribus vbicationibus. Sanè incoëquenter ipse postea in n. 9. vnioni prædictæ, aliiq; sententiis modalibus siue substantialibus siue accidentibus denegat speciales vbicationes. Ut enim quantitas potest absolute esse vbicata sine materia, & forma, sic materia, & forma sine vnione substantiali. Concludo ergo, hanc non subsistere per subsistentiam materiæ, aut formæ, uti non vbicatur per alterutrum vbicationem.

62

Secundum, quia etsi vnio ea sit modus depēdens essentialiter à subiecto, est tamen substantia; est etiam natura partialis, etsi non per modum partis ut tracto in n. 6. exerc. sequentis, & tam essentialiter intrinsecè constituit naturam completā, quam materia, & forma. Ergo si hæc afficiuntur propriis subsistentiis, afficietur & illa. Gratis namq; dicitur ob stare vnioni dependentiam essentialem à subiecto, si dependentia naturalis non obstat formæ substantiali materiali. Gratis etiam dicitur, subsistentiam propriam non afficere nisi naturam, quæ se habeat in composito per modum partis. Et permissio, vnionem nulla ratione esse naturam, sufficit

esse substantiam intrinsecè constitutam naturam completā, ut propriam sibi vendicat subsistentiam. Tertium, in triduo mortis Christi, anima, & corpus perseverarunt vnita verbo diuino, sicut antea. Ergo sola vnio hypostatica ad vnionem animæ, & corporis, tunc amissam desit, & hac recuperata in resurrectione rediit de nouo sola illa, pax in vnionibus animæ, & corporis, non assumptorum à verbo diuino, est manifestum indicium subsistentiæ creatæ propriæ, & immediatæ.

Expediuntur difficultates contra tertium, & quartum Pronuntiatum.

63

Prima difficultas est, de conceptu substantiæ non est habere propriam subsistentiam, alioqui Angeli Gabrielis creatiua actio, quæ est substantia, haberet propriam subsistentiam, & hæc subsistentia fieret per aliam actionem substantialem de qua idem sequitur, ac proinde processus infinitus subsistentiarum. Ergo licet vnio inter materiam & formam sit (substantialis), non rectè inferrur affici propria subsistentia. Respondeo primò, actionem creatam creaturam Angeli Gabrielis non esse substantiam, ut tradidi in n. 20. Respondeo secundò, fore productionem substantiæ esse subsistentiam sui ipsius, uti actio productiua vbicationis est vbicatio sui ipsius iuxta dicenda in n. 57. exerc. 1. Respondeo tertio, non sequi processum infinitum subsistentiarum ex eo, quod vnio essentialis subsistat per subsistentiam distinctam; sequi autem ex eo quod productio subsistentiæ sic subsistat, ideoque productioni negandam subsistentiam, secus vnioni, quæ præter rationem substantiæ imbibit rationem naturæ, vel saltem habet constituere intrinsecè naturam. Et hinc probavi subsistere, & non præcisè ex conceptu substantiæ.

64

Secunda difficultas est, vnio subsistentiæ est substantia, constituitq; intrinsecè suppositum; & tamen non subsistit. Non quidè per se ipsam, alioqui in supposito Christi Domini daretur aliquid intrinsecum substantiale subsistens finitè, & creatè. Non per subsistentiam, quam vnio; nam cum sit essentialiter alligata supposito resultanti ex subsistentia, non est, cur potius hæc sit subsistentia suppositi, quam illa sui. Non per superadditam aliam subsistentiam; quia sequeretur processus infinitus subsistentiarum; & quia vnioni ad subsistentiam verbi in Christo nequit tribui subsistentia creatâ. Si ergo vnio naturæ cum subsistentia non subsistit, neq; subsistit vnio partium naturæ completæ, scilicet materiæ, & formæ. Proposita difficultas nulla est respectu subsistentiæ creatæ, si hæc sit modus. Cæterum etsi sit res absoluta, atq; ad eam vnita naturæ per vnionem distinctam instatur in vnione hypostatica humanitatis Dominicæ ad subsistentiam increatam. Respondeo ergo, vnionem siue ad subsistentiam increatam, siue creatam subsistere tantum ut quo, quemadmodum actio sit tantum ut quo, & quemadmodum subsistentiæ actio productiua subsistit tantum ut quo, etiam si sit substantia. Et ratio est, quia vnio cum aliquo extremo participat ut quo rationem, sub qua vnio extremum. At vnio essentialis, cum non sit vnio subsistentiæ, sed partium naturæ completæ, debet, ut subsistat, vniri subsistentiæ per superadditam vnionem; eo autem ipso debet subsistere ut quod. Adde, vnionem ad subsistentiam neque esse naturam, neque intrinsecum constitutum naturæ completæ, sed esse aliquid superueniens naturæ,

naturæ, & per quod huic communicatur subsistentia. Quare diuersa est causa ipsius à causa vnionis partium naturæ. Adde etiam, vnionem Hypostaticam humanitatis Dominicæ ad verbum non esse capacem propriæ subsistentiæ. Ergo neque alienæ verbi, ita vt per hanc reddatur subsistens vt quodd. Recole num. 29.

65

Tertia difficultas est, materiæ, & formæ vnio est entitas modalis. Ergo nequit esse subiectum entitatis alterius siue modalis, siue absolutæ, quæ sit subsistentia. Vergetque magis difficultas, si subsistentia sit entitas absoluta, nam modus non videtur posse esse subiectum entitatis absolutæ. Quarta difficultas, nequit vna vnio per aliam vniri vt neque vna actio fieri per aliam. Ergo vnio materiæ, ac formæ non potest vniri subsistentiæ per vnionem siue distinctam, siue indistinctam ab ipsa subsistentia. Quinta difficultas, si vnio animæ, & corporis assumpta esset à verbo diuino, sequitur dimissam fuisse in triduo mortis, contra decantatam Patrum, & Theologorum Paræmiam: *Quod semel Deus assumpsit, nunquam dimisit.* Ex his difficultatibus prior superatur negando, modum non posse esse subiectum alterius entitatis etiam absolutæ. Legatur Tellez part. 2. Philosophiæ d. 23. sect. 4. n. 8. vbi exemplis partialium subsistentiarum vnitarum inter se per vnionem subiectatam in vtraque, vel in alterutra subsistentia; & entitatis modalis relatiuæ habentis se vt fundamentum, & subiectam alterius entitatis modalis relatiuæ probat, vnum modum exercere posse manus subiecti respectu aliûs modi, si verum sit, subsistentias, & prælationes prædicamentales esse modos. Legatur præterea exercitationis nostræ 11. numer. 57. vbi probabimus, nihil ob stare, quominus entitas modalis recipiat, & sustentet entitatem absolutam. Posterior difficultas eleuatur dicendo, vnionem, qua vnio est, non posse vniri per aliam vnionem, secus qua est extremum: quo pacto se gerit vnio materiæ & formæ comparata ad subsistentiam. Sic indiuisibile, quod est vnio duarum partium quantitatis in probabili sententia, habet se vt extremum vnium materiæ per vnionem superadditam. Sic vnio materiæ & formæ substantialis vnitur tãquam extremum per interiectam vnionem alteri vnioni partium materiæ, ac formæ; vt enim partes inter se continuantur, beneficioque vnionis distinctæ ob mutuam ipsarum separabilitatem; ita ob eandem rationem videtur cogitandum de vnione ipsa diuidua. An autem similiter actio possit se habere, vt effectus respectu causæ distinctæ ab ea, cuius est actio? Certum est, non posse naturaliter, vt vnio potest naturaliter esse extremum. Et communiter iudicatur, repugnare etiam de potentia Dei absoluta, vt actio vnus causæ attingatur ab alia causa tanquam effectus per diuertam actionem. Adi Authores laudatos n. 22. Dices, entitas modalis nequit vt forma vniri per vnionem distinctam alteri vt subiecto. Ergo è conuerso nequit vt subiectum vniri per vnionem distinctam alteri, vt formæ. Si autem vnio materiæ, & formæ afficeretur subsistentia, huic tanquam formæ per vnionem distinctam, vniretur tanquam subiectum, cum tamen aliunde sit entitas modalis. Antecedens est verum saltem ex natura rei; proindeque & consequens erit verum in eodem sensu. Respondet deo, entitatem modalem, quæ ex sua natura est vnice, & adæquatè forma vnus subiecti, non posse nisi vt summum diuinitus esse formam alterius subiecti alicui, ideòque ex sua natura non admit-

tere vnionem distinctam ad istud. Hinc verò non sequitur, debere eo ipso respicere naturaliter vnionem sui vt subiecti ad aliam entitatem vt ad formam; nam quod naturaliter est forma vnica, & adæquata vnus subiecti, potest simul esse naturaliter subiectum alterius formæ, vnique per vnionem distinctam, si forma sit entitas absoluta. Quapropter vnio materiæ, & formæ, etsi nequeat naturaliter vt forma per vnionem distinctam vniri accidenti. v. g. vt subiecto, quia materiæ tantum, & formæ est vnice, & adæquatè forma suapte naturâ, poterit nihilominus vt subiectum per vnionem distinctam vniri subsistentiæ, vt formæ absolutæ. Quinta difficultas vincitur, si respondeatur, axioma illud intelligendum de assumptis vt partibus naturæ humanæ, videlicet de anima, & corpore, ita vt nunquam dimiserit totum hoc & simul, sed aliquas eius partes, & successiue in nutritione.

QVINTVM PRONVNCIATVM

Partes integrantes materia, & formæ Empyreæ terminantur in toto partialibus subsistentiis.

A Nnuir S. Thomas 1. p. q. 75. art. 2. ad 1. vbi sic fatur: *Hoc aliquid potest accipi dupliciter, vno modo pro quocumque subsistente, alio modo pro subsistente completo in natura speciei. Primo modo excludit inherentiam accidentis, & formæ materialis. Secundo modo excludit imperfectionem partis. Unde manus potest dici hoc aliquid primo modo, sed non secundo modo. Sic igitur cum anima humana sit pars speciei humana, potest dici hoc aliquid primo modo quasi subsistens; sed non secundo modo, sic enim compositum ex anima, & corpore dicitur hoc aliquid. En manu rationem subsistentis concedit expressè. Vnde cum ad 2. ait, per se existens quandoque potest dici aliquid, si non sit inherens, vt accidens, vel vt forma materialis est, & nisi sit pars. Sed proprie, & per se subsistens, dicitur, quod neque est prædicto modo inherens, neque est pars. Secundum quem modum oculus, aut manus non potest dici per se subsistens, & per consequens nec per se operans, intelligendus est negare manui subsistentiam completam, vt adnotarunt diligenter Rubius libr. 1. Physicorum tract. 1. de materia quæst. 4. num. 9. Ylambertus 3. part. ad quæst. 2. d. 2. art. 8. Dixerat Angelicus Doctor in eodem sensu q. 29. art. 1. ad 5. *Anima est pars humane speciei. Et ideo licet sit separata, quia tamen retinet naturam vnibilitatis, non potest dici substantia indiuidua, quæ est Hypostasis, vel substantia prima, sicut nec manus, nec quacumque alia partium hominis. Et sic non competit ei definitio persona, neque nomen.* Supponit in his verbis S. Thomas manum subsistere. Et obiter animaduertatur, quàm sint conformes tanti Doctoris menti conclusiones nostræ superiores, si secundæ partem excipias, in qua inadæquatæ subsistentiæ formæ materialis substantialis probabiliter indulsumus. Nec desunt, qui pro ea S. Thomam adducant, & interpretentur; sed agerrimè quidem in 1. p. q. 75. art. 3. circa corporis finem.*

67

Firmo à ratione Pronunciatum. Primò, quia verbum diuinum potuit assumere manum vnitam integro corpori, quin assumeret ceteras corporis partes. Ergo manus existens ex toto integrali, subsistit per subsistentiæ partes participantem se ipsi rationem formalem subsistentiarum. Verum quia aduersarij

aduersarij negant antecedens, licet non alia de causa, quam præconceptæ ab ipsis opinionis, ideo argumentor secundo, verbum diuinum mansit hypostaticè vnium partibus sanguinis effusi in passione, quin integrales antiquas vniones amiserit: id enim diceretur sine suffragio Patrum Ecclesiæ, & veterum Theologorū. Ergo partes existentes in tornantur, quantum ex se est, eisdem partialibus subsistentiis, quibus seiunctæ à toto. Tertio, mutarentur vniones subsistentiæ ad partes corporis Christi pro omnibus in stantibus, quibus aucti dentes, & capilli assumerentur à verbo, si partes totius integralis careant partialibus subsistentiis. Quarto, de supposito humano, vel equino, dicitur nutriti, & augeri: qui loquendi modus non minus indicat partiales, suppositalitates, vel subsistentias quàm partes nutritas, & auctas. Quintò, non est, cur partes subsistentiæ non habeant denominationem partialium subsistentiarum, dum afficiunt totum integrale. Et quamuis existere in alio vtrumque esset contra rationem subsistentiæ; nihil obstarat quoad præfens attinet, siquidem vna pars materiæ, aut formæ non existit in alia, neque est in toto per modum existendi, sed per modum solius vnionis nec tentis vniam partem cum alia, vt ingeniosè considerauit Gaspar Hurtadus d. 4. de Incarnatione difficultate 1. Demum partes separatæ à toto subsistunt. Ergo & coniunctæ; alioqui earum subsistentia, dum sunt separatæ, consisteret in carentia vnionis integralis; & hinc sensim deueniretur ad totius essentialis subsistentiam propriam consistentem in carentia vnionis cum verbo diuino; vel alioqui ob solam diuisionem manus v. g. à brachio pullularet in manu entitas positicia, quæ esset subsistentia; & ob solam reuinionem detraheretur; cum tamen ortus, atque interitus entitatis præfata cogitetur absque fundamento. Si reflectas in nos argumentationem, eo quod brachium & manus, quæ ante separationem erant vnum suppositum, fiant duo post separationem ratione vel carentiæ vnionis, vel productæ nouiter entitatis positiciæ, quæ sit suppositalitates. Repulsabimus, quia nomen, & conceptus suppositi non congruit partibus integralibus, nisi vt existentibus in toto integrali. Sed esto congrueret eis, vt seiunctis à toto, adhuc ratio suppositi non consisteret tantum in partibus cum carentia vnionis verum etiam in entitate positiciæ præhabita suppositalitates.

SEXTVM PRONVNCIATVM

Partes integrantes materia, & formæ Empyreæ afficiuntur diuersis partibus subsistentiæ.

68

Sue quilibet pars dicenda esset subsistentia, siue non. Adstruitur pronuntiatum primò, quia verbum diuinum pro multiplicitate partium corporis Christi habuit multiplices vniones integrales ad corpus: alioqui cum Christus per nutritionem adquirebat nouam partem corporis, & deperderet aliquam antiquam, adquireret integram nouam vnionem ad corpus, & deperderet totam antiquam. Ergo partes corporis terminantur in nobis suapte natura diuersis partibus subsistentiæ creatæ. Secundò, partes integrantes separatæ à toto possent assumi à verbo diuino. Ergo gaudent ex se partibus subsistentiæ, dum sunt coniunctæ; nam in separatione non compararent ex se nouas

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

partes subsistentiæ, neque amitterent antiquam. Tertio, materia (idem de forma materiali) habet partes substantiales integrantes. Ergo ei respondent diuersæ partes subsistentiæ, vt partibus accidentalibus; quantitatis respondent diuersæ partes albedinis. Quòd si subsistentiam partium integralium ponas indiuisibilem integraliter, & extensiuè; cur non affirmabis id ipsum de albedine? Quarto, subsistentia partium materiæ est materialis. Ergo cõposita ex partibus. Etsi enim materiali enti non repugnet indiuisibilitas integralis, tamen de facto in nullo existentium est admittenda, nisi rationum vis cogat. Quintò, vnio partium materiæ, occupantium sparium palmare, est integraliter diuisibilis. Ergo, & subsistentia. Sextò, si subsistentia duarum partium materiæ esset simplex, vel existeret in duplici loco adæquato ipsarum, cum non esset ratio, cur ex se existeret in vno potius, quàm in alio; vel determinaretur à Deo ad locum *A* præ *B*. Existencia in duplici loco adæquata superat capacitatem naturam entis corporei. Determinatio proueniens à solo Deo est parum philosophica, si ex rerum naturis designari illa potest. Septimò, si subsistentia duarum partium formæ esset impartibilis, esset & impartibilis subsistentia totius Oceani, & pro cuiuslibet guttæ coniunctione, aut separatione mutaretur subsistentia. Quo concessio, reliquum est, vt dicas mutari etiam ipsam aquæ formam. Octauò, subsistentia est affectio naturæ; quælibet autem pars materiæ vnita formæ est natura, & natura completa. Ergo cuiuslibet parti materiæ sua responderet subsistentia, & similiter cuiuslibet parti formæ vnite ad materiam.

SEPTIMVM PRONVNCIATVM

Vnio continuatiua partium materiæ, & partium formæ Empyreæ efficitur propria subsistentia partiali.

P Robatur breuiter, quia partes materiæ, & partes formæ habent partiales subsistentias, vt in 5. Pronuntiato visum est. Ergo & vnio continuatiua substantialis illarum partium. Consequencia hæc non exigit peculiarem probationem, cum ei deserviant expensæ pro tertio, & quarto pronuntiato.

Enodantur obiectiones contra quintum, & sextum Pronuntiatum.

Obiicitur primò, si partes materiæ aut formæ terminarentur partialibus subsistentiis, vna subsistentia vniretur alteri; id autem repugnat subsistentiæ, cum effectus formalis illius sit perfectitas, quæ importat negationem existendi in alio instar partis, seu formæ. Contra primò, quia vniam partem materiæ, aut formæ vniri alteri non impedit, ne vtraque subsistat, cum vnio mutua ipsarum non sit existencia vnus in alia, nec existencia vnus subsistentiæ in alia subsistentia, vt circa finem n. 67. argumentabar ex Gaspare Hurtado. Contra secundò, quia perfectitas propriæ subsistentiæ non affert negationem existendi in alio, vtrumque, sed in alio supposito; alioqui anima rationalis vnita corpori, & in eo, vt in subiecto receptionis existens non subsisteret; secus ac sentit Albertin. cuius est proposita obiectio d. 3. de prædicamentò substantiæ q. 6. Cõtra tertio, quia vnio immediata vnus subsistentiæ partialis cõ alia, non facit vt partes materiæ, aut formæ, quas afficiunt, sint in alio

S supposito

supposito simplicitet. Quapropter non est, cur opponatur conceptui subsistentiæ diuisio in partes, & in partiales subsistentias. Posset adici ex Petro Hurtado d. 2. Phyl. lect. 7. §. 129. satis esse partes subsistentiæ vniri mediâtè, dummodo immediatè vniantur partibus materiæ, aut formæ, quæ immediatè inter se copulantur. Nam licet hic Author loquatur de vnione subsistentiæ materiæ cum subsistentia formæ, extendetur non incongruè eadem doctrina ad vnionem subsistentiarum efficientium duas partes materiæ, aut formæ. Balhuafal Tellez, p. 3. Philosophiæ d. 55. lect. 3. n. 8. & 9. reitit Petrum Hurtadum. Primò, quia partiales subsistentiæ materiæ vniantur inter se, cum in toto non sint separata. Sed non vniantur per se ipsas, cum distinguantur realiter, & vna sine alia possit mutuo existere; neque item vniantur per vnionem materiæ, & formæ; cum diuersa extrema diuersam postulent vnionem, & vna numero vnio respiciat essentialiter, & vnice duo extrema, Ergo vniantur per vnionem distinctam, & specialem. Secundò, quia vnio, quæ de facto datur inter corpus, & animam Christi, vnit hæc duo, quia vniant partiales subsistentias naturales corporis, & animæ; quippe rationalibus subsistentiis caret Christus. Ergo vnio inter materiam, & formam non est formalis vnio inter subsistentias materiæ, & formæ, alioquin daretur formalis causa, seu formalis vnio sine suo effectu formali. Vtraque impugnatio nec leuiter offendit Petrum Hurtadum; non enim aliam vnionem inter subsistentias materiæ, & formæ curat Hurtad. quàm eam, quæ coniungit materiæ ac formæ ipsas subsistentias, & quæ sufficit ne ipsæ sint in toto separata, quemadmodum vnio albedinis ad quantitatem vnitam materiam, sufficit, ne albedo sit separata à materia. Nihilominus cum Suarez d. 34. Metaphysicæ lect. 4. tom. 1. in 3. p. d. 17. lect. 5. Yslamberto 3. p. ad q. 6. d. 1. art. 12. aliisque ab vtroque citatis contra Vasquium 3. p. d. 39. c. 2. n. 9. & sequentibus probabilius mihi est, vniri immediatè subsistentias materiæ, & formæ, eo quòd sint partes ordinatæ ad constituendum vnum suppositum per se, & vnam subsistentiam totalem, ac completam. Sic duo gradus caloris intensi non solum immediatè vniantur communi subiecto, sed etiam inter se. Nec ideo putandum est, vnionem immediatam subsistentiarum materiæ, & formæ fore per modum extensionis, cum aliunde non sit per modum extensionis, neque item per modum actus & potentie. Potest namque præcisè esse per modum partium penetratarum, mutuoque perfectibilium. Similiter dico subsistentias duarum partium materiæ, aut formæ, vniri immediatè non minus, quam ipsas partes materiæ, aut formæ, quia videlicet ordinantur ad complendum vnum subsistens integrale, & vnam subsistentiam integram perficiendam. Hæc immediata vnio inter subsistentias duarum partium materiæ, aut formæ gerit se per modum extensionis. Et tam hæc, quàm illa inter subsistentias materiæ, & formæ distincta est ab extremis vnitis, vt persuadet mutua separabilitas extremorum secundum se; & tam vna, quàm alia subsistit *vt quòd*; imò subsistere *vt quòd*, & in humanitate Christi assumptas vniones vnionum formaliter, & immediatè à verbo diuino, tueri videtur Yslambertus. Sed cum ipse ibidem sentiat, vnionem materiæ, & formæ non subsistere *vt quòd*, neque in humanitate Christi terminatâ fuisse formaliter, atque immediatè per Verbum, quia non est substantia etiam incompleta, sed modus quidam substantia-

lis, eodem fundamento debet id ipsum affirmare de illis aliis vnionibus, nêpe de vnionibus inter subsistentias duarum partium materiæ, aut formæ, de vnionibusque vnionum Verbi cum anima, & corpore, atque ita quidem affirmat in art. 13. Vnde non intelligo cur in præcedenti tam sollicitus sit quoad assignandum discrimen vnionis cum anima, & corpore ab vnionibus proximè memoratis. Quas non subsistere *vt quòd*, probatur non obscure ex n. 64. vt vt sit de vnione formæ cum materia quantum ad præsens attinet. Franciscus Quietus controu. Metaphysicæ puncto 4. n. 15. docet, & Franciscus Alfonso d. 8. Phyl. lect. 4. n. 35. indicat, subsistentiam vnionis inter materiam & formam esse vnionem subsistentiarum materiæ ac formæ. Non assentior, tum quia subsistentia ea est entitas absoluta, tum quia quamuis esset modalis, deest fundamentum cogitandi exercere simul munera subsistentiæ, & vnionis subsistentiarum materiæ, ac formæ, tum denique quia non apparet contradictionis implicancia, in eo, quòd materiæ, ac formæ vnio per subsistentiam propriam subsistat, quin subsistant materia, & forma per proprias subsistentias; & tunc subsistentia vnionis non esset vnio harum subsistentiarum, neque eo ipso variaretur. Ob has rationes tenendum etiam est, vnionem subsistentiarum efficientium duas partes materiæ, aut formæ distinctam esse à subsistentia, qua continuatur vnio earum duarum partium terminatur.

Obicitur secundò ex Francisco Alfonso supra n. 42. & 43. partes subsistentiæ efficientes manum, non sunt sufficientes, vt communicent illi denominationem suppositi. Ergo non habent rationem partialium subsistentiarum, licet eam habeant partes efficientes materiæ extensionem, in qua permanere possit essentia hominis. Contra primò, quia prima deductionis pars est contra S. Thom. transcriptum n. 66. concedentem, posse manum vnitam reliquo corpori dici subsistentem partialiter. Contra secundò, quia non est de ratione subsistentiæ vt sic tribuere denominationem suppositi, lustratur iterum oculis n. 54. & Suarez d. 34. Metaphysicæ lect. 5. à n. 58. attendè inspiciatur, vt & Bartholom. Amicus tract. & quæst. 5. Phyl. corum art. 3. à num. 18.

SECTIO IX.

Quisnam sit formalis effectus subsistentiæ?

Res est implexior, quàm primo aspectu appareat; & in qua facilius sit aliorum cogitationibus obstacula opponere, quàm propriam exprimere, & ab impedimentis liberare. *Nomen subsistentiæ neque ab omnibus saltem literatis agnoscitur*, inquit Richardus de S. Victore lib. & cap. 4. de Trinitate, subsistentiæ autem conceptus multò est abstrusior, cuius discussio occupare debuisset primam, aut secundam sedem in hac Exercitatione, nisi cessisset loco, quoniam tertio quoque Verbo hæretur lector, præmissarum sectionum notitia, documentisque non instructus. Et mihi quidem claritas semper in optatis est. Nam vt restaturum reliquit Ilacius Aloysius in altera computi sui parte, *Non solum tyranibus artis cuiuslibet, sed eorum plerisque, qui in ea perfectiores sunt, incudiora solent esse, quæ sunt clariora, eo quòd facilius capiuntur.*

Tribus

Tribus explicandi modis opponuntur obstacula.

73

Pluribus Recentioribus in Manuscriptis familiaritate est dicere, effectum formalem primarium subsistentiæ esse reddere naturam potentem operari, seu complere naturam in ratione primæ radicis; & principij operatiui. Huic dicendi modo fauere videtur Petrus Hurtadus d. 11. Metaphysicæ lect. 2. §. 80. adhæret expressè Franciscus Alfonso d. 8. Phyl. corum lect. 3. n. 31. Non acquiesco, cum quia, vt visum est in lect. 7. satis dubia est exigentia subsistentiæ per modum conditionis præuie ad operandum; tum quia ratio conditionis præuie concessa gratis subsistentiæ, est communis multis aliis entitatibus, vt & conditionis comitantis ratio, quæ mihi magis placuit. Tum quia non repugnat entitas absoluta substantialis, quæ non sit vltimè operatiua, vt attingunt in Exerc. 16. neque tamen careret subsistentia. Quod si hæc debet esse complementum naturæ ad operandum, habetque id ex conceptu suo formali primariò, procedunt in consequenter Aduersariorum nonnulli, dum materiam expertem omnis actiuitatis, non tamen subsistentiæ volunt: procedunt etiam in consequenter alij, dum subsistentiam negant animæ rationali separatæ, quo in statu est operatiua naturaliter. Tum quia ex mysterio Incarnationis haud quaquam colligitur talis formalis effectus subsistentiæ; & quamuis colligeretur vt secundarius, non tamen vt primarius; absolute que videtur concipi prius in subsistentia, quòd perficitur naturam in ordine ad se, quàm quòd compleat in ordine ad operandum. Tum quia et si creaturæ inuoluerent contradictionem, adhuc spiritus sanctus gauderet subsistentiâ, quæ tunc non præstaret naturæ diuinæ, vt posset operari. Tum denique, quia qualitas definitur à P. Suarez d. 42. Metaphysicæ lect. 1. à n. 5. entitas absoluta adiuncta substantiæ ad complementum perfectionis eius, tam in existendo, quàm in agendo, Et cum hæc definitio qualitatibus sit maximè accepta multis Philosophis, ac Theologis erit ipsis inuisa illa alia subsistentia, seu potius eademmet deuoluta ad subsistentiam.

74

Non minus frequenter asseritur, effectum formalem subsistentiæ esse reddere naturam independentem à subiecto inhætionis. Ita censere videtur Suarez d. 34. Metaphysicæ lect. 4. n. 24. & lect. 5. n. 42. Sed contra primò, Humanitas Christi Domini non inhæret verbo tanquam subiecto, quin potius in hoc sensu existit per se. Ergo non amisit hanc rationem per se existendi, cum tamen amisit propriam subsistentiam. Nec proderit dicere, amisisse vnam rationem independentem à subiecto inhætionis per propriam subsistentiam, & per verbum accepisse aliam rationem independentem. Etenim humanitas Christi, abstrahendo à quouis alio distincto, est independentem à subiecto inhætionis, siquidem se ipsa compositionis cum alio vt subiecto repugnat. Ergo in humanitate per verbum non fuit impedita vna ratio sic independentem, & comparata alia. Contra secundò, independentem à subiecto inhætionis, est effectus negatiuus; sed primarius effectus subsistentiæ debet esse positius. Ergo &c. Probat Maior, dependentem à subiecto inhætionis est effectus positius. Ergo terminus contradictorius est negatiuus. Atqui iste terminus est in dependentem à subiecto inhætionis; Quicquid enim habet carentiam dependentem à subiecto est ab illo independentem. Ergo independentem à subiecto est

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

carentia, & effectus negatiuus. Si respondeas, independentem à subiecto esse carentiam dependentem à subiecto fundatam tamen in subsistentia. Impugnaberis; nam exinde inferam; Ergo independentem à subiecto nò est effectus formalis primarius, sed secundarius subsistentiæ, sicut carentia caloris in subiecto est effectus formalis secundarius frigoris. Assigna ergo primarium, & positium effectum formalem subsistentiæ. Contra tertio, substantia fundat per se ipsa immediatè carentiam dependentem à subiecto inhætionis. Etenim substantia à parte rei non habet talem dependentiam, vt pote quæ sit de conceptu accidentis. Ergo à parte rei habet per se ipsam immediatè carentiam dependentem; nullum quippe ens à parte rei abstrahit à forma, & eius carentia. Confirmatur, substantia fundat immediatè carentiam accidentis. Ergo & carentiam dependentem fundat in accidenti, à quo substantia discriminetur antecedenter ad subsistentiam; Quare super vacante per hanc redderetur independentem à subiecto inhætionis. Contra quartò, ex eo præcisè, quòd Angelus terminet creationem, est independentem à subiecto inhætionis: creatio autem Angeli non est eius subsistentia, vt lect. 3. probaui. Confirmatur, substantia Angeli supponit ipsum existentem per creationem; Ergo supponit ipsum independentem à subiecto inhætionis; nam creatio est productio rei ex nullo præsupposito subiecto inhætionis. Contra quintò, substantiæ Angelicæ repugnat tam immediatè dependentem à subiecto inhætionis, quàm esse accidens. Ergo fundat immediatè carentiam dependentem à subiecto inhætionis. Vnde sicut modi, quia non possunt non inhære subiecto, vel sustentari in eo, non habet distinctam dependentiam, ita substantia Angelica, quia non potest inhære, non habet independentiam distinctam. Et quidem substantia Angelica per suammet entitatem est magis, vel æquè independentem à subiecto, quàm forma materialis substantialis per subsistentiam quando à Deo conseruaretur diuinitus extra materiam. Contra sextò, substantia, neque reddit substantiam Angelicam independentem à subiecto, quatenus tollit dependentem indifferentiam, quam habent, neque quatenus ipsa est magis independentem, quàm substantia Angelica. Non primum, cum substantia Angelica sit per se independentem. Non secundò, cum substantia sit in illa vt in subiecto. Quare non erit magis independentem, quàm illa. Ex his colligitur primò, coaceruari male à Murcia lib. 1. Phyl. d. 6. q. 5. in forma tam rationali, quàm irrationali terminum existentie, & subsistentiam, dum informat materiam; eo quòd vtraque forma sit in composito independentem à subiecto inhætionis, ac proinde competet vtriq; præter subsistentiam terminum existentie, seu perfectitatis modus, similis modo perfectitatis, quo afficiuntur accidentia separata à subiecto inhætionis. Male, in quâ, nam forma quæcumque; substantialis fundat se ipsa immediatè carentiam dependentem à subiecto inhætionis, ideoque non eget modo superaddito, vt à materia talem habeat independentiam. Discrimen ab accidentibus in promptu est, cum ea se ipsas non fundent immediatè carentiam dependentem à subiecto inhætionis; quare egent entitate superaddita fundante illam, dum sunt independentem, siue talis entitas sit actio creatiua, per quam producuntur, & conseruantur à subiecto, siue modus, quæ vocant perfectitatis superueniens. Colligitur secundò, non esse effectum formalem subsistentiæ facere naturam independentem à subiecto sustentationis. Nam contra hunc effectum militant

S 2

militant

75 militant omnia ferè argumenta opposita. Dices, cuncta, quæ subsistunt, habent independentiã à subiecto sustentationis. Ergo ex subsistentia prouenit talis independentia. Respondet primò, falsum esse antecedens ut constat ex sectione præcedenti. Resp. secundò, ea, quæ subsistunt, fundare carentiã dependentiã à subiecto sustentationis, non per subsistentiam, sed per se ipsa, ut Deus, Angelus, materia prima, & anima rationalis, si hæc nequeat diuinitus generari; nã si diuinitus generari queat, proueniat immediatè carentiã dependentiã, non ex ipsius entitate, sed ex actione creatiua. Colligitur tertio, neque esse effectum formalem subsistentiã reddere naturam independentem à subiecto à posteriori: contra quem formale effectum dixi non nihil in n. 95. Ex. præced.

Nonnulli, ut subterfugerent obiecta argumenta, addunt, subsistentiam fundare immediatè ex natura sua carentias dependentiã à subiecto, & à supposito. Reiciuntur breuiter, primò, nã in explicatũ relinquant conceptũ subsistentiã cum opponant in explicacione terminũ, cuius primarius examinatur conceptus. Secundò, quia creatio quantitatis Eucharisticæ fundat illas carentias; & tamen quãritas Eucharistica non afficitur subsistentia, etsi admittatur affici modo accidentali perfectiãtis. Tertio, quia ex subsistentia propria non prouenit carentia dependentiã ab alieno non prouenit ex formali effectũ cõmuni subsistentiã, ut abstrahenti à propria, & ab aliena, sub qua ratione agimus nunc de ea. Tandẽ, quia resultantia duarũ illarũ carentiarũ non potest esse primarius formale effectus subsistentiã, quæ cũ sit entitas positiua, debet habere aliquẽ effectũ formale primariũ positiuũ. Et hic qualis sit, non declaratur.

Tribus aliis modis intentantur obieci.

76 **R**odericus Ariaga d. 4. Metaph. n. 64. & ex parte Petrus Hurtad. d. 1. 1. Metaph. sect. 6. §. 80. inquirunt, subsistentiam esse vltimũ complementum substantiale naturæ in esse substantiali. Displicent nobis primò, quia explicatum desideramus, quid sit complere vltimò substantialiter naturã in esse substantiali? Et an dentur alia naturæ cõplemeta substantialia, quæ non sint vltima? Secundò, quia subsistentia inadæquata materiæ nõ est terminus, substantialis vltimus illius; cum vltimò cõpleatur per formam substantiale. Quod si negetur talis substantia inadæquata, tamen Ariaga non negat animæ rationali scaturæ subsistentiã propriã adæquatam nouiter comparatam; adæquatam, inquam quatenus non est apra ad componendã aliam subsistentiã. Tunc sic, anima rationalis, adhuc terminata per talẽ subsistentiã non est vltimò substantialiter cõpleta, ut docet ipse Ariaga, d. 10. de anima sect. 2. Ergo subsistentia non est vltimum cõplementum substantiale. Et ne sit tergiversandi locus, efformo iterũ argumentationem in anima rationali Christi subsistente per integram, & cõpletam subsistentiã Verbi in triduo separationis à corpore, cum tamen tunc esset cõplebilis vltimò per vnionẽ substantialem ad corpus. Tertio, vnio essentialis inter materiã, & formam cõplet substantialiter vtramq; Ergo solius subsistentiã munus non est complere substantialiter naturam. Verum tamen quia respõdebitur, vnionem essentialẽ non complere vltimò, cũ post ipsam adueniat subsistentia; ideo vtgentius insisto vnioni subsistentiã ad naturam adæquatam. Nam ea complet naturam pro posteriori ad existentiã subsistentiã, quæ per Ariagam distinguitur ab vnione sui ad naturam, & est posterior extremis

vnitis. Fateor, præfatam vnionem complere solũm vt quod. At id latius est, ne subsistentia dicatur absolute vltimum complementum substantiale.

77 Quarta, natura humana est se ipsa sufficienter completa in ordine ad se. Ergo, si completur per subsistentiam, est in ordine ad aliud, nimirum vel ad operandum, vel ad subsistendum, si in ordine ad operandum recidit in effectum formalem subsistentiã expulsum n. 73. si in ordine ad subsistendum, manet inexplicatus formale effectus subsistentiã. Quintò, subsistentiam complere vltimò naturã in esse substantia, esset dare illi aliquem rationem substantiã, quam ex se non habeat. Sed subsistentia non sic se gerit. Etenim natura vt distincta à subsistentia est substantia. In quibus, subsistentiam dare naturæ rationem, & perfectiõem substantiã subsistentis. Sed contra, nã hoc est dicere, subsistentiam reddere naturã subsistentem. Et rogo à te, quid desit substantiã secundum se, ob quod nisi adueniat subsistentia, sit incompleta in esse substantiã? Quid etiam recipiat substantia in esse talis à subsistentia, ob quod cõpleatur ab hac? Quintò, si subsistentiam complere naturam, sit idem, ac perficere, subsistentiã relatiuã diuinã non cõplebunt naturã diuinã; siquidẽ extensiuẽ hanc non perficiunt, vt indicant plures grauissimi Theologi, & intensiuẽ non perficere, vt potè ex conceptu suo habentẽ infinitã perfectiõem, certũ omnino sit. Confirmatur nec paternitas, nec filiatio in diuinis cõpleant vltimò naturã increatã, cum vltimò cõpleatur per Spiritum sanctum; & tamen paternitas, & filiatio sunt relatiuã subsistentiã. Si respõdeas, naturã increatã compleri inadæquatè per paternitatem, & filiationem, adæquatè verò per ipsas, & spirationem passiuam: Progredior sic: Paternitas, & filiatio sunt perfectæ subsistentiã; & nihilominus neutra ex illis complet adæquatè naturam increatam. Ergo non est de ratione perfectæ subsistentiã complere adæquatè, & vltimò naturam. Rursus, etsi verbum diuinum compleat sufficienter humanitatem Christi; tamen quantum est ex se, non respicit complementum, quod pater præstare simul posset humanitati; neque hæc quantum est ex se, quin neque vt completa per verbum; respicit complementum exhibendũ à Patre: tam enim est obediẽtialiter indifferens ad vtramlibet subsistentiam, quã ad vtramque simul. Ergo subsistentia saltem diuini verbi non sic complet vltimò humanitatem, vt excludat siue ratione sui, siue ratione humanitatis vltimus complementum alterius subsistentiã diuinã.

78 Cardinalis Lugus d. 1. 2. de Incarnatione sect. 3. n. 3. 2. contendit effectum formalem propriæ subsistentiã esse reddere naturam terminatam in se sola, & sistentem in se; & non in alio. Suffragatur illi ex parte Ouiedus controu. 4. Meiph. puncto 3. n. 19. Contra primò, quia ille effectus formalis deducitur à sapientissimo viro ex inde, quòd subsistere aliquem apud Latinos, est ita sistere, vt non progrediatur vltimò, ideoque subsistere in se, idem fore, ait, quod in se existere, seu terminari. At, etsi aliquando eam habeat significatiõem, vt in Calepino adueto legere est, tamen in præsentiarũ cum latina vox *subsistentia* respondeat Græcè *Hypostasis*, accipienda esset diuerso in sensu ex vi saltem Ethimologiã, ex qua *Hypostasis* significat omne id, quod aliis subest, seu *feces* in liquoribus, & sedimentum vniũ in ima marulæ parte subsidens, vt adnotatur in Calepino. Hinc fides, quæ cap. 11. epistolæ ad Hæbreos v. 1. vocatur latine *separandarum substantia rerum* dicitur *Hypostasis*

Hypostasis, id est, fundamentum, prout aduertit Bartholomæus Amicus tract. & q. 5. Physicorum art. 1. n. 4. Et Petrus Hurtadus d. 1. 1. Metaphysicæ sect. 1. §. 2. non siliuit, vbi nos legimus Plam. 68. v. 3. *infixus sum in limo profundis, & non est substantia*; alios vertere, *non est substantia*, id est in profundo calamitatum oceano non inuenio fundamentum, cui innitens subsistam. Sed de his ad fatiãtem vsque Patres Vazquez tom. 2. in 1. d. 1. 24. Ruiz disp. 3. 1. & 3. 2. de Trinitate, Petrus tom. 2. Theologicorum dogmatum per totum ferè 4. librum videndum etiam est Richardus de S. Victore lib. 4. de Trinitate cap. 1. 2. Philippus Abbas lib. 6. in cantica cap. 43. Contra secundò, quia non exponitur formale effectus subsistentiã, vt abstrahit à propria, & aliena. Tertio, quia naturam sistere in se, vel est sistere in se ipsa solũm, vel sistere in proprio supposito terminatiue ab eo? Non primum, siquidem natura vltimò tendit ad subsistentiam vt sit in proprio supposito. Non secundum, quia idem est, ac dicere, subsistentiam facere; vt natura habeat subsistentiam. Vnde relinquitur inexplicatus conceptus propriæ subsistentiã. Contra quartò, quia natura Patris æterni non silit in se per propriam subsistentiam, vt simul etiam non progrediatur ad alios à Patre, nempe ad Filium, & ad Spiritum sanctum; qui licet non sint aliud, seu alia; sunt tamen alij à Patre. Ergo subsistentia propria non sic reddit naturam sistentem in se, vt impediatur sistere simul in alio, iuxta sensum declaratum. Addit Lugus n. 36. effectum formalem subsistentiã propriã esse complere naturã ad hoc, vt sit sustetata in se, & vt habeat fulcimẽtũ aliquod intrinsecum proprium, quo se sustineat; sicut accidens sustinetur ab alio. Contra, tum quia accidens non subsistit per subsistentiam totius, eo quòd sustineatur à subiecto. Ergo neque forma substantialis materialis subsistit per subsistentiam totius, eo quòd sustineatur à materia causante ipsam materialiter non minus, quàm quantitate. Tum, quia in ratione subsistendi æquatur forma irrationalis rationali, dum hæc vnitur materiæ, cum tamen illa non subsistenter absque materiæ ope. Tum quia ægrè percipitur, quo pacto modus subsistentiã creatæ sustinetur suis quasi Atlantidis humeris substantiale compositum. Neque item apparet, cur vt sustinetur in se Angelus non sufficiat actio per quam producitur, & conseruatur à Deo. Cogita, Deum conseruare Angelum sine omni subsistentia (vt miraculosè potest ex Lugo in illa d. 1. 2. sect. 2.) an tunc in nihilum abiret ob defectum alicuius fulcri, & sustentaculi.

79 Prælustris Modernus Magister meus in Theologicis, cuius ad 3. p. accuratissimis elucubrationibus desudant iam Lugdunensia prela, censet, effectum formalem subsistentiã esse, reddere naturam substantialem immediatè incommunicabilem diuinitus substantiã, quæ non est de naturali complemento illius; seu, vt inquit etiam Cardinalis Lugus d. 16. de Incarnatione sect. 1. num. 24. esse positiuè terminare, & quasi multo, aut vallo munire; & circumdare substantiam completam, ne possit ab alia substantia attingi per physicam vnionem. Vult itaque primò, Neotericus ille, naturam per subsistentiam non reddi incommunicabilem tantum naturaliter, sed etiam diuinitus, tum quia pro priori ad subsistentiam propriam, natura creatæ est incommunicabilis naturaliter verbo diuino; tum quia natura creatæ per subsistentiam propriam est magis incommunicabilis

alteri alienæ, quàm alteri propriæ. Cum ergo alteri propriæ sit incommunicabilis naturaliter, reddetur incommunicabilis etiam diuinitus alteri alienæ. Vult secundò, naturam per subsistentiam non fieri incommunicabilem nisi illi substantiã, quæ nequeat esse de naturali illius complemento. Hinc infert, materiam per subsistentiam propriam non fieri incommunicabilem formæ substantiali, quia hæc est naturale illius complementum. Infert etiã, partes integrantes materiæ, & formæ materialis substantialis partialibus ornatas subsistentiã non fieri incommunicabiles aliis partibus, quia partes integrantes complent se mutuò naturaliter.

80 Laudo ingeniosum inuentum; sed ne ei assentiam, hæc me retardant. Primum, ex Mysterio Incarnationis colligitur, impeditam fuisse subsistentiam creatam, vt humanitas vniretur verbo; non verò colligitur, non potuisse diuinitus vniri, reuera subsistentia creatæ. Dices, Concilia, & Patres Ecclesiæ, inferunt, humanitatem Christi propria carere subsistentia, eò quòd à verbo est assumpta; si autem propria subsistentia, & aliena verbi, ipsissent diuinitus componi in humanitate, non esset quadratus Conciliorum, & Patrum discursus, eludereturque ab Hæreticis respondentibus, extitisse miraculosè in Christo personalitatem creatam, & increatam, ne vlla perfectio naturalis deesset humanitati Christi. Et præterea difficulter dignoscitur miraculum in terminatione humanitatis ab vtraque personalitate, diuersos enim præstarent effectus formales, & ideo neutra superflueret, vt non superfluum gratia substantialis, præsentia circumscriptiua in celo, & definitiua in Eucharistia. Respondet primò, concilia, & Patres aliis ex capitibus intulisse humanitatem assumptã à verbo carere subsistentia creatã; qui ea nolere cupiat, adæquat Augustinum Bernal. d. 24. de Incarnatione sect. & §. 2. Franciscus Alfonsus d. 8. Physicorum sect. 5. à n. 51. Sed quia in quinta Synodo generali collatione 8. canone 5. videtur haberi proposita illatio ex illo præcisè capite, sic enim ibi: *Si quis non confiteatur Dei verbum carni secundum subsistentiam vnitiũ esse, & propter hoc vnã eius subsistentiam, seu vnã personam, & sic & sanctum Chalcedonense Concilium vnã subsistentiam Domini nostri confessum esse, talis anathema sit.* ideo melius respondeo secundò, satis esse Conciliorum, & Patrum deductioni, si propria; & aliena subsistentia nequunt stare simul in humanitate sine nouo miraculo. Nam ad id defecto admittendum carerent Hæretici fundamento, si quidem defectus perfectiõis naturalis consistentis in subsistentia creatã compensatur superabundanter per increatam verbi. Et ob id docent communiter Theologi, humanitatem Christi non appetere elicite subsistentiam creatam; & multi addunt, neque innatè appetere. Quod vero subsistentia creatã, & increata diuersos præstarent effectus formales humanitatis, non efficit vtriusque simultatem non esse miraculosam. Duæ formæ substantiales diuersæ in specie non habentes tamen dispositiones contrarias, communicarent materiæ diuersos effectus formales, nec ideo non esset miraculosa iuxta communem sententiam coexistentiã vtriusque in eisdem partibus materiæ. Negata repugnantiã essentiali inter subsistentiam creatam, & increatam, complures adhuc manent rationes ad affirmandum non coexistitas sine nouo miraculo. Exhibeo vnã hanc rationem prout ad præsens attinet; nimirum subsistentiam creatam propriam humanitatis non fote in suo genere terminum vltimum

ultimum substantialem illius, si quantum est ex se, & ex natura rei posset stare cum substantia increata. Quam rationem amplius illustrabo in n. 9. 2. Illatio superior Conciliorum, & Patrum exornari potest eleganter simili alia facta ab ipsis circa definitionem substantiæ panis, & vini in Eucharistica conuersione ob euitanda noua miracula, vt sapientissimè expendit Cardinalis Lugus d. & sect. 7. de Eucharistia. Et quamuis is Author Suario insistens in d. 1. 2. de Incanatione sect. 6. n. 71. assignet aliquod discrimen inter vnam, & alteram illationem quia dependentibus semel accidentibus panis, & vini in Eucharistia à corpore, & sanguine Christi miraculosè iam merito reputatur superflua dependentia prior naturalis à substantiis panis, & vini, vt quæ nihil speciale præstaret: ramen hoc qualecumque discrimen, ad aprari nequit definitioni earum substantiarum in rerum natura. Idem mysterium Eucharistiæ suppeditat nobis aliud exemplum. *Nā in Ecclesia Dei semper hæc fides fuit statim post consecrationem existere corpus Christi in speciebus panis ex vi verborum, animam autem, & sanguinem sub eisdem vi naturalis connexionis, & concomitantie qua partes Christi, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur.* Quæ ferè sunt verba Concilij Tridentini sessione 13. cap. 3. indeque constat, Ecclesiam deduxisse existentiam animæ, & sanguinis ibi, vbi est corpus, ex vi verborum sub speciebus panis, quia vnio exigebat connaturaliter eam existentiam, etsi ex miraculo posset fieri, vt sub speciebus panis poneretur corpus, quin simul constituerentur anima, & sanguis vilo modo. Sed quia Ecclesiæ debeat fundamentum ad alterum istud miraculum sibi persuadendum, idcirco ex connaturali lege vnionis intulit per quam aptè; sicque pariter in nostro casu. Adicio tertium exemplum ex verbis Angeli ad mulieres Marthei cap. 28. v. 5. *Non est hic, surrexit enim.* Quibus verbis abutenti Caluino in vltima monitione ad Vnestphalum, aliisque Hereticis apud Bellarminū lib. 3. de Eucharistia cap. 4. vt probent non posse etiam diuinitus corpus idem existere in pluribus locis, alioqui infirma esset cōsequencia Angeli; respondete solent Catholici, sufficere ad eius bonitatem, si ex natura rei, & de potentia tantum ordinaria nequiret corpus Christi intra, & extra sepulchrum commorari.

81

Secundum, non est cur personalitas verbi reddat diuinitus incommunicabilem humanitatem alteri personalitati diuinæ, quæ est connaturalis ipsi verbo, & cuius effectus formalis non est incommunicabilis cum effectu formali verbi, tam respectu nature, diuinæ quam humanæ; nā nō est, cur huic magis repugnet habere simul plures modos existendi in alio, quam accidenti habere simul plures modos inhærendi diuersis subiectis. Quibus accedit, potentiam obedientialem humanitatis, non ex hauriri per terminationem præstitam à verbo diuino. Si dicas, ideo esse, quia vna substantia reddit naturam immediatè incommunicabilem alteri substantiæ sibi non connaturali. Contrà, licet substantia connaturalis reddat naturam incommunicabilem alteri substantiæ non connaturali, & alienæ, non est, cur substantia non connaturalis, & aliena reddat incommunicabilem alij substantiæ non connaturali & alienæ; quæ neque habet oppositionem cum ipsa, neque importat superfluitatem, sed potius pertinet ad connaturale complementum nature diuinæ. Si dicas rursus, ideo esse quia, substantia Patris non est cogna-

turale complementum humanitatis. Contra, neque substantia verbi est connaturale complementum humanitatis; neque huic aliud præstaret substantia Patris, quàm ex se sufficienter complere: & aliunde non habent inter se oppositionem, neque superfluitatem. Confirmatur, substantia propria creata non reddit essentialiter naturam incommunicabilem alteri propriæ. Ergo neque aliena increata alteri increatæ alienæ. Confirmatur iterum, quia si naturam diuinam summè, & infinite completam, terminatè potest connaturaliter triplex substantia propria diuina, quid causæ erit ne naturam humanam, quæ ex se incompleta est, nequeat diuinitus terminare simul eadem triplex substantia aliena respectu ipsius? Si vterius dicas, ideo esse, quia vna substantia diuina gereret in humana natura vices substantiæ creatæ, quoad incommunicabilitatem. Cum ergo propria substantia creata faceret naturam humanam diuinitus incommunicabilem cuiusque alteri substantiæ, exhibebit etiam ipsi nature talem incommunicabilitatem vna substantia diuina. Contra, quia eandem ferè reciprocis, & reddis ad id, quod in antecedenti numero est reiectum S. Anselmi cap. 2. cur Deus homo cap. 9. auctoritas, quæ solet afferri contra possibilitatem assumptionis nature humanæ à tribus diuinis personis simul, aptam naturam habet interpretationem in Vuardingii disp. 13. de Incanatione, dub. 8. §. 3. n. 129.

82

Tertium, materia subsistens partialiter, & actuata per formam substantialem A, potest diuinitus actuari per formam substantialem B, etiam subsistentem. Ergo, & Angelus Gabriel subsistens per propriam substantiam poterit diuinitus vniri substantiæ Angeli Raphaelis. Probatur consequentiā, ideo potest materia, quia forma B, potest ex se esse connaturale complementum materiæ; licet non in sensu composito formæ A, sed etiam substantia Angeli Raphaelis potest esse connaturale complementum Angeli Gabrielis, licet non in sensu composito substantiæ propriæ. Etenim penes hunc Modernum substantiæ sunt entitates absolutæ, quæ ex se non sunt alligatæ ad vnam potius naturam quam ad aliam. Confirmatur, ideo per te non potest Angelus Gabriel retenta propria substantia vniri nature Raphaelis, quia hæc non est, neque potest esse connaturale complementum illius. Sed ista ratio non est efficax penes potentiam Dei absolutam, nisi aliud addatur. Ignis namque potest diuinitus vniri frigiditati, quæ nec est, neque potest esse eius connaturale complementum. Confirmatur deinde, quia substantia verbi est vnibilis diuinitas cum humanitate, quæ neque est, neque potest esse connaturale complementum nature diuinæ. Ergo substantia non est diuinitus inuisibilis cum substantia quauis non valente naturaliter esse complementum illius nature, cuius est propria substantia. Ergo nullius substantiæ est effectus formalis reddere naturam diuinitus inuisibilem cum substantia, quæ neque sit, neque possit esse connaturale complementum nature, quam afficit. Si dicas, substantia verbi non vniri humanitati vt supposito. Contra nam neque sic vniretur Gabrielis substantia nature Raphaelis; quippe non vniretur huic vt substantiæ formaliter sed huic alias substantiæ, vel orbatæ à Deo propria substantia.

Quartum

83

Quartum, Angelus Gabriel se ipso, seu per suam naturam est inuisibilis naturaliter alteri substantiæ, quæ non sit, neque possit esse connaturale complementum illius. Ergo gratis additur forma intrinseca, quæ ipsum reddat diuinitus inuisibilem: vt corpori habenti vnam vocationem circumscriptiuam gratis adderetur aliquid intrinsecum, quo redderetur impotens diuinitus ad aliam vocationem circumscriptiuam; & vt ipsi Angelo Gabriel inuisibili naturaliter cum albedine, gratis adderetur aliquid intrinsecum, ratione cuius impediretur penes potentiam Dei absolutam ab vnione cum albedine. Confirmatur, vel Angelus Gabriel est seipso essentialiter inuisibilis alteri substantiæ non connaturali, vel est tantum naturaliter inuisibilis? Si primum, Ergo superuacanea est substantia distincta; non aliter ac oculo corporeo ineleuabili essentialiter ad visionem, Dei frustranea foret additio distinctæ formæ excludentis eam visionem. Si secundum, satis est decretum diuinum non vnendi ipsum; quod decretum haberetur à Deo attendente exigentiæ naturali ipsius Angeli. Sic atque, exempli ergo, inuisibili ex se naturaliter cum accidenti supernaturali sufficit decretum diuinum non vnendi illam, quin necessarium sit quidpiam aliud intrinsecè adiectum determinans ad carentiam vnionis cum accidenti supernaturali. Neque dicas, educationem quantitatis excludere essentialiter eiusdem creationem, quam naturaliter terminare nequit. Id enim non est ad rem, nam existens quantitas, non aliter, quàm vt educta excludere potest siue essentialiter, siue tantum naturaliter simultaneam creationem; neque; educatio in eum præcipuè finem est instituta, vt excludat creationem, sed vt termino communicet existentiam cum dependentia à subiecto. Confirmatur rursus; Angelus est tantum naturaliter ex se inuisibilis alteri substantiæ. Ergo non potest exigere vt proprietatem entitatem aliquam, per quam inuisibilis diuinitus reddatur; alioqui iam erit ex se essentialiter inuisibilis, si non possit non habere aliquam propriam, vel alienam substantiam, vt ferè multorum Theologorum opinio. Addo, mirabilem esse positionem entitatis, quæ contra Deum armet creaturam respectu alicuius effectus formalis habitus naturaliter ab ipsa creatura ex se. Anne Deus non posset se cohibere ab vniedo Angelum Gabrielem Angeli Raphaelis, etiam si non esset in Gabriele illud quasi repagulum, & vallum, quo retardaretur, & impediretur Deus?

84

Quintum, natura non fit per substantiam incommunicabilem diuinitus accidentibus, quæ non sint ipsius connaturale complementum; alioqui aqua subsistens non posset recipere octo gradus caloris simul cum frigiditate, aut seorsim ab hac, alioqui etiam anima subsistens nequiret accipere donum aliquod supernaturale gratiæ, vel gloriæ. Ergo neque per substantiam fit incommunicabilis diuinitus natura alij substantiæ, quæ non sit connaturalis respectu nature. Sextum, partes octo substantiæ aquæ vniri possunt cum aliis octo substantiis; quia ex partibus integrantibus affectis suis substantiis non resultat vnum per se essentialis, sed integrale. Ergo & Angelus subsistens vniri poterit saltem diuinitus cum alio subsistente; non enim resultabit vnum per se essentialis, sed quasi integrale, & continuatum. Lege Hispanensem in 2. d. 3. q. 1. art. 3. notabili 9.

85

Septimum, etiam si forma substantialis non posset in materia componi diuinitus cum alia forma,

ineptè definiretur, forma substantialis est illa, quæ vnita materiæ impedit, ne eidem materiæ vnatur altera forma substantialis. Ergo similiter, &c. Vnde admissa ex abundantia; repugnantia essentiali duplicis substantiæ, quarum vna sit propria, & altera aliena, aut quarum vtraque sit aliena; & admissa etiam repugnantia substantialis vnionis inter substantiam subsistentem, & aliam substantiam non connaturalem, incommunicabilitas ista non esset nisi vt summum effectus secundarius substantiæ; vt iuxta admittentes repugnantiam duplici formæ substantialis in materia, talis incompossibilitas non est nisi effectus secundarius formæ substantialis. Ad hæc: mirum quid est, ponere in duobus subiectis duas formas, non alia de causa, quàm vt vna impediatur vnionem sui subiecti cum alia. Et fieret ex hinc, naturas non habituras indigentiam substantiarum, si Deus omnes hæc destrueret, cum solùm egerent illis, ne communicarentur ipsæ substantiæ. Octauum, natura diuina, vt virtualiter condistincta à reatiuis, substantiis, nequit vllā potentiam substantialiter, & immediatè vnire sibi naturam aliquam creatam. Ergo omnimoda incommunicabilitas vnus nature cum alia non connaturali sibi potest aliunde formaliter prouenire, quam ex substantia. Si respondeas, eam incommunicabilitatem in natura diuina illo modo consideratam prouenire ex substantia absoluta. Contra quia in Deo non datur ista substantia; vel si datur, poterit vi ipsius substantialiter, atque immediatè vniri cum natura creata non connaturali sibi, ita quidem vt substantia reatiua vnirentur tantum mediatè. Quare substantia aliqua, nempe absoluta, & communis in Deo conduceret potius, vt natura increata immediatè esset communicabilis creatæ nature extraneæ; sicut conducunt substantiæ reatiuæ vt sit mediatè comunicabilis. Quod si per reatiuas substantias natura diuina non est incommunicabilis alteri nature creatæ, quæ non sit naturale eius complementum, cur per absolutam incommunicabilem, foret? Anne quia alioqui natura creata assumpta immediatè ab increata subsisteret eo ipso per tres substantias reatiuas diuinas, vt Patres Ecclesiæ inferebāt, si de facto vnio immediatè non in sola substantia reatiua filij, sed in natura increata contrigisset humanitati? Verumtamen illatione patrum concessa, implicantiam contradictionis non inuoluit, quod humanitas in alio prouidentia diuinæ ordine subsisteret eo pacto, etsi nunc non ita subsistat, quoniam non est immediatè assumpta nisi à sola personalitate verbi.

86

Ex dictis hætenus laboriosum non erit refutare eos qui nature incommunicabilitatem vniversim agnoscunt, vt effectum formalem substantiæ. Et hæc quidem non facit naturam incommunicabilem proprio supposito, quando est propria, neque; alieno, quando est aliena. Rursus alieno supposito ipsa natura per se ipsam est naturaliter incommunicabilis, neque à propria substantia mutatur essentialiter incommunicabilitatem. Per hæc, materia per suam substantiam non fit incommunicabilis naturaliter vni formæ substantiali, & diuinitus duplici, neque vna pars aquæ subsistens alteri parti, neque corpori animus rationalis se paratus subsistens, neque natura diuina per substantiam paternitatis redditur incommunicabilis substantiis filiationis, & spirationis passiuæ. Denique incommunicabilitas vel est pura negatio, vel est negatio fundata in aliquo positivo superaddito nature;

S 4

naturæ;

naturæ? Si primum, substantia non erit entitas positiva, & realis, cuius contrarium modò supponitur, probatumque est in sect. 1. Si secundum, restat declarare effectum formalem positivum, & primum eius entitatis. Dicere verò, talem esse vt non nisi per negationem exprimi queat, est procul succumbere difficultati, & promittere effectus formalis positivum explanationem impossibilem. Sufficiat delibasse hæc impugnationum capita; & postremum premit ex æquo modernum, de quo antea.

Meum Iudicium de formali effectu substantiæ.

87 **P**ersuadeo mihi, effectum formalem primum positivum substantiæ consistere in eo, quòd substantiam, quæ substantia est, terminet intrinsecè. Substantiam, inquam, quæ substantia est, nam etsi forma substantialis terminet intrinsecè materiam, & vnio substantialis veramque, tamen forma non terminat materiam, quæ hæc præcisè est substantia, seu præcisè titulo substantiæ: sed quæ est talis substantia per modum primi subiecti: vnio etiam substantialis etsi terminet intrinsecè materiam; & formam, non tamen, quæ præcisè sunt substantia, sed quæ sunt tales substantiæ per modum primi subiecti, & per modum entitatis incòpletæ aptæ adiacere primo subiecto, cum quo constituat vnium per se. Hinc tamen si materiam eandem terminet intrinsecè, tam substantia, quàm forma, oritur id ex diuersis titulis; nempe terminatio à substantia ex titulo substantiæ, terminatio à forma ex titulo materiæ primæ, vt etsi actus supernaturalis exigat tam principium vitale, quam supernaturale, exigentia principij vitalis fundatur in vitalitate reperta in ipsomet actu; exigentia verò principij supernaturalis fundatur in titulo supernaturalitatis, quæ gaudet.

88 **Q**uòd si ulterius à me petas, quid sit, substantiam terminare intrinsecè substantiam, quæ substantia est? Aio, nihil aliud esse, quam sic afficere substantiam, vt illam, quæ substantia est, reddat non indigentem alio. Vt enim substantialis forma eatenus intrinsecè terminat materiam, quatenus ipsam sic afficit, vt in ratione primi subiecti reddat non indigentem alio: ita similiter eatenus substantia terminabit intrinsecè ipsam materiam, quatenus eam in ratione substantiæ reddet non indigentem alio. Considera materiam separatam diuinitus à forma, & substantem, tunc quidem indiget forma non ex præcisè titulo substantiæ, sed ex titulo substantiæ per modum primi subiecti: si autem adueniat vnio ad formam, iam terminatur ab hac, non ex titulo præcisè substantiæ; alioqui omnes substantiæ exigere similem terminationem, sed ex titulo talis substantiæ; terminat (scilicet, quatenus in ratione primi subiecti redditur non indigens alio.

89 **S**ed oppones primò, accidens, quæ accidens est, non terminatur intrinsecè per aliud specialiter. Ergo neque substantia. Respondeo terminationem substantiæ innotuisse nobis ex Trinitatis, & Incarnationis Mysteriis, non autè terminationem accidentis: imò vt extremè differat à substantia, debere expers esse terminationis, qua suapte naturâ fiat non indigens alio. Oppones secundo, substantiam creatam, quæ talis est, indiget multis qualitatibus, & accidentibus. In primis respondeo, sufficere

mihi, si qua substantia est, abstrahens à creatura, & increata, non indiget alio quam substantia. Deinde dico, indigentiam qualitativam, aut accidentium communem esse substantiæ creatæ cum ipsis qualitatibus, aut accidentibus, non verò indigentiam substantiæ. Adde, substantiam indigere substantia, non tanquam aliquo accidenti, sed substantiali. Oppones tertio, substantiam, quæ substantia est, terminari intrinsecè etiam per vocationem; cum omnis substantia postulet præsentiam ad spatium, non minus, quam substantiam. Respondeo, terminationem ab vocatione conuenire non soli substantiæ, sed etiam accidenti, proindeque vocationis exigentiam in substantia non fundari, seu oriri ex præcisè, & vnico titulo substantiæ, vt oritur exigentia substantiæ. Obiicies quartò, ipsam substantiam esse substantiam, neque tamen qua substantia est, terminari intrinsecè per aliam substantiam. Aio, substantiam habere se ipsa effectam, quem communicat formaliter, habere, inquam, vt quo, non vt quòd. Quare cum id sit, quo terminatur intrinsecè substantia, vt substantia est, non debet ipsi respondere aliud, per quod terminetur intrinsecè vt substantia est, quemadmodum neque responderet actioni alia actio, vnio alia vnio, vocationi alia vocatione. Obiicies quinto, committi circulum in definitione substantiæ, & substantiæ; nam substantia definitur, quæ intrinsecè est constitutiva suppositi, sine essentialiter, siue integraliter; & substantia definitur, quæ terminat intrinsecè substantiam, qua substantia est. Dico, substantiam alio modo, quàm qui propositus est definiti à me in Metaphysica. Modo scire substantiam esse terminum intrinsecum eius entitatis, quam substantiam fatearis; & sub ea præcisè ratione, qua substantia est.

90 **E**xplicatum effectum formalem substantiæ non aliunde probare possum, quam ex Mysteriis Trinitatis, & Incarnationis; in quorum primo natura diuina, quæ est substantia terminatur intrinsecè per substantiam. Cur autem hæc debeat esse triplex, & relatiua, non est præsentis loci indagare. Suppono, naturam diuinam non habere substantiam absolutam, & communem; nam cum substantia sit terminus naturæ substantialis, quam afficit, sequeretur naturam diuinam effectam, seu gaudentem substantia absoluta, & communi, sibi identificata virtualiter, fore incapax substantiæ relatiuæ: quippe terminus, vt terminus formaliter est incapax terminandi ulterius ab alio. In secundo, id est, in Mysterio Incarnationis, natura humana, quæ est substantia, terminatur intrinsecè per substantiam verbi diuini. Vnde nihil accidentale; naturæ humanæ terminatum fuit ab hoc. Eatenus autem natura diuina terminatur intrinsecè, quæ est substantia, per substantiam relatiuam propriam (quæ triplex est,) & eatenus natura humana, quæ est substantia, terminatur intrinsecè per substantiam alienam verbi; quatenus vtraque reditur sub illa ratione substantiæ non indigens alio, quo afficiatur. Eundem effectum formalem substantiæ confirmare possum ab autoritate. Nam S. Cyrillus Alexandrinus, & Anastasius Patriarcha Theopolitanus in explicatione compendiarie fidei aiunt, rem substantem esse rem, quæ per se est, neque altero indiget ad hoc, vt ipsa subsistat Epiphanius Diaconus in septima Synodo Generali actione 6. tom. 3. tradit naturam

per

per se existentem esse illam, quæ non indiget altera, vt subsistat. Sanctus Iidorus Hispalensis libr. 2. de differentiis num. 4. *Esse id, quod non ab alio, sed semper ex se est; id est, quod propria in se virtute subsistit*: Phæbadius Agennensis lib. Contra Arrianos totidem verbis multò antea fuerat vsus. Quamuis verò sermonem habeant de natura, substantiæ diuina, præmonstrant tamen viam explicandi formalem effectum substantiæ vt communis ad substantiam creatam, & increatam eo modò, quo à nobis. Vtcrius Boethius libr. 2. de duabus Christi naturis loquitur de Deo sic: *Est Hypostasis id est, substantia, subsistit enim nullo indigens*. Dices, Rusticum Cardinalem in disputatione contra Acephalos, cum de Deo statuisset, esse per se substantem, quia nullum alterum ad hoc, vt sit, indiget, addere, non posse asseri de creaturis, quòd sint per se substantes à creatore enim esse sumpsimus, & in ipso viuimus, mouemur, & sumus. Ergo præcitati Patres, dum pari formiter ac Rusticus, explicant, quid sit substantia in Deo, neutiquam insinuant conceptum substantiæ communem Deo, & creaturis, sed potius videntur denegare creaturis substantiam. Respondeo, si nomine rei substantis significetur ea, quæ nullo intrinsecò, & extrinsecò indiget, de negatam rectè à Rustico substantiam creaturis etiam substantialibus, siquidem omnino indigeant Deo ad sui existentiam, & conseruationem; è contra verò concessam rectè Deo existenti, permanentique à se; præfata tamen significatio extraordinaria est, quoad partem, qua dicitur, rem substantem debere nullo extrinsecò indigere Sanctus Damascenus in Dialecticæ cap. 4. definiens substantiam in communi, & comprehendens tam increatam, quàm creatam, inquit, *substantia est res per se consistens, nec, vt existat, re vlla alia opus habens*: & in cap. 39. *substantia est res per se existens, nec ab alio vllò ad hoc vt sit, opus habens*; Rursum, *substantia est quicquid per se subsistit, neque in alio suum esse habet; hoc est, quod non propter aliud est, neque in altero existentiam suam habet, neque, vt consistat, altero opus habet verum in se ipso est, atque in ipso quoque, accidens suum esse habet*. Conducunt hæc omnia Sancti Damasceni verba, tum ad ostendendum, extraordinariam esse significationem vsurpatam à Rustico, tum ad comprobandum substantiæ formalem effectum quem assignauimus.

91

Ex Mysteriis Trinitatis, & Incarnationis deducitur, substantias creatas de facto existentes terminari intrinsecè, quæ substantiæ sunt, per substantias distinctas, vt postmodum latius tractabo, licet non repugnent aliæ, quæ vt dixi sectione secunda, terminentur per substantias indistinctas, & quæ propterea habeant per se ipsas, vt quæ substantiæ sunt, non indigeant alio, quo afficiantur. Substantiæ de facto existentes, nequeunt ex natura rei habere duplicem substantiam propriam vt neque ignis geminos octo gradus ca-

lotis, neque materia duplicem quantitatem, neque quælibet alia entitas reiteratam proprietatem. Et quidem cum substantiæ per substantiam propriam vniam terminentur intrinsecè, superfluet alia quæ hunc ipsum effectum formalem præster. Et hinc obiter apparet ratio, ob quam respectu naturæ diuinæ nulla ex tribus substantiis relatiuis propriis sit impossibilis naturaliter cum alia; quælibet enim sic terminat naturam diuinam, vel ei præster diuersum effectum quasi formalem ab illo, quem præbet alia; quia licet conueniant in ratione terminandi, nihilominus vna quæque terminat diuerso, & speciali modo. Vnde natura diuina terminatur inadæquatè ab vnaquaque, & adæquatè à tribus; Si autem natura humana verbi gratia, afficeretur triplici substantia propria, quælibet exhiberet ipsi eundem omnino effectum formalem, ac alia. Cæterum id non verat, ne diuinitus natura humana possit affici triplici substantia propria, si quidem superfluitas vnus effectus, formalis in præsentia alterius, non est impedimentum respectu diuinæ omnipotentiae, neque respectu creaturæ, vt subiectæ obedientialiter Deo.

92 **S**imiliter dicendum est, naturam humanam verbi gratia, non posse ex natura rei, in consortio substantiæ propriæ admittere substantiam alienam verbi; neque in consortio huius admittere alienam alteram Patris æterni, aut Spiritus sancti; posse tamen diuinitus. Prioris ratio est, quia cum per substantiam propriam terminetur intrinsecè, quæ substantia est, seu sub hac ratione reddatur non indigens alio, quo afficiatur, sequitur substantiam alienam verbi; superuacaneam esse, vt communicet hunc effectum formalem humanæ naturæ. Quæ ratio etiam valet ad probandum, humanam naturam affectam aliena verbi substantia non posse naturaliter admittere alteram Patris æterni, aut Spiritus sancti. Et aduertendum est, naturam humanam affectam substantia verbi, etsi titulo substantiæ vt cumque sit reddita non indigens alio, adhuc tamen titulo substantiæ conaturaliter existentis habere indigentiam radicalem substantiæ propriæ emanaturæ ab ipsa, nisi aduenisset substantia verbi. Ratio posterioris est, quo ad simultaneam terminationem per substantias verbi, & Patris æterni, aut Spiritus sancti; quia non magis repugnant duæ substantiæ alienæ, inter se quidem composibiles in natura diuina, afficientes eandem naturam humanam, quàm duæ formæ substantiales respectu eiusdem materiæ, duæ vocationes, siue definitiæ siue circumscriptiæ respectu eiusdem corporis, duæ actiones totales respectu eiusdem effectus. Vt enim hic sic producit per vniam actionem totalem, vt reddatur non indigens alia, per quam producatur, & nihilominus id ipsum habere simul potest diuinitus ratione alterius actionis totalis; ita pariter natura humana reddetur per substantiam verbi alio non indigens, quæ substantia est, poterit diuinitus simul participare

participare similem effectum formalem à substantia Patris æterni, aut Spiritus sancti. Iam quoad simultaneam terminationem per propriam creatam substantiam, & per alienam increatam Verbi, ratio est; quia complementum intrinsecum connaturale, & sufficiens esse per propriam substantiam, non est, cur debeat impedire absolutam Dei potentiam, ne possit communicare simul aliud intrinsecum complementum, quod sufficiens etiam ex se sit, sed omnino indebitum humanæ naturæ tum absolute, tum in consortio illius alterius complementi. Exemplis indicatis proximè, & præcipue illo geminæ vicationis eadem corpori diuinitus communicabilis, quarum vna sit circumscriptiua, altera definitiua potest id ad amissum declarari. Videantur Bachon. in 3. sentent. dist. 5. quæst. 1. art. 2. Petrus Hurtadus disp. 11. Metaphysicæ sect. 7. Arriaga d. 4. sect. 1. 3. subsect. 3. Quiedus controuers. 6. punct. 5. Bernal, & Alfonso iam citati in n. 80. qui omnes nobis consentiunt, naturam humanam existentem in propria persona potuisse diuinitus assumi à Verbo. Quod si ea miraculose in duobus locis constitueretur, consentiant in hoc casu Suarez tomo 1. in 3. part. d. 1. 3. sect. 1. Yllambettus ad 3. p. q. 4. d. 1. art. 3. Vadingus d. 1. 3. de Incarn. dub. 8. §. 1. Martinonus tomo 4. d. 7. sect. 2. sed quidem si propria, & aliena substantia non sunt essentialiter impossibiles in eadem natura respectu diuersorum locorum, neque respectu vnus incompatibiles erunt. Non quia vniuersum quæ impossibilia sunt in eodem subiecto posito in diuersis locis, debeant etiam esse, quando subiectum in vno tantum loco existit, vt ait Cardinalis de Lugo d. 12. de Incarnatione sect. 6. num. 79. & cum ipso Quiedus supra num. 7. id enim deficit in vicationibus circumscriptiua, & definitiua, quas diuinitus potest habere corpus simul in diuersis locis non tamen in vno; sed quia nulla specialis repugnancia apparet in coexistentia substantiarum, propriæ, & alienæ respectu vnus loci, & quia substantiæ sunt entia independentia à loco determinato.

9) Si in composito substantiali non detur nisi vnica, & simplex substantia, ab hac terminabitur intrinsecè substantia, quæ est substantia completa. Quia tamen rationalis anima, quæ est substantia incompleta, gaudet, secundum ferè omnes sub-

sistentiâ, dum est separata à corpore, ideo pro conceptu formali substantiæ satis fuit dicere esse terminationem intrinsecam substantiæ, quæ substantia est, abstrahendo ab eo, quod substantia sit completa, vel incompleta, licet conuenienter ad statuta à nobis in sect. anteriori substantiis etiam incompletis constituentibus totum substantiale suæ respondeant substantiæ partiales, ex quibus constat vna adæquata totius compositi substantialis.

94 Substantia creata, etsi, qua substantia est, terminetur intrinsecè per substantiam distinctam, habeatque connaturaliter hanc terminationem, & magis connaturaliter existat terminata per substantiam alienam, quam si per nullam terminetur, tamen contradictionis implicancia non relucet si existat, & conseruetur absque omni substantia tam propria, quam aliena. Mihi quidem non magis difficile id apparet, quam existentia, & conseruatio materiæ sine omni forma substantiali. Non enim minus forma substantialis terminat intrinsecè materiam, quæ est primum subiectum, quam substantia terminat intrinsecè eandem materiam, quæ est præcisè substantia. Si ergo potest diuinitus existere, & conseruari materia absque omni forma substantiali, vt latè probaui in Physicis, poterit etiam existere, & conseruari diuinitus absque omni substantia.

95 Ex assignato effectu formali primario, & positivo substantiæ nascitur in comunicabilitas, quam cuncti Theologi agnoscunt in supposito. Cum enim hoc sit completum in ratione talis naturæ, & præterea sit terminatum intrinsecè in ratione substantiæ, affert eo ipso negationem communicationis ad suppositum aliud. Et cum suppositum inuoluat substantiam, afferet proinde essentialiter vt tale negationem communicationis siquidem terminus vt terminus formaliter est incapax vltioris terminationis, & communicationis cum alio termino formaliter vt tali. Videfis Suarez lib. & cap. 1. de Trinitate n. 11. necnon Balthasarum Tellez, qui p. 3. Philosophiæ d. 57. sect. 2. eruditè agit de secundariis effectibus formalibus substantiæ; Præterea Hieronymum Florentianum, qui lib. 2. de Trinitate titulo de personis in vniuersum, & in notatione 20. ad Theoriam breuiter æquè, ac doctè explicat eandem effectus.

& lib. 5. Metaphysicæ cap. 4. Alias naturæ acceptiones congerunt eruditè Connimbricenses lib. 2. Physicorum, cap. q. & arr. 1. Tellez, & Bartholomæus Amicus; ille parte 2. Philosophiæ d. 24. sect. & num. 1. hic tract. 8. Physicorum quæst. 5. Ripalda d. & sect. 1. de ente supernaturali.

SECTIO PRIMA.

An compositum Empyreum sit naturale ens, & natura?

1) Prætermisissis variis acceptionibus entis naturalis discendis ex Pereyra lib. 7. Philosoph. naturalis cap. 2. Amico supra q. 7. dub. 3. prælaudatissime aliis Authoribus, illud dicitur ens naturale, quod constat natura. Hæc autem quid sit, attentè examinare oportet, neque enim querere, neque dubitare licet absque anticipata notione, seu definitione rei de qua agitur, vt ex Epicuri sententia admonet Sextus Empyricus lib. 1. aduersus Mathematicos cap. 7.

DIGRESSIO.

Explicatur natura definitio tradita ab Aristotele.

2) Nimirum est principium, & causa motus, & quietis eius, in quo est primo & per se, & non secundum accidens. Ita Aristoteles lib. 2. Physicorum cap. 1. textu 3. Per se principium conuenit natura cum priuatione; per se causa differt ab illa. Causantur plures Philosophum, quod sine necessitate addiderit in definitione principium. Immerito tamen; quia congruenter voluit ille apponere vocem, in qua natura conueniret genericè cum priuatione, ac termino positivo à quo licet verò per particulam causa conueniat genericè cum illis, quæ natura non sunt, non tamen cum priuatione, neque cum termino positivo à quo.

Ly motus denotat Actum entis in potentia, prout in potentia. Quæ motus definitio concinnata est ex illis verbis Aristotelis lib. 3. Physicorum cap. 2. tex. 15. Motus est actus eius, quod in potestate est, quatenus tale est. Nomine actus intelligitur via & tendentia ad terminum, vel intelligitur commune quid via, & termino. Nomine entis in potentia intelligitur potentia actiua mouens, & passiuam mota. Additur, prout in potentia, vt denotetur, motum esse actum imperfectum potentia; sicque actuare ipsam, vt per se ordinetur ad perfectum actum, seu ad terminum, à quo actuaretur magis potentia, quin terminus ex se inferat vltiorem actuariem, licet indifferens ad eam sit, vt primus gradus caloris ad secundum vel si maui, vt denotetur, potentiam passiuam motus debere præexistisse cum priuatione formæ, ad quam est motus. In hoc differt motus ab actione; hæc enim non connotat priuationem formæ, quam producit, secus ille. Et cum motus sit actus potentia actiua, & passiuæ, indistinctionem realem habet ab actione, & passione, secundum id, quod importat in recto. Imo formaliter est idem cum illis, quia motus secundum rectum est formaliter actus potentia actiua, & passiuæ; actus autem formalis potentia actiua, & passiuæ est idem formaliter, ac actio, & passio. Si non repugnet duplex entitas, quarum vna sit essentia-

liter determinata ad generandam aliam eodem semper modo, & hæc alia sit æquè alligata ad priorem tanquam ad subiectum, tunc prior foret actio generatiua, & posterior passio; proindeque distinguerentur realiter actio generatiua, & passio; idè que eueniret, si possibilis sit entitas affixa essentialiter alteri, vt sustentationis subiecto indifferenti ex se ad ipsam, vel ad eius carentiam; tunc enim affixa entitas esset passio distincta realiter ab actione generatiua, per quam produceretur. Et ex ordine ad præfatas actiones, ac passiones realiter diuersas peti posset distincto formalis, seu rationis rationata inter eas, quæ modò dantur. Illud Quietis denotat non quietem negatiuam, seu carentiam vt cumque morus, neque quietem priuatiuam, seu carentiam termini, ad quem refertur innata inclinatione; sed quietem positiuam, quæ est persistetia in termino adquisito per motum. Quietem hanc experimur; dum intendimus amouere lapidem à centro, sentimus enim resistentiam. Et quidem cum natura debeat esse causa quietis, & nec quietes negatiua, nec priuatiua causam positiuè influentem habere valeat; planè sit, non definiti naturam in ordine ad illas. Sicut motus connotat priuationem formæ præexistentem; ita quietes possessionem formæ præexistentem vel per vnicum instans. Ob id in primo instanti, quo acquiritur terminus, non datur quietes sub illo. Hinc deducitur, motum, & quietem positiuam opponi penes id, quod important in obliquo, videlicet penes priuationem & formam, non verò penes id, quod important in recto, videlicet penes entitatem actionis. Deducitur rursus, non posse eandem rem habere quietem in duobus terminis contrariis, ea ratione, quæ nequit habere motum ad illos. Fonseca 5. Metaphysicæ q. 1. cap. & sect. 4. v. Aduerte etiam, Pereyra lib. 7. Philosophiæ cap. 10. Rubius lib. 2. Physicorum cap. & q. 1. v. Proprium, Murcia lib. 1. de cælo cap. 2. in dubiis circa litteram post antiquiores alios conatur, dictionem, Et intelligendam esse distinctiue ita vt sufficiat ad naturam esse causam, vel motus, vel quietis. Neque obstat debet, particulam Et esse coniunctiuam ex se. Cum in sacra scripturæ etiam lacis quandoque sumatur distinctiue, vt aduertere licet in Arriaga d. 6. Physicorum num. 3. conatus tamen illorum Authorum superuacaneus est, si quidem in præfati agatur de motu, vt est productio termini, & de quiete, vt est conseruatio illius. Nulla autem est entitas non valens conseruare vel breui temporis spatio terminum, quem semel produxit, sed de particula Et redibit iterum sermo in n. 12.

3) Et in quo est refertur non ad motum, & quietem, sed ad ipsam causam; significatque, motum, & quietem debere esse quid proprium illius totius, in quo est ipsa causa, & natura. Verba Primo & per se, indicant id, quod est natura, debere esse de primario, & essentiali conceptu illius, quod mouetur, & quietitur. Illa denique, Et non secundum accidens admonet, naturam debere esse partem essentialem totius substantialis, & non accidentalis. Hæc adeo minutè pro explicanda definitione naturæ, Non enim rectè virtutem definitionis explorat, qui non

EXERCITATIO NONA.

De Empyrei natura prout hæc est principium motus & quietis.

1) **H**uc usque de Empyrei natura, quatenus hæc sumitur pro partibus substantialibus constitutiuis compositi corporei: qua in significatione materia, & forma tantum sunt Empyrei natura, cum illæ solæ sint partes eius. Alia in acceptione ampliori, nimirum quatenus significat essentiam, entitatemque, seu conceptum formalem intrinsecum cuiusque rei, vnio, & substantia sunt ex parte naturæ compositi, & suppositi Empyrei. Superest modò agere de eius natura, prout habet ordinem ad operationes, easque intrinsecas, vt loquitur S. Thomas, vel quisquis est ille Author opusculi 30. de ente, & essentia cap. 1. & prout de ea tractat Aristoteles lib. 2. Physicorum cap. 1. & lib. 5.

non omnia diligenter prolata sententia verba perpendit, ut inquit Cassianus collatione 14. cap. 16.

REGRESSIO.

Compositum Empyreum est naturale ens, & natura.

4 **C**um ens naturale sit quod constar natura rectè concludetur, Empyreum esse ens naturale, si probatum fuerit constare natura. Probo itaque sic. Empyreum constar materia, & forma; sed tam materia, quam forma sunt natura. Ergo Empyreum constar natura. Materiam esse naturam, prouulgat Aristoteles lib. 2. Physicorum c. 1. textu 10. ac 12. c. etiam 2. textu 21. nec non lib. 5. Metaphysicæ cap. 4. consulantur Franciscus Alfonso d. 9. Physicorum sectio 2. à num. 22. Ouedus controu. 4. Physicorum puncto & num. 2. qui à num. 3. opumè explicat Aristotelis testimonia antinoma. Fatentur id ipsum unanimitè consenti Philosophi, exeptris P. Vazquez tomo 1. in 12. d. 25. num. 20 & 21. Vallesio in 11. controu. ad Tyrones. Nolano, Vicomercato, & Zauarella apud Bartholomæum Amicum tract. 8. Physicorum quæst. 10. dubio. art. & num. 1. Certè cum materia sit principium passiuum substantialis generationis, operationumque compositi, & actiuum suatum proprietatum, ac passionum, iniuriè denegatur ei gradus, & fastigium naturæ. Nec iniuabit dicere, ens artificiale habere etiam principium passiuum, & tamen non esse naturam. Respondetur namque primò, ens artificiale ut tale superaddere enti naturali figuram, cui non competit definitio Aristotelica, & vepote accidentali respectu comoositi naturalis. Secundò, ens artificiale non habere principium effectiuum, neque passiuum motus, qui sit proprius entis artificialis, ut tale est. Et licet artificiosa dispositio conducatur quandoque ad aliquam circumstantiam motus, non tamen necessaria est per se ad substantiam illius. Nec rursus iniuabit dicere, nullum motum fore violentum, cum omnis motus esset naturalis, quatenus esset à materia, ut à principio passiuo. Occurritur enim respondendo, ut motus sit violentus, satis esse si sit contra inclinationem formæ, quæ in composito est præcipua, & nobilior pars præterea motum violentum composito non esse naturalem materiæ, ut natura est, colligitur id ex interpretatione illarum dictionum, *Ens in quo est*, posita in n. proximo. Violenti definitio, *Motus ab extrinseco passio resistente*, intelligenda est vel de præstantiori passi parte, quæ est forma, vel de toto passio, seu composito: sic Raynaudus in disciplina morali dist. 2. q. & art. 1. n. 14. aliique passim.

5 Formam substantialem materialem esse naturam, sola Scotica inficiatur Scholacum suo Magistro in 2. dist. 18. q. vnica. Et quidem nihil ei deest, ut competat apprimè definitio naturæ. Si opponas, formam non esse principium passiuum; nosse de uisiles, sufficere ad rationem naturæ, si sit actiuum tantum; imò cum hoc principium sit perfectius, erit perfectior natura, quam quæ sit principium tantum passiuum. Præterquam quòd plurimum perfectionum, & proprietatum forma est principium passiuum, & actiuum. Si iterum obicias, formam esse causam effectiuam motus; causam autem effectiuam non esse per se intrinsecam illi, quod mouetur. Vti requiritur ad rationem naturæ. Scias, oportet, causam effectiuam motuum immanentium, esse intrinsecam illi, quod mouetur. Quare forma, quatenus efficit imman-

ter suas proprietates, & passiones dicitur, se murare laxè, vel à se murari & ratione formæ conueniet composito, quod mouetur. Adde, formam esse causam etiam passiuam prædictorum motuum.

6 Possent deducere, Empyreum constare naturam, ex eo, quòd etiam constet vnione substantiali inter materiam, & formam, quæ vnio est natura ex Arriaga disp. 6. Physicorum nam. 7. Quia est non sit pars compositi, est nihilominus eius substantiale constitutum, ita ut ratione illius differat ens naturale ab artificiali; producitque, & recipit sui vicationem. Verum cum vox *natura* sumi consueuerit pro parte essentiali substantialis compositi, & pro substantia absoluta, ideo vnio numero naturarum non adscribitur frequenter. De substantia, ex qua similiter desumi possent argumentum, dicam non nihil postea in n. 9.

7 Non solum Empyreum est Ens naturale, prout constar naturis partialibus, sed etiam est natura, Contendunt id de omni composito substantiali Smplicius lib. 2. Physicorum textu 16. cum Porphyrio (quem citat) Fonseca 5. Metaphysicæ cap. 4. quæst. 1. sect. 3. Rubius lib. 2. Physicorum cap. & quæst. 1. v. ad vltimum. Murcia lib. 2. Physicorum d. 1. quæst. 2. Ouedus controu. 4. Physicorum puncto 2. num. 8. Et probat hic ex Aristotele dicente textu 12. ex versione Argyropolis. *Id autem quod ex his est compositum, natura quidem non est, sed est & constar natura. Quibus verbis* innuere videtur, compositum non solum esse naturam, ut materia, & forma; sed simul esse naturam, & constare naturam. Et in textu 1. dixerat, *Natura quidem sunt animalia, partesque ipsorum, & planta, & simplicia corpora, & terra, ignis, aer, & aqua. Hec enim & eiusmodi res natura esse dicimus.* Eadem fermè habet lib. 5. Metaphysicæ cap. 4. textu. 5. *Quæpropter & quæcumque natura sunt, aut finis iam existente ex quo apta nata sunt fieri, aut esse, non dicimus naturam habere, si non habent speciem, & formam. Ergo natura quidem, quod ex vrisque est, & animalia, & eorum partes.* Non spero tutum præsidium ex his testimoniis. Nam *ly Est, & constar natura* in primo testimonio idem significat, ac esse ex natura & constare naturam, *Natura quidem sunt animalia* in secundo; & in tertio *Ergo natura quidem, quod ex vrisque est, ut animalia* habent nomè *Natura* non in calu recti, sed obliqui; faciuntque hunc sensum, *Animalia sunt ex natura, seu constar natura.* Vnde potius aduersari videtur Aristoteles præcipuè in primo testimonio. Validior non est probatio hæc à ratione. Magis naturalis est motus in toto, quam in parte existente in toto. Ergo totum, quod est principium motus in se ipso, erit potius natura, quam materia, & forma existentes ut partes in toto. Infringitur enim negando Antecedens de motu comparato ad formam. Huic si motus sit naturalis, erit naturalis non magis, sed æquè respectu totius; Si verò sit naturalis tantum per ordinem ad materiam, non erit magis naturalis respectu motus, quin imò erit violentus. Neque totum est principium motus in se ipso ratione sui, sed ratione partium. Eget nouo fulcimento probatio. Propterea aliis ego vtior. Prima, compositum substantiale est integrum, & adæquatum principium motus, & quietis in se ipso, quicquid enim materia, aut forma patiuntur, aut agunt dicitur ipsum compositum pati, aut agere. Ergo sicuti est in se compositum, licet id habeat ratione partium, ira erit in se natura integra, & copleta, licet habeat ratione partium pati, aut agere. Secunda, ex essentiis materia

materiæ, & formæ coalescit quædam essentia completa, & adæquata. Ergo ex naturis partialibus earum coalescet vna integra & adæquata natura. Cōfirmatur, materia, & forma seorsim sumptæ sunt incompletæ, & parciales naturæ. Ergo ordinantur ad aliquam copletam, & totalem naturam constituendam, scilicet ad compositum. Confirmatur deinde, quia compositum non distinguitur à partibus, quæ sunt naturæ; sed id, quod est indistinctum à natura non potest non esse natura. Ergo &c.

8 Inquies primò, Contrarium esse nobis Aristotelem aientem lib. 2. Physicorum cap. 1. textu 4. *Naturam autem habent, qua tale obinent principium, sunt que hæc omnia substantia, siquidem subiectum quidam sunt, & in subiecto semper est natura.* Ergo cum compositum nec sit subiectum, neque in sit subiecto; alienum erit à conceptu naturæ. Respondetur. Aristotelem loquutum ibi de natura incompletæ, & compositum esse subiectum substantiæ, plurimumque operationum. Inquies secundo, compositum non esse naturam, sed ens naturale; quod solet definiti, *Ens completum constans naturam* Respondetur, compositum posse dupliciter considerari. Primò, quatenus constar naturis partialibus: secundò, quatenus est natura completa. Primo modo est ens naturale; secundo modo est natura. Neque mirandum est id, quod est ens naturale in vna consideratione esse naturam in alia. Etenim compositum respectu materiæ, ac formæ est ens naturale, & respectu substantiæ, seu suppositi est natura, ut non negant multi ex aduersariis. Aduertendum hic est, et si compositum sit natura secundo illo modo, quatenus nimirum est natura completa, tamen non esse naturam adæquatè distinctam à qualibet natura partiali. Quæ fuit mens Arist. dum in textu 17. dixit. *Id autem, quod ex his est compositum, natura quidem non est, id est, non est natura distincta adæquatè siue à materia, siue à forma.*

9 Inquies tertio, totum non inesse primò, & per se alicui. Respondeo primò, totum substantiale esse in se ipso negatine, quatenus non est in alio subiecto: & sic interpretanda esse Aristotelis verba: *Eius in quo est primò, & per se* si referantur, ad naturam copletam. Secundò, totum substantiale esse in supposito. Quia tamen Aristot. non agnouit substantiam, ideo huius inter naturas non meminit. Respectu ita independenter ab Arist. placito, si forma est natura, eo quòd sit causa motus, & quietis in toto, in quo est, cur copleatum non erit etiam natura, cum sit causa motus, & quietis in supposito, in quo est primò, & per se. Inquies quartò, naturam debere esse principium primum, & immediatum motus, copleatum autè non esse principium primum, & immediatum; cum ante illud dentur materia, & forma, quæ sunt principia. Respondetur primò, compositum esse principium primò; & immediatum in ratione principij copleti. Secundò, plurimum operationum dependentiū à materia, & forma vnitis primò, & immediatū principium esse copleatum. Inquies quintò, Angelum fore naturam copletam, non minus quam compositum substantiale corporeum, si ad conceptum naturæ non requiritur esse partem, aut constitutiū essentiali eius, in quo est. Respondetur, ita esse, loquendo Metaphysicè, non verò ex placito Aristotelis definitiis naturam in ordine ad motum corporeum, vel dependentem aliquo modo à corpore. Vt omittam, Aristotelem consuisse intelligentias esse expertes omnis motus interni localis, & intentionalis; putauit namque eas esse immobiles localiter, & intelligere, ac velle per intellectiōnem, ac volitionem indistinctas realiter à P. Gabr. de Hepao, Empyreolog. Pars I.

pro pria substantia; quod nos maiori luce illustrari tribuimus Deo soli. Vbi oportunitè adnotandum est, Graues Theologos admittere in Deo rationem naturæ, non tantum ut natura significat essentiam, & quidditatem, sed etiam ut significat principium coniectum, ac intrinsecum operandi ad intra, sed depuratum ab imperfectionibus causæ, necnon motus stricti, atque sensibilis. Quo secundo sensu affirmant, Verbum diuinum procedere à Patre in similitudinem naturæ, non verò spiritum sanctum, licet vterque primo sensu procedat à Patre. Ita Zunniga Noster disp. 2. de Trinitate, & cum ipso multi Moderni. Inquies denique, si compositum est natura, iudicandum idem fore de supposito. Fatur, Sed Aristotelem latuit suppositum, & substantia, quæ excludenda non est in rigore Metaphysico à choro naturarum partialium; congruit enim ipsi definitio naturæ. Neque obstat, ipsam esse complementum naturæ; nam forma est etiam complementum materiæ, & vtraque est natura. Neque item obstat, substantiam esse extra compositum, quandoquidem non sit pars constitutiua illius; nam latem non est extra suppositum, quin potius huius est constitutiua per modum substantiæ absolute ex dictis in sect. 4. Exercit. anterioris. Et quamuis primò non in sit composito, secus supposito; & quamuis etiam adueniat illi, ut constituto in esse naturæ completæ; non tamen huic, quod reddit formaliter tale,

SECTIO II.

Enodantur obiectiones aliquæ.

10 **Q**uibus specialiter moueri quis possent, ne Empyreum numeret inter entia naturalia, & naturas. Sit prima ab autoritate Philosophi 8. Metaph. text. 9. vbi ait, *Natura enim solam proficere quis ponet eam, qua in corruptibilibus est, substantiam.* Respondet Auerla q. 1. sect. 6. Arist. solummodo naturam posse à quopiam putari in solis substantiis corruptibilibus inueniri naturam, ipsum tamen non approbasse. Pereira lib. 7. Philolophiæ cap. 10. sic interpretatur, *Si quis manifestam, & vulgatam rationem naturæ spectet, solum existimabit naturam eam, quæ est mortalis.* Fonseca verò in explanatione textus illius vertit sic; *In iis enim, quæ gignuntur, & intereunt ea sola forma, quæ est natura, seu principium motus intrinsecum, substantia dicenda est.* Iuxta vltimam hanc interpretationem, quam genuinam censéo adducitur abs re Aristoteles, quis pluribus in locis disertè deprædicat cælum natura constans. Inprimis textu 12. lib. 8. Metaphysicæ substantias sempiternas, id est caelestes vocat naturales. Deinde lib. 1. de partibus Animalium cap. 5. ait, *Substantia quæ natura constans, partim ingentis, immortalesque seculis omnibus sunt, partim ortus participes, atque imeritus.* Postremo lib. 1. de Cælo, cap. 2. text. 3. infert. *Cælum moueri, omnia namque corpora naturalia, magnitudine sue mobiles per se loco dicimus esse. Natura enim principium ipsis instrum esse motus asserimus.* Qui plura velit adeat Patres Pereyram lib. 8. c. 7. Rubium lib. 2. Physicorum cap. & quæst. 1. à n. 24. Bartholomæum Amicum tractat. 8. Physicorum q. 1. dub. 4. art. 3. hic postremus agit de cælo vniverfim, & de Empyreo specialiter, qua solet mirabili copia & indefessa diligentia in reliquis Philolophicis.

11 Sit secunda; Empyreum est corpus completum simplex; sed corpus completum simplex neutiquam est natura, non enim primò, & per se inexistit

stet alicui. Ergo, &c. Nego maiorem, vt in sect. 2. Exercit. 4. sed & maiori permilla, nego minorem, nam quæ de composito dixi, valent etiam pro corpore completo simplici. Et notandum est, huius partes fore similiter naturas, si heterogeneæ sint; nam eo ipso erunt essentialiter aggregato resultant ex ipsis; non verò, si homogeneæ sint, nam eo ipso erunt integrales, non secus ac partes materiæ sunt integrales respectu ipsius materiæ. Replica- bis ex Patre Rubio supra v. *quod verò*. saltem Empyreum habet materiã, & formã alterius conditionis à cæteris corporibus cælestibus, & subcælestibus. Ergo non est propriè ens naturale, sed quasi diuinum à materialitate, & motu abstractum. Neglecto antecedente vim consequentiæ non calleo. Nam diuersitas materiæ, & formæ non adimeret conuenientiam in ratione entis naturalis, aut in natura; quæ admodum diuersitas inter materiã, & formã corporis sublunaris mutuo comparatas impedimento non est, ne conueniant siue vniuocè, siue analogicè in conceptu naturæ. Ab existimatione Rubij longè fuit Fonsæca, qui lib. 5. Metaphysic. c. 4. q. 2. sect. 7. v. *licet quoque* reputat, exclusum iri absurdè Empyreũ à consideratione Physica, si non esset ens naturale; quig; v. sequenti deducit vt conueniens ex propositione entis naturalis ad solum motum, non fore Empyreum rem naturalem. Fonsæcæ comitem se adiunxit Bartholom. Amicus prælaudatus. Non me præterit, Empyreum vocari ab aliquibus recensendis in introductione ad Exercit. 11. *Ens diuinum*, non quia velint, non esse ens naturale, neque constare naturã sed quia est corpus expers motus localis.

12. Sit tertia; In Empyreo non datur principium motus, cum illud sit immobile; Ergo non datur natura. Responderi solet, in Empyreo reperiri (vt & in terra) principium quietis; idq; satis esse ad rationem naturæ; quæ non exigit esse principium motus, & quietis simul, seu copulatiuè; sed vel motus, vel quietis, seu disunctiuè. Contra tamen primò, quia Aristoteles nullibi meminit naturæ, quin de ea, vt principio motus loquatur; & raro de ea fatetur, vt principio quietis. Librum tertium Physicorum sic exorditur, *Cum autem quidem ipsa natura motus, mutationis suæ principium sit, & nostra doctrina sit de natura non lateat nos oportet, quidnã sit motus. Nam si signoretur ipse, naturã etiam ignorari necesse est.* lib. 1. de cælo c. 2. text. 5. tradit, naturam esse propensam in motu. Contra secundò, quia supersedendum est ab ea interpretatione definitionis Aristotelicæ, vt ratio assignata in n. 2. conuincit. Ob quæ duo non sunt audiendi, qui particulam. Et sic interpretatur, vt natura, etiam in aliquibus, in quibus inuenitur, sit simul principium motus, & quietis, non tamè in omnibus. Multòq; minus sunt absolutè audiendi, qui eo pacto explicant, vt natura in omnibus debeat esse principium motus, licet in aliquibus sit principium quietis, & in aliquibus non. Nam hi vt prospiciant naturã cæli syderei officiant naturis cæli Empyreï, & terræ.

13. Ideo respondeo primò, Empyreum gaudere productione & cõseruatione plurium terminorũ intra se, proindeq; principio motus, quietisq; sumpto motu latè pro quauis operatione reali immanente, & sumpta strictè quiete pro persistètia in termino acquisito per motũ. E contra cælum sydereum, si moueretur ab intrinseco localiter haberet principium motus stricti, qualis est localis; simulq; haberet principium quietis laxæ, qualis est adquisitio termini per motũ, siue ab extrinseco, siue ab intrinseco, eũq; localè, quamuis non absq; successione alterius mo-

rus. Sed quia cælum sydereũ moueri localiter ab extrinseco, longè probabilius est, ratio principij motus in ipso reuocanda est ad productionem intrinsecam suarũ proprietatum, quæ latè est motus. Respondeo secundò, Empyreũ propria virtute naturali remeaturũ in sum centrũ, si ab eo dimoueretur. Vt autem Empyreũ constet naturã, satis est, cõponi e forma, quæ possit esse principium actiũ naturale motus localis; quippe verba in definitionibus non dicunt actum, sed apertitudinẽ. Suppono aliunde Empyreũ relictũ in suo connaturali statu esse principium quietis. Hæc eadem doctrina accommodari potest cælo sydereo, maximè si moueatur ab extrinseco; nã deficiente impulsu motoris extrinseci quiesceret naturaliter, & extractum è suo centro moueretur propria virtute ad illud. Respondeo tertio, Empyreum posse moueri à Deo intra propriũ centrũ, vt modo mouetur ab intelligentiis altis; qui motus non foret violentus Empyreico, cum non esset cõtra eius exigentiã, & inclinationẽ; neq; foret naturalis absolutè, cũ non oriretur à principio interno actiũ; foret tamen aliquatenus naturalis per ordinem ad principium passiuum. Qua ratione S. Th. 2. Physic. super text. 2. & 1. p. q. 70. art. 3. ad 4. nec non 3. cõtra Gentes c. 2. 3. vult, Astrorũ motum esse naturalem. Dices, non magis fore naturalem motũ Empyreï ex parte principij passiuũ, quàm motum lapidis sursum. Sed malè, quia motus Empyreï non esset contra propensionem, & appetitum formæ Empyreæ; aut motus lapidis sursum, aut quies in aere est contra exigentiã formæ lapideæ. Maneat itaq; vt probabile, sufficere ad rationem naturæ, quòd sit principium passiuũ motus, non oppositi cũ inclinatione cõpositi, cui inexistit primo, ac per se tale principium. Si cælum sydereũ moueatur ab extrinseco, quies ipsius, deficiente impulsu motoris extrinseci, esset naturalis respectu principij, tam actiũ quàm passiuũ, vel saltè respectu solius secũdi huius principij, neq; enim quies opponeretur propensionis formæ sydereæ; vt neq; nunc opponitur motus, quem habet ab extrinseco causatũ, & intrinsecè receptũ. Loquor de cælo sydereo secũdũ se. Nam si consideretur in ordine ad inferiora corpora vniuersi, & ad statũ generationum, ac corruptionum in mundo sublunari, neutiquã esse naturalis quies eius cæli, quãdiu præfatus status perseveraret, sed solus motus esset naturalis. Hinc enervantur, quæ aduersus hanc responsonem traditam à Connimbr. opponit Tellez p. 2. Philosoph. d. 24. sect. 1. n. 5. & 14. Discors ni fallor à se ipso in d. 40. sect. 3. vbi cõfirmat Connimbricentium doctrinam. Respondeo quartò, partem saltem mediã Empyreï agitari motu accessus, & recessus, fluxus, & refluxus, siquid eã est fluida, & permeabilis, vt ostendam in sect. 1. exerc. 14. Is autem motus correspondebit principio passiuo tam materiæ, quàm formæ Empyreæ, quin sit contra alterutrum inclinationem. Secunda, & tertia responso illustrabitur plenius in sect. 3. exerc. 11. Etiam patet multiplex via ad occurrendum obiectioni, quæ ex quiete extra defumi posset contra definitionem naturæ. Sed istud erga terrã officium, ne ob quietem eiiciatur è naturarum censu, tibi, seruata proportione, prosequendum relinquo; nam me solummodò delectat.

— Super athereas errare licentius auras
— inuati ire per alta

Astra inuati terris, & inuati sede relicta

Nube vehi, v. aliditq; humeris insistere Atlantis.

Et cogitantes supera, atque caelestia; hæc nostra, vt exigua, & minima contemnimus, vt inquit Cicero 4. Acad. quæstionum.

LIBER

LIBER TERTIVS. DE TRIBVS INSIGNIORIBVS PRO- PRIETATIBVS EMPYREI CÆLI.

V IDELICET de luce, immobilitate, & incorruptibilitate; cum enim ordine dignitatis, & notionis sint prima, recta methodus petit, vt comperta iam existentia, & essentia Empyreï, exploremus illas diligenter. Theologi, præsertim antiqui, inter proprietates Empyreï recensent uniformitatem. Sed de hac vix occurrit nobis speciale aliquid dicendum, nisi quod oblata occasione attingemus in Exercit. 16.

EXERCITATIO DECIMA.

De Luce Empyreï.

MENTIS oculis irradiat ante alias proprietates, vt pote quæ nomen comparat Empyreico, de quo verius dicere possumus id, quod de Iustini Imperatoris secretiori cubiculo Corippus in lib. 1.

*Est Domus interior, tectorum in parte superna
Luce sua radians, & aperto libera Cælo
Conspicuo vitrei splendens fulgore metalli
Dicere, si fas est, rutili non indiga solis.*

SECTIO PRIMA.

An Empyreum sit lucidum?

NVLLVS est, qui neget, quin potius affirmant expressè per plures Patres Ecclesiæ sparsum dati in sect. 3. exercit. 2. Ad stipulantur cuncti Theologi, quos non sine temporis dispendio in calculum redigerem. Et quidem ciuitatem caelestem exornari luce non mutua à sole, prouulgar semel, & iterum Ioannes in Apocalypsi. Etenim cap. 21. v. 23. P. Gabr. de Henno, Empyreolog. Pars 1.

ait, *Et ciuitas non eget Sole, neque Luna, vt luceant in ea; nam claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus.* Rursus cap. 22. v. 5. *Et nox ultra non erit, & non egebunt lumine lucerne, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos & regnabunt in sacula saculorum.* Similia prædixerat Propheta Euangelicus cap. 60. v. 20. *Non occidet ultra Sol tuus, & Luna tua non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam.* Vbi obseruatione dignum est, Ethnicos etiam in suis campis Elysiis posuisse alium solem, aliaque sydera, Poetarum Princeps Virgilius lib. 6. Æneidos sic narrat de Sybilla, & Ænea,

Deuenero locos latos, & amana viuenta

T 2

Fortuna

Fortunatorum nemorum, sedesque beatas.
Largior hic campos æther, & lumine vestit
Purpureo solemque suum, sua sydere norunt.

Imitatur Claudianus lib. 2. de raptu Proserpinæ,

Amissum ne crede diem, sunt altera nobis
Sydera sunt orbes alij, lumenque videbis
Purium, elysofque magis mirabere campos.

Valerius Flaccus lib. 1. Argonauticon

— donec sylvas, & amana piorum
Deueniunt, camposq; ubi Sol, totumque per annum
Durat aprica dies, thysisque, chorique virorum,
Carminaque

2 Pro luce Empyreï potest non incongruè adiu-
gi locus ille Tobie cap. & v. 13. alloquentis cæle-
stem Hierusalem potius, quàm mundialem, luce
splendida fulgebis. Basiliius homilia 2. in. Exame-
ron adducit duo alia testimonia, primum ex Salo-
mone, dicente proverborum 4. v. 18. lux inuis sem-
per est presens, aut vt in nostro vulgato interprete:
Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & cres-
cit usque ad perfectum diem. Secundum ex Paulo
ad Colof. 1. v. 12. Gratiis agentes Deo Patri, qui di-
gnos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine.
Noster Celada in Benedictione 1. de Adamo, &
Eua Genesis 1. v. 2. n. 15. accipit aduersatiue n. Au-
tem in primoribus verbis Geneleos. In principio
creauit Deus cælum, & terram; terra autem erat in-
anis & vacua, & tenebra erat super faciem abissi.
quasi sensus sit; etsi terra vacua erat in cælis, & aby-
sus tenebris de formata; tamen cælum Empyreum
habitabatur ab Angelis, eratque luce conspicuum.
Arrius hic sensus venerabili Bedæ in Exameron,
vbi inquit: Merito cælum cali non inane, & vacuum
factum esse memerat, sed neque tenebris in eo, vel abyso
locus remanere vllus perhibetur, quod Dominus Deus
illuminat, & cuius lucerna est agnus. Hactenus Beda,
qui paulò antea scripserat alia germana, transcripta
à nobis n. 5 2. Exercit. 2.

3 Eiusdem Exercitationis n. 90. proposui rationes
aliquas non omnino spernendas pro luce Empyreï.
Plus tamen momenti apud me habet ista: locus im-
probiorum pænis addictus in imis terræ vitæ tenebris
tenebrosus, est, & obscurus adeò vt ignis ibi inclu-
sus vel nihil, vel parùm luceat, vti perdoctè tractant
Suarez lib. 8. de Angelis cap. 12. n. 32. Barradas
tom. 3. in Euangelia lib. 10. cap. 4. Granadus parte.
3. controu. 3. de Nouissimis tract. 10. d. 4. Bonacina
3. p. dist. 3. q. 5. puncto. 4. propositione vnica n. 4.
Ergo locus in suprema orbis parte deputatus præ-
miandis probis erit ex aduerso lucidus, & lumino-
sus, Dorotheus, Abbas de vita piæ & rectè instituenda,
doctè inà 12. adeo certus fuit de luce locorum,
in quibus degent sancti, vt hinc efformarit argu-
mentum ad tenebras locorum, quæ incolentur à
damnatis, vt sancti (ira ille) capiunt loca præclara,
& lucida, Angelorumque delectationem, bonitati eo-
rum congruam, sic peccatores habent loca obscura, &
tenebrosa, horrore, & ecstasi plena. Clerus Romanus
epistola 31. ad S. Cyprianum luci Empyreæ contra
ponit Tartareas tenebras: Parauit cælum, sed parauit
& Tartarum: Parauit inaccessibilem lucem, sed
parauit etiam perpetua noctis vass à aternamq; caligi-
nem liceat, adicere gentile Apollonium Iuncum,
qui apud Strobæum ferm. 118. ait. Animas ad opacū
locum deducit (mors) vbi Iudices, ac veraces Dij de ius-
tis, iniustusque sententiam ferentes sedent & singu-
las in illorum, qui prius aduenerant, referunt nume-

rum. Tum animæ, quæ à Iudiciis absoluantur, vult o-
riam nata ad campos Elyfos, & voluptates illic vi-
gentes mittuntur, & sunt amice, & socia Damonum.
Heroumque, quorum olim famam solùm admiraban-
tur, & Imperatoribus, ac Regibus semper adherent.
Malas vero, & improbas infelix mutatio suscipit nec
amplius luce fruuntur, concinit Plato in Phædone,
& in Axiocho.

Argentinenfis in 2. dist. 2. q. 2. art. 1. submini-
strat aliam rationem, quia nimirum nobilissimo
cõpõri inter non videntia, quale est Empyreum,
debet tribui nobilissima qualitas inter omnes cor-
poreas non vitales, qualis est lux. Et sanè decebat
Dei Optimi, & Maximi Regiam theatrum pulchri-
tudinis, Beatorum sedè mirabili splendore corusca-
re. Ecquis somniet cælestem patriam atra caligine
circumfusam, & tristes sine sole domus supernas?
Ecquis fingat Augustius, ac sanctius, in toto or-
be dqmicilium, & palatium tenebris oblitum?
Quis edificium aliquod dignum Patrifamilias strue-
re desiderat, antequam fundamenta imponat, vnde
lucem ei infundat, explorat, & ea est prima gratia,
quæ si desit, tota domus deformi horret in cultu. Lux
est, quæ reliquos domus commendat ornatus. Hæc
cum ita sint iuxta S. Ambrosium lib. 1. in Exame-
ron cap. 9. Incredible profus est, lucis ornatum
defuturum dignissimo huic habitaculo Dei, An-
gelorum, & hominum. S. Ephrem lib. de Resurre-
ctione mortuorū ait: Si quacuq; pressio nobis fuerint
aurum, argentum, & vestimentum, serui, & ancilla,
pecorum, & boum armenta equorum, & camelorum
greges, non oriatur autem Sol, pro nihilo putabuntur.
Si ergo pretiola quæque subcælestia vilescunt,
deficiente luce, verendum esset, ne eadè abse-
nte, pro nihilo haberentur Empyreæ. Abstritaque
vt Beati existant clausi tenebris, & carcere cæco,
filiique lucis (quod nomen tribuitur iustis Lucæ
16. v. 8. ad Ephes. 5. v. 8. ad Theffalon. 1. c. ac v. 5.)
atra, atque perpetua obuoluantur caligine in sedi-
bus cælestis patriæ.

5 Hinc Ecclesia in Canone Missæ Empyreum vocat
locum lucis, vt interpretatur Gabriel Biel sect.
56. & in Missis pro defunctis appellat regionem lu-
cis. S. Dionysius Areopagita cap. 7. de Ecclesiastica
Hierarchia §. 4. similiter loquitur. S. Bernardus 1. 5.
de consideratione ad Eugenium Beatorum mansio-
nes lucidas dicit. Et quorquor Empyreï calis de
scriptionem fecere plenissimam lucem, qua emi-
cat, cum primis commendarunt. S. Cæcilia, vt in
eius actis refertur, sic alloquitur apparitores demir-
rantes, quòd in iuuentutis vernante flore ad mor-
tem alacris properaret. Hoc non est inuentum per-
dere, sed mutare. Hoc est dare lutum, & accipere
aurum, dare habitaculum vile, & paruum, & acci-
pere palatium amplissimum ex lapidibus pretiosis, &
auro constructum, dare angulum breuem, & obscu-
rum, & accipere forum lucidum, margaritis cælesti-
bus coruscans, dare rem perituram, & accipere rem,
quæ finem nescit, & mortem ignorat; dare lapidem vi-
lem, qui pedibus conculcatur, & accipere lapidem
pretiosum, qui in diademate Regio vibranti resplen-
det aspectu. S. Vigilantius in vita S. Astionis Mar-
tyris aliquantò elegantius ait, Regio robustorum
sèu fortium virorum est: Plures ibi & valde
nobiles degunt, quorum possessio paradysus dicitur,
quorum tabernacula ex lumine sunt constructa,
quorum vita Deus est, & conuersatio immortalis
existit, quorum vestes sanguine sunt consperse, &
in capite corona ex auro purissimo cum gemmis va-
riis fabricata. Rex eorum potentissimus cuius nomen
Dei

Deus Decorum, & Dominus Dominantium, cuius
nutrii Angeli dicuntur iustitia, quorum vestis vna
est omnibus, & tælis eorum igni assimilatur vren-
ti. Senatus huius Imperatoris valde clarus habetur,
Media pars Propheeta nuncupantur, alij vero Apo-
stoli pronuntiantur. Ciuitas valde præclara, no-
menque eius Christiopolis; cuius murus ex auro pu-
rissimo habens portas duodecim, & in ipsis singu-
le dependent margarite, atque singuli ex Senatori-
bus per singulas sedent. Prima porta dicitur Pe-
tri, secunda Pauli, tertia Andree, quarta Ioannis,
quinta Iacobi, sexta Philippi, septima Bartholo-
mei, octaua Thome, nona Matthei, decima Tha-
dei, undecima Simonis, duodecima Matthei. Sed
& templum mirificum est in ea habens Sancta san-
ctorum, & altare aureum, ante cuius conspectum
vir quidam adstat mirificus, tenens decem chorda-
rum psalterium, ac ingerit ibidem degentes ad lau-
dem Regis illius cohortatur dicens laudate Domi-
num de cælis, laudate eum omnes Angeli eius, lau-
date eum omnes virtutes eius. Huius itaque no-
men David, filius Iesse pronuntiat. Sed & pla-
tea huius ciuitatis ex auro purissimo sunt strata, cu-
ius stuanus vitam æternam emanat, cuius pomifera
per singulos menses reddunt fructus suos, & folia
eorum ad medicamentum procedunt animarum; cui-
us lumen inenarrabile est, & porta nunquam clau-
duntur, eo quod nunquam ibi nox erit, nec vlla te-
nebra, sed semper gaudium, & perpetua lætitia ibi-
dem commoratur. Extat cumulatiflima hæc de-
scriptio in vitis Patrum piissimi Heriberti Rosu-
ceidi; plura ex ea exarauit, quam scopus in præsen-
tium propositus exigebat, sed parceret facile lector
ea non secus, ac ego, oblectatus.

6 Breuius ad rem S. Gregorius Magnus in fine
septimi Psalmi penitentialis. Ibi sancti sine fine
laudabunt Deum, & in lumine claritatis eius exul-
tabunt, eius effecti illius ciuitatis, quæ libera est, &
æterna in cælis. Quam non obscurant tenebra, non
obumbrat nox, non consummat vetustas, non in ea
rutilat lumen solis, aut luna splendor, aut stellarum
iubar; non ibi lucerna quaritur, non lampas accen-
ditur, non lychnus aptatur, claritas quippe diuina
eam illuminat, sol clarificat iustitia, lux vera illu-
strat, lux, inquam, inaccessibilis, quæ non clauditur
loco, non finitur tempore, non obumbratur tenebris,
non variatur nocte: Ibi est lux sine defectu, &c.
S. Cyprianus epistola 77. ad Nemesianum, &
alios. Expectatis quotidie læti professionis vestra
saluarem diem, & iam iamque de sæculo recessuri ad
Martyrum munera, & domicilia diuina properatis;
post hæc mundi tenebras visuri candidissimam lucem,
& accepturi maiorem passionibus omnibus, & con-
stitutionibus claritatem. Amedeus Lauanenfis
homilia 8. de laudibus B. Virginis. Ascendit
(Christus) ad Patrem, parare famulis suis locum,
vt eos in amanissima, calis regione lucidissimis para-
disi mansionibus inter vernantes ignitos lapides col-
locaret. Cassiodorus lib. de Anima cap. 19. Erit il-
lic etiam dies continua, & serenitas æterna sol ibi
quippe nulla nube fuscatur; sed omnia de authoris
gratia plus fulgebunt. Antiochus Monachus homi-
lia 126. Macriori ut amur studio, & in id toti in-
cumbamus, vt aliquando deur apprehendere subli-
mem illam arcem, inò ciuitatum omnium matrem no-
stram sublimem illam Hierusalem, quæ sanè omnium
nostrum mater est, ac regio felicissime viuendum;
in qua lux suos quaqua uersum emulbrat, & eiacula-
tur radios, inextinguibilis fax fulget. Tatianus
orationis contra Græcos, Haud enim infinitus, est
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1.

mundus, sed finitus, & terminus circumscriptus. Est
autem supra eum aliud eum præstantius, cui nulla
partium accidit mutatio, ex qua varij morbi nascun-
tur, sed iucundissima temperie præditum diem exten-
dit perperuum, & luce terrenis hominibus inaccessa
resplendet. Est & hoc testimonium in signe pro
existentia Empyreï. S. Agnes inter cælitates iam de-
gens, lucidas vocat Empyreï sedes, vt refert S. Am-
brosius ferm. 90. Apud Corippum Poëtam Chri-
stianum lib. 3. Iustinus Imperator affatur sic auun-
culum præmortuum Iustinianum,

Nos stemus tristes, mentisque ardore dolemus,
Tu, pater, Angelicas inter sanctissime, turmas
Lætas abis, postoque Deum iam corpore cernis,
Et frueris meliore die sub lumine solis,
Nox cui nulla subit salue, pater inclyte, salue,
Æternum, pater alme, vale

7 Concinnunt Christianis Gentiles. Augustinus
Strechus lib. 3. de perenni Philosophia cap. 15.
vertit in latinum ex Græco sequens Apollinis ora-
culum. Est supra cælesti vastitate desuper fulgor,
motus, immensum auum. Est autem inter Beatos
inastimabilis, incomprehensibilis, nisi seipsum, con-
silia, consiliet Pater magnus, vt videatur. Hic ne-
que æther fert sydera micantia, nec luna obscura lucis
attollitur. Non Deus occurrit per semitæ, neq; ego ipse
radiis continens, amplectes spargor per arbera voluitus.
Sed est flamme Dei immensa profunditas, repens vo-
luitur rapide cum strepitu. Non tamen qui illum te-
rigit ignem ætherium, timidus cor, non enim habet
ardorem, sed placida combustione saculum sæculi mi-
scetur ex Deo ipso. Per se genitus indocibilis, sine
matre inconcussus, cuius nomen sermone non capitur.
In igni habitans. Hoc Deus, exigua vero pars Dei
nos Angeli. Idem Strechus affert illa Homeri
carmina latinitati donata,

Veni olympum, vbi sedes diuum dicitur esse
Immota, hæc haud vento quatitur, nec spargitur
imbre.
Non nix decidit, æst splendor purissimus albet,
Et sine nube nitit campos hic occupat omnes.

Ex Homero Lucretius lib. 3. de rerum natura hos
suos expreffit versus,

Apparet diuum numen, sedesque beate,
Quas neque concuriunt venti, nec nubila nimbi
Aspergunt, neque nix acri concreta pruina
Cana cadens violat, semperque innubilitus
æther
Integit, & large diffuso lumine ridet.

Affundo lucem ab epitheto clari, quod Maro lib. 4.
Æneidos tribuit olympo.

Ipse Deum tibi me claro demittit Olympo.
Regnator.

Et Valerius Flaccus lib. 1. Argonauticon Olympum
in signit nomine flammiferi; non nisi quia puta-
batur esse Iouis domicilium. Inò Olympus sic
dictus, quia torus splēdidus, totus lucens, vt notat
Seruius. Ideoque Homerus lib. 13. Iliades versu
ultimo vocat Olympum Iouis splendores. Si ergo
cælum Empyreū Dei est præcipuum habitaculum;
merito asseritur à Christianis lumine conspicuum;
apud Deum enim non sunt vlla tenebra, vt inquit
S. Ioannes in epistola & c. 1. v. 5. sed potius splendor
in circuitu eius est, teste Ezechiele cap. 1. v. 4. &
T 3 lucem

lucem habitat inaccessibilem, docente Paulo 1. ad Thimotheum c. 6. v. 16. vbi Theodoretus. Si autem ad lucem, que est circa ipsum accedi non potest; quomodo potest ipse videri, à mortalibus scilicet in hac vita Plaltes etiam facer psalmo 101. v. 2. Meditabatur Deum, amictum lumine sicut vestimento, quem de Empyrei luce intelligi posse animaduertunt. Incognitus, Genebrardus, & Lorinus. Elysiarum, in quibus Beatorum hominum sedes secundum Ethnicos; lucem deprædicant ipsi, vt Plato in Phædone, Lucianus lib. 2. verarum historiarum, alique Philosophi collecti à Theophylo Raynaudo in Theologia naturali dist. 7. q. 4. art. 5. Eumenius in Panegyrico ad Constantinum Augustum sic de eius patre Castantio Chloto fatur: Cuius etiam suprema illa expeditio non Britannica trophea (vt vulgo certum est) expetit, sed Diuinitatem vocantibus ad intimum, terrarum limen accessit. Neque enim ille tot, tantisque rebus gestis, non dico Calcedonum, aliorumque Pictorum sylvas, & paludes, sed nec Hiberniam proximam nec Thulea ultimam, nec ipsas (si que sunt) Fortunatarum insulas dignatur adquirere sed (quod eloqui nemo voluit) iturus ad Deos, genitorem illum Deorum, ignea celi astra resonantem, prospexit oceanum, vt futurus exinde luce perpetua iam videret illic diem penè continuum. Vt enim profecto illum superiù templa petierunt, receptusque est confessus cali, lone ipso dexteram porrigente. Nota illud, vt futurus (vel vt alij legunt fruuntur) exinde luce perpetua: quam in louis statione & domicilio confingebant Ethnici, vt dudum dixi, & rursus illustro verbis Claudij Mamerini in Generhliaco Maximiani Imperatoris. Itaque illud, quod de lone vestro cecinit Poeta Romanus, plena louis omnia esse, scilicet animo contemplatus, quanquam ipse Iupiter summum celi verticem teneat supra nubila, supraque ventos sedens in luce perpetua, Numen tamen eius, ac mentem toto insulam esse mundo, id nunc ego de vtroque vestrum audeo predicare &c. Omitto plura ex prophana litteratura, vt apponam syllina illa carmina lib. 2.

*Ast alias, qui ins aquum coluere, bonumque,
Et quibus & pietas, & mens fuit optima cordi,
Sublatos Genij rapidum per fluminis æstum
Ducunt in lucem, & secure munita vita.*

Eaque alia Rufi Festi Auieni vatis Hispani in descriptione orbis terrarum,

*Hec sunt dona piis, sic illos Iupiter imis
Exemit tenebris, Erebi sic inscia virtus.*

SECTIO II.

Antlux Empyreæ producta sit simul cum ipso cælo?

8 Bruno lib. de nouo mundo c. 2. Guillelmus Parisiensis in primæ partis de vniuerso parte 1. c. 40. & 41. Alexander Alensis 2. p. summa Theologiæ quæst. 45. membro 2. ad 2. Michael Palatius in 2. d. 13. v. 1. non verò aiunt, tunc Empyreum luce decoratum, cum imperatum est à Deo Fiat lux; proindeque tenebras, de quibus facer textus, occupasse etiam Empyrei vastitatem. Transcibo solius Palatij verba, *Arbitror autem sub censura*

meliore, in primo die calum hoc (Empyreum) vastaque elementorum moles factas à Deo esse, sub tenebris tamen, quas aliquo ipso eodem die lucè visibili illustravit. At verò caelestes alij globi omnes, sine planetarij orbes, vel astratus orbis cum primo mobili conditi sunt à Deo in quarto die.

9 Refragatur exerte S. Basilius homilia 2. in Exameron, & Patres, qui cum eo affirmant, ex ortas esse tenebras ex opacitate supremi orbis mobilis secludentis fulgorem Empyrei. Hi autem sunt S. Clemens Romanus S. Gregorius Nyssenus, S. Ambrosius, Iunilius, Nicetas, Diodorus, Theodoretus, Sinaita apud Marti nengum in Glossa magnalitterali à pagin. 350. v. 1. que 352. Adde S. Cælarium Dialogo. 1. Gregorium Cædrenum initio compendij historiarum. Præterea Rupertus lib. 1. de Victoria verbi Dei cap. 25. Discordat non obsecrè, dum scribit, *Sciendum, tres esse calos auctoritate scripturarum. Primum, & summum, quod à principio creauit Deus, quod est inuisibilis parria beatorum spirituum. Infimum verò acrem istum, qui calum dici consuevit, unde volucres cali. Medium autem firmamentum, quod die secundo Deus fecit, calumque appellauit. Hoc calum medium nondum erat factum, quando Diabolus cecidit, sed erat factum calum illud inuisibile, que habitatio est sanctorum, Angelorum, & semper lucens illis ex Dei visione. Et hoc infimum calum, scilicet aer, nihil habebat saltem corporeæ lucis; sed tenebra, inquit scriptura, erat super faciem abyssi. Dissentiant etiam tacitè reliqui Patres omnes enim supponunt, lucem, cuius productio refertur à Moysè, aliam non fuisse à solare vel si distincta à solari, eius tamen gessisse vices vique ad quartam diem; solari autem luce non emicat Empyreum, lumen habens sine sole suum. Colligiturque id ex locis Isaiæ, atque Apocalipteos expensis n. 1. & docet S. Bonauentura in 2. dist. 2. q. 1. art. 3. in corpore, vbi inquit, solem non diffundere lucem in Empyreum, quia huius lux absorbet illam, & quia Empyreum est extra terminum constitutum solari luci. Franciscus Vallesius cap. 1. de sacra Phylosophia ad stipularur Sera-phico Doctore hisce verbis. *Sol non illustrat totum hunc orbem, sed eam solum partem, que motui subiecta est. Nam quandoquidem in quarto orbe situs est, substantique illi tres tantum, superstant verò plures, si quidem Planetarum alij tres, insuperque stellatus, & nona sphaera atque qui bis superstant, tanto sunt crassiores, quanto sublimiores, constat, solis splendorem non posse sedem Beatorum attingere, aut adeo languidum, vt illa funera esset obscura. Constat verò eam non posse esse lumine vacuam, quia cum corpus luminis receptiuum sit, esset in tenebris, si lumine careret. Quid verò magis absurdum, quam putare Beatorum sedem tenebrosam esse, aut omnino parum lucidam, idque lumine ab imperfectiori mundi parte vendicato? Hactenus Vallesius, Legantur Albertus in 2. dist. 2. art. 5. infine Ambrosius Spieta in floribus sapientiæ ferm. 41. parte 2. conclus. 2. & ex Modernis Auetia quæst. 35. Philosphiæ sect. 1.**

10 Egidius Romanus 1. p. Exameron cap. 10. tradit, Empyreum creatum esse lucidum. Eadem est sententia recentium omnium Theologorum, vt ex sectione sequenti contabit. In tertium satis sit citasse Pereyram lib. 1. in Genesim. n. 47. Augustinum, Tornicellum in primordiis mundi pag. 21. Duallium. tract. de quatuor Nouissimis q. 6. art. 2. v. que res. Restam lib. 1. Meteorologiæ tract. 5.

tract. 5. cap. 6. v. Plures. Tenam in cap. 1. epistolæ ad Hæbreos difficultate 3. sect. 2. n. 1. 2. Antonium Zaram in Anatomia Ingeniorum sect. 4. memb. 12. pag. 531. Probatur primò, quia tenebræ expulsiæ productione lucis, non fuerunt nisi super faciem abyssi, vt narrat Moyses; *Abyssi* autem nomine non comprehenditur Empyreum, sed aquarum congeries. Secundò, quia nisi præcessisset Empyreum lucis præditum, carentia huius in aquis, non propriè vocaretur tenebra. Conuenientius autem est dicere, vetas fuisse tenebras, ortaque ex velo Empyrej, vt notat Petrus Hurradius d. 3. de cælo sect. 2. §. 27. Probatur tertio, quia sic verum est Deum non inchoasse opus suum à tenebris, vt S. Basilius, & alij Patres respondebant Manichæis. Quarto, quia cum spectetur in futura remuneratione duplex gloria, scilicet spiritualis, & corporalis, non solum in corporibus humanis glorificandis, sed etiam in toto mundo inno-uando; inchoaque sit spiritualis gloria ab ipso mundi principio in beatitudine Angelorum, quorum equalitas sanctis promittitur, inde conueniens fuit, vt etiam à principio corporalis gloria inchoaretur in aliquo corpore, quod etiam à principio fuerit absque seruitute corruptionis, & mutabilitatis, & totaliter lucidum, sicut tota creatura corporalis expectatur post resurrectionem futuram. Ita S. Thomas 1. p. q. 66. art. 3. in corpore. Si tamen aliquis infirmare conetur congruentiam adductam à S. Doctore, quia neque Angelis creati sunt in gloria spirituali visionis beatæ, Sciatis hanc, & similes congruentias non adeo rigidè lænce librandas. Quintò, quia cum Empyreum sit naturæ sua, & ab intrinseco lucidum, vt inter alios tradit Paulus Schaliger. lib. 2. de rerum causis, & successibus cap. 26. impediisset. Deus emanationem lucis non sine miraculo, quod gratis excogitatur. Et si verò in Genesi post productionem celi, & terræ narraretur productio lucis, sermo est de luce mundi à nobis aspectabilis.

SECTIO III.

Cur Empyrej lux non illuminauerit abyssum in mundi natalitibus? & cur à terricolis nunc non videatur?

11 **D**isquisitionem vtramque coniungo, quia vtrique vnica ratione satisfaciam.

Occurritur vni, & alteri Dubitationi.

Molina d. 3. de opere sex dierum v. ad tertium, Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. 5. q. 1. art. 2. Thireus lib. de iudiciaria Christi apparitione cap. 26. n. 117. Becanus 1. p. tract. 4. cap. 2. n. 9. Petrus Hurradius disp. 1. de cælo sect. 5. §. 63. disp. 3. sect. 2. §. 24. & 27. Franciscum Alfonso d. de cælo sect. 10. n. 125. Ouiedus controu. de cælo puncto 4. num. 1. Bonferius, Gordonus in cap. 1. Genesim, Martincngus in Glossa magna par 249. & 353. Auetia in Philosphia q. 32. sect. 4. q. etiam 35. sectio 5. Resta loco præcitato. Escalante lib. 8. Clypei Concionatorum verbi Dei cap. 3. Vincen-tius Regius lib. & cap. 4. elucidationum Euan-gelicarum numer. 5. ac 6. adstruunt Empyreum quasi cortina quadam opaca contextum, haud secus ac sancta sanctorum velo serico, & arca fæderis caprinis pellibus operiebantur. Et hinc

ob impedimentum illius opacæ quasi cortinæ volunt Empyreum non sparsisse suam lucem in abyssum, & modò à nobis non videri. Sequi se putant sanctos Clementem Romanum lib. 3. recognitionum, Basilius homilia 2. in Exameron. Anatalium Synaitam lib. 2. Anagogicarum contemplationum in Exameron, Brunonem lib. de nouo mundo cap. 2. Attamen ex horum Patrum dictis colligitur solummodò, inferius calum esse velut interiectum velum, ne nostro aspectui superius pateat; interponi verò cortinam inter Empyreum, & calos mobiles) quod opus est, ne illius lux hos, & abyssum illuminaret in orbis incunabilis) nullatenus innuunt.

12 Nos adhæremus Authoribus illis, quatenus vel Empyreum opacum sit versus partem infimam concuam, vel firmamentum opacum sit versus partem superiorem proximam pauimento Empyrej, aut super caelestibus aquis. Si opacitas sit in inferiore parte Empyrej, non micabant huius luce super caelestes aquæ, secus si sit in superiore parte firmamenti. Qui præter firmamentum, aut cælum sydereum ponunt primum mobile distinctum, poterunt dicere, hoc esse opacum. Quolibet ex præfatis modis assignatur sufficiens impedimentum, ne nunc à nobis cenatur lux Empyreæ, de qua non inceptè dicere possumus, quod de natura diuinitatis Iulius Firmius Maternus lib. 8. Mathe-sis cap. 33. *celari, & abscondi plurimis integumentis ab initio, ne omnibus facilis esset accessus, neque cunctis patefacta maiestatis sua origo panderetur.* Sed quia antequam Deus iuberet, vt fieret lux, nihil præter Empyreum ea ornabatur (quicquid secus dicar Guillelmus Vorillongin 2. dist. 12. art. 2. conclus. 1. & 3. Ideo magis propendeo contra Vincen-tium Regium, vt opacitatem constitutum in superficie concua Empyrej, sic enim rectè se habet, aquas, quæ proxime ipsi permanferunt, & reliquam partem abyssi extrixisse in tenebris, vsque ad instans, in quo Deus imperauit effectiorem lucis. Et quidem sine fundamento diceretur Empyrej pauimento amississe opacitatem statim, ac conditum est firmamentum, aut primum mobile. Inquires, si satis esse fundamenti, ne alioqui supercaelestes aquæ sint modò in tenebris. Sed contra, quia licet eiaucta ab Empyreio luce non fulgeant, poterunt fulgere luce accepta ex cælis inferioribus. Præter quàm, neque ex sacris oraculis, neque ex Patribus scimus, an illæ nunc gaudeant lucis ornatu.

Via ab alijs tentata multos obices habent.

13 **P**atres relati numer. 11. & præcipuè S. Basilius memoratus à S. Thoma 1. p. quæst. 66. art. 3. ad 4. aiunt, factum esse calum rotunditate conclusum, habens corpus spissum, & adeo validum, vt possit ea, que extrinsecus habentur ab interioribus separare. Ob hoc necessario post se regionem relictam carentem luce constituit, vtpote fulgore, qui super radiabat, excluso. Sed S. Thomas non acquiescit: quia corpus firmamenti, etsi sit solidum, est tamen diaphanum, quod lumen non impedit, vt patet per hoc, quod lumen stellarum videmus non obstantibus alijs calis. Hanc tamen rationem, qua S. Thomas refellit Patrum sententiam, non multùm consistere pronunciat

Martinengus in Glossa magna pagin. 249. *Nam ex stellarum fixarum conspectione egregie esse omnes orbis usque ad ipsum firmamentum diaphanos esse evincitur; sed secus est de orbibus superioribus nono, ac decimo; cum super ipsos nullum sit astrum, ex cuius lucis emissione, ac ad nos transiione certi reddamur, ipsos quoque esse diaphanos.* Eadem repetit pag. 353.

41

Illi Patrum sententiæ accedunt proximè Gabriel in 2. dist. 14. quæst. unica art. 3. dub. 1. Argentinus in 2. dist. & quæst. 2. art. 1. v. *Ad primum nego.* Doctor fundatissimus Ægidius Romanus ibidem, quæst. & art. 2. in resolutione quarti dubij v. *ex his* Ioannes Alreftaing. in lexico. Theologico, verbo *calum*: dum tenent, ideo Empyreum non videri, quia impedit firmamentum stellis non diaphanis plenum. Sed contra primò, quia in aquis supercælestibus nullæ sunt stellæ; quare micabant illæ splendore mutuo ab Empyreo. Verùm quia aliqui vtrò id concedunt, & nos supra n. 12. non omnino renuimus. Contra secundò, non omnes stellæ sunt intransparentes; saltem sol est pellucidus. Quia verò dicitur solem, & aliaque astra ob nimiam suam lucem intercipere transitum ad spectus ad alia vterioa obiecta, ut contingit in flamma apud nos. Contra tertio, stellæ non fuerit productæ in firmamento usque ad quartum diem. Ergo licet modò impedirent, ne cerneretur Empyreum, debet alia reddi ratio obscuritatis abyssi in orbis exordio, non enim potuerunt, antequam existerent, impedire, ne Empyreum luce illuminaretur. Contra quartò, firmamentum, seu cælum stellarum habet plura spatia stellis vacua. Cum ergo illa sint diaphana, aditum præbebunt, ut cernatur lux Empyreica. Contra quintò, Deus posuit in firmamento cæli luminaria, ut lucerent in eo; si autem Empyreum transmitteret lucem in firmamentum, iam hoc luceret aliunde. Contra sextò, lux ab Empyreo causata, siue in superficie sola, siue etiam in profunditate astrorum, attingitur oculorum acie, quamvis non discernatur ab aliâ luce, quam habent, ut non discernitur inter lucem ipsius ingenitam; & acceptam à sole. Demum, non est tanta astrorum lux in absentia solis, & lunæ à nostro Emisphærio, ut quasi absorbere valeat micantissimam Empyreicam. Ex his colligitur rationem S. Thomæ in num. præcedenti aliquatenus consistere. Et sine causa existimatur à Martinengo, cælum nonum, ac decimum non esse diaphanos.

13

S. Thomas in loco superiori, & in 2. sent. dist. ac quæst. 2. art. 1. ad 3. tradit, ideo Empyreum non illuminare, nec videri, quia caret densitate requisita ad ejaculandum in splendorem, & ad terminandum visum. Rationem hanc approbant Aureolus in 2. dist. & art. 3. Durandus dist. 2. quæst. 1. num. 5. Gabriel dist. 14. quæst. unica art. 3. dubio 1. Palatius dist. 2. d. 1. Sotus in 4. dist. 45. quæst. & art. 1. v. *Dicitur ergo*, nec non dist. 49. quæst. 4. art. 5. v. *Sed maior.* Angles in 1. dist. 12. quæst. & difficult. 3. Rubius lib. 1. de cælo cap. 5. quæst. 3. Duvalius tract. de quatuor Nouissimis quæst. 6. art. 4. Ægidius Moncurtius in typo omnium scientiarum cap. 6. de natura corporum cælestium, & complures alij. Eam non probabunt, qui sentiunt, Empyreum esse solidum, ac densum versus pavimentum. Præterea licet raritas Empyreici corporis esset in causa, ne illud videretur, tamen non est, cur sit impedimento; ne eius cernatur lux. Sic licet ær in se ipso non conspiciatur à nobis ob defectu

densitatis; nihilominus nos non later lux, qua afficitur. Vterius Empyreici pars media debet esse lucida, non minus quam corpus solare, & igneum visuale, nec minus, quam corpus glorificatum, ut in sequentibus ostenderetur. Si enim radios non emittit, non erit lucidum, sed solummodo diaphanum, uti cælum sydereum. Ex quo fieret, nec ab oculo glorioso cernendum esse Empyreum, uti à nobis non cernuntur partes cæli syderei, quia caret congrua densitate, ut inquit Connimbricenses lib. 1. de Generatione cap. 9. quæst. 2. art. 3. v. *Pro resolutione.* Et uti non videntur partes aeris. Petrus Hurradus d. 2. de cælo sect. 5. §. 62. refutat hunc ipsum modum dicendi; quia licet Empyreum ob raritatem non posset videri, tamen illuminaret, & totas inferiores sphaeras redderet conspicuas, sicut illuminat ær: & quia Empyreum intensione lucis vinceret difficultatem raritatis. Ita addit d. 3. sect. 2. §. 24. verumtamen quemadmodum ipse sect. 4. §. 55. ait, ignem vicinum lunæ non conspici à nobis, quia non habet lucem admodum vehementem, quia possit in tanta distantia terras illustrare, & quia illius raritas (sicut aerea) non potest visionem terminare, vel ob defectum vis productivæ specierum, vel ob harum imbecillitatem ex doctrina eiusdem Authoris dist. 17. de Anima section. 2. §. 13. possent utique non dissimiliter respondere Adversarij. Sed de exemplo ignis in concauo lunæ dicam nonnihil postea.

15

Idem S. Thomas ibidem aliam reddit rationem, videlicet Empyreum habere claritatem gloriæ, quæ cum claritate naturali non est conformis, & cuius non sunt capacia inferiora corpora. Nunquam credam, Angelicum Præceptorem existimasse, lucem Empyreicam esse supernaturalem, quo ad substantiam, seu entitatem. Si ergo naturalis est, cur imperfectè saltem non videbitur secundum aliquem gradum? Imò, & cur perfectè non videbitur secundum omnes gradus? Non enim perstringit oculos ob vehementiam caloris, aut si corrumperet sensum, præstabit hunc effectum multoties: quin & toties, quoties habeamus oculos apertos, & erectos in cælum patens. Id autem alienissimum est, à ratione, & experientia. S. Clemens Romanus; seu potius S. Petrus apud ipsum in locis citatis n. 12. Exercit. 2. supponit, lucem Empyreici terricolis visibilem esse, quantum ex se est. Vnde non immeritò scripsit Aversa q. 32. Philosophia sect. 2. eam sine dubio visibilem esse naturaliter, si non obster impedimentum aliquod extrinsecum. Vt ergo aliunde, claritas Christi in transfiguratione fuit gloriæ claritas, quantum ad essentiam quamvis non quantum ad modum essendi. Sic S. Thomas 3. p. q. 45. art. 2. in corpore. Ast claritas illa apparuit non solum in corpore Christi, sed etiam in vestimentis eius, & in nube lucida, quæ discipulos obumbravit. Ergo lucem Empyreici esse claritatem gloriæ, non est sufficiens ratio, ut non appareat in corporibus propinquis, si nullum adsit obstaculum eius emissioni. Minor propositio conceditur à S. Thoma iu 3. dist. 16. q. & art. 2. ad 7. vbi inquit, *In vestibus fuisse splendorem ex claritate corporis procedentem.* Non sic clarè respondit 3. p. q. 45. art. 2. Cum propositionem illam adduxisset tertio loco pro negativa parte: *quia ad mysticam transiuit rationem* (exato Caietani verba) *relinquens pro manifesto, nihil offecere claritati gloriæ corporis Christi, si tanta est, quod*

quod etiam splendidas vestes efficiat, & nubes lucidas reddat per radiorum suorum emissionem. Et quidem quævis lux videtur debere esse diffusiva sui, multoque magis lux gloriæ, si fortè distingueretur specie à solari, & elementari, excederetque vtramque hanc in perfectione; siquidem ingens sit lucis nobilitas, & commendatio, quod gaudeat virtute communicativa sui. Adde, omnes in ea esse mente, quòd si corpus gloriosum locaretur in medio regionis aereæ, cum sol nostro discesserit Emisphærio, pleniori luce hoc illustrandum, quam si sol medium iter teneret. Quidni idem censeam de Empyreo, si eius luci obstaculum aliquod non interponatur? Plura alia exhibebit sect. 5.

17

Suarez lib. 1. de opere sex dierum cap. 4. num. 16. cogitat, distantiam Empyreici esse in causa, ne eius lux à nobis conspiciatur. Sed in primis desideratur ratio, ob quam Empyreum non fugat abyssi tenebras sibi propinquæ. Deinde cum Empyreum sit corpus tantæ molis, adeoque intensè referentur luce, comprehensabitur ex hinc distantia, quemadmodum compensatur in stellis fixis. Dices, etsi elementum ignis in sua sphaera sit multò vicinius nobis, quam Empyreum tamen à nobis non videtur. Nihil ergo mirum, si Empyreum non videatur. Respondetur primò, molem Empyreici esse incomparabiliter maiorem mole ignis in sua sphaera, & propinquitatem in igne vinci à mole in Empyreo. Secundò, ignem contiguam Lunæ ideo non videri, vel quia ibi non est lucidus, ob defectum alicuius humoris, quo extra suam sphaeram afficitur; vel quia celerrimè circumagitur ab orbe Lunæ: constat autem experimento, corpora immota melius conspici, quam si huc, & illuc ciantur; & vix discerni, quæ in loco aliquantulum distanti circumvoluntur velociter: sed tamen perfecte videnda, si starent immota. Tertio, respondent multi, raritatem ignis in sphaera superiori efficere, ne terminet visionem. Sed reselluntur ab aliis, tum quia ad raritatem opus est corpusculis aduentitiis; quæ nulla sunt in regione ignis, & quæ semel intus suscepta absurgentur protinus actiuitate ignis ipsius. Tum quia raritas non efficit, ut arbor accensa in monte non cernatur è longinquo. Ergo nec efficit, ut non videatur tantus ignis, quantum est proximè sub cælo. Tum quia raritas in aère non impedit, ne instigidet; imò quo rarior est ær, eò plus infrigidat nocte hyemis serenissima. Ergo & ignis tanto magis illuminabit, quanto rarior fuerit. Tum denique quia ignis in concauo Lunæ existens non retardatur à calefaciendo ob raritatem. Ergo multò minus retardabitur ab illuminando; cum lux careat contrario. His motus Arriaga d. & sect. 4. de Generatione, & tom. 2. in 1. p. disp. 3. o. sect. 3. contra communem sententiam negat ignem confinem lunæ. Sed independenter à raritate, ignis poterit subterfugere visum nostrum, & defectus extraneorum corpusculorum uti satis non est, ut inlicitur Arriaga regionem mediam Empyreici esse raritatem ignis in summa arce mundi subcælestis. Reliqua, quæ, permessa raritate, subiciuntur, promouent dicta à nobis in 15. numero.

18

Richardus in 2. dist. & q. 2. & Bartholomæus syllaba in speculo quæstionum peregrinarum Decade 1. c. 3. q. 2. recurrunt ad subtractionem diuini concursus, sine quo lux Empyreica nequit aliam produ-

cere in corporibus vicinis, nec emittere species sui in nostros oculos. Reicit Ricardus Petrus Hurradus, quia in primæua mundi conditione, non licet miracula recurrere iuxta S. Augustini regulam lib. 2. de Genesi ad litteram cap. 1. Ei se submitteret Richardus, si aliter res componi posse persuaderet sibi: hoc enim in sensu loquutus est S. Augustinus. Quòd si non sine miraculo, & violentia aliqua initio mundi productus est ignis in Inferno propter Dæmones paulò post illum deutos, detineturque ibi, & fortè diuina virtute impeditur, ne luceat, sicut elementaris, si cum eo conueniat in specie, non ineptè dicitur similiter, ex subtractione diuini concursus prouenire, ne lucem, & species emittat extra se Empyreum. Elucidatur id ex sententia Patris Suarez lib. & cap. 2. de opere sex dierum, vbi statuit, productam simul cum cælo lucem, noluisse tamen Deum concurrere cum ea ad illuminandum aquas, donec dicitur: *Fiat lux.* Et licet magis approbat alios modos consiliandi productionem lucis cum tenebris abyssi, hunc non improbat. Neque miracula in primæua mundi conditione sunt penitus excludenda. Ipse Petrus Hurradus disp. 3. de cælo sect. 6. §. 94. inquit: *Fecit ergo Deus solem, & stellas ex aqua, quæ erat in eodem loco, in quo producta fuerunt stelle, quia Deus illam non voluit descendere in terram, sed eam miraculo retinere in celo, ut ex illa astra conficerentur.* An non fuit miraculum, aquas supra firmamentum mansisse, & in viventem herbam repente, ac in plantas inesse perfectò pallulasse terram? Hinc statim apponit S. Chryostomus oratione super illud: *Sufficit tibi gratia mea, cum Deus vniuersum hoc undique sibi summa ratione constans ab initio procrearet, miracula miraculis cumulauit: quippe qui nullis natura legibus teneretur, sed abundantia quadam potestatis omnia distingueret, & fecerneret.* His non obstantibus displicet mihi Richardus, quia sine necessitate in asylo miraculi se recipit; & quia sic Deus administrat omnia, quæ creauit, ut etiam ipsa proprios exercere, & agere motus sinat, ut inquit S. Augustinus lib. 7. de ciuitate Dei cap. 30.

16

P. Tirinus in cap. 1. Genes. v. 7. refert ex aliquibus, *aquas supra celos relictas parum ad ornatum, vniuersi, parum ad præcipiendum nobis adhuc exulibus prospectum cæli Empyreici, cateroquin splendidiissimi, & sole nostro lucidioris.* Repetit eadem verba in Psal. 148. v. 4. & conuicere videtur. Contra ramen, quia aquæ supercælestes non opacæ, sed diaphanæ erunt suapte natura si eiusdem sint speciei cum nostratibus; neque est fundamentum iudicandi inductam à Deo opacitatem super cælestibus illis. Contra rursus, quia si aquæ illæ productæ fuissent cum opacitate, quod necesse esset ad impediendam transmissionem lucis Empyreicæ in abyssum, antequam Deus iuberet fieri lucem subempyreicam; sequeretur, producta hac luce non emicuisse toram abyssum. Et credibile mihi est, aquas illas eiusdem conditionis cum aliis ab Empyreico remotioribus, & destinatis, ut secunda die fieret ex ipsis firmamentum, produsse ab opifice Deo opacas, cum tamen alia prodierint diaphana. P. Bonfret ad quem Tirinus respexit, non dubitat, aquas supercælestes aliquam opacitatem habere. *Quo fit*, inquit in cap. 1. Genes. vers. 7. *ut in ea lumen à luminoso corpore emissum paulatim hebescat, & in ingenti profunditate; cuiusmodi aqua illa cælestes haberent, tandem etiam enavescat; atque adeo neque profunditas ea immensa à visu penetrari possit.*

possit. Idem Bonfieri circa v. 2. dixerat: *Est lux Empyrea aliquo usque abyssum illam aquarum penetraret, non potuisse tamen immensam profunditatem pervadere, & sic longe maxima sui parte fuisse luce vacuum, & ob id absolute dici fuisse caligine contentam.* Vetus explicatio hæc verborum Genesis *Et tenebrae erant super faciem abyssi,* valde licentiosa est. Et lux ab Empyreo diffusa tanta esset, ut limpidiſſimarum aquarum totam vinceret profunditatem, vel saltem maiori ex parte. Montepilosus, qui tomo 2. partis 2. Theologiæ disp. 31. art. 2. num. 4. d. 33. art. 2. num. 3. d. 35. artic. 2. numer. 2. & 4. ferè convenit cum Bonfieri & Tirino de visu aquarum super caeleſtium, impugnabitur à quovis, & expugnabitur iam nullo labore.

20 P. Arriaga disp. de cælo sect. 6. num. 67. scribit, *Calum Empyreum esse lucidissimum, volo tamen opaco; qua parte nos respicit, obiectum communiter putatur. Ego in hac re dico, sicut non potest bene probari, ita neque reiicit. Qui enim diceret ipsum calum esse opacum; in sola autem superficie versus Beatos habere lucem splendidissimam, quomodo reiiceretur? Sic author loquatur de superficie Empyreii concava respiciente non dicit idipsum, quod communiter putatur, & à me est assertum. Si verò loquatur de superficie convexa, insinuetque, Beatos non intra, sed extra Empyreum consistere; neque ipse in Theologicis, neque ego in isto opere probamus existentiam Beatorum supra Empyreum. Et præterea maior huius pars foret opaca, quod mihi absurditatis speciem præfert, & iam iam refutabitur.*

SECTIO IV.

An lux Empyreii sit in tota eius profunditate, vel solum in aliqua parte?

21 **I**dest, an Empyreum sit transparentes secundum omnes sui interiores partes. Propono rationes dubitandi. Prima in Empyreo existet color, ut potè qualitas summopere conducens ad pulchritudinem. Sed corpus coloratum nequit simul esse transparentes. Nam color requirit perspicuum opacitate terminatum. Ergo, &c. Secunda partes valde densæ non possunt interius penetrari lumine. At Empyreum est densum, ac solidum penes omnes sui partes. Ergo, &c. Tertia, repugnat corpus esse simul transparentes, & lucidum ex se. Sed Empyreum est lucidum ex se: Ergo non potest una esse transparentes.

22 Nihilominus affirmo, Empyreum & esse lucidum ex se, & interna luce perfusum, quoad omnes sui partes. Probatum primò, quia Apocalypsis 21. v. 18. dicitur de caelesti Hierusalem: *Ipsa verò civitas aurum mundum simile vitro mundo* Rufus v. 21. *Et platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.* S. Gregorius lib. 18. Moralium c. 31. interpretatur priora verba de transparentia corporum glorificatorum, liceat & nobis priora, ac posteriora interpretari de transparentia domicilij caelestis; maximè cum huius lumen, & ornatus compareretur toties crystallo lapidibusque translucidis in illo Apocalypsis capite & in 4. v. 6. dicatur *In conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.* Vbi Pereirus, & Cornelius intelligunt Empyreum quod est sedes Dei, Angelorum, ac Beatorum. Con-

firmatur, Beatorum corpora erunt lucida, & transparentia ex celebri multorum Patrum, & Theologorum sententia ut compertum erit legenti Agidii Lusitanum tom. 3. de Beatitudine lib. 5. q. 4. art. 3. §. 2. à n. 8. Ergo idem sentendum est de Empyreo. Confirmatur rursus, quia terra post diem lu dicij fiet peruvia sicut vtrum, ut n. 88. exerc. 24. attingam, citato interim solo Alberto Magno in 4. dist. 48. art. 7. Ergo à fortiori Empyreum factum est pellucidum ex sua natura.

23 Probatum secundò, inter caelestia inveniuntur corpus partim transparentes, & partim lucidum ex se, nam calum, in quo continetur sol, est transparentes, lucidus autem ex se ipse sol. Rursus inter caelestia existit corpus totaliter transparentes, videlicet aqucum, seu Crystalinum. Ergo si est aliud superius, oportet, quod sit totaliter lucidum ex se, & transparentes. Discursus hic est S. Thomæ 1. p. q. 66. art. 3. in 3. dubitandi ratione, & q. 68. art. 4. in corpore. Confirmatur, sol est lucidus ex se, quin in sola extrema superficie luceat; nam cum totus sit eiusdem rationis in omnibus suis partibus, si lucet secundum extrimas, utique & secundum intimas. Ergo Empyreum, quod in perfectione lucendi non debet cedere soli, afficitur etiam luce in toto suo corpore. Probatum vltimo; quia si Empyreum non sit oculis peruium, non poterit vnus Beatus homo intueri corporaliter alium, nec erit spectabile ipsum Empyreum, nisi ab existentibus supra vel infra illud.

24 Ad primam rationem dubitandi responderetur primò, in Empyreo non inveniuntur veros colores, sed apparentes, ut in sect. 2. exercit. 15. dicam. Secundò, negando corpus coloratum non posse simul esse transparentes. Constat id in vitro viridi, topazio, smaragdo, quera putrida, oculis felinis, plumisque quarundam avium (de quibus Plinius lib. 10. Historiæ naturalis cap. 47. Solinus capit. 20. Politic. S. Isidorus Hispalensis lib. 12. originum cap. 7.) nec non in noctilucis Harum exemplavitur S. Antoninus 3. p. summa Theologiæ tit. 30. cap. 7. §. 4. & multò ante ipsum S. Cyrillus Hierosolimitanus Catecheti 18. Illuminatorum ad probandum in glorificatis corporibus stare posse lucem, & colorem. En S. Cyrilli aurea verba. *Prævidens istam hominum incredulitatem Deus vernibus parvulis ætate lucidum dedit corpus, ut eo splenderent, ut ex apparentibus crederetur id, quod expectamus. Qui enim partem potest præstare, poterit & totum; & qui fecit vermis ut lumine splenderet, multò magis illustrabit hominem iustum.* Sic Hierosolymorum Antistes; cui nota fuisset cicindela Indica, dicta *Cochymus* spargens noctu tantum lucis ut ad eam legi, scribi que possit, instar que facis deseruiat iter agentibus (stante Francisco Lopez Gomara in historia Indiarum, & Petro Cieza in Peruana, referentibusque Francisco Torreblanca lib. 11. Practicabilius Iuris spiritualis cap. 3. num. 8 Eusebio Nierembergii in Prolusione ad Historiam naturalem, Andrea Pinto Ramireſio in commentariis ad Apocalypsim iam typo paratis, & ex Authoris beneficio à me visis non sine admiratione magna, arque reconditæ eruditionis) auxisset inde exempli vim. Dum autem Aristoteles cap. 3. de sensu, & sensibili ait: *Colorem esse terminum perspicui in corpore definitio,* seu terminato, intelligendus est explicuisse solummodo proprium subiectum coloris, ut frequenter à nobis videtur; communiter enim color est in corpore opaco. Nam

Nam si censuisset Aristoteles, requiri essentialiter opacum corpus ad colorem, non nisi curè hunc definiſſet lib. 2. de Anima cap. 7. textu 67. dicens: *Color motu est eius, quod est perspicuum actu, & id est eius natura.* Tertio, Aristotelem definiſſe colorem sub ratione termini, in quo sistat visio; sub hac autem ratione requiritur color subiectum opacum. Verum non omnis color debet habere in omni subiecto rationem termini in, quo sistat visio; vti neque omne perspicuum debet esse visibile per alienum lumen. Quare sicut datur perspicuum, quod fulget innata luce, licet Philosophus supra textu 68. non definiſſet perspicuum nisi sub ratione medij visibilis per alienum lumen, quasi colorem, ut explicant ibi Connimbricenses & Ioannes Baptistara Villarandus explanatum Ezechielis tom. 2. p. 2. lib. 2. Illogico cap. 6. ita poterit dari color in Empyreo, aut corporibus glorificatis, qui non sit in subiecto opaco.

25 Ad secundam responderetur primò, Empyreum non esse densum, & solidum, sed rarum, & liquidum penes regionem mediam, ut in sect. 1. exercit. 14. enitar probare. Secundò, partes valde densas posse interius penetrari lumine. Claret id in Crystallo; & in sole; quem in tota profunditate pervadi à luce notant Guilielmus de Rubione in 4. dist. 46. art. 3. concl. 4. ad 3. dubium. Granadus 3. parte controu. 13. de Nouissimis tract. 3. d. 6. n. 11. Petrus Hurtadus disp. 17. de Anima sect. 2. §. 12. Auerla q. 34 Philosophia sect. 2. tamen Arriaga d. de cælo sect. 6. num. 68. supponat, solem esse opacum à tergo, ut possit ad nos melius lucem mittere.

26 Tertio magnum facessit negotium iis, qui glorificata corpora lucida ex se, & translucida fore defensant Suarez tomo 2. in 3. p. d. 48. sect. 2. fatetur, nullum posse corpus in eodem instari lucere actu, seu emitte ex se lumen, & simul se actu præbere transparentes respectu eiusdem videtis. Cum autem id, quod ex se lucidum est non queat non naturaliter actu lucere, sequitur, non nisi supernaturaliter posse idem corpus esse lucidum ex se, & transparentes. Salas tomo 1. in 1. 2. tract. 2. d. 14. sect. 16. v. ad tertiam obiectionem inquit corpus glorificatum non fore peruium ex transparentia intrinseca consistente in qualitate opposita opacitatis, sed ex nolitione extrinseca Dei, decernentis, si Beato placeat, ita transmitti species per eius corpus, ac si opacum non esset. Quapropter alter Beatus v. g. Sanctissimus Pater Ignatius poterit videre corpus Sancti Francisci Xaverij ratione opacitatis, intrinseca, quam habet; poterit etiam ratione perspicuitatis extrinseca cernere, quæ ultra illud sunt, dummodo non resistat S. Xaverius. Argentinas in 2. dist. 2. art. 1. v. Respondeo S. Antoninus, vbi supra, Lessius lib. 3. de summo bono cap. 5. & Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. 7. quæst. 3. v. ad tertium admittunt, ex rei quidem natura non choerere, sed secus divina virtute, quod una luceat, & peruiam sit oculis idem corpus. De Empyreo loquitur speciatim Argentinas. Tandem Agidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 5. quæst. 4. art. & §. 3. num. 17. concedit summe lucidum naturali luce non posse esse transparentes secus summe lucidum supernaturali luce, qualem vult esse illam, quam in dotem accipiunt Beatorum corpora.

27 Retuli varios respondendi modos, quos reperi improbat Theologis, ut appareat, quàm sit difficile, vel in glorificatis corporibus lumino-

sis diaphaneitatem vendicare, & ut mirerur lector, nouum pro Empyreo excogitandum; cum tamen eadem sit causa illius, & glorificatorum corporum, & pro his iam antiquitus elaboratum sit. Ego super sedissem ab eo labore contentus responsione præstita à S. Thoma in 4. dist. 44. q. 2. art. 4. quæstiuncula 1. ad 2. scilicet non posse idem corpus esse transparentes & luminosum quando claritas causatur ex densitate partium lucidarum; aut claritatem corporum glorificatorum non causari ex densitate partium, licet eam densitatem corpora non deperdant in resurrectione. Hinc ignis extra suam spheram non est transparentes, quia eius claritas causatur ex densitate partium, quam quia non habet in sua sphaera, ideo ibi partium, aut nihil lucet, estque ibidem diaphanus; aliter impediret ad spectum cæli.

28 Gradum facio ad Empyreum. In eo claritas non causatur ex densitate partium: unde non est cur inimiceretur transparentia Empyreii saltem secundum regionem mediam; quæ, ut ego iudico, rara est, & fluida. Sed esto sit densa; cur nequirit, esse transparentes, ac lucida ex se? An quia transparentes secundum Aristotelem debet esse visibile non per se, sed alieno lumine? Cerrè ille non de omni transparenti loquutus est, ut animadverti in n. 24. & contendunt Connimbricenses lib. 2. de Anima c. 7. q. & art. 1. eo quod sol & ignis sunt transparentes, & tamen collescent proprio splendore; dicuntur autem terminare visum, & si in illis non sit terminata lux, quia huius abundantia impedit transitum ad spectum ad alia vteriora obiecta; vel si omnino non impedit, ita occupat sensum ut ultra posita obiecta pertingat tenuiter, & obscure, quin ea ab aliis valeat internocere. Itaque Philosophus est tantum locutus de transparentibus, quæ cum frequenter occurrant, visu penetrantur: talia sunt aer, & aqua, & solidorum complura, ut vitrum, & glacies & huiusmodi corpora. Ipsi sunt verba. Adde, Philosopho in animo solum fuisse explicare transparentes, quod est medium visus, ut distinguitur à termino visus; transparenti autem ut sic essentiali est non habere proprium lumen, ut & non habere colorem. Quare corpus transparentes, habens ex se lucem, erit terminus visus, quatenus ex se eam habet, & emitte.

29 Ut rem totam absoluam, existere actu corpora lucida ex se, & translucida, ita ut præbeant adiutum ad videndum vteriora obiecta. Agidius Lusitanus supra num. 16. scribit, *patere id in pluribus lapidibus preciosis, qui & simul sunt transparentes, & actu lucent.* Ex quo sic ratiocinatur. Porro si naturaliter non repugnat aliquid lucere & esse transparentes transparentia naturali; utique neque repugnabit, corpus gloriosum simul esse lucidum, & transparentes transparentia supernaturali. Recte intulisse Agidium, nemo ibi inficias, si lapides illos in medium produxisset. Sciebam inter lapides in externa solum superficie alios lucere, alios interna; & natia fulgere luce (si fides adhibenda sit iis, quæ de carbunculis nocturno tempore emicantibus circumferuntur ex S. Augustino lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 16. S. Isidoro l. 16. originum cap. 13. Alberto Magno l. 2. Mineralium tract. 2. cap. 3. Rucio l. 2. de gemmis cap. 14. Bernardo Cælio l. 4. de Mineralibus parte 2. cap. 4. §. 5. n. 7 Ludouico de Gongora Poësis Hispanæ Principe in 1. Solitudine) alios esse in tota profunditate diaphanos. At hætenus non audiui inuentos lapides,

lapides, qui simul sint vndequeque peruij, & acti luceant per se. Idcirco vsurpo tutius aliud exemplum. Si cælum sydereum habeat ex se aliquam lucem non mutuatam à sole, aut stellis (quod Petro Hurtado disp. 2. de cælo sectio 5. §. 64. & Francisco Alfonso d. de cælo sect. 10. num. 123. non displicet) existet in rerum natura corpus, quod vnà luceat, & diaphanum sit, ita vt præbeat aditum videndis alijs corporibus. Præterea pupilla oculi felini est diaphana, vt de omni pupilla ocalari notum est, aliunde habet innatam lucem. Video his exemplis solummodò probari natium lucem remissam non esse incompossibilem cum perueritate aditum præbente ad vltiora obiecta cernenda. Sed tamen exhiinc verisimiliter suadet, nec intensionem esse incompossibilem. Ergo non capio, cur præcisè ex maioris lucis intentione exurgere debeat incompossibilitas. Verum est, solem, qui valde lucidus est, non permittere aditum vsui ad vltiora obiecta; idemque est de flamma apud nos. At non præcisè ex lucis intentione id prouenit; sed ex caloris vehementia lædente visum: lux autem Empyreæ non affert se calore; nec præstringet, quin potius demulcebit iuventium oculos. *Anne times (quærit S. Bernardus temp. 8. in plal. 90.) hos tanta plenitudine luminis, ubi singuli iusti, tanquam singuli soles fulgeant, caligaturos fore? Timendum id planè, si non ipsos quoque oculos, sicut catera membra humani corporis, resurrectione glorificaret.* Nunc et si nihil sit luce incundius, nihil radio solis acceptius, *Atamen res hac tam incunda, tam accepta, & placida, ubi supra modum se se oculis nostris obtulerit, vt notat S. Chryostomus homilia 5. de incomprehensibilis Dei natura, & 19. in acta, quia singuli sensus nostri modum, normam, & limitem habent datum à natura.* At oculorum glorificatio, & impassibilitas eorum naturæ terminos tunc nesciet. Vnde Thomas in cap. 27. Apocalypsis v. 23. ait; *Oculi glorificati bene poterunt sustinere tantum splendorem, imo delectabuntur in eo.*

SECTIO V.

An lux Empyreæ sit supernaturalis?

30

Hic quæstioni excitandæ ansam dedit Angelicus Doctor 1. p. quæst. 66. art. 3. ad 4. Cum dixit de Empyreo, *vel habet claritatem gloria, quæ non est conformis cum claritate naturali.* Claritas autem gloriæ est supernaturalis vt innuit S. Thomas in 3. dist. 16. quæst. 2. art. 1. ad 4. & vt diserte docent complures. Respondeo tamen lucem Empyreæ non esse supernaturalem quoad entitatem. Prima ratio est, lux afficit Empyreum, vt proprietatem eius. Ergo non est supernaturalis entitas. Antecedens adeò certum fuit Mayroni; n. 2. dist. 13. quæst. 1. vt scripserit: *ieneri per fidem, quod cælum Empyreum est primum lucidum nisi forte loquatur de fide tantum humana.* Nylle in resolutione Theologorum præambulo primo ad opus secundæ diei tradit, Empyreum esse simpliciter lucidum, id est lucidum absolutè & principaliter inter alia corpora vnuerſi; nisi forte non simpliciter significet idem ac omnino: quo in sensu Albertinus Magnus in 2. dist. 3. art. 4. asseruit, Empyreum esse tantum lucidum. Sed et si Mayo

loquatur de fide tantum humana, adhuc fauet antecedenti. Nam si Empyreum autoritate Patrum, & Theologorum est primum lucidum, functione secunda lucida, quibus lux correpondeat, vt proprietatem, correpondebit non minus Empyreum. Et hic est communis conceptus, & existimatio eorum omnium, qui istius cæli notitiam habuerunt. Conſequentia iam suadet, quia Empyreum est ens naturale quoad materiam, formam, & vnionem, vt probatum est in sect. 2. Exercit. 6. Ergo eius proprietatem nequit esse supernaturalis; nihil enim naturale potest connecti cum entitate supernaturali, vt cum proprietate exacta ad sui congruacionem. Ergo lux, quæ est proprietatem Empyreæ non potest contineri intra spheram supernaturalitatis. Confirmatur, Empyreum est immobile, & incorruptibile, quin opus sit eleuari vel extrinsecè ad ordinem supernaturalem, vt immortum persistat, & incorruptum. Ergo similiter erit lucidum, quin opus sit eleuari intrinsecè ad ordinem supernaturalem per lucem supernaturalem ei communicatam. Secunda ratio, si lux Empyreæ esset supernaturalis, superaret in perfectione lucem naturalem. Hinc autem sequeretur nec diuinitus posse intendi lucem Empyreæ per solarem si secundus v. g. gradus intentionis debeat præcellere in perfectione primum. Etenim gradus quilibet lucis solaris non posset non esse imperfectior quolibet assignabili intra cumulum lucis Empyreæ; vt quilibet forma materialis substantialis, et si perfectiores, & perfectiores in infinitum queant à Deo produci, debet esse imperfectior quilibet forma sp. rituali substantiali, et si imperfectiores, & imperfectiores in infinitum valeant à Deo fieri.

31

Tertia ratio, lux Empyreæ, vt pote qualitas actiua, efficiet in subiecto sibi proximo lucem supernaturalem, si sit supernaturalis, abſtue impedimentum, quale modò est opacitas paupimenti Empyreæ. Id autem videtur esse præter, imò & contra omnium mentem. Præideo, dici posse, non omnem effectum absolutum, qui ex entitate supernaturali oriatur, debere esse supernaturalem. Neque desunt exempla, quorum aliqua proponuntur alibi. Tamen nullum adducetur, in quo entitatem supernaturalem non alius respondeat effectus, quam naturalis: luci autem supernaturali qui alius respondeat nisi naturalis lux? Ergo vel Empyreum produceret lucem supernaturalem, vel lux, qua ornatur, non est supernaturalis. Sed quia adhuc asseri posset, effectum supernaturalem, qui respondeat luci supernaturali, esse speciem impressam emissam ab ipsa, & non indifferentem ex se, vt oriatur à luce naturali: ideo accedo ad quartam, lux Empyreæ est visibilis corporeis oculis naturalibus; sed si ea adstruat supernaturalem nullo pacto poterit conspici corporeis oculis naturalibus. Ergo non est supernaturalis. Conſequentia est peremptoria. Minor stabilietur in Exercit. 22. Probatum Maior, quia lux Empyreæ conspicietur ab hominibus beatis. Nam si iuxta Ecclesiastem cap. 11. v. 7. *Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solè, & iuxta S. Leonem Magnum serm. 3. de Eppiphania: Illis oculis voluptatem affert lux ista visibilis, quantum delectabilis est videre corpus Empyreum, quod solem ipsum tam superat claritate, quam sol reliqua sydera? Quis credat hanc oblectationem futuram beatis hominibus S. Basilii homilia 6. in Exameron numerat inter pœnas damnatorum*

damnatorum hominum, quod intuituri non sunt Empyreum lucem. *Si solem hunc, inquit, haud conspiceret detrimentum est homini cæco, quod detrimentum est peccatori verissima illa, perpetuaque luce carere? Anne etiam illi, qui summa felicitate fauentur carebunt visione eiusdem lucis? Frustra cælestis Regia condita esset à Deo tam ingenti cotulcans splendore.*

Clara micante auro, flammæque imitante pyropo,

Si Beatis lux Empyreæ occultanda foret. *Aufer lucem (quæ est pulchritudo, & ornamentum omnis visibilis creatura) & omnia in tenebris ignota manebunt, proprium non valentia demonstrare splendorem,* inquit S. Damascenus lib. 2. de fido cap. 7. idem autem est, si auferas lucis visionem. Quid enim refert Beatos esse circumseptos lumine, & in pulcherrimo habitaculo, si aliunde erunt velut talpa in præsentia meridiana lucis? S. Augustinus enarratione in Plal. 25. aiebat: *Quomodo nihil prodest aperire oculos, si sit quisque in tenebris, ita n. h. l. prodest esse in luce, si clausi sint oculi: addimus nos, nihil profuturum Beatis habere oculos apertos, & incolere locum multa splendide luce, si hæc ab ipsis conspici nequeat.* Eadem Maior propositio probatur deinde ab existimatione Patrum, qui, vt semel, & iterum in superioribus tradidi, putarunt, lucem Empyreæ à nobis videntem, & discernendam, nisi esset impedimento aliquod corpus interiectum. Si verò eam supernaturalem iudicarent, non curarent de interposito corpore; ipsa enim esset ex se inuisibilis naturaliter, incapaxque discerni per actus naturales vt minimum S. Theresia c. 38. suæ vitæ sat aperte significat, visam à se Empyreum lucem. Probatum vltius, quia claritas Christi Domini in transfiguratione est visa à discipulis, vt ex S. Augustino certissimum supponit Suarez tomo 2. in 3. p. d. 3. 2. sect. 1. v. *An verò & fateretur S. Thomas tum in 3. dist. 16. q. & art. 2. tum in 4. dist. 44. q. 2. art. 4. quæstiuicula 2. in cuius corpore hæc habet. Dicendum est, quod Claritas corporis gloriosi naturaliter ab oculo non glorioso videri potest.* Eadem inculcat in solutione ad 1. & 2. Ergo licet Empyreæ lux esset claritas gloriæ, erit visibilis oculis nostris corporis. Probatum denique, quia Christus post resurrectionem suam nunc claritatem gloriæ ostendebat, nunc pro libito occultabat, vt cum S. Augustino aduertit Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 2. d. 14. sect. 16. in fine: & saltem erat in potestate Christi, quod eius claritas videretur vt docet S. Thomas 3. p. q. 54. art. 3. ad 1. qui in additionibus ad 3. p. q. 85. art. 2. & 3. extendit id ad omnia corpora glorificata respectu oculi non gloriosi; à quo carnendam illorum claritatem, si per Beatos liceat, constanter asseuerat. Paulo pergenti Damascum, iisque, qui eum comitabantur, visum est è corpore Christi in vicino medio aere sparsum lumen, vt constat ex Actorum 9. v. 3. item ex 22. v. 7. & 9. rursusque ex 26. v. 13. Anne dices, socios Pauli subleuatos ad intuitionem supernaturalem corpoream? Non persuadebis Nostro Massutio lib. 2. vitæ S. Pauli cap. 4. Corpora rediuita, & glorificata Henochi, & Eliæ paruo interuallo ante resurrectionem vniuersalem, eorumque claritas naturaliter, & sine miraculo parebunt oculis aliorum hominum, vt notat Thomas in cap. 11. Apocalypsis v. 9. Quod plus est à reprobis conspicietur in die extremi Iudicij claritas corporis Dominici, & electorum aliorum hominum, vt post multos

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Parres, & Magistrum sententiarum in 4. dist. 48. dicit ipse S. Thomas in art. illo 2. q. 85. & in art. 2. q. 90. ostenditur quæ Suariorum tom. 2. in 3. p. d. 57. sect. 9. v. vt ergo. Nec credibile est damnatos eleuandos ad visionem corpoream supernaturalem; & communiter à Theologis existimatur non habituros supernaturalem vllum actum, aut habitum, si sacramentalem characterem excipias in iis, qui inuia susceperunt sacramentum aliquod imprimens characterem; pro cuius permanentia in damnatis stant Theologi cum S. Thoma 3. part. quæst. 63. artic. 5. ad 3. Iam ergo si glorificatorum lux corporum attingibilis est oculorum acie, etiam naturali, attingibilis, idem erit lux Empyreæ.

S. Thomæ mentem in verbis, quæ huic quæstioni occasione præbuerit, explorabo sedulo in Exercit. 32. Obiicit in super aliquis locum Pauli ad Timorhæum 1. cap. 6. v. 16. *lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, nec videre potest.* Qui locus cum in num. 7. intelligatur à nobis de luce Empyreæ, denotat, eam per vires saltem naturæ non posse videri. Responderetur primò, ab Apostolo asseri, Deum habitantem in luce Empyreæ à nullo hominum videri posse vigore naturæ, non verò lucem ipsam, quæ vocatur inaccessibleis, vel per ordinem ad aspectum, stante impedimento veli interiecti; vel per ordinem ad progressum motum corporis humani non glorificati. Non abſimiliter percipi valet Iſaias dum cap. 64. verſ. 4. ait. *Oculus non vidit, Deus, absque re, quæ preparasti diligentibus te.* Si loquatur, vt vult Suarez 3. p. quæst. 57. in commentario art. 5. de corpora etiam pulchritudine cælestis patriæ. Responderetur secundò, verba Pauli intelligi frequenter de luce increata diuinitatis, quoniam Deus lux est, inquit S. Ioannes in epist. 1. cap. 1. verſ. 5. Et vt S. Gregorius lib. 18. Moralium cap. 28. *Illi simpliciter, & incomprehensibilis essentia non est aliud claritas, aliud natura sed ipsa ei natura sua claritas, ipsa claritas natura est.* Leges Maximilianum Sandæum in Theologia Mystica, commentatione 13. Exercit. & Disquisitione 1.

SECTIO VI.

An lux Empyreæ sit diuersa in specie à solaris aut ignea luce?

Moueri quis posset ad statuentiam diuersitatem specificam his argumentis. Primum, lux Empyreæ nuncupatur in Apocalypsi cap. 21. *Claritas Dei;* quo in modo dicendi denotatur claritas quædam speciei alterius perfectioris, & sublimioris. Secundum, in eodem capite Apocalypsis enuntiatur, *Ciuitatem caelestem non egere sole, neque Luna, vt luceant in ea, nam claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus.* Hæc autem verba innuere videntur diuersitatem specificam inter lucem Empyreæ, & solarem. Tertium desumitur ex verbis Sancti Chryostomi, & S. Augustini. Ille in epistola 1. ad Theodorum lapsum ita fatur de regno cælesti, *Omnis effectuum turba, quæ hic sedat à est, perimetur omnia erunt pax, lætitia gaudium, omnia serenitas, & tranquillitas, omnia dies, & splendor, & lux. Lux, non quæ nunc est, sed planè alia, quæ hanc tantum excedit fulgere, quantum*

32

33

V

64

ea lumen lychni. Neque enim occultur illic aut nocte, aut congresset nubium; nec urit, nec inflammat corpora. Nam nox non obumbrat, nec aderit vespera. Hic serm. 85. in appendice de diuersis, siue 1. de festo omnium sanctorum. Pax cuncta & letitia continet, tranquilla sunt omnia, & quies. Iugis splendor, non iste, qui nunc est, sed tanto clarior, quanto salior, quia ciuitas ut legitur, illa non egebit lumine solis, sed Dominus omnipotens illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Vbi sancti fulgebunt vsq; stella in perpetuas aeternitates, & sicut splendor firmamenti, qui ad iustitiam erudiunt multos. Quapropter nox ibi nulla, nulla tenebra, concursus nubium nullus, nec frigoris, ardorisque asperitas ulla; sed talis erit rerum quadam temperies, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, nisi illorum, qui perfrui digni inueniuntur. Quartum, lux Empyreæ fulgentior est luce solis per intentionem sibi connaturalem. Sed lux solis videtur maiorem intentionem habere non posse naturaliter. Ergo id prouenit ex diuersitate specifica lucis Empyreæ à solari. Confirmatur, Empyreum est fulgentius, quam corpus solare. Ast id melius intelligitur, si dicatur, lucem Empyreum esse non solum intensiorem, sed & perfectiorem. Ergo, &c. Quintum, lux solis, & ignis calefacit ex natura sua subiectum caloris capax. Sed lux Empyreæ non est ex natura sua effectrix talis alterationis; alioqui vel actio eius continuè suspenderetur diuinitus; vel adiungi deberet alia qualitas, quæ eius resisteret actiuitati.

34

Hæc argumenta non admodum vrgent, Ad primum respondere promptum est, ideo lucem Empyreæ vocari claritatem Dei, quia cumulatior, est, quam solis; vel quia est claritas Regiæ celestis, in qua felicitat nos electos Diuina Maiestas, vel quia est claritas supremi corporis in vniuerso; consuetum namque est in sacris litteris, ea, quæ sunt summa, vocare diuina, vt astra, cedros, montes Dei. Si cum vatablo noster Pintus Ramiresius in Parallelis Politicis num. 1092. Titinus, & alij passim. Adde ex humanioris litteraturæ Professoribus, Cerdam in nota ad v. 37. Eclogæ 3. virgilianæ. Similiter quod in re quaque maximum est, & præstantissimum, id dicitur esse Dei. Ita Andreas Schotus in adagijs sacris Testamenti noui pag. 126. Ad secundum, ideo scribi ciuitatem celestem non egere sole, neque luna, vt luceant in ea, quia neque à Sole neque Luna transmittitur in illam lux. Ad tertium, SS. Chrysostomus, & Augustinus intendere tantummodo lucem Empyreæ à solari aliam esse in intentione. Et sic intelligenda sunt quedam verba S. Theresiæ cap. 38. suæ vitæ. Ad quartum, pati instantiam in sole, & igne: ille enim per intentionem sibi connaturalem fulgentior est, quam hic; & vterius hic non potest habere naturaliter intensiorem lucem; & tamen non differt specie lux solaris ab ignea. Non, inquam, differt, siquidem non prouenit ex natura lucis igneæ, quod solarem non possit æquare in intentione; sed ex minori capacitate formæ substantialis igneæ, quàm solaris. Idem dictum putetur de claritate solari comparata ad Empyreum. Ex proximo exemplo innotescit, intelligi optimè, fulgentius esse Empyreum, quam corpus solare, quin recurratur ad perfectiorem lucem in specie. Si replices, claritatem solarem esse summam, quæ naturaliter dari potest. Ergo Empyreæ non potest esse maior, nisi aut per miraculum, aut quia sit distinctæ speciei. Respondetur, esse summam

respectu aliorum corporum celestium, & subcelestium de facto existentium; non verò respectu Empyreæ, aut alterius compositi naturalis producibilis à Deo. Constat ex his debilitas confirmationis. Ad quintum, lucem Empyreæ esse effectricem caloris in subiecto capax; ipsum autem Empyreum non esse subiectum capax ideoque intra illud non produci à luce calore, vt à solari non efficitur in astris, quin lucis solaris actio diuinitus suspendatur, aut quin in astris ponatur quantitas obstitens eius actiuitati. Et de luce Solis post diem vniuersalis Iudicij ait Richardus Victorinus lib. 3. super Apocalipsim c. 7. non effecturam calorem in aère ob nimiam huius subtilitatem acceptam in renouatione postrema.

35

Moueri alius potest ad affirmandam vnitatem specificam inter lucem Empyreæ, & solarem, ac elementarem his rationibus, Prima, inter duas entitates specifica distinctio non est assignanda sine necessitate; in præsentem autem nullam apparet. Secunda, Empyreæ materia, & quantitas pertinent ad eandem speciem, ad quam materia, & quantitas reliquorum corporum. Ergo similiter lux. Tertia, lux solaris, & ignea, aliorumque mixtorum, vt Nitredulæ, conueniunt in specie, vt sentiunt communiter Doctores apud Conimbricenses lib. 2. de cælo cap. 7. quæst. 9. art. 2. Ergo & Empyreæ conuenit in specie cum luce solis, & ignis, &c. Quarta lux Empyreæ intendet solarem diffusam per cælum astrigerum, & elementa, si velum, quo obtegatur Empyreum, adimeretur; fieret enim aër v. g. magis lucidus. Ergo non differt in specie à solari. Nam ex qualitatibus distinctis in specie completa nequit resultare intensio; aliàs color intendere calorem in eodem subiecto existentem; ex aduentuque coloris redderetur subiectum magis calidum. Quinta lux corporum glorificarum est eiusdem speciei cum solari, & elementari. Ergo & Empyreæ erit eiusdem speciei cum illis. Antecedens colligitur ex scripturæ testimonijs, quæ deseruiunt ad probandam dotem claritatis incorporibus Beatorum. Etenim in eis testimonijs comparatur claritatis dos luci solari, & elementari, vt Mat. c. 13. vers. 43. 1. ad Corinth. cap. 15. vers. 41. & 42. Danielis cap. 12. vers. 3. Iudicium cap. 5. vers. 31. Sapientia cap. 3. vers. 7. & de Christo transfigurato dicitur Matth. cap. 17. vers. 2. Et resplenduit facies eius sicut sol. Splendor autem, qui tunc resplenduit in Christi facie, fuit eiusdem rationis cum splendore gloriæ, siquidem penes S. Hieronymum. Quælis futurus est Christus tempore iudicandi, talis apparuit Apostolis. Et paulò post: Transformatus est Dominus in eam gloriam, qua venturus est postea in regno suo. Penes Eusebium Gallianum etiam, talis apparuit (in transfiguratione Christus) qualis post hanc vitam in regno suo cunctis fidelibus apparebit. Licet, vt docet S. Ephræm, non totam gloriam suam abyssum eis ostenderit, at quantum pupilla oculorum suorum capere, secernere poterant. Et vt S. Leo, temperatis, tunc, claritatem ad discipulorum ad spectum. Atque vt S. Chrysostomus; Discipulis tunc parens tantum splendorem adaperuerit, quantum illi percipere poterant. Quo loci occurrunt memorie ea Papinij carmina lib. 4. Syluar. in Euch. ad epulum Domitiani,

*Ipsam, ipsam cupido tantum spectare vacavit
Tranquillum vultu, sed maiestate serena.
Mulu entem radios, summittentemque modestè*

Fortuna

*Fortuna vexilla sua, tamen ore nitebat
Dissimulatus bonos, talem quoque barbarus
hostis.
Possit & ignota conspectum agnoscere gentis.*

His ex permisso verbis explico Patrum verba de Christi ad discipulorum imbecillitatem temperato fulgore. Sextò accedit auctoritas S. Athanasij q. 79. circa Parabolâ Euangelij. S. Basilij homil. 6. in Exameron, & in Psal. 28. v. 7. S. Ambrosij lib. 4. in Exameron cap. 3. S. Cæsarij Dialogo 1. Hi enim quatuor Patres, vt & Theodoretus in Psal. 28. v. 7. in Psal. 96. v. 4. Procopius Gazæus in cap. 1. Genesis v. 14. supponere videntur, lucem Empyreæ non esse diuersam specificè ab ignea, etsi in illa sit diuisa illuminatiua vis abstrusâ; quam hæc in Inferno habeat carens vi illuminatiua. Præsentia verba solius Ambrosij. In retributionibus quoque meritorum colligimus diuisi ignis naturam, vt alios illuminet, alios exurat; illuminet iustos, exurat impios. Non eosdem, quos illuminat, exurit, & quos exurit, illuminat; sed illuminatio eius inextinguibilis est ad perfunditionem bonorum; exustio vehemens ad supplicia peccatorum.

Propendeo magis in posteriorè hanc partem, seu in specificam conuenientiam lucis Empyreæ cum solari, & elementari. Etsi enim appositè rationibus à secunda ad vltimam præbere solutionem arduum non sit, tamen prima ratio instar multarum est. Legantur sectio 1. exercit. 13. & sectio 4. exercit. 22.

SECTIO VII.

A quo efficiatur lux Empyreæ.

37

Valles cap. 1. factæ Philosophiæ, & Agidius Lustanus tomo 3. de Beatitudine lib. 5. quæst. 4. artic. 5. §. 2. num. 9. indicare videntur, lucem in Empyreum diffundi à corpore Christi, vt à Sole in Stellis, & corpora sublunaria. Illud Apocalypsis 21. Claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus. Daret fortè occasionem alicui, deditque reipsa Bartholomæo Sybillæ in speculo peregrinarum quæstionum Decade 1. cap. 3. quæst. 2. Sed immerito: nam in his verbis Sol mysticus Empyreæ deprædicatur claritas Dei, & Luna mystica lux agni, seu humanitatis seruatoris Christi. Et licet hic suo fulgore illustraret corporaliter Empyreum, innata alia lux deberet in eo præsupponi, alioqui tenebrosam præcessisset, vique dum Humanitas Christi occupauit eius sedes. Et præterea si Humanitas Christi, & Beatorum omnium corpora secederent, vt possunt, in spatia imaginaria vltra Empyreum, redderetur illud denuò obscuratum, aut indigens luce solari (si hæc aucta post diem Iudicij illuc pertingeret) ne omnino tenebresceret. Cum Christus etiam iudicaturus mundum, deseret ad tempus, domicilium Empyreum, maneret hoc in Cymerijs tenebris: tunc enim Beati omnes aderunt cum Christo, vt Toftarus q. 295. in cap. 25. Matth. & Suarez tom. 2. in 3. p. d. 57. lect. 3. luculentissimè probant. Quare nec ab Angelis illuminabitur tunc; euacuabitur namque omnibus ex phrasi S. Chrysostomi. Verum neque modo lucem ab eis accipit; non enim habent vim productiuam lucis; & cum creati non sint in Empyreum, vt

in lect. 2. exercit. 20. probabo, sequeretur extitisse tenebrosam vique dum Beati Angeli incoluerent ipsum. Adde, fore, vt minueretur fulgor Empyreæ, quoties ad terram descenderent. Nam in terram à Deo missi, non remanent in cælo, vt discimus in S. Damasceno lib. 2. de fide cap. 3. Niceta lib. 2. Theofani cap. 40. & vt ex S. Anastasio Sinaita lib. 1. de rectis fidei catholicæ dogmatibus, essentiam sortiti sunt circumscriptam (id est, terminatam) vt ne potuerit Gabriel simul in cælo esse, & apud virginem. Imo iuxta Didimum Alexandrinum lib. 1. de Spiritu sancto, & S. Anselmum in Elucidario, Angelus, qui aderat Apostolo in Asia orantis, non poterat simul eodem tempore adesse alijs, (Apostolis) in cæteris partibus mundi constitutis; iuxta S. Basilium item lib. de Spiritu sancto cap. 22. Reliqua virtutes omnes in loco circumscriptæ esse creduntur. Nam Angelus, qui astabat Cornelio, non erat in eodem loco, quo cum astaret Philippo; neque qui locutus est Zacharia ab altari, per idem tempus etiam in cælo suam implebat statibnem: iuxta Diadochum in Eclogis S. Damasceni titulo 47. Quo tempore Angeli mittuntur in mundum, impossibile est, eos in eodem esse loco, & supra cælum. Sic vertit ex Græco Petrus tomo 3. Theologic. dogmatum libr. 1. de Angelis cap. 13. numer. 12. Notentur hæc contra Viguerium cap. 5. Institutionum §. 2. vers. 4. vbi cum adstruxisset, Angelos esse in loco per operationem subiicit, An autem Angeli possint esse nusquam? Dubium est, quia cum Angelus sit in loco per operationem, & applicationem virtutis, circa locum, & possit ab illa cessare, videtur esse posse nusquam, hoc est, in nullo loco. Aliqui tamen probabiliter tenent oppositum propter ornatum sedium celestium eis deputatarum; propter quem ornatum, etiam si alibi operentur, cum custodiunt homines, non desinunt esse in illo loco. Unde Marth. 18. dicitur, Dico enim vobis, quod Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est. Et sic quamuis possint desinere esse in locis extrinsecis, non tamen possunt derelinquere habitudinem ad loca, ad quæ ornanda fuerunt deputati à principio suæ nature. In quibus aliter dicuntur esse, quam in inferioribus, cum circa ea operantur. Et sic non sunt eodem modo in duobus locis totalibus. Si queratur quid sit ille ornatu? Cum erimus in patria videbimus. Quidam dicunt, quod est quedam resplendentia claritatis ex præsentia Angeli acceptantis illum locum; & sic sunt semper ibi per effectum impressum, & permanentem, quia illa resplendentia semper manet, & non eorum virtus, quando operantur in alio loco; & sic quando cessant operari in alijs locis, redeunt ad illam residentiam, per quam sunt ibi definitina. Quia nulla videtur ratio, quare Angeli boni sint nusquam, & deserant locum eis ordinatum. Huc vique Viguerius; in quo probanda non est inuariata omnium Angelorum in Empyreum præsentia, etiam penes effectum illius resplendentia, cum Patres absolute doceant, Angelos non manere in cælo, dum ad terram mittuntur. Neq; locus Marthæ aliud euincit, quàm Angelos custodes videre semper faciem Patris, quandiu sunt siue in cælis, siue infra. Hinc reiciendus est Mayo in 2. dist. 2. q. 8. tradens Angelum posse esse naturaliter in cælo simul, & in terra, confirmansque ex cap. 12. Tobia vers. 15. vbi Angelus Raphaël existens in terra dixit, Ego sum Raphaël Angelus vnus ex septem, qui semper astamus ante Dominum.

V

2

Sed

Sed Mayo ex suo adiunxit aduerbium *semper*; & sensus Raphaëlis est, pertinere se ad septenarium numerum Angelorum, qui ordinariè assistunt in cælo, etsi aliquando extraordinariè mittantur foras. Hieronymus Columbus lib. 1. de Angelica, & humana Hierarchia cap. 34. n. 5. ac 6. lib. 2. cap. 57. n. 1. & 2. non renuens concedere, totum cælum, ac terram esse locum adæquatam naturalem hobilitiorum Angelorum, vt Michaelis, Gabrielis, ac Raphaëlis, hinc etiam explodendus est. Et vltra Patres memoratos S. Ambrosius lib. 1. de Spiritu sancto cap. 10. inquit; *Seraphim de loco ad locum transit, non enim complet omnia*, debuisset considerari exactè à Columbo, vt & S. Chrysostomus homilia 3. in epistola ad Hebræos. S. Bernardus serm. 5. in Cantica S. Nazianzenus oratione 2. de Theologia, S. Gregorius Magnus lib. 2. Moralium cap. 3. S. Athanasius q. 26. ad Antiochum, Agam iterum in Exercit. 16. contra Vigurium, & in lect. 7. Exercit. 20. multis impugno, lucem causatam ab Angelis in Empyreo. Valles, & Ægidius suprâ citati non aliud forsitan voluerunt, quàm ciuitatem cælestem accipere ab humanitate Christi aliquod lucis incrementum. Sed neque id verum erit ex natura rei, si Empyreum totum sit summè lucidum modo explicando in lect. 8. & 9.

38

Iam ergo vt innotescat effectrix causa lucis Empyreæ prænotandum est, hanc esse ignatam Empyreæ proprietatem, vt dicebam in n. 30. tum, quia lux est proprietas reliquorum corporum cælestium. Ergo & huius nobilissimi. Tum quia immobilitas, & incorruptibilitas sunt proprietates negatiuæ Empyreæ. Ergo lux erit proprietates positiua. Et ita ab omnibus supponitur; cum apud omnes fixum, & ratum sit, quantum perpetua lectione comperire potui, Empyreum esse ex se aliquatenus lucidum. Hoc prænotato infero, lucem Empyream fieri immediatè à forma substantiali huius cæli. Nam proprietates sunt immediatè à suis naturis, vt ostendit sequens

D I G R E S S I O.

Proprietates efficiuntur à substantiis, quarum sunt proprietates.

39

In isto vestigiis Angelici Præceptoris, qui 1. p. q. 77. art. 6. in corpore, clarissimè, multumque expressè, teste Deza Archiepiscopo Hispalensi in 1. dist. 3. q. 6. notabili 4. art. 3. docet, potentias animæ effici ab ea. *Vnde manifestum est*, inquit, *quod omnes potentie animæ suunt ab essentia animæ; sicut à principio: quia iam dictum est, quod accidens causatur à subiecto secundum quod est actus, & recipitur in eo, in quantum est in potentia*. Quod si potentie animæ efficiuntur ab ea, cur lux residens in Empyreo non efficietur ab eius forma substantiali? Expreflit id ipse S. Thomas paulò antea dicens, *Actualitas forme accidentalis causatur ab actualitate subiecti, ita quod subiectum, in quantum est in potentia, est susceptivum forme accidentalis; in quantum autem est in actu, est eius productivum. Et hoc dico de proprio, & per se accidenti*. Cum sensus S. Thomæ adeò perspicuus sit, non desunt zelatores scholæ Thomisticæ, qui nos ei oppositos obmurmurent, adducentes ipsius verba in solutione ad 2. scilicet, *Subiectum est causa proprii accidentis, & finalis, & quodammodo actiua*. Si enim censuisset, inquit, substantiam verè producere propria accidentia, non addidisset, *esse causam quodam modo actiuam illorum*.

Deuissent aduertere, idèò additum à S. Thomæ id, quia substantiæ non producit suas proprietates per actionem transmutatiuam, sed per emanatiuam, semper naturalem resultantiam; quæ actio, etsi physice sit propria, ac vera, & diuersa à creatione, vel generatione substantiæ; sed moraliter non reputatur distincta ab actione productiua substantiæ, vt neque naturalis prima actio orta à substantia, vel à proprietatibus; indeque emanauit protritum adagium: *Qui dat formam, dat consequentia ad formam*, illudque aliud gemellum operatio quæ simul incipit cum esse rei, est ei ab agente, à quo habet esse. Sic intelligendi sunt antiqui Thomistæ. Replacant qui de recentibus bene mereri vellent S. Thomas art. 7. ad 1. ait: *Sicut potentia animæ ab essentia suat, non per transmutationem, sed per naturalem quandam resultantiam: ita est etiam de vna potentia respectu alterius*. Quare cum in eius mentem venire non poterit, vnam potentiam producere aliam inferiorem per veram actionem mediam; ita neque animam producere potentiam superiorem per actionem mediam. At tamen primum venit in mentem S. Doctoris tum ibi per totum articulum 7. tum in 1. dist. 3. q. 4. per integrum articulum 3. defenditurque à Caeterano in priori loco, & alii quoque Thomistis, teste Aueria quæst. 47. Philosophiæ lect. 2. Et oportet ex Consilio S. Cyrilli Alexandrini lib. 9. contra Iulianum: *Sapientia eruditis, & verorum dogmatum scrutatores non semel sed sapissimè, sursumque, & deorsum versare sensus singulorum, de quibus dubitatur, & quodammodo frequenter ructare, & ingi studia inuestigare difficiliora theoremata. Nam quod simpliciter susceptum est, & absque iudicio, & inquisitione, sit interdum damnosum*.

40

Probo à ratione intentum. Primum, substantialis forma; est subiectum suarum proprietatum, est tamen simul in actu. Ergo non est, cur eas, non efficiat. Ideo enim materia non efficit formam substantialem, cuius est subiectum quia pro priori ad formam non supponitur in actu formali. De eo argumentum hoc Angelico acumini in articulo illo 6. Inquit, *probum non videri, alioqui aqua esset principium effectuum caloris, cum sit in actu; & materia pro priori ad formam substantialem efficit quantitatem, cum tamen non sit in actu formali, de quo loquitur S. Præceptor; licet sit in entitativo*. Respondeo, argumentum egere fulcimentis vt rem absolute conuincat; non verò vt discernat proportionem, quæ est in forma substantiali ad effectiorem suarum proprietatum ab improportione, quæ est in materia ad effectiorem formæ substantialis. Secundò, substantia est in se productiua accidentium, quæ non sunt eius proprietates. Ergo à fortiori eorum, quæ sunt. Obfirmo Antecedens ex Thomisticis principiis. Nam primò inter substantias datur immediatè prædicamentalis relatio similitudinis. Ita S. Thomas 1. p. q. 28. art. 1. ad 2. & q. 7. de potentia art. 9. ad 4. item opusculo 48. tract. 5. de predicamento ad aliquid cap. 4. (si sit legitimum Angelici Doctoris) & cum eo plures Thomistæ relati ab Aueria q. 25. Philosophiæ lect. 4. Sed talis relatio consistens in modo penes ipsos, efficitur immediatè per naturalem resultantiam à substantia, quæ est fundamentum, vt de omni relatione prædicamentali tradunt aperte. Deinde duratio Angelica, & Animastica, quæ secundum Thomistam est modalis entitas, efficitur immediatè à substantiis Angeli, & Animæ. Vterius quando Angelus se ipsum cognoscit intuitiue tunc

(substantia

substantia Angelica concurrens effectiue per modum obiecti ad sui cognitionem intuitiua, ita vt substantia Angelica præter id, quod præter in Raphaële species Gabrielis ad cognitionem huius. Propositio hæc est manifestè S. Thomæ 1. p. q. 56. art. 1. Ergo substantia est productiua accidentium in se. Intuper plurius Thomistarum apud Amicum tomo de Angelis d. 9. lect. 6. n. 94. & Franciscum de Lugo d. 8. de Angelis cap. 3. n. 8. sententia est, species impressas Angelorum fluere effectiue ab ipsorum natura, siue dicendæ sint, siue non proprietates naturales. Denique Bartholomæus Medina 3. p. q. 2. art. 5. ad 5. Scriptis si Deus separaret miraculosè ab Anima Christi intellectum, tunc illam per se immediatè prodituram in intellectione; & in alio ordine rerum non repugnare substantialem creaturam immediatè actiuam, defensare licet per recentissimum Thomistam Ioannem Martine de Prado 2. p. Metaphysicæ controuersia 9. art. & §. 3. Is Author art. 4. §. 2. num. 59. & sequentibus labefactare conatur argumentum desumptum paulò antea à nobis ex actiuitate immediata substantiæ Angelicæ in cognitionem sui intuitiuam. Sed dum negat substantiam Angelicam influere tunc immediatè, rogandus est, quidnam sit illud, quod influit immediatè per modum obiecti? Et dum rursus in aliam partem se vertens, ait, non esse inconueniens, quòd substantia habeat immediatam efficientiam obiectiuam, virgendus est, vt dicatur non sine inconuenienti, habebit immediatam efficientiam per modum potentie? Pleraque saltem argumenta aduersariorum contra posteriorem hanc efficientiam patiuntur instantiam, aut eliduntur in priori illa. Quam substantiæ Angeli cogniti, penetrati cum cognoscente quidditatiue, Thomistæ negare solent ea de causa inter alias, quòd substantia non sit operatiua ad extra; vnde ipsimet parem agnoscunt vtamque efficientiam, licet non seruent consequentiæ tenorem, qui Angelo Raphaëli tribuunt efficientiam obiectiuam suæ cognitionis, & eidem adiungunt obiectiuam efficientiam cognitionis elicite à Gabriele indistincte, aut penetrato.

41

Tertiò, substantia est sufficienter approximata sibi ipsi, vt constat; aliunde est satis proportionata productioni suarum proprietatum. Si enim vnum accidens est satis proportionatum ad productionem alterius æqualis sibi in perfectione, immeritò negabitur substantiæ proportio ad productionem accidentis superati ab ipsa imperfectione. Experitur etiam ad substantiæ præsentiam resultare, ac fieri proprietates ipsius. Ergo productio proprietatum iniuriè tribuitur alteri agenti. Quando enim commodè fieri potest, conuenientius recurritur ad principium internum, quàm ad externum: & substantiæ conceptui non repugnat vis effectiua, vt patet in Deo. Cui hæc ratio nullatenus placuerit, nullam inueniet ad probandum, entitates creatas gaudere vi effectiua. Quartò, operationes proprietatum tribuuntur substantiæ, vt primæ radici, & principali efficienti. Ast non, quia recipit proprietates; alioqui aquæ effectus calore tribuerentur huius operationes: neque quia exigit proprietates; alioqui materiae tribuerentur operationes non solum formarum substantialium materialium; sed etiam spiritualium vt talium, cum has exigit quatenus disposita ad ipsas. Ergo ideo tribuuntur, quia efficit proprietates. Confirmatur, vt aliquis effectus tribuatur alicui entitati vt primæ radici, & principali causæ agendi, debet provenire à tali entitate saltem mediata, quatenus immediatè causet talis entitas aliam suppletentem sui vices. Nam si hoc pacto res non se habeat, quo iure prior illa entitas vendicabit sibi nomen & dignitatem primæ radici, & principalis causæ agendi? Explico exemplo materiae, quæ vocatur primum subiectum: nam licet in communi opinione non recipiat immediatè omnia accidentia, recipit tamen immediatè quantitatem, in qua immediatè recipiuntur alia accidentia. Ergo vt igni v. g. tribuatur calefactio ligni tanquam primæ radici, & principali causæ agendi, debet saltem ignis efficere calorem immediatè in se, & mediantè ipso calefactionem ligni. Confirmatur deinde, proprietates Metaphysicæ concipiuntur trahere ortum ab essentia immediatè. Ergo proprietates physicæ, quarum instar illæ aliæ apprehenduntur, ducunt immediatè veram, & propriam originem realem ab eadem essentia, si creata sit.

42

Quintò, aqua separata ab igne recuperat amissam frigiditatem. Sed talis recuperatio satis Philosophicè refertur in ipsam aquam deuoè efficientem frigiditatis, neque enim datur aliud agens, in quod commodè referatur, maxime quando aer ambiens non habet tantam frigiditatem, quanta est ea, quam habet aqua. Dices, species vini in Eucharistia recuperare pristinum frigus, si fortè calore fuerint affectæ, & tamen eam recuperationem non provenire à substantia vini, cum ibi non existat. Respondetur cum Suario tom. 3. in 3. p. d. 57. lect. 1. v. ultimo, & Cardinali Lugo d. 9. de Eucharistia lect. 2. n. 21. suppleri à Deo efficientiam formæ vini; vt sic occultet mysterium. Quòd si in casu nostri argumenti recurras ad Deum, vt ad causam producentem adæquatè frigiditatem, quo fundamento negabis, Deum efficere adæquatè calorem, quem præsentem calore ignis applicati experitur in ligno? Nec philosophicum est recurrere ad causam vniuersalem, nisi manifesta ratio ad id cogat ob defectum, aut improportionem causæ particularis secundæ. Dices rursus, frigiditatem aquæ fieri ab occulta quadâ qualitate, sicut, extrinseco impedimento amoris, sit descensus grauium per qualitatè grauitatis, & non immediatè per formam substantialem lapidis v. g. cui tam conaturalis est descensus, quam aquæ frigiditas. Sed contra, quia occulta illa qualitas cõmentitia est; & Philosophis persuasum habent sibi, frigiditatem in aqua esse vnam ex primis qualitatibus, quæ aliâ non supponat. Præterea fieret ne à solo Deo vel etiam à forma aquæ ea qualitas? Si à solo Deo, fiat & ab ipso solo frigiditas titulo conseruantis aquam, nam in hoc titulo non fundatur minus ius ad effectiõnem frigiditatis, quàm in titulo producendi primitus. Si etiam à forma aquæ, iam admittis, formam aquæ esse in se immediatè operatiuam; quo admisso, fatere mecum, producere immediatè in se frigiditatem, quin ad occultam qualitatem appelles. Et rogo iterum, an ea qualitas esset ingenita aquæ, vel tunc primum adquiretur, quando ignis separaretur? Si esset ingenita, cur occultam aliam qualitatem innatam non constituis in Angelo, & anima rationali ad productionem potentiarum intelligendi, ac volendi, & ad recuperationem ipsarum, si fortè aliquando deperdantur diuinitus? vt omittam, miram esse qualitatem, quæ inuariabilis sit in aqua, nec intensio ni, & remissioni sit subiecta. Si tunc primum adquireretur. Ergo similiter casu, quo Angelus

amissam diuinitus potentiam intellectuam recuperaret, adquirenda etiam esset occulta quædam qualitas, à qua oriretur potentia intellectuam. Et hæc satis contra inerum figmentum eius qualitaris: cui non fauet exemplum grauitatis; tum quia hæc forsân non distinguitur à forma lapidea, & densitate; tum quia estò distinguatur, vt mihi probabilius est, arguitur minus aptè ex qualitate nota ad ignotam. Dices vltèrius, frigiditatem aquæ causari ab huius actione generatiua manente virtualiter in aqua ipsa tãquam in termino producto; ea namque actio, sublato impedimento prorumpit incunctanter in frigiditatem. Sed contra, tum quia deficiente termino actionis, nequit vltèrius manere actio, quæ debet esse vltima determinatio ad existentiam termini, & essentialiter connexa cum existentia ipsius; tum quia illa actio transiit formaliter, ac realiter, vt, fatetur. Ergo cum causetur de nouo frigiditas, debet dari noua actio formalis, ac realis, per quam fiat, & non sufficit virtualis. Postremò dices, manere semper in aqua diminutam aliquam frigiditatem, per quam illa restituitur integram antea habitam. Sed contra, quia alioqui vbicumque fuerit vnus frigiditatis gradus, ibi ad summam vique semper vnietur, & quodcumque calidum igne fiet necessariò, producente primo gradu secundum, & secundo tertium, sicque de reliquis, si deficiat impedimentum præualentis contrarij.

43

Sextò, probant alij, quia nulla est substantia creata, quæ alicuius accidentis non sit immediatè passiva. Ergo & nulla erit, quæ alicuius accidentis immediatè effectiua non sit. Septimò alij, quia substantialium formarum perfectio dignoscitur ex proprietatibus earum. Vnde quò perfectiores constet esse proprietates, eò formas perfectiores iudicamus. Sed si hæc non efficerent illas, leue esset iudicium, quandoquidem materia, vnio, & actio exigant formam substantialem, compositum, & terminum, parua tamen sint perfectionis. Octauò ijdem, quia accidens efficit suas proprietates. Ergo & substantia suas, ne accidens antirest substantiæ in dominio physico erga proprietates, & ne imperfectior actus essendi superet perfectiorem in operatione. His argumentis ego non vtior. Nam sextum inflatur in materia, quæ & si passiva sit formarum substantialium, actiua tamen non est. Ergo sicut à virtute passiva materiæ in formas substantiales non valet illatio ad effectiua, eò quòd hæc maiorem perfectionem exigat, quàm illa, sic neque valebit à virtute passiva substantiæ creatæ respectu priorum accidentium ad virtutem actiuam respectu eorundem, nisi aliud addatur. Ad septimum dici potest, ex perfectione proprietatis exactæ deduci perfectionem formæ exigentis independentè ab efficientia, vt independentè ab hac perfectior censetur ea materia, quæ determinatè exigat perfectiorem formam substantialem. Sunt quidem aliquæ entitates, in quibus exigentia aliarum non arguit magnam perfectionem ob prædicata alia imperfecta, quæ simul important. Sed & illæ eò erunt nobiliores, quòd nobiliores fuerint entitates exactæ. Ad octauum respondebitur, vel negando. Antecedens, nam vbicatio in accidentibus (idem de duratione, si distinguatur ab ipsis, & coexistenti instanti) erit eadem naturaliter, ac in substantia, aut eandem causam fortietur. Neque dantur aliæ proprietates communes omnibus accidentibus. Qualitates verò secundas oriri efficienter ex primis, & secundas aliquas ex aliis secundis,

sive in elementis, sive in mixtis, inficiantur complures. Quòd autem accidens sit operatiuum ad extra, non conuincit debere pariter esse operatiuum ad intra; siquidem modus operandi ad intra, seu immanenter sit ex genere suo perfectior modo operandi ad extra, seu transeuntes; & à minori ad maius non conficitur efficax argumentum. Vel respondebitur peimittendo Antecedens & negando consequentiam, cum enim constet, accidentia esse operatiua in subiecto extraneo, idque non constet de substantiis creatis, apparet inde aliquod discrimen vt accidentia præ substantiis creatis suas producant proprietates, in quas magis propendent, quam in effectus communicandos extraneo subiecto ad speciem propagationem, quia per illas perficiuntur intrinsecus, & in sua entitate, propiciuntque propriae suæ conseruationem.

Objectant frequenter Thomistæ. Primò, substantia creata non est operatiua in subiecto extraneo. Ergo neque in se ipsa. Secundò quantitas, quæ est materiæ proprietates, non producitur ab ipsa materia. Ergo neque aliæ proprietates à suis naturis substantialibus. Tertio, si quæuis substantia creata produceret suas proprietates, viveret per illas; causatas quidem immanenter, & ab intrinsecò. Quarto, gratia habitualis sanctificans, non efficit immediatè reliquos habitus supernaturales, etiam si in ordine supernaturali se gerat per modum naturæ, & substantiæ. Quintò, qui dat formam, dat consequuta ad illam. Ergo proprietates non causantur à substantia, quam subsequuntur, & efficiunt sed à generante ipsa. Sextò, nisi proprietates fierent à generante, sequeretur, nullius actionis naturalis posse dari duplicem terminum, alium primarium, alium secundarium. Septimò, grauias & leuia localiter mouentur, illa deorsum, hæc sursum, non à se, sed à generante. Ergo similiter substantiæ non à se, sed à generante prorumpunt in productionem suarum proprietatum. Octauò, calor, qui est proprietates ignis præcedit vt dispositio ad introductionem huius in ligno. Ergo oriri nequit ab igne, alioqui simul præcederet pro priori, & subsequeretur pro posteriori, intercederetque mutua causalitas in eodem instanti inter ipsum, & ignem.

His citissime me expedit. Ad primum, nego antecedens. Et eo concessò, mutat consequentiam; tum quia vt substantiæ creatæ operentur in subiecto extraneo, gaudent accidentibus tanquam vicariis, & instrumentis non verò vt operentur in se ipsis suas proprietates; tum quia substantia Angelica, aut Animastica rationalis debet ob speciales rationes esse immediatè operatiua actuum vitalium in se, etsi concedatur instructam esse potentiam distinctis ad agendum extra se. Secundi argumenti antecedens admittitur à Vasquio, Pereira, & Perro Hurrado; sed consequentiis negatur à nobis, cum materia sit perfectior quantitate, & sufficienter applicata ipsi, aliundeque nulla se offerat ratio, ob quam carere debeat vi effectiua eius. Quòd enim dicatur potentia pura passiva, satis non est. Nam hoc nomen idemne præstat, si materia careat tum actu formali, tum actu primo effectiua formarum substantialium; nec nemini potentiæ puræ passivæ tanta religio debetur, vt eius de causa, & ad maiorem incolumitatem omnis actiuitas excludenda sit à materia. Quòd autem materia non constet partibus, secus quantitas, satis etiam non est, etsi primum mihi non probetur. Deus

namque

44

45

namque partium expers causat quantitatem effectiua, & ipsa materia causat saltem materialiter iuxta aduersarios. Ad tertium respondeo, proprietates non esse extra statum integrum, & naturalem substantiæ, ideoque hanc non viuere per productionem illarum. Argutiæ aliæ de requisitis ad vitam dissimulanda mihi videntur hoc in loco, & tempore. Ad quartum, gratiam habitualement esse solum modò naturam, & substantiam per imitacionem, quatenus eam comitantur reliqui habitus supernaturales, vt essentiam proprietates. Si enim gratia esset rigorosè natura, subiicerentur in illa supernaturales habitus, & esset stricta substantia, quemadmodum est stricta substantia quicquid in ordine naturali est natura. Ripalda disp. 121. de ente supernaturali sect. 3. à n. 12. Granadus 1.2. controu. 4. d. 4. n. 3. & controu. 8. tract. 4. d. 3. defendunt, gratiam effectiua producere reliquos habitus supernaturales; insinuatque id à S. Thoma 1.2. q. 110. art. 4. ad 1. Extricat ingeniosè Quicquid vulgò opponitur contra eam gratiæ actiuitatem, quæ si vera esset, nostram probaret sententiam. Ad quintum, qui dat formam, dare mediare consequuta ad illam, quatenus actio producat formam infert actionem huius in proprietates consequutas. Vnde vtraque actio reputatur moraliter vna & indiuisibilis, vt iam monui in n. 39. Explicandumque pariter est illud aliud axioma, quod est causa causa, est causa causari, &c. Ad sextum, proprietates esse terminum secundarium actionis, per quam producitur substantia, eò quòd talis actio conuenitur ex natura rei cum subsequuta alia actione producente passiones. Et quidem cum materia, aut forma substantialis Empyrea possit diuinitus produci, & conseruari sine quantitate, aut luce, & per creationem producatur, & conseruetur materia, quantitas verò per generationem, infertur optimè, diuersam esse realiter actionem productiuam, & conseruatiuam materiæ, aut formæ substantialis à productiua, & conseruatia quantitatibus, aut lucis. Quippe, vt rectè docet Gerardus Senensis in 1. dist. 33. q. 1. art. 2. v. *Illud*, terminis separabilibus realiter, & præsertim vni creabili alteri generabili debent saltem ex natura rei responderè diuersæ actiones. Imò si materia quantitatè aut forma substantialis præcedat lucem, vt causa materialis, repugnabit omnino, vt non respondeant actiones diuersæ. Nam si materia vt causa materialis præcedat pro priori quantitatè, necesse profusè est, actionem productiuam materiæ præcedere etiam pro priori actionem productiuam quantitatibus. Proindeque vnã distinguat ab alia. Neque euades difficultatem dicendo, hinc tantum conuinci distinctionem inter actionem productiuam quantitatibus, & passionem materiæ ab ipsa quantitate. Etsi enim gratis conuincitur distinctione actionis eductiua à passione, tamen non possum non censere impossibile, vt actio eductiua præcedat pro priori passionem, cum manifestissimè repugnet quantitatè, pro vno priori existere vt generatam seu vt eductam ex potentia materiæ, quin pro eodem priori existat vt recepta, ac sustentata in materia; quæ hoc igitè patietur quantitatè; & cum non minus apertè repugnet, quantitatè existere, aut intelligi existentem, quin sit, aut intelligatur causata adæquatè. Ad septimum respondeo, grauium, & leuium motum non provenire immediatè, & proximè à generante, sed ab ipsis grauibus & leuibus: tribui tamen generanti; tribui, inquam,

physicè mediatè, & moraliter immediatè. Pro qua sententia fideiussor sit; eximius Doctor Suarez d. 18. *Metaphysicæ* sect. 7. à n. 21. Replicabis, saltem motus grauium, ac leuium non oritur immediatè physicè ab ipsis substantiis grauibus, ab leuibus, sed à distinctis qualitatibus grauitatis, ac leuitatis. Fateor. At grauitas, & leuitas oriuntur immediatè physicè à substantiis, quas efficiunt. Quidni ergo & aliæ proprietates? Quòd verò motus grauium, & leuium non fiat à substantiis, probat vt summum harum proprietates habere etiam effectiuam suam vim erga alia, sed vis ea, neutiquam à me negatur. Ad octauum dico, Thomistæ non auerfari mutua vnus in alterum causalitatem, si vnus causet materialiter, vel quasi materialiter & alterum efficienter. At quia mutua hæc causalitas mihi non aridet, ideo meliùs dixerim, calorem in instanti, in quo est dispositio ad ignem, non produci efficienter ab ipso, secus in sequentibus instantibus, si perseveret idem numero calor. Nam in aliis instantibus non præoccupatur ignis ab alio agente, neque dependet pro priori naturæ à calore tanquam à dispositione, sed pro posteriori naturæ tanquam à pura proprietate. Inquies ad conseruationem ignis præcedit materia pro priori naturæ, vt disposita per calorem exigentem conseruari ignem. Sed contra, quia non præcedit nisi materia secundum se, quæ eo ipso quod in instanti antecedenti possederit formam signeam & nunc non detur præualens contrarium, postulat naturaliter ratione formæ antea habitæ permanerium eiusdem. Verum tamen accidentia, quæ sine puræ proprietates alicuius substantiæ, vt lux respectu formæ substantialis Empyreæ; orientur tam in primo instanti, quàm in sequentibus à tali substantia. Pro huius Digressionis doctrina consulatur sectio. 5. Exercit. 8. vbi probaui, naturam creatam producere efficienter connaturalem sui substantiam.

REGRESSIO.

Lux Empyrea efficitur à forma substantiali Empyreæ.

46
Deducitur necessariè ex dictis. Mirabitur quis existere in rerum natura perfectam adeò formam substantialem; quæ innata actiuitate producat proximè & immediatè tam eximiam qualitatem in tanta intentione, quantam ostendunt duæ sequentes sectiones. Ergo demiror non tam id, quam Numinis magnificentiam in construenda Regia, vbi amicos suos in æternum beatificet quo ad Animam & corpus. Certè
*Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia Regis.*
Semel autem supposita cognitione finis, quem in Empyreæ structura præfixit sibi Deus, non adeò mira mihi videtur tanta lucis copia effluens naturaliter ex huius cæli forma.

SECTIO VIII.

An lucis Empyreæ intensio sit tanta, vt ad eam non perueniat actu aliud corpus, nec peruenire possit ex lege ordinaria Dei.

47
Communis omnium Christicolarum existimatio est, superari ab Empyreæ in splendore ignem, firmamentum, stellas & solem. Vnde S. Petrus
V 4 apud

apud S. Clementem Romanum lib. 1. Recognitio-
num inquit de cælesti Hierusalem. *super splendorem
solis fulgebit in habitatione sanctorum.* Argentinas
in 2. dist. 2. art. 1. asserit, *Empyreum in omni sua par-
te lucere sicut Sol, vel sicut clarissima Stella.* Ioan-
nes Iustus Lanspergius serm. 5. in festo S. Barbaræ,
Bullus p. 2. Rosarij serm. 19. titulo de *tertio gau-
dio paradisi: si omnes stelle firmamenti haberent lu-
men solis, nihil fore incomparatione splendoris, &
luciditatis cæli Empyreï.* Bulefer in 2. dist. 14. q. 1.
*quanti libet partem Empyreï esse lucidiorum in cen-
trum sole.* Ea existimatio fundatur tum in iis, que
de claritate cælestis ciuitatis denuntiat S. Ioannes
in Apocalypsi; tum in loci dignitate. Si enim hæc
suadet, locum, in quo Beati commorantur, debere
esse lucidum, suadebit vna, illum esse fulgentissi-
mum inter cuncta vniuersi corpora. Id ipsum pro-
bo philosophicè. Intenta lux est proprietas Em-
pyrei cæli ratione exigentiæ stantis ex parte formæ
substantialis Empyreæ. Ergo cum hæc sit perfe-
ctior formis corporum, quorum modò memini,
perfectiorem lucis exigit, & obtinet intensiorem.
Oppones, formam noctilucæ nobiliorum simpli-
citer esse, quàm formam Empyreï; nec tamen in-
tensio-rem lucem exigere, aut habere. Respondeo
primò, excellentiam formæ noctilucæ non consi-
stere præcipuè in exigentiâ lucis, sed in facultate
vitaliter operandi, ideòque non debere superare in
luce formas alias, quibus penes facultatem il-
lam tantum est nobilior; aut non apparere, in quo
forma Empyreæ superet intrinsicè siue simpliciter,
siue secundum quid lucidorum omnium corporum
formas, nisi in exigentiâ plenioris lucis. Secundò,
constitutioni, siue temperamento noctilucæ fore
nocuam tantam lucem, quantum habet Em-
pyreum, ideoque ex hac parte minui exigentiâ,
quæ ex latere maioris perfectionis, quasi debuisset
excessere. At non est cur Empyreæ nocuum
affectat plenitudo lucis. Vnde deficit caput, ex quo
decreseat exigentiâ illius.

48

Si Empyreum compararetur cum corporibus
glorificatis, persuadet sibi aliquis cum Ægidio
Romano in 2. dist. & quæst. 2. art. 3. in resolut. du-
bii v. *Reductio, & v. Ad maiorem*, corpora saltem
Christi, & Deiparæ excedere illum in claritate.
Nam cuiusvis gloriosi corporis claritas erit ma-
ior, quàm solis, ut sentiunt SS. Ephræm in oratio-
ne de iudicio, Anselmus in elucidario, & in lib.
de similitudinibus cap. 59. Laurentius Iustinianus
lib. de disciplina, & perfectione Monastica con-
uersationis cap. 23. Thomas in 4. dist. 48. quæst. 2.
art. 3. Maior inquam, quàm solis, quando, ut præ-
cinit Iñaps, cap. 3. v. 26. *Erit lux lunæ, sicut lux solis,
& lux solis erit septemplex, sicut lux septem
dierum.* Quæ verba intelliguntur à Patribus, &
Theologis de incremento lucis in sole, & luna
post diem iudicij. Videantur S. Basilius in Psal. 44.
S. Anselmus ubi supra. Et notetur S. Methildem
lib. 4. spiritualis gratiæ cap. 7. *agnouisse à Domino,
quod in resurrectione futura corpus septies sole cla-
rius erit, & anima septies clarior corpore, velut
vestimentum corpus suum reincludens per omnia
membra corporis, velut sol per Crystallum lucebit.*
Rufus notetur, Alberto Magno in 4. dist. 48.
art. 4. & ex modernis nostro Ioanni Phelippo in
cap. 1. Olæ v. 9. non improbabile apparere, quòd
lux solis minorata sit posthominis peccatum; in-
deque infert, lucem, tunc addendam, fore septies
maiorum, aut æqualem habitæ in sex primis die-
bus. Si ergo tanta est lux in quolibet Beato,

quanta erit in Christi Domini, & Matris sacrati-
ssimæ corporibus? De Christo ait Venerabilis
Pater Ludouicus de la Puente lib. 5. in Canticum
Canticorum exhortatione 30. §. 3. *Fulgere milles
pulsquam sol.* Antisiodorensis lib. 4. summa titulo
de sensibus spiritalibus esse in infinitum sole lu-
cidiorum. Viegas in cap. 21. Apocalypsis com-
mentatio ultimo lect. 4. num. 2. expendens illa
verba, *Claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius
est agnus scribit, Ex hoc loco obiter collige, excellen-
tem humanitatis Christi splendorem, & præstantiam,
siquidem cum lucerna dicatur comparata fulgentissi-
mo soli diuinitatis; nihilominus instanti solis præ-
sentia fulget: quod sanè mirum videri debet. Quis
enim lucernam soli oppositam vidit unquam splen-
descere? Quare non immeritò Ioannes ad Christi;
quatenus homo est splendorem exaggerandum, cum
præmississet claritas Dei illuminabit eam, videlicet
Sol ipse diuinitatis; continuo subiunxit, Et lucerna
eius est agnus, ut intelligeremus Christum, ut homo
est, tanti esse splendoris, & excellentiæ, ut etiam Deo
comparatus, claritatem, splendoremque reinere videa-
tur.* Ioachimus Abbas in cap. 1. Apocalypsis v. 13.
inquit *Christum positum in regno diuinitatis sua
tanta præminere claritate, tanta maiestatis gloria
super Angelos fulgere, qui quondam propter homi-
nes ab Angelis existerat minoratus, ut sicut in eo ali-
quando diuinitatis sua gloriâ occultabat humanitas,
ita nunc humanitatis eius abiectione exinanita à maie-
statis sue gloria, & ab splendore summa lucis velut
absoluta esse videatur.* Ut enim aliquando semet ip-
sum exinanivit formam serui accipens, ita nunc for-
ma ipsa seruitutis à maiestatis gloria exinanita est, ut
nihil in eo suspitionis remaneat, quo verus Dei filius
minus esse credatur. S. Vincentius Ferrer in serm.
2. pro Sabatho Domini. 1. Quadragesimæ animad-
uertit, dici de Christi facie in Transfigur. resplen-
duisse, sicut Sol, non quòd sol, quia sine compara-
tione facies Christi plus resplenduit; sed quia in hoc
mundo nihil est clarior sole, ideo Euangelista compa-
rauit eam luci solis. Eadem ferè est obseruatio Re-
migij apud Cathenam S. Thom. c. 17. Matthæi v. 2.
*Si facies, inquit, Domini resplenduit sicut sol, &
sancti sicut sol fulgebunt; nunquid erit equalis cla-
ritas Domini, & seruorum? Nequaquam. Sed quia
nihil lucidius inuenitur sole, idcirco ad manife-
standum exemplum future resurrectionis, & facies
Domini resplendere, & iusti fulgere dicuntur, sicut
sol.* Christi corpus post resurrectionem visum à
Paulo tantam spargebat lucem, ut splendorem so-
lis vinceret, & in meridie, vti ipse Apostolus re-
statutur Act. 22. v. 6. & 26. v. 13. obscuratio solis,
& lunæ relata Matthæi 24. v. 29. & indicata Isaïæ
24. v. 23. Ioelis. 3. v. 15. tribuitur à multis Patribus
apud Suarium tomo 2. d. 56. lect. 3. Maldonatum
in Matth. 24. v. 29. Barradam tomo 3. in Euangelia
lib. 9. cap. 10. Castro in cap. 3. Ioelis v. 15. Pereyram
in 6. Apocalypsis d. 29. Escobarem volumine 5. in
Euangelia temporis pag. 5. aduentui secundò
Christi; ex cuius claritate sic orbis fulgebit, ut
nec Solem nec Lunam appareat, aut lucere sinat.
Hinc Victor Antiochenus in cap. 13. Marci v. 24.
ait id (nempe sol contenebrabitur) non ita acci-
piendum est quasi lampas illius extinguatur, aut
secundum se lucere desinat; sed quòd immenso ad-
uentus Christi splendore superatus lucis radios clare,
ut ante, non diffundat. Eusebius etiam Gallicanus
in catena S. Thomæ ad c. Lucæ 21. v. 25. *Cum vna
corruptibilis consummatio ageretur, & secundum Apo-
stolum species huiusmodi transibit, & nouum succe-*

det

det seculum, in quo vice sensibilium luminarium
ipse Christus fulgebit, quasi iubar, & Rex noui sæculi
tanta erit eius. Numinis virtus & gloria, ut sol, qui
nunc radiat, atque Luna, & cætera sidera aduentu
maioris luminis occultentur. Thacophylactus ibi-
dem adductus ad v. 27. tradit, Christum in iudicio
amplius, quàm sol, radiaturum, eaque de causa
inter alias cognoscendum ab omnibus: & de quo-
uis Beatorum cogitat S. Chryostomus homilia
de præmiis sanctorum internoſci posse in cælo
ex fulgore superem accepto, quasi lux in tanto, vel
tanto cumulo sit signum, & testera, ut dicatur
inter vnum Beatum & alium. Quicum Petro
Hurtado d. 48. de Incarnatione lect. & sublect. 2.
d. 148. de charitate §. 10. Sandæo in Theologia
Iuridica comment. 48. Augustino Bernal. d. 30. de
Incarnatione l. 3. gratiam habitualem Christi
infinitam intensiuè autument, idem forsitam
iudicabunt deluce, quæ gratiæ, & gloriæ animæ
respondet; ut communis est Theologorum per-
suasio. Sed ego non sequar Hurtadum, Nam Cle-
mens VI. Pontifex Maximus in Bulla, seu Epistola
ad Patriarcham Armenorum datam apud Villano-
um Auennionensis Diocesis 18. Kalend. Octo-
bris, anno sui Pontificatus 10. qui fuit Christi
1351. & exarata ab Abrahamo Bzobio in Annal.
Ecclesiast. anno illo 1351. n. 21. proponit ipsi cre-
dendum beatitudinem creatam, quæ Christi anima est
beata, infinita perfectione non excedere beatitudinem
Angelorū, vel beatitudinem animarū. Si autem visio
beata non est intensiuè infinita in anima Christi,
neque gratia habitualis, cui proportionatur ex quo
visio, infinitam habebit intensiōem. Sed licet finita
asseratur lux, indicium est infinitæ propè supe-
rior calculatio. De Virgine Matre asseruit Diony-
sius Richel lib. 4. laudum eius art. 7. fore clariorem,
candidiorem, speciosorem sole etiam innouato, &
eius comparatione nec stellas fulsuras. Ob id fortè
à S. Damasceno in oratione de Natiuitate Virgi-
nis, & à Chyphro. S. Ephræmo, ac Gregorio Thau-
maturgo in alijs de Deipara vocatur *fontis lucis,
lumenque luci diffusum, quo mundus illustratur.* Et
Petrus Damiani in serm. de Assumptione inquit,
*Sicut sol solus orbem illuminat, sic hæc sola solidiori
lumine, & Angelos, & homines illustrat.* S. Bernardus
Senensis tom. 4. serm. 3. de nomine glorio-
so, Virginis art. & cap. 3. pag. 104. *electa est ut sol
ad irradiandam totam multitudinem spirituum
beatorum: Ipsum Mariæ nomen sonat idem ac illu-
strata, illuminata, ut docent S. Epiphanius in
oratione de laudibus Virginis, & S. Thomas opus-
culo 8. vbi notat, significare etiam idem, ac illumi-
natrix, quod & à SS. Gregorio Thaumaturgo serm.
2. in Annuntiatione S. Mariæ. Hieronymo in lib.
de Nominibus Hæbraicis fuerat prænotatum. Au-
thores, qui post Suarium, Henriquez, Barradam,
atque Spinellum apud Sherlogum volumine 2.
in Canticum Canticorum, Vestigatione, ac n. 11.
Thomam Masutium lib. 8. de Cælesti conuerſa-
tione cap. 3. num. 2. Poitæum in Corona Virginis
tract. 1. cap. 6. tract. 2. cap. 10. non sine exemplo
antiquorum de quibus Elias à S. Theresia lib. 2.
legationis Ecclesiæ triumphantis c. 10. n. 19. & An-
ton. de Quintana Duennas in lib. de Nomine San-
ctissimo Mariæ p. 350. volunt existere in Virginis
anima plures gradus gratiæ, quàm erunt in reli-
quis cælicolis, excepto Christo, satis consequenter
& piè dicere poterunt, in corporis claritate eod-
dem superare. Sicque dicitur à S. Bernardino
Sepenli tomo illo 4. serm. de Assumptione Virg.*

Mariæ art. 3. cap. 1. pagin. 157. *lux corporis gloriosa
Virginis Maria maior est quam futura sint omnia
corpora Beatorum simul sumpta, de quo glorioso
corpore Iesu Christi.* Asseritur etiam ab innomina-
to quodam Authore apud Eusebium Nierember-
gium lib. de affectu, & amore erga Deiparam
cap. 17. & ipse Nierembergus in cap. 18. putat,
Virginem Matrem ornari cumulationi gratia ha-
bituali, quàm quæ vnquam communicata fuit, &
distribuetur omnibus puiis creaturis collectiuè
sumptis, imò & quàm quæ daretur cunctis homi-
nibus si perseverasset innocentia, iustitiæque
originalis status. Addit Cornelius in cap. 8. sa-
pientiæ v. 26. Incrementum impendiò maius.
His tamen adhuc non admittis, ingens funda-
mentum est ad credendum, gloriosissimam Do-
minam excedere in claritate Empyreum. Re-
linquo alijs rem istam profundius meditandam.

Hactenus de prima parte sectionis. Ut secunda
satisfaciam, dico, verisimile mihi esse, tanta lucis
copia excedere Empyreum, ut non sit producibilis
ex lege ordinaria Dei forma substantialis exi-
gens maiorem ut sui proprietatem. Ita apud me
statuo, dum considero attentè, quantum deceat
esse dignitate loci, in quo Deus se facie ad faciem
exhibet videndum. Etenim in nullo alio elucescet
magis illis præstantia, quam in eo, quòd gaudeat
forma, vitraquam non sit possibilis ex ordi-
naria lege Dei alia postulans maiorem intensio-
nem lucis.

49

SECTIO IX.

*Sitne tanta lucis Empyreæ intensio, ut nec
naturaliter, nec diuinitus possit augeri
per gradus superadditos?*

Assero primò, non posse esse naturaliter ma-
iorem. Non probo, ex eo quòd Empyreum
habeat limitatam virtutem susceptiuam. Etenim
ratio hæc est inefficax, si causa materialis præstare
non debeat actiuum aliquem influxum. Imò et si
præstare, deberet, non video, cur maior virtus
requiratur in aere v. g. ad suscipiendum nouem
gradus lucis (suppono dici octo gradus lucis esse
intensiōem, quàm maiorem non potest sustentare
naturaliter aër) quàm ad suscipiendum simul
octo gradus lucis, & sex caloris, quos simul con-
iunctos experimur. Inquies, subiectum quòd cum
vna vicatione habet virtutem ad recipiendum
octo gradus lucis, & sex caloris, caret virtute ad
recipiendum octo gradus lucis cum duplici vbi-
catione. Ergo ex virtute aeris ad recipiendum cum
octo gradibus lucis alios sex caloris non rectè
arguitur virtus recipiendi simul cum octo gradi-
bus lucis nonum alium. Sed contra, quia subie-
ctum neque cum vno solo lucis gradu habet vir-
tutem naturalem ad duplicem vicationem in
diuersis locis. Ergo sicut hinc non inferes, non
habere virtutem ad duos gradus lucis, ita neque
hinc ostendes defectum virtutis, ad nouem gra-
dus lucis, concessa virtute ad octo lucis, & sex ca-
loris. Contra iterum absolute, quia cum nobis
constet experientia non posse idem corpus existere
naturaliter in duplici loco adæquato, congruenter
deducimus entia creata carere virtute naturali ad
recipiendum simul duas vicationes respondentem
duobus

duobus locis adæquatis, idque independenter à receptione plurium, vel pauciorum aliorum accidentium. At nihil est, vnde colligamus, deesse vires aeri ad sustentandum novem gradus lucis, quin potius ex ratione indicata, & alibi magis ex professo euoluenda colligitur oppositum.

52

Probo itaque affectionem; quia si lux Empyrea posset naturaliter intentio produci à forma substantiali Empyrea, esset actu producta, nisi intercesserit miraculum, siquidem forma non impedita miraculosè, neque retardata ex contrarij resistentia operetur quantum potest, vt potest agens necessarium. Forma autem Empyrea non est impedita miraculosè à Deo, vt producat in se oram lucem, quantum potest, neq; habet contrarium retardans ipsam. Ergo non gaudet virtute producendi in se alium gradum lucis præter eos, quibus de facto oratur. Si roges, an ex parte etiam graduum lucis detur terminus intrinsecus intentionis, vt datur ex parte caloris recepti in aere? Respondeo, non dari. Cur enim octo gradus lucis respiciunt nonnum, à quo perficerentur sine dispendio aliquo, aut damno sui, si talis gradus eis adiungeretur? Neque ex parte caloris datur terminus intentionis, nisi quatenus calor ex natura sua est dispositio ad ignem; dispositio verò ad ignem debet esse in tali intentione, & non maiori, cum debeat esse in ea quam ignis valeat effectiue conferuare, aut restaurare, si aliquis gradus amiserit ex pugna agentium circumstantium. Ceterum hic terminus intentionis est non intrinsecus calori, sed potius extrinsecus per ordinem ad ignem non valentem eleuare suum influxum vltra octo gradus. Colludit ex integro nostra hæc doctrina cum ea, quam tradit Auerla quæst. 39. Philosophiæ sect. 1. & ex parte cum ea, quam Ouidius controu. 4. de Generatione puncto 3. §. 2.

53

Assero secundo, intentionem lucis Empyreae posse esse supernaturaliter maiorem. Assentient huic asserto, quotquot infinitum in intentione non repugnant affirmant; imò & debent assentire, quotquot negant, vt præclare conuincit Auerla q. 24. Philosophiæ sect. 4. Probari posset, quia sol habet de facto lucem secundum terminum maximum lucis sibi connaturaliter possibilis. Et tamen in mundi renouatione accipiet supernaturaliter incrementum lucis. Ergo qualitates ordinis naturalis non habent intentionis terminum, vltra quem repugnet augeri diuinitus; Consequentia est legitima, Minor sacratur Patrum, & Theologorum consensu. Maior pro se habet naturæ iura, quæ tandem violanda soli dicitur improbabiler, vt ex S. Thoma, & Sozo notat Suarez tomo 2. in 3. p. d. 8. sect. 2. v. *Addopræterea*. Non insisto huic probationi, quia erit, qui dicat, formam solarem post diem extremi iudicij fore perfectiorem substantialiter, & ab ea orituram lucem cumulatoriam, vt proprietatem connaturalem.

54

Sit prima nostra ratio; nullus est possibilis numerus, vltra quem non possit alius maior superaddi intra lineam finitæ multitudinis. Ergo similiter, cum essentia perfectionisque creatæ habeant se inftar numerorum, nullus erit possibilis gradus lucis Empyreae, vltra quem nequeat perfectior alius produci intra lineam finitæ perfectionis. Sicut enim quilibet numerus est capax incrementi, quia finitus est; ita gradus quilibet eadem de causa. At secedens, cuius probatio iam est insinuata, illustratur auctoritate S. Augustini lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 18. S. Damasceni in Physica c. 11. aientiu

certissimū esse numeros infinitos esse, potestate scilicet, seu syncategorematicè; quod docetur etiam ab Aristotele in 3. Physicorum libro c. 7. textu 68. Secunda ratio sit, repugnat moles quantitatis finitæ, quæ maiorem non possit Deus facere per quantitatem siue æquè perfectam, siue perfectiorem præexistentem. *Quis enim Catholicus audeat dicere, esse posse corpus finitum tanta magnitudinis, vt Deus non possit facere maius?* Suarez sunt hæc verba. d. 30. Metaphysicæ sect. 17. n. 20. post S. Thomam dicentem; p. q. 7. art. 12. ad 1. *Cuiuslibet finitæ quantitatis potest fieri additio, quia ex parte quantitatis finitæ non est aliquid, quod repugnet additioni.* Ergo pariformiter repugnat intentio finitæ, quam augere Deus sit impotens, siue gradus intentionis debeant esse perfectiores præexistentibus, siue æquè perfecti. Tertia ratio, producto octauo gradu lucis Empyreae non exhauritur diuina omnipotentia, de qua inquit S. Dionysius Areopagita c. 4. de diuinis nominibus §. 2. *posse innumerabiliter infinitas potentias producere, & infinitas infinitis numero productas potentias nunquam posse, supra quam infinitam potentia eius potentia effectiue habetare.* Ergo exerceri potest omnipotentia actiuitas in productione alterius gradus, qui sit nonus, & perfectior. Confirmatur, gradus octauus distat à Deo per infinitum interuallum in perfectione. Ergo non est, cur alius, & alius perfectior superaddi ei nequeat, nullus namque assignabitur, qui ad Dei accedat perfectionem. Ceterum si Deus potest producere octauum illum gradum, quia est finitæ, & limitatæ perfectionis, distansque infinitè ab ipso Deo, cur hic non poterit producere nonnum? Qui etiam haberet maiorem perfectionem, quam octauus, non tamen omnem possibilem, quin potius esset finitæ, & limitatæ perfectionis, distansque infinitè à Deo. Confirmatur rursus, quia cum quilibet gradus sit finitus, valebit Deus cuiuslibet gradui designabili alium, & alium addere, à quo magis, & magis in infinitum participetur. Alioqui participabilitas diuina, quæ infinita est, exhauriretur participatione finitæ, qualis esset cuiusuis gradus designabilis. Alioqui etiam gradum, supra quem producere non posset alium perfectiorem non excederet infinitè: infinitus enim excessus postulat infinitum interuallum, infinitam distantiam, & infinitos gradus intermedios. Confirmatur vltèrius, calor v. g. qui pro disputatione fingatur infinite intensus, posset, quantum ex se est producere plures, & plures perfectiores gradus caloris in subiecto extraneo, nullus enim gradus esset determinatè assignabilis, supra quem non existeret alius perfectior habentque maiorem actiuitatem in calore infinite intenso. Ergo respectu Dei, cuius perfectio est simpliciter infinita, continensque eminenter cum infinito excessu intentionem quamcumque caloris, nullus gradus huius poterit determinatè assignari, vltra quem possibles non sint alij crescentes in perfectione. Sit quarta ratio, si intentio vt octo esset suprema, & finitæ alia maior esset impossibilis, sequeretur, intentionem vt nouem (quam mente cogitemus, nequæ enim id non licebit) euasuram infinitam ob additionem vnus tantum gradus, nempe noni; cum tamen finitum additione finiti nequeat concipi euadere infinitum; & perfectiones, quæ diuisæ sint finitæ, nequeant, si mente coniungantur, perfectionem vnā infinitam constituere, nam quod ex finitis constat est, sine vlla controuersia finitum est, teste S. Damasceno supra. Adde, octauum gradum distare magis à primo, quam ab octauo nonus concipia

concipiatur distare. Sed octauus distat finitè à primo. Ergo ab octauo nonus finitè distans concipietur. Quare intentio vt nouem neutriquam euadet infinita. Quinta ratio, calori, vt calori non magis repugnat quantumcumque intentio, quam extensio, sicut enim saluabitur essentia caloris sub qualibet extensione, ita etiam sub qualibet intentione. Ergo quemadmodum calor potest habere saltem diuinitus maiorem, & maiorem extensionem, sic etiam & intentionem. Quod si ex parte subiecti detur aliquid speciale in intentione, poterit vtrique superari à Deo producente calorem vltra virtutem naturalem receptiuam, vel vltra exigentiam naturalem illius. Sexta ratio, possibles sunt plures, & plures in infinitum durationes lucis intensæ; igitur & intensior in infinitum lux. Vltima ratio, si admittatur gradus aliquis intentionis, vltra quem non possit Deus efficere alium, deficient argumenta contra Abaelardum arbitrantem lib. 3. Introductionis ad Theologiam n. 5. *Deum posse id solum facere, quod quandoque facit.* Sed respicit Abaelardus dicens in Apologia, seu confessione sua, *Deum multa facere posse, quæ nunquam faciet.* Nec minus desunt contra Caluinum lib. 3. Institutionum cap. 23. comitem Abaelardi in errore, sed non in respiciencia. Item contra Ioannem Hussium damnatum in Concilio Constantiensi sessione 15. asserentem, non posse à Deo fieri animas vltra eas, quæ fuerunt, sunt, & erunt, seu vltra certum numerum, mundumque à Deo non posse maiorari, vel minorari. Deficiunt itidem ad probandum, repugnare multitudinem Angelorum v. g. segregatim excedentium in perfectione, vltra quam multitudinem nequeat Deus alium Angelum producere continentem eminenter perfectionem illius. Talis autem multido repugnat, vt contra Aureolum Bachonem, & Durandum sentiunt communiter Theologi videndi apud Connimbricenses lib. 3. Physicorum cap. 8. q. 3. art. 2. *Falsolum 1. p. q. 7. art. 3. ad 4. dubio 11. n. 1. 4. Receptum lib. 4. de Deo q. 8. cap. 4. n. 12. Marchinum. 1. p. q. 2. art. 6. d. 5. sect. 1. licet illorum antiquorum opinionem emortuam iam, & sepultam, & quam Bañez vt hæreticam, Henriquez vt parum tutam, & periculosam traducunt, extrumulare tentent Arriaga d. 13. Physicorum. sect. 3. Bassonus allegatus ab Auerla q. 24. Philosophiæ sect. 4. nec non Theodorus Smising. tomo de Deo vno, tract. 3. d. 7. q. 5. n. 7. 2. & hic quidem à n. 78. præfigit Deo terminum essentialem in productione intentionis, vt præfixerat in productione quo ad species substantialium creaturarum; consequentiū in vtroque, quam verius.*

54

P. Franciscus Alfonso d. 2. de Generatione sect. 9. singulariter inter modernos nostros tueretur, qualitatem ordinis naturalis nec diuinitus posse intendi vltra connaturalem terminum intentionis siue intrinsecum, siue extrinsecum. Ita expressè n. 110. & probat à n. 101. eodem argumento, quo infinitum actu in intentione repugnat. Argumentum est huiusmodi. Intentio infinita vel constaret gradibus naturalibus, vel supernaturalibus? Si primum, daretur substantia naturalis petens per se gradus illos. Etenim naturales gradus debent per se consequi ex natura rei ad substantiam aliquam naturalem; eo autem ipso hæc illos exigeret, cum substantia petat ex natura rei illas qualitates, quæ per se consequuntur ad ipsam. Si secundum, existeret entitas creata continens in se infinitam, & illimitatam perfectionem essentialem. Cum enim vnus gradus intentionis superet

alium in perfectione essentiali, quilibet gradus designabilis in intentione infinita superaret infinitos alios in perfectione essentiali, proindeque esset infinita, & illimitata perfectionis. Confirmat primò, qualitas intensa infinitè haberet infinitos gradus perfectiores, & perfectiores essentialiter. Ergo esset infinitè perfecta. Secundò, eo ipso quod aliquod ens sit ab alio, qualibet eius perfectio debet esse finita essentialiter in serie sua; sicut eo ipso quod Deus sit ens à se, necesse est, quod qualibet eius perfectio sit infinita essentialiter in sua serie. Tertio, substantiæ naturali creatæ non potest conuenire per se qualitas infinitè intensa. Ergo repugnat qualitas creata constans infinitis gradibus intentionis subordinatis inter se. Non enim minorem connexionem habent gradus intentionis subordinati inter se cum qualitate ex illis resultante, quam habet qualitas naturalis cum substantia naturali, ad quam per se consequitur. Ergo sicut repugnat substantia naturalis, ad quam per se consequatur qualitas aliqua infinitè intensa, ita repugnat qualitas constans infinitis gradibus subordinatis inter se. Cum ergo ob hæc persuadeat sibi Alfonso, repugnare infinitum actu in intentione constante gradibus inæqualibus penes perfectionem, persuadet etiam sibi, qualitatem naturalis ordinis habere terminum intentionis, vltra quem repugnet augeri adhuc de potentia absoluta Dei. Nam si posset augeri in infinitum, non esset, cur nequiter habere actu infinitum augmentum. Et licet nequiter habere, nihilominus sequeretur, Deum cognoscere extra se speciem aliquam inter creaturas infinitæ perfectionis essentialis, siquidem cognosceret vnā qualitatem possibilem constantem infinitis gradibus possibilibus perfectioribus, & perfectioribus in infinitum. Ne ergo id sequatur, præfigendus est terminus qualitatis naturalis intentionis, quæ iuxta hunc Authorem resultat ex gradibus inæqualibus in perfectione.

Argumenti nouitas me cogit, vt in eo extricando plus solito speret. In primis, gradus intentionis infinite possent esse naturales. Neque facile ostenderetur repugnare substantiam naturalem exigentem infinitos gradus intensæ qualitatis, siue æquales, siue inæquales in perfectione, naturales tamen. Sicuti vnio Hypostatica, quæ in ordine supernaturali est inter creatas perfectissima entitas, exigit, potiturque in humanitate Christi infinitis gradibus supernaturalis gratiæ habitualis, vt nonnulli Theologi citati in n. 48. volunt. Deinde substantiæ illius concessa repugnantia: gradus infiniti inæquales in perfectione essent naturales? quia licet rota ipsorum collectio superaret exigentiam cuiusuis substantiæ naturalis; non tamen quilibet sigillatim gradus enim nonus, v. g. caloris, qui superaret exigentiam ignis præsentis, fortè non superaret exigentiam alterius ignis creabilis à Deo. Vltimus gradus intentionis infinitæ possunt esse supernaturales. Nam admissio gratis, quemlibet gradum excedere infinites alios in perfectione, id satis non est, vt quilibet sit illuminatæ perfectionis; quippe ita superares, vt supra ipsum gradum essent alij perfectiores, & vt superati sint perfectionis finitæ. Hinc si Deus non haberet omnem perfectiorem possibilem, non esset infinitus secundum essentiam ex eo præcisè quod præmineret in perfectione creaturis omnibus. Si intentio constet infinitis partibus proportionalibus, instatur clarè ratio Alfonso in intentione penes duos gradus, quia si omnes

omnes partes gradus primi sunt inæquales, Ergo secundus excedens omnes illas excedit infinitas partes inter se inæquales, quin tamen sit infinitè perfectus per hunc Authorem, cui sententia Aristotelica de compositione continui non displicet in disp. 25. Physicorum, & conuenienter ad eam docet disp. 2. de Generatione sect. 5. n. 5. 2. partes cuiusuis gradus esse dissimiles, & inæquales in perfectione.

56

Ad primam confirmationem respondeo per instantiam in collectione, numerove substantiarum perfectiorum, & perfectiorum in infinitum, quæ tamen non est infinita per essentiam. Dicit Alfonso in collectione substantiarum, superior neque formaliter, neque eminenter deberet continere perfectionem inferioris; ac in collectione graduum qualitatis intentæ per additionem vnius, resultat qualitas specificè perfectior præ existente, & includens formaliter omnes gradus. Vnde si isti sunt perfectiores, & perfectiores in infinitum, resultabit ex illis vna qualitas, quæ intrinsecè & essentialiter includat infinitam perfectionem, Contra, tum quia est gradus quilibet superadditus includeret formaliter perfectiones infinitorum aliorum, adhuc non esset infinitus secundum essentiam, cum perfectiones aliorum sint limitatæ. Tum quia quilibet gradus superadditus habet in se finitam perfectionem. Quare sicut ex infinitis gradibus æqualibus præditis perfectione finita, non potest resultare perfectio simpliciter infinita; ita neque ex infinitis inæqualibus, dummodò quilibet in se seorsim non includat infinitam perfectionem. Tum quia perfectio qualitatis intentæ est dispersa per singulos gradus, & ex illis omnibus constat. Vnde si octo gradus (singe esse summam intentionem possibilem in calore respectu ignis) sint in se finiti, cur euadet infinitus secundum essentiam alius gradus, quem ego contendo posse superaddi illis octo? Ad secundam respondeo per instantiam in infinito secundum extensionem, & in infinito secundum intentionem per gradus æqualis perfectionis. Quare sicut non est contra rationem entis ab alio infinitudo in serie quantitatis extentæ, & qualitatis intentæ per gradus æquè perfectos; sic neque erit per gradus inæquales. Et quidem sicut qualitas intentæ resultat ex gradibus æqualibus, quin euehatur ad spheram infinitæ simpliciter secundum essentiam; sic ex inæqualibus. Nam infinitum simpliciter secundum essentiam est illud, quod gaudet omni perfectione simpliciter simplici. Ea autem non gauderet infinitum coalescens ex infinitis gradibus multiplicatis in infinitum. Ad tertiam respondeo, æqualem vim habere contra intentionem infinitam ex gradibus non subordinatis. Equè enim videtur repugnare substantia naturalis creata, cui conueniant per se infiniti gradus non subordinati, ac subordinati. Si gradus subordinati finiti, debeant esse supernaturales; in promptu est assignare repugnantiam substantiæ naturalis, cui conueniant per se: nihil enim supernaturale potest per se consequi ad entitatem naturalem, vt quid exactum a illa; vt suppono ex conceptu entis naturalis; & supernaturalis. Licet autem substantia naturalis exigens gradus infinitos supernaturales inuoluat contradictionem, non sic ipsi gradus, vt patet. Si gradus subordinati sint naturales, non illicò apparet repugnantia substantiæ naturalis, quæ exigat gradus infinitos, vt dixi in n. 55. & repetam in n. 58.

Hæc pro enodando Alfonso argumento, quod etsi vim haberet ad probandum intentionis infinitæ actualis repugnantiam, non video, quam habeat ad probandum octo gradibus (in quibus consistit summa intentio connaturalis) non posse diuinitus superaddi alium perfectiorem, & his alios perfectiores, & perfectiores finitos in infinitum. Legatur Auerf. 24. Philosophiæ sect. 4. ostendens, ex possibilitate maioris & maioris intentionis sequi vt summum contradictionis implicanciam in intentione infinita actuali. Sed reuera solummodò sequitur, repugnare gradus intentionis, siue finitos, siue infinitos, siue æquales siue inæquales in perfectione ultra quos non sint possibiles alij, & alij; quæ consequutio est apud me verissima; nec enim minus repugnat qualitas intensissima omnium possibilem, quam substantia creata omnium possibilem perfectissima. Quod additur ab Alfonso de cognitione diuina terminata ad qualitatem constantem infinitis gradibus possibilibus, perfectionibus, & perfectioribus in infinitum, patitur manifestam instantiam in cognitione etiam diuina terminata ad collectionem, aut numerum substantiarum possibilem perfectiorum, & perfectiorum in infinitum, manet que abundè diluendum ex præcedentibus vt & plura alia similia, quæ afferunt non nulli Scotistæ, vt Smising, supra, & Franciscus Felix tract. de Incarnatione cap. 11. difficultate 3. ac 4. Franciscus del Castillo in eodem tract. d. 1. r. q. 5. post Subtilem suum Doctorem in 3. & in Reportaris dist. 13.

58

Assero tertio, etsi mihi manifestè non constet de repugnantia formæ naturalis substantialis, quæ exigeret infinitos actu gradus lucis; sed tamen eius conditionis non esse formam substantialem Empyreum. Quia licet ex hinc magnopere commendaretur, id nihilominus est supra, & contra Philosophorum, ac Theologorum existimationem, fundatam in illis verbis sapientiæ cap. 11. v. 21. *Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti.* Et cunctis quidem statuunt, aut supponunt, non existere qualitatem naturalem infinitè intentam; præsertim ex formæ substantialis, & naturalis exigentia. *Multum autem dare solemus, & debemus, presumptioni omnium hominum, veritatisque argumentum est, aliquid omnibus videri.* Vt instruimur à Seneca epist. 118. Petrus Hurradius d. 13. Physicorum sect. 3. §. 62. Roderic. Arriaga disp. etiam 13. sect. 4. n. 48. & Balchazar Tellez parte 2. Philosophiæ d. 31. sect. 1. num. 6. tradunt, impossibilem esse substantiam naturalem creatam, cui competere naturaliter intentio infinita alicuius qualitatis, alioqui ea substantia esset infinita penes essentiam. Sed hanc rationem nihil habere debent, qui vnioni hypostatice respondere aiunt gratiam habitalem infinitè intentam tanquam proprietatem; & qui sentiunt, non repugnare lumen gloriæ infinitè intentum, proindeque connexum suapte naturæ cum visione Dei intentæ infinitè, quam connaturaliter efficeret. Nec desunt, qui vnioni hypostatice tribuant efficientiam gratiæ habituales in Christo. Sanè exigentia natuæ, & efficientia alicuius, quod infinitum sit in aliquo tantum genere, & se gerat, vt proprietates, non arguit infinitudinem simpliciter, & in omni genere, sed infinitudinem secundum quid, & in aliquo tantum genere respectu rei gaudentis tali exigentia, atque efficientia; quæ posterior infinitudo non superat spheram creaturæ. Angelus postulat naturaliter æternam, & infinitam durationem à parte post, ita vt auiter-

nitas

nitas sit eius proprietates connaturalis. Non pauci, nec vulgatis notæ Authores iudicant, possibilem esse Angelum, qui naturaliter petat vbicationes simultaneas ad immensum, infinitumque spatium. Dices, virtutis finitæ subiectum, vt deberet esse entitas postulans qualitatem infinitè intentam, tanquam sui proprietatem affectiuam, non posset hanc naturaliter sustentare. Contra, quoniam minor perfectio requiritur ad sustentandum, quàm ad efficiendum. Cum ergo non repugnet creaturæ potestas connaturalis effectiuam intentionis infinitæ repugnabit multò minus sustentatiua virtus. Et vtraque erit simpliciter finita, tamen secundum quid infinita. Omitto, nullam ad sustentationem materialem requiri virtutem, quæ proprie sit actiua ex parte subiecti sustentantis, vt tenet Arriaga, ex quo accepta est replica. Dices rursus, subiectum limitatum, qualis est omnis forma creata comparata ad suas proprietates accidentales, debere esse limitatè perfectibile. Si verò exigeret qualitatem infinitè intentam vt proprietatem, esset illimitatè perfectibile ex sua natura. Contra, quia tamen esset illimitatè perfectibile ab ea qualitate; at ex multis aliis capitibus esset suapte naturæ limitatè perfectibile, & ab ipsa qualitate perfecteretur limitatè, non quidem penes numerum graduum, sed penes imperfectionem accidentis.

SECTIO X.

An lux Empyreæ accipiet augmentum in mundiali renouatione? & an Empyreæ concava superficies reddetur lucida, conspicieturque à rediuiuis pueris, qui cum peccato originali decesserunt?

59

Inrefragabilis Doctor Alexander Alensis 2. part. summæ Theologiæ q. 47. membro 3. Vincenrius Bellouacensis lib. 3. speculi naturalis cap. 89. Pelbartus lib. 2. Rosarij Theologici verbo *Calum* §. 23. aiunt (quod & innuit Glossa super Psal. 101. v. 27.) Empyreum secundum se rotum in maiorem lucem innouandum, cum reliquæ orbis partes in die iudicij renouentur. Negant id, & meritò Suarez tom. 2. in 3. p. d. §. 8. sect. 2. v. *Ex quibus*. Thyrus de iudicaria Christi apparitione cap. 22. n. 29. Nam cum Empyreum fuerit ab initio summè lucidum, vt in sect. 8. visum est, & tradit Bartholomæus Anglicus lib. 8. de proprietatibus rerum cap. 3. excogitaretur sine fundamento sacræ scripturæ, aut Patrum accepturum diuinitus nouam lucis accessionem. Et testimonia quidem scripturæ sacræ, quæ syderibus pleniorum lucem tribuendam significant, transferrentur ad Empyreum absque exemplo Patrum. Confirmatur primò, quia sicut Beatotum corpora statim habent omnem perfectionem internam gloriæ, quin ea, consistens præcipuè in luce, accipiat incrementum; ita decet Empyreum, quod peculiariter dicatum est statui Beatitudinis corporalis habere ab initio nobiliorum suam perfectionem consistentem in luce, quin hæc aliquando argeatur. Confirmatur secundò, quia Empyreum non purgabitur, vt ostendam in sect. 2. Exercit. 12. Ergo neque innouabitur per maius lucis augmentum. Recipiet quidem nouam aliquem decorem, sed qualem, disce ex Iunilio Episcopo Africano lib. & cap. 2. de partibus diuinæ P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars 1.*

legis; *Quadam decorem suum in futurum recipiant, vt corpus incorruptionem, & mortalia immortalitatem, & caeleste regnum habitationem sanctorum.* quatenus non iam paucorum, sed omnium Beatotum hominum glorificata corpora excipientur in Empyreo. Et de hac immutatione potest intelligi Rupertus lib. 1. de victoria Verbi Dei, c. 25. dum inquit: *Isti duo cali, medium, & infimum* (id est firmamentum, & aër) *comparatione illius terrij* (id est Empyreij) *terra sunt, quia terrenis conspiciuntur oculis; illud autem, quod terrenis non conspiciuntur oculis, prius quàm immutetur per gloriam resurrectionis, dicitur calum cali iuxta illud Davidicum, calum cali Domino, terram autem dedit filiis hominum.*

60

De Empyreij pauimento; quod nunc est opacum consentienter ad scripta in sect. 3. censeo cum Molina d. 3. de opere sex dierum v. *Ad tertium*. Aliisque recentioribus laudatis n. 11. reddendum transparentem, & diaphanum, proindeque immutandum accidentaliter. Nam si elementis omnibus addenda est eximia quædam claritas, & quod mirabilius est, terra, etsi nunc opacæ, reddetur lucida, & peruia, sicut vitrum, vt dicam loco iam promisso in n. 22. multò potius illuminabitur, fietque peruium Empyreij pauimentum. Et id rectè fieri potest sine mutatione substantiali; non aliter ac sine ea euadent pellucida, & transparentia corpora glorificata non obstante natuæ, quam nunc habet, opacitate. Fieri etiam potest sine rarefactione, vt ex eodem exemplo liquet, & ex priori alio terræ. An tunc inferiores spheræ caelestes, & elementares illuminandæ sint ab Empyreo? vide in Exerc. 16. Rursus an pueri, qui cum solo peccato originali decesserunt, & rediuiui habitabunt, non sub terra, sed supra, vt ex multorum sententia referemus in sect. 10. exerc. 24. vel in loco subterraneo sed pellucido instar Crystalli, & illuminato vt probabilius videtur P. Arriag. tom. 1. in 1. 2. d. 5. 2. sect. 2. P. Thyrao tract. de gloriosa Christi apparitione c. 22. n. 67. intuituri sint lucem Empyreæ? non tractatur à Doctoribus.

61

Ex vna quidem parte ablato impedimento opacitatis, quid in causa erit, ne conspiciatur? Ex altera autem parte intuitu lucis Empyreæ origo esset ingentis tristitiæ ob simul consideratam priuationem tantæ felicitatis; cum tamen pueros illos nulla tristitia afficiendos credant cõmuniter Theologi apud Salam 1. 2. tract. 13. d. 1. sect. 6. q. 2. Aluarezium lib. 11. de auxiliis diuinæ gratiæ d. 114. Montepilosum tom. 3. part. 2. Theologiæ d. 143. Azorium p. 1. Institutionum Moralium lib. 4. c. 33. q. 2. Franciscum Amicum tom. 3. Cursus Theologici disp. 25. sect. 5. n. 133. Iacobum Gordonum lib. 1. Theolog. Moral. q. 14. c. 5. n. 31. Dionysium Carthusianum in 2. dist. 33. q. 2. apud quem veluti ex condicito plerique Theologi veteres conspirant. Prætereà sicut nunc Empyreij lux occultatur terreticulis, *Ne quis forte indignum habitationē caelestium, & Dei ipsius sedē videret, quæ his solis, qui mundi sunt corde, videnda preparatur,* vt inquit S. Petrus teste S. Clemente Romano lib. 3. Recognitionum; ita æquū apparet, ne postea eadē lux cernatur à paruulis illis exclusis Dei regno propter peccatū originale. Fauetque similitudo petita ex dānatis existentibus in orco, quibus lux Empyreæ manebit occulta vt scribā in exerc. 24. Hæc quæstio ex eis est, in quibus secundum Richard. Victorin. lib. 1. de Emmanuele, c. 1. *Multò tolerabilius est dubitare de veritate asser-tione, quā falsa consideret asseruere.* Et in quibus iuxta Volusianum epistola ad Augustinum: *Tunc magis ignoratur veritas, postquam presumpsum est, quod*

quod possit agnoscere. Sed ne quæstionem indefinitam relinquam, propendo magis in priorem partem, quia miracula non sunt præsumenda, nisi probentur, ut est in præmia Theologica, pro qua Ferdinandus de Castro Palao 3. p. operis Moralis tract. 17. d. 1. puncto 10. n. 3. citat nonnullos Theologos. Miraculum autem esset, si præfati pueri non conspicerent Empyream lucem. Et cur huius intuitu erunt indigni, qui cælitum frequentibus visitationibus oblectabuntur, ut Catharinus in libello de ipsorum statu coniectatur? Ulterius in extremo iudicio conspicient gloriam Christi, ut docet S. Thomas in 4. dist. 47. q. 1. art. 3. quæstioncula 1. ad 3. Toftatus in cap. 25. Matthæi q. 3. 13. Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 53. sect. 6. Granadus controu. 1. 3. de Nouissimis p. 2. tract. & d. 4. sect. 2. Quidni ergo siue tunc, siue post videbunt lucem Empyreæ? Tristitia ob priuationem cælestis aut non aliter impedierit acritia ob Iudicis respectu eorum sententiam medianam inter præmium, & aique supplicium, ut loquitur S. Augustinus lib. 3. de libero arbitrio cap. 23. & ob priuationem beatæ visionis, cuius notitiâ non omnino carebunt. In quibus ex Thoma in cap. 1. Apocalypsi v. 7. Paruuli cæli videbunt Christum in Iudicio, non tamen cognoscent, nam si aliter viderent, cognoscerent suum damnatum, & dolerent, & sic haberent panam materialem, quod non est verum. Ergo, similiter quamuis videant lucem Empyream, saltem non cognoscent eam esse loci deputati ad præmium Beatorum. Difficile mihi est, Christum ut Iudicem

non cognoscendum à paruulis; sed qui secus patres, poterit consequentiam concedere Hominum in vita mortali, & damnatorum in Inferno diuersa valde conditio ab statu illorum paruulorum, notabile offert discrimen, ut diuerso modo discurratur circa visionem Empyreæ lucis.

De qua cum iam sat multa tractarim, superest, ut cum Boetio lib. 3. de consolatione, metro 9. diuinam Numen sic deprecet:

*Da, Pater, augustam menti conscendere sedem,
Da fontem lustrare boni, da, luce reperta,
Inse casticos animi defigere visus,
Disce terrena nebulas, & pondera molis;
Atque tuo splendore mica; tu namque serenum:
Tu requies tranquilla piis, te cernere finis,
Principium, vector, dux, semita, terminus idem.*

Propheta Baruch cap. 5. v. 9. prænuntiat, Deum adducturum Israel cum iucunditate in lumine maiestatis sue, cum misericordia & iustitia, que ex ipso est. S. Iob cap. 36. v. 33. ait: Deum annuntiare de ea (id est luce) amico suo, quod possessio eius sit, & ad eam possit ascendere. Utinam sim ego ex amicis, & electis, quibus Empyreæ lux, ut possessio per fruenda indulgeatur; & quibus ascensus in fulgentissimam lucem concedatur ob Christi seruitoris merita, & Deiparæ Mariæ patrocinium! O me nimium felicem, si non in tenebras exteriores proiciar, sed in lucem sanctam perducar, si me non locus horrois & caliginis, sed

Stellantis Regia cæli
Accipiat securum!

EXERCITATIO VNDECIMA.

De immobilitate & loco Empyreæ Cæli.

Immobilitate Empyreum sortitur tantam dignitatem, ut ens diuinum nuncupetur à S. Thoma in 2. d. q. & art. 2. ad 4. vbi ita fatur: *Alio modo dicitur naturale secundum quod diuiditur contra ens diuinum, quod abstrahitur à materia, & motu: & sic naturale dicitur illud solum, quod mouetur, & est ordinatum ad generationem & corruptionem in rebus. Et hoc modo cælum Empyreum non est ens naturale, sed diuinum, quod ordinatum est ad gloriam Beatorum, nec materiam habet determinatam ad motum, sed ad finem suum.* Eodem nomine Diuini insigniunt Empyreum Ægidius Romanus in 2. dist. & q. 2. in resolutione art. 2. v. ad 3. Franciscus Georgius Venetus in harmonia mundi cantico 1. tomo 3. concentu 6. Franciscus Iunctinus in spheram Ioannis de Sacrobosco pag. 548. Tam nobili ergo proprietati huius cæli impendimus non immerito aliqualem operam.

SECTIO PRIMA.

An Empyreum sit corpus immotum?

Apod Theologos res est extra diffidium. Ex partibus contestantur quieti Empyreæ S. Nazianzenus, Procopius, Beda exarati in exercit. 2. sect. 3. necnon S. Theresia à Iesu, ut reulimus. f. 4. n. 79. Ad eam comprobendam vtrius Ioannes de S. Geminiano lib. 1. summæ de exemplis cap. 32.

authoritate S. Basilij aientis homilia 2. in Exameron, *Sicut damnati in tenebras exteriores abiguntur, ita remuneratio pro dignis operibus restauratur in ea luce, qua est extra mundum, & ibi quietis domicilium sortietur.* Proponit eadem verba S. Thomas 1. p. q. 66. art. 3. in corpore. Sed alij textum Græcum Basilij sic vertunt. *Qui dignè egerunt voluntate diuina, nimirum hos in lumine supercælesti suam habere requiem constar.* Ex qua versione nihil pro quiete Empyreæ firmum habetur.

Sacris in litteris non leue habet fundamentum Empyreæ

Empyreæ quies: Nam in eis illud vocatur sæpe sapius terra ut Pl. 26. v. 13. *Credo videre bona Domini in terra uiuentium.* Pl. 141. v. 6. *Portio mea in terra uiuentium.* Isaïæ c. 38. *Dixi non uidebo Dominum Deum in terra uiuentium.* Matth. 5. v. 4. *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* In quibus verbis alludit Christus ad illa Pl. 36. v. 11. *Mansueti autem hereditabunt terram, & delebuntur in multitudine pacis, & in v. 9. dixerat Regius vates: Sustinentes autem Dominum ipsi hereditabunt terram.* Frequentissimumque est apud Patres Ecclesiæ intelligere elementa terræ in his locis cælestem patriam, ut citatis multis obseruat Sylueira ad c. 5. Marth. v. 4. legatur nominatim S. Gregorius Nissenus oratione 2. de Beatitudinibus. Ideo autem Empyreum sic appellatur, quia sicut sola terra inter elementa est immobilis, ita inter cælos solum Empyreum. Incognitus in Pl. 150. v. 2590. super illud laudat eum in firmamento virtutis eius v. 1. scribit ex Nicolao de Lyra: *Hic vocatur firmamentum cæli suscipientes eo quod est immobile, & firmum, & sic magis aptum diuina contemplationi, & eius laudi.*

3 Trahi huc potest S. Paulus in epistola ad Hæbræos c. 12. v. 28. dum concludit, *Itaque regnum immobile suscipientes habebimus gratiam.* Sed de lege Euangelica magis genuinus est sensus litteralis eoloci. Aptiora sunt lunt alia verba eiusdem epistolæ c. 8. v. 1. & 2. *Talem habemus Pontificem qui confedit in dextera sedis magnitudinis in cælis, sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.* Hicce in verbis denotatur tabernaculum cælestis, cuius minister, & Pontifex sit Christus; illudque tabernaculum non ab homine, sed à Deo opifice stabilium. Ergo cælum volubile longè abest, ut sit illud tabernaculum, de quo Gentium Doctor sermonem habet. Illationem hanc natiuam agnoscunt Cornelius, & Ribera, ac Iustinianus; concinniq; animaduersioni Theophylacti dicentis. *Ecce maius quiddam, & certius tabernaculum cælum habemus: nam uetus illud nostrum hoc nouum perfigurabat. At primum illud manibus fuerat hominum fixum, ut de Mofse fertur, & aliis, ad uerò nouum Deus perfixit. Hinc autem intelligi potest, quemadmodum & Basilii sentit, nec mobile esse cælum, nec circulare.* Sentit id ipsum S. Athanasius, S. Chryostomus, Theodoretus, & Procopius adducti à Sixto Senensi in Bibliotheca sancta lib. 5. annotatione 3. ac. 9. nec non 14. & 80. libro etiam 6. annotatione 335. à Molina d. 3. de opere sex dierum v. secundò ex illo Psalmo, à Conimbribicenis lib. 1. de cælo c. 5. q. 1. art. 2. Si respondeatur, hos Patres, ut alios, quos refert Pereyra lib. 2. in Genesim n. 37. & S. Dionysium Areopagitam c. 4. de diuinis nominibus §. 4. ex interpretatione S. Maximi, Gregorijque Pachymetij, S. Cæsarium dialogo 1. ac. 2. Oecumenium in Pl. 103. v. 3. loquutos de toto corpore Cælesti, quod immotum censuerunt, & in sydereo moueri astra, non ut gemmam in annulo, sed ut aues in aère; quæ est etiam opinio multorum Astrologorum hac tempestate. Fateor ita quidem opinatos fuisse patres illos. Sed hinc potius inferitur, mirandum non esse si Christiana Philosophia agnoscat immotum cælum Empyreum, cui apprimè quadrant verba S. Pauli, quicquid sit de sydereo. Videantur alia sacra paginæ testimonia in sect. 2. exercit. 2. Omitto verba Psal. 32. v. 6. *Prouerbior. 3. v. 19. vbi cæli dicuntur firmari, & stabiliri verbo, & prudentia Domini.* Nam non sunt specialia pro Empyreæ; Et qui cum Aristotele sydereum cælum moueri putant, sic ea accipiunt, ut motui cælorum non in P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

commodent. Non tamen omitam quædã S. Ambrosij verba in lib. de Noë. c. 7. *Addidit illic (in arca veteris testamenti) supportoria immobilia esse, quod sanctorum status stabilis, & firma sit, quia uita probabilis tramitem virtutis ductu secuti sunt, corruptela declinantes consortia.* Sic S. Ambrosius, qui paulo antea dixerat, arcam illam, fuisse *imaginem mutatricem intelligibilis mundi.*

4 Pro quiete Empyreæ suppetunt nobis rationes non incongruæ. Prima, Beatorum status est liber ab omni mutatione. Ergo oportet, ut eorum domicilium sapiat status beatifici conditionem in immobilitate. Confirmatur ex Durando in 2. d. 2. q. 1. n. 6. Empyreum est ordinatum, ut sit sedes Beatorum existentium in plena fruitione quietante appetitum rationalis creaturæ. Ergo est immotus; sic enim intercedet similitudo inter locatos, & locum. Secunda, Empyreum est speciale Dei domicilium. Ergo magis assimilabitur Deo in actu secundo immanente quietis, quam in trãseunte morus. Par autem est, ut quoad possit, assimiletur Deo suum domicilium. Et deducet quidem locum, qui præcipua Dei sedes sit perpetuus motus, ut expendit Pineda in c. 1. Eccles. v. 4. n. 2. *Physic. dogmatum.* Hinc Homer. canit de Olympo, Deorum, quos venerabatur, domicilium.

.... Sedes diuinum dicitur esse
Immotum.

Et Lucretius in l. 3.

Apparet diuinum numen, sedesque quietæ. Reliqua vtriusque Poëtæ habes n. 7. exercitationis præcedentis. Tertia, corpus aliquod motu absoluto, est magna perfectio. Ergo cum Empyreum sit corpus ad eò excellens, occupetque supremum locum in mundo, tanquam sibi naturalem, & proprium, erit omnino liberum à motu locali. Quarta, in die extremi Iudicij cessabit morus cæli syderei; quia tunc deficiet omnis generatio, & corruptio, quibus nunc deseruit motus ille. Sed Empyreum non deseruit generationi, & corruptioni rerum sublunariarum, aut saltem hunc in finem non est conditum. Ergo semper immotum stat. Et id quidem congruit, ut quietis aliorum cælorum esset exèplar uti notat Sotus in 4. dist. 45. q. & art. 1. v. dicitur ergo. Confirmatur, corpora posita in suo centro, quiescunt ibi perpetuo, nisi bonum alterius, ad quod sunt destinata, aliud exigat, tunc enim mouentur vel ab intrinseco, vel ab extrinseco. Sed Empyreum conditum est à Deo in suo centro, ut & reliqui cæli; & præterea uiuenti bonum non exigit eius motum, cum factum non sit propter conseruationem rerum corruptibilium sed propter perfectionem vniuersi ad finem supernaturalem. Ergo quiescit permanenter in suo centro; non secus ac expleto prædestinatorum numero, quiescet cælum sydereum multò conuenientius, quam si moueretur; nam ut sapienter ait Fonsæca 5. Metaph. c. 4. q. 2. sect. 7. *Magis consentanea est, & natura cælestium corporum, & libera, beatæq; intelligentiarum motricium conditioni, & futuro item huius inferioris mundi statui perpetua cælorum quies, quam motus.*

Vincentius Bellouacensis lib. 3. speculi naturalis cpa. 89. addit quintam hanc rationem. Nullum vniforme omnino circulare habet rationem inceptionis sui motus in vna parte potius quam in alia quare cum vbiq; nequeat incipere, nusquam incipit. Sed Empyreum est corpus vniforme, & omnino circulare. Ergo, &c. Huius argumenti maior esset vera, si corpus vniforme omnino circulare mouendum esset ab intrinseco, secus si ab extrinseco. Tunc enim ratio inceptionis motus in vna parte potius,

potius,quàm in alia defumeretur ex libito mouentis ab extrinseco. Empyreum autem si esset mobile,esset quidem ab extrinseco motore, vt de aliis cælis communiter existimatur. Vel saltem inceptio motus ex vna parte potius,quàm ex alia proueniret à diuina determinatione. Minor eiusdem argumenti, quoad secundam partem negatur à pluribus. Imò aliqui ex eo,quod figura Empyrei sit quadrata secundum conuexam superficiem,conantur suadere ipsius quietem. Nam figura quadrata aptior est ad quietem,quàm ad motum,vt probat Aristot. lib. 2.de Cælo c.4. Præterea si Empyreum quadratum moueretur,fieter,vt spatium semel occupatum relinqueret vacuum. Sed neq; istud argumentum est efficax, vt dicam in exerc. & n. 13. gratis etiam admissio, conuexam superficiem Empyrei non esse circulem.

6 Authores Moderni exinde frequenter probant, Empyreum non moueri, quia alioqui Beatorum corpora essent in perpetuo motu,ni miraculosè impediretur,ne ea secū raperet. Vanè ad continuum miraculum adstringeres Deum, si potuit, vt debes fateri, condere cælum immotum. Quòd si Deus fundauit orbē terræ immobilem, vt cōmodè in eo habitarent mortales, quidni architectatus fuerit immobile Empyreū? vt sic corpora,reddita immortalia,aut continuò non circumuoluerentur ex natura rei,aut non staret,nisi perenni miraculo. Nec sufficit respondere,fore,vt post extremi iudicij diem stet immotum cælū sydereum,ac proinde vt Beatorum corpora locata in illo non ciantur continuo motu, quin miraculo sit opus, & quin sequatur aliquid indecori. Nam contra est, quia modo existunt in cælo corpora Christi Domini,ac Deiparæ, multorumq; aliorum:quare modo debent existere in cælo,quod sit immotum. Nihilominus enervari aliunde posset Modernorum argumentū, quia etsi glorificata corpora existēt in cælo circumuoluto, non idè mouerentur ex natura rei,neq; enim ibi grauitaret. Et quamuis,quantū ex se est,grauitarent,tamen per dorem permanentem agilitatis impedirent Beati graitationem suorum corporum; quæ dos, etsi sit supernaturalis, pertinet tamen ad glorificationis corporalis statum. Quo supposito non esset nouum miraculū impeditio graitationis facta à Beatis. Legebis n.7. exerc. 14. & exerc. 18. Itaq; sicut Angelus motor spheræ solaris non trahitur ab ea,sic neq; traherentur corpora glorificata à cælo sydereo circumactio, in quo existerent. Sed his non obstantibus, nescio quid indecentiæ appareret in eo, quòd Beatorū immota adhuc corpora existerēt, vt inordinatio domicilio in quadam velut rota (quæ apud Hispanos *Grua* nominatur) continuè gyrata.Hinc Aristoteles ignarus cæli immoti locauit beatas intelligentias extra vltimam spheram mobilem, vt patet ex lib. 1. de cælo c.9. text. 100.cum tamen sciret eas posse stare,licet existerent intra spheram circumuolutam;quia nimirum alienam putauit à beatitatis statu motionem perpetuam domiciliij. Video dici posse,fore contra decentiam status Beatifici, si beati agitentur ad motum sui domiciliij. Vnde Tullius lib. 1. de natura Deorum, sermonem habens contra quosdam Philosophos antiquos,qui Deū non distinguebant à mundo,prout comprehendente tam cælos,quam reliqua sublunaria, differit optime his verbis. *Quæ uero uita beata attribuitur isti rotundo Deo? nempe ut ea celeritate contereatur,cui par nulla,ne cogitari quidem possit. In qua non video,ubinam mens consistans, & uita beata possit insistere.* Cæterum si non

agitentur non fore contra decentiam.Nam Angeli motores cælestium spherarum beati quidem sunt, & Deus ipse est maximè beatus,existūt tamen ipsi affixi spheris motis,& Deus in toto vniuerso,quòd penes maiorem partem tot subit mutationes. Ob hæc nimis non contendam pro cōiectura, seu imaginatione superiori. Ostendi iam in sect. 6. exerc. 2. inualidas rationes naturales, quibus veteres aliqui theologi necessariam esse in vniuerso existentiam cæli cuiusdam immoti comprobare intendebant; ideoque eas prætermitto.

SECTIO II.

Insignis difficultas contra quietem Empyrei.

7 **E**Am sic propono. Primum mobile est contiguum Empyreo, corpori solido penes conuexam saltem,& conuexam superficiem, Ergo secum rapit illud,quemadmodum citissimo suo motu rapit inferiores cælos. Cum enim gyramus rotā aliquam, illa non solum circumferat inferiora solida sibi contigua, sed etiam exteriora; si vero exteriora solida non possit circumferre, neq; à nobis poterit gyri, dum contigua sit. Quare si Empyreum nequit circumuolui à primo mobili, hoc non mouebitur nec à se, neque ab intelligentia assistente, nec à solo Deo. Vigetur difficultas, si aliquid esset impedimento, ne Empyreum moueretur à primo mobili sibi contiguo maximè vel grauitas, vel corpus exterius, vel centri possessio. Sed primo Empyreum caret grauitate non minus, quàm cæteri cæli; deinde motui circulari ipsius nullum corpus obstitit; cum nullum sit extra ipsum. Denique Empyreum ex motu circulari non amittet suum centrum; uti non amittunt alij cæli. Ergo illud mouetur ad motum primi mobilis.

8 P. Ferdinandus de Salazar commentariis in Proverbia tum cap. 8. n. 28. tum cap. 21. num. 1. coactum se fatetur hoc argumento, vt inter primum mobile, & Empyreum collocet corpus quoddam liquidum, in quo quasi frangatur, & hebescat motus rapidissimus illius, haud secus ac frangitur motus orbis lunaris in igne, aut aëre, aliter secum terram abriperet. Istud corpus liquidū sunt supercælestes aquæ passim decantatæ sacris in oraculis. Cornelius in cap. 8. Proverborum non improbat discursum Ferdinandi. Laudandus est tantus hic vir, quod rem sacram ratione Philosophica curat constabilire. Diuina quidem litteræ expressit adèd verbis aquas supercælestes contestantur, vt nisi Philosophia videretur contradicere, quisque Catholicus ea testimonia familiari in sensu intelligeret, ac interpretaretur. Ego tamen etsi Philosophiā inimicam haberem, dicerē cum S. August. lib. 2. de Genesi ad litteram c. 5. *Quoquomodo, & qualeslibet aquæ ibi sint, eas esse ibi minime dubitamus. Maior est quippe scriptura huius auctoritas, quam omnis humani ingenij capacitas.* Vnde merito scripsit Hieronymus ab Oleastro annotationibus in c. 1. Genes. *Controuerunt hic aliqui, an uera sint aquæ supra firmamentum, seu extensionem? Et cum scriptura ubique clamet, eas ibidem esse, malunt multi Theologi cæcos Philosophos sequi, quam scriptura auctoritatem, qui si auctoritati eiusdem scripturae (addi id potest ex S. Augustino lib. 11. de Ciuitate Dei c. vltimo) subditi essent, aliquid aliud ex hoc intelligendum esse censerent.*

conferent. Acerbius loquitur Beda quæstionibus in Genesim, Tandem (ita ille) *insanire desinant Heretici, atque confusi cognoscant, quia qui cuncta potuit creare, potuit & illarum aquarum naturam glaciali soliditate stabilire in cælo.* Salianus in Annalibus, die mundi secundo, affirmat Sophronij Patriarchæ Hierosolymitani epistolam recitatam in sexta Synodò Generali act. 11. & approbatam tanquam orthodoxam act. 13. referre inter Origenis errores, quòd *supercælestium aquarum creaturam improbari, & tradit Salianus; quod non solum faciunt qui eas in Angelos commutant.* (vt Origenes refutatus à S. Basilio homilia 3. in Exameron. S. Epiphano in epistola ad Hierosolymitanum Patriarcham Ioannem. S. Hieronymo in epist. ad Pammachium. Ruperto lib. 1. de operibus sanctissimæ Trinitatis cap. 23. Procopio Gazæo in cap. 1. Genes. & ab alijs Patribus) *sed etiam qui pro supercælestibus aquis subcælestes inuehant nubes.* Neque silendum est, positionem de aquis, quæ super cælos sunt, habitari quasi ratam, & constantem in quinta synodò Generali & in epistola Iustiniani Imperatoris ad Mennam. Transcripti synodi, & epistolæ uerba in exercitat. 6. n. 13. Alcanius Martinengus in Glossa magna literali ad c. 1. Genes. v. 6. à pag. 637. vsque ad 652. numerosissimum omnium ferè Patrum Ecclesiæ profert syllabum in fauorem prædictarum aquarum, & non temerè pronuntiat. *Accedit sanctorum Patrum auctoritas, qui mihi certè acumeni ferè cuiusdam concily speciem, ac maiestatem præse ferre videntur. Et quidem si Ecclesia ea Patrum tempestate ad hanc decidendam litteram in usu Papa coegisset, nec aliud profecto ipsi desinissent. Nec possum non vehementer mirari, quòd sententia ista per mille dubitatos, & amplius, annos frequentioribus calculis recepta & sancita, nunc ita facile contemptui habeatur.* Hucusque Martinengus, cui præponant Delrius de opere secundæ diei n. 42. Nicolaus Cabeus in Meteorologicis lib. 1. text. 4. q. 2. text. 72. q. 2. & Robert. Bellarminus in Pl. 148. v. 4. Vnde repurgandus est Matheus Boroaldus, dum lib. 2. Chimici c. 5. inequit, vocans somnia aquas collocatas supra firmamentum Crystallinum. Etsi autem apud Patres fuerit adèd perpetua, & firma opinio de existentia verarum lympharum super cælos mobiles; defudarunt tamen in reddenda ratione, & sine, quo illic posita à Deo. Varij varias designant causas parum conformes Philosophiæ; non pauci se incios confessi, Deum, qui locauit, nouisse, satis esse responderunt pro syncera in diuinas litteras intellectus obedientia. Ast iam apparet causa satis plausibilis; nimirum vt in eis hebesceret motus primi mobilis, & sic staret immotum Empyreum, quod alioqui moueretur, si esset contiguum primo mobili.

9 Dices primò, negotium superesse admissis adhuc naturalibus aquis supra primum mobile: nam illæ non sunt fluentes, aut extensæ in vapores, sed glacie concretæ, & instar Crystalli condensatæ. Negare non possum, sic nonnullos Patres putare, verumtamen plures sunt, qui fluidas aut in vapores redactas autumant; & ex primis iam vnum, iam aliud significant alij. Sequor eos, qui in nebulae speciem illas adstruunt videndi apud Martinengū à pag. 656. vsque ad 660. & quamuis summam ibi feruent frigiditatem, si tamen gaudeant humiditate propè summa, glaciales non erunt, cum gelu non oriatur è sola summa frigiditate, sed etiā ex siccitate: quippe experientia restet per humiditatem. P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

rem dissoluatur. Dices secundò, vt ex vnius corporis motu moueatur aliud contiguū, opus est, quòd vnum veluti conetur alterum è loco exturbare, ne suum motum vltiorem impediatur; nam cum in eodem loco nequeant simul stare, si corpus A non expellat corpus B, sistet profecto corpus A aut retrocedet, aut verget in latus. Ast primum mobile non conaretur occupare locum Empyrei, etsi esset ei contiguum, cum quia non leuiter; tum quia ipsius motus est in suo centro: si verò conaretur ascendere in locum Empyrei, ageret contra innatam inclinationē in suum centrum. Ergo etsi primum mobile esset contiguum Empyreo, non idè ciceretur istud ex motu illius. P. Enlebius Nierembergus in curiosa Philosophia lib. 6. c. 12. & lib. 2. historiarum naturæ c. 5. & 6. ac. 7. Quiedus etiam contr. vnica de Cælo puncto 4. 7. contendunt simili discursu contra recepta Astronomiæ principia, nequire primum mobile ferre secum inferiores orbes sibi contiguos. Si obiciatur hominem ferri à nauui, etiamli hæc non deceret cum illo quòd ad locum; nihil refert, etenim homo grauitat in nauui, impeditque aliquatenus motum illius; ideo nauis multum onerata tardius mouetur. Vna autem spheræ non grauitat in alia; nec ex vnius pondere retardatur motus alterius. Ad hæc: nauis leuiter, ne mergatur, homo grauitat, vt mergatur; vincit tamen impulsus nauis, quia fortior, ideoque cedit homo, & se ferri patitur. Ast neque primum mobile grauitat, neque leuiter inferior spheræ; quare inter vtrumque nullus erit impulsus; proindeque neutrum mouebitur ab alio. Si obiciatur rursus, quando situla agit in gyrum, rapit suo motu, si velox sit, aquam intus inclusam contra ipsius etiam grauitatem. Multò ergo melius vnus globus cælestis rapit alium carentem grauitate, per quam renitatur. Neque id refert; nam potius grauitas aquæ contentæ intra situlam est in causa, vt ad motum situlae moueatur aqua; quia nimirum vinci non potest illius grauitas; quin & huius grauitas, vincatur, medio motu, vel impulsu. Qui totum istum discursum censuerit obtinere intentum, habeat & inerme argumentum Salazarij, saluaq; pertabit Empyrej quiete, etsi inter ipsum & primum mobile non intercedat corpus aliquod fluidum, quales sunt supercælestes aquæ. Nullus tamen inficiabitur, eo discursu non improposito, ruere funditus antiquam Astrologiam, multos dominatam per annos. Quare qui, hanc indemnem seruare in animum induxerit, enervet, necesse est. eum discursum, & confugiat ad aquas supercælestes, ne primum mobile roter Empyreum sicut retat subiectas spheræ. Mihi quidem cum liberto Fromondo lib. 1. Meteorologicorum c. 2. art. 6. probabilissimum est; & ex simili principio in n. 6. dixi, corpora glorificata non mouenda, quamuis existerent in cælo, quòd moueretur.

SECTIO III.

An Empyreum possit moueri?

10 **E**X antiquis Ægidius Romanus in 2. dist. & q. 2. in resolutione articuli 2. v. *ex hoc autem* Argentinas ibidem art. 1. v. *est tamen.* Durand. q. 1. n. 5. Mayo in 2. dist. 14. q. 3. Ioannes Neapoli q. 31. p. 5. ad 4. Henricus quodlib. 10. q. supponunt posse moueri, quod tamen relinquunt sub dubio Aureolus

in 2. dist. 1. art. 2. Ex Modernis Bartholom. Amicus tract. 8. Physic. q. 11. dub. 4. art. 3. n. 8. Suarez lib. 1. de opere sex dierum c. & n. 5. Fonseca 5. Metaphysicæ c. 4. q. 2. n. 17. Iosephus August. in 1. p. q. 7. art. 3. n. 19. affirmant, non minus naturaliter mouendum, quam modò quiescat. Aueria q. 27. Philosophiæ sect. 8. negat posse moueri naturaliter si sit quadratum penes partem conuexam, vel concauam. Ita etiam Barthol. Amicus tract. 2. 1. Physicorum q. & dub. 2. n. 9. Rubius lib. 2. de cælo c. 5. quæst. 3. tradit Empyreum esse localiter immobile suapte naturâ, neque posse moueri virtute naturali Angelica Vorillon. Auctor vetustus in 2. dist. 24. admittit, Empyreum esse de se immobile per naturam. Annuit cum Iohanne de S. Thoma Didacus Ortiz tract. 7. Physicorum, conferentia & §. 2. n. 570. Recensebo postea cæteros Auctores, qui de motu possibili Empyreici sermonem habuerunt. Quid ego iudicem, variis propositionibus declaro.

PROPOSITIO. I.

Potest operante Deo supernaturaliter, dimoueri Empyreum à suo centro.

11 **P**Robatur primò, quia Ecclesiastici 16. v. 18. dicitur: *Ecce cælum, & cali calorum eius: in conspectu illius (nempe Dei) commouebuntur.* Quæ verba non ineptè in hunc sensum queit verti, licet alios admittant, non secus ac illa Iacobi cap. 9. vers. 6. *Qui commouet terram de loco suo, & columna eius concutiantur.* & cap. 26. vers. 11. *columna cali contremiscunt, & pauent ad nutum eius.* Quo etiam loquendi modo vsi sunt vates prophani, vt Home. rus 1. Iliad. & cum ipso Virgilius 9. ac. 10. *Aneyd.*

Annus, & totum nutu tremefecit Olympum.

Sic de Ioue. Ouidium, Lucanum & Catullum dedit Octavianus Tufus ad c. 16. Ecclesiastici vers. 18. Probatum secundo autoritate Aeneæ Gazæ in Theophrasto, vbi ait: *Nihil earum, quæ videntur, rerum, fixum, ac firmum existimo, siquidem id Deus loco suo mouere velit.* Præterea inter articulos dānatos Parisiis anno 1226. continetur hic, referiturque in eandem rem à Dionysio Cisterciensi 1. sententiarum d. 8. q. vnica art. 3. solutione argumenti 2. *Quòd Deus non potest mouere cælum motu recto, & est ratio, quia tunc relinqueret vacuum.* P. Moncaus in selectis d. 1. c. 7. præsumit sine fundamento solam rationem damnari. 3. Empyreum est corpus habens quantitatiuam molem, finitam in loco finito. Ergo potest diuinitus fieri propinquius, vel remotius ab aliis corporibus, tam secundum aliquas sui partes, quam secundum omnes. Quarto, Elementa possunt virtute diuina extrahi à suo centro. Ergo & Empyreici cæli machina.

12 **A**rgumenta, quæ Aureolo ingessere difficultatem erga motum possibilem Empyreici, isthæc sunt. Primò immobilitas est in Empyreo negatio. Secundum, motus violentus non est sine naturali, hic autem non competit Empyreo. Sed ad primum negatur, immobilitatem in Empyreo esse negationem, non enim est nisi priuatio: & licet esset negatio, posset vinci à Deo, quia est carentia motus in subiecto obedientialiter saltem apud moueri. Ad secundum negatur, non posse Empyreum secundum se competere naturaliter aliquem motum, de quo in tertia propositione. Et quamuis non posset naturaliter competere aliquis motus, non inde sequi-

tur, neque violenter posse. Quandoquidem terra moueri valeat violenter, quin tamen ei competat motus naturalis in centro.

13 **P**atri Monzæo supra probabile videtur, non posse mundum totum à Deo moueri sursum, deorsum, dextrorsum, & sinistrorsum. Recentiores aliqui apud Vasquium tom. 1. in 1. p. d. 29. cap. 5. n. 24. asseruerant id ipsum, sed impugnantur acriter à Vasquio, à Petro Hurtado d. 14. Physicorum sect. 3. §. 24. sect. 6. §. 82. ab Arriaga d. 14. Physicorum. sect. 4. n. 78. ab Aueria in 1. p. q. 8. sect. 4. Præcipuus inter illos Recentiores est Bañez, qui in 1. p. q. 8. art. 2. v. circa tertium, inquit, non posse totum mundum motu recto moueri à Deo, nisi creato nouiter corpore aliquo, per quod si esset contiguum, vel ad quod, si esset distans, moueretur mundus. Monzæo autem probabile apparet, producto nouiter alio corpore, si esset distans, fore, vt non posset moueri mundus versus illud, quia motus in vacuo, & per vacuum vniuersum repugnet. Attamen, iudice S. Thoma, ac multis aliis, quos refert, & sequitur Tellez p. 2. Philosophiæ d. 3. 2. sect. 5. n. 8. non solum repugnat de potentia absoluta, sed naturaliter etiam posset in tempore per vacuum dari motus corporis existentis infra orbem lunæ proueniens, vel ab extrinseco motore, vt ab Angelo, vel ab innata granitate, aut leuitate; & supra Empyreum posset dari naturaliter primo modo, licet non secundo ob defectum grauitationis, & leuitationis ibi, vt notat Franciscus Alphonsus d. 23. Physicorum sect. 4. n. 24. addens in n. 25. posse hominem, si ponetur supra Empyreum mouere se naturaliter progressiue versus quamcumque partem illius spatij imaginarij. Sed de hoc puncto iterum ageamus in exercit. 18. Dominicus Bañez, & Philippus Monzæus deueniunt in eam mentem, vt occurrerent cuidam argumento pro existentia Dei in spatio imaginario ultra Empyreum. At neque verum est, Deum in tali spatio non existere, neque, etsi verum esset, responderent sic argumento, bene, & sufficienter, vt perspicuum erit legenti Auctores præcitatos, Thomamque Pium 1. p. quæst. 8. art. & dub. 2. num. 18.

PROPOSITIO II.

Empyreum extractum è suo centro moueretur propria virtute ad aliud, si relinqueretur sua natura.

14 **P**ræuere expressè Salas in sect. 2. tract. 2. d. & sect. 14. num. 101. Ioannes Gonsaluis Martinius lib. 2. Physicorum d. vnica quæst. 1. ad tertium. Franciscus Alphonsus dist. 9. Physicorum sect. 2. n. 14. & quo ad alios cælos tum ipse Alphonsus d. de cælo sect. 9. n. 106. tum Ouedus controu. 4. Physicorum puncto 2. n. 7. Mendoza in Viridario lib. 4. n. 229. Didacus Ortiz lib. 2. Physicorum cap. 5. n. 48. Bartholomæus Amicus tract. 8. Physicorum q. 11. dub. 4. art. 5. n. 20. Aueria quæst. 34. Philosophiæ sect. 4. cum Marsilio Ficino, compluresque alij contra Cælium Rodiginum lib. 1. lectio-num antiquarum, cap. 12. Rubium lib. 1. de cælo cap. 2. q. 3. & alios, quibus fauet S. Thomas lib. 1. de cælo in calce lectionis 5. Moueor à paritibus rum terræ, tum aliorum elementorum, tum omnium essentiarum. Nam etsi terra sit ex se immobilis, si tamen à Deo extra suum centrum poneretur, rediret ad illud propria virtute, vt obseruauerunt Fonseca 5. Metaphysicæ c. 4. q. 2. sect. 5. v. ad

v. ad primum. Connimbricenses lib. 2. Physicorum cap. 1. q. 2. art. 3. v. *Si tamen.* Alia etiam elementa mouentur per intrinsecam virtutem in suum centrum, sine motus tribuendus sit principaliter grauitati, vel leuitati ipsorum, siue tribuendus sit generanti ipsa. Denique cunctæ essentiae, si denudentur suis proprietatibus, & postea non impediantur, recuperant illas ab intrinseco, vt aqua frigiditatem.

15 **O**ppones primò, in corporibus cælestibus non datur leuitas, neque grauitas; daretur autem, si Empyreum rediret ab se in suum centrum. Secundò, non potest vni simplici corpori competere nisi vnus motus ex Philosopho lib. 1. de cælo c. 2. textu. 7. Si verò futurum est, vt aliquis motus competat Empyreo, erit circularis. Oppones tertio, corpus elementare, aut mixtum eleuatum ad cælum, vel supra Empyreum, non inde descenderet, etsi relinqueretur suæ naturæ, & extrinsecus non impediretur. Ergo multo minus descenderet Empyreici pars leuata sursum. Responderetur ad primum, virtutem illam motiuam Empyreici in suum centrum non dici leuitatem, neque grauitatem, quia non oritur ex temperamento primarum qualitatum. Ad secundum, casu, quo Empyreum moueretur circulariter, fore vt ei ab intrinseco non conueniret talis motus; vni autem simplici corpori recte conuenire potest duplex motus, vnus ab intrinseco, alter ab extrinseco, vt patet in igne, qui ex se inclinatur ad motum sursum, & ad locum superiorem, si mulque in sua sphaera circumuolui putatur à globo Lunæ. Responderetur deinde: Estò proprior esset Empyreum motus circularis in suo centro, quàm motus tendentiæ ad illud non esset, cur vni simplici corpori non valeat conuenire duplex motus diuisiue; & vnus quidem in casu magis extraordinario, seu potius in casu violento. Affunditur lux vtrique responsioni exemplo grauium, & leuium; illa enim aguntur sursum, & hæc deorsum ad impediendum vacuum in vniuerso; aguntur, inquam penes aliquos ab intrinseco, & penes alios ab extrinseco. Ad tertium conceditur antecedes conuenienter prælatis in n. 6. & negatur consequentia: quia si aqua, aut lapis descenderet, proueniret id ex grauitate, cum tamè grauitatio non incipiat, nisi à globo lunari. At descensus partis Empyreæ non nasceretur ex grauitate, sed ex inclinatione ad suum locum naturalem. Negarunt aliqui, locum, in quo existit cælum, esse ei naturalem; sed refelluntur rectè à Bartholomæo Amico in art. præcitato; nam connaturale cælo est occupare locum, in quo omnibus emineat.

PROPOSITIO III.

Tam naturaliter, attentà præcisè Empyreici natura, & abstrahendo à fine suæ conditionis, potest ipsum moueri circulariter, quàm modo naturaliter mouetur cælum sydereum.

16 **S**It prima ratio, Astra post diem Iudicij magni quiescent naturaliter, si spectentur ex se tantum, atque ex intimis suis principiis. Ergo è contra Empyreum mouebitur naturaliter, si Deus velit. Tam propria namque Astrorum videtur esse mobilitas, quam Empyreici propria asseritur immobilitas. Quare sicut Astra absolute non sine miraculo quiescent, non quia quiescere sit supra natu-

ram cæli in se atque ex intimis suis principiis spectati, sed quia inductio talis quietis immutabit (quod solius diuinæ virtutis est) vltimum rerum cursum, & exstinguet seriem generationum, & corruptionum mundi sublunaris, quæ motu cæli continuato, si res suæ naturæ relinquerentur, perennis esset, & in omnem æternitatem duraret, vt optime inquit Connimbricenses lib. 1. de cælo c. 2. q. 3. art. 4. Ita Empyreum absolute non sine miraculo moueretur, non quia moueri esset supra, vel contra naturam Empyreici, sed quia non esset secundum eius finem; seu secundum legem ordinariam, & totius vniuersi ordinem, vt loquitur Suarez lib. 1. de opere sex dierum c. & n. 5. Antecedens, quoad quidem Astrorum, post diem iudicij in uanato Theologorum omnium roboratur consensu. Quoad cessationem verò non violentam, sed naturalem à motu traditur à S. Thoma in 4. dist. 48. q. 2. art. 1. & 2. q. etiam 5. de potentia art. 5. ad 12. Argentinensi in 2. dist. 14. art. 1. & in 4. dist. 48. art. 4. Gabriele in 2. dist. 14. q. vnica art. 3. dub. 2. Suario tomo. 2. in 3. p. d. 58. sect. 3. v. quinto finita. Fonseca 5. Metaphysicæ c. 4. q. 2. sect. 7. v. Demum. Serario in c. 10. Iosephus q. 14. Raynaudo in disciplina morali dist. 2. q. & art. 1. n. 14. Bartholomæo Amico tract. 8. Physicorum q. 11. dub. art. & conclus. 4. Salas in 1. 2. tract. 3. d. 2. sect. 1. n. 4. Petro Hurtado d. 2. de cælo sect. 4. §. 50. Tellez p. 2. Philosophiæ d. 40. sect. 3. n. 4. Aueria q. 34. Philosophiæ sect. 7. Connimbricenses vbi supra, aliisque innumeris, tam vetustis, quam recentibus. Ex hinc validissimum constringit argumentum contra eos, qui asserunt, Astra moueri ab intrinseco. Cum enim astrorum motus non sit duraturus in æternum, sed aliquando cessaturus, vt quid ea condiderit Deus cum exigentia connaturali, & ab intrinseco motus æterni? Quando quidem sic potuerit condere, vt sine virtute motiua, sibi intrinseca; solumque cum indifferentia ad motum ex impulsu intelligentiæ assistentis, vel solius Dei circumuoluerentur perpetuò, vt primum extitissent, vsque ad diem Iudicij. Certè status violentus astrorum per totam æternitatem non congruit cum ordine diuinæ sapientiæ disponentis omnia suaviter, neque cum perfectione, & melioratione cælestium corporum post diem iudicij. Sed his relictis.

17 **S**ecunda ratio sit, Empyreum per motum circula-rem non priuaretur perfectione aliqua sibi debita, siquidem non extraheretur à suo centro. Ergo motus ille non esset contra naturam Empyreici. Confirmatur, ignis si in sua sphaera roretur à globo lunæ, non mouetur contra suam naturam, quia per talem motum non priuatur perfectione aliqua sibi debita, & quia alioqui aliquid violentum esset perpetuum contra effatum Philosophi lib. 1. de cælo c. 2. textu 15. Ergo similiter dicendum est de Empyreo. Antecedens admittitur à Fonseca 5. Metaphysicæ cap. 4. q. 2. sect. 7. v. si quis. Suario d. 43. Metaphysicæ sect. 4. n. 13. Molina 1. p. q. 12. art. 2. disp. 2. v. ad primum ergo. Connimbricenses lib. 1. de cælo cap. 1. q. 3. art. 2. v. Igitur. Quare sicut motus circularis est præternaturalis igni, quia non fit ab intrinseco, neque ex inclinatione, neque contra inclinationem ignis, ita motus Empyreici in suo centro esset præternaturalis. Id ipsum concedunt de motu circulari Astrorum Perrus de Aquila in 4. dist. 47. & 48. q. 3. art. 4. Noyse in resolutione Theologorum tract. 7. parte, & q. 2. Angles in 1. dist. 14. q. 1. difficultate 5. Iunctinus in sphaeram Ioannis de Sacrobosco pag. 590. Pereyra lib. 2.

lib. 2. in in Genesim n. 24. allegans Auicénam, Albertum, Scotum, Durandum. Item Petrus Hurtadus d. 2. de cælo sect. 1. §. 5. sect. 4. §. 48. & duobus sequentibus. Arriaga d. de cælo sect. 5. n. 58. & 63. Franciscus Alfonsus d. 9. Physicorum sect. 3. n. 42. d. de cælo sect. 9. n. 110. Cabæus lib. 3. Meteorologicorum textu 3. q. 2. Auerſa q. 34. Philosophiæ sect. 7. Raynaudus in disciplina morali dist. 2. q. & art. 1. n. 5. aliique cõglobati à Bartholomæo Amico dub. 4. art. 2. n. 4. Dices. Cũ Connimbricentibus loco præcitato, astra non habere principium inrerum inclinans ad alium motum, vti illud habet ignis Contra, illuminatio facta per motum alterationis est acri præternaturalis, ex eo quod non sit ab intrinseco, neque iuxta, neque contra exigentiam aeris, etiam si hic habeat inclinationem ad alios motus. Ergo inclinatio in igne ad motum sursum non impedit, ne sit præternaturalis circumuolutio ipsius à globo Lunæ. Ergo è contrario defectus inclinationis ad alium motum in astris non impedit, ne præternaturalis sit ipsorum in centro conuersio. Ratio à priori est, quia neque habent inclinationem ad motum conuersiuum, sed potentiam tantum neutram, seu indifferenter æquè ad motum, ac ad quietem. Quo autem pacto motus astrorum sit nihilominus naturalis, & esset etiam motus Empyreii respectu principij passiu: explicui n. 13. Exercit. 9. consentiente Bartholomæo Amico dub. & art. 4. n. 15.

PROPOSITIO IV.

Si per Deum liceret, posset Empyreum moueri circulariter ab aliquo Angelo valdè perfectò.

18 **E**tenim Empyreum ex se tam est aptum moueri, quàm astra, vt stabilium in propositione superiorum. Aliunde Empyreii magnitudo, etsi excederet virtutem aliquorum Angelorum, non est cur omnium, ita vt in cætu Angelico nullus sit spiritus, qui quantum ex se est, non habeat sufficientes vires ad mouendum Empyreum; quippè Angeli, de facto mouentes astra, non sunt omnium perfectissimi. Quare excessus magnitudinis Empyreæ præ primo mobili, aut maiori astro compensabitur excessu perfectionis, quem habent Seraphini præ virtutibus, à quibus mouentur astra, vt indicat. Origenes Commentario in Math. 24. & putat S. Thomas lib. 3. contra Gentes cap. 80. & opusculo 10. articulo 17. nec non opusculo 11. art. 4. Timebit quis, mouendum aliquando Empyreum si in aliquo Angelo datur ad id vires. Deponet tamen metum, si consideret in Angelis esse vires ad faciendum vacuum in rerum natura, vt sentiunt Suarez d. 3. Metaphysicæ sect. 6. n. 27. Theophilus Reynaudus in Theologia naturali dist. & q. 4. art. 2. n. 274. Franciscus Alfonsus d. 2. 3. Physicorum sect. 2. n. 11. Auerſa q. 27. Philosophiæ sect. 8. Ioannes Gontaluis Martinus lib. 4. Physic pag. 362. & 366. impediri tamen ab Authore naturæ ob huius bonam, quemadmodum impediuntur, ne moueant primum mobile ab occidente in oriens, cum tamen possent eadem potestate qua ab oriēte in occidentem, & ne essent à mouendo illo, aliisque cælis. Lege Serarium in cap. 10. Iosue q. 16. Quo in sensu fortè dicitur à Deo apud Iobum c. 38. v. 37. *Concensum calis quis dormire faciet? Dæmones etiam ligantur à Deo, ne plura damna*

faciant, quæ possent cum magno vniuersi detrimento, vt occidere animalia, eradicare arbores, transferre montes. Videantur Suarez lib. 4. de Angelis c. 27. n. 6. Alarcon 1. p. tract. 6. d. 7. c. & n. 2. & credatur firmissimè cum S. Augustino lib. & c. 18. de Ciuitate Dei, Dæmonem, seu Angelum nihil operari, secundum naturam suam potentiam, nisi quod Deus permiserit.

PROPOSITIO V.

Si per Deum liceret, posset Empyreum moueri circulariter vel ab imperfectiori Angelo.

19 **P**ropositio hæc conformis est doctrine Vazquij 1. p. dist. 188 cap. 5. num. 21. & Suarij lib. 4. de Angelis c. 32. n. 2. ille nanque ait, si quolibet corpus celeste mouere potest Angelus inferioris gradus, & ordinis, vt omnes fatentur, poterit etiam quolibet aliud mouere corpus. Hic verò ex eo, quod corpora cælestia non resistent motui, neque fluida sint, neque ex natura rei scindi apta, infert in esse virtutem cuius Angelò ad mouendum quodcumque cælum possibile maioris magnitudinis. Vazquio colludit Martinus Delrius lib. 2. dist. quæstionum Magicarum q. 8. & Suario cenonant Franciscus de Lugo d. 3. de Angelis c. 3. n. 14. Hieronymus Columbus lib. 1. de Hierarchia Angelica, atque humana c. 39. n. 2. Explano rationem indicat à Suario, & simul fulcio proportionè si. Empyreum, etsi immètam penè molem habeat, caret tamen grauitate, ita quidem vt pondus arenulæ tenuissimæ maius sit, quàm pondus ipsius: imò ipsius nullum est pondus. Præterea non est fluidum, neque scindibile secundum partem concavam, & conuexam. Ergo cum aliunde mobile sit, poterit quilibet Angelus rotare ipsum, vel lenissimo impulsu. P. Petrus Hurtadus d. 12. Metaphysicæ sect. 2. §. 7. eodem ferè argumento ductus inquit, etsi fingeretur cælos moueri ab aliquo viuentis corporeo, non idèd hoc defatigatum iri, irrequieta circumuolutione. Nam cum calis neque graues sint, neque leues, minore resistentia mouentur, quàm palea ventis, imò nulla. Hæc ibi; quæ tamen non coherent cum dictis ab ipso in d. 2. de cælo sect. 5. §. 2. vbi probat, rem corpoream non posse mouere cælos; quia si esset viuens, defatigaretur agendo; probat etiam, neque animum rationale posse, quia non haberet tantam vim impulsuam.

Respondent primò Connimbricenses lib. 2. de cælo c. 5. q. 8. art. 2. v. Pro explanatione, Mutcia lib. 1. de cælo d. 2. q. 1. in Empyreo non esse renitentiam ad motum interuentu qualitatatis, quæ in contrariam partem impellat; esse tamen aliam renitentiam consistentem in improportione quadam penes magnitudinem, ratione cuius Empyreum requirit validum impulsu, vt moueatur. Refelluntur exinde, quod magnitudo Empyreii non affert secum maius motus impedimentum, quàm paruus scrupulus; imò reuera minus affert, cum nullam habeat qualitatem resistentem motui; secus scrupulus. Efformetur globus ingens ex papyro; mouebitur vel habitu, si in aere pendulus sit. Ergo improportio penes magnitudinem in causa non erit, ne possit ab Angelo circumagi Empyreum.

Respondet secundò, Auerſa q. 34. Philosophiæ sect. 7. vastitatem Empyreii fore in causa, ne moueatur à quouis Angelo. Nam cum vna pars Empyreii non possit moueri sine motu rotis, opus est virtute valde magna, vt diffundatur impetus in totam

totam illam vastitatem, etsi in tota illa non sit resistentia grauitatis. Sic lux non inuenit resistentiã in aere, & tamen parua candela diffundit lumen per breue spatium. Reiciitur primò, si Empyreii partes penetrarentur diuinitus, & redigerentur in magnitudinem cuiusdam Astrolabij, posset Empyreum sic contractum moueri ab Angelo quolibet diffunderet, motum per illud rotum. Ergo & modo poterit, si quidem modò non est in Angelo defectus virtutis motiæ habendæ tunc in illo casu, neque modò existit in Empyreo ratione extensionis aliqua resistentia, aut grauitas, qua careret in statu illo contractionis, seu penetracionis. Secundò, cum Empyreum non grauitur vlla ratione, si quis homo locaretur à Deo proximè infra illud, sustineret maiori facilitate vastitatem totius corporis Empyreii, quàm ego nunc sustineam lapillum, aliquatenus grauitantem. Ergo similiter Angelus maiori facilitate diffundet impulsu per totam Empyreii vastitatem carentem grauitate, quàm per quosdam Astrolabium, quod aliquatenus est ponderosum. Si enim ob vastitatem non crescit sustentandi difficultas, dum vastitati non coniungitur grauitas; neque ob eandem crescit difficultas mouendi, dum deficit ponderositas. Tertio, si solari globo vniatur continuatiuè trabs aliqua, circumuolueretur cum ipso ab Angelo. Ergo similiter si trabi, dum geratur ab Angelo, vniatur corpus Empyreum, rotabitur vnà. Et hoc quidem sine vehementiori impulsu, quando quidem nullum nouum pondus accretat ex vnione Empyreii; aliqualè verò crescat globo solari ex vnione trabis. Quarto etsi impulsus non sit effectiuus alterius impulsus, nec defineret ex eo, quod paulatim superetur à grauitate corporis proiecti, aut moti; ac proinde non haberet contrarium, vt vult Auerſa q. 40. Philosophiæ sect. 6. tamen negare non poterit, grauitatem corporis reluctari impulsui in locum alienum, quando primum imprimitur. Cum è contrario aer non obstat receptioni lucis. Ergo etsi possibile sit corpus perfectè sphæricum, quod ob sui vastitatem grauitati coniunctam moueri non possit à quouis Angelo, aut si possit moueri, non nisi remisè; nihilominus non erit impossibile corpus grauitate carens, in cuius omnes partes ob vastitatem præcise nequeat quilibet Angelus assistens aliquibus partibus diffundere qualitatem impulsuam; quæ, si liber Auerſæ, paulatim postea corrumpetur, nisi adesset Angelus ipsam conseruans. Quarto id, quod reluctari impressioni impulsus, est grauitas corporis proiciendi, aut mouendi. Ergo cum in mole maxima Empyreii non reperitur grauitas, produceret Angelus tam facile impulsu in illa, quàm in alia minori, quæ grauitatem haberet v. g. in sphæcula lignea. Hinc emergit disparitas inter impulsu, & lucem. Nam respectu illius datur aliquid, quod resistat impressioni saltem; cum tamen respectu huius nihil detur, quod resistat introductioni in aere. Agentia autem quæ operantur per qualitates expositas resistentiæ, non habent per se limitatam actiuitatis sphæram, si desit resistentia; ideo ab vno igne rotis calefieret aer humiditate priuatus. Quæ verò agentia operantur per qualitates non expositas resistentiæ, habent per se limitatam sphæram actiuitatis; ideo corpus immutat visum per species intentionales in certa distantia. Eridem est de luce. Ervt appareat huius sphæram dimetiendam esse diuersimodè, ac sphæra impulsus, sive corpus paruum,

quod nunc à me mouetur occupare postea virtute diuina tantum spatij, quantum sol: sive etiam, aerem occupantem spatium, quod nunc illustrat lux caudalæ, dilari postea in spatia, quæ luce solari perfunduntur. In primo casu poterit æquali facilitate moueri à me corpus illud; quin in secundo possint illa spatia illustrari à candela. Ergo impulsui non obest quantitas spatij, siab sit grauitas magna; obest autem luci.

22 **P.** Arriaga d. 4. de Generatione n. 129. videns ex nostro argumento sequi vel à musca mouendum Empyreum, si imprimeret impulsu, conatur enervare illud exinde, quod si ponatur vna sphæra maxima, & ponderosa, non mouebitur à musca per eam saltante. Ex quo infert, aliquam requiri virtutem ad mouenda corpora perfectè sphærica. Sed retorquemus telum, si musca salter per sphæram maximam, quæ tamen ponderosa non sit, mouebit illam æquè faciliè, imò & faciliùs, quam globulum lancem aliquid ponderis habentem. Ergo ad mouenda corpora perfectè sphærica grauitate carentia, non est necessaria maior virtus, quàm muscæ. Patri Recupito lib. 2. de Deo vno q. 12. c. 2. n. 5. incredibile videtur immensum propè cæli corpus moueri posse à quocumque motore corporeo. *Qualis enim, aut quantum hic Gigas qui non vt Atlas humeris sustinere (qua inquit Aristoteles 2. textu 4. antiquorum est fabula) sed digito calum possit, vel calceo propellere?* Sic Recupitus, sed & Lessio lib. 1. de perfectionibus diuinis c. 8. n. 46. ac Bonartio in c. 16. Ecclesiastici v. 26. difficile apparet, tam ingentis vastitatis corpus moueri posse etiam ab Angelis. Verumtamen si imaginari o ratione corrigatur, non solum secundum, sed neque primum iudicabitur incredibile.

23 **I**nſurges primo, vt quid ergo vitur Deus ministerio Angelorum ad mouenda astra, si vel ex leuissimo impulsu possunt ea gyrtari? Secundo vt quid etiam Angeli sunt perpetuò affixi astris circumuoluti, si impulsus semel impressus nequit deficere, neque retardari ex occurſu contrarij? Tertio cur vel imperfectior Angelus non valebit mouere totam terram? Primo quæſiro obuiam eo dicens, Angelis à Deo commissum esse mouere astra, vt quemadmodum sublunaria per cælestia reguntur, ita regantur cælestia per spiritalia: hoc enim pacto rectus euadet ordo gubernationis inferiorum per superiora. Eusebius Nierembergius in curiosa Philosophia lib. 6. cap. 31. putat satis esse ad prædictum ordinem, si astris assistant Angeli tutelares, vt assistunt elementis; & mixtorum speciebus secundum illud S. Augustini lib. 83. quæstionum quæst. 79. *unaqueque res visibilis in hoc mundo habet potestatem Angelicam sibi præpositam, sicut aliquot locis diuina scriptura testatur.* Vnde Origenes homilia 8. in Ieremiam non saliter loquitur de præſidentia Angelorum ad astra, quàm ad reliquas res visibiles, *Intelligamus, inquit, omnibus rebus Angelos præſidere tam terra, & aqua, quàm aeri, & igni, & hoc ordine peruenire ad omnia animalia, ad omne germen, ad ipsa quoque astra cælestia.* Sed contra; nam cum astra sint ab agentibus creatis incorruptibilia iuxta Peripateticos, in cassum demandata esset à Deo Angelis cura arcendi ipsorum damna. Si autem corruptibilia sint, in eisque motum non efficiant Angeli, erit nulla, vel modica subiectio ad Angelos ex eo, quod tantum arceant corruptionis pericula, quæ remotissima esse tot sæculorum

seculorum series apertissime nos edocet. Adde, conuenientissimum esse, vt Angelis, quæ sunt substantiæ inter creatas perfectissimæ, committeretur administratio substantiarum inter non viuentes primatum obrinentium; respectu quarum habeant se Angeli, proportionem seruata, sicut spiritus animales respectu hominis, cui deseruiunt ad motum. Ob has, atque alias, quas prætereo, rationes, & præcipue ob verbum Iobi cap. 9. v. 13. *Sub quo curbantur, qui portant orbem*, intellecta à nonnullis de Angelis, & orbe cælesti, ait S. Bonaventura in 2. dist. 14. art. 3. q. 2. *posicionem, quod corpora cælestia moueantur ab Angelis, Magistrorum esse tam in Theologia, quam in Philosophia, quia concordat pietatis, fidei, & rationi plurimum esse videtur*. S. etiam Thomas opusculo 10. art. 3. scribit, *Cælestia corpora à spiritali creatura moueri à nemine sanctorum, vel Philosophorum negatum legisse memini*. Rursus 1. p. q. 110. art. 1. in corpore. *Omnia corporalia regi per Angelos, & hoc non solum à sanctis Doctoribus ponitur, sed etiam ab omnibus Philosophis, qui incorporeas substantias posuerunt*. Et quod plus est q. 6. de potentia. art. 3. in corpore decernit: *Fidei sententiam esse, quod non solum corpora cælestia, suo imperio moueant localiter Angeli, sed etiam alia corpora Deo ordinante, & permittente*. In censura tamen hac non fuisse semper S. Thomam inferebam n. 18. Exercit. 6. quod hic adnotatum volo in gratiam Lessij. & Nierenbergij, nec eorum opiniones audiant malè, dum primus asserit, astra moueri à Solo Deo (quod & asseruere Augustinus Theuchus in Colimopæia ad cap. 1. Genesis, Zara in Anatomia ingeniorum sect. 2. membro 3. pag. 267. pluresque recensit à Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. & q. 5. art. 2.) dumque secundus affirmat, moueri intrinsecè à sua forma; in qua sententia fuit Philoponus lib. 1. de mundi creatione c. 12. Parisiensis secundæ partis de vniuerso p. 2. cap. 9. Didacus de Zúñiga lib. 4. Physicæ cap. 1. alijque indicati à Cælio Rodigino lib. 1. lectionum antiquarum cap. 19. & collecti ab Auerfæ q. 34. Philosophiæ sect. 7. item à Francisco Alfonso d. de cælo sect. 9. n. 98. & hanc sententiam non vulgari eruditione liberat ab omni calumnia Barthasæ Tellez p. 2. Philosophiæ d. 44. sect. 4. videturque ex parte placuisse sapientissimo Alfonso Salmeroni tom. 2. Prologomeno 10. can. 6. p. 173. vbi sic fatetur. *Assignauit autem Deus pro sua sapientia proprium Angelum motorem, quo inclinationem talium corporum (id est, orbium Planetarum) ad talem motum persicerent, veluti si quis grane deorsum, & leue sursum impelleret, coadiuuando, & dirigendo motum*. In quibus verbis significat, astra moueri à se ipsis, licet simul etiam partialiter moueantur ab Angelis. Vtramque illam opinionem reputat pro abilem Araujus 1. p. q. 50. art. 1. posteriorem verò Martinus Bresserus lib. & c. 1. de conscientia n. 6.

24

Ad secundum quæstum respondeo, impulsum esse forsitan qualitatem pereuntem absque vilo contrario, postquam durauit per aliquod temporis spatium. Ita Rubius lib. 8. Physicorum tract. de impulsu q. 3. n. 85. Arriaga d. 4. de anima num. 114. Oniedus controu. 20. Physicorum punct. 2. n. 80. Alfonso d. vltima Physicæ sect. 4. n. 48. Tellez p. 2. Philosophiæ d. 38. sect. 1. n. 9. Francisco de Mendoza lib. 4. viridarij n. 225. Auerfæ q. 40. Philosophiæ sect. 6. Quæ sententia, si vera sit, cessaret motus astrorum, Angelis non conferuantibus impulsum, sed quia cum hac sententia stat, et si Angeli sepa-

rentur ab astris per breue tempus, permansurum impulsum. Ideo aio secundò, Angelos se ipsis immediate absque qualitate impulsiva restare astra, vel talem esse qualitatem, quam imprimunt, vt petat non conueniri ex natura rei, nisi sint præfentes Angeli. In primum propendit magis Suarez d. 35. Metaphysicæ sect. 6. n. 25. & lib. 4. de Angelis cap. 31. n. 10. Et secundum explicatur à Mendoza supra n. 193. ac 195. post Vazquium, alioque, quos citat, exemplo qualitatis obfirmatiuæ, qua lapsis in aere pendulus detineretur ab Angelo ne descenderet: hæc namque qualitas resistens gravitati lapidis conferuari nequit naturaliter in absentia Angeli. Sed quia multi dicunt, Angelum in eo casu detenturum lapidem in aere, quatenus vel conferuaret vbiacionem productam in lapide, vel efficaciter applicaret potentiam suam motiuam & per eam resisteret gravitati lapidis, ideo libentius acquiesco Suariorum, quin ideo vniuersum negem, Angelum posse imprimere qualitatem impulsivam; quando istud scilicet in locum distans esset proiciendum ab Angelo immoto. P. Iulius Cæsar Bulergerus lib. 1. de licita, & vetita Magia c. 19. Probat, Angelum non posse impulsione mouere corpus, quia aliqui moueretur, & occuparet locum, è quo truderet corpus impulsivum: sic autem moueri non potest, cum incorporeus sit. Debilis ratiuncula, si quidem ad impellendum corpus necessaria non est vlla ipsius Angeli, vt nec Dei localis, neque quæ fieret ad existendum definitiuè in loco impulsu corporis, argumentum esset corporeitatis in Angelo.

25

Tertio quæsto occurrò inquiring, nullum fieri argumentum ex cælis ad terræ elementum; hoc enim habet maximam gravitatem, illi autem nullam. Et idè foras non potest Angelus totum elementum terræ sursum mouere, non solum ex generali lege providentiæ, vt est indubitatum, sed etiam ex defectu propria potestatis propter nimiam terræ resistentiæ. Quæ sunt verba Suariorum lib. 4. de Angelis cap. 32. n. 2. cum ergo virtus motiua Angeli sit finita simpliciter, tanta potest esse gravitas elementum terrestri, vt resistentiæ, qua renitatur motui sursum sit maior actiuitate potentia motricis Angeli cuiusuis de facto existentis. Sed tamen S. Anselmus, cum in Elucidario dixisset, *Sanctorum (in corpore glorificato) talem fore valentiam, vt si montes, & omnem molem terræ vertere vellet, valenter possent* (quod etiam repetit in lib. de similitudinibus cap. 52.) addit, *Nemo enim dubitat, Angelos hoc posse, quibus æquales dicuntur esse: nisi hæc per exaggerationem scripta interpretetur quis, vt quando ipse S. Anselmus in Elucidario ait, Beatorum tam efficax erit potentia, vt si aliud cælum, & aliam terram facere velint, potenter possint* Suarius d. 35. Metaphysicæ sect. 6. n. 26. & 27. Concedit cuius intelligentiæ, spectata sola natura, potestatem eleuandi totam terram vsque ad cælum Spina quæstione de strigibus cap. 5. & 7. fatetur id ipsum, & impugnat à Theophylo Raynaudo dist. 4. Theologiæ naturalis q. & art. 3. num. 248. quia iudicium petitur ex motu cælestium sphaerarum ab intelligentiis infimi ordinis leue admodum sit, cum cælestes sphaeræ careant gravitate resistente. Do S. Thomam tanquam iudicem arbitrum, qui in opusculo 10. articul. 16. rogatus *an Angelus possit mouere totam molem terræ, & vsque ad globum Lunæ, licet nunquam mouerit, vel moturus sit?* Respondet: *naturali sua virtute hoc non posse, quia nulla virtus*

*multa virtus creatura potest immutare ordinem principium partium vniuersi, ad quem pertinet, quod terra sit in medio locata. Videtur tamen mihi, contrarium posse tolerari absque fidei periculo, si tamen quis referat intentionem suam ad ponderis quantitatem, non ad prædictum ordinem vniuersi. Certum est enim, quod naturali sua virtute Angelus potest alicuius ponderis terram mouere, sed vsque ad quanti ponderis quantitatem mouere possit, non potest à nobis determinari. Hactenus Angelicus Doctor, & conuenienter ad eius resolutionem explicari potest Firmilianus, ac S. Gregorius Magnus, dum primus epistola 75. inter alias S. Cypriani inquit, *Non quod Demoni tanta esset potestas, vt terram mouere, aut elementum concutere nisi valeret & dum secundus lib. 2. Moralium cap. 15. Quia enim notum est, quod absque superno nutu moueri elementa non possunt, latenter inferitur, quod ipse (nempe Deus) contra illum (id est, Iobum) (elementa mouerit, qui moueri permisit, quannus Satan a Domino semel accepta potestate ad vsum sua nequitia etiam elementa concutere praualeat. Redeo ad S. Thomam, qui in opusculo 11. art. 5. & q. 16. de Malo art. 10. ad 8. eadem prope habet quæ in illo opusculo 10. vbi adjicit: Si autem quaritur de motu circulari, per quem prædictus ordo non variatur (& cui non resistit gravitas terræ, cum in suo centro non grauitur (videtur, quod naturaliter terra quiescat, vt vult Philosophus in libris de cælo. Sic S. Præceptor. Vnde quemadmodum Angelus non potest ignem priuare calore (nemo enim, ex doctrina S. Ambrosij) term. 19. de Epiphania, potest mutare naturam, nisi qui Dominus est natura) ita neque poterit Angelus priuare terram quiete excludentem motum circulaem penes omnem sui molem, neque item poterit facere leui quodam impulsu à se exhibitio trepidet, vt tota terra: quod tamen non ab Angelo solum, verum etiam ab homine, imò & à culice fieri posse, excogitavit Archimedes Mathematicæ disciplinæ consultissimus, assensitque P. Vazquez 1. 2. d. 18. cap. 2. à n. 20. contra quem ingeniosè disputant Mendoza lib. 4. viridarij problemate 45. Petrus Hurradius d. 3. de opere sex dierum sect. 5. subsect. 2.**

Ast hinc imperum aliquis in nos faciet; nam si terra moueri nequit circulariter ab vno, aut à pluribus Angelis, dedita opera in id incumbentibus, neque ad hunc motum gaudent ipsi naturalibus viribus, cur idem non dicemus de motu circulari Empyreici cæli: quod non minus, quàm elementum terræ, vocatur à Theologis immobile, nec minus naturæ suæ videtur petere perpetuam quietem, vt pote congruentiorem fini, ob quem est creatum. Respondemus, dummodò Empyreum ster actu immotum, satisfieri fini suæ à Deo creationis: & exemplum aliorum cælorum habentium potentiam neutram ad motum manu ducere nos vt idè affirmemus de Empyreo.

SECTIO IV.

An Empyreum sit in loco reali extrinsecò.

26

Difficultas hæc purè vocalis discutitur aeri contentione ab antiquis, licet illi non loquantur de Empyreo, sed de primo mobili, quod putabant, aut permittebant, esse vltimam sphaeram cælestem. Si prius à nobis explicetur, quid sit locus realis extrinsecus, breui elucecet, quid sit quæstioni respondendum: quippè definitio res

singulas breuiter semper absoluit, Censore Cassiodoro lib. de Anima cap. 11. & Galenus lib. 1. Methodi suadet, vt in quavis quæstione, de notione prius conueniat; cum sine hac proposita rei substantiam inuenire non liceat; ipsam vero noionem, que ab omnibus in confesso sit, sumendam ducit Medicorum Princeps, cuius iudicium maxime probamus.

DIGRESSIO.

Definitur locus realis extrinsecus.

AB Aristotele sic lib. & cap. 4. Physicorum textu 41. *Eius, quod continet, extremum est immobile, primum*. Ex quibus verbis conflata est familiaris hæc definitio: *Est superficies corporis continentis prima, & immobilis. n̄ superficies significat terminum, seu extremitatem corporis, siue in eo detur distincta superficies terminatiua indiuisibilis in profunditate, siue non. n̄ Corporis continentis innuit distinctionem inter locum, & locatum, & excludit à ratione loci vltimam superficiem corporis contenti. Dicitio Prima denotat illam solam superficiem corporis continentis pertinere ad locum, quæ immediatè attingit locatum. Hinc aer, & non cælum est locus immediatus, & proximus mei corporis. Vox Immobilis traxit Aristotelicos in non leuem curam. Etenim vas est locus aquæ, transferriturque simul cum illa ex vna parte ad aliam. Præterea turrim immotam circumdant diuersæ superficies aeris agitati, quin turris acquirat diuersa loca. Sed tamen prima ratio nec difficilem reddit mentem Philosophi, nec mouere debet ad discedendum ab ipso; cum ipse dicat expressè, vas non esse locum inibi definitum, seu non esse locum naturalem. Quare ex eo, quod moueatur vas, non sequitur locum naturalem esse mobilem. Perpendantur iuste verba hæc Philosophi textu 41. *vt autem vas & locus qui potest transferri ita & locus vas est immobile. In eo itaque, quod mouetur, cum aliquid mouetur, id quoque, inus & locum mutat veluti in flumine nauigium, vt vase potius, quam vt loco, eo quod contingit, vitur. Locus enim immobilis vult esse. Quocirca vniuersum flumen magis est locus, quoniam vniuersum est immobile. Quam ob rem locus eius, quod continet, extremum est immobile primum*. Huc vsque ille. Secunda etiam ratio reuertitur ex appositis verbis, exemploque lembi decurrentis per flumen. Vt enim non pars vndæ sed totum flumen est locus lembi: ita non vna pars aeris, sed totus aer est locus turris. Totus autem aer est immobilis, quatenus persistit semper in suo centro, quin ad aliud spatium feratur motu recto, seu lationis. Explicationem traditam mentis Aristotelicæ prosequitur latè Pereyra lib. 11. Philosophiæ cap. 13. indicauitque aliquatenus Arriaga d. 14. Physicorum sect. 1. n. 2. dum dixit, definitam solummodò ab Aristotele terram, in qua immobiliter locantur omnes aliæ res. Nihilominus et si terra sustentet ea, quæ in ipsa immediatè locantur, tamen non continet, seu ambit; & præterea Aristoteles definiuit locum amplè comprehendendo omnia elementa, & orbis cælestes, vt constat ex cap. 4. & 5. sed præcipue notentur hæc verba in textu 46. *Atque ob hanc causam terra in aqua est, hac in aere; hic in aethere, aether in cælo, cælum non vltra in alio*.*

Verum vt loquamur cum pluribus, et si sentiamus cum paucis, dicimus, Definitionem Aristotelicam

28

licam congruere non solum loco naturali, corporum simplicium, & elementorum, sed etiam omni loco vnuerſim, & simpliciter. Ad cuius declarationem aduertimus, locum quem libet extrinsecum realem constitutum ex superficie, tum ex tali distantia ipsius superficiæ à reliquis corporibus, vel ab aliquo puncto fixo. Etenim sola superficies non debet esse immobilis, ut patet in aere, & aqua maximè mobilibus. Sola etiam distantia superficiæ non censetur locus realis extrinsecus. Cum ergo distantia superficiæ non possit aliò mutari, ideò locus afforitur, & est immobilis ratione ipsius. Replicabis, ergo eadem ratione erit immobile locatum. Respondetur, hoc non includere essentialiter tantam, vel tantam distantiam, nisi sumptum reduplicatiuè ut locatum; aut locum vel specificatiuè sumptum importare essentialiter talem distantiam, & consequenter affixas spatio imaginario vbicationes, quibus extensa superficies ambit, circumdatque locatum; quippe si partes superficiæ essent penetratæ non continerent illud. Constituitur itaque locus pro materiali per superficiem, & pro formali per distantiam, eo quidem pacto, ut hic numero locus dicat determinatè talem distantiam, non verò hanc superficiem numero, nec speciè, sed hanc, vel illam numero, aut speciè; ac proinde nec hanc numero, aut speciè vbicationem, sed hanc, vel illam. Hinc turris immota, etiam variis agitur ventis, aut etiam modo circumdetur aqua, modo aere, perseverat in eodem loco numerice, uti perseverat idem numericè compositum, etiam varietur vnio substantialis inter materiam, & formam eandem iuxta scripta in n. 7. Exercitat. 7. In hoc modo dicendi assignatur aliquod constitutum determinatè requisitum ad locum, licet enim non sit de essentia huius individui loci hæc numericè, aut specificè superficies, & vbicatio, secus hæc distantia; quam quia non seruat aqua inclusa vase translato ex vna in aliam partem, ideò non perseverat in eodem loco reali extrinsecò, Et huic ea de causa immobilitatem attribuit Aristoteles; quia cum corpora moueantur ad adquirendum ipsum, necesse est, ut sit aliquid fixum, & stabile, ne frustra queratur. Consule Balthasarem Tellez p. 2. Philosophiæ d. 3. 2. sect. 1. & aduerte, dum res dicitur existere in loco, intelligendum esse de loco pro materiali, qualis est superficies, non autem de loco pro formali, qualis est distantia, neque enim res existit in vbicationibus superficiæ, sed in superficie ipsa includente determinatas vbicationes, quæ induit loci denominationem.

REGRESSIO.

Empyreum non est in loco reali extrinsecò.

29 **P**Robatur, locus realis extrinsecus est superficies immobilis, & prima corporis continentis. Sed respectu Empyreï nulla datur superficies immobilis, & prima corporis, quod contineat ipsum. Ergo respectu Empyreï nullus datur locus realis extrinsecus. Nam, ut inquit Aristoteles cap. 5. textu 43. *Id corpus in loco est, extra quod aliud corpus est, quod ipsum contineat, illud vero non est, extra quod nullum est.* Vnde in textu 45, concludit, *cælum autem, ut diximus, nusquam est totum, neque villo in loco, siquidem nullo corpore continetur.* Et textu 46. *vnuerſum autem alicubi non est, quod enim alicubi est, & ipsum aliquid est, & aliud, in quo continetur, oportet esse, extra vnuerſum, at totum nihil est.* Denique in fine

huius textus affirmat, *cælum non esse ultra in alio, quemadmodum terra in aqua, hæc in aere, hic in aethere, æther in cælo.* Omnia hæc Aristotelis testimonia cum ritè, atque ætenuè considerasset Sextus Empyricus lib. 9. aduersus Mathematicos titulo de loco, non remerit adiudicauit Philosopho opinionem de non existentia cæli in loco. Sed non etiam putabit aliquis, aut Aristotelem sibi contrarium, aut nos ei. Nam lib. 4. cap. & textu 1. ait: *Ea, que sunt alicubi esse, omnes existimamus.* textu 13. *Corpus omne in loco est.* & cap. 4. textu 3. 2. *Nam & cælum in loco esse, ob id maxime arbitramur, quod semper motu creatur.* Vterius in lib. 3. cap. 5. textu 54. dixerat. *quæ corpus, quod sub sensum cadit, in loco est.* Respondemus sigillatim ad auctoritates adductas. In prima loquitur Aristoteles, vel de eis tantum, quæ sunt infra vltimam spheram, vel iuxta vulgarem existimationem; vel de loco sumpto pro spatio imaginario. Quem sensum seruat in secunda; nisi mauis loqui dubitando, & inquirendo; ut colligit ex contextu Auerſa q. 27. Philosophiæ sect. 4. In tertia fatum ex populari persuasione; ideoque S. Thomas legit, *Propter hoc maxime opinantur alicubi &c.* In quarta sermonem tantum habet de corporibus subcælestibus, ut ex contextu constat. Similiter intelligendus est Plato, quando in Timæo parte 3. scribit, *Afferimus, necessarium esse, uti quicquid est, alicubi sit locatum, regionemque aliquam occupet. Quod vero nec terra, nec villo vnuerſi situ comprehenditur, haudquaquam esse arbitramur.* Et in eodem sensu accipiendus est S. Augustinus, cum in epistola 57. ad Dardanum pronuntiat *spatia locorum tolle corporibus, nusquam erunt, & quia nusquam erunt nec erunt.* Item S. Fulgentius dum cap. 4. contra sermonem Fastidiosii ait) ut & Beda, aut Honorius Augustodunensis lib. 1. cap. 21. de Philosophia. Cleomedes etiam lib. & cap. 1. de contemplatione orbium cælestium (*In loco est omne corpus.*

30 **A**ffertioni nostræ, & probationi fauet S. Claudianus Mamercus lib. 3. de statu animæ cap. 3. percontans Faustum Reyensem. *Quomodo corporeus mundus localis est, & in loco non est? Quod si mundum in loco esse responderis (ait ille) nihilo segnius quero, locus, in quo est mundus extra mundum, an ne de mundo sit: si de mundo non illo in mundo, sed in alio ipse cum mundo est. Si extra mundum, rursus, quero, vtrum locus, in quo est mundus, in loco sit? Aut igitur loca, hoc est corpora infinita foreberis; itaque Deo, qui solus infinitus est corpus æquabilis, aut mundum non in loco esse concedes.* Eundem arguendi tenorem habet Gilbertus Porretanus in l. sex principiorum cap. 5. & ob id pro hac assertione citatur ab Auerſa supra, ut permulsi alij; præsertim S. Thomas opusculo 52. de natura loci. & op. 70. sed. 5. 2. non est S. Thomæ in enumeratione S. Antonini 3. p. historiali tit. 18. cap. 11. §. 2. Ferdinandi del Castillo lib. 3. Chron. Prædicatorij ordinis cap. 31. Possuini in apparatu; & quamuis esset S. Thomæ, ut putat Ioannes Garzonius in eius vita, non stat ibi pro nobis; in 70. autem nihil ad rem habet. Quare securius addo Argentinensem in 1. dist. 44. artic. 4. ad 8. rursus in 4. dist. 50. art. 3. Scotum in 4. dist. 49. q. 16. ad 1. & q. 11. quodlibetica Alanum lib. 1. de Eucharistia cap. 38. Curielem lia. 1. Controuersiarum 5. in ordine art. 4. n. 27. Murciam lib. 4. Physicorum d. de loco q. 5. Iulium Cæsarem Scaligerum de subtilitate ad Cardanum exercit. 5. Molinam 1. p. q. 2. art. 1. d. vnica membro 1. §. *Esse in loco.* Dandinum lib. 1. de Anima digressionem 8. Bartholomæum

lomæum Amicum tract. 20. in 4. Physicorum q. 5. dub. 2. num. 5. & sequentibus, Iacobum Grethferum tomo 2. defensionis controuersiarum Bellarmini col. 230. Thomam Gianninum lib. 8. Philosophiæ cap. 17. Suarium d. 51. Metaphisicæ sect. 2. num. 8. & lib. 4. de Angelis c. 1. num. 8. c. 8. num. 12. Albertinum tom. 2. in Prædicamento vbi d. vnica quæst. 1. num. 30. Præpositum 1. p. quæst. 8. à 2. num. 10. Falsolum ibidem, art. & dubitatione 2. n. 13. Rubium lib. 4. Physicorum tract. de natura loci q. 4. Caberium Cisterciensem tract. 4. Phyl. d. r. duc. 2. n. 4. Arriagam d. 1. 4. Physicorum sect. 1. n. 4. & omnis compluribus passim obuiis, tres Eminentiſsimos Cardinales Toletum lib. 4. Physicorum cap. 5. q. 7. Bellarminum lib. 3. de Eucharistia c. 5. & 6. ac 7. Lugum disp. 5. de Eucharistia sect. 4. num. 81. Nec aduertantur S. Iustinus Martyr, in libro de reprehensione aliquorum dogmatum Aristotelis, in quæst. 130. ad Orthodoxos, S. Augustinus in lib. 2. de sermone Domini in monte, & Alcuinus in lib. 2. de Trinitate cap. 5. Etsi enim dicant, cælum existere in loco, videntur loqui non de extrinsecò reali, sed imaginario, nisi magis placeat interpretari S. Iustinum, S. Augustinum, & Alucinum, quatenus per existentiam cæli in loco denotent ipsum non esse immetum, sed circumscriptum potius, & terminatum. Hinc quia in regione Deus est immetus, frequentissimum est apud Ecclesiæ Patres affirmare, Deum non existere in loco. Legatur Receptus lib. 4. de Deo vno q. 13.

Excluduntur varij modi defensionæ existentia Empyreï in loco reali extrinsecò.

31 **T**Hemistius 4. Physicorum textu. 45. Iauellus lib. 4. Physicorum q. 13. & Fonseca 5. Metaphisicæ cap. 13. q. 9. sectio 4. volunt supremam spheram esse in loco ratione superficiæ cæli immeti inferioris. P. Arriaga videtur transulisse id ad Empyreum, dum inquit num. 4. *Potest autem ea parte, quæ ad terram respicit, dici esse in loco iuxta alios cælos.* Sed contra primò, quia cælum inferius continetur à superiori locaturque in eo. Ergo non continet, nec locat superius; nam vnum corpus nequit esse contentum, & continens, locatum, & locus respectu alterius, in quo contineatur, & locetur; neque item vnum corpus habet duplicem locum. Secundò, Philosophus non ait, cælum esse in æthere, ætherem in aere, aerem in aqua, aquam in terra, terram non ultra in alio; sed è contra: Ergo superiora corpora non locantur in inferioribus, sed potius inferiora in superioribus. Adde ex Toletò, fore, ut terra non esset in loco, si spheræ superiores locentur in inferioribus. Quare Authores illi incidunt in inconueniens, quod fugere cupiebant. Tertio, vnum ex attributis loci iuxta Aristotelem cap. 40. textu 30. est, quod æquet locatum, seu non excedat à locato. Inferius autem cælum inæquale est superiori, & ab hoc exceditur. Quarto, locus debet continere locatum, & id, quod continet, eo, quod continetur, maius esse debet, ut inquit S. Irenæus lib. 2. aduersus hæreses cap. 1. Ergo superioris cælum non potest contineri tanquam à loco ab inferiori, quod quantitate molis minor est.

32 **P**ereyra lib. 11. Philosophiæ cap. 9. & Andreas Cæsalpinus lib. 3. quæstionum Peripateticarum q. 3. & alii apud Connimbricenses lib. 4. Physicorum cap. 5. q. 2. art. 1. adstruunt, vltimam spheram esse P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1.

in loco ratione centri, circa quod mouetur. Cæterum id traduci nequit ad Empyreum, utpote immotum. Deinde centro, siue sit punctum aliquod fixum in media mundi vnuerſitate situm, siue sit tota terra, non conuenit, esse superficiem, quæ contineat vltimam spheram. Videantur Connimbricenses præcitati, & Auerſa q. 27. sect. 4. qui multis aliis ex rationibus impugnant hanc sententiam. P. Tellez parte 2. Philosophiæ d. 3. 2. sect. 2. n. 7. restatur, esse opinionem aliquorum, quod suprema spheræ existat in loco per vltimam sui superficiem. Reicit tamen ipsos, & bene, quia necesse, ut locus sit extrinsecus, ideoque debet esse superficies distincta à corpore contento.

33 **T**homistæ, & ex nostris Connimbricenses vbi supra asserunt, extremam spheram non esse actum in loco simpliciter, & per se, seu secundum se totam, secus potestatiuè; ratione suarum partium. Aiunt itaque, primum mobile existere in loco ratione partium, quia dum circulariter mouetur, vna pars succedit in locum alterius. Sed cum partes sint continuatæ, possint verò saltem diuinitus scindi, ideò ratione eorum est solum potestatiuè in loco. Et id videretur intendisse Aristoteles cap. 5. à textu 43. vsque ad 46. inclusiuè. Ait Toletus in commentatio textus 43. censet, hanc expositionem reuera non esse admodum consonam contextui; & postea approbat expositionem simplicij, Themistij, & Alberti intelligentium per totum, & cælum mundum vnuerſum, qui secundum se totum in loco non est, sed secundum partes. Etenim mundus vnuerſus non mouetur secundum se totum, ut mutet locum; mouetur autem secundum partes, secundum quosdam quidem circulariter, & non sursum, nec deorsum; secundum alias verò sursum, & deorsum, ut secundum elementa leuia, & graua. Transcripti ferè Toleti verba, omisso Aristotelicis, pro quorum intelligentia altercarur. Connimbricensibus in art. 2. displicet proxima expositio; tum quia Aristoteles in tractatione de loco, nullam spheram cælestium, neque elementarium inferiorum mentionem fecit; tum quia dixit de partibus cæli, esse quodammodo in loco; inferiores autem spheræ sunt simpliciter, & absolute in loco; tum quia partitio præsentia localis in potentialè, & actualem non aliò tendit, nisi ut constet, partes suprema spheræ non esse actum, sed potentia præsentem loco. Contra tum quia cælestium, & inferiorum spherarum sublunarium meminit Philosophus dum dixit: *Aique hanc ob causam terra in qua est, hæc in aere, hic in aethere, æther in cælo, &c.* tum quia eatenus scripsit omnes partes quodammodo esse in loco, quatenus in quodammodo debeat cadere supra omnes partes; ita ut sensus sit, omnes ferè partes vnuerſi esse in loco; quia vna tantum illius pars nempe suprema spheræ non] est in loco; tum quia illa partitione vitur solummodo, ut ostendat, mundum esse in loco; secundum partes, non potentia, sed actu. Id ex contextu patere asseneat Toletus, qui paulò antea animaduertat, si Aristoteles per totum vltimam spheram significare vellet, non diceret, moueri sursum, aut deorsum.

34 **Q**uicquid sit de interpretatione verborum Aristotelis, existentia in loco ratione partium attributa primo mobili non potest accomodari Empyreò, cum hoc cælum non moueatur. Si tamen Thomistæ velint apere, quatenus

præcisè vna pars Empyrei ambiatur ab alia suo modo, seu quatenus quælibet pars est contenta inter alias. Refellendi sunt primò, quia si ego idipsum conater de corpore Christi existente, vt iudicat S. Thomas, supra Empyreum, nimirum esse in loco continente, quatenus vna pars corporis arbitur ab alia suo modo, seu quatenus quælibet pars est contenta inter alias, audiendus non esse ab eis, vt pote contrarius Angelico Præceptor, qui 3. p. q. 57. art. 4. ad 2. docet. *Nihil prohibere corpus Christi esse extra totam continentiam cælestium corporum, & non esse in loco continenti.* Quòd si S. Thomas non transtulit ad Christi corpus doctrinam de existentia primi mobilis in loco continenti secundum partes, neque ipsi transferant ad Empyreum. Secundò quia iuxta Philonem libr. de somniis, Achillem Tatium in Ilogoge ad Arati phænomena cap. 5. Georgium Pachymerium in cap. 14. S. Dionysij de Hierarchia cælesti, S. Hilarium in Plalm. 2. *Ab eo, quod terminatur, id, quod terminat, differt; neque id ipsum est finitum esse, atque finire.* & penes S. Damascenum lib. 1. de fide Orthodoxa cap. 16. *Locus corporalis eius terminus, quod continet, ei, quod continetur, attritus, vt aer continet corpus; sed non omnino continens aer locus est contenti corporis; sed terminus aeris continenti contiguus corpori contento; & omnino quodcumque est continens, non in eo est, quod continetur.* lib. 2. cap. 8. *Est cuiusque corporis locus eius continentia.* Similia habent S. Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in opusculo de Cherubinis à Moyse factis n. 8. Nemesius de natura hominis c. 3. Hugo Echerianus de animarum regressu ab inferis c. 6. Præterea ex S. Gregorio Magno lib. 2. Moralium c. 12. Petro Damiani in opusculo 36. de diuina omnipotentia, Beato præfatione in titulum Apocalypsis, *Id, quod interius concluditur, à concludente exterius continetur.* Insuper penes S. Claudianum Mamercum lib. 8. cap. 3. de statu Animæ, *Norum est, corpore contineri nihil corporeum posse, nisi quod continet, exterius sit, & quod continetur, interius.* Et Lucretius lib. 1. de rerum natura dixit,

*Extremum porro nullius posse videtur
Esse, nisi ultra sit quod finiat.*

Tertiò vna pars Empyrei vnitur per continuationem alteri. Ergo vna non est in alia vt in loco; locus enim debet esse non vnitus per continuitatem rei locatæ, vt tradit Aristoteles cap. 4. text. 30. & 34. nec non 44. Pro quo loci attributo multus est Aueria in sect. 3. Quòd diuisibilitas, & discontinuatio partium Empyrei penes diuinam omnipotentiam, satis est, vt illud sit potestatiue in loco ratione partium, satis etiam erit circumscribi posse alio corpore, vt sit potestatiue in loco secundum se totum, vt obseruat Merarius tract. de Angelis disp. 19. sect. 2. Refellendi tandem sunt, quia existentia in loco ratione partium communis esset omnibus corporibus positis infra ambitum vniuersi. Ergo cum ea præ Empyreum aliquid speciale habeant, quoad locum extrinsecum realem definitum ab Aristotele, illud maximè erit, quòd ambiatur superficie prima, & immobili corporis alterius: & in hac continentia, vel in eius defectu consistet existentia in loco, vel defectus existentia in loco. Hinc inferes, licet Beatorum corpora reciderent supra Empyreum, tamen hoc nec partialiter extitutum in loco reali extrinsecum; non enim contineretur ab ipsis instar superficiei; vt nec nos sic continemus terram quam calcamus.

SECTIO V.

An Empyreum sit in loco imaginario extrinsecum.

35 **P**robauit, Empyreum non existere in loco reali extrinsecum. Progredior modò ad discutendum, an existat in loco imaginario extrinsecum? Huius explicatio prius est præmittenda. Et mirum est, quam variè, & caliginosè se gerant Moderni in definitione loci imaginarij. Aliorum imaginationes, quibus is locus humanæ menti redditur propè inaccessibleis, cum tamen, ni fallor, facilis valde sit, non curabo. *Nam terendum tempus non est in earum discussione cansarum, que suapte natura iam clara sunt, vt obscurari potius disputatione minuta videantur.* Ita admonet S. Claudianus Mamercus lib. de statu animæ cap. 3.

DIGRESSIO.

Quid sit locus imaginarius extrinsecus?

36 **M**Ea mens est, illum consistere in carentia loci extrinseci realis, seu in carentia superficiei, quæ sit immobilis, & prima corporis potentis rem aliam continere, aut terminare. Cum autem sola superficies nõ sit locus realis extrinsecus, sed vltèrius constituatur hic ex tali distantia superficiei à reliquis corporibus, vel ab aliquo puncto fixo; sola carentia superficiei non erit locus imaginarius; sed præterea constituatur hic ex carentia superficiei taliter distantis ab aliis corporibus possibilibus, vel ab aliquo puncto fixo possibili, aut existenti. Sueder explicatio hæc primò, quia vacuū definitur ab Arist. lib. 4. Physic. c. 7. text. 57. locus, in quo nullo est corpus, seu locus caris corpore. Ergo aptè definitur à simili spatiū imaginariū per carentia corporis continenti, aut terminati. Et illud quidem discrimen versabitur inter vacuum, & spatium imaginariū, quòd ex superficiei carentia constituatur in recto imaginariū; sed vacuum cõstituitur in recto ex superficie ipsa. Est & aliud discrimen, quòd vacuum importet aptitudinem, vt repellatur à corpore solo imaginariū autem, vt contineat, aut terminet siue corpus, siue spiritum. Hinc Aristoteles, cui consentit Achilles Tatius in Ilogoge ad Arati Phænomena c. 8. cum aliis apud Rhodigin. lib. 1. lectionum antiquarū c. 7. & apud Gianninium lib. 8. Philosophiæ c. 29. ac 30. inficiatur est vacuū extra vniuersum ob naturalem saltè incapacitatem corporis aduentitij; etsi supra vniuersum constituerit intelligentias beatas spirituales; Pythagoricos verò, ac Stoicos, qui vacuum ibi agnoscebant, ea cura sollicitabat, vt præfatam incapacitatem conuellerent. Sic Cleomedes lib. 8. c. 1. de orbium cælestium contèplatione, Lucretius lib. 3. & 5. de rerum natura. Confirmatur, quia spatium imaginariū vocari consuevit vacuum negatiuum, cui vlti conformis est nostra explicatio. Secundò, eo ipso, quòd produceretur à Deo superficies corporis alicuius contigua Empyreum v.g. continens; ipsum vndequaque, eo ipso Empyreum definirer formaliter esse in spatio imaginario, in quo antea existeret. Ergo spatium illud consistebat formaliter in carentia loci realis extrinseci, cum destrueretur formaliter per huius positionem. Tertiò, si corpus gloriosum Christi Domini eleuetur, vt potest, supra Empyreum, ibique se moueat, acquirere

acquireret per motum noua, & diuersa spatia imaginaria inadæquata. Ast non alia ratione, nisi quia comparabit nouas, & diuersas carentias loci realis extrinseci. Ergo sicut in earum diuersitate formaliter consistit diuersitas vnus spatij imaginarij inadæquati ab alio, ita in eis consistit formaliter essentia spatij imaginarij adæquati. Maximè cum spatium imaginariū debeat acquiri per motum tanquam terminus ipsius motus. Quartò, de spatio imaginario sic declarato verificentur omnia vulgò dictata de eo, scilicet esse æternum, cum ea carentia detur ab æterno: esse infinitum, & constantis fixis punctis, cum componatur ex infinito immobilium, negatiuè que extensarum carentiarum aggregato, aut numero: esse tandem mensuram vocationum; cum per carentiam superficiei, & taliter distantis, valeamus meriti rerum existentium vocationes. Quintò S. Thomas 1. p. q. 46. à 1. ad 8. hæc habet, *Cum dicitur supra calum nihil est, ly supra designat locum imaginariū tantum, secundum quod possibile est imaginari dimensionibus cælestis corporis dimensiones alias superaddi, ex quibus verbi colligitur, dimensiones, seu superficiem, quæ possit, Empyreum superaddi, & cuius carentia detur actu, esse spatium imaginariū, ita vt hoc in recto, constituatur ex carentia, & in obliquo ex dimensionibus, seu superficie possibili superaddi.*

37 Hactenus de spatio imaginario secundum se. de eo, vt à nobis imaginarioe concipitur, pauca restant dicenda. Imaginamur itaque illud, vt sapienter norant Hemelman in disputatis ad 1. p. titulo 10. d. 6. cap. 2. & Franciscus Alfonsus d. 22. Physicorum sectio 3. num. 18. ad modum extensæ substantiæ tenuissimæ admittentis facilliter suum intra sinum corpus quocumque, vel spiritum ad illud se mouentur. Prætermitto obiectiu nulas nonnullas, quæ contra spatium imaginariū, vno, vel altero modo declaratum solent efformari: Si quid verò specialiter urgeat contra definitionem imaginarij spatij à nobis propositam dissoluetur in decursu Exercitationis.

REGRESSIO.

Empyreum existit in loco imaginario extrinsecum.

38 **P**leramque consentient quotquot Empyreum ratione partium; & quotquot concedunt Deo existentiam in spatio imaginario supra Empyreum. Astipulari expressè Aueria q. 27. Philosophiæ sect. 4. nec non Tellez parte 2. Philosophiæ d. 3. 2. sect. 2. n. 10. vbi quæstionem de existentia supremi cæli in loco dirimit asserendo, illud esse in loco, non quidem vero, sed imaginario, quatenus circumscribitur superficie, non quidem corporis ambientis, sed superficie imaginaria. Vnde ignoro, qua consequentia in d. 38. sect. 2. n. 10. neget, mundum esse in aliquo spatio imaginario, affirmetque, esse in se ipso. Probatur primò, spatium imaginariū esse carentia primæ, & immobilis superficiei corporis potentis rem aliam continere, aut terminare. Sed Empyreum existit in tali carentia. Ergo existit in spatio imaginario. Secundò, si produceretur à Deo corpus aliquod ambiens totum Empyreum, existeret hoc in loco reali

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

extrinsecum illius. Ergo de facto, existit in spatio, quod illi responderet: spatium verò, quod illi responderet, est imaginariū extrinsecum. Tertiò, simili modo se habet præsentia ad spatium, ac se habet duratio ad tempus. Sed Empyreum antequam moueretur primum mobile, erat durans in tempore imaginatio. Ergo modo est præsens spatio imaginario; cū modò non detur locus realis extrinsecus, in quo cõtineatur vt datur mobilis primi motus, qui est mensura durationi illius; proindeque tempus reale extrinsecum illius. Quare deficiet nre tali motu post diem extremi Iudicij, redibit Empyreum ad tempus imaginariū. Quartò, quod actu est, non potest, ex natura rei saltem, nullibi esse. Ergo cum, Empyreum actu sit, alicubi, est (alicubi enim, aut ibi non dicimus, nisi cum specialiter locum designamus, vt ait S. Odilo Abbas Cluniacensis serm. 1. de Natiuitate Domini) Ast non in loco extrinsecum reali, vt constat ex sectione præcedenti. Ergo in imaginario. Nec valebit respondere, Empyreum esse alicubi ratione extensionis suarum partium, vel ratione situs, seu vbi intrinseci sublequuti iuxta aliquos necessariò ex tali extensione. Etenim ipsa extensio partium alicubi est (idem de situ, seu vbi intrinsecum) cum non sit nullibi; & cum sit hic, & non alibi extensio, vbi posset poni à Deo sursum mouente Empyreum. Sed non est alicubi loci realis extrinseci; Ergo alicubi loci imaginarij.

39 P. Vazquez 1. p. d. 29. n. 114. manifeste inficiatur existentiam Empyrei in spatio imaginario, idque docendum esse ab omnibus, qui præsentiam Dei in spatio imaginario non admittunt, aduertit Quietus controuert. 15. Physicorum puncto 3. n. 5. Hinc Monæus in selectis d. 1. c. 7. Granadus in 1. p. controu. 1. Generali tract. 3. d. 3. sect. 4. n. 26. Iosephus Augustinus in 1. p. q. 8. art. & difficult. 2. num. 40. & alij cum negent existentiam Dei in spatio imaginario vltra Empyreum, & ambitum vniuersi, negant etiam mundi totias in eodem spatio præsentiam; quod nihil aliud est, quàm inficiari existentiam Empyrei in illo spatio. Ex quibus Authoribus argui sic potest contra nostram sententiam, primò, spatium imaginariū est quid fictium, & chimericum. Ergo nequit in illo existere Empyreum; alioqui posset æquè dici, existere in chimera. Et vt ait S. Claudianus Mamercus lib. 3. de statu Animæ cap. 5. *Quod nihil est, recipere aliquid non potest.* Nec minus S. Thomas in dist. 37. quæst. 2. art. 3. in argumento. *Sed contra. In quocumque est aliquid, illud oportet esse, quia in nihilo nihil omnino est.* Secundò, coexistere est simul existere. Ergo cum spatium imaginariū non existat, non potest Empyreum illi coexistere, & consequenter neque existere in illo. Verumque hoc argumentum imbelles censetur, si attendatur explicacioni spatij imaginarij à me traditæ. Quare ad primum nego, spatium imaginariū esse quid fictium, & chimericum; est enim carentia quædam, quæ etsi non sit quid reale positinè existens, aut possibile, non est tamen quid fictum. Sic vacuum, tamen essentialiter importet in obliquo carentiam corporis contenti intra superficiem, & latera corporis alterius, non ideo est quid fictum, vel inadæquate ratione carentiæ corporis contenti. Replicas: Ergo si in carentia loci extrinseci realis locatur Empyreum, cur non locabitur in aliis carentiis? Sed roga ego, & peto à te, cur primū mobile sit in Empyreum vt in loco reali extrinsecum, non sic verò in diuina

Y 2 immen

huius existentia; quandoquidem tam actio crearia Angeli, quam existentia sunt indifferentes aut ad carentiam distantia, aut ad distantiam. Denique non potuit esse ipsum Empyreum, nam hoc existente liberum erat Deo producere Angelum vel in terra, vel in spatio imaginario, vel nullibi existentem. Assignanda igitur est in Angelo aliqua forma, siue realis, siue modalis, ratione cuius habeat pro sequenti signo carentiam distantia ab Empyreo potius, quam distantiam. Quare sicut carentia corporeitatis fundatur in entitate physica Angeli, per quam est formaliter spiritalis, ita carentia distantia ab Empyreo debet fundari in aliqua entitate physica superaddita, per quam sit potius præsens illi; quam alibi, vel nullibi existens.

DIGRESSIO II.

Locus intrinsecus, seu ubicatio est forma intrinseca & positiva superaddita rei ubicate.

46 **E**oldem habet Patronos hoc assertum, quos superius Roboraturque primò ex ipso: ubicatio non est præcisè entitas locata rei, neque denominatio constata ex re locata, & loco, neque aliqua forma negativæ. Ergo est forma aliqua intrinseca, & positiva superaddita rei locatæ, & loco. Tres antecedentis partes manent probatæ in proxima digressione. Consequentia rectè infertur. Secundò, Petrus existens in hoc loco habet aliquam denominationem intrinsecam, qua carebat dum existeret in alio loco. Ast ea denominatio non constituitur præcisè ex loco, in quo existit, & ex ipso Petro. Ergo constituitur ex forma intrinseca superueniente, ne detur noua denominatio intrinseca, absque aduentu nouæ entitatis intrinsecæ, & ne perierit pristina denominatio intrinseca absque amissione pristinae entitatis intrinsecæ. Tertio, Deum esse præsentem ubique, est intrinsecum ipsi. Ergo Petrum esse præsentem alibi, est intrinsecum ipsi; sed Petrus non variatur in se, variata præsentia ad aliquem locum. Ergo præsentia ad illum est forma intrinseca superaddita Petro; non tamen Deo ob rationem dictam in secundo fulcimento proxima digressionis. Quartò, potest corpus existens in loco *A*, poni simul diuinitus in loco *B*, vel circumscriptiue, vel definitiue; sed tunc deberet habere aliquid in *B*, quod non habet in *A*, si enim haberet idem in *B*, quod in *A*, non esset magis extra *A*, quam antea. Ergo haberet nouam formam intrinsecam affigentem ipsum loco *B*. Nec sufficit mera coexistentia ad locum *B*, nam suppono coexistisse in rerum natura huic loco, dum erat in solo loco *A* adæquato. Confirmatur, vt Petrus sit in hoc cubiculo potius, quam in platea, ubi antea erat, debet habere aliquid nouum. Id autem nouum non potest esse aliud, quam noua ubicatio producta per motum localem, siue hic distinguatur ab illa, siue non. Confirmatur iterum, vt corpus existat in loco non est satis coexistentia vtriusque; alioquin non posset dari vlla diuersitas in modis præsentia ad locum respectu eiusdem corporis, vel diuersorum: vt quia vt corpus duret in instanti satis est coexistentia corporis, & instantis, durare non potest corpus diuerso modo in instanti *A*, ac in *B*, & duo corpora durare nequeunt dissimili modo in eodem instanti *A*, vel *B*, atqui vnum corpus po-

test esse circumscriptiue præsens vni loco, & simul definitiue præsens alteri, idemque est de diuersis corporibus. Ergo diuersitas ista provenit ex diuersitate præsentiarum, quarum vna sit circumscriptiua, altera definitiua, & illa faciat partes corporis præsentis distinctis partibus loci, hæc vero eidem parti. Hinc corpus Christi est circumscriptiue in cælo; quia ibi extensionem habet paruum ad partes loci, est autem definitiue in hostia consecrata, quia per præsentiam quandam superadditam respondent cunctis partibus, & cuilibet parti hostia omnes partes illius. Nec sufficeret formalis negatio distantia ab hostia, tum quia nihil positiuum auferretur à corpore Christi, ex quo positiuo resulteret illa negatio; si autem aliquid positiuum additur est præsentia intentæ, ex qua resulteret illa negatio: tum quia si corpus Christi nullibi existeret (vt potest diuinitus) haberet formalem negationem distantia ab hostia, & cæteris rebus omnibus, & tamen non esset adhuc localiter definitiue præsens hostia. Neque item sufficeret negatio extensionis localis, nam hac sublata, aut non data intelligimus solummodò corpus non esse circumscriptiue in loco; non verò communicari ei præsentiam definitiuam cum alia re respectu eiusdem spatij.

47 **P**robatur sextò, quando res aliqua mouetur, datur aliquid distinctum à loco, & re, qua mouetur, scilicet motus localis, qui est intrinsecus rei motæ. Tunc sic: motus localis est actio, quæ neque rem locatam, neque locum extrinsecum producit, vt compertum est, siquidem res, & locus extrinsecus realis præexistant motui; imaginarius autem sit improducibilis. Ergo ea actio vel producit terminum aliquem extrinsecum distinctum à se, vel indistinctum? Si distinctum; in ipso consistit ubicatio, si indistinctum, ipsamet actio grammaticalis erit realiter ubicatio: inducetque localis motus denominationem ubicationis, quando res medio ipso perseverat in loco, quiescitque in eo, non tamen denominationem motus, quia ad hanc requiritur præcessisse priuationem in instanti immediate antecedenti, cum igitur in instanti antecedenti non præcedat priuatio præsentia, inde est, non manere motum sub ratione, & denominatione talis, quando res medio ipso perseverat in loco. Itaque distinguetur ubicatio à motu locali, quatenus hic connotat priuationem, secus illa: haud aliter ac eadem actio, quæ est primò productiua, & conseruatiua, prout est primò productiua distinguitur inadæquatè à se ipsa vt conseruatiua; nam vt primò productiua connotat non esse sui, aut termini in instanti immediate præcedenti, non autem vt conseruatiua. Ex quo infertur pereunte motu locali in ratione actionis, & motus perire etiam ubicationem, non vero pereunte in ratione motus: proindeque perseveraturum motum in ratione actionis rem præsentem constituentis immediate, vel mediata vsque dum ab aliqua causa destruat. P. Franciscus Alfonso d. 22. Physicorum sect. & n. 3. contendit ubicationem distingui realiter à motu, quia perseverat deficiente illo. Quare sicut colligimus calorem distingui realiter ab actione productiua sui, quia persistit deficiente agente, & consequenter actione, per quam fuit productus, ita similiter. Et addi potest pro distinctione motus ab ubicatione, quam producit, quia ubicatio ad spatium *A*. v.g. est eadem, siue producat per motum sursum, siue per motum deorsum; & quia difficulter intelligitur actio, quæ terminum

terminum distinctum non sortitur, & causet. Hæc tamen rationes supponunt motum non esse se ipso ubicationem; qua suppositione non egerimus impræsentiarum. Supponunt etiam motum producere ubicationem, cum nihilominus nonnulli velint, hanc produci à corpore moto habente se vt conditione necessariam, & determinatiua ipso motu, qui sit per se alligatus isti loco, Et hinc rogari, cur cum corpus sit ex se indifferens ad hanc ubicationem in isto loco, vel illam in alio, producat potius hanc, quam illam? Respondent, id provenire ex determinatione motus. Rogari rursus, cur euanescente motu, maneat corpus in isto loco, & non in alio, in quo erat antea. Quam moueretur? siquidem pereunte motu, & termino illius, debet se habere corpus sicut antea, quam fuisse, si per motum non produceretur ubicatio in isto loco. Respondent, manere corpus in isto loco, quia ex motu excitatur necessarò corpus ad productio. nem ubicationis in isto loco. Qui sic discunt non infertur ubicationem distinctam intentam à nobis, sed absque necessitate abeunt per deuia, & prærupta loca. Si enim motus producit terminum distinctum, cur ipsi functionem ubicationis adhibere reculant? Si motus est per se alligatus isti loco, cur ab eo, aut eius termino distinguunt ubicationem, multiplicantque entitates? Ad hæc: si daretur aliqua actio noua, per quam res transiret formaliter ab vno instanti ad aliud in actione illa tantum aut eius termino poneretur conceptus durationis, Ergo cum ipsi assignent actionem, per quam res transeat ab vno loco ad alium; in tali actione, aut eius termino conceptum ubicationis agnoscere satius erit, quam nouas inuicere entitates. Quod si corpori quiescenti post motum velint communicare productionem ubicationis, dicant, hanc productam antea à motu, conseruari postea per nouam actionem ortam à corpore. Nam etsi causa primò productiua non debeat denegari conseruatio effectus, si illa existat, secus si non existat. Præterea velim, edisserant, quemnam terminum distinctum, & productum habeat motus lationis. Excepta namque semel ubicatione, nullus alius inter prædicamenta assignari commodè potest, nisi vt summum relatio, quæ si sit rei locatæ ad locum, erit eo ipso ubicatio. Tandem, quamnam functionem obire ille terminus? Cur talis esset natura vt transacto motu euanesceret illicò? Dicere in eum finem præcisè existere, vt terminet actionem, nugatorum prorsus est.

48 **I**nquies primò, præsentia non producit per motum, vt patet in Angelo, qui absque motu locali habuit primam præsentiam; & in Empyreo, quod à sui conditione est in loco, quin habuerit motum localem. Si respondeatur, præsentia Angeli, & Empyrei comparari potuisse per motum, vel præsentias adquisitas per motum, produci per ipsum, & inde à paritate deduci, quamlibet præsentiam ad locum esse entitatem distinctam. Contra affuges, motus localis est ratio, per quam Petrus transit à loco *A*, ad locum *B*, sed per hanc rationem non producit præsentia. Nam Petrus per productionem præsentia in loco *A* non transit ad locum *B*. quippe præsentia ad locum *A* est illi essentialiter affixa; nec item transit per productionem præsentia in loco *B*. Etenim productio præsentia in *B*. non pender à Petro, vt est in *A*, neque à Petro vt sic, quia vt sic est indifferens ad hanc, & illam præsentiam. Ergo pender à Petro, vt determinato ad locum *B*. Ergo ante

productionem præsentia in loco *B*, est Petrus in illo. Ast non potest esse in *B*, nisi transierit ab *A* ad *B*. Ergo transitus ab *A* ad *B*. est prior naturæ, quam productio præsentia in *B*. Ergo per talem motum non producit præsentia in *B*. Quare motus localis erit actio grammaticalis, cuius primarius effectus erit reddere (subiectum aptum ad respondendum successiue loco, & effectus secundarius erit successiua correspondentia proueniens non à forma intrinseca, sed extrinseca. Diuinitur moles huiusce Argumenti, dicendo, productionem præsentia in loco *B* pendere à Petro vt determinato negatiue ad locum *B*, pro priori illius instantis, in quo producit præsentia ad locum *B*. & vt præexistente positiuè in loco *A* proximo pro instanti immediate antecedenti. Clarescet id in n. 50. Neque præmes, si replices, eo ipso quòd ubicatio sit forma distincta, debet ubicatio ad locum *B* existere pro priori expellere ubicationem ad locum *A*, sicut calor prius naturæ introducit in passio, quam expellatur frigus. Etenim non omnia, quæ opponuntur, se gerunt eodem modo, ac calor, & frigus. Est id perspicuum in amore, & odio eiusdem obiecti. Inquies secundò, Ideo præsentia est forma distincta, quia Petrus per illam se habet diuersimodè, ac antea. Hoc autem est falsum, cum in primò instanti, in quo res producit, sit præsens loco, quin se habeat intrinsecè diuerso modo, ac antea, Fingis hostem, quem ferias. Diuersitas illa conuincit vt summum, præsentiam comparatam per motum esse entitatem distinctam. Stet itaque, ubicationem, & præsentiam creaturæ in loco esse formam intrinsecam, positiuam superadditam, siue distinguatur, siue non distinguatur à motu locali, quando hic interuenit. Abstini ab ea probatione ubicationis superadditæ desumptæ exinde, quòd externis sensibus percipiatur ubicationes suorum obiectorum, tum quia aduersus Ariagam disp. 3. Animalica, sect. 1. subsect. 6. impugnat efficaciter istud principium à Cardinali Lugo d. 5. de Eucharistia sect. 4. ex n. 86. vsque ad 100. tum quia etsi percipiatur ubicatio sensibus, non tamen ipsi discernunt, aut in reflectui ministrant ansam diiudicandi, an distincta, an indistincta sit ab obiecto, & spatio; sicut licet duratio, vel saltem existentia non lateat eisdem sensus, nihilominus distinctio, aut indistinctio existentia ab essentia, & durationis à re, & tempore coexistente manet occulta.

49 **C**ontra assertum huius digressionis arguitur primò ex autoritate S. Thomæ. Scribentis 1. p. q. 110 art. 3. in corpore, *Mobilis secundum locum non est in potentia ad aliud intrinsecum, in quantum huius modi; sed solum ad aliquid extrinsecum, scilicet ad locum.* Quibus verbis videtur docere præsentiam non esse quid intrinsecum, distinctumque à re præsentia. Cæterum si Doctoris animus tantum est, mobile non esse in potentia ad aliquid intrinsecum per quod mutetur secundum esse reale perfectum, vel per quod disponatur ad generationem, aut corruptionem substantialem. Deducit id ex inde, quòd iuxta Aristotelem 8. Physicorum cap. 7. textu 59. & 60. motus localis sit perfectio inter omnes corporeos: quia, *quod mouetur minime omnium motuum latione ab essentia abscedit; hæc enim sola nihil, quod insit, mutatur; quomodo eius, quod alteratur, qualitas; eius, quod augetur, & decreuit, quantitas.* Hunc in modum interpretanda sunt alia S. Thomæ testimonia collecta à Capreolo in 2. dist. 6. q. vnica, art. 3. in fine responsionis ad argumenta contra secundam conclusionem; item

S. Damasceni in physica c. 6. quædam verba de-
sumpta ex Aristotele, vt & pleraque alia suæ Phy-
sicæ.

50

Secundò arguitur, Petrus est prius naturâ, in hac
aula, quam producat vocationem distinctam in ea.
Ergo superfluit vbiatio distincta. Probatu antece-
dens, causa efficiens cum omnibus requisitis ante-
cedit effectum prioritate naturæ. Sed vnum ex re-
quisitis ad producendam vocationem in aula, est
existentia in ea. Ergo &c. Suadetur minor, Petrus
est indifferens ad producendas vocationes in lo-
cis B & C & D ergo vt producat vocationem in
loco B aulæ, indiget determinatio aliquo; hoc au-
tem determinatiuum est existentia Petri in aula
præcedens proprii naturæ. Respondeo, vt Petrus
producat primam sui vbiationem, opus esse exi-
stentia in loco, non quidem positua, sed negatiua;
seu opus esse carentia vbiationis constituentis
Petrum distantem. Hæc ergo carentia est determi-
natiuum ad producendam primam vbiationem.
Si verò vbiatio in aula non sit prima, sed suppo-
nat aliam in attrio v. g. tunc quidem existentia ne-
gatiua in aula non est determinatiuum ad produ-
cendam vbiationem in ea, sed existentia positua
in attrio proximo. Vt enim per motum acquirit
Petrus nouum locum aulæ, debet præsupponi proxi-
mus ipsi, ac proinde vbiatus in loco proximo.
Hinc si effectus aliquis, puta Angelus, producatu-
r à Deo solo, erit pro priori naturæ indifferens ad
quemcumque locum, cum neque ex parte ipsius,
neque ex parte Dei detur determinatio ad certum
locum. Effectus verò, qui producatu-
r à causis creatis erit pro priori naturæ determinatus negatiuè
ad locum, in quo producitur, cum causæ creatæ de-
terminatis alligentur locis. Hinc præterea effectus,
cuius præsentiam ad locum impediisset Deus, de-
terminaretur ab hoc, si postea constituendus esset
alicubi præsens, vt potius in vno loco, quàm in
alio produceret vbiationem sui. Ita Franciscus
Alfonfus d. 22. Physicorum sect. 4. n. 48. Inferet
aliquis: ergo Petrus, vt producat effectum aliquem
in extraneo subiecto, non indigebit præsentia po-
situa in loco, si vt producat primam vbiationem
sui, non indiget præsentia positua in loco. Sed
malè; plura enim requiruntur, vt agens operetur
in alio, quàm vt operetur in se. Vnde si essentia
actualis distinguatur ab existentia, vt essentia An-
gelica producat sui existentiam, non indiget præ-
cedente existentia pro priori; secus vt producat
alios effectus extra se. Subsistentia etiam est con-
ditio præuia ex multorum sententia ad effectus
producendos ab agente in subiecto extraneo, non
tamen ad productionem sui in ipso agente. Cerrè
si vt Petrus produceret sui præsentiam in loco,
opus esset præexistentia positua in loco, daretur
in eodem instanti reali duplex præsentia, scilicet
præuia illa pro priori naturæ, & ea, quæ causatur
pro posteriori. Vtremque, Petrus est indistans à
se ipso sufficienterque determinatus, vt si se mo-
ueat à loco A. ad B. producat in se præsentiam ad
locum B. determinatus, inquam, ex præsentia ad
locum A. non quidè vt existente in instanti motus
sed vt præexistente in instanti anteriori. Quare
non est necessaria præexistentia positua ad locum
B. in instanti, in quo mouetur ad illum. Quæ om-
nia non militant respectu Petri vt operantis in
extraneo subiecto, ideòque indigebit præexisten-
tia positua in loco, vt extra se operetur.

Ex hinc fit contra Arriagam d. 7. Physicorum
sect. 6. subsect. 4. & tomo 2. in 1. p. d. 15. n. 1. d. 18.

n. 11. præsentiam, & approximationem localem esse
necessariam ex natura rei, saltem per modum con-
ditionis antecedentis, vt ignis calefaciat lignum
v. g. vt intentionalis approximatō voluntatis ad
obiectum media cognitione est conditio præuia,
vt voluntas amet illud, Et quidem ideo ignis cale-
facit lignum, quia huic approximat, & non
è contra. Ergo si quia ideo amamus, quia cognoui-
mus, & non è conuerso, cognitio est conditio
præuia ad amorem, erit ob eandem rationem loca-
lis approximatō ignis ad lignum conditio præuia
ad calefactionem. Virgeo, ex duobus extremis,
illud est prius naturâ, quod ab alio non dependet
in sui existentia, & illud est posterius, quod de-
pendet. Sed approximatō ignis, non dependet
in sui existentia, & etiam connaturali à calefactio-
ne, secus prima huius existentia ab illius approxi-
matione. Ergo &c. Consumatur, quia approxi-
matio non est causa calefactionis: deinde non est
conditio subsequens, non enim, vt existat sup-
ponit calefactionem. Rursus non est conditio
comitans, cum possit persistere naturaliter calefa-
ctio quin coexistat ipsi approximatō, & hæc queat
sic exiltere, quin coexistat illi; vel potius quia
nulla assignabilis est ratio, ob quam simul naturâ,
aut comitanter se habeant. Ergo est conditio an-
tecedens, ac præuia. Quòd si vt animal moueat
localiter corpus extraneum prærequiritur ex na-
tura rei præsentia animalis tanquam conditio an-
tecedens effectum motus; prærequiritur etiam
agentis creati præsentia, vt moueat per alteratio-
nem, & per generationem substantialem passum
extraneum. Sed dicit Arriaga, vt animal moueat
corpus extraneum, non prærequiritur huius ap-
proximatō ad illud in instanti motus, siquidem
per motum comparatur vbiatio corporis, & in
ea vbiatione consistat partialiter approximatō.
Ergo similiter vt ignis calefaciat lignum, non præ-
requiritur approximatō ignis ad lignum. Hoc ar-
gumentum iudicio tanti viri est euident. Atenim
si quemadmodum per motum corporis produci-
tur aliquid, ex quo constituitur ipsius, & mouen-
tis approximatō, ita per calefactionem fieret quid-
piam, ex quo constaretur ignis, & ligni approxi-
matio, non dissentiret. At cum falsum sit id poste-
rius, non possum non dissentiri, & negare conse-
quentiam, admissa antecedente. Nec mirum est,
non prærequiri approximationem ad producen-
dum constitutum aliquod approximationis; præ-
requiri verò ad producendum id, quod nullatenus
pertinet ad ipsam approximationem. Si Arriaga
vellet non prærequiri approximationem ignis ad
calorem, qui producitur in ligno, euident procul-
dubio esset eius argumentum, & exemplum opti-
mum, quo vtitur.

Tertiò arguitur, si res existat in loco per for-
mam intrinsecam superadditam, sequeretur posse
diuinitus existere simpliciter, & absolute, quin ali-
cubi existeret. Non enim est cur detur tanta con-
nexio inter actionem productiuam rei, & produ-
ctiuam vbiationis, vt posita existentia illius, ne-
queat pro posteriori suspendi existentia huius siuè
in fieri, siue in conseruari. Atqui rem existentem
absolui ab vbiatione in omni loco, repugnat non
minus, quàm absolui à duratione in omni tem-
pore. Respondeo primò, posse diuinitus produci,
aut conseruari rem creatam sine omni vbiatione;
ita quidem vt à mundo esset distans negatiuè, non
verò posituè; & ita etiam vt mundo esset præsens
negatiuè, non autem posituè. Quare haberet nega-
tiones

tiones distantia, & præsentia; quarum prima nega-
tio non est formaliter approximatō, nec necessariò
connectitur cum ea; & secunda negatio non est
formaliter distincta, nec necessariò connectitur
cum ea. Et difficile cogitatu non est, rem non fore
distantem posituè; neque præsentem posituè
mundo; non enim opponuntur contradictoriè dis-
tantia, & præsentia posituè, sed distantia, & non
distantia, præsentia, & non præsentia. Vnde sicut
penes Cardinalem Lugum d. 12. de Incarnatione
sect. 7. n. 9. Franciscum Alfonso d. 8. Phæsicorum
sect. 7. n. 74. & complures alios datur modum in-
ter existere per se posituè, & existere in alio posi-
tuè, nimirum existere negatiue neque in se, neque
in alio, & ideo non repugnat existere rem sine
subsistentia propria, & aliena; ita dabitur medium
inter esse distantem posituè, & præsentem, seu in-
distantem posituè; & ideo non repugnat rem
absolui ab omni distantia, & præsentia positua.
Ita multi, quos sileo, & ab re hic exoluerem im-
plicancias, quas oppositum sentientes excogita-
runt, quæque infringere operosum non est, si con-
sideretur res pro priori ad vbiationem in loco
reali, vel imaginarij; nam in eo statu debent fieri
Aduersarij, rem neque distantem posituè, neque
præsentem posituè loco considerari, sed præcin-
dentem à distantia positua, & à præsentia posi-
tiua, siue vbiatio sit forma intrinseca superaddi-
ta, siue denominatio mera ex re, & loco proue-
niens. Vt ergo Angelus v. g. pro priori ad vbi-
ationem in mundo, vel extra mundum præcin-
dit à distantia, & à præsentia respectu mundi, sic
poretur diuinitus existere realiter, quin sit distans
posituè, & quin posituè sit præsens respectu eius-
dem. Et sanè Angelus non magis exigit vbiatio-
nem definitiuam, quàm corpus circumscriptiuam:
corpus autem potest diuinitus priuari vbiatione
omni circumscriptiuam, & extensione locali; quapro-
pter, docente Lugo disp. 5. de Eucharistia sect. 8.
etiam Deus denegaret Corpori Christi Domini vbi-
ationem circumscriptiuam in Empyreo, non idcirco
desineret esse in Eucharistia. Præterea substan-
tia materialis potest diuinitus conseruari sine om-
ni quantitate, ita vt reductur ad punctum, vel ad
exiguam partem spatij, vt inter alios probant
Aueria quæst. 22. Philosophiæ sect. 1. Nicolaus
Cabeus lib. 4. Meteorologicorum textu 9. q. 4.
circa finem. Ergo & possunt tam substantia mate-
rialis, quàm spiritalis priuari omni vbiatione,
non enim magis videntur connecti cum vbiatio-
ne, quàm substantia materialis cum quantitate.
Mihî quidem probabilissimum est, nullam entia-
rem creatam, excepta actione, connecti posse
essentialiter, saluo Dei Dominio perfectissimo,
cum alia entitate creata (etiam indeterminate)
subsequuta pro posteriori. De quo in n. 37. & 38.
Exercitationis sequentis. Absolutionem existen-
tis rei creatæ à duratione propositam in argumen-
to concedat quisque, aut neget possibilem pro-
vte distinctione, aut indistinctione durationis ab
existentibus re, ac tempore decreuerit, nisi fortè
distinctione etiam admissa militet peculiare in-
conueniens contra creaturæ à duratione absolu-
tionem, quòd scilicet creaturam sine duratione
existentem non posset Deus vlatenus destrueri;
nam posse destrueri aliquid, est posse præstare, vt
aliquando, seu immediatè post non existat, quod
extitit aliquando, seu immediatè antea, in quo
inuoluitur duratio. Cum igitur repugnet creatu-
ra indestructibilis à Deo, vt dicemus in sect. 4.

Exercitationis proxima, implicabit etiam contra-
dictionem creatura existens, & non durans. Sic
discuntur subtiles Recentiores, qui dum addunt,
posse diuinitus carere duratione creaturam exi-
stentem, cui in aliquorum sententia compereret
essentialis indestructibilitas, aut inconsequenter
procedunt, aut discursus sui acumen retundunt.
Posse namq; Deum producere creaturam est æquè
posse præstare vt quod aliquando, seu immediatè
antea non existit, aut potuit non existere, existat,
posituè existere aliquando, seu immediatè post,
in quo includitur duratio. Respondeo secundo,
rationem essentialis connexionis inter actionem
productiuam rei, & actionem productiuam alicuius
vbiationis, desumi ex contradictionibus, quæ
videntur relucere in eo, quòd res existat. Nam est
ego tales contradictiones non dispiciam, nolim
tamen litere de distinctione vbiationis ad has
angustias reuocare. Qui distinctionem vbiatio-
nis detrectant, & simul iudicant entitatem crea-
turam non posse non existere alicubi, non obstante
indifferentia ad hunc, vel illum locum, vocantur
procul dubio in eandem curam, ac nos, quibus
distinctio vbiationis arrideret. Motiuum enim as-
signandi tam strictam connexionem rei cum de-
nominatione præsentia ad aliqualem locum, si
efficax sit, sufficit ad concludendam non minus
strictam connexionem cum productione vbi-
ationis respondentis loco alicui.

Contra idem assertum multa alia conglomeran-
tur argumenta; quæ omnia diluuntur feliciter, &
expeditè à Cardinali Lugo d. & sect. 5. de Eucha-
ristia, vbi Agidij Conink 3. p. quæst. 75. art. 4.
dub. 1. conclus. 2. & 3. oppositos edidit conatus,
eademque manu enervat quicquid ex Tolero lib.
& cap. 3. Physicorum q. 3. conclus. 2. lib. etiam 4.
cap. 5. q. 4. conclus. 3. Fonseca lib. 5. Metaphysicæ
cap. 15. quæst. 7. sect. 3. ac 5. Valentia tom. 1. d. 4.
quæst. 3. punct. 2. Faffolo 1. p. q. 12. art. 2. dub. 7.
in responsione ad obiectionem 6. Præposito 1. p.
q. 8. art. 2. & q. 52. art. 1. dub. 2. à n. 12. Vadingo
tract. de Incarnatione D. proœmiali de modis, Au-
gustino Bernal. disp. 11. de Incarnatione sect. 5.
n. 57. d. 20. sect. 3. §. 2. n. 27. adici, & obici pos-
sit. Sed nonissimè P. Franciscus Amicus tomo de
Angelis d. 5. sect. 2. videtur discordare à nobis,
dum adstruit, corpora non existere in loco, nisi
per solam extensionem localem; & spiritus etiam
non existere in loco nisi per solam locabilitatem
respondentem corporum locabilitati, quæ est illa
extensio localis resultans naturaliter ex quantita-
te, cum tamen locabilitas, seu extensio, non for-
malis, sed virtualis creatorum spirituum depen-
deat liberè à voluntate ipsorum quantum ad oc-
cupandum hoc, vel illud spatium, & modò maius,
modò minus, inuariata semper locabilitate, seu
extensione virtuali; ratione cuius proximè occu-
patiui sunt spatij. P. etiam Ioannes Martinon
tract. de Angelis d. 4. 2. sect. 5. & 6. tract. de Incar-
natione d. 5. sect. 6. tract. de Eucharistia d. 32. sect.
7. n. 37. multò magis discordat, quippe qui om-
nino amplectatur sententiam Agidij Conink re-
putans inexpugnabile hoc argumentum. Posita
in existentia creaturæ in spatio vero, vel imagina-
rio, & quouis alio, re, vel ratione, seu oto, crea-
tura verè, & realiter est illi præsens; & ista inti-
ma inexistencia non posita, quicquid aliud
ponatur non est præsens. Ergo sit præsens
formaliter per eam solam intimam inexisten-
tiam.

Verùm

Verum enim verò, quæ attinet ad Martinonum concedo integrum enthymema confectum ab ipso. Intima tamen ea inexistencia est vbicatio distincta, quam contendo. Nam cum possit existere Angelus, & simul cælum Empyreum v. g. quin ille habeat inexistenciam intimam in hoc, sequitur, talem inexistenciam esse quid distinctum ab existencia simultanea illius, & huius. Et id sit satis aduersus Martinonum, etsi enim ipse nullum non moueat lapidem, vt vbicationem distinctam exterminet, nihil tamè affert, quod facili negotio dissolui nequeat ex dictis tū in duabus his digressionibus, tum quando haberet sermone de vnione, & substantentia. Qua attinet ad Amicum, fatetur, extensionem formalem localem in corporibus esse formam intrinsecam superaditam, vt & extensionem virtuales localem in spiritibus creatis; primamque illam extensionem non discriminat ab vbicatione circum scriptiua, vt nec secundam à definitiua. Concordat itaque nobis absolute quo ad distinctionem formæ, per quæ res creata existit in loco; ideòque nunc breuissimè aduersus eum decertabimus. Et in primis nisi admittat, variari formalem corporis extensionem localem, quoties ex vno loco mouetur ad alium, existere eandem extensionem iam in vno loco, iam in alio non potest non prouenire ex aliquo, quod superueniat extensioni. Indicat Amicus prouenire ex eo, quòd eadem extensio connotet iam hoc spatium, iam illud. Sed contra, quia connotatio iam huius spatij, iam illius oriri debet ex entitate aliqua superaddita extensioni, nam si existente spatium A, & B. & inuariata corporis extensione, connotabatur antea spatium A, & postea non spatium A, sed B connotatur, defectus connotationis prioris arguit defensionem alicuius entitatis, vt & alicuius nouam positionem aduentus posterioris connotationis. Deinde idem corpus seruata eadem extensione partium potest diuinitus existere in duplici spatio adæquato. Ergo existencia in vtroque addit quidpiam ultra extensionem. Tam hoc, quam prius illud argumentum proponitur à nobis, vt validum solummodo ad hominem, qui non distinguens vbicationem circumscriptiua ab extensione formali, & actuali corporis in ordine ad locum, trahit simul extensionem istam non variari quoties corpus mutat locum, neque variandam, seu nouam superaddendam, quando idem corpus constitueretur eorum scriptiua per diuinam virtutem, in duplici loco adæquato. Re autem ipsa conuenimus cum Amico in non distinguenda vbicatione circumscriptiua à prædicta extensione; siquidè eo præcisè quòd corpus habeat partes, extra partes ita quidè vt totum sit in toto spatio, & pars in parte spatij, intelligitur, & existit vbicatum circum scriptiua. Sed contra Amicum addimus, variari extensionem actualem, & nouam superaddi in casibus propositis. Affinxit, ni fallimur, Author ille extensioni actuali, quæ pro pria sunt extensionis apertitudinalis, hæc enim perseverat eadem, siue cum corpus mouetur ex vno loco, in alium, siue cum diuinitus constituitur in duplici loco adæquato circumscriptiua. Hæc apertitudinalis extensio competit corpori ratione suarum partium exigentium naturaliter illam aliam actualem; quæ negari potest à Deo in vno loco, & non in alio; in quo existat corpus, vt de corpore Christi Domini constat habente in cælo extensionem actualem non sic in speciebus Sacramentalibus: potest etiam à Deo multiplicari, vt contingeret, quando idem cor-

pus collocaretur circum scriptiua in duplici spatio adæquato; potest præterea non solum ipsa, sed & omnis alia præsentia ad locum negari à Deo iuxta dicta in n. 52. Reclamant nonnulli, quia implicat contradictionem, quòd corpus non sit extensum, aut inextensum. Si extensum, gaudebit præsentia circumscriptiua, si inextensum, partes illius erunt penetratæ in eodem loco; gaudebunt que proinde præsentia definitiua. Nunc hoc dilemma; etsi enim corpus non possit non habere extensionem apertitudinalis; at potest non habere extensionem actualem positiuam, & inextensionem actualem positiuam, manens extensum negatiue tantum, & inextensum etiam tantum negatiue, existensque propterea sine aliqua vbicatione: nam extensio pure negatiua non est vbicatio; nec etiam est vbicatio inextensio pure negatiua; quandoquidem circumscriptiua vbicatio debeat esse extensio actualis positiuam, & vbicatio definitiua debeat esse inextensio actualis positiuam. Partes illius corporis orbiati omni vbicatione non essent positiuè intra alias eiusdem corporis, neque essent positiuè extra; & inter illud corpus & aliud corpus & aliud vbicatum, ac circumscriptiuum neque posset interijci positiuè; neque posset non interijci positiuè quantitas bipalmaris v. g. Quod tradit Amicus de illa inuariabili locabilitate Angelorum, non magis firmum est, quam fundamentum, cui innititur de inuariabili extensione actuali corporum. Idem iudicium ferendum est de Raynaudo, qui in Theologia naturali dist. 4 q. 3. art. 1. n. 197. & sequentibus præluxerat Amico.

DIGRESSIO III.

Locus intrinsecus, seu vbicatio est entitas realis, vt distincta à modalis.

55
I Ta Arriaga d. 14. Physicor. sect. 2. subsect. 7. Cuius opinatio censetur non improbabili ab Oniceo controu. 4. Metaphysicæ puncto, & n. 6. Suadere quis posset ex eo, quòd producatur per actionem distinctam, si quidem perseveret destructo, vel separato motore, à quo producitur, indifferensque sit ad varias causas efficientes primò productiuas; quæ enim comparatur per motum, potuit & sine motu, viceque versa. Ergo cum de conceptu modi sit habere identificatam sibi actionem, per quam causatur, vbicatio non erit modus. Non acquiesco, cum vnio materiæ, & formæ producatur per actionem distinctam ab ipsa, vt sect. 4. Exercitat. 7. promouit, Sit tamen modus; & in sententia Francisci de Zuñiga d. 1. de Trinitate, actus intellectus ac voluntatis creatæ sunt per actionem distinctam, & produci possunt à solo Deo efficienter; nihilo minus sunt modi intellectus, ac voluntatis à quibus vt à subiectis, & causis materialibus dependent essentialiter penes Zuñigam. Quare Balthasar Tellez p. 3. Philosophiæ d. 44. sect. & n. 1. non bene infert, doceri à Perro Hurrado d. 14. Physicorum sect. 4. §. 29. vbicationem distingui realiter à re vbicata, quia ibi doceat, fieri per actionem distinctam. Meliori iudicio ipse Tellez n. 2. censet valdè probabilem nostram sententiam. Quæ efficacius suaderetur primò, quia illa solum formæ sunt affixæ essentialiter subiectis, ac proinde modi: vniti per se ipsos, quæ si indigeant affixione, seu vnione distincta, itur in infinitum. Hac ratione colligimus, actionem, passionem, & vnionem esse modos. Vnde dum Ioannes Martinez de Prado 1. p. Metaphy-

56
sica contr. 10. art. 4. §. 2. n. 58. scripsit, se non videre firmum vllum fundamentum, quo probetur essentialis alligatio modorum ad res, quarum sunt modi non penitus interosperat horum essentialiam, neque discreuerat grauiter abentitibus absolutis, quarum plures non possunt non naturaliter alligari subiectis. At ex eo, quòd vbicatio indigeat affixione, seu vnione distincta ad rem vbicaram, non itur in infinitum vbicationum, neque vnionum. Etenim actio productiua vbicationis, & vnio ipsius ad rem vbicaram non egebunt vbicationibus distinctis à se, coexistent namque essentialiter vbicationi, & consequenter spatio imaginario illius; & præterea vnio vbicationis non desiderabit aliam sui vnionem. Secundò, quemadmodum sine necessitate non debent admitti entitates creatæ, quas Deus se solo non possit efficere, ita neque debent admitti entitates, quas separatas ab aliis nequeat Deus se solo conseruare. Sed nulla est necessitas adtribuendi vbicationes creatas tam arctè affixas rebus vbicatis, vt sine his non valeant à Deo conseruari. Minor huius rationis constabit ex solutione earum, quæ adduntur ab aduerariis. Tertio non est, cur potius vbicatio sit modus, quam quantitas. Sed quantitas est res, vt omnes supponunt, & patet ex mysterio Eucharistiæ, vbi conseruatur sine subiecto. Ergo &c. Quòd si à paritate quantitatis inferimus, alias entitates esse separabiles à suis subiectis, ni detur specialis ratio, quæ aliud conuincat, vt in actione, passione, & vnione; cur cum hæc ratio non appareat in vbicatione, vt visum est dudum, non extendemus illationem ad eam? Euoluatur Exercitationis 8. sectio 4. in qua de absoluta substantentiæ entitate defendendam prouinciam suscepi.

Dices primò, vbicatio est saltem spatio imaginario affixa essentialiter. Ergo est modus. Contra à paritate cognitionis, quæ essentialiter est affixa exprimentæ priuationi, aut negationi, Chymicæ-ve alicui, quin habeat rationem modi, eo quòd deficit ratio ad assignandum ipsam essentialiter potentiam cognoscenti, seu subiecto, & ad istud affixio, quæ sit vnio requiritur ad conceptum modi, alioqui Angelus foret modus diuinæ omnipotentis, à qua profusus est inseparabilis. Dices Secundò, vnio vbicationis est determinare rem indifferentem ad locum, modus autem est ille, qui determinat indifferentiam rei seu subiecti. Definitur namque à S. Thoma opusculo 40. determinatio adiacens rei. Contra, non est cur vbicatio sit perse solam determinatio actualis, satis est si sit determinatiua esse, actu quo determinet, accedente vnione: vt satis id ipsum est cognitioni, & vt albedini satis est, si me, qui sum indifferens vt sim albus, aut non albus, determinet adiectu vnionis distinctæ. Ipsa vbicatio non perse, sed per actionem inter mediam determinatur ad hoc agens, potius quam ad aliud, à quo posset produci in sententia arguentis. Ergo pariter per intermediam vnionem poterit determinari ad hoc subiectum præ illo. Dices tertio, vbicatio nihil aliud præstat, quam determinare rem ad locum. Non ergo est res absoluta, cui debet competere munus distinctum à determinatione. Erunt igitur modus, qui definitur, *Alicuius indifferentiæ determinatio, tanquam vltimum exercitium actuale relatiuum.* Contra, quia sufficit vbicationi, quòd per se sit in actu primo determinatiua rei ad locum, neque opus est tribuere ipsi soli munus determinationis actualis, vt iam explicui. Dices quartò, non est potior ratio ad assignandum

essentialiter vbicationem huic spatio, quam huic subiecto. Rursus si per vnionem distinctam alligatur subiecto vbicatio, cur per eandem, aut aliam distinctam non alligabitur spatio? Contra, nequit dari vera, & physica vnio ad spatium imaginarium, cum hoc sit mera carencia, potest autem dari ad subiectum, quin sit ratio, quæ suadeat, talem vnionem debere esse indistinctam ab ipsa vbicatione. Quare vt hæc præstet suum munus, neque debet habere imbibitum conceptum vnionis physica ad spatium imaginarium, neque debet importare illam, vt appendicem. Vnio verò physica vbicationis ad spatium reale, etsi non repugnet, frustra poneretur, siue distincta, siue indistincta, vt vbicatio exequatur suum munus. Etenim vbicationes, quæ communiter dantur perueniant eadem, etsi varietur spatium reale, vt ex veniente digressionem perspicuum erit. Patet iam, cur vbicatio affigatur essentialiter determinato spatio imaginario, cum impossibilis sit vnio physica, vi cuius vniantur huic portus, quam alteri. Est & alia ratio, quia nimirum nisi vbicatio hæc responderet essentialiter huic spatio, opus esset vteriori vbicatione, vt responderet: quare vel sequeretur processus infinitus vbicationum, vel deueniendum tandem esset ad aliquam affixam essentialiter huic spatio. Si autem aliqua concedatur sic alligata, quid causæ est ne prima? Hinc colligitur, vbicationem adstrictam essentialiter vni spatio non posse contingenter constitui in altero, quatenus cum altero vniretur physice. An autem sine physica vnione ad spatium posset diuinitus fieri ei præsens, interueniente alia superaddita vbicatione sibi vnita, respectu cuius haberet se vt extremum, & non vt vbicatio? Non video apertam repugnantiam, neque contra talem replicationem vbicationis militante quæ Eminentiissimus Cardinalis Lugus d. 5. de Eucharistia sect. 3. sapienter proponit aduersus vbicationem, quæ sub ratione vbicationis fieret præsens alij spatio, ultra illud, cui essentialiter responderet. Repeties in n. 65. exercit. 8. quædam exempla, ex quibus capies coniecturam vbicationis, cum qua tanquam cum extremo vniantur diuinitus alia vbicatio.

57
Dices quintò, modum vnionis v. g. ad materiam, & formam habere vbicationem, ac propterea hanc recipendam in illo, id autem videtur absurdum, cum vbicatio si sit accidens reale superet in perfectione modum vnionis. Contra, tum quia non omne accidens superat in perfectione modum, maxime substantialem, qualis est vnio inter materiam & formam, tum quia materia recipit formas substantiales, à quibus superatur in perfectione. Dices Sexto, vbicationem habere durationem distinctam, & durationem vbicari etiam, rursusque vbicationem hanc durare, quare incurritur processus infinitus. Certè idem argumentum efformare licet, siue vbicatio sit modus, siue non. Ego, qui durationem à re durante, & tempore coexistente non distinguo, non curio illud. Qui durationem vbicationis constituent in actione, per quam producitur, dicent illam per se essentialiter esse affixam spatio, in quo producitur vbicationem; ideoque non egere distincta vbicatione. Qui durationem vbicationis constituent in entitate hanc subsequente, dicent, durationem vbicari per vnionem ad vbicationem, & hanc durare per vnionem ad illam, vt expendit Arriaga. Dices septimò, si vbicatio affigeretur subiecto per vnionem distinctam, ipsa hæc vnio esset formaliter vbicatio, tum ne sequeretur processus infinitus

finitus vbiationum, tum quia ex vi illius connectæ essentialiter cum tali vbiatione determinatur res locata ad hoc spatium, ita quidem vt ipsa vnio esset per se adstricta huic spatio, immobilisque ab eo; imo per illam primò esset res alligata spatio. Et hinc diuiscrimabis cognitionem ab vbiatione, quippe cognitio non affigitur intellectui per vnionem, quæ habeat formaliter munus representandi. Contra, quia tu ipse admittis vbiationem produci per actionem distinctam; in qua rationis positæ infringitur robur. Respondetis, non infringi, quia vt res vbiatur, opus non est produci vbiationem per talem actionem, cum per vbiationem creatione productam vbiatur æquè bene: opus tamen est vniri per talem vnionem. Ergo si hæc imbibit in se adstrictionem ad spatium, superfluet subsequuta vbiatio. Contra, vt res vbiatur, non magis est requisita hæc vnio, quàm hæc actio. Quare si vbiatio potest terminare diuersas actiones, ita etiam diuersas vniones; quin & vniones, quarum vna generetur, alia creetur, si modus capax sit creati in subiecto siue extraneo, siue connaturali, vt de tuo modo vbiationis concedis. Eadem itaque sit causa actionis, & vnionis, quibus producit, & vnitur vbiatio, quas esse vbiationes sui, non autem rei ad locum euincit tua ratio. Ne id mireris, vtor exemplo actionis producentis vnionem substantialem inter materiam, & formam, quæ est vnio sui ad alterutram, vel ad vtramque; nec ideo vt superflua repudiabitur subsequuta vnio. Vnde sicut per actionem causatiuam vnionis radicaliter solummodo vnuntur materia, & forma, ita per productionem, & vnionem vbiationis non amplius, quàm radicaliter vbiabitur res; siue productio vbiationis affigatur spatio huius, siue alteri: vt possit si actio motiua recipiatur in mouente extrinseco, aut anima rationalis per actionem in capite efficeret vbiationem in pede. Ideo autem vnio cognitionis ad intellectum nec radicaliter est representatio obiecti; quia vt vniri, non debet se ipsam representare: vt actio productiua substantiæ, siue hæc sit modus siue res, non debet esse substantia sui. Si rem radicaliter vbiari per vnionem non approbes, eo quòd vnio sit posterior natura, quàm vbiatio. Saltem non est posterior natura, quàm denominatio, & formalis effectus rei formaliter vbiatur; cum talem effectum intrinsecè constituat; rem quidem ad locum determinans non vt quòd, neque tanquam forma, & ratio primaria; sed vt quòd, & tanquam communicatio formæ, ratioque secundaria; quo pacto se habent vniones omnium aliarum formarum non modaliū. Et hinc, quicquid sit de radicali vbiatione rei per vnionem, constat hanc non esse illius sufficientem determinationem ad locum. Est autem sui determinatio, ne si alia determinatione sit opus, abeat in infinitum. Sic vnio hypostatice Verbi ad humanitatem Christi est communicatio sanctitatis increatæ, & simul in plurium sententia est sanctitas creata. Sic rursus visio Dei est via ad beatitudinem obiectiuam, simulque est beatitudo formalis. Quòd verò cognitio vniri intellectui per nexum, qui nullatenus exerceat functionem representandi, ideo est, quia eius functionis nulla necessitas assignari potest in nexu cognitionis ad intellectum.

58

Dices octauò, vbiationem esse modum, vt

enim se habet calefactio ad calorem, ita vbiatio ad vbi; & quemadmodum calefactio est actio, per quam ignis producit calorem, adiungitque sibi; sic vbiatio est coniunctio, siue vnio rei cum suo vbi: quod fateris, esse accidens absolutum. Contra, quia desciscis à communi vsu non distinguente inter vbiationem, & vbi: *Omnia autem periclitabuntur, aliter accipi, quam sunt, & amittere, quod sunt, dum aliter accipiuntur, si aliter, quam sunt, cognominantur. Fides nominum salus est proprietatum.* Vt inquit Terrullianus l. de carne Christi cap. 13. Contra rursus, quoniam tu ipse absolutum accidens vocas durationem, non verò actionem; per quam producit, sic appellas. Et quidem si non vbiationis, sed vbitatis nomine vramur, iam tuum argumentum nullum est, deficit namque vbiationis cum calefactione consonantia, ex qua illud duxisti. Præterea si actio per quam producit vbi, sit vbiatio rei toties, res dicetur habere diuersam vbiationem, quoties varietur ea actio. quod etiam est alienum ab illorum mente, qui sentiunt, vbi fieri per actionem distinctam. Vterius si ex eo quòd actio producat calorem vocetur calefactio, inferas, actionem producentem vbi appellandam vbiationem: ego quoque inferam, nuncupandam substantiationem eam actionem, quæ sit causatiua substantiæ; aut quòd dissonantius est, actionem effectiuam lucis nominandam, lucefactionem, rideretque merito, si hoc nomen vsurparem, quia nimirum non vult vsus; quem penes arbitrium est, & ius, & norma loquendi. Adde, ignem non adiungere sibi calorem per quamcumque calefactionem, nam calefactio producat calorem in pallo extraneo, non adiungit nunc igni, aut calori existenti in igne ipso. Dices nonò, si vbiatio materiæ, aut formæ substantialis sit accidens reale, manebit destructo pane in Eucharistia, siquidem perseverent omnia accidentia realia panis. Arriaga d. 5. Metaphysicæ sect. & subsect. 1. n. 4. libens admittit, manere vbiationem materiæ habentis sibi identificatam quantitatem, ratione cuius vbiationis Sacramentalis species gaudent impenetratione, & extensione actuali non minus, quàm antea. Reclamant Ouedus controu. 7. quia motus localiter speciebus Sacramentalibus destruitur vbiatio, quæ respondebat materiæ; non enim est transferibilis de loco ad locum. Sed poterit dicere Arriaga, produci tant à Deo vbiationem, quæ compereret materiæ, si hæc existeret. In sententia apud me probatiori distinguente quantitatem à materia, & ad vbiationem quantitatis post consecrationem non deficientis reuocante impenetrationem, & extensionem actualem specierum Sacramentalium forte aliquis, & si vbiatio materiæ sit accidens reale, non verebitur negare, quòd post consecrationem perseveret. Idem de vbiatione substantialis formæ panis, & vini. Suarius namque tomo 3. in 3. p. d. 56 sect. 1. Granadus tomo 5. controu. 6. tract. & disp. 3. Amicus tomo 7. d. 23. sect. 1. Gaspar Hurtadus d. 7. de Sacramentis difficile. 1. censent, non esse decretum fide Catholica, manere in Eucharistia omnia accidentia realia panis, & vini, sed ea tantum, quæ sensibus sunt perceptibilia siue vt sensibilia particularia, siue vt communia; cuius generis non erunt vbiationes materiæ, ac formæ substantialis. Adde non esse accidentia realia inuariabilia, de quibus videntur intelligendæ sanctiones Conciliorum, dum

dum tradunt, persistere accidentia panis & vini consecratione peracta. Nihilominus quia Vazquez tom 3. in 3. p. d. 194. cap. 1. Merati us tomo 3. d. 27. Cardinalis Lugus d. 10. de sacramentis sect. 1. fide catholica ratum & fixum volunt, realia quæcumque accidentia persistere, & quia saltem conformius id est doctrinæ Conciliorum, sanctorum, ac Patrum iudice Suario, aliisque supra citatis; idè securius est, fateri permanentiam vbiationum materiæ, & substantialis formæ panis, ac vini, si sint accidentia realia, & non modi, vt pro vitili defensauimus huc vsque. Casu autem, quo Sacramentalis species moueantur localiter, incongrua non est responsio, quam pro Arriaga excogitauimus. Neque argueris, mansuram in Eucharistia existentiam, & substantiam panis, ac vini, si perseuerat vbiatio; nam cum hæc sit accidens, & illa sint substantia (vt eadem existentia ab essentia indistinctionem) lippis, & tonsonibus innoteat dispersitas.

DIGRESSIO IV.

Locus intrinsecus, seu vbiatio habet respectum essentialem ad spatium imaginarium, & non ad reale.

59

Sic inter alios ingeniosissimè Cardinalis Lugus. d. 5. de Eucharistia sect. 5. à n. 104. Probatur primò, quia etsi Angelus motor primi mobilis sit in eo vt in loco extrinseco realiter terminare, moueaturque successiue primum mobile, & modò secundum vnā partem respondeat Angelo, modo secundum aliam, adhuc Angelus conseruat eandem vbiationem, & situm, vt cum Aristotele docet S. Thomas 1. p. q. 51. art. 3. ad 3. Et idem esset de corpore contento in alio, quod gyretur motu circulari intra idem spatium. Sed non conseruent eandem vbiationem & situm, si hic, & illa respicerent essentialiter spatium reale; si quidem variarentur vbiatio, & situs ex variatione successiua primi mobilis, alteriusue corporis circulariter moti intra idem spatium. Secundò, quando mouetur homo obiectus à Dæmone, aut vas, continens aquam, transfertur ex vnā parte ad aliam, Dæmon, & aqua retinent eandem indistantiam ab homine, & vase, in quibus sunt vt in loco reali extrinseco, & tamen non retinent eandem vbiationem; alioqui vbiatio esset mobilis, & transferibilis de spatio ad spatium; aut alioqui homo, & vas retinerent eandem vbiationem; quod est aperte falsum, cum cernantur oculis moueri, & cum debeant habere nouum aliquid, ratione cuius sint, vbi antea non erant: id autem nouum nequit aliud esse, quàm noua vbiatio producta per motum localem. Terriò, si Deus destrueret Empyreum immoto Angelo, vel corpore Christi, adhuc Angelus, & corpus Christi retinerent eandem vbiationem, non tamen eundem locum extrinsecum realem. Rursus si Deus ad motum Angeli, vel corporis Christi, moueret sursum Empyreum, adhuc Angelus, & corpus Christi conseruent eundem locum extrinsecum realem, non tamen eandem vbiationem. Ergo cum hæc non varietur, variato loco extrinseco reali, neque permaneat, permanente illo, sequitur non habere respectum essentialem nisi ad locum extrinsecum imaginarium.

60

Probatur quarto, quia Angelus, vel corpus glorificatum, si eleuentur à Deo supra conuexam Empyreii superficiem, poterunt habere distantiam ab alio Angelo, vel corpore glarificato eleuatis supra eandem superficiem; & brachium corporis glorificati distabit à pede: poterunt etiam mouere se localiter; & corpus glorificatum poterit mouere manus, palpebraque oculorum. Ergo gaudebunt vbiatione nullam habente dependentiam à loco extrinseco reali, sed ab imaginario. Confirmatur in ipsis Angelis, qui poterunt produci à Deo ante mundum corporeum; & tunc potuisset Gabriel esse intimè præfens Raphaeli, & distans à Michaeli, quin intima præsentia ad Raphaelem, & distantia à Michaeli esset penes locum extrinsecum realem. Quintò, denominatio Angeli, aut corporis intimè præfentis Empyreii præsupponit Angelum, aut corpus ibi esse, vbi est Empyreum vt denominatio Angeli coexistentis alteri Angeloin duratione, præsupponit Angelum existere, quando existit alter Angelus. Ergo existentia Angeli, aut corporis ibi, vbi est Empyreum, id est, vbiatio Angeli, aut corporis in Empyreum, non dicit respectum intrinsecum; & essentialem, nisi ad locum extrinsecum imaginarium, in quo ipsum est: quemadmodum existentia Angeli, quando existit alter Angelus, non dicit respectum intrinsecum, & essentialem ad alterum Angelum, Sed ad instans imaginarium, in quo existit alter Angelus. Confirmatur, duratio Angeli, aut corporis non habet intrinsecum, & essentialem respectum ad instans reale, sed ad imaginarium: quippe potuit produci Angelus, aut corpus, & durare ante omne instans reale, & potest permanere cessante omni instanti reali. Ergo idem censendum est de vbiatione Angeli, aut corporis, cum hoc solum discrimine, quòd vbiatio præter coexistentiam Angeli, aut corporis, & loci imaginarij addat entitatem quandam positiuam, duratio verò nihil addat præter coexistentiam Angeli, aut corporis, & instantis imaginarij, vt notabam. Quare apposita confirmatio melius efformatur sic in nostris principiis. Denominatio Angeli, aut corporis durantis in instanti absolute, non constituitur ex instanti reali, sed ex imaginario. Ergo similiter vbiatio Angeli, aut corporis absolute, non exigit locum extrinsecum realem, sed imaginarium; licet illum exigat denominatio Angeli, aut corporis vbiati in tali loco extrinseco reali, vt obseruabam in n. 44. Vltimò probatur, quia si vbiatio Angelica haberet respectum intrinsecum, & essentialem ad locum extrinsecum realem vt sibi coexistentem; esset materialis; siquidem physice, & vt à termino intrinseco, cui essentialiter affigeretur, dependeret à re materiali, nempe à loco extrinseco reali. Vnde sicut modus creatiuus accidentium materialium in Eucharistia; & modus creatiuus materiæ extra eam materiales sunt, quia per se pendent physice à quantitate, & materia tanquam à termino intrinseco; sicut esset materialis vnio animæ rationalis ad corpus, etsi in anima adæquatè reciperetur, quia physice dependeret à corpore velut à termino intrinseco; ita pariter &c. Hoc argumentum efficax erit saltem apud eos, qui nobiscum sentiunt, dependentiam determinatam physicam, & non purè intentionalem à materia, aut quantitate satis esse ad materialitatem rei dependentis. Nec proderit, si respondeas, Angelum posse se absololuere naturaliter ab omni vbiatione ad locum realem extrinsecum. Hinc enim tantum præcauerit spiritualitati Angeli, non verò vbiationis. Sic ex eo, quòd anima rationalis queat

Z

natura

naturaliter existere separata à corpore, arguitur quidem spiritualitas animæ, non verò vnionis, qua coniungitur corpori, dum ipsum informat. Adde, etiam si Angelus non posset existere naturaliter, quantum ex se est. quin esset præfens hanc, vel illi loco extrinseco reali, non ideo sequeretur esse materialem. Ergo neque sequeretur esse materialem vbicationem, qua præfens est determinato loco extrinseco reali, quamuis ea vbicatio dependeat à tali loco. Nego antecedens, & quidem in tractatu de Angelis exinde confirmari Angelos posse naturaliter, quantum ex se est, existere extra mundum corporeum, quia alioqui sequeretur esse materiales. Quam rationem indicat Arrubal tom. 2. in 1. d. 155. cap. 2. d. 156. cap. 2.

REGRESSIO.

Empyreum est in loco intrinseco reali.

61 **D**educitur ex dictis; Nam defectus loci extrinseci realis non est impedimento, ne sit in loco intrinseco, seu ne habeat formam intrinsecam absolutam, quæ ipsum affigat formaliter alicui spatio imaginario. Confirmatur primò, Empyreum modò est hic, & non alibi, cum tamen possit à Deo alibi supra, vel infra poni; destructis reliquis sphaeris vniuersi. Ergo habet nunc aliquam intrinsecam vbicationem, quam potest non habere; cum habeat aliquid, ratione cuius affigatur, vt existat hic, & non alibi. Secundò, si supra Empyreum produceretur à Deo alia mobilis, vel immobilis sphaera, quæ ipsum contineret; retineret eandem præsentiam, seu eandem distantiam, aut indistantiam à reliquis corporibus inferioribus, qua nunc gaudet: Ergo nunc gaudet vbicatione intrinseca, quæ faciat ipsum præfens spatio imaginario, & distans, aut indistans à cæteris corporibus.

62 **C**onfirmatur tertio, si Empyreum disunctum ab aliis orbibus eleuaretur à Deo sursum, non existeret, vbi nunc est, nec haberet distantiam à me, quam nunc habet. Ergo pateretur aliquam mutationem: sed non extrinsecam. Ergo intrinsecam consistentem in acquisitione loci noui intrinseci, seu vbicationis. Minor subsumpta stabilitur, tum quia moueri localiter, est aliter intrinsecè se habere; siquidem moueri localiter, est verè mutari; verè autem mutari, est aliter intrinsecè se habere, vel intrinsecè recipiendo formam antea non habitam, vel abiciendo formam antea intrinsecè habitam. Ergo cum in illo casu Empyreum moueretur localiter haberet se aliter intrinsecè, ac proinde pateretur mutationem intrinsecam. Tum quia Theologi ea ratione inter alias probant, Deum non posse moueri localiter, quia alioqui subiret mutationem intrinsecam. Tum quia Empyreum existere alicubi, est quid ipsi intrinsecum, Ergo non potest non subiacere mutationi intrinsecæ, dum definit existere illic, vbi antea erat, & incipit existere hic. Tum quia diuersæ denominationes reales nequeunt confurgere nisi ex præuia rei alicuius intrinseca mutatione. Ergo cum ex motu Empyrei sursum confurgant diuersæ denominationes reales Empyrei distans, propinquius ad alia corpora, debet præire in-

trinseca aliqua mutatio. **A**st non in spatio imaginario, vt constat; nec in reali, cum Empyreum eo careat, neque in aliis corporibus; supponitur enim alia omnia quiescere. Ergo talis mutatio intrinseca debet præire in ipso Empyreum, Et licet mutatio, quæ ex motu sursum obueniret Empyreum, esset extrinseca, tamen non posset dari, nisi per alicuius extrinseci variationem; quæ tunc quidem non interueniret.

63 **F**rustra dices ex Thomistis, Empyreum esse in loco extrinseco reali secundum sui partes, ac proinde sine necessitate recurri ad hæc de loco intrinseco, seu vbicatione respondente spatio imaginario. Frustra, inquam ob scripta in numer. 34. & quia, Empyreum secundum se totum existit, vbi nunc est. Ergo ei penes se totum debet respondere locus intrinsecus, seu vbicatio. Ergo præter vbicationem potentialem in loco reali extrinseco penes partes debet ei penes se totum concedi alia non resultans ex circumscriptione loci realis extrinseci, quandoquidem ei penes se totum concedatur non respondere locum realem extrinsecum. Ast inquis quæ sunt intra Empyreum, vt Angeli, & homines glorificari existunt in loco reali extrinseco. Ergo partes saltem interiores ipsius Empyrei existunt etiam in loco reali extrinseco. Nego consequentiam, quia interioribus partibus Empyrei non responderet superficies immobilis, & prima corporis distincti circumscribentis, vel terminantis, vti respondent hominibus glorificatis, & Angelis commorantibus intra Empyreum.

64 **O**biiciet quis, quando rei debet resultare ex incidentia temporis, & relatio prædicamentalis in fundamento ex positione termini. Ergo, similiter vbi rei debet resultare ex circumscriptione loci. Ergo Empyreum in circumscriptionem à loco extrinseco carebit vbicatione. Admissio ex abundantanti, durationem resultare ex tempore, & relationem prædicamentalem ex termino, dico, vbicationem resultare ex circumscriptione loci extrinseci, siue realis, siue imaginarij. Quare dummodò Empyreum coexistat locus imaginarij etiam absit realis, erit vbicatum. Vbi resultantiam ex loco extrinseco nec capio, nec proba. Eam latè impugnatam videbis in Suario d. 51. Metaphysicæ lect. 1. n. 19. Opponet vltèrius, licet vbicatio sit quid intrinsecum rei vbicatæ, debet tamen esse quid intrinsecum impotens inueniri sine loco extrinseco. Adducetque S. Thomam 10. Metaphysicæ lect. 12. sic concludentem *Erunt igitur via genera entis, in quibus potest esse motus. qua sunt qualitas, quantitas & vbi: loco cuius ponit locum, quia nihil aliud significat esse vbi, nisi esse in loco; & moueri secundum locum nihil aliud est, quam moueri secundum vbi.* Respondeo primò, S. Thomam fortè intelligendum de loco imaginario, sine quo saltem nequit inueniri vbi. Secundò, de vbi terminatiuè, quod in omnibus corporibus, excepto Empyreum, est indistinctum à loco reali extrinseco. Potest præterea obiici S. Th. dum 1. part. quæst. 8. art. 4. in corpore ait, *granum milij esset vbi que, supposito quòd nullum aliud corpus esset.* Nam cum iuxta S. Thomam tale granum in eo casu non existeret vbi que loci imaginarij, sequitur exiturum vbi que loci realis, etiam si non contineretur immobili, & prima superficie corporis alterius. Ergo de facto Empyreum existet etiam in loco reali, quin obstat defectus primæ

primæ, & immobilis superficie corporis alterius, à quo contineatur. Imò existet vbi que loci realis vniuersum, etiam non primò quia non rotum est in quolibet loco, sed secundum suas partes; nec iterum per se, quia si ponerentur aliqua alia loca, non esset in eis. Quæ sunt verba eiusdem S. Doctoris in solutione ad. 3. Explico S. Thomam, quatenus granum milij in eo casu præfens loco imaginario faceret locum realem, vltra quem non esset alius realis locus, sed imaginarij. Eodem forè modo exponenda sunt posteriora verba. Et ex prioribus infert Arrubal tom. 2. in 1. part. dist. 153. cap. 1. numer. 4. fensisse Angelicum Præceptorem. Vbi in corporibus non dependere à loco reali extrinseco. Sed & vbi in Angelis independens etiam esse, colligere licet ex Aristotele lib. 1. de cælo cap. 9. textu 100. Nam loquens de beatis intelligentiis, & existentibus super extimam lationem, inquit, non esse in loco, nimirum reali, esse tamen illic; quod intelligi nequit absque vbi. Quare hoc in Angelis stare poterit sine loco reali extrinseco.

65 **O**biici denique potest, eo ipso quòd existat Empyreum, deficit spatium imaginarij, si quidem deficit loci realis extrinseci carentia, in qua per me consistit spatium imaginarij. Non ergo in hoc existet Empyreum per vbicationem suam intrinsecam. Respondeo, eo ipso quòd existat Empyreum extensum deficere carentiam loci realis extrinseci respectu aliorum, non verò respectu sui. Premes, Ergo vbicatio aliorum in Empyreum non dicit respectum intrinsecum, & essentialem ad spatium imaginarij, si existente Empyreum extenso deficit carentia loci realis extrinseci in ordine ad alia locabilia ibi, vbi existit Empyreum. Quæ illatio est contra doctrinam Digressionis 4. Pater Franciscus de Lugo lib. de Deo vno disputat. 18. cap. 4. numer. 22. Laborat in huius replicæ enodatione, nec quid respondeat, capit bene mei ingenij exilitas. Dico, breuiter, & dilucidè, vbicationem Christi verbi gratia in Empyreum habere intrinsecum, & essential-

lem respectum ad carentiam possibilem loci extrinseci realis; quæ carentia possibile est spatium imaginarij possibile; nec respectus ad carentiam actuaalem loci extrinseci realis, est intrinsecus, & essentialis illi vbicationi; quin potius cuiuscumque per accidens est; quod carentia sit actualis; & proinde quòd actuale sit spatium imaginarij. Doctrina digressionis quartæ accipienda est de respectu vbicationis intrinsecæ, & essentiali ad spatium imaginarij possibile; vel si maui, vt præfens ab actuali, & merè possibili, seu ad spatium imaginarij secundum se. Vigebis iterum: spatium debet simul existere cum entitate, quam circumscribit, vel terminat, quando quidem capacitas debeat simul esse cum re circumscripta, vel terminata. Ergo non eo ipso quòd existat locus realis extrinsecus, deficit spatium imaginarij in ratione continentis, vel deficientis actualiter entitatem respondentem loco illi reali extrinseco, qui nouiter aduenit: vt si Empyreum fuisset productum in spatio imaginario terminante Angelos, qui creati essent ante mundum corporeum, non idcirco desineret tale spatium sub ratione terminantis actualiter Angelos, vti terminabat ante Empyreum productionem in ea suppositione conficta de anteriori creatione Angelorum. Verùm hæc replica destruit, seu recantat, quod principalis obiectio permittebat nostræ sententiæ. Iuxta quam respondeo; negando antecedens de spatio, quod actuale non sit formaliter. Et ad probationem dico, adueniente loco reali extrinseco non debere cum re circumscripta, aut terminata existere simul capacitatem consistentem in spatio imaginatio actuali; sufficit, si sit, & intelligatur ea capacitas, quæ consistit in spatio imaginatio secundum se. Nec de istis plura, ne nimis spatietur calamus per imaginarij spatium, cui præter modum multi operam prolixam nauant, non tam exercentes intellectum quam defatigantes imaginationem.

EXERCITATIO DVODECIMA.

De incorruptibilitate Cæli Empyrei.

RISTOTELES libr. 5. de partibus Animalium cap. 5. Cælos sydereos vocat diuinam mundi partem, eo quod immortales sæculis omnibus sint. Quantò securius nuncupationem illam deuoluere possimus ad Empyreum, fiet planum in præfenti Exercitatione.

SECTIO I.

An Empyreum aternabit incorruptum substantialiter, vti creatum est?

1 **I**Ta quidem. Si ab autoritate præfidiuacupis? Præfisto sunt Sanctus Clemens, Sanctus Hieronymus, Sanctus Augustinus, Sanctus P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Iarius, Venerabilis Beda, & Procopius, quos legere poteris in sectione 3. Exercitar. 2. Adde Sanctum Damascenum lib. 2. de fide orthodoxa capit. 10. vbi loquens de terra elementari ait: *Minor est longè, multoque minor celo est, vt punctum quoddam in eius medio pendula, & ipsa pertranfibit, & alterabitur. Beatus autem est, qui mitium terram hereditabit. Nam que* Z 2 *sanctos*

sanctos susceptura terra est, immortalis est. Ad stipulantur cuncti Theologi quin vllum dissentientem inuenerim. Si à ratione?

2 Prima fit ex S. Thoma 1. p. quæst. 66. art. 3. in corpore; oportuit, corporalem gloriam, ratione cuius Beatorum hominum corpora erunt incorruptibilia, inchoari in aliquo corpore, quod etiam à principio fuerit, & maneat semper absque seuitate corruptionis. Secunda ex Durando in 2. d. 2. quæst. 1. numer. 5. Empyreum est conditum à Deo, ut in illo Beati aternitatem participent. Ergo congruum est, conseruari illud incorruptum in aeternum. Confirmatur, beatitas mentium, & glorificatio corporum erit aeterna, nesciens corruptionem. Ergo & locus eis destinatus.

3 Tertia ratio, Sedes Dei est cælum, & maxime Empyreum. At sedes Dei est in sæculum sæculi iuxta Regium Vatem Psalm. 44. vers. 7. Ergo saltem per aternitatem consistentem in permanentia sine substantiali corruptione. Confirmatur ex eodem Regio vate canente de cælis cælorum Psalm. 148. vers. 6. *Statutos in aeternum, & in sæculum sæculi: ex Christo etiam Dominò apud Lucam cap. 16. vers. 9. vocante Empyreum tabernacula aeterna.* Præterea ex S. Paulo 2. ad Corint. 4. vers. 18. dicente, *que videntur temporalia esse, que autem non videntur, aeterna esse.* In his autem includitur regnum caeleste, ut ex contextu patet. Confirmatur rursus, quia Empyreum est præcipium domicilium Dei; huic autem, cum sit immortalis, conuenit domicilium nunquam interiturum. *Uniuersi enim, scribit Aristoteles lib. 1. de cælo cap. 3. textu 22. qui Deos esse putant, tam Græci, quam Barbari ipsum supremum locum Diis tribuerunt, propterea quòd immortale ad immortale est accommodatum.* Vnde Sybilla apud S. Theophylum Patriarcham Antiochenum lib. 2. ad Autolicum canit.

Quæ enim caro potest caelestem, & verum Oculis cernere Deum, immortalem qui habitat urbem?

Cælius Rhodiginus lib. 1. lectionum antiquarum c. 13. refert ex Plorino, cælum esse immortale, quia locus Dei immortalis. Quarta, Tanta est puritas Empyreæ, ciuitatis, *ut non transibit per eam pollutum, neque intrabit in eam aliquod conquinatum,* quemadmodum dicitur Isaie 35. vers. 8. Et Apocalypsis 21. v. 27. quibus verbis insitens S. Chrysostomus homilia 12. in Matthæum appellat caelestem ciuitatem *regionem, que omnino in via corruptioni permaneat.* Ergo par etiam est, ut ipsa in se libera sit à substantiali corruptione. Misfam facio quintam rationem deductam ex Ecclesiaste cap. 3. vers. 14. aiente. *Didici, quòd omnia opera: que fecit Deus, persenerant in perpetuum;* quæ videlicet fecit Deus se solo sine concurrentia causæ secundæ; quorum operum vnum est Empyreum. Nam illorum verborum variæ sunt interpretationes videndæ in Lorino, & Pineda. Non ramen omitam verba tum Christi Domini dicenda in die magni iudicij: *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Tum Pauli, dicta ad Corinthios: *Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quæ adificationem ex Deo habemus, domum non mansuram aeternam in cælis.* Vtraque enim aptè intelliguntur de Empyreum, ut & ea alia Christi apud Matthæum cap. 6. vers. 20. Lucam cap. 12. vers. 33. *thesaurizate autem vobis thesauros in*

cælo, ubi nec arugo, neque tinea demolitur, quo fur non appropriat, neque tinea corrumpit.

4 Opponens, immutandum Empyreum substantialiter in fine saltem mundi. Et huc trahes non pauca sacrarum litterarum testimonia, in quibus de cælo, & cælis vniuersim id innuitur, & præsertim illud Apocalypsis. in cap. 21. v. 1. *Et vidi cælum novum, & terram novam; primum enim cælum, & prima terra abiit:* In quo alludere videtur S. Ioannes ad Cælum, & terram quæ Genesis cap. & v. 1. dicuntur creata à Deo in principio: cælum autem in principio creatum, vel est vnicè Empyreum, vel comprehenditur principaliter sub cæli voce. Respondeo, testimonia scripturæ non percipienda de cælo Empyreum, sed ut summum de sydereo. Ita ex doctrina S. Petri obseruantissimus discipulus S. Clemens lib. 2. & 3. & 8. Recognitionum, cuius verba dedi in Exercitat. 2. sect. 3. locus Apocalypsis etiam indicaret aliquam mutationem in Empyreum, non tamen substantialem; sed accidentalem. Imò nec vnam, nec aliam indicat; nam dicit cælum, quod abiit, esse primum, non est allusio ad cælum, vel cælos omnes initio creatos, sed ad statum, qui proxime antecessit mutationem in cælo innouato sydereo. Et non dissimili sensu prædixerat Euan-gelicus Propheta cap. 65. vers. 17. *Creandos cælos novos, & terram novam, & non fore in memoria priora, Scripsi sacra pagina testimonia intelligenda, ut summum, de cælo sydereo, sciens, sic frequenter explicari ab interpretibus biblicis, & Theologis, ut ex eis non patiantur deduci, sydereum cælum substantialiter corrupendum.* Cæterum S. Petri testimonium in 2. epist. cap. 3. v. 7. & 10. ac 12. magni semper est ponderis in contrarium. In eo discriminat cælum ab elementis, proindeque non de aëreo, sed de stellato airt, arsurum, & dissoluendum. Hæc autem loquutio denotare videtur introducendam in materia illius cæli formam igneam, & antiquam caelestem deperdendam. S. etiam Clemens, cuius testimonium est expressum, haberi debet, ut interpres sui Magistri. Vt rursus diuinæ litteræ innuntent maiorem innouationem faciendam in cælo sydereo, quàm in corporibus resurgentium: ideoque illa videtur fore substantialis, cum hæc sit futura tantum accidentalis. Ad hæc, cælum stellarum, & sydera donanda sunt post diem iudicij cumulatori luce, proindeque perfectiori forma substantiali, à qua dimanet, ut proprietates, ne lux ea per miraculum aeternet. Sileo alias rationes, & Patrum suffragia, ne extra metam diuager. Consulantur Salmeron tomò 1. Prologo meno 8. pag. 103. & in locum præcitatum S. Petri, nec non in epistolam ad Hæbræos cap. 1. v. 11. Molina disp. 3. de opere sex dierum Serarius in 2. S. Petri cap. 3. Antonius Zara in Anatomia ingeniorum sect. 4. membro 12. à pag. 563. rursusque à pag. 585. Becanus in explicatione operis dici secundum n. 5. Petrus Hurad. d. 1. de cælo sect. 5. §. 49. & 50. Franciscus Alphonfus d. de cælo sect. 3. si fortè placeat renouatio cæli syderei in fine mundi per acquisitionem nouæ formæ substantialis, & amissionem antiquæ. Hac in re parum curandum esse quid Philosophi dicant, notant Emmanuel Sà super 2. S. Petri & Maldonatus super illud Christi apud Matthæum cap. 24. v. 29. *stellæ cadent de cælo,* putans, stellas verè casuras, inquit, *Magis Christo id affirmanti, quam Aristotelis neganti fieri posse, credendum esse, arbiuor.* Adamus Contzen, similiter ibidem ait, *Nec audio*

hic

hic Aristotelem, cui cælum ideo est incorruptibile, quia ingenerabile. Si factum esse mundum intellexisset, etiam corrumpti posse docuisset. Miror sanè, quosdam Philosophorum illi tam firmiter inhaerere, cum rationes eius necessario refutare oporteat. Gordonus non patitur in verbis Christi de stellis casuris discedi à proprietate sermonis. Cæda in aduersariis sacris c. 15. n. 21. scribit: *Cur opere tanto insisterint Philosophi in probanda incorruptibilitate Cæli, diu hæs. Et quidem dispicere, in quantum possum, nulla alia eos res mouet quam saluum, & integrum Aristotelem præbere. Egregia quidem laus illum antepone-re tot caelestibus (id est, Patribus Ecclesiæ.) Ego nihil ambigo, cum errasse, & quotquot eius sententiam defendunt.*

SECTIO II.

An Empyreum aeternabit incorruptum accidentaliter, uti creatum est.

5 IN fine mundi non corrupendum accidentaliter, nec alterandum, ut purgetur, uti corrupentur accidentaliter, & alterabuntur elementa tradunt S. Thomas in 2. Petri cap. 3. v. 12. Hugo de S. Charo ibidem, Paludanus in 4. dist. 49. q. vnica art. 3. Sorus in 4. dist. 48. q. 1. art. 3. in 1. conclusionem Argentinas in 4. dist. 47. art. 4. Vuendelinus in 4. dist. 47. q. art. & conclus. 2. Ioannes Alcestaing in lexico verbo, *cælum.* Ferdinandus Vellofillus in aduertentiis ad 8. tom. 5. Augustini q. 12. Suarez tom. 2. in 3. p. d. 5. sect. 2. v. *Ex quibus,* & alij recentiores. Probatum primò, quia nec cælum sydereum sic est corrupendum, & alterandum, ut communiter censetur. Secundò, quia Empyreum nullas affectiones, & sordes extraneas materiales vnquam contrahit, aut contrahet ex inferioribus corporibus, aut ex eis, quæ illud inhabitent ante finem mundi. Cum autem ex sua creatione purissimum sit, non apparet, cur indigeat purgatione. Tertio, beatæ animæ, & corpora glorificata indiga non sunt lustrationis. Ergo neque Empyreum, quod statim beatitudinis spiritualis, & glorificationis corporalis dicatur, ac paratum est à constitutione mundi. Si opponas, Angelos peccasse in Empyreum; ideoque istud desiderare purgationem. Respondeo non peccasse in Empyreum, ut contendam in Exercitationis 20. sect. 2. cuius num. 10. omnino videatur. An verò Empyreum innouandum sit aliquatenus per lucis accessionem: tractauimus in exercit. 10. sect. 10.

6 Empyreum satis frequenter corrupendum accidentaliter quoad vniones partium quantitatis, negari nequit in sententia, quæ illud penetrabile, & fluidum asserit. Eam nos approbauimus in Exercitat. 14. sect. 1. vbi ex hac accidentali corruptione substantialem non timendam, fieri perspicuum. Moderni aliqui eam excellentiam tribuunt Empyreum, ut inibi nullum accidens corruptioni subiaceat; ideoque dicunt, esse incorruptibile modo superiori ad reliquos cælos, in quibus producuntur lux, motus, & alia qualitates, mediis quibus defertur influxus in corpora sublunaria. Lux verò & cætera enumerata, sunt accidentia, quæ corruptionem subeunt. Si obiiciatur ipsis, in Empyreum saltem produci, & corrumpti species impressas emissas è corporibus Beatorum, P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

& ex eodem Empyreum. Respondent, nihil causæ esse, ob quam tales species prius producantur in Empyreum, tanquam in vehiculo & medio præsertim cum communicentur modo supernaturali, & initio beatitudinis comprehensæ habeantur à cælicolis. Tribuitur Empyreum ea excellentia sine fundamento, & contra veritatem. Nam in sensibus externis, & internis glorificatorum hominum existentium intra ipsum, multi actus subidunt corruptionem, & dum vnus beatus homo mouetur ibi, destruitur vbicatio materialis præcedens; varij etiam soni producuntur, & deficient, dum loquatur. Præterea linguæ glorificatæ indet Deus iam hos, iam illos vapores, destructis prioribus; eritque vicissitudo odorum, quos exhalabunt corpora glorificata, nisi dicatur cum Arriaga tomò 2. in 1. part. dist. 57. numer. 10. odorem semel exhalatum permanenturum perpetuo ob carentiam contrarij, quod etiam indicatur à Tanero tomò 2. dist. 1. quæst. 3. dub. 4. numer. 37. Omitto diffusionem lucis in Empyreum à corporibus glorificatis; quia poterit responderi, non causandam naturaliter in ipso, ut potè summè lucido. Superiora illa de speciebus impressis excogitantur gratis. Cur enim Deus impediat miraculosè lucem Empyreum, & corporum glorificatorum, ne emittat species sui, & ne transmittat per medium aptum? Cur species omnes sensuum externorum infusa sint? Et cur omnes simul ab initio glorificationis corporum indita sint? Frustra tot miracula fierent à Deo, cum tam facile sit ipsis beatis hominibus in Empyreum comparare species ab obiectis.

SECTIO III.

An Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causis secundis? Et quomodo concilianda sit substantialis incorruptibilitas Empyreum cum eius materia, corruptibilium formarum capaci?

7 QVoad primam tituli partem conueniunt cuncti Theologi, Empyreum esse incorruptibile substantialiter à causis secundis; idque nulla ratione negari posse, pronuntiat Tannerus tomò 1. dist. 6. quæst. 2. dub. 6. numer. 10. post Suarium dist. 13. Metaphysicæ sect. 1. numer. 13. Si cælum sydereum sit eo pacto incorruptibile, ut Peripateticæ scholæ consensus communis profiteretur, vno ad stipulante S. Dionysio Areopagita cap. & §. 4. de diuinis nominibus, vel altero ex antiquioribus Patribus, vrger à fortiori ratio pro Empyreum. Sed quia illud cælum non esse eo pacto incorruptibile, innunt cum Magistro Carthusiano in 2. dist. 14. q. 2. Florianus Nannius in catena argentea ad cap. 1. Genesis v. 6. conclus. 3. Martinengus in Glossa magna litterali pagin. 476. & 605. ac. 666. Catharinus verò in cap. 1. ad Hæbræos & in 2. Petri cap. 3. Salmeron vtrobique, & tom. 1. prolog. 8. pag. 103. Hieronymus Magius lib. 2. de mundi exultione cap. 6. ac. 7. Valles cap. 89. Philosophiæ sacræ, Delrius in cap. 1. Genesis Petauus tom. 3. Theologorum dogmatum lib. 1. de opificio seculi c. 1. n. 19. Franciscus Resta lib. & tract. 1.

Z 3 Meteoris

Meteorologia cap. 10. & 11. Ioannes Mariana lib. 2. de morte, & immortalitate cap. 1. libertus Fromondus lib. 3. Meteorologicorum cap. 2. art. 6. Recupitus lib. 2. de Deo q. 12. n. 15. Ioannes Ludovicus de la Cerda in aduersariis sacris cap. 154. n. 21. Clavius in cap. 1. Sphæra. Nierembergicus cap. 13. de stellarum vita, & in historia naturali lib. 2. cap. 10. & 11. ac. 13. nec non lib. 3. cap. 8. Tellez p. 2. Philosophia d. 40. sect. 1. referens multos alios tam externos, quam è nostra societate, tradunt apertè, esse corruptibile vi agentium naturalium, non secus ac corpora elementaria: idèò recurrendum est ad speciales rationes adductas in sect. 1. quæ præsentis instituto æquè deserviunt. Et videtur Empyreï dignitas postulare, vt illi concedatur incorruptibilitas similis ei, quam habent Angelus, anima rationalis, & materia prima, quæ nullius causæ secundæ naturalis actiuitate nauia destitui possunt. Cumque non repugnet corpus substantiale completum, compositumque ex materia, & forma; quod supra natura sit incorruptibile substantialiter à causis creatis, tale profecto Empyreum de facto, creditur à Theologis sufficientissimo, & optimo iure.

Quoad secundam tituli partem libero fidei datam in n. 51. Exercit. 5. proponam prius, & refutabo varios conciliandi modos, & postea probatioribus duos producam, obiectionibusque, quibus parent, obuiabo.

Varij modi conciliationis referuntur, & reiciuntur.

Primus sit, redigens Empyreï à causis secundis incorruptibilitatem substantialem in expletionem materiæ per formam substantialem, quam habet. Illum arguit, & repudiat Auerfa q. 33. Philosophia sect. 6. Repudiat etiam à me. Primò, forma rationalis, cum sit perfectior, quàm Empyreæ, explebit magis capacitatem materiæ, eius quæ appetitum exsatiabit abundantius; & tamèn vi agentium naturalium expelli potest à materia possessa. Secundò, sarietas materiæ ex forma Empyreæ non impediet, ne pariat accidentia elementaria aduentitia. Ergo saltem erit Empyreum accidentaliter alterabile per qualitates sublunares primas, & secundas. Tertio si forma Empyreæ explicat magis appetitum materiæ, hæc existens sub forma elementari à viduis appetet formam Empyreæ. Ergo facile pateretur alterari à qualitatibus Empyreï; essetque proinde forma Empyreæ generabilis naturaliter, quantum ex se est à causis secundis. Quartò, etsi forma Empyreæ explicat potentiam materiæ, non est, cur ex abundantanti non reciperet hæc formam elementarem, si inter vtramque non sit contrarietas. Sic aër recipit lucem ex abundantanti, propriis qualitatibus alioqui contentus. Sic etiam hic numero actus naturalis productus ab habitu dependet ex abundantanti ab eo: nam quantum ex se est, non indiget habitu, vt fiat absolutè & simpliciter, & deficiente habitu conseruaretur sine iuamine alterius principij suppletis vices illius. Loquor non de actione, qua producitur intellectio, aut volitio; quippe ea actio in singulari exigit per se, & essentialiter habitum, sed de termino per talem actionem producto. Huic ego innixus rationi dicebam, posse non solum diuinitus (quod iam fateretur recentissimus Thomista Ioannes Martinez de Prado p. 2. Metaphysicæ controu. 16. art. 3. §. 5,

contra suorum consuetudinem dogma) sed etiam ex natura rei, ni lex diuina obster, duplicem causam adæquatam concurrere ad eundem effectum. Si enim potest ex natura rei concurrere causa aliqua partialis ad effectum, ad cuius existentiam non sit simpliciter, & absolutè necessaria ipsa, neque alia supplens vices ipsius, cur non & adæquata? Eadem est vtrouique difficultas, & argumenta contra adæquatam intentam retardantur ex obiectu inadæquatæ Superfluitas vni actionis adæquatæ in præsentia alterius morari neminem debet: nam licet reliquæ præter vnam superfluant actionem respectu effectus, non tamen respectu exigentiarum in causis; quarum concurrentia est per accidens, & non per se. Quare sicut natura permittit monstra debita per accidens titulo exigentiæ causarum, ita permittet duplicem actionem totalem. Satis sic deliballe hæc; quæ vt eurent Petrus Hurtadus d. 16. Animalica sect. 7. Auerfa, & alij negant habitibus naturalibus influxum effectuum in actus. Verumtamen adhuc instaurari posset argumentum. Nam si naturaliter præcedere potest vt conditio ad actus intellectus, & voluntatis aliquid non requisitum ad illos, sed habens se tantum ex abundantanti. Ergo similiter potest naturaliter, siue adæquatè, siue inadæquatè influere actiue in effectum entitas, cuius influxus habeat se solum ex abundantanti. Vt omittam, nunquam commodè explicari, quo pacto minuatur conatus potentie ex præsentia habitus facilitatis, nisi hic simultaneè influat actiue. Scripsi supra: *Ni lex diuina obster*, vbi obstat, ne causæ secundæ reproducant suos effectus, quorum tamen iterata productio esset omnino naturalis in quotidiana sententia, si Deus veller causis secundis largiri concursum ad illam. Naturalis etiam prorsus foret plurius effectuum prima productio, quæ nihilominus nunquam existet, quia Deus sic decreuit. Quod addo propter Pradam præ allegarum, reprehendentem ibi, aut alibi, quemdam ex nostris ob eandem, aut similem restrictionem; quasi id omne, cui obstat lex diuina, debeat quantum de se est, non possenire ex natura rei.

Secundus sit, Empyreæ quantitatem esse specie diuersam ab elementari, eo quòd accidentia Empyreæ, & elementaria exigant talem diuersitatem in subiecto, in quo sunt recipienda adæquatè. Quare cum accidentia elementaria non possint recipi in quantitate Empyreæ, neque eam destrueret, sequitur Empyreum fore incorruptibile accidentaliter, & exinde substantialiter: nam nequit naturaliter introduci noua forma substantialis, neque expelli antiqua, nisi nouiter disponatur materia. Contra primò, quia si vt defendatur incorruptibilitas Empyreï, confugitur arbitrariè ad diuersitatem specificam quantitatis; satis erit, & conformius antiquorum, & recentium Philosophorum menti confugere ad diuersitatem specificam materiæ. Secundò, saltem ab alio calo erit corruptibile Empyreum, ni etiam quantitas huius constituitur specificè diuersa à quantitate cuiusuis alterius cæli. Tertio, Empyreum posset corrumpi ab agente naturali, quod sine introductione accidentium sublunarium destrueret vniem partium materiæ, & quantitatis inter se, ita vt diuideret in partes, in quibus separatis ab aliis nequirer naturaliter conseruari forma Empyreæ. Quartò fortè erunt, possibilis naturalia aliqua accidentia, quibus receptis in quantitate Empyreæ, destruantur alia ipsius Empyreï. Quintò, compositum substantiale

stantiale Empyreum, vt distinctum à quantitate, debet esse magis incorruptibile, quam elementare; non verò esset, si incorruptibilitas proueniat præcisè ex diuersitate quantitatis. Sextò, lux Empyreæ non exigit quantitatem Empyreæ potius, quàm sublunarem. Ergo neque alia accidentia exigunt vnam quantitatem potius, quam aliam. Videatur Exercitationis. 13. sectio. 1. in qua probò, quantitatem Empyreæ esse eiusdem speciei cum sydera, & sublunari. Neque hic vocandum est in liem, an quantitas sit subiectum adæquatam aliorum accidentium materialium?

10

Tertius sit, nudans Empyreum omni dispositione accidentali præter lucem. Quare etsi in eo agentia naturalia introducerent qualitates elementares, non expelleret formam Empyreæ, quia forma substantialis non deturbarur, nisi media destructione suarum dispositionum, quippe substantia non contrariatur immediatè. Impugnatur primò, quia non prospicitur in alterabilitati Empyreï, per qualitates elementares; nec incorruptibilitati per diuisionem partium; quam tamen incorruptibilitatem adstruunt plures. Secundò, si forma Empyreæ non afferat accidentia, quæ aliis omnino præcludant aditum, consociabuntur in eadem materiæ parte forma Empyreæ, & elementaris producta ab applicato agente. Nam materia, quantum est ex se, capax est multiplicis formæ, etsi vna indeterminatè solum indigeat. Idèò verò non recipit simul duas formas substantiales numero tantum diuersas, quia vna præstare quicquid alia. Sed de hoc alibi. Tertio, parum philosophicè negantur corporibus cælestibus accidentia, quibus oriuntur, & agant. Corporum, quæ non habebant multa accidentia, nullam hucusque fecit experientiam Philosophia. Et in credibile est, tam diuersas operationes astrorum non fundari in diuersis proprietatibus, & accidentibus. Quartò, cur pars aliqua Empyreï non poterit ita rarefieri ab aliquo naturali agente, vt lucem non emitteret? Quo casu interiret forma Empyreæ ob exigentiam tantæ luminositatis, qua carent reliqua corpora cælestia.

11

Quartus sit, Ideo Empyreum esse substantialiter incorruptibile quia eius dispositiones non sunt contrariæ elementaribus. Vnde licet hæc introduceretur in Empyreum ab aliquo agente naturali non expelleret illas, ac proinde non sequeretur destructio formæ Empyreæ. Nam vltima dispositio ad destructionem non esset solum calor vt octo v.g. introductus ab igne, sed etiam expulsio dispositionum formæ Empyreæ, quas non remouebit calor vt octo, cum non contrarietur eis. Hunc modum reputat probabilem P. Suarez disp. 13. Metaphysicæ sect. 11. num. 16. refellit tamen ex inde, quod iam agens naturale posset alterare Empyreum. Fatentur vtrò nonnulli defensores modi huiusce; alij respondent, non posse, quia Deus negabit concursum, ne agens naturale producat superflue qualitates, quæ aliis expellendis deseruittæ non sint. Ergo sic contra insurgo primò, quia per hunc modum non prospicitur Empyreï naturali incapacitati qualitatibus sublunarium. Secundò, si dispositiones cælestes, & sublunares non sunt contrariæ, & impossibiles, non afferent formas impossibiles; neque impedient illæ introductionem formæ substantialis elementaris. Quare materia eadem recipiet formas elementarem simul cum Empyreæ. Si verò impediunt, erunt inter se pugnantæ. Ex hinc enim collegit Philosophia repugnantiam dispositio-

tionum inter se. Tertio, si qualitates Empyreæ non sunt contrariæ sublunariibus, poterit Empyreum suas diffundere qualitates in orbis cælestes inferiores: nam potiore iure non erunt contrariæ qualitates Empyreï, & spherarum mobilium. Rursus poterit spheræ lunæ suas diffundere in elementa. Gratis dices, impediri perpetuò à Deo. Nam licet non conducerent ad introducendam formam cælestem, prodesse tamen ad perficiendum insigniter elementa. Quapropter non esset superflua coexistentia qualitatibus cælestium, & elementarium. Nec te proredu putes exemplo agentium similibus, quibus, si conueniant propè idem passum, denegat Deus concursum ad producendum in eadem parte passi qualitates duas numero tantum distinctas. Ideo enim denegat, vel quia passi potentia est limitata, ad recipiendam vnicam qualitatem vni speciei, vel quia vna numero qualitas non communicat effectum formalem notabiliter distinctum ab alia numero tantum diuersa. Quartò, ni dispositiones cælestes, & sublunares sint impossibiles, agens cælestis, & sublunare applicata materiæ priuata omni forma producerent in ea simul suas qualitates, & ad vtrique sequeretur ex natura rei forma substantialis cælestis, & sublunaris, vel vtrumque agens efficeret alterutram ex illis, vel neutram. Quæ omnia non carent absurdo. Quintò, quamuis dispositiones elementares non sint expulsiuæ Empyreæ, non est cur agenti elementari negaret Deus concursum ad productionem illarum. Nam ne superflua sint, satis est, quod possent absolutè deseruire ad introductionem formæ elementaris. Sic etsi Deus decreuisset ab aliquo corpore nunquam separare rationalem animam, adhuc ignis applicatus produceret calorem in tali corpore; nam ex vno miraculo non teneretur Deus ad aliud. Præterea si corpori diuinitus orbatò omni qualitate contraria igni, applicaretur hic, non desineret calefieri. Ergo si ignis applicetur Empyreum, non desinet hoc calefieri ex eo, quòd caret naturaliter qualitatibus oppositis cum calore.

12

Quintus sit, Ideo Empyreum esse incorruptibile substantialiter intrinsicè, quia habet dispositiones inuincibiles omnino ab agentibus creatis. Eum approbat Ariaga d. 2. Physicorum n. 160. Nobis non placet primò, quia Empyreæ dispositiones erunt saltem vincibiles à Deo per vires potentie ordinariæ; ac proinde Empyreum non erit secundum suam naturam indestructibile saltem respectu Dei. Secundò, admissa contrarietate, & mutua pugna inter dispositiones Empyreæ, & sublunares, poterit intra naturæ limites adeo crescere harum efficacia, vt illarum vincat resistantiam. Quare Empyreum non erit simpliciter incorruptibile, si ad vires agentis aliquid naturalis creabilis à Deo attendatur. Sine fundamento excogitaretur resistantia finita naturalis, quæ à nulla actiuitate naturali producibili à Deo posset superari. Hinc puto, fore, vt posset destitui materia ab aliquo agente naturali, si ea esset capax contrarij fore etiam, vt ab agente aliquo naturali obrineretur duarum partium quantitatis penetratio; si agens naturale posset inire pugnam pro illa penetratione. Hinc præterea censeo, nullum esse possibilem Angelum tantæ resistantiæ ad obfirmandum se in loco, & tantæ vis ad se mouendum, vt nequeat ab alio superiori creabili à Deo propulsari ex loco, & detineri in eo. Tertio, Empyreum debet adstrui non solum substantiale

tialiter incorruptibile, sed etiam accidentaliter per qualitates primas, & secundas elementares. Certè qui Peripateticam propugnant sententiam, æquè conantur utramque incorruptibilitatem incorporeis cælestibus. Arriaga verò illam tantùm rectam, sarramque curat, oblitus huius. Nam inuincibilitas cælestium dispositionum aditum non prohibet qualitatibus elementaribus, quæ ipsis non afferant interitum. Quartò, esto Empyreæ dispositiones debellari non valeant ab elementaribus, cur non ab aliis cælestibus? Cur etiam illæ nequeant triumphum reportare ex his, quæ vincibiles sunt à suis contrariis? Si autem queant, erit Empyreum generabile naturaliter à causis secundis; nam in corpore elementari propinquo, introducta vltima dispositione Empyreæ, sequeretur naturaliter forma similis. Inquies, formam Empyreæ non esse actiuam alterius, vt videmus in multis formis sublunaribus, quæ aliarum similitudinem non sunt productiuæ; & experientia ipsa edocet, Scimus, formas eò esse minus actiuas, quò maiorem habent resistentiam, ne à materia expellantur per alias contrarias. Quicquid de hoc vltimo sit, si forma Empyreæ queat vincere dispositiones aëris v.g. proximè applicati, introducendo suas vsque ad vltimam, sequetur naturaliter productio formæ alterius Empyreæ in materia aëris, siue vna forma aliam produxerit immediatè, siue solus Deus ad exigentiam introductarum dispositionum: quod posterius & absurdum est. & nobis sufficit contra aduersarios.

13 Sextus sit, ideo Empyreum gaudere intrinsicè incorruptibilitate substantiali, quia de facto nullum exiit, neque impostum existit agens naturale, cuius actiuitas valeat spoliare formam Empyreæ materia possessa, seu potius materiam forma suscepta. Displicet & iste modus primò, quia huius impotentiaë inuestigatur ratio, si ex parte materiae non sit incapacitas formæ aduentitiæ substantialis. Secundò, saltem respectu Dei esset Empyreum suapte natura substantialiter corruptibile, si ex parte ipsius non sit aliquid repugnans destructioni formæ habitæ. Tertio, si incorruptibilitas Empyreæ reducit in defectum virtutis agentium naturalium, quæ actu existunt, & existunt in præcænti ordine vniuersi, illud non erit absoluitè, & simpliciter indestructibile ab agentibus naturalibus secundis, cum possent alia à Deo produci, quæ vim haberent naturalem ad destruendam formam Empyreæ. Quartò, si Deus igni valenti ex se destituere formam Empyreæ deneget concursum, ea non esset ab intrinsicè incorruptibilis. Ergo modò non erit sic incorruptibilis; si impotentia destruendi sit solum penes agentia secunda existentia, & exitura.

Probatores alij modi adducuntur in medium.

14 **P**osset in primis dici, incorruptibilitatem Empyreæ prouenire ex aliqua qualitate naturali exacta ex natura rei à forma Empyreæ; quæ qualitas in reliquis præter supernaturalitatem similis sit qualitati, per quam beatorum corpora reddantur impossibilia, habeatque repugnantiam naturalem cum omni alteratione destructiuâ sui compositi: vti eam habet cum lumine, & speciebus visibilibus opacitas terræ; & vti per Patrem Suarezium 3. p. quæst. 5. art. 3. in commentario v. *Secundò posset, indiuisibilitas corporum cælestium prouenit for-*

tasse ex vi alicuius qualitatis naturalis repugnantis partium discontinuationi. Qualitas præfata exacta naturaliter à forma Empyreæ talis erit conditionis vt resistat cuicumque causâ secundæ, ne vllas introducat dispositiones in corpus Empyreum, à quibus ipsum alteretur, & disponatur ad corruptionem substantialem; vt resistat, inquam, non per contrarietatem formalem, sicut calor obstat impressioni frigoris; nam vnum contrarium non impedit omnino impressionem alterius, imò admittit, quia circa idem subiectum successiuè versari possunt; sed per modum naturalis impotentia. Ita Salas loquitur 1. 2. tract. 2. d. 14. sect. 17. n. 143. de qualitate reddente impassibilia corpora glorificata. Quæ verba non ineptè ad arcendas tam varias qualitates, noter, Salam supra non inuenire repugnantiam in qualitate, quæ licet non sit contraria naturali corpori humano, sit tamen entitati naturali, & efficaciter resistat omni læsioni humani corporis; noter etiam, Recupitum lib. 6. de Deo vno quæst. 3. cap. 4. n. 5. i. dicere, si possibile sit qualitas corporea reddens corpus humanum impassibilem arcendo omnem actiuitatem contrarij, non apparere repugnantiam, cur impossibile sit corpus, cui talis qualitas corporea possit esse connaturalis. Et addit: *Imò de facto nulli putant, calum esse corpus alterius rationis habens qualitatem resistiuam, per quam arcendo actiuitatem ignis contigui sibi, reddatur impassibile à contrario, & in alterabile.*

15 Deinde dici potest, ideo Empyreum esse incorruptibile substantialiter, quia eius dispositiones ita adhærent ipsi, vt semel acquisita possessione præcludant aditum aliis aduentitijs, sine actione quidem, & repassione. Sic semel existens vno hypostatica in humanitate Christi Domini, & visio Beata in intellectu, nequeunt saltem ex natura rei amitti per peccatum in instantibus sequentibus. Sic Deus, & in sententia S. Thomæ Angelus sunt immutabiles in decretis liberè cum perfecta deliberatione habitis, licet diuina, & Angelica voluntas non sit ex se determinata ad illa habenda. Modum hunc breuiter attingit Ouieus disp. de cælo puncto & n. 1. Copiosius Franciscus Alfonsus d. de cælo sect. 1. num. 17. & est Neothericus familiaris, nobisque gratior, quàm præcedens, vt qui sine necessitate adiciat qualitatem illam specialam, & expostus sit difficultati declarandi, quid eueniret casu quo Deus de potentia absoluta orbaret Empyreum qualitate illa? Maneret ne Empyreum substantialiter incorruptibile? Si affirmatiuè respondeas; addidisti frustra qualitatem illam; si negatiuè, non adeò digne cogitas de incorruptibilitate Empyreæ, quæ est præcisè compositum substantiale coalescens ex materia, & forma substantialibus.

Satisfit nonnullis argumentis.

16 **C**ontra modum præhabitu obiciens primò, dispositiones cælestes deiicere dispositiones elementares aquæ, quando ex huius materia educta fuit forma cælestis. Ergo & dispositiones elementares poterunt eiicere ex materia sphaeræ lunaris dispositiones cælestes. Secundò, sphaera Lunaris introducet suas dispositiones in igne con-

17 **r**iguo, ac proinde erit generabile cælum. Tertio, ignis elementaris destruet virtute sua naturali in fine mundi dispositiones cælestes. Ergo hæc non exigunt ita firmiter adhærere materiæ, vt nunquam ab ea possint expelli naturaliter. Quartò, pro signo aliquo priori secundi instantis conseruationis cæli præcinditur à dispositionibus cælestibus; cum pro priori aliquo signo sit Deus indifferens ad eas conseruandas, vel non conseruandas. Ergo pro illo priori non postulant; ne introducantur dispositiones elementares. Ergo si in illo priori secundi instantis applicaretur ignis cælo, produceret in eo suas dispositiones, proindeque igneret ipsum. Quintò, Materia cælestis in primo instanti productionis formæ cælestis pro signo, quo ab hac præcindebat, fuit indifferens ad recipiendam formam cælestem, vel elementarem; & reciperet in posteriori signo hanc, si Deus illam ipsi non communiçaret. Ergo ita similiter contingit in secundo instanti, & contingit in reliquis alijs. Tum quia in secundo instanti potest Dices pro sua libertate habere se quo ad conseruationem formæ cælestis eodem modo, ac in primo instanti, quo ad productionem, & sicut potest liberè ipsam conseruare, vel destruerè, ita potest expectare, an agens aliquod naturale elementare introducat, vel non introducat suas dispositiones in materia. Tum quia si forma cælestis non fuisset producta in instanti A, posset primitus produci, vel non produci in instanti B, dependenter ab eo, quòd materia haberet dispositiones cælestes, vel elementares. Sed præcedens productio formæ cælestis non determinat Deum, neque materiam ad conseruationem formæ cælestis. Ergo &c. Tum quia Deus potuit decernere primam productionem formæ cælestis ex mero suo libito independentè ab omni dispositione præuia, & fortassis ita de facto decreuit, vt multi volunt. Ergo potest etiam decernere destructionem formæ cælestis ex mero suo libito naturali, quin vllum habeat respectum ad præexistentes dispositiones cælestes.

18 **R**espondetur ad primum, non aliter se habere dispositiones cælestes; postquam receptæ sunt in materia, quàm se habent vno hypostatica, & visio beata, postquam vel per vnum instans extiterunt in humanitate, & intellectu. Quare sicut vno hypostatica & visio beata non possunt deperdi per peccatum, expellerent tamen illud, si aduenirent naturæ; quæ antea peccasset: ita pariter &c. Ratio est, quia dispositiones elementares non exigunt, ne deturbentur per cælestes, aut quasuis alias: contra verò dispositiones cælestes exigunt non deturbari per alias, quatenus petunt, ne Deus in præsentia ipsarum præster concursum agentis alicui creato ad operandum in materia possessa ab ipsis. Ad secundum, corpora cælestia non posse in contiguis, siue cælestibus siue sublunaribus producere effectus similes effectibus sibi conaturalibus, & in istis, si sola lux excipiat. Plura existunt entia creata, quæ in passo sibi proximo non valent producere qualitates similes iis, quibus ornantur. Ad tertium, cælum sydereum in fine mundi nihil passurum ab igne, vel si passurum sit, destruendas ab igne dispositiones cælestes, siue quia Deus nolens exigentia ipsarum iura connaturalia seruare, præbebit concursum calenti, & siccitati ignis, vt operetur in materia calorum; siue quia substrat conseruationem influam in dispositiones cælestes ad præsentiam ignis, qui ex nullius contrarij retardatus oppositione citissime comburet cælum sydereum, & postea

Deus producet perfectiorem formam cælestem substantialem.

19 **A**d quartum dicitur, etsi in priori aliquo signo secundi instantis conseruationis cæli præcindatur à dispositionibus cælestibus, vt conseruatis, non tamen vt habitis in primo instanti; idque sufficere vt in priori illo signo intelligatur exigentia, ne introducantur in materia dispositiones elementares, quatenus dispositiones cælestes vt existentes in primo instanti postulabant, ne in secundo pro vilo signo pateret aditus elementaribus. Sic Angelus vt existens in primo instanti perit, ne à Deo destruarur in sequenti; & pro priori signo quo Deus est absolūtè indifferens ad conseruandum, vel non conseruandum, Angelum, intelligitur exigentia conseruationis. Sed neque hæc exigentia, neque illa formæ cælestis, cum sint tantùm naturales, & non essentialis, necessitant Deum ad conseruandum Angelum, & ad impediendam introductionem dispositionum elementarium. Allicunt itaque solum modò, vt Deus tanquam Author naturæ decernat conseruare Angelum, & impedire introductionem dispositionum elementarium. Vnde ignis applicatus materiæ cælesti pro priori illo signo secundi instantis non introduceret in ea calorem, siquidem proxima potentia ignis ad operandum requirit volitionem Dei applicatiuam omnipotentia ad operandum; quæ volitio non intelligitur pro illo priori, quin potius intelligitur exigentia, & quædam naturalis quasi determinatio, vt Deus nolit concurrere cum igne, si se gerat velut Author naturalis: nolente autem Deo concurrere cum igne, iam hic erit positiuè impotens operari in materia cælesti. Replicabis in priori illo signo non existunt, neque concipiuntur conseruate dispositiones cælestes, Ergo nequeunt esse impedimentum; ne introducantur elementares; nihil enim potest esse, aut concipi impedimentum, ne præualeat aliud contrarium, nisi existat, aut concipiatur existens. Fateor, dispositiones cælestes pro illo signo non esse impedimentum proximum, sed remotum; nam proximum est defectus volitionis diuinæ præparantis omnipotentiam ad concurrendum cum dispositionibus elementaribus, vt operentur in materia præocupata à cælestibus. Et quidem in priori illo signo non intelligitur volitio diuina applicans omnipotentiam ad concurrendum, sed, vt iam dixi, intelligitur exigentia, & quædam naturalis quasi determinatio fundata in præexistentia dispositionum cælestium, vt Deus seruans naturæ iura, velit non expedire seu nolit expedire omnipotentiam ad concurrendum cum dispositionibus elementaribus.

20 **A**d quintum responderur concedendo antecedens, & negando consequentiam, cuius prima probatio est inefficax. Nam quamuis Deus tam possit absolute in secundo instanti conseruare, vel non conseruare formam cælestem, quam potuit in primo producere, vel non producere; nihilominus vt Author naturalis tenetur in secundo instanti conseruare formam cælestem; quin expectet, an agens aliquod naturale elementare introducat suas dispositiones in materia; quæ obligatio Dei vt Authoris naturalis fundatur in iure ante habitæ existentia à forma cælesti. Probatio secunda est etiam inefficax, cum constet ex dictis, præexistentiam cælestis formæ quasi determinare Deum vt Authorem naturalem ad eius conseruationem. Tertia probatio non continet

tinet maiorem vim, siquidem Deus vt Author naturalis teneatur seruire iura formæ, ac dispositionum cælestium præexistentium, postulantiūque naturaliter, vt conferentur à Deo. Quapropter diuersa omnino est ratio inter primum, & recundum instans. Etenim pro priori signo primi instantis, seu pro signo indifferentiæ diuinæ ad productionem formæ cælestis nulla intelligitur exigentia ex parte huius; secus pro priori signo secundum instantis, seu pro signo indifferentiæ diuinæ ad conseruationem. Hinc fit, materiam, quæ in primo instanti receptionis formæ cælestis pro signo, quo ab ea præscindebat, capax fuit recipiendi formæ cælestem, vel elementarem, non habere in secundo instanti capacitatem proximam recipiendi elementarem, quia ad talem capacitatem proximam opus esset, non præcelsisse immediatè formam cælestem. Scripsi immediatè, nam si forma cælestis non præcelsisset immediatè, sed fuisset iam deperdita, nullam fundaret exigentiam. Vti nullam fundauit in instantibus præniis ad sui productionem, & in instanti eam ipso suæ productionis pro signo indifferentiæ diuinæ ad productionem, vel non productionem:

Gemino exemplo vnionis hypostatica, & visionis Beatæ inamissibilem per peccatum elucidatur præscripta doctrina.

20

Clarescunt hæc omnia exemplo vnionis hypostaticæ, quæ vt summè, & infinitè sanctificans humanitatem Christi in genere sanctitatis participabilis à creatura rationali petit, ne in sequentibus ad primum instantibus amittatur per peccatum. Sed aduertendum est contra Petrum Hurtadum d. 60. de Incarnatione sect. 4. id speciale in vnione hypostatica, quod non tantum naturaliter, sed etiam essentialiter exigat non amitti per peccatum. Ita Suarez, Vazquez, Raguissa; Monæus, Merarius, Lugus, Bernal, Martinonus, Gaspar Hurtadus, & Franciscus Amicus in tract. de Incarnatione. Quorum sententiam subsidiario isto argumento desumpto ex doctrina præcedenti, aliquando confirmabam: sanctitas diuini verbi communicata humanitati superior est, ac potentior summè, & infinitè quouis peccato. Ergo per nullum superari, & amitti potest etiam de potentia absoluta; ita vt peccatum gerat se velut contrarium, vi cuius deperdat ab humanitate sanctificatio participata ex diuino verbo. Consequentia rectè deducitur, quia summa, & infinita superioritas ac præpotentia est insuperabilis, vt pote importans summam, & infinitam resistentiam. Antecedens suaderet, quia verbi sanctitas communicata humanitati est summa, & infinita; ergo quouis peccato superior est, ac potentia summè & infinitè, quia de ratione summæ, & infinitæ sanctitatis est summa, & infinita oppositio cum quouis peccato. Hæc autem oppositio exigit summam, & infinitam superioritatem, ac præpotentiam, ratione cuius non solum sit incompossibilis essentialiter aliquo peccato, sed ab aliquo etiam essentialiter inexpugnabilis. Vnde sicut non esset summa, infinita sanctitas, si stare posset simul cum peccato; sic nec esset summa, & infinita, si vinci posset à peccato.

21

Hoc argumentum eò pluris est habendum,

quod maius, & altius habet in Ecclesia Patribus fundamentum. Nam S. Cyrillus Alexandrinus lib. aduersus Antropomorphitas cap. 23. ait, ideo *verbum humanam naturam gestasse, vt eam quam ab Adam acceperat imbecillitatem, in se validam, ac peccato superiorem declararet.* Idem S. Cyrillus lib. de recta fide ad Theodosium scribit de Christi anima, quod postquam verbum reddidit illam sibi propriam per hypostaticam vnionem *sua natura firmitate, ac immutabilitate, per inde ac vellus colore imbuit, peccatoque superiorem efficit.* Et paulò post de Christi carne, quod *postea quam verbi viuificantis caro effecta est, euestigio statim firmata, ac omnibus modis stabilem, peccato que, quod olim tyrannidem in nos exercebat multò potentiolem nata est.* Origenes lib. 2. Peri archon cap. 6. inquit. *Ferum naturâ sua capax est caloris, & frigoris, si tamen semper intra fornacem ignis contineatur, dici poterit incapax frigoris. Sic Beatissima Christi anima, in Deo semper existens quicquid agit, quicquid intelligit, Deus est, & ideo inconueritibilis est, & immutabilis, quam inconueritibilitatem ex diuini verbi vnione indeficienter ignita possedit.* Et non multò post addit: *Ita humanitatem diuinitatis igne requeuissse, vt nullum prorsus peccati frigus potuerit sentire: in quo anima Christi præstat ceteris sanctis, ad quot non ignis ipse diuinitatis, sed eius calor aliqui peruenit.* S. Augustinus lib. 2. de Incarnatione verbi postquam dixisset eadem ferè, quæ Origenes, subiungit *sicut vas ipsum, quod substantiam continet unguentis, nullum genus aliud potest recipere liquoris, ita anima Christi velut vas, in qua inerat substantia unguentis (nimirum Deitatis) impossibile fuit, vt contrarium reciperet odorem.* En S. Cyrillus satis clarè docet, sanctificationem humanitatis à verbo potentiolem esse, ac superiolem omni peccato. Origenes, comparat eam sanctificationem cum calore, seu potius ignitione ferri ab igne; & sicut ferrum secundum se est capax frigoris, si tamen sit ignitum, præcludit aditum frigori, neque ab hoc superari potest: ita humanitas, quæ secundum se est capax peccati, tamen post acceptam sanctificationem à Verbo, portam, qua data ruat peccatum, præcludit, manetque insuperabilis ab ipso peccato. Et notare oportet in Origene discrimen, quod assignat inter ignitionem humanitatis à Verbo, & calorem aliorum iustorum à gratia habituali; nam hunc dicit posse superari à frigore peccati, non verò illam. S. Augustinus vtitur aptissima comparatione, vt declaret, sanctificationis à Verbo odorem inuincibile esse per contrarium odorè peccati.

22

Illustratur, & roboratur vis argumenti. Si humanitas Christi redderetur immortalis per assumptionem à Verbo, sicut redditur sancta, non posset vlla ratione subire mortè physicam, qua deperderet immortalitatem, quia immortalitas comunicata habere summam, & infinitam repugnantiam cum morte physica, essetque superior, & potètiore quouis agente creato, quod fingamus intentatum ipsi interitum. Ergo cum verè reddatur sancta per assumptionem à Verbo, repugnabit æquè, vt per peccatum amittat sanctitatem comunicatam ex Verbo. Rursus si anima Christi redderetur intelligens per sapientiam increatam verbi, vt affirmant antiqui nonnulli, tunc per actum fallum, & erroris non posset deperdere summam, & infinitam sapientiam increatam comunicatam sibi in exercitio. Vel ergo aduersarij retractent quæ

quæ dicunt de sanctificatione humanitatis, à verbo, vel nobiscum sentiant; eam sanctificationem esse prorsus inamissibilem per peccatum. Roboratur vterius idem argumentum. Si (vt potest) verbum assumeret humanitatem, quæ in instanti proximè antecedenti existisset facta peccato actuali, vel habituali, impediret eo ipso in euertibiliter continuationem peccati actualis, vel maculam peccati habitualis. Nam si non impediret; fieret confociari cum verbo in humanitate assumpta peccatum actuale, vel habituale. Ergo similiter non potest non ineuertibiliter in humanitate suscepta impedire peccatum de futuro, ita vt nec à peccato expugnari queat, neque cum peccato queat fœderari. Si enim ob summam, & infinitam superioritatem, ac præpotentiam ad peccatum non posset non sequi huius expulsiō, non poterit non ob eandem acceri, ne humanitatem inuadat; si quidem vnum contrarium præualens summè, & infinitè quoad expellendum aliud contrarium ab humanitate, debet etiam esse præualens summè, & infinitè quoad arcendum ab ipsa. Roboratur denique idè argumentum, etsi peccatum lethale non adeo deturper animam meli hominis, quam vnionis gratia sanctificat humanitatem Christi, tamen vinci non posset, nisi à beatitudine Dei infinita, vel infundente gratiam habitualem, vel condonante extrinsecè solum sine infusione gratiæ habitualis. Ergo vnionis gratia vinci nullatenus poterit per vires alicuius finiti agentis, qualis esset humanitas peccans; neque enim Deus potest esse agens, quod peccet, neque quod eleuet humanitatem ad peccandum, ita vt Deus sit agens principale peccati.

33

Cardinalis Lugus disp. 26. de Incarnatione sect. 5. n. 70. addit humanitatem in primo etiam instanti assumptionis non potuisse pro aliquo priori signo demereri assumptionem ad vnionem per aliquod peccatum. Non assentior, quia vnio non potest esse, neque intelligi superior, & potètiore peccato, nisi existat realiter, aut nisi intelligitur extitisse in humanitate immediatè antè; superioritas enim, & præpotentia vnus contrarij aduersus aliud debet fundari vel in existentia præsentis contrarij superioris, vel potèntioris, vel in existentia immediatè præcedenti. Neutro autem modo se habet vnio pro priori signo instantis primi. Vnde sicut tradidi, materiam in primo instanti receptionis formæ cælestis pro signo quo ab ea præscindebat, capax fuisse recipiendi formam cælestem, vel elementarem; ita sentiendum est, humanitatem in primo instanti assumptionis pro signo præcedente ab vnione potuisse esse indifferentem ad demerendam vnionem per peccatum. Rem declaro exemplo formarum aliarum, quæ habent incompossibilitatem physicam, siue naturalem, siue essentialem; naturalem quidem vt frigus vt octo, & calor vt octo; essentialem, vt amor efficax & odiūe efficax iusdè obiecti. Nam pro priori signo ad primam introductionem frigoris in subiecto, indifferenti æquè ad frigus, & calorem nequit dari exigentia fundata in frigore, ne introducat calor: quippe non entis nullæ sunt proprietates: & quemadmodum pro eo signo priori non datur exigentia productionis frigoris, sic nec datur exigentia non productionis caloris oppositi ipsi frigori.

34

Sed relicto exemplis, argumentor ad hominem contra Lugum. Humanitas, quæ in instanti A, habuisset vnionem hypostaticam, & amissura eam

esset ex mero libito diuino, quin in instanti B, oranda esset per vnionem, posset in hoc instanti pro signo priori ad subsistentiam creatam gaudere potentia proxima peccandi, & peccare. Ergo multò melius poterit vtrumque in casu, de quo controvertitur. Etenim in proposito casu deficeret titulus existentie anterioris in vnione; qui titulus non deficeret in casu antecedentis, esset tamen in sufficiens. Si dicas, in casu antecedentis non coniungendam vnionem cum potentia proxima peccandi, secus verò in casu consequentis. Nam nego intercedere hoc discrimen; sed nullum apparere incontentiens in admittenda coniunctione vnionis cum potentia peccandi proxima peccandi; imò nostra ratio haud leuiter probat, non posse non coniungi in casu consequentis. Et ad rationem desumptam ex summa & infinita sanctificatione humanitatis, respondetur, impossibile esse sanctificationem comparabilem primò per operationem liberam creaturæ, quin talis sanctificatio sit impedibilis per operationem peccaminosam, quantum est ex parte creaturæ operantis, & ex parte sanctificationis. Quare etsi in primo instanti vnio hypostatica compossibilis sit cum potentia proxima peccandi non ideo amitte primam sanctificandi summam, & infinitam in cōceptu sanctitatis participabilis, & adquisibilis primò per liberam humanitatis operationem. Quod autè naturaliter in primo instanti secundo patitur potentiam proximam peccandi, non prouenit præcisè ex cōceptu sanctitatis, sed ex eo, quod sit sanctitas, quæ naturaliter pro priori debet præcedere operationes, vt potè quæ sit vnio subsistentiæ. Vnde si diuinitus contraueniatur huic debito, nihil deperdet perfectionis in conceptu sanctitatis, si coniungatur cum potentia proxima peccandi. Si dicas iterum, nos etiam admittere humanitatem, quæ in instanti A, habuisset vnionem, & vltra non habitura esset ex mero libito diuino, posse pro priori signo instantis B, gaudere potentia proxima peccandi, & peccare, quin tamen admittamus, posse peccatum impedire conseruationem vnionis in instanti B. Ita quidem est. Sed nos titulum anterioris existentie in vnione assignamus; quem titulum assignando non sunt aduersarij.

27

Quæ de forma cælesti scripsimus, elucidantur etiam exemplo visionis beatæ, cuius conseruatio impediri nequit naturaliter per peccatum; & planius esset exemplū, si, vt plures putant, nec diuinitus queat impediri, simulque verum sit in primo instanti, quo quis sit beatus, posse diuinitus pro signo aliquo priori ad visionis productionem dari potentiam proximam peccandi, & per peccatum impediendi primam existentiam visionis. Inueniri namque posset saltem diuinitus in visione, quod naturaliter contingere posse in forma cælesti statuimus, vt scilicet semel existens in materia nequeat naturaliter expelli per formam elementarem, licet in primo instanti potuerit naturaliter impediri eius productio per introductionem formæ elementaris in eadem materia. Et verò, quod visionis conseruatio non possit diuinitus deperdi per peccatum, probatur ab aliquibus, quia summa felicitas visionis debet esse superior, & potèntior, quàm miseria peccati. Ergo sicut summa sanctitas vnionis hypostaticæ est omnino inamissibilis per peccatum, ita similiter erit inamissibilis summa felicitas visionis. Præterea quod in primo instanti cum visione stare valeat diuinitus potentia proxima peccandi, probatur

probatum ab iisdem, quia non implicat contradictionem, ut in eodem instanti sit meritum visionis, ortum non ex fide, sed ex scientia aliqua infusa, & simul detur ipsa visio sicuti in eodem instanti existit meritum gratiæ habitualis, & collatio ipsius gratiæ. Neque est inconueniens, quod in eodem instanti pro diuersis signis existat quis in via, & simul in termino; ut non est inconueniens, quod existat quis per contritionem in via ad iustificationem, & simul in termino iustificationis per gratiam habitualemente inuitu contritionis collatam in eodem instanti. Si autem in primo instanti visionis potest dari meritum illius, cur non poterit dari demeritum per culpam? Ut si alicui Deus imponeret operis meritorij præceptum, quod si in instanti *A*, adimpleret, donaret Deus visionem, si non adimpleret, negaret. Imò si præceptum esset purè negatiuum ut non furandi, posset in instanti *A*, per furum impediri donatio visionis, & per omissionem furci non meritoriam non impediri.

26 Posteriorem hanc partem non approbo, quantum ad vim impediendi in primo instanti visionem per peccatum. Quia cum visione nequit componi iudicium, quo voluntas relinquatur indifferens ad peccandum. Visio enim iudicat nullam esse rationem, qua Deus possit offendi ab habente ipsam, quia videt infinitam bonitatem per essentiam. Iudicium autem indifferens iudicat Deum, ut possibilem offendi ab habente ipsam, aut propter bonum utile, vel delectabile creatum, aut propter difficultatem placendi Deo in omnibus. Hæc impossibilitas cum potentia proxima ad peccandum non resplendet in visione ratione sanctitatis (etiam si gratis concederetur esse sanctitatem) sed ratione modi tendendi representatiuè erga Deum. Vnde non licebit inferre contra me, ut vnionem hypostaticam cedere in perfectione sanctitatis visioni, si hæc non possit in primo instanti componi cum potentia proxima ad peccandum, possit verò illa, qua in rebus per tempus ortis noua maior gratia, ut celebrat S. Augustinus lib. 13. de Trinitate cap. 19.

27 Dixi supra; quantum ad vim, &c. quia quantum ad impediendum collationem visionis per actum, vel per omissionem actus sine peccato, approbo posteriorem partem. Arridet & mihi prior pars de inamissibili cõseruatione visionis per peccatum, quia iudicium indifferens requisitum ad potentiam proximam peccandi stare nequit cum cõseruatione visionis. Sed ratio, qua mouentur illi Authores, neruosa non est; nam iuxta ipsos visio est eius conditionis felicitas; ut componi, queat de potentia absoluta cum miseria peccati habitualis, cum qua miseria impossibilis est sanctitas vnionis. Ergo paritas ab vnione ad visionem non ad modum viget. Hinc qui volunt cõseruationem visionis impedibilem esse per peccatum, respondebunt visionem esse summam creaturæ rationalis felicitatem; non ratione sui præcisè, sed ratione etiam carentiæ peccati, & potentia proxima ad illud, quas carentias non essentialiter, sed naturaliter tantum importet; ut gratia habitualis, si compositibilis sit cum peccato lethali, non erit ratione sui præcisè sanctitas creaturæ rationalis, sed ratione etiam carentiæ peccati, quam carentiam naturaliter inferat. Inquies, cur de sanctitate verbi communicata humanitati Christi non possit affirmari id ipsum,

quod de visione responderi posse notari? Dico, affirmari non posse, quia in præsentiarum supponitur vnionis gratiam impossibilem esse essentialiter cum peccato quoniam tam habituali, quam actuali; & quia cum verbi sanctitas sit infinita in se simpliciter, & in se essentialiter illatiua carentiæ peccati, non potest non, eo ipso, quod communicetur humanitati, inferre essentialiter in humanitate carentiam peccati, cum quo componeretur, & à quo expelleretur semel communicata. Et hæc satis de vnione hypostatica, ac de Beata visione; quæ si longa videantur, dabit veniam lector, si aduerat, nec vulgaria esse, nec breuius explicari potuisse, nec inutilia esse ad illustranda scripta de forma cælesti. Est qui obiiciat non debuisse nos exemplis præfatarum supernaturalium formarum comprobasse incorruptibilitatem formæ Empyreæ naturalis, & compositi resultantis ex ipsa, atque ex materia capaci corruptibilem formarum; nam supernaturales illæ inuertunt plerumque naturæ ordinem. Sed respondetur, supernaturales formas conuenire in multis cum naturalibus, ut in exigendo subiectum capax, vnionemque ad ipsum & in contrariando aliis, etiam si disconueniant in communicando effectu formalis super, vel contra naturam. Non igitur extra chorum afferuntur ea exempla. Et cedo mihi, si in ordine supernaturali dantur aliqua formæ supernaturales, quæ præcludunt aditum contrariis, etiam si communiter alia in eodem numerice vel specificè subiecto non gaudeant tali vi, cur naturalis ordo non habebit etiam formas aliquas naturales valde perfectas informaures inamissibiliter subiectum, quod alia minus perfectæ informant amissibiliter? Cur ex vno ordine non dilucemus appositè ad alterum?

SECTIO IV.

Au Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causa prima agente per potentiam absolutam.

28 **E**tsi in præcedentibus sæpe repetitum sit, Empyreum posse substantialiter destrui à Deo, si hic utatur sua absoluta potestate, operæ pretium erit veritatem hanc alius comprobare. Quæ est de fide charholica, si humana adhibeatur Pereyre lib. 2. in Genesim num. 5. Sratio d. 21. Metaphysicæ sectio 1. num. 6. & lib. 1. de Angelis cap. 9. num. 5. Vazquo tomo 2. in 1. p. d. 181. cap. 2. n. 7. Arrubali 1. p. d. 151. cap. 1. num. 5. & 6. Tannero 1. p. d. 5. quæst. 1. dub. 3. num. 15. Præposito 1. p. quæst. 9. art. 2. Ripaldæ tomo 1. de ente supernaturali d. 59. sectio 1. num. 7. lib. 1. contra Baium disp. 12. sect. 13. num. 149. Petro Hurtado disp. 54. de Incarnatione sect. 6. subsect. 3. §. 91. Francisco de Lugo disp. 2. de Angelis cap. 3. num. 9. Ouiedo controuers. 7. de Anima puncto 1. §. 4. num. 21. rursus controu. 3. de Beatitudine puncto 3. n. 28. & 13. Nicolao Ylamberto 1. p. ad quæst. 50. disp. 2. art. 3. Montefino in 12. disp. 7. quæst. 2. num. 37. ut omittam alios Theologos, qui pronuntiant, rem esse omnino certam, nec existere, neque possibilem esse creaturam indestructibilem essentialiter à Deo. Stabilitur primò ex verbis epistolæ 1. ad Timotheum

Timotheum cap. 6. v. 16. *Qui solus (idest Deus) habet immortalitatem.* Ea enim sic intelliguntur à Patribus, ut significent Deum solum esse, cui comperat non posse vilo modo desinere seu in nihilum redigi. Huc faciunt, quæ Theologi cum S. Thoma 1. p. q. 9. art. 2. congerunt, ut ostendant, ut sacris, literis & Patribus immutabilitatem essentialem deesse ad non esse ita specialiter Deo conuenire, ut nulli creaturæ comperere queat. Videantur Fasilolus ibi, & Gillius, estque eruditione ex promptè parabilis.

29 Stabilitur secundò ex testimoniis sacræ scripturæ, quibus ipsi Theologi cum ipsomet S. Thoma 1. p. q. 104. art. 1. ostendunt, rem quamlibet creatam non posse habere nisi ex Dei cõseruantis manu permanentem in sui esse. Etenim ea testimonia sic percipiuntur à Patribus, & Theologis, taliæque sunt, ut aperte denotent. rem quamcumque creatam cõseruari à Deo libere, habituramque in nihilum, si Deus, uti potest, manum subtraheret. Sapientia 11. v. 26. dicitur: *quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses, aut quod à te vocatum non esset, cõseruaretur?* 2. Machabæorum 8. v. 18. *Potest: ... vniversum mundum vno nutu delere.* Apocalypsis 4. v. 11. *Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.* Colossensium 1. v. 16. & 17. *Omnia per ipsum, & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant.* Circa quæ vltima verba notare oportet hæc S. Chrysostomi; *Quod verò dicit, in ipsum, quid est? hoc scilicet, in ipsum pendet omnium hypostasis. Non solum ipse ea ex nihilo ad hoc, ut essent, produxit, sed idem ipse nunc quoque ea cõseruat, ac tuetur, ita ut si ipsius curâ destituerentur, mox perirent, & corrumperebantur. Sed non dixit, cõseruat, quod crassius fuisse, sed quod subtilius est, nempe, quod omnia in ipsum pendunt.* Dumtaxat ad ipsum annuere, & inclinari, satis est ad cõseruandum, & cõstringendum. Consonat S. Anselmus ibi dicens: *Omnia in ipso constant, quia sicut omnia creauit, ita omnia continet, & regit: omnia in ipso constant, quia secundum immensitatem incircumscriptæ, & comprehensæ diuinitatis eius omnia sunt intra ipsum, & ne in nihilum redeant, per eum constituunt.* Ipse S. Anselmus explicans illa ad Hæbræos cap. 1. vers. 3. *Portans omnia verbo virtutis sue, ait. Sursum tenet, ne decidant, & in nihilum reuertantur, vnde creata ab ipso fuerant, & sustentat ea, non labore, nec difficultate, sed verbo virtutis sue, id est, imperio sue potentia, hoc est, sola voluntate sua, qua in eo virtus, est, & omnipotentia.* Legantur idem S. Anselmus cap. 1. de Diaboli casu, Iulianus l. 2. de partibus diuinæ legis c. 3. Primateus in locum præcitatum ad Hæbræos. S. Augustinus lib. 4. de Genesi ad litteram, cap. 12. lib. 5. cap. 20. S. Gregorius Magnus lib. 16. Moralium cap. 18. alijque adnotati Patres à Petauio tom. 1. Theologicorum Dogmatum lib. 8. cap. 2. à Raynaudo in discussione nouæ libertatis p. 2. cap. 4. à n. 8. vsque ad 12. rursusque p. 22.

50 Stabilitur tertid ex patribus Ecclesiæ. Ducat chorum antiquissimus Irenæus lib. 3. aduersus hæreses cap. 8. iniquens: *Quocumque initium sumperunt, & dissolutionem possunt percipere.* S. Athanasius oratione 2. contra Arrianos. *Reliqua omnia (extra Deum) ut qua facta sunt, nihil*

simile habent ratione substantia cum suo creatoris sed extra eum sunt gratia, & voluntate per verbum eius condita à Deo, ut rursus possint desinere vbi ille, qui fecit, voluerit. In oratione Contra Gentes: *creatarum rerum natura, quia ex nihilo constat fluxa, imbecillis; & mortis obnoxia est per se iudicata.* In epistola ad Africanos *Qua creata sunt: ... neque omnipotentia, & immutabilia esse queant, nam alterius potestate continentur, & natura sunt mutabilis; ut sacra littera testantur.* S. Hieronymus in quadam ad Damasum epistola incipiente: *Quonia verueto &c. Potest rursus non esse quod non fuit.* Et in c. 3. ad Ephæsiõs. *Fuit tempus, quando vniversa non fuerunt, & rursus si voluerit, ite nihilum reuertentur.* S. Augustinus lib. de natura boni contra Manichæos cap. 1. *Solum Deus immutabilis: omnia, quæ fecit, quia ex nihilo fecit, mutabilia sunt.* lib. 12. de ciuitate Dei cap. 1. *Immutabile non esse nisi vnum Deum vere beatum; ea verò, quæ fecit, bona quidem esse, quod ab illo, verum tamen mutabilia, quod non de illo, sed de nihilo facta sunt.* Lib. aduersus Felicianum Arrianum cap. 7. *Creatura ex eo, quod non est, in id quod est: quo ostenditur, quia ex nihilo prolata est: & propterea quantum ad se attinet, ex eo, quod est, in id, quod non est, in nihilum nisi perpetua gratia fecerit, natura sua qualitate vertenda est.* Author de cognitione veræ vitæ cap. 7. *Omne, quod ex nihilo esse cepit, in nihilum redigi poterit.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 8. thesauri cap. 2. *Omnia, quæ ex nihilo producta sunt, possunt etiam, si creator voluerit, ad nihilum deuenerit.* Et paulò post. *Etsi Angelus immortalis quadam res est, propter voluntatem, & gratiam Saluatoris, sed tamen quoniam ortum habuit, & esse cepit, occidere quoque potest, & non esse.* Nam quæ naturis præcipue in sunt, ea respectu creatoris Dei, nihil sunt. Quare sicut ignis combustus quidem est, sed non Deo: sic & Angelus immortalis quidem est, sed non Deo. Solum enim Deus proprie immortalis est, qui naturaliter id habet; cætera per gratiam, uti creatura. Lib. de recta fide ad Theodosium. *Deus quidem in bonis est, quæ commutari nequeunt, creatura autem sunt in conuersione, & mutatione, & in foribus habent corruptionem.* S. Fulgentius de fide ad Petrum cap. 3. *Ideo natura à Deo facta proficere possunt, quia esse ceperunt, ideo desicere, quia ex nihilo facta sunt.* Ad defectum eas conditio ducit originis; ad profectum vero promouebit operatio creatoris. S. Damascenus lib. de duabus Christi voluntatibus, Dialogo de Manicheorum hæresi, & lib. 1. de fide cap. 3. *Entia creata omnino mutari queunt, quorum enim esse à mutatione incepit, ea mutationi prorsus subiacere, necesse est.* Et addit postea. *Mutabilia igitur entia sunt omnino, quæ creata sunt.* lib. 2. cap. 3. *Omne creatum vertibile; solum autem increatum inuertibile.* Et inferiùs. *In mortalis Angelus non natura, sed gratia; nam omne, quod cepit, desinere suapte natura potest.* cap. 3. *Physica quandoquidem igitur materia ex nihilo in ortum producta est, prorsus quoque perfectæ corruptioni subiecta sit, necesse est; etiam si alioqui optimus Deus opificium suum non in nihilum redigat, sed in præstantiorem potius statum immuet.* S. Epiphanius hæresi 76. *Quicquid habet principium; finem etiam habebit, si ei libuerit, qui ei, quod initium accepit, ut esset, tribuit.* Nicetas lib. 2. thesauri cap. 40: *Quicquid creatum est idem & mutabile est. Increatum solum est immutabile: ... Quicquid cepit, idem & natura desinit, & ad interitum tendit.* S. Anastasius Synaita

oratione 1. *Omne quod ex nihilo factum est, vim habet, ut ad nihilum rursus redeat.* Richardus de S. Victore lib. 1. de Trinitate cap. 4. *Omnia, quæ ceperunt esse ex tempore, pro beneplacito conditoris possibile est esse, possibile est non esse.* Digitum intendam lect. 6. in alios Patres, apud quos familiare est dicere neque Angelos, neque animos rationales, neque cælos esse incorruptibiles, nisi ex gratia seu privilegio Dei; & in hoc loquendi modo, ut minimum significant, nullam creaturam talem esse, quam Deus nequeat destruere; Patrumque complurium verba, & rationes comprehendunt non solum creaturas existentes, sed quascunque alias possibles.

31 Stabilitur quartò etiam ex Patribus; nam S. Basiliius in Plal. 114. scribit. *Omne compositum dissolui est apium S. Gregorius Nazianzenus. Oratione 2. de Theologia. Eo ipso, quòd substantia coalescit, ex multis, non repugnat dissolui.* Author libri de cognitione veræ vitæ cap. 28. inter opera S. Augustini: *Omne quod partibus constat, dissolui poterit.* Richardus Victorinus lib. 2. de Trinitate cap. 17. *Quoad ex pluribus compositum est, naturaliter (id est quantum ex se) diuisibile, est S. Anselmus c. 3. de Incarnatione verbi. Omne compositum necesse est, aut intellecta posse distinguere, aut re ipsa.* Intellectu quidem si sit compositum metaphysicè; re ipsa si physicè sit compositum, Zacharias Mytilenensis lib. de mundi officio: *Compositum omne ex natura sua est dissolubile.* S. Gregorius Taumaturgus, vel S. Maximus Martyr in disputat. de Anima, ad Tatianum. *Quod multarum est partium, diuisibile, ac dissolubile est.* S. Claudianus Mamercus lib. 1. de statu animæ c. 17. *Quicquid partem habet, potest utriusque diuidi.* Parmenia hæc videtur à Patribus deprompta ex Platonis Timæo, ubi habetur: *Omne colligatum solui potest.* Cum ergo Empyreum compositum sit ex materia, & forma substantialibus per se, & intrinsecè, non repugnabit distinguere hanc ab illa, siue utraque siue neutra, siue alterutra manente in rerum natura; proindeque non repugnabit corrumpi substantialiter Empyreum. Ad Suarezium lib. 1. de Essentia Dei cap. 4. n. 6. ubi exinde probat, Dei substantiam non esse realiter compositum, quia alioqui non esset omnino necessaria, & ita ab intrinseco immutabilis substantialiter, ut ex vi sui esse, implicet contra dictionem non esse; adducit que Nazianzeni exarata verba, & addit: *Quamuis Philosophi doceant, calidam substantiam esse incorruptibilem, licet composita sit ex materia, & forma. . . . Nihilominus verissimum est per se, & intrinsecè non repugnare. . . . materiam, ac formam calidam distinguere, & partes integrantes calidam diuidi.*

32 Stabilitur quinto ex ratione, quam exhibent S. Thomas 1. p. q. 9. ar. 2. in corpore, & iterum, q. 104. art. 3. in corpore, Biel lectione 4. in canonem Missæ littera R, & quam præallegati Patres in n. 30. edocent conceptis verbis: Empyreum, & quæuis creatura eius esse debet conditionis, ut liberè à Deo producat. Quare repugnat creatura, quæ mutationem de non esse ad esse exigat essentialiter, seu ad cuius ex nihilo productionem Deus essentialiter teneatur. Ergo Empyreum, & quæuis creatura eius debet etiam esse conditionis, ut postquam producta est, conseruetur à Deo libere, seu cum potestate continuandi, & suspendendi conseruationem. Ergo repugnat, quòd Empyreum, & quæuis alia creatura essentialiter respiciat mutationem de esse ad non esse, exigatque essentialiter sui à Deo mantenentiam in æternum. Antecedens videtur omnino certum, & fide catholica sanctum.

Secunda consequentia legitime inferitur ex prima. Hæc verò probatur, tum ex perfectione Dei, tum ex imperfectione creaturæ. Ex perfectione quidem Dei, quasi ad eam spectat libertas, quæ possit pro libito producere, & non producere Empyreum, & quamcumque creaturam, spectabit non minus libertas, quæ possit pro libito conseruare, & non conseruare. Non absimiliter ex imperfectione creaturæ promptum tibi erit argumentari. Conseruatur rationis vis actio, quæ Deus primò produxit Empyreum est indistincta ab ea, quæ conseruat. Si ergo in actione primo productiua sic Deus se debet gerere ob sui perfectionem, & imperfectionem Empyreii, ut pro priori sit absolutè indifferens indifferencia contradictionis ad actionem, & carentiam actionis; cur pari indifferencia non debet gaudere pro priori ad eandem actionem ut conseruatiuam? Etsi aliquorum effectuum actio conseruatiua distincta sit à primo productiua diuina, ut quando Deus se solo conseruat ignem v. g. qui primò productus est, à Deo, & simul ab alio igne, non idèò titubet, sed potius inualefcit confirmatio, etenim si effectus creati prima productio quæ sit à Deo simul, & ab alia causa secunda, debet esse absolutè libera ipsi Deo, non minori, sed maiori in speciem debet esse sic libera eius effectus conseruatio, quæ solo à Deo sit. Conseruatur rursus: creatæ causæ è quarum perfectione est, producere liberè suos effectus, id etiam habent, ut eos conseruent liberè. Constat id in voluntate tam Angelica, quam humana. Nam actus, quos liberè producant, liberè etiam conseruant. Ergo multò potius increata causa, e cuius perfectione est, producere liberè quemcumque effectum creatum, id etiam habebit; ut quemcumque postea libere conseruet. Alioqui respectu effectus, quem liberè productum non posset non conseruare Deus, gereret se imperfectiori modo in ratione causæ conseruantis, quam voluntas Angelica, & humana, respectu actuum, quos liberè producant, & deinceps liberè conseruant.

33 Ebulliunt hinc confirmationes alia. Nam Deo tribuenda est summa perfectio excogitabilis in ratione causæ conseruantis, habito respectu ad quem. cumque effectum creatum. Non tribuitur autem, si aliquem conseruet necessariò, quia in ordine ad talem effectum carebit perfectione, quam in ratione causæ conseruantis habet voluntas Angelica, vel humana erga suos actus liberos. Præterea non dignè cogitaretur de Deo, si aliquem effectum creatum diceretur producere necessariò absolutè, & simpliciter, fieretque Deum, ut primo producentè effectum & ut comparatum cum Angelica, vel humana voluntate primo producentè liberè aliquos suos effectus superari ab ea imperfectione. Ergo pariter, &c. Insuper erga quamcumque creaturam, ut conseruandam debet adscribi Deo non minus perfectum dominium, quam erga quamcumque ut primo producendam. Sed erga quamcumque ut primò producendam habet dominium quo possit primò producere, & non producere. Igitur erga quamcumque ut conseruandam tale habebit dominium quo possit conseruare, & nõ conseruare. Et quidè nullius creaturæ prima productio fundare potest oppositã destruendi à Deo, sed potius fidare debet oppositã potentiam. Proprietatis enim diuinum dominium erga creaturas tam longe abesse debet à læsione ex productione, ut potius ex hac tanquam ex nouo titulo quasi compleatur, & perficiatur. Hinc Patres, & Theologi duo dominia erga creaturas deprædicant

deprædicant in Deo, alterum iurisdictionis, alterum proprietatis, & huius duos primarios titulos, nempe creationem, & conseruationem, quin libertati conseruationis præiudicet creatio. Lege Lessij de perfectionibus diuinis librum 10. qui totus est de Domino Dei. Tandem si non repugnaret creatura indestructibilis essentialiter à Deo vix assignabis rationem, ob quam ea deberet dependere à Deo adæquatè, vel inadæquatè, ut à causa immediate conseruante; & saltem præclusus tibi esset aditus ad præcipuam rationem, quæ ducuntur Theologi, tam præci, quam moderni. Vtrique enim rerum creaturarum dependentiam immediatam à Deo in conseruari probant exinde præsertim quòd eas valeat in nihilum redigere. Alensis 2. p. quodst. 13. membro 4. discutiens in terminis, an repugnet creatura indestructibilis essentialiter à Deo, nostram resolutionem, cui fauet, sic confirmat; quia id, quod habet diuersam naturam à diuina, vii haberet quæuis creatura non ex se, sed ex nihilo est, & proinde non potest non esse simpliciter contingens, & potentiale, obnoxiumque mutationi de esse ad non esse. Noster Gillius lib. 2. commentationum Theologicarum tract. 8. c. 13. n. 6. Hanc Alensis confirmationem pulchrè adornat. Adiciere quis potest aliam confirmationem, quia non alia de causa dicunt Theologi cuncti, humanitatem Christi non potuisse vniri æternitati diuinæ, ut redderetur æterna à partè post, neque immortalitati diuinæ, ut redderetur omnino indefectibilis, quemadmodum vnitur substantiæ, & sanctitati diuinæ, ut reddatur subsistens, & sancta; non inquam, alia de causa, nisi quia alioqui vnio, ratione cuius humanitati commnicarentur effectus formales æterni à partè post, & immortales, esset essentialiter æterna à partè post, & indestructibilis omnino; quod repugnare, vel vnioni hypostaticæ verbi cum humanitate, persuadent sibi omnes.

Peropportuna Corollaria.

34 **E**X veritate stabilita inferitur primo contra Arriagam disp. 10. Physicorum à num. 17. disp. 15. à num. 64. repugnare substantiam creatam, quæ essentialiter se ipsa duret per vnum diem, aut horam. Nam sicut repugnat substantia ad cuius productionem in hac die, aut hora Deus necessariò teneatur, ita etiam illa alia: contra quam authoritates scripturæ, & Patrum, rationesque nostræ faciunt æquè, ac contra substantiam creatam durantem essentialiter se ipsa per totam æternitatem à partè post. Et prioris illius admissa possibilitate nequit consequenter negari huius posterioris possibilitas. Inferitur secundò eidem de causis contra eundem Arriagam, repugnare indiuisibilem durationem creatam, distinctam adæquatè à re durante, affixam essentialiter spatio vnus diei, aut horæ. Vnde laudanda est ingenitas præfati authoris, qui Theologum agens tom. 2. in 1. part. d. 2. num. 6. retractauit scripta antea in Philolophicis. *Sicut enim laudabile est à vera sententia non moueri, ita culpabile persistere in falsa, quam nunquam tenere prima laus est, secunda mutare, ut aut ex initio vera permaneat, aut mutata falsa, succedat.* Quæ sunt S. Augustini verba lib. 3. aduersus Cresconium cap. 3. Inferitur tertio contra aliquos recentiores in manuscriptis, si Angelus produceretur à Deo in æternitate, non duraturum in hac per modum in P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1.

diuisibilem durationis; quia alioquin hic modus esset indestructibilis essentialiter à Deo in tota æternitate à parte ante. Duraret ergo Angelus vel per durationes successiuas, ut tentat Arriaga dist. 17. Physicorum à num. 12. vel per coexistentiam sui cum æternitate, ut censent, qui non agnoscunt modum distinctum ad rei create permanentiam, siue in æternitate, siue in tempore. Durationes illæ successiuæ in æternitate, nescio quàm consequenter defendantur possibles ab Arriaga, cum ipse paulò antea tradidisset, repugnare ens ab æterno successiuum.

35 Sed veres in me tela nam Angelus, quem admitto posse à Deo produci in æternitate, foret indestructibilis à Deo in tota ea æternitate. Respondeo, non fore ex se, & essentialiter indestructibilem, sed tantum per accidens, ex suppositione scilicet decreti diuini efficacis de eius productione, & conseruatione in æternitate, & per æternitatem; quod decretum non exigeretur ab ipso Angelo ex se, & essentialiter. Replicabis, impotentia destruendi in æternitate Angelum, qui in ea esset productus, nihil incommodi importaret, quia esset ex suppositione Deo libera de ipsius productione in æternitate. Ergo idem censendum est de impotentia destruendi in tempore Angelum, qui in eo sit productus, & qui peteret essentialiter durare in æternum, siquidem hæc etiam impotentia erit ex suppositione Deo libera de productione Angeli in tempore. Respondeo, toto cælo distare vnã impotentiam ab alia; nam prior impotentia non fundatur in exigentia vlla essentiali Angeli, sed præcisè in suppositione consequenti diuinæ voluntatis, quæ eo ipso, quod decernat producere Angelum in æternitate; non potest non decernere eiusdem in æternitate conseruationem. Cæterum posterior impotentia fundaretur saltem ex parte in Angelo exigente essentialiter decretum diuinum de conseruatione sui. Deus autem, sicut non potest necessitari ad decretum de productione prima alicuius creaturæ; ita neque ad decretum de alicuius conseruatione. Et non satis est ad perfectionem Dei libertas in prima productione creaturæ, sed ulterius opus est libertas in conseruatione, ita ut creatura, iure suo essentiali, non adigar Deum ad conseruationem sui. Aduerterimque, si non repugnaret Angelus indestructibilis essentialiter, fore, ut ante omne decretum liberum competeret essentialiter Deo, non posse producere talem Angelum, nisi ut duraret in æternum. Ea verò impotentia essentialis in Deo tam est absurda, quam esset absurda impotentia essentialis in eodem Deo ad producendum Angelum nisi in æternitate, aut nisi in hoc determinato instanti nostri temporis. Et tam est repugnans Angelus, cuius essentia, si producat in vno instanti, petat necessariò durare in sequentibus; quam est repugnans Angelus, cuius essentia, si producenda sit, exigat necesserio produci in æternitate, aut in aliquo determinato instanti nostri temporis. Ex quo amplius elucescit, impotentiam Dei ad destruendum Angelum in æternitate à parte ante vel per æternitatem à partè post, ex suppositione quòd voluerit libere creare in æternitate, vel creatum in tempore conseruare liberè per æternitatem, discordare summopere ab impotentia Dei ad destruendum illum alium Angelum potentem essentialiter durare in æternum.

Inferitur quartò contra Martinonum dist. 6. 36
A 2 2 de

de Deo sect. 1. num. 10. sect. 3. num. 34. repugnare actum Angelicum, vel humanum supernaturalem fidei, proindeque essentialiter verum, qui siue productus ab æterno, siue in tempore reflectens supra se enuntiaret: *Ego nunquam mutabor; ego æternitati diuina à parte ante, vel à parte post semper coexistam.* Etenim talis actus esset essentialiter indestructibilis à Deo per æternitatem vel à parte ante, vel à parte post: proptereaque non minus repugnat, quam actus enuntians de se cum veritate essentiali: *Ego producor ab æterno, vel ego producor in hoc determinato instanti.* Infertur quintò ob dicta in numer. 34. contra Atriagam, repugnare cognitionem creatam essentialiter veram, quæ affirmet, se duraturam per duo tantum instantia. Infertur sextò; contra Martinsonum d. 10. de Incarnatione sect. 3. à num. 27. vsque ad 30. & contra Modernos aliquos in manuscriptis visionem Dei beantem permanenter Angelos, & homines non esse essentialiter indestructibilem à Deo. Ita communiter Theologi 1. 2. quæst. 5. artic. 4. quo loci ait Salas tract. 2. dist. 11. lect. 2. numer. 4. *Supponimus, non ita esse perpetuam visionem, postquam producta est, ut nec de potentia absoluta possit corrumpi; sic enim solus Deus est perpetuus, & incorruptibilis: omnes autem creaturae sunt corruptibiles.* Præterea Eminentissimus Lugus dist. 19. de Incarnatione sect. 1. num. 18. tentans varia, vt conciliet visionis destructibilitatem cum noticia Beati de eius æterna duratione. Franciscus Amicus tomo 6. dist. 19. de Incarnatione num. 28. dicens, Dei visionem, quæ est visio Dei, posse destrui, non verò quæ est beata, quia sic inuoluit decretum diuinum actu manifestatum Beato, de perennitate visionis. Sed cum iuxta ipsum Amicum tom. 3. disput. 2. de vltimo fine num. 243. Visio Dei indiuisibiliter attingat Deum, & decretum diuinum de conseruatione sui, idque cum essentiali veritate, non bene percipio istius Authoris conciliationem. Nonnulli Neotherici non audent concedere creaturam, quæ ratione suæ perfectionis sit indestructibilis à Deo, tamen visionem Dei, & alios actus intellectuales intrepide admittunt indestructibiles ratione intentionalis veritatis essentialis. Reiciendi sunt primò, quia in actibus intellectualibus creatis essentialis veritas est perfectio. Et vel est perfectio maior, vel minor, quàm quæ reperitur in ente creato non intentionali? Si maior, ergo ex perfectionis capite magis repugnabit in actu intentionali indestructibilitas essentialis. Si minor, ergo Deus, qui potest absolute destruere quodcumque ens creatum non intentionale, poterit multo potius euertere ens intentionale ignobilius, siquidem maior perfectio entis intentionalis potius deseruiat ad ruinam subeundæ, quàm arcendæ possibilitatem. Secundò quia scripturæ, & Patrum testimonia loquuntur generaliter de omni creatura. Tertio, quia simili iure possent dicere, non repugnare actus intellectuales creatos, qui ratione intentionalis veritatis essentialiter exigent produci à Deo in æternitate, vel in aliquo determinato instanti nostri temporis; & qui exigerent essentialiter, vt si destruerentur, reproducerentur postea. Possent etiam dicere, non repugnare lumen gloriæ, quod ob essentialem connexionem cum actu essentialiter vero affirmante de ipso perennaturum in æternum, esset omnino indestructibile à Deo. Certè quod

Beatus debeat habere notitiam de æterna duratione suæ visionis, vt si securus omnino sit, non fuit sufficiens motum ad asserendam ipsam visionem essentialiter indestructibilem. Non enim opus est, vt visio reflectens supra se enuntiet cum essentiali veritate æternam sui durationem; sed satis est, si per aliam cognitionem distinctam pertinentem ad constitutum, vel complementum integrale beatitudinis, & supponentem pro priori naturæ visionem, cognoscat, & affirmet beatus cum euidencia, cum essentiali veritate & cum reflexione secundæ cognitionis supra se æternam durationem ipsius visionis non postulantis, nisi naturaliter tantum secundam hanc cognitionem. Sic iuxta plures beatitudo constituitur, vel impletur integraliter per amorem Dei, per peccati habitualis carentiam, quin visio connectatur essentialiter secundum se cum amore; cum neque carentia peccati habitualis. Et secundum omnes beatitudo in statu connaturali constituitur, vel compleitur integraliter per carentiam actualis tristitiæ, & doloris. Si hoc modo (vt omittam alios factis familiares inter Theologos) declaratur noticia Beati de perennitate visionis, euitatur huius indestructibilitas essentialis, siquidem visio erit ex se destructibilis à Deo non minus, quàm Angelus de facto existens, quem conseruare in æternum decreuit Deus, quemque videri duraturum in æternum. Sed inquit, forte, vt Deus non posset destruere visionem ex suppositione saltem secundæ cognitionis. Respondeo, hanc impotentiam esse omnino consequentem, nimirum ex duplici suppositione omnino Deo libera. Alia productæ visionis, alia productæ secundæ cognitionis, quin visio postulatuerit essentialiter secundam cognitionem, & quin alio titulo Deus coactus fuerit ad productionem secundæ cognitionis. Et licet producta secundæ cognitionis in primo instanti beatitudinis, nequeat Deus in secundo instanti destruere visionem, potuisset tamen in primo, neque visionem neque secundam cognitionem producere; & in secundo haberet tantum impotentiam destruendæ visionis pronientem ex exercitio suæ potentia, & libertatis; qualem habet postquam per fidem diuinam innotesceret alicui homini, vel Angelo in vno instanti decretum Dei de producenda creatura aliqua in sequente instanti; qualem inquam, habet, ad impediendam productionem talis creaturæ. Nam vtraque impotentia fundatur præcisè in decreto libero diuino manifestato de conseruanda visione, & producenda ea creatura.

Occurritur duplici obiectioni.

Restant duo non contemnenda argumenta aduersus veritatem hæctenus sancitam. Primum, complures sunt entitates creatæ, ad quarum productionem primam, vel conseruationem teneatur essentialiter Deus, si semel liberè produxerit primò, vel conseruarit alias naturæ prioritate anteriores. Cur ergo repugnabit creatura, ad cuius continuatam productionem teneatur essentialiter Deus, si semel liberè ipsam de non esse renouauerit. Antecedens probatur multis exemplis. Nam in plurimum sententia non potest Deus producta materia prima non producere formam substantialem, & producto Angelo non potest non producere

37

re durationem; vocationem, substantiam. Responderi potest primò, admittendo antecedens quatenus non repugnat Deum ex productione vnius entitatis teneri essentialiter ad productionem alterius, ita tamen vt nulla singulariter, & indeterminatè sit assignabilis, ad quam teneatur. Nam hoc pacto respectu cuiuslibet in particulari habebit libertatem, & dominium, quoad productionem & conseruationem. Ast si possibilis esset Angelus essentialiter indestructibilis, teneretur Deus ad eius in particulari conseruationem. Delictum istud, etsi minuat, non tamen penitus eleuat vim argumenti. Et dicent aduersarij; cur impossibilis erit creatura, quæ sui, vel alterius conseruationem exigat essentialiter? Addent, posita actione creatura, vel generatiua impediri non posse à Deo existentiam effectus determinati, & singularis; quem prioritate naturæ præcedit actio. Responderi secundò potest negando antecedens cum Monacho in selectis d. 1. cap. 8. & cum Meratio tract. de Angelis disp. 15. sect. 1. quibus in locis statuunt vniuersim, debere, quicquid est posterius, impediri posse, absoluta saltem Dei virtute, posito priori in rerum natura. Et (uadent primò, quia nisi hoc principium sit verum, de erit ratio ad probandum, posse corpus Christi habere in Eucharistia totam suam quantitatem sine vlla extensione locali. Suadent secundò, quia quod est prius alio, eique præsupponitur tanquam iam constitutum, & existens, non potest secundum id præcisè, quo prius est, dependere à posteriori, alioquin esset prius, & non prius. Si autem prius secundum id, quod est prius, non potest à posteriori dependere, neque poterit exigere habere istud posterius tanquam quid omnino necessarium ad hoc vt sit secundum illam rationem, qua prius est. Sed si non exigit, quid ob stare potest, ne valeat ponit prius illud, posteriori isto non posito? Quæ ratio efficax est non solum de posteriori singulariter, & determinatè, sed vagè, & indeterminatè spectato. Suaderi tertio potest, quia cum ei, qui non condidit, nulla sit in id, quod conditum non est, potestas, vt sapienter ait S. Iustinus in 1. oratione cohortatoria ad Græcos; ideo Deo tribuitur immediatus concursus simul cum qualibet causa secunda in quemlibet eius effectum, vt mera sui concursus negatione, vel suspensione queat impedire existentiam, vel conseruationem cuiuscumque effectus creati. Id enim pertinet ad perfectissimum Dei dominium erga creaturas. Sed si Angelus v.g. habeat essentialem connexionem, cum productione alicuius vocationis, non poterit Deus per meram negationem, vel suspensionem sui concursus impedire existentiam, vel conseruationem omnium vocationum illius: debet namque aut destruere Angelum, aut concurrere ad productionem, vel conseruationem alicuius vocationis. Ergo. Quartò illustrari potest ex S. Basilio homilia 6. in Exameron, vbi contendens, impossibile non fuisse Deo producere, & conseruare lucem initio orbis tribus diebus ante solem, inquit: *Itaque ne mihi dixeris, fieri hæc non posse, vt lux à corpore solis separaretur. Neque enim ego lucis à solis corpore separationem mihi, aut tibi possibilem esse dico; sed asserendum esse censeo, qua mentis sola cogitatione, cogitationeque disparari possunt, ea re ipsa se iungi posse facultate creatoris vniuersæque naturæ.* Germana alia legere licebit: apud Sanctum Cælarium Fratrem Sancti Gregorij Nazianzeni dialogo 1. *P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars I.*

Procopium Gazeum in cap. 1. Genesis vers. 14. Si obiiciatur, constituta actione pro priori non posse à Deo pro posteriori cohiberi existentiam termini. Occurrit Monachus inquit; mirum non esse, siquidem actio habeat essentialem habitudinem ad terminum. Sed non satisfacit; nam aduersarij habitudinem etiam essentialem contendunt in Angelo ad aliquam vocationem vagè, & indeterminatè, & similiter in materia ad hanc, vel illam formam substantialem; quæ habitudo laxior est, quàm quæ datur in actione ad terminum singularem, & determinatum. Melius diceretur, actionem esse exercitium actuale diuinæ omnipotentia erga terminum, & esse viam ipsius termini. Quamobrem sicut non est contra perfectionem Dei, quod terminum in instanti, in quo producit, non possit impedire vt iam existentem in facto esse pro posteriori signo naturæ, sic neque erit contra eiusdem perfectionem, quod non possit impedire, vt iam existentem pro priori signo naturæ in exercitio actuali diuinæ omnipotentia, & in via ipsius termini ratione actionis: *cuius vis tota in faciendo est.* Vt docet S. Damascenus cap. 8. Institutio-num. Dum itaque hanc ponere, & non ponere sit Deo liberum, nihil aliud requiretur. Si rursus obiiciatur, habere albedinem, aut carentiam illius est posterius ad hominem v.g. qui tamen aliqua ex eis, neque diuinitus carere potest. Respondebitur, carentiam albedinis non esse exercitium posituum diuinæ omnipotentia, ac libertatis; est principium Monachi, ac Meratij, intelligendum de posteriori, quod sit quid posituum, & non oppositum contradicitori formaliter alteri posteriori. Vnde Petrus, exempli causa, poterit simulcarere albedine & nigredine & simul vtræque habere, non tamen poterit, si non afficitur albedine, non habere eius carentiam, neque quibus non habere albedinem, si non afficitur eius carentia; neque item valebit pariter habere albedinem, carentiamque illius. Nonnulli Neotherici, ne Deus essentialiter connectatur cum existentia creaturæ, vel eius carentia, quarum vtræque sitens essentialiter imperfectum, respuunt carentias, quæ distinctæ sunt à nolitionibus diuinis existentiarum creaturarum; sed hæc paradoxa sunt, & essentialis connectio Dei cum volitione, vel nolitione existentia albedinis esset æquè contra perfectionem diuinam, ac supponitur à Modernis fore connexionem cum albedine, vel eius carentia distincta à nolitione Dei, sicut connectio cum volitione albedinis vel nolitione nigredinis argueret tantam imperfectiorem, quantam connectio cum existentia vel albedinis, vel nigredinis. Præhabita priori respuisione.

Amplector illud principium, & independenter à presenti puncto repudiantur à me exempla in antecedentis probationem allata; & quoad durationem arripet, vel ea non distinguitur à creatura, & in instanti coexistenti, vel si distinguitur, poterit creatura existere, quin formaliter, & positiuè duret, impediente Deo durationem per potestatem absolutam. De vocatione non nihil dixi numer. 49. exercitationis proximæ. Et materiam primam sine forma substantialem, substantiamque sine substantia posse diuinitus existere, celebres sunt multorum sententia. Sed non dissimulabo rationes. Monachi, & Meratij pro illo principio non esse admodum vrgentes. Nam prima, vt non probat, posse

38

A a 3 corpus

corpus Christi existere sine omni vocatione tam circumscripta, quam definitiva (hanc habet in Eucharistia) sic neque probat, posse quidquid deest posterius, impediri potestatem Dei absolute, posito priori in rerum natura. Et ad defendendam existentiam corporis Christi in Eucharistia sine vocatione circumscriptiva seu extensione locali, non est opus veritate vniuersali illius principij; satis est, nullam apparere repugnantiam in doctrina fidei de existentia corporis Christi sub speciebus sacramentalibus absque presentia vnius partis extra aliam. Secunda ratio peccat ab excessu, cum æquè faciat contra dependentiam naturalem à posteriori aliquo, & comitante; à posteriori quidem, qualem habet materia prima à quantitate; à comitante verò, qualem habet indiuisibile copulatum, si non sit vnio, à partibus, vel punctis continui. Procedit etiam ex æquiuocatione quadam, quia dependentia siue essentialis, siue naturalis in aliquo priori ab alio posteriori non est dependentia, vt à causa, sed vt ab effectu, ideoque melius vocabitur cõnexio alicuius prioris cū alio posteriori, vt sui cõplemento, vel perfectione, siue intrinseca, siue extrinseca. Ratio tertia à nobis addita plausibilis quidem erit apud eos, qui contra Durandum, Aureolum, Ludouicumque Beierum Dolanum, ea vtuntur, vt euincant concursum immediatum Deicum causis secundis in effectus ipsarum. Sunt tamen multi moderni, qui eam repudiant, & alii fidunt. Nam si immediatus Dei concursus cum causis secundis, non ex alio titulo esset, quàm vt Deus posset immediatè impedire existentiam, vel conseruationem effectuum prodeuntium à causis secundis, aiunt, deficere ritulum illum, vt Deus per modum causæ primæ, & vniuersalis concurrat cum intellectu Angelico, vel humano, & lumine gloriæ ad visionem beatam; haberet namque immediatam facultatem impediendi visionem per subtractionem concursus obiectiui, quem vt causa particularis in ipsam exhibet, etiam vt causa prima, & vniuersalis aliunde non concurreret. Cum ergo in visionem concedendus sit Deo influxus per modum causæ primæ, & vniuersalis, non secus ac in alios effectus, concludunt, influxum per modum causæ primæ, & vniuersalis, simultaneumque cum causis secundis, in quoslibet earum effectus, concursum adscribendum Deo contra Durandum ob alios titulos, & rationes. Quarta denique à nobis adiecta ex autoritate S. Basilij valet, vt probeatur, euitandum esse, quantum fieri possit, sic cogitare effectum creatum connexum cum sui causa creata, vel e conuerso, vt neque diuinitas possint seorsim, ac diuisim existere. Sed nihilominus vt sunt aliqui effectus, qui sine causis creatis nequeunt diuinitus existere, aut conseruari, quales sunt modales: ita dicent aduersarij, dari causas, quæ nequeant existere, aut conseruari diuinitus, absque effectibus creatis aliquibus.

39

Secundum, quod restat argumentum, est huicemodi. Non repugnat actus, qui cum essentiali veritate enuntiet & de se. Ergo non durabit nisi in hoc vnico instanti, Tale actum non poterit Deus conseruare in duplici instanti. Quin imò de facto entitatem durationis, qua ego duro in presenti instanti, nequit Deus conseruare in sequenti. Et penes Cardinalem de Lugo d. 19. de Incarnatione S. 1. num. 20. identificantem perceptiones, appetitionesque creatas cum actione ipsarum

productiua, hancque cum duratione, nulla erit perceptio, aut appetitio creata, quam Deus vltra vnium instans possit retinere in rerum natura. Si ergo non repugnant entitates creatæ, quæ essentialiter renuant sui à Deo conseruationi, neque repugnabunt aliæ, quæ eam essentialiter postulent. Respondeo primò, ex præfato actu, & duratione non rectè argui ad creaturam essentialiter indestructibilem à Deo. Nam creatura si sit conseruabilis, debet esse conseruabilis liberè à Deo ob nostra argumenta. At neque actus ille, neque duratio supponuntur conseruabiles. Quare non est necesse, vt Deus gaudeat libertate, quoad conseruationem, & non conseruationem eorum. Sic erga ea, quæ sunt producibilia, debet Deus gaudere libertate; non autem circa ea, quæ sunt improducibilia, vt chimæ. Respondeo secundò, impossibile esse actum illum, non tecus ac qui de se diceret cum essentiali veritate. Ego producor in hoc instanti determinato: & durationem non distingui à se creata durante, & instanti coexistente probari ab aliquibus, ne detur entitas creata; cuius continuata existentia non sit in potestate Dei. Adduntque alij, repugnare actum illum, & durationem distinctam, quia alioqui exigent sui destructionem, sed viam ad euitandum in actu saltem illo id inconueniens ostendit Ripalda tomo 2. de ente supernaturali lib. 5. disp. 104. sect. 4. num. 30. Possibilis permanentia nostrarum cognitionum non tantum diuinitus, verum etiam naturaliter, traditur à S. Augustino tract. 1. super Ioannem his verbis, *Quid est ergo illud in corde tuo, quando cogitas quandam substantiam viuam perpetuam, omnipotentem, infinitam, ubique presentem, nunquam melusam? Quando ista cogitas, hoc est verbum de Deo in corde tuo. Nunquid autem hoc est sonus ille, qui quatuor litteris constat, & duabus syllabis? Ergo quacumque dicuntur; & transierint, soni sunt, litteræ sunt, syllabæ sunt. Hoc verbum transit, sonat. Quod autem significauit sonus, & in cogitante est, qui dixit, & in intelligente est, qui audiuit, manet hoc transeuntibus sonis.* Sic S. Augustinus, ob cuius auctoritatem repudiari debet identificatio adæquata nostrarum cognitionum cum duratione essentialiter successiua; vt alia impugnatæ capita dissimulem, præcipuè ex visione beatificæ Angelicæ, atque humanæ, quæ docente eodem S. Augustino lib. 15. de Trinitate cap. 16. *Volubilis non est ab alia in aliam iens, atque rediens, & quæ nulla vice variatur, vt ipsemet S. Doctor inquit l. 12. Confessionum cap. 11. quæque postquam inchoata fuerit: sine aliqua intermissione, seu euacuatione: continuata existet, & continuabitur: usque in sempiternum, vt dicit Summus Pontifex Benedictus X I I. in Extravaganti, de qua copiosissimè agam in exerc. 21. quamuis verò vnus actus visionis beatificæ succedat immediatè alteri absque interruptione; verba tamen Pontificis indicare videntur continuationem eiusdem actus. Vtinam Eminentissimus Cardinalis de Lugo primam suæ Theologiæ partem, quàm cuncti expectant, proferret in lucem, ibi enim auctoritatis propositæ; explicationem disceremus ab vniuersali Magistro, & nostræ ætatis Clarissimo Theologo.*

SECTIO V.

Ad sectionem IV. Appendix, in qua tractatur, an sicut repugnat entitas creata, cuius productione teneatur omnino Deus ad productionem alterius, ita etiam impossibile sit creatura, cuius productio prorsus obliget Deum ad aliis destructionem.

40

Acutissimi. Recentiores doctrinam traditam in sect. 4. sic, dum contra nos publicè disputarent, impetierunt. Potest Deus ex productione vnius entitatis creatæ omnino adstringi ad destructionem alterius, vt ex productione gratiæ habitualis in natura rationali ad destructionem peccati læthalis actualis. Ergo & potest ex productione vnius entitatis creatæ prorsus teneri ad alterius productionem. Nam si non est alienum à perfectione, domino, & libertate Dei, vt ex suppositione suæ determinationis liberæ ad effectum vnius creaturæ debeat destruere aliam, cur alienum erit, vt debeat aliam efficere. Hæc obiectio occasionem nobis attulit expromendi id, ad quod iam dudum inclinabamus animum, scilicet nullam rem creatam impossibilem esse cum alia sibi contraria, si habeatur respectus ad potentiam Dei absolutam; ex quo principio aliquando defendimus gratiam habituales, & peccatum mortale actuale posse diuinitus componi. Liber hic cum bona lectoris gratia nostrum fundamentum producere in medium, & emerulas difficultates non nullas præoccupare, & Recentiorum obiectio pluris habeatur, quàm par est, & ne sectionis 4. doctrina nutret, argumento tam in speciem valido impetitur.

41

En itaque fundamentum nostrum. Nullum est ens creatum, cuius contradictorium sit impossibile absolute, & simpliciter. Ergo similiter nullum erit, cum quo sit impossibile omnino suum contrarium. Vt enim impossibilitas contradictorij arguit summam, & infinitam necessitatem existendi habitam ab entitate, cuius contradictorium est impossibile, ita impossibilitas omnimoda cum suo contrario argueret summam, & infinitam vim resistendi in entitate, cuius contrarium sit prorsus impossibile cum ipsa. Tunc sic: gratia habitualis, & peccatum læthale actuale (quod suppono consistere in positivo) sunt entitates creatæ, & oppositæ contrariè, vel quasi contrariè. Ergo quemadmodum earum contradictoria nequeunt esse impossibilia, sic nec ipsæ inter se possunt esse omnino impossibiles. Confirmatur vis argumenti. Nullum est ens creatum, quod, si habeat contrarium, sit indestructibile essentialiter ab ipso; id enim argueret summam, & infinitam resistentiam. Ergo pariter nullum erit ens creatum, quod cum suo contrario sit essentialiter infederabile, nam & id etiam argueret summam, & infinitam resistentiam. Declaratur exemplo humanitatis Christi Domini sanctificatæ infinite per gratiam vnionis hypostaticæ ad Verbum diuinum. Etenim vnionis gratia, quia est infinita, neque potest componi cum peccato, neque potest per illud amitti, vt supponendum est pro presenti difficultate, nec ab aduersariis negatur. Et quidem aduersarij, dum disquirunt, an cum gratia vnionis possit diuinitus componi peccatum? Respondent, non posse componi, quia

ea gratia est infinita; hæc est optima ratio, etiam, si ipsi alias assignent communes, tam gratiæ vnionis quàm gratiæ habitualis. Cum ergo neque gratia habitualis, neque peccatum habeant infinitudinem per essentialitatem, & sint entitates contrariæ, vel quasi contrariæ, sequitur, posse diuinitus conuenire simul.

42

Dices primò, volitionis liberæ diuinæ non est impossibile contradictorium. Ergo falsò à nobis asseritur proprium esse entis infiniti, vt eius contradictorium sit impossibile. Vrgetur obiectio; etsi volitionis liberæ diuinæ non sit impossibile contradictorium, tamen ea est impossibile essentialiter cum nolitione libera diuina eiusdem obiecti habente se vt contraria respectu illius volitionis. Ergo non bene infertur omnem entitatem, cuius contradictorium est possibile, esse etiam compossibilem cum sui contrario. Promouetur obiectio; non est impossibile contradictorium gratiæ vnionis hypostaticæ; & nihilominus gratiæ vnionis hypostaticæ contrarium, quod est peccatum, habet essentialitatem incompossibilitatem cum ipsa gratia vnionis hypostaticæ. Ergo non rectè infertur, &c.

43

Respondeo permitrens, possibile esse contradictorium formaliter volitionis liberæ diuinæ; nam fortè solum possibile est contradictorium virtualiter, id est, nolitio libera diuina eiusdem obiecti. Respondeo, inquam, volitionem liberam diuinam (quicquid sit an gaudeat perfectione infinita) non facere impossibile suum contradictorium, siue formale siue virtuale; alioqui ea volitio non esset quidpiam contingens. Verum tamen ad nostram rationem sufficere, si omne & solum ens necessarium infinitum faciat impossibile suum contradictorium, licet detur aliqua formalitas infinita, sed non necessaria, quæ non faciat impossibile suum contradictorium. Ad primam confirmationem permitto, volitionis diuinæ liberæ non esse impossibile contradictorium formale, & fateor, ipsamet volitionem esse impossibilem essentialiter cum nolitione libera diuina eiusdem obiecti ob eandem ferè rationem, ob quam inferius adstruam impossibilem esse essentialiter effectum formalem creati amoris cum effectu formali odij respectu eiusdem obiecti in voluntate creata. Vnde admittro integrum confirmationis primæ antecedens; & ad consequentiam dico, intendi solummodò à me entitatem, cuius contradictorium sit possibile, debere esse compossibilem cum contrario, quod habeat, nisi vtrique entitas non posset non communicare, eo ipso, quod existeret, suum effectum, vel quasi effectum formalem, quorum vnus inuoluat essentialiter carentiam alterius. Explicabitur id postea. Ad secundam confirmationem concedo, non esse impossibile contradictorium gratiæ vnionis hypostaticæ; concedo etiam hanc gratiam componi nequaquam posse cum peccato siue læthali, siue veniali. Quare consentio maiori, ac minori confirmationis; & ad consequentiam aio, me non sic argumentari; omnis entitas, quæ non facit impossibile suum contradictorium, debet facere eo ipso compossibile suum contrarium. Aliter namque argumentor, sic nimirum; in entitate faciente impossibile suum contradictorium non potest non dari infinita necessitas existendi. Ergo in entitate faciente impossibile suum contrarium, non potest non dari infinita resistentia. Vnde consequentia non

eneruatur, sed potius roboratur exemplo gratiæ vnionis hypostaticæ, vt visum est supra.

Dices secundò: gratia habitualis potest naturaliter expelli per peccatum lethale, & hoc vicissim per illam. Ergo vitam debilem habent resistenciam, vt possint mutuo se vincere naturaliter; habebunt etiam tam tenuem vt queat vnâ federari naturaliter, vel certe ratio resistenciæ à nobis proposita vires nullas continebit. Respondeo, multa, quæ non possunt simul naturaliter coniungi: expellere se quam facillimè. Gratia vincitur per peccatum, quia eam Deus subiecit vni nostri liberi arbitrij. Peccatum vincitur per gratiam, quia Deus applicat suam omnipotentiam ad productionem gratiæ, non obstante resistenciâ peccati. Et licet prefata applicatio sit miraculosa, tamen peccatum dicitur expelli naturaliter per gratiam, quatenus Deus decreuit producere hanc existentibus talibus dispositionibus in homine, qui peccauit. Sed vt notaui, productio gratiæ est miraculosum valde opus, & solius omnipotentis diuinæ operantis absque vilo debito naturali imò vtentis summa & infinita indulgentia, ac misericordia, in productione gratiæ, cuius productione miraculosa posita; sequitur naturaliter destructio peccati. Et in hoc etiam sensu potest asseri peccatum expelli naturaliter per gratiam. Ast quo ad similitudinem gratiæ; & peccati Deus non subiecit gratiam vni nostri liberi arbitrij. Resistit ergo gratia similitudini peccati; sed non tam validè, vt eius resistenciâ nequeat superari de potentia absoluta.

45 Dices terciò, peccatum lethale etsi sit infinitæ malitiæ, potest non tantum diuinitus, sed etiam naturaliter deturbari per gratiam habitualem. Ergo peccatam à nobis deducitur, gratiam habitualem fore infinitam secundum essentiam, si non posset, aut expelli per peccatum, aut cum peccato componi diuinitus. Respondeo, peccatum lethale esse infinitæ malitiæ, quatenus vt summum nulla pura creatura potest condignè satisfacere pro eo, & quatenus nullum est assignabile pro ipso supplicium, quo maius aliud non mereatur. At non est infinitæ malitiæ secundum essentiam. Replicabis, saltem peccatum lethale habet maiorem malitiam, quam habeat gratia habitualis bonitatem. Et tamen per gratiam potest vinci peccatum lethale. Contra, quia magna resistenciâ, quæ datur in peccato lethali, vincitur per bonitatem diuinam infinitam, vel applicantem suam omnipotentiam ad productionem gratiæ habitualis, ita vt gratia vincat formaliter peccatum lethale, & omnipotentia vincat actiue, vel condonantem extrinsecè peccatum, sine infusione gratiæ habitualis. Loquor in casu, quo expellitur habituale peccatum. Ceterum dum in presentia peccati siue actualis, siue habitualis coexistit diuinitus gratia, vincitur etiam à Deo resistenciâ peccati.

46 Dices quartò, Possibilis est gratia habitualis infinitè intensa. Ergo si nostra ratio quicquam valet erit impossibilis essentialiter talis gratia cum peccato mortali sui contrario. Respondeo, gratiam habitualement infinitè intensam, non esse infinitam simpliciter, atque absolute; ideoque communicantem animæ non habere, neque exigere infinitam resistenciam ad peccatum; & proinde vinci posse per peccatum, componique cum illo. Replicabis, gratia vnionis hypostaticæ non est infinita simpliciter: ergo poterit vinci per peccatum & cum illo coniungi, vt potest gratia habitualis infinitè intensa. Contra, nam quamuis modus participandi

gratiam vnionis hypostaticæ non sit infinitus simpliciter, sanctitas tamen participata mediante illa, est infinita simpliciter. Porro gratia habitualis infinitè intensa ne participaretur modo simpliciter infinito, nec ipsa in se esset simpliciter infinita. Ex quo patet disparitas.

Dices quintò, visio beata habita ab homine, vel Angelo nec stare simul potest cum peccato, nec per illud deperdi, quin sit infinita. Ergo non sequeretur; gratiam habitualement esse infinitam, si cum peccato lethali nequiret componi de potentia absoluta. Respondeo, visionem beatam non posse stare cum peccato actuali: etiam veniali neque posse deperdi, per peccatum, quicquid sit, num habeat rationem formæ sanctificantis: nam vtraque ea impossibilitas prouenit ex tendentiâ intentionali propria visionis beate declarata in n. 26. Replicabis: non repugnat sanctitas creata indistincta ab actu effectiuo, videlicet à dilectione Dei. Ergo saltem talis gratia erit impossibilis essentialiter cum omni peccato, saltem actuali lethali, si in actibus intentionalibus, aut affectiuis nostra ratio non militet, vt videtur non debere militare; si quidem actus intentionales, aut effectiui contrarij non concedantur à nobis posse diuinitus componi, si velimus parere communi sententiæ. Contra, si dilectio Dei super omnia, aut contritio sit forma sanctificans, aut si non repugnet dari aliquam dilectionem, vel contritionem, quæ sint formæ sanctificantis, talem sanctitatem fore impossibilem essentialiter cum peccato lethali actuali, naturaliterque saltem cum peccato habituali, admitendum est; at priore impossibilitatem habebit non ratione sanctitatis creatae, sed ratione tendentiæ affectiue. Quapropter naturalis dilectio Dei super omnia gaudebit impossibilitate eadem cum peccato lethali actuali, quamuis fatendum sit, hanc naturalem dilectionem nullatenus esse formam sanctificantem. Præterea attritio de peccato generaliter propter turpitudinem peccati esset impossibilis essentialiter cum peccato actuali etiam veniali, & tamen talis attritio est supernaturalis foret, neuntiquam accederet ad gradum formæ sanctificantis. Non nihil restat difficultatis in argumento 5. & in replica, sed exantlabitur postmodum.

48 Dices sextò, forma cadauerica, & forma vitalis nequeunt conuenire etiam diuinitus, nihilominus sunt entitates, quarum contradictoria non sunt impossibilia, & quæ haud quaquam infinitæ sunt. Ergo nostra ratio non obstat, quominus gratia, & peccatum componi queant, diuinitus. Sed omisso, formam cadauericam putari ficticiam ab Egidio de Conink in 3. p. q. 76. num. 14. respondeo, formam cadauericam, quæ sit essentialiter impossibilis cum forma vitali, excogitatam esse à nonnullis absque sufficienti fundamento. Dum animal repente occiditur, quo præcipuè in casu recurritur ad formam cadauericam, satis est, si in corpus animalis introducat formam accommodatam corpori organico, & habens naturalem impossibilitatem cum forma vitali, maioremque quam cum quavis alia forma non vitali. Certè si licet excogitare formam substantialem, quam vocant cadauericam, gaudentem essentiali impossibilitate cum forma vitali, licebit & mihi affirmare, omnem formam substantialem non vitalem, habere essentialem impossibilitatem cum quavis forma substantiali vitali. Et saltem

saltem non possem efficaciter impugnari, si dicerem, omnem formam substantialem, non vitalem esse impossibilem essentialiter cum quavis forma substantiali vitali. Replicabis; corpus animalis, necessariò constituitur mortuum per formam cadauericam; sed corpus mortuum, vt mortuum requirit essentialiter carentiam formæ vitalis. Ergo forma cadauerica affert essentialiter hanc carentiam. Contra, est namque falsa maior, si quidem vt detur corpus mortuum, satis est carentia animæ vnitæ corpori. Vnde corpus in quod non introduceretur de potentia absoluta forma cadauerica, postquam anima destructa est, vel separata, diceretur, essetque mortuum. Et lapis est corpus mortuum, quin habeat formam cadauericam. Insuper distingui potest maior, constituitur mortuum positiuè per formam cadauericam, conceditur; mortuum negatiue, negatur; positiuè, inquam quatenus forma cadauerica est forma positiuè gaudens impossibilitate naturali cum vita. Non negatiue, quia forma cadauerica non affert essentialiter negationem vitæ. Replicabis rursum, si idem corpus ponatur diuinitus in duplici loco, non poterit in vno habere formam vitalem, & in alio cadauericam. Ergo quia hæ formæ sunt essentialiter impossibiles. Contra, nam posset nouo miraculo affici duplici ea forma, & per cadauericam redderetur mortuum positiuè, non autem negatiue.

49 Dices septimò, assensus, & dissensus, amor, & odium eiusdem obiecti, etsi sint entitates contrariæ ac, finitæ, & quarum contradictoria non sunt impossibilia, nequeant tamen diuinitus componi. Ergo neque poterunt diuinitus componi gratia, ac peccatum, non obstante ratione à nobis assignata, quæ exemplo entitatum, de quibus in antecedenti, videtur eneruari. Responderi posset ex Paludano in 3. dist. 15. quæst. 2. Gabriele in 4. dist. 10. quæst. vnica, & dub. 3. quibus proximè accedunt Ouidius controu. 6. de anima puncto & §. 3. Alfonso d. 15. de anima sect. 7. assensus, & dissensus, amorem, & odium eiusdem obiecti posse diuinitus componi. Quod aliquo in sensu verum esse, aperiam paulò post. Nunc, omisso antecedenti, nego consequentiam. Et pro indemnitate nostræ rationis dico, eam intelligendam esse de entitatibus purè physicis, seu de entitatibus, quæ non sint intentionales, neque affectiue. Debentque ex parte conuenire nobis aduersarij. Etenim entitates creatæ, quæ non sunt intentionales, neque affectiue, componi possunt diuinitus cum entitatibus aliis non contrariis sibi rigorosè, licet darentur aliquæ entitates creatæ, quæ cum aliquibus sibi rigorosè contrariis nequirent adhuc diuinitus coniungi. Ast actus intentionales, & affectiui, non possunt penes aduersarios componi cum pluribus actibus, qui non sunt rigorosè contrarij. Exempli gratia dilectio Dei super omnia non tantum est impossibilis cum Dei odio, quod est rigorosè contrarium illi dilectioni, sed etiam est impossibilis cum complacencia in peccato lethali; quæ complacencia non est rigorosè contraria ei dilectioni. Amplius; secundum aduersarios nihil intentionale, aut effectiuum est compossibile diuinitus cum suo contrario etiam in gradu remisso: at plura physica sunt compossibilia diuinitus cum sui contrariis in gradibus intensis, & naturaliter in remissis. Replicabis primò, assensus, & dissensus sunt impossibiles essentialiter, quia per vnum

actum destruitur obiectum alterius. Sed etiam per gratiam destruitur formalis effectus peccati lethalis, & è conuerso. Sic ergo assensus, & dissensus sunt essentialiter impossibiles, ita etiam gratia, & peccatum. Prohibis Minorem, quia gratia denominat animam sanctam, hic autem effectus formalis destruit formalem effectum, quem communicat peccatum. Respondetur inficiando Minorem, ad cuius probationem aio, gratiam se sola non denominare animam sanctam; nam denominatio animæ sanctæ inuoluit peccati carentiam, quam vt subsequam importat ex natura rei gratia, non tamen essentialiter. Replicabis secundò, si potest anima affici habituali gratia, quin ab hoc denominetur sancta, proindeque potest gratia adunari cum peccato: cur intellectus non poterit affici assensu, quin ab isto denominetur assentiens; proindeque cur non poterit coniungi in eodem intellectu assensus, & dissensus eiusdem obiecti? Respondetur, assensum existentem in intellectu non posse non denominare ipsum intellectum assentientem; nam licet hæc denominatio inferat essentialiter carentiam dissensus, nihilominus non constituitur ex tali carentia, sed præcipuè ex assensu, & ex intellectu, vt subiecto capaci, atque item ex vnione. Quæ tria, si existant, non potest non resultare denominatio assentientis, & impedire denominationem dissentientis; itemque & dissensum vnitum intellectui vt subiecto capaci. Ceterum, vt iam animaduerti, denominatio animæ sanctæ constituitur inadæquatè ex carentia peccati, quam carentiam infert tantum ex natura rei gratia habitualis.

50 Adde, assensum, & dissensum eiusdem obiecti posse diuinitus componi in subiecto incapaci, vt in petra, si actus intentionales, & affectiui sint qualitates absolute, & non modi dependentes se ipsis essentialiter ab intellectu, & voluntate. Imò addo; & respondeo principaliter ad septimam objectionem, posse in subiecto capaci dari assensum, quin denominet intellectum assentientem, darique simul dissensum, si hic queat intellectui vniri quin denominet; vt si vnatur, quin producat ab intellectu, aut quin in eo sustentetur. Sunt enim, qui velint, opus esse ad denominationem ex actibus intentionalibus, & affectiuis deriuandam in intellectum, & voluntatem creatam, vt actus producantur ab istis potentis, & in eis sustententur; neque sufficere, si infunderentur à Deo, aut si ab eis producerentur diuinitus per creationem, quin sustentarentur. Vt vt sit, fatendum esse iudico, dissensum posse fieri presentem intimè in intellectu denominato per assensum, si actus intentionales sint qualitates absolute. Vnde deducitur assensum, & dissensum non opponi contradictoriè virtualiter, si considerentur secundum se, & non secundum formales affectus. Et hinc retorqueo argumentum in aduersarios hoc pacto: assensus, & dissensus possunt diuinitus componi, si vnus ex illis non communicet effectum suum formalem intellectui, vel quia non vnatur intellectui, sed solummodò sit ipsi intimè præfens cum altero actu, vel si vnatur quidem, sed non sufficienter ad communicandum effectum formalem. Ergo pariter poterunt semel diuinitus coniungi gratia, & peccatum, si gratia non communicet suum effectum formalem animæ. Quòd si gratia secundum se opponeretur contradictoriè virtualiter cum peccato, non posset intimè

intimè esse præfens animæ, in qua existeret peccatum; neque posset esse præcisè vnita sine communicatione adhuc sui effectus formalis. Hæc omnia eò deseruiunt, vt ostendatur, gratiam, & peccatum non opponi essentialiter, nisi secundum suos effectus formales. Id autem libentissimè à nobis conceditur, imò & à nobis nihil aliud contenditur. Et solùm discordamus ab aduersariis, quatenus defendimus, gratiam vnitam animæ, & ex illa vt subiecto eductam non communicare essentialiter denominationem sanctitatis. Ex dictis in hoc numero inferri potest integra responsio ad obiectionem n. 47. de impossibilitate visionis beatæ cum peccato actuali, nam ea impossibilitas non erit ratione solius beatæ visionis secundum se, sed ratione effectus formalis, qui potest diuinitus impediti ex defectu alicuius requisiri ad ipsum, & tunc manebit vnà peccatum actuale, non secus ac dictum est de assensu, & dissentiu. Inferri etiam potest plena solutio ad argumentationem num. 42. de impossibilitate volitionis, & nolitionis liberæ diuinæ circa idem obiectum; nam cum effectus, vel quasi effectus formales vtriusque actus sint essentialiter impossibiles, & aliunde inimpedibiles sint tales effectus, si semel existant actus diuinæ volitionis, & nolitionis liberæ, sic, eos actus incompatibiles esse tam secundum effectus, vel quasi effectus formales, quàm secundum se, & entitativè.

51

Sed adhuc in turò non sumus, tum quia vbicationes circumscripua, & definitiua eiusdem corporis in eodem loco sunt entitates positivæ impossibiles essentialiter, & in eis vbicationibus non valemus recurrere ad id, quod in assensu, ac dissensu erga idem obiectum. Tum quia subsistentia propria, & aliena nequeunt diuinitus coniungi in eadem natura Angelica, aut humana, vt tenet communissima sententia; & non pauci sunt, qui censeant, duas formas substantiales neutriquam posse conuenire simul in eadem materia; de formis autem substantialibus, & subsistentibus dicere non possumus id, quod de actibus illis vitalibus. Nihilominus quantum ad subsistentias propriam, & alienam esse defendimus iam in exercit. 8. num. 69. & 81. non tantum entitativè, sed etiam communicando suos effectus formales efficere posse diuinitus eandem naturam simultaneè. Quantum ad formas substantiales adæquatas non subordinatas vulgò docetur, posse diuinitus conuenire simul in eadem materia, exhibereque ipsi suos effectus formales. Sic Murcia lib. 2. Physic. d. 4. q. 7. Auerla quest. 16. Philosophia sect. 5. Alfonso d. 3. Physic. sect. 5. Arriaga d. 3. Physic. sect. & subsect. 6. cum Suario, Fonseca, Rubio, Petro Hurtado, quos allegat Alfonso in n. 49. Quantum ad vbicationes circumscripua, & definitiua eiusdem corporis in eodem loco dicere quis posset cum Vazquo in 3. d. 191. cap. 2. n. 13. vbicationem definitiua corporis non esse entitatem positivam, sed priuationem extensionis localis, seu vbicationis circumscripua. Deinde dicere posset, non repugnare, quòd vnus corpus in vno loco gaudeat vtraque vbicatione, etsi vtraque sit entitas positiva. Suarius tomo 3. in 3. p. d. 48. sect. 4. v. *Quintaratio*. interferit hæc verba. *Sed hæc ratio in primis non procedit in præsentis diuersarum rationum, quia illa secundum se distinguuntur: poterit ergo in eodem spatio idem corpus esse semel quantitativè, & iterum sa-*

cramentaliter, vt si Christus appareret intra hostiam extensiu, & in propria specie conseruata sacramentali præsentia, quam antea habebat. In quibus verbis videtur tradere eximius Doctòr competere posse definitiuam, ac circumscripua præsentiam simul eidem corpori ad idem spatium. Et in exemplo apparitionis illius concordant non tantum quoad possibilitatem, sed etiam quo ad factum. Patres Coninch 3. p. q. 76. art. 8. dub. 1. à num. 128. Bresser lib. 6. de conscientia cap. 24. à n. 346. Et verò cum idem corpus queat in vno loco habere præsentiam definitiuam, simulque in alio circumscripua, docente fide, videtur, posse in vno loco ambas habere, nam formæ contrariæ, quæ non repugnant essentialiter in ordine ad idè subiectum, minimè sic repugnant in ordine ad locum eundem, vt probat Cardinalis de Lugo in tractat. de Eucharistia disp. 5. sect. 2. à num. 50. Vnde in tract. de Incarnatione disput. 12. sect. 6. num. 9. infert, duas subsistentias, alteram propriam, alteram alienam, si non repugnent naturæ humanæ constitutæ in duplici loco, nequaquam ei repugnaturas, etiam in vno tantum loco existat.

Neutra ex his solutionibus mihi placet, nam vbicatio definitiua est ens positivum, non minus, quàm circumscripua; & vtriusque vbicationis in eodem corpore, penes eandem omnino partem spatij non credam admittam esse à Suario compossibilitatem; sed solummodo admittam, corpus, quod in parte *A*, spatij afficitur præsentia definitiua, posse in parte *B*, contigua affici circumscripua, quin deperdat definitiuam. Et ita indicant Coninch v. *Suppono secundo*. Bresser n. 348. Ideo autem non credo illud prius siue de Suario, siue de Coninch, & Bressero, quia in extensio, & extensio vnus corporis in ordine ad idem omnino spatium implicat ex ipsis terminis contradictionem. Ergo si corpus in parte *A* spatij sit in extensum per vbicationem definitiuam non poterit in eademmer esse simul extensum per circumscripua. Regula præscripta à Cardinali de Lugo patitur exceptionem in præfatis vbicationibus, vt adnotauit n. 92. Exercit. 8. Insinuauitque Eminentissimus Purpuratus dum n. 53. dixit, sermonem sibi esse de formis independentibus à loco determinato.

52

Age vero, & à difficultate de vbicationibus illis nos expediamus exinde, quòd impossibiles sint essentialiter, quoad effectus formales respectu eiusdem corporis, ac loci, non tamen entitativè. Impedietur autem effectus formalis, si Deus vtrique vbicationi denegat vniones cum corpore, aut existente vnà, & vnita communicanteque suum formalem effectum, & cohibeat Deus concursum ad vnionem alterius, tunc enim hæc altera non præstabit corpori effectum suum formalem, secus prior illa. Suppono ex sect. 6. exerc. 11. vbicationes esse entitates absolutas & non modales.

53

Opponet quis, & vrgentissimè, vniones saltem ipsæ erunt essentialiter impossibiles, & ex productione vnus in corpore tenebitur respectu eiusdem alterius. Non ergo vniuersim verum est, nullam rem creatam esse impossibilem essentialiter cum alia sibi contraria. Si respondeatur, cuitari non posse in entitatibus aliquibus creatis modalibus essentialiter impossibilem, vti cuitari nequit, quòd Deus non possit non destruere entitates, modales, si cesserit à conseruatione extremorum, à quibus essentialiter dependent, vt attrigi in num. 38. Contra, quia iam fundamen-

54

fundamentum præactum in num. 41. labefactur, & redit argumentum propositum in n. 40. Facit hæc obiecto, vt quasi in aqua hæream, seu potius fluctuem, & vt.

Quomè cumque rapit tempestas, deserat hospes. Nam licet ab omnibus cogitari debeat diuersimodè de entitatibus absolutis, quàm de modalibus, omnes namque reputare debent impossibilem creaturam absolutam, quæ constituat filium Dei naturalem, exigendo essentialiter, aut tantum naturaliter constituere illum, cum tamen non repugnet, imo de facto existat modalis entitas creata vnionis hypostaticæ humanitatis cum verbo diuino, cui modalis entitati connaturale, & essentialiter sit constituere filium Dei naturalem. Nihilominus si admitamus entitates modales incompossibiles essentialiter inter se, fateamurque, nostrum fundamentum habere in eis exceptionem non ob eminentiam perfectionis, sed potius ob exilitatem, atque ignobilitatem in gradu entitativò, certè, facta ea exceptione, iam fundamentum vniuersaliter prolarum non valet, si autem sic non valet, nihil valet; & ex reliquis huius sectionis vt summum suadebitur; vitandas esse, quantum fieri possit, & nisi cogente manifesto argumento non concedendas entitates creatas, quæ in eodem subiecto stare simul nequeant, vt neque sunt ponendæ absque comperta necessitate entitates creatæ modales iuxta dicta in n. 51. Exercit. Præcedentis, ne multiplicentur creaturæ, quas Deus non valeat conseruare, si deficient aliæ, quarum sunt modi. Ergo sicut hoc non obstante non possunt non admitti aliquæ entitates modales, quales sunt actio, passio, & vnio, ita negari nequeunt aliquæ entitates creatæ importantes essentialiter impossibilem. Nec ideo sequetur possibilem esse aut existentem creaturam; cuius productio connectatur essentialiter cum productione alterius. Nam creaturæ essentialiter connectæ productio necessitaret ex se, & absolute Deum ad productionem alterius. At productio creaturæ impossibile essentialiter cum alia non necessitaret ex se, & absolute Deum ad destructionem alius, siquidem exerceri possit productio illius creaturæ in subiecto in quo non detur hæc alia quare necessitas destruendi hanc aliam, erit tantum ex suppositione Deo libera producendi illam creaturam in subiecto, in quo alia existat: sicut necessitas destruendi modum destructa re, quam modus afficit, est necessitas non allata ex se; & absolute à destructione rei, sed ex suppositione, quòd Deus liberè produxerit in re modum, quia si non produxisset modum (& potuit vtrique non producere) saluaretur destructio rei absque destructivæ modi. Hinc dissoluitur obiectio n. 40. quin opus sit suscipere onus defendendi, quamcumque creaturam debere esse diuinitus compossibilem; cum alia sibi contraria.

55

Sed qui adhuc veller persistere in ea prouincia, posset dicere, denominationem corporis vbicati definitiuè in loco *A*. constitui partialiter ex negatione vbicationis circumscripua vnita cum eodem corpore respectu eiusdem loci *A*, quam negationem importet connaturaliter, non verò essentialiter vbicatio definitiua vnita, non secus ac denominatio sancti per gratiam habitualet resultat partialiter ex peccati lethalis negatione, quam non essentialiter; sed tantum connaturaliter exigit habitualis gratia vnita naturæ rationali. Vnde sicut habitualis gratia, & peccatum lethali-

le possunt diuinitus existere simul in eadem natura rationali, quin hæc sit sancta, ita de potentia absoluta stare simul valebunt in eodem corpore vbicatio definitiua & circumscripua vnita respectu eiusdem loci *A* quin corpus si vbicatum definitiuè. Eritne tunc vbicatum circumscripua in loco *A*. Minime, Non enim est prior ratio, & denominatio corporis vbicati definitiuè ibi constituitur ex negatione vbicationis circumscripua vnita, quàm vt è contra denominatio corporis vbicati circumscripua ibi constituitur ex negatione vbicationis definitiua vnita. Igitur si prioris denominationis partiale constitutum est negatio vbicationis circumscripua vnita, erit etiam posterioris constitutum negatio vbicationis definitiua vnita. Et hoc pacto discurrete posset quis in actibus assensus, & dissensus vnitis eidem intellectui, respectu eiusdem obiecti, vt scilicet denominatio intellectus assentientis constituitur partialiter ex negatione assensus vniti cum eodem intellectu circa idem obiectum, & vice versa denominatione intellectus dissentientis constituitur partialiter ex negatione assensus vniti, quin assensus vnitus connectatur essentialiter cum negatione dissensus vniti, & quin hic connectatur essentialiter cum negatione illius vniti, sed tantum connaturaliter; ideoque possunt diuinitus existere simul vniti, & non denominare intellectum assentientem, aut dissentientem. Si hæc arideant, erit vniuersim verum, nullam creaturam esse essentialiter impossibilem cum alia sibi contraria; Sin minus, tentauimus viam, quam forsitan alij feliciori euentu percurrent, inuentis aprioribus solutionibus earum difficultatum, quæ curium nostrum præpedierunt. Sed quo ad actus intentionales, & affectiuos contrarios gratius est nobis quod scripsimus in calce n. 49. Quapropter aut dicatur, posse diuinitus intellectum v. g. assentiri simul & dissentiri eidem obiecto, aut non negentur entitates aliquæ creatæ diuinitus incompatibiles. Et hæc est vltima nostra resolutio in præfatis puncto: quod si non nemini nimis extense diuinitus appareat prima facie, aduertat ex S. Ilidoro Pelusiotæ lib. 3. epist. 57. *veram breuitatem cum perspicuitate coniunctam non in argumentorum præmissione, sed in earum verum qua ad institutam materiam nihil opis conferunt, reiectione sitam esse; vt enim ea, quæ ab orationis argumento aliena sunt, ponere supervacaneum est: ita etsiam eorum, quæ ad ipsius confirmationem aliquid momenti afferunt, nihil omittere necesse est.* Quocirca, nec tu quoque si in pugnam, atque arguticem orationem incidas, prolixitatem cauere: verum illud cogita, non aliter eam, id quod querebatur, perspicue declarare potuisse, nisi longo verborum ambitu vteretur. Si rursus alicui videamur ancipites, nec in vna doctrina fixi, audiat ex Iulio Firmico Marerno lib. 1. Astronomicum cap. 2. *Difficilia esse semper, & ardua, ad qua rudes, & indocti inconstantia trepidationis accedunt. Nec facile posse nos consequi ratione quicquid non præcæta nobis magisteria tradiderunt, sic prima litterarum signa cum quadam fastidij aspernatione cognoscimus. Sic in incognito itinere constituit in primis vestigiis penè deficiamus. Vides vt primos discent es computos, digitos, tarda agitatione defectant.*

SECTIO VI.

An Empyreum sit incorruptibile substantialiter à causa prima, ita ut, quantum ex se est, exigat naturaliter, ab ea in perpetuum conservari?

56 **E**X gratia seu privilegio Dei incorruptibiles esse cælos vniuersim ait S. Damascenus cap. 6. Physicæ, & lib. 2. de fide cap. 6. *Cum alia omnia (sic ille) que ortum habuerunt, iuxta naturam suam seriem corruptioni obnoxia sint, tum ipsi quoque calidametsi gratia Dei continentur, atque conseruentur, At Deus solus natura, & principij, & finis est expertus.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. contra Iulianum prope finem loquens de cælo inquit. *Quod ex confesso factum est, quo pacto extra corruptionem est; & quo pacto immortale natura, quod natiuitatis, & corruptionis vim patitur. Quo pacto igitur, quod soluitur immortale natura; quomodo autem est absque interitu, quod sola voluntate opificis incorruptionem sortitum est? Neque enim natura in illis soliditatem habet, neque bonum fundamentum.* S. Iustinus in reprehensione non bene datæ responsionis ad quæstionem 5. Christianorum. *Celum quod creatum est, à Dei voluntate habet, quod non inereat S. Hilarius in P. 22. Necessè est, verò, ut habitatio habitatore suo digna sit. Exsi corruptibili loco id, quod infinitum est, & incorruptibile includimus, est Deum in cælo hoc habitare credimus, quæramus ergo, qua habitatio sit Dei.* Hugo de S. Charo in 2. Petri cap. 3. v. 12. notat speciatim de ipso cælo Empyreo, *fundatum esse, & soliditatem diuinam bonitate, & non propria natura.* Hic loquendi modus vsurpatus à Patribus videtur non leuiter fauere negatiuæ parti quæstionis propositæ. Et confirmatur à simili ex communi Patrum effato de immortalitate Angelorum, & animorum rationalium per gratiam Dei Ita vltro S. Cyrillum Alexandrinum, & S. Damascenum exaratos num. 30. effantur Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus in epistola recitata à synodo sexta generali, actione 11. & approbata in actione 13. S. Cyrillus Patriarcha etiam Hierosolymitanus catechesi 16. illuminatorum. Clemens Alexandrinus in Petri Canonicam primam S. Irenæus lib. 2. aduersus hæreses cap. 64. Arnobius lib. 1. contra gentes cap. 64. S. Ambrosius lib. 3. de fide ad Gratianum cap. 2. S. Hieronymus in cap. 1. epistolæ ad Titum, Dialogo 1. contra Pelagianos non longè ab initio S. Bernardus lib. 5. de consideratione ad Eugenium cap. 4. Zacharias Mytilenensis in libro de mundi opificio S. Hilarius in Psal. 148. Theophylus Alexandrinus apud Gennadium in libro de viris illustribus S. Dionysius Areopagita cap. 6. de diuinis nominibus S. Augustinus epist. 56. ad Dioscorum. Tatianus Assyrius in oratione contra Græcos. Nicetas tomo 1. annalium, & lib. 2. thesauri cap. 40. Elias Cretensis in 1. orationem S. Gregorij Nazianzeni, Philippus Abbas in epist. 20. ad Richerum, alijque permulti, quibus familiare est dicere, Angelos, & animos rationales non esse immortales naturâ suâ, sed gratia, munere, volutione Dei. Iunilius Africanus lib. & cap. 2. de partibus diuinæ legis pronuntiat generaliter. *Nihil comparatione Dei esse immortale.* S. Iustinus in

responsione quæst. 13. ad Gentes scribit. *Quorum immortalitas ex alterius voluntate pendet, ea immortalitas esse non possunt. Itaque Deum solum immortalitatem habere dicimus, propterea quod non aliena voluntate, sed suapte naturâ hoc in eum cadant.* Polyxenus in capitulis contra Diodorum Tarlesem apud Moles Barcepham p. 3. de paradiso cap. 5. inquit. *Immortalitas ad solum Deum spectat, etsi vltima sit natura, que non dissoluitur, nec illa mortis fatoperimitur, id ex gratia donatum sibi ab illo habet; quod autem alteri acceptum fertur id rursum pro illius arbitrio adimi potest.* Habuerunt præ oculis omnes hi Patres verba illa Pauli 1. ad Timotheum cap. 6. v. 16. prædicantis de Deo. *Qui solus habet immortalitatem.* Accedit ratio, quia omni enti creato, sicut ex natura sua conuenit potentia, vt sit, antequam producat à Deo, ita ex natura sua debet conuenire potentia, vt non permaneat, seu vt destruat à Deo, postquam semel est productum.

57 Nihilominus defenda est à nobis pars affirmatiua. Et supposito, Empyreum esse incorruptibile substantialiter à causis secundis, assentientur nobis quotquot iudicant, Angelos, & animos rationales esse immortales, & indestructibiles suapte naturâ per respectum etiam ad Deum Creatorem. Possimus ab authoritate arguere ex Patribus, & Theologis, qui ore pleno Empyreum vocant incorruptibile. Indicaui Patres in num. 1. Theologi autem, tot sunt, quot agunt de isto cælo; omnes enim inter propiçitates Empyreici recentent incorruptibilitatem, quæ absolute prolata significat in entibus creatis indestructibilitatem naturalem à causa etiam prima. Progredior ad rationes. Et argumentor primò non repugnant creaturæ, quæ post semel acceptam existentiam exigant naturaliter durare in æternum. Ergo tale esse de facto Empyreum, Angelos, & animos rationales, credendum est. Pater Ioannes Martinon ob authoritatem Patrum negat consequentiam, sed admittit antecedens in num. 53. disp. 36. tract. de Angelis obliquè quidem eiusdem authoritatis nam. Patres de omni creatura æquè ac de Angelis, animisque rationalibus asserunt non esse, neque posse esse immortalem naturâ suâ. Certè admissio antecedente, nobilitas Angelorum, & animorum rationalium, expeditiorque interpretatio Concilij Lateranensis, ac Patrum (de quibus infra) suadent consequentiam. *Qua negata reliquum esset, vt diceretur, Angelos, & animos rationales, etsi conseruentur à Deo in æternum citra ipsorum exigentiam, esse tamen de facto ex se, sicut sonum, impullum, & alias qualitates, quas aduersarij putant naturæ fluxæ, & non diu persistentis.* Quæ dixi de Angelis, animisque rationalibus, valent pro Empyreo, seruata proportione.

58 Argumentor secundò, Empyreum non est minus æternum, quàm est lucidum, & illuminatiuum. Sed Empyreum ex natura sua est lucidum, & illuminatiuum, ita quidem, vt si à Deo orberet luce, aut impediatur ab illuminando passum applicatum, & dispositum (quorum neutrum est supra vires Dei, vt neque destruere Empyreum) fiat contra naturalem exigentiam Empyreici. Ergo contra eandem fiet, si à Deo non conseruetur in æternum. Confirmatur, Deus contraueniet naturæ Empyreici, si ipsum priuaret luce, quam tamen non potest habere nisi acceptam à Deo producendo in adæquatè, vel adæquatè. Ergo magis contraueniet, si ipsum destruat, cum magis appetat permanere

permanere in esse simpliciter, quàm permanere in esse secundum quid, seu in esse præditi luce. Simile argumentum confici potest pro natura immortalitate Angelorum, & animorum rationalium. Nam hi non sunt minus æterni, quam ignis calidus, & calefactiuus, nec minus exigunt postquam sunt creati à Deo, suam conseruationem perpetuam, quam ignis, dum existit, exigit continuationem actionis generatiuæ caloris, & concursum ad calefaciendum subiectum approximatum, & præparatum. Exemplo ignis eo libentiùs sum vsus, quò video S. Cyrillum Alexandrinum lib. 8. thesauri cap. 2. vsurpasse illud ipsum, dum dixit. *Qua naturis præcipuè insunt, ea respectu creatoris nihil sunt. Quare sicut ignis combustiuus quidem est, sed non Deo; Sic Angelus immortalis quidem est, sed non Deo.* En S. Cyrillus non minus naturâ sua immortalem Angelum agnoscit, quàm ignem naturâ sua combustiuum; licet attempta potentia Dei absolute possit Angelum destrui, & ignis non comburere.

59 Argumentor terciò, Non conuenit Empyreo respectu Dei alia potentia ad corruptionem, nisi non impossibilitas, seu non repugnantia ab intrinseco, vt ab eo corumpatur. Sed hæc non repugnantia satis non est, vt naturâ sua dicatur corruptibile à Deo; alioqui similis non repugnantia in elementis terræ, vt à Deo sursum, vel deorsum, vel in gyrum moueatur, satis esset, vt diceretur naturâ sua mobile, alioqui etiam par non repugnantia in nostro intellectu ad beatam efficiendam visionem sufficeret, vt istius effectiuus suapte naturâ diceretur. Hæc ratio (quæ etiam accommodari, potest Angelis, & animis rationalibus) etsi sufficiens sit contra aduersarios, tamen sufficiens non est, vt nos probemus, Empyreum dicendum esse naturâ sua incorruptibile à Deo; Nam homini conuenit non repugnantia, vt à Deo incorruptus conseruetur, & nihilominus vocari non potest naturâ sua incorruptibilis à Deo.

60 Argumentor itaque quartò, explens lacunam rationis proximæ, nisi & hæc, quæ sequitur, desideret etiam aliquod supplementum; Empyreo nulla potentia actiua, aut passiuæ competit inclinans positiuè in sui corruptionem respectu etiam omnipotentia diuinæ; quia satis apparet, vt inquit S. Augustinus lib. 11. de ciuitate Dei c. 27. *quantum refugiat natura non est, vtque S. Damascenus lib. 3. de fide c. 23. omnia ipsius esse, & nequaquam non esse naturale habent desiderium.* S. Dionysius Areopagita c. 8. de diuinis nominibus §. 4. ait nominatim de Angelis desiderare semper esse, & S. Paulus ad Romanos 8. v. 20. scribit. *Vanitati creatura subiecta est, non volens, id est, non ex se ipsa, & propria inclinatione.* Vt interpretatur Dionysius Carthusianus. Ergo Empyreum respectu etiam omnipotentia diuinæ, est naturâ sua incorruptibile. Rationis aciem non hebetabis aiendo, nec homini competere potentiam actiuam, aut passiuam inclinantem positiuè in sui corruptionem, & tamen esse corruptibile naturâ sua. Etenim in homine datur ex natura rei aditus ad accidentia conseruationi illius contraria, conseruentiaque positiuè ad corruptionem compositi humani. Ast in Empyreo non datur ex natura rei aditus ad similia accidentia causata siue à Deo, siue ab agentibus secundis; quorum accidentium exigentia præponderet exigentia, quam suæ conseruationis habet Empyreum. Confirmatur, Empyreum non postulat

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

sui corruptionem, cum hæc non sit eius bonum, & perfectio, quin potius appetit innatè, vt & quoduis ens creatum, conseruationem sui. Ergo nisi detur præualens exigentia, erit contra naturam Empyreici destruere ipsum. Sed neque ex parte Dei, nec ex parte causarum secundarum datur exigentia destructionis Empyreici præualens innato appetitui, quem suæ conseruationis habet. Ex his promptè quisque deducet, cur Empyreum dicatur naturâ sua præducibile à Deo, aut generabile potius, quàm corruptibile; quia nimirum productioni, aut generationi nihil est, quod naturaliter resisteret; cum tamen corruptioni resisteret ius connaturale ante habitæ existentia liberum ab exigentia præualente contrarij. Neque opus est ex parte Empyreici aliud, quo se quasi ob armet ad arcendam corruptionem, vt copiosè eos pendit Martinonius in disp. illa 36. à num. 43. vsque ad 46. agens de Angelis, & animis rationalibus, quorum naturali indestructibilitati à Deo fauet æquè hæc ratio quarta, tradita eleganter à S. Gregorio Neocæsariensi in disputatione de anima ad Tarianum, interprete Gerardo Vossio, vel à S. Maximo Marryre apud Petauium tomo 3. Theologicorum dogmatum lib. 1. de Angelis cap. 5. n. 7.

61 Contra quam obici potest; existunt quædam entitates creatæ, quæ non pendent in sui destructionem, pereant tamen absque defectu causæ conseruatia, & absque præualente exigentia alicuius contrarij, ita perire species nonnullas impressas, qualitatem impulsuam, & sonum postquàm durauerint per aliquod temporis spatium, censent non pauci: est etiam multorum opinio, sacramenta eleuari ad causandam physicè gratiam habitualè media qualitate supernaturali, quæ suapte naturâ transeat post obitum suam functionem; & inter gratias actuales existentes, & præuenientes ad actus salutis numerantur à pluribus præter actus intellectus, & voluntatis quædam supernaturales qualitates non vitales suapte naturâ euanescentes. Non ergo efficax est quarta ratio ad probandum, Empyreum esse suapte naturâ incorruptibile respectu Dei, neque item ad probandum, Angelos, & animos rationales sic esse immortales.

62 Ripalda citatus num. 39. putat, negandum esse antecedens ab iis, qui velint præcludum non esse sibi aditum ad probandum, Angelos, & animos rationales (idem de Empyreo) esse naturâ suâ indestructibiles, & æternos à parte post. Id enim communiter probatur ex ratione quarta, quatenus scilicet Angeli, & animi rationales non possunt deficere ex defectu causæ conseruatia, qui est Deus; neque item ex præualente exigentia contrarij; nulla enim sunt accidentia contraria ipsis, neque denique ex exigentia, quam sui defectus habeant. Alienum namque valdè est à natura, vt innatè appetat non esse. Ast Arriaga, cum sæpe admittat antecedens, fateretur vltro disp. 10. de anima numer. 8. & tomo. 2. in 1. p. disp. 2. numer. 25. commune istud argumentum pro immortalitate Angelorum, & animorum rationalium non conuincere, nisi supplementum aliquod addatur, quale est, nullam respectu ipsorum assignari posse rationem, aut experientiam, ex qua rimemur defectibiles esse eo modo, quo impulsus, aut sonus v.g. Sunt, & alia supplementa. Primum, quia cum de Angelis productis, & de animis rationalibus creatis iam, & creandis ad finem vsque mundi,

Bb

mundi,

mundi, doceat Catholica fides duraturos in æternum, non sine figmento excogitaretur conseruandos præter ipsorum exigentiam ex meroplacito diuino, vti conseruaretur per quatuor instantia impulsus qui vltra vnum non exigeret durare. Secundum, quia rationes, quæ suadent, impulsum, & sonum euanescente suapte naturâ, non valent pro Angelis, & animis rationalibus de facto existentibus, reliquisque eiuſdem conditionis. Hinc Valquez, & alij, dum dixerunt, Angelos, & animos rationales existentes nunc, & exituros in hoc vniuerso non esse suapte naturâ immortales respectu Dei, non ideo voluerunt, esse suapte naturâ euanescentes, neque id velle possent attentis iis, quæ de immortalitate Angelorum, & animorum rationalium tradant Concilia, & Patres.

63 Ego quidem, si admittatur antecedens, non video apertam repugnantiam in Angelis, & animis rationalibus diuersæ speciei, qui desinerent eodem modo, quo impulsus. Adſonat Arriaga in posteriori loco numer. 3. Si opponatur quis, cum modum definendi fore argumentum magnæ imperfectionis, & exilitatis in Angelis, & animis rationalibus diuersæ speciei, vti est in impulsu. Respondetur, Angelos, & animos rationales diuersæ speciei deficientes suapte naturâ habituros ingentem perfectionem ob prædicata spiritualium, & intellectuum; habituros etiam multo maiorem durationem, quàm qualitates aliæ siue materiales, siue spirituales, quæ concedantur esse suapte naturâ tranſeuntes. Addi potest, dari complura entia impulsu imperfectiora, quæ nihilominus non possunt deficere ex natura rei, nisi adſit contrarium; & lucem esse perfectiorem impulsu, cum tamen in absentia causæ secundæ, quæ primò produxit, nec per vnum instans conseruari exigat. Consequenter ad hæc non video apertam repugnantiam in corpore caelesti, quod esset præfato modo defectibile tam secundum formam, quàm secundum materiam. Sed huius conditionis non esse præfens Empyreum: ostendunt ea, quæ Arriaga, & nos adnotauimus, ne Angeli nunc existentes, & animi rationales creati, ac creandi in hoc vniuerso dicantur suapte naturâ tranſeuntes. Quare concludo, rationem quartam fore se sola efficacem, si negetur antecedens obiectionis propositæ in numer. 61. Si verò concedatur, adiungendum esse aliquid supplementum quartæ rationi, vt sit efficax.

74 Ad Patres initio adductos, Respondeo primò, loqui de cælis distinctis ab Empyreo, quos fortè iudicarunt corruptibiles, etiam naturaliter à causis secundis; conseruatos tamen hæcenus, & conseruandos vsque ad finem mundi integros, & saluos, non alia re, quam creatoris sui verbo, vt ait Theodoretus sermon. 1. de prouidentia, & vt in Timæo dicebat Plato, diuino beneficio præseruatos hucusque & præseruandos à corruptione. Respondeo secundò, Patres conari solummodo cælum vniuersum, & Empyreum speciatim tale non esse vt à se existat, & permaneat sine influxu, & manutentione Dei, vtque essentialiter repugnet destructioni, quemadmodum sui defitioni repugnat Deus. Eodem modo interpretandi sunt Patres, dum dicunt, Angelos, & animos rationales non esse immortales naturâ sua, sed gratia, munere, ac voluntate Dei. Licet autem, An-

geli, & animi rationales semel producti exigant naturaliter conseruationem à Deo præstandam, tamen ea conseruatio vocatur latè gratia, quia fundatur in creationis libito, quod fuit ex mera liberalitate diuina, quodque solet appellari gratia, ratione quadam non improbanda, vt cum aliis Patribus Africanis inquit S. Augustinus in epist. 95. ad Innocentium Papam, & S. Hieronymus epistola 189. ad Cyprianum ait, gratia esse Dei, quod creatus est homo. S. Anselmus lib. de concordia Præscientiæ prædestinationis, & gratiæ Dei cum libero arbitrio cap. 3. *Omnis creatura gratia existit, quoniam gratia facta est.* S. Bernardus tract. de gratia, & libero arbitrio: *liberum arbitrium, vt esset, creans gratia fecit.* Legatur Ripalda tom. 2. de ente supernaturali lib. 5. disp. 101. sect. 1. n. 4. lib. 1. tom. 1. contra propositiones Michaëlis Baij disp. 5. sect. 1. n. 4. & 5. vbi ex Patribus aduertit, comprehendit sub lata significatione gratiæ omnia bona creationi naturæ annexa, & debita, quorum vnum est conseruatio respectu naturæ Angelicæ; eo quòd donentur cum ipsa natura, secundum illud; *qui dat formam, dat consequentia ad formam.* Est & alia causa, ob quam ea conseruatio nuncupetur gratia, quia scilicet præsupposita adhuc creatione, præstat à Deo absolute abique coactione, & necessitate; neque enim exigentiæ connaturalis creaturarum cogunt, & necessitant Deum. Instat Martinonus num. 49. quod ex naturali exigentia est, non potest propriè dici esse ex gratia, & non ex natura; nemo namque dicit, ignem esse calidum, aut calefactum ex gratia, & non ex natura. Fateor de creaturis irrationalibus magis impropiè dicendum; quia gratia valdè impropiè dicitur fieri erga subiectum in capax recipiendi grates. Sic donum creationis respectu Angelorum, & hominum conseruitur dici gratia latè, non autem respectu brutorum. Inuilius explicandus est, quatenus comparatione essentialis immortalitatis diuinæ vix afferat caput naturalis immortalitatis conueniens aliquibus creaturis. Et hac de causa prædicat S. Paulus de Deo; *Qui solus habet immortalitatem;* vti apud Marcum cap. 10. vers. 18. ait Christus Dominus. *Nemo bonus, nisi vnus Deus.* Vti etiam apud S. Gregorium lib. 2. Moralium cap. 3. Angeli dicuntur *corpus comparatione summi & circumscripti spiritus,* qui est Deus. Ex hinc patet interpretatio ad Sanctum Iustinum, & ad Polixenum, & quam bene scripserit ad Eutonum Diaconum. Sanctus Ildorus Pelusiota lib. 3. epistola 149. *Immortale de eo, quod cum ortum habuerit, minime tamen moritur, hoc est de Angelo, cum de anima predicari potest: atque item incorruptibile de iis, quæ quamuis effecta sint, ea tamen conditione fuerunt, vt à corruptione aliena essent.* Iam verò, cum tam facile fuerit explicare Patres, qui obiciuntur contra nos, nescimus, an aduersariis ita facile erit declarare eos, qui contra eos afferuntur. Nam S. Dionysius Areopagita lib. de diuinis nominibus cap. 4. tradit, *Angelos habere vitam sempiternam, & qua imminui non potest, ab omni interitu, & morte solutam, ac liberam.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 2. de recta fide ad Reginas. *Eminentia Angelorum est, esse extra carnem, & immortales.* S. Athanasius l. de communi essentia diuinitatis. S. Damascenus lib. institutionum c. 7. Author libri de cognitione veræ vitæ c. 6. inter opera S. August. definiunt, Angelos esse non minus immortales, quam

quàm in corporeos, inuisibiles, & intellectuales. Consule Bubalum in 1. p. quaest. 50. art. 5. quaestio vnico difficultate 1. §. 2. vbi quo ad Angelos recenset plures alios Patres. De anima rationali inquit S. Clemens in constitutionibus Apostolicis lib. 6. cap. 11. *Animum in nobis conseruamus expertem corporis, & immortalitate præditam, neque in meritum deleri.* S. Gregorius Magnus lib. 4. dialogorum cap. 45. *immortalem dicit animam rationalem, quia essentialiter vivere nunquam desinit, & nature suæ vitam perdere non valet.* In Concilio Lateranensi Generali incepto sub Iulio secundo, & finito sub Leone decimo sessione 8. Constitutione incipiente: *Apostolici Regimini,* damnantur, & reprobandantur omnes asserentes, *animam intellectiuam mortalem esse: cum illa non solum verè per se, & essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone salicis recordationis Clementis Papa quinti: in generali Viennensi Concilio edito continetur, verum & immortalis. Quo loci notetur, particulas per se, & essentialiter,* quibus significatur, animam intellectiuam esse ex natura, & exigentia sua intrinseca formam corporis, videri etiam cadere supra vltimum verbum. Respondent Aduersarij, nihil aliud concludi ex his testimoniis, quàm Angelos, & animos rationales esse immortales respectu causarum secundarum, & respectu potentiæ ordinariæ diuinæ non operantis, nisi secundum earum causarum exigentiam naturalem. Sed contra primò, quia æquè (sed non bene) possent respondere, concludi tantum esse immortales eo præcisè, quòd nunquam sint destruendi, licet essent suapte naturâ tranſeuntes, quantum ex se est, vel licet essent ex se destructibiles à causis secundis. Contra secundò quia Angeli ratione producibilitatis naturalis à Deo dicuntur producibiles simpliciter, & absolute, licet producibiles non sint à causis secundis; neque à Deo vt operante secundum exigentiam causarum secundarum. Contra terriò, quia nisi animi rationales habeant naturâ suam permanere indestructi à Deo dum sunt separati à corpore, non erunt, neque dicentur magis immortales, quàm animi irrationales. Etenim permanentes indestructos priores illos ex privilegio solo Dei, non satis est; cum & hi posteriores queant sic permanere; & non magis horum, quam illorum valeant agentia creata dissoluere vnionem ad corpus, & in vtroque seiunctos possint aliquid operari. Contra quartò quia absurdum videtur, concedere formis caelestibus maiorem incorruptibilitatem, quàm rationalibus animis. Hoc verò absurdum sequitur, si animi rationales separati à materia conseruentur ex solo Dei priuilegio. Nam & formæ caelestes ab eadem separata conseruentur non aliter, & aliunde excederent animos rationales, quatenus causæ secundæ, & Deus ordinariè non operans, nisi iuxta exigentiam causarum secundarum, neque vniones formarum caelestium ad materiam disseccare. Contra denique, quia eo ipso, quòd animi rationales sint immortales respectu causarum secundarum, & respectu potentiæ ordinariæ diuinæ non operantis, nisi ad exigentiam naturalem talium causarum, sequitur, immortales etiâ esse suapte naturâ respectu Dei, nisi admittantur entitates creatæ suapte naturâ pereuntes, de quibus in n. 62. & 63. Qui enim negat prædictas entitates, asserunt, omnè creaturæ carentem in defectibilem, qualis est Deus, esse eo ipso suapte naturâ immortalem respectu Dei.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Ratio, quæ postremo loco attingitur in numero, §. 6. diluta manet ex præcedentibus: ostensum namque iam est inlenitu composito acceptæ semel existentia non conuenire vlli enti creato potentiam naturam, vt non permaneat; quin imò reluctari defitioni, quantum est ex sua natura.

SECTIO VII.

Cuiusdam obiectionis occasione disquiritur, an repugnet creatura, cui connaturale esset durare ab æterno, sicut Empyreum, & nonnullis aliis creaturis connaturale esset durare in æternum?

66 Contra doctrinam sectionis superioris opponi singulariter potest, si non repugnet, imò, & de facto existant creaturæ (vt Empyreum, Angeli animi rationales & c.) quas Deus naturaliter tenetur per æternitatem à parte post conseruare; non erit, cur ipsæ tales non sint, vel repugnet aliæ, quas Deus in æternitate à parte ante producere obligatus fuerit naturaliter: de facto tamen non produxerit, vt ex fide catholica constat, contrariens propter honestum aliquem finem illarum exigentiæ, siue potiùs obligationi seu naturali. Non secus ac etli forma sydereæ nunc existens exigat naturaliter permanere in æternum, destruetur nihilominus in fine mundi iuxta Authores memoratos in num. 4. Non secus etiam ac prima die mundi contra naturalem terra inclinationem omnes eius partes extrinæ non sunt dispositæ cum æquali distantia à centro; & contra naturalem aquarum propensionem secunda die pars ingens mansit supra cælos sydereos, pas item magna alueis, & locis subterrestribus inclusa est, imò totum hoc elementum contra eandem propensionem amisit locum superiorem toto terra elemento, ideoque in fine mundi plures putant terram comparaturam figuram vndequa sphaericam sibi connaturalem, & aquas subcaelestes redituras in locum deperditum. Non secus denique ac media regio aerea, quæ naturâ sua debuisset esse calida in gradu excellenti, accepit à Deo frigiditatem in eo gradu ob commune bonum mundi sublunaris, & præsertim animantium, retinebitque illam ex principio orbis, vsque ad huiuslustrationem. Sic cum Benedicto Pereyra, & Marco Fritschio Ioannes Geraldinus p. 1. de Meteoris lect. 3. & huius opinionis cum probabilitatis laude mentionem faciunt Cannimbricenses tract. 1. de Meteoris c. 2. Rubius lib. 2. de Generatione tract. de primis qualitatibus q. 8. n. 117.

67 Et sanè qui tuentur, potuisse fieri ab æterno creaturam permanentem non sine in negotio afferent repugnantiam creaturæ, quæ existeret ab æterno ex debito connaturali, imò & quæ ex eodem debito duraret in æternum. Adhuc enim non foret æqualis Deo in modo durationis. Nam Deus ita exigit durare, vt ei essentialiter repugnet non permanere ab æterno, & in æternum. Illi autem creaturæ, etli naturaliter repugnaret non durare vtroque modo tamen nõ repugnaret essentialiter. Confirmari potest primò, quia si Angelus, circa exigentiam naturalem crearetur ab æterno, posset

B b 2 ab

ab æterno elicere actum, qui cum veritate naturali de se annuntiaret existere ab æterno. Qui actus eo ipso exigeret naturaliter existere ab æterno, & non produci intempore; uti actus, qui de se firmiter cum veritate naturali duraturum se in æternum, exigeret naturaliter permanere in æternum, & non destrui intempore. Confirmari potest secundò non repugnantia creaturæ illius à paritate non repugnantia creaturæ præsentis, & locatæ, vbi que vniversi ex naturali sua exigentia. Pro cuius creaturæ non repugnantia stant Suarez tomo 3. in 3. p. d. 48. sect. 1. v. *Prima ergo ratio*, & lib. 4. de Angelis cap. 1. num. 5. Gillius lib. 2. Commentationum Theologicarum in p. 1. tract. 11. cap. 17. n. 5. Præpositus 1. p. q. 8. art. 4. num. 12. quæst. 9. art. 2. num. 3. quæst. 5. 2. art. & dub. 2. num. 1. Faffolus 1. p. quæst. 8. art. 4. in commentatio num. 4. Meratius disp. 17. de Angelis section. 2. Martinonus disp. 42. de Angelis section. 4. num. 35. Gamachus in 1. p. quæst. 8. cap. 1. conclus. vltima Episcopus Segobienensis Arrius 1. p. quæst. 5. 2. art. 3. dub. 1. numer. 21. Ylamberus 1. p. ad quæst. 8. disp. 2. art. 9. Erit enim adhuc proprium Dei esse vbi que, tum quia Deo soli conueniet essentialiter, & per se in toto vniverso esse, tali autem creaturæ tantum naturaliter: Tum quia Deus per eandem immensitatem suam, quæ est in toto vniverso, potest esse in alio maiori, & maiori in infinitum spatio, si daretur, talis verò creatura per eandem vbi que non posset esse in alio vterio: tum quia Deo repugnat moueri, & redigi ad minus spatium: Ceterum tali creaturæ non repugnet. Rationes sic discriminandi præsentiam Dei, & creaturæ istius in toto vniverso applicari etiam queunt ad præsentiam connaturalem creaturæ vltra vniversum in spatiis imaginariis: & eam possibilem non negant præcitati Theologi, si vnum, aut alterum excipias, qui existentiam in spatiis imaginariis vltra vniversum, vel ipsi Deo non concedunt. Maius quid audeat Arriaga disp. 14. Physicorum numer. 102. & tomo 2. in 1. p. disp. 15. num. 11. & 12. disp. etiam 16. num. 24. videlicet nullam inuolui repugnantiam in substantia creata, quæ sine addita vbi que per suam essentiam esset vbi que; quia verò posset aut non produci, aut producta destrui, non esset infinita. Si ista substantiæ creatæ non implicent contradictionem, cur implicabit alia, quæ saltem naturaliter exigeret durare ab æterno, & in æternum? Si quidem inter eius æternitatem, & diuinam factis esset discriminis.

68

Recurfus ad Ecclesiæ Patres, qui contra Arium probabant. Verbum diuinum non esse creaturam, quia erat æternum, & ab æterno genitum non admodum derererebatur aliquem. Nam cum defensores creaturæ producibilis ab æterno ex mero libito diuino intelligant partim illa testimonia vrgentia ad hominem contra Arium admittentem, omne creatum incepisse intempore; partimque intelligant de creatura producta ab æterno ex connaturali exigentia; posset vterius quis ea interpretari de creatura, quæ æterna esset ex essentiali exigentia, & non præcisè ex connaturali. Neque hæc interpretatio videbitur magis violenta, quam alia adhibita Patribus adstruentibus, spiritum sanctum esse Deum, quia existit vbi que; quod alienum est à creaturæ adhibita, inquam, ab Authoribus citatis numero proximo, quatenus Patres arguant, supposito aliunde certo vel experientia, vel reuelatione diuina, nullam creaturam existere de facto vbi que; aut quatenus Patres deducant diuinitatem Spiritus sancti ex essentiali ad omne spatium præsentia, & non præcisè ex connaturali; licet autem hæc non repugnet creaturæ alicui possibili, secus illa. Patres, qui contra creaturam à parte ante æternam agunt, collecti extant apud Valentiam rom. 1. disp. & quæst. 3. puncto 2. apud Tolerum lib. 8. Physicorum quæst. 2. Qui verò agunt contra creaturam vbi que præsentem recentur ab eodem Valentia disp. 1. q. 8. puncto 4. & in controuersis lib. 1. de vera Christi præsentia cap. 12. à Faffolo 1. p. quæst. 8. art. 4. S. Thomas in 4. dist. 10. quæst. & art. 1. in 6. argumento dixit, *Ponere, quod corpus Christi vbi que possit esse* (etiam definitiuè, ut in sacramento Eucharistiæ) *est hæreticum, quia hoc solum diuinitatis est*. Sed tamen B. Angela de Fulgino cap. 37. sua vitæ vita, & Votrillog. in 4. dist. 10. art. 3. difficultate 1. Argentinensis in 4. dist. 10. quæst. & art. 1. in responsione ad 4. Moyse in resolutione Theologorum tract. 6. part. 3. quæst. 2. Rosensis lib. 5. contra Oecolampadium cap. 23. Clnudius de Sanctis in 4. repetitione de veritate Eucharistiæ cap. 7. allegans ex nostro Francisco Turriano lib. 3. de dogmaticis Characteribus verbi Dei Magnetem antiquissimum Patrem, ut quem vixisse dicant, tum ipse, tum Possuinus in Apparatu ante annos mille, ac trecentos. Bellarminus lib. 3. de sacramento Eucharistiæ cap. 5. Valentia in locis allegatis & præterea tom 4. disp. 1. quæst. 5. puncto 2. Sotus 4. Physicorum quæst. 2. art. 3. Suarez tomo 3. in 3. p. d. 48. sect. 4. libro, & cap. 2. de attributis negatiuis Dei num. 12. Ioannes de S. Thoma 1. p. q. 8. d. 8. art. 7. Machim ibidem d. 13. sect. 3. Corollario 3. Daniel. Malonius in 2. dist. 8. d. 10. Murcia lib. 4. Physicorum d. 1. q. 7. Aueria q. 27. Philosophiæ sect. 6. Lugas d. 5. de Eucharistiæ sect. 1. num. 19. Meratius d. 24. de Eucharistiæ sect. 3. Tannerus d. 2. de Deo quæst. 4. dub. 2. num. 13. in tomo 1. & alibi. Arriaga d. 14. Physicorum sect. 7. num. 124. Oniedus contraueria 1. Physicorum puncto 9. num. 6. Alfonso d. 22. Physicorum sect. 7. num. 63. Tellez p. 2. Philosophiæ p. 32. sect. 4. num. 6. Recapitulus lib. 4. de Deo vno quæst. 15. Ylamberus 3. p. ad q. 75. d. 3. art. 5. Gamachus in 1. p. quæst. 8. cap. 1. conclus. vltima & in 3. p. quæst. 76. c. 4. Bartholomæus Amicus tract. 20. in 4. Physicorum quæst. 7. dub. 2. num. 9. & 10. Becanus tomo 2. opusculo 14. c. 19. num. 3. Antonius Perez Benedictinus controu. 1. de fide Actuum Apostolorum cap. 16. Innumerique alij non verentur dicere, posse Christi corpus constitui vbi que definitiuè per potentiam Dei absolutam: & plerique excitaris persuadent sibi, non implicare contradictionem, quòd siue idem corpus, siue aliud quodcumque per eandem potentiam occupet circumscriptiuè omne spatium. Illa S. Thomæ censura proposita est inter arguendum pro parte negatiua articuli, ideoque ab aliquibus iudicatur, non tam ex mente Angelici Doctoris, quam si contineretur in corpore articuli, vel in responsionibus. Sed qui sic putant, ostendunt se parum verfos in S. Thoma, si quidem in ipso argumenta *sed contra*, soleant habere potiores partes; suntque quasi regula decidendæ difficultatis. Quare præstat fateri ingenuè, S. Thomam tunc temporis in ea fuisse sententia S. Augustinus in epistola 3. ad voluisianum inquit, *nullum corpus potest esse vbi que totum* & in epist. 57. ad Dardanum admonet,

non

non esse putandum Christum vbi que diffusum secundum formam humanitatis, *Cauendum est enim, ne ita diuinitatem adstruamus hominis, ut veritatem corporis auferamus*. Cæterum in epistola 3. loquitur de corpore suapte natura, independentè quæ à potentia Dei absoluta: & in 57. cum neque ex Incarnationis mysterio, neque aliunde colligatur, humanitatem Christi vbi que iam adesse, optime notat, euacuandam veritatem corporis humani allumpti à Verbo diuino, si eo ipso, quòd verbum vbi que existat, humanitas etiam ipsi vnita, eiusdemque naturæ eum nostra existeret vbi que. S. Hilarius Pictauiensis, lib. de Patris & filij essentia, & in 1. 24. Scribens, *homo, aut aliquid aliud ei simile, cum alicubi erit, tamen alibi non erit. Non secundum nos corporalis est Deus, ut cum alicubi absit aliunde*. Facilem habet interpretationem ex dictis, multoque faciliorem contra Hæreticos abutentes his S. Hilarij testimoniis, ut probent idem corpus nullatenus posse existere diuersis in locis.

69

Non magis retardabit aliquem sequens obiectio: Deus pro aliquo priori naturæ in æternitate esset indifferens absolute ad producendam, & non producendam creaturam illam. Ergo pro eo priori non posset intelligi existens creatura illa. Ergo cum neque antea, existisset, non posset fundare exigentiam naturalem suæ productionis; quemadmodum Angelus fundat naturalem exigentiam suæ conseruationis in instanti B, quia etsi in signo priori huius instantis, in quo Deus est indifferens absolute ad conseruandum, & non conseruandum Angelum, non intelligatur Angelus existens, extirrit tamen in instanti A, postulans naturaliter, ut conseruaretur in B. Non ergo explicari potest, qua ratione creatura exigere queat naturaliter æternam sui à Deo productionem. Respondebit namque primò pro eo priori dari exigentiam naturalem productionis creaturæ illius fundatam in Deo habente naturalem connexionem cum productione talis creaturæ, vti in æternitate pro priori originis, pro quo intelligitur Pater diuinus ut principium reale Filij diuini, datur naturalis exigentia in Patre producendi pro posteriori filij. Et sicut esset contra conceptum filij, si per impossibile non produceretur, sic esset contra naturam illius creaturæ, si non produceretur, vtenne Deo sua absoluta potestate. Secundò si rerum creabilium essentia, antequam existant extra causas, sint quid positium, æternum, necessarium, distinctumque à Deo, fundati posse in ipsis exigentiam naturalem, ut producantur ab æterno. Si replices, cur post destructam existentiam non poterit saluari exigentia reproductionis? Diceret, posse saluari naturaliter, si possibile sit naturaliter reproductio eiusdem effectus, si verò impossibile sit naturaliter reproductio eiusdem effectus, & omnino repugnet substantia creata supernaturalis, repugnatum saltem effectum substantialem, cui esset debita reproductio, eo enim ipso talis effectus esset supernaturalis.

70

Hæc iamdiu excogitaueram, sed postea incedi in quinque ex nostris Authores, & in exterum quemdam, quorum animos eadem pulsauit difficultas. Primus est P. Franciscus Alfonso, qui disp. 28. Physicorum sect. 1. num. 14. tradit, repugnare creaturam illam, quia non esset finita, & limitatæ perfectionis, cum exigeret natura.

P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

turaliter durationem æternam à parte ante; quæ perfectio esset infinita in suo genere, ita ut verificari deberet secundum se totam de creatura producta ab æterno, proindeque verificari deberet, ut infinita actu, non enim posset assignari duratio, ad quam non præcessissent infinita alia. Sed inefficaciter primò, quia exigere perfectionem infinitam in aliquo genere; non arguit entitatem infinitam simpliciter, sed secundum quid. Hinc si possibile sit intensio actu infinita discurrunt probabiliter, qui vnioni hypostatica tribuunt excellentiam exigendi intensiorem infinitam gratiæ habitualis. Secundò Angelus exigens naturaliter durare ab æterno non exigeret durationes actu, & collectiuè infinitas, sed durationes, quarum vna succederet alteri, si ab æterno posset dari ens successiuum, ut plurium sententia fert. Quid? Quòd Angelus posset exigere durare per durationem, distinctam quidem à se, indiuisibilem tamen, ut nonnulli volunt de Angelo producto ab æterno ex mero libito diuino. Præterea si Angelus sic productus constitueretur formaliter durans ab æterno per coexistentiam propriæ entitatis, & æternitatis diuinæ, ut decernit ipse Alfonso d. 24. Physicorum, sect. 4. n. 34. Non video, cur Angelus productus ex connaturali exigentia non constitueretur similiter durans ab æterno. Tertio Angelus Gabriel in primo instanti suæ productionis non solum exigit durationem in secundo instanti, sed in omnibus sequentibus per totam æternitatem à parte post, ita ut nullum sit assignabile instans, vltra quod non postulet durare. Ergo etsi non exigit durationem actu, & cathegorematicè infinitam, secus potentia, & syncathegorematicè infinitam. At Angelus exigens ex natura sua produci ab æterno creatus tamen in instanti, in quo Gabriel, non alio modo postularer durationem æternam à parte ante, Ergo si non est contra conceptum creati entis exigentia æternæ durationis à parte post, non videtur esse contra eum connaturalis exigentia æternæ durationis à parte ante.

71

Secundus est P. Franciscus Amicus; qui tomo 1. d. 7. sect. 3. n. 39. testatur, se semel audiuisse assertam à Theologis doctissimis non repugnantiam creaturæ illius; ipse verò bifariam in eam arguit. Primò, quia Deus non omnia merè gratis, & liberaliter extra se produceret, si esset aliqua creatura, quæ connaturaliter exigeret produci ab æterno: quod enim connaturaliter exigit creatura, non merè gratis, & liberaliter, sed cum aliquo debito, & obligatione confertur à Deo; Cum tamen huic debeat competere modus producendi ad extra omnium perfectissimus, qualis est, qui merè gratus, & liberalis, utpotè qui magis commendat munificentiam diuinam. Hinc S. Athanasius oratione 1. contra Arianos, S. Hieronymus in epistol. ad Ephesios cap. 5. S. Damascenus lib. 1. de fide cap. 8. docent, omnia extra Deum non nisi voluntate, gratia, & beneficio condi posse, creationemque à Deo non posse non esse opus voluntatis. Secundò in num. 40. quia creatura postulans naturaliter durare ab æterno, postularer sui in æterna duratione immutabilitatem quoad esse, & quoad operari, cum in æternitate nequeat dari mutatio; atque adeò postularer non habere perfectam ad Deum subiectionem, quæ exigentia est contra conceptum creaturæ. Neutra ratio est ineluctabilis. Non prima, quia sicut perfectio Dei, ut causæ in æterno

Bb 3. confer

conferuntur Angelorum de facto existentium, non vendicatur sibi immunitatem ab omni obligatione, & debito; ita eiusdem perfectio ut causæ ab æterno productivæ illorum, vel alterius creaturæ non videtur debere vendicari; & sicut obligatio & debitum naturale, conferuandi in æternum Angelos de facto existentes, stat cum absoluta libertate Dei ad eos conferuandos, & non conferuandos; ita obligatio, & debitum naturale producendi, ab æterno eos, vel alteram creaturam videtur stare cum absoluta libertate ad productionem, & non productionem. S. Athanasius, S. Hieronymus, & S. Damascenus exponendi videntur, quatenus excludant à Deo in creatione necessitatem officientem libertati absolutæ. Non secunda, quia creatura illa potuisset à Deo non produci, non obstante debito naturali; & licet producta semel non posset à Deo in æternitate destrui, posset tamen in tempore, & posset etiam conferuata in tempore habere mutationem, quoad operari. Et inter creaturam illam, & aliam, quam repugnare diximus in §. 4. hoc intercederet discrimen, quod illa semel producta non esset indestructibilis in æternitate à parte ante essentialiter ratione sui, sed ratione talis æternitatis non admittentis destructionem in iis, à quibus participatur. Ast alia creatura esset indestructibilis ratione sui essentialiter per æternitatem à parte post, & non ratione talis æternitatis, quæ secundum se non respicit destructionem in iis, à quibus participatur.

72 Tertius est P. Ioannes Martinus, qui tract. de Angelis disput. 36. sect. 5. num. 47. ait primò, non bene argui ex creatura exigente naturaliter durare in æternum ad exigentem naturaliter durare ab æterno, nam quæ exigeret hoc secundum, utique est illud primum; quod utrumque simul est maior perfectio, quam illud primum seorsim. Ait secundò non aperte implicare creaturam, quæ exigeret naturaliter durare ab æterno, & virtut confirmatione, quæ inter nostras est prima; nisi quod adhibeat exemplum in actu supernaturali, qui concrearetur in Angelo producto citra exigentiam ab æterno, & qui de se enuntiaret se æternum esse. Sed hoc exemplum peccat per excessum; nam talis actus, siquidem esset supernaturalis, & proinde essentialiter verus, esset etiam essentialiter æternus à parte ante, uti qui de se enuntiaret cum essentiali veritate, se fore æternum, esset iuxta ipsum Martinon, ut visum est in num. 36. essentialiter æternus à parte post. Creatura autem essentialiter æterna à parte ante non bene audiret inter Theologos. Quod primo loco ait Martinon non sine nœvo est, tum quia posset excogitari creatura, quæ exigeret naturaliter produci ab æterno, non tamen durare in æternum, eo quod in tempore destrui posset naturaliter à contrariis, quibus exposta esset. Sic stupa producta citra exigentiam in æternitate non posset comburi ab igne producto, & applicato in eadem æternitate; posset tamen comburi in tempore; tum quia ex exigentia durationis in æternum ad exigentiam; durationis ab æterno non arguitur, quasi prima supponat necessariò secundam, sed quasi prima si vestigium ad indagandam non implicentur secundam. Et hinc explicari posset damnatio cuiusdam articuli facta ab Stephano Episcopo Parisiensi, quod mundus est æternus, (ita articulus 11.) quia omne, quod habet naturam, per quam possit esse in futuro

73 toto, habet naturam, per quam potuit esse in toto præterito.

Quartus est P. Iul. Cæf. Recupitus, qui lib. 4. de Deo vno quaest. 19. multam argumentorum syl-
nam congerit pro implicentia creaturæ illius. Argumentatur itaque primo ab autoritate Patrum, quorum alij, ut S. Bernardus sermone 31. in Cantica. S. Anselmus in Menologio cap. 27. & in Profologio c. 22. S. Eulogius oratione 5. S. Maximus in centuria 1. Theologica cap. 2. dicunt esse de ratione creaturæ, quod sit non ens; alij, ut S. Athanasius in 2. & 3. contra Arianos oratione S. Augustinus lib. contra Felicianum oratione cap. 7. S. Eulogius supra, S. Maximus. centuria 4. esse de eiusdem creaturæ conceptu, ut fiat ex nihilo; alij, ut Tertullianus lib. aduersus Hermogenem cap. 4. S. Chrysostomus homilia 2. in Ioannem, S. Ildorus Pelusiora lib. 3. epist. 18. S. Maximus centuria 1. Theologica cap. 7. S. Fulgentius contra Fastidiosum Arianum, aiunt, æternitatem esse propriam solius Dei. Argumentatur deinde ex rationibus. Prima, naturalis exigentia durationis æternæ à parte ante in creatura non potest fundari in ratione generica creaturæ, neque in specifica talis creaturæ, siue corporeæ, siue spiritalis. Secunda, æternitas à parte ante est proprietas Dei secundum ultimam, & quasi specificam rationem deitatis. Ergo non potest esse connaturalis alicui creaturæ. Tertia, si non repugnaret creatura connaturaliter æterna à parte ante, neque repugnabit quæ sit essentialiter sic æterna. Quarta, æternitas, quæ est duratio infinita, nequit esse naturalis mensura creaturæ finitæ. Quinta, creatura debet esse mutabilis ex se, cum sola natura diuina sit expers mutationis omnis, ut tradit S. Gregorius Nyssenus tract. 2. in Psalm. cap. 4. in oratione Catechetica magna cap. 6. & ut S. Augustinus lib. 11. de ciuitate Dei cap. 10. *Et bonum solum simplex, & ibi hoc solum incommutabile, quod est Deus. Ab hoc bono creata sunt omnia bona, sed non simplicia, & ob hoc mutabilia.* Vnde S. Leo magnus in epistola 93. ad Tibullium cap. 13. scribit: *Christiana sapientia non in vera Deitatis inuolabilem, & incommutabilem esse naturam; animam autem (rationalem) siue corpore viuentem, siue à corpore separatam multis passionibus subiaceret. Quæ utique, si diuina esset essentia, nihil aduersi posset incidere. Et ideo ineffabiliter aliud creator est, aliud creatura; ille enim semper idem est, & nulla varietate mutatur: hæc autem mutabilis est, etiam non mutata, quia ut non mutetur, datum poterit habere, non proprium.* Ergo nulli creaturæ potest esse connaturalis status immutabilitatis, qualis esset status æternitatis à parte ante. Sexta, de facto non datur creatura æterna à parte ante; ergo non est possibilis creatura connaturaliter sic æterna. Proposui summam argumentorum P. Recupiti, & similibus breuitate, quid, ad ea responderi possit, indicabo.

74 Patres primæ classis intelligendi videntur, quatenus existentia non sit de essentiali ratione creaturæ. Qui spectant ad secundam abs re adducuntur, nam creatura producta ab æterno iuxta exigentiam naturalem ipsius non minus fieret ex nihilo, neque minus de non esse acciperet esse, quam quæ produceretur sine exigentia. Legatur Falsolus 1. part. quaest. 46. artic. 2. dub. 1. num. 16. & 17. rursusque à num. 26. vsque ad 28. repetaturque oculis num. 68. exercitationis nostræ 6. Patres tertriæ classis exponi possunt, quatenus

quatenus æternitas essentialis sit solius Dei propria. Ad primam rationem respondebitur, naturalem exigentiam durationis æternæ à parte ante fundari in specifica conditione talis creaturæ siue corporeæ, siue spiritalis, non secus ac fundatur naturalis exigentia æternæ durationis à parte post in specifica conditione Angelorum, & in specifica Cæli syderei, vel saltem Empyrei. Neque ostendit Recupitus, cur repugnet aliquis Angelus, cuius maior specifica præexistentiis perfectio exigeret durationem æternam à parte ante, tanquam naturalem proprietatem. Ad secundam, æternitatem essentialem à parte ante esse proprietatem Dei solius, æternitatem verò naturalem ita esse proprietatem Dei, ut à creatura etiam haberi queat. Ad tertiam, sicut ex eo, quod sit possibilis creatura naturaliter æterna à parte post, non infertur possibilem esse æternam essentialiter à parte ante, ex eo quod esset possibilis æterna naturaliter. Disparitas est, quia creatura naturaliter à parte ante æterna non necessitaret Deum ad sui productionem, secus creatura essentialiter æterna quæ necessitas orta ex iure creaturæ est contra perfectionem Dei, & supra contingentiam creaturæ. Qui dicunt, posse dari creaturam essentialiter æternam à parte post ex suppositione saltem alterius non sic æternæ, difficilius ostendunt impossibilitatem creaturæ essentialiter æternæ à parte ante, ex suppositione saltem alterius non sic æternæ. Ipsi viderint quod nam discrimen exhibituri sint; vel si degluciant possibilitatem creaturæ essentialiter æternæ à parte ante, timeant Theologorum seuerum Tribunal. Multo coherentius negata est à nobis in sect. 4. creatura essentialiter æterna à parte post ex suppositione etiam libera alterius productæ, & conferuata. Ad quartam, durationem non solum æternam à parte ante, sed & æternam à parte post (quarum neque vtraque simul est quid infinitum simpliciter, ne dum vtraliter seorsim) posse esse mensuram rei in essentia finitæ, dummodo ab hac non exigatur ut mensura essentialis, sed solum ut connaturalis. Ad quintam, respondebitur ut ad secundam ex P. Fracisco Amico in num. 71. mens trium illorum Patrum Ecclesiæ non alia est, quam eorum, de quibus in num. 64. Ratio denique sexta præoccupata iam est ex dictis in num. 66.

75 Quintus est P. Rodericus de Arriaga, qui tomo 2. in 1. part. dist. 28. sect. & subsect. 2. n. 17. excitat duabus quaestionibus, Prima utrum simpliciter mundus debuerit esse ab æterno? Secunda, an casu quo existere deberet mundus aliqua differentia temporis, probari possit, illi fuisse contingens, quod in hac potius, quam in illa produceretur? Ad primam responderet negatiuè, quia creatura non potest habere necessitatem ad existendum, subiacer enim Dominio Dei; ut si velit illam producat, sin vero, non, sed relinquat eam in esse possibili. Ad secundam ait, non posse ratione naturali id, quod in ea proponitur, probari à se, ut qui dixerit in Phisicis, non esse vllam repugnantiam in aliqua creatura, naturâ suâ, tali, ut si existat, debeat necessariò esse ab æterno, quemadmodum vbicatio in hoc loco, & duratio æterna sunt tales, ut poterint quidem simpliciter non existere, si tamen existant, nequeunt non existe-

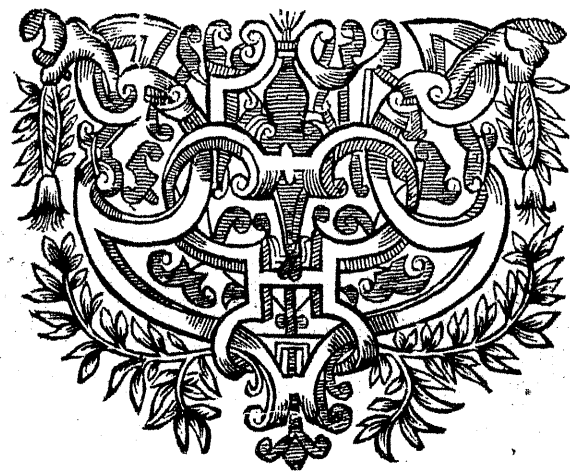
re in hoc loco & hodie. Eius conditionis videtur Arriagæ esse durationem, quam haberet creatura permanens producta ab æterno iuxta sententiam distinguentem durationem a creatura durante & tempore imaginario coexistente, docentemque simul, non repugnare, quod ex mero libito diuino citra vllam exigentiam Angeli verbi gratia produceretur hic à Deo in æternitate. Nam illa duratio Angeli esset creatura, & alligaretur essentialiter ad æternitatem; sin minus poneretur frustra, ut determinaret Angelum ad durandum in æternitate; & alioqui illi durationi addenda esset alia, quæ si per se ipsam esset affixa essentialiter æternitati, procedit argumentum in hac secunda, si verò non esset ita affixa, abitur in infinitum durationum. Ita ferè Rodericus; & concludit: *Data autem possibilitate non possumus nos à ratione naturali ostendere, talem non esse hunc mundum, licet Angeli, qui intuitu illum cognoscunt, possint etiam perfecte noscere; non esse in eo eiusmodi exigentiam durationis ab æterno potius, quam in tempore; seu non esse eam alligationem magis ad æternitatem, quam ad tempus præsens.* Hucusque ex Arriaga; qui dum admittit, possibilem esse creaturam, quæ si produceretur, exigat non tantum naturaliter, sed etiam essentialiter produci in æternitate, non videtur negaturus possibilitatem creaturæ postulantis absolute suapte naturâ, ut non produceretur nisi in eadem æternitate; imò videtur talem possibilitatem expressè concedere. Circa argumentum, quod ex duratione Angeli in æternitate desumit, dixi non nihil in num. 34. Tandem sextus est Nicolaus Ylambertus, qui 1. parte ad q. 10. d. vnica art. 7. pronuntiat contra possibilitatem eius creaturæ; nihil tamen exportat, quod nostros præterierit.

76 En pro vtraque parte agitaram controuersiam. Et quidem obsecundans monito S. Basilij in præfatione ad institutionem Monachorum; *Quod deesse mihi ad scientiam putavi, ad communem id prouili inquisitionem. Facilius enim pluribus conferentibus si quid difficile, vel obiectum esse videtur, clarescit, Deo sine dubio inueniendi gratiam largiente.* Exerceant alij ingenia in hac controuersia intricata, & obscura, tunc, auditis hinc, & inde inuentis rationibus, collatisque inter se veritatem clarescentem assequar, iudiciumque feram, tum ex Tatiani Assyrij sententia in oratione contra Græcos, *oporteat illum, qui sapit, aliorum expectare testimonium, ac testes ipsos inter se consentire.* Interim neuter esto; nam periculosa præsumptio est, nec dum rebus rectè discussis nec certa ratione collecta, de natura cuiuslibet rei proponere, ac de fragilitatis sue consideratione capere coniecturam, nec de statu, & qualitate ipsius disciplina, vel de aliorum experientia præferre sententiam. Quæ sunt Cassiani verba collatione 7. cap. 4.

77 Manum à tabula amoueram, cum me ad illam duæ obiectiones reuocarunt, Prior ex S. Hilario in Psalmum 129. scribente: *Quicquid compositum est necesse est non fuerit æternum; quia compositio habet initium, quo componatur, ut maneat.* Igitur repugnat creatura composita ex subiecto substantiali, & forma siue substantiali, siue accidentali, cui connaturalis sit existentia æterna à parte ante. Posterior ex ratione, impossibilis est creatura, suapte natura sit absolute debita prima productio pro aliquo instanti temporis deter-

minato. Ergo & illi pro æternitate à parte ante. Sed neutra obiectio sufficiens est, ut quis retractet præconceptam opinionem. Nam prior, quæ æquè facit contra creaturam æternam à parte ante ex mera indulgentia diuina, facile eleuatur interpretando S. Hilarium de creatura sic composita, ut subiectum substantiale antecedit realiter formam; quo pacto non antecederet in creatura naturaliter æterna à parte ante; solam namque originis, & naturæ præcedentiam seruaret subiectum respectu formæ. Posterior verò non minus promptè eneruatur, vel negando antecedens, vel (quod mihi magis arridet) negando consequentiam, concessio antecedenti. Cum enim nihil speciale habeat instans *A.* v.g. præ *B.* deest cardo, in quo fundetur absoluta exigentia primæ productio-

nis pro instanti *A.* præ *B.* competens, ut contenditur, creaturæ non alligatæ essentialiter absolute ad instans *A.* Cæterum quia æternitas à parte ante quid speciale habet præ instanti aliquo temporis determinato, mirum non est, si creatura possit naturaliter postulare produci potius pro illo, quàm pro hoc. Vergebis, cur saltem repugnantiam creaturæ, quæ naturaliter perat produci in tempore quantocyùs, aut produci in vno vel altero temporis instanti indeterminatè? Respondebitur, nullam in tali creatura apparere repugnantiam. Submitto hæc, iterumque superiora examini eorum, qui maturè & indicato pronuntient, tamen si à me Salmantica: coram sapientissimis Theologis fuerint tanquam opinabilia proposita, & defensa, nec male audierint.

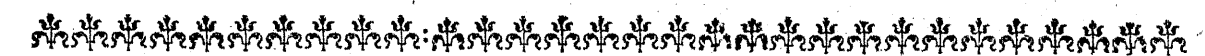

LIBER

LIBER QVARTVS. DE ALIIS ACCIDENTIBVS ET QUALITATIBVS EMPYREI CÆLI.

RES proprietates in præcedenti libro illustratæ habent quasi primatum inter alias Empyreï. Ad has modò accedimus.

EXERCITATIO DECIMATERTIA.

De quantitate permanente Empyreï.

X accidentibus offert se primò quantitas permanens. Et quia magnitudo, ac figura exterior, interiorque Empyreï annexa est proximè, & per se tali quantitati, ideo de ipsis vnà erit agendum.

SECTIO PRIMA.

An quantitas Empyreï distincta sit in specie à sublunari?

NEGATIVE respondent Heruæus tract. de materia Cæli, quæst. 4. in 5. ratione conclusionis Sónçinas 8. Metaphysicæ quæst. 13. ad 4. Suarez d. 13. Metaphys. sect. 13. num. 16. tomo etiam 2. in 3. p. d. 48. sect. 3. v. *Ex quo discursu.* & in commentario ad quæst. 54. art. 3. v. *Secundò posset.* Rubius lib. 1. de cælo cap. 2. q. 9. Murcia lib. 1. de cælo cap. 3. in dubiis circa litteram. Tellez parte 2. Philosophiæ d. 22. sect. 5. n. 15. & 16. alijque communiter, apud Auerlam quæst. 34. Philosophiæ sect. 1. qui neuter stat; & pro affirmatiua parte noster Pereyra lib. 5. Philosophiæ cap. 10.

Subscribo communi placito, & probo primò, quia nulla est necessitas distinguendi specificè quantitatem Empyream à sublunari. Secundò; materia Empyreï est eiusdem speciei cum materia reliquorum corporum siue corruptibilium, siue incorruptibilium. Ergo & quantitas; par enim est, ut habeant inter se hanc similitudinem, & proportionem. Dixi: *par esse*, nam absolute, & simpliciter non repugnat, quantitatem Empyreï distingui in specie à quantitate aliorum corporum siue cælestium, siue sublunarium, etsi omnia con-

ueniant specificè penes materiam. Ut enim eadem numero causa potest producere effectus specie diuersos ob concursum, vel existentiam variarum aliarum causarum, vel conditionum; sic eadem materia in specie posset ratione diuersarum in specie formarum substantialium, quarum est capax, habere quantitates specificè dissimiles. Probo tertio, lux Empyreica eiusdem est speciei, cum sydereca, ac elementari, igitur, & quantitas.

Oppones primò, ea, quorum non est communis materia, differunt genere, & non solum specie ut pronuntiat Aristoteles, lib. 10. Metaphysicæ, textu 12. sed quantitatis Empyreæ, & sublunaris non est communis materia. Ergo &c. Confirmatur, diuersitas specifica subiectorum indicat diuersitatem specificam formarum. At materia, quæ est subiectum quantitatis in corpore Empyreico, & elementaribus, gaudet diuersitate specifica. Idem igitur dicendum est de quantitate. Confirmatur rursus, Quoriscumque essentiæ fortiuntur distinctionem specificam, subeunt hanc etiã præcipuè, & insigniores ipsarum proprietates. Sed materia Empyreica & sublunaris, quarum est præcipua, & insignior proprietas quantitas, discriminantur inter se in specie. Ergo & quantitas, quæ est proprietas illius discriminabitur in specie à quantitate, quæ est huius proprietas. Respondeo, falsam esse minorem argumenti, & confirmationum, ut visum est in sect. 1. Exercit. 5. Sed tamen ea ut vera permitta, Aristoteles adductus in maiori argumenti intelligendus est de iis, quæ ex materia non communi componuntur.

nantur intrinsecè, qualia permitto esse composita cælestia, ac sublunaria. Quantitas autem non componitur intrinsecè ex materia, cui inest. Primæ Confirmationis maior, generaliter prolata, ruinosa est. Nam quando formæ sunt absolutæ, seu non modales, tam possunt, etsi conueniant in specie, in formare subiecta disconuenientia, quam possunt, etsi differant in specie, in formare subiecta non differentia. Et quemadmodum distinctio specifica formarum indifferentium ad eandem in specie materiam non desumitur ex ordine ad istam, sed ex aliis prædicatis; ita diuersitas specifica subiectorum, quæ receptiua sint aliquarum formarum similium inter se specificè, prouenit ex aliis prædicatis, quam ex capacitate ad has formas. Id ipsum à posteriori constat per communem sententiam, quæ calorem ignis, & terræ, cæteraque elementorum symbolas qualitates facit esse eiusdem speciei, quamuis subiecta, in quibus recipiuntur, vel naturæ, à quibus exiguntur non pertineant ad eandem speciem. Mixta etiam complura specificè diuersa gaudent qualitatibus non sic diuersis, ut Crystallus, & papyrus albedine eiusdem speciei, potentia uisua hominis sentitur à Rubio in tract. de potentiis animæ in generali q. 8. dub. appendice, eiusdem speciei cum potentia uisua leonis, quamuis oriatur ab animalibus, & animalibus specie diuersis tanquam proprietates ipsorum. Maior secundæ confirmationis proprior est uero; adhuc tamen responderi potest; si materia Empyrea distingueretur in specie à sublunari, sicut hæc exigeret aliquam ex primis qualitatibus tanquam notabilem proprietatem, ita exigendam ab illa passionem aliquam nobis occultam, & maximè diuersam à qualibet primarum qualitatum, quin necesse esset, ut distinctionem specificam essentiarum sequeretur distinctio etiam specifica quantitatum. Dicitur itidem potest, cum materia Empyrea respiceret determinatè substantialem formam diuersam specificè ab ea, quam respiceret determinate materia sublunaris, satis id fore ad discriminandas essentias utriusque materiæ, tamen quantitates sub eadem specie continerentur, eo quod vni, & alteri materiæ conuenientem effectum formalem communicarent.

4 Oppones secundò, quantitas Empyrea non est subiectum receptiuum accidentium disponentium ad generationem, & corruptionem; sed sublunaris. Ergo differunt in specie. Distinguo antecedens, non est subiectum receptiuum expeditum, & proximum, concedo; impeditum, & remotum, nego. Ab exemplo materiæ claret distinctio. Ei non acquiescit Auerſa, quia si quantitas Empyreæ est secundum se susceptiua illorum accidentium susciperetque, si diuinitus separaretur ab Empyrea forma, non erit, cur non suscipiat, quando ipsi est coniuncta; siquidem ad suscipiendum supponitur non indigere ope formæ, proindeque ab Empyrea non impeditur. Contra, Etenim Empyreæ quantitatem non suscipere accidentia ignis applicati, non proueniret ex eo, quod indigeret iuuamine formæ, sed ex aliis capitibus assignatis in Exercitatione præcedenti. Certè, si, fatente ipso Auerſa quantitas sydereæ non potest mutationem condensationis, & rarefactionis subire, non ob naturam specificam sui, sed formæ sydereæ, cur idem non liceat mihi dicere de mutatione per accidentia disponentia ad generationem, & corruptionem? Vnde sine necessitate recurrit Auerſa ad negandum quantitatem esse subiectum aliorum acci-

dentium, ut satisfaciatur obiectioni: quæ minorem vim habebit, si materia Empyrea distinguatur specificè à sublunari; nam tunc quantitas non solum ratione formæ substantialis, sed etiam ratione materiæ impeditur recipere accidentia extranea.

SECTIO II.

Quanta sit Empyreæ magnitudo, seu moles? ubi de eius à terra distantia.

5 **T**anta est in cælesti machina, ut merito quærat Isaias cap. 40. vers. 12. *Quis calos palmo ponderauit? Et Ecclesiasticus cap. 1. v. 2. Altitudinem calis quis dimensus est? Quæ uerba interpretatur P. Piña non solum de distantia calis à terra, sed de unius cuiusque calis grossitie. Plinius lib. 2. historiae naturalis cap. 1. sermonem habens ueniensim de mundi mole, inquit, *Furor est, mensuram eius animo quosdam agitasse, atque prodebre ausos.* Et cap. 23. *Mirum, quo procedat improbitas cordis humani paruulo aliquo inustata successu: : : . An sique diuinare felis ad terram spatia, eadem ad calum agunt, ut protinus mundi quoque mensura ueniat ad digitos.* Eodem furore correptus non iniuriè iudicaret, si Empyreæ certam mensuram haberent tradere. In re conueniabili tantum per coniectamenta ab humano ingenio, referam quæ ex antiquis, & modernis potui sedulus comparare. Sed tamen fatendum est, magnitudinem Empyreæ meliùs sciri ab eo, qui se eam ignorare prouulget. Aptè ad id S. Chrysostomus homilia 5. contra Anomæos. *Dic, quæso, si inter duos orta altercatio esset de calis magnitudine, quorum alter negaret, hominis oculum rem posse percipere, alter contenderet fieri posse, ut palmo sua manus faciliè metriendo totam molem transmitteret. Quæ calis non esse dixeris magnitudinem? Cum ne, qui scire contendit quot palmos calis ambitus compleat, an eum, qui nescire proficitur? Hunc prorsus.**

6 Simon Magus somnauit lumen immenſum supra calos, ut refertur lib. 2. recognitionum S. Clementis, Franciscus item Patricius in Pancosmia lib. 1. 4. 7. 8. & 14. crebra & indigesta reiteratione machinatur Empyreum infinitæ molis; neque hic sistit, sed ulterius confingit lib. 4. ac 14. penetrari illud cum omnibus aliis uniuersis partibus. Talia hæc sunt, tamque monstrosa, & dissona, ut me suppunderet argumentationis neruos in ea contendere. Adeat qui uelit, Nostrum Bartholomæum Amicum tract. 18. Physicorum q. 4. ubi fuisse reuincit infinitam mundi extensionem. Spreitis igitur eis deliriis. De magnitudine Empyreæ finita, ac terminata (tamen per exaggerationem uocetur pèræpe immenſa) Patres pauci speciatim agunt. Origenes lib. 2. Periarchon cap. 3. ait *Immenſa quadam sui magnitudine, & ineffabili complexu spatia uniuersarum sphaerarum ambitu magnificentiore constringere.* S. Bernardus serm. 2. de Assumptione Virginis expendens illa uerba. *Intrauit Iesus in quoddam Castellum, prorumpit in hæc. Opportunè satis hoc mihi in loco Prophetica exclamatio assumenda uidetur: O Israel, quam magna est domus Domini, & ingens locus possessionis eius. An non ingens, cuius comparatione Castellum dicitur terra huius spatiosissima latitudo? an non ingens patria, & regio inestimabilis quando ab ea Saluator adueniens cum ingrederetur orbem terræ, introiret castellum?* Sic S. Bernardus; & adnotandum est, exclamationem, quam affert

affert ex Propheta Baruch cap. 3. v. 24. accipi à Gaspare Sanchez in sententiæ literali de cælo, Beatorumque Sedibus. Et huic interpretationi multum fauent uerba adiuucta à Propheta in v. proximo. *Magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus* frequenter est aptus Patres sic intelligere tam priora, quam posteriora satis fuerit indicasse unum, vel alterum, nempe S. Ambrosium in oratione funebri de obitu Theodosij lib. 6. Exameron. cap. 8. & epistola 59. S. Anselmum lib. de similitudinibus cap. 44.

7 S. Bernardinus relatus à Mauburno in Roseto titulo 38. Alphabeto 75. littera d. *Afirmat Empyreum ad minus centies firmamentum superare.* Moderatiùs se gessit Cassianus 3. p. Cathalogi gloriæ mundi consideratione 20. ut qui existimet, Empyreum excedere in decuplo omnes alios inferiores orbis cælestes. *Extendat (ita ille) considerationem suam usque ad calum Empyreum, discurrendo mente magnitudinem aliorum nouem calorum, quorum singuli excedunt inferiores omnes in decuplo: & sic aliquantulum intelligit magnitudinem, & altitudinem ipsius decimi calis Empyreæ scilicet, quod excedit in decuplo omnes alios.* Quid Tannerus cum Lestio sentiat tradam in n. 8. Exercitationis confinis. P. Cornelius in cap. 1. Genesis v. 7. docet ex Astronomis, *Multò minorem esse proportionem totius mundi intra concuum firmamenti contenti ad complexum calis Empyreæ, quam sit globi terra ad ipsum firmamentum.* Insignes Mathematici eò progrediuntur apud Eusebium Nieremberghium lib. 4. de discrimine inter temporale, & æternum cap. 3. ut mensurent magnitudinem huius calis ad eò capcis afferantque, eam esse plus, quam decem mille, & quatuordecim millionum milliariarum in longitudine & in latitudine trium mille, & sexcentorum millionum. Desumpsit hæc ex Drexelio, qui 3. p. Eternitatis lib. 2. de cælo cap. 8. §. 2. narrat non ab similia. P. Valconcellius lib. 1. de Angelo Custode cap. 18. parte 3. n. 4. tam magnam afferit Empyreum, ut ad ipsum ambiendum viginti quatuor horis opus sit motu tam ueloci, quam esset ille, quo uigentes auis totam circum terram irret spatio unius Salutationis Angelicæ. P. Thyæus tract. de iudicialia Christi apparitione cap. 26. à n. 100. de magnitudine, distantiaque Empyreæ hunc in modum curiose scribit. *Magnus admodum hic Beatorum est locus, quin imò incredibilis prope modum magnitudinis, ut pote in cuius comparatione terra ueluti punctum existimatur. Et profecto si quid dicitur, uerum est, superiores orbis excludere inferiores magnitudine, omnino oportet, magnum, vastissimumque corpus esse vltimum, quod inferiora omnia suo complexu continet.*

8 Licet tanta sit Empyreæ, aliorumque calorum moles, *Cuius nec spatium uisus, nec corda decorem, Nec laudem uox ulla capit* à Deo tamen uelut nihilum cælos extensos decantat Isaias cap. 40. v. 22. & Salomon 3. Regum cap. 8. v. 27. libroque 2. Paralypomenon cap. 2. v. 6. necnon cap. 6. v. 18. ab ipsis illum capi non posse. Hinc Georgius Pisides in mundi officio sic Deum alloquitur.

Immensitas namque orbium cælestium Dimensa tecum est uelut punctum in angusto situm. Et paulo antè dixerat de cælo.

Ingens enim est, uelut Dei paruus thronus. O infatigabilem Numinis potentiam! ò illimitatam Numinis immensitatem! Conferamus magni-

tudinem Empyreæ cum paruitate terræ, *Cuius tanta est comparatio ad calum, quantum est punctum circuli ad totam circumferentiam; tanta enim est calis ad terram comparatio, iuxta S. Cyillum Hierosolymitanum Catechesi 6. Mystagogica. Conferamus, inquam, ut despiciamus terram, & aspiremus ad Empyreum. Traho huc consilium Africani ad Scipionem. *Sentio te sedem etiam nunc hominum ac domum contempleri, qua sit tibi parua, ut est; ita uideretur, hæc cælestia semper spectato, illa humana contemnitio.* Ita in Scipionis somno Tullius, qui merito addit, *nihil posse uideri magnum in rebus humanis ei, cui æternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo.* Sed tamen etsi tam parua sit terra, maximè, quæ ab hominibus habitatur, *Hæc est materia gloria nostra, hæc sedes, hic honores gerimus, hic exercemus imperia; hic opes cupimus, hic tumultuatur humanum genus, hic instauramus bella etiam ciuilia, multisque cadibus laxiorem facimus.* Sic conqueritur Plinius lib. 2. historiae naturalis cap. 68. Nec minus grauius Boethius lib. 2. de consolatione Philosophiæ metro 6. prola 7. *Omnia terra ambitum, sicut Astrologicis demonstrationibus accepimus, ad calis spatium puncti constat continere rationem: id est, ut si ad cælestis globi magnitudinem conferatur, nihil spatij prorsus habere iudicetur. Huius igitur tam exigua in mundo regionis quarta fere portio est, quæ à nobis cognitis animalibus incolatur. Huic quarta, si quantum maria, paludesque premunt, quantumque siti uasta regio distenditur, cogitatione subtraxeris, uis, angustiissima inhabitandi hominibus area relinquatur. In hoc minimo igitur puncti quodam puncto circumsepti, atque conclusi, de peruulganda fama, de proferendo nomine cogitatis? Alexander magnus audiens ab Anaxarcho ex autoritate Democriti innumerabiles esse mundos: *Hæc me miserum, dixit, quod ne uno quidem adhuc positus sum.* Quæ uerba, cum retulisset Valerius Maximus lib. 8. cap. 13. addidit: *Angusta homini possessio gloria fuit, quæ Deorum omnium domicilio sufficit.* Iuuenalis etiam Satyra 10. cecinit.**

Vnus Pelleo iuueni non sufficit orbis.

Estuat infelix angusto limite mundi,

Ut Gyara clausus scopulis, paruaque seripho.

Seneca in epistola 91. inquit; *Alexander Macedonum rex discere Geometriam infelix ceperas, sciturus, quam pusilla terra esset, ex qua minimum occupauerat. Ita dico infelix ob hoc, quod intelligere debebat; falsum se gerere cognomen. Quis enim esse magnus in pusillo potest? Nos uero, qui meliora scimus, & Empyreum totum, quantum est, paratum à Deo pro hominibus, ipsiusque Dei esse Regiam, & Angelorum Metropolim, miseros nos, & infelices reputemus, si eo aliquando non potiamur, si sic tranſeamus per temporalia, & terrena; quæ tam caduca, & pusilla sunt, ut amittamus æterna: Beati ter, milliesque beati, qui in amplissima tua domo habitabunt, Domine, & quibus.*

Nec metas rerum, nec tempora ponas,

Imperium sine fine dabis

Ampla Alexandri potentia esset eis angusta custodia, ait S. Anselmus in Elucidario. Vel quisquis est Author eius operis. Ad eò longè, lateque patebit Beatorum regnum! Cuius ampliudinem dum animo recogitarer S. Zeno Veronenſis pulchra in hæc uerba prorupit serm. 1. de Auaricia. *Habitacula preparata sunt infinita, nemo sit de mansione sollicitus, Certe gloria nostra insignis res erit, si*
Dei

Dei civitatem felicitate nostris numeris fecerimus angustiam.

Ex distantia inter nos, & Empyreum concipit Thyreus supra Huius magnitudinem numerans inter nos, & vel cælum decimum millia 75577155. alij plura alij pauciora computant. Et quidem quamvis Astronomis decima sphaera distantiam designantibus adhibeatur fides, superat humani ingenij industriam vltiora spatia dimittere. Nihilominus Salmeron tomo 1. tract. 36. pag. 372. inquit, Empyreum fortasse plus distare à firmamento, quam hoc à terra. Cassianus 12. parte Cathalogi gloriae mundi consideratione 2. memoriae prodit dictum à nonnullis, quod si massa plumbea à cælo Empyreo descenderet, via in quingentis annis ad terram veniret. Consonant S. Bernardinus tomo. 1. serm. 50. pag. 300. Mauburnus in Roseto titulo 38. alphabeto 75. littera d. Manus quid tradit Cornelius in cap. 1. Gen. v. 16. & in 3. Baruch. v. 25. nec non in 1. Marthæ v. 12. nimium si quis per octo mille annos ascendens terra pertransiret quotidie centum millia, vix perueniret ad concavum Empyreii superficiem; imo etiam si quotidie octingenta millia conficeret in hoc ad cælum itinere, non perueniret ad Empyreum, alleuerat Drexelius præcitarus. Consultantur Abulensis Paradoxo 5. cap. 14. Benedictus Iustinianus in 1. Petri cap. 3. v. 22. Neque prætereat Procopius Gazæus in quibus in c. 1. Genes. v. 8. quantum primum cælum remotum est ab secundo (id est Empyreum à firmamento) tantum distat secundum ab orbe habitabili, & quidem primum cælum erit domicilium Sanctorum. vt vt sit longissimè distinctum est Empyreum à terra. Hinc de Beatorum oculis prædicat Isaias cap. 33. v. 18. cernent terram de longe. Id est, interprete Titino, eminus à cælo Empyreo, despicientque omnia quasi punctum vnum, fordes, & nihil.

SECTIO III.

Quanam sit Empyreii figura exterior?

Cælum vniuersum non esse circulare, sed semisphaericum, vel planum censuere permulti Patres, scilicet S. Iustinus q. 59. & 130. ad orthodoxos (si eius sint hæc quæstiones) S. Basilius homilia 1. & 3. in Exameron. S. Ambrosius lib. 1. Exameron cap. 6. S. Chrysostomus homilia 14 in epistolam ad Hebræos expendere v. 2. cap. 8. Theophylactus Primasius, Haymo Theodoretus ibidem, rursus S. Chrysostomus homilia 4. in Genesim & 2. de incomprehensibili Dei natura. S. Cyrillus Hierosolymitanus cathedesi 9. Mistagogica S. Clemens Romanus in constitutionibus Apostolicis lib. 7. cap. 34. cap. 35. lib. 8. cap. 15. S. Damascenus lib. 2. de fide cap. 6. Acarius adductus à Francisco Zephyro fol. 14. Cathenæ v. v. P. P. super Pentateuchum. S. Cæsarius dialogo 1. Euthymius in Psal. 103. v. 1. Lactantius lib. 3. diuinarum institutionum cap. 34. Procopius in Genesim cap. 1. & 7. Anonymus Græcus in opere, cui titulus est *liber Christianorum*, quodque extat M. S. in Vaticana, & ex parte legitur in Bibliotheca Photij codice 36. Seruetianus Gabalensis in oratione 3. de mundi officio, Diodorus Tarcentis in ea Photij Bibliotheca codice 223. Theodorus Mopsuestenus apud Philoponum lib. 37. de mundi officio cap. 9. & sequentibus. Author chronici Alexandrini, dum

de S. Paulo Apostolo agit, Sed S. Dionysius Areopagita cap. 4. de diuinis nominibus §. 4. vti exponitur à S. Maximo Georgioque Pachymerio & non pauci alij, quorum catenam conserit Martienus in Glossa magna litterali ad cap. 1. Genesim pag. 612. iudicantur figura profusa spærica. Nec omnes à nobis memorati constantes semper fuerunt in priori opinione, vt S. Ambrosius, & Theodoretus, ille in Psal. 118. serm. 12. hic q. 20. in Genesim, & serm. 1. de prouidentia S. Damascenus non magis vni, quam alteri opinioni desert, propterea & S. Augustinus lib. de Genesi ad litteram cap. 9. Nos recepte apud Philosophos, Astronomos, Theologos, & scripturæ Interpretes de sphaerica vnde quaque cælorum mobilium figura lubentes adheremus. Et omnia cura exponendi sacrum litterarum testimonia, quibus Patres illi nitabantur, gressum facimus ad cælum immobile.

Illud esse sphaericum secundum partem etiam conuexam, credunt Caietanus, & Suarez 3. p. q. 57. in commentario ad Artic. 5. & secundum iterum lib. 1. de opere sex dierum cap. 10. n. 16. Granadus 1. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 2. d. ac dubio 6. n. 5. & 3. p. ac tract. d. 5. sect. 3. n. 12. Ribera, & Iustinianus in cap. 8. ad Hebræos v. 2. Cornelius, & Titinus in Apocalyp. cap. 21. v. 16. Lorinus in Ecclesiastem cap. 1. v. 6. & in Psal. 103. v. 3. Delius in sacra lectione 13. pag. 200. Ex antiquis S. Bonauentura in 2. dist. 14. art. 2. q. 1. n. 17. supponit esse circulare. Sciffellus tract. 2. lucæ, Zara in Anatomia ingeniorum sect. 2. membro 13. pag. 263. Tena in cap. 8. ad Hebræos difficultate, & n. 1. Auerfa q. 3. 2. Philosophia sect. 4. Iosephus in 2. q. 1. n. 17. Philologiae sect. 4. Iosephus in 2. q. 1. n. 17. Philologiae sect. 4. Iosephus in 2. q. 1. n. 17. Academia 29. sect. 4. n. 42. Parauisus in ser. de Visitatione Virginis §. 1. Martinus lib. 4. Physic. pag. 367. Et id ipsum affirmant Bartholomæus Anglicus lib. 8. de proprietatibus rerum cap. 3. Pelbartus lib. 2. Rosarii Theologici verbo *cælum* §. 9. Ioannes de S. Geminiano in summa de exemplis lib. 1. cap. 32. Berchorius in Reductio moralis lib. 5. cap. 4. Esse tamen quadratum penes superficiem conuexam innuit Molina d. 3. de opere sex dierum v. secundo propenditque magis Thyreus in tract. de apparitione Christi gloriosa cap. 26. n. 105. Tradunt aperte Connimbricenses lib. 2. de cælo cap. 4. q. vnica art. 4. & cap. 5. q. 1. art. 2. Petrus Hurtadus d. 3. de cælo sect. 2. §. 23. Iosephus Augustinus in 1. p. q. 7. art. 3. n. 19. Duallius tract. de quatuor Nouissimis q. 6. art. 4. Ludouicus Diaz in doctrina Philosophica tract. & q. 2. cap. 5. n. 43. Ferdinandus Escalante in Clypeo Concionatorum lib. 8. cap. 3. Philippus Ossuleuanus in Decade Patrîtiana lib. 9. cap. 10. Franciscus Scriba discursu 2. de Gloria §. 3. Henriquez lib. vltimo de fine hominis cap. 24. §. 5. in lit. d. Nierembergus lib. 4. historiae naturalis cap. 5. Pintus lib. 3. de Christo caucifixo tit. 1. loco & num. 4. Thyreus de iudicialia Christi apparitione cap. 26. num. 104. Ouiedus d. cælo puncto 3. §. & num. 1. Alfonso in eadem d. sect. 6. Poza in Elucidario Deiparæ lib. 2. tract. 16. cap. 1. Hormacæa prologo 4. in Cantica num. 201. & in cap. 1. v. 1. n. 335. præterea v. 6. num. 22. & 29.

Probat autem hic Author ex similitudine arcæ testamenti, quæ erat quadrata, seu potius quadrangula, vt aduertit Becanus cap. 13. Analogia veteris ac noui Testamenti num. 12. iuxta cap. 25. Exodi v. 10. Addere poterat Hormacæa sanctum fuisse quadrangulum, nec non, & sanctorum, vt post alios ostendit Cornelius in cap. 41. Ezechielis vers. 41. In sanctis verò sanctorum denotabatur

batur Empyreum penes S. Hieronymum in ep. ad Fabiolam de veltiru sacerdotum. S. Thomam 1. 2. quæst. 102. art. 4. ad 4. & ad 6. S. Antonium 1. p. Summæ Theologiae tit. 14. cap. 4. §. 3. & non nihil indicat Iosephus Indæus lib. 3. antiquitatum cap. 8. Verum symbola ista nimis remota sunt, & magis ad suggesti concionatorij, quam ad Cathedralæ Theologiae vsum; nec arca fuit figura Empyreii, sed cætus Beatorum hominum ob rationem requirendam ex Beccano supra n. 11. Quod si allegoricis significationibus agendum sit, cidaris, seu tyara intronamenta Pontificia, in quibus erat totus orbis terrarum. Vt dicitur sapientia 81. v. 24. additurque, *Et magnificentia tua* (id est Dei) *in diademate capitis illius scripta erat*, adumbrabat Empyreum, Deumque in eo præsentem, vt docent S. Thomas supra art. 5. ad 10. Cornelius ac Lorinus ad locum præcitarum sapientia, Becanus supra cap. 7. quæst. 5. n. 9. Cidaris autem describitur à S. Hieronymo, *rotundum pileolum, quasi sphaera media sit diuisa, & pars vna ponatur in capite*. Sic in epistola illa ad Fabiolam. Adducit rutilus Hormacæa. S. Brunonis sermon. 8. de confessoribus hæc verba. *Ad mensuram palmi factum est* (Rationale Pontificium) *ipsius videlicet, de quo scriptum est, & calos palmo ponderauit. Cæli ergo, & rationale vnus mensura sunt*. Sed S. Bruno dicitur loquutus populariter de omnibus cælis; quare eandem admittit interpretationem, quam Isaiæ locus cap. 40. v. 12.

Probari secundò potest, quia si Empyreum non sit sphaericum, adest ratio satis Philosophica eius immobilitatis. Etenim figura quadrata erit motui impedimentum: alioqui si moueretur, daretur vacuum in rerum natura; vt in simili de cælo mobili, quod esset figuræ rectilineæ, ratiocinatur Aristoteles lib. 2. de cælo cap. 4. textu 27. *Præterea cum videatur, ac supponatur* (ita ille) *vniuersum ipsum versari, demonstraturque sit extra conuersionem extimam, nec locum nec vacuum esse, rotundum etiam esse ob hæc etiam ipsa necesse est. Nam si rectarum linearum erit figura, eueniet & locum esse, & corpus, & vacuum extima. Nam cum rectarum linearum figura versatur, nunquam eundem occupabit locum, sed ubi prius erat corpus, nunc non erit, & ubi nunc non est, rursus ob angulorum transitionem erit*. En ab Aristotele absurdum reputari, si spatium occupatum semel ab aliquo corpore naturali relinquatur inane. Ne ergo hoc inconueniens sequatur ex motu Empyreii, rectè adstruit immobile naturaliter ob figuram quadratam. Dices, si dari vacuum ex natura rei est inconueniens incurrere in illud, qui quadratum adstruunt Empyreum; erit enim in eius angulis locus carens corpore. Respondetur, non fore locum carentem corpore, quo antea repleteretur; nec item fore locum aptum naturaliter repleti corpore; proindeque non sequi vacuum strictè sumptum. *Vacuum enim non est, quod nullius capax est*. Naturaliter, vt inquit S. Claudianus Mamertus. lib. 3. de statu animæ cap. 5. At si Empyreum sit quadratum, & moueretur, spatium modo occupatum naturaliter, careret postea corpore, & iterum occuparetur. Sic Aucra quæst. 27. Philosophia sect. 8. Superior tamen probatio non est admodum efficax, tum quia plures dicunt, non repugnare ex natura rei vacuum intra ipsum etiam vniuersum; tum quia rationes, quæ pro repugnantia illa adducuntur ab alijs, idem non persuadent de vacuo, quod resularet ex

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

motu Empyreii quadrati. Ob id Connimbricenses lib. 4. Physicorum cap. 9. quæst. 1. artic. 4. v. ad secundum fatentur ratiocinationem Aristotelis pro figura rotunda cæli mobilis non esse necessariam, sed probabilem. Escalante censens vbi supra Empyreii concavum etiam superficiem esse quadratam, euitat vacuum in eius angulis ob repletionem aquarum supercælestium. Sic cap. 7.

Frequentius arguitur in fauorem quadratæ superficiæ extrema ex illo Apocalypsis 21. v. 16. *Civitas in quadro posita est*. Quod videtur sincerius ita intelligi; maximè cum in oppositum nulla appareat vrgens ratio, & sic concilientur Patres Ecclesiæ, quatenus alij habuerint sermonem de toto cælo quoad conuexam superficiem, dum dicunt, esse semisphaericum, vel planum; alij verò de toto de cælo quoad concavum, dum aiunt, esse sphaericum seu circulare. Confirmatur, quia figura quadrata est magis accommoda quieti, & habitationi. Si ergo Empyreum est immotum, conditumque à Deo ad habitationem Beatorum, verisimile valdè est, accepisse eam figuram, quæ proposito fini hæc congruentior. Confirmatur iterum; civitates quadratæ commodiores sunt, & pulchriores; perfectiores itidem, & fortiores: Empyreum autem eo fine principaliori construxit Deus, vt esset Beatorum ciuitas. Par ergo fuit ei figuræ architectari, quæ magis referret perfectæ, absolutæque verbi structuram. Hinc etiam figura sphaerica secundum se sit nobilior, & perfectior, quam quadrata, vt enim de illa dixit Manilius lib. 1. Astronomicum:

*Hæc æterna manet, diuisque simillima forma,
Cui neque principium est vsquam, nec finis in ipsa,*

Sed similis toto remanet, perque omnia par est.

Et Philippus Abbas tomo 2. moralitarum in cantica canticorum; quicquid est rotundum, videtur esse perfectum. Tamen Empyreii fini non erit tam proportionata. Ad hæc ferè omnia sufficienter respondet Tirus in quibus. *Quod verò ex hoc loco Apocalyp. 21. v. 16. probare contendunt, cælum Empyreum non esse rotundum, sed quadrangulum, & quadratum, non sat solidum videtur. Nam illa quadratura tantum est symbolica, significans primò ciuitatem omni ex parte aquè magnam esse; quod licet præstet forma quadrata, tamen maximè locum habet in forma rotunda. Secundò forma esse vt commodissima, ita & pulcherrima, qualis in minoribus locis est quadrata, sed in maioribus rotunda. Tertiò munissimam, ac fortissimam esse; nam in paruis urbibus fortiores sunt, quæ in quadrum efformantur, binis semper angulis vtrinq; oppositis, & se mutuo tutantibus. At in magnis urbibus, si quadrilatera essent, anguli nimis à se mutuo distarent, nec alter alteri posset presidio esse. His ergo rotunda figura maius addit robur, cum præstet incolis æqualem è centro accessum ad quodvis latum, vel punctum circumferentiæ. Quod igitur symbolo quadratura nobis adumbratur in urbibus, quibus assueuimus, quasque oculis vsurpauit, & motiri possumus; idem in alijs, quæ sui magnitudine excedunt sphaeram visus nostri (qualis est urbs, quæ hic describitur) longè commodius præstas forma rotunda. Cuius tamen hic non meministis Ioannes, quia nec Ezechiel cap. 48. vers. 16. meminerat ad cuius ciuitatem hic alludit Ioannes, licet Ezechielis (quæ representat Ecclesiam militantem) longè minor sit hac Ioannis Ciuitate, quæ est Ecclesia triumphans. Item illa Ezechielis (quæ etiam imper-*

C c

fecitos

fectos continet) variis suburbis constat ut patet ex vers. 17. & ex cap. 45. vers. 2. que hic nulla ad sunt, quia hic omnes sunt ciues, & domestici Dei, omnes perfecti in charitate in gaudio, in gloria. Hucvique Titinus. Adiecerim ego locum Apocalypsis, si deseruiat ad probandum, superficiem conuexam Empyreï esse quadratam, vtilem æquæ fore, ut proberur id ipsum de concaua, quam nihilominus rotundam esse volunt Authores huius sententiæ. Nec silendum est S. Ioannem non loqui de toto Empyreo, sed de quadam eius parte, in qua tanquam in ciuitate degunt Beati; neque enim dimensiones vr̄bis ibi descriptæ quadrant in totum Empyreum, vti appositè admonet S. Bernardinus Senensis cap. 21. Apocalypsis v. 15, vel Nicolaus Lyranus, cui Cartagena in homilia 8. de transfiguratione adiudicat commentarium Apocalypsis additum nonissimæ editioni operum S. Bernardini. Vnde ut summum colligere licet ex S. Ioanne partem occupatam à Beatis esse quadratam. Sicque nuper asseruit Neothericus perdoctus, tum ob testimonium illud, tum vt omnes Beati, se inuicem simul aspiciant.

15 Tandem arguitur ad idem intentum, quia forma quadrata est conuenientior, vt Beati sint velut in theatro supra eam partem si o, quæ respondet Hierosolymorum vr̄bi, & terræ, quam Christus Dominus, dum inter mortales degeret, incoluit; & vt corporeis oculis continuò intueantur Christum glorificati homines. Confirmant aliqui apud Martinengum pag. 611. quia alioquin una pars Empyreï à coruscantissimo Christi corpore magis, quam cælum à terra distaret. Vnde vel Beati vacua ea pars esset, vel Beati in ea eegentes nimis à Christo gloria fonte longinqui cererentur. Respondet ipse Martinengus pagina 615. Corpora glorificata in cælo sic locari, puerile admodum est existimare, Deo siquidem, & splendissima Christi humanitati esse proximum in cælo, nihil aliud est, nisi ex meritorum copia ad ampliorem, seu præcelsiorem, angustioresque gloriam assumi. Hæc eruditi verba viri displicent nobis vehementer, & inuania erunt, ni fallimur, legenti exercitationis 23. sectionem 5. sequentesque duas alias, Auerſa quæst. 32. Philolophiæ sect. 4. agnoscit maiorem conuenientiam pro Beatorum sedibus, & mansionibus si Empyreum sit sphericum. Nam si esset quadratum, vel una sola eius quadrati facies esset Beatorum locus, & sic ad sextam solam illius cali partem cælestis patria sine causa restringitur, vel adhuc totum quadratum secundum omnes facies est Beatorum sedes, & sic præstat sanè cælum esse rotundum, quia maior est communicatio, & uniformitas in ipso toto, & inter omnes partes. Sic Auerſa, cui & Tancro tomo 2. d. 1. quæst. 3. dubio 4. numer. 33. opinantibus, Beatos ordinariè habituros in tota Empyreï amplitudine, non contentio, sequutus Claudium Scifellum tract. 2. in cap. 2. Lucæ Roam de statu Beatorum cap. 6. Granadum 3. p. controuersia 13. de Nouissimis tract. 3. dist. 5. sect. 2. num. 8. Sed de hoc in exercitatione præcitata. Veram est Beati exituri sint frequenter non sparsi per totum Empyreum, sed in parte quadam velut in theatro, cuius supremum locum occupet Christi humanitas, omnibus se spectabilem exhibens, opus non est, vt Empyreï conuexa superficies sit quadrata, maxime si Beati intra, & non supra ipsum commoraturi sunt, quemadmodum tradam in sect. 2. exercit. 18. Satis itaque

est, si Christi humanitas existat in celsissimo loco Empyreï respondentem vr̄bi Hierosolymorum, & Beati à dextris, & sinistris in semicirculum teneant propinquiora loca pro meritorum, & gloriæ præcellentiâ; quod amplius explicabitur in exercitatione illa 23. Authores, qui cogitant, Beatos pedibus contingere extimam Empyreï superficiem, si dicant, existere omnes in vna quadrati facie, non saluabunt maiorem vnus præ alio altitudinem in situ locali, comparatione facta inter vnum, & alium. Si verò dicant, existere omnes in superficie globosa Empyreï, existere plures in parte cali à diametro opposita; quod supra est reiectum, & omnes erunt æquales in situ locali, comparatione facta ad centrum vnuerſi, vt magis ex instituto declarabo in exerc. 18.

16 Cum ergo nulla sit ratio, quæ efficaciter suadeat, Empyreum non esse conforme reliquis cælis, & elementis in rotunditate vtriusque superficiem, suffragium ferre pro ea decreui. Quam aliqui apud Rubium lib. 2. de cælo cap. 5. quæst. 3. probant exinde, quia si Empyreum quadratam figuram haberet non possent illa, in quæ influit, recipere æqualiter, aut saltem secundum proportionem influentias ipsius. Paruipendit hoc argumentum Rubius, qui vtriusque opinionis liberam optionem relinquit. Est quidem anceps influxus Empyreï. Sed etsi admittatur provenire ab illo immoto, ideoque nonobstante figura quadrata seruetur æqualitatem, ac proportionem sua ex parte.

SECTIO IV.

Quanam sit Empyreï figura interior, seu an intra ipsum sint domus & palatia?

17 P. Sebastianus Barradas tomo 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. existimat, esse in Empyreo ampla, admirabiliæque palatia ex incorruptibili materia ipsiisque margaritis pretiosiore fabricata. Nitorem, gratiamque suam ademisse tanti viri opinationi vereretur, ni eius apponerem verba: Respondetur (inquit) in cælo non fore quidem necessaria palatia, aut domus ad propulsandas acris molestias. Sed tamen videri concedendum, decorem cælestis ciuitatis palatia magnificaque postulare edificia. Nunquid nihil in cælo præter cali immensam illam latitudinem, longitudinemque apparebit? Nunquid Beati omnes in cælo veluti in agro oues erunt simul in eodem loco? Nunquid immensi cali Empyreï loca quam plura vacua erunt, & deserta? Non videtur hoc decorum ::::: Habebunt Beati mansiones, vt ex Euangelio constat. Cur non palatia, alia aliis superiora, quibus non concludantur, erunt enim translucida, sed decorentur, & alij ab aliis separentur pro dignitate, ac distinguantur iuxta illud Ioannis 14. In domo Patris mei mansiones multe sunt. Et post pauca: Intra ipsum cælum Empyreum ad conuexum vsque Beatorum palatia admirabiliter summi artificis manu constructa sunt, ordineque ita disposita, vt alia sint inferiora, alia superiora, & alia aliis sint pulchriora, ac pretiosiora, in celsissimo cali loco palatium summi Regis Christi est, quod omnem superat admirationem. Eo inferius Deipara Virginis palatium alterum, quale tante Regine dignitas postulat. Ordine sequuntur alia penè

penè infinita tam Angelis, quam hominibus attributa. Habent enim Angeli quoque peculiare sedes, atque palatia, quibus alij ab aliis seingantur loco. Sunt namque etiam in loco, si non circumscripti, cerè, definiti.

18 Et ne aliquid inexplicatum relinqueret, addit: Parium hac palatia quæstiones alias. Prima, quoniam tempore sunt fabricata? Respondetur, cum cælum ipsum conditum est, tunc fabricata, & Angelis sunt attributa. Cecidere permulti Angeli, ad palatia illorum vacua vocantur homines. Quod si plures sint homines predestinati, quam Angeli damnati, non deerunt omnibus palatia. Secunda. Numquid Christi palatium vsque ad ascensionem Christi ab initio orbis desertum fuit? Quid mirum fuisse vacuum, Regemque multis expectasse annis, sicut alia vacua palatia homines expectant. Tertia. Nouerant ne Angeli quemnam Regem palatium illud expectaret? Nouerant, siquidem Incarnatio illis à Deo est reuelata. Quarta. Angelorum penè infinita multitudo est: Adde homines beatos: non videtur cælum tot palatia capere posse. Respondetur, cælum esse capacissimum, posseque capere omnia. Quod si non vis, esse palatia ampla, concede minorâ, vel saltem concede admirabiles quosdam thronos beatis hominibus esse fabricatos: Angelis, qui corporibus carent, sed in loco sunt, loca thronis similia esse attributa. Hactenus piè, & floridè Barradas. Qui pro hac existimatione refert Caietanum 3. p. quæst. 53. in commentario artic. 5. Sorum in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 7. conclus. 2. Ast hi duo, non palatia, sed distinctas mansiones locales tribuunt Beatis. Refert præterea Patrem Ferdinandum Perez è nostra. Societate, quondam primarium Vniuersitatis Euorensis Doctorem, litteris, & virtute præclarum: Adiungit item S. Anselmum c. 44. de similitudinibus, vbi hæc habet: In superna Hierusalem locus est amenus, & magna dulcedine refertus, domus parata, adificia ampla, diuersi generis mansiones. Et in cap. 43. dixerat. Domus, & adificia magna, & spatiosa ex parte vacua remansisse. In cælo decidentibus Angelis.

19 Ex modernis adiicio Cornelium in cap. 21. Apocalypsis vers. 19. Benedictum Fernandez in cap. 1. Genesis sect. 2. num. 1. Tannerum tomo 2. d. 1. quæst. 3. dub. 4. num. 30. Drexelium 3. part. æternitatis lib. 2. de cælo cap. 8. §. 3. Nierembergium lib. 4. historiæ naturalis cap. 3. Ludouicum Cresolium in Antologia sacra cap. 1. sect. 6. Ex Patribus antiquis obseruauimus nonnullos. In primis S. Athanasius quæst. 90. ex variis ait: Quid est, quod inquit, gloriabuntur p̄ in gloria, & exultabunt in cubilibus suis? Pios dicit spirituales, & sanctos homines, qui gloriabuntur post mortem in cubilibus suis. Cubilia verò sunt mansiones, & domicilia sanctorum, que post mortem inuenient, & exultabunt in regno calorum. S. Epiphanius apud Cresolium: in sanctissimis domiciliis inter Angelorum choros versabuntur beati homines. Constantinus magnus oratione ad sanctorum cælum cap. 9. apud Eusebium Cæsariensem tradit ex Platone, animabus piorum euolantibus ad cælum, domicilia pulcherrimis cali locis velut consecrata esse. Saluianus lib. 2. ad Ecclesiam Catholicam adhortatur nos, vt cogitemus aureas super cælos sanctorum omnium domos. S. Vincentius Ferrer. serm. 2. de Assumptione scribit: Intra Cælum Empyreum sancti Angeli cum magna læticia recipiunt animam beatam: Angeli, & sancti recipiunt per fenestras; P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars 1.

& ibi sunt palatia corporalia de materia cælesti. Reperit eadem in sermone vnico pro sabatho post Alcenſionem. Conſonat Guillelmus Parisiensis in primæ partis de vnuerſo parte 2. cap. 47. & fortè alij antiqui reperientur. Illustrari possunt palatia Empyreæ explateis in ciuitate cælesti perspectis à Ioanne cap. & vers. 21. Apocalypsis. Et platea ciuitatis aurum mundum, tanquam vitrum pellucidum. Quippe per se platea in singulari numero, multas intelligat Cornelius. Accedit illud Tobie c. 13. v. 21. Ex lapide candido, & mundo omnes platee eius sternentur, & per vias eius Alleluia cantabitur.

20 Fateor, opinionem Barradæ alirumoque, qui ei adhaerunt, habere satis ponderis à ratione, & ad speciem habere non nihil autoritatis in antiquis. Verumtamen dum Beatis distinctæ mansiones assignentur pro meritorum dignitate, possunt reliqua metaphoricè percipi. Parem ferunt censuram Thyraus tractat. de iudiciaria Christi appositione cap. 26. num. 110. Vasconcellius lib. 1. de Angelo Custode cap. 18. parte 5. Rota de statu Beatorum cap. 8. & talis quidem ferenda est, si illorum, qui sequuntur, præponderet Auctoritas Sanctus Gregorius Magnus lib. 4. Dialogorum cap. 36. narrat ex quodam milite rediituro. Transiit autem ponte, amana erant prata, atque virentia, odoriferis herbarum floribus exornata, in quibus albatorum hominum conuenticula esse videbantur. Tantusque in eodem loco odor suauitatis inerat, vt ipsa suauitatis fragrantia illic deambulantes habuanteque satiare. Ibi mansiones erant diuersorum, singula magnitudine lucis plena. Ibi quadam mire potentia adificabatur domus, que aureis videbatur laterculis constructis, sed cuius esset non potuit agnosci. Cetera videbis in S. Gregorio, à quo sic sciscitatur Petrus Diaconus: Quid est hoc, quæſo te, quod in amenis locis cuiusdam domus laterculis aureis adificari videbatur? Ridiculum est valde, si credamus quòd in illa vita adhuc metallis talibus egeamus. Respondet S. Pontifex, Quis hoc, si sanum sapiat, intelligat? Sed per hoc, quod illic ostensum est, quisquis ille est, cui mansio ista construebatur, aperit datur intelligi, quid est, quod hic operatur. Hæc S. Gregorius animaduersione digna. Si enim nemo sanum sapiens debet intelligere esse in paradiso terrestri domus ex laterculis aurum referentibus adificatas; neque etiam in Empyreo ex materia, auro, ac margaritis pretiosiori. Dionysius Carthusianus tract. de particulari iudicio singulorum artic. 31. post traditam visionem illius militis, de quo Sanctus Gregorius, & alias, addit, Vnde videtur in paradiso terrestri esse quadam remuneratio hominum, cum in cælesti palatia non sint. Quid cauendum sit in his Carthusiani verbis, adnoto in exercitatione 21. Rabbanus transcriptus in Catena aurea S. Thomæ super illud Petri apud Matthæum 17. vers. 14. Faciamus hic tria tabernacula, inquit, Errauit in eo, quod cælesti conuersationi tabernacula facienda putauit, in qua domus necessaria non erat, cum scriptum sit, templum non vidi in ea. Sanctus Anselmus enarratione in cap. 17. Matth. vers. 14. Remigius apud Syluestrum in Rosa aurea tract. 1. Sabbatho post. 1. Dominicam quadragesimæ, Radulphus Airdens homilia 2. in transfiguratione. Tostatus quæst. 73. in præfatum caput Matthæi eisdem ferè verbis errore Petri detegunt. Et ex indicato loco Apocalypsis cap. 21. vers. 22. attendendum, ait Vbertinus

Cafalensis lib. 5. Arboris vitæ cap. 12. quod propter hoc, quod dicit, templum non visum in ea, quod gloriam Beatorum iam patet, quod non erunt ibi materialia templa. S. Chrysostomus homilia 1. de Resurrectione Christi, inquit, Et nunc quidem opus est nostro corpori domicilio, propter carnis infirmitatem; tunc vero (nempe post resurrectionem, & existentiam in cælo) idem & corpus erit & domicilium, neque tecto, neque ullis velamentis habens opus, pro omnibus his contentum sui ipsius incorruptibilitate. Proclus relatus à S. Epiphonio hæcili 64. (si Proclum hunc adducere liceat) vult Deus non lapideam domum David edificare; nec ut in regno Cælorum pulchram domum habeat, sed carnem, tabernaculum animæ, quod ipse suis manibus fabricauit.

21 Neque desunt rationes contra domus & palatia in Empyreo. Etenim summa loci temperies & Beatorum immunitas à passione, ac corruptione inutilem videtur ostendere domorum usum, vbi Beatos non percutiet æstus, & sol. Itæ 49. v. 10. neque item frigus. Præterea in statu innocentie si perferretur, nullæ constructerentur domus, vt aduertit Ariaga tomo 2. in part. 1. dist. 43. n. 12. & in aureo sæculo conficito ab Ethnicis, & Poëtis putarunt ipsi, non fuisse; Vnde Ouidius lib. 1. Metamorphoseon canit de hominibus post transfactum illud sæculum.

Tunc primum subire domus----- Alludit Iuuenalis Satyra 15. dum ait indulcum nobis à Deo animum,

Mutuum ut nos

Affectus petere auxilium, & prestare iuret, Dispersos trahere in populum, migrare vetusto De nemore, & proanis habitatas linquere Sylvas, Edificare domos, laribus coniungere nostris Tectum aliud.

Ergo rationale ad modum apparet, vt nos iudicemus in Empyreo neutquam assurgere ædes, & palatia. Etsi autem ampla etiam, & magnifica domus possessio ad humanam felicitatem pertineat: quid cælo ipso, quod Dei claritate vndique collustratur, vel amplius, vel magnificentius cogitari potest? Quæ sunt Catechismi Romani verba p. 1. cap. 13. num. 12. Et alicui forsitan videbitur domorum diuisionem non decere calitum conuictum, & concordiam. Hinc Valerianus Episcopus Cemelienfis in vna homiliarum de misericordia, suadens hanc diuicibus erga pauperes inquit, Quare illos non vna patrimonio in terra diuisio maneat, quos in cælo eadem portio promissa hereditatis expectat? Sed certè ea diuisio indecens haud quaquam esset, vt neque indecens est distinctio mansionum, & locorum in cælesti ciuitate; quam tamen Beati omnes adeo vnanimiter possidebunt; vt vnus alium excludere non velit à propinqua, siue mansione, siue domu. Seculare vitium est, notat S. Ambrosius lib. 1. de Abraham cap. 3. vt diuites terra non capiat. Nihil enim satis est diuitem cupiditati. Quanto diuor quis fuerit, tanto audior ad possidendum. Extendere agri terminos cupit, & vicinum excludere. Iuuenalis in Satyra 14. perstringit acutè eoldem diuites mundales,

Ergo paratur.----- Altera villa tibi, cum res non sufficit vnus.

Et proferre libet sineis, maiorque videtur, Et melior viscina seges.----- Plus ab hoc sæculari vitio, quam cælum à terra, distabunt Beati, etsi opulentissimi.

22 Alia, quæ ad interiorem, & exteriorem figuram Empyrei pertinent, attingentur in exercitationibus sequentibus. Semper tamen fatebimur cum V. Beda ferm. 18. de sanctis, vt verè illa ciuitas, comprehendere nullus sermo sufficit. Inculcabit nos aliquis de nimia in his curiositate. Non enim est cura sanctis (quos imitari debuissimus) axem cali, & elementorum spatia philosophico more numerosque describere. Quid enim hoc prodest salutis? Quia sancti spiritalibus semper intenti, & vite aeterna profutura vel cognoscere gestiunt, vel docere. Ira Sanctus Ambrosius in Psalm. 118. ferm. 12. Et S. Claudianus Mamertus lib. 1. de statu animæ cap. 25. inquit: Quid mihi proderit vstian astitudinem corpori cali: quære, planorum siderum aia-stemata, vel circuloꝝ uia, vel singulorum interualla rimari? Quid spatia terre cognoscere, vel abyssi profunda penetrare? Non de his me, vt reor, Apostolus commonitum voluit qua non solum laboriosa sunt, sed etiam noxia, si cum per hac ad aeterna, semperque manentia transundum sit, in his hæreatur, atque remaneatur. Eadem ferme scribit S. Augustinus lib. 2. de Genesi ad litteram cap. 9. & 10. B. Isidorus Pelusiora lib. 2. epistol. 273. Sed hæc omnia immeritè distorquentur contra nos; vt vt valeant aduersus quosdam Philosophos antiquos, ex quibus Eudoxus, referente Petronio Arbitro in Satyrico; Consenuit in celissimi cacumine montis, vt astrorum, cælique motus deprehenderet. Philosophi illi, qui se ipsos scire non poterant, vt exprobrat S. Ambrosius ferm. 10. in Psalm. 118. Cali scrutabantur plagas, nimis curiosè, & immoderatè, adeoque exquisita sua de cælo, & astris afficiebantur inquisitione, vt dixerit Ptolomæus Astronomorum Princeps, aut nescio quis eius nomine lib. 1. Florilegij variorum epigrammatum Græcorum.

Mortalem scio me, ac vita breuis; ast vbi flexus Astrorum, atque orbes mente agito varios, Non iam contingo pedibus sola; sed Ionis almi. Confors, Ambrosia pabula sacra fruor.

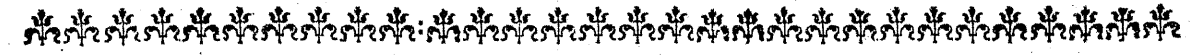
Ouidius lib. 1. Fastorum vers. 297.

Fælices anima, quibus hæc cognoscere primis, Inque domos superas scandere cura fuit. Credibile est, illos pariter, vitis que locisque Alium humanis exernisse caput. Admonere oculis distantia sidera nostris, Et liberaque ingenio supposuere suo. Nos quoque sub ducibus cælum metabimur illis, Ponemusque suos ad vaga signa dies.

Et Seneca in lib. de consolatione ad Heluiam c. 9. Dum oculi mei ab illo spectaculo, cuius insatiabiles sunt, non obducantur, dum mihi lunam, solemque intueri liceat, dum ceteris inherere sideribus, dum ortus eorum, occasus, internallaque, & causas inuestigare velocius meandi, vel tardius, spectare, tot per noctem stellas micantes, & alias immobiles, alias non imaginum spatium excurrentes, sed intra se circumagentes suum vestigium, quasdam subito erumpentes, quasdam igne fuso perstringentes

stringentes aciem, quasi decidant, vel longo tra-ctu cum luce multa præteruolantes: dum cum his dum, & celestibus, quæ homini fas est, immiscer, dum animam ad cognatarum rerum conspectum tendentem in sublime semper habeam, quantum refert mea, quid calcem? Ast nos cælo sydereo, & astris, nec tam prolixè distinemur, nec tam intemperanter afficimur, non enim hoc cælum, quod oculis nostris suspicimus, valdè pretiosum est Deo. vt docemur à S. Augustino enarratione in Psalmum. 98. Sed cum Empyreum, vt potè Beatorum sedes & metropolis, Deo sit valde pretiosum, no-

bisque proinde debeat esse, liceat aliquis de illo curiositas, & inuestigatio, maiorque, quam de sydereo. Et licet quidem per Hilarium in Psalmum 129. cuiusvis cæli pericrutatio quæ de perfecta assequitione non gloriatur, dum inquit. Quis causas, naturasque cali & huius, & superioris, & cæterorum sciet? secreta illa, & profunda imperispicabilis iudicij secreta mens terrena non penetrat. Inuestigare ea, perscrutarique pium est: sed inscrutabilia ea esse, & inuestigabilia, confitenda sunt; quorum est alterum religiosa voluntatis, alterum imperispicabilis natura:

EXERCITATIO DECIMAQVARTA.

De Empyrei soliditate, & diffuentia.

RECTVS ordo petit, vt de his quantitatis affectionibus modò tractemus, videamusque, an vtraque, an alterutra Empyreo competat? Quo in puncto, quia copiosi erimus, ideo specialem instituimus Exercitationem, ne præcedens, in qua expendimus alias Empyreæ quantitatis affectiones, nimis excreceret.

SECTIO I.

An Empyreum sit corpus solidum, vel diffuens?

Authorum sententiæ.

1 Empyreum esse diffuens, seu liquidum contendunt ex Modernis Daniel Malonius in 2. dist. 2. d. 7. lect. 5. Lessius lib. 3. de summo bono cap. 8. & in 1. 2. quæst. 4. a. ac dub. 6. n. 45. Barradas tomo 3. in Euang. lib. 10. cap. 3. Alcazar lib. 2. in eas Testamenti partes, quas respicit Apocalypsis pag. 62. Cornelius in Genesim cap. 1. v. 6. in Apocalypf. cap. 22. v. 6. in epist. 2. S. Petri cap. 3. v. 10. Titinus in cap. 22. Apocalypf. v. 1. Granadus 3. parte controuers. 13. de Nouissimis d. & lect. 3. num. 27. Tannerus tom. 1. disp. 6. quæst. 3. dub. 1. num. 45. & sequentibus, rur-tus tomo 2. disp. 1. quæst. 3. dub. 2. num. 33. Ariaga. tom. 2. in 1. partem disput. 29. num. 15. disp. 57. num. 9. Drexelius 3. p. Aeternitatis lib. 2. de cælo cap. 8. §. 3. Salas in 1. 2. tract. 2. d. & lect. 14. num. 101. Roa de statu Beatorum cap. 6. Celada in cap. 1. Genes. v. 6. num. 41. Aueria q. 32. Philosophiæ lect. 4. ac 3. p. Theologiæ quæst. 53. lect. 2. & 1. 2. q. 4. lect. 9. Franciscus Torreblanca Villalpando libr. 7. iuris spiritualis practica-bilium cap. 3. num. 37. Hieronymus Columbus de Angelica, & humana Hierarchy lib. 8. cap. 9. num. 3. Bonacina in 3. parte disput. 3. quæst. 5. punct. 4. §. 1. Mendoza in quodlibetis q. 6. scolastica. n. 15. Indicat Estius in cap. 15. Marci v. 19.

2 Ex antiquioribus Guilielmus Parisiensis secundæ partis de vniuerso parte 2. cap. 81. fauet huic sententiæ; in fine tamen addit: Verum secundum Aristotelem, & sequaces eius non est possibile in corpore cælesti quocumque esse, vel fieri scissuram, vel diuisionem quancumque: quam omnino corpus illud comparatione aliorum calorum glorio-P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

sum, immune est ab huiusmodi passionibus. Fauet etiam S. Thomas in 2. d. quæst. & a. 2. ad 5. in-quiens: Potest dici, quod etiam erit confractio cali Empyrei. Nec hoc erit ei ignobilitas, quia erit instrumentum motum à lingua glorificata, & materia vocis prolata in laudem diuinam. Neque propter hoc sequitur, quod sit generabile, & corruptibile; quia raritas, & densitas sunt equiuocè dicta in isto corpore, & in istis corporibus. Sicut etiam ponunt Astrologi inter duas sphaeras, qua non possunt scindi, aliquod spatium repletum corpore diuisibile cum in isto spatio sit motus Planetarum secundum motum Epicycli. De hac positione quorundam Astrologorum non adeo benignè loquitur S. Thomas in 2. de cælo. lect. 5. propè finem, & in 1. 2. Metaphysicæ lect. 10. Positionis alterius de Empyreo cum meminisset Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 5. in 4. conclus. ait: Profectò non est facile, sic de incorruptibili cælo sentire, cum scindi, corruptio sit. Obseruantiùs de ea sentiunt Bartholomæus Sybilla in speculo quæstionum peregrinarum. decade 1. cap. 3. quæst. 8. Medina in 1. 2. quæst. & art. 3. Ad argumentum contra auditum. Bañez in 1. p. quæst. 66. art. 3. in solutione ad vltimum. Gregorius Martinez in 1. 2. quæst. art. & dub. 3. & videtur amplexari Ledesma in secunda quartæ quæst. 86. art. 3. Eam altè infedisse Angelico Doctore, colligeret quis exinde, quod tum in 2. d. & q. 2. artic. 1. ad 3. & ad 1. in scripto ad Annibaldum, rum 1. p. quæst. 66. art. 3. ad 4. respondeat, idè Empyreum non emittere lucem, quia est corpus rarum, vt ignis in concauo Lunæ. Sed hæc coniectura infirma esset; nam saluari optimè potest, Empyreum esse rarum, & nihilominus non sectile. Sicque sentiunt aliqui citandi in n. 5. S. Bonauenturæ in 2. dist. 2. in expositione litteræ n. 32. Alberto in 2. dist. 3. art. 6. Roberto de Licio ferm. de Beatitudine consideratione 3. non displicet superior sententia, vt nec Richardo in 4. dist. 49. art. 4. quæst. 3. ad 7. Durando in 4. dist. 44. quæst. 5.

quæst. 5. n. 15. Tataretus in 4. dist. 49. quæst. 14. ad 1. Georgio Veneto in Harmonia mundi cantico 3. tom. 8. controu. 2. & pro illa refertur à Ioanne Maiore in 4. dist. 49. quæst. 14. conclus. 4. in responsione ad 1. quidam Middiltonus, qui dixit, *Cælum Empyreum intrinse suscipi, & expelli, & reuniri more aeris, dum beati homines loquantur.*

3 Neque aliena est ab Ecclesiâ Patribus. S. Basiliius homilia 3. in Exameron vocat firmamentum; *natura solidioris*, quàm Empyreum. Concordat S. Ambrosius lib. 2. Exameron c. 3. Nam discriminans firmamentum à cælo prima die creato ait: *Sed monet nos, quia & nomen aliud significatur, & species solidior, & causa discernitur, & persona cooperantis adiungitur.* Acacius apud carenam Lypomani super cap. 1. Genes. inquit: *Par esse, quod primum, ac supremum cælum sit longè tenuius.* Moses Barcepha parte 1. de Paradiso cap. 8. *Firmamentum præcedentia quadam subtilitate cælo illi sublimiori, spiritibusque dicato cedere.* Præterea Origenes homil. 1. in Genes. *Cum iam antea Deus fecisset cælum, nunc firmamentum fecit: id est corporeum cælum, omne enim corpus firmum est sine dubio, & solidum.* In quibus verbis animaduertendum est, idè Empyreum ab Origene vocari incorporeum, non quia sit spiritualis, seu immaterialis substantia, sed quia faciliè cedit. Inspiciantur lynceis oculis S. Basilij isthæc verba homilia 3. in Exameron: *Scriptura sacra nomine firmamenti in iis rebus, quæ robore viribusque exsuperant, uti consuevit. Nam externi homines id firmum corpus dicunt, quod quasi solidum est, densum, ac plenum, ut à Mathematico corpore distinguere. Est autem Mathematicum corpus, quod in dimensionibus solis consistit latitudine, in quam longitudine, & profunditate. Firmum autem, solidumque quod cum dimensionibus & reniti, resistereque potest. Scriptura autem sacra, quod per robustum est, neque cedit, id omne firmamentum dicere consuevit, ut adè ut & in acre addensato hac ipsa voce plerumque uti videatur, veluti cum dicit, qui tonitruum firmat, soliditatem enim, & resistenciam eius spiritus, qui in nubium concavis finibus includitur Firmitudinem tonitruum scriptura nuncupauit. Igitur & hic etiam pro quadam firma, solidaque natura ad detinendas aquas, ac coercendas idonea, quæ suapte natura dilabuntur, perfacileque dissoluntur, hanc à scriptura vocem ordinatam esse arbitramur.* En sydereum cælum, quatenus distinguitur à Empyreo (corpore quidem Mathematico) solidum est, densum, ac pertobustum, & nullatenus cedens. Eodem in sensu intelligendus est Eusebius lib. 13. de præparatione Euægelica c. 6. dum scribit. *In creatione mundi sensibilis solidum cælum creauit, solidum porro nihil aliud, quàm sensibile est.* Id est renitens, ac resistens. S. Gregorius Nyssenus in Exameron profert alia verba impensè etiam pendenda. Ego (sic fatut ille) *corpus quidem densum, & spissum, solidum, resistens, ac durum, sine ex quatuor illis unum, siue etiam aliquod aliud præter hoc, quemadmodum externis Philosophis visum est, nullum circa firmamentum arbitror spectari, sed extremitatem naturæ sensibilis, quam natura ignis irrequieta, semperque se mouere vi illustrat, & ambit, ea à scriptura firmamentum dici comparatione sempiterna, incorporea, tactumque effugiens proprietatis. Quis enim ignorat, quod quicquid solidum, ac firmum est, per quandam duritiem prorsus densatum, & consolidatum sit. At quod densum, & durum est, à qualitate ponderis, & gravitatis vacuum, ac purum non est. Quod autem graue est ad supera ferri naturæ non potest. At qui*

super omnem sensibilem creaturam firmamentum est. Non igitur aliquid crassum & corporeum circa ipsum putare esse, consequentia sermonis dat: sed ut dictum est, comparatione cum eo, quod cogitatione, & mente percipitur, & incorporeum est, quicquid sensibilis generis est, solidum dicitur, etiam si naturalis tenuitate effugiat animaduersionem, & visum. Haftenus S. Nyssenus, docens, tum firmamentum potiori iure dici corpus, quàm cælum, quod cogitatione, & mente percipitur; quod videtur esse Empyreum: tum ipsum firmamentum esse corpus tenue, & molle, licet non adè, ac aliud cælum sempiternum (seu antiquius mundo sensibili secundum hunc Patrem) Incorporeum, tactumque effugiens, quod videtur etiam esse Empyreum. Nisi alicui magis placeat per cælum distinctum à firmamento intelligere in S. Nysseno Angelicos spiritus, S. Casarius in dialogo 1. rogatus. *Quid est secundum naturam firmamentum, quod intermedium separat aquam, & aquam ultra caelestem, & marinam? Respondet, Primo quidem die cælum creabatur, quod situm est supra firmamentum: secundo verò id firmamentum, quod supra caput nostrum cernitur: quod alterius, quam superius illud, est naturæ.* Rogatus rursus: *Quomodo verò cum vniuersis, & eiusdem sunt nominis, aliteris & diuersa erunt naturæ? Respondet: Qui studiosè, & non perfunctoriè litteram examinant, etiam in appellatione multum differentie deprehendunt. Aliud enim cælum, aliud verò est firmamentum. Proinde & ex ipsa appellatione discernimus id, quod cernitur, solidioris esse naturæ, quàm sint in adspiciabilia. Moses siquidem inquit: In principio fecit Deus cælum, & terram. Hinc verò firmamentum illud memorat, & dixit Deus: Fiat firmamentum. Et Isaias asserens illorum quidem tenuitatem, & leuitatem naturæ, huius verò soliditatem, & crassitudinem corporis, inquit. Qui firmavit cælum velut fumum, & extendit ipsum, velut tabernaculum. De ea verò, quod cernitur, inquit, qui fixit cælum velut cameram: Superiorum igitur substantiam silentio præteriens, quantum assequi possum, eius, quod cernitur, naturam crystallinam inquit esse diuino præcepto fixam, & roboratam, ut facilius ferat ultra mandata: idemque nostræ crassitudinis expertus esse virosque, verò cælum substinere ab ea, quæ omnia vincit, & sustinet, diuina virtute. Sic S. Casarius: qui in eodem Dialogo iterum tradit; cælum superius firmamento subtilioris esse substantiæ, quàm superiora, & leniora, velut bulla in glacie enascentes. Si quis interpretetur S. Casarium; quatenus cælum illud subtilius sint Angeli apud ipsum; & non Empyreum, licet interpretationi non intèdam. Nicetas Choniates lib. 4. thesauri in confutatione hæresis 9. & Georg. Cedrenus initio Cõpend. Histor. simulati sunt Patres supra memoratos.*

Non desuere Authores, qui in Empyreo cauitates aère plenas machinati sunt, & qui cū ipso secundum se solido penetrari aère fluidum excogitarunt. Ita nonnulli impugnati ab Hærico, & Abulensi locis infra allegandis, ac Ioannes Maior vbi supra loquens in hunc modum: *Aer erit cum cælo. Næ corpora Beatiorum in cælo erunt simul penetratim, aliquid oportere cælum cedere. Snafo est ad hoc, quia omne, quod ad Beatiorum corpora cõduci, stabit cū cælo, ut aer, sine quo non bene viuunt homo, suas operationes exercendo. Hoc autem modo tenèdo nulla est difficultas, quin beatus loqui poterit.*

Potèd Empyreum esse solidum, & inflexibile affirmant Henricus Quodlibero & q. 7. Egidius Romanus in quodlib. 6. q. 25. & in 2. dist. q. & art. 2. in responsione dubij 2. Argentinensis dist. & q. 2. art. 1. v. Respondeo, quod resistenciam. S. Antonius. 3. p. summæ Theologicæ tit. 30. cap. 7.

§. 2.

§. 2. Aureolus in 4. dist. 48. art. 1. v. *Alii eiusdem opinionis.* Scotus in 4. dist. 49. q. 16. v. *contra, fide tenemus* Bassolis ibidem art. 1. Paludanus in 4. dist. 44. q. 3. in fine. Iauellus 8. parte Philosophiæ Christianæ tract. & cap. 3. Abulensis in Paradoxo 5. cap. 190. Viguerius in Institutionibus cap. 14. §. 2. v. 6. Sotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 7. v. *dubium autem est.* Suarez lib. 1. de opte sex dierum. cap. 5. & tomo 2. in 3. p. disp. 47. sect. 6. Henríquez lib. vltimo de fine hominis cap. 27. §. 2. Connimbricenses l. 2. de Anima c. 8. q. 3. à 2. Theophylus Raynaudus in Theologia naturali dist. 2. q. & art. 1. n. 23. Egidius Lusitanus tomo 3. de Beatitudine lib. 4. q. 7. art. 2. §. 4. à n. 4. Benzoni in Canticum Magnificat lib. 2. cap. & dub. 4. liberius Fromondus in vesta tract. 2. cap. 1. Martinus Merlennus in cap. 1. Genes. v. 8. q. 7. art. 1. n. 12. Alijque non pauci recentiores. Ex relatîs scriptoribus Argentinensis. v. *Respondet, quod licet.* Abulensis cap. 191. & Iauellus volunt nihilominus, Empyreum esse tam raræ substantiæ, sicut aerea materia,

Nostrum iudicium.

6 V Ariis assertionibus digestum expromo. Prima, Empyreum est solidum penes superficiem concavam. Habet patronos Lessium, Tannerum, Roam, & Auertam; à mente Patrum Ecclesiæ non est extranea. Probatut 10. ex Apocalyp. cap. 21. v. 12. vbi de ciuitate caelestis dicitur: *Et habebat murum magnum, & altum.* nomine enim muui venit satis aprè percipiendæ superficies solida Empyrei tam concava, quàm conuexa. 2. ex Apostolo in epist. ad Hæbræos cap. 4. v. 14. prædicante de Christo penetrasse cælum. At si Empyreum esset vndequaue liquidum, & permeabile propriè illud non penetrasset; cum tamen Apostolus loquatur de stricta penetratione, uti interpretatur S. Thomas 3. p. q. 57. art. 4. ad 3. Probatut 3. ex cap. 6. Paralypomen. v. 39. & 33. vbi asseritur cælum, quod est habitaculum Dei, esse firmum, & firmissimum. Id autem non irabèndum, si totum Empyreum sit fluidum. 4. Machina huius mundi visibilis fabricata ad mortalium habitationem continet pauimentum solidum, firmum, & stabile. Ergo par est, ut illud etiam contineat machina mundi inuisibilis constructa à Deo ad habitationem immortalium. Sed quia responderi poterit, hos, ut insistant pedibus, non indigere pauimento, sicut indigent illi, & præterea rationem ordinariam Beatorum non fore in superficie concava Empyrei, ideo aliter instauri probationem, eo quod videatur rationi consentaneum, ut Dei Regia, pulcherrimumque vniuersi opificium separaret à reliquis corporibus caelestibus solido aliquo, & constanti remino circumscriptum. 5. nisi inter Empyreum liquidum, & aquas supercaelestes esset aliquod firmum, & stabile interstitium, confunderentur, & miscerentur. Vnde sicut inter supernas aquas, & terrestres interpositum est firmamentum, ne confunderentur ut canit Ecclesia in hymno ad vesperas Feriæ secundæ

*Immensæ cæli conditor,
Qui mista ne confunderent,
Aqua fluentia diuidens,
Cælum dedisti limitem,
Firmans locum caelestibus
Sicutque terra rinulis,*

Ita similiter & c. video responderi posse, corpora liquida Empyrei, & aquarum supercaelestium non permiscenda, ita ut vnum continuaretur cum alio, obstarer enim diuersitas specifica formarum; quæ etsi non obstarer contiguitati, nihil incongruentiæ in hac apparere. Sed tamen, ut minimum sequitur, corpus liquidum Empyrei, accedentibus glorificatis corporibus, occupaturum partem spatij possessi antea ab aquis, relictorumque eam, dum glorificata corpora recederent. Nam si totum Empyreum est liquidum, recurreret sine causa ad rarefactionem, & condensationem. Incongruum autem est dicere Empyreum iam se extendere ad limites aquarum, iam se intra suos coarctare. Neque proderit cogitare, extensurum se versus partem superiorem. Etenim id etiam præfert absurditatis speciem. Et præterea cur potius versus superiorem, quam inferiorem extenderetur, maximè quando corpora glorificata accedent primò ad inferiorem? 6. Nisi superficies concava Empyrei sit densa, adeoque solida, difficile expeditur, cur eius interior lux initio orbis non illuminauerit abyssum, & cur à nobis nunc non ornatur. Scripti: *difficile expeditur*, concius saluari ab Auertâ q. 33. Philosophiæ sec. 3. q. 34. sect. 2. & 8. differentias opacitatis, & diaphaneitatis in corporibus caelestibus absque differentiis densitatis: constat quippe Crystallum esse magis densam, quàm lignum & tamen illa est diaphana, non verò istud. Nonnullis constat etiam aerem infimæ regionis plus densitatis, & minus opacitatis, habere quàm nubes siquidem his ille succumbat? & radius solatis altius in illum, quàm in has penetrat, ut peritè notat Fromondus lib. 5. Meteorologicorum c. 5. art. 1. qui lib. 4. cap. 2. art. 5. animaduertat, marnas aquas densiores quidem esse fontanis, simulque pellucidiores. Lege Hieronymum Trimarchy in lib. 1. Meteorolo. d. 5. sect. 7. n. 41. & in lib. 2. d. 1. sect. 5. n. 56. Nicolaum Cabeum lib. 4. Meteorologicorum textu 14. q. vnica v. *verum quidem est.* Vbi notat eum, qui obstinatè negaret duritiem, & molliem in corporibus caelestibus, non posse euidenter conuincij, idemque de densitate, & raritate dictum putat. Mihi satis est, opacitatem summam ægè saluari posse absque soliditate. Superficies verò concava Empyrei debet modo esse opaca summè, ut tradidi in Exercitatione 10. num. 19. & 20.

7 Secunda assertio. Empyreum est etiam solidum penes superficiem conuexam. Sic Authores recentiori pro prima. Probatut primò, quia conuenientissimum videtur, inuictum hoc circumvallari constanti, & immobili aliquo corpore, quod sit terminus limitaneus naturæ, & mundi. Insuper ornatus recti decet supremum domicilium. Secundò, quia alioqui ex accessu corporum glorificatorum moueretur corpus liquidum Empyrei versus spatia imaginaria, & ex diceflu retroduceret. Tertio, quia cū superficies concava Empyrei sit solida, deest ratio negandi id ipsum de conuexa. Probabit quartò aliquis, quia beati homines commorantur sunt ordinariè supra conuexam Empyrei superficiem; ideoque debet esse solida; aliter non nisi miraculosè insisterent pedibus supra ipsam. Sed hoc argumento non vtar. Nam in primis beati homines non nisi intra Empyreum existent frequenter, iuxta dicendam sect. 1. Exercitationis 18. Deinde si à glorificatis corporibus auferenda sit naturalis gravitas, ut opinantur nonnulli apud Egidium Lusitanum tomo 3. de Beatitudine lib. 4. q. 1. art. & §. 2.

§. 2. C. 4. n. 3.

n. 3. lib. 5. quæst. 5. art. 7. §. 2. num. 5. consistunt æquè facile supra liquidam superficiem, ac supra solidam. Imò et si auferenda non sit gravitas naturalis, quod multò verius est, consistunt æquè facile, non quia superficies non obstante liquiditate, grauior esset, quàm corpora glorificata, & sic sustentarentur supra illam, non secus ac ligna supra aquas, vt ait Arriaga tomo 2. in 1. parte. d. 33. num. 23. tribuens sine causa grauitatem corpori cælesti, & Empyreo, maioremque, quàm humano: Sed quia potius superficies illa nec grauitatem, nec leuitatem haberet, & proinde corpora glorificata supra eam nec grauitarent, nec leuitarent, vt idem Author meliùs considerat disp. 56. num. 27. ac 28. Plura de hoc puncto in exercit. 18. Et aduertitur hic contra Sotum v. illo *Dubium autem est.* Possè beatos homines pedibus gradiendo mouere, & sistere se supra ignem, aërem, & aquam, quia impedire possunt grauitationem suorum corporum, & non impellere, neque diuidere ea alia. Ita Egidius (cum Quando) lib. 4. quæst. 22. art. 3. §. 2. num. 8. Suarez tom. 3. in 2. p. d. 48. sect. 4. v. *Nihilominus hac Durandi sententia.* Salas in 1. 2. trac. 2. d. 14. sect. 18. num. 148.

8 P. Tannerus quæst. 3. dub. 1. num. 26. existimat, superficies, de quibus in præcedentibus assertionibus, consolidatas secunda die mundi, cum ex diuino imperio factum est firmamentum, non enim erat, cur initio crearetur Empyreum solidum penes utramque superficiem, siquidem in prima sui creatione esset solummodo sedes Dei, & Angelorum, pro quibus necesse non fuit, fieri firmum. Simili argumento posset dicere non condensatam utramque superficiem vsque ad ascensum Christi Domini in Empyreum, aut vsque ad diem magni Iudicij non consolidandam. Vtremque nomine firmamenti nullus huc vsque intellexit Empyreum, aut eius aliquam partem, vt notant Delrius in cap. 1. Genes. num. 36. Petrus Huradus disp. 2. de opere sex dierum sect. 3. Et absurdum videtur ex condensatione vtriusque superficiem facta in secunda die minus spatij occupare vniuersum, quàm antea. Quod si vsque ad secundum diem permansit liquidum totum Empyreum, cur eius lux non se extendebat ab abyssum, tenebrasque non fugabat? Denique beati homines non existent ordinariè, iudice ipso Tannero, supra conuexam Empyrei superficiem, neque item supra concauam, sed in altissima parte regionis mediæ, que occupabit distantiam, seu spatium longè maius, quàm sit intervallum inter superficiem terre, & calum Luna, quod Astronomi statuunt, esse plus quàm centum, & sexdecim millium milliurium; maxime cum spissitudini spheræ Octauæ tribuantur centum octoginta miliones milliurium. Imò ob hanc ipsam causam distantia illa intra superiorem, & inferiorem partem Empyrei spissitudinem, seu crassitatem totam totius globi elementaris ad concauam luna vndique protensè longè excedit. Aliquin enim aut calum Empyreum cum aliis cælis, aut sedes, & habitatio illa Beatorum, (in qua iuxta S. Thomam 3. p. 2. q. 57. art. 4. & communem Doctorum erit distinctio locorum secundum altitudinem pro diuersa Beatorum perfectione) cum celo Empyreo non haberet debitam proportionem. Neque enim in angusto palatio decet, vt locus habitationi destinatus, variisque quasi contiguationibus inter finctus, angustius spatium occupet, quàm rectum, aut pavementum, seu fundamentum. Omnia hæc

verba ipsius sunt Tannerii in num. 45. Si ergo frequens Beatorum hominum statio futura non erat supra alterutram superficiem, assignet aliam causam consolidationis factæ secundo die. Sed et si supra vnam, vel alteram futura esset, constat ex numero confini, non debuisset ob hunc titulum condensari. Sarius itaque est dicere, Empyreum dum primò creatum fuit, accepisse soliditatem in vtraque superficie ob rationes à nobis præstiratas.

Idem Tannerus q. 4. dub. 5. num. 14. cum asseruisset, fore, vt cælum sydereum liquecat post diem iudicij, addit: *Excipit tamen hic calum Empyreum, quod Beatorum habitationi destinatum, soliditatem vtrique suam ob eandem causam perpetuò duraturam retinebit.* Videlicet quoad superficiem concauam, & conuexam. Lubens assentior cum Bonacina supra quæst. & punct. 5. propol. 4. n. 9. dummodò soliditas vtriusque superficiem non adstruatur, vt necessaria ad glorificationem corporum sustentationem. Hinc dissentior Cornelio in c. 1. Genes. v. 6. inter vltus aquarum supercælestium hunc designanti, vt sicut aqua hic æri nostro, ita aqua illa subseruiens ætheri, qui est in celo Empyreo. Etenim impedire interitum solido superficiem concauæ non poterunt deseruire ætheri Empyreo. Neque video quid officij, si expedita essent, præberent.

Tertia assertio; Empyreum est diffuens, & molle penes partem mediam. Ita Authores relati num. 1. & 2. ac 3. Probatum primò à Tannero q. 3. dub. 2. num. 47. quia corpora vniuersi, quò nobiliora sunt, sublimioreque occupant locum, eò sunt liquidiora, & subtiliora. Ergo Empyreum, quod est corpus omnium nobilissimum & supremum, excedet omnia in liquiditate, & subtilitate secundum regionem mediam; nam secundum superficiem proprio iuri quasi, cedit propter Beatorum corpora, quemadmodum aqua propter habitationem mortalium non occupat locum sibi naturalem supra elementum terre. Non fido huic probationi; nam licet in corporibus elementaribus valeret antecedens, non sic in cælestibus; cum sydera ex communi sententia solida sint suapte natura; quod saltem de Planetis, & Stellis nullus quem sciam negat. Adde. corpora mixta, quò nobiliora, eò plerumque esse densiora, ac firmitiora, vt in metallis, lapidibus, & pluribus viuientium partibus obseruat Petrus Huradus d. 2. de celo sect. 5. §. 62. Probatum itaque secundò, quia Empyreum vnde quaque durum instar æris, aut Crystallo non concipitur, vt capax illarum amantiarum, & deliciarum, quas vulgaris Christianorum existimatio putat continere, neque enim

Largius vsquam

Indulset natura sibi

Tertiò & meliùs, quia cum Empyreum conditum sit à Deo, vt in ipso tanquam in perpetuo, & stabili domicilio degant corporaliter Beati immortalitatem corporum consequuti, oportuit construi habitationi commodum. Sed nisi liquidum ponatur, non erit commodum magis, quàm marmor, aut Crystallo. Ecquis autem commodè habitat intra solidum marmor, aut Crystallo? Quartò nisi pars media Empyrei sit permeabilis Beatorum corpora semper penetrabantur miraculosè cum Empyreo ipso: nec poterunt se naturaliter mouere: neque loqui, nisi sit spirabilis; neque item audire, & olfacere, nisi sit scindibilis, & liquida. Quare mille miracula multiplicant sine necessitate

necessitate, qui illam veluti marmoream, aut crystallum fabricantur.

11 Quarta assertio: Supercælestis aquæ, de quibus in sacris litteris fit mentio, non replent spatium medium Empyrei. Est contra singulorum opinionem Tannerii quæst. 3. dub. 1. à n. 39. aliorumque paucorum, de quibus in num. 21. Probatum primò quia tam peregrina opinio non egemus ad defendendam Empyreum fluiditatem. Secundò, si nomen aquarum competit parti mediæ Empyrei, sequitur tenebras, quas *super faciem abyssi* fuisse, ait Moyses cap. 1. Genes v. 2. extensas vtrique vsque ad illam. Etenim per *abyssi* significatur iuxta Tannerum totum mundum corporeum, tam cælestis, quàm elementaris, iam antea quoad substantiam creatus: & per *abyssi* aquas in illis verbis: *Spiritus Domini ferebatur super aquas* intelligitur totum liquidum, ac Diaphanum tam cælestis, quàm elementare corpus, quod à terra sursum per infinita quasi spatia distulsum erat. Sic ipse in synopsis totius opificij sex dierum. Tertiò: incredibile est, vocem hanc, aqua in breuissima narratione capituli 1. Genesios significare cum totam mundi substantiam liquidam, & permeabilem, ac diaphanam; tum quia corpus spirabile Empyreum, diuersum specie secundum materiam (vt ipse Tannerus censet (& formam substantialem ab aquis elementaribus; tum cælum sydereum, antequam, consolidaretur, & firmamenti nomine insigniretur; tum aquas ipsas elementares.

12 Quinta assertio: Si in Empyreo affurgant palatia (de quibus in sect. 4. exercitationis proximæ) non erit ex integro liquida pars eius media. Et credibile est, dari intra ipsam solidum aliquod quasi pavementum theatri, seu montis summmitatè, in qua aderunt Beati Christo Domino, vt Principi. Id indicare videtur S. Ioannes cap. 21. Apocalip. v. 10. dum se sublatum dicit in montem magnum, & altum, & ostensam ibi ciuitatem sanctam Hierusalem. In quorum verborum declaratione scribit Cornelius: *Mons hic non erat extra ciuitatem, quasi eò ductus sit Ioannes, vt eminens ex eo conspiceret ciuitatem, sed fuit mons ipse ciuitatis, siue in quo edificata erat hæc ciuitas. Porro mons hic in cacumine, ubi erat ciuitas, planus erat, & equalis, nam de ciuitate ipsa dicitur v. 16. longitudo, & altitudo, & latitudo eius equalia sunt.* Hæc Cornelius, cui consentit, multo que antea notarat S. Bernardinus Senensis, vel Nicolaus Lytanus ibi: *Per montem designari calum Empyreum, quod secundum Sanctos, & Doctores est locus bonorum, & in corporalibus habet locum, & firmum supremum.* Præter pavementum theatri erunt solidi aliqui throni pro Christo saltem, & eius sanctissima Genitrice, vt dicam in Exercit. 18. & in Exercit. 19. Neque hi throni, aut illud pavementum necessaria erunt, vt Beati pedibus insistant, vt de pavimento indicat Aueria supra: sed conducent ad maiorem pulchritudinem Regiæ cælestis, & ad ostentationem maioris maiestatis.

Soluuntur obiectiones.

13 Prima contra tertiam assertionem; cæli ceteri imperfectiores Empyreo solidi vnde quaque, & ex natura sua. Ergo à fortiori ipsum Empyreum debet excogitari solidum secundum se totum. P. Tannerus negat cælos sydereos suapte natura esse solidos, licet de facto habeant soliditatem P. Balthazar Tellez parte 2. Philosophiæ d. 40. à n. 16.

vsque ad 21. cum Paulo Aresio, Arriaga, Schomberio Cysato, & sempilio, qui citant multos alios antiquiores, defendat, cælos tam stellarum fixarum quàm errantium, & Planetarum esse liquidos: concordat Martinonus tomo 1. disputationum Theologicarum disp. 3. sect. 4. n. 26. Libertus Fromondus in Vesta tract. 2. c. 1. quoad cælos Planetarum, idque valde probabile est Marino Merferino in c. 1. Genes. vers. 8. q. 7. & Hieronymus in c. 7. Genes. vers. 11. libenter saltem admittit, corpus firmamenti porofum esse. Naclantus in Medulla scripturæ sacre pag. 481. cælum inferius stellato permeabile instar æris à Planetis iudicat; in idque inclinatur animum Torriellus die mundi prima, num. 2. Sed et si concedatur antecedens, diuersa est Empyrei, & aliorum cælorum causa; cum illud conditum sit in eum præcipue finem, vt sit domicilium fixum Beatorum; quare par est, vt fortiatum conditiones, quæ commodiores sint ad habitationem. Vna autem ex conditionibus est liquiditas secundum profunditatem. Vt taceam, soliditatem non esse vniuersim maioris perfectionis indicium, quin si ex elementis exemplum sumatur, quò perfectiora sunt, eò sunt liquidiora.

14 Secunda: Beati pro libito, & arbitrio suo cælos inferiores solidos, cum velint, perambulabunt. Ergo soliditas Empyrei non obstat eorum actionibus; quemadmodum non obstat aliorum cælorum soliditas. Respondetur, Alios cælos non fore ordinarium domicilium Beatorum; ideoque congruentias à nobis allatas retinere specialem vim respectu Empyrei, in quo non videtur poni conuenienter medium semper resistens naturaliter corporeis Beatorum actibus præcipuis.

15 Tertia: Beati erunt cum Christo supra Empyreum, ergo sine necessitate adstruitur medium Empyreum permeabile, respirabile, ac scindibile. Respondetur negando antecedens, de assistentia crebra supra Empyreum, vt iam promisi, me tractaturum in sect. 2. exercit. 17. Inquies, vt quid regionem mediam Empyrei construo diuisibilem, & liquidam, cum intra eam indiuisibilem, & densam queat à Beatis de articulo vox, & auditus sonus, olfactus odor, non aliter ac extra, & supra Empyreum ipsum, cumque fieri queat motus localis eodem modo, & æquè facile, ac per globum solis? Concedo, motum localem fieri posse eodem modo, & æquè facile per regionem mediam Empyrei, si esset in scindibilis, ac per globum solis, casu, quo Beatus velit vt dote subtilitatis, quia tamen penetratio cum regione media esset miraculosa, nò minùs quàm cum globo solis ideo incongruè videri, talem esse eam regionem, quæ occupatur tanquam perpetua sedes, & domicilium, vrad mouendum se, & existendum inibi opus sit continuato miraculo. Quod enim ad tempus deserui valeat à Beato regio media ascendendo supra, vel descendendo infra Empyreum, non faciet, ne miraculosa sit frequens cum ipso penetratio. Spectat autem ad suauitatem diuinæ providentiæ sic condidisse ciuitatem cælestem, vt quantum fieri possent euerentur miracula in motu, & existentia cælum intra illam. Et licet respectu status Beatitudinis, cui connaturalis est dos subtilitatis in corporibus humanis, miraculosa non sit penetratio cum alio corpore non glorificato; at respectu humanorum corporum semper est miraculosa. Hinc à fortiori pro loquutione, auditione, & olfactione

non sunt multiplicanda miracula in Empyrea aëre, si quidem munera dotium gloriæ, quibus ornatur glorificata corpora, non ad id deferuntur, ut sine percussione respirari aeris, vel quasi aeris sonnetur vox, articuleturque per syllabas, ac verba; neque item ut soni, & odores, vel species eorum ferantur ad auditum, & olfactum non percurrendo medium liquidum; neque tandem ut odores, vel eorum species immutent olfactum humanum absque attractione aeris, vel quasi aeris externi. Nam impossibilitas, agilitas, & subtilitas corporum glorificatorum ordinantur procul dubio ex instituto suo ad alias functiones longè diuersas; & supposita cessione prædictarum dotium intercederet noua miracula in formatione vocis, auditione soni, olfactione odoris intra regionem mediam Empyreæ, si inflexibilis esset, & solida. Inquit iterum: Si Empyreæ pars media sit respirabilis, proindeque solo aere incluso in corpore Beati non sit efformanda vox, sed necessarium sit corpus externum molle, quod trahatur, & emittatur, quodque impulsum, & repulsum reddat vocem, & sonum, quodque sit vehiculum vocis, & soni vsque ad anres, ebulliunt inde non pauca absurda. Primum, fore illud corpus eiusdem speciei cum aereo; siquidem commisceretur aeri emissio ex ore Beati, quando formarer vocem impulsione, attractioneque corporis illius liquidum. Secundum, ab illo corpore occupandum in pulmone, & aliis interioribus partibus Beati locum, quem antea occupabat aer internus elementaris: quare caleficeret. Tertium, fore deportandum in terram, si Beatus ad eam descenderet, illo enim os, & interiora esset repletus. Vnde sequeretur vacuum in Empyreo. Et adhuc extra istud non posset loqui: si enim loqueretur, emitteret, & perderet corpus illud liquidum; quandoquidem ad vocem dearticulatam opus sit emitte-re aerem, vel quasi aerem extra os, utpote quæ efformetur in dentibus, & labris, experientia id ostendente. Qua de causa, ut notat Aristoteles lib. 2. de anima cap. 80. textu. 90 non valemus inspirare, seu attrahere aerem, & loqui simul. Quæ etiam de causa cum S. Thomas in 2. dif. q. & art. 2. ad 5. dixisset, ad formationem vocis ut cumque non esse necessariam expulsionem, vel attractionem aeris, addit paulò post, ad vocem (nempe dearticulatam) non tantum exigi aerem internam, sed etiam externam, cuius contractione, & motu sonus deferatur. Respondetur, si commiscantur aer internus elementaris (qui forte in Empyreo non erit, ut postea attingam) & corpus illud liquidum, non sequi esse eiusdem speciei; aer enim, & aqua commiscantur, cum tamen sint diuersæ. Neque sequi calefaciendum, etiam si diffusum esset per interiora Beati; est namque incapax alterationis proueniens à primis qualitatibus. Quare sicut manus Beati temperatè calida non afficiet calore Empyreum siue solidum, siue fluidum, sic nec cor afficiet ipsum. Denique non sequi deportandum ad terram; etenim impediens Deus, & ne sequatur vacuû intra corpus Beati, infundet ei Deus aerem elementarem. Et licet deportaretur, non sequeretur vacuum in ipso Empyreo; quippe rarefieret aliquantulum regio ipsius media. Quod ad adicitur in certio absurdo solutionem exposcit, & ab iis, qui solo aere elementari existenti intra glorificatum corpus volunt efformari vocem in Empyreo. Ideo Suarez, Henriquez, Salas, & alij respondent, Bearum non permissurum exire extra os aerem, aut si exeat

renocaturum imperio. Et hæc quidem traduci facile possent ad corpus liquidum Empyreæ, quando Beatus descenderit in terram; nisi mauis vltimum tunc aere elementari, quia videlicet ex Empyreo non deportaret corpus illud liquidum. Si verò Beatus ascenderit supra conuexam Empyreæ superficiem, vel descenderit ad orbem sydereos, tunc pro formanda voce veretur corpore liquido, quo in Empyreo, nimirum, vel aere elementari, vel aura Empyreæ. Et magis propendeam, ut putem, in Beato nullum fore aerem elementarem internum, dum existat intra Empyreum; non enim est necessarius siue ad refrigerandum corpus, caloremque temperandum, siue ad efformandos spiritus vitales. Quapropter loco aeris elementaris succedat tenuissima aura Empyreæ, replebitque cauitates internas, quas modo ille occupat vna cum superfluis humoribus ac facibus. Sermonem non habui de aere innato potentiaë auditivæ, si (secus ac censet Rubius iib. 2. de anima tract. de sensu auditus q. 6. n. 121.) sit similes elementari; nam sine dubio corpus glorificatum eo non carebit. Aduerterim, Beati loquentis vocem, dum ad tempus commoretur supra Empyreum, vel intra sphaeram stellatam, posse audiri ab alio ibidem existente; delatis per vacuum, vel per medium solidum speciebus soni, aut translatis in facultate auditivâ quin percurret spatium interiectum; tam enim vnum, quam aliud fieri valet diuinitus. Qui dicunt, aut speciei concursum à Deo supplendum, aut solo Deo illam producendam in audiente, superuacaneè ponunt loquutionem. Ut quidem externè, & sensibilibiter alloqueretur vnus Beatus alium, si sonus ore prolatus, aut species ab ipso causata non immuter physicè auditum alterius? Nullus iam non videbit, quam expeditè in nostro modo discutiendi defendatur loquutio, & auditio Beatorum, maximè intra Empyreum. Neque minus expeditè defenditur olfactio, tû qua parte necessarium est pro odoris vehiculo corpus liquidum, tum quæ requiritur (experientia teste, & obseruatore Aristotele lib. 2. de anima c. 9. text. 98.) in homine olfaciente attractio aeris, vel quasi aeris externi. Meritò itaque ob hanc causam Tannerus tomo 2. d. 1. quæst. 3. dub. 4. num. 38. & Arriaga tom. 2. in 1. p. d. 57. num. 10. admittunt respirationem in Beatis intra Empyreum, quicquid defudet Agidius Lusitanus tom. 3. de Beatitudine lib. 4. quæst. 8. art. vnico §. 4. à n. 27. ne eam cecedat. Inquit, pisces olfacere, quin attrahant aerem, ut fassus est Plinius lib. 9. historię naturalis cap. 7. Ergo ex eo quòd Beati olfaciant, non rectè infertur necessitas inspirationis aeris, vel quasi aeris. Respondeo, pisces habere organum olfactus patens, & apertum; ideoque non requiri in ipsis inspirationem ad eleuandum operculum; cuius eleuationis de causa est in hominibus necessaria.

Quarta: Empyreo debet tribui omnis incorruptibilitas possibilis non solum quo ad qualitates, sed etiam quoad quantitatem. Si autem esset liquidum, & tranabile, fieret in illo frequens diuisio, & corruptio indiuisibilem; imò & sequeretur substantialis destructio ipsius; posset enim scindi in partes minores quantitate requisita ad cõseruatione formæ substantialis Empyreæ. Respondetur, satis esse dignitati Empyreæ, si sit incorruptibile substantialiter, & accidentaliter per qualitates elementares. Neque ex eò quòd vniones partium Empyreæ sint destructibiles, ipsû dicitur absolute, & simpliciter corruptibile, uti materia non sic dicitur corrupti-

16

bilis

bilis, quantamuis partium ipsius vniones possint destri ab agente naturali. Replicabis, homo ob destructibilitatem vnionis substantialis inter animam & corpus dicitur simpliciter, & absolute corruptibilis. Ergo similiter &c. Sed contra, quia vnio partium quantitatis Empyreæ non est de huius essentia, vel licet ut summum sit ei essentialis exigentia vnionis, non tamen ipsa vnio. Alit substantialis vnio inter animam, & corpus est de essentia hominis, ita ut vnionis exigentia etiam essentialis non sufficeret ad constituendum hominem. Insurges rursus cum Bernal. d. 12. de Incarnatione num. 39. Arriaga disp. 4. Physicorum à num. 124. Alfonso disp. 2. num. 144. pars quantitatis est essentialiter diuisibilis in partes, & debet essentialiter includere vnionem partium, cuius destructæ ratione possint partes separari. Contra pars quantitatis non est essentialiter diuisibilis ut eorum in partes, sed ut pars in partes. Quare etsi essentialiter exigat vnionem, tamen eam essentialiter non includit, cum vna pars aliam non includat essentialiter, sed exigat; eo quidem pacto, ut in qualibet parte saluetur tota essentia quantitatis. Quod additur in obiecti ne principali, nullius est momenti. Etenim non poterit diuidi Empyreum in partes minores minimo necessario ad cõseruationem formæ substantialis. Id autem prouenit ex eodem capite ex quo incorruptibilitas substantialis, & accidentalis per qualitates contrarias: de quo iam egimus in exercit. 12. à num. 14. Vnde quemadmodum non posset corrumpi cælum sydereum ab Angelo, & si valeret naturaliter in aliquas partes scindere illud, ut suspicatur Aueria quæst. 3. 4. Philosophiæ section. 1. quia adhuc non valeret secare vltra terminum partitatis ad cõseruationem necessariam: ita excogitandum est de Empyreo. Ad hæc forma eius substantialis in qualibet minima parte posset cõseruari naturaliter; quia forma non viuentes nullum sibi præfigunt terminum in paruitate, & vel in vno indiuisibili queunt ex natura rei cõseruari, maximè si absint contraria. Ideo dicit Arriaga d. 2. de Generatione num. 58. si ignis, redactus ad indiuisibile materiæ, poneretur in vacuo, vel inter corpora non contraria se non videre, cur non permaneret. Quod potiori iure existimari debet de forma Empyreæ quæ à nullo agente contrario debellaretur; quæque etiam in ingenti magnitudine non est operatiua, ut fert multorum sententia. Non silebo timendam non esse magis corruptionem formæ substantialis Empyreæ; quàm aeris elementaris inclusa intra corpora glorificata pœnes aduersarios. Ut ergo ipsi aiunt, aere illum internum non corrumpendum quantumuis millies refrangatur in ore Beatorum, sic mihi præptum erit, Empyreæ indemnitate tueri non obstantè quacumque partium diuisione. Quòd si aeri illi communes faciant dotes gloriæ supernaturales, habet etiam Empyreum suam naturalem incorruptibilitatem. Scripsi id conscius cuiusdam recetioris, qui præfato aeri propter permanentiam intra corpora Beatorum affingit dotes gloriæ, contradicente Agidio supra q. 22. art. 7. n. 9. & renouente etiam ratione. Nam cum prædictus aer non fuerit socius meriti, nec sit humani corporis pars, alienus videretur à participatione dotium gloriæ. Et cõfirmatur à simili assumptioni ab Angelo aeris, quem non eo ipso reddet penetrabilem Angelus etiam Beatus, ut optime docet Arriaga tom. 2. in 1. p. d. 21. n. 3. Ex quo obiter conficio nouam meæ sententiaë probationem. Etenim admissio gratis illo aere intra corpora glorificata, nisi regio media Empyreæ sit permeabilis, & fluida, sequeretur iugis penetratio regionis mediæ, & aeris illius sine dote, subtilitatis.

Quinta: Empyreum est immotum. At si spatium medium esset liquidum, velut aerea regio, moueretur saltem intra eundem locum secundum varias partes per modum accessus, & recessus, fluxus, & refluxus. Respondetur, esse tantummodò immotum secundum rectum, & pauimentum.

Sexta: conuenit Empyreum esse solidum in significationem, quòd nunquam inanescent Beatorum gaudia, & quòd nunquam erit diuisio Deum inter, & illos. Respondetur, satis esse ad hanc significationem, quòd Empyreum sit solidum penes vtramque superficiem. Si ex significationibus moralibus res sit decernenda, plures cuiuslibet occurrunt pro liquiditate Empyreæ.

Septima designari certò non potest, quanta sit liquiditas regionis mediæ Empyreæ. Vt nec à te certò determinari potest quanta sit soliditas. Tantam iudico fore liquiditatem, quanta sufficiens sit ad functiones corporeas hominum glorificatorum sine recurso ad miracula. Tenuior, ut credo, erit aura Empyreæ, quàm superema aeris elementaris, multo que purior, & defacior. Nec ideo beatos homines aut sustentare non poterit, si in ipsa velint consistere, aut ad respirationem non deseruiet, ut de aere in vertice montis olympi, nubes excedentis, perhibent antiqui apud S. Augustinum lib. 3. de Genesi ad literam c. 2. & lib. imperfecto de Genesi c. 14. Nosterque Iosephus Acoſta in historia naturali, & moriali Indiarum cap. 9. de aere Peruani montis cui nomen *Pariauaca*. Nam cor, suauissima gaudens temperie, non indigebit refrigeratione auræ crassioris, & humidioris; & ut Beati insistant pedibus, nulla opus est soliditate regionis mediæ Empyreæ, ut dixi num. 7.

Octaua ex Tannero contra quartam assertionem desumitur ab auctoritate sacraë paginæ. Etenim aquæ supercaelestes sunt *supra firmamentum*, ut constat ex Genesi 1. v. 7. Firmamentum verò secundum substantiam est idem, quòd cælum, ut etiã constat ex v. 8. Præterea Danielis 3. v. 60. Vocantur aquæ, quæ supercaelos sunt: & Psalmo 103. v. 3. dicitur: *Extendens cælum sicut pellis, qui regis aquis superiora eius*. Psalmo etiam 148. v. 4. coniunguntur cum cælis cælorum, id est cum supremo, dum canit Regius Vates: *Laudate eum cali calorû, & aqua quæ supercaelos sunt, laudent nomen Domini*. Denique in Apocalipsi c. 4. v. 6. c. 7. v. 17. c. 2. v. 7. c. 7. v. 1. & 7. Fit simul mentio habitationis caelestis & aquarû. Respondetur, nomine *firmamenti* intelligi cælum sydereum in illo loco Genesi: per *calos* autem in Daniele, & in Psalmo 103. per *superiora cali* percipi debere cælum acreum, & sydereum, conuexamque huius superficiem. Quòd si Paulum picentem de Christo de Ephæsiis 4. v. 10. *super omnes calos ascendisse* non interpretatur Tannerus de ascensu suo per conuexam Empyreæ superficiem, idem nobis liceat de concaua. Psalms 148. & Apocalipsiis nõ fauent huic Authori. Nam cælis cælorum aquæ supercaelestes coniunguntur, utpote post Empyreum proximè succedentes. Et notetur cum Pereira lib. 1. in Genesim num. 98. neque à Dauide, neque à Daniele dictum esse: *& aqua omnes, quæ supercaelos calorû sunt*, quo dicendi modo si vti fuissent, magis in speciem argueret Tannerus. Notetur iterum, ex ordine memorandi aquas supercaelestes siuum vllum indicium non haberi, siquidem

17

18

19

si quidem à Dauide inuitantur post solem, & Lunam ad laudandum Deum, & à Daniele ante. Ipse Dauid. Plal. 101. v. 26. ait: *Iniitio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cali.* Vbi et si prius meminerit terræ, quam cæli, non idcirco quispiam colliget, conditam esse terram ante cælum. Apocalypsis verba de corporeis aquis, quæ tamen sint infra Empyreum, percipienda veniunt; si in sensu non mystico tantum, sed & in litterali velit prolata Tannerus.

21 Nona ex eodem contra eandem assertionem desumitur ab Authoritate Antiquorum. In primis S. Gregorius Nyssenus in exameron sic loquitur. *At que illic aqua dicitur, cum neque videatur, neque sinat, nec ullis proisus eiusmodi terminis coercetur, quibus natura humida continentur, sed extra locum sit, & expert omnium qualitarum; ne sub sensum cadunt, super ipsa feratur spiritus Dei, & supra calos esse credatur, & omnibus, que sensu cognoscuntur, superior sit, qui non à communi aqua diuersam puet, naturamque sensibus non obnoxiam, sed animo, ac mente solum comprehensam existimet inter eos, qui iudicare possunt, arbitror esse neminem.* Deinde quidam Anonymi apud Bedam libro de mundi caelestis terrestri que constitutione censuere nihil nisi inane esse ultra supercaelestes aquas. Et ipse Beda lib. de naturis rerum cap. 8. ait *aquas super firmamentum positas, calis quidem spiritualibus humiliores esse, sed tamen omni creatura corporali superiores.* Præterea Guillelmus Parisiensis in 1. partis de vniuerso parte 1. cap. 39. asserit, Beatorum corpora commoratura in aquis supernis. Adicio Richardum de S. Victore lib. 2. exceptionum cap. 7. dicentem: *Aquæ, que supra firmamentum sunt, sunt extrema, & ipse omnium sunt suprema.* Richardus etiam de Mediauilla in 4. dist. 49. quæst. 3. ad 7. inquit: *Calum aquenm ad eos (nempe beatos homines) se habebit aliquo modo, sicut ad nos se habet terra, quoad hoc, quod habebunt pedes suos supra conuexitatem illius, quamuis quandoquomque placebit eis, ita se sine quacumque difficultate eleuare poterunt, ut illud non tangant.* Respondetur, adduci perperam S. Gregorij auctoritatem; cum ille aquarum super firmamentum euectarum nomine non nisi Angelos ad beatiudinem adscitos intellexerit, ut ait Martinengus in Glossa magna pag. 619. & patebit legenti non perfunctoriè S. Gregorium, aut quæ ex ipso congerit idem Martinengus pag. 627. De Anonymis illis apud Bedam ecquis scit, an constituerint aquas supra conuexam Empyreï superficiem, ita ut præter eas sit aliud corpus molle replens Empyreum? Ec quis etiam scit, an agnouerint Empyreum? Beda ipse multis in locis tradit, supercaelestes aquas inferiores esse Empyreum: in cap. 8. libri de naturis rerum comprehendit illud inter calos spirituales. Quod quidem non est Parribus insolitum, ut sæpe alias obseruauit. Parisiensis Paradoxorum abs re asserit. Ille enim non facit partem Empyreï aquas supercaelestes, quin imò eas manifestè discriminat ab ipso. Est tamen singularis, quatenus in eis Beatorum corpora habitatura significat. Sed pro intelligendo Parisiensis, & impugnando vltimus Tannero lagatur num. 1. exercit. 23. Exceptionum opus non est magni momenti, cum ambigat, & meritò, Cardinalis Bellarminus, an sit legitimum Richardi Victorini; eademque ob rationes ambigendum est, an sit Hugonis Victorini, inter cuius etiam scripta circumfertur. Et cuiuscumque sit Authoris,

respondetur, ut ad Anonymos ex Beda. Richardus de Mediauilla indicat ut summum, supercaelestes aquas esse pavementum, cui insistant homines glorificati, & aperte antea distinxerat ab ipsis corpus Empyreum habens se ad corpora glorificata, sicut aer ad corpora corruptibilia. Tanneri itaque opinionationi porpiti non est antiquitas, quin potius inimica. Idque præterea exinde liquet, quod inter tot de supercaelestibus aquis apud Patres sententias nulla colludat cum Tanneri cogitatione; quam tamen præmeditatus est Alcazar lib. 2. in eas Testamenti partes, quas respicit Apocalypsis pag. 62. ubi scribit. *In hac re mea fere opinatio, calum Empyreum liquidum natura sua vocari aquas superiores.* Et Titinus in Plal. 148. v. 4. non videtur respuere; ait namque: *Posuit verò has aquas Deus supra omnes inferiores (Empyreum) calos, & forte in parte cali Empyreï, tanquam loco (ex decreto Dei) ipsis naturali, sicut phlegma in homine posuit in ipso capite, inquit S. Augustinus. Et quidem ad ornatum vniuersi, & ut æternum extet matrix calorum. Addit Cornelius, seruire quoque oblectamento sanctorum, qui ut in celo Empyreum habent aerem suum conaturali respirationi sensationi, & motui corporum necessarium, ac speciebus omnium rerum deuehendis aprissimum, ita vero similiter habent & aquam variis rerum formis effigurandis, omni que ornatui recipiendo accommodatam.* Gerardus etiam Mercator in Atlante c. 9. fabricæ mundi Empyreum, & aquas illas non discernit.

SECTIO II.

Quo pacto fiant in Empyreum rarefactio, & condensatio.

22 **C**onstat ex sectione præcedenti in Empyreï parte media dari rarefactionem & condensationem; sed explicare oportet, quo pacto fiant: est enim in ipso specialis difficultas. Et primò quidè densitas inducit grauitatem, raritas leuitatem, & inquit Philosophus lib. 4. Physicorum. cap. 9. textu 85. Empyreum autem alienum est à grauitate & leuitate. Hac ratione ductus S. Gregorius Nyssenus, cuius verba exaravi in n. 3. vi detur renuere densitatem in corporibus caelestibus. Deinde densitas oritur ex frigore, raritas ex calore, aut saltem densitas (idem de raritate) consistit in quadam qualitate promanante ex temperamento primarum. Ast Empyreum est incapax caloris, & frigoris, neque habet temperamentum primarum qualitarum. Et non apparet, per quam qualitatem possit destitui vniò continuatiua partium Empyreï, vti opus est ad rarefactionem, & condensationem. Quare quemadmodum non possit rarefieri, & condensari corpus completum simplex, ut sentit Arriaga d. 5. Physicorum sectio 3. sic nec poterit Empyreum. Vltetius, si rarefactio fiat per introductionem aeris, vel subtilium corporulorum, ut cum Okamo, Gabriele Valleio deffendant Arriaga d. 6. Physicorum à num. 195. Quiedus controu. 6. de Generatione à puncto 7. & Tellez parte 4. Philosophiæ d. 73. sectio 2. nec aer, nec talia corpuscula sunt in Empyreum. Si verò rarefactio fiat per additionem nouæ quantitatis, non deperdita antiqua, ut cum Scoto in 4. dist. 12. quæst. 4.

quæst. 4. & Caietano in 3. p. quæst. 77. art. 5. tenent plures memorati ab Aueris quæst. 38. Philosophiæ sect. 4. aut deperdita antiqua, ut voluit Gotfredus quodlibeto 1. r. quæst. 3. Marcilius in 4. quæst. 9. ar. 2. Pomponatius lib. 2. de augmentatione cap. 13. Veracrus lib. 1. de Generatione speculatione 7. aliique relati à Rubio lib. 1. de Generatione tract. de rarefactione quæst. 1. num. 126. satis ex se apparet, non produci de nouo, neque deperdi partes aliquas quantitatis in Empyreum; maximè cum eo ipso deberent produci nouæ partes materię, & formæ substantialis, ac etiam destitui vltimo si cuncti antiquioribus quibusdam Philosophis apud Aristotelem lib. 4. Physicorum cap. 6. rarefactio dicatur fieri per vacuitates paruulas inter discontinuatam corpus, absurda est inductio vacui tam patui, quam magni, tam in sublunariibus, quam in caelestibus.

23 **V**t à propositis liber euadam, dico primò, nec densitatem in Empyreum inducere grauitatem, nec raritatem inuicere leuitatem. Cum enim non sint in ipso qualitates primæ, & in harum temperamento consistat grauitas, & leuitas, aut saltem ex illo oriatur, fit exinde, densitatem in Empyreum non debere reportare grauitatem (idem de raritate) si, ut probabitur, possit stare in illo densitas sine primis qualitatibus. Aristoteles autem loquutus est de densitate orta ex qualitatibus elementaribus. S. Gregorius Nyssenus eandem subit interpretationem.

24 **D**ico secundò, densitatem non debere semper oriri ex frigore, nec raritatem ex calore. Probatum quia in celo sydereo sunt aliquæ partes densiores aliis, vtdocent Auerroes lib. de substantia orbis c. 2. Albertus lib. 2. cali tract. 1. c. 2. S. Thomas in 2. dist. q. & art. 2. ad 5. & dist. 14. q. vnica art. 2. ad 4. Egidius Romanus lib. 2. exameron cap. 32. & 35. Connibrices lib. 1. de celo cap. 2. q. 5. art. 3. & lib. 1. de Generatione cap. 5. q. 17. art. 1. Rubius lib. 1. de celo cap. & quæst. 3. per multaque alij: & à fortiori quotquot putant, stellas, & Planetas solidis corporibus constantes peragere suos motus in spatio fluido calorum: cum tamen partes illæ corporum caelestium densiores, vel rariiores non patiantur frigiditatem, vel calorem penes Peripateticam scholam. Tum quia elementaris aer condensatur quandoque absque nouo frigore superaddito; ut si per fistulam immittatur maior portio aeris in vesicam, quæ antea erat aere, non tamen adeò condensato, plena; & cum titione ardenti scindimus aerem, condensatur hic, quin ipse ritio, neque aliud agens circumstans producat specialiter frigus in aere. Hinc non est, cur corpus gloriosum nequeat comprimere spatium liquidum Empyreï, & proinde causare condensationem in aliquibus partibus, quin debeat in eis superuenire frigus.

25 **D**ico tertio. Est corpora addensentur, & rarefiant per quosdam qualitates superadditas, non debent semper tales qualitates oriri ex temperamento primarum, nec est, cur talium qualitarum sit incapax corpus Empyreum. Prima pars probatur, quia sine fundamento diceretur oppositum. Et quia opacitas, & diaphaneitas non debent semper oriri ex temperamento primarum qualitarum, ut patet in celo sydereo. Ergo nec densitas, & raritas. Et quia si demas ab aere temperamentum primarum qualitarum, adhuc ex transitu corporis solidi condensaretur. Probatum pars secunda, quia non est, cur Empyreum sit incapax talium

P. Gabr. de Henao, Emphyreolog. Pars I.

qualitarum, cum proxime non disponent ad corruptionem. Neque esset maior imperfectio in receptione talium qualitarum, quam in receptione specierum intentionalium, aut lucis. Et quia Empyreum non est incapax qualitarum impulsuæ, ut actum suadebo. Ergo nec illarum, per quas condensaretur, & rareficeret.

26 **D**ico quarto, vniò continuatiua partium Empyreï destruitur ad exigentiam qualitarum impulsuæ. Etenim supposita liquiditate Empyreï penes regionem mediam non apparet in ipso specialis difficultas præ aliis corporibus diuiduis; & liquidis, igne v. g. aere, & aqua. Neque corpora caelestia vendicant sibi immunitatem à qualitate impulsuæ, ut compertum est in sphaeris volubilibus. Oppones corpus gloriosum non posse destrui re vniõnem continuatiua partium Empyreï per subtractionem concussus, nec corruptionem subiecti, nec per formam contrariam. Non primum, si quidem corpus gloriosum non conseruet vniõnem continuatiua Empyreï, siue sint generatæ, siue creatæ. Non secundum, quia quando condensatur Empyreum, nihil materię, formæ substantialis, quantitatisue perit. Non tertium, non enim dispicitur qualitas contraria vniõni continuatiua. Simili argumento conatur Arriaga corpus completum simplex fore indestruibile ab agente naturali. Respondeo, deitendum vniõnem continuatiua ob exigentiam impulsus recepti in partibus Empyreï, talis namque impulsus exigit vel partes cessare ab educatione conseruatione, vniõnis, vel Deum à creatura, ne sequatur penetratio corporis impellentis cum ipsis partibus. Sic diuisio capitis à collo in homine exigit, ut cesser Deus à conseruatione vniõnis inter animam rationalem, & corpus. An autem in corpore simplici completo inuenire sit aliquod discrimen, nullatenus ad nos spectat modò.

27 **D**ico quinto: rarefactio in Empyreum fit per introductionem corporis aduentitij, destructis scilicet modò vniõnibus, quibus partes Empyreï continuabantur. Ut intelligat, supponere oportet, in corpore quanto præter partes, aut puncta materię, & quantitatis, nec non formæ materię, si ea in formetur, dari vniõnes continuatiua materiales, siue productas per creationem, siue per educationem distinctas à partibus, seu punctis continuatiuis. Voco partes, seu puncta, ut abstraham modo ab Aristotelis, & Zenonis planis circa compositionem continui ex partibus in infinitum diuisibilibus, aut ex solis punctis. Contipiant pro hac suppositione omnes illi, qui inter materiam, & formam substantialem admittunt vniõnem distinctam. Ex Authoribus, qui Aristotelem sequuntur; Rubius lib. 6. Physicorum tract. de compositione continui q. 1. dub. 2. à v. secundum igitur Petrus Hurtadus disp. 15. Physicorum sect. 3. propendente Toletò lib. 6. Physicorum cap. 2. quæst. 1. à conclus. 1. conantur mediare puncta inter partes continui in infinitum diuisibiles, eaque esse actuales vniõnes partium. Cæteri aut non concedunt puncta, ut Libertus Fromondus in Labyrintho, seu libro de compositione continui à cap. 3. vsque ad 38. Nicolaus Cabeus lib. 4. Methorologicorum textu 9. q. 8. aut præter illa addunt vniõnes distinctas, ut Suarez d. 40. mathaphisicæ sect. 5. n. 46. Consultatur Balthazar Tellez parte 2. Philosophiæ d. 35. sectio 3. numer. 5. & 15. ac 16. Suppono secundò, vniõnes continuatiua occupare diuersum spatium locale à

D d partibus

partibus, aut punctis, quæ non sunt vniones. Ita Rubius supra, Chryostomus Caberus tractatu 6. Physicorum d. 1. dub. 4. à num. 2. Franciscus Ouiedus controu. 17. Physicorum punct. 7. à num. 6. & alij, quos suppresso nomine indicat Alphonsius dist. 25. Physicorum sect. 7. num. 85. Suppositio hæc indicata iam in num. 21. exercit. 7. lateque stabilita ab Ouiedo, paucis subiacet difficultatibus, & satis plausibilis apparebit, si ex ea rarefactio, & condensatio declaratur.

29

Vt iam sic contendo. Habeat tractus aliquis Empyreus viginti partes, aut puncta v. g. materiæ quantitatis, & formæ occupantes totidem localis spatij, cū inter quatuor duas partes, aut puncta mediet vnio distincta occupans spatium diuersum sequitur partes, aut indiuisibilia loci esse triginta. Si ergo in tractu illū introducatur linea, cuius partes (idem de punctis si hæc sola, vel simul cum partibus agnoscas) & vniones possideant decem partes loci, amittentur decem tantum vniones Empyreus, siquidem partes, & vniones non se extendent ad vltiora spatia, sed in deserta ab vnionibus succedet linea introducta. Si verò ingrediatur corpus occupans viginti partes loci, deserentur viginti quoque partes loci occupanda à corpore ingrediente. Quare partes Empyreus contentæ in illo tractu extendentur ad proximū, & ex eo occupabunt decem; artes loci: quod quidem si destructis decem vnionibus partium tractus proximi; in quarum vnionum spatia succedunt decem partes alterius tractus, coniungenturque immediatè partibus alijs absque vnionibus occupantibus spatium aliquod intermedium. Nam si decem partes coniungantur alijs per vniones respondententes diuersis spatijs, deserunt illis spatia, aut partes totius regionis mediæ Empyreæ reliquæ antiquæ, & vltimæ partes rectum, aut pavimentum solidum, ac immobile penetrabuntur. Vniuntur itaque decem partes alijs decem per vniones non respondententes diuersis spatijs. Nec admirationi debet esse dissimilitudo vnionum ex determinatione diuina, quarum aliæ occupant spatia diuersa à partibus vnitis, aliæ non diuersa: vti admirationi non est in sententia postea referenda, partium, quarum aliæ occupent duo spatia, aliæ vnum dissimilitudo. Imo minor apparet difficultas in præfata dissimilitudine vnio. vni; quandoquidem illæ habebunt ex essentia sua occupare diuersa, aut eadem spatia, determinante Deo ad huius potius, quam alterius vnionis productionem ob exigentiam corporis rarefacti, aut condensati; partes verò non habebunt ex essentia sua esse in duobus spatijs; aut in vno; sed modo erūt in duobus, modo in vno.

Explicit rarefactionem Empyreus, nec non & condensationem. Eo enim ipso, quòd partes vnite ante per vniones occupantes spatia inter media accipiant vniones respondententes spatijs ipsarum partium, coarctantur ad pauciores partes loci; proindeque condensantur; rarefiunt verò eo ipso, quòd recuperent vniones similes prioribus. Hinc cum corpus Christi seruatoris ingressum est Empyreum, destructæ sunt à Deo tot vniones occupantes spatia media; quorū à corpore Christi possidentur partes loci, & tot sunt productæ occupantes spatia partium Empyreus, quorū sunt destructæ. Si autem nunc discederet ab Empyreo, fierent à Deo vniones partes, destructis, & pavimenti liberum ad plura spatia.

30

In mundo sublunari possunt rarefactio, & condensatio explicari eodem modo, seruata proportio-

ne. Sed obseruandum est primò, nunquam in eo contingere nouam rarefactionem formalem (idem de condensatione) absque qualitate, quæ sit radicalis raritas, siue hæc sit distincta siue indistincta à temperamento primarū qualitatum. Cæterū corpus rarefactum ad exigentiā illius qualitatis non potest occupare spatium maius, quin discontinuetur ratione aduentitij alicuius corporis introducti. Fiat itaque rarefactio ceræ, exempli causa, per introductionem aeris occupantis spatium maius illo, quòd antea occupabatur ab vnionibus continuatiuis partium ceræ amissis per intromissionem aeris. Fiet etiam condensatio ceræ per recuperationem rutilium vnionum sequentem ex expulsionem aeris, qui successerat loco prædictarum vnionum. Hic modus coincidit ex parte cum opinione Okami, & aliorum supra n. 2. delibata; non tamen est expositiō tot difficultatibus, quibus illa. Ex eo percipitur, quo pacto non resultarit vacuum in mundo subcaelesti, cum seruatoris corpus penetrat caelos tunc enim productæ sunt vniones occupantes tot spatia media inter partes, quòd respondebant corpori seruatoris. Arriaga d. 14. Physicorum n. 160. ait, productum de nouo à Deo aliud corpus æqualis molis. Sed parum Philosophicè id excogitatur, ni fallor. Obseruandum est secundo, non sufficere ad rarefactionem formalem in mundo sublunari, quòd partes alicuius corporis dilarentur vtcomq; alioqui daretur rarefactio folium, vel vitris, dum eius latera per ingressum aeris dilatantur, alioqui etiam vitri corpus palmare, quòd miraculosè extendetur ad duos spatij palmos immediatos, diceretur rarefieri. Opus ergo est, vt dilatatio partium proueniat ex vi alicuius qualitatis, quæ eam exigat, tum vt partes, quæ antea erant physicè vnite, discontinuantur. Similiter ad condensationem formalem non satis est contractio partium, alioqui corpus Christi in Eucharistia esset magis densum, quàm in Empyreo. Sed requiritur præterea vnio ipsarum ex exigentiā alicuius qualitatis, quæ sit radicalis densitas. Hinc cum præcisè scinditur aqua à naui, non sequitur condensatio formalis. Ex quo inferitur, eam non fieri præcisè ex eo, quòd corpus glorificatum se moueat progressiue per Empyreum. Nam vtrobique deest qualitas, quæ sit densitas radicalis, & præterea vt obique non datur contractio partium, siquidem spatium desertum à naui, vel corpore glorificato se mouente, occupetur ab aqua, vel aura Empyreæ circumstante, & in harum spatium succedant, quæ loco expelluntur. Obseruandum est tertio, existere in mundo sublunari corpora aliqua rara ex natura sua & alia densa ex natura etiam sua. Priorum exemplum sunt aqua, aer ignis, &c. Posteriorum verò terra, Adamas, ferrum, &c. Ex illis aqua, & aer sunt rara sine calore, & licet priuarentur humanitate, manerent adhuc rara. Ex his ferrum, & adamas, quantumuis calefiant, non redduntur rara. Illa corpora dicenda potius sunt mollia, seu subtilia, quàm rara, hæc potius dura, quàm densa, vt apprimè notauit Ouiedus controu. 6. de generatione puncto 6. num. 8. Illis corporibus similis est regio media Empyreus, his tectum, & pavimentum ipsius, siue regionis mediæ subtilitas formalis præsupponat qualitatem, quæ sit subtilitas radicalis, siue non præsupponat: idem de duritie formali tecti, & pavimenti liberum est censere. Verisimilius tamen est, non præsupponere, cum satis esse videatur vnio facilè solubilis, Verum quemadmodum corpora sublunaria, quæ sunt

sunt subtilia ex natura sua, possunt condensari accidentaliter; ita etiam regio media Empyreus ex ingressu noui corporis in ipsam, & alijs ex causis, videlicet ex loquutione, & ex efformatione corporum similibus humanis facta ab Angelis, de quo in exercitatioe 26. section. 2. Et tunc densitas quasi radicalis erit impulsus præstitus, vel qualitas indita à Deo exigens compressionem partium; nam huius qualitatis asseri potest capax Empyreum, vt tentabam in num. 25. Obseruandum est quartò, corpora, quæ suapte naturā sunt subtilia, & tenuia, habere multas vniones occupantes distincta spatia ab spatijs partium, vel punctorum, è contra verò accidere in corporibus duris, & solidis; quæ quòd fuerint solidiora, eò pauciores habebunt vniones, vt & illa è conuerso eò plures, quòd tenuiora fuerint. Vnde in corporibus suapte naturā raris non est nec esse constituere corpuscula extranea, & aduentitia. Ridendus quidem esset, qui ea semper incombusta confingeret intra ignis spheram. Ex hinc intelligitur, quo pacto corpora etiam sic rara, vel densa habeant sub magnis, vel paruis dimensionibus parum, vel multum quantitatis. Obseruandum est quintò, etiam plerumque corpora suapte naturā subtilia, & tenuia possunt condensari, accidentaliter tamen stare posse subtilitatem, ac tenuitatem sine capacitate naturali ad condensationem accidentalem, vt sine capacitate naturali ad diuisionem; quia nimirum vniones inter partes, vel puncta sunt inamissibiles naturaliter; quòd enim occupent spatia diuersa ab spatijs partium, vel punctorum, non satis est præcisè, vt naturaliter subiacent destructioni. Cæterè sicut dantur corpora aliqua spissa, quæ facile, & alia quæ non nisi difficile; queunt rarefieri, ita videntur dari posse aliqua rara quæ vilo absque negotio condensentur, & alia, quæ naturaliter reculent condensationem. Imò tale esse corpus Empyreum retuli ex sententia grauium Doctorum numer. 2. ac 5.

31

Si cui modus is declarandi rarefactionem, & condensationem in orbe Empyreus, & sublunari non placeat, eligat alium inter Neothericos familiarem, probatumque nouiter à P. Francisco Alfonso d. 9. de Generatione sect. 4. qui mihi etiam præ cæteris gratus fuit. Consihit in eo, quòd partes, vel puncta per rarefactionem ponantur induplici, vel triplici spatio; per condensationem autem redigantur ad duplex, vel ad vnum: ita quidem vt vtrumque contingat ex vi qualitatis, quæ sit raritas vel densitas radicalis. Et quia is, cui sua omnia placent, acquirendi meliora, potestate se priuat, vt inquit Tacianus oratione contra Gracos, ideo vtique hic modus non adeò à nobis adamatur, vt illi, qui meliorem attrulerit, ocludamus aures, quin potius lectorem Benignum rogamus.

— Si quid nouisti rectius istis,
Candidus imperti, si non his, vtere mecum.

SECTIO III.

An ex Diuinis litteris Empyreum aliquando
discissum colligatur.

32

Fortasse aliquis putaret disruptum aliquando Empyreum, tum ob illud Ezechielis c. & v. 1. P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

Aperti sunt cali, & vidi visiones Dei. Tum ob illud Matthæi 3. v. 16. Et ecce aperti sunt ei cali, & vidit spiritum Dei, tum præcipue ob illud A. E. uum Apostolorum 7. v. 56. Ecce video calos apertos, & filium hominis stantem à Dextris Dei; & vultu antecedenti: Intendens in calum vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à Dextris Dei: Nam per gloriam Dei intelligunt communiter interpretes cum P. Salmerone claritatem quandam corpoream in calo præferentem Dei presentiam. In calo quidem Empyreus, vt omnes, quotquot vidi, indicant, excepto Lorino, qui ait sibi videri, Christum ipsum iam: sper exilisse de calo, ac propius accessisse, vnde se ipsam commodè videndum exhiberet. Reales calorum discissio in baptisate saltem Christi insinuari videtur à S. Chryostomo, vt testatur Maldonatus in cap. 3. Matth. vers. 16. si dicatur Empyreum esse solidum, & insectile. Visum iam est, quàm probabiliter molle, & sectile illud adstruxerimus. Et quamuis admittatur, durum esse, ac inflexibile suapte naturā, secundum omnes sui partes, quid verat dissecari à Deo? Si dicatur vltreius, disrupto calo, aut in spatio intermedio introducendum aliud corpus diaphanum, per quod transmitterentur species; tale autem corpus quodnam futurum sit, non apparet: aut vacuum fore impedimento, ne videretur à S. Stephano Christus sedens à Dextris Dei. Responderi potest, non repugnare, quòd corpus Christi locatum in Empyreus, luxque ipsum circumstant, traducant species vacuum, eaque caulent in distans, quin diffundant per medium.

33

Nihilominus sine necessitate miracula hæc constringuntur. Vnde merito scribit Cornelius: Aliqui imaginantur calos verè fuisse apertos, quasi realiter eorum soliditas diuisa, & scissa sit. Verum hæc est rudis, crassaque vulgi imaginatio: hoc enim naturaliter est impossibile, supernaturaliter supersuū. Sic in visione S. Stephani, Suarez tomo 2. in 3. p. disp. 27. sect. 1. in principio tractans, vitum baptizato Christo verè fuerit calum apertum, inquit, Doctores omnes sine controuersia, & sic è sine distentione docent, calum, quòd elementis immuet, non fuisse re ipsa diuisū; non quia id fuerit, sed impossibile, sed quia iam inuistatum miraculum neque fuit tunc necessarium, nec verba scripturae cogunt, vt id fingatur. Concordant Ecclesiastici Patres, S. Hieronymus in cap. & v. 1. Ezechielis, rursus in 3. Matth. v. 16. Beda in c. 1. Marci v. 10. Author operis imperfecti in Matth. hom. 4. Author etiā commentariorum in Marcum sub nomine S. Chryostomi homilia 3. S. Thomas 3. p. q. 39. art. 5. ad 2. Theologi ibi; nec non Biblici interpretes, ad præcitata scripturæ loca. Legantur Barradas tom. 2. in Euangelia lib. 1. cap. 13. Tolerus in cap. 3. Luca annotatione 47. Sylueira in c. 3. Matthæi v. 16. Cornelius ibi, Estius in acta cap. 7. v. 55.

34

Existimare tamen aliquis posset, eatenus fuisse apertos calos inuictò Protomartyri Stephano, quatenus redditum est patens Empyreum, facta rara, & transparenti concava huius superficie, quæ sola ob densitatem, & opacitatem, quam habet, est in causa, ne à nobis videatur, vt dixi in exercit. 10. sect. 3. Si permilla adhuc rarefactione, & transparentia, respondeas, non potuisse naturaliter conspiciere lucem Empyreum ob distantiam, & ob interpositos alios calos, afferet patrocinantem sibi multiscium Antistitem Abulensem in cap. 3. Matth. q. 80. Si aliquid, quòd in calo sit, videri debet (sic Abulenensis) oportet, quòd istud

fit valde magnum, & etiam lucens: quia alias, etiam si magnum esset, non videretur, cum in tanta distantia species sine naturali luce non haberet efficaciam mouendi. Si autem ista duo concurrunt, etiam clauso celo poterit videri id, quod interius est. Et patet hoc, quia stelle sunt in octauo celo, & tamen videntur à nobis, licet septem cali planetarum sint interpositi inter nos, & ipsa. Ratio huius est, quia corpora caelestia sunt diaphana, & non obstant visioni, licet sint aliquid solidum, sicut aer non obstat visioni.

35

Ego rarefactionem, & transparentiam superficiæ Empyreæ in casu Beati Stephani, quia gratis poneretur non approbo. Quod si in ea ponenda esset aliqua mutatio, satis esset transparentia, quin vltius adderetur rarefactio, vti satis erit post diem iudicij vniuersalis iuxta scripta in num. 39. exerc. 10. Neque ex rarefactione, & multo minus ex transparentia saluatur Grammaticus sensus scripturæ; non enim dicitur aperiri, quod præcisè rarefit, quodque præcisè redditur transparentis. Quare cum ab omnibus fatendum sit, aut diuina virtute corpus Christus diffudisse sui species vtque ad oculos Stephani (non enim naturaliter posset eas traducere in tantam distantiam, cum non sit tam ingentis molis) aut hos eleuatos fuisse sine interuentu specierum: fateamur etiam par esse, alterutram ex his eleuationibus sufficere, vt cerneatur ab Stephano lux Empyreæ, non obstant densitate antiqua superficiæ concauæ Empyreæ. Et confirmatur, quia si tunc reddita fuisset rara, & diaphana hæc superficies, resplendisset luce deriuata ex Empyreo totus mundus sublanaris, & lux ipsa contenta intra Empyreum non soli Stephano, sed & aliis, qui cum ipso erant, paruisset: quorum primum voluntariè, & sine fundamento diceretur, & secundum est contra S. Augustinum in sermonibus 92. & 94. de diuersis. Nam in 92. ait: *Solus videbat, quia illi soli apparebat.* & in 94. *Non illi videbant, sed inuidebant, & ideo non videbant, quia inuidebant.* Licet autem S. Doctor loquatur de visione terminata ad Christum si tamen menti attendatur, comprehendit æquè visionem terminatam ad lucem eo loci fulgentem, quo Christus conspiciebatur ab Stephano. Adde ex Lorino; si Iudæi vidissent vel Christum, vel lucem ostensam fortissimo Protomartyri, non abhorruissent tantoperè hunc profitentem, cernere se gloriam Dei; ac Christum. Sed instas percontans, cur cæli asserantur aperti, si neq; in Empyreo neque in subiectis sphaeris facta est vlla mutatio? Respondedo cum Cornelio; ideo asseri apertos, quia Stephanus non aliter corporeis oculis intravit est Christum existentem intra Empyreum, ac si istud cælum, & inferiora alij diuisi fuissent ad præbendum visui aditum: fuit ergo loquutio metaphorica. Verum tamen non eodem modo interpretanda est apertio cælorum in baptisinate Christi: ubi namq; ob rationes à Suario expensas proxima aerei cæli regio apparuit Christo, & adstantibus, quasi discissa, quatenus partibus aliquibus hinc inde condensatis medium mansit rarius, reuoluitque speciem cuiusdam hiatus, & fissuræ. Contingit id ipsum die Ascensionis Christi, innuit S. Chrysostomus serm. de Ascensione Domini, & opinantur Catharinus lib. 3. adnotationum aduersus Caietanum, Salmeron tom. 4. p. 1. tract. 18. pag. 231. censentes tunc impletum, quod Ioannis 1. v. 51. dixit Christus ad Nathanael: *Videbitis cælum apertum, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes supra filium ho-*

mini. Apertio cælorum memorata ab Ezechiele potest sic etiam explicari, vt & alia narrata cap. 10. Actorum v. 11. nisi quis malit vtrouique agnosce- re metaphoricam tantum loquutionem, vel saltem scissuram cæli aerei respectu solius visionis imaginariæ. His breuiter enodauimus omnia, quæ in n. 32. obiecta sunt ex sacris monumentis. Vbinam autem S. Chrysostomus indicet, diuisum esse realiter cælum sydereum, quando Baptizatus est Christus, hæctenus non inueni post accuratam inquisitionem.

SECTIO IV.

An per loquutionem Angelorum in Empyreo condensentur partes aliqua illius? & an Beatorum nomina scripta sint in illo?

DVrandus in 2. dist. 11. quæst. 2. numer. 6. Heraeus ibidem quæst. 1. referunt opinionem aliquorum asserentium, Angelos inter se colloqui per quasdam figuras impressas cælo Empyreo habentes apud Angelos peculiarem significationem. P. Franciscus Amicus rom. de Angelis d. 15. n. 3. cum proposuisset modum explicandi loquutionem Angelorum per signa sensibilia ad placitum, vel per modum scripturæ virtute Angeli loquentis in Empyreo impressa, vel per modum vocis in aere formata, ait sentire sic Ægidium in 2. d. 10. q. 30. in resolutione articuli. Argentinarum ibidem art. 2. Molinam 1. p. q. 106. art. 1. Sed Ægidius, & Argentinas longè sunt à figurarum sensibilibus in Empyreo impressione, vt animaduertit Theophyl. Raynaud. d. 4. Theologiæ naturalis. n. 128. cõpctumq; erit legenti Argentinarum in solutione ad 2. Molina admittit quidem, posse Angelos loqui adhibendo signa corporea per motionem, aut impressionem in corpore factam, non tamen declarat in quonam corpore. Et præterea hi tres Authores non negant, loquutionem Angelorum fieri posse alio modo purè spirituali.

36

Quorumcumque fuerit Authorem ea opinio, reijci solet ob condensationem, quæ ex talium figurarum impressione sequeretur in corpore Empyreo. Sed enim ex capite reijcitur ineffaciter; secus ex aliis, si impressio figurarum dicitur necessaria ad fermocinationem Angelorum. Et primum caput fit quia S. Paulus in 1. ad Corinth. c. 13. v. 1. scribens, *si linguis hominum loquar, & Angelorum, & c.* significat non obscure discrimen inter linguas, seu loquutionem hominum, & Angelorum, quatenus scilicet hi non indigeant adminiculo corporis, indigeant verò illi. Quo in sensu intelligitur communiter à Patribus S. Paulus. Secundum, quia ridiculum est, affirmare creaturas rationales purè spirituales, quales sunt Angeli, pendere ex corporeis figuris ad habendam societatem rationalem, & politicam inter se per manifestationem interiorum conceptuum, & affectuum; nec posse inter se loqui, si existerent supra Empyreum, aut in vacuo intra mundum. Tertium, quia loquutio Angelorum non est opus potentia exequutiua ad extra, sed intellectiua interna, & spiritualis, vt tradunt Patres apud Meratium tractat. de Angelis dist. 34. sect. 1. act. 2. Si autem necessariò consisteret in figurarum inscriptione, esset necessatio

37

necessario opus potentia exequutiua ad extra; imò proprie non esset loquutio, sed scriptio. Quartum, quia præfata figuræ, cum non significarent naturaliter, debuissent ipsi Angeli conuenisse de earum significatione ad placitum; quæ conuentio faciendæ esset per loquutionem purè mentalem; nam si per alias figuras stabitur in infinitas. Quintum, quia cuncti Angeli perciperent & audirent quicquid quilibet loqueretur; nisi fingatur, quemlibet Angelum posse efficere cor figuræ, quot sunt Angeli, & animæ, quibuscum secrete loqui potest; ita vt figuram directam à Gabriele ad Raphaelem nequeant alij Angeli callere, et si cognoscant esse impressam Empyreo. Sextum, quia saltem non posset vnus Angelus alloqui alium, quin cæteri deuenirent in noticiam loquutionis, et si res loquuta lateret. Cæteri namque Angeli videntur figuras insculptas; nisi fingatur, dum vnus Angelus velle alioqui alii secrete, secessurum, vtrumque in locum remotum Empyrei. Et permilla hæc fictione, ad vtriusque Angeli ex conuentione mutua secessurum præcessisset loquutio merè intellectiua. Omitto complura alia, quæ cuius se se offerent. Sed non ideo negandum est, posse Angelos inter se, & cum Beatis animabus, aut omnibus loqui, si velint per figuras in Empyreo condensato insculptas, quarum ad placitum significatio nota esset vel percipientiam à Deo insulam, vel per conuentionem iam antea factam inter loquentes seu potius scribentes. Quod si in Empyreo Angeli assumunt quandoque corpora, poterunt etiam more hominum loqui ibi sensibilibus, & externè. Poterunt itidem absque assumptis corporibus sic mouere, & comprimere aërem, seu auram Empyream, vt emittat sonum similem voci humanæ dearticulata. Denique poterunt variis eiusdem auræ commotionibus hoc, vel illo modo factis, non subleuato sono, communicare suos internos actus, dummodo antea constituerint significatiuos ad placitum tales impulsus.

38

Arrepta occasione ex superioribus figuris, seu characteribus, disquiro, An beatorum, vel potius prædestinatorum nomina scripta sint in Empyreo? Quæstioni huic, cum Ioannes de Vercellis Generalis Magister Ordinis Prædicatorum eam proposuisset S. Thomæ, respondit Angelicus Doctor. *Videtur mihi, non esse verum, videlicet nomina sanctorum digito Dei scripta esse in cælis ad honorem eorum. Si tamen dicatur, quod sic, nullum est periculum. Ita in opusculo 10. art. 29. & cum rogatus etiam fuisset: An nomina impiorum in inferno existentium digito Dei scripta sint in terra ad vituperium eorum? Responder in art. sequenti. Non hoc verum puto si corporaliter intelligatur. In nullo tamen fides obstitit, vt mihi videtur.*

39

Pro sanctorum nominibus exaratis in Empyreo adduci possunt verba Christi Lucæ 10. v. 20. *Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cælis.* Sed ea de libro vitæ exponuntur à Patribus, vt obseruat tibi Maldonatus: ita quidem vt voce *Cælorum* intelligatur Dei vita per essentiam, in qua velut in charta scriptio Prædestinatorum facta sit. Cur autem essentia Dei significetur *Cælorum* nomine in

apostolis verbis Christi discas ex Suario lib. 1. de Prædestinatione c. 20. n. 10. S. Ambrosius videretur non nisi materiale cælum intellexisse: Nam lib. 1. in Exameron c. 6. ait. *Extenditur enim vel quasi pellis ad tabernacula, habitacionesque sanctorum, vel quasi liber, vt plurimorum scribantur nomina, qui Christi gratiam fide, & deuotione meruerunt; quibus dicitur: Gaudete, & c.* Non abimiliter noster Benedictus Fernandez in c. 1. Genesis sect. 2. n. 1. inquit. *Tum etiam dicitur cælum nominis, quia liber nominum Dei quidem manu exaratus nominibus. O illi felicissimi, quibus à Domino dictum est: Gaudete, & c. Quasi iam tunc à primana cælorum conditione videantur in ipso Empyreo Beatorum patriæ, Dei omnipotentis Regia sumptuosissima, & apparatusissima fabricata ades, quarum in postibus inter aurum & Margaritas, de quibus Apocalypsis 21. inscripta legantur nomina Prædestinatorum: quem sensum Christus Dominus respexit in verbis: venite, percipite regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi.* Marth. 13. Hæctenus Benedictus. Verum neque S. Ambrosius, neque ipse accipiendi sunt in sensu adeo rigoroso, & Grammatico. S. Vincentius Ferrer serm. 2. in Feria 2. Dominicæ 1. Quadragesimalis loquens de Beatis redeuntibus ex vniuersali iudicio ad Empyreum, fatetur in hunc modum: *Inuenient suas Cathedras cum nominibus suis, & ibi collocabuntur.* Verina sunt quæ leguntur serm. 1. in Dominica 1. Aduentus, sed vtraque concionatoris, populariterque dicta, & pro capru rudis vulgi: vt & cum Prudentius in hymno de S. Romano describit perennitatem tabularum caelestium, in quibus facta Martyrum sunt consignata,

*Hic in regestis liber est caelestibus.
Monumenta seruans laudis indelebilis:
Relegendus olim sempiterno iudici:
Libramine aequo, qui malorum pondera,
Et præriorum comparbit copias.*

Pauloque antea fuerat modulatus:

*Inscripta Christo pagina immortalis est,
Nec obsoleuit vllus in calis apex.*

Et in alio hymno de sanctis Emeterio, & Cele donio:

*Scripta sunt cælo duorum Martyrum vocabula
Aureis, qua Christum illic annotauit litteris.*

Qui apud Martinum de Roa c. 8. de statu Beatorum adstruunt in Empyreo triumphales arcus, in quibus cælata conspiciantur ægregia cælitu facinora, trophæaque ex hostibus reportata, fortassis non asperrantur præfatas nominum inscriptiones. Illis autem Authoribus consentire videtur Ludouicus Cresolius in Antologia sacra cap. 1. sect. 6. & Antonius Vasconcellius lib. 1. de Angelo Cuthode cap. 18. parte 5. Nihilominus de nominum inscriptionibus in cælo Empyreo eandem fero censuram, quam S. Thomas. Reprobatorum scriptio in terra, improbara etiam à S. Thoma, fundari potest in vertis Hieremias c. 17. v. 13. *Recedentes à te, in terra scribentur.* Hæc tamen intelligentia nimis crassa est. Consulantur Prophetæ istius Expofitores.

40

EXERCITATIO DECIMAQVINTA.

De nonnullis Empyreï qualitatibus.

DE luce, quæ est nobilior, & notior qualitas inter cælestes, egi in libro præcedenti. Quapropter de aliis qualitatibus primis, & secundis non nihil restat tractandum.

SECTIO I.

An in Empyreo sit aliqua ex primis qualitatibus?

Qualitates primæ sunt calor & frigus, humiditas, & siccitas. Eas à cælo sydereo exterminat Periparetica schola, & potiori iure ab Empyreo Theolophia. Soli S. Hilarius, & Venerabilis Beda innuunt, aquas super cælos mobiles locatas à Deo, ut Empyreï retundant ardorem. En verba Sancti Hilarij in Psalmum 135. *Cum regionem cognitionis sua, qui infinitus est, collocaret, cælo superiore, atque primo, eodemque in orbem collocato, terminum quandam virtutibus, quæ primum ad se cognoscendum gignerentur, inclusit. Neque enim gignenda creationes virtutem inconspicibilis Dei ferre potuissent, nisi natura temperatoris obiectu, sedem hanc moderata, ad infirmitatem habitationis incolerent. Aquas enim, eleuatis illam ipsam primi cæli naturam temperauit, quæ superni Dei accensa virtute nequaquam ab inferioribus esset patienda naturis. Cælum verò inferius non uniforme, sed multiplex tetendit, quod totum firmamentum nuncupans valida ad sustentationem aquarum superiorum, temperationemque aeris nostri firmitate solidauit. Et idcirco plures cælos Prophetica doctrina prodidit: quia necessarium naturæ nostræ fuit per momenta quadam, & profectus rationabilium moderationum regionem hanc indultis vobis ad præsens habitaculi temperari. Hactenus S. Hilarius, quem imitatus est V. Beda in lib. de natura rerum cap. 7. inquit: cælum superioris circuli proprio discretum termino & equalibus undique spatiis collocatum, virtutes continet Angelicas, quæ ad nos exeuntes aethera sibi corpora sumunt, ut possint hominibus, etiam in edendo similari, eademque ibi reuersa deponunt. Hoc Deus aquis glacialibus temperauit, ne inferiora succenderet elementa. De hinc inferius cælum non uniformi, sed multiplici motu solidauit, nuncupans illud firmamentum propter sustentationem aquarum. Sic Beda.*

2 Volupe erit scire, quid de hac causa censcat Ascanius Martinengus in glossa magna literali ad Genes. cap. 1. pag. 667. *Hilarij causa, ait, non tantum Philosophis sed & Theologis præcis inuenta visa fuisse, atque commentitia Omnes siquidem Patres vno consensu supremum illud cælum Dei, Angelorum domicilium, Regiamque perennem, incorruptibile prorsus, ab omni affectione, & qualitate elementari immune, &*

coruscantissimum esse; sed lumine longè à lucis huius nostra natura, semoto, & absque flagrantia diiudicarunt: Quapropter definitio est cælum Patrum cælum supremum affectionem nullam peregrinam ad unamque (quemadmodum etiam scholasticorum acies vniuersa decernit) naturam esse. Immune igitur, atque expertus ardoris, cum cælum ipsum statuatur, neque aquas ad eius retundendum flagorem super calos eneclias fuisse, existimandum est.

3 Empyreum esse expertus harum qualitatum, probatur primò; quia non apparet conducencia ipsarum ad finem, obquem est illud conditum. Secundò, Empyreum est ingenerabile, & incorruptibile ab agentibus creatis. Ergo caret qualitatibus proximè disponentibus ad generationem, & corruptionem; quales sunt primæ. Tertio, Empyreï forma est diuersæ speciei ab omnibus elementaribus ut stabilium in exercitatione. 6. a. numer. 1. & aliunde nullum est indicium, ex quo valeamus coniectare, quod communicet cum ipsis in qualitatibus primis. Quarto, alij cæli alieni sunt ab his qualitatibus. Ergo multò potius Empyreum, cuius natura est longe superior, & excellentior. Quintò, locus, in quo prædominetur aliqua ex qualitatibus præfatis, non est accommodus habitationi ordinaria corporum glorificatorum. Nam et si ista sint impassibilia, & incorruptibilia, tamen ad suauem Dei prouidentiam pertinebat, talem ipsis deputare locum, qui, quantum ex se est, non importaret nocumentum habitatoribus suis, vel spectatis secundum naturalia. Inuenies alias rationes in exercitatione præcitata contra calorem speciatim: & faciunt etiam complures, quas congerit Suarez libr. 2. de opere sex dierum capit. 4. numer. 16. ac 17. contra illos, qui dixerunt, aquas supercælestes ad id deseruire, ut temperent ignitam, & ardentem calorum naturam, ne actione sua corrumpant cætera corpora. Et fortè Sanctus Hilarius & V. Beda non sunt loquuti de cælo Empyreico, sed de sydereo; sic enim communiter intelliguntur, ut & impugnantur.

4 Oppones ex Sancto Thoma 3. part. quæst. 54. artic. 3. ad 2. *Ad rarum & spissum sequuntur graue, & leue, calidum, & frigidum, & alia eiusmodi contraria, & quæ sunt principia corruptionis corporum elementarium.* Ergo cum per nos Empyreum habeat differentias raritatis, & spissitudinis, seu densitatis, habebit etiam qualitates caloris, frigiditatis &c. Neque proderit respondere S. Thomam loquutum fuisse solummodò de raritate, & densitate in corporibus elemen-

SECTIO II.

An in Empyreo sint colores? an viridaria, gemma, lapidesque pretiosi?

DEuenio ad secundas qualitates, ut sunt color, sonus, odor, & sapor; nam de aliis non occurrit dubitandi ratio. In primis Patet Cornelius in cap. 1. Genesis. v. 6. videtur admittere veros colores in Empyreo, dum dicit, *habere suum aerem, vel aerem omnium rerum specie ornatissimum.* Clarius facit in cap. 21. Apocalypsis v. 19. *Corpora & oculi sanctorum, suas habebunt opes, & obiecta pulcherrima, ac præstantissima, quibus se pascant, & oblectent. Oculi autem non sola luce pascuntur, sed & varietate colorum, & virore vario camporum, arborum, florum, fructuum; item fluminum, & fontibus pellucidis instar vitri, ac præsertim gemmis fulgentibus.* Ergo in cælis hac eis non deerunt; alioqui feliciores fuissent in terra, quam erunt in cælo. P. Arriaga tomo 2. in 1. p. dist. 57. num. 2. scribit: *premens vestigia Tameri tomo 2. d. 1. quæst. 3. dub. 4. num. 32. Cælum ipsum Empyreum probabiliter & amantissima luce, & variis etiam in diuersis partibus diuersis coloribus depictum creditur.* Certè Sanctus Ioannes Euangelista Apocalypsis 21. *omnes lapides pretiosos in ea ciuitate ad ipsius ornatum reperiendos affirmat, & licet illi veri lapides non admittantur, nihil tamen vetat, quo minus in ipsam cæli substantiam colores varios Deus indiderit, qui diaphaneitate, & quasi crystallina densitate refracti longè pulchrius, ac efficacius micent, variosque emittant radios, quam saphyri, topary, Rubini, caterique pretiosi lapilli: quæ omnia saltem in pavimento ipsius cæli, quod solidum esse probabiliter creditur, locum habent, imò etiam si respirabile, & permeabile totum sit, adhuc in eo facile eiusmodi colorum varietas potest reperiri, ut in Iride cernitur.* Sic duo isti Authores.

6 Sed cum veros colores naturales oriri ex temperamento primarum qualitarum, sit ferè ab omnibus receptum, & primis qualitatibus non afficiatur Empyreum, ut probauit in sect. præcedenti, credendum est, Cornelium, & Arriagam non loquutos nisi de apparentibus, quales videmus in cælo sydereo, Iride, nubibus cernicibus columbarum, & caudis pauonum. Eis ob diuersam incidentiam lucis variegabitur Empyreum, satisque sunt ad voluptatem Beatorum, S. dicas pro coloribus veris, posse non oriri ex temperamento primarum qualitarum, si supernaturales sint, aut si naturales extrinsecus tamen à Deo inditi. Sed contra, quia colores supernaturales, nec diuinitus videri valent ab oculis hominum glorificatorum, ut in sect. 4. Exercitationis 32. contendam. Et colores naturales, extrinsecus tamen à Deo inditi, excogitentur sine causa; cum per apparentes facile sit Deo recreare incredibiliter Beatorum oculos. Si dicas aduersus colores apparentes, regionem mediam Empyreï esse liquidam, ad colores autem præfatos requiri corpora congruenter densa, & nonnihil terminata, in quibus figi possit vilus,

vt decernunt Zabarella lib. 1. de visu. cap. 2. Connimhrices lib. 2. de Anima cap. 7. q. 3. num. 1. Respondeo, densificent, & opacæ aliquæ partes regionis mediæ Empyreæ, prout Deus voluerit variis coloribus oblectare Beatorum oculos. Et id ipsum necesse esset ex natura rei ad colores veros naturales, siquidem ob defectum densitatis, & opacitatis alicuius carent colore subtilissimi vapores, & ex halationes ascendentes et terra vique dum coalescant in nubem, vt ait Franciscus Alfonsus d. 10. Animastica num. 27. qui etiam num. 26. inficitur, colores cæli (syderei, Iridis, nubis, &c. esse apparentes, non tamen hos vniuersum negat sed admittit nonnquam, vt dicitur cum lux nimis remissa in vmbrosis locis apparet nigredo, & cum lux nimis intensa in vitro apparet albedo.

Ex eorumdem locorum apparentium varietate cernuntur in Empyreo *prata amantissima, nemora, similiaque alia qua Beatorum oculis afferant ipsa varietate oblectationem, & ciuitatem illam celestem exornent*, vt mediatur Barradas tomo 3. in Euangelia lib. 10. cap. 3. quem sequuti sunt Drexelius in 3. parte Æternitatis lib. 2. de cælo cap. 8. §. 3. & Cornelius. loco supra citato. Sed hic Author in cap. 22. Apocalypsis vers. 2. explicans illud. *In medio platea eius, & ex utraque parte fluminis lignum vite afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium.* Scribit. *Fluuium huius, arboreæ, & poma ad litteram, visonant, accipi posse. Quid enim obstat? Nam si hic in paradiso terrestri fructus est Adam, multo magis isdem fruuntur Beati in paradiso celesti huius enim specimen & imago fuit terrestri.* Huc vique Cornelius, quin in cap. 5. Matthæi v. 4. repetit isthæc non ingrata Tirino in cap. 22. Apocalypsis. v. 1.

In confirmationem adducuntur carmina Sancti Augustini libro Meditationum cap. 26.

*Quis promat, summa pacis quanta sit
letitia,
Vbi viuus margaritis surgunt adificia,
Auro celsa micant tecta, radiant trilinea,
Solis gemmis pretiosis hac structura nititur,
Auro mundo tanquam vitro urbes via sternitur.
Abeſt limus, deest fimus, lues nulla cernitur.
Hyems horrens, æſtas torrens illic nunquam ſauunt.
Flos perpetuus rosarum ver agit perpetuum.
Candent lilia, rubescit crocus, sudat balsamum,
Veniens prata, vernans sata riuus mellis infuunt,
Pigmentorum spirat odor, liquor, & aromatum,
Pendent poma floridarum non lapsura nemorum;*

Sed quis intelligat hæc omnia in sensu litterali? Citatur idem Sanctus Augustinus in cap. 6. Meditationum à Tirino, & Sanctus Laurentius Iustinianus in lib. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 23. nec non San-

ctus Anselmus in lib. de similitudinibus cap. 37. nihil tamen ad intentam rem habent. Solus Sanctus Anselmus cap. 44. vocat cælestem Hierusalem *locum amantum*; quæ verba nimis remota sunt, vt & illa alia, quibus ab Ecclesia instructi vtimur in commendatione Animæ. *Conſtituat te Chriſtus filius Dei viuus intra paradisi sui amana virentia.*

Adducuntur etiam verba Sanctæ Dorotheæ Virginis, & Martyris ad Tyrannum *Imu* (omitto alia) *per hæc pœnas breues, & exiles ad paradysum deliciarum, ubi sunt poma mira pulchritudinis, rosa, lilia, & flores innumeri, qui nunquam marcescunt, ubi sunt fontes aquæ vitæ, qui nunquam siccantur, quibus anima sanctorum fruuntur, & exultant in Chriſto.* Hæc audiens Theophylus, Præsidis Alcesior dixit Dorotheæ non sine inuisione: *Mirte mihi poma è paradiso sponsi tui, cum eò peruenieris.* Respondit illa: *faciam.* Cum tunc esset dies sexta Februarij, vix Martyrio coronata euolauit ad cælum, cum Angelus in pulcherrimi pueri specie attulit Theophylo calathum pomis, & rosis refertum. Motus miraculo Theophylus addixit se Chriſto, pro cuius confessione mortem perpeſſus, Martyris Lauream comparauit. Non absimiliter S. Digna paulò ante Martyrium suum: *assistere sibi per somnum videt puellam habitu, & specie percomptam Angelico, rosas, & lilia manu gestantem, quam cum de nomine, causaque sui exploraret aduenit. Ego sum, inquit, Agatha, olim propter Chriſtum diris aurita supplicis, & nunc veni partem tibi purpurei numeris huius asserre. Accipe libens donarium, & viriliter age in Domino.* Ita Sanctus Eulogius in memoriali Sanctorum lib. 3. cap. 8. Attamen verba S. Dorotheæ aut terrestrem paradysum commendabant, aut si cælestem (quod magis credo) prolata fuerunt accomodatè ad captum audientium, vt per illa, quæ inter mortales summæ sunt voluptati, manu duceret ad altiores, & solidiores Empyreæ delicias, ac oblectamenta. Et putarim, rosas, ac poma Theophylo allata ex paradiso terrestri, si forte perseverat; aut ex alia regione, quæ eo tempore tales ferret fructus; aut virtute diuina fuisse procreata.

In eiusdem opinionationis confirmationem addi possunt nonnulla alia S. Elyabeth Schonauigenſis lib. 2. visionè c. 3. ait: *Vidi procul hinc versus orientem adificium valde gloriosum, quas tribus muris circumdatum, & variis distinctionibus mansionum in eo, & splendor lucis immensa omnia illustrabat. In circuitu autem eius arborum, & herbarum, & florum incundissima amantissimas.* Guntelinus quidam apud Vincentium Bellouacensem allegandum in num. 17. *Vidit intra paradysum herbas, & arboreas, pulcherrimas.* Simile quid conspexit Oenus miles, de quo infra numer. 18. In libro quodam Hæbraico, de quo Galatinus lib. 12. arcanorum Catholicæ veritatis capit. 6. vocatur paradysus cælestis: *Ager arboribus plenus. Paschasius lib. 4. in lamentationes Hieremiæ ait: Sanctorum animas requiescere in herbis virentibus.* S. Paulinus epist. 12. ad Seperum in titulo apponendo Basilicæ Fundanæ.

*Ipse Deus nobis princeps Crucis, atque
corona
Inter floriferi cælestis nemus paradisi.*

S. Augustinus serm. 1. de omnibus Sanctis (qui est

est 85. de diuersis in appendice (*Floribus cali nec rosa, ne lilia cædesunt. Certens singuli ad verosque honores amplissimas accipere dignitatum coronas, vel de virginitate candidas, vel de passione purpureas, In cælestibus castris pax, & acies habent suos flores, quibus milites Chriſti coronantur.* Clemens Alexandrinus libro 2. Pædagogici capit. 8. *Pulchra amarantibi corona est ei reposita, qui se rectè gesserit. Hunc florem terra ferre non potest, calum solum modo potest producere.* Alludit ad 1. Petri. 5. vers. 4. *Et cum apparuerit princeps Pastorum, percipietis immarcescibilem glorie coronam.* Venantius Fortunatus in orationem Dominicam. *Magis illud regnum querendum est, vbi semper liturum, rosarumque blandior lux arripet, vbi pictura floris odoriferi non marcescit, vbi loci sacunditas neque nube premitur, neque sole siccatur, vbi non finitur cum possessore possessio, vbi quicquid desiderat animus, dat aspectus, vbi iustus gemmas calcabit in plateis, quas modo Reges non habent in coronis vbi mortalitas translata in immortalitate cum Angelis sorte simili glorietur, vbi hominibus, & Deo fit vna possessio.* S. Cyprianus de laude Martyrij: *Quibus inquisitus fuit Deus semper, aut notus, nunquam excidit Chriſti locus, vbi iacet gratis, vbi virentibus campis terra luxurians alunno se in dicit gramine, & redolente pasciunt flore, vbi altum nemora tolluntur in verticem & vbi arbor densiore coma vestit, quicquid curuantibus ramis scena deiacens innumbrat. Omnia illic non frigoris, nec ardoris nec ut in autumno arua requiescant, aut iterum verè nouo tellus fecunda parturiat, vnius poma feruntur atatis. Quippe cum nec mensibus suis tunc luna desinat nec per horarum sol momenta decurrat, aut in noctem lux fugata concedat. Habere populos quiescens lara, sedes tenet placida, vli fons scaturiens medius sinu alvei proumpnis emergit, & rauco per internalla circuitu fumosis flexibus labitur, vt in ora nſcentium sibi fluminum diuidatur. Hinc ergi magna laus Martyrum, hinc nobilis coronæ victorum, quibus maiora his repromissa sunt, quibus auctiora sunt premia. Germana dia passim reperiuntur in Patribus: quæ scit & hæc, non sunt accipienda in sententiæ Grammatico: de visionibus autem in sectione 4.*

Nam veras arboreas, & rosas ad Empyreum traducere, parum è Theologia est, vt enim inquit Moses Barcephala part. 1. de paradiso cap. 6. *Corporate arboreas: è terra lata pullulant, non autem supra celum nascuntur.* Et vt Sanctus Cæcilius Dialogo 3. vbi autem in celo sunt fici, palma, mala punica, cæteraque, qua paradysus plurima continet, & quibus flores naturaliter? Huc adfisco inuectiuam illam Tertulliani contra Valentinianos capite vigesimo. *Satis meminerat Proloimus puerilium dici bulorum in mari poma nasci, & in arbore pisces, sicut & in cælestibus nucera presumpsit. Operatur Demiurgus ignorans; & sdeo fortasse non scit arboreas in sola terra institui oportere.* Aduoco etiam illud Lucretij libr. 3. & 5. de rerum natura.

*Denique in æthere non arbor, non aquore
in alto
Nubes esse queunt, neque pisces vinere in
aruis:
Nec cror in lignis, nec saxis succum in-
esse,
Certum ac dispositum est vbi quicquid crescat,
& insit.*

Certè etſi Beatorum oculos hisce oblectari oporteat, transferuntur sine necessitate arboreas, & rosas ad Empyreum, si quidem colores apparentes referent eas; aut Deus indet oculis glorificatorum corporum species representatiuas similitum oblectorum. Non ergo Empyreum cogitemus, sicut Xenophanes, & Anaxagoras lunarem globum arboribus, montibus, ac vallibus discriminarum.

Petrus Cornelius non contentus iis, quæ ex ipſo retulimus, adicit in capite vigesimo, primo Apocalypsis vers. decimo nono *videri sibi veras fore gemmas in calis non terrestres, sed cælestes, & longè hisce nostris præstantiores.* Id colligitur ex Sancto Ioanne hic, qui eas se in celo vidisse assererat, atque ex Tobia capite decimo tertio vers. vigesimo primo. *Porta Hierusalem ex Saphyro, & smaragdo adificabuntur, ex & lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido, & mundo omnes platea eius sternentur, & per vicus eius Alleluia cantabitur.* Ad qua verba hic alludit. Ioannes. *Verba enim scriptura proprie, vt sonant, accipienda sunt, ait sanctus Augustinus, nisi quid absurdi ingerant.* Hactenus Cornelius, à quo non videtur distare Rupertus, cum libro primo in Genesim capite quadragesimo sexto ait. *De illa terra paradisi illud sciendum est, quia mox, vt dixit Deus, congregentur aquæ, qua sunt sub firmamento in locum vnum, & appareat arida, sic apparuit, vt postea nunquam disparuerit, sicut nihilominus mox vt dixit Deus, Germinet terra herbam virentem, &c. sic germinavit, sic floruit, & fronduit, fructumque attulit, vt iam vltra deflorescere non possit. Nam vt taceam de luce Angelicarum specierum, qua nunquam ibi desunt, si in hoc exilio quadam terra huius particula, scilicet pretiosi lapides, quales maximè carbunculi sunt, sic apparent, vt in nocte pro lucernis esse possint, quam splendide putas terram illam apparuisse, vbi neque huiusmodi lapidum, nec alicuius boni, quod visum delectet quicquam abesse potest. Cæterum Tuitiensis Abbas non de paradiso cælesti, sed terrestri fatuit, licet illa verba: *Nam vt taceam de luce Angelicarum specierum, qua nunquam ibi desunt, anſam aliquam præbeant putandi sermonem habuisse, vbi Angeli commemorantur.* Recogitet lector, an probabile sit, iam hos, iam illos Angelos digredi ex cælesti in terrestrem paradysum, ita vt ab hoc aliqui nunquam abſint? de quo rursus in Exercitatione 18.*

Hoc omisso, si per sanctum Gregorium Magnum transcriptum num. 20. Exercitat. 13. nemò sanum sapiens debeat intelligere, esse in terrestri paradiso domus ex metallis veris, idem iudicium

iudicium æquiori iure ferendum est de veris gemmis in Empyreo, maxime cum ad oblectationem gloriatorum oculorum satis sit, quod per colores apparentes represententur aliquæ partes Empyreï, ac si essent gemmæ. Et hoc modo aptius dicitur de cælesti terra, quod de Romana cecinit Propertius, libr. 3. elegia 21.

*Omnia Romana cedant miracula terre,
Natura hic posuit, quicquid ubique fuit.*

S. Ioannes in Apocalypsi intelligendus est (vt & Tobias adnotante ibi nostro Didaco Celada) loqui symbolicè, dum describens pulchritudinem cælestis Hierusalem congerit omnia, quæ in sublunariis æstimamus vt pretiosa & quibus vt, pulchris iucundamur; nec nisi sumpta ab istis similitudine poterat (vt admonet S. Gregorius. Nysenus oratione 2. de Beatitudinibus (explicare inter mortales ornamenta ciuitatis Empyreæ; re quidem vera longè superantia quicquid apud nos cernitur. Vnde Valerianus Episcopus Cemelienfis in homilia 15. peropportune hortatur Chæsticolos. *Aptemus animos ad futuram gloriam, quæ reposita est nobis & præparamus terrenis cælestia, vt possimus illa aterna vita promissa contingere. Nemo autem sibi de huius mundi ambitione blandiatur, quam videt. in diem desicere accessu ætatis, & temporis. Si comparemus denique æternis præsentia, satis vilia, & inuilia constat esse, quæ temporaliter possidemus. Require denique gratiam debite hereditatis, & intelligis huius mundi diuitias displicere, actu dicas, nihil auro obsecutus, nihil argenti splendore sordidius. In comparatione autem paradisi, vitro similis est gemma pretiosior. Ita est enim huius lucis, & futuri temporis dignitas, ac si stante in celo luna oculis hominum radius se maritimalis infuderit. Tandem enim placet lunare commercium, quandiu tenebrosa noctis constituit legibus præstat officium, quæ quamuis placeat candore nocturni luminis, obscuratur tamen supernientis sideris claritate melioris.*

SECTIO III.

An in Empyreo sint soni?

14. Coni non oriuntur vt proprietates ex temperamento primarum qualitatium, licet ad eorum varietatem magnopere conducatur diuersitas illius, quatenus corpora se percutientia debent esse magis, aut minus dura, & leuia. Sed cum per nos Regio media Empyreï sit liquida, quemadmodum aer, & aqua, nihil ei deest, vt medio ipso edatur sonus ex percussione, siue vnus, siue duorum corporum solidorum.

15. Et fortè ex collisione vnus partis Empyreæ cum alia, siue ex imperu, vnus in aliam, proueniente commotione, vel à Deo solo, vel à Beatis simul cum ipso, resultabit gratissimus sonus. sic ex collisione marinorum fluctuum efficitur sonus nec non ex impetu venti in aerem, & halitus accensi in nubem, vt obseruant

Auerfa quæstion. 54. Philosophiæ section. 5. & Cabeus libro secundo, Meteorologicorum textu quinquagesimo sexto, quæstione prima. Quare suo modo reperitur in Empyreo species quædam concentus Pythagorici cælorum. De vocibus à Beatis efformandis ex confirmatione Empyreï tractabo cumulatissimè in Exercitatione vigesima nona, nec pauca dixi in precedenti.

SECTIO IV.

An in Empyreo sint odores?

16. Beatus Laurentius Iustinianus libro de disciplina, & perfectione Monastica conuersionis capite vigesimo tertio, ait: *Fragans suauitas cælestium odoramentorum mira liquefactione resperget odoratum in celo.* Barradas tomo tertio in Euangelium, libro decimo, capite tertio, Lessius libro tertio de summo bono, capite octauo, numero 102. Drexellius parte 3. æternitatis libro secundo, capite tertio, paragrapho primo, Roa de statu Beatorum capite decimo, Tannerus tomo secundo, d. 1. quæstione tertio, dubitatione quarta, numero trigesimo septimo, Laurentius Cupærus de quatuor hominum nouissimis concione vigesima secunda, pagina 469. Arriaga tomo secundo in prima parte d. 57. numero decimo; non renunt concedere ipsum Empyreum efflare odorem In huius comprobationem afferet quis narrationem cuiusdam hominis ad vitam reuocati, teste S. Bonifacio Archiepiscopo Moguntino in epistola apposta ex integro à Baronio tomo 9. Annalium Ecclesiasticorum anno Christi 716. num. 11. vidit quoque (ita S. Bonifacius) mira amemittatis locum, in quo pulcherrimorum hominum gloria multitudo miro lætabatur gaudio, qui cum inuissent ad eorum gaudia, si ei licitum fuisset, cum eis gauisurus veniret. Et inde mira dulcedinem fragrantia uenibat, quæ Beatorum aditus fuit ibi congregantium spirituum; quem locum Sancti Angeli affirmabant famosum esse Dei paradysum. Sed videtur distinxisse illum à cælesti Hierusalem cum post visionem Purgatorij dicat num. 22. *Et circa illud flumen specularis muros fulgentes clarissimi splendoris, stupenda longitudinis, & altitudinis immensa, & sanctos Angelos audiri dixisse: Hæc est enim illi sancta, & inclita ciuitas cælestis Hierusalem, in qua istæ perpetuiter sancte gaudebunt anima. Illa itaque animas, & istius gloriose ciuitatis muros ad quam post transitum fluminis festinabam, tam magna immensi luminis claritate, & fulgore splendentes esse dixit, vt reuerberatis oculorum pupillis præ nimio splendore eos nullatenus aspicere potuisset.* Sic de cælesti Hierusalem, vt distincta ab illo Dei famoso paradiso. Quare cum in eo solo perceperit miræ dulcedinis fragrantiam, testimonium hoc non adeo est ad rem. Vti neque aliud apud Sanctum Damascenum caput. 30. Historiæ Barlaam & Iosaphat, vbi refert mirabilem aliam Regis Iosaphat visionem, in qua etiam vrbs Empyreæ discernitur à quodam paradiso. *Pulchris floribus, atque ingenti suauitate prædito, vbi & plantas omnis generis cernebat* (Iosaphat).

(Iosaphat) *institatis, quibusdam & admirandis fructibus, tum visu incundissimis, tum perceptiu suauissimis redundantes. Arborum porrò folia ex tenuissima quadam aura dulcem sonum edebant, & dum impellerentur, inexplabilem odoris fragrantiam emittebant, &c.*

17. Non valdè aptior est ad rem alia visio Drithelmi tradita à V. Beda libr. 5. Ecclesiasticæ historiæ gentis Anglorum, cap. 13. Nam post multa de quodam paradiso, in quo recipiuntur anime eorum, qui in bonis quidem operibus corpore exierunt, non tamen sunt tanta perfectionis, vt in regnum calorum statim mereantur introduci, inquit, Cumque procedentes transissemus: aspicio ante nos multo maiorem luminis gratiam, quam prius, in qua etiam vocem cantantium dulcissimam audiuimus, & odoris fragrantia miri tanta de loco effundebatur, vt is, quem antea degustans quasi maximum rebar, iam permodicum mihi odor videretur; sicut etiam lux illa campi florentis eximia, in comparatione eius, quæ nunc apparuit, lucis, tenuissima prorsus videbatur, & parua. Sic Drithelmus; pro cuius visione, & duabus aliis superioribus, & altera quæ habetur apud Ioannem Subdiaconum in diuinis apothegmatibus libr. 1. de contemplatione, num. 15. altera etiam, quam refert Vincentius Bellouacensis in speculo libr. 29. à capit. 6. vsque ad 10. legenda est cautio, quam adhibeo in Exercitatione 21.

18. Congruentior, multoque insignior est alia visio sancti Saluij Episcopi Abigenis memoriæ prodita à S. Gregorio Turonensi lib. 7. historiæ, cap. 1. *Cum me ante hos quatuor dies, contremiscente cellula exanimem vidisset, apprehensum à duobus Angelis in calorum excelsa sublatus sum, ita vt non solum squalidum hoc seculum, verum etiam Solem, ac Lunam, nubes, & sidera sub pedibus habere putarem. Deinde per portam luce ista clariorem introductus sum in illud habitaculum, in quo omne pauimentum erat quasi aurum, argentumque veniens, lux ineffabilis, amplitudo inenarrabilis. Quam ita multitudo promiscui sexus obtexerat, vt longitudo, ac latitudo caterue prorsus perideri non possit. Cumque nobis via inter comprimentes ab iis, qui præcedebant, Angelis pararetur, peruenimus ad locum, quem iam de longinquo contemplantur; in quo super pendebat nubes omni luce lucidior, in quo non sol, non luna non astrum cerni poterat sed super his omnibus naturali luce splendidius effulgebat. Et vox procedebat de nube tanquam vox aquarum multarum. Ibi etiam me peccatorem humiliter salutabant viri in veste sacerdotali, ac saculari, quos mihi, qui præcedebant, narrauerunt, esse Martyres, ac confessores, quos hic summo excolimus famulatu. Stans igitur in loco, in quo iussus sum, operuit me odor nimie suauitatis, ita vt ab hac suauitate refectus, nullum adhuc cibum, potumque desiderem, & audiuimus vocem dicentem: Reuertatur hic in seculum, quoniam necessarius est Ecclesiæ nostris. Prætermitto visionem aliam cuiusdam militis relatum à S. Gregorio magno lib. 4. Dialogorum cap. 36. nam eam ex parte dedi n. 20. exercit. 13. In ea etiam traditur, tantum odorem suauitatis inesse paradiso, vt ipsa suauitatis fragrantia illic deambulantes, habitantesque satiet. Extat & alia Ludouici Oenij militis apud Henricum Altereicensem in narratione de Purgatorio S. Patritij, tomo 2. Sanctorum Hiber-*

niæ, Thomam Mesinghamum cap. 10. de Purgatorio eodem. Angelumque Manrique in analibus Cisterciensibus anno Christi 1154. cap. 5. In qua dicitur tanta suauitatis odorem ex paradisi aperta porta proditisse, vt si totus mundus in aromata verteret, huius suauitatis abundantiam non vinceret. Sed in vtraque visione habetur sermo de paradiso terrestri, indigentque circumspeditione accurata.

19. Et verò Empyreum emittere ex se odorem, negandum prorsus est. Etenim odor per Aristotelem libr. 2. de Anima cap. 9. textu 100. & libro de sensu & sensibili capit. 3. oritur ex temperamento primarum qualitatium, prædominante siccitate, & calore. Hinc in elementis, dum sincera sunt, & pura, non experimur odores. Cum ergo Empyreum careat temperamento primarum qualitatium, non erit ex se odorosum. Erit tamen eius regio media satis ac commoda, vt ferat odores, aut ipsorum species, ob defectum densitatis, ac soliditatis.

20. Sanctus Laurentius Iustinianus, & si qui alij sint Patres, interpretandi sunt de odoribus extrinsecis, & aduentitiis Empyreæ. Similiter venit percipienda visio transcripta n. 18. Prædicti ordores profluent ex corporibus Beatorum, & præsertim Christi Domini, de cuius carne sentient alij glorificati homines mirificam fragrantiam, vt ait Ambrosius Catharinus in libro de Bonorum præmio, & nos latius examinabimus in Exercitatione 38. Quod si velis addere odores naturales quo ad entitatem immixtos à Deo extrinsecis Empyreæ, tecum non contendam. Etsi enim in numer. 6. detrectauerim colores naturales, qui extrinsecis inderebunt à Deo, idèd fuit, quia per apparentes ob diuersam lucis incidentiam prospicitur satis voluptati oculorum prouenienti ex Empyreæ.

SECTIO V.

An in Empyreo sint sapes?

21. Sapes oriuntur ex temperie primarum qualitatium, humiditate prædominante Siccitati. Et quia Empyreum ea caret temperie, sequitur, sapes non esse naturales ipsius proprietates P. Arriaga tomo 2. in 1. parte d. 57. num. 11. cogitat corpus cælestis Empyreum habiturum se, sicut Israeliticum Manna, in ordine ad exercitium gustus glorificati. Admittam facile Deum imprimere aeri Empyreæ varios sapes naturales quo ad entitatem. Id tamen non est necesse, vt in gustu Beati homines sua fruuantur voluptate; prouiderit enim Deus alia ratione, de qua in Exercit. 31. Et cum aer sublunaris, cuius loco succedit cælestis ille, non afficiatur qualitatibus sapidis aduentitiis forsitan aliquis ob hanc causam diceret, neque cælestem illum affici. Precemur Deum, vt experientia discamus hæc præparata diligentibus se, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Interim nos, qui tam ingentes delicias in Empyreæ speramus, erigamus oculos ad ipsum, ne oblectamentis, & illecebris suis, nos terra decipiat. vt admonet S. Cyprianus

S. Cyprianus epistola 8. *Augusti animus est, ac-*
bat Seneca in consolatione ab Heluiam cap. 9.
quem terrena delectant. Ad illa adducendus est,
scilicet ad cælestia latè patentia. Felices nos,

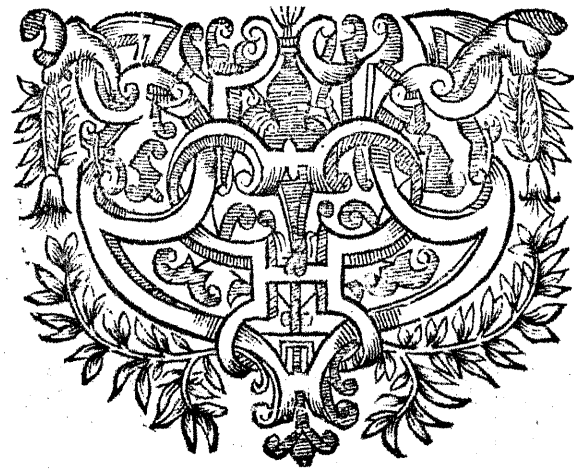
si, vt de Christianis antiquis. Sanctus Iusti-
nus Martyr. in epistola ad Diognetum, *De-*
gamus in terra, sed in cælo patriam nostram
habeamus.

*Finis prima partis Empyreologia, ad maiorem Dei gloriam & Deiparæ
Virginis sine labe conceptæ.*

Subiicit Author se, & sua correctioni Sanctæ
Romanæ Ecclesiæ.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

Admonuit nos Author, vt quoties in prima parte occurreret titulus *Sancti* præfixus Claudiano
Mamerco Presbytero Viennensi in Gallia, deleteretur ob causam, quam exhibet in secunda parte
Exercit. XXI. Sed cum is scrupulus renuntiatus nobis sit post excusam primam partem, nolimus hic
Authoris voto non satisfacere; idquecirco, candide Lector, monitiunculam hanc adiecimus, vt ad
nos transmissa est.

INDEX

INDEX LOCORVM

Sacræ Scripturæ, quæ in prima parte
Empyreologiæ elucidantur.

*Littera E, indicat Exercitationem; littera P, Præloquia:
littera n, numerum.*

Cap. 1. v. 1. **I**n principio creauit
Deus cælum, & ter-
ram. Ex. 2. n. 4. Ex. 3.
n. 4. n. 19. ex. 6. n. 54.
Ex. 10. num. 2.
27. Et creauit Deus hominẽ. ex. 6. n. 67
2. 2. Igitur perfecti sunt cæli, & terra.
exerc. 3. n. 20
4. Istæ sunt generationes cæli, &
terræ. ex. 3. n. 4. ex. 6. n. 67.
21. Creauitque cete grandia. ex. 6.
num. 54.
24. 63. Egressus fuerat ad meditandum
in agro. Præl. 8.
26. 28. Rursum fodit alios puteos. P. n. 52

Ex Exodo.

C. 20. v. 11. **S**ex enim diebus fecit Domi-
nus cælum, & terram & c.
ex. 3. n. 4.

Ex Libris Paralipomenon.

L. 1. C. 6. **T**V exaudies de cælo firmif-
v. 36. simo habitaculo tuo. Ex. 2.
n. 6. ex. 14. n. 6.
2. 2. 6. Si cælum, & cæli cælorum capere
eum non possunt. Ex. 2. n. 6.

Ex Esdra.

C. 2. v. 6. **T**V ipse Dominus solus, tu
fecisti cælum, & cælum
cælorum. ex. 2. n. 6. ex. 3. n. 4.

Ex Tobia.

C. 12. **E**go sum Raphaël Angelus vnus
v. 15. ex septem, qui adstamus
P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

ante Dominum. Ex. 10. num. 37.
13. 21. Ex lapide candido, & mundo om-
nes plateæ eius sternentur, & per
vicos eius Alleluya cantabitur.
ex. 13. n. 19.
13. Luce splendida fulgebis. ex. 10. n. 2.

Ex Iob.

C. 9. v. 6. **Q**ui commouet terram de lo-
co suo, & columnæ eius
concutiuntur. ex. 11. n. 11.
13. Sub quo curuantur, qui portant
orbem. ex. 11. n. 23.
19. 26. Rursum circumdabor pelle mea.
ex. 4. n. 47.
27. Quem visurus sum ego ipse, &
oculi mei conspècturi sunt, &
non alius. ex. 4. n. 47
26. 11. Columnæ cæli contremiscunt, &
pauent ad nuntium eius. ex. 11. n. 11
36. 33. Annuntiat de ea amico suo, quod
possessio eius sit, & ad eam pos-
sit ascendere. ex. 10. v. 62.
38. 37. Conuentum cæli quis dormire
faciet. ex. 11. n. 18.

Ex Psalmis.

C. 8. v. 4. **Q**uoniam videbo cælos tuos.
Ex. 3. n. 4.
18. 4. Laudate eum cæli cælorum. Ex. 3.
num. 4.
26. 13. Credo videre bona Domini in
terra viuentium. ex. 11. n. 2.
36. 11. Mansueti autem hæreditabunt
terram. ibid.
44. 7. Sedes tua Deus in sæculum sæculi.
ex. 12. num. 3.

In primam Partem Empyreologiae

- 101.26. Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt caeli, exerc. 3. num. 4. & 20. ex. 14. num. 20
- 102.19. Dominus in caelo parauit sedem suam, ex. 2. n. 6.
- 103.2. Amictum lumine sicut vestimento. ex. 10. n. 7
- 103.3. Extendens caelum sicut pellem, qui regis aquis superiora eius, ex. 14. num. 20
- 113.16. Caelum caeli Domino, terram autem dedit filiis hominum. ex. 2. num. 6
- 141.6. Portio mea in terra uiuentium, ex. 11. num. 2
- 144.10. Sancti tui benedicent tibi, gloriam regni tui dicent, P. n. 19
- 144.13. Regnum tuum regnum omnium saeculorum, ex. 3. n. 9
- 148.4. Laudate eum caeli caelorum, & aquae, quae super caelos sunt laudent nomen Domini, ex. 14. n. 20
6. Statuit ea in aeternum, & in saeculum saeculi, ex. 12. n. 3
- 150.1. Laudate eum in firmamento virtutis eius, ex. 11. n. 2

Ex Proverbiis.

- C. 4. v. 18. **I**ustorum autem semita quasi lux splendens, ex. 10. n. 2
8. 22. Antequam quicquam faceret à principio, ex. 3. n. 20

Ex Ecclesiaste.

- C. 1. v. 10. **N**ihil sub sole nouum, Præl. num. 49
3. 14. Didici, quod omnia opera, quae fecit Deus perseverant in perpetuum, ex. 12. n. 13.
11. 7. Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem, ex. 10. n. 31
16. 18. Ecce caeli caelorum in conspectu illius commouebuntur. ex. 11. n. 11

Ex Sapientia.

- C. 9. v. 16. **C**um difficile aestimemus quae in terra sunt. P. n. 13
11. 8. Omnipotens manus tua creauit orbem terrarum ex materia inuisa, ex. 4. n. 21. ex. 6. n. 59
21. Omnia in mensura, numero, & ponderes desposuisti. ex. 10. n. 58
26. Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu uoluisses, aut quod à te uocatum non esset, conseruaretur ex. 12. n. 29

18. 24. Et magnificentia tua in diadema te capitis illius scripta erat. ex. 13. num. 12

Ex Ecclesiastico.

- C. 1. v. 2. **A**ltitudinem caeli quis dimensurus est? ex. 13. n. 5
18. 1. Qui uiuit in aeternum, creauit omnia simul. ex. 3. n. 17

Ex Isaia.

- Cap. 30. **E**rit lux Lunae sicut lux Solis, v. 26. ex. 10. n. 48
33. 18. Cernent terram de longè. ex. 13. num. 9
35. 8. Non transibit per eam pollutus, ex. 12. n. 3
38. 11. Dixi, non uidebo Dominum Deum in terra uiuentium, ex. 11. num. 2
40. 12. Quis caelos palmo ponderauit, ex. 13. n. 5
49. 10. Non percutiet eos aëstus, & Sol, ex. 13. n. 21
60. 20. Non occidet ultra Sol tuus, ex. 10. num. 1
64. 4. Oculus non uidit absque te, quae praeparasti diligentibus te, ex. 10. num. 32
65. 17. Coelos novos, & terram nouam ego creo. ex. 12. n. 4
66. 1. Caelum sedes mea est, terra autem scabellum pedum meorum, ex. 11. num. 6

Ex Hieremia.

- Cap. 17. **R**ecedentes à te in terra scribentur, 14. n. 40

Ex Baruch.

- C. 5. v. 9. **A**dducet Deus Israel cum iuuentudine in lumine maiestatis suae cum misericordia, & iustitia, quae in ipso est, exerc. 10. num. 62
3. 24. Magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus, ex. 13. n. 6

Ex Ezechiele.

- C. 1. v. 1. **A**perti sunt caeli, & uidi uisiones Dei, ex. 14. n. 32
4. Splendor in circuitu eius, ex. 10. num. 7

Index Locorum Sacrae Scripturae.

Ex Daniele.

- Cap. 3. **A**quae, quae super caelos sunt. v. 60. ex. 14. n. 20

Ex Libris Machabaeorum.

- L. 2. C. 7. **P**eto nate, ut aspicias ad caelum, & terram, & ad omnia, quae in eis sunt, & intelligentias, quia ex nihilo fecit illa Deus, ex. 3. n. 4. ex. 6. n. 54
8. 18. Potest :: uniuersum mundum vno nutu delere. ex. 12. n. 29

Ex Matthaeo.

- C. 3. v. 16. **E**t ecce aperti sunt ei caeli, & uidit spiritum Dei? ex. 14. num. 32
5. 4. Beati mites, quoniam ipsi possident terram, ex. 11. n. 2
13. 52. Qui profert de thesauro suo noua & uetera, Præl. n. 54
17. 2. Et respanduit facies eius, sicut Sol, ex. 10. n. 35
17. 14. Faciamus hic tria tabernacula, ex. 13. n. 20
24. 29. Stellae cadent de caelo, ex. 12. n. 4
25. 34. Venite benedicti Patris mei, possidete paratum uobis regnum à constitutione mundi, ex. 3. n. 4. & 20

Ex Marco.

- C. 10. v. 18. **N**emo bonus, nisi vnus Deus, ex. 12. n. 64

Ex Luca.

- Cap. 10. **G**audete autem, quod nomina uestra scripta sunt in caelis. v. 20. ex. 14. n. 39
12. 36. Thesaurizate autem uobis thesauros in caelo, ubi nec rugo, ex. 12. n. 4
16. 9. Ut recipiant uos in aeterna tabernacula. ex. 12. n. 3

Ex Ioanne.

- C. 1. v. 51. **V**idebitis caelum apertum, ex. 14. n. 35
8. 14. Ille homicida erat, ab initio, & in ueritate, non stetit. ex. 3. n. 17.
14. 2. In domo Patris mei mansiones multae sunt. ex. 13. n. 17

P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars I.

Ex Actis Apostolorum.

- C. 7. v. 55. **I**ntendens in caelum uidit gloriam Dei, ex. 14. n. 32
56. Ecce uideo caelos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei, ex. 14. n. 32
20. 35. Beatius est magis dare, quam accipere, ex. 5. n. 37

Ex Paulo ad Romanos.

- C. 2. v. 16. **N**uisquam Angelos apprehendit, sed semen Abraham, ex. 8. n. 14
8. 20. Vanitati creatura subiecta est non uolens, ex. 12. n. 60
22. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, ex. 5. n. 98

Ad Corinthios.

- Epist. 1. C. 2. **N**obis autem reuelauit Deus v. 10. **N**per spiritum sum. P. n. 15
12. & v. 12. Omnia autem membra corporis, cum sint multa, vnum tamen corpus sunt. ex. 4. n. 52
13. 1. Si linguis hominum loquar, & Angelorum, ex. 14. n. 37
1. 15. 39. Non omnis caro eadem caro & c. ex. 5. n. 63
2. 4. 18. Quae enim videntur temporalia sunt, quae autem non videntur, aeterna. ex. 12. n. 3
5. 1. Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod aedificationem ex Deo habemus, E. 2. n. 7
12. 2. Raptum usque ad tertium caelum, E. 2. n. 8. & seqq.
4. Raptus est in paradysum, ibid.

Ad Ephesios.

- C. 4. v. 10. **A**scendit super omnes caelos, E. 14. n. 20.

Ad Philippenses.

- C. 3. v. 20. **N**ostra autem conuersatio in caelis est, Pr. n. 9

Ad Colossenses.

- C. 1. v. 12. **G**ratias agentes Deo Patri & c. ex. 10. n. 2
17. & 17. Omnia per ipsum, & in ipso creata, & ipse est ante omnes, & c. ex. 12. n. 29

In primam Partem Empyreologiae

- 101.26. In initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt caeli, exerc. 3. num. 4. & 20. ex. 14. num. 20
- 102.19. Dominus in caelo parauit sedem suam, ex. 2. n. 6.
- 103.2. Amictum lumine sicut vestimento. ex. 10. n. 7
- 103.3. Extendens caelum sicut pellem, qui regis aquis superiora eius, ex. 14. num. 20
- 113.16. Caelum caeli Domino, terram autem dedit filiis hominum. ex. 2. num. 6
- 141.6. Portio mea in terra uiuentium, ex. 11. num. 2
- 144.10. Sancti tui benedicent tibi, gloriam regni tui dicent, P. n. 19
- 144.13. Regnum tuum regnum omnium saeculorum, ex. 3. n. 9
- 148.4. Laudate eum caeli caelorum, & aquae, quae super caelos sunt laudent nomen Domini, ex. 14. n. 20
6. Statuit ea in aeternum, & in saeculum saeculi, ex. 12. n. 3
- 150.1. Laudate eum in firmamento virtutis eius, ex. 11. n. 2

Ex Proverbiis.

- C. 4. v. 18. **I**ustorum autem semita quasi lux splendens, ex. 10. n. 2
8. 22. Antequam quicquam faceret a principio, ex. 3. n. 20

Ex Ecclesiaste.

- C. 1. v. 10. **N**ihil sub sole nouum. Præl. num. 49
3. 14. Didici, quod omnia opera, quae fecit Deus perseverant in perpetuum, ex. 12. n. 13.
11. 7. Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem, ex. 10. n. 31
16. 18. Ecce caeli caelorum in conspectu illius commouebuntur. ex. 11. n. 11

Ex Sapientia.

- C. 9. v. 16. **C**um difficile aestimemus quae in terra sunt. P. n. 13
11. 8. Omnipotens manus tua creauit orbem terrarum ex materia inuisa, ex. 4. n. 21. ex. 6. n. 59
21. Omnia in mensura, numero, & ponderes desposuisti. ex. 10. n. 58
26. Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses, aut quod a te vocarum non esset, conseruaretur ex. 12. n. 29

18. 24. Et magnificentia tua in diadema te capitis illius scripta erat. ex. 13. num. 12

Ex Ecclesiastico.

- C. 1. v. 2. **A**ltitudinem caeli quis dimensurus est? ex. 13. n. 5
18. 1. Qui uiuit in aeternum, creauit omnia simul. ex. 3. n. 17

Ex Isaia.

- Cap. 30. **E**rit lux Lunae sicut lux Solis, v. 26. ex. 10. n. 48
33. 18. Cernent terram de longe. ex. 13. num. 9
35. 8. Non transibit per eam pollutus, ex. 12. n. 3
38. 11. Dixi, non videbo Dominum Deum in terra uiuentium, ex. 11. num. 2
40. 12. Quis caelos palmo ponderauit, ex. 13. n. 5
49. 10. Non percutiet eos aeternus, & Sol, ex. 13. n. 21
60. 20. Non occidet ultra Sol tuus, ex. 10. num. 1
64. 4. Oculus non uidit absque te, quae praeparasti diligentibus te, ex. 10. num. 32
65. 17. Coelos novos, & terram nouam ego creo. ex. 12. n. 4
66. 1. Caelum sedes mea est, terra autem scabellum pedum meorum, ex. 11. num. 6

Ex Hieremia.

- Cap. 17. **R**ecedentes a te in terra scribentur, 14. n. 40

Ex Baruch.

- C. 5. v. 9. **A**dducet Deus Israel cum iuuentudine in lumine maiestatis suae cum misericordia, & iustitia, quae in ipso est, exerc. 10. num. 62
3. 24. Magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus, ex. 13. n. 6

Ex Ezechiele.

- C. 1. v. 1. **A**perti sunt caeli, & vidi visiones Dei, ex. 14. n. 32
4. Splendor in circuitu eius, ex. 10. num. 7

Index Locorum Sacrae Scripturae.

Ex Daniele.

- Cap. 3. **A**quae, quae super caelos sunt. v. 60. ex. 14. n. 20

Ex Libris Machabaeorum.

- L. 2. C. 7. **P**eto nate, ut aspicias ad caelum, & terram, & ad omnia, quae in eis sunt, & intelligentias, quia ex nihilo fecit illa Deus, ex. 3. n. 4. ex. 6. n. 54
8. 18. Potest: vniuersum mundum vno nutu delere. ex. 12. n. 29

Ex Matthaeo.

- C. 3. v. 16. **E**t ecce aperti sunt ei caeli, & vidit spiritum Dei? ex. 14. num. 32
5. 4. Beati mites, quoniam ipsi possident terram, ex. 11. n. 2
13. 52. Qui profert de thesauro suo noua & vetera, Præl. n. 54
17. 2. Et respanduit facies eius, sicut Sol, ex. 10. n. 35
17. 14. Faciamus hic tria tabernacula, ex. 13. n. 20
24. 29. Stellae cadent de caelo, ex. 12. n. 4
25. 34. Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi, ex. 3. n. 4. & 20

Ex Marco.

- C. 10. v. 18. **N**emo bonus, nisi vnus Deus, ex. 12. n. 64

Ex Luca.

- Cap. 10. **G**audete autem, quod nomina vestra scripta sunt in caelis. v. 20. ex. 14. n. 39
12. 36. Thesaurizate autem vobis thesauros in caelo, vbi nec arugo, ex. 12. n. 4
16. 9. Ut recipiant vos in aeterna tabernacula. ex. 12. n. 3

Ex Ioanne.

- C. 1. v. 51. **V**idebitis caelum apertum, ex. 14. n. 35
8. 14. Ille homicida erat, ab initio, & in veritate, non stetit. ex. 3. n. 17.
14. 2. In domo Patris mei mansiones multae sunt. ex. 13. n. 17

P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars I.

Ex Actis Apostolorum.

- C. 7. v. 55. **I**ntendens in caelum vidit gloriam Dei, ex. 14. n. 32
56. Ecce video caelos apertos, & filium hominis stantem a dextris Dei, ex. 14. n. 32
20. 35. Beatius est magis dare, quam accipere, ex. 5. n. 37

Ex Paulo ad Romanos.

- C. 2. v. 16. **N**usquam Angelos apprehendit, sed semen Abraham, ex. 8. n. 14
8. 20. Vanitati creatura subiecta est non volens, ex. 12. n. 60
22. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, ex. 5. n. 98

Ad Corinthios.

- Epist. 1. C. 2. **N**obis autem reuelauit Deus v. 10. **N**per spiritum sum. P. n. 15
12. & v. 12. Omnia autem membra corporis, cum sint multa, vnum tamen corpus sunt. ex. 4. n. 52
13. 1. Si linguis hominum loquar, & Angelorum, ex. 14. n. 37
11. 5. 39. Non omnis caro eadem caro & c. ex. 5. n. 63
2. 4. 18. Quae enim videntur temporalia sunt, quae autem non videntur, aeterna. ex. 12. n. 3
5. 1. Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra huius habitacionis dissoluatur, quod aedificacionem ex Deo habemus, E. 2. n. 7
12. 2. Raptum usque ad tertium caelum, E. 2. n. 8. & seqq.
4. Raptus est in paradysum, ibid.

Ad Ephesios.

- C. 4. v. 10. **A**scendit super omnes caelos, E. 14. n. 20.

Ad Philippenses.

- C. 3. v. 20. **N**ostra autem conuersatio in caelis est, Pr. n. 9

Ad Colossenses.

- C. 1. v. 12. **G**ratias agentes Deo Patri & c. ex. 10. n. 2
17. & 17. Omnia per ipsum, & in ipso creata, & ipse est ante omnes, & c. ex. 12. n. 29

In primam Partem Empyreologiae,

Cap. 3. v. 1. & 2. Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. P. n. 9.

Ad Timotheum.

Epist. 1. Abstinerè à cibis, quos Deus creavit. ex. 6. n. 60
C. 4. v. 3. Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, quæ nullus hominum vidit, nec videre potest. ex. 10. num. 7. & 32. ex. 12. n. 28. 56. & 64.

Ad Hebræos.

C. 4. v. 14. Qui penetrauit cælos. ex. 14. num. 6
8. 1. & 2. Talem habemus Pontificem &c. Ex. 11. n. 3
12. 28. Itaque regnum immobile suscipientes. ex. 11. n. 3

Ex Petri Canonica 2.

C. 1. v. 4. Maxima, & pretiosa nobis promissa donauit. ex. 5. n. 43.

Ex Ioannis Epistola 1.

C. 1. v. 5. Quoniam Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt. illa. ex. 10. n. 8

Ex Apocalypsi.

C. 4. v. 6. In conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo. ex. 10. num. 22
10. Tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt. ex. 12. n. 29
21. 1. Et vidi cælum nouum, & terram nouam, primum enim cælum, & prima terra abiit. ex. 12. n. 4
12. Et habebat murum magnum, & alium. ex. 14. n. 6
16. Ciuitas in quadro posita est. ex. 13. num. 14
21. Et platea ciuitatis aurum mundum tanquam vitrum pellucidum. ex. 10. n. 22. ex. 13. n. 19
22. Templum non vidi in ea. ex. 13. n. 20
23. Et ciuitas non eget sole. ex. 10. n. 1. & 33. ac 37
22. 5. Et nox ultra non erit &c. ex. 10. n. 1.

INDEX

INDEX THEOLOGICVS

Difficultatum, quæ iuxta methodum Summæ S. Thomæ discutiuntur vel delibantur in prima parte Empyreologiae.

Littera E, indicat Exercitationem; littera S, Sectionem; littera P, Præloquia, littera N, numerum.

In 1. p.

Pro q. 3. a. 1. N corpus viuum sit nobilius non uiuo. Ex. 6. num. 24.
q. cadē a. 3. An Angeli habeant distinctam substantiam? Ex. 8. n. 14.
7. a. 1. An forma perficiatur per materiam? ex. 7. n. 57. & 58.
eadem a. 2. An materia gaudeat actu entitativo? ex. 5. n. 67. & seqq.
eadem a. 3. & 4. An repugnet infinitum in intensione, constante gradibus naturalibus inæqualibus? ex. 10. n. 53.
8. a. 1. An Deus existat in spatio imaginario extra cælum? ex. 11. n. 39.
ead. a. 4. An repugnet creatura, quæ ex naturali sua exigentia existat ubique? ex. 12. n. 67. An creatura possit diuinitus existere ubique? n. 68.
9. a. 2. An implicet contradictionem creatura, quam Deus nequeat destruere? ex. 12. n. 28
ead. a. 3. An potuerit produci ab aeterno creatura permanens? ex. 3. n. 5. An repugnet creatura, quæ ex connaturali sua exigentia potuisset produci ab aeterno? ex. 12. n. 66
11. a. 3. Cur Deus sit immultiplicabilis numerice, & specificè? ex. 5. n. 27. & 30.
12. a. 5. An visio beata possit fieri sine lumine intrinseco gloriæ? præloq. num. 33. An lumen intrinsecum gloriæ sit tota ratio agendi visionem beatam? ibid.
20. a. 1. An amor strictus possit ferri in bonum re ipsa præsens? ex. 5. n. 87. & 88. ac 89
24. a. 1. & 9. An beatorum nomina scripta sint in cælo? ex. 14. num. 38. & 39. ubi an damnatorum nomina scripta sint in terra?

q. 27. Usque ad 43. inclusive conducit. ex. 8. quæ est de subsistentia.
30. Speciatim a. 2. cur persona v. g. Patris æterni non sit multiplicabilis numerice aut specificè? ex. 5. n. 27. & 30
43. a. 7. An Columba, quæ apparuit in Christi baptismo, assumpta sit hypostaticè ab Spiritu sancto? ex. 8. n. 50
Pro q. 45. a. 1. Particula ex nihilo quo modo intelligenda sit in definitione creationis? ex. 6. n. 101.
ead. a. 4. An strictè sit creatum Empyreum? ex. 6. n. 51. & 67
6. a. 1. & 2. An Empyreum sit impro ductum, & æternum? ex. 3. n. 1.
ead. a. 3. An Empyreum sit productum à Deo ante mundum visibilem? ex. 3. sect. 2.
50. a. 2. An impossibilis sit substantia composita ex materia, & forma spiritualibus? ex. 4. n. 11. & seqq. ex. 5. S. 1.
ead. a. 4. An Angeli sint multiplicabiles intra eandem speciem? ex. 5. n. 26. vsque ad 30. inclusive.
ead. a. 5. An Angeli sint incorruptibiles substantialiter suapte natura, vel ex privilegio Dei? ex. 12. per totam S. 6. An possibiles sint Angeli desinentes suapte natura? n. 62. & 63.
52. a. 2. An repugnet Angelus existens naturaliter ubique? ex. 12. n. 67.
56. a. 1. An quando Angelus se cognoscit intuitiue, effectiue concurrat substantia Angelica per modum obiecti ad sui cognitionem? ex. 10. n. 40.
61. a. 3. An Angeli sint conditi ante Mundum visibilem? ex. 3. a. n. 15.
61. a. 8. An visio beata possit amitti per peccatum? ex. 12. n. 20
66. a. 1. An materia prima queat ex natura sua existere sine omni forma substantiali? ex. 6. n. 8. an saltem ex potentia Dei absoluta? ex. 5. n. 21. & in

P. Gabr. de Henao, Empyreol. Pars I.

à 3 Prælo

In primam Partem Empyreologiae,

- Præloquii. numer. 32.*
 q. cad. a. 1. *An Empyreus materia distinguatur specificè à materia reliquorum corporum? Ex. 5. S. 1. an repugnet diuersitas specifica inter materias? ibid. an materia habeat unitatem positiuam numericam, & specificam? ibidem.*
 cad. a. 3. *Facit tota ferme prima pars.*
 67. & 4. *Eius articulis non erit incongrua ex. 10.*
 68. a. 1. *An Calum sydereum sit factum prima vel secunda Mundi die? & ex qua materia? ex. 2. n. 4. ex. 4. n. 20. & 21. ex. 5. n. 63*
 cad. a. 2. *Cuinam fini deseruiant aquae supercaelestes, ex. 10. n. 11. & 19. an aquae sint supra firmamentum? ex. 11. n. 8. & 9. an repleant spatium medium Empyreus? ex. 14. n. 11. & 20*
 cad. a. 4. *Facit ex. 2. imo & integra prima pars. Videantur peculiariter quoad numerum calorum, n. 31. & 32. ac 39 ex. 2*
 70. a. 3. *An Empyreus, & aliorum calorum forma sint vitales? ex. 6. S. 3.*
 75. a. 2. & 3. *An anima rationales, & irrationales sint subsistentes? ex. 8. S. 8. an partes integrantes materiae, & formae materialis terminentur in toto partibus subsistentis? ibid. ut & an afficiantur diuersis partibus subsistentia?*
 cad. a. 4. *An homo consistat adequatè in anima rationali? ex. 4. n. 46.*
 cad. a. 6. *An anima rationalis sit suapte natura incorruptibilis? ex. 12. S. 6. an repugnet anima rationalis suapte natura desinens? n. 62. & 63*
 cad. a. 7. *An Angeli sint perfectiores hominibus? ex. 6. n. 26.*
 77. a. 6. *An potentia anima efficiantur ab ipsa? ex. 10. n. 39*
 cad. a. 7. *An una potentia fiat ab alia? ibid.*
 90. a. 2. *Quidnam sit formam educi de potentia materiae, ex. 6. S. 5*
 104. a. 1. & 2. *Vnde probetur immediatus Dei concursus cum causis secundis? ex. 12. n. 38*
 cad. a. 3. *An repugnet creatura, quam non possit Deus destruere? ex. 12. S. 4.*
 105. a. 2. *An queat Deus mouere localiter corpus Empyreus? ex. 11. n. 10. & 11. ac 12*
 cad. *Reuise difficultatem ad a. 1. & 2. q. 104*
 107. a. 1. *An per locutionem Angelorum in Empyreus condensentur partes aliquae illius? ex. 14. S. 4*
 110. a. 1. & 2. ac 3. *An Angeli efficiant lucem in Empyreus? ex. 10. n. 37. an Angeli moueant sydereas corpora? ex. 6. n. 18. ex. 11. n. 23 An ab aliquo Angelo possit Empyreus mouere circulariter? ex. 11. n. 18*

112. a. 1. *An Angeli, quidem terram mittuntur, maneat simul in calor. ex. 10. n. 37*
 In 1. 2.
 Pro q. 5. **A**N visio beata possit amitti per a. 4. *peccatum? ex. 12. n. 30. an ea sit essentialiter indestructibilis? n. 36 Vbi quo pacto conciliatur eius destructibilitas cum notitia beati de aeterna duratione?*
 110. a. 4. *An gratia habitualis producat effectum reliquos habitus supernaturales? ex. 10. n. 45*
 113. a. 1. & 2. *An gratia habitualis sit diuinitus compossibilis cum peccato lethali actuali, ex. 12. S. 5*
 In 2. 2.
 Pro q. 17. **Q**uid significetur nomine tertij a. 3. *caeli, ad quod raptus est Paulus? quia etiam nomine Paradisi? ex. 2. n. 8. & 9. ac 11*
 In 3. p.
 Pro q. 2. **A**N potuerit Verbum assumere a. 3. *naturam subsistentem? ex. 8. n. 50. & 92*
 cad. a. 5. *An Christus sit uniuocè homo cum aliis hominibus? ex. 4. n. 45*
 cad. a. 6. *An natura humana fuerit unita accidentaliter Verbo Dei? ex. 4. n. 50*
 cad. a. 7. *An unio Verbi cum natura humana distincta sit ab extremis unitis? ex. 7. f. 1. cur Verbum sit terminus pure intrinsecus unionis, & per eam non perficiatur? E. 7. n. 48. vsq; ad 63. incl.*
 cad. a. 11. *Cur humanitas Christi non potuerit ex natura rei mereri unionem ad Verbum? ex. 8. n. 42*
 q. 3. & 8. *Eius articulis conducit, ex. 8*
 cad. a. 6. *An plures personae diuinae possint simul assumere eandem numero naturam? ex. 8. n. 81. & 92*
 4. a. 1. *An verbum potuerit assumere naturam Angelicam? ex. 8. n. 14. an naturam caelestem? ibid. n. 15*
 cad. a. 2. *Id ipsum, quod ad a. 3. q. 2*
 cad. a. 3. *Quo sensu dixerint aliqui patres Verbum assumpsisse hominem? ex. 4. n. 60*
 q. 5. & 4. *Eius articulis an unio inter animam & corpus assumpta sit à Verbo? ex. 8. n. 60. vsque ad 65. inclusiuè. An unio etiam inter partes corporis? ibidem n. 68. vsq; ad 71. inclusiuè & per totam ex. traduntur non pauca de modo unionis ad partes humanae naturae assumptae.*

q. 6. a. 3.

Index Theologicus Difficultatum.

- q. 6. a. 3. & 4. ac 5. *An animam rationalem fuerit assumpta à Verbo prius naturam, quam corpori unita, & è conuerso corpus fuerit prius assumptum à Verbo, quam uniuersum animam, an etiam prior naturam fuerit assumptio animae, & corporis, quam totius humanitatis, ex. 8. n. 51*
 7. a. 11. *An habitualis gratia Christi sit infinita? ex. 10. n. 48*
 cad. a. 12. *An habitualis gratia Christi queat diuinitus augeri? ex. 10. n. 51. vsque ad 56. inclusiuè, an repugnet quantitas finita, cui à Deo non possit fieri additio? ibidem n. 53*
 27. a. 5. *An Deipara uirgo superet in gradibus gratiae habitualis omnes Angelos, & meros homines collectiuè sumptos? ex. 10. n. 48*
 39. a. 5. *An ex diuinis literis Empyreum aliquando discussum colligatur? ex. 14. S. 3*
 cad. a. 6. & 7. *An columba, quae apparuit in Christi baptismo sit hypostaticè assumpta ab Spiritu sancto, ex. 8. n. 50*
 45. a. 2. *An claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa? ex. 10. n. 31. & 35. cur Christi facies dicatur resplenduisse sicut sol? ex. 10. n. 48*
 cad. a. 3. *An in Christi transfiguratione uiderint Apostoli diuinam essentiam? ex. 3. n. 111.*
 54. a. 2. *An Christi corpus resurrexerit integrum absque defectu praepitij? ex. 4. n. 37*
 cad. a. 3. *An corpus caeleste possit tangi? ex. 15. num. 4*
 75. a. 1. *An idem corpus queat diuinitus existere circumscriptiuè in duplici loco adaequato. P. n. 34. an idem corpus possit per potentiam Dei absolutam constitui ubique suae definitiuè sine circumscriptiuè? ex. 12. num. 68. an repugnet creatura existens ubiq; essentialiter vel saltem ex natura rei? ibid. n. 67*
 cad. a. 5. *An ubicationes panis, & uini destructi in eucharistia maneat simul cum aliis accidentibus? ex. 11. n. 58*
 76. a. 6. *Cur motus speciebus sacramentalibus moueatur corpus Christi ut sub eis contentum, non obstante defectu unionis physicae, formalis, & propriae? ex. 7. n. 94. & 105*
 77. a. 1. *An accidentia eucharistica habeant*

- cum corpore Christi unionem physicam formalem, & propriam? ex. 7. n. 3. & 94*
 cad. a. 2. *An quantitas sit subiectum reliquorum accidentium manensium in eucharistia? ex. 8. n. 45*
 cad. a. 3. *An accidentia eucharistica operentur extra se aequè naturaliter, ac si non essent separata à substantia panis, & uini? ex. 8. n. 45. & 46. à quo nam principio proueniat recuperatio frigiditatis pristina in speciebus sacramentalibus uini, si forte calore fuerant affecta? ex. 10. n. 42*

In Supplementum 3. p.

- Pro q. 69. **A**N pueri qui decesserunt cum a. 6. *solo peccato originali intuentur post resurrectionem sint lucem Empyreus, ex. 10. n. 60. an celitum frequentibus uisitationibus oblectandi? ibidem.*
 73. a. 2. *An ex praesentia Christi uenientis ad iudicium uniuersale Sol & Luna obscurabuntur? ex. 10. n. 48*
 74. a. 4. *An ignis ultima conflagrationis purgabit caelum sydereum? ex. 12. n. 4. & 7. an purgabit etiam Empyreus, ex. 12. S. 1. & 2.*
 79. & 80. *An resurget idem num. homo physice vel moraliter, ex. 4. n. 40. & 47 An si unio animi, & corporis rediuiui sit diuersa, erit diuersus numero homo, ex. 4. n. 43. ex. 7. num. 72. ex. 11. num. 28*
 82. a. 1. *In quo consistat impassibilitas corporum glorificatorum, ex. 12. n. 14*
 83. a. 6. *An corpus caeleste sit impalpabile, ex. 15. num. 4*
 q. 85. *Competens est ex. 10. S. 4. & 5*
 9. a. 2. *An in die iudicij extremi conspicietur à reprobis hominibus claritas Corporis Christi, ex. 10. n. 31*
 91. a. 2. *An post iudicium cessabit motus corporum caelestium. ex. 11. n. 16. Vbi an caelestium corporum quies erit ipsis naturalis.*
 cad. a. 3. *An in corporibus sydereis augebitur claritas. ex. 10. n. 52. & 60. An in Empyreus? Exercitat. 10. num. 59. & 60*

INDEX RERVM

Notabilium, & Verborum, quæ in Empyreologia parte prima continentur.

Littera E, indicat exercitationem: Littera P, proloquia littera N, numerum.

A.

Abram.

ABRAM interpretatur Pater sublimis. ex. num. 8.

Accidens.

Accidens non est operatum ad intra. exerc. 10. num. 51. Accidentia Eucharistica penetrata sunt cum corpore Christi, non tamen vnita. ex. 7. num. 3. Accidentia Eucharistica separata à materia sine nouo miraculo operantur. ex. 6. n. 53. Plura accidentia competunt materiæ ratione sui ipsius. ex. 8. n. 56. Non repugnat accidens materiale supernaturale. c. 6. n. 10. Accidentia Empyreica aditum præcludunt sublunaris formæ ingressui. e. 12. n. 10. Accidentia corporibus cælestibus insunt, unde operationum diuersitas in astris dimanat. e. 12. n. 10. Accidentia Empyreica non sunt inuisibilia à sublunariis respectu potentia Dei absolutæ. ex. 12. n. 12. Sublunaria accidentia, etsi intra limites naturæ crescant, cælestium resistantiam vincere non poterunt. ex. 12. n. 12. Moris accidentibus Eucharisticis Christi corpus occultandi miraculi causa mouetur. ex. 7. n. 104. Omnia accidentia quæ substantiæ insunt, debent eam comitari etiam in duplici loco constitutam. ex. 7. n. 105. Accidentium materialium productio extra subiectum in Eucharistia, modusque perfectatis ipsis communicatus, est supernaturalis. ex. 6. n. 5. Repugnat substantia creata incapax accidentis, ex. 4. n. 5. & ex. 8. num. 12.

Actio.

Actio & repositio mutua duorum an, & quo pacto sit indicium communis materiæ. ex. 5. num. 48. Actio productiua formæ spiritualis potest supernaturaliter non communicare formam materiæ. ex. 7. n. 10. Actio creata distincta à suo termino est entitas accidentalis. ex. 8. n. 20. Actiones diuersæ respondent terminis separabilibus de potentia absoluta. ex. 6. n. 74. Actione qua vnio producitur, totum compositum fit. ex. 6. n. 77. Vide *Eductio*.

Actus.

Actus naturalis ex abundantia dependet ab habitu non requisito per se. ex. 12. n. 8. Deficiente habitu, ab altero principio idem actus conseruatur. ibidem. Repugnat actus supernaturalis fidei, qui de se prædicet immutabilitatem. ex. 12. n. 36. Actibus externis sensitiuis beatorum hominum quomodo deseruiat Empyreum? ex. 14. n. 14. Actus liberi diuini v. g. nolitio, & volitio creandi mundum pro eodem determinato instanti essentialiter opponuntur ratione effectuum formalium quos semel existentes non possunt non præstare. ex. 12. n. 50. Actus liberi diuini virtualiter intrinsicè distinguuntur ab essentia diuina. Ex his ad creata nulla paritas deduci valet, sicut nec ex Triados mysterio. e. 7. n. 11. Actus voluntatis si causentur præuia cognitione requisita ad libertatem, non potest non subsequi vnio ipsorum ad voluntatem. e. 7. num. 91.

Vide *Cognitio*.

Aer.

Aer Empyreus est incapax alterationis à primis qualitatibus proueniens. ex. 14. n. 15. Aer Empyreus beato corpori internus non debet doris gloriæ participare. ex. 14. n. 16. Aer assumptus ab Angelo non redditur penetrabilis ibidem. An Empyreus aer sit elementaris. ex. 14. n. 15. Vide *Beati*.

Aerea regio media exigit calorem in gradu excellenti, quia Deo denegatus est ob bonum commune vniuersi. e. 12. n. 66.

Æthimologia.

Æthimologia huius nominis *Empyreologia*. P. n. i. Æthimologia Empyreici ex. 1. n. 9. Variæ huius nominis, cælum, Æthimologia. c. 1. à n. 1.

Alanus.

Alanus insulensis quis, & an vnus, vel duo? e. 2. num. 74.

Alexander.

Alexandri tertij decretalis aduersus quem fuerit scripta? ex. 4. n. 40.

Alexandri Magni dictum. ex. 13. n. 8.

Amadai.

Amadai Minoritæ reuelatio de productione Empyreæ

Index Rerum Notabilium & Verborum.

pyrei, & Angelorum ante hunc mundum visibilem. ex. 3. num. 22.

Angelus.

Angelus per quid constituatur independens à subiecto? ex. 8. num. 18. Angelis commissum est mouere astra. ex. 11. num. 23. Angelus est naturaliter inuincibilis alteri substantiæ, quæ non sit de complemento ipsius. ex. 8. num. 20. Angelus, qui æternitate admittitur posse produci, foret indestructibilis extrinsecè ex suppositione diuini decreti, non autem ratione suæ exigentiæ. ex. 12. num. 35. Angeli productio, quæ fieret ab æterno, non foret ex negatiua Angeli carentia. ex. 6. num. 101. Angelus superat in perfectione substantiali animam rationalem. ex. 6. n. 25. Nullus Angelus est possibilis tãta vi præditus ad semouendum, aut ad se in loco obfirmandum, vt non possit ab alio possibili è loco propulsari, aut in eo detineri. ex. 12. num. 12. Impotentia destruendi Angelum in æternitate non læderet diuinum dominium, secus impotentia destruendi in tempore. ex. 12. num. 35. Ex albedine Angelo vnita quis effectus formalis ipsi proueniret. ex. 7. num. 93. Angelus naturâ suâ est incorruptibilis non solum à caulis secundis, sed etiam à prima. ex. 12. num. 57. & 64. Habet Angelus appetitum innatum in sui conseruationem. ex. 12. num. 60. Si possibilis est creatura suapte natura absque contrariopetens, nulla potest assignari specialis repugnantia in Angelo naturâ suâ pereunte. ex. 12. num. 63. Reicitur modus Durandi explicans loquutionem Angelorum. ex. 14. num. 37. Potest Angelus hominibus beatis colloqui figuris corporeis Empyreico condensato incisus. Potest Angelus assumpto aereo corpore animæ beatæ sensibilibus loqui. Potest Angelus beatam animam, aut alium Angelum alloqui per sonos ex compressione aeris articulatos similes humanis vocibus. Ibidem. Angeli non habent virtutem lucis productiuam. ex. 10. numer. 37. In inferiores orbis nisi Empyreum deserunt. Angeli duplicem locum naturaliter occupare non possunt. Ibidem Angeli mouentes astra non sunt omnium perfectissimi. ex. 11. num. 18. Angeli possunt, si per Deum liceret, Empyreum circuiantiter mouere. Habent vires ad faciendum vacuum. Eis virtus inest ad gyrandum primum mobile ab occidente ad orientem. Ex se possunt à cælorum motu cessare. Ab his omnibus impediuntur per Authorem naturæ prouidentem vniuerso. Ibidem. Vel imperfectior Angelus Empyreum mouere potest. ex. 11. num. 19. An Angeli astra moueant? ex. 11. n. 23. Angelus non potest terram à suo centro dimouere. ex. 11. num. 25. An possit dici aliquo sensu Angelum generari. ex. 8. n. 19. Angeli conditi sunt simultate non solum morali, sed etiam physica temporis cum creatura mundana. ex. 3. num. 23. Hæresis ab aliquibus putatur asserere Angelos creatos fuisse ante mundum hunc corporeum. Ibidem. Angelus nequit etiam diuinitus generari. ex. 6. numer. 48. Ex creatione Angelorum ante mundum sensibilem non debet inferri anterior creatio Empyreici. ex. 3. num. 24. Proponuntur errores Basilidis, & Valentinianorum circa constructionem Empyreici ex Angelis. ex. 3. numer. 27. Angeli existentes non sunt compositi ex materia & forma. ex. 5. num. 15. & sequentibus Anima non est forma

extrinsecæ corpori assistens. ex. 7. num. 4. Animæ rationalis vnio ad corpus est terminus actionis generatiuæ. ex. 8. num. 36. subsistit anima rationalis separata à materia. ex. 8. num. 53. cælum sydereum non habet animam rationalem: item neque Empyreum. ex. 6. numer. 13. & sequentibus. Animarum rationalium inæqualitas in perfectione substantiali intra eandem speciem est valde probabilis. ex. 4. num. 25. Anima rationalis innatè appetit separationis statum. ex. 8. num. 36. Vide *Angelus*.

Antiqui.

Antiquorum autoritas quanti facienda sit in illectione opinionum P. n. 28.

P. Antonius Perez Magister authoris laudatur. ex. 5. n. 41. & ex. 7. n. 13.

Apostoli.

Apostoli in transfiguratione non viderunt diuinitatem, lumenque increatum essentia diuina. ex. 3. n. 13. Lux, quam Apostoli viderunt, creata, & corporea fuit ibidem.

Appetitus.

Appetitus innatus materiæ quid sit, & quæ eius tendentiæ 2. ex. 5. per totam. Vide *materia*. Appetitus per modum desiderij non postulat abentiam boni. ex. 5. num. 90. discrimina inter appetitum innatum & elicatum ex numer. 97.

Aqua.

Aquæ supercælestes non replent spatium medium Empyreici. ex. 14. num. 11. contra naturalem propensionem in principio mundi ingens pars aquarum supra cælum mansit. ex. 12. n. 66. Aquarum elementum naturaliter appetit totam terræ superficiem occupare. ex. 12. num. 66. Aquæ supercælestes fulgere possunt luce accepta à cælis inferioribus. ex. 10. num. 12. miraculosè supra firmamentum manserunt in prima mundi conditione. ex. 10. num. 18. supercælestes aquæ diaphanæ sunt. ex. 10. num. 19. non sunt impedimentum, ne Empyreum videatur, aut mundum illuminet. Pro ipsis autoritas scripturæ & Patrum. Ibidem. Aquæ supercælestes Empyreico antiquæ sunt, ne primi mobilis motu Empyreum etiam moueretur. ex. 11. num. 8. In speciem nebulæ sunt. ex. 11. num. 9. Probabilissimum est, Empyreum non mouendum, etsi primum mobile, & non aquæ, Empyreico continguum esset. ex. 11. num. 9. Aquæ supercælestes non temperant cælorum naturam, quæ sit ignita. ex. 15. num. 3.

Arbores.

Arbores veræ in Empyreico non dantur. ex. 15. num. 8.

Arcus.

Arcus triumphales cogitantur à nonnullis in Empyreico. ex. 14. n. 40.

Aristoteles.

Aristoteles vbi locauit intelligentias? ex. 11. n. 6. In consequentis notatur à nonnullis dum priuationem assignauit principium necessarium generationis. ex. 6. n. 100. non agnouit separabilitatem formæ materialis à materia. ex. 7. numer. 12.

Artificiale ens quid addat naturali? ex. 9. n. 4. non est principium effectiuum, neque passiuum motus. ex. 9. n. 4.

Assensus.

Assensus adæquatè præbet effectum formalem assentientis quin tunc effectum carentia dissensus

In primam partem Empyreologiae,

ensus constituat. ex. 12. num. 49. Assensus & dissensus impossibiles sunt in anima rationali, secus in terra. ex. 12. num. 50. Potest in anima rationali dari assensus, quin ipsi communicetur effectus formalis, tum ob carentiam vnionis ad animam, tum quia potest ab extrinseco produci, & sic animae vniri? Assensus, & dissensus non sunt essentialiter impossibiles contradictoriè etiam virtualiter secundum se spectari, secus ratione effectuum formalium. Ibidem.

Astra.

Astra, quantum de se est, post diem iudicij naturaliter conuiescent, licet attenda celsatione visitati rerum cursus, supernaturalis sit eorum quies. ex. 11. num. 16. Astra ab Angelis mouentur. ex. 11. num. 23. An astra impulsus, aut alia qualitas ab Angeli imprimatur, vt moueantur? ex. 11. n. 24. Potest dari impulsus astris, vt moueantur. Talis impulsus impressus astris naturaliter esset atque contrario defectibilis, & ideo ad sui conseruationem Angelum illum imprimentem requireret. ex. 11. numer. 24. Non mouentur astra ab intrinseco. ex. 11. num. 16. quinam asserant moueri à solo Deo, aut moueri ab intrinseco. ex. 11. n. 23.

Authores.

Authores domestici quomodo allegandi sint? P. num. 42. Quomodo utilitas percipienda sit ex lectione authorum? P. num. 24. & sequentibus. Deprehenduntur illi qui vnus authores citationes conglomerant. P. num. 29. Tum illi qui, quod ab aliis compilarunt, callide occultate conantur. P. num. 30.

B

Basilides.

Basilides error asserentis ab Angelis fuisse factum supremum caelum. ex. 3. n. 27. Beati habent omnimodam securitatem de aeternitate gloriae non ratione visionis Dei aeternam sui durationem enunciantis, sed ratione alterius actus à visione distincti, qui est integrale complementum Beatitude. ex. 12. numer. 36. Beati possunt se sitere supra aerem, aquam, & ignem impediendo grauationem suorum corporum. ex. 14. num. 7. Beati ordinariè non existunt supra superficiem concuam, nec conuexam Empyreï, sed in medio Empyreæ regionis. ex. 14. num. 8. Beati inferiores caelos aliquando perambulabunt. ex. 14. num. 14. Beatorum cor aut manus temperatè callida Empyreum nullo calore afficiet. ex. 14. num. 15. Beatus in terram descendens aëre elementari vocem articulat si descenderit ad sydereos orbes, vel supra Empyreum ascenderit, vtetur vel aura Empyreæ, vel corpore alio liquido ad formandas voces. Beatus in Empyreco nullum aerem elementarem internum habebit, cuius loco aura Empyreæ succedet. Beati supra Empyreum, aut in orbe stellato existens poterit audiri ab alio ibi existenti, diuinitus delatis speciebus soni per vacuum, & per medium solidum. Ibid. An beatorum nomina & facinora exarata sint veris characteribus in Empyreco? ex. 14. num. 30. & sequentibus. Quid ad hanc quaestionem responderit S. Thomas Ioanni de Vercillis Generali magistro ordinis prædicatorum? Quid de hac scripturae Sanctus Ambrosius senserit?

Prudentij carmina decantantis scripta Beatorum facinora Ibidem. Beatorum corpora miram ex se fragrantiam emittent. ex. 15. n. 20. Si Beatus in mundi regiones aereæ collocaretur, perfectiùs nostrum Emisphaerium illuminaret, quàm sol. ex. 10. num. 16. Aeri existenti intra corpus Beati non communicantur dotes gloriae. ex. 14. num. 16. Locorum claritas non causatur ex densitate partium. ex. 10. num. 27. Beatorum corpora lucida, & transparentia sunt. Ibidem. Possunt esse in spacijs imaginarijs extra Empyreum. ex. 10. numer. 37. Beatus supra Empyreum existens distaret ab alio Beato ibi etiam existente. ex. 11. num. 60. Etsi existeret Beati in caelo volubili, non mouerentur. ex. 11. numer. 6. & 9. Quomodo corpora beatorum consistenter in superficie Empyreï, si esset liquida? ex. 14. numer. 7. Beatus descendens in terram non deportaret secum corpus liquidum, ex quo constat pars media Empyreï. ex. 14. num. 15.

Beatus

Beati Episcopi Vxamenis expositio super Apocalypsim extat in bibliotheca Collegij societatis Ieiu Vallisolerani sancti Ambrosii. p. n. 23. Illud opus falsè attribuit Ludouicus Alcazar Apringio Hispano & Episcopo Pacensi. Ibidem.

Breuitas

Breuitas operis in quo ponenda sit 2. p. n. 76. & quibus placere soleat? Ibidem.

C

Caictanus

Caictanus negauit Empyreï existentiam Ex 2. n. 2. In eundem centuræ Ibidem & n. 102 & sequentibus.

Carbunculi

Carbunculis quæ fides adhibenda? Ex 10. n. 29

Carentia

Carentiæ indistinctæ à decretis diuinis repudiantur. Ex 12. n. 37.

Carthagenenses

Carthagenenses inuentores arietis muralis p. n. 49. Causa potens liberè effectum producere libere etiam potest conseruare. Ex 12. n. 31. Duplicis causæ adæquatæ ex abundantia possibilitas ex natura rei admittitur, & varijs exemplis confirmatur. Ex 12. n. 8. Causæ secundæ nullam habent actiuitatem destructiuam Empyreï. Ex. 12. n. 7.

Causalitas

Causalitas indæquatè se tenens ex parte causæ exigens causalitatem se tenentem ex parte effectus repugnat. Ex. 7. n. 29. repugnat causalitas ex parte materiæ exigens aliam causalitatem ex parte formæ. Ibidem. Causalitas materiæ in formam ab vnione distinguitur. Ex. 7. n. 44. Vide Actio, & eductio.

Celeritas

Celeritas nimia in librorum editione deuitanda p. n. 87. Christus aliquando in fidei ad ostentationem maiestatis in solido aliquo throno, ex Empyreco condensato constructo. Ex. 14.

p. 12.

Index Notabilium, & Verborum.

n. 12. Etsi caelum Empyreum sit interius sphaericum, Christi humanitas existeret in celsissimo loco Empyreï, vnde ab omnibus Beatis in semicirculo tantibus conspici possit. ex. 13. n. 15. Christi humanitas pro priori ad vnionem indifferens fuit ad peccandum, & non peccandum. ex. 12. n. 25. Christi corporis claritas in vniversalis resurrectione etiam reprobis visibilis apparebit. ex. 10. n. 32. Christus mystica, non physica Empyreï lux est. ex. 10. n. 37. si Christus supra Empyreum existeret, in loco reali extrinseco non existeret. ex. 11. n. 34. An Christus à solo Deo conseruatus differat à se ipso vt concepto à Beata virgine? ex. 7. n. 73. Christi humanitas erat principium adæquatum suarum operationum. Ex. 8. n. 40. Christus post resur. rectionem claritatem gloriae quandoque ostendebat. ex. 10. n. 48. Ecedit claritate Empyreum. ex. 10. n. 48. Ex eius glorificato corpore sentient alij beati homines mirificam fragrantiam. ex. 15. n. 20. Christi corpus quo pacto resurrexerit integrum absque defectu præputij? ex. 4. n. 47. Cum Christus ascendit in caelum, apparuit hoc quasi discissum & Angeli in assumptis Corporibus ascendentes & descendentes. ex. 14. n. 34. Vbi, & in antecedentibus de aperture caelorum in baptismo Christi? Gratia habitualis, & beata visio Christi non est infinita intensiue. ex. 10. n. 48. Christus non surrexit idem numero homo qui vixerat, & mortuus est, physice loquendo. e. 4. n. 47.

Vide Humanitas, Verbum, Vno Hypostatica.

Cicindela.

Cicindela indica tantum lucis noctu spargit, vt eius splendore scribi, legique possit, iter agentibus instar fax desequit. e. 10. n. 24.

Cognitio

Cognitio essentialiter vera affirmans se duraturam per duo instantia implicat. e. 12. n. 36. Implicat cognitio essentialiter vera exigens essentialiter conseruari, aut semel destructa reproduci: aut produci à Deo in aeternitate, vel in aliquo determinato instanti. ibidem. Implicat cognitio affirmans reflexè, se non duraturam nisi in vnico instanti. ex. 12. n. 39. Cognitio realiter adæquatè distinguitur à sua duratione. ibidem.

Vide Actus.

Calum.

Caelum non potest producere qualitates similes his quibus ipsum ornatur in corporibus contigujs vna excepta luce. ex. 12. n. 17. Caelum nunquam diuisum aut scissum est. ex. 14. n. 35. Caelum sydereum an sit liquidum, vel solidum? ex. 11. n. 3. ex. 14. n. 13. Qui Patres putarint, caelum non esse sphaericum. ex. 13. n. 10. Possibile est caelum suapte natura absque contrario prioris. ex. 12. n. 63. Caelorum mobilium figura sphaerica est. ex. 13. n. 16. Caelum inferius à superiori continetur vt loco reali extrinseco, non verò è contra. ex. 11. n. 31. Caelorum contemplatio quare minus frequens est mortalibus? p. n. 7. Assidui caelorum contemplatores varij. p. n. 8. Qualis esse debet caelorum contemplatio. p. n. 12. Caelorum notitia, etsi difficilis, non negligenda. p. n. 15. Et sequentibus. Caelum sydereum non est corpus simplex, completum. e. 4.

n. 20. Caelum Empyreum non est corpus simplex completum. ex. 4. n. 22. Caelum non verè & realiter in Christi baptismo, nec in mysterio S. Stephani disruptum. e. 14. n. 33. Examinatur verus sensus scripturae dicentis caelos apertos fuisse Beato Stephano. ex. 14. n. 35. In Christi baptismo, & ascensione apparuit caelum quasi disruptum. ibidem. De caelorum distantia ne Empyreï lux videatur quid senserit. Abulensis? ex. 14. n. 34. Caeli nomen ex. 1. n. 1. & sequentibus. Eius Æthymologia ibidem.

Vide Animâ.

Caelisia.

Caelisia corpora capacia sunt qualitatibus impulsivæ. e. 14. n. 26. De caelisi patria dictum Anaxagoræ. p. n. 9.

Color.

Coloris definitio ab Aristotele tradita examinatur. ex. 10. n. 24. & 28. Coloris veri non dantur in Empyreco. e. 15. n. 6. In Empyreco dantur colores apparentes. Supernaturales colores non possunt videri. In opaca quadam parte mediæ regionis Empyreæ colores apparebunt. ibidem. Ex hac colorum apparentium varietate cernuntur in Empyreco viridaria. Huius sensus B. Augustinus fuit, cuius carmina adducuntur. e. 15. n. 8. Pro his Empyreis viridarijs visiones aliquæ factæ B. Dignæ, & Elyzabeth Schonauigeniis asseruntur. ex. 15. n. 9. & 10.

Commentarius.

Commentarius in Exameron dubium an sit Eustathij. e. 2. n. 40.

Complementum.

Complementum non debet pro priori supponere rem quam complet. e. 7. n. 70.

Compositum.

Compositum. Vt vnus extremum in composito ab alio perficiatur non debet illud sustentare. e. 7. n. 54. An Deus se solo possit conseruare idem numero compositum materiale, quod primo produxit, in consortio causæ secundæ. ex. 7. n. 72. & sequentibus. Compositum à suis partibus realiter inadæquatè distinguitur. ex. 4. n. 26. Ad constitutionem compositi substantialis nil aliud requiritur, quam materia, forma, & vnio. e. 4. n. 27. Non requiritur modus substantialis deriuatus à forma, ex quo vt parte constituitur compositum. ex. 4. n. 28. Compositum non consistit in entitate superaddita materiæ, & formæ vnitis. e. 4. n. 29. Verbum assumptum compositum humanum. e. 4. n. 36. Etiam si totum humanum esset idem, ac humanum superpositum non consisteret adæquatè in entitate superaddita materiæ & animæ rationalis vnitis. ex. 4. n. 34. Responderetur argumentis pro entitate, quæ addita materiæ & formæ vnitis sit compositum. e. 3. n. 39. Compositum à subsistentia distinguitur. Vide Subsistentia. Compositum distinguitur ratione nostra à partibus vt vnitis. e. 4. n. 54. Cuiusdam recentioris argumenta pro entitate superaddita constituyente compositum ex. 4. n. 39. Non repugnat compositum ex materia & forma spiritalibus.

Vide Materia.

Concilium.

Concilium Hispanicum Peñafeliense celebratum anno 1302. fauet Empyreco. e. 2. n. 75.

Condensa

In primam partem Empyreologiae,

Condensatio.

Condensatio, & rarefactio dantur in Empyreio. ex. 14. n. 22.

Vide *Densitas, & raritas.*

Contradictoria.

Contradictoria etiam pro diuersis naturae signis non possunt coexistere. ex. 6. n. 79.

Corpus.

Corpus potest esse lucidum, & transparent. e. 10. n. 24. & 29. Corpus immortum facilius conspicitur. ex. 10. n. 17. Corpus non mouetur nisi in loco. e. 2. n. 91. Corpora mixta eò nobiliora, quo densiora. ex. 14. n. 10. Non repugnat corpus completum simplex. ex. 4. n. 9. & sequentibus. Impugnatur aliquorum probationes pro corpore completo simplici. ex. 4. n. 9. & sequentibus. Validiores pro eo probationes proponuntur. e. 4. n. 11. Variæ implicantiae corporis simplicis compleri proferuntur, ipsisque satisfit. ex. 4. n. 15. & sequentibus. Actio productiua corporis compleri simplicis esset creatiua. e. 4. n. 19. Id corpus per quæ agentia destrueretur? ibidem. De actione productiua, & conseruatiua, item de vnione continuatiua partium huius corporis lege plura. ibidem.

Creatio.

Creatio actiua Angeli indistincta est à volitione diuina efficaci. ex. 8. n. 20. Creatio & conseruatio animæ rationalis vocatur quandoque gratia. ex. 12. n. 40. Creatio vt sit productio rei ex nihilo, satis est, quod de sit subiectum, relique producatur nullo ipsius esse præexistente, quod causet quoquo modo existentiam. ex. 6. n. 75.

Creatura.

Creatura omnium imperfectissima an de facto existat, vel sit possibilis? ex. 5. n. 38. & sequentibus. Creatura omnis eius est naturæ, vt libere à Deo producatur. e. 12. n. 32. & 33. Implicat creatura exigens essentialiter produci, aut conseruari. Repugnantia creaturæ exigentis essentialiter conseruari, ostenditur, ex perfectione Dei, & imperfectione creaturæ. ibidem. Ex scripturis, & Patribus ostenditur repugnantia huius creaturæ. e. 12. n. 28. & sequentibus. Creatura essentialiter exigens produci destrueret Dei dominium. e. 12. n. 33. Creaturæ prima productio non potest fundare impotentiam destruendi à Deo. Confirmatur prædicta repugnantia exemplo humanitatis Christi, cui ne æterna, & indestructibilis à Deo redderetur, prædicatum æternitatis vniri non potuit. ibidem. Repugnat creatura, cuius productione necessiteretur Deus ad alterius destructionem. exerc. 11. n. 40. Nulla possibilis est creatura tantæ resistentiæ, quæ sit indestructibilis à suo contrario. ex. 12. n. 41. & sequentibus. Implicat creatura habens contrarium essentialiter cum illo infæderabilis. Creatura, cuius contradictorium est possibile, simul cum suo contrario compossibilis est, nisi obstant vtriusque effectus formales. ibidem.

Vide *Cognitio.*

Possibilis est creatura exigens naturaliter ab æterno produci. e. 12. n. 67. Inæqualis esset Deo in modo durationis. Possibilis est creatura natura sua vbique locata. Possibilis est creatura cuncta spatia imaginaria occupans. ibidem. Pro priori æternitatis ad productionem creaturæ exigentis ab æterno existere, exigentia ad talis creaturæ productionem in ipso Deo daretur. ex. 12. n. 69. Ex exigentia æternæ durationis à

parte ante non arguitur perfectio simpliciter infinita in illa creatura. e. 12. n. 70. Posset hæc creatura per successiuas durationes, aut etiam per indiuisibilem durare. ibid. Absolutè hæc creatura liberaliter à Deo existentiam acciperet. ex. 12. n. 72. Potest, licet non in æternitate, in tempore tamen petire, aut mutari tam quoad esse, quàm quoad operari. Si creatura hæc esset stupa applicata igni non cremaretur in tota æternitate, combureretur tamen in tempore. ex. 12. n. 73. Explicantur Partes de creatura essentialiter æterna, quæ repugnat. e. 12. n. 73. & 74. Possibilis est creatura quæ natura sua petat in tempore quantocumque produci. Item quæ in hoc, vel illo determinato instanti petat naturaliter produci. e. 12. n. 77. Probabilissimum est, repugnare creaturam essentialiter connexam cum alia, præter quam actionem productiuam essentialiter connexam cum termino. ex. 11. n. 52. An creatura quæ non duraret, posset à Deo destrui. ex. 11. n. 52. Respectu cuiusvis creaturæ possibilis est alia similis. ex. 5. n. 15. & sequentibus.

Vide *Cognitio.*

ChrySTALLUS.

ChrySTALLUS lumine interiori penetratur. ex. 10. num. 25.

D

Damnati.

Damnati nullum habebunt supernaturalem actum vel habitum præter characterem, qui sacramentum characterem imprimens susceperunt. ex. 10. numer. 32. An damnatorum nomina veris litteris in inferno sint scripta. ex. 14. num. 40.

Densitas.

Densitas non obstat diaphaneitati. ex. 14. num. 6. Densitas in Empyreio non inducit grauitatem, nec raritas leuitatem. ex. 14. num. 23. Densitas non debet semper oriri ex frigore, nec raritas ex calore. ex. 14. num. 24. Etsi densitas aut raritas proueniant semper ex qualitatibus superadditis, hæc tamen non debent esse prima. ex. 14. num. 25. Vide *raritas.*

Desiderium.

Desiderium non postulat absentiam realem boni. ex. 5. n. 90. & 92. Impossibile est Deo desiderium suæ bonitatis. Idem.

Deus.

Deus foret operosior ad puniendam, quàm ad præmiandum, si non daretur existentia Empyreii. ex. 2. n. 96. Deus vt author naturalis tenetur cælestem formam conseruare, quin expectet, an agens creatum in cælestem materiam suas dispositiones introducat. ex. 22. n. 19. Præexistentiæ formæ cælestis in instanti antecedenti quasi determinat Deum vt authorem naturæ ad sui conseruationem. ibid. Deus solus est principalis causa animalium, & quæ absque propagatione gignuntur. ex. 6. n. 26.

Discursus.

Discursus. Non nimium impendendum alienis discursibus refellendis. p. n. 84. Quando eos impugnare oporteat. p. n. 83.

Dispositiones.

Dispositiones Empyreii semel possessæ à materia cælesti inamissibiles sunt. e. 12. n. 15. Dispositiones Empyreii exigunt, ne Deus præter concursum agenti creato ad operandum in materia possessa

Index Rerum Notabilium & Verborum.

possessa ab ipsis, e. 12. n. 17. Vanitatis dispositionibus hominis non variatur homo. e. 7. n. 4. Ex parte humanitatis Christi nulla præcessit dispositio ad vnionem cum verbo, potius, quàm cum Patre, aut Spiritu S. e. 7. n. 4. Dispositio vltima materiæ ad animam rationale non exigit hanc animam potius, quàm illam. ibid.

Dissensus.

Dissensus. Vide *assensus.*

Distinctio.

Distinctio specifica cur appelletur formalis? ex. 5. n. 66. Distinctio indiuidualis cur dicatur materialis? ibid. Quomodo accipiendum sit illud proloquium: *actus est qui distinguit*? ibid.

Diuina.

Diuina vocantur in scripturis sacris, quæ in aliquo genere sunt summa. ex. 10. n. 34.

Diuisio.

Diuisio apta rerum multum valet ad facilem earum cognitionem. P. n. 81.

Domus.

Domus nullæ construerentur in statu innocentia. ex. 13. n. 21. Quid senserit B. Gregorius M. de domibus Empyreii? ex. 13. n. 20.

Duratio.

Duratio dicit essentialiter ordinem ad tempus imaginarium, non verò ad tempus reale. ex. 11. n. 60. Duratio ab actione productiua distinguitur. ex. 7. n. 76. Duratio, & vbicario existunt posteriori ad rem, cui affixæ sunt. ex. 7. n. 81. Implicat indiuisibilis duratio creata affixa spatio vnus horæ aut dici. ex. 12. n. 34. Si Angelus in æternitate produceretur, & duraret per indiuisibilem modum durationis, sed per successiuas in æternitate. ibid. An duratio distinguitur à re durante simul cum instanti? e. 12. n. 37. An si duratio à re durante distinguitur, possit per potentiam absolutam esse sine omni duratione ibid. Vide *Creatura, & Cognitio.*

E

Educi.

Educi aliquid non est præcisè dependere ab alio vt à conditione. ex. 6. n. 2. Eductio formæ substantialis est materia non accidentalis, sed substantialis ex. 7. n. 69. Repugnat eductio non recepta in passio. e. 7. n. 79. Eductio non distinguitur à passione. Eductio in vnica tantum actione consistit. ibid. Ab vnione distinguitur. e. 7. n. 68. Eductio præcedit naturæ formam. e. 7. n. 81. Potest diuinitus manere eductio termini absque vnione. e. 7. n. 84. Eductio formæ Empyreæ non fuit actio productiua vnionis. e. 6. n. 68. Eductio non debet specificè distingui ab actione creatiua ratione termini, sed ratione modi, quo producit. ex. 6. n. 78. Vide *causalitas, & Vnio & Materia.*

Elementa.

Elementa possunt diuinitus à suo loco extrahi. e. 11. n. 11. Si extraherentur à suo contro, naturaliter ad aliud redirent. e. 11. n. 14.

Empyreologia.

Empyreologia eius ethymologia. P. num. 1. ad physicam pertinet tractatus de Empyreologia. P. n. 3. Ad Theologiam pertinet, quatenus Empyreum est domicilium Beatorum ibid. Dignitas Empyreologiae cognoscitur clarè ex eius obiecto. P. n. 4. Eius vtilitas tam in ordine ad intellectum, quàm voluntatem. P. n. 6. Eius amaritas, & difficultas. P. n. 6. & seqq. Autores, qui P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

bus vsus fuit autor ad Empyreologiam. P. n. 24. Stylus, quem obseruat autor in hoc tractatu, scholasticus est. P. num. 34. Alethodus eiusdem tractatus. P. n. 36. Nec nimis breuis nec nimis latus esse conatur autor in eodem tractatu. P. num. 32. & 33.

Empyru est nomen cuiusdam piscis. ex. 1. n. 9. Empyreii nomen, eius ethymon. ibid. Empyreii pro Beatorum domicilio vsurpari ostenditur. ex. 2. n. 10. Empyreii existentia. ex. 2. per totam. Empyreum non est mobile. ex. 2. n. 6. Empyreii est corporeum & quantum. ex. 4. n. 2. Interpretatio Patrum vocantium Empyreum incorporeum. ex. 4. n. 3. Empyreum non est spirituale. e. 4. num. 5. Existentiæ Empyreii plurium scriptorum autoritate elucidatur. ex. 2. per totam, Hebraeis, æthnicisque Philosophis aliquis de Empyreii existentia lux affulsit. ex. 2. n. 81. & seq. Operosior fuisset Deus ad puniendum, quàm ad præmiandum, si nõ daretur existentia Empyreii. ex. 2. num. 96. Paradyi terrestris constructio suader constructionem Empyreii. e. 2. n. 97. Empyreum est Dei regia. e. 2. n. 99. Sententia Steuchi Eugubini de productione Empyreii proponitur. ex. 3. n. 1. & 2. In bonum sensum reducitur ab aliquibus. ibidem. Sententia Claudij de Sainctis proponitur. ex. 3. n. 3. Empyreum est ens à Deo productum. ex. 3. n. 4. Empyreum est locus positiuus, ac corporeus, & non spatium imaginarium. ibidem. Empyreum non est immentum, nec penetrabile cum alio corpore. e. 3. n. 5. Non est quid positiuum medium inter reale & rationis, im productum à Deo. ex. 3. n. 6. Adipium sensum reducitur sententia Albertini de spatio imaginario. ex. 3. n. 7. Empyreum vocatur à nonnullis PP. æternum, quia antiquissimum est, semperque durabit. e. 3. n. 10. Empyreum nõ est productum à Deo ante mundum sensibilem. ex. 3. n. 27. Empyreum incorruptum substantialiter permanebit in æternum. ex. 12. n. 1. Empyreii incorruptibilitas ex scripturis, PP. æthnicis comprobatur. ex. 12. n. 3. Satisfit autoritati S. Petri pro contraria sententia adducti. e. 12. n. 4. Empyreum in fine mundi non est accidentaliter mutandum nec purgandum. ex. 12. n. 5. Empyreum nullas affectiones, aut extraneas sordes contrahit, aut contrahit ex corporibus inferioribus. ibidem. Corruptendum est quoad vniones partium quantitatis, quin ideo accidentaliter illustratione indigeat. ex. 12. n. 6. Incorruptibile est vt agentium naturalium. ex. 12. n. 7. Non ideo est incorruptibile quia eius materia expleta est per formam substantialem ipsius. ex. 12. n. 8. Eius incorruptibilitas non debet tribui quantitati, quæ specie differat à sublunari. e. 12. num. 9. Vnde eius incorruptibilitas proueniat? ex. 12. num. 15. Pro priori signo conseruationis formæ Empyreii nõ præcinditur à dispositionibus cælestibus vt habitis pro instanti antecedenti. ex. 12. n. 18. Pro priori ad conseruationem formæ Empyreii datur exigentia, ne elementares dispositiones introducantur cum qua exigentia incompossibilis est volitio Dei, vt autoris naturæ applicatiua omnipotentia ad cooperandum cum agente creato ad expellendam Empyreii formam. ex. 12. n. 28. Corruptibile est Empyreum, atenta absoluta Dei potentia. ex. 12. n. 28. Eius corruptibilitas de potentia absoluta probatur ex sacris litteris, & PP. ex. 12. n. 28. & seq. Incorruptibile est à causa prima suapte natura

In primam partem Empyreologiae,

natura, & non solum gratia, & privilegio creatoris. ex. 12. n. 57. Natura sua est lucidum & illuminatum. ex. 12. n. 58. Ei non competit vlla potentia actiua, aut passiuu inclinans in sui corruptionem. ex. 12. n. 60. De Empyreici mole error Simonis Magi. ex. 13. n. 6. Quanta sit eius distantia à terra. ex. 13. n. 9. Eius vtraque exterior superficies sphaerica est. ex. 13. n. 16. Etsi Empyreum esset quadratum, in eius angulis non daretur rigorosè, vacuum, si moueretur. ex. 13. n. 13. Est solidum penes superficiem concavam & conuexam. exerc. 15. num. 6. & 7. Vtraque Empyreici superficies ab initio mundi consolidata est. ex. 14. n. 8. Diffuens est, & molle penes partem mediam. ex. 14. n. 10. Etsi eius partium vniones destruantur, non dicitur corruptibile. ex. 14. n. 16. Scindibilitas Empyreici quoad vniones partium non arguit ignobilitatem. ibid. Incapax est caloris & frigoris, leuitatis, & grauitatis. ex. 14. n. 22. Non est incapax qualitatum distinctarum à primis, per quas eius partes rareficerent. ex. 14. n. 25. Nullas habet primas qualitates. ex. 15. n. 1. & seq. Quid de existentia primarum qualitatum in Empyreico senserint B. Hilarius, & V. Beda? ibid. In Empyreico verè rosæ & arbores, non sunt. ex. 15. n. 10 & 11. Pro Empyreici rosæ exponenda sunt aliqua Patrum testimonia. ibid. In Empyreico veras gemmas existere videtur indicare Rupertus. ex. 15. n. 12. In eo non sunt verè gemmæ, sed apparentes. ibid. Symbolicè S. Ioannes Euangelista ex præciosis metallis Empyreum construxit. ex. 15. n. 13. Empyreum lucidum est. ex. 10. n. 1. Est etiam transparentens. ex. 10. n. 23. & 28. Secundum omnes suas partes ens naturale est. ex. 10. n. 30. In fine mundi non recipiet maiorem lucem, aut pulchritudinem præter eam, quæ ex gloriatoris corporibus in ipsum refluat. ex. 10. n. 59. Eius pavementum in fine mundi reddita lucidum & transparentens, quod continget, absque substantiali mutatione. ex. 10. n. 60. Empyreum non mouetur. ex. 11. n. 1. Eius quies probatur ex scripturis & PP. ex. 11. n. 2. & seq. Empyreum debet sapere conditionem Beatorum. ex. 11. n. 4. Non est conditum, vt corruptioni & generationi sublanarium deseruiat. ibid. Si moueretur, ab extrinseco moueretur. ex. 11. n. 5. Si moueretur, beatorum corpora naturaliter non deberent moueri. ex. 11. n. 6. Indecens est beatorum corpora existere in Empyreico velut in gyrata rota. ibid. Ideo primi mobilis motu non rapitur, quia hic hebetatur in aquis, quæ sunt supra primum mobile. ex. 11. n. 8. Diuinitus dimoueri potest à suo centro. ex. 11. n. 11. Si moueretur à suo centro, naturaliter ad illud per intrinsecam virtutem rediret. ex. 11. n. 14. Hæc virtus intrinseca, qua Empyreum ad centrum rediret, neque esset grauitas, neque leuitas. ex. 11. n. 15. Non est quare Empyreico duplex motus, circularis scilicet & rectus ad centrum in casu extraordinario conuenire diuinitus non possit. ibid. Empyreum ex vi suæ naturæ abstrahendo à fine suæ conditionis tam naturaliter potest circulariter moueri, quam cælum sydereum. ex. 11. n. 16. Moueri potest ab Angelo valde perfectò, imò & omnium imperfectissimo. ex. 11. n. 18. & seq. Empyreum grauitate caret. ex. 11. n. 19. Immensa eius moles motui non resistit. ex. 11. n. 20. Ex vastitate non renititur impressioni impulsus. ex. 11. n. 21. Empyreum carens grauitate à minutissima musca di-

moueri potest. ex. 11. n. 22. Empyreum non est in loco reali extrinseco. ex. 11. n. 29. Autoritati Aristotelis satisficit. Quid DD. & PP. senserint, Empyreum non esse in loco reali extrinseco? ibid. Ex eo, quod contiguum sit calcoimmediate inferiori, non potest dici existere in loco reali extrinseco. ex. 11. n. 31. Non est in loco reali extrinseco, etsi contineatur vltima sui superficie. ex. 11. n. 32. & 63. Non est in loco reali extrinseco ex eo, quod si moueretur, quælibet pars alteri continuè succederet. ex. 11. n. 33. Si res aliqua Empyreum ambiens produceretur, hoc esset in loco reali extrinseco. ex. 11. n. 36. & 38. Existit in loco imaginario extrinseco. ex. 11. n. 38. Eplicatur existentia empyrei in spatiis imaginariis. ex. 11. n. 39. Existit in spatiis imaginariis per vbiocationem realem positum ab ipso distinctam. ex. 11. n. 61. Subsistentia realiter distincta gaudet. ex. 8. n. 15. Estiens naturale. ex. 9. n. 4. Est natura. ex. 9. n. 7. Quare igneum dicitur? ex. 6. n. 3. Impossibile est iuxta Aristotelem feri scissuram in Empyreico, vel alio corpore caelestis. ex. 14. n. 2. Empyreica aura tenuior est, quàm suprema acris elementaris. ex. 14. n. 19.

Empyreici materia,
Forma,
Eductio,
Vnio,
Subsistentia,
Dispositiones,
Qualitates,
Incorruptibilitas,
Raritas & densitas,
Immobilitas,
Figura,
Lux. Vide omnia suis in locis.

Ens.

Ens posituum medium inter creatum & increatum repugnat. ex. 3. n. 6. Ens spirituale simul, & corporale est impossibile. ex. 4. n. 5. & seq.

Essentia.

Essentia diuina videnda est in se à beatis, non in quadam luce ac claritate ex ipsa effluente. ex. 3. n. 8. Essentia creatæ instar numerorum se habent. ex. 10. n. 53.

Ethnici.

Ethnicorum testimoniis Christianæ veritates confirmandæ. p. n. 45.

Eucharistia.

Eucharistia. In Eucharisticis speciebus Deus diuinitus supplet defectum substantiæ, quando producitur in illis calor. ex. 10. n. 42.

Excursiones.

Excursiones nonnunquam permittuntur scriptoribus. p. n. 83.

Excusatio.

Excusatio longior libri euitanda in præfationibus. p. n. 88.

Existentia.

Existentia etsi distingueretur ab essentia, non esset illius modus. ex. 8. n. 29.

F.

Fides.

Fides. Implicat actus humanus, vel Angelicus supernaturalis fidei affirmans se æternitati semper coexistere. ex. 12. n. 36. Vide *Cognitio*.

Figura.

Figura Empyreici. Vide *Sphæra*.

Finitum.

Index Rerum Notabilium, & Verborum.

Finitum.

Finitum additione finiti nequit infinitum euadere. ex. 10. n. 53.

Firmamentum.

Firmamentum plura spatia habet stellis vacua. ex. 10. num. 14.

Forma.

Forma duplex adæquata non subordinata potest simul in eadem materia reperiri. ex. 12. n. 51. Forma caelestis in indiuisibili conseruari potest. ex. 14. n. 16. Forma potest diuinitus materiæ vltimo dispositæ non vniri. ex. 7. n. 4. Formam potest Deus materiæ vltimò non dispositæ vnire. Materiæ dispositæ vltimò potest Deus formam ei penetratam non vnire. ibid. Si daretur forma, quæ nec diuinitus posset existere seuincta à determinata materia, esset sui ipsius vnio ad materiam. ex. 7. n. 15. Forma substantialis habet propriam subsistentiam. ex. 8. n. 50. & seq. Formæ & materiæ possibilis est vnica subsistentia, de facto tamen duplex datur. ex. 8. n. 53. Forma substantialis est natura. ex. 9. n. 5. Forma Empyreici speciem differt à formis reliquis tam caelestibus, quàm sublunariis. ex. 6. n. 1. Forma Empyreici materialis est. ex. 6. n. 4. Ex forma supernaturali & materia naturali posset resultare vnum per se. ex. 6. n. 6. Possibilis est forma substantialis supernaturalis. ex. 6. n. 9. Possibilitas formæ substantialis supernaturalis, siue spiritualis, siue materialis non est neganda eo quod cum materia naturali non constitueret vnum per se. Impossibilitas formæ substantialis supernaturalis suaderi tantum potest eo, quod repugnet substantia supernaturalis absoluta, quam tamen nullum argumentum demonstrat repugnare. Deus suppleret in genere causæ efficientis concursum materiæ in formam substantialem supernaturalem. ibid. Forma Empyreici non est supernaturalis. ex. 6. n. 12. Sine forma substantiali nequit materia prima existere naturaliter. ex. 6. n. 8. Non est vitalis. ex. 6. n. 15. & seq. Formam empyrei non esse vitalem probatur ex PP. & Conciliis. ibid. Superat in perfectione alias caelestes. ex. 6. n. 22. Perfectior est formis sublunariis inanimis. ex. 6. n. 23. Forma empyrea imperfectior est absolute formis viuentibus. ex. 6. n. 24. Educta est potentia materiæ. ex. 6. n. 27. & 52. Quid sit formam educi è potentia materiæ? ex. 6. n. 28. Proponuntur & repudiantur varij modi explicandi educationem formæ è potentia materiæ. ibid. Forma Empyreici & materia eadem actione creatiua produci non possunt. ex. 6. n. 66. Forma materialis non per vnionem, sed per educationem, & passionem formaliter materiæ inheret. ex. 6. n. 77. Quando vna forma expellit contrarium, hæc præcedit pro priori ad expulsionem illius. ex. 6. n. 83. Formæ contradictoriæ etiam pro diuersis signis naturæ coexistere non possunt. ex. 6. n. 99. In eodem instanti quo forma expellitur, contraria introducit. ex. 6. n. 85. Pro priori ad formam Empyreicam non præexistit priuatio formæ in materia. ex. 6. n. 78. Si forma empyrea produceretur non vnita materiæ vt subiecto informationis nec posterius, sed simul natura posset creati per eandem actionem. ex. 6. n. 66. Conceptus formæ in quo consistat, & quam determinationem postulet? ex. 5. n. 24. Forma immultiplicabilis numericè repugnat. ex. 5. n. 27. An sit possibilis forma ignobilior materia prima? ex. 5. n. 37. Vnitas & distinctio P. Gabr. de Henao, Empyreolog. Pars I.

quo pacto à forma proueniant iuxta Aristotelem, & S. Thomam? ex. 5. n. 65. Non repugnat compositum ex materia & forma spiritualibus. Vide *Materia*. Possibilis est Angelus constans ex materia & forma spiritualibus. ex. 5. n. 15. & seqq.

Vide *Materia*, & *eductio*.

Formalitates.

Formalitates distinctio vnde desumenda? ex. 7. num. 27.

G

Gehenna.

Gehenna nomine pro inferno vsus est primo Christus D. ex. 2. n. 105.

Gemma.

Gemmæ veræ non dantur in Empyreico. ex. 15. n. 12. & seqq.

Generatio.

Generatio formæ siue substantialis, siue accidentalis in subiecto naturaliter capaci nulla datur in tempore, quæ non sit mutatiua. ex. 6. n. 100. Generatio, quæ fieret ab æterno, non fore mutatiua. ex. 6. n. 101. Generatio formæ factæ ab æterno esset generatio præcisè, & secundum se. ibid. Generationum, & corruptionum series æterna esset, si res suis naturis relinquerentur. ex. 11. n. 16.

Genus.

Genus. Ad pulchritudinem vniuersi non spectat, vt nullum detur genus, intra quod non contineantur plures species. ex. 5. n. 60.

Gratia.

Gratia habitualis est natura & substantia per imitationem. ex. 10. n. 45. An effectiue producat reliquos habitus supernaturales, ibid. Gratia naturaliter expellitur per peccatum, & è contra. ex. 12. n. 45. Gratia infinite intensa non est absolute infinita, & ideo non habet infinitam resistantiam cum peccato, cum quo potest diuinitus componi. ibid. Gratia vnionis hypostaticæ etsi non sit simpliciter infinita, sanctitas tamen participata est infinita simpliciter, ac proinde gratia vnionis est impossibilis etiam diuinitus cum peccato. ex. 12. n. 46. Gratia simul cum carentia peccati denominat animam sanctam, separata tamen à carentia non denominat. ex. 12. n. 49. Gratia, & peccatū, si præsentiuos effectus formales, quos possunt non præstare, essentialiter opponuntur non ratione sui, sed ratione effectuum formalium. ex. 12. n. 50. Potest impediri effectus formalis peccati tum defectu vnionis ad animam, tum etiam quia ab extrinseco potest produci odium Dei, & sic vniri animæ. ex. 12. n. 50. Aliquando solet dici gratia, quod ex exigentia donatur. ex. 12. n. 64. Gratia Christi non est infinita. ex. 10. n. 48. Gratia non educta sed creata, animæque vnita eam sanctam redderet. ex. 7. n. 94.

Gravitas.

Gravitas in probabiliori sententia à re graui distinguitur. ex. 10. n. 42. Gravitate naturalem à beatis auferendam sensit Agidius Lusitanus. ex. 14. n. 7. Grauium descensus immediate prouenit ab ipsa re graui. ex. 10. n. 45.

H.

Habitus.

Habitus naturalis influit ex abundanti in actus ex. 12. n. 8

In primam partem Empyreologiae,

Heretici.
Hæretici nonnulli negarunt Empyreum existentiam, ex. 2. n. 1.

Homo.
Homo factus ad contemplandum cælum iuxta præcos. P. n. 10. & 11. Hominis generatio ab vnione distinguitur, ex. 7. n. 74

Humanitas.
Humanitas Christi non existit extra omnem locum corporeum & caelestem; nec in solis globo ex. 3. n. 22. Humanitas Christi non est de se essentialiter determinata ad vnionem cum Verbo ex. 7. n. 16. Per vnionem cum Verbo perficitur. ex. 7. n. 58. Immediate vnitur Deitati, cum nihil realiter distinctum mediet, ex. 7. n. 93. Christi humanitate ex vno ad alium locum mota non mouetur Verbum cum humanitate vnium, ex. 7. n. 104. Christi humanitate mota, si Pater æternus non esset immensus, humanitatem comitaretur, ibid. Substitit per substantiam Verbi, ex. 8. n. 2. Non substitit per substantiam, quæ sit productio humanitatis, ex. 8. n. 22. Est principium adæquatum suarum operationum, ex. 8. n. 40. Potuit diuinitus vniri Verbo etiam retenta propria substantia, ex. 8. n. 92.

Vide *Christum, & Beati.*

I.
Iambicum.

Iambicum carmen vnde nomen sumpserit? P. num. 14.

Idiora.

Idiora non est liber de oculo Mystico euulgatus à Theophylo Raynaudo, ex. 2. n. 59. S. P. N. Ignatij sententia circa Auctores modernos. P. n. 39. Quam habuerit S. S. Thomam, & Bonaventuram? ibid.

Ignis.

Ignis in sua sphaera ideo non videtur à nobis, quia caret aliqua qualitate necessaria, vt videatur, quam tamen habet extra sphaeram, vel quia celeritate circumagitur ab orbe Lunæ, ex. 10. n. 17. Ignis productus est in inferno in prima mundi conditione, ex. 10. n. 18. Probabile est, inferni ignem non lucere ex defectu diuini concursus, ibid. Ignis in sua sphaera transparentis est, secus extra illam, ex. 10. n. 17. Quod ignis extra suam sphaeram transparentis non sit, ex densitate provenit. ibid. Non est eiusdem speciei cum Empyreo, ex. 6. num. 2. Ignis inclinatur ad motum sursum, simulque circulariter circumagitur à globo Lunæ in probabili sententia, ex. 11. n. 15. Motus circularis ignis præternaturalis est non verò contra naturam, ex. 11. n. 17.

Immobilitas.

Immobilitas non est negatio in Empyreo sed priuatio, ex. 11. n. 12. Vide *Empyreum.*

Impulsus.

Impulsui non obstat quantitas spatij, vbi granitas abest, ex. 11. n. 21. Vide *astra.*

Incorruptibilitas.

Incorruptibilitas Empyreii exemplo vnionis hypostaticæ & vnionis beatæ illustratur, ex. 12. n. 20. est proprietates Empyreii negatiua, ex. 10. n. 38

Infernus.

Infernus tenebrosus, & obscurus est, ex. 10. n. 3.

Informatio.

Informatio à materializatione non distinguitur nec realiter nec formaliter, ex. 7. n. 27. Conno-

tata diuersa non sufficiunt, vt informatio ratione nostra distinguitur à materializatione, secus vt ratione ratiocinante. Iuxta subiecti capacitatem denominat. ibid.

Ingenia.

Ingenia sordida sunt, quæ nihil de suo afferunt, P. n. 57. & seqq. Quo pacto vni Authori alligandus sit probus Theologus? ibid.

Inscriptio.

Inscriptionis nouitas plerumque opus commendat, P. n. 22.

Inuentum.

Inuentum nihil est simul, & consummatum, P. n. 1 P. Ioannes Chacon L. I. Præceptor Authoris Laudatur. P. n. 20

Ioannis Hussij & Abaylaidi error circa diuinam potentiam, ex. 10. n. 53.

Fr. Ioannes Martinez de Piado Dominicanus contra Thomistarum dogmata duplicem causam adæquatam diuinitus possibilem tutatur, ex. 12. n. 8. Malè asseruit, non per se naturaliter accidere quidquid ex lege diuina non euenit, ibid.

S. Iulianus Archiepiscopus Toleranensis est à Iuliano Pomerio Presbytero in Gallia, ex. 2. num. 45

L.

Liber.

Liber de disciplina scholarium dubium cuius sit? ex. 2. n. 46. Liber dictus *Oculus mysticum seu moralis* cuiusnam auctoris? ex. 2. n. 59. Omnes libri suos habent detractores, P. n. 88.

Locus.

Locus superior etiam in physicis perfectiorem arguit substantiam, ex. 6. n. 23. Loci realis extrinseci definitio, ex. 11. n. 27. Loci extrinseci definitio omni corpori conuenit, ex. 11. n. 28. Locus realis extrinsecus constituitur ex superficie prima immobili, & ex distantia ad reliqua corpora, ibid. Locus imaginarius extrinsecus est carentia loci realis extrinseci, ex. 11. n. 36. & 37. Locus imaginarius solet vocari vacuum negatiuum. Est capax admittendi corpora. Plena explicatio loci imaginarij, ibid.

Vide *Empyreum, & vnicatio.*

R. P. Ludouicus de la Puenre scripsit vitam Marinæ de Escobar, ex. 2. n. 80.

Lumen gloriæ implicat, quod ob essentialem connexionem cum actu essentialiter vero de ipso affirmante duraturum in æternum, sit in destructibile à Deo. ex. 12. n. 36. Lumen ignis intra suam sphaeram non est transparentis, ex. 10. n. 27. Cui intra suam sphaeram à nobis non videatur? ex. 10. n. 17. Lumen gloriæ non est necessarium ad visionem beatam attendentia potentia Dei absoluta. P. n. 27. Non est tota adæquata agendi eam visionem. ibid.

Lux.

Lux Empyreica non exigit quantitatem Empyreicam potius quàm aliam, ex. 12. n. 9. Lucem in Empyreo existere probatur ex scripturis, PP. & Ethnicis, ex. 10. n. 1. & seqq. Qui senserint non simul creatam fuisse empyreicam lucem cum ipso Empyreo? ex. 10. n. 8. Lux qua de sermo est in Genesi solaris est, non Empyreica, ex. 10. n. 9. Solari luce Empyreum non emicat, ibid. Empyreum in ipso creationis instanti luce perfusum est, ex. 10. n. 10. Lux proprietates est Empyreii, ibid. Lux est perfectior proprietates formarum caelestium, ex. 6. n. 22. Lux Empyreica ideo in principio mundi abyssum non

Index Rerum Notabilium, & Verborum.

Materia.

Materia Empyreica est eiusdem speciei cum materia reliquorum corporum caelestium. e. 5. n. 63. Habet vnitatem specificam positiuam cum materia omnium aliorum corporum, ex. 5. n. 64. Materia prima habet actum entitatum propriamque existentiam, ex. 5. n. 67. & seqq. Quo sensu appellatur pura potentia. ibid. Materia Empyreica appetat innatè perfectiores formas, quarum capax est? vbi de appetitu innato erga actum habitam, ex. 5. Ferè per totam. Multiplex appetitus materiae erga formas adstruitur, ex. 5. n. 79. Eius appetitus non est ad formas in communi, sed ad singulas in particulari, ex. 5. n. 80. Eius appetitus est efficax, & absolutus, ex. 5. n. 81. Est per modum amoris stricti, ex. 5. n. 82. Est etiam per modum desiderij & quomodo, & respectu eius formæ illi conueniat? e. 5. n. 83. & seqq. Est per modum gaudij, n. 87. & 97. & seqq. Appetit appetitu desiderij in prioribus naturæ formam habendam pro posteriori, ex. 5. n. 90. & 91. Appetitus efficax, & determinatus erga formam determinatam constituitur per dispositiones ad illam, ex. 5. n. 93. Materia vt informata per vniam formam non desiderat nec inefficaciter vllam aliam, ex. 5. n. 85. 94. & seqq. Desiderat tamen alias specificatiuè, & secundum se, dum est informata per vniam, ex. 5. n. 86. Secundum se plus appetit formas perfectiores, e. 5. n. 96. licet materiae priori ad formam conueniat appetitus desiderij erga aliquam, non tamen determinatè erga illam, quam pro posteriori obtinet, ex. 5. n. 84. An materiae conueniat appetitus innatus erga formas corruptas? ex. 5. n. 99. & seqq. Si materia non habeat virtutem naturalem ad iterum recipiendas formas corruptas, non appetet eas reproducti secus si talem virtutem habeat, ex. 5. n. 99. & 100. Possibilis est diuersitas specifica inter materias, ex. 5. n. 3. Materia spiritualis seu primum subiectum substantiale spirituale non repugnat, ex. n. 7. & seqq. Materia illa spiritualis efficere & recipere potest intellectiones, & volitiones, ex. 5. n. 9. & 15. Compositum resultant ex illa materia & forma non occuparet plus spatij, quam sola materia, etiam si sit ea perfectius, ex. 5. n. 10. Esset absolutè perfectius, quàm animus rationalis, ex. 5. n. 14. Materia spiritualis, quæ sit diuisibilis in partes integrantes non repugnat, ex. 5. n. 16. Posset informari forma corporea, & vnium per se cum illa constituere, ex. 5. n. 20. Materia prima alligata ad vniam speciem formarum corruptibilium possibilis asseritur, ex. 5. n. 6. & 11. & seqq. Repugnat, quæ sit alligata huic numero formæ, e. 5. n. 26. & seqq. Vbi ostenditur eam materiam fore infinitam, nisi posset in indiuiduis multiplicari. Materia prima est ignobilior quacumque forma substantiali viuente, e. 5. n. 36. & 37. An sit ignobilior absolutè quacumque forma, ibid. An materia de facto existens sit entitas omnium imperfectissima, e. 5. n. 38. Non repugnat materia ignobilior existente, e. 5. n. 39. & seqq. Materia Empyreica est eiusdem speciei cum materia sublunari, e. 5. n. 44. & seqq. Materia in quo sensu dicatur radix generationis & corruptionis, e. 5. n. 53. Materia, & forma quam proportionem inter se seruare debeant, e. 5. n. 59. Materia vniam numero tantum formam substantialem recipit, quia quilibet præstat, quidquid alia præstaret, e. 12. n. 10. Destruui posset ab agente naturali, si capax esset contrarij.

e 3

ex. 12.

non illuminauit, quia infima pars cõcaua Empyreici opaca est, e. 10. n. 12. Eadem est ratio, quare à nobis nunc non cemat, ibid. Improbantur aliquæ rationes, quibus aliqui contendunt Empyreicam lucem à nobis non videri, e. 10. n. 14. Empyreica lux ex se visibilis est à terricolis, ex. 10. n. 16. Est naturalis, ibid. Per omnes Empyreici partes diffunditur, e. 10. n. 22. Non requirit subiectum opacum, e. 10. n. 24. Variis exemplis hoc probatur, ibid. Lux solis, & flammæ non reddit solem & flammam visui imperuia, sed calor vehemens immisus ab eis, ex. 10. n. 29. Lux Empyreica non est supernaturalis quoad substantiam, ex. 10. n. 30. Lux empyreica actiua est de se lucis in subiecto sibi proximo, nisi ab opacitate pauimenti empyreici impediatur, e. 10. n. 31. Lux visibilis est corporeis Beatorum oculis, ibid. Lux solis, & ignis specie non differunt, ex. 10. n. 34. Lux solis maxima est subcaelestium corporum, ibid. Lux solis non efficit calorem in astris, ibid. Lux Empyreica non efficit calorem in aëre Empyreico vt in subiecto incapaci, ibid. Nulla lux subcaelestis specie differat ab alia, e. 10. n. 35. Lux glorificatorum corporum eiusdem speciei est cum solari, ibid. Lux inferni eiusdem speciei cum empyreica, ibid. Lux empyreica vltimam vim retinens illuminatiua caret, ibid. Lux empyreica ab ipso Empyreo immediatè oritur effectiue, e. 10. n. 38. & 46. Empyreica lux intentione superat omne corpus lucidum inanimum de facto existens, ex. 10. n. 47. Non improbabile est, lucem solis post hominis peccatum decreuisse, e. 10. n. 48. Obscuratio, & obnubilatio solis in fine mundi à pluribus claritati aduenientis Christi tribuitur, ibid. Lux empyreica non superat in intensione lucem Christi, & B. Virginis, ibid. Lux diffusa à Christi corpore non est infinita, ibid. Celebre testimonium Põtificis de similitudine beatitudinis creatæ Christi, ibid. Lux à Deipara oriens superat claritatem omnium sanctorum distinctiue sumptorum, ibid. Probabilissimum est, lucem & gloriam Deiparæ gloriæ omnium beatorum collectiue sumptorum excedere, ibid. Lux Christi, & B. Virginis lucem empyreici superat, ibid. Ex lege Dei ordinaria probabile est, non posse intensiorè lucem haberi empyreica ab vlla substantia, ex. 10. n. 49. Lux Empyreica non potest naturaliter intendi per gradus superadditos, ex. 10. n. 50. In luce non datur terminus intensiois, e. 10. n. 51. Intensio lucis Empyreicæ supernaturaliter maior esse potest, ex. 10. n. 52. Lucem infinitè intensam forma Empyreica non exigit, ex. 10. n. 58. Empyreica lux post diem iudicij videbitur à pueris in originali decedentibus, e. 10. n. 61. Lux est perfectior proprietates formarum caelestium, e. 6. n. 22.

M.

Magnitudo.

Magnitudo empyreica variæque circa ipsum sententia, ex. 13. n. 5. Maria sanctissima excedit claritate empyreum, exerc. 10. n. 48. Fruitur intensiore gratia habituali quàm omnes Angeli & meri homines collectiue sumpti, ibid. Vide *Virgo, & lux.* Marina de Escobar Monialibus S. Brigittæ regulas inscripsit, ex. 2. n. 79. Eiusdem funus aliaque scitu digna, ibid. *Martianus.* Martianus Capella quisnam auctor? e. 2. n. 10. Magni habitus ab antiquis, ex. 2. n. 85. S. Martinus *cali suspex* vocatur propter assiduum cælorum contemplationem, p. n. 8.

P. Gabr. de Henao, *Empyreolog. Pars I.*

In primam partem Empyreologiae,

ex. 12. n. 12. Materia caelestis capax diuersarum specie quantitatum. ex. 13. num. 2. Materia non dicitur corruptibilis ex eo, quod partium uniones destruantur. exerc. 14. num. 16. Materia & forma hominis existunt unitae priori ad morum localem. exerc. 7. num. 3. Materia prima suam habet peculiarem substantentiam. ex. 8. num. 48. Partibus diuersis materiae diuersa correspondet substantentia. ex. 8. n. 48. Materia subsistit pro priori ad formam. exerc. 8. num. 49. Partes materiae, & formae terminantur in toto partialibus substantentis. ex. 8. n. 64. & sequentibus. Quid sentiendum sit de influxu physico materiae in formam? exerc. 6. n. 32. & sequentibus. Proponuntur rationes negantes concusam materiae in formam. ibidem. Materia pro priori ad formam nec habet formam politiuam, nec priuationem illius. ex. 6. num. 83. Si materia physice influeret in formas materiales, has educi ex potentia illius, nil aliud erit, quam fieri dependenter ab illo influxu. ex. 6. num. 32. Varij modi explanandi educationem formae ex materia reiciuntur. ex. 6. n. 28. Si forma materialis non terminet influxum physicum materiae, educi ex potentia huius, non fieri actione dependente essentialiter ab illa. ex. 6. num. 42. Diluuntur nonnulla argumenta contra praecedentem explanationem. ex. 6. num. 43. Ad educationem non requiritur transmutatio materiae. exerc. 6. n. 58. Actioeductiua formae non requiritur, quod sit separabilis ab actione qua sit materia. ex. 6. num. 66. Eductio formae dicenda est proditisse ex sui priuatione existente in materia pro signo priori primi instantis realis in quo productum fuit Empyreum, si in eodem instanti reali pro diuersis signis naturae existere possit forma, & ipsius priuatio. Caeterum haec coexistentia non est admittenda. ex. 6. num. 78. Impugnantur praedicta coexistentia. ibidem. Educationis compositi Empyreii ex materia principium fuit priuatio. exerc. 6. num. 87. Materia non potest etiam diuinitus generari? ex. 6. num. 48. Materiales quaelibet formae etsi perfectiores & perfectiores in infinitum producantur, imperfectiores erunt spirituales forma. exercit. 10. num. 30.

Materialitas.

Materialitas & supernaturalitas optime cohaerent. ex. 6. n. 5.

Metalla.

Metallis veris Empyreum caret. ex. 13. n. 20. & ex. 15. n. 13.

Methodus.

Methodus quantum conducatur ad scientias? P. num. 80.

Miracula.

Miracula non sunt necessario reicienda à prima mundi condicione. ex. 10. n. 18. Primum mobile est mensura durationum. ex. 11. n. 38. Antequam produceretur, tempus imaginatum praecise datur. Eius motu cessante ad imaginatum tempus omnia redibunt. ex. 11. num. 38.

Moderni.

Moderni auctores non negligendi. p. num. 38. & seq. Etiam si adhuc viuunt, citanda. p. n. 40. Modernorum manuscriptra perlegenda. P. n. 42. Modernorum laudes in citationibus omittunt praestat. ibid.

Mors.

Mors viuentis non consistit in desitione penetrationis materiae & formae, sed in defectu unionis. ex. 7. n. 3.

Mortui.

Mortui ad rogum proiciendi cur ad apertis oculis apud antiquos efferrentur. P. n. 8.

Motus.

Motus potest dari naturaliter per vacuum. ex. 11. n. 13. Motus circularis Empyreii praeternaturalis non contra naturam esset. ex. 11. n. 17. Ut causetur motus, non requiritur motio in causante. ex. 11. n. 24.

Mundus.

Mundus hic totus dimoueri potest à Deo quouersus. exerc. 11. num. 13. Propter bonum commune vniuersi non omnes terrae partes extimae aequaliter à centro distant contra naturalem sui propensionem. ex. 12. n. 36.

N.

Natura.

Natura definitio explicatur. ex. 9. n. 2. Natura diuina non habet substantentiam absolutam. ex. 8. num. 90. Natura diuina denominatur inadaequate ab vnaquaque substantentia. ex. 8. num. 80. Natura diuina prius intelligitur substantentia, quam operans. ex. 8. num. 41. Cur sit immultiplicabilis. exerc. 5. num. 28.

Noua saltem debet esse dispositio librorum, qui eduntur. P. n. 50. Quare multa vetusta videantur noua? P. n. 49. Noua veteribus addenda. P. n. 52. & seq.

Nouitas operis animos allicit. P. n. 20. Quenam nouitas improbanda? P. numer. 51. Non affectanda nouitas in opinionibus. P. num. 71.

Noctilucae splendor, & eius praesertim, quae in Indiis. ex. 10. n. 24.

Numerus.

Numerus nullus est possibilis cui alius non possit addi. ex. 10. n. 53.

O.

Odor.

Odoris fragrantiam emittere Empyreum qui dixerint? ex. 15. n. 16. In comprobationem odorum Empyreii historiae aliqua, & visiones narrantur. ibidem. & sequentibus. Patres solidae Empyreae nullos odores emittunt: Aëreae tamen commoda sunt, ut odores ferant. ex. 15. n. 20.

Olympus.

Olympi montis in vertice quam subtilis aër. e. 14. num. 19.

Opacitas.

Opacitas summa aegre saluatur absque soliditate. ex. 14.

Index Rerum Notabilium, & Verborum.

ex. 14. n. 6. Non debet semper provenire ex primis qualitatibus. ex. 14. n. 25.

Opinio.

Opinio non ideo repudianda est, quia antiquis fuerit ignota. P. n. 67. & seq. De opinionum nouitate. P. n. 64. & seq. Aliorum correctioni exponenda sunt opinionum nostrae. P. n. 44. Nec non & publicis disputationibus. ibid.

Palatia.

Palatia, & domus nullae erunt in Empyreum. e. 13. n. 19. Si in Empyreum essent palatia, eius media pars ex integro liquida non esset. ex. 14. n. 12. Figura interior Empyreii palatiis ex incorruptibili materia fabricatis constat iuxta aliquos. ex. 13. n. 17.

Paradisus.

Paradisus facta est ante perfectam caeli & terrae exornationem. ex. 4. n. 25. Vide Paulus. Num ex caelesti paradiso in terrestrem digrediantur Angeli. ex. 14. n. 12.

Pariacaca.

Pariacaca mons in Indiis quam sublimis. ex. 14. n. 19. Paurimentum Empyreii lucidum, & transparentis in fine mundi reddetur. ex. 10. n. 60.

S. Paulus.

S. Paulus fuit raptus ad Empyreum. ex. 2. n. 8. & sequentibus. Vbi de paradiso caelesti. Peccatum, Vide Gratia.

Penetratio.

Penetratio duarum quantitatum à naturali agente obtineretur, si posset dari eius virtutis agens quod pro illa valeret pugnare. ex. 12. n. 12.

Philosophus.

Philosophi antiqui in cacumine celcissimi montis astrorum cursum deprehendebant. ex. 13. n. 22. Non agnouerunt substantentiam. ex. 8. n. 33. Aliquam Empyreii notitiam habuere. ex. 2. n. 81. & sequentibus.

Philosophia frequentem recursum ad causam primam non paritur. ex. 10. n. 42.

Potentia.

Potentiae animae ab ipsa anima efficiuntur. ex. 10. num. 39.

Praesentia.

Praesentia intima materiae, & formae ad vnum locum non est vtriusque visio. ex. 7. n. 3.

Priuationo.

Priuationo fuit principium educationis compositi Empyreii. ex. 6. n. 87.

Singulare quoddam argumentum pro sententia affirmante priuationem esse principium generationis discutitur, & reprobatur. ex. 6. n. 90. & sequentibus. Securius argumentum proponitur. ex. 6. n. 97. Si priuatio, & forma possunt coexistere in eodem instanti reali pro diuersis signis naturae eductio formae Empyreae dicenda foret proditisse ex sui priuatione existente in materia. ex. 6. n. 78. Si Deus per impossibile intelligeret, aut volitionem, distinctam realiter, haec non procederent dependenter à priuatione. ex. 6. n. 100. Repugnat priuationem esse pro posteriori naturae cum forma. ex. 6. n. 81. Non est causa priuarii, neque conditio ad formam. ex. 6. num. 81. Priuatio, & forma respectu subiecti capacis contradictorie immediate opponuntur. ex. 6. n. 83.

Praedeterminatio.

Praedeterminatio physica ad actus liberos voluntatis reicitur nouiter à Francisco de Aramdo

Dominicano. Prael. n. 35. Verba Reverendissimi F. Thomae Turchi Magistri Generalis Praedicatorum circa praedeterminationes physicas. Pr. n. 35.

Proprietates.

Proprietates efficiuntur à substantiis, quantum sunt ex. 10. n. 39. Actio productiua proprietatum indistincta moraliter censetur ab actione productiua substantiae. Angelici Praeceptoris mens explicatur circa proprietatum effecticem causam. Ibidem. Proprietates sunt terminus secundarius actionis primò productiuae. ex. 10. n. 45. Ex natura rei à substantia dimanare debent. Ibidem. Proprietates, quae simul sunt dispositiones in signo, quo disponunt, non sunt à forma, ad quam disponunt, sed pro posterioribus signis: secus est de proprietatibus, quae munere dispositionum non funguntur. ex. 10. n. 45.

Pueri.

Pueri in originali decedentes frequentibus calitum visitationibus ex quorundam opinione oblectabuntur. ex. 10. n. 61. Pueri in Originali decedentes in die iudicii Christi gloriam concipient. Ibidem. Christum in die iudicii clarè recognoscent. Ibidem.

Pugna.

Pugna vnus contrarij cum alio debet fundari in coexistentia vtriusque, vel in existentia alterius in instanti immediate antecedenti. ex. 12. num. 23.

Q.

Qualitas.

Quadrata figura omnium a pissima ad quietem. ex. 11. n. 5.

Qualitas, quae excludat naturaliter aliam inductiuam corruptioni in Empyreum, non repugnat. ex. 12. n. 14. Non repugnat iuxta P. Salas qualitas efficaciter resistens omni laesioni humani corporis. ex. 12. n. 14.

Ex Qualitatibus specie completa distinctis non potest intensio fieri. ex. 10. n. 35. Qualitas occulta, effectiua frigiditatis in aqua, commentitia est. ex. 10. n. 22.

Quantitas.

Quantitas Empyreae educitur è potentia materiae. ex. 6. n. 64. Quantitas Empyreii non est specie distincta à sublunari. ex. 13. n. 2. Quantitas Empyreii ex se susceptiua est accidentium deseruentium ad corruptionem; per Empyreum tamen formam impeditur. ex. 13. n. 14. Quantitas Empyreii solet dici immensa. ex. 23. numer. 6. Quantitatis Empyreae miliaria. ex. 13. n. 7. Quantitas terrae respectiue ad Empyreum est instar puncti. ex. 13. n. 8. Quantitas effectiue à materia procedit. ex. 10. n. 45. Quantitas, qua maiorem non possit producere Deus repugnat. ex. 10. n. 53. Potest res corporea esse absque vlla quantitate, redacta in punctum. ex. 11. n. 52. Principium multiplicationis intra eandem speciem non desumitur necessario ex quantitate. ex. 5. n. 18. & 30.

R.

Raresfactio.

Raresfactio quo pacto fiat in Empyreum? ex. 14. n. 28. quomodo in orbe sublunari fiat. e. 14. n. 30. Nunquam in sublunariis contingit absque interuentu alicuius qualitatis: Ascendete Christo ad caelos nec raresfactio, nec vacuū in sublunariis refulrauit. Deambulante Beato non contingit

In primam Partem Empyreologiae,

tingit formalis rarefactio in Empyreo, ibid. Et vide *Densitas*, ac *Condensatio*.

Ratio.

Rationi magis fidendum, quam auctoritati primaræ cuiuscumque Doctoris, P. n. 59. & seqq.

Regni cælorum voce quinam primi sint vsi? ex. 2. n. 88.

Relatio.

Relatio prædicamentalis fundamenti ad terminum essentialiter exigit relationem termini ad fundamentum, e. 7. n. 18. Relationes diuinæ habent proprias existentias, ex. 8. n. 5. Distinguntur realiter inter se, & plusquamratione, seu virtualiter extrinsecè à natura, ex. 8. n. 9. Quare non sit vna relatio multiplicabilis in personis numericè tantum distinctas, ex. 5. n. 27. & sequentibus.

Religiosa vita imago est Empyreæ, P. n. 18.

Reproductio.

Reproductio formarum præcisè impedit diuinum decretum, ex. 12. n. 8.

Relurget idem homo non logicè, nec physicè, sed moraliter, ex. 4. n. 37. Quid continget, si duo homines moriantur cum eisdem partibus materiæ, ibid. Christus non resurrexit idem numero homo physicè, qui vixerat, & mortuus est, ibid.

Rosa.

Rosæ veræ non dantur in Empyreo, ex. 15. n. 7. S.

Sanctitas.

Sanctitas Verbi diuini humanitati communicata potentior est quouis peccato, ac proinde à nullo expelli potest, ex. 12. n. 20.

Sapientes.

Sapientium colloquia quantum profunt, P. n. 43. Consulendi sapientes ab eo, qui, bro's edit, ibid.

Sapores oriuntur ex primis qualitatibus, ex. 15. n. 21. Sapores non sunt naturales proprietates Empyreæ, ibid. Non est improbable, Deum imprefurum aeri Empyreæ varios sapores naturales, quibus Beatorum gustus perfuatur, ibid.

Sol.

Sol secundum omnes sui partes, & non præcisè secundum extremam superficiem lucidum est, e. 10. n. 23. Non est transparent, ex. 10. n. 29.

Soliditas superficialium Empyreæ non est necessaria ad sustentationem Beatorum, ex. 14. n. 9.

Sonus non oritur vt proprietates primarum qualitatum, licet eis adiunctus, ex. 15. n. 14. Veri soni in Empyreæ dantur ex collisione vnus partis Empyreæ cum alia, ex. 15. n. 15. Sonorum concitatus ex hac Empyreæ acris collisione dabitur, ib.

Spatium.

Spatium imaginarium non est quid fictum nec chimericum, ex. 11. n. 39. Vide *locus*.

Species.

Species immultiplicabilis in plura indiuidua repugnat, ex. 5. n. 27. & seqq.

Sphærica.

Sphærica est figura cælorum mobilium, ex. 13. n. 11. Empyreum est etiam sphæricum vndequaq;

Stylus.

ex. 13. n. 11. & seqq.

Stylus quis sit optimus in Theologis, P. n. 78.

Stelle.

Stellæ vsque ad quartam diem productæ non sunt in firmamento, ex. 10. n. 14.

Subiectum.

Subiecti conceptus quisnam sit, & quænam indifferencia requiratur ad illud, ex. 5. n. 24.

S. Stephanus Christum vidit vel absque concursu specierum, vel immixtis diuinitus speciebus, e. 14

n. 35. In Martyrio S. Stephani Empyreum nec transparent, nec rarum factum est, ibid. Iudæi Christum non videbant, ibid.

Subsistentia diuini verbi non sustentat humanitatem Christi per influxum, ex. 4. n. 47. Subsistentia est incommunicabilis existentia naturæ, quæ rationis capax sit, ex. 4. n. 49. Subsistentia Patris æterni tam penetrata est humanitati Christi, quam subsistentia verbi, ex. 7. n. 3. Subsistentia verbi non est actualis determinatio vt humanitati vnatur, ex. 7. n. 19. Existentia subsistentiæ in omnibus naturis tam rationalibus, quam irrationalibus, ex. 8. n. 1. & 11. Subsistentia naturæ humanæ distinguitur ab huius existentia, ex. 8. n. 2. Distinguitur ab humanæ naturæ indiuiduatione, ex. 8. n. 4. Subsistentia non consistit in negatione, ex. 8. n. 5. & sequentibus Subsistentia diuina est quid posituum, ex. 8. n. 7. Subsistentia creata non est præcisè formalitas distincta ratione nostra cum fundamento in re à natura, ex. 8. n. 8. Subsistentia diuina ratione infinitatis diuinæ est distincta virtualiter intrinsecè à natura, ex. 8. n. 9. Subsistentia non est pons naturæ humanæ, est tamen pons hominis, ex. 8. n. 10. Non repugnat subsistentia identificata cum natura, ex. 8. n. 12. & sequentibus. Repugnat subsistentia identificata cum natura Angelica existente, ex. 8. n. 14. Actio productiua termini substantialis non est subsistentia illius, ex. 8. n. 18. & sequentibus. Accidenti quare non competat subsistentia, ex. 8. n. 18. Subsistentia æterni Patris adæquatè est productio actiua verbi, ex. 8. n. 19. Subsistentia verbi non est productio actiua verbi, ex. 8. n. 19. Subsistentia subsequitur productionem naturæ pro posteriori, ex. 8. n. 20. Subsistentia est proprietates naturæ. Ibidem. Est forma intrinseca naturæ, ex. 8. n. 22. est entitas absoluta, & per vnionem distinctam communicatur naturæ, ex. 8. n. 25. Subsistentia veri terminat, & complet humanitatem Christi, nec vt modus, nec vt forma sed supplet defectum formæ. Ibidem. Cur subsistentia creata, cui sit res absoluta, non possit terminare naturam diuinam, ex. 8. n. 26. Leonina natura potest diuinitus subsistere per subsistentiam humanam, ex. 8. n. 27. Empyreum suam subsistentiam efficit, ex. 8. n. 34. Ad productionem subsistentiæ non præcedit natura subsistens, licet ad alios effectus cum subsistentia præcederet, ex. 8. n. 36. Subsistentia simul natura subsistentiam, & alias proprietates efficit, ibidem. Natura est causa materialis subsistentiæ, ex. 8. n. 37. Subsistentia non est præcisè terminus purè intrinsecus naturæ. Non producitur eadem actione, quâ natura, ibidem. Non influit in operationes naturæ, ex. 8. n. 40. est conditio comitans ex natura rei ad operandum, ex. 8. n. 46. quibus competat subsistentia propria, ex. 8. n. 47. Subsistentiæ partiales vnuntur inter se, ex. 8. n. 70. vnio partialium subsistentiarum duplicis partis materiæ distincta est ab vnione continuatiua partium materiæ. Ibidem. Munus subsistentiæ non est complere naturam in ratione primæ radicis operationum, ex. 8. n. 73. Non est eius munus reddere naturam independentem à subiecto receptionis, aut sustentationis, ex. 8. n. 74. Non fundat immediate carenciam dependentiæ à subiecto, & supposito, ex. 8. n. 75. Subsistentiæ effectus formalis non est vltimò complere naturam in esse substantiali, ex. 8. n. 76. Eius effectus non est naturam in se sistere,

Index Rerum Notabilium, & Verborum.

Theologus.

Theologus non debet contemnere litteras humaniores, P. n. 46. & sequentibus. Non conquirendi à Theologo hōsculi, Verborum, P. n. 77.

S. Thomæ.

S. Thomæ auctoritas quare non sequenda sit? P. n. 31. Scripta S. Thomæ exposita sunt variis interpretationibus, P. n. 32. Thomistæ deseruerunt nonnunquam S. Thomam, ibidem. Thomistæ dissident inter se circa mentem S. Thomæ P. n. 33. & sequentibus S. Thomas anxius de S. Augustini mente circa Empyreum, ex. 1. n. 10. S. Thomæ tribuitur falsò commentarius in librum Boerhij de Disciplina Scholarium, ex. 2. n. 46. Postilla super Genesim, & expositio in Apocalypsim an eiusdem? ex. 2. n. 73. opusculum 52. non est S. Thomæ, ex. 1. n. 3. Commentarius in Matthæi euangelium an sit S. Thomæ? ex. 2. n. 105.

Totum.

Totum non distinguitur à partibus vnitis, ex. 4. n. 25. & seqq. q. Totalitas in composito non est subsistentia, ibidem.

Vide compositum.

V

Vacuum.

Vacuum impediendi gratia ascendunt grana, leuia descendunt, ex. 11. n. 15. Vacuum quid sit? ex. 11. n. 36.

Vbicario.

Vbicario circumscriptiua, & definitiua diuinitus possunt comitari corpus etiam in eodem loco existens, non tamen vtraque præstare potest suum effectum formalem, qui ex defectu vnionis ad corpus impediti potest, ex. 12. n. 51. & sequentibus. Vbicario, quam Christi corpus habet in cælo nec diuinitus potest moueri, dum Christi corpus mouetur, ex. 7. n. 104. Vbicario vocatur locus realis intrinsecus, ex. 11. n. 41. Vbicario distinguitur à loco reali extrinsecò, ex. 11. n. 43. Vbicario distinguitur à loco reali extrinsecò, ex. 11. n. 43. Vbicario non est mera extrinseca denominatio à loco extrinsecò reali, ibidem. Quare Vbicario locum imaginarium non afficiat? ex. 11. n. 44. Vbicario non est formaliter distantia corporis ab aliquo loco, sed illam arguit, ex. 11. n. 45. Vbicario est forma intrinseca, & positiua superaddita rei vbicariæ, e. 11. n. 46. & sequentibus. Deus non vbicatur per vbicationem distinctam, ex. 11. n. 47. Vbicario non præcedit pro priori ad ipsam efficiendam vbicationem, licet præcedat ad effectus ab ipsa distinctos, ex. 11. n. 50. Potest res existere, quin aliqua vbicatione afficiatur, ex. 11. n. 52. Impugnantur duo modi defendendi vbicationem indistinctam à re vbicariæ, ex. 11. n. 53. & 54. Vbicario est entitas realis distincta à modali, ex. 11. n. 55. Vbicatio affigitur essentialiter, non verò vnitur spatio imaginario, ex. 11. n. 56. Vbicatio vnionis inter materiam, & formam recipitur in vnione, e. 11. n. 58. Vbicationes materiæ & formæ panis destructi in Eucharistia manent cum reliquis accidentibus, e. 11. n. 58. Vbicatio essentialem ordinem dicit ad spatium imaginarium, non verò ad reale, ex. 11. n. 59.

Veritas.

Veritas, quò obscurior est, eò magis excitat animum ad illius inuestigationem, P. n. 27. veritas ante omnia quærenda Theologo, P. n. 72.

Verbum.

Verbum diuinum tam penetratum est meæ, quam Christi

sistere, & reddere in se sola terminatam, ex. 8. n. 78. quid significet hæc vox subsistentia, ex. 8. n. 78. Non reddit formaliter naturam etiam diuinitus incommunicabilem subsistentiæ, e. 7. n. 79. Explicatur mens Authoris, e. 8. n. 87. & sequentibus. Subsistentiæ de facto existentes nequeunt ex natura rei habere duplicem subsistentiam; possunt tamen diuinitus, e. 8. n. 91. Potest natura humana subsistentiam æterni Patris simul ac Verbi diuini, de potentia Dei absoluta, secus autem ex natura rei, e. 8. n. 92. Potest natura humana propria subsistentia subsistens assumi de potentia absoluta à verbo, ibidem. Non repugnat naturam existere absque vlla subsistentia, e. 8. n. 92. Incommunicabilitas suppositi est effectus secundarius subsistentiæ, ex. 8. num. 95.

Substantia.

Substantia creata implicat, quæ essentialiter se ipsa duret per vnum diem, aut horam, ex. 12. n. 36. Implicat substantia ad cuius productionem in hac hora, vel illa teneatur Deus, ibidem. Substantia est productiua accidentium in se, e. 10. n. 40. Ex principiis Thomisticis probatur, substantiam producere in se accidentia, ex. 10. n. 40. An sit possibilis substantia exigens vt proprietatem intensionem aliquam infinitam? e. 10. n. 58. Non pugnat substantia non operatiua ex. 8. n. 73. A ratione possibilis est substantia supernaturalis, e. 6. n. 5. Impossibilis est substantia incapax essentialiter accidentium supernaturalium aut non contrarium sibi, ex. 4. n. 18. Cuius substantiæ creata potest Deus circa vnionem exigentiam creata, & gratiosa sua voluntate elargiri multa dona accidentalia, ib. Vide *Creatura*, & *corpus*. Supernaturales formæ naturalibus assimilantur in exigendo subiectum capax, vnionemque ad ipsum, & contrariando aliis formis oppositis etiam supernaturalibus, ex. 12. n. 28.

Sydereum cælum lucidum, & transparentem esse, probabilissimum est, ex. 10. n. 29. Syderei cælimotus in die Iudicij cessabit, ex. 11. n. 4. An sydereum cælum post diem Iudicij perfectiori forma substantiali, & cumulatori luce donandum sit? ex. 12. num. 4. & 17. Pro hac syderei cæli intrinseca mutatione celebris auctoritas S. Petri explicatur ex. 12. n. 4. In cælo sydereo sunt aliquæ partes densiores aliis, e. 14. n. 24. Vide *Cælum Empyreæ*.

T

Actus an possit exerceri circa corpora celestia? ex. 15. n. 4.

Temperies.

Temperies summa Empyreæ est immunis à passione, & corruptione, ex. 13. n. 21.

Tenebra.

Tenebræ, quæ in mundi principio erant, super faciem abyssi, scilicet sub Empyreæ orbis erant, e. 10. n. 10. Ex velo Empyreæ proueniebant, ibid.

S. Terefia.

S. Terefiæ encomium ex. 2. n. 79. Ipsi pro Empyreæ suffragium, ibid.

Terminus.

Terminus purus vnionis quis sit? ex. 7. n. 49.

Terra.

Terra miraculosè virentem herbam repente produxit initio orbis, ex. 10. n. 18. Terra, si à centro suo extraheretur, naturaliter ad suum locum rediret, ex. 11. n. 14. Terra est in loco reali extrinsecò, etiam si sub se aliud corpus non contineat, ex. 11. n. 31.

In primam partem Empyreologiae,

Christi humanitati. ex. 7. n. 3. Verbum humanitati vnitur vt terminus vnionis, non vt illius subiectum. ex. 7. n. 17. verbum non recipitur in vnione. ex. 7. n. 58. Cur verbum per vnionem non perficiatur? ex. 7. n. 71. & sequentibus. Humanitas assumpta à verbo, & per scientiam increata redderetur intelligens, etsi per impossibile actum erroneum haberet, increata scientia ab errore non expelleretur. ex. 12. n. 22. Verbi diuini productio actiua, consistit adæquatè in subsistentia Patris. ex. 8. n. 19. Verbum diuinum, identificatum est cum productione passiuæ sui. Ibidem. Vide *Humanitas, Christus, & Subsistentia*.

B. Veronica.

B. Veronica de Binalco suffragium pro Empyre. ex. 2. n. 79.

Veteres.

Veteres quatenus sequendi? P. num. 65. & sequentibus.

B. Virgo.

B. Virgo an concurrerit adiuuè in generationem humanam Christi. ex. 7. n. 73. Vide *Maria*.

Visio.

Visio beata semel existens non potest naturaliter expelli per peccatum. ex. 12. n. 25. Variis exemplis confirmatur visionem non posse etiam diuinitus expelli per peccatum. Ibidem. Visio Dei Angelos, aut homines beatus non est essentialiter indestructibilis. ex. n. 36. Visio beata ex duplici suppositione indestructibilis est, tum ratione decreti diuini de ipsius existentia, tum ratione actus essentialiter veri enuntiantis æternitatem ipsius. Ibidem. Quomodo Deus in sui visionem concurrat? ex. 12. n. 38. Visio beata potest diuinitus fieri per auxilium extrinsecum P. n. 33. Visio beata non est entitas successiva. ex. 12. n. 39.

Vnio.

Vnionis hypostaticæ inamissibilitas per peccatum illustratur. ex. 12. n. 22. Vnio hypostatica melior est animæ Christi; quàm gratia habitualis puro homini. ex. 12. n. 22. Vnio hypostatica substantialis est. ex. 4. n. 40. Vnio hypostatica est omnium maxima. ex. 4. num. 41. Vide *Verbum, & Subsistentia*.

Vnio

Vnio materiæ, & formæ Empyreæ distinguitur ab vtraque. ex. 7. num. 2. Vnio materiæ, & formæ non consistit in penetratione materiæ cum forma. ex. 7. n. 3. vnio distinguitur à forma penetrata cum materia vltimò disposita ad eius receptionem. ex. 7. n. 4. ludunt terminis dicentes vnionem esse materiam prout in forma, & hanc prout in illa. ex. 7. n. 5. Vnio non est forma prout tali actione à materia dependens. ex. 7. n. 7. vnio non consistit in carentia diuisionis, ac separationis. ex. 7. n. 8. vnio materiæ cum hac forma non est carentia vnionis materiæ cum altera forma. ex. 7. n. 8. vnio non consistit in relatione vniti resultante ex actione applicante materiam formæ. ex. 7. n. 10. vnio distinguitur à materia forma, & volitione diuina tendente ad vtriusque nexum. ex. 7. n. 11. vnio constituit compositum vt ratio formalis medians vt quò ex. 7. n. 12. Non est principium vt quò compositi naturalis. Ibidem. Vnio ab extremis distincta forè non cognita ab Aristotele. Ibidem. Vnio materiæ, & for-

mæ substantialis est etiam substantialis. ex. 7. n. 13. quo sensu possit dici ex vnione substantiali vnium modalè resultare. Ibidem. Vnio hypostatica à suis extremis distinguitur. ex. 7. n. 14. & 19. vnio se ipsa materiæ, & formæ vnitur. ex. 7. n. 15. Ad vniendam formam materiæ sufficit vnica vnio. ex. 7. n. 16. Inter humanitatem & verbum simplex vnio intercedit. ex. 7. n. 17. & 19. vnio simplex in duplici extremo subiectata immutat vtrumque. ex. 7. n. 18. An vnio duarum partium materiæ duplex sit, vel vnica. ex. 7. n. 21. vnica est vnio subiecti, & modi, & ab vtroque indistincta. ex. 7. n. 22. vnio humana est simplex. ex. 7. n. 23. Potest diuinitus dari duplex vnio adæquata inter materiam, & formam. ex. 7. n. 28. inadæquata tamen implicat. ex. 7. n. 29. vnio continuatiua partium Empyreæ destrui potest ad exigentiam qualitatis impulsuæ. ex. 14. n. 26. vnio continuatiua diuersum locum occupat à loco partium materiæ. ex. 14. n. 27. vniones duplicis indiuidui etiamli distinguerentur specie logica, & physica non diuercificarent indiuidua specificè. ex. 4. n. 33. vniones duplicis indiuidui non sunt distinctæ specie morali philosophica, aut logica, sed dissimiles intra eandem omninò speciem. ex. 4. n. 34. Circa vnionis materiæ, & formæ subiectum improbantur aliqui modi dicendi. ex. 7. n. 31. & sequentibus. Potest dari purus terminus vnionis, qui eam non sustentet. ex. 7. n. 48. vnio hypostatica perficitur per verbum. ex. 7. num. 58. Vnio recipitur in materia, & forma. ex. 7. n. 64. Vnio sustentatur in materia, & forma. ex. 7. n. 75. Vnio distincta est ab educatione formæ. ex. 7. n. 78. Vnio formam subsequitur. ex. 7. n. 81. Vnio accidentis ad subiectum distinguitur ab educatione accidentis. ex. 7. n. 84. essentialis connexio vnionis cum educatione indistinctionem non arguit. Ibid. Proponuntur argumenta pro distinctione vnionis ab educatione. ex. 7. n. 81. Soluuntur argumenta pro indistinctione vnionis ab actione generatiua. ex. 7. n. 84. Proponitur, & explicatur definitio vnionis physica. ex. 6. n. 92. & sequentibus. Vnio physica æmula est vnionis identitatis. ex. 7. n. 92. Impugnantur aliqui modi explicandi conceptum physica vnionis. ex. 7. n. 96. Vnio habet propriam subsistentiam. ex. 8. n. 61. & sequentibus. Vnio materiæ, & formæ habet propria accidentia distincta ab accidentibus materiæ, & formæ. ex. 8. n. 61. Vnio continuatiua partium materiæ, & partium formæ habet propria subsistentiam. ex. 8. n. 69. Vnio hypostatica supernaturalis, & materialis simul est. ex. 6. n. 5. Vnio materiæ, & formæ Empyreæeducta fuit. ex. 6. n. 67. Vt educatur Vnio, non est necesse, quòd eius actio productiua ad formam terminetur. ex. 6. n. 75. si vnium externum vnionis substantialis in duplici loco poneretur, deberet aliud externum comitari illud ex vi vnionis. ex. 7. n. 105.

Vnitas.

Vnitas transcendentalis quid sit: & quo differant vnitas numerica, specifica entitatiua, & incompleta? ex. 5. n. 64.

Vniuersum.

Vniuersi pulchritudo non, postulat, vt intra quoddamque genus plures contineantur species ex. 5. n. 60.